Hmooh hmëë he-ga-jmee Jesucristo; Salmos

New Testament and Psalms in Chinantec, Ozumacín

(MX:chz:Chinantec, Ozumacín)

Hmooh hmëë he- ga-jmee Jesucristo; Salmos

New Testament and Psalms in Chinantec, Ozumacín (MX:chz:Chinantec, Ozumacín)

copyright © 2003 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Chinantec, Ozumacín

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Chinanteco, Ozumacín [chz], Mexico

Copyright Information

© 2003, Wycliffe Bible Translators, Inc.
This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.
You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.
You do not sell this work for a profit.
You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament and Psalms

in Chinantec, Ozumacín

© 2003, Wycliffe Bible Translators, Inc.
This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.
You do not sell this work for a profit.
You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-22

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 13 Jun 2025 from source files dated 29 Jan 2022
77bbb809-d78b-5d8c-9c0b-2363ea7f466b

Contents

San Mateo 1
San Marcos 41
San Lucas 66
San Juan 108
Hechos 138
Romanos 177
1 Corintios 193
2 Corintios 209
Gálatas 220
Efesios 226
Filipenses 232
Colosenses 236
1 Tesalonicenses 240
2 Tesalonicenses 244
1 Timoteo 246
2 Timoteo 251
Tito 254
Filemón 256
Hebreos 257
Santiago 269
1 Pedro 274
2 Pedro 279
1 Juan 282
2 Juan 286
3 Juan 287
Judas 288
Apocalipsis 290

San Mateo
Ju'hmëë˝ kih¹ Jesús he¯ ga˭sii˝ Matä˝

Lä˭jëë˭ dsa¯ ma¯gyu̱h¯ kyaa̱¹ Jesucristo
(Lc. 3:23-38)

1 Jee˝ la¯ na¯sii¯ jmii¯ kih¹ lä˭jëë˭ dsa¯ ma¯gyu̱h¯ kyaa̱¹ Jesucristo hi̱¯ laa̱¹ sa˝ju̱¯ kih¹ David, hi̱¯ ma˝ laa̱¹ sa˝ju̱¯ kih¹ Abraham.
2 Abraham ma˝ laa̱¹ jmii¯ Isaac. Isaac he˝ ma˝ laa̱¹ jmii¯ Jacob. Jacob ma˝ laa̱¹ jmii¯ Judá kyaa̱h˝ lä˭jëë˭ øøyh˝.
3 Judá ma˝ laa̱¹ jmii¯ Fare kyaa̱h˝ Zara. Choo¹ hi̱¯ he˝ ga˭laa̱¹ Tamar. Fare he˝ ma˝ laa̱¹ jmii¯ Esrom. Esrom ma˝ laa̱¹ jmii¯ Aram.
4 Aram he˝ ma˝ laa̱¹ jmii¯ Aminadab. Aminadab ma˝ laa̱¹ jmii¯ Naasón. Naasón he˝ ma˝ laa̱¹ jmii¯ Salmón.
5 Rahab kyaa̱h˝ Salmón ga˭laa̱¹ cho¹jmii¯ Booz. Rut kyaa̱h˝ Booz he˝ ga˭laa̱¹ cho¹jmii¯ Obed. Obed he˝ ma˝ laa̱¹ jmii¯ Isaí.
6 Isaí ma˝ laa̱¹ jmii¯ rey David. Më˝ Uría kyaa̱h˝ rey David he˝ ga˭laa̱¹ cho¹jmii¯ Salomón.
7 Salomón he˝ ma˝ laa̱¹ jmii¯ Roboam. Roboam ma˝ laa̱¹ jmii¯ Abía. Abía ma˝ laa̱¹ jmii¯ Asa.
8 Asa he˝ ma˝ laa̱¹ jmii¯ Josafat. Josafat ma˝ laa̱¹ jmii¯ Joram. Joram ma˝ laa̱¹ jmii¯ Uzía.
9 Uzía he˝ ma˝ laa̱¹ jmii¯ Jotam. Jotam ma˝ laa̱¹ jmii¯ Acaz. Acaz ma˝ laa̱¹ jmii¯ Ezequía.
10 Ezequía he˝ ma˝ laa̱¹ jmii¯ Manasé. Manasé ma˝ laa̱¹ jmii¯ Amón. Amón ma˝ laa̱¹ jmii¯ Josía.
11 Josía ma˝ laa̱¹ jmii¯ Jeconía kyaa̱h˝ lä˭jëë˭ øøyh˝. Jii¯ kih¹ Josía ga˭jäay¹ he¯ wii˝ dsa¯ Israel ta˭ hwa¹ Babilonia.
12 Ma¯ngëë˝ ma¯nää¹ dsa¯ Israel ta˭ hwa¹ Babilonia, Jeconía he˝ ma˝ laa̱¹ jmii¯ Salatiel. Salatiel ma˝ laa̱¹ jmii¯ Zorobabel.
13 Zorobabel he˝ ma˝ laa̱¹ jmii¯ Abiud. Abiud ma˝ laa̱¹ jmii¯ Eliaquim. Eliaquim ma˝ laa̱¹ jmii¯ Azor.
14 Azor he˝ ma˝ laa̱¹ jmii¯ Sadoc. Sadoc ma˝ laa̱¹ jmii¯ Aquím. Aquím ma˝ laa̱¹ jmii¯ Eliud.
15 Eliud he˝ ma˝ laa̱¹ jmii¯ Eleazar. Eleazar ma˝ laa̱¹ jmii¯ Matán. Matán ma˝ laa̱¹ jmii¯ Jacob.
16 Jacob he˝ ma˝ laa̱¹ jmii¯ José, hi̱¯ ga˭laa̱¹ dsa¯ñuuh¯ kyaa̱¹ María. María he˝ ga˭laa̱¹ choo¹ Jesús hi̱¯ ga˭lä˭chee̱˭ Cristo (he¯ hnøø¹ jäh˭ hi̱¯ na¯hñaa̱˝).
17 Lä˭jëë˭ jmii¯ dsa¯ he˝ të¯ gya˭kyee̱˝ dsa¯ wa˝ra¯ ga˭hee̱n˝ lä˭jaa̱¯ lä˭jaa̱¯ lä˭ ga˭løø¹ kyaa̱h˝ Abraham, lä˭ ga˭të˝ David. Lä˭ja̱¯ të¯ gya˭kyee̱˝ dsa¯ ka¯läh˝, he¯ ga˭løø¹ kyaa̱h˝ David lä˭jii̱h¹ ma˝ ga˭jäay¹ he¯ wii˝ dsa¯ Israel ta˭ hwa¹ Babilonia. Lä˭ja̱¯ të¯ gya˭kyee̱˝ ka¯läh˝, he¯ ga˭løø¹ lä˭ ma˝ ga˭nääy¹ Babilonia, lä˭jii̱h¹ ga˭lä˭chaa̱˭ Cristo.

Lä˭la¯ ga˭lä˭chaa̱˭ Jesús
(Lc. 2:1-7)

18 Lä˭la¯ ga˭la¹ ma˝ ga˭lä˭chaa̱˭ Jesucristo. María chooy¹ ma˝ na¯la˝ hmooh˝ kiyh¹ kyaa̱h˝ José. Pero jää¹ ja̱¯ga˝ kaay¹ øøyh˝, ma¯kyaa̱¯ ba˝ María gyuu̱¯ kyaa̱h˝ be˝ kih¹ Jmi¯lle˝ Na¯jngii¹.
19 José, dsa¯ñuuh¯ kyaay¹, ma˝ jmeey˭ he¯ llu¹ jmah¹, hi˭ sa˭ ma˝ hnøøy¹ ma˝ mi¯kwah¹ dsa¯ kih¹ María, he¯ja̱¯ ga˭lla˝ dsëy¹ ma˝ bee̱y¹ to¯kë˝ ba˝.
20 Ma¯ngëë˝ ma˝ jmeey˭ huu˝dsë¯ lä˭ja̱¯, ga˭lä˭jnää˝ kiyh¹ jaa̱¯ ángel kyaa̱¹ Dio jee˝ na¯gwii̱y¯, hi̱¯ ga˭jäh˝ siiyh˭:
—José, sa˝ju̱¯ kih¹ David, ta˭ wa˝ gah¹ kaah¹ María na¯, jmää̱h¹ dsa¯më˝ kyaa̱h¹. Jëëh˝, kyaa̱h˝ be˝ kih¹ Jmi¯lle˝ Na¯jngii¹ ba˝ ja̱¯, he¯ kyaay¯ gyuu̱¯.
21 Lä˭chaa̱¯ jaa̱¯ gyuu̱¯ kyaay¹ hi̱¯ mi˝chee̱h¹ Jesús, jëëh˝ hi̱¯ he˝ lää̱¹ dsa¯gooh˝ hnäh˝ kih¹ dso˝kye¯.
22 Ga˭lä˭jë˭ he¯ ja̱¯ ga˭la¹ mah¹ lä˭te¹ lä˭koo̱¯ ga˭jäh˝ dsa¯ hi̱¯ ga˭ngëë¹ juu¹ kih¹ Dio llo˝joo¹, lä˭koh˝ ma˝ ga˭jäyh˝:
23 Jaa̱¯ chih¯më˝ kwaa̱¯ hi̱¯ sa˭ ma¯jëë˭ dsa¯ñuuh¯,
kaay¹ gyuu̱¯ mah¹ lä˭chaa̱¯ jaa̱¯ gyuu̱¯ ñuuh¯ kiyh¹.
Hi˭ gyuu̱¯ he˝ lä˭chee̱¯ Emanuel.
Juu¹ la¯ hnøø¹ jäh˭: Dio kyaa̱h˝ jne˝.
24 Lä˭koo̱¯ ma˝ ga˭ñe¹ José jee˝ këy˭ ja̱¯, ga˭jmeey˝ lä˭koo̱¯ mada˝ he¯ ga˭jmee˝ ángel kyaa̱¹ Dio kiyh¹, ga˭hee̱h¯ bih¹ ga˭kaay¹ María.
25 Pero sa˭ ga˭lä˭kyuuy˭ lä˭jii̱h¹ ga˭lä˭chaa̱˭ gyuu̱¯ ñuuh¯ to¯në˝ kyaay¹, hi̱¯ ga˭mi˭chee̱y¯ Jesús ma¯ngëë˝ ma¯lä¯chaay˭.

2

Dsa¯ hi̱¯ ma˝ kyuuh¯ ha¯ lä˭ chaa̱ ¹ nuu˝ gyuuh¹ ga˭jmä̱ä̱y¹ jøøh¹ gyuu̱¯ Jesús

1 Ga˭lä˭chaa̱˭ Jesús Belén, koo̱¯ jwii¯ mäh¯ he¯ hla¯ hwa¹ Judea, lä˭koo̱¯ ma˝ laa̱¹ Herode dsa¯ta˝ jee˝ ja̱¯. Hi˭ lä˭koo̱¯ ma˝ ga˭lä˭chaa̱˭ Jesús, ga˭lla˭nää¹ ta˭ jwii¯ Jerusalén dsa¯ hi̱¯ ma˝ kyuuh¯ ha¯ lä˭ chaa̱¹ nuu˝ gyuuh¹. Hi̱¯ he˝ ya˭nää¹ ta˭la˭ ga˭hya¯ hyoo¯.
2 Hi˭ ma˝ ngiiy˭ juu¹:
—¿Na˝ rey kyaa̱¹ dsa¯ judiu hi̱¯ ma¯lä¯chaa̱˭? Ga˭jëë˝ jnääh¹ ga˭hñaa̱˝ nuu˝ kyaay¹ ta˭la˭ ga˭hya¯ hyoo¯. He¯ja̱¯ ma¯ya¯nøø¹ jnääh¹ mah¹ jmee˝ jnääh¹ juuh¯ kiyh¹.
3 Lä˭koo̱¯ ma˝ ga˭nuu˝ rey Herode lä˭ja̱¯, ga˭hee̱¹ ba˝ dsëy¹, hi˭ ja̱¯ba˝ lä˭ja̱¯ ga˭la¹ kih¹ lä˭jëë˭ dsa¯ hi̱¯ ma˝ tää̱h˝ Jerusalén.
4 He¯ja̱¯ ga˭jmee˝ rey mada˝, ga˭tëëyh¹ lä˭jëë˭ dsa¯kaah˝ kyaa̱ ¹ jmi¯dsa¯ kyaah˝

ta˜jwoh¹ kyąą¹ ley˜ mah¹ ga˜ngɨɨy˝ juu¹ kiyh¹,
ha˜ jee´ jwɨɨ˜ la¹ kwąąt˜ lä˜chąą˜ Cristo.
5 Mah¹ ga˜jäh˝ dsa˜ he´ sɨɨyh˜:
—Jee´ jwɨɨ˜ mäh˜ he˜ chęę˜ Belén he˜ hla˜
hwa¹ Judea ba´ lä˜chąąy˜. Jëëh˝, lä˜ją˜ ga˜sɨɨ˝
ją̈ą̈˜ hi̱˜ ma´ ngëë˜ juu¹ kih¹ Dio jąą̈¹:
6 Hne˜ Belén, jwɨɨ˜ mäh˜ he˜ hla˜ hwa¹
Judea,
sa˜ jąh¹ hne˜ mäh¹ ga´ kih¹ lä˜jë˜ jwɨɨ˜ kaah´
he˜ na˜hęę˜ hwa¹ na˜.
Jëëh˝, kyah¹ hne˜ ya˜hęę¹ jąą˜ hi̱˜ ką¹ në´, hi̱˜
hąą̈¹ dsa˜ Israel hi̱˜ ląą¹ dsa˜ kyąąn˜.
7 He˜ją˜ jee´ na˜hmää´ ba´ ga˜tëëh¹ Herode
dsa˜ hi̱˜ ya˜nää¹ ta˜la˜ ga˜hya˜ hyoo˜,
ga˜ngɨɨy˝ juu¹ kiyh¹ joh´ jmɨɨ´ ma˜hya˜ he˜
ga˜jëëy¹ ga˜hñąą˝ nɨɨɨ´ he´.
8 Ją˜ga´ ga˜chęę¹ dsih´ ta˜ Belén, mah¹
ga˜jäyh˝ sɨɨyh˜:
—Go˜nää´ hnäh´ jee´ oo˜, go˜kii̱¹ da´ hnäh´
juu¹ kwee˜ kih¹ gyɨɨ˜ he´. Wa´ra˜ ga˜jnąąh˜
hnäh´, ją˜ ya˜nääh` hnäh´ jmeeh¹ hnäh´ juu¹
kin˜, mah¹ jnä´ ka˜läh´ nɨɨn` na´jmeen¹ jɨɨh˜
kiyh¹.
9 Lä˜kǫǫ˜ ma´ ga˜nuuy˝ juu¹ kih¹ rey,
ga˜nääy¹. Hi̱h¹ cha´nɨɨɨ˝ hi̱˜ ga˜jëëy¹ ta˜la˜
ga˜hya˜ hyoo˜, ngooy¹ ta˜ cha´në´ dsa˜ he´
lä˜jii̱h¹ ga˜tëëy˝ jee´ ma´ kyąą¹ gyɨɨ˜. Jee´ ją˜
ga˜hëëy˝ kǫǫ˜ hweh˜.
10 Lä˜ ma´ ga˜jëëy¹ lä˜ ma˜hęę´ ją˜ba´
cha´nɨɨɨ˝ he´, ga˜lä˜chąąy˜ llu¹ cha˜miih˜.
11 Ma´ ga˜tąąyh` cha´neh˜ ją˜, ga˜jëëy¹
gyɨɨ˜ kyąąh´ María chooy¹. Ją˜ga´ ga˜jɨɨɨyh¹
jnëy´ ga˜jmąąy¹ jøøh¹. Ga˜näy¹ jee´ ma´
tääh´ kuu´ kiyh¹ mah¹ ga˜kwëëyh¹ ku´nøø˝,
ga˜kwëëyh¹ wa´chɨ˜, hi˜ kǫǫ˜ ga´ he˜ chęę˜
mirra.
12 Ma˜ngëë´ he˜ ją˜, ga˜mi˜jnää˜ Dio kih¹
dsa˜ he´ jee´ na˜gwɨɨy˜ mah¹ mo˜so˜ ma´
dsa˜jęęyh` ta˜ jee´ ma´ gya¹ Herode. Ga˜jlɨɨɨy¹
jyoh´ jwë¹ mah¹ ga˜llä˜nääy` ta˜ hwa¹ kiyh¹.

Ga˜nääy¹ ta˜ hwa¹ Egipto

13 Lä˜kǫǫ˜ ma´ ga˜nää` dsa˜ hi̱˜ kyɨɨh˜
ha˜ lä˜ chąą ¹ nɨɨɨ´ he´, ją̈ą̈˜ ángel kyąą¹
Dio ga˜lä˜jnąą´ kih¹ José jee´ ma´ këy˜ mah¹
ga˜sɨɨyh˜:
—Noo˜, jąą̈˜ gyɨɨ˜ kyąąh´ chooy¹ mah¹
go˜nää´ hnäh´ ta˜ hwa¹ Egipto. Jee´ oo˜ jąh¹
ta´kǫ˜jii̱h¹ lloo˜ jmɨɨ´ jmeen` juu¹ kyah¹. Jëëh´
hnaah˜ Herode gyɨɨ˜ mah¹ jngëëyh¹.
14 Lä˜kǫǫ˜ ma´ ga˜ñe¹ José jee´
ma˜na˜gwii̱˜, lä˜chąh´ hwë¹ ją˜ ga˜jąąy¹
gyɨɨ˜ kyąąh´ María, ga˜nääy¹ ta˜ hwa¹
Egipto.
15 Jee´ ją˜ ga˜tąąyh` lä˜jii̱h¹ ga˜juu̱¹ Herode.
Mah¹ lä˜ją˜ lä˜te¹ lä˜kǫǫ˜ ga˜jäh´ dsa˜ hi̱˜
ga˜ngëë¹ juu¹ kih¹ Dio, lä˜ ma´ ga˜jäyh´: “Ta˜
hwa¹ Egipto ga˜tëëhn˜ gyɨɨ˜ kyąąn˜.”

Ga˜jmee´ Herode mada˜ juu̱´ lä˜jęę˜ gyɨɨ˜ ñɨɨɨh˜

16 Ma´ ga˜lä˜liih˜ Herode ga˜mi˜goo˜ dsa˜
hi̱˜ ma´ kyɨɨɨh˜ he´ kiyh¹, ga˜lä˜llęęy˝ jwërte.
He˜ją˜ ga˜hëy˝ joh´ jmɨɨ´ ma˜lä˜hɨɨ` lä˜ ma´
to˜në´ ga˜jęę¹ dsa˜ he´ nɨɨɨ´. Mah¹ ga˜jmeey˝
mada˜ kih¹ hløø´ he˜ jngëëyh¹ lä˜jęę˜ gyɨɨ˜
ñɨɨɨh˜ hi̱˜ ją˜ga´ ga˜lä˜chąą˜ lä˜jiih¹ hi̱˜ ma´
hąą̈´ to¹ ñe˜ hi̱˜ ma´ chąą˜ jwɨɨ˜ Belén, lä˜kyę˜
kih¹ hi̱˜ ma´ tąąh´ jąh˜ lä˜ku´ lä˜jii̱¹ kih¹ jwɨɨ˜
ją˜.
17 Lä˜ją˜ ga˜lä˜te¹ lä˜kǫǫ˜ ga˜jäh´ Jeremía
hi̱˜ ga˜ngëë¹ juu¹ kih¹ Dio jąą̈¹, he˜ lle`lä˜la˜:
18 Ga˜lä˜nɨɨɨh´ kǫǫ˜ juu¹ jee´ jwɨɨ˜ Ramá,
peer˜ ti˜meeh˜ dsë¹ dsa˜, hooh˜ dsa˜, høø˜
dsa˜.
Sa´jɨ̱˜ kih¹ Raquel ba´ he´ hi̱˜ hooh˜ kih¹
gyɨɨ˜ kyąą¹.
Sa˜ hii˜ nøh¹ dsëy¹, kih¹ he˜ ga˜jɨɨ¹ jwęę´
gyɨɨ˜ kyąąy¹.
19 Ma˜ngëë´ ma˜jɨɨ˜ Herode, ją̈ą̈˜ ángel
kyąą¹ Dio ga˜lä˜jnää´ kih¹ José jee´ ma´
na˜gwɨɨy˜, hwa¹ Egipto.
20 Mah¹ ga˜sɨɨyh˜:
—Noo˜, tee` gyɨɨ˜ kyąąh´ chooy¹, mah¹
gwąąh˜ ta˜ Israel ka˜läh´. Jëëh´, ma˜jɨɨ˜ ba´
hi̱˜ ma´ hnøø¹ ma´ jngëëh¹ gyɨɨ˜.
21 He˜ją˜ ga˜nooy˜ mah¹ ga˜tëëy˜ gyɨɨ˜
kyąąh´ chooy¹, ga˜nääy` ta˜ hwa¹ Israel
ka˜läh´.
22 Pero ma´ ga˜nuuy˝ kih¹ Arquelao hi̱˜ ma´
jmee˜ hih˜ hwa¹ Judea lla˜ jmiiy˜ Herode,
he˜ją˜ ga˜lä˜goyh˜ ma´ dsa˜nääy` ta˜ ją˜.
Pero ga˜mi˜jnää˜ Dio kiyh¹ jee´ ma´ këy˜
mah¹ ga˜nääy` ta˜ hwa¹ Galilea ba´.
23 Ma´ ga˜llä˜nääy` ta˜ ją˜, ga˜tąąyh` jwɨɨ˜
he˜ chęę˜ Nazaret. Mah¹ lä˜ją˜ lä˜te¹ lä˜kǫǫ˜
ga˜jäh´ dsa˜ hi̱˜ ga˜ngëë¹ juu¹ kih¹ Dio:
“Nazareno ba´ jäh˜ dsa˜ kih¹ Jesús.”

3

Ma´ kwa˜ Jwąą˜ juu¹ jee´ la¹ hwa¹ kii̱˜
(Mr. 1:1-8; Lc. 3:1-9, 15-17; Jn. 1:19-28)

1 Ma´ją˜ ñee´ Jwąą˜ hi̱˜ ma´ choo˜ jmɨɨ˜ ta˜
hwa¹ kii̱˜ kih¹ Judea na´kway˜ juu¹.
2 Lä˜la˜ ma´ jäyh´:
—Jęęh` hnäh´ kih¹ Dio, jëëh´, ma˜ya˜jäh˜
he˜ jąą̈¹ Dio dsa˜ lä˜hih˜ kih¹.
3 Kih¹ Jwąą˜ ba´ ją˜ hi̱˜ ga˜hlëëh´ Isaía hi̱˜
ga˜ngëë¹ juu¹ kih¹ Dio jąą̈¹, lä˜ ma´ ga˜jäyh´:
Kii̱˜ nɨɨɨh˜ kǫǫ˜ lle´ he˜ hlëëh˜ hwa¹ kii̱˜ jee´
sa˜ kwa˜ ni˜ miih˜:
“Mi˜llu` hnäh´ jwë¹ kih¹ Dsa˜jøøh¹ jnän`.
Mi˜llɨɨ` hnäh´ hñaah¹ mah¹ jäy˜ kǫ˜dsoo´
jwë¹”, ga˜jäh´ Isaía.
4 Hmɨɨh˜ kih¹ Jwąą˜ ma´ la¹ kyąąh´ jñu˜
camey˜, ma´ na˜hñɨɨɨ˜ tuyh¹ kyąąh´ kǫǫ˜ loo´
jah´. Ma´ kuyh˜ iih˜ hi˜ ma´ hiyh˜ tah¹ he˜
ma´ cha˜ moh´.
5 He˜ją˜ jwęę´ dsa˜ hi̱˜ ma´ chąą˜
Jerusalén ga˜llä˜nää¹ jee´ ma´ cheh¹ Jwąą˜,
hi˜ lä˜ją˜ ga˜llä˜nää¹ hi̱˜ ma´ chąą˜ lä˜kąą˜
hwa¹ Judea, lä˜kyę˜ hi̱˜ ma´ chąą˜ lä˜ku´
lä˜jii̱¹ kih¹ jmɨɨ˜ Jordán.

6 Lä˜jëë˜ dsa˜ he˝ ma´ mi˜jnääy˜ he˜ hlii̇h¹
he˜ ma´ jmeey˜ hi˜ ga˜chaa̱¹ Jwaa̱˝ dsa˜ he˝
jmii̇˜, cha´jmii̇˜ Jordán.
7 Ma´ ga˜jëëy¹ jwëë˝ dsa˜ fariseo kyaa̱h´
dsa˜ saduceo hi̱˜ na´nää¹ jee´ ja̱˜ mah¹ ma´
choo¹ Jwaa̱˝ jmii̇˜ kiyh¹, he˜ja̱˜ ga˜jäyh´
ga˜sii̇yh˜ dsa˜ he˝:
—Ma˜ra˜ hi̱˜ he´ jo̱o̱´sii̇h´ mii̇h˜ laa̱h¹ hnäh´.
¿Hi̱˜ na˜ hi̱˜ ma˜sii̇h˜ hnäh´ he˜ lää̱h´ hnäh´
kih¹ he˜ wii̇´ he˜ ma˜ngoo¹ ya˜jä̱h˜?
8 Go˜taa̱h´ hnäh´ lä˜ko̱h´ lle` kih¹ mah¹
mi˜jnää¹ hnäh´ he˜ ma˜jee̱h˜ hnäh´ kyaa̱h´
Dio.
9 Mo˜to˜ jmee˜ hnäh´ hu̇u̇dsë˜: “Lee̱˜ ba´
kyaa̱¹ jnääh¹ he˜ laa̱¹ jnääh¹ sa´ju̱˜ kih¹ Abra-
ham.” Jëëh´ jnä´ jwahn˜, lih˜ ba´ Dio jmeey¹
hwëë˜ sa´ju̱˜ kih¹ Abraham kih¹ ku̱u̱´ la˜.
10 Hee˝ ñe ¹läh˜ ma˜na´llu` mah¹ dsa˜tu`
chaah¹ hma˜. Lä˜jë˜ na´hma˜ he˜ sa˜ llu¹ mii̇
¹ kih¹, he˜ ja̱˜ dsa˜tu` mah¹ tooyh˜ cha´je˜.
11 Ma˜ra˜ ju¹dsoo´, jnä´ chaa̱n´ hnäh´ jmii̇˜
kyaa̱h´ jmii̇˜ ba´ lä˜jëë˜ hnäh´ hi̱˜ ma˜jee̱h˜
kyaa̱h´ Dio. Pero hi̱˜ jä˜ këë˜ kin˜ jøøh¹ ga´
lä˜ko̱h´ jnä´. Ni˜ sa˜ tëë´dsëën¹ ka̱n` loo˜ he˜
hä´ tii̇y´. Hi̱˜ he´ chaa̱¹ hnäh´ jmii̇˜ kyaa̱h´
Jmi̇˜lle´ Na˜jngii̇¹, hi˜ kyaa̱h´ je˜ ka˜läh´.
12 Hii̇˜ cheh¹ mi˜llu¹ mi̇¹trigo, ma˜chooyh˜
he˜ kyaa̱h´ jwäy˜. Kooy˜ mi̇ ¹trigo kiyh¹
llay¹ llu¹, ja̱˜ga´ tooyh˜ wa´hløø˜ kih¹ trigo
ja̱˜ cha´je˜ jee´ mo˜so˜ hu̇u̇˜ jih´ko̱h´ —ga˜jäh´
Jwaa̱˝.

Ga˜saa̱˜ Jesús jmii̇˜
(Mr. 1:9-11; Lc. 3:21-22)

13 Ma´ja̱˜ ya˜hëë¹ Jesús hwa¹ Galilea,
ngooy¹ ta˜ cha´jmii̇˜ Jordán jee´ ma´ cheh¹
Jwaa̱˝ mah¹ saay˜ jmii̇˜.
14 Pero Jwaa̱˝ sa˜ ma´ hii˜ ma´ chaay¹ jmii̇˜.
Ma´ jäyh´ sii̇yh˜:
—Jnä´ ba´ jmee˜ bii¹ kin˜ chaa̱h´ jnä´ jmii̇˜,
mah¹ hne˜ ba´ ngii̇h´ kin˜ chaa̱n´ hne˜ jmii̇˜.
15 Mah¹ ga˜jee̱h˜ Jesús juu¹ kiyh¹ ga˜sii̇yh˜:
—Tää´ ba´ kih¹. Jëëh´, lä˜ja̱˜ ba´ soo̱h˜ jnän`
mi´ten`lä˜jë˜ mada˜ he˜ ga˜jmee´ Dio.
Ja̱˜ga´ ga˜hee̱h˜ Jwaa̱˝ ga˜chaay¹ Jesús
jmii̇˜.
16 Ma˜ngëë´ ma˜saa̱˜ Jesús jmii̇˜, ya˜hëëy¹
cha´jmii̇˜. Lä˜chaa̱h´ ja̱˜ ga˜na´ gyuu̇h¹
jmi̇˜gyuu̇˜ mah¹ ga˜jëë¹ Jesús Jmi̇˜lle´ kih¹ Dio
ga˜jyoo¹ në´ kiyh¹, laa̱¹ lä˜ko̱o̱˜ jaa̱˜ juu˜.
17 Ma´ja̱˜ ga˜läˇnuu̇h´ ko̱o̱˜ juu¹ he˜ ja¹
gyuu̇h¹ he˜ ma´ jäh´:
—Hi̱˜ la˜ he´ gyu̇u̇˜ kyaa̱n˜ hi̱˜ hnaan˜.
Peer˜ chaa̱n˜ llu¹ kyaa̱yh´.

4

Ga˜ka̱¹ hi̱˜sa˜llu̱¹ dsë¹ Jesús
(Mr. 1:12-13; Lc. 4:1-13)

1 Ma˜ngëë´ he˜ ja̱˜, ga˜jøø¹ Jmi̇˜lle´ kih¹
Jesús ta˜ hwa¹ ki̇i̇˜, mah¹ ka̱¹ hi̱˜sa˜llu̱¹ dsëy¹.
2 To̱¹loo¹ jmii̇˜ to̱¹loo¹ hwë¹ sa˜ ga˜kuh˜
ga˜hi̇yh¹. Ma˜ngëë´ he˜ ja̱˜, ja¹ kyoyh˜.
3 Hi˜ ja¹ hi̱˜ ga˜ka̱¹ dsëy¹ chu̱h˜ kiyh¹ mah¹
ga˜jäyh´:
—Cher´mah¹ dsoo´ la̱ah¹ Joo̱´ Dio, jmee´
hih˜ mah¹ lii˜ he´ñiih˜ ku̱u̱´ he˜ tääh´ la˜.
4 Mah¹ ga˜jee̱h˜ Jesús juu¹ kiyh¹:
—Ma˜na˜sii̇˜ ba´: “Ja̱˜ ma˜la˜ kyaa̱h´ he˜
kih˜hihn˜ jmee˜ chaa̱˜ jne´. Kyaa̱h´ lä˜jë˜
juu¹ he˜ hlëëh˜ Dio ba´ jmee˜ chaa̱˜ jne´.”
5 Ma˜ngëë´ he˜ ja̱˜, ga˜jøø¹ hi̱˜sa˜llu̱¹ kiyh¹
ta˜ jee´ chih¹ gwah˜ jwii̇˜ na˜jngii̇¹ he˜ chee̱˜
Jerusalén. Ma´ ga˜lla˜nääy¹ jee´ ja̱˜ ga˜jää̱y¹
lä˜ ga˜të´ gyuu̇h¹ kih¹ gwah˜ juu̇h˜,
6 ga˜sii̇yh˜:
—Cher´mah¹ dsoo´ la̱ah¹ Joo̱´ Dio, jwä̱ä̱˜
hñaah¹ lä˜ ga˜të´ hwa¹, jëëh´ na˜sii̇˜ ba´
ka˜läh´:
Dio chee̱¹ ángele kyaa̱y¹ koo´ kyah¹
mah¹ jä̱ä̱y¹ hne˜ kyaa̱h´ gooy˜,
lä˜ja̱˜ mo˜so˜ lla˜ñu¹ tii̇h´ në´ ku̱u̱´.
7 Mah¹ ga˜jee̱h˜ Jesús kiyh¹:
—Ma˜na˜sii̇˜ ba´ ka˜läh´: “Ta˜ ka̱˜ dsë¹ Dio
hi̱˜ la̱a̱¹ Dsa˜jøøh¹ kyaa̱h¹.”
8 Koo̱˜ ka˜läh´ ga˜jää¹ hi̱˜sa˜llu̱¹ lä˜ ga˜të´
koo̱˜ moh´ ñii´ mah¹ ga˜heeyh¹ lä˜ka̱a̱˜
jee´ jwii̇˜ kaah´ kyaa̱h´ ga˜lä˜jë˜ ga´ he˜ la¹
na´hñaah¹ he˜ cha˜ kih¹.
9 Mah¹ ga˜jäyh´:
—Ga˜lä˜jë˜ he˜ na˜ kwëëhn˜ hne˜
cher´mah¹ ga˜juu̇h´ jnëh´ cha´nën˜, jmä̱ä̱h¹
jnä´ jøøhn¹.
10 Ja̱˜ga´ ga˜jäh´ Jesús sii̇yh˜:
—Wa´ lä˜øøh´ hne˜ kin˜ Tana´, jëëh´
ma˜na˜sii̇˜ ba´ jee´ jyoh´ ka˜läh´: “Kih¹
Dsa˜jøøh¹ hi̱˜ la̱a̱¹ Dio kyaa̱h¹ ba´ jmeeh¹
juu̇h˜. Kih¹ ja̱a̱˜ hñii´ bih¹ jmeeh¹ ta´he¹.”
11 Ja̱˜ga´ ga˜läˇøø´ hi̱˜sa˜llu̱¹ kiyh¹.
Lä˜chah´ ja̱˜ ya˜nää¹ ángele, ga˜jmeey´ ta´he¹
kih¹ Jesús.

Ga˜løø¹ Jesús kway˜ juu¹ hwa¹ Galilea
(Mr. 1:14-15; Lc. 4:14-15)

12 Ma´ ga˜nuu´ Jesús hä̱ä̱´ Jwaa̱˝ neh˜ñe¹,
ngaayh¹ ta˜ hwa¹ Galilea.
13 Sa˜ ga˜jäy´ jwii̇˜ Nazaret, ngaayh¹
na´gyay˜ jwii̇˜ Capernaum ba´, jwii̇˜ he˜ hla˜
cha´hoo´ jmi̇˜juu̇h˜. Hwa¹ kih¹ dsa˜ kyaa̱¹
Zabulón kyaa̱h´ Neftalí ba´ ja̱˜.
14 Lä˜ja̱˜ ga˜lä˜te¹ juu¹ he˜ ga˜hlëëh´ Isaía
hi̱˜ ga˜ngëë¹ juu¹ kih¹ Dio, lä˜ ma´ ga˜jäyh´:
15 Hwa¹ kih¹ Zabulón, kyaa̱h´ hwa¹ kih¹ Nef-
talí,
he˜ kye˜ hngaah` ko̱˜taa̱˜ kih¹ jmii̇˜ Jordán,
ta˜ cha´hoo´ jmi̇˜ñeeh˜,
lä˜kaa̱˜ jee´ ja̱˜ la¹ hwa¹ Galilea jee´ tä̱ä̱h´
jwëë´ dsa˜ hi̱˜ sa˜ laa̱¹ judiu,
16 dsa˜ he´ hi̱˜ ma´ ga˜nää´ jee´ na˜hoo̱˜
ga˜jëëy¹ koo̱˜ wa´je˜ juu̇h˜.
Ga˜lä˜jnä´ koo̱˜ wa´je˜ kih¹ hi̱˜ ma´ tä̱ä̱h´ jee´
ma´ hii´ goo˜ ju̱u̱y´.
17 Lä˜ ma´ja̱˜ ga˜løø¹ Jesús kwa˜ juu¹, ma´
jäyh´:

—Jee̱ẹ̱ẖ` hnäh˝ kih¹ Dio, jëëh˝ ma˜ya˜jäẹ̱ẖ he˜ jää̱¹ Dio dsa˜ läẖˆhiẖˆ kih¹.

Ga˜tëëh¹ Jesús kyee̱˝ hi̱˜ ma´ tä̱ä̱h´ jwä˜ sa´hma¹
(Mr. 1:16-20; Lc. 5:1-11)

18 Jee´ hää̱´ Jesús jwë¹ ngoo¹ ta˜ cha´hoo´ jmɨ˜juuh˜ he˜ hla˜ hwa¹ Galilea, jee´ ja̱˜ ga˜jëëy¹ Simón hi̱˜ ma´ tëëh˜ dsa˜ Pee´, kyäẹ̱h´ Andre´ øøyh˜. Läˆuu̱´ hi̱˜ he´ ma´ tä̱ä̱h´ jwä˜ sa´hma¹ cha´jmɨɨ˜, jëëh´ he˜ ja̱˜ ba´ ma´ la¹ ta´ kiyh¹.

19 Mah¹ ga˜sɨɨyh˜:

—Ya˜nääh´ hnäh´ kyäẹ̱h´ jnä´ mah¹ mí´tee̱n¹ hnäh´ ha˜ läˆ jmeeh¹ hnäh´ mah¹ lee̱ẖˆ hnäh´ dsa˜, lla˜ he˜ ma´ lee̱ẖˆ hnäh´ hmooh˜.

20 Läˆchäh´ ja̱˜ ga˜kyey˜ sa´hma¹ kiyh¹ mah¹ ga˜nääy¹ kyäẹ̱h´ Jesús.

21 Ma˜ngëë´ gyih¹ ko̱˜ nɨɨh˜, ga˜jëëy¹ jñah´ ga´ uu̱ ¹. Jäẹ̱ he´ Jacobo, joo̱´ Zebedeo, kyäẹ̱h´ Jwäẹ̱˜ dsa˜ñuuh˜ øøyh˜, ma´ tä̱ẹ̱h´ neh˜ na´moo´ kyäẹ̱h´ Zebedeo jmiiy˜, ma´ hmiiy˜ sa´hma¹ kiyh¹. Mah¹ ga˜tëëyh¹.

22 Läˆchäẹ̱h´ ja̱˜ ga˜hɨɨy´ na´moo´ kyäẹ̱h´ jmiiy˜ mah¹ ga˜jmeey´ ko̱˜ jøẹ̱h´ kyäẹ̱h´ Jesús.

Ga˜kwa´ Jesús ju¹hmëë´
(Lc. 6:17-19)

23 Ga˜ngëë´ Jesús läˆkäẹ̱˜ hwa¹ Galilea, ma´ mi˜tee̱y˜ dsa˜ nehˆ gwahˆ mäh˜ he˜ tøø̱´ läˆko̱o̱˜ läˆko̱o̱˜ jee´ jwɨɨ˜, ma´ kwayˆ ju¹hmëë´ ha˜ läˆ jä̱ä̱¹ Dio dsa˜ läˆhihˆ kih¹. Ma´ mi˜hlä̱ä̱y´ dsa˜ kih¹ wa´ he˜ cha˜ he˜ dsoo´.

24 Läˆ gaˆtë´ hwa¹ Siria gaˆnuu´ dsa˜ kih¹ Jesús. He˜ja̱˜ na´nää¹ dsa˜ na´jä̱ä̱y˜ jee´ ma´ cheh¹ Jesús gaˆläˆjee̱e̱ˆ hi̱˜ ma´ jëë˜ wɨɨ´ kih¹ na˜ku´ na˜ngɨɨ¹ dsoo´ hlɨɨh¹, läˆkye̱˜ hi̱˜ ma´ kye̱˜ lle´ hlɨɨh¹, kyäẹ̱h´ hi̱˜ ma´ dsa˜juu̱´ ñee´, läˆja̱˜ hi̱˜ moˆsoˆ liih˜ goo˜ tɨɨ´. Gaˆmi˜hlä̱ä̱y´ läˆjee̱e̱ˆ hi̱˜ he´.

25 Peerˆ jwee̱e̱´ dsa˜ Galilea gaˆllaˆlle¹ kaah` kiyh¹ kyäẹ̱h´ hi̱˜ ma´ chäẹ̱˜ Decápoli, hi̱˜ ma´ chäẹ̱˜ Jerusalén, hi̱˜ ma´ chäẹ̱˜ Judea, hiˆ jñah´ ga´ hi̱˜ ma´ chäẹ̱˜ hngaah` jmɨɨ˜ Jordán.

5

Ga˜kwa´ Jesús cha˜miih˜juu¹ läˆma´gyay¹ lle´koh´

1 Ma´ gaˆjee̱e̱¹ Jesús jwee̱e̱´ dsa˜ hi̱˜ ma´ tä̱ä̱h´ jee´ ja̱˜, gaˆwɨɨy¹ mah¹ gaˆgyay˜ lle´koh´ ja̱˜. Gaˆläˆjee̱e̱ˆ jnääh ¹ discípulo kyäẹ̱y¹ gaˆkuh¹ jnääh¹ jee´ ja̱˜.

2 Ga˜løøy¹ hlee̱ëyh˜ dsa˜, gaˆjäyh´:

3 —Llu¹ la¹ kih¹ hi̱˜ läẹ̱´ saˆ jmää¹ niˆ miih˜. Jëëh´, hi̱˜ he´ ba´ jä̱ä̱¹ Dio läˆhihˆ kih¹.

4 Llu¹ la¹ kih¹ hi̱˜ tä̱ä̱h´ kɨ˜hooh˜. Jëëh´, jmee¹ ba´ Dio nøh¹ dsëy¹.

5 Llu¹ la¹ kih¹ hi̱˜ hwäẹ̱´. Jëëh´, hi̱˜ he´ ba´ tee̱e̱¹ hwa¹ he˜ gaˆjäh´ Dio le´ hee̱ẹ̱˜.

6 Llu¹ la¹ kih¹ hi̱˜ kuh˜ngɨɨˆ dsë¹ jmeey¹ he˜ llu¹. Jëëh´, hi̱˜ he´ ba´ hyoh˜ läˆjëˆ he˜ lla˜kyäẹ̱y¹.

7 Llu¹ la¹ kih¹ hi̱˜ dsa˜läˆñih´ dsë¹ dsa˜kyäẹ̱h´. Jëëh´, läˆñih´ dsë¹ Dio kiyh¹ ka˜läh´.

8 Llu¹ la¹ kih¹ hi̱˜ na˜jngɨɨ¹ tuh˜dsë¹. Jëëh´, hi̱˜ he´ ba´ tee̱e̱¹ jee̱e̱¹ Dio.

9 Llu¹ la¹ kih¹ hi̱˜ hnooh˜ ha˜ läˆ jee´ hɨɨ¹ tii´ kih¹ dsaˆ. Jëëh´, hi̱˜ he´ ba´ tëëyh¹ jo̱o̱´ Dio.

10 Llu¹ la¹ kih¹ hi̱˜ gaˆnää´ jëë˜ wɨɨ´ kih¹ he˜ jmeeyˆ he˜ llu¹. Jëëh´, kih¹ bih¹ la¹ jmɨ˜gyuuˆ jee´ jmeeˆ Dio hihˆ.

11 'Llu¹ la¹ kyah¹ hnäh´ cher´mah¹ dsoo´ kinˆ gaˆhlëëh´ dsa˜ wɨɨ´ kyah¹ hnäh´, hiˆ cher´mah¹ gaˆjmeehˆ dsa˜ hnäh´, hiˆ cher´mah¹ gaˆhlee̱e̱h¹ dsa˜ hnäh´ juu¹ pa´jnah´ he˜ la¹ juu¹ ta˜juu¹.

12 Läˆ ma´ chäẹ̱h˜ hnäh´ läˆja̱˜, wa´ chäẹ̱h˜ hnäh´ llu¹, wa´ jee̱e̱˜ hoh´ hnäh´. Jëëh´, hñahˆ ba´ hnäh´ ko̱o̱˜ he˜ llu¹ gyuuh¹ jmɨ˜gyuuˆ. Ja̱˜ba´ läˆja̱˜ gaˆjmeeyhˆ hi̱˜ gaˆngëë¹ juu¹ kih¹ Dio hi̱˜ ma´ tä̱ä̱h´ jä̱ä̱¹ ga´ kyah¹ hnäh´.

Ga˜kwa´ Jesús juu¹ kih¹ wa´ñe´ kyäẹ̱h´ wa´je˜
(Mr. 9:50; Lc. 14:34-35)

13 'Hnäh´ läẹ̱h¹ läˆko̱o̱˜ wa´ñe´ kih¹ hwa¹ la˜. Pero cher´mah¹ gaˆjñuuh¹ he˜ ñii` kih¹, ha˜läˆja̱˜ lii˜ ka˜läh´ läˆ ma´ la¹. Moˆsoˆ jmää¹ go˜te˜. He˜ be¹ ba´ dsa˜ ja̱˜ cha´jwë¹, jee´ ja̱˜ he´soh¹ dsa˜ nëˆ´ kih¹.

14 Hnäh´ läẹ̱h¹ läˆko̱o̱˜ wa´je˜ kih¹ dsa˜ jmɨ˜gyuuˆ. Wa´ jmeen´ ko̱o̱˜ jwɨɨ˜ he˜ hla˜ gyuuh¹ nëˆ´ moh´ saˆ leˆ´ dsa˜hmää`.

15 Hiˆ läˆja̱˜ saˆ chäẹ̱˜ hi̱˜ hih¹ wa´je˜ mah¹ chiyh¹ neh˜ wa´goo´. He˜ chiyh¹ jee´ ñii´ ba´ mah¹ läˆjnä´ kih¹ dsa˜ hi̱˜ tä̱ä̱h´ läˆkäẹ̱˜ cha´nehˆ.

16 He˜ja̱˜ wa´ jnä´ wa´je˜ kyah¹ hnäh´ cha´nëˆ läˆjee̱e̱ˆ dsa˜, mah¹ wa´ra˜ gaˆjëëy¹ läˆjëˆ he˜ llu¹ he˜ jmeeh˜ hnäh´, jmeey¹ juuh˜ kih¹ Tää`jnän`hi̱˜ gya¹ gyuuh¹.

Ga˜jmeeh¹ Jesús juu¹ ha˜läˆ la¹ ley

17 'Taˆ jmee˜ hnäh´ huu´dsë˜ he˜ ma˜jan˜ mah¹ mí´llẹ̱an¹ ley kih¹ Moisé. Niˆ saˆ mí´llẹ̱an¹ läˆjëˆ he˜ gaˆhlëëh´ läˆjee̱e̱ˆ hi̱˜ gaˆngëë¹ juu¹ kih¹ Dio. Saˆ ma˜jan˜ mah¹ mí´llẹ̱an¹ he˜ ja̱˜, he˜ mí´ten`kih¹ juu¹ ja̱˜ ba´ ja̱˜ ma˜jan˜.

18 Maˆraˆ ju¹dsoo´ jwee̱e̱hn˜ hnäh´, ta´ko̱˜ jɨɨh¹ cha˜ gyuuh¹ hwa¹ la˜, saˆ hee̱ẹ̱˜ niˆ ko̱o̱˜ hwëh´ mäh˜, niˆ ko̱o̱˜ mɨ¹punto he˜ na˜sɨɨ˜ kih¹ ley ja̱˜, jä̱ä̱¹ saˆ ga´ ma˜läˆte¹ gaˆläˆjëˆ.

19 He˜ läˆja̱˜, cher´mah¹ chäẹ̱˜ hi̱˜ gaˆhlä̱ä̱h˜ ko̱o̱˜ mada˜ pih¹ kih¹ ley la˜, hiˆ cher´mah¹ läˆja̱˜ mi˜tee̱e̱ˆ dsa˜, lee̱ẹ̱´ jäẹ̱˜ hi̱˜ mäh¹ ba´ gyuuh¹ jmɨ˜gyuuˆ jee´ jmeeˆ Dio hihˆ. Pero cher´mah¹ hi̱˜ mi˜te¹ kih¹ ley hiˆ mi˜tee̱e̱ˆ dsa˜ he˜ mi˜tey¹ ka˜läh´, hi̱˜ he´

ba´ leę̈´ jøøh¹ gyɯɯh¹ jmɨ¯gyɯɯ¯ jee´ jmee¯ Dio
hih¯.
20 He¯ja¯ hlëëhn´ hnäh´, cher´mah¹ sa¯
ga¯jmeeh´ hnäh´ cha¯ga´miih¯ ta´ llu¹ lä¯koh´
te¹ he¯ jmee¯ dsa¯ hi¯ kyɯɯh¯ ley hi¯ lä¯koh´
te¹ he¯ jmee¯ fariseo, sa¯ le´ go´tąąh´ hnäh´
gyɯɯh¹ jmɨ¯gyɯɯ¯ jee´ jmee¯ Dio hih¯.
21 'Ma¯nɯɯh¯ ba´ hnäh´ ha¯ lä¯ jäh´ në´ ley
kih¹ Moisé lä¯ ma´ ga¯sɨɨyh¯ dsa¯ ma¯gyuh¯
jnän`: "Ta¯ jngëëh¯ dsa¯. Cher´mah¹ hi¯
ga¯jngëëh¹ jąą¯ dsa¯kyąąh´ ma¯ra¯ he¯ nøø¹
ba´ ta´ kiyh¹."
22 Pero jnä´ jwëëhn¯ hnäh´, cher´mah¹ hi¯
ga¯lä¯llęę´ kyąąh´ øøh¯, ma¯na¯bäąyh`dsoo´.
Hi¯ cher´mah¹ hi¯ ga¯jäh´ sɨɨh¯ dsa¯kyąąh´:
"Peer¯ tąąh¯ hne¯", hi¯ he´ nøø¹ ta´ kih¹
cha´në´ dsa¯kąąh´. Hi¯ cher´mah¹ hi¯ ga¯jwä¹
dso´jwɨɨ´ kih¹ øøh¯, hi¯ he´ lle` kih¹ dsoo¹
cha´je¯.
23 'He¯ja¯ cher´mah¹ go´kąh¹ kuu´ kyah¹
në´na´hyoo´ hi¯ cher´mah¹ ga¯lä¯dsooh¯ hoh´
jee´ ja¯ he¯ hä´ dsë¹ jąą¯ øøh¹ kyąąh´ hne¯,
24 jee´ ja¯ ba´ kye¯ kuu´ kyah¹ cha´në´
na´hyoo´ mah¹ gwa¯ da´ to¯në´ go¯jęęh` juu¹
kyah¹ kyąąh´ øøh¹. Ja¯ga´ ñeh´ ka¯läh´
ya¯tøøh¹ kuu´ kyah¹ në´ na´hyoo´.
25 'Cher´mah¹ chąą¯ hi¯ hnøø¹ hnëë¹ hne¯
cha´në´ dsa¯ta´, jmee´ bii¹ go´tąąh´ hnäh´ juu¹
kwee¯ kyąąyh´ na¹koh´ ta´ko¯jiih¹ cha¯ jmɨɨ´,
mah¹ sa¯ ngëëy¹ hne¯ goo¯ jwëë¯. Lä¯ja¯
mo¯so¯ jmee¹ jwëë¯ hih¯ kih¹ poo¯ tąąyh¯
hne¯ neh¯ñe¹.
26 Ma¯ra¯ ju¹dsoo´ jwëëhn¯ hnäh´,
sa¯ ya¯hëëh¹ jee´ ja¯ ta´ko¯jiih¹ sa¯
ma¯mi¯hmaah´ lä¯jë¯ go¯te¯ he¯ ngɨɨyh¹
kyah¹.
27 'Ma¯nɯɯh¯ ba´ hnäh´ ha¯ lä¯ jäh´ në´ ley
he¯ sɨɨyh¯ hnäh´: "Hne¯ hi¯ na¯jęę¯ goo¯, ta¯
kąąh¯ hi¯ ląą¹ kyąą¹ jñah´."
28 Pero jnä´ jwahn¯, cher´mah¹ hi¯ jëë¯
jąą¯ dsa¯më´ hi¯ hęę´ dsëy¹ kąąyh¹, kyąąh´
hɯɯ´dsë¹ kiyh¹ ja¯, ma¯jmeey´ dso´kye¯.
29 Lä¯ja¯, cher´mah¹ mɨ¹nëh´ ra¯llɯɯ¹ jmee¹
tąh¯ kyąąh´ dso´kye¯, lle´ go¯te¯ mah¹ be¹ ɯɯ´.
Jëëh´, llu¹ ga´ kyah¹ he¯ hęę´ miih¯ jmɨ¯ngo¹
kyah¹, lä¯koh´ ga´ he¯ goh¹ na¯hñaah¹ cha´je¯.
30 Hi¯ cher´mah¹ ma¯gooh¯ ra¯llɯɯ¹ jmee¹
tąh¯ kyąąh´ dso´kye¯, hnä¹ go¯te¯ mah¹
be¹ ɯɯ´. Jëëh´, llu¹ ga´ kyah¹ he¯ hęę´
miih¯ jmɨ¯ngo¹ kyah¹, lä¯koh´ ga´ he¯ goh¹
na¯hñaah¹ cha´je¯.
31 'Hi¯ ma¯nɯɯh¯ hnäh´ ka¯läh´ he¯ jäyh´:
"Ga¯lä¯jëë¯ hi¯ bęę¯ dsa¯më´ kyąą¹, hnøø¹
chooyh¹ je¯ jee´ ma¯bęęy¹ dsa¯kyąąyh´."
32 Pero jnä´ jwahn¯ lä¯la¯. Hi¯ bęę¹
dsa¯më´ kyąą¹, hi¯ sa¯ cha¯ he¯ hɨɨh¹
ma¯jmeey´ kyąąh´ jñah´ dsa¯ñɯɯh¯, he¯
chęęy¯ ta¯ jwë´ hɨɨh¹ ba´ ja¯. Hi¯ lä¯ja¯
ka¯läh´ hi¯ kąą¹ dsa¯më´ hi¯ ma¯bęęy¹ he´,
he¯ jmeey¯ dso´kye¯ ba´ ja¯ ka¯läh´.

Ga¯hlëëh´ Jesús kih¹ hi¯ tąą¯ gyɯɯh¹ hwa¹

33 'Ma¯nɯɯh¯ ba´ hnäh´ lä¯koo¯ ga¯sɨɨyh¯
dsa¯ ma¯gyuh¯ jnän`: "Ta¯ jmee¯ dsoo´ he¯
la¹ juu¹ ta¯juu¹. Ja¯ mi¯teh`hnäh´ kih¹ Dio he¯
ga¯tąąh`hñaah¹ jmeeh¹."
34 Pero lä¯la¯ jwah¯ jnä´, ta¯ tąą`hñaah¹ kih¹
ni¯ koo¯. Ta¯ tąą`hnäh´ kih¹ gyɯɯh¹, jëëh´ jee´
oo¯ ba´ gya¹ Dio.
35 Ta¯ tąą`hnäh´ kih¹ hwa¹, jëëh´, në´ kih¹
hwa¹ chih¹ ma¯tɨɨ´ Dio. Ta¯ tąą`hnäh´ kih¹
Jerusalén, jëëh´, jee´ ja¯ la¹ jee´ jwɨɨ¯ kih¹ Rey
jøøh¹ jnän`.
36 Ta¯ tąą`ka´lleh´, jëëh´, sa¯ lęh¹ jmeeh¹
tøø¯ ni¯ koo¯ jñu¯, ni¯ sa¯ lęh¹ jmeeh¹ läh¯
ka¯läh´.
37 Cher´mah¹ jwah¹ hnäh´ "Jąąh¯", koo¯
"jąąh¯" ba´ jwah¹ hnäh´. Hi¯ cher´mah¹ jwah¹
hnäh´ "jąh¯hą¯", koo¯ "jąh¯hą¯" ba´ jwah¹
hnäh´. Hi¯ cher´mah¹ he¯ ga´ jyoh´ juu¹ gwa´,
he¯ gwa´ kih¹ dsa¯ hlëëh¹ ba´ ja¯.
38 'Ma¯nɯɯh¯ ba´ hnäh´ ka¯läh´ he¯
jäyh´: "Hi¯ jmee¯ dsoo´ mɨ´në´ dsa¯kyąąh´,
ja¯ba´ lä¯ja¯ mi¯hmaayh`. Hi¯ jląąh¯ na´ja¯
dsa¯kyąąh´, ja¯ba´ lä¯ja¯ mi¯hmaayh`."
39 Pero lä¯la¯ jwah¯ jnä´. Ta¯ jiih`hnäh´
kih¹ hi¯ hñaa¯ dsë¹. Cher´mah¹ hi¯ ga¯jnoo¹
koo¯ jwoo¹ mo¯nëh´, kwëëyh`ka¯läh´ jyoh´
jwoo¹.
40 Hi¯ cher´mah¹ hi¯ lla¯ hnii¯ kyah¹ mah¹
jñuuyh¹ sa´koo¯h¯, kwëëyh`ka¯läh´ lä¯kyę¯
hmɨh¯lloo´ kyah¹.
41 Hi¯ cher´mah¹ hi¯ ga¯jmee´ he¯ wɨɨ´ kąh¹
løø¹ kih¹ ko¯nɨih¯, kyę¯ ga´ jyoh´ ko¯nɨih¯.
42 Cher´mah¹ hi¯ ngɨɨ¯ miih¯ he¯ cha¯
kyah¹, kwëëyh`. Hi¯ cher´mah¹ hi¯ hnøø¹
lle¯ miih¯ he¯ cha¯ kyah¹, ta¯ jmee¯ chąąh¯
kyąąyh´.

Hnøø¹ hnää¯ jne´ hi¯ na¯høøh´ jnän`
(Lc. 6:27-28, 32-36)

43 'Ma¯nɯɯh¯ ba´ hnäh´ ka¯läh´ he¯
jäyh´: "Wa´ hnaah¯ ome¯ kyąąh¹ mah¹ wa´
na¯hąąh´ hi¯ sa¯ ląą¹ ome¯ kyąąh¹."
44 Pero lä¯la¯ ba´ jwah¯ jnä´: Wa´
lä¯hnaah¯ hnäh´ hi¯ sa¯ ląą¹ ome¯ kyąąh¹
hnäh´. Ngɨɨ´ hnäh´ llu¹ kih¹ hi¯ jwä¯ dso´jwɨɨ´
kyah¹ hnäh´. Jmee´ hnäh´ llu¹ kih¹ hi¯
na¯høøh´ kyah¹ hnäh´. Ngɨɨ´ hnäh´ kih¹ Dio
kih¹ hi¯ jmeeh¯ hnäh´.
45 Mah¹ lä¯ja¯ lęęh´ hnäh´ joo´ Tää`jnän`hi¯
gya¹ gyɯɯh¹. Hi¯ he´ jmee¯ dsa¯hya¯ hyoo¯
kih¹ hi¯ hlëëh¹ lä¯ja¯ kih¹ hi¯ llɯɯ¹. Hi¯ chęęy¯
jma¹ ka¯läh´ kih¹ hi¯ jmee¯ he¯ llu¹ hi¯ kih¹ hi¯
jmee¯ he¯ hlɨɨh¹.
46 Jëëh´ cher´mah¹ hnaah¯ hnäh´ ma¯la¯ hi¯
hnää¹ hnäh´ ba´, ¿hee¯ ba´ hñah¯ hnäh´ kih¹
Dio ja¯? ¿Che´ sa¯ jmeey¯ lä¯ja¯ ka¯läh´ hi¯
koo¹ ku´sɨh¯?
47 Cher´mah¹ kih¹ øøh¹ ba´ hnäh´ jmeeh¯
hnäh´ Dio, ¿che´ ląąh´ hnäh´ jmeeh¯ hnäh´
koo¯ he¯ llu¹? ¿Che´ sa¯ jmee¯ lä¯ja¯ hi¯ sa¯
ma¯hęęh¯ kih¹ Dio?

48 Wa´ lạạh¹ hnäh´ llụụ¹, lä˜kọọ˜ lạạ¹ Tää`
jnän` hị˜ gya¹ gyụụh¹ hị˜ llụụ¹ go˜te˜.

6

1 ’Lẹẹh˜, ta˜ hnooh˜ hnäh´ ha˜ lä˜ jee´
hlëëh¹ dsa˜ llu¹ kyah¹ hnäh´ wa´ra˜ ga˜jmeeh´
hnäh´ kọọ˜ he˜ llu¹. Cher´mah¹ kọ˜tạạ´ ga´
ga˜jmeeh´ hnäh´ mah¹ jëë¹ dsa˜ kyah¹ hnäh´,
sa˜ hñah˜ hnäh´ ni˜ miih˜ kih¹ Dio hị˜ gya¹
gyụụh¹.
2 Wa´ra˜ ga˜kwah´ hnäh´ be´ kih¹ jạạ˜
hị˜ lla˜kyạạ¹, ta˜ jwịị´ ni˜ jạạ˜ hee˜ na˜
ma˜jmeeh´. Mah¹ sa˜ jmeeh¹ hnäh´ kwee˜
kyạạh´ hị˜ jmäạ̈˜ hñiị´ mi˜te¹ neh˜ gwah˜, hị˜
lä˜jạ˜ jmeey˜ ka˜läh´ cha´jwë¹ he˜ hnooyh˜
ha˜ lä˜ jee´ hlëëh ¹ dsa˜ llu¹ kiyh¹ ba´ jạ˜.
Ma˜ra˜ ju¹dsoo´ jwẹẹ̈hn˜ hnäh´, kọ˜jạ˜ ba´
hnịịh¹ ma˜lịyh˜ jñeey¹.
3 Pero hne˜, wa´ra˜ ga˜kwëëh` dsa˜ miih˜
kuu´, ta˜ jwịị´ ni˜ jạạ˜ ma˜ke˜ lạạ¹ ome˜
kyạạh¹.
4 Heh¹ lä˜jạ˜, sa˜ jnä´ he˜ ma˜kwëëh` dsa˜
kuu´. Ma´jạ˜ Tää` kyạạh¹, hị˜ jëë˜ lä˜jë˜ he˜
sa˜ jnä´, mi˜hmaayh` kyah¹ to˜lo˜ në´ lä˜jẹẹ̈˜
dsa˜.

*Ga˜mi˜tẹẹ̈˜ Jesús dsa˜ kyạạy¹ ha˜ lä˜
chụụy¹ kyạạh´ Dio*
(Lc. 11:2-4)

5 ’Wa´ra˜ ga˜të´ jee´ ngịịh´ kyah¹ kih¹ Dio,
ta˜ jmee˜ lä˜ jmee˜ hị˜ jmäạ̈˜ hñiị´ mi˜te¹.
Tịh˜ dsëy¹ na˜tạạ̈y´ hlëëyh˜ kyạạh´ Dio neh˜
gwah˜ mäh˜ hi˜ lä˜jạ˜ jmeey˜ cha´jwë¹ jee´
ga˜näạ̈´ dsa˜ mah¹ jëë¹ dsa˜ kiyh¹. Ma˜ra˜
ju¹dsoo´ jwẹẹ̈hn˜ hnäh´, kọ˜jạ˜ ba´ hnịịh¹
ma˜lịyh˜ jñeey¹.
6 Pero hne˜, wa´ra˜ ga˜të´ jee´ ngịịh´ kyah¹
kih¹ Dio, go˜he´ jee´ gwịịh˜ mah¹ jne´ haah´
kyah¹. Ngịị´ kyah¹ kih¹ Tää` hị˜ sa˜ jnä´.
Ma´jạ˜ Tää` kyạạh¹ hị˜ jëë˜ lä˜jë˜ he˜ sa˜ jnä´,
mi˜hmaayh` kyah¹ to˜lo˜ në´ lä˜jẹẹ̈˜ dsa˜.
7 Wa´ra˜ ga˜të´ jee´ ngịịh´ kyah¹ kih¹ Dio,
ta˜ hlëëh` cha˜miih˜ jịịh˜ kọọ˜ nëë¹ juu¹ he˜
sa˜ jmäạ̈¹ ta´, lä˜kọọ˜ jmee˜ hị˜ sa˜ ma˜heẹẹh˜
kih¹ Dio. Kih¹ he˜ hlëëyh˜ cha˜miih˜ jịịh˜
kọọ˜ nëë¹ juu¹, nuu¹ Dio kiyh¹ lạạy´.
8 Ta˜ jmee˜ hnäh´ lä˜ jmee˜ dsa˜ he´. Jëëh´,
Tää` jnän` hị˜ gya¹ gyụụh¹, ma˜ñey˜ ba´ hee˜
na˜ jmee˜ bii¹ jnän` jäạ̈¹ jạ˜ga´ ngịịn´ kiyh¹.
9 Lä˜la˜ ba´ hnøø¹ ngịịh´ hnäh´ kyah¹:
Tää` kyạạ ¹ jnääh¹ hị˜ gya¹ ya˜jwịị¹, lä˜jẹẹ̈˜
ba´ wa´ jmee´ dsoo´ he˜ lạạh¹ hne˜
na˜jngëë¹ go˜te˜.
10 Ña˜ mah¹ jmeeh¹ hih˜ jee´ la˜.
Wa´ le´ lä˜ hyoh˜ hoh´ hñaah¹ jmị˜gyụụ˜ la˜,
jạ˜ba´ lä˜kọọ˜ la¹ gyụụh¹ ya˜jwịị¹.
11 Kwëëh` jnääh¹ na¹ he˜ kih´hịh´ jnääh¹ he˜
jmee˜ bii¹ kyạạ¹ jnääh¹.
12 Jmee´jọh˜ hoh´ kih¹ he˜ ma˜hlạạ̈h˜ jnääh¹,
jạ˜ba´ lä˜kọọ˜ jọh˜ dsë˜ jnääh¹ kyạạh´
hị˜ dsa˜hlạạ̈h˜ kyạạh´ jnääh¹.
13 Ta˜kwa˜ jwë¹ kạ¹ he˜ hlịịh¹ dsë˜ jnääh¹, lạạ̈`
jnääh¹ kih¹ he˜ jạ˜.
Jëëh´, jạạ˜ hne˜ ba´ jmee˜ hih˜ kih¹ lä˜jë˜,
kyah¹ ba´ la¹ ga˜läˆjë˜ be´,
hne˜ ba´ lạạh¹ jọọh¹ kih¹ ga˜läˆjë˜ joh´ jmịị´
cha˜. Wa´ la¹ lä˜jạ˜.
14 ’Cher´mah¹ jmeeh˜ jọh˜ hoh´ kyạạh´
dsa˜ hị˜ dsa˜hlạạ̈h˜ kyạạh´ hnäh´, lä˜jạ˜
ka˜läh´ Tää` jnän` hị˜ gya¹ gyụụh¹ jmeey¹ jọh˜
dsëy¹ kyạạh´ hnäh´.
15 Pero cher´mah¹ sa˜ ga˜jmeeh´ hnäh´
jọh˜ hoh´ kyạạh´ dsa˜ hị˜ dsa˜hlạạ̈h˜ kyạạh´
hnäh´, lä˜jạ˜ ka˜läh´ Tää` jnän` hị˜ gya¹
gyụụh¹ sa˜ jmeey¹ jọh˜ dsëy¹ kyạạh´ hnäh´ he˜
dsa˜hlạạ̈h˜ hnäh´ kiyh¹.

Ga˜hlëëh´ Jesús kih¹ he˜ sa˜ kih˜hịh˜ jne´
16 ’Jmịị´ ma´ sa˜ kuh˜huh´ hnäh´ jee´ hlëëh´
hnäh´ kyạạh´ Dio, ta˜ jmee˜ hnäh´ lii˜ he˜
ti˜meeh˜ hoh´ hnäh´ lä˜ jmee˜ dsa˜ hị˜
jmäạ̈˜ hñiị´ mi˜tẹh¹. Hị˜ he´ jmee˜ lii˜ mo˜në´
mah¹ jëë¹ dsa˜ kiyh¹ he˜ sa˜ kuh˜hịyh˜.
Ma˜ra˜ ju¹dsoo´ jwẹẹ̈hn˜ hnäh´, kọ˜jạ˜ ba´
hnịịh¹ ma˜lịyh˜ jñeey¹.
17 Pero hne˜, ma´ sa˜ kuh˜huh´ jee´ hlëëh´
kyạạh´ Dio, jạ˜ jñạạh´ lleh´ mah¹ gyih˜
mo˜nëh´.
18 Mah¹ lä˜jạ˜, sa˜ lä˜lẹẹh˜ cha´në´ dsa˜,
he˜ sa˜ kuh˜huh´. Kih¹ Tää` hị˜ sa˜ jnäạ̈´
ba´ lä˜lẹẹh˜. Hi˜ lä˜jạ˜, Tää` kyạạh¹ hị˜ jëë˜
lä˜jë˜ he˜ sa˜ jnä´, mi˜hmaayh` kyah¹ to˜lo˜
në´ lä˜jẹẹ̈˜ dsa˜.

Ga˜hlëëh´ Jesús kih¹ he˜ la¹ hmooh¹
(Lc. 12:33-34)

19 ’Ta˜ wa´ hnooh˜ hnäh´ lla˜mah¹
jmị˜gyụụ˜ la˜ cha˜miih˜ he˜ la¹ hmooh¹
kyah¹ hnäh´. Jëëh´ jee´ la˜ chạạ˜ jah´ jwë˜
cha˜miih˜ hi˜ hya˜ tụ´jụụh˜ lä˜jë˜ he˜ llu¹.
Hi˜ dsa˜tạạh` dsa˜hịị˜ mah¹ hịịy¹.
20 Hnøøh ¹ hnäh´ mah¹ lla˜mah¹ gyụụh¹
ya˜jwịị¹ he˜ la¹ hmooh¹ kyah¹ hnäh´. Jee´ jạ˜
sa˜ chạạ˜ jah´ hị˜ jwë˜ ni˜ sa˜ hya˜ tụ´jụụh˜
ka˜läh´. Hi˜ jee´ jạ˜ sa˜ chạạ˜ dsa˜hịị˜ mah¹
hịịy¹.
21 Ha˜ jịịh¹ jee´ hla˜ he˜ la¹ hmooh¹ kyah¹
hnäh´, jee´ jạ˜ ba´ kyẹ´ hnäh´ o˜jọh˜ dsë˜.

Wa´je˜ kih¹ jmị˜ngo¹ jnän`
(Lc. 11:34-36)

22 ’Mị ¹në´ jne´ la¹ lä˜kọh´ wa´je˜ kih¹
jmị˜ngo¹ jnän`. Lä˜jạ˜, cher´mah¹ mị¹nëh´ la¹
llu¹, lä˜kạạ˜ jmị˜ngo¹ kyah¹ ngë˜ jee´ wa´je˜.
23 Pero cher´mah¹ la¹ hlịịh¹ mị ¹nëh´,
ga˜läˆkạạ˜ jmị˜ngo¹ kyah¹ ngë˜ jee´ na˜họọ˜
ba´. Lä˜jạ˜, cher´mah¹ wa´je˜ he˜ cha˜ kyah¹
la¹ na˜họọ˜ ba´, ha˜ kọh´ sa˜ na˜họọ˜ jee´
ngëh˜.

*Sa˜ le´ jmee´ jne´ he¹ kih¹ Dio mah¹ jmee´
jne´ he¹ kih¹ kuu´*
(Lc. 16:13)

24 ’Ni˜ jạạ˜ sa˜ lä˜kẹh´ jmịị´ jmee¹ he¹ kih¹
ụụ¹ dsa˜kạạh´. Jëëh´, jmeey¹ na˜häạ̈yh´ jạạ˜

mah¹ lä˜hnääy¹ hi˜ jñah´. Mi˜tey¹ kih¹ jąą˜ mah¹ mi˜kwąyh¹ hi˜ jñah´ he´. Sa˜ lä˜këh´ hnäh´ jmii´ jmeeh¹ hnäh´ he¹ kih¹ Dio mah¹ jmeeh¹ hnäh´ he¹ kih¹ kuu´ ka˜läh´.

Ga˜häą¹ Dio kwee˜ go˜te¹ lä˜jëë˜ hi˜ ląą¹ kyąąy¹
(Lc. 12:22-31)

25 ’He˜ją˜ jwëëhn˜ hnäh´: Ta˜ ką˜ hnäh´ huu´dsë˜ ha˜ lä˜ dsa˜ngëë´ hnäh´, hee˜ na˜ kuh´huh¹ hnäh´. Ta˜ ką˜ hnäh´ huu´dsë˜ kih¹ jmi˜ngo¹ kyah¹ hnäh´, ha˜ lä˜ tëëh¹ hnäh´ hmiih˜ he˜ këh¹ hnäh´. ¿Che´ sa˜ kyee´ ga´ he˜ chąą˜ hnäh´ lä˜koh´ ga´ he˜ kuh˜huh´ hnäh´? ¿Hi˜ che´ sa˜ kyee´ ga´ jmi˜ngo¹ kyah¹ hnäh´ lä˜koh´ ga´ hmiih˜ he˜ këh˜ hnäh´?

26 Jëë` da´ hnäh´ lä˜koo˜ la¹ kih¹ ta¹ hi˜ hëë˜ jwë´ në´ lle´. Sa˜ cha˜ jngëëy˜ ni˜ sa˜ chooyh˜ mii¹, ni˜ sa˜ llay˜ llu¹ mii¹ kiyh¹. Pero Tää` jnän` hi˜ gya¹ gyuuh¹, ma˜ra˜ he˜ ąąh˜ bih¹. ¿Che´ sa˜ kyee´ ga´ hnäh´ lä˜koh´ ga´ ta¹ he´?

27 ¿Hii˜ hnäh´ leh¹ jmeeh¹ sąą˜ ga´ koo˜ lëë˜, kih¹ he˜ jmeeh˜ hnäh´ cha˜miih˜ huu´dsë˜?

28 ’¿He˜la¹ jmeeh˜ hnäh´ cha˜miih˜ huu´dsë˜ kih¹ hmiih˜ he˜ këh¹ hnäh´? Jëë` da´ hnäh´ ha˜ lä˜ dsa˜kwąą˜ wa´le¹ jee´ nuu˜. Sa˜ cha˜ ta´ jmee˜, ni˜ sa˜ hwëë˜ wa´ñe˜.

29 Pero jwëëhn˜ hnäh´. Ma˜ke˜ na´hñaah¹ la¹ hmiih˜ he˜ ga˜këh˜ rey Salomón, sa˜ ga˜liyh¹ ma´ këyh˜ hmiih˜ he˜ la¹ na´hñaah¹ lä˜koo˜ la¹ wa´le¹ ją˜.

30 Cher´mah¹ lä˜ją˜ ga˜jmee´ Dio na´hñaah¹ wa´le¹ he˜ choo¹ në´ nuu˜ na¹, mah¹ hø¹ jë¹ dsa˜ neh˜ hwii´, ha˜ ga´ sa˜ jmąąyh˜ hnäh´ llu¹, dsa˜ hi˜ miih˜ go˜te¹ ba´ dsoo´ dsë¹.

31 He˜ją˜ mo˜to˜ ką˜ ga´ hnäh´ huu´dsë˜ jwah¹ hnäh´: “¿Hee˜ na˜ kih´hih´ jnääh¹, hee˜ hmiih˜ kyeh´ jnääh¹?”

32 Jëëh´, lä˜jëë˜ hi˜ sa˜ ma˜heeh˜ kih¹ Dio hnooyh˜ lä˜jë˜ he˜ ją˜ jmah¹ ba´. Pero Tää` jnän` hi˜ gya¹ gyuuh¹ ya˜jwii¹ ma˜ñey˜ ba´ he˜ jmee˜ bii¹ jnän` kih¹ jee´ lä˜jë˜ he˜ ją˜.

33 Hnääh ¹ da´ hnäh´ to˜në´ Dio hi˜ ląą¹ dsa˜ta´ jøøh¹ jnän` hi˜ jmee´ hnäh´ he˜ llu¹ jmah¹ ba´ lä˜koo˜ hnøøy¹ hñiiy´. Lä˜ją˜ ba´ hñah˜ hnäh´ lä˜jë˜ he˜ jmee˜ bii¹ kyah¹ hnäh´ ka˜läh´.

34 He˜ją˜ ta˜ ką˜ hnäh´ huu´dsë˜ kih¹ hø¹, jëëh´ hø¹ lä˜cha˜ jyoh´ ga´ huu´dsë˜ he˜ jmeeh¹ hnäh´. Heeh` ba´ hnäh´ koo˜ jmii´ koo˜ jmii´ lä˜koo˜ te¹ he˜ chąą˜ hnäh´.

7

Sa˜ ga˜tëë´ jne´ jëën´ kih¹ jñah´
(Lc. 6:37-38, 41-42)

1 ’Ta˜ ką˜ hnäh´ kwąąt˜ kih¹ jñah´ mah¹ sa˜ ką¹ Dio kwąąt˜ kyah¹ hnäh´.

2 Jëëh´, Dio ką¹ kwąąt˜ kyah¹ hnäh´, ją˜ba´ lä˜koo˜ ką˜h˜ hnäh´ kwąąt˜ kih¹ jñah´. Lä˜koo˜ te¹ ką˜ hnäh´ kwąąt˜ kih¹ jñah´, ko˜ją˜ hniih¹ te¹ ką¹ Dio kwąąt˜ kyah¹ hnäh´.

3 ¿He˜la¹ jëëh´ wa´hløø˜ he˜ hä´ mi´në´ øøh¹ mah¹ sa˜ jëëh´ da´ wa´hløø˜ juuh˜ he˜ hä´ mi´nëh´ hñaah¹?

4 ¿Ha˜ lä˜ją˜ jwiih¹ øøh¹: “Kwa´ da´ wa´ llen` wa´hløø˜ he˜ hä´ mi´nëh´”, mah¹ hä´ ba´ kyah¹ hñaah¹ he˜ juuh˜ ga´?

5 ¡He˜ ba´ che˜ ta˜juuh¹ hne˜! Lle´ da´ jąą¹ wa´hløø˜ juuh˜ he˜ hä´ mi´nëh´ hñaah¹. Ją˜ga´ na˜ jëëh¹ kwee˜ mah¹ lleh¹ wa´hløø˜ he˜ hä´ mi´në´ øøh¹.

6 Ta˜ kwëëh´ hnäh´ dsii˜ he˜ la¹ na˜jøø˜, wa´ra˜ ga˜jeeyh˜ mah¹ gi´hnäy¹ kyah¹ hnäh´. Ta˜ jwä´ hnäh´ kuu´ he˜ la¹ hmooh¹ kyah¹ hnäh´ cha´në´ cha´ñe ¹, wa´ra˜ ga˜hee´ ga˜soyh¹.

Hnøø¹ hnääh´ jne´ Dio lä˜kąą˜ tuh˜dsë˜ jne´
(Lc. 11:9-13; 6:31)

7 ’Ngii´ hnäh´ kih¹ Dio, mah¹ hñah˜ hnäh´. Hnøøh¹ da´ hnäh´ mah¹ jnääh˜ hnäh´. Tee˜ hnäh´ kiyh¹ mah¹ näy¹ ho´haah´.

8 Jëëh´, lä˜jëë˜ hi˜ ngii˜, hyoyh˜ ba´. Hi˜ hnooh˜, jnøøyh˜ ba´. Hi˜ tëë˜ ho´haah´, nä˜ ba´ ho´haah´ kiyh¹.

9 ¿Ha˜ lä˜ją˜ kwëëh ¹ hnäh´ chih˜ kyąąh¹, koo˜ mi¹kuu´ wa´ra˜ ga˜ngiiy´ he´ñiih˜?

10 Hi˜ cher´mah¹ ga˜ngiiy´ kuyh˜ ją˜ hmooh˜, ¿ha˜ lä˜ją˜ kwëëyh¹ ją˜ miih˜?

11 Ma˜ke˜ hlëëh¹ hnäh´, leh¹ ba´ hnäh´ kwëëh¹ chih˜ kyąąh¹ he˜ llu¹. Joh´ ga´ he˜ llu¹ sa˜ kwa¹ Tää` hi˜ gya¹ gyuuh¹ kih¹ lä˜jëë˜ hi˜ ngii˜ kiyh¹.

12 He˜ją˜, lä˜jë˜ he˜ hnooh˜ hnäh´ jmee¹ dsa˜ kyah¹ hnäh´, ją˜ba´ lä˜ją˜ jmee´ hnäh´ kiyh¹ ka˜läh´. Juu¹ la˜ jeeh¹ kwee˜ kyąąh´ ley he˜ ga˜sii´ Moisé kyąąh´ lä˜jë˜ he˜ ga˜sii´ lä˜jëë˜ hi˜ ma´ ngëë˜ juu¹ kih¹ Dio.

Lä˜to´ ho´haah´
(Lc. 13:24)

13 ’Go˜tąąh´ hnäh´ ta˜ jwë´ dsu˜. Jëëh´, jla´ la¹ ho´haah´ hi˜ hu´ la¹ jwë¹ he˜ dsoo˜ jee´ dsa˜heeh´ dsa˜. Jwëëë´ dsa˜ hi˜ dsa˜tąąh` ta˜ ją˜.

14 Dsu˜ la¹ ho´haah´ hi˜ dsu˜ jwë¹ he˜ jmee˜ chąą˜ dsa˜. Miih˜ go˜te¹ ba´ dsa˜tąąh` ta˜ ją˜.

Mii¹ kih¹ jmee˜ lii˜ ha˜ lä˜ la¹ chaah¹ hma˜
(Lc. 6:43-44)

15 ’Hąą` hnäh´ hñaah¹ kih¹ hi˜ ga˜nää´ lä˜koh´ hi˜ ngëë˜ juu¹ kih¹ Dio ba´. Ya˜nääy´ jee´ kyah¹ hnäh´ jmąąy˜ hñiiy´ hwąąy´ lä˜koo˜ ją˜ borrego. Pero ta˜ neh˜ tuh˜dsëy¹, ląąy¹ lä˜koo˜ ją˜ jah´ hi˜ hąą¹.

16 Kyąąh´ he˜ jmeey˜ ją˜, lä˜jnä´ ha˜ lä˜ ląąy¹. Ha˜ lä˜ją˜ chooh¹ dsa˜ mi¹ ¹jëh¹ kih¹ chaah¹ too´. Ni˜ mi¹higo sa˜ chooh¹ dsa˜ kih¹ chaah¹ too´.

17 Jëëh´, lä˜jë˜ chaah¹ hma˜ he˜ llu¹, hii˜ mii ¹he˜ llu¹ ba´. Hi˜ lä˜jë˜ chaah¹ hma˜ he˜ hliih¹, hii˜ mii¹ he˜ hliih¹.

18 Lä˜jë˜ chaah' hma˜ he˜ llu', sa˜ le˴ hii' mii' he˜ hliih'. Ni˜ chaah' hma˜ he˜ hliih', sa˜ le˴ hii' mii' he˜ llu'.
19 Ga˜läˆjë˜ chaah' hma˜ he˜ sa˜ hii˴ mii' he˜ llu', hnä' dsa˜ mah' tooyh˜ cha˴je˜.
20 He˜ läˆja˜, läˆjnä˴ ha˜ läˆ laa' dsa˜ kyaah˴ ta˴ kih'.

Ja˜ läˆjëë˜ dsa˜ dsa˜taah` jee˴ jmee˜ Dio hih˜
(Lc. 13:25-27)

21 'Ja˜ läˆjëë˜ hi˜ jäh˴ kin˜: "Dsa˜jøøh' kyaan˜, Dsa˜jøøh' kyaan˜", dsa˜taah` jee˴ jmee' Dio hih˜. Ma˜laˆ hi˜ jmee˜ läˆ hyoh˜ dsë' Tää` kyaan˜ hi˜ gya' gyuuh', hi˜ he˴ ba˴ dsa˜taah`.
22 Wa˴ra˜ gaˆtë˴ jee˴ llaa˜ jmi˜gyuu˜, jwëë˴ dsa˜ jäh˜ siiyh˜ jnä˴: "Dsa˜jøøh' kyaan˜, Dsa˜jøøh' kyaan˜, ¿ja ' kyaah˴ mada˜ he˜ gaˆjmeeh˴ gaˆkwa˴ jnääh' juu' kyah', kyaah˴ mada˜ kyah' gaˆhwëë˴ jnääh' hi˜saˆllu', hi˜ kyaah˴ mada˜ kyah' gaˆjmee˴ jnääh' he˜ juh˜gaa˜?"
23 Ma˴ja˜ jeehn˴ kih' dsa˜ he˴: "Jih˴koh˴ saˆ gaˆläˆkyuun˜ hnäh˴. Go˜nää˴ hnäh˴ kyah', hnäh˴ hi˜ tëë' jmee˜ he˜ hliih'."

Gaˆjmeey˴ hne' kiyh' në˴ kuu˴ hloo˜
(Mr. 1:22; Lc. 6:47-49)

24 'He˜ja˜, hi˜ nuu˜ juu' kin˜ mah' jmeey˜ läˆ jwahn˜, hi˜ he˴ laa' läˆkoo˜ jaa˜ dsa˜ñuuh˜ hi˜ cha˜ huu˴dsë˜ llu' kih'. Gaˆjmeey˴ hne' kiyh' në˴ kuu˴ hloo˜.
25 Ja' jma', gaˆjuuh' jmii˜ hi˜ ja' lle˴ në˴ kih' hne'. Pero saˆ gaˆtoh˴, jëëh˴ ma˴ chih' në˴ kih' kuu˴ hloo˜.
26 Pero hi˜ nuu˜ juu' kin˜ mah' saˆ jmeey˜ läˆ jwahn˜, hi˜ he˴ laa' läˆkoo˜ jaa˜ dsa˜ too˜ hi˜ gaˆjmee˴ hne' kih' në˴ mi'sii˴.
27 Ja' jma', gaˆjuuh' jmii˜, ja' lle˴ tä˴ gaˆjmee˴ wii˴ kih' hne' ja˜, mah' gaˆtoh˴. Gaˆhee˜ läˆjë˜ go˜te' —gaˆjäh˴ Jesús.
28 Ma˴ gaˆdsaa' gaˆhlëëh˴ Jesús juu' la˜, läˆjëë˜ dsa˜ hi˜ ma˴ tääh˴ jee˴ ja˜, ma˴ jëë˜ dsayh˜ ha˜ läˆ la' juu' he˜ ma˴ kway˜.
29 Jëëh˴ ma˴ hlëëyh˜ dsa˜ läˆkoo˜ jaa˜ hi˜ jmee˜ hih˜ ba˴, ja˜ läˆkoh˴ ma˴ jmee˜ ta˜jwoh' kyaa' ley.

8

Gaˆmi˜hlää˴ Jesús jaa˜ hi˜ ma˴ dsaah˴ hmih' høø˴
(Mr. 1:40-45; Lc. 5:12-16)

1 Läˆkoo˜ ma˴ gaˆjñaa' Jesús ñih˜ lle˴koh˴ ja˜, jwëë˴ dsa˜ gaˆllaˆlle' kaah` kiyh'.
2 Jee˴ ja˜ gaˆya˜jäh˜ jaa˜ dsa˜ hi˜ ma˴ dsaah˴ hmih' høø˴. Gaˆjuuyh' jnëy˴ cha˴në˴ Jesús mah' gaˆjäyh˴ siiyh˜:
—Dsa˜jøøh' kyaan˜, cher˴mah' le˴, leh' ba˴ hne˜ cheh' dsoo˴ he˜ mi˜saˆ˴ jnä˴.
3 He˜ja˜ gaˆhii˴ Jesús ma˜goo˜ mah' gaˆkyey˜ në˴ kih' dsa˜ he˴ mah' gaˆsiiyh˜:
—Le˴ ba˴, wa˴ dsa˜che` ba˴ dsoo˴ kyah'.
Läˆchah˴ ja˜ gaˆäh' go˜te˜ hmih' høø˴ ja˜.
4 Ja˜ga˴ gaˆjäh˴ Jesús siiyh˜:
—Jëë` da˴, ta˜ jmeeh` juu' kih' ni˜ jaa˜. Gwa˜ go˜häh` hñaah' kih' jmi˜dsa˜. Kye˜ miih˜ he˜ kwëëh' hnih˴ läˆhih˜ he˜ gaˆjmee˴ Moisé. Läˆja˜ go˜jmee˴ mah' läˆñey˜ ma˜jä' kyah' —gaˆjäh˴ Jesús siiyh˜.

Gaˆmi˜hlää˴ Jesús moz˜ kyaa' juu˴ hløø˴
(Lc. 7:1-10)

5 Läˆkoo˜ ma˴ gaˆhe' Jesús jwii˜ Capernaum, ja' jaa˜ juu˴ hløø˴ chuh˜ kih' Jesús mah' gaˆchuuy˴ kyaah˴:
6 —Dsa˜jøøh' kyaan˜, moz˜ kyaan˜ na˜kyaa ' cha˴neh˜ kin˜, ja˜ jwërte kiyh', moˆso˜ liih˴ goo˜ tiiy˴ —gaˆjäyh˴ siiyh˜.
7 —Nii` ba˴ jnä˴ mi˴hlää' jnih˴ —gaˆjäh˴ Jesús siiyh˜.
8 Mah' gaˆjeeh˜ juu˴ hløø˴ he˴ siiyh˜:
—Dsa˜jøøh' kyaan˜, sa˜ cha˜ he˜ laa' jnä˴ mah' go˴heh˴ cha˴neh˜ kin˜. Leee˜ ba˴ koo˜ jäh˴, mah' jä' ba˴ kih' moz˜ kyaan˜.
9 Jëëh˴ jnä˴ ka˜läh˴, chaa˜ hi˜ jmee˜ mada˜ he˜ jmeen˜ kiyh', hi˜ tääh˴ hløø˴ hi˜ jmeen˜ hih˜ kih'. Wa˴ra˜ gaˆjmeen' hih˜ kih' jaa˜: "Gwa˜ jee˴ oo˜", dsooy' ba˴. Wa˴ra˜ gaˆjwiin' jñah˴: "Ña˜ ta˜ la˜", jäy˜ ba˴. Hi˜ wa˴ra˜ gaˆjwiin' moz˜ kyaan˜: "Jmee˴ he˜ la˜", jmeey˜ ba˴.
10 Peer˜ gaˆjëë' dsah˜ Jesús ma˴ gaˆnuuy˴ juu' kih' dsa˜ he˴. Mah' gaˆsiiyh˜ läˆjëë˜ hi˜ ma˴ chaa' kaah` kiyh':
—Ma˜ra˜ ju'dsoo˴ jwëëhn˜ hnäh˴, läˆkaa˜ hwa' Israel saˆ ma˜jnäähn˜ ni˜ jaa˜ dsa˜ hi˜ dsoo˴ dsë' läˆkoo˜ dsoo˴ dsë' dsa˜ñuuh˜ la˜.
11 Jwëëhn˜ hnäh˴, lloo˜ koo˜ jmii˴ jwëë˴ dsa˜ ya˜nää˴ ta˜ kye' ta˜ ñii˴ hi˜ dsa˜taah` kuh˜ maˆnuu˜ ko˜jøh˴ kyaah˴ Abraham, kyaah˴ Isaac, hi˜ kyaah˴ Jacob gyuuh' ya˜jwii' kih' Dio.
12 Pero dsa˜ Israel hi˜ ma˴ laa ' kwaat˜ dsa˜taah` jee˴ jmee˜ Dio hih˜, hi˜ he˴ jwää' dsih˴ ta˜ ka˴hne˜ jee˴ na˜hoo˜. Jee˴ ja˜ ki˴hooyh' mah' juuy' cha˜jay˴.
13 Ja˜ga˴ gaˆjäh˴ Jesús siiyh˜ juu˴ hløø˴ he˴:
—Gwaah˜ ba˴ hne˜ kyah', wa˴ le˴ kyah' ja˜ba˴ läˆkoo˜ ma˜läˆdsoo˴ hoh˴.
Läˆchah˴ ja˜, gaˆjä' kih' moz˜ kyaay'.

Gaˆmi˜hlää˴ Jesús maˆchoo' Pee˴
(Mr. 1:29-31; Lc. 4:38-39)

14 Ma˜ngëë˴ he˜ ja˜, ñee˴ Jesús cha˴neh˜ kih' Pee˴. Jee˴ ja˜ gaˆjëëy' ma˜choo' Pee˴ na˜kyaay' dsaayh˴ kyaah˴ llii˴.
15 Mah' gaˆsooh' Jesús ma˜gooy˜. Läˆchah˴ ja˜ yaˆhii' llii˴ kiyh'. Gaˆnooy˜ jee˴ ma˴ kyaay' mah' gaˆlooy' jmeey˜ ta˴he' kih' läˆjëë˜.

Gaˆmi˜hlää˴ Jesús jwëë˴ dsa˜dsaah˴
(Mr. 1:32-34; Lc. 4:40-41)

16 Ta˜ gaˆñuu˜ ja˜, na˴jää˜ dsa˜ cha˴në˴ Jesús jwëë˴ hi˜ ma˴ kye˜ jmi˜lle˴ hliih'.

Kyąąh´ kǫǫ¯ ga˜hlëëyh´ ba´ ga˜hwëëy¹ jmɨ¯lle´ hlɨɨh¹ he´ hɨ˜ ga˜mɨ˜hlążą´ lä˜jëë˜ ga´ dsa¯ hi¯ ma´ dsaah´.

17 Mah¹ lä˜ją¯ lä˜te¹ he¯ ga˜jäh´ Isaía hi¯ ma´ ngëë˜ juu¹ kih¹ Dio lä˜ ma´ ga˜jäyh´: “Hñiiy´ ba´ ga˜kąy¹ në´ kiyh¹ lä˜jë˜ dsoo´ jnän`, hɨ˜ ga˜kǫǫy¹ lä˜jë˜ dsoo´ jmɨ´wɨɨ´ jnän` ka¯läh´.”

Dsa¯ hi¯ ma´ hnøø¹ ma´ jmee¹ kǫ¯jøh´ kyąąh´ Jesús
(Lc. 9:57-62)

18 Ma´ ga˜jëë¹ Jesús jwëë´ dsa¯ ma´ tążąh´ lä˜ku´ lä˜jii¹ kiyh¹, ga˜jmeey´ mada¯ kyąą¹ jnääh¹ discípulo kyąąy¹, he¯ ga˜mɨ˜llu`jnääh¹ na´moo´ mah¹ hąą´ jnääh¹ kǫ¯jøh´ kyąąyh´ ta˜ hngaah` kǫ¯tąą¯ jmɨ¯juuh¯.

19 Ją¯ga´ ga˜lloo¹ jąą¯ ta¯jwoh¹ kyąą¹ ley, ga˜sɨɨyh˜:

—Ta¯jwoh¹, nɨɨn`kyąąh´ hne¯ wa´ ha¯ cha¯ ha¯ jee´ ga˜llooh´.

20 Mah¹ ga˜jäh´ Jesús sɨɨyh˜:

—Cha¯ ba´ too¯ jee´ gwii¯ hyah¯, cha¯ ba´ sɨɨ¯ kih¹ ta ¹ hi¯ hëë˜ yuuh¹. Pero Hi¯ga˜lëë¹ngo¹ la¯ sa˜ cha¯ jee´ jäy¹.

21 Jñah´ discípulo kyąąy¹ ga˜sɨɨyh˜:

—Dsa¯jøøh¹ kyąąn˜, kwa´ jwë¹ kin˜ na´hąąn˜ to¯në´ tążą` kyąąn˜, ją¯ga´ nɨɨn` kyąąh´ hne¯.

22 Mah¹ ga˜jäh´ Jesús sɨɨyh˜:

—Ña¯ ba´ hne¯ kyąąh´ jnä´. Wa´ hąą ¹ ba´ dsa¯ na¯juu´ hlɨɨ´ kyąą¹.

Ga˜jmee´ Jesús hih˜ kih¹ lle´ mah¹ hɨɨ¹ tii´
(Mr. 4:35-41; Lc. 8:22-25)

23 Lä˜ ma´ ga˜he¹ Jesús neh˜ na´moo´, ga˜nøø¹ jnääh¹ discípulo kǫ¯jøh´ kyąąyh´.

24 Ni˜ juu¹ ga´ sa˜ cha¯ ja¹ kǫǫ¯ lle´ tä´, ga˜hɨɨ´ goo¯ jwërte. Ga˜hluh¹ jmɨɨ¯ lä˜jiih¹ ga˜haa`neh˜ na´moo´. Pero ma¯na¯gwii¯ ba´ Jesús.

25 He¯ją¯ jnääh¹ discípulo kyąąy¹ na´chąą´ jnääh¹ jee´ ma¯na¯gwiiy¯ mah¹ ga˜chiih´ jnääh¹:

—Dsa¯jøøh¹ kyąąn˜, lążą` jne´, ma¯tøøhn´ jee´ juu´ ba´ jne´ la¯.

26 Mah¹ ga˜sɨɨyh˜ jnääh¹:

—¿He¯la¹ gąh¹ hnäh´? Miih¯ go¯te¹ ba´ dsoo´ hoh´ hnäh´.

Ją¯ga´ ga˜noo¯ Jesús, ga˜jmeey´ hih˜ ga˜ją´ tii´ lle´ hɨ˜ ga˜jmeey´ hih˜ ga˜ją´ tii´ jmɨɨ¯. Lä˜ją¯ ba´ ga˜ją´ ti´sih´ ga˜lä˜jë˜.

27 Peer˜ ga˜jëë´ dsąh˜ jnääh¹, mah¹ ga˜jäh´ jnääh¹:

—¿Hii¯ ba´ dsa¯ na¯? Lä˜kye¯ lle´ kyąąh´ jmɨɨ¯ nuuh´ kiyh¹.

Ga˜hwëë¹ Jesús jwëë´ jmɨ¯lle´ hlɨɨh¹ hi¯ ma´ jøø˜ kih¹ dsa˜
(Mr. 5:1-20; Lc. 8:26-39)

28 Lä˜kǫǫ¯ ma´ ga˜lla˜nøø¹ jnääh ¹ ta˜ hngaah` kǫ¯tąą¯ ją¯, jee´ la¹ hwa¹ kih¹ Gadara, ya˜nää¹ uu¹ dsa¯ñuuh¯ hi¯ ma´ jøø˜ jmɨ¯lle´ hlɨɨh¹ kih¹, ga˜mɨ˜jeey´ Jesús. Dsa¯ he´ ga˜hwëë¯ jee´ la¹ to¯høø¯ kih¹ hlɨɨ´. Hążą¹ jwërte, sa˜ ma´ kway˜ jwë¹ ma´ dsa¯ngëë´ ni˜ ją¯ą¯ dsa¯ ta˜ jwë´ ją¯.

29 Mah¹ ga˜hooyh¹ ki¯gąą¯, ga˜jäyh´:

—¿Hee¯ ba´ kih¹ he¯ ma¯ñeh¹ jee´ tøøh´ jnääh¹la¯, hne¯ Jesús Jǫǫ´ Dio? ¿Che´ ma¯ñeh¹ mah¹ heeh¹ jnääh¹ wɨɨ´ jążą¹ sa˜ ga´ ma¯lloo¹ jmɨɨ´?

30 Ujuu´ miih¯ jee´ ma´ tążąh´ ją¯, ma´ tążąh´ kǫǫ¯ näą¹ ñe¹ ma´ kuh¯ nuu¯.

31 Ga˜chuu´ lle´ hlɨɨh¹ he´, ga˜sɨɨyh˜ Jesús:

—Cher´mah¹ ga˜hwëëh` jnääh¹, kwa´ jwë¹ kyąą¹ jnääh¹ dsa´tooh´ jnääh¹ kih¹ ñe¹ hi¯ tążąh´ oo˜.

32 Mah¹ ga˜jäh´ Jesús sɨɨyh˜:

—Go¯näą´ hnäh´ ją¯.

Mah¹ ga˜hwëëy¯, ga˜nääy¹ ga˜tąąyh` tuh¯dsë¹ ñe¹ he´. Lä˜chąh´ ją¯, lä˜jëë˜ ñe¹ he´ ga˜kyuu¹. Ma´ ga˜tëëy´ kǫǫ¯ lle´ hwa¹, kǫ¯dsoo´ jwë¹ ba´ ga˜sąąy¹ cha´jmɨɨ¯ juuh¯. Jee´ ją¯ ga˜juuy¹ neh˜ jmɨɨ¯.

33 Dsa¯ hi¯ ma´ häą¯ ñe¹, ga˜näą¹ ko¯chih´ cha¯hlii¯ ta˜ jee´ jwɨɨ¯ na´jmeeyh´ juu¹ ha¯ lä˜ ga˜la¹ kih¹ ñe¹, hɨ˜ ha¯ lä˜ ga˜la¹ kih¹ dsa¯ hi¯ ma´ jøø˜ lle´ hlɨɨh¹ kih¹.

34 He¯ją¯ ga˜lä˜jëë˜ dsa¯ hi¯ ma´ chąą¯ jee´ jwɨɨ¯ ją¯, ga˜hwëëy¯ mah¹ ga˜nääy¹ ga˜mɨ˜jeey´ Jesús. Ma´ ga˜jëëy¹, ga˜chuuy´ kyąąyh´ mah¹ wa´ llążąyh´ jee´ ją¯.

9

Ga˜mɨ˜hlążą´ Jesús jążą¯ hi¯ sa˜ liih˜ goo¯ tɨɨ´
(Mr. 2:1-12; Lc. 5:17-26)

1 Ma¯ngëë´ he¯ ją¯, ga˜he¹ Jesús ka¯läh´ neh˜ na´moo´ ngaayh¹ ta˜ hngaah` kǫ¯tąą¯ ta˜ jwɨɨ¯ kiyh¹.

2 Ma´ ga˜llążąyh¹ ją¯, na´jążą¯ dsa¯ cha´nëy´ jążą¯ hi¯ dsaah´ hi¯ sa˜ liih˜ goo¯ tɨɨ´ na¯kyążą¹ në´ jii´. Ma´ ga˜jëë¹ Jesús dsoo´ ba´ dsë¹ dsa¯ he´, he¯ją¯ ga˜jäyh´ sɨɨyh˜ hi¯ sa˜ liih˜ goo¯ tɨɨ´:

—Wa´ nøh¹ hoh´ gyuu¯ kyążąn˜, ma¯na¯che´ ba´ lä˜jë˜ dso´kye¯ kyah¹.

3 Jee´ ją¯ ma´ tążąh´ kǫ¯llążą´ ta¯jwoh¹ kyążą¹ ley. Hi¯ he´ ga˜jmee´ huu´dsë¹ he¯ ga˜hlëëh´ Jesús lä˜ją¯ he¯ ga˜mɨ˜kwąyh¹ Dio ba´ ją¯.

4 Pero ga˜lä˜liih˜ ba´ Jesús he¯ huu´dsë¹ ma´ jmee˜ dsa¯ he´, he¯ją¯ ga˜jäyh´:

—¿He¯la¹ jmeeh¯ hnäh´ huu´dsë¹ hlɨɨh¹ lä˜na¯?

5 ¿Hee¯ ga´ na¯ sa˜ jwëëh`, lążąh´ hnäh´? ¿Che´ he¯ chiih´ jne´ jążą¯ hi¯ dsaah´: “Ma¯na¯che´ dso´kye¯ kyah¹”, o he¯ chiih´ jnih´: “Noo¯, kii¹ jii´ kyah¹, mah¹ gwążąh¯”?

6 He¯ją¯ jmeen` he¯ jwëëh` ga´ mah¹ lä˜ngëëh´ hnäh´, Hi¯ga˜lëë¹ngo¹ la¯ ba´ na¯ngë¹ jwë¹ jmɨ¯gyuu˜ mah¹ chey¹ dso´kye¯ kih¹ dsa˜.

Ją¯ga´ ga˜jäh´ Jesús sɨɨh˜ hi¯ sa˜ liih˜ goo¯ tɨɨ´:

—Jnä˝ jwahn˭ noo˜, kii¹ jii˝ kyah¹, gwąąh˜
cha´neh˭ kyah¹.
7 He˜ją˜ ga˭noo˜ dsa˜ he˝ ngaayh¹
cha´neh˭ kiyh¹.
8 Ma´ ga˭jëë¹ dsa˜ ngaah¹ hi˜ ma´ dsaah´
he˝, ga˭lä˭dsąą˜ dsëy¹ cha˜miih˜ mah¹
ga˭jmeey˝ juuh˜ kih¹ Dio, ta˭la˭ kih¹ he˜
ga˭kwëëyh¹ cha˜miih˜ be˝ jąą˜ dsa˜ñuuh˜
mah¹ mi˜hlą̈ą̈y˝ dsa˜dsaah´.

Ga˭tëëh¹ Jesús Matä´
(Mr. 2:13-17; Lc. 5:27-32)

9 Lä˭ ma´ ya˭hëë¹ Jesús jee´ ją˜, ga˭jëëy¹
jąą˜ dsa˜ñuuh˜ hi˜ chee˜ Matä´, hi˜ ma´ gya¹
ne˝ta´ kih¹ koo¹ ku´sih˜. Mah¹ ga˭jäyh´ siiyh˭:
—Ña˜ wa´ jmeen´ ko˜jøh´.
He˜ją˜ ga˭nooy˜, ga˭jmeey˝ ko˜jøh´
kyąąh´ Jesús.
10 Pero he˜ ga˭la¹. Ma´ gya¹ Jesús kuh˜hih˜
cha´neh˭ kih¹ Matä´. Jwëë˝ dsa˜ hi˜ ma´ koo¹
ku´sih˜ hi˭ jñah´ dsa˜ wa´ hi˜ cha˜ hi˜ ma´
tą̈ąh´ ne˝ mes˜ kuyh˜ ko˜jøh´ kyąąh´ Jesús hi˭
kyąą¹ jnääh¹ discípulo kyąay¹.
11 Ma´ ga˭jëë¹ dsa˜ fariseo, heh¹ ga˭jmeey˝
lä˭ją˜, mah¹ ga˭jäyh´ siiyh˭ jnääh¹:
—¿He˜la¹ kuh˜ ta˜jwoh¹ kyąąh¹ hnäh´
ko˜jøh´ kyąąh´ dsa˜ hi˜ koo¹ ku´sih˜ na˜ hi˭
kyąąh´ jñah´ dsa˜ wa´ hi˜ cha˜ hi˜?
12 Ma´ ga˭nuu´ Jesús juu¹ ją˜ mah¹ ga˭jäyh´:
—Sa˭ jmee˜ bii¹ të˜më˜ kih¹ dsa˜ hi˜ llüü¹,
kih¹ dsa˜dsaah´ ba´ jmee˭ bii¹.
13 Go˜nää˝ hnäh´ mi˜tëë¹ hnäh´ hñaah¹ he˜
hnøø¹ jäh˭ juu¹ la˜: “Hnoon¹ wa´ lä˜ñih´ hoh´
hnäh´ ba´, sa˭ hnoon¹ he˜ jëëh¹ hnäh´ jah´ ne˝
na´hyoo´”, ga˭jäh´ Dio. Sa˭ ma˜jan˜ kih¹ hi˜
llüü¹, kih¹ hi˜ cha˜ dso´kye˜ kih¹ ba´ ma˜jan˜,
mah¹ wa´ dsa˜jeeyh˜ kyąąh´ Dio.

Ga˭ngii˝ dsa˜ juu¹, he˜la¹ sa˭ tu˜ discípulo
ko˜hwëë˝ he˜ kuh˜hiyh˜
(Mr. 2:18-22; Lc. 5:33-39)

14 Ją˜ga´ ya˭nää¹ dsa˜ hi˜ ma´ ga˭nää´
kyąąh´ Jwąą˜, ga˭mi˭jeey˜ Jesús mah¹
ga˭ngiiy˝ juu¹ kiyh¹:
—¿He˜la¹ ma˭la˭ jnääh¹ ba´ kyąąh´ fariseo,
ko˜lla˜jiih˜ ba´ sa˭ kih˜hih˜ jnääh¹ jee´
ngii˝ jnääh¹ kih¹ Dio, mah¹ sa˭ jmee˭ lä˭ją˜
discípulo kyąąh¹?
15 He˜ją˜ ga˭jäh´ Jesús siiyh˭:
—Sa˭ cha˜ ti˜meeh˜ dsë¹ hi˜ tą̈ąh´ jee´
dsa˜jee˝ goo˜ dsa˜ ta´ko˜jiih¹ gya¹ dsa˜ñuuh˜
hi˜ dsa˜jee˝ goo˜ jee´ ją˜. Pero lloo˜ koo˜
jmii˝ wa´ra˜ ga˭llee˜ dsa˜ dsa˜ñuuh˜ hi˜
dsa˜jee˝ goo˜ he˝. Ma´ją˜ ga´ tu¹ dsa˜ kyąąy¹
he˜ kuh˜hih˜ mah¹ chüüy¹ kyąąh´ Dio.
16 Ni˭ jąą˜ dsa˜ sa˭ kwa˭ kiyh¹ tøøy¹ hmiih˜
hmëë˝ ne˝ hmiih˜ ma˜gyüh˜. Jëëh´, hmiih˜
hmëë˝ dsa˜dsüh¹ mah¹ jmee˭ dsa˜gyii˭
hmiih˜ ma˜gyüh˜ cha˜ga´miih˜.
17 Hi˭ lä˭ją˜, ni˭ jąą˜ dsa˜ sa˭ kwa˭
kih¹ chiyh¹ jmih¹ mi ¹jëh¹ hmëë˝ neh˭ loo˜
ma˜gyüh˜. Cher´mah¹ ga˭chih¹ dsa˜ he˜
hmëë˝ ją˜ neh˭ loo˜ ma˜gyüh˜, chąh´ ba´
gyii˭, jëëh´ sa˭ kwa¹ jwë¹ ąą̈˭. Tüü˭ jmih¹ mi
¹jëh¹ hmëë˝ hi˭ hee˝ loo˜ ka˜läh´. He˜ją˜ neh˭
loo˜ hmëë˝ ba´ dsa˜hoo` jmih¹ mi¹jëh¹ hmëë˝.
Mah¹ lä˭ją˜ ba´ mi˜hee˭ ko˜jøh´ lä˭to˝.

Jo˜mii˝ Jairo kyąąh´ jąą˜ dsa˜më˝ hi˜ ma´
dsaah´
(Mr. 5:21-43; Lc. 8:40-56)

18 Ta´ko˜jiih¹ hlëëh˭ gyih¹ lä˭ją˜, ma´
ga˭lloo¹ jąą˜ dsa˜jøøh¹. Ga˭jüüyh¹ jnëy´
cha´ne˝ Jesús, mah¹ ga˭jäyh´:
—Gyüü˜ me˝ kyąąn˭, koo˜ ma˜jüü˭ ba´.
Man` mah¹ go´kyeh˜ gooh˜ ne˝ kiyh¹ mah¹
lä˭jiiyh´ —ga˭jäh´ dsa˜jøøh¹ he˝.
19 Mah¹ ga˭noo˜ Jesús jee´ ma´ gya¹,
ga˭lla˭lley¹ kaah` kih¹ dsa˜ he˝, hi˭ ga˭nøø¹
jnääh¹ ko˜jøh´ kyąąyh´.
20 Jee´ ngooy¹ ją˜, jąą˜ dsa˜me˝ hi˜
ma˜hya˜ gya˭to˝ ji˜ñe˜ jëë˜ dsoo´ kih¹,
ga˭llooy¹ ta˜ ka´luu´ Jesús mah¹ ga˭su¹ miih˜
cha´gooy˜ cha´hoo´ sa´hmiih˜ kiyh¹.
21 Jëëh´ ma´ ląąy˝: “Wa´ra˜ jäh´ kih¹ koo˜
tëën¹ su¹ miih˜ cha´goon˭ sa´hmiih˜ kiyh¹,
hlą̈ą̈n´ go˜te˜.”
22 Ma´ ga˭jeeh˜ Jesús hñii´, ga˭jëëy¹
dsa˜me˝ he˝ mah¹ ga˭siiyh˭:
—Wa´ jëë˜ hoh´ gyüü˜ kyąąn˭. Kih¹ he˜
ma˜lä˜dsoo´ hoh´ kin˭, ma˜hląąh´ ba´ hne˜.
Lä˭chąh´ ją˜ ga˭jä¹ go˜te¹ kih¹ dsa˜me˝ he˝.
23 Lä˭ ma´ ga˭lloo¹ Jesús kih¹ dsa˜jøøh¹ he˝,
ga˭jëëy¹ të˭ hi˜ ma´ tą̈ąh´ juu˭ luu´ hma˜ta˜,
hi˭ ma´ tą̈ąh´ dsa˜ ki˜hooh˜.
24 Mah¹ ga˭siiyh˭ lä˭jëë˭ dsa˜ he˝:
—Hwëë˜ da´ hnäh´ jee´ la˜. Chih˜me˝ na˜
sa˭ na˜jüü´, hi˜ na˜gwii˜ ba´ na˜.
Mah¹ ga˭mi˭kwąh¹ dsa˜ kih¹ Jesús, ma´
ga˭jäyh´ lä˭ją˜.
25 Ma´ ga˭hwëë˜ dsa˜ he˝ ta˭ ka´hne˜,
ga˭hey¹ jee´ na˜kyąą ¹ chih˜me˝ he˝.
Ga˭soyh¹ gooy˜. Hi˭ lä˭chąh´ ją˜ ga˭noo˜
chih˜me˝ he˝.
26 Lä˭kąą˜ hwa¹ ją˜ ga˭nuu´ dsa˜ juu¹ ją˜.

Ga˜mi˜hlą̈ą̈´ Jesús uu¹ dsa˜tuu´

27 Lä˭ ma´ ya˭hëë¹ Jesús jee´ ją˜, uu¹
dsa˜tuu´ ma´ chąą˜ kaah` kiyh¹, chüüy˝
kyąąyh´:
—¡Wa´ lä˜ñih´ hoh´ kyąą¹ jnääh¹, hne˜ ląąh¹
sa´jü˜ kih¹ David!
28 Lä˭ ma´ ga˭he¹ Jesús cha´neh˭,
ga˭mi˭jąh˭ dsa˜tuu´ he˝ kiyh¹, mah¹ ga˭jäh´
Jesús siiyh˭:
—¿Che´ ląąh´ hnäh´ dsoo´ lihn˭ jmeen` he˜
na˜?
—Lęh¹ ba´ hne˜ Dsa˜jøøh¹ kyąąn˭ —ga˭jäh´
dsa˜tuu´ he˝.
29 Ją˜ga´ ga˭chuy¹ mi¹ne˝ dsa˜tuu´ he˝, mah¹
ga˭siiyh˭:
—Wa´ le˝ kyah¹ hnäh´ lä˭koo˜ ma˜lä˜dsoo´
hoh´ hnäh´ kin˭.
30 Lä˭chąh´ ją˜ ga˭na´ mi ¹ne˝ lä˭uü´
dsa˜tuu´ he˝.

Pero gaˆtąąhˉ Jesús juuˈ gaˆchuąąˇ
chaˉmiihˉ kyąąhˇ dsaˉtąąˇ heˇ, gaˆsiiyhˆ:
—Saˆ waˇ läˉñeˉ niˆ jąąˉ dsaˉ kihˈ heˉ laˉ.
31 Pero läˆkǫǫˉ gaˆhwëëˉ bihˈ jeeˇ jąˉ,
gaˆløøyˈ hlëëyhˈ kihˈ Jesús läˆkąąˉ hwaˈ jąˉ.

Gaˆmiˉhlążˇ Jesús jąąˉ dsaˉ koo`

32 Kǫǫˉ maˉhwëëˉ baˇ dsaˉtąąˇ heˇ jeeˇ jąˉ,
maˇ gaˆllaˆnäänˈ dsaˉ hiˉ jążążˉ jążążˉ dsaˉ koo`
hiˉ maˇ kyëˉ jmiˉlleˇ hliihˈ.
33 Läˆkǫǫˉ maˇ gaˆlleëˉ Jesús jmiˉlleˇ hliihˈ
heˇ, gaˆløøˈ hlëëhˈ dsaˉ hiˉ maˇ koo` heˇ.
Peerˆ gaˆläˆdsążˉ dsëˈ dsaˉ hiˉ maˇ tążążˇ jëëˉ
jeeˇ jąˉ.
—Jihˇkǫhˇ saˆ maˉjëëˇ jneˇ läˆnaˉ hwaˈ Is-
rael laˉ —maˇ jäyhˇ.
34 Pero dsaˉ fariseo maˇ jähˇ:
—Dsaˉjøøhˈ kyążˈ jmiˉlleˇ hliihˈ baˇ naˉ
kwaˉ beˇ kiyhˈ mahˈ hwëëyˉ jmiˉlleˇ hliihˈ.

Peerˆ gaˆläˆñihˇ dsëˈ Jesús kihˈ dsaˆ

35 Gaˆngëëˇ Jesús gaˆläˆkążˉ jeeˇ hlaˉ jwiiˉ
kaahˇ jwiiˉ mähˉ, maˇ miˉtëëyˆ dsaˉ nehˆ
gwahˆ kihˈ jeeˇ jwiiˉ jąˉ, maˇ kwayˆ juˈhmëëˇ
läˆkǫǫˉ jążążˆ Dio dsaˉ läˆhihˆ kihˈ, hiˆ maˇ
miˉhlążążˇ dsaˉdsaahˇ hiˆ maˇ jñuuyhˉ dsooˇ
jmiˇwiiˇ kihˈ dsaˆ.
36 Läˆkǫǫˉ häˇ maˇ jëëyˉ jwëëˇ dsaˉ hiˉ
dsaˉnäänˈ chaˇnëyˇ, gaˆläˆñihˇ dsëyˈ kihˈ. Jëëhˇ,
maˇ naˉhëëyˈ, gaˆnäänˈ naˉsaaˉ naˉjñeeyˇ.
Maˇ łąąyˈ läˆkǫhˇ borrego hiˉ saˉ chąąˉ juuˇ.
37 Heˉjąˉ gaˆsiiyhˆ jnäänˈ discípulo kyąąyˈ:
—Maˆraˆ juˈdsooˇ, chaˉmiihˉ heˉ maˉleˇ
choohˇ jneˇ, pero miihˉ goˉteˈ baˇ dsaˉ hiˉ
tążążˇ jmeeˆ taˇ.
38 Heˉjąˉ chąąˇ hnäähˇ chaˉmiihˉ kyążążˇ
dsaˉjuuˇ taˇ mahˈ chęęyˈ jwëëˇ hiˉ choohˈ taˇ
kiyhˈ.

10

Gaˆhñążˈ Jesús läˆjëëˆ gyaˆtąąˇ apóstole
(Mr. 3:13-19; Lc. 6:12-16)

1 Jąˉgaˇ gaˆtëëhˈ Jesús läˆjëëˆ gyaˆtąąˇ
jnäänˈ discípulo kyążążˈ, gaˆhñążążˈ jnäänˈ
mahˈ jmeeˇ jnäänˈ taˇ kiyhˈ. Heˉjąˉ gaˆhñahˈ
jnäänˈ beˇ heˉ hwëëˇ jnäänˈ jmiˉlleˇ hliihˈ,
hiˆ miˉhlążążˇ jnäänˈ dsaˉ kihˈ naˉkuˇ naˉngiiˈ
dsooˇ.
2 Läˆjëëˆ gyaˆtąąˇ jnäänˈ apóstole kyążążˈ,
maˇ chęęˉ jnäänˈ läˆlaˉ: Toˉnëˇ heˇ Simón hiˉ
maˇ chęęˉ Peeˇ, kyążążˇ Andreˇ łłłyhˉ, Jacobo
heˇ jǫǫˇ Zebedeo kyążążˇ Jwążˉ łłłyhˉ,
3 Felipe heˇ, kyążążˇ Bartolomé, Tamá heˇ
kyążążˇ Matäˇ hiˉ maˇ kǫǫˈ kuˇsihˉ, Jacobo heˇ
jǫǫˇ Alfeo, kyążążˇ Lebeo hiˉ maˇ tëëhˉ dsaˉ
Tadeo,
4 Simón dsaˉ cananita heˇ, kyążążˇ Juda
Iscariote hiˉ gaˆngëëˈ Jesús.

Gaˆchęęˈ Jesús dsaˉ kyążążˈ mahˈ kwayˈ
juˈhmëëˇ
(Mr. 6:7-13; Lc. 9:1-6)

5 Heˉjąˉ gaˆchęęˈ Jesús läˆjëëˆ gyaˆtąąˇ
jnäänˈ, mahˈ gaˆjmeeyˇ madaˉ kyążążˈ jnäänˈ,
gaˆjäyhˇ:
—Taˆ goˉnäänˇ hnähˇ taˆ jeeˇ tążążˇ dsaˉ hiˉ
saˆ łążążˈ judiu, niˆ taˆ goˉtążążˇ hnähˇ jeeˇ jwiiˉ
heˉ naˉhęęˉ hwaˈ Samária.
6 Goˉnäänˇ hnähˇ jeeˇ tążążˇ dsaˉ judiu baˇ,
hiˉ łążążˈ läˆkǫhˇ borrego hiˉ naˉhëëˈ.
7 Goˉnäänˇ hnähˇ goˉkwaˇ hnähˇ juuˈ laˉ:
Maˉyaˉjążˆ heˉ jążążˈ Dio dsaˉ läˆhihˆ kihˈ.
8 Jąˉ miˉhlążążˇ hnähˇ hiˉ dsaahˇ, jąˉ
chehˇ hnähˇ dsooˇ hmihˈ łłłoˇ, jąˉ miˉjiihˇ
hnähˇ dsaˉ hiˉ maˉnaˉjuąąˇ, jąˉ hwëëhˉ hnähˇ
jmiˉlleˇ hliihˈ. Laˇ maˉhñahˉ baˇ hnähˇ beˇ
naˉ, heˉjąˉ taˆ kǫǫˇ hnähˇ jñeehˈ hnähˇ kihˈ
dsaˆ.
9 ’Taˆ kążˉ hnähˇ kuˇnøøˇ, kuuˇ tøøˉ, niˆ kǫǫˉ
ñeˈ nøøˇ.
10 Niˆ taˆ kążˉ hnähˇ saˇtuhˉ kihˈ chaˇjwëˈ,
niˆ taˆ kążˉ hnähˇ jyohˇ łëëˇ hmiihˉ kyahˈ
hnähˇ, niˆ miiˉ heˉ heehˈ hnähˇ, niˆ hmaˉhuˇ
kaˉläh̀ˇ. Jëëhˇ jążążˉ hiˉ jmeeˆ taˇ, lle` kihˈ
hyoyhˆ heˉ kuyhˆ.
11 ’Waˇ haˉ chaˉ haˉ jeeˇ gaˆllaˆnäähˈ
hnähˇ, jwiiˉ kaahˇ jwiiˉ mähˉ, jąˉ hnaahˆ
hnähˇ jążążˉ dsaˉ hiˉ llusˈ dsëˈ mahˈ jäh̀ˈ hnähˇ
chaˇnehˆ kiyhˈ läˆjiihˈ hwëëhˆ hnähˇ jeeˇ jąˉ.
12 Waˇraˉ gaˆtążążˇ hnähˇ chaˇnehˆ kihˈ
dsaˆ, jąˉ jmeehˉ hnähˇ Dio kiyhˈ.
13 Cherˇmahˈ gaˆhęęhˉ dsaˉ heˉ
maˉjmeehˇ hnähˇ Dio kiyhˈ, jążˈ naˉjøøˇ
chaˇnehˆ jąˉ. Pero cherˇmahˈ saˆ gaˆhęęyhˉ,
saˆ läˆjmäänˈ juuˈ heˉ maˉhlëëhˇ hnähˇ jąˉ.
14 Cherˇmahˈ saˆ gaˆhęęyhˉ hnähˇ jeeˇ
llaˆnäänˈ hnähˇ hiˆ cherˇmahˈ saˆ gaˆnuuyˇ
juuˈ heˉ kyęhˇ hnähˇ, jąˉ hwëëhˉ hnähˇ
chaˇnehˆ jąˉ o jeeˇ jwiiˉ jąˉ. Jąˉ hlahˇ
waˇhløøˉ heˉ naˉbehˉ maˉtiihˇ hnähˇ.
15 Maˆraˆ juˈdsooˇ jwëëhnˉ hnähˇ,
chaˉgaˇmiihˉ wiiˇ jëëˈ dsaˉ kihˈ jeeˇ jwiiˉ jeeˇ
saˆ hęęyhˉ hnähˇ läˆkǫhˇ gaˇ jwiiˉ Sodoma
kyążążˇ Gomorra waˇraˉ gaˆtëˇ jeeˇ jmeeˈ Dio
jwizˉ.

Gaˆjähˇ Jesús jëëˈ dsaˉ kyążążˈ chaˉmiihˉ
heˉ wiiˇ

16 ’Nuuˉ daˇ hnähˇ, jnäˇ chęęnˉ hnähˇ łążążˈ
hnähˇ läˆkǫhˇ borrego hiˉ gaˆnäänˇ jeeˇ kihˈ
jahˇ hążążˈ. Hnøøˈ łęęhˉ hnähˇ läˆkǫhˇ liihˉ
miihˉ, hiˆ jmeeˇ hnähˇ hwążążˇ läˆkǫhˇ jążążˉ
juuˉ.
17 Łęęhˉ hnähˇ. Jëëhˇ, ngëëˈ dsaˉ hnähˇ
kihˈ dsaˉtaˇ. Jmiˇbążążˈ dsaˉ hnähˇ nehˆ gwahˆ
kiyhˈ.
18 Kwążatˉ kihˈ juuˈ kinˆ ngëëˈ dsaˉ hnähˇ
kihˈ dsaˉtaˇ kążążˇ mahˈ kwahˈ hnähˇ juˈdsooˇ
kinˆ chaˇnëyˇ hiˉ läˆjąˉ kaˉläh̀ˇ kihˈ läˆjëëˆ hiˉ
saˆ łążążˈ judiu.
19 Waˇraˉ gaˆtëˇ jeeˇ ngëëˈ dsaˉ hnähˇ kihˈ
dsaˉtaˇ, taˆ kążˉ hnähˇ huuˇdsëˉ haˉ läˆ hlëëhˇ
hnähˇ o haˉ läˆ juuˈ kwahˈ hnähˇ. Waˇraˉ

ga˜të˝ jee´ hlëëh´ hnäh˝, Dio ba´ kwa¹ juu¹ ha˜
lä˜ hlëëh´ hnäh˝.
20 Jëëh˝, ja˜ he˝ hnäh˝ he˜ hlëëh´ hnäh˝.
Jmɨ˜lle˝ kih¹ Tää` jnän` ba´ ja˜ kway¹ juu¹ he˜
hlëëh´ hnäh˝.
21 'Ngëë¹ dsa˜ øøh˜ kih¹ dsa˜ta´ mah¹
jngëëh¹ dsih´. Ja˜ba´ lä˜ja˜ jmee¹ dsa˜ kih¹
joo˝ ka˜läh˝. Chih˜ tee¹ kyaah´ cho¹jmii˜
lä˜jiih¹ liyh˜ jngɨɨyh¹ kih¹.
22 Lä˜jëë˜ dsa˜ jmee¹ na˜høøh´ kyah¹ hnäh˝
kwaat˜ kin˜. Pero hi˜ kwëëh¹ dsë¹ lä˜jiih¹
llaa˜, hi˜ he˝ ba´ lää˝.
23 Wa´ra˜ ga˜jmeeh˜ dsa˜ hnäh˝, go˜nää˝
hnäh˝ ta˜ jyoh˝ jee´ jwɨɨ˜. Jëëh˝ ma˜ra˜
ju¹dsoo˝ jwëëhn˜ hnäh˝, jäh˝ Hi˜ga˜lëë¹ngo¹
la˜ jää¹ sa˜ ga´ ma˜ngëëh˝ hnäh˝ lä˜kaa˜ jwɨɨ˜
kih¹ hwa¹ Israel.
24 'Sa˜ jøøh¹ ga´ discípulo lä˜koh˝ ga´
ta˜jwoh¹ kyaay¹. Ni˜ moz˜, sa˜ jøøyh¹ ga´
lä˜koh˝ ga´ dsa˜juuy´.
25 Lee˜ ba´ kih¹ discípulo jmeey¹ lä˜koo˜
jmee˜ ta˜jwoh¹ kyaay¹. Lä˜ja˜ ka˜läh˝ lee˜
ba´ kih¹ moz˜ jmeey¹ lä˜koo˜ jmee˜ dsa˜juuy´.
Hi˜ cher´mah¹ dsa˜juu´ cha´neh˜ ga˜tëëh¹
dsa˜ Beelzebú, joh˝ ga´ sa˜ jäyh˜ kih¹ hi˜
chaa˜ kiyh¹.

Hi˜ kih¹ jmeen´ gah¹ jne´
(Lc. 12:2-7)

26 'He˜ lä˜ja˜, ta˜ wa´ gah¹ hnäh˝ kih¹ hi˜
jmeeh˜ hnäh˝. Jëëh˝, sa˜ cha˜ ni˜ miih˜
he˜ na˜jlë˜, he˜ sa˜ lä˜jnä˝. Hi˜ lä˜jë˜ he˜
na˜hmää˝, lloo˜ koo˜ jmɨɨ˝ lä˜ñe˜ dsa˜.
27 Lä˜jë˜ he˜ jwëëhn˜ hnäh˝ jee´ na˜hoo˜,
hlëëh´ hnäh˝ jee´ jnä˝ wa´je˜. Hi˜ lä˜jë˜ he˜
jwëëhn˜ hnäh˝ hñaah¹, wɨɨ˝ hnäh˝ gyuuh¹ hne¹
mah¹ hlëëh´ hnäh˝ ki˜gaa˜.
28 Ta˜ wa´ gah¹ hnäh˝ kih¹ dsa˜ hi˜ jngɨɨh˜
jmɨ˜ngo¹. Hi˜ he˝ sa˜ le˝ jngɨɨyh¹ jmɨ˜lle˝
kyah¹ hnäh˝. Wa´ gah˜ hnäh˝ kih¹ hi˜ lih˜
taah˜ hnäh˝ cha´je˜ lä˜kye˜ jmɨ˜lle˝ kyah¹
hnäh˝.
29 ¿Che´ sa˜ hnëë˜ dsa˜ uu¹ gyuu˜ ta¹ kyaah´
koo˜ ñe¹ nøø´? Pero ni˜ jaa˜ hi˜ he´ sa˜ le´
tah˜ hwa¹ cher´mah¹ sa˜ ga˜kwa´ Tää` jnän`
jwë¹.
30 Lä˜kye˜ jñu˜ lleh´ hnäh˝ na˜he¹ ga˜lä˜jë˜
kih¹ Dio.
31 He˜ja˜ jwahn˜, ta˜ wa´ gah¹ hnäh˝. Kyee˝
ga´ hnäh˝ cha˜ga´miih˜ lä˜koh˝ ga´ jwëë˝
gyuu˜ ta¹.
32 'Cher´mah¹ hi˜ ga˜mi˜jnää˜ hñiɨ˝ laay¹
kyaan˜ cha´në´ dsa˜, ja˜ba´ lä˜ja˜ mɨ˝jnää¹
jnih˝ cha´në´ Tää` kyaan˜ hi˜ gya¹ ya˜jwɨɨ¹.
33 Pero cher´mah¹ hi˜ hmä˜ juu¹ he˜ laay¹
kyaan˜ cha´në´ dsa˜, ja˜ba´ lä˜ja˜ jmeen`
kiyh¹ ka˜läh˝ cha´në´ Tää` kyaan˜ hi˜ gya¹
ya˜jwɨɨ¹.

Tee¹ dsa˜ kwaat˜ kih¹ Jesús
(Lc. 12:51-53; 14:26-27)

34 'Ta˜ wa´ laah˝ hnäh˝, ma˜jan˜ mah¹
jmeen` hɨɨ ¹ tii´ kih¹ dsa˜ jmɨ˜gyuu˜. Sa˜
ma˜jan˜ mah¹ hɨɨ¹ tii´. Ma˜jan˜ mah¹ llan`
hnii˜ ba´.
35 Ma˜jan˜ llan` hnii˜ mah¹ tee¹ joo˝
kyaah´ jmiiy˜. Ja˜ba´ lä˜ja˜ ka˜läh˝
chih˜më˝ kyaah´ chooy¹ hi˜ ma´joo˝ kyaah´
ma˜chooy¹.
36 He˝ ba´ hi˜ chaa˜ koo˜ cha´neh˜, jmeey¹
na˜hääyh´ dsa˜kyaayh´.
37 Hi˜ hnää¹ cho¹jmii˜ lä˜koh˝ ga´ jnä˝, sa˜
høø˜ kwaat˜ lee˝ dsa˜ kyaan˜. Hi˜ hnää¹
jo˜ñuuh˜ jo˜mɨɨy˜ lä˜koh˝ ga´ jnä˝, sa˜ høø˜
kwaat˜ lee˝ dsa˜ kyaan˜.
38 Hi˜ sa˜ jää˜ cru˜ kyaa¹ mah¹ jmeey¹
ko˜jøh˝ kyaah´ jnä˝, sa˜ kwa˜ kin˜ lee˝ dsa˜
kyaan˜.
39 Hi˜ hnooh˜ ha˜ lä˜ jee´ lä˜chaay˜ llu¹,
hi˜ he˝ juu˝ ba´. Pero hi˜ kwaa˜ hñiɨ˝ juu˝
kwaat˜ kin˜, hi˜ he˝ ba´ lää˝.

Hyoh˜ dsa˜ kyaa¹ Dio jñee¹
(Mr. 9:41)

40 'Hi˜ hee˜h˜ hnäh˝, jnä˝ ba´ he˝
ma˜hee˜yh˜. Hi˜ hi˜ hee˜h˜ jnä˝, ma˜hee˜yh˜
hi˜ ga˜chee¹ jnä˝ ba´ ja˜.
41 Hi˜ hee˜h˜ jaa˜ dsa˜ hi˜ ngëë˜ juu¹ kih¹
Dio, kih¹ he˜ na˜hñaay˝ kih¹ Dio, hyoyh˜
lä˜koo˜ te¹ he˜ hyoh˜ hi˜ ngëë˜ juu¹ ja˜. Hi˜
hee˜h˜ jaa˜ hi˜ lluu¹, kih¹ he˜ laay¹ dsa˜ lluu¹,
hyoyh˜ lä˜koo˜ te¹ he˜ hyoh˜ hi˜ lluu¹ he˝.
42 Wa´ hi˜ cha˜ hi˜, hi˜ kwëëh˜ koo˜ vas
jmɨ˜dsë˜ gyuh˝ jaa˜ hi˜ pih¹ la˜, kih¹ he˜ laay¹
discípulo kyaan˜, ma˜ra˜ ju¹dsoo˝ jwëëhn˜
hnäh˝, hyoyh˜ ba´ jñeey¹.

11

Ga˜chee¹ Jwaa˜ dsa˜ kyaay¹ mah¹ na´ngɨɨy´
juu¹ kih¹ Jesús
(Lc. 7:18-35)

1 Ma˜ngëë˝ ma˜jmee˝ Jesús mada˜ lä˜la˜
kyaa¹ jnääh ¹, ya˜hëëy¹ ngooy¹ na´hlëëyh´
dsa˜, hi˜ na´kway˜ juu¹ lä˜kaa˜ jee´ jwɨɨ˜ kih¹
dsa˜goo˜ jnääh¹.
2 Jwaa˜ hi˜ ma´ choo˜ jmɨɨ˜ ma´ hää˝
neh˜ñe¹. Ma´ ga˜nuuy˝ lä˜jë˜ he˜ ma´ jmee˜
Cristo, ga˜chee¹ uu¹ discípulo kyaay¹,
3 mah¹ na´ngɨɨy´ juu¹ kih¹ Jesús:
—¿Che´ hne˜ he˝ hi˜ nøø´ juu¹ jä˜ o che´ jää˝
jnääh¹ jñah˝?
4 Mah¹ ga˜jee˜h˜ Jesús juu¹ kiyh¹, ga˜sɨɨyh˜:
—Go˜nää˝ hnäh˝, mah¹ go˜jmeeh` juu¹ kih¹
Jwaa˜ lä˜jë˜ he˜ nuuh˜ hnäh˝ hi˜ lä˜jë˜ he˜
jëëh´ hnäh˝ la˜.
5 Hi˜ tuu´ ma˜jëëy˜ ba´, hi˜ jluuh´
ma˜ga˜nääy´ ba´, ma˜laa˝ ba´ hi˜ ma´ dsaah´
dsoo´ hmih¹ høø˜, hi˜ gwɨɨ` ma˜nuuy˜ ba´,
hi˜ ma˜juu˜ ma˜lä˜jiiyh` ba´, hi˜ hi˜ tä˜ñee˝
ma˜nuu˜ bih¹ ju¹hmëë˝.
6 Llu¹ la¹ kih¹ hi˜ sa˜ jmee˜ to¹ dsë¹ kwaat˜
kin˜ —ga˜jäh˝ Jesús sɨɨyh˜.
7 Lä˜koo˜ ma´ ga˜nää` discípulo kyaa¹
Jwaa˜, ga˜høø¹ Jesús hlëëyh˜ dsa˜ kih¹ Jwaa˜

mah¹ lä⁻dsooh~ dsëy¹ ha⁻ lä⁻ ma´ lạạy¹.
Ga⁻jäyh´:
—¿Ha⁻ lä⁻ lạạ¹ hị⁻ na´nääh¹ hnäh´ na´jëëh`
hnäh´ jee´ oo⁻ hwa¹ kịị⁻? ¿Che´ ma´ lạạy¹
lä⁻kọh´ hma⁻tah⁻ he⁻ gwa⁻gyạạ⁻ lle´?
8 ¿Cher´mah¹ sa⁻ lạạy¹ lä⁻jạ⁻ hị⁻ na´jëëh`
hnäh´, ha⁻ ba´ lä⁻ lạạy¹ jạ⁻? ¿Che´ ma´ lạạy¹
jạạ⁻ dsa⁻ñuuh⁻ hị⁻ ma´ këh⁻ hmiih⁻ llu¹? Ñe´
ba´ jne´, lä⁻jëë⁻ hị⁻ këh⁻ hmiih⁻ llu¹, hị⁻ he´
tạạh´ cha´neh⁻ kih¹ rey ba´.
9 He⁻jạ⁻, ¿hee⁻ ba´ lạạ¹ hị⁻ na´jëëh`hnäh´?
¿Che´ lạạy¹ jạạ⁻ hị⁻ ngëë~ juu¹ kih¹ Dio? Jnä´
jwëëhn~ hnäh´ lạạy¹ ba´. Hị⁻ ma⁻ra⁻ he⁻ lạạy¹
jøøh¹ ga´ lä⁻kọh´ ga´ jñah´ hị⁻ ma´ ngëë~ juu¹
kih¹ Dio.
10 Jëëh´, Jwạạ⁻ he´ hị⁻ na⁻siii⁻ kih¹ lä⁻la⁻:
Cheen⁻ jạạ⁻ hị⁻ dsa⁻kwa⁻ juu¹ kin⁻.
Hị⁻ he´ dsoo¹ ta⁻ cha´nëh´ mah¹ mi⁻lluy¹ jwë¹
kyah¹.
11 'Ma⁻ra⁻ ju¹dsoo´ jwëëhn~ hnäh´. Jee´
kih¹ lä⁻jëë⁻ hị⁻ ga⁻lä⁻chạạ⁻ kih¹ dsa⁻më´, sa⁻
chạạ⁻ hị⁻ jøøh¹ ga´ lä⁻kọh´ ga´ Jwạạ⁻ hị⁻ ma´
choo~ jmiii⁻. Pero hị⁻ lạạ¹ mäh¹ ga´ kih¹ gyuuh¹
ya⁻jwiii¹, hị⁻ he´ jøøh¹ ga´ lä⁻kọh´ ga´ Jwạạ⁻.
12 Lä⁻kọọ⁻ ma´ ja¹ Jwạạ⁻ hị⁻ ma´ choo~
jmiii⁻, lä⁻jịịh¹ na¹, he⁻ wiii´ ba´ dsa⁻tạạh`dsa⁻
jee´ jmee⁻ Dio hih⁻. Dsa⁻ häää¹ kway⁻ be´
dsa⁻tạạyh`jee´ jạ⁻.
13 Jëëh´, lä⁻jëë⁻ hị⁻ ga⁻ngëë¹ juu¹ kih¹ Dio
hị⁻ ma´ chạạ⁻ llo´joo¹, kwee⁻ ba´ la¹ juu¹ kiyh¹
he⁻ ga⁻kway´, hi⁻ lä⁻jạ⁻ ley ka⁻läh´ lä⁻jịịh¹
kih¹ Jwạạ⁻.
14 Cher´mah¹ chạạ⁻ hị⁻ hnøø¹ heeh⁻ juu¹
la⁻, Jwạạ⁻ he´ lạạy¹ Elía hị⁻ nøø´ juu¹ jä⁻.
15 Hị⁻ hnøø¹ heeh⁻ juu¹ la⁻, wa´ heeyh⁻.
16 'Jwëëhn~ hnäh´ ha⁻ lä⁻ kọh´ lạạ¹ dsa⁻
hị⁻ chạạ⁻ na¹. Chạạyh⁻ miih⁻ lä⁻kọh´ chih⁻
hị⁻ tạạh´ je´hmooh´ hị⁻ ti⁻choo⁻ juu¹ kyạạh´
dsa⁻kyạạyh´.
17 Jäyh´: "Ma⁻juu´ jnääh¹ sụ⁻ he⁻ jmee⁻
jëë⁻ hoh´ hnäh´ kyạạh´ luu´ hma⁻ta⁻ pero
sa⁻ ga⁻hiih´ hnäh´ ma´ jmeeh¹ hnäh´ jạ´.
Ma⁻hä´ jnääh¹ sụ⁻ he⁻ ti⁻meeh⁻ dsë¹, ni⁻
lä⁻jạ⁻ sa⁻ ma⁻hooh´ hnäh´", jäh´ chih⁻ he´
siiyh⁻ dsa⁻kyạạyh´.
18 'Lä⁻jạ⁻ ka⁻läh´ jmee⁻ dsa⁻ hị⁻ chạạ⁻ na¹.
Jëëh´, ja¹ Jwạạ⁻ hị⁻ ga⁻kuh⁻ ga⁻hịh¹ miih⁻
go⁻te¹ mah¹ ma´ jäh´ dsa⁻ kiyh¹: "Kyey⁻
jmi⁻lle´ hliih¹."
19 Lä⁻jạ⁻ ka⁻läh´, ja¹ Hị⁻ ga⁻lëë¹ngo¹ la⁻ hị⁻
kuh⁻hịh⁻ na´tee`kih¹ mah¹ jäh´ dsa⁻ kiyh¹:
"Jlạạ´ ngëë¹, mah¹ lla´heeyh⁻. Jwạyh´ kyạạh´
lä⁻jëë⁻ hị⁻ kọọ¹ ku´siih⁻, lạạy¹ ome⁻ kyạạ¹
dsa⁻ hị⁻ sa⁻ tooh⁻ ta´", jäh´ dsa⁻ hị⁻ chạạ⁻
na¹. Pero kyạạh´ he⁻ jmee⁻ Dio, lii⁻ llu¹ ba´
huu´dsë⁻ kiyh¹.

Jëë¹ wiii´ lä⁻jëë⁻ hị⁻ chạạh⁻
(Lc. 10:13-15)

20 Jạ⁻ga´ ga⁻løø¹ Jesús juuh~ kih¹ dsa⁻ hị⁻
ma´ tạạh´ lä⁻kọọ⁻ lä⁻kọọ⁻ jwii⁻ juuh⁻ jee´
ga⁻jmeey´ cha⁻miih⁻ he⁻ juh⁻gạạ⁻. Ni⁻
lä⁻jạ⁻, sa⁻ ga⁻jeeyh~ kyạạh´ Dio. He⁻jạ⁻
ga⁻jäyh´ siiyh⁻:
21 —¡Peer⁻ jwii~ hnäh´ dsa⁻ hị⁻ tạạh´ jwii⁻
Corazín! ¡Peer⁻ jwii~ hnäh´ dsa⁻ hị⁻ tạạh´
jwii⁻ Betsaida! Wa´ra⁻ jäh´ kih¹ ma⁻jëë⁻
dsa⁻ hị⁻ tạạh´ Tiro kyạạh´ jwii⁻ Sidón ha⁻
lä⁻ la¹ he⁻ juh⁻gạạ⁻ he⁻ ma⁻jmeen¹ jee´ kyah¹
hnäh´, ma⁻lih´ sa⁻ ga⁻jeeyh⁻ kyạạh´ Dio, ma´
këyh⁻ hmiih⁻ jwä´ hi⁻ ma´ sụy¹ hñiiy´ tu´jwa⁻,
jmeey⁻ lii⁻ he⁻ ti⁻meeh⁻ dsëy¹.
22 He⁻jạ⁻ jwëëhn~ hnäh´, wa´ra⁻ ga⁻të´
jmii´ jee´ le´ jwiz~, cha⁻ga´miih⁻ wii´ jëëh¹
hnäh´ lä⁻kọh´ ga´ dsa⁻ hị⁻ chạạ⁻ Tiro kyạạh´
Sidón.
23 Hnäh´ hị⁻ chạạ⁻ Capernaum, jmeeh⁻
hnäh´ huu´dsë⁻ he⁻ tëëh¹ hnäh´ gyuuh¹. Pero
ñiih´ ga´ kih¹ cha´je⁻ go´nääh¹ hnäh´. Jëëh´,
wa´ra⁻ jäh´ kih¹ jwii⁻ Sodoma ga⁻jmeen¹ he⁻
juh⁻gạạ⁻ he⁻ ma⁻jmeen¹ jee´ kyah¹ hnäh´, lä⁻
ma⁻hla⁻ jạ⁻ba´ lä⁻jịịh¹ na¹.
24 He⁻jạ⁻ jwëëhn~ hnäh´, wa´ra⁻ ga⁻të´
jee´ le´ jwiz~, cha⁻ga´miih⁻ wii´ jëëh¹ hnäh´
lä⁻kọh´ ga´ he⁻ jëë¹ hị⁻ ma´ tạạh´ Sodoma.

Ga⁻jäh´ Jesús he⁻ sa⁻ hii⁻ hma⁻yu~ kiyh¹
(Lc. 10:21-22)

25 Hor~ jạ⁻ ga⁻jäh´ Jesús siiyh⁻ Dio:
—Kwan⁻ ti´hmaah´ kyah¹ Tää` kyạạn⁻,
hne⁻ lạạh¹ Dsa⁻jøøh¹ kih¹ gyuuh¹ hwa¹, jëëh´
ga⁻hmäh´ lä⁻jë⁻ juu¹ la⁻ kih¹ hị⁻ kyuuh~ hi⁻
kih¹ hị⁻ ngëë´. Mah¹ ga⁻mi⁻jnääh¹ juu¹ kyah¹
kih¹ hị⁻ lạạ¹ lä⁻kọh´ jạạ⁻ chih⁻mäh¹.
26 Jëëh´, ga⁻tih¹ ba´ hoh´ jmeeh¹ lä⁻jạ⁻, Tää`.
27 'Ga⁻lä⁻jë⁻ go⁻te~ ba´ ga⁻tooh⁻ Tää`
kyạạn⁻ goon⁻. Ni⁻ jạạ⁻ sa⁻ kyụụ⁻ Jọọ´ Dio,
ma⁻la⁻ Tää` ba´ kyụụ⁻ jnä´. Ni⁻ sa⁻ chạạ⁻
hị⁻ kyụụ⁻ Tää`. Ma⁻la⁻ jnä´ hị⁻ lạạ¹ Jọọy´
ba´ kyụụ⁻ jnih´, hi⁻ lä⁻jạ⁻ lä⁻kyụụ⁻ dsa⁻ hị⁻
hnoon¹ mi´jnään¹ kih¹.
28 'Lä⁻jëë⁻ hnäh´ hị⁻ ma⁻hwạạ´ kih¹ lä⁻jë⁻
he⁻ dsa⁻ngëë´ hnäh´, ya⁻nää´ hnäh´ kyạạh´
jnä´ mah¹ jmeen`teeh´ hoh´ hnäh´.
29 Wa´ kyen´ kọ⁻jøh´ hma⁻yu~ kin⁻ mah¹
mi´tëë¹ hnäh´ kin⁻. Jëëh´, hwạạ´ ba´ jnä´, mah¹
jøh⁻ dsen⁻ ka⁻läh´. Lä⁻jạ⁻ mo⁻so⁻ kạh¹ ga´
hnäh´ huu´dsë⁻ ha⁻ lä⁻ le´ kyah¹ hnäh´.
30 Jëëh´ sa⁻ hii⁻ hma⁻yu~ kin⁻, ni⁻ sa⁻
jwëëh`mada⁻ he⁻ jmeen`kyah¹ hnäh´.

12

Ga⁻hlëëh´ Jesús ha⁻ lä⁻ la¹ jmii´ he⁻ teeh⁻
dsa⁻ dsë¹
(Mr. 2:23-28; Lc. 6:1-5)

1 Kọọ⁻ jmii´ he⁻ teeh⁻ dsa⁻ dsë¹, ga⁻ngëë´
Jesús jee´ ma´ na⁻jnää´ chaah¹ trigo mah¹ ja¹
ga⁻lä⁻kyah⁻ jnääh¹ discípulo kyạạy¹. He⁻jạ⁻
ga⁻løø´ jnääh¹ hnä´ jnääh¹ miih⁻ sa´gwạh´
trigo mah¹ ga⁻kih´ jnääh¹.
2 Ma´ ga⁻jëë¹ dsa⁻ fariseo lä⁻kọọ⁻ ma´
jmee⁻ jnääh¹, ga⁻jäyh´:

—Jëë̗ da´ ha¯ lä̗¯ jmee̗¯ discípulo kyąąh¹ he¯ sa̗¯ ga̗¯ tëë̗´ jne´ jmeen´ jmɨɨ´ he¯ tęęh¯ dsa¯ dsë¹ —ga̗¯ jäyh´ sɨɨyh̗¯ Jesús.

3 Mah¹ ga̗¯ jäh´ Jesús sɨɨyh̗¯:

—¿Che´ sa̗¯ ma¯heh¯ hnäh´ lä̗¯ kǫǫ¯ ga̗¯ jmee´ David kǫǫ¯ hä´, lä̗¯ ma´ ja¹ kyǫyh̗¯ kyąąh´ hı̨¯ ma´ ga̗¯ nää´ kyąąyh´?

4 Ga̗¯ hey¹ neh̗¯ gwah̗¯ mah¹ ga̗¯ kuyh¯ he´ñiih¯ he¯ ma¯na¯ jøø¯ he¯ sa̗¯ lle̗ kih¹ ma´ kuyh̗¯ hı̨¯ ga̗¯ kwëëyh¹ dsa¯ hı̨¯ ga̗¯ nää´ kyąąyh´. Jëëh´, ma̗¯ la̗¯ jmı¯ dsa¯ ba´ ma´ na¯ngë¹ jwë¹ kuyh̗¯ he´ñiih¯ ja̗¯.

5 ¿Che´ sa̗¯ ma¯heh¯ hnäh´ lä̗¯ kǫǫ¯ lle̗ ně´ ley kih¹ Moisé? Jmɨɨ´ he¯ tęęh¯ dsa¯ dsë¹ ga̗¯ jmee´ ba´ jmı¯ dsa¯ ta´ neh̗¯ gwah̗¯, pero sa̗¯ ma´ la¹ dso´kye¯ he¯ ma´ jmeey̗¯ lä̗¯ ja̗¯.

6 Jwëëhn̗¯ hnäh´, jee´ la¯ cheh¹ jąą¯ hı̨¯ kyęę´ ga´ lä̗¯ kǫh´ ga´ gwah̗¯ ja̗¯.

7 Sa̗¯ ñeh´ hnäh´ lä̗¯ kǫǫ¯ hnøø¹ jäh̗¯ juu¹ la¯: “Hnoon¹ wa´ lä¯ñih´ hoh´ hnäh´ ba´, sa̗¯ hnoon¹ he¯ jëëh¹ hnäh´ jah´ ně´ na´hyoo´.” Wa´ra¯ jäh´ kih¹ ma¯lä¯ngëëh´ hnäh´ juu¹ na¯, sa̗¯ ma´ bąąh´ hnäh´ dsoo´, hı̨¯ sa̗¯ cha¯ he¯ ma¯jmee´ ni̗¯ miih¯.

8 He¯ lä̗¯ ja̗¯, Hı̨¯ ga̗¯ lëë̗¹ngo¹ la¯ ba´ na¯ngë¹ jwë¹ jmeey¹ hih̗¯, hee¯ na¯ he¯ ga̗¯ tëë̗´ jmee¹ dsa¯ jmɨɨ´ he¯ tęęh¯ dsa¯ dsë¹.

Ga̗¯ mı¯ hlą̈ą̈´ Jesús jąą¯ dsa¯ jmɨɨ´ he¯ tęęh¯ dsa¯ dsë¹

(Mr. 3:1-6; Lc. 6:6-11)

9 Ya̗¯ hëë̗¹ Jesús jee´ ja̗¯, ngooy¹ mah¹ ga̗¯ hey¹ neh̗¯ gwah̗¯ mäh¯ kih¹ dsa¯ judiu.

10 Jee´ ja̗¯ ma´ häą̈´ jąą¯ dsa¯ ñuuh¯ hı̨¯ ma¯lä¯ kı̨ı̨¯ kǫǫ¯ ma¯goo¯. Mah¹ ga̗¯ ngɨɨ´ dsa¯ fariseo juu¹ kih¹ Jesús:

—¿Che´ na¯ngë¹ jne´ jwë¹ mı´hlą̈ą̈¹ jne´ jąą¯ hı̨¯ dsaah´ jmɨɨ´ he¯ tęęh¯ dsa¯ dsë¹? —ga̗¯ jäyh´ sɨɨyh̗¯ Jesús.

He¯ ma´ hnooyh¯ ha¯ lä̗¯ jee´ ma´ hnëëy¹ ba´ ja̗¯.

11 Mah¹ ga̗¯ jäh´ Jesús sɨɨyh̗¯:

—Cher´mah¹ jąą¯ hnäh´ cheh¹ jąą¯ borrego kih¹ mah¹ tą̈yh̗¯ kǫǫ¯ cha´sɨɨ¯ jmɨɨ´ he¯ tęęh¯ dsa¯ dsë¹, ¿che´ sa̗¯ dsoo¹ hı̨¯ he´ mah¹ dsa¯ llęęy̗¯?

12 ¿Joh´ ga´ sa̗¯ kyęę´ jąą¯ dsa¯ lä̗¯ kǫh´ ga´ jąą¯ borrego? Kih¹ he¯ ja̗¯, na¯ngë¹ jne´ jwë¹ jmeen´ he¯ llu¹, jmɨɨ´ he¯ tęęh¯ dsa¯ dsë¹ —ga̗¯ jäyh´ sɨɨyh̗¯.

13 Ja̗¯ ga´ ga̗¯ sɨɨyh̗¯ dsa¯ dsaah´ he´:

—Nɨɨh̗ da´ ma¯gooh¯.

Mah¹ ga̗¯ nɨɨyh¹ ma¯gooy¯. Lä̗¯ chąh´ ja̗¯, ga̗¯ jä¹ llu¹ go¯te¯ lä̗¯ kǫǫ¯ ma´ la¹ jyoh´ ma¯gooy¯.

14 Ma´ ga̗¯ hwëë̗¯ dsa¯ fariseo he´ ga̗¯ nää̗, ga̗¯ tąąyh̗ juu¹ kwee¯ ha¯ lä̗¯ jee´ ma´ jngëëyh¹ Jesús.

Ga̗¯ lä̗¯ te¹ kǫǫ¯ juu¹ he¯ ga̗¯ kwa´ Isaía llo´joo¹

15 Ga̗¯ lä̗¯ liih¯ Jesús he¯ hɨɨ´ dsë¯ ma´ jmee̗¯ dsa¯ he´, he¯ ja̗¯ ngooy¹ ta̗¯ jee´ jyoh´ ba´. Peer̗¯ jwëë´ dsa¯ ga̗¯ lla̗¯ lle¹ kaah̗ kiyh¹. Hi̗¯ ma´ mi¯ hlą̈ą̈y´ ga̗¯ lä̗¯ jëë̗¯ dsa¯ dsaah´.

16 He¯ ja̗¯ ga̗¯ sɨɨyh̗¯ lä̗¯ jëë̗¯ hı̨¯ ga̗¯ hląą´ he´:

—Ta̗¯ kooh´ hnäh´ juu¹ kyąąh´ ni̗¯ jąą¯.

17 Lä̗¯ ja̗¯ ga̗¯ la¹ mah¹ lä̗¯ te¹ juu¹ he¯ ga̗¯ kwa´ Isaía hı̨¯ ga̗¯ ngëë¹ juu¹ kih¹ Dio, lä̗¯ ma´ ga̗¯ jäyh´:

18 Hıı̨´ la¯ hı̨¯ ga̗¯ hñąąn̗¯ jmee¹ ta´ kin̗¯.
Hıı̨´ la¯ hı̨¯ hnaan̗¯ hı̨¯ chąąn¯ llu¹ kyąąh´.
Jmeen̗ ją̈¹ jmı¯ lle´ kin̗¯ ně´ kiyh¹.
Mah¹ kway¹ ju¹dsoo´ lä̗¯ kąą¯ lä̗¯ jɨɨh¹ jmı¯ gyɨɨ̗¯.
19 Sa̗¯ ti´chooy¹ juu¹ kyąąh´ ni̗¯ jąą¯, sa̗¯ ta´hooyh¹,
ni̗¯ sa̗¯ hlëëyh¹ kı̨¯ gąą¯ cha´jwë¹ jɨɨh¯.
20 Jmeey¹ jøh¯ dsëy¹ kyąąh´ dsa¯ hı̨¯ ląą¹ lä̗¯ kǫǫ¯ hma¯tah¯ he¯ ngoo¹ dsa¯ jøø´, hi̗¯ lä̗¯ ja̗¯ kyąąh´ dsa¯ hı̨¯ ląą¹ lä̗¯ kǫǫ¯ wa´je¯ he¯ ma¯ngoo¹ dsa¯ ɨɨ̗¯.
Lä̗¯ ja̗¯ jmeey¹ lä̗¯ jɨɨh¹ lloo¯ jmɨɨ´ lä̗¯ jnä´ he¯ llu¹ jmah¹ ba´ ma¯lɨh̗¯.
21 Mah¹ lä̗¯ jëë̗¯ dsa¯ hı̨¯ tąąh´ lä̗¯ kąą¯ hwa¹, ką¹ o¯ jøh̗¯ dsë¯ kiyh¹.

Ga̗¯ jäh´ dsa¯, ma´ kyę¯ Jesús jmɨ¯ lle´ hlɨɨh¹

(Mr. 3:20-30; Lc. 11:14-23; 12:10)

22 Ja̗¯ ga´ na´jąą̈¯ dsa¯ cha´ně´ Jesús jąą¯ dsa¯ ñuuh¯ hı̨¯ ma´ kyę¯ jmɨ¯ lle´ hlɨɨh¹. Ma´ ląąy¹ jąą¯ hı̨¯ tɨɨ´ hi̗¯ ma´ kąąy̗ ka¯läh´. Ga̗¯ mı¯ hlą̈ą̈´ Jesús dsa¯ he´. Lä̗¯ chąh´ ja̗¯ ga̗¯ lønøy¹ jëëy̗¯ hi̗¯ ga̗¯ lønøy¹ hlëëyh̗¯.

23 Ga̗¯ lä̗¯ jëë̗¯ ba´ dsa¯ ga̗¯ lä̗¯ dsąą¯ dsë¹. Mah¹ ma´ ngɨɨy̗¯ juu¹ kih¹ dsa¯ kyąąyh´:

—¿Che´ sa̗¯ ląą¹ sa´jı̨¯ kih¹ David dsa¯ na¯? —ma´ jäyh´.

24 Lä̗¯ kǫǫ¯ ma´ ga̗¯ nuu´ dsa¯ fariseo he¯ ma´ jmą̈ą̈y̗¯ jøøh¹ Jesús, ga̗¯ jäyh´:

—Dsa¯ na¯ hwëë̗¯ jmı¯ lle´ hlɨɨh¹ kyąąh´ be´ kih¹ Beelzebú, dsa¯ jøøh¹ kyąą¹ lä̗¯ jëë̗¯ jmı¯ lle´ hlɨɨh¹.

25 Ma´ kyɨɨh̗¯ ba´ Jesús he¯ hɨɨ´ dsë¯ ma´ jmee̗¯ dsa¯ he´, mah¹ ga̗¯ jäyh´ sɨɨyh̗¯:

—Dsa¯ hı̨¯ tąąh´ kǫǫ¯ hwa¹, cher´mah¹ tęęy̗¯ kyąąh´ he´ ba´ dsa¯ kyąąyh´, he¯ mi¯ lląąy̗¯ hñiiy´ ba´ ja̗¯. Lä̗¯ ja̗¯ ka¯läh´ kǫǫ¯ jwɨɨ¯ jɨɨh̗¯ o hı̨¯ tąąh´ kǫǫ¯ cha´neh̗¯, cher´mah¹ tę¯ jëëy´, sa̗¯ gwëëy¹.

26 Lä̗¯ ja̗¯ ka¯läh´ kih¹ Tana´, cher´mah¹ hwëëy̗¯ he´ ba´ hı̨¯ sa̗¯ llu¹, he¯ jmeey̗¯ hnii¯ kih¹ hñiiy´ ba´ ja̗¯. He¯ ja̗¯, ¿ha¯ lä̗¯ ja̗¯ mi¯ heey̗¯ kyąąh´ ta´ kiyh¹?

27 Wa´ra¯ jäh´ kih¹ jnä´ hwëën´ jmı¯ lle´ hlɨɨh¹ kyąąh´ be´ kih¹ jɨɨ´ hı̨¯ sa̗¯ llu¹, ¿ha¯ ba´ kih¹ dsa¯ kyąąh´ hnäh´, hı̨¯ ba´ kih¹ be´ hwëëy̗¯ hı̨¯ sa̗¯ llu¹? He´ ba´ dsa¯ kyąąh´ hnäh´ na¯, mi¯ jnäay̗¯ he¯ na¯ hęę̗¯ hɨɨ´ dsë¯ kyah¹ hnäh´.

28 Pero cher´mah¹ jnä´ hwëën´ hı̨¯ sa̗¯ llu¹ kyąąh´ be´ kih¹ Jmı¯ lle´ kih¹ Dio, he¯ ja̗¯ jmee̗¯ lii¯ he¯ ma¯ngoo¹ jmee̗¯ Dio hih̗¯ jee´ kyah¹ hnäh´ ba´ ja̗¯.

29 ¿Ha˜ lä˜ le´ dsa˜he´ jąą˜ dsa˜ cha´neh˜
kih¹ jąą˜ dsa˜ hi˜ bęę´, mah¹ hiiy¹ he˜ cha˜
kiyh¹ cher´mah¹ sa˜ ga˜hñuuy¹ to˜në´? Jmee˜
bii¹ hñuuy¹, ją˜ga´ le´ hwëëy¹ lä˜jë˜ he˜ lla˜
dsëy¹.
30 Hi˜ sa˜ jwąh´ kyąąh´ jnä´, he˜ hneey˜
kyąąh´ jnä´ ba´ ją˜. Hi˜ sa˜ jmee˜ ko˜jøh´
kyąąh´ jnä´ mah¹ tęęhn´ dsa˜, he˜ jmeey˜
dsa˜lä˜øø´ dsa˜ kin˜ ba´ ją˜.
31 He˜ją˜ jwëëhn˜ hnäh´, jmee¹ ba´ Dio
jøh˜ dsë¹ kih¹ lä˜jë˜ dso´kye˜ he˜ jmee˜ dsa˜.
Hi˜ jmeey¹ jøh˜ dsëy¹ kih¹ lä˜jë˜ juu¹ wii´ he˜
hlëëh˜ dsa˜. Pero cher´mah¹ ga˜hlëëh´ dsa˜
wii´ kih¹ Jmi˜lle´ kih¹ Dio, sa˜ jmeey¹ jøh˜
dsëy¹.
32 Jmee¹ ba´ Dio jøh˜ dsë¹ kih¹ hi˜ hlëëh˜
wii´ kih¹ Hi˜ga˜lëë¹ngo¹ la˜. Pero hi˜ hlëëh˜
wii´ kih¹ Jmi˜lle´ Na˜jngii ¹, mo˜so˜ jmeey¹
jøh˜ dsëy¹ kiyh¹, ni˜ jmi˜gyuu˜ la˜, ni˜
jmi˜gyuu˜ he˜ na¹ ga´ jä˜.

Mii¹ kih¹ jmee˜ lii˜ ha˜ lä˜ la¹ chaah¹ hma˜
(Lc. 6:43-45)

33 ’Cher´mah¹ ga˜jñee´ jne´ ko˜ chaah¹
hma˜ llu¹, kwa¹ mii¹ he˜ llu¹. Hi˜ cher´mah¹
ga˜jñee´ jne´ ko˜ chaah¹ hma˜ hliih¹, kwa¹
mii¹ he˜ hliih¹. Mii¹ kih¹ jmee˜ lii˜ ha˜ lä˜ la¹
chaah¹ hma˜.
34 Ma˜ra˜ hi˜ he´ joo´siih´ miih˜ ląąh¹
hnäh´. ¿Ha˜ lä˜ le´ hlëëh´ hnäh´ juu¹ llu¹ mah¹
hlëëh¹ ba´ hnäh´? Jëëh´, he˜ na˜mah´ neh˜
tuh˜dsë¹ dsa˜, he˜ ją˜ ba´ hlëëyh˜.
35 Dsa˜ llu¹ hlëëyh˜ he˜ llu¹ he˜ na˜mah´
neh˜ tuh˜dsëy¹. Dsa˜ hi˜ hlëëh¹, hlëëyh˜ he˜
hliih¹ he˜ na˜mah´ neh˜ tuh˜dsëy¹.
36 He˜ją˜ jwëëhn˜ hnäh´, wa´ra˜ ga˜të´ jee´
jmee¹ Dio jwiz˜, ngiiyh¹ kwąąt˜ kih¹ dsa˜
kih¹ lä˜jë˜ juu¹ he˜ sa˜ jmää¹ ta´ he˜ hlëëyh˜
ta´ko˜jiih¹ tąąyh´ jmi˜gyuu˜ la˜.
37 Kyąąh´ ją˜ba´ juu¹ he˜ hlëëh´, ya˜hëëh¹
llu¹ o ya˜hëëh¹ kyąąh´ dso´jwii´.

Dsa˜ hñaa˜ dsë¹ ma´ hnøøy ¹ jmee¹ Jesús
ko˜ he˜juh˜gąą˜
(Mr. 8:12; Lc. 11:29-32)

38 Ją˜ga´ ga˜jäh´ ko˜lląą´ ta˜jwoh¹ kyąą¹ ley
kyąąh´ dsa˜ fariseo ga˜siiyh˜ Jesús:
—Ta˜jwoh¹, hnøø˜ jnääh ¹ jëë´ jnääh¹
jmeeh¹ ko˜ he˜ juh˜gąą˜.
39 He˜ją˜ ga˜jäh´ Jesús siiyh˜:
—He˜ ba´ che˜ hlëëh¹ hnäh´ dsa˜ hi˜
chąą˜ na¹, sa˜ mi˜teh` hnäh´ kih¹ Dio mah¹
ngiih´ hnäh´ jmeen` ko˜ he˜ juh˜gąą˜. He˜
juh˜gąą˜ lä˜kohˇ ga˜la¹ kih¹ Joná hi˜ ga˜ngëë¹
juu¹ kih¹ Dio, ma˜la˜ he˜ ją˜ ba´ heehn˜
hnäh´.
40 Jëëh´, ją˜ba´ lä˜ko˜ ga˜jä´ Joná hnë˜
jmii´ hnë˜ hwë¹ neh˜ tuh˜ hmooh˜ jøøh¹ he´,
lä˜ją˜ ka˜läh´ Hi˜ga˜lëë¹ngo¹ la˜ jä¹ hnë˜ jmii´
hnë˜ hwë¹ na˜hąą¹ neh˜ hwa¹.
41 Wa´ra˜ ga˜të´ jee´ jmee¹ Dio jwiz˜ kyah¹
hnäh´ hi˜ tąąh´ na¹, ma´ją˜ noo˜ dsa˜ Nínive
jee´ tąąyh´ mah¹ bąąyh˜ hnäh´ dsoo´. Jëëh´,
ga˜jęęyh˜ kyąąh´ Dio ma´ ga˜nuuy´ juu¹ he˜
na´kwa˜ Joná hi˜ jee´ kyah¹ hnäh´ la˜, chąą˜
jąą˜ hi˜ jøøh¹ ga´ lä˜koh´ ga´ Joná.
42 Lä˜ją˜ ka˜läh´, wa´ra˜ ga˜të´ jee´ jmee¹
Dio jwiz˜ kyah¹ hnäh´ hi˜ tąąh´ na¹, jmii´ ją˜
dsa˜më´ hi˜ ma´ jmee˜ hih˜ hwa¹ ta˜ kyę¹,
nooy˜ jee´ gyay¹ mah¹ bąąyh˜ hnäh´ dsoo´.
Jëëh´, dsa˜më´ he´ ja¹ uu´ jwërte mah¹ ma´
nuuy¹ ha˜ lä˜la¹ he˜ ma´kyuuh˜ Salomón, hi˜
jee´ kyah¹ hnäh´ la˜, chąą˜ jąą˜ hi˜ jøøh¹ ga´
lä˜koh´ ga´ Salomón.

Jąą˜jmi˜lle´ hliih¹ ga˜lląąyh¹ jee´ ma´ gyay¹
(Lc. 11:24-26)

43 ’Wa´ra˜ ya˜hëë¹ jąą˜ jmi˜lle´ hliih¹ kih¹
jąą˜ dsa˜, dsooy¹ lä˜kąą˜ jee´ la¹ hwa¹ kii˜
dsa˜hnøøyh˜ ha˜ jee´ tęęyh˜ dsëy¹ mah¹ sa˜
jnøøyh¹.
44 Ją˜ga´ jmeey¹ huu´dsë˜: “Naahn˜
cha´neh˜ kin˜ jee´ ya˜hëën¹.” Hi˜ wa´ra˜
ga˜lląąyh¹ jee´ ją˜, sa˜ chąą˜ ni˜ jąą˜,
na˜hyah´ hi˜ na˜lii´ llu¹.
45 Ją˜ga´ dsooy˜ dsa˜hnääyh˜ jñah´ ga´ gyęę
¹ jmi˜lle´ hliih¹ hi˜ hlëëh¹ ga´ lä˜koh´ ga´ hñiiy´
mah¹ dsa˜tąąyh` ko˜jøh´ jee´ ją˜. Hliih¹ ga´
le´ kih¹ dsa˜ he´ lä˜koh´ ga´ he˜ ma´ ląąy¹
jää¹. Lä˜ją˜ le´ ka˜läh´ kih¹ dsa˜ hi˜ hlëëh¹ hi˜
tąąh´ na¹.

Øøh˜ Jesús kyąąh´ chooy¹
(Mr. 3:31-35; Lc. 8:19-21)

46 Cheh¹ ga´ Jesús kway˜ juu¹ kih¹ dsa˜ he´,
ma´ ga˜lloo¹ chooy¹ kyąąh´ øøyh˜, ma´ hnøøy
¹ ma´ hlëëyh¹ kyąąh´ Jesús. Pero ka´hne˜ ba´
ga˜jøøy¹.
47 Ją˜ą˜ hi˜ ma´ cheh¹ jee´ ją˜, na´jmeeyh´
juu¹ kih¹ Jesús:
—Hii˜ maa` kyąąh¹ kyąąh´ øøh¹ tąąh´
ka´hne˜, hnøøy¹ llay¹ juu¹ kyąąh´ hne˜.
48 Mah¹ ga˜jęęyh˜ kih¹ hi˜ ga˜jmeeh¹ juu¹
he´:
—¿Hii˜ na˜, hi˜ ląą¹ maa` kyąąn˜? ¿Hii˜
na˜, hi˜ ląą¹ øøhn¹?
49 Mah¹ ga˜jmeey´ lii˜ kyąąh´ gooy˜ jee´ ma´
tąąh´ discípulo kyąąy¹ mah¹ ga˜jäyh´:
—Hi˜ la˜ ba´ he´ maa` kyąąn˜, hi˜ la˜ ba´
he´ øøhn¹.
50 Jëëh´, lä˜jëë˜ hi˜ jmee˜ lä˜ hyoh˜ dsë¹
Tää` kyąąn˜ hi˜ gya¹ guuh¹, hi˜ he´ ba´
dsa˜më´ øøhn¹, dsa˜ñuuh˜ øøhn¹, hi˜ maa`
kyąąn˜.

13

Juu¹ na˜hmää´ lä˜koo˜ la¹ kih¹ dsa˜ hi˜
jñee˜ mi¹ju˜
(Mr. 4:1-9; Lc. 8:4-8)

1 Jmii´ ją˜ ya˜hëë¹ Jesús cha´neh˜, ngooy¹
na´gyay˜ cha´hoo´ jmi˜juuh˜.
2 Peer˜ jwëë´ dsa˜ ga˜kuh¹ lä˜ku´ lä˜jii¹
kiyh¹, he˜ją˜ ga˜hey¹ neh˜ na´moo´ mah¹
ga˜gyay˜ jee´ ją˜, hi˜ lä˜jëë˜ dsa˜ ga˜tąąh` jee´
dsoo´.

3 He˜ja˜ ga˜lööy¹ hlëëyh˜ dsa˜ cha˜miih˜
nëë¹ juu¹ na˜hmää´. Ga˜jäyh´:
—Jąą˜ dsa˜ ngoo¹ ga˜jñee˜ mɨ¹jṵ˜.
4 Jee´ ngooy¹ jñeey˜ mɨ ¹jṵ˜ ja˜, ga˜sąą¹
miih˜ cha´jwë¹, he˜ja˜ ya˜nää¹ tą ga˜kuh˜.
5 Jyoh´ ka˜läh´ mɨ¹jṵ˜ ga˜sąą¹ në´ kṵṵ´ jee´
sa˜ cha˜ cha˜miih˜ gwaah´. He˜ja˜ chąh´
ba´ ga˜hya˜, jëëh´, sa˜ ma´ nøø´ cha˜miih˜
gwaah´.
6 Pero ma´ ga˜hëh¹ hyoo˜ ga˜koo´. Jëëh´,
miih˜ ba´ jmoo¹ ma´ cha˜, he˜ja˜ ga˜läˆkii˜
chaah¹.
7 Hi˜ jyoh´ ka˜läh´ mɨ ¹jṵ˜ ga˜sąą¹ jee´
chaah¹ tǫǫ´. Ga˜kwąą¹ ga´ chaah¹ tǫǫ´ ja˜,
he˜ja˜ ga˜ṵṵ˜ chaah¹ kih¹ jee´ na´tǫǫ´.
8 Hi˜ jyoh´ mɨ¹jṵ˜ ja˜, ga˜sąą¹ jee´ la¹ hwa¹
jmah¹. He˜ ja˜ ba´ ga˜hii´, ga˜kwa´ cha˜miih˜
miii¹. Cha˜ he˜ ga˜kwa´ hña˜loo´ miii¹ läˆkǫǫ˜
chaah¹, cha˜ he˜ ga˜kwa´ tǫ˜lo˜gya´ dsë˜ gya¹
miii¹ hi˜ jyoh´ ga˜kwa´ gyii´gya´ miii¹.
9 Hi˜ hnøø¹ heęh˜ juu¹ la˜, wa´ heęyh˜ —
ga˜jäh´ Jesús siiyh˜.

Ga˜jäh´ Jesús he˜ kih¹ ja˜ ga˜kway´ juu¹ na˜hmää´
(Mr. 4:10-12; Lc. 8:9-10)

10 Ma˜ngëë´ ma˜hlëëyh´ läˆja˜, ja˜ga´
ga˜ya˜jąh˜ jnääh¹ koo´ kiyh¹ mah¹ ga˜chiih´
jnääh¹:
—¿He˜la¹ hlęęh´ dsa˜, kyąąh´ juu¹
na˜hmää´ jmah¹?
11 Mah¹ ga˜jęęh˜ Jesús juu¹ kyąą¹ jnääh¹:
—Hnäh´ ba´ na˜ngëh¹ jwë¹ läˆngëëh´ hnäh´
ha˜ läˆ jąą˜ Dio dsa˜ läˆhih˜ kih¹, he˜ ma´
na˜hmää´ jąą¹. Pero kih¹ hi˜ jñah´, sa˜ cha˜
jwë¹ cha˜ läˆngëëy´.
12 Läˆjęę˜ hi˜ ngëë´ miih˜, hi˜ he´ hyoh˜
hṵṵ´dsë˜ llu¹ mah¹ läˆngëëy´ cha˜ga´miih˜.
Pero hi˜ jmee˜ ngëë´, läˆkyę˜ he˜ ja˜ lląą˜
ba´.
13 He˜ja˜ ba´ na˜ he˜ hlęęh´ jnih´ kyąąh´
juu¹ na˜hmää´. Jëëh´ jnä´ ba´ mɨ´nëy´ mah¹ sa˜
jëëy˜. Lle` ba´ to˜gway´, pero sa˜ nuuy˜ ni˜
läˆja˜ sa˜ ngëëy´.
14 Heh¹ läˆja˜, läˆkǫǫ˜ dsa˜ngëë´ dsa˜ na˜,
dsa˜läˆte¹ läˆkǫǫ˜ ga˜jäh´ Isaía hi˜ ga˜ngëë¹
juu¹ kih¹ Dio:
Läˆnṵṵh´ ba´ kiyh¹ pero sa˜ läˆngëëy´.
Ma˜ke˜ he˜ ga´ jëëy˜, sa˜ nä˜ mɨ¹nëy´.
15 Jëëh´, hweh˜ tuh˜dsë¹ dsa˜ hi˜ chąą˜ na¹.
Ma˜jlë¹ mɨ¹nëy´, ma˜jnë¹ to˜gway´.
Mah¹ läˆja˜ mo˜soˆ jëëy¹, moˆso˜ nuuy¹, niˆ
mo˜soˆ läˆngëëy´.
Kih¹ he˜ja˜, sa˜ dsa˜jęęyh˜ kyąąh´ jnä´ mah¹
läąą¹ jnih´, ga˜jäh´ Dio.
16 ’Peerˆ llu¹ la¹ kyah¹ hnäh´, jëëh´ jnä´ ba´
mɨ´nëh´ hnäh´, hiˆ nuuh˜ ba´ hnäh´.
17 Maˆraˆ juˆdsoo´ jwęęhn˜ hnäh´, jwęę´
dsa˜ hi˜ ga˜ngëë¹ juu¹ kih¹ Dio, hiˆ jwęę´ ga´
dsa˜ hi˜ llṵṵ¹ ma´ hnøøy¹ ma´ jëëy¹ he˜ jëëh´
hnäh´ pero sa˜ ga˜jëëy¹. Hiˆ ma´ hnøøy¹ ma´
nuuy¹ he˜ nuuh˜ hnäh´ pero saˆ gaˆnuuy´.

Ga˜jmeeh¹ Jesús juu¹ he˜ hnøø¹ jäh˜ juu¹ na˜hmää´ kih¹ hi˜ na´jñee´ mɨ¹jṵ˜
(Mr. 4:13-20; Lc. 8:11-15)

18 ’Nṵṵ˜ da´ hnäh´ ha˜ läˆ hnøø¹ jäh˜ juu¹
na˜hmää´ läˆkǫǫ˜ la¹ kih¹ hi˜ na´jñee´ mɨ¹jṵ˜.
19 Wa´ra˜ ga˜nuu´ jąą˜ dsa˜ juu¹ kih¹
Dio mah¹ saˆ läˆngëëy´, ma´ja˜ gwą´ hi˜
hlęęh¹ jñuuyh˜ juu¹ he˜ ma˜na˜jnää´ nehˆ
tuh˜dsëy¹. Hi˜ he´ ląą¹ läˆkǫǫ˜ mɨ ¹jṵ˜ he˜
ga˜sąą¹ cha´jwë¹.
20 Heh¹ mɨ¹jṵ˜ he˜ ga˜sąą¹ në´ kṵṵ´ jee´ saˆ
cha˜ cha˜miih˜ gwaah´, läˆja˜ ląą¹ dsa˜ hi˜
nuu˜ juu¹ kih¹ Dio, jęę˜ ba´ dsëy ¹ läˆ ma´
to˜në´ ga˜nuuy´.
21 Pero kǫ˜hwëë´ ba´ ja˜. Ląąy¹ läˆkǫǫ˜
chaah¹ he˜ ma´ cha˜ miih˜ ba´ jmoo¹.
Wa´ra˜ ga˜jëëy¹ wii´ o go˜nää´ dsa˜ në´ kiyh¹,
kwąąt˜ kih¹ juu¹ he˜ ma˜nuuy´, läˆchąh´ ja˜
dsa˜tąyhˆ.
22 Heh¹ mɨ¹jṵ˜ he˜ ga˜sąą¹ jee´ kih¹ chaah¹
tǫǫ´, läˆja˜ ląą¹ dsa˜ hi˜ nuu˜ juu¹ kih¹ Dio
mah¹ saˆ jmeey¹ niˆ miih˜ ta´ llu¹. Jëëh´, kyę˜
gyih¹ hṵṵ´dsë˜ kih¹ jmɨ˜gyṵṵ˜ la˜ hiˆ hnøøy¹
läˆchay˜ cha˜miih˜ kuu´ he˜ja˜ ga˜hęę¹
dsëy¹. Läˆjwë´ ja˜ dsa˜ṵṵ˜ juu¹ kih¹ Dio nehˆ
tuh˜dsëy¹.
23 Pero mɨ¹jṵ˜ he˜ ga˜sąą¹ hwa¹ llu¹, läˆja˜
ląą¹ dsa˜ hi˜ nuu˜ juu¹ kih¹ Dio mah¹ ngëëy´
ka˜läh´. He˜ja˜ dsa˜kwąąˆ juu¹ ja˜ nehˆ
tuh˜dsëy¹. Hi˜ he´ jmee¹ cha˜miih˜ ta´ llu¹,
läˆkǫǫ˜ mɨ¹jṵ˜ he˜ kwaˆ maˆ hña˜loo´, maˆ
tǫˆlo˜gya´ dsë˜ gya¹, maˆ gyii´gya´.

Juu¹ na˜hmää´läˆkǫǫ˜la¹ kih¹ trigo kyąąh´ nuu˜ hlii¹h¹

24 Ga˜kwa´ ga´ Jesús jyoh´ juu¹ na˜hmää´.
Ga˜jäyh´:
—He˜ jąąˆ Dio dsa˜ läˆhihˆ kih¹, jęęh¹
kwee˜ kyąąh´läˆkǫǫ˜ ga˜jmee´ jąą˜ dsa˜ hi˜
ga˜jñee¹ mɨ¹jṵ˜ llu¹ hwa¹ kih¹.
25 Pero ta´kǫ˜jiih¹ ma´ na˜gwii˜ dsa˜ he´,
ja¹ dsa˜ hi˜ na˜h
øøh´ kiyh¹. Mah¹ ga˜jñeey¹
mɨ¹jṵ˜ hliih¹ jee´ na˜jñee´ mɨ¹jṵ˜ llu¹, ja˜ga´
ngaayh¹.
26 Läˆkǫǫ˜ ma´ ga˜kwąą¹ chaah¹ mɨ¹jṵ˜ llu¹
hiˆ ga˜lööø¹ hwëë˜ wa´le¹ kih¹, jee´ ja˜ ga˜hya˜
ka˜läh´ wa´nuu˜ hliih¹ ja˜.
27 Ja˜ga´ ga˜näą¹ dsa˜ hi˜ ma´ jmeeˆ ta´ jee´
ja˜, na´chiiyh´ dsa˜jṵṵ´ ta´ ja˜: “Dsa˜jøøh¹, ¿ja
¹ mɨ¹jṵ˜ llu¹ ba´ ja˜ he˜ ga˜jñeeh´ hwa¹ kyah¹?
¿Ha˜ ba´ taˆ ja¹ wa´nuu˜ hliih¹ he˜ ga˜hya˜ jee´
ja˜?”
28 He˜ja˜ ga˜jäh´ dsa˜jṵṵ´ ta´ ja˜: “Go˜
ga˜jñee¹ jąą˜ hi˜ na˜høøh´ kin˜.” “¿Che´
hnooh˜ dsa˜cheeh´ jnääh ¹?”, ga˜jäh´ moz˜
he´ siiyh˜.
29 “Jąh˜hą ¹”, ga˜jäh´ dsa˜jṵṵ´ ta´ ja˜.
“Wa´ra˜ ga˜cheh¹ hnäh´ wa´nuu˜ hliih¹ ja˜,
ha˜ ga˜ che˜ ga˜cheh` ka˜läh´ chaah¹ mɨ¹jṵ˜
llu¹ ja˜.
30 Kwa´ jwë¹ wa´ kwąą˜ kǫ˜jøh´ chaah¹ mɨ
¹jṵ˜ llu¹ kyąąh´ wa´nuu˜ hliih¹ ja˜, läˆjiih¹

lloo˜ jmɨɨ´ sooh˜ ta´. Ja˜ga´ jwɨɨn˜´ hi̱˜ chooh⁴ ta´: Hnä¹ hnäh´ to˜në´ wa´nuu˜ hlɨɨh¹ mah⁴ hñuu´ hnäh´ ma˜ ko̱o̱˜ cho̱oh´ mah⁴ tøøh ¹ hnäh´ cha´je˜. Ja˜ga´ juuh´ hnäh´ mɨ¹ju̱˜ llu⁴ kin˜ mah⁴ llah¹ hnäh´ høø¹ kih⁴.”

Juu¹ na˜hmää´ lä˜ko̱o̱˜ la⁴ kih⁴ mɨ ¹ju̱˜ mostaza
(Mr. 4:30-32; Lc. 13:18-19)

31 Ga˜kway´ jyoh´ ka˜läh´ juu¹ na˜hmää´, ga˜jäyh´:
—He˜ jää˜ Dio dsa˜ lä˜hih˜ kih⁴, jee̱h¹ kwee˜ lä˜ko̱o̱˜ la⁴ kih⁴ ko̱o̱˜ mɨ¹ju̱˜ mostaza he˜ jngëë˜ ja̱a̱˜ dsa˜ hwa⁴ kih⁴.
32 Mɨ ¹ju̱˜ ja̱˜ pih¹ ga´ lä˜ko̱o̱˜ jyoh´ mɨ ¹ju̱˜ he˜ cha˜ jmɨ˜gyuu˜ la˜. Pero wa´ra˜ ga˜hya˜, dsa˜kwa̱a̱˜ ñii´ ga´ lä˜ko̱h´ ga´ jee´ lä˜jë˜ jo̱h⁴. Kwa˜ goh¹ kih⁴. He˜ja̱˜ lä˜kye̱˜ ta̱ ¹ dsa˜nää⁴ jmeey˜ sɨɨ˜ në´ sa´goh⁴.

Juu¹ na˜hmää´ lä˜ko̱o̱˜ la⁴ kih⁴ levadura
(Lc. 13:20-21)

33 Ga˜kway´ jyoh´ ka˜läh´ juu¹ he˜ na˜hmää´, ga˜jäyh´:
—He˜ jää˜ Dio dsa˜ lä˜hih˜ kih⁴, jee̱h¹ kwee˜ lä˜ko̱o̱˜ jmee˜ levadura he˜ kooh˜ ja̱a̱˜ dsa˜më´. Llay˜ cha˜miih˜ harin mah⁴ ka̱h˜gwëyh˜ kya̱a̱h´ levadura. Kya̱a̱h´ lä˜ja̱˜ dsa˜kwa̱a̱˜ lä˜ ga˜dsa⁴ tu´ka̱´.

Ga˜jäh´ Jesús he˜ kih⁴ ja̱˜ ga˜kway´ juu¹ na˜hmää´
(Mr. 4:33-34)

34 Ga˜lä˜jë˜ juu¹ na˜ ga˜hlëëh´ Jesús kya̱a̱h´ juu¹ na˜hmää´. Sa˜ ga˜hlëëyh⁴ dsa˜ juu¹ jnä´hä´. Kya̱a̱h´ juu¹ na˜hmää´ ba´ ga˜hlëëyh⁴.
35 Lä˜ja̱˜ ga˜la⁴ mah⁴ lä˜te⁴ lä˜ko̱o̱˜ ga˜hlëëh´ dsa˜ hi̱˜ ga˜ngëë⁴ juu¹ kih⁴ Dio llo´joo⁴:
Hlëëhn´ dsa˜, kya̱a̱h´ juu¹ na˜hmää´ ba´.
Jmeen` lä˜kyuuyh˜ he˜ ma´ na˜hmää´ jää ¹ lä˜jiih¹ ma´ ga˜nøø⁴ jmɨ˜gyuu˜.

Juu¹ na˜hmää´ lä˜ko̱h´ la⁴ kih⁴ wa´nuu˜ hlɨɨh¹

36 Ja̱˜ga´ ga˜hih⁴ Jesús juu¹ kih⁴ dsa˜ mah⁴ ga˜hey⁴ cha´neh˜. Jee´ ja̱˜ ga˜mi˜jäh˜ jnääh¹ koo´ kiyh⁴, mah⁴ ga˜ngɨɨ´ jnääh¹ juu¹ kiyh⁴:
—Jmeeh` juu¹ hee˜ hnøø⁴ jäh˜ juu¹ na˜hmää´ kih¹ wa´nuu˜ hlɨɨh¹ he˜ ga˜jñee⁴ dsa˜ jee´ na˜jnää´ kih¹ dsa˜.
37 Mah⁴ ga˜jee̱h˜ Jesús juu¹ kya̱a̱⁴ jnääh ¹, ga˜jäyh´:
—Hi̱˜ jñee˜ mɨ ¹ju̱˜ llu⁴ na˜, he˜ ja̱˜ hnøø⁴ jäh˜ Hi̱˜ga˜lëë¹ngo¹ la˜ ba´ he´.
38 Jee´ jmee˜ dsa˜ ta´, he˜ ja̱˜ hnøø⁴ jäh˜ jmɨ˜gyuu˜ la˜ ba´ ja̱˜. Mɨ ¹ju̱˜ llu⁴ ja̱˜, he˜ ja̱˜ hnøø⁴ jäh˜ dsa˜ hi̱˜ na´jnää´ kih⁴ ya˜jwɨɨ⁴ ba´ he´. Wa´nuu˜ hlɨɨh¹ ja̱˜, he˜ ja̱˜ hnøø⁴ jäh˜ dsa˜ kya̱a̱⁴ dsa˜ hlëëh¹ ba´ he´.
39 Dsa˜ hñaa˜ dsë⁴ hi̱˜ ga˜jñee⁴ wa´nuu˜ hlɨɨh¹ ja̱˜, hi̱˜sa˜llu̱⁴ ba´ he´. Jmɨɨ´ he˜ chooh⁴ dsa˜ ta´ ja̱˜, he˜ ja̱˜ la⁴ kwa̱a̱t˜ jee´ lla̱a̱˜ jmɨ˜gyuu˜ ba´ ja̱˜. Hi̱˜ chooh⁴ ta´ ja̱˜, la⁴ kwa̱a̱t˜ ángele ba´ he´.
40 Lä˜ko̱o̱˜ juuh˜ dsa˜ wa´nuu˜ hlɨɨh¹ mah⁴ jëy⁴ cha´je˜, he˜ ja̱˜ hnøø⁴ jäh˜ lä˜ko̱o̱˜ le´ jee´ lla̱a̱˜ jmɨ˜gyuu˜.
41 Hi̱˜ga˜lëë¹ngo¹ la˜ che̱e̱⁴ ángele kya̱a̱y⁴ lä˜ka̱a̱˜ jee´ jmeey˜ hih˜ mah⁴ jøøyh˜ lä˜jëë˜ hi̱˜ jmee˜ he˜ hlɨɨh¹ hi˜ lä˜jëë˜ hi̱˜ hñaa˜ dsë⁴ ka˜läh´.
42 Ja̱˜ga´ jwä̱ä̱y¹ neh˜ hwɨɨ´ jee´ hä´ je˜. Jee´ ja̱˜ ki´hooyh⁴ mah⁴ ju̱u̱y¹ cha˜ja̱y´.
43 Pero lä˜jëë˜ hi̱˜ llu̱u̱⁴, lä˜jnä´ jmëë⁴ kiyh⁴ lä˜ko̱o̱˜ jmëë¹ kih¹ hyoo˜ jee´ la¹ ya˜jwɨɨ⁴ kih⁴ Tää` jnän`. Hi̱˜ hnøø⁴ he̱e̱˜ juu¹ la˜, wa´ he̱e̱yh˜.

Juu¹ na˜hmää´ lä˜ko̱o̱˜ la⁴ kih⁴ kuu´ he˜ na˜hoo˜

44 ’He˜ jää˜ Dio dsa˜ lä˜hih˜ kih⁴, jee̱h¹ kwee˜ kya̱a̱h´ kuu´ he˜ na˜hoo˜ hwa⁴ kih⁴ dsa˜. Wa´ra˜ ga˜jnøøh⁴ ja̱a̱˜ dsa˜ kuu´, ma´ja̱˜ hooy⁴ ka˜läh´. Peer˜ cha̱a̱y˜ llu⁴ dsa̱a̱yh⁴ dsa˜hnɨɨy´ lä˜jë˜ he˜ cha˜ kiyh⁴ mah⁴ lay⁴ hwa⁴ jee´ na˜hoo˜ kuu´ ja̱˜.

Juu¹ na˜hmää´ lä˜ko̱o̱˜ la⁴ kih⁴ ko̱o̱˜ ku̱u̱´ he˜ hmooh¹

45 ’Lä˜ja̱˜ ka˜läh´, he˜ jää˜ Dio dsa˜ lä˜hih˜ kih⁴, jee̱h¹ kwee˜ lä˜ko̱o̱˜ jmee˜ ja̱a̱˜ dsa˜ hi̱˜ hnɨɨ˜ løø¹, hnooyh˜ ku̱u̱´ he˜ la⁴ na´hñaah⁴.
46 Wa´ra˜ ga˜jnøøyh⁴ ko̱o̱˜ ku̱u̱´ he˜ hmooh¹, hnɨɨy¹ lä˜jë˜ he˜ cha˜ kiyh⁴ mah⁴ lay⁴ ku̱u̱´ ja̱˜.

Juu¹ na˜hmää´ lä˜ko̱o̱˜ la⁴ kih⁴ sa´hma¹

47 ’He˜ jää˜ Dio dsa˜ lä˜hih˜ kih⁴, jee̱h¹ kwee˜ kya̱a̱h´ ko̱o̱˜ sa´hma¹ he˜ jwä˜ dsa˜ cha´jmɨɨ˜, mah⁴ jøøyh˜ cha˜miih˜ nëë¹ hmooh˜.
48 Wa´ra˜ ga˜ka̱h¹ sa´hma¹ ja̱˜, sëëh⁴ dsa˜ ta˜ jee´ dsoo´. Jee´ ja̱˜ dsa˜ta̱a̱yh` lle̱e̱yh˜ hmooh˜ he´. Ta̱a̱yh˜ hi̱˜ llu̱u̱⁴ neh˜ sa´mɨɨh˜, mah¹ be̱e̱y¹ jah´ hi̱˜ sa˜ jmää⁴ kyehn´.
49 Lä˜ja̱˜ le´ wa´ra˜ ga˜të´ jee´ lla̱a̱˜ jmɨ˜gyuu˜. Ya˜nää´ ángele mah⁴ hwëëy⁴ dsa˜ hi̱˜ hlëëh¹ jee´ kih¹ hi̱˜ llu̱u̱⁴.
50 Ma´ja̱˜ jwä̱ä̱y⁴ neh˜ hwɨɨ´ jee´ hä´ je˜. Jee´ ja̱˜ ki´hooyh⁴ mah⁴ ju̱u̱y¹ cha˜ja̱y´.

Ta˜jwoh⁴ hi̱˜ kyuuh˜ juu¹ hmëë´ hi˜ juu¹ ma˜gyu̱h˜

51 Ja̱˜ga´ ga˜jäh´ Jesús sɨɨyh˜:
—¿Che´ ma˜lä˜ngëëh´ hnäh´ lä˜jë˜ juu¹ na˜?
He˜ja̱˜ ga˜jäh´ lä˜jëë˜:
—Ja̱a̱h˜, Dsa˜jøøh¹ kya̱a̱n˜.
52 Mah⁴ ga˜jäh´ Jesús ka˜läh´ sɨɨyh˜:
—Lä˜jëë˜ ta˜jwoh¹ kya̱a̱⁴ ley hi̱˜ ma˜lä˜tëë˜ lä˜ko̱o̱˜ jää˜ Dio dsa˜ lä˜hih˜ kih⁴, la̱a̱y⁴ lä˜ko̱o̱˜ ja̱a̱˜ juu´ hne¹ hi̱˜ høø˜ he˜ la⁴ hmooh¹ he˜ ma˜gyu̱h˜ lä˜kye̱˜ kih¹ he˜ hmëë´. He˜ja̱˜ ba´ liyh˜ heeyh⁴ dsa˜ lä˜to̱´ nëë¹ he˜ la⁴ hmooh¹ kiyh⁴.

Dsa˜goo¹ Jesús ga˜lä˜høøyh` kiyh¹
(Mr. 6:1-6; Lc. 4:16-30)

53 Ma¯ngëë´ ma¯kwa´ Jesús läˆjëˆ juu¹
na¯hmää´, ja¯ga´ ngaayh¹.
54 Ma´ gaˆllaayh¹ jwii¯ kiyh¹, gaˆløøy¹
mi¯tëëyˆ dsa¯ nehˆ gwahˆ kih¹ dsa¯ judiu.
Peerˆ gaˆtaah` dsa¯ he´ jëë˜ dsahˆ, ma´
gaˆnuuy´ ha¯ läˆ hlëëyhˆ. He¯ja¯ gaˆhlëëh´
dsa¯ he´ kiyh¹:
—¿Ha¯ ma¯mi¯tëë¯ hi¯ na¯, he¯ hlëëyhˆ
läˆna¯? ¿Ha¯ ma¯mi¯tëëy¯ he¯ jmeeyˆ he¯
juh¯gaa¯ ka¯läh´?
55 ¿Che´ jaˆ jooˆ´ tëˆhmaˆ hi¯ na¯? ¿Ja¹ María
chee¯ chooy¹? ¿Che´ jaˆ øøyh´ Jacobo, José,
Simón, Juda?
56 ¿Ja¹ dsa¯mëˆ´ øøh¯ hi¯ na¯, tää¯h´ kyaah´
jne´ jee´ jwii¯ la¯? ¿Ha¯ taˆ gwa´ kiyh¹ läˆjëˆ
he¯ jmeeyˆ läˆna¯?
57 Gaˆläˆhøøyh` kih¹ Jesús. He¯ja¯ gaˆjäh´
Jesús siiyhˆ:
—Heeh¯ ba´ dsa¯ kih¹ hi¯ ngëë˜ juu¹ kih¹
Dio hi¯ go¯nää´ jee´ jyoh´. Pero wa´ra¯
yaˆhëë¹ jaa¯ hi¯ ngëë˜ juu¹ kih¹ Dio ja¯ba´ jee´
jwii¯ gooy¹, jee´ ja¯ saˆ hnää¹ dsih´, niˆ hi¯
chaa¯ cha´nehˆ kiyh¹, saˆ läˆhnääy¹.
58 Saˆ gaˆjmeey´ cha¯miih¯ he¯ juh¯gaa¯
jee´ ja¯, kih¹ he¯ saˆ gaˆläˆdsoo´ dsë¹
dsa¯gooy¹ kiyh¹.

14

Jee´ la¯ jäh´ ha¯ läˆ gaˆjuu¹ Jwaa¯ hi¯ ma´
choo˜ jmii¯
(Mr. 6:14-29; Lc. 9:7-9)

1 Jii¯ ja¯, Herode hi¯ ma´ jmeeˆ hihˆ hwa¹
Galilea, gaˆnuuy´ kih¹ Jesús ha¯ läˆ ma´
jmeeyˆ jee´ ja¯.
2 He¯ja¯ gaˆjäyh´ siiyhˆ läˆjëëˆ hi¯ ma´
jmeeˆ ta´he¹ kiyh¹:
—Hi¯ he´ ooˆ Jwaa¯ hi¯ ma´ choo˜ jmii¯ hi¯
ma¯läˆjiih` jee´ kih¹ hi¯ ma¯na¯juu´. He¯ja¯
ba´ na¯, he¯ kyey¯ cha¯miih¯ beˆ´ he¯ kyaah´
jmeeyˆ he¯ juh¯gaa¯.
3 Heˆ´ ba´ Herode gaˆjmeeˆ´ hihˆ jää¹,
gaˆsaah¹ dsa¯ Jwaa¯ mah¹ gaˆhñuuyh¯
kyaah´ caden˜, gaˆtaayh¯ nehˆñe¹ dsoo´ kih¹
Herodía. Herodía ma´ laa¹ mëˆ´ Felipe, heˆ´ ba´
dsa¯ñuuh¯ øøhˆ Herode.
4 Jëëh´, gaˆjäh´ Jwaa¯ gaˆsiiyhˆ Herode:
—Saˆ lle` kih¹ he¯ ma¯kyaah´ mëˆ´
dsa¯ñuuh¯ øøh¹.
5 Ma´ hnøø¹ Herode ma´ jngëëh ¹ Jwaa¯.
Pero saˆ gaˆtuu¯ dsëy¹ ma´ jngëëyh¹, kih¹ he¯
ma´ gayhˆ dsa¯. Jëëh´, kih¹ dsa¯ hih¹ Jwaa¯
he´ ma´ laay¹ jaa¯ hi¯ ma´ ngëë˜ juu¹ kih¹ Dio.
6 Läˆ ma´ gaˆhya¯ Herode ji¯ñe¯,
gaˆjmeey´ koo¯ jmii´ juuh¯. Jee´ ja¯ gaˆhe¹
jo¯mii¯ Herodía jmeeˆ ja´ cha´nëˆ´ dsa¯ hi¯ ma´
tää¯h´ jee´ jmii´ ja¯. Peerˆ gaˆtih¹ dsë¹ Herode.
7 Kih¹ he¯ja¯, gaˆtää¯y¯ hñiiy´ kway¹ wa´ he¯
cha¯ he¯ he¯ ma´ ngii¹ chih¯mëˆ´ heˆ´.
8 Chih¯mëˆ´ heˆ´ gaˆjmeeˆ´ läˆkoo¯ teˆ juu¹
he¯ gaˆtaah¯ chooy¹. He¯ja¯ gaˆsiiyhˆ
Herode:
—Kwëëh` jnäˆ´ jee´ la¯ mi¹lle´ Jwaa¯ hi¯ ma´
choo˜ jmii¯, na¯häˆ´ nehˆ koo¯ wii¯´.
9 He¯ja¯ gaˆläˆmeehˆ dsë¹ Herode. Pero
ma¯tää¯y¯ hñiiy´ kway¹ cha´nëˆ´ hi¯ na¯teeh´
kyaay¹, he¯ja¯ gaˆjmeey´ madaˆ kih¹ hløø´
mah¹ kwëëyh¹ chih¯mëˆ´ he¯ ma´ ngiiyˆ ja¯.
10 Gaˆjmeey´ hihˆ hløø´ he¯ na´kuy¯ lle´
Jwaa¯ jee´ ma´ hää¯y´ nehˆñe¹.
11 Mah¹ na´kiiy¹ mi¹lle´ Jwaa¯ na¯häˆ´ nehˆ
koo¯ wii´, gaˆkwëëyh¹ chih¯mëˆ´ heˆ´. Hiˆ
chih¯mëˆ´ heˆ´ gaˆngëëy¹ chooy¹.
12 Ma¯ngëëˆ´ he¯ ja¯, gaˆllaˆnää¹ discípulo
kyaay¹, gaˆkooy¹ hnoo¹ kih¹ Jwaa¯ mah¹
na´hooy¯. Ja¯ga´ na´nääy ¹ na´jmeeyh´ juu¹
kih¹ Jesús.

Gaˆää¯h¯ Jesús hñaa´ mil dsa¯ñuuh¯
(Mr. 6:30-44; Lc. 9:10-17; Jn. 6:1-14)

13 Ma´ gaˆnuu´ Jesús juu¹ ja¯, gaˆhey¹ nehˆ
na´moo´, ngooy¹ taˆ hwa¹ kii¯ˆ jee´ saˆ kwaˆ
niˆ miih¯. Ma´ gaˆnuu´ dsa¯ ngooy¹ taˆ jaˆ,
gaˆhwëëy¯ jee´ jwii¯ kiyh¹ mah¹ gaˆnääy¹
jwëˆ´ tiiy´ taˆ jee´ ngoo¹ Jesús.
14 Läˆ ma´ yaˆhëëy¹ nehˆ na´moo´ ja¯,
gaˆjëëy¹ jwëëˆ´ dsa¯ hi¯ ma´ tää¯h´ jee´
ja¯. Gaˆläˆñih´ dsëy¹ kih¹ dsa¯ heˆ´. Mah¹
gaˆmiˆhlääy´ hi¯ dsaah´.
15 Ma´ gaˆhloo´ jmii´ ja¯, gaˆyaˆjäh¯ jnääh¹
koo´ kih¹ Jesús mah¹ gaˆchiih´ jnääh¹:
—Ma¯ngoo¹ gaˆhloo´ ba´ la¯, hwa¹ kii¯ˆ
jmah¹ ba´ jee´ la¯. Chiih´ dsa¯ wa´ lla¯nääy´
läˆkaa¯ jäh¯ˆ la¯, wa´ lla¯läy¯ he¯ kuyhˆ.
16 —Saˆ jmeeˆ bii¹ dsa¯nääy¹ dsa¯läy¯.
Hnäh´ ba´ kwëëh¹ hnih´ he¯ kuyhˆ —gaˆjäh´
Jesús.
17 —Saˆ cha¯ ga´he¯ kyee¯ jnääh¹. Kyee¯ jnääh¹
maˆlaˆ hñaˆ´ he´ñiih¯ kyaah´ uu¹ hmooh¯ ba´ —
gaˆchiih´ jnääh¹.
18 He¯ja¯ gaˆjäh´ Jesús:
—Ya¯ka` taˆ laˆ.
19 He¯ja¯ gaˆjmeeˆ´ Jesús madaˆ, mah¹
dsa¯taah` dsa¯ nëˆ´ nuu¯. Gaˆkay¹ läˆjëˆ
hñaˆ´ he´ñiih¯ ja¯ kyaah´ läˆuu´ hmooh¯
heˆ´. Ma´ja¯ gaˆjëëy¹ taˆ gyuuh¹, gaˆkway´
ti´hmaah´ kih¹ Dio. Ja¯ga´ gaˆllaay¹ he´ñiih¯
ja¯, gaˆkwëëyh¹ jnääh¹ discípulo kyaay¹, mah¹
gaˆtiˆ´ gaˆllooh´ jnääh¹ kih¹ läˆjëëˆ dsa¯ heˆ´.
20 Gaˆläˆjëëˆ dsa¯ gaˆkuh¯ läˆjiih¹ gaˆkëëy¹.
Jwi´ he´ñiih¯ he¯ gaˆchaa¯ ja¯ kyaah´ kih¹
hmooh¯, gaˆkah¹ ga´ gyaˆto´ sa´miih¯.
21 Jee´läˆjëëˆ hi¯ gaˆkuh¯ he´ teee¹ kooˆ hñaˆ´
mil dsa¯ñuuh¯. Niˆ saˆ na¯heee ¹ niˆ jaa¯
dsa¯mëˆ´ niˆ chih¯ ka¯läh´.

Gaˆngëˆ´ Jesús nëˆ´ jmii¯
(Mr. 6:45-52; Jn. 6:16-21)

22 Ma¯ngëëˆ´ he¯ ja¯, gaˆjäh´ Jesús siiyhˆ
jnääh¹:
—Ma¯leˆ´ go´nääh ¹ hnäh´ jää¹, jyoh´ jwoo¹
jmi¯juuh¯ kyaah´ na´moo´ ta´koo¯ jiih¹ hihn¯
juu¹ kih¹ dsa¯ la¯. Ja¯ga´ niin` hñiin¯.
23 Ma¯laˆ ma¯hiyh¹ juu¹ kih¹ läˆjëëˆ dsa¯
hi¯ ma´ tää¯h´ heˆ´, ja¯ga´ gaˆwii¹ Jesús hñii´ taˆ

lle´moh´ na´ngɨɨy´ kiyh¹ kih¹ Dio. Ma¯ngoo˜
ga¯nɨɨɨ¯, lä¯ ma¯gyay¹ ba´ lle´moh´ ja¯.
24 Ta´ko¯jɨɨh¹ ja¯, ma¯lloo¹ to¹dsaah`
jmɨɨ¯ na´moo´ ja¯ hi¯ ma´ hluh¯ jmɨɨ¯ ma´
dsa¯jnooh¹ dsoh´ na´moo´, jëëh´, ma´ jmee¯
koo¯ lle´ tä´ he¯ ma´ gwa´ ta¯ jee´ ga¯nääy¹.
25 Ta¯la¯ ya¯jnä¯, ngoo¹ Jesús ta¯ jee´
ga¯nääy¹ ja¯, ngëy¯ jwë´ në´ jmɨɨ¯.
26 Lä¯koo¯ ma´ ga¯jëë´ jnääh¹ ngëy¯ në´
jmɨɨ¯, ga¯jwaah¹ jnääh¹ jwërte. Ga¯tøøh´
jnääh¹ mɨɨh´, ga¯jäh´ jnääh¹:
—Dsa¯ lle´ ba´ na¯.
27 Chah´ ba´ ga¯hlëëh´ Jesús kyaah´ jnääh¹:
—Ta¯ wa´ gah¹ hnäh´, jnä´ ba´ la¯ —ga¯jäyh´.
28 Mah¹ ga¯jäh´ Pee´ sɨɨyh¯:
—Dsa¯jøøh¹ kyaan¯, cher´mah¹ hne¯ ba´
na¯, jmee´ hih¯ ngën¯ në´ jmɨɨ¯ mah¹ nɨɨn`jee´
cheh¹ na¯.
29 Mah¹ ga¯jäh´ Jesús sɨɨyh¯:
—Ña¯ ja¯.
Mah¹ ga¯jñaa¹ Pee´ neh¯ na´moo´ ga¯løøy¹
ngëy¯ në´ jmɨɨ¯ ta¯ jee´ cheh¹ Jesús.
30 Ma´ ga¯jëëy¹ tä´ jwërte lle´, ga¯lä¯goyh¯.
Ja¯ hnɨɨh¹ ga¯løø¹ ga¯hmäyh¹ cha´jmɨɨ¯. Mah¹
ga¯hooyh¹ ki¯gaa¯, ga¯jäyh´:
—Lää`jnä´, Dsa¯jøøh¹ kyaan¯.
31 Lä¯chah´ ja¯ ga¯hɨɨ´ Jesús goo¯
ga¯saayh¹, mah¹ ga¯sɨɨyh¯:
—¡Ko¯hi´pih¹ go¯te¹ ba´ ma¯lä¯dsoo´ hoh´
hne¯ dsa¯ñɨɨh¯! ¿He¯la¹ ma¯jeh¯ hoh´?
32 Lä¯koo¯ ma´ ga¯taayh` lä¯uuy´ neh¯
na´moo´ ja¯, ga¯hna´ go¯te¹ lle´ tä´ ja¯.
33 Ma¯la¯ ya¯nøø¹ jnääh ¹ hi¯ ma´ tää´
neh¯ na´moo´ ja¯, ga¯juuh´ jnääh¹ jnë´ jnääh¹
cha´në´ Jesús, mah¹ ga¯chiih´ jnääh¹:
—Ma¯ra¯ ju¹dsoo´ laah¹ Joo´ Dio.

Ga¯mi¯hlää´ Jesús dsa¯dsaah´ hi¯ ma´ chaa¯ hwa¹ Genesaret
(Mr. 6:53-56)

34 Lä¯koo¯ ma´ ga¯haay¯ jmɨ¯jɨɨh¯ ja¯,
ga¯lla¯nääy¹ hwa¹ Genesaret.
35 Dsa¯ hi¯ ma´ tää´ hwa¹ ja¯ ga¯lä¯kyuuy¯
Jesús, he¯ja¯ ga¯lä¯cha¯ juu¹ lä¯kaa¯ hwa¹
ja¯. He¯ja¯ na´jää¯ dsa¯ dsa¯dsaah´ kyaa¹
jee´ ma´ hää´ Jesús.
36 Hi¯ ga¯chuuy´ kyaah´ Jesús mah¹ kway¹
jwë¹ su¹ cha´goo¯ dsa¯dsaah´ he´ cha´hee¯
sa´hmɨɨh¯ kiyh¹. Hi¯ lä¯jëë¯ hi¯ ga¯tëë´ su¹
sa´hmɨɨh¯ kiyh¹ ma¯hlaa´ bih¹ ja¯.

15

Lä¯jë¯ he¯jmee¯ dsa¯lä¯sah´ dsa¯
(Mr. 7:1-23)

1 Ga¯lla¯nää¹ ko¯llaa´ fariseo hi¯
ga¯lla¯nää¹ ko¯llaa´ ta¯jwoh¹ kyaa¹ ley hi¯
ma´ chaa¯ Jerusalén ga¯ya¯jäyh¯ kih¹ Jesús,
mah¹ ga¯sɨɨyh¯:
2 —¿He¯la¹ sa¯ mi¯te¹ discípulo kyaah¹ lä¯jë¯
he¯ tëë¹ jmee¯ dsa¯ ma¯gyuh¯ hi¯ ma´ tää´
llo´joo¹? Jëëh´, sa¯ gyiyh¯ gooy¯ jää¯ ja¯ga´
kuh´hiyh¹.
3 Mah¹ ga¯jeeh¯ Jesús juu¹ kiyh¹ ga¯sɨɨyh¯:
—Hnäh´ ka¯läh´ ¿he¯la¹ jmeeh¯ hnäh´ ta¯
koo´ mada¯ kih¹ Dio mah¹ jmeeh¹ hnäh´
lä¯koo¯ te¹ he¯ tëëh¹ hnäh´ ba´?
4 Jëëh´, ga¯jäh´ Dio: "Jmee´ hnaah¯ maa`
kyaah¹ tää` kyaah¹. Hi¯ jwä˜ dso´jwɨɨ´ kih¹
cho¹jmii¯, hi¯ he´ wa´ juu´ go¯te˜."
5 Pero lä¯la¯ ba´ jwah´ hnäh´: "Jaa¯ dsa¯ le´
sɨɨh¯ cho¹jmii¯, sa¯ cha¯ he¯ kwëëhn¯ hnäh´.
Jëëh´, lä¯jë¯ he¯ cha¯ kin¯ he¯ kyaah´ ma´
jmeen`be´ kyah¹, ma¯kwëëhn¯ Dio ba´ ja¯."
6 Kih¹ jaa¯ hi¯ jäh¯ lä¯ja¯, jwah´ hnäh´
mo¯so¯ jmee¯ bii¹ jmeey¹ be´ kih¹ cho¹jmiiy¯.
Lä¯ja¯ jmeeh¯ hnäh´ sa¯ kyee´ mada¯ kih¹
Dio, kih¹ he¯ jmeeh¯ hnäh´ lä¯koo¯ te¹ he¯
tëëh¹ hnäh´ jmeeh¯ ba´.
7 Peer¯ ta¯juuh¹ hnäh´. Lä¯koo¯ jmeeh¯
hnäh´ na¯, jeeh¹ kwee¯ kyaah´ he¯ ga¯hlëëh´
Isaía llo´joo¹, lä¯koo¯ ma´ ga¯jäyh´:
8 Dsa¯ la¯, koo¯ jäh´ bih¹ hnääy¹ jnä´.
Pero ta¯ jee´ jyoh´ ba´ hä´ hɨɨɨ´dsë¯ kiyh¹.
9 Sa¯ jmää¹ ni¯ miih¯ he¯ jmeey¯ hnääy¹ jnä´.
Lä¯jë¯ he¯ mi¯tëëy¯ dsa¯, la¹ mada¯ kih¹ dsa¯
ba´, ga¯jäh´ Dio.
10 Ja¯ga´ ga¯tëëh¹ Jesús lä¯jëë¯ dsa¯,
ga¯sɨɨyh¯:
—Nɨɨɨ¯ da´ hnäh´ kwee¯ mah¹ lä¯ngëëh´
hnäh´.
11 Sa¯ mi¯sah´ dsa¯ hñɨɨ´ kyaah´ lä¯jë¯ he¯
tooyh¯ hooy´. Lä¯jë¯ he¯ hwëë¯ hoo´ dsa¯,
he¯ ja¯ ba´ kyaah´ mi¯sayh´ hñɨɨy´.
12 Ja¯ga´ ga¯ya¯jäh¯ jnääh¹ koo´ kih¹ Jesús
mah¹ ga¯ngɨɨ´ jnääh¹ juu¹ kiyh¹:
—¿Che´ ma¯lä¯leeh¯ he¯ sa¯ ma¯tih¹ dsë¹
dsa¯ fariseo lä¯koh´ ma´ ga¯nuuy´ ma¯hlëëh´
lä¯ja¯?
13 Mah¹ ga¯jeeh¯ Jesús juu¹ kyaa¹ jnääh ¹,
ga¯jäyh´:
—Lä¯jë¯ chaah¹ hma¯ he¯ sa¯ ga¯tää¹ Tää`
kyaan¯ hi¯ gya¹ gyɨɨh¹, lloo˜ jmɨɨ´ dsa¯cheeh`
lä¯kye¯ jmoo¹ kih¹.
14 Ta¯ jmee¯ hnäh´ he¹ kih¹ dsa¯ he´.
Laay¹ lä¯koo¯ dsa¯tɨɨ´ hi¯ jää¯ jñah´ dsa¯tɨɨ´.
Cher´mah¹ jaa¯ hi¯ tɨɨ´ jää¯ jñah´ hi¯ tɨɨ´,
lä¯uu´ tah¯ neh¯ koo¯ too¯.
15 Mah¹ ga¯ngɨɨ´ Pee´ juu¹ kiyh¹, ga¯jäyh´:
—He¯ hnøø¹ jäh¯ juu¹ na¯hmää´ he¯
ma¯kwah´ na¯.
16 He¯ja¯ ga¯jäh´ Jesús:
—¿Che´ ni¯ hnäh´ ka¯läh´ sa¯ ma¯lä¯ngëëh´
hnäh´?
17 ¿Che´ sa¯ ngëëh´ hnäh´, lä¯jë¯ he¯
dsa¯tooh`hoo´ jne´, dsoo˜ neh¯ tuh¯ ba´ jne´,
ja¯ga´ hwëë¯ ka¯läh´ dsoo˜ ta¯ cha´sɨɨ¯?
18 Pero lä¯jë¯ he¯ hwëë¯ hoo´ dsa¯, gwa´
neh¯ tuh¯dsëy¹ ba´ ja¯. He¯ ja¯ ba´ na¯ he¯
mi¯sah´ dsa¯ hñɨɨ´.
19 Jëëh´, neh¯ tuh¯dsë¹ ba´ dsa¯ hwëë¯
lä¯jë¯ hɨɨɨ´dsë¯ hlɨɨh¹, hi¯ lä¯ja¯ ka¯läh´ he¯
jngëëyh¯ dsa¯, hi¯ na¯jee¯ goo¯ kaayh˜ hi¯
laa¹ kyaa¹ jñah´, hi¯ sa¯ na¯jee¯ goo¯ kaayh˜
wa´ hi¯ cha¯ hi¯, jmeey¯ hɨɨ¯, jmeey¯ dsoo´

he¯ la˜ juu' ta¯juu', hi˜ hlëëyh˜ wɨɨ´ kih' dsa¯kyąąyh´.
20 Lä˜jë˜ he¯ na¯ ba´ he¯ mi¯sąh´ dsa¯.
Pero he¯ kuh¯ dsa¯ lä˜ ma¯soh´ ją¯ba´ gooy¯,
sa¯ mi¯sąyh´ hñiiy´.

Jąą¯ dsa¯më´ chąą¯ �و´ ga˜hęęh¯ kih' Jesús
(Mr. 7:24-30)

21 Ją¯ga´ ya˜hëë' Jesús jee´ ją¯, ngooy' jäh˜
kih' jee´ jwɨɨ¯ Tiro kyąąh´ Sidón.
22 Lä˜chąh´ ją¯, ja' jąą¯ dsa¯më´ cananea
ma´ tooyh¯ mɨɨh´, ma´ jäyh´:
—Dsa¯jøøh' kyąąn˜, hne¯ ląąh' sa´ju¯
kih' David, wa´ lä¯ñih´ hoh´ jnä´. Peer˜
cha¯miih¯ wɨɨ´ jëë¯ chih¯më´ kyąąn˜, jmeeh˜
jmɨ¯lle´ hlɨɨh'.
23 Pero ni˜ kǫǫ¯ sa˜ ga˜jęęh¯ Jesús kiyh'.
Mah' ga˜mi˜jąh˜ jnääh discípulo koo´
kiyh', ga˜chuu´ jnääh' cha¯miih¯ kyąąyh´,
ga˜chiih´ jnääh':
—Hëë˜ kih' dsa¯më´ na¯ mah' wa´ lląąyh´.
Miih¯ tooyh¯ mɨɨh´ kaah` kyąą' jnääh'.
24 He¯ją¯ ga˜jäh´ Jesús:
—Ga˜chęę' Dio jnä´ mah' jmeen` be´ kih'
dsa¯ israelita ba´. Hi¯ he´ ląą' lä˜kǫǫ¯ bor-
rego hi¯ na¯hëë'.
25 Ją¯ga´ ja' dsa¯më´ he´ ga˜juuyh' jnëy´
cha´në´ Jesús mah' ga˜jäyh´:
—Kwa´ be´ kin˜, Dsa¯jøøh' kyąąn˜.
26 Mah' ga˜jęęh¯ Jesús juu' kiyh', ga˜sɨɨyh˜:
—Sa˜ llu' he¯ jñuuhn´ he¯ kuh¯ chih¯ mah'
kwëëhn¯ dsɨɨ¯ —ga˜jäh´ Jesús sɨɨyh˜.
27 He¯ją¯ ga˜jäh´ dsa¯më´ he´:
—Dsoo´ ba´ kyah', Dsa¯jøøh' kyąąn˜. Pero
ma˜ra˜ he¯ lɨh' ba´ dsɨɨ¯ jwɨ´ he¯ dsa¯sąą' në´
na´mes¯ kih' dsa¯juuy´.
28 He¯ją¯ ga˜jäh´ Jesús ka¯läh´:
—Peer˜ cha¯miih¯ ma¯lä¯dsoo´ hoh´ hne¯,
dsa¯më´. Wa´ le´ ba´ kyah' lä˜kǫh´ hnooh¯ —
ga˜jäh´ Jesús sɨɨyh˜.
Lä˜chąh´ ją¯ ga˜hląą´ chih¯më´ kyąąy'.

Ga˜ąąh¯ Jesús kyęę´ mil dsa¯ñuuh¯

29 Ya˜hëë' Jesús jee´ ją¯, ga˜llooy' ta˜
cha´hoo´ jmɨ¯juuh¯ he¯ hla¯ hwa' Galilea.
Hi˜ ga˜wɨɨy' kǫǫ¯ lle´kǫh´, mah' ga˜gyay¯ jee´
ją¯.
30 Hi˜ ya˜nää' koo´ kiyh' jwëë´ jwërte
dsa¯ hi¯ ma´ jąą˜ hi¯ jluuh´, hi¯ tuu´,
hi¯ koo`, dsa¯tuuh´, hi˜ jwëë´ ga´ jñah´
dsa¯dsaah´, na´jąąy¯ huu´ tɨɨ´ Jesús. Hi˜ lä˜ją¯
ga˜mi˜hląąy´ lä˜jëë˜ hi¯ dsaah´ he´.
31 Ma´ ga˜jëë' dsa¯, hlëëh˜ dsa¯ koo`,
ma¯lɨɨ¯ ma¯goo¯ dsa¯tuuh´, ma¯ga˜nää´
dsa¯jluuh´, ma¯jëë¯ dsa¯tuu´, he¯ją¯
ga˜lä˜dsąą¯ dsë' dsa¯, mah' ga˜jmeey´ juuh¯
kih' Dio kyąą' dsa¯ Israel.
32 Ma¯ngëë´ he¯ ją¯, ga˜jøøh¯ Jesús jnääh'
mah' ga˜sɨɨyh˜:
—Peer˜ dsa¯lä¯ñih´ dsën˜ kih' lä˜jëë˜ dsa¯
hi¯ tąąh´ la¯. Jëëh´ ma¯hya¯ hnë¯ jmɨɨ´
jmeey¯ kǫ¯jøh´ kyąąh´ jnä´. Sa˜ cha¯ ni˜
miih¯ he¯ kuyh˜. Sa˜ hnoon' hëën˜ kiyh'
lä˜ ma¯kyǫyh˜ na¯, le´ ga¯ che¯ ga˜hwąąy´
cha´jwë' jee´ dsa¯nääy`.
33 He¯ją¯ ga˜jäh´ jnääh':
—¿Ha¯ ba´ dsa´kyę´ jnääh' he¯ kuh˜ jwëë´
dsa¯ heh' hwa' kii˜ la¯? Joh´ sa˜ hnøø' mah'
këë' lä˜jëë˜ dsa¯ la¯.
34 He¯ją¯ ga˜ngɨɨ´ Jesús juu' kyąą' jnääh':
—¿Joh´ he´ñiih¯ kyęh´ hnäh´? —ga˜jäyh´.
—Gyii' ba´, kyąąh´ miih¯ hmooh¯ pih' —
ga˜chiih´ jnääh'.
35 He¯ją¯ ga˜jmee´ Jesús mada¯ mah' wa´
dsa¯tąąh` lä˜jëë˜ hwa'.
36 Ga˜kąy' lä˜jë˜ gyii' he´ñiih¯ ją¯ kyąąh´
hmooh¯ pih' he´. Ga˜kway´ ti´hmaah´ kih'
Dio. Ją¯ga´ ga˜lląąy' he´ñiih¯ ją¯, ga˜kwëëyh'
jnääh' mah' ga˜tí´ ga˜llooh´ jnääh' kih' lä˜jëë˜
dsa¯.
37 Ga˜kuh¯ dsa¯ llu' lä˜jiih' ga˜këëy'. Ma´
ga˜la' kiyh', ga˜kąh' ga´ gyii' sa´mɨɨh¯ jwɨ´ he¯
ga˜chąą' ją¯.
38 Lä˜jëë˜ hi¯ ga˜kuh¯ jee´ ją¯ tęę' kǫǫ¯
kyęę´ mil dsa¯ñuuh¯. Ni˜ sa˜ na¯hęę' ni˜ ją¯
dsa¯më´ ni˜ chih¯ ka¯läh´.
39 Ją¯ga´ ga˜hɨh' Jesús juu' kih' dsa¯,
ga˜hey' neh˜ na´moo´, mah' ga˜hąąy'
jmɨ¯juuh¯ ngooy' ta¯ hwa' Magdala.

16

Dsa¯ fariseo ma´ hnøøy' jmee' Jesús kǫǫ¯
he¯ juh¯gąą¯
(Mr. 8:11-13; Lc. 12:54-56)

1 Ma´ ga˜llooy' ta˜ hwa' ją¯, ga˜lla˜nää'
fariseo kyąąh´ saduceo mah' kąy' dsë' Jesús.
Ga˜ngɨɨy´ ma´ jmee' Jesús kǫǫ¯ he¯ juh¯gąą¯
he¯ ma´ jä˜ gyuuh'.
2 Pero ga˜jęęh¯ Jesús juu' kiyh', ga˜jäyh´:
—Wa´ra¯ ga¯nuu¯ jmɨɨ´, jwah´ hnäh´: "Llu'
ba´ la' jii¯ jä˜ la¯, jëëh´ gyuu´ ba´ gyuuh'",
jwah´ hnäh´.
3 Mah' ta¯la˜ tiih¯ jwah´ hnäh´: "Hii´ goo¯
jä˜ lle´, jëëh´ gyuu´ gyuuh' mah' na¯hɨh'",
jwah´ hnäh´. Peer˜ ta¯juuh' hnäh´. Lęh' ba´
hnäh´ lleh' hnäh´ juu' ha¯ lä˜ jmee' kǫǫ¯ jmɨɨ´
kǫǫ¯ jmɨɨ´ lä˜kǫǫ¯ la' gyuuh'. Mah' sa˜ kyęh´
hnäh´ kwąąt¯ hee¯ ga´ na¯ dsa¯la´ jee´ kyah'
hnäh´.
4 He¯ ba´ che¯ hlëëh' hnäh´ dsa¯ chąą¯ na',
sa˜ mi¯teh` hnäh´ kih' Dio mah' ngɨɨh´ hnäh´
jmeen` kǫǫ¯ he¯ juh¯gąą¯. He¯ juh¯gąą¯
lä˜kǫh´ ga¯la' kih' Joná hi¯ ga˜ngëë' juu' kih'
Dio, ma¯la˜ he¯ ją¯ ba´ heehn¯ hnäh´.
Ją¯ hnɨɨh' ga¯bęęy' dsa¯ he´ mah' ngaayh'.

Levadura kih' dsa¯ fariseo
(Mr. 8:14-21)

5 Lä˜kǫǫ¯ ma´ ga˜hąą´ jnääh' ta˜ hn-
gaah` kǫ¯tąą¯ kih' jmɨ¯juuh¯ ją¯, ją¯ga´
ga˜lä˜dsooh¯ dsë¯ jnääh' sa˜ ma´ kyę´ jnääh'
he´ñiih¯.
6 He¯ją¯ ga˜jäh´ Jesús sɨɨyh˜ jnääh':
—Lęęh¯ hnäh´ kyąąh´ levadura kih' dsa¯
fariseo hi˜ kih' dsa¯ saduceo ka¯läh´.

7 He˜ja˜ ga˜tooh` jnääh¹ discípulo lla´
jnääh¹ juu¹ kyaah´ dsa˜kyaahn´, ma´ jäh´
jnääh¹:
—Ma˜hlëëyh´ lä˜na˜, kih¹ he˜ sa˜ ma´ kye´
jne´ he´ñiih˜.
8 Pero ga˜lä˜kyuuh˜ Jesús huu´dsë˜ kyaa¹
jnääh¹, mah¹ ga˜siiyh˜ jnääh¹:
—¿He˜la¹ jwah´ hnäh´ sa˜ cha˜ he´ñiih˜
kyeh´ hnäh´? Ko˜hi´pih¹ go˜te˜ dsoo´ hoh´
hnäh´ dsa˜ñuuh˜.
9 ¿Che´ la˜jiih¹ na¹ sa˜ hii˜ lä˜ngëëh´ hnäh´?
¿Che´ mo˜so˜ dsooh˜ hoh´ hnäh´ kih¹ hña´
he´ñiih˜ he˜ ga˜kuh˜ hña´ mil dsa˜ñuuh˜ hi˜
joh´ ga´ sa´miih˜ ga˜të´ ga˜juuh` hnäh´ kyaah´
jwi´ he˜ ga˜chaa¹ ja˜?
10 ¿Che´ mo˜so˜ dsooh˜ hoh´ hnäh´ kih¹ gyii¹
he´ñiih˜ he˜ ga˜kuh˜ kyee´ mil dsa˜ñuuh˜,
hi˜ joh´ ga´ sa´miih˜ ga˜të´ ga˜juuh` hnäh´
kyaah´ jwi´ he˜ ga˜chaa¹ ja˜?
11 ¿Ha˜ lä˜ja˜ he˜ sa˜ ngëëh´ hnäh´? Ja˜
kih¹ he´ñiih˜ na˜ he˜ jwëëhn˜ hnäh´: “Leeh˜
hnäh´ kyaah´ levadura kih¹ dsa˜ fariseo hi˜
kih¹ dsa˜ saduceo ka˜läh´.”
12 Ja˜ga´ ga˜lä˜ngëë´ jnääh¹ sa˜ ma´ hlëëyh˜
kih¹ levadura he˜ kaah˜ dsa˜ he´ñiih˜. Ma´
hlëëyh˜ kih¹ nuuh˜ he˜ ma´ kwa˜ dsa˜ fariseo
kyaah´ dsa˜ saduceo ba´ ja˜.

Ga˜jäh´ Pee´, Jesús he´ laa¹ Cristo
(Mr. 8:27-30; Lc. 9:18-21)

13 Ma´ ga˜lloo¹ Jesús hwa¹ Cesarea kih¹ Fil-
ipo, ga˜ngiiy´ juu¹ kyaa¹ jnääh¹, ga˜jäyh´:
—¿Ha˜ lä˜jäh´ dsa˜ kih¹ Hi˜ga˜lëë¹ngo¹ la˜?
¿Hii˜ jnä´ laay´?
14 Mah¹ ga˜jäh´ jnääh¹:
—Ko˜llaa´ dsa˜ jäh´ Jwaa˜ hi˜ ma´ choo˜
jmii˜ ba´ hne˜. Ko˜llaa´ jäh´, Elía ba´ hne˜.
Hi˜ jñah´ ko˜llaa´ jäh´, hne˜ laah¹ Jeremía o
jñah´ hi˜ ga˜ngëë¹ juu¹ kih¹ Dio llo´joo¹.
15 Mah¹ ga˜ngii´ Jesús juu¹ kyaa¹ jnääh ¹
ka˜läh´:
—¿Ha˜ ga˜ hnäh´, hee˜ jwah´ hnäh´ kin˜,
hi˜ ba´ jnä´ laah´ hnäh´?
16 Mah¹ ga˜jeeh˜ Simón Pee´ juu¹ kiyh¹:
—Hne˜ he´ Cristo, Joo´ Dio jiih˜.
17 Mah¹ ga˜jäh´ Jesús siiyh˜:
—Llu¹ la¹ kyah¹ Simón, joo´ Joná. Jëëh´, ja˜
he´ dsa˜ hi˜ ma˜mi˜jnää˜ kyah¹ lä˜ ma˜jäh´
na˜. Tää` kyaan˜ hi˜ gya¹ guuh¹, hi˜ he´ ba´
ma˜mi˜jnää˜ kyah¹.
18 Jnä´ ka˜läh´ jwëëhn˜ hne˜, hne˜ he´
Pee´, (he˜ hnoo¹ jäh˜ kuu´). Hi˜ në´ mi´kuu´ la˜
choohn´ gwah˜ kin˜, hi˜ ni˜ miih˜ sa˜ lih˜ juu´
cha´je˜ lla˜dsëë` kiyh¹.
19 Jnä´ toohn˜ gooh˜ hne˜ mah¹ kwah¹ juu¹
kih¹ dsa˜ ha˜ lä˜ heyh¹ ya˜jwii¹. Cher´mah¹
kyaah´ juu¹ he˜ kwah˜ sa˜ ga˜laa´ dsa˜ hi˜
tääh´ hwa¹ la˜, lä˜ ma˜na˜hñuuyh´ ja˜ba´
kyaah´ dso´kye˜ kiyh¹. Hi˜ cher´mah¹ kyaah´
juu¹ he˜ kwah˜ ga˜laa´ hi˜ tääh´ hwa¹ la˜,
na˜na´ ba´ jwë¹ kiyh¹ dsa˜taayh` ya˜jwii¹ —
ga˜jäh´ Jesús siiyh˜ Pee´.
20 Ja˜ga´ ga˜taah˜ Jesús jnääh¹ juu¹ mah¹ sa˜
kooh´ jnääh¹ juu¹ kyaah´ ni˜ jaa˜, he˜ laay¹
Cristo.

Ga˜mi˜jnää˜ Jesús juu¹ he˜ juuy´
(Mr. 8:31-9:1; Lc. 9:22-27)

21 Jmii´ ja˜ ga˜lløø¹ Jesús mi˜jnää˜ juu¹
kyaa¹ jnääh¹ he˜ jmee˜ bii¹ kiyh¹ dsooy¹ ta˜
Jerusalén. Jee´ ja˜ heeh¹ dsih´ cha˜miih˜
wii´, dsa˜guuh´ sa˜ lä˜hnää¹ dsih´, lä˜ja˜
dsa˜kaah´ kyaa¹ jmi˜dsa˜, kyaah´ ta˜jwoh¹
kyaa¹ ley sa˜ lä˜hnää¹ dsih´. Ja˜ga´ juuy´ hi˜
lä˜jiiyh´ ka˜läh´ ga´ ma˜hya˜ hnë˜ jmii´.
22 He˜ja˜ ga˜jää¹ Pee´ Jesús ta˜ koo´, mah¹
ga˜lløy¹ juuyh˜ kiyh¹, ga˜siiyh˜:
—Wa´ lä˜ñih´ dsëy¹ hne˜, Dsa˜jøøh¹ kyaan˜.
Ni˜ miih˜ sa˜ le´ jä˜ he˜ ja˜ në´ kyah¹.
23 Mah¹ ga˜jeeh˜ Jesús hñii´, ga˜jëëy¹ Pee´
ga˜siiyh˜:
—Jñuuh´ hne˜ kin˜ hi˜sa˜llu¹, he˜ jmeeh˜
jwiih` kin˜ ba´ na˜. Sa˜ jmeeh˜ huu´dsë˜
lä˜koh´ jmee˜ Dio, lä˜koh´ la¹ huu´dsë˜ kih¹
dsa˜ ba´ la¹ huu´dsë˜ kyah¹.
24 Ja˜ga´ ga˜jäh´ Jesús siiyh˜ lä˜jëë˜ jnääh¹:
—Cher´mah¹ hi˜ hnøø¹ jmee¹ ko˜jøh´
kyaah´ jnä´, sa˜ wa´ jmääy¹ hñiiy´ kwaat˜, wa´
jääy¹ cru˜ kyaay¹ mah¹ wa´ jmeey´ ko˜jøh´
kyaah´ jnä´.
25 Jëëh´, lä˜jëë˜ hi˜ hää˜ hñii´ mah¹ sa˜
juuy´, hi˜ he´ juu´ ba´. Pero lä˜jëë˜ hi˜ kwaa˜
hñii´ juu´ kwaat˜ kin˜, hi˜ he´ ba´ lää´.
26 ¿Hee˜ ya´jøø˜ ka¹ dsa˜ ma˜ke˜ ga˜liyh¹
lä˜jë˜ he˜ cha˜ jmi˜guu˜ la˜ mah¹ wa´ra˜
ga˜juuy¹ sa˜ tëëyh¹ kih¹ Dio? ¿Hee˜ ba´ kyaah´
le´ mi˜hmaayh` mah¹ lääy´?
27 Jëëh´, jäh´ Hi˜ga˜lëë¹ngo¹ la˜ kyaah´ be´
kih¹ Tää` kyaay¹, kyaah´ ángele ka˜läh´. Ja˜ga´
mi˜hmaayh` kih¹ lä˜jaa˜ lä˜jaa˜ lä˜koo˜ te¹
ta´ he˜ ga˜jmeey´.
28 Ma˜ra˜ ju¹dsoo´ jwëëhn˜ hnäh´, chaa˜
ko˜llaa´ hi˜ tääh´ jee´ la˜ sa˜ juuy´ jää¹ sa˜ ga´
ma˜jëëy˜ be´ kih¹ Hi˜ga˜lëë¹ngo¹ jäyh´ jmeey¹
hih˜.

17

Ga˜mi˜sëë¹ Jesús hñii´
(Mr. 9:2-13; Lc. 9:28-36)

1 Ma˜ngëë´ ga´ jñii´ jmii´, ja˜ga´ ga˜jää¹
Jesús Pee´ kyaah´ Jacobo kyaah´ Jwaa˜ øøyh˜.
Ga˜nääy¹ kah´ ta˜ moh´ ñii´.
2 Jee´ ja˜ ga˜lä˜sëë¹ Jesús to˜lo˜ në´ hi˜ ma´
jääy˜ he´. Mo˜nëy´ ga˜lii¹ jih¹gyeh¹ lä˜koh´
jmëë¹ kih¹ hyoo˜. Hmiih˜ kiyh¹, ga˜tøø´ jlëë˜
ñih¹.
3 Jee´ ja˜ ga˜lä˜jnää´ Elía kyaah´ Moisé,
ga˜taayh` llay˜ juu¹ kyaah´ Jesús.
4 He˜ja˜ ga˜jäh´ Pee´ siiyh˜ Jesús:
—Dsa˜jøøh¹ kyaan˜, he˜ ba´ che˜ llu¹ he˜
tøøh´ jne´ ko˜jøh´ jee´ la˜. Cher´mah¹ hnooh˜,
jmee´ jnääh¹ hnë˜ hne¹ kyaah´ moo˜, koo˜
kyah¹, koo˜ kih¹ Moisé, hi˜ koo˜ kih¹ Elía.

5 Ta´kǫ¯jiih' ma´ cheh' Pee´ hlëëyh˜ lä˜ja¯,
ga˜jyoo' kǫǫ¯ jnii´ tø˜jlëë¯ ñih' he¯ ga˜lää¯
lä˜jëëy˜. Jee´ jnii´ ja¯ ga˜läˆnuuh´ ga˜hlëëh´
kǫǫ¯ juu', he¯ ma´ jäh´:
—Hi¯ la¯ na¯ gyuu¯ kyaan˜ hi¯ hnaan˜.
Peer˜ chaan¯ llu' kyaayh´. Nuu¯ hnäh´ kiyh'.
6 Ma´ ga˜nuu´ discípulo he¯ ga˜hlëëh´ jee´
jnii´ ja¯, ga˜saay' jee´ ma´ tääyh´, ga˜jwaayh'
jwërte.
7 Ja¯ga´ ya˜jäh˜ Jesús kiyh', ga˜kye¯ goo¯
në´ kiyh' mah' ga˜siiyh˜:
—Noo¯ hnäh´, ta¯ wa´ gah' hnäh´.
8 Ma´ ga˜chooyh' nëy´, mo˜so˜ ga˜jëëy' ni˜
jaa¯, ma˜la˜ hñii´ ba´ Jesús cheh' kyaayh´.
9 Ta´kǫ¯jiih' ma´ jñaay˜ moh´ ja¯, ga˜taah¯
Jesús juu' hi¯ ma´ kyaayh´ he´:
—Ta˜ jwii´ hnäh´ ni˜ jaa¯, läˆjë˜ he¯
ma¯jëëh`hnäh´la¯, ta´kǫ¯jiih' sa˜ ma¯läˆ¯jiih`
Hi¯ga˜lëë¯ngo' la¯ jee´ kih' hi¯ na¯juu´.
10 Ja¯ga´ ga˜ngii´ jnääh' discípulo juu' kih'
Jesús, ga˜chiih´ jnääh':
—¿He¯la' jäh´ ta¯jwoh' kyaa' ley, jmee˜ bii'
jäh´ Elía jää' ga´ kih' Cristo?
11 He¯ja¯ ga˜jeeh¯ Jesús juu' kiyh':
—Ja¯ba´ dsoo´ jäh´ Elía to¯në´, ya¯llay¯ llu'
läˆjë˜ he¯ cha¯ jee´ la¯.
12 Pero jëëhn˜ hnäh´, ma¯jah˜ ba´ Elía,
mah' sa˜ ga˜läˆkyuu¯ dsih´. Ga˜jmee´ dsa¯
läˆ të¯ dsë' kiyh'. Ja¯ba´ läˆja¯ heeh' dsa¯ he´
wii´ Hi¯ga˜lëë'ngo' la¯.
13 Ja¯ga´ ga˜läˆngëë´ discípulo kyaay' he¯
ma´ hlëëyh˜ kih' Jwaa¯ hi¯ ga˜choo' jmii¯ ba´
ja¯.

Ga˜mi¯hlää´ Jesús jaa¯ chih¯ hi¯ ma´ kye¯
jmi¯lle´ hliih'
(Mr. 9:14-29; Lc. 9:37-43)

14 Läˆ ma´ ga˜llaˆnääy' jee´ ma´ tääh´ jwëë´
dsa¯, ja' jaa¯ dsa¯ñuuh¯ mah' ga˜juuyh' jnëy´
cha´në´ Jesús, ga˜jäyh´:
15 —Dsa¯jøøh' kyaan˜, wa´ läˆ¯ñih´ hoh´ kih'
chih¯ñuuh¯ kyaan˜, hi¯ dsa¯juu´ ñee´ hi¯
jëëy¯ wii´ jwërte. Cha¯miih¯ jiih¯ ma¯tayh´
cha´je¯ hi¯ ma¯tayh´ cha´jmii¯ ka¯läh´.
16 Ma¯ya¯jääˆ kyaah´ discípulo kyaah'
pero sa˜ ma¯liyh¯ ma´ mi¯hääy´.
17 He¯ja¯ ga˜jäh´ Jesús:
—He¯ ba´ che¯ hñaa¯ hoh´ hnäh´ hi¯ chaa¯
na'. Sa˜ hii¯ läˆdsoo´ hoh´ hnäh´. ¿Lih´ ba´
llaa˜ he¯ gyan´ kyaah´ hnäh´? Mo˜so˜ läˆbe´
dsën˜ gya` ga´ jnä´ kyaah´ hnäh´. Ya¯jää˜ da´
chih¯ na¯ ta˜ la˜ —ga˜jäh´ Jesús.
18 Ja¯ga´ ga˜juuh' Jesús kih' jmi¯lle´ hliih',
läˆjiih' ya˜hëëy' kih' chih¯ he´. Läˆchah´ ja¯
ga˜hlaay´.
19 Ma¯ngëë´ he¯ ja¯, ga˜kuh' jnääh' kah´
kyaah´ Jesús, mah' ga˜ngii´ jnääh' juu' kiyh':
—¿He¯la' sa˜ ma¯läˆkëh´ jnääh' jmii´ ma´
lleee´ jnääh' jmi¯lle´ hliih' he´?
20 He¯ja¯ ga˜jäh´ Jesús siiyh˜:
—Kih' he¯ miih¯ go¯te' ba´ ma¯dsoo´ hoh´
hnäh´, he¯ja¯ ba´ sa˜ ga˜lëh' hnäh´. Pero
ju'dsoo´ jwëëhn˜ hnäh´, wa´ra¯ jäh´ kih'
miih¯ läˆkǫǫ¯ pih' mi' ju¯ kih' mostaza ba´
dsoo´ hoh´ hnäh´, le´ jwiih' hnäh´ moh´ la¯:
“Jñuuh´ jee´ na¯, gwa¯ ta˜ jee´ jyoh´”, hi˜
jñuuyh' ba´. Sa˜ cha¯ ni˜ kǫǫ¯ he¯ jä' jwëëh`
kyah' hnäh´.
21 Pero jmi¯lle´ hliih' hi¯ laa' läˆkǫh´ hi¯
ma´ jää˜ chih¯ he´ sa˜ ya¯hëë ' cher´mah'
sa˜ ga˜tu' dsa¯ kuh¯hih˜ mah' chuuy' kyaah´
Dio.

Kǫǫ¯ ka¯läh´ ga˜mi¯jnää¯ Jesús juu' he¯
juuy´
(Mr. 9:30-32; Lc. 9:43-45)

22 Läˆkǫǫ¯ ma´ tääyh´ hwa' Galilea, ga˜jäh´
Jesús siiyh˜ jnääh' discípulo kyaay':
—Hi¯ga˜lëë'ngo' la¯ ngëë' dsih´ ja´goo¯
dsa¯ hñaa¯ dsë',
23 mah' jngëëh' dsih´. Ga´ ma¯hya¯ hnë¯
jmii´ na¯juuy´, läˆjiiyh´ ka¯läh´.
He¯ja¯ cha¯miih¯ ga˜läˆmeeh˜ dsë'
discípulo kyaay'.

Ga˜mi¯hmaah´ Jesús ku´sih¯

24 Ma´ ga˜llaˆnøø`jnääh' jwii¯ Capernaum
kyaah´ Jesús, ya˜nää' hi¯ ma´ kǫǫ' ku´sih¯
kih' gwah˜ jee´ ma´ cheh' Pee´ mah' ga˜ngiiy´
juu' kiyh':
—¿Che´ sa˜ mi¯hmaah` ta¯jwoh' kyaah'
ku´sih¯ kih' gwah˜ juuh˜?
25 —Mi¯hmaayh`ba´ —ga˜jäh´ Pee´ siiyh˜.
Läˆkǫǫ¯ ma´ ga˜he' Pee´ cha´neh˜,
ga˜läˆjää' Jesús ga˜hlëëh' Pee´:
—¿Ha¯ läˆ la' laah´ Simón, läˆjëë˜ dsa¯ta´
kaah´ hwa' la¯, hii¯ kih' kǫǫy' ku´sih¯? ¿Che´
kǫǫy' kih' dsa¯ kyaay' o che´ kǫǫy' kih' jñah´
dsa¯?
26 —Kih' dsa¯ jñah´ ba´ kǫǫy' —ga˜jäh´ Pee´
siiyh˜.
Mah' ga˜jäh´ Jesús:
—He¯ja¯ sa˜ jmee˜ bii' kih' dsa¯ kyaay'
mi¯hmaayh`.
27 Pero läˆla¯ ba´ wa´ jmeen´ mah' sa˜
jän´ hliih' kyaah´ ni˜ jaa¯. Gwa¯ cha´hoo´
jmi¯juuh¯, go¯jwä' ka¯loo¯ hma¯kuu´.
To¯në´ hmooh¯ hi¯ ka' hma¯kuu´, ja¯ lleeh˜
mah' näh´ hooy´. Jee´ ja¯ jnääh˜ kǫǫ¯ kuu´
kyaah´ he¯ mi´hmaah´ ku´sih¯ kin˜ kyaah´
kyah' ka¯läh´.

18

Hi¯ na¯ leee´ jøøh' jee´ jmee˜ Dio hih˜
(Mr. 9:33-37; Lc. 9:46-48)

1 Ja¯ba´ hor˜ ja¯ ga˜ya˜jäh˜ jnääh' koo´ kih'
Jesús mah' ga˜ngii´ jnääh' juu' kiyh':
—¿Hii¯ na¯ hi¯ jøøh' ga´ jee´ jmee˜ Dio hih˜?
2 Mah' ga˜tëëh' Jesús jaa¯ guu¯,
ga˜cheeyh¯ jee´ kyaa' jnääh'.
3 Mah' ga˜siiyh˜ jnääh':
—Ma˜ra˜ ju'dsoo´ jwëëhn˜ hnäh´,
cher´mah' sa˜ ga˜läˆsii' huu´dsë¯ kyah' hnäh´
mah' jmeeh' hnäh´ läˆkǫǫ¯ jaa¯ guu¯, sa˜
heh' hnäh´ jee´ jmee˜ Dio hih˜.

4 Heh¹ läˆja¯, hi̱¯ jmää̱˜ hñii˝ hwäa̱´ läˆko̱o̱¯
gyuu̱¯ la¯, hi̱¯ he˝ ba´ le̱e̱´ jöö̱h¹ yaˆjwii¹ kih¹
Dio.
5 Hi̱¯ he̱e̱h¯ jäa̱¯ gyuu̱¯ läˆla¯ kwäa̱t˜ kinˆ,
he¯ ma¯he̱e̱yh¯ jnä˝ ba´ ja̱¯.

Goo¯la¹kih¹hi̱¯jmeeˆdsa¯tëh¹dsa¯kyäa̱h´
(Mr. 9:42-48; Lc. 17:1-2)

6 'Wa´ hi̱¯ cha¯ hi̱¯, hi̱¯ jmee¹ tëh¹ jäa̱¯ hi̱¯
mäh¹ la¯ hi̱¯ ma¯läˆdsoo˝ dse¹ kinˆ, llu¹ ga´
la¹ kiyh¹ wa´ra¯ jäh´ kih¹ hñuu¹ dsa¯ luuy´
ko̱o̱¯ cha´too¹ kih¹ moliii´ he¯ je̱e̱˜ burr˜ mah¹
hmääh¹ dsih´ ñiih´ ga´ kih¹ cha´jmi¯ñeehˆ.
7 ¡He¯ ba´ che¯ jwiiˆ dsa¯ jmi¯gyuuˆ! Joh´
he¯ saˆ jmeeˆ dsa¯tëyh¹. Pero ko̱¯ja̱¯ lle`kih¹
le˝ ba´. Peerˆ jwiiˆ dsa¯ hi̱¯ jmeeˆ dsa¯tëh¹
dsa¯kyäa̱h´.
8 He¯ja̱¯ cher´mah¹ ma¯gooh¯ o ma¯tiih´
gaˆjmee˝ täh¯ kyäa̱h´ dso´kye¯, hnä¹ go¯te˜
ba´, mah¹ be¹ uu̱´ kyah¹. Jëëh´, llu¹ ga´ kyah¹,
gwäa̱h¹ jee´ täähˆ hi̱¯ na´jiihˆ, tuuh´ ma¯gooh¯
o tuuh´ ma¯tiih´, läˆko̱h´ ga´ he¯ jwääy¹ hne¯
jee´ moˆsoˆ uuˆ je¯ kyäa̱h´ läˆto̱´ ma¯gooh¯
ma¯tiih´.
9 Hiˆ cher´mah¹ mi ¹nëh´ gaˆjmee˝ täh¯
kyäa̱h´ dso´kye¯, lle´ go¯te˜ ba´, mah¹ be¹ uu̱´
kyah¹. Jëëh´, llu¹ ga´ kyah¹ gwäa̱h¹ jee´ täähˆ
hi̱¯ na´jiihˆ kyäa̱h´ ko̱o̱¯ mii¹ mi´nëh´, läˆko̱h´
ga´he¯ jwääy¹ hne¯ jee´ moˆsoˆ uuˆ je¯ kyäa̱h´
läˆto̱´ mii¹ mi´nëh´.

Juu¹ na¯hmää´läˆko̱o̱¯ la¹ kih¹ jäa̱¯ bor-
rego hi̱¯ na¯hëë¹
(Lc. 15:3-7)

10 'Niˆ jäa̱¯ hi̱¯ mäh¹ läˆla¯ taˆ jmäähˆ hnäh´
taˆkoo´. Jëëh´, jwëëhn¯ hnäh´, ángele kyäay¹
täähˆ täähˆ cha´në´ Tää`kyäa̱nˆ hi̱¯ gya¹ gyuuh¹.
11 Jëëh´, ja¹ Hi̱¯ gaˆlëë¹ngo¹ la¯ mah¹ läähˆ
hi̱¯ na¯hëë¹.
12 ¿Ha¯ läˆ jëëh´ hnäh´ he¯ jwahn¯ la¯?
Cher´mah¹ jäa̱¯ dsa¯ chäa̱¯ hña̱¯läa̱´ borrego
kyäa̱¹, mah¹ dsa¯hëë¹ jäa̱¯, ¿che´ saˆ beey¹
ko̱¯hwëë´ jee´läˆjëëˆ jah´ he´ mah¹ dsooy¹ taˆ
moh´ dsa¯hnääyhˆ hi̱¯ na¯hëë¹ he´?
13 Maˆraˆ ju¹dsoo´ jwëëhn¯ hnäh´. Wa´ra¯
gaˆjnäähˆ hi̱¯ jäa̱¯ he´, läˆchäay¯ llu¹ jwërte
kyäayh´, läˆko̱h´ ga´ kih¹ läˆjëëˆ hi̱¯ saˆ
na¯hëë¹.
14 Ja̱¯ba´ läˆja̱¯ la¹ kih¹ Tää`jnän`hi̱¯ gya¹
gyuuh¹, saˆ hnööy¹ dsa¯hëë¹ niˆ jäa̱¯ hi̱¯ pih¹
läˆla¯.

Läˆla¯jmeen´mah¹ chäa̱h´jne´ööhn¹
(Lc. 17:3)

15 'Cher´mah¹ jäa̱¯ ööh¹ ma¯jmee˝ ko̱o̱¯
he¯ hliih¹ kyah¹, gwa¯ mah¹ go¯chiiyh´ he¯
ma¯hläähˆ kyäa̱h´ hne¯, pero jee´ läˆuu̱´
ba´ hnäh´. Cher´mah¹ gaˆjmeey´ he¹ kyah¹,
ma¯lëh˜ ma¯chäa̱h`ööh¹ he´.
16 Pero cher´mah¹ saˆ gaˆjmeey´ he¹ kyah¹,
jäähˆ ga´ jäa̱¯ uu̱¹ mah¹ go¯hlëëh´ kyäayh´
ka¯läh´. Jëëh´, kyäa̱h´ju¹dsoo´ he¯ hlëëhˆ uu̱¹
uu̱¯ dsa¯, läˆja̱¯ jmeeˆ dsoo´läˆjëˆ juu¹.

17 Cher´mah¹ niˆ kih¹ dsa¯ he´ saˆ hii˜
nuuy¹, ja̱¯ jmeeh¯ juu¹ kih¹ gwahˆ wa´ra¯
gaˆtë´ jee´ täähˆ läˆjëëˆ. Hiˆ cher´mah¹ niˆ kih¹
läˆjëëˆ hi̱¯ täähˆ gwahˆ saˆ gaˆnuuy´, jmäähˆ
läˆko̱o̱¯ jäa̱¯ hi̱¯ saˆ ma¯hee̱h¯ kih¹ Dio o
läˆko̱o̱¯ jäa̱¯ hi̱¯ ko̱o̱¹ ku´siih¯.
18 Maˆraˆ ju¹dsoo´ jwëëhn¯ hnäh´, läˆjëˆ
he¯ hñuuh¹ hnäh´ hwa¹ la¯, läˆja̱¯ na¯hñuu¹
gyuuh¹ yaˆjwii¹. Hiˆ läˆjëˆ he¯ chiih´ hnäh´
hwa¹ la¯, läˆja̱¯ dsa¯chiihˆ gyuuh¹ yaˆjwii¹
ka¯läh´.
19 Ko̱o̱¯ ka¯läh´ jwëëhn¯ hnäh´, cher´mah¹
uu̱¹ hnäh´ gaˆtäa̱h`hnäh´ juu¹ kwee¯ hwa¹ la¯
mah¹ ngiih´ hnäh´ he¯ hnooh¯ hnäh´, Tää`
kyäa̱nˆ hi̱¯ gya¹ gyuuh¹, kwa¹ bih¹ he¯ hnooh¯
hnäh´.
20 Jëëh´ jee´ dsa¯ñeeˆ uu̱¹ uu̱¯ ko̱¯jöh´ ngiiyˆ
kiyh¹, jee´ja̱¯ häänˆ jee´ kiyh¹.

Juu¹ na¯hmää´läˆko̱o̱¯ la¹ kih¹ jäa̱¯ dsa¯ hi̱¯
saˆ gaˆläˆjöhˆ dse¹

21 Ja̱¯ga´ gaˆlloo¹ Pee´ ka¯läh´ chuhˆ kih¹
Jesús mah¹ gaˆngiiy´ juu¹ kiyh¹:
—¿Joh´ jiih˜ jmeen`jöh¯ dsënˆ kyäa̱h´ ööhn¹
hi̱¯ jmeeˆ hliih¹ kinˆ? ¿Che´ läˆjiih¹ të¹ gyii¹
jiih˜?
22 Mah¹ gaˆjäh´ Jesús siiyhˆ:
—Saˆ cha¯ jwahn¯ läˆjiih¹ të¹ gyii¹ jiih˜.
Jwahnˆ, gyii¹ jiih˜ toˆlo¯gya´ dsë˜ gyii´.
23 'He¯ jäähˆ Dio dsa¯ läˆhihˆ kih¹, jeeh¹
kwee¯ läˆko̱o̱¯ gaˆjmee˝ jäa̱¯ rey hi̱¯
gaˆjmeeh¹ kwäa̱t˜ kih¹ läˆjëëˆ hi̱¯ ma´ jmeeˆ
ta´ kiyh¹.
24 Läˆ ma´ gaˆlöö¹ jmeeyh˜ kwäa̱t˜ kiyh¹,
yaˆjäähˆ jäa̱¯ hi̱¯ ma´ äähˆ cha¯miih¯ kuu´.
25 Pero dsa¯ he´ saˆ cha¯ he¯ kyäa̱h´
mi¯hmaayh` läˆjëˆ he¯ äähˆ. He¯ja̱¯
gaˆjmee˝ rey he´ hihˆ wa´ dsa¯hnëëy` go¯te¯
kyäa̱h´ mëy´ kyäa̱h´ jöoy´ hi¯ kyäa̱h´läˆjëˆ he¯
cha¯ kiyh¹ mah¹ läˆhmaah´läˆjëˆ he¯ äähˆ.
26 He¯ja̱¯ gaˆjuuh¹ dsa¯ he´ jnë´ cha´në´ rey
mah¹ gaˆchuuy´ kyäa̱h´, gaˆjäyh´: "Dsa¯jööh¹
kyäa̱nˆ, jmee´ jöh¯ hoh´ ki¯ jnä´. Mi´hmaah`
ba´ jnä´ kyah¹ läˆjëˆ."
27 Gaˆläˆñih´ ba´ dsë¹ rey he´ kiyh¹, moˆsoˆ
gaˆngiih¹ gyih¹ kuu´ he¯ ma´ äähˆ ja̱¯, mah¹
gaˆläähˆ go¯te¯.
28 'Pero läˆko̱o̱¯ yaˆhëë¹ ba´ dsa¯ hi̱¯ ma´
äähˆ kih¹ rey, gaˆjeey¹ jäa̱¯ dsa¯kyäayh´ hi̱¯
ma´ äähˆ ko̱¯hi´pih¹ kuu´ kiyh¹. Gaˆsäayh¹
mah¹ gaˆgwiyh¹ luu´ hi̱¯ he´, gaˆsiiyhˆ:
"Mi¯hmaah´ kinˆ he¯ äähˆ".
29 'Pero hi̱¯ ma´ äähˆ kuu´ kih¹ dsa¯kyäa̱h´
he´, gaˆjwäähˆ¹ hñiiy´ huu tii´ hi̱¯ he´ mah¹
gaˆchuuy´ kyäa̱h´, gaˆjäyh´: "Jmee´ jöh¯ hoh´
ki¯ jnä´. Mi´hmaah`ba´ jnä´ kyah¹läˆjëˆ."
30 'Pero hi̱¯ jäa̱¯ he´ saˆ gaˆhee̱yh¯.
Gaˆhniiy¹ kih¹ mah¹ gaˆhey¹ nehˆñe¹ läˆjiih¹
gaˆmi¯hmaayh´läˆjëˆ he¯ ma´ äähˆ.
31 Ma´ gaˆjëë¹ jee´ läˆjëëˆ dsa¯kyäayh´ he´
läˆko̱o̱¯ gaˆjmeey´, gaˆjii¹ jwërte kiyh¹, mah¹

na´nääy ˈ na´jmeeyh´ juuˈ kihˈ rey ha˜ läˆ
ma˜laˈ.
32 ’He˜jąˆ gaˆjmee´ rey madaˇ jaˈ dsa˜
hñaa˜ dsëˈ he´, mahˈ gaˆsɨɨyhˆ: “Peerˆ hñaa˜
hoh´ hne˜ dsa˜ñɯɯh˜. Ga˜jmeenˈ jǫh˜ dsënˆ
kihˈ läˆjëˆ he˜ ma´ ąąh˜ kinˆ, kihˈ he˜
ma˜chɯɯh´ cha˜miih˜ kyąąh´ jnä´.”
33 ¿Jąˈ ma´ ąąh˜ jmɨɨ´ ma´ lä˜ñih´ hoh´ kihˈ
dsa˜kyąąh´, läˆkǫǫ˜ gaˆläˆñih´ dsënˆ kyahˈ
hne˜?
34 He˜jąˆ gaˆläˆllęę´ rey, gaˆngëëyˈ
ja´goo˜ poo˜ mahˈ lla˜kyąąy˜ jmɨɨ´ läˆjiih˜
mi˜hmaayh`läˆjëˆ he˜ ąąy˜.
35 Jąˆ ga´ gaˆjäh´ Jesús ka˜läh´:
—Läˆjąˆ ka˜läh´ jmeeˈ Tää` kyąąnˆ hi˜
gyaˈ gyɯɯh˜ kyąąh´ hnäh´, cher´mahˈ saˆ
gaˆläˆjǫhˆ hoh´ hnäh´ kihˈ he˜ hlɨɨhˈ he˜
ma˜jmee´ ǫǫhˈ hnäh´ kyahˈ.

19

Ga˜jäh´ Jesús ha˜ läˆ laˈ he˜ bęęˆ dsa˜ ǫǫhˆ
(Mr. 10:1-12; Lc. 16:18)

1 Ma˜ngëë´ ma˜kwa´ Jesús läˆjëˆ juuˈ
na˜, yaˆhëëyˈ hwaˈ Galilea, ngooyˈ taˆ hwaˈ
Judea, he˜ hla˜ taˆ hngaah`jmɨɨ˜ Jordán.
2 Jwëë´ dsa˜ gaˆllaˆlleˈ kaah` kiyhˈ hiˆ
gaˆmiˆhląąy´ läˆjëëˆ dsa˜dsaah´.
3 Jee´ jąˆ gaˆllaˆnääˈ koo´ kihˈ Jesús kǫ˜lląą´
fariseo he˜ ma´ kąˆ dsëyˈ, gaˆngɨɨy´ juuˈ kiyhˈ:
—¿Che´ cha˜ jwëˈ bęęˈ dsa˜ dsa˜më´ kyąąˈ,
kihˈ wa´ he˜ cha˜ he˜, he˜ saˆ tɨhˈ dsëyˈ?
4 He˜jąˆ gaˆjęęh˜ Jesús juuˈ kiyhˈ:
—¿Che´ saˆ ma˜heh˜ hnäh´ jee´ na˜sɨɨ˜: Hi˜
gaˆjmąąˈ Dio läˆ ma´ to˜në´, hi˜ më´, hi˜
ñɯɯh˜ gaˆjmąąyˈ?
5 Hiˆ gaˆjäyh´:
—Kihˈ he˜jąˆ ba´, bęęˈ dsa˜ñɯɯh˜ choˈjmii˜
mahˈ dsa˜gyay˜ kyąąh´ mëy´. Mahˈ läˆjąˆ,
ląąy´ jąąˆ ba´ jee´ läˆɯɯy´.
6 Jąˆ hnɨɨhˈ moˆsoˆ ląąyˈ ɯɯˈ, ma˜ląąyˈ jąąˆ
ba´. Hehˈ läˆjąˆ, hi˜ ma˜ląąˈ jąąˆ kąąh˜ Dio,
saˆ lle`kihˈ lląąy´ —gaˆjäh´ Jesús.
7 Mahˈ gaˆjäh´ fariseo sɨɨyhˆ Jesús:
—¿Heˆ laˈ jąˆ gaˆjmee´ Moisé madaˇ
chooyhˈ je˜ mahˈ bęęˈ dsa˜ më´?
8 Mahˈ gaˆjäh´ Jesús sɨɨyhˆ:
—Kihˈ he˜ chąąh˜ hnäh´, he˜jąˆ ba´ jąˆ
gaˆkwa´ Moisé jwëˈ bęęhˈ hnäh´ dsa˜më´
kyąąhˈ hnäh´. Pero läˆ ma´ to˜në´ saˆ gaˆlaˈ
läˆjąˆ.
9 He˜jąˆ jwëëhn˜ hnäh´, hi˜ bęęˈ dsa˜më´
kyąąˈ hiˆ saˆ cha˜ he˜ hlɨɨhˈ ma˜jmeey´
kyąąh´ jñah´ dsa˜ñɯɯh˜, mahˈ kąąyˈ jñah´
dsa˜më´, he˜ jmeeyˆ dso´kye˜ ba´ jąˆ. Hiˆ
läˆjąˆ hi˜ kąąˈ dsa˜më´ hi˜ gaˆbęęyˈ he´, he˜
jmeeyˆ dso´kye˜ ba´ jąˆ ka˜läh´.
10 Mahˈ gaˆchiih´ jnäähˈ discípulo kyąąyˈ:
—Cher´mahˈ läˆjąˆ laˈ kihˈ dsa˜ñɯɯh˜
kyąąh´ dsa˜më´, lluˈ ga´ laˈ he˜ saˆ jęęˈ dsa˜
goo˜ go˜te˜.
11 Mahˈ gaˆjäh´ Jesús sɨɨyhˆ:
—Jąˆ läˆjëëˆ läˆkëh´ jmɨɨ´ heęhˆ juuˈ laˆ.
Läˆkëh´ jmɨɨ´ hi˜ lle`kihˈ heęhˆ ba´.
12 Jëëh´, chąąˆ hi˜ saˆ naˆhñaaˈ jmɨ˜ngoˈ
kihˈ wa´ra˜ gaˆläˆchąąyˆ he˜jąˆ saˆ le´ jęęy˜
gooy˜. Hiˆ chąąˆ hi˜ saˆ naˆhñaaˈ jmɨ˜ngoˈ
kihˈ, he˜ gaˆjmee´ dsa˜ hñaa˜ dsëˈ kiyhˈ,
he˜jąˆ saˆ le´ jęęyˈ gooy˜. Hiˆ chąąˆ ga´ jñah´
hi˜ saˆ llaˆ dsëˈ jęęyˈ gooy˜ kihˈ he˜ hnǫǫyˈ
jmeeyˈ ta´heˈ kihˈ Dio. Hi˜ läˆkëh´ jmɨɨ´ heęhˆ,
wa´ heęyh˜ juuˈ laˆ.

Ga˜miˆjąąˈ Jesús gyɯɯ˜
(Mr. 10:13-16; Lc. 18:15-17)

13 Jąˆ ga´ na´jąą˜ dsa˜ gyɯɯ˜ kyąąˈ cha´në´
Jesús mahˈ kyeyˆ gooy˜ në´ kihˈ gyɯɯ˜ mahˈ
ngɨɨyˈ kihˈ Dio. Pero jnäähˈ discípulo kyąąyˈ
ga˜jɯɯh´ jnäähˈ kihˈ dsa˜ he´.
14 Mahˈ gaˆjäh´ Jesús sɨɨyhˆ jnäähˈ:
—Kwa´ jwëˈ ya˜nää´ gyɯɯ˜ taˆ laˆ kinˆ. Taˆ
ha˜ hnäh´ kiyhˈ, jëëh´ hi˜ ląąˈ läˆkǫǫ˜ gyɯɯ˜,
hi˜ he´ ba´ jąąˈ Dio läˆhihˆ kihˈ.
15 Ma˜laˆ ma˜kyey˜ gooy˜ në´ kihˈ gyɯɯ˜
he´, yaˆhëëyˈ jee´ jąˆ.

Jąąˆ dsa˜ kwąąˆ hi˜ cha˜ kuu´ ga˜hlëëh´
kyąąh´ Jesús
(Mr. 10:17-31; Lc. 18:18-30)

16 Jee´ ngooyˈ jąˆ, jaˈ jąąˆ dsa˜ mahˈ
gaˆsɨɨyhˆ:
—Hne˜ hi˜ ląąˈ ta˜jwohˈ llɯɯˈ, ¿hee˜ hnǫǫˈ
jmeen`mahˈ tęęhnˈ jee´ moˆsoˆ jɯɯn´?
17 He˜jąˆ gaˆjäh´ Jesús sɨɨyhˆ:
—¿Che´ ñeh´ hne˜ he˜ ląąnˈ llɯɯˈ? Jëëh´ niˆ
jąąˆ hi˜ llɯɯˈ saˆ chąąˆ, jąąˆ Dio ba´ hi˜ llɯɯˈ.
Cher´mahˈ hnooh˜ tęęhˈ jee´ moˆsoˆ jɯɯh´,
jąˆ mi˜teh`läˆjëˆ madaˇ kihˈ Dio.
18 —¿Hee˜ ga´ jąˆ mi´ten`? —gaˆjäh´ dsa˜
he´.
He˜jąˆ gaˆjäh´ Jesús sɨɨyhˆ:
—Taˆ jngëëhˆ dsa˜, taˆ kąąhˆ hi˜ ląąˈ kyąąˈ
jñah´, taˆ hɨɨ´ kihˈ dsaˆ, taˆ jmee˜ dsoo´ kihˈ
juuˈ ta˜juuˈ.
19 Wa´ hnaahˆ tää`kyąąhˈ maa`kyąąhˈ. Wa´
hnaahˆ dsa˜kyąąh´ läˆkǫǫ˜ hnaahˆ hñaahˈ.
20 He˜jąˆ gaˆjäh´ dsa˜ he´ sɨɨyhˆ:
—Läˆjëˆ he˜ na˜ ma˜mi˜ten` läˆjiih˜ ma´
mähnˈ. ¿Hee˜ ga´ hnǫǫˈ jmeen`?
21 He˜jąˆ gaˆjäh´ Jesús sɨɨyhˆ kaˆläh´:
—Cher´mahˈ hnooh˜ lęęh´ llɯɯˈ goˆteˆ,
gwąąh˜ go˜hnɨɨ´ läˆjëˆ he˜ cha˜ kyahˈ mahˈ
go˜kwëëh` hi˜ tä˜ñee´. Läˆjąˆ ba´ läˆcha˜
cha˜miih˜ kyahˈ gyɯɯhˈ jmɨ˜gyɯɯˆ. Jąˆ ga´
na˜ñeeh`mahˈ jmeen´ko˜jǫh´ —gaˆjäh´ Jesús.
22 Ma´ gaˆnuu´ dsa˜ he´ juuˈ jąˆ, ngaayhˈ
ti˜meeh˜ dsëyˈ, jëëh´, ma´ chay˜ cha˜miih˜
kuu´.
23 Jąˆ ga´ gaˆjäh´ Jesús sɨɨyhˆ jnäähˈ:
—Maˆraˆ juˈdsoo´ jwëëhn˜ hnäh´, jąąˆ dsa˜
cha˜ kuu´, jwëëh` laˈ kiyhˈ heyhˈ jee´ jmeeˆ
Dio hihˆ.
24 Kǫǫ˜ ka˜läh´ jwëëhn˜ hnäh´, saˆ ga´
jwëëh` laˈ kihˈ jąąˆ camey˜, ngëë´ to˜gwa´

koo̱˜ hma˜kuu´ lä˜koh´ ga´he˜ heh¹ jaa̱˜ dsa˜ cha˜ kuu´ jee´ jmee˜ Dio hih˜.
25 Ma´ ga˜nuu´ jnääh¹ hlëëyh˜ lä˜ja̱˜, ga˜tooh` jnääh¹ jëë˜ dsa̱h˜ jnääh ¹, mah¹ ga˜chiih´ jnääh¹:
—¿Hii̱˜ ba´ lää̱´ ja̱˜?
26 Lä˜ ma˜jëëy˜ ja̱˜ jnääh¹, ga˜jäyh´:
—He˜ la˜, sa˜ lä˜këh´ dsa˜ jmii´ jmee¹, pero Dio ga˜läˆjë˜ ba´ liyh˜ jmeey¹.
27 Ja̱˜ga´ ga˜jäh´ Pee´ siiyh˜:
—Ma˜ja̱´ ba´ lä˜jë˜ he˜ cha˜ kyaa̱¹ jnääh ¹ mah¹ jmee´ jnääh¹ ko̱˜jøh´ kyaa̱h´ hne˜. ¿Hee˜ ba´ na˜ hñah˜ jnääh¹?
28 He˜ja̱˜ ga˜jäh´ Jesús siiyh˜:
—Ma˜ra˜ ju¹dsoo´ jwëëhn˜ hnäh´, wa´ra˜ ga˜të´ jee´ le´ hmëë´ lä˜jë˜ go˜te˜, ma´ja̱˜ gya˜ Hii̱˜ ga˜lëëˆngo¹ la˜ jøøh¹ jee´ jmeey¹ hih˜. Hi˜ lä˜jëë˜ hnäh´ hii̱˜ jmee˜ ko̱˜jøh´ kyaa̱h´ jnä´, lä˜ja̱˜ ka˜läh´ nah¹ hnäh´ ne´ gya˜to̱´ hma˜sii˜ mah¹ llah¹ hnäh´ ta´ kih¹ lä˜jëë˜ gya˜to̱´ nää¹ dsa˜ Israel.
29 Lä˜jëë˜ hii̱˜ ma˜tuu̱˜ dsë¹ ma˜hwëë˜ cha´neh˜ kih¹, ma˜beey¹ dsa˜më´ øøyh˜ dsa˜ñuuh˜ øøyh˜, ma˜beey¹ cho¹jmiiy˜, ma˜beey¹ dsa˜më´ kyaay¹, ma˜beey¹ jooy´, ma˜bey¹ hwa¹ kiyh¹, cher´mah¹ ga˜bey¹ lä˜jë˜ he˜ ja̱˜ kwaat˜ kin˜, hii̱˜ he´ hyoh˜ hña˜loo´ ga´ lä˜koh´ he˜ ga˜ja̱´ kiyh¹ jmii̱˜ gyuu˜ la˜, hi˜ lä˜ja̱˜ tëëyh¹ jee´ mo˜so˜ juuy´.
30 Pero jwëë´ hii̱˜ ya˜nää´ to˜në´, hii̱˜ he´ jä¹ këë˜. Hi˜ jwëë´ hii̱˜ ya˜nää´ këë˜, hii̱˜ he´ leee´ to˜në´.

20

Juu¹ na˜hmää´ lä˜koo̱˜ la¹ kih¹ hii̱˜ hñaa˜ dsë¹ kyaah´ dsa˜juu´ kyaay¹

1 ’He˜ jää˜ Dio dsa˜ lä˜hih˜ kih¹, jeeh¹ kwee˜ lä˜koo̱˜ ga˜jmee´ jaa̱˜ dsa˜juu´ cha´neh˜ hii̱˜ ñee´ tiih˜ go˜te¹ na´hnääh˜ hii̱˜ jmee¹ ta´ jee´ na˜jnää´ chaah¹ wii̱˜ jëh¹ kiyh¹.
2 Ma´ ga˜lä˜ee˜ kiyh¹ kyaah´ lä˜jëë˜ dsa˜ he´ ha˜ lä˜koo̱˜ te¹ mi˜hmaayh` kih¹ koo̱˜ jmii´ ta´, ga˜cheeey¹ jee´ na˜jnää´ chaah¹ jëh¹ kiyh¹.
3 Ya˜hëëy¹ ka˜läh´ ko̱˜hii´ ñu¹ ta˜la˜ tiih˜, jee´ ja̱˜ ga˜jëëy¹ dsa˜ hii̱˜ ma´ tääh´ je´hmooh´ hii̱˜ sa˜ cha˜ ta´ kih¹.
4 He˜ja̱˜ ga˜siiyh˜: “Hnäh´ ka˜läh´ go˜nää´ hnäh´ go˜jmee´ ta´ jee´ na˜jnää´ chaah¹ jëh ¹ kin˜. Mi´hmaah`ba´jnä´ na´tee`kyah¹ hnäh´.” Hi˜ na´nää¹ ba´ dsa˜ he´.
5 Dsa˜juu´ he´ ya˜hëë¹ lä˜hmëë´ ma´ ga˜të´ lla¹hyoo˜, hi˜ koo̱˜ ka˜läh´ ma´ ga˜të´ ko̱˜hii´ hnë˜ ta˜ ga˜hloo´. Ja̱˜ba´ lä˜ja̱˜ ga˜hëëy¹ kih¹ jñah´ ka˜läh´ hii̱˜ na´jmee´ ta´ kiyh¹.
6 Ma˜ngoo¹ ga˜të´ ko̱˜hii´ hña´, ya˜hëëy¹ ka˜läh´ mah¹ ga˜jnäähyh˜ jñah´ ga´ dsa˜ hii̱˜ sa˜ cha˜ ta´ kih¹. Mah¹ ga˜siiyh˜: “¿He˜la¹ tääh´ hnäh´ jee´ la˜ lä˜taa̱¹ jmii´ mah¹ sa˜ cha˜ ta´ jmeeh˜ hnäh´?”
7 He˜ja̱˜ ga˜jäh´ dsa˜ he´ siiyh˜: “Kih¹ he˜ sa˜ chaa̱˜ ni˜ jaa̱˜ hii̱˜ ma˜kwëëh¹ jnääh ¹ ta´, he˜ja̱˜ ba´ na˜ he˜ tøøh´ jnääh¹ jee´ la˜.” He˜ja̱˜ ga˜jäh´ dsa˜juu´ chaah¹ jëh¹ ja̱˜, siiyh˜: “Go˜nää´ hnäh´ ka˜läh´, go˜jmee´ hnäh´ ta´ jee´ chaah¹ jëh ¹ kin˜. Mi´hmaah` ba´ jnä´ na´tee`jñeeh¹ hnäh´.”
8 ’Ma´ ga˜nuu˜ jmii´ ja̱˜, ga˜jmee´ dsa˜juu´ mada˜ kih¹ hii̱˜ ma´ jää˜ moz˜, ga˜jäyh´ siiyh˜: “Tee` ga˜läˆjëë˜ dsa˜ hii̱˜ ma˜na´jmee´ ta´, mah¹ mi´hmaah´ jñeey¹ na´tee`kih¹ koo̱˜ jmii´ ta´. Løø` kyaah´ hii̱˜ ma˜na´nää¹ këë˜ go˜te˜ mah¹ mi˜llaa̱¹ kyaah´ hii̱˜ ma˜na´nää¹ to˜në´.”
9 Lä˜jëë˜ hii̱˜ ga˜taah` jmee¹ ta´, ma˜ngoo¹ ga˜të´ ko̱˜hii´ hña´, ya˜nääy¹ ma˜jaa̱˜ ma˜jaa̱˜ ga˜koo̱¹ jñee¹ na´tee`kih¹ ma˜ koo̱˜ jmii´ ta´.
10 Ja̱˜ga´ ga˜lla˜nää¹ hii̱˜ ga˜taah` to˜në´ na´jmee´ ta´. Ma´ tëëyh¹ cha˜ga´miih˜ jñeey ¹ ma´ laay´. Pero ga˜hyoyh¹ ja̱˜ba´ kih¹ koo̱˜ jmii´ ta´ ba´ ka˜läh´.
11 Ma´ ga˜koy¹ jñeey ¹ ga˜løøy¹ cha˜hääy˜ dsa˜juuy´,
12 ga˜jäyh´: “Hii̱˜ ma˜na´nää¹ këë˜ go˜te¹, ga˜jmeey´ ta´ koo̱˜ hor˜ ba´, mah¹ ja̱˜ba´ kwee˜ ma˜mi˜hmaah´ kiyh¹ lä˜koh´ te¹ he˜ ma˜mi˜hmaah´ kyaa̱ ¹ jnääh¹ hii̱˜ ma˜jëë˜ wii´ cha´hyoo˜ lä˜taa̱ ¹ jmii´”, ga˜jäyh´ siiyh˜ dsa˜juu´ chaah¹ jëh¹.
13 He˜ja̱˜ ga˜jäh´ dsa˜juuy´ siiyh˜ jaa̱˜ hii̱˜ ti˜choo˜ juu¹ he´: “Sa˜ cha˜ jmeen˜ hñaa˜ dsën˜ kyah¹ hne˜ ome˜. ¿Ja̱¹ ma˜tooh`jne´ juu¹ kwee˜ he˜ mi´hmaahn`kyah¹ na´tee`kih¹ koo̱˜ jmii´ ta´?
14 Kii̱¹ ba´ hne˜ jñeeh¹ mah¹ gwaah˜ kyah¹. Jëëh´ lä˜na˜ hyoh˜ dsën˜ ma˜kwëëhn˜ hii̱˜ ma˜he˜ këë˜ go˜te¹, ja̱˜ba´ lä˜koo̱˜ te¹ he˜ ma˜kwëëhn˜ hne˜.
15 ¿Che´ sa˜ na˜ngën¹ jwë¹ jmeen`lä˜ hyoh˜ dsën˜ kyaah´ kuu´ kin˜? ¿O che´ wii´ hoh´ kih¹ he˜ jmeen˜ llu¹ dsën˜?”, ga˜jäh´ dsa˜juu´ he´.
16 Lä˜ja̱˜ le´, hii̱˜ ya˜nää´ këë˜, hii̱˜ he´ leee´ to˜në´. Hii̱˜ ya˜nää´ to˜në´, hii̱˜ he´ jä¹ këë˜. Jëëh´, jwëë´ hii̱˜ na˜teeh´, pero miih˜ go˜te¹ ba´ hii̱˜ na˜llee̱h´ —ga˜jäh´ Jesús.

Ngoo¹ hnë˜ jii̱h˜ jmeeh˜ Jesús juu¹ he˜ juuy´
(Mr. 10:32-34; Lc. 18:31-34)

17 Ma´ hää´ Jesús jwë¹ ngooy¹ ta˜ Jerusalén, ga˜tëëyh¹ kah´ lä˜jëë˜ gya˜tuu̱´ jnääh ¹ mah¹ ga˜siiyh˜ jnääh¹:
18 —Jëë` da´ hnäh´, dsa´nøø¹ jne´ ta˜ Jerusalén. Jee´ oo˜ ngëë¹ dsa˜ Hii̱˜ ga˜lëëˆngo¹ la˜ ja´goo˜ jmi˜dsa˜ kaah´ kyaah´ ta˜jwoh¹ kyaa̱¹ ley. Hii̱˜ he´ bää˜ jnä´ dsoo´ mah¹ jngëëh¹ dsa˜ jnä´.
19 Ja̱˜ga´ ngëëy¹ jnä´ ja´goo˜ dsa˜ hii̱˜ sa˜ laa̱¹ judiu. Mah¹ mi˜kwayh¹ jnä´, jmi´baay¹ jnä´, ja̱˜ga´ dsa˜ tääy` jnä´ dsoh´ hma˜cru˜. Pero lä˜jii̱hn´ ka˜läh´ ga´ ma˜hya˜ hnë˜ jmii´.

Jacobo kyaah´ Jwaa̱˜ ga˜ngiiy´ he˜ gyay˜ jwoo¹ kih¹ Jesús
(Mr. 10:35-45)

20 Ja̱˜ga´ ja¹ më´ Zebedeo kyaah´ lä˜uu̱´ jo̱˜ñuuyh˜, ga˜juuyh¹ jnëy´ cha´në´ Jesús mah¹ ga˜chuuy´ kyaah´:

21 —¿Hee˜ jwɨɨh¹ jnä´? —ga˜jäh´ Jesús sɨɨyh˜.
—Hi̱h¹ lä˜u̱u̱´ chih˜ kyäan˜, jmee´ mada˜
dsa˜täayh` koo´ kyah¹ wa´ra˜ ga˜të´ jee´
jmeeh¹ hih˜, jäa˜ jwoo¹ ra˜llu̱u̱¹ kyah¹ hi˜
jñah´ jwoo¹ ra˜kë̱h¹ kyah¹ —ga˜jäh´ dsa˜më´
he´ sɨɨyh˜ Jesús.
22 He˜ja˜ ga˜jëëh˜ Jesús juu¹ kiyh¹, sɨɨyh˜:
—Sa˜ ñeh´ hnäh´ hee˜ na˜ ngɨɨh´ hnäh´.
¿Che´ tä̱äh˜ hnäh´ jëëh¹ hnäh´ lli´wɨɨ´ he˜ na¹
ga´ jëën˜´? ¿Che´ lä˜be´ hoh´ hnäh´ dsa˜ngëëh´
hnäh´ he˜ wɨɨ´ he˜ na¹ ga´ dsa˜ngëën´?
—Tä̱ä̱˜ ba´ jnäähˀ —ga˜jäyh´.
23 He˜ja˜ ga˜jäh´ Jesús sɨɨyh˜:
—Ma˜ra˜ he˜ jëëh ¹ ba´ hnäh´ lli´wɨɨ´ he˜
na¹ ga´ jëën˜, hi˜ dsa˜ngëëh´ hnäh´ he˜ wɨɨ´
he˜ na¹ ga´ dsa˜ngëën´. Pero he˜ nah¹
hnäh´ jwoo¹ ra˜llu̱u̱¹ o jwoo¹ ra˜kë̱h¹ kin˜, sa˜
ga˜tëën´ kwan`. He˜ ja˜ hyoh˜ hi̱˜ na˜lleëh´
kyäa¹ Tää` kyäan˜ ba´ ja˜.
24 Gyäa¹ discípulo dsa˜kyäah´ jnäähˀ
ga˜lä˜lleey´ kyäah´ lä˜u̱u̱´ hi̱˜ he´, ma´
ga˜nuuy´ juu¹ ja˜.
25 Ja˜ga´ ga˜tëëˀ Jesús kih¹ lä˜jëë˜ jnäähˀ
mah¹ ga˜sɨɨyh˜ jnäähˀ:
—Ñeh´ ba´ hnäh´ lä˜ko̱o̱˜ jmee˜ dsa˜ta´ hi̱˜
jmee˜ hih˜ kih¹ dsa˜gooy¹, käayh˜ lä˜ lla˜
dsëy¹. Dsa˜käah´ he´ käah˜ lä˜ të˜ dsëyˀ
dsa˜gooy¹.
26 Pero jee´ kyah¹ hnäh´ sa˜ cha˜ he˜ kih¹
jmeeh¹ hnäh´ lä˜ja˜. Hi̱˜ hnøø¹ le̱e̱´ jøøh¹ ga´
kih¹ lä˜jëë˜ hnäh´, hi̱˜ he´ tëë˜ jmeeˀ ta´heˀ
kih¹ lä˜jëë˜ ba´.
27 Hi̱˜ hnøøˀ ka¹ nëˀ kih¹ jee´ lä˜jëë˜, hi̱˜ he´
tëë˜ jmeeyˀ ta´heˀ kih¹ lä˜jëë˜ ba´.
28 Jëëh´, sa˜ ma˜ja˜ Hi̱˜ ga˜lëëˀngo¹ la˜ mah¹
jmeeˀ dsa˜ ta´heˀ kiyh¹, ma˜jan˜ mah¹ jmeen`
ta´heˀ kih¹ dsa˜ ba´. Ma˜jan˜ mah¹ kwäan˜
hñiin˜ ju̱un´, he˜ ja˜ këë¹ jma˜ mah¹ lä̱ä̱´
jwëë´ dsa˜.

Ga˜mi˜hlä̱ä̱´ Jesús u̱u̱¹ dsa˜tɨɨ´
(Mr. 10:46-52; Lc. 18:35-43)

29 Lä˜ko̱o̱˜ ma´ ga˜hwëëy˜ jwɨɨ˜ Jericó,
jwëë´ jwërte dsa˜ ma´ cha̱a̱¹ kaah`kiyh¹.
30 Ma´ tä̱äh´ u̱u̱¹ dsa˜tɨɨ´ koo´ jwë¹. Lä˜ko̱o̱˜
ma´ ga˜nuuy´ ngoo¹ Jesús cha´jwëˀ ja˜,
ga˜løøy¹ hlëëyh˜ ki̱˜ga̱a̱˜, ma´ jäyh´:
—Dsa˜jøøh¹ kyäan˜, hne˜ hi̱˜ la̱a̱¹ sa´ju̱˜
kih¹ David, wa´ lä˜ñih´ hoh´ kya̱a̱¹ jnäähˀ.
31 Hi˜ ga˜juuh¹ dsa˜ kiyh¹, mah¹ mo˜so˜ ma´
tooyh¹ mɨɨh´. Pero dsa˜tɨɨ´ he´ cha˜ga´miih˜
mɨɨh´ ma´ tooyh˜:
—Dsa˜jøøh¹ kyäan˜, sa´ju̱˜ kih¹ David, wa´
lä˜ñih´ hoh´ kya̱a̱¹ jnäähˀ.
32 Ja˜ga´ ga˜noo˜ Jesús, mah¹ ga˜tëëyh¹
ga˜sɨɨyh˜:
—¿Hee˜ hnooh˜ hnäh´ jmeen`kyah¹ hnäh´?
33 He˜ja˜ ga˜jäh´ dsa˜tɨɨ´ he´ sɨɨyh˜:
—Dsa˜jøøh¹ kyäan˜, hnøø˜ jnäähˀ lä˜jnä´
mɨ¹në´ jnäähˀ.
34 Ga˜lä˜ñih´ dsëˀ Jesús kiyh¹, ga˜so̱oyh¹ mɨ
¹në´ dsa˜tɨɨ´ he´. Lä˜chah´ ja˜ ga˜lä˜jnä´ mɨ
¹nëy´. Hi˜ ga˜jmeey´ ko̱˜jøh´ kyäah´ Jesús.

21

Ga˜heˀ Jesús na˜dsëë˜ burr˜ jwɨɨ˜
Jerusalén
(Mr. 11:1-11; Lc. 19:28-40; Jn. 12:12-19)

1 Ja˜ga´ tëëyˀ Jerusalén ga˜näay¹ chuuh´
jwɨɨ˜ Betfagé, koo´ kih¹ moh´ Olivo. He˜ja˜
ga˜jmee´ Jesús mada˜ kih¹ u̱u̱¹ dsa˜kyäah´
jnäähˀ.
2 Ga˜sɨɨyh˜:
—Go˜nää´ hnäh´ ta˜ jee´ jwɨɨ˜ he˜ nøø´ ta˜
cha´në´. Jee´ oo˜, jnäähˀ hnäh´ ja̱a̱˜ burr˜
hyaa` hi̱˜ na˜hñuuh´ hi̱˜ jä̱ä̱˜ gyu̱u̱˜. Ja˜
che̱eh`hnäh´ mah¹ ya´jä̱äh˜ hnäh´ kin˜.
3 Cher´mah¹ cha̱a̱˜ ja̱a̱˜ hi̱˜ ga˜ngɨɨ´ juu¹
kyah¹ hnäh´, ja˜ jwɨɨh´ hnih´: “Jmee˜ biiˀ
kih¹ Dsa˜jøøh¹ kya̱a̱¹ jnäähˀ ba´ la˜, cha̱h´ ba´
ya´jä̱ä̱´ jnäähˀ ka˜läh´”, jwɨɨh¹ hnih´.
4 Lä˜ja˜ ga˜laˀ mah¹ lä˜teˀ lä˜ko̱o̱˜ ga˜jäh´
ja̱a̱˜ hi̱˜ ga˜ngëëˀ juu¹ kih¹ Dio llo´joo¹, lä˜ ma´
ga˜jäyh´:
5 Chiih´ dsa˜ hi̱˜ tä̱äh´ jwɨɨ˜ Sión:
“Jëë` da´, hi̱i̱˜ Rey kya̱a̱¹ hnäh´ jaˀ jee´ kyah¹
hnäh´.
Hwäay´ jwërte, na˜dsëëy˜ ja̱a̱˜ burr˜,
na˜dsëëy˜ jo̱o̱´ burr˜ hyaa`hi̱˜ tëë¹ ka˜ løø¹.”
6 Na´nää¹ ba´ hi̱˜ he´, ga˜jmeey´ lä˜ko̱o̱˜ teˀ
mada˜ he˜ ga˜jmee´ Jesús kiyh¹.
7 Na´kyäay´ ja̱a̱˜ burr˜ hyaa`hi̱˜ jä̱ä̱˜ gyu̱u̱˜,
ja˜ga´ ga˜kye˜ dsa˜ hmɨɨh˜ kih¹ ka´luu´ burr˜
mäh¹ he´ mah¹ ga˜wɨɨ¹ Jesús.
8 Jwëë´ jwërte dsa˜ ma´ tä̱äh´ jee´ ngooy¹
ja˜. Ko̱˜lla̱a̱´ ga˜jaˀ hmɨɨh˜ kih¹ cha´jwëˀ hi˜
jñah´ ga˜hnäˀ nɨɨh`hma˜ ga˜jayˀ cha´jwëˀ.
9 Dsa˜ hi̱˜ ma´ cha̱a̱¹ kaah`, kyäah´ hi̱˜
ga˜nää¹ jä̱ä̱¹ ma´ tooyh˜ cha˜miih˜ mɨɨh´, ma´
jäyh´:
—¡He˜ ba´ che˜ llu̱u̱¹ sa´ju̱˜ kih¹ David! ¡Dio
kyäah´ hi̱˜ jaˀ lä˜hih˜ kiyh¹! ¡He˜ ba´ che˜
llu̱u̱¹ hi˜ jøøh¹ hi̱˜ gyaˀ gyuuh¹!
10 Lä˜ko̱o̱˜ ma´ ga˜heˀ Jesús Jerusalén,
lä˜ka̱a̱˜ jee´ jwɨɨ˜ ga˜chiˀ ga˜jwäa̱¹ dsa˜, ma´
ngɨɨy˜ juu¹:
—¿Hi̱i̱˜ ba´ na˜?
11 Mah¹ ma´ jäh´ dsa˜:
—Hi̱˜ na˜ he´ Jesús, ja̱a̱˜ hi̱˜ ngëë˜ juu¹ kih¹
Dio hi̱˜ cha̱a̱˜ Nazaret hwaˀ Galilea.

Ga˜hwëëˀ Jesús dsa˜hi̱˜ ma´tä̱äh´hnɨɨ˜ jee´
chihˀ gwah˜
(Mr. 11:15-19; Lc. 19:45-48; Jn. 2:13-22)

12 Ma˜ngëë´ he˜ ja˜, ga˜lloo¹ Jesús ho´hne˜
kih¹ gwah˜ juuh˜. Ga˜hëëyˀ kih¹ lä˜jëë˜
dsa˜ hi̱˜ ma´ lla˜ hmooh´. Ga˜sä̱a̱¹ ga˜ja̱ayˀ
na´mes˜ kih¹ dsa˜ hi̱˜ ma´ mi˜sɨɨˀ kuu´, hi˜
ga˜sä̱a̱¹ ga˜ja̱ayˀ jee´ nøø´ hmooh´ kih¹ hi̱˜ ma´
hnëë˜ juu˜.
13 Mah¹ ga˜sɨɨyh˜:

—Lä˜la˜ lle` juu¹ kih⁴ Dio: “Hne⁴ kin˜
lä˜chee̱˜ hne¹ jee´ ngii˜ dsa˜ kih⁴ Dio.” Pero
ma˜jmeeh´ hnäh´ lä˜ko̱o̱˜ too˜ jee´ dsa˜ta̱ah`
dsa˜hii̱˜ ba´.
14 Jee´ ma´ chih¹ gwah˜ juuh˜ ja̱˜, ya˜nää⁴
dsa˜tuu´ kya̱ah´ dsa˜jluuh´ cha´në´ Jesús
mah⁴ ga˜mi˜hlääy´.
15 Pero ga˜lä˜llee̱˜ lä˜jëë˜ jmi˜dsa˜ ka̱ah´
kya̱ah´ ta˜jwoh⁴ kya̱a̱¹ ley ma´ ga˜jëëy¹ lä˜jë˜
he˜ juh˜ga̱a̱˜ he˜ ga˜jmee´ Jesús jee´ ja̱˜.
Hi˜ ga˜lä˜llee̱y´ ka˜läh´ lä˜ko̱o̱˜ ma´ ga˜jëëy¹
tä̱ä̱h´ chih˜ tooh˜ miih´ koo´ gwah˜ ja̱˜:
—¡He˜ ba´ che˜ llu̱u̱¹ hi̱˜ la̱a̱¹ sa´ju̱˜ kih⁴
David! —ma´ jäh´ chih˜ he´.
16 He˜ja̱˜ ga˜jäh´ dsa˜ka̱ah´ he´ siiyh˜ Jesús:
—¿Che´ nuuh˜, hee˜ na˜ hlëëh˜ chih˜ tä̱ä̱h´
na˜?
—Nuu˜ ba´ jnä´ —ga˜jäh´ Jesús—. Hnäh´ na˜
che´ sa˜ ma˜heh˜ hnäh´ jih´ko̱h´ jee´ na˜siii˜
lä˜la˜:
Lä˜jëë˜ chih˜pih¹, lä˜kye̱˜ hi̱˜ tuh´,
hne˜ Dio ma˜mi˜tëëh¹ hnih´ kwee˜ ha˜ lä˜
jmeey¹ juuh˜ kyah⁴.
17 Mo˜so˜ ga˜jmä̱ä̱y¹ he¹ dsa˜ he´. Ya˜hëë⁴
Jesús jee´ jwii˜ Jerusalén ja̱˜, ngaayh¹ ta˜ jee´
jwii˜ Betania, jee´ ja̱˜ ga˜jäy´.

Ga˜jwä¹ Jesús dso´jwii´ kih⁴ chaah¹ higo
(Mr. 11:12-14, 20-26)

18 Tiih˜ ga´ jyoh´ jmii´, ñee´ ka˜läh´ Jesús ta˜
jwii˜ Jerusalén. Peer˜ ja⁴ kyo̱yh˜ jee´ hä̱ä̱y´
jwë⁴.
19 Koo´ jwë¹ jee´ ngooy¹ ja̱˜ ga˜jëëy¹ ko̱o̱˜
chaah¹ higo. Mah⁴ ngooy¹ na´jëëy˜ che´ hii˜
mii¹. Ma´ ga˜jëëy¹, ni˜ ko̱o̱˜ mii¹ sa˜ cha˜ hii˜,
ma˜la˜ moo˜ jmah⁴ ba´ choo⁴. Mah⁴ ga˜siiyh˜
chaah¹ hma˜ ja̱˜:
—Jih´ko̱h´ mo˜so˜ hii¹ mii¹ kyah⁴ hne˜.
Lä˜cha̱h´ ja̱˜ ga˜lä˜kii˜ chaah¹ higo ja̱˜.
20 Ma´ ga˜jëë´ jnääh⁴ ha˜ lä˜ ga˜jmee´ Jesús,
ga˜jëë´ dsa̱h˜ jnääh¹, mah⁴ ga˜jäh´ jnääh¹:
—¿Ha˜ lä˜ ma˜lä˜kii˜ cha̱h´ go˜te¹ chaah¹
higo na˜?
21 He˜ja̱˜ ga˜jäh´ Jesús siiyh˜ jnääh¹:
—Ma˜ra˜ ju¹dsoo´ jwëë̱hn˜ hnäh´,
cher´mah⁴ dsoo´ hoh´ hnäh´ hi˜ sa˜ jmeeh¹
hnäh´ to⁴ huu´dsë˜, ja˜ ma˜la˜ he˜ la˜
le´ jmeeh¹ hnäh´. Le´ jwiih¹ hnäh´ moh´
chih¹ na˜: “Jñuuh´ jee´ na˜, jwä̱ä̱˜ hñaah⁴
cha´jmi˜ñeeh˜”, hi˜ lä˜ja̱˜ le´.
22 Lä˜jë˜ he˜ ngiih´ hnäh´ kih⁴ Dio,
cher´mah⁴ dsoo´ hoh´ hnäh´, hñah˜ ba´ hnäh´.

He˜ja⁴ gyuuh¹ ba´ hih˜ he˜ jmee˜ Jesús
(Mr. 11:27-33; Lc. 20:1-8)

23 Lä˜ko̱o̱˜ ma´ ga˜lloo⁴ Jesús jee´ chih¹
gwah˜ juuh˜ ga˜løøy¹ mi˜tëëy˜ dsa˜. Ma´
ga˜lla˜nää⁴ cha´nëy´ dsa˜ka̱ah´ kya̱a̱ ¹
jmi˜dsa˜, kya̱ah´ dsa˜gyuuh´, ga˜ngiiy´ juu¹
kih⁴ Jesús:
—¿Che´ cha˜ jwë¹ kyah⁴ he˜ jmeeh˜ lä˜jë˜
he˜ na˜? ¿Hii˜ kih⁴ hih˜ he˜ jmeeh˜ lä˜na˜?
24 He˜ja̱˜ ga˜jee̱h˜ Jesús juu¹ kiyh⁴,
ga˜siiyh˜:
—Ngiin´ ko̱o̱˜ mii¹juu⁴ kyah⁴ hnäh´ ka˜läh´.
Jee̱h` da´ hnäh´ kin˜ jä̱ä̱⁴, ja̱˜ga´ jwahn˜ hi̱˜
kih¹ hih˜ he˜ jmeen˜ lä˜la˜.
25 ¿Hii˜ ga˜jmee´ hih˜ he˜ ga˜cha̱a̱⁴ Jwa̱a̱˜
dsa˜ jmii˜, che´ Dio o che´ dsa˜ñuuh˜?
Jee´ tä̱ä̱yh´ ja̱˜ ma´ llay˜ juu¹ kya̱ah´
dsa˜kya̱a̱yh´, ma´ jäyh´:
—Cher´mah⁴ ga˜jäh´ jne´, hih˜ kih⁴ Dio ba´
ja̱˜, Jesús jäh˜: “¿He˜la¹ sa˜ ga˜lä˜dsoo´ hoh´
hnäh´ kiyh⁴ ga˜ ja̱˜?”
26 Hi˜ cher´mah⁴ ga˜jäh´ jne´, ja⁴ hih˜ kih⁴
dsa˜ ba´ ja̱˜, hii¹ goo˜ jnän`kya̱ah´ dsa˜, jëëh´,
lä˜jëë˜ dsa˜ ma´ jmä̱ä̱˜ kwa̱a̱t˜ Jwa̱a̱˜ ma´ la̱a̱
¹ ja̱a̱˜ hi̱˜ ma´ ngëë˜ juu¹ kih⁴ Dio —ma´ jäh´
dsa˜ka̱ah´ he´.
27 He˜ja̱˜ ga˜jäh´ dsa˜ka̱ah´ he´ ga˜siiyh˜
Jesús:
—Sa˜ ñe´ jnääh¹.
Mah⁴ ga˜jee̱h˜ Jesús juu¹ kiyh⁴ ka˜läh´,
ga˜siiyh˜:
—Ni˜ jnä´ sa˜ jmeehn˜ juu¹ hi̱˜ ga˜jmee´
hih˜ he˜ jmeen˜ he˜ la˜.

Juu¹ na˜hmää´ lä˜ko̱o̱˜ la⁴ kih⁴ u̱u̱¹
chih˜ñuuh˜

28 He˜ja̱˜ ga˜ngii´ Jesús juu¹ kiyh⁴ ka˜läh´:
—¿Hee˜ huu´dsë˜ jmeeh˜ hnäh´ kih⁴ he˜
jwahn˜ la˜? Ja̱a̱˜ dsa˜ ma´ cha̱a̱˜ u̱u̱¹ chih˜
kya̱a̱⁴. Ga˜siiyh˜ ja̱a̱˜ chih˜ he´: “Gyu̱u̱˜
kya̱a̱n˜, goh¹ na⁴ go´jmeeh´ ta´ jee´ na˜jnää´
chaah¹ wii˜ jëh¹ kin˜.”
29 He˜ja̱˜ ga˜jäh´ chih˜ he´ siiyh˜ jmiiy˜:
“Sa˜ hnoon⁴ niin`.” Ko˜hwëë´ ga´ ja̱˜,
ga˜lä˜siii⁴ huu´dsë˜ kiyh⁴ mah⁴ ngooy⁴.
30 Ja̱˜ga´ ga˜tëëyh¹ hi̱˜ ja̱a̱˜ he´, ga˜jmeey´
mada˜ kiyh⁴ lä˜ko̱o̱˜ ga˜jmeey´ mada˜ kih⁴
hi̱˜ to˜në´ he´. Jo̱oy´ he´ ga˜jäh´: “Nee⁴ tää`,
nii` ba´ jnä´.” Mah¹ sa˜ ñeey´.
31 ¿Hii˜ ja̱a̱˜ jee´ lä˜u̱u̱´ ga˜jmee´ lä˜ hnøø⁴
jmiiy˜?
Mah⁴ ga˜jäh´ dsa˜ he´:
—Hi̱˜ to˜në´ ba´.
He˜ja̱˜ ga˜jäh´ Jesús siiyh˜:
—Ma˜ra˜ ju¹dsoo´ jwëë̱hn˜ hnäh´. Lä˜jëë˜
hi̱˜ ko̱o̱ ¹ ku´siih˜ kya̱ah´ hyaa` hi̱˜ ga˜nää´
kya̱ah´ wa´ hi̱˜ cha˜ hi̱˜, dsa˜ta̱ah` jee´ jmee˜
Dio hih˜ jä̱ä̱⁴ ga´ lä˜ko̱h´ ga´ hnäh´.
32 Jëëh´ ja⁴ Jwa̱a̱˜ jee´ kyah¹ hnäh´, ma´
mi˜jnääy˜ ha˜ lä˜ ma´ go´ta̱ah´ hnäh´ kya̱ah´
he˜ llu⁴ mah⁴ sa˜ ga˜lä˜hee̱h´ hnäh´ kiyh⁴.
Pero dsa˜ hi̱˜ ko̱o ¹ ku´siih˜ kya̱ah´ hyaa`
hlëë̱h¹ he´ ga˜lä˜hee̱y´ kiyh⁴. Ma˜ke˜ ga˜jëëh`
hnäh´ ga˜lä˜hee̱´ dsa˜ kih⁴ Jwa̱a̱˜, pero ni˜
lä˜ja̱˜ sa˜ ga˜lä˜dsa̱a̱˜ hoh´ hnäh´ miih˜ mah⁴
ma´ lä˜hee̱h´ hnäh´ kiyh⁴.

Juu¹ na˜hmää´ lä˜ko̱o̱˜ la⁴ kih⁴ dsa˜ hi̱˜
ga˜høø´ ta´ kih¹ jñah´
(Mr. 12:1-12; Lc. 20:9-19)

33 ˜Nuu˜ da´ hnäh´ jyoh´ juu¹ na˜hmää´.
Ma´ cha̱a̱˜ ja̱a̱˜ dsa˜juu´ hi̱˜ ga˜tä̱ä̱⁴ ko̱o̱˜

näänˈ chaahˈ wɨ̱ɨ̱¯ jëh ˈ. Ga˜jneyˊ lä˜kuˊ
lä˜jɨ̱ɨ̱ˈ, ga˜miˊ˜lluyˈ jeeˊ maˊ hwëëyˈ jmɨhˈ mɨ
ˈjëhˈ ja̱¯. Ga˜chiyhˊ ko̱o̱¯ naˊhyah¯ he¯ ñiiˊ
jeeˊ ga˜wɨ̱ˈ dsa¯ hɨ̱¯ ga˜ta̱a̱hˋ ga˜høøˊ jeeˊ
na¯jnääˊ chaahˈ jëh ˈ. Maˊ ga˜laˈ he¯ ja̱¯,
ga˜tooyh¯ goo¯ dsa¯ he¯ høøyˈ ma˜to̱ˈdsaahˋ.
Ja̱¯gaˊ ya˜hëëyˈ ngooyˈ u̱u̱ˊ.

34 Maˊ ga˜lloo ˈjɨ̱ɨ̱¯ kihˈ mɨˈjëhˈja̱¯, ga˜cheeyˈ
mozˇ kyaayˈ jeeˊ maˊ tä̱ä̱hˊ dsa¯ høø˜ taˊ kiyhˈ
mahˈ maˊ ko̱oˊ˜ heeyˊ˜ he¯ maˊ tëëy¯.

35 Maˊ ga˜llaˊ˜näänˈ mozˇ heˊ jeeˊ na¯jnäänˈ
chaahˈ wɨ̱ɨ̱¯ jëhˈ kihˈ dsa¯jɨ̱ɨ̱yˊ, dsa¯ hɨ̱¯ maˊ
tä̱ä̱hˊ høø˜ heˊ ga˜jneyˊ jwëˈ kihˈ mozˇ heˊ.
Ko̱¯lla̱aˊ ga˜jmiˊ ga˜ba̱ayˈ, jñahˊ ga˜jngëëyhˈ
go¯teˇ, hɨ̱¯ jñahˊ ko̱¯lla̱aˊ ga˜teyˈ ku̱u̱ˊ kihˈ.

36 Ga˜cheeyˈ lä˜hmëëˊ jñahˊ gaˊ mozˇ, jwëëˊ
gaˊ lä˜ko̱hˊ gaˊ hɨ̱¯ ga˜cheeyˈ toˇ¯nëˊ. Ja̱¯baˊ
lä˜ja̱¯ ga˜jmeeyˊ kihˈ hɨ̱¯ heˊ.

37 Jeeˊ ga˜dsa̱a̱ˈ ga˜cheeyˈ jo̱oyˊ. Maˊ jmeey˜
hɨ̱ɨ̱ˈdsëˇ: “Go˜ jmeeˈ gaˊ dsa¯ oo˜ heˈ kihˈ
chih¯ kya̱a̱n˜ laˇ¯”.

38 Maˊ ga˜jëëˈ dsa¯ hɨ̱¯ maˊ høø˜ chaahˈ
jëhˈ ja̱¯, jaˈ chih¯ heˊ, ga˜ta̱a̱yhˋ ga˜llayˊ juuˈ
kya̱a̱hˊ dsa¯kya̱a̱yhˊ: “Hɨ̱¯ oo˜ na¯, hɨ̱¯ jä̱ˈ
kya̱a̱hˊ taˊ jnänˋ. Waˊ jngëëhˊ jnihˊ mahˈ jä̱nˊ
kya̱a̱hˊ heeyˊ˜ he¯ maˊ tëëy¯.”

39 He¯ja̱¯ ga˜sa̱a̱hˈ dsihˊ. Ga˜lleey¯ ta˜
kaˊhneˊ jeeˊ maˊ na¯jnäänˈ chaahˈ jëh ˈ ja̱¯,
mahˈ ga˜jngëëhˈ dsihˊ.

40 Waˊra¯ ga˜llooˈ dsa¯ju̱u̱ˊ chaahˈ jëhˈ ja̱¯,
¿heeˇ baˊ jmeeyˈ kihˈ dsa¯ hɨ̱¯ jmee˜ taˊ kiyhˈ
heˊ, la̱a̱hˊ hnäh˜? —ga˜jäh˜ Jesús.

41 Mahˈ ga˜jeeyh¯ kihˈ Jesús:

—Sa˜ lä˜ñihˊ dsëˈ jngëëyhˈ dsa¯ hɨ̱¯ hñaa¯
dsëˈ heˊ, mahˈ tooyh˜ goo¯ jñahˊ hɨ̱¯ jmeeˈ taˊ
kiyhˈ. Hɨ̱¯ heˊ baˊ ngëëˈ mɨˈjëhˈ waˊra¯ ga˜tëˊ
jɨ̱ɨ̱¯ he¯ chooyhˈ —ga˜jäyhˊ sɨɨyh˜ Jesús.

42 Mahˈ ga˜jäh˜ Jesús sɨɨyh˜ ka¯läh˜:

—¿Cheˊ jɨ̱hˊko̱hˊ sa˜ ma¯heh¯ hnäh˜ juuˈ kihˈ
Dio jeeˊ na¯sɨɨ¯ lä˜la¯?:

Ja̱¯baˊ ku̱u̱ˊ he¯ sa˜ ga˜tɨhˈ dsëˈ tëˊ˜hyah˜,
he¯ja̱¯ baˊ ga˜jä̱ˊ lä˜ko̱o̱¯ mɨ ˈku̱u̱ˊ he¯ kye¯
dsa¯ to¯nëˊ kihˈ ko̱o̱¯ hneˈ ju̱u̱h¯.
Dio baˊ heˊ hɨ̱¯ ga˜jmeeˊ lä˜ja̱¯,
he¯ja̱¯ dsa̱a̱¯ dsëˊ jneˊ, ga˜jäh˜ Jesús.

43 ’He¯ja̱¯ jwëëhn¯ hnäh˜, jñuhˈ Dio taˊ he¯
ma¯na¯hṉ̃a̱hˊ hnäh˜ jmeehˈ mahˈ tooyh˜
goo¯ jñahˊ hɨ̱¯ jmee˜ taˊ lä˜lleˋ kihˈ.

44 Hɨ̱¯ tä̱h˜ ëˊ kuu̱ˊ ja̱¯, hɨ̱¯ heˊ chu¯jøøˊ
jmɨ¯ngoˈ kihˈ. Hɨ̱¯ waˊra¯ ga˜tohˊ ku̱u̱ˊ ja̱¯ ëˊ
kihˈ dsa˜, jleeyhˊ go¯teˇ.

45 Lä˜ maˊ ga˜nuuyˊ juuˈ lä˜ dsooˇ heˊ
ga˜hlëëhˊ Jesús, lä˜jëë˜ jmi¯dsa¯ ka̱a̱hˊ
heˊ kya̱a̱hˊ dsa¯ fariseo ga˜ta̱hˊ dsëyˈ heˊ
ga˜hlëëhˊ Jesús kiyhˈ kya̱a̱hˊ juuˈ na¯hmääˊ
ja̱¯.

46 Maˊ hnooh¯ dsa¯ka̱a̱hˊ heˊ ha¯ lä˜ jeeˊ
maˊ sa̱a̱yhˈ Jesús. Pero maˊ goyh˜ kya̱a̱hˊ
dsa¯, jëëhˊ maˊ jmä̱ä̱¯ dsa¯ kwa̱a̱t¯ Jesús la̱a̱yˈ
ja̱a̱¯ hɨ̱¯ ngëëˇ juuˈ kihˈ Dio.

22

Juuˈ na¯hmääˊ lä˜ko̱o̱¯ laˈ jmɨɨˊ jeeˊ dsa¯jeeˊ goo¯ dsa¯

(Lc. 14:15-24)

1 Ko̱o̱¯ ka¯läh˜ ga˜hlëëhˊ Jesús juuˈ
na¯hmääˊ, ga˜jäyhˊ:

2 —He¯ jä̱ä̱˜ Dio dsa¯ lä˜hih˜ kihˈ, jeeˈ
kwee¯ lä˜ko̱o̱¯ ga˜jmeeˊ ja̱a̱¯ rey hɨ̱¯
ga˜jmeeˊ ko̱o̱¯ jmɨɨˊ maˊ ga˜jeeˊ goo¯ chih¯
kya̱a̱yˈ.

3 Ga˜cheeyˈ mozˇ mahˈ dsa¯tëëyh˜ lä˜jëë˜
hɨ̱¯ ma¯na¯laˇ juuˈ ya¯nääˊ jmɨɨˊ kihˈ hɨ̱¯
dsa¯jeeˊ goo¯. Pero ni˜ ja̱a̱¯ dsa¯ heˊ sa˜
ga˜hiiˈ maˊ ya¯nääˊ.

4 Ga˜tëˊ to̱ˈ jɨ̱ɨ̱h¯ ga˜cheeyˈ jñahˊ gaˊ mozˇ
mahˈ ga˜sɨɨyh˜: “Chiihˊ hɨ̱¯ ma¯na¯laˇ juuˈ
ya¯nääˊ, ma¯na¯laˇ baˊ maˈ he¯ kuyhˊ.
Ma¯jmeenˈ madaˇ ma¯jngëëh˜ dsa¯ kyaˊ
kya̱a̱hˊ jñahˊ gaˊ jahˊ hɨ̱¯ ga˜miˊ˜gya̱nˈ.
Ya¯nääˊ hnähˊ ja̱¯, jeeˊ leˊ jmɨɨˊ kihˈ hɨ̱¯ jeeˊ
goo¯, jëëhˊ, ga˜lä˜jë˜ baˊ ma¯naˊllu`.”

5 Pero dsa¯ hɨ̱¯ ma¯na¯teehˊ heˊ sa˜
ga˜jmeeˊ heˈ. Ga˜näänˈ jeeˊ jyohˊ baˊ. Ja̱a̱¯
heˊ ñeeˊ naˊjëë¯ hwaˈ kihˈ. Jñahˊ heˊ ñeeˊ jeeˊ
nøøˊ hmoohˊ kiyhˈ.

6 Hɨ̱¯ jñahˊ heˊ ga˜sa̱a̱yhˈ mozˇ kya̱a̱ˈ rey,
ga˜jmeeyh˜ mahˈ ga˜jngëëyhˈ.

7 Lä˜ maˊ ga˜lloohˈ juuˈ kihˈ rey,
ga˜lä˜lleeyˊ jwërte. Ga˜cheeyˈ hløøˊ kya̱a̱yˈ
mahˈ ga˜miˊ˜lla̱a̱y¯ lä˜jëë˜ hɨ̱¯ ga˜jngëëhˈ
mozˇ kya̱a̱yˈ, lä˜jɨ̱ɨ̱hˈ ga˜jëyˊ go¯teˇ jeeˊ jwɨɨ¯
kihˈ hɨ̱¯ heˊ.

8 Mahˈ ga˜sɨɨyh˜ lä˜jëë˜ mozˇ kya̱a̱yˈ:
“Ga˜lä˜jë˜ baˊ ma¯naˊllu` kihˈ jmɨɨˊ, pero
lä˜jëë˜ hɨ̱¯ ma¯na¯teehˊ heˊ mo˜so˜ heˈ
ya¯nääyˊ jeeˊ la¯.

9 Naˈ go¯nääˊ hnähˊ lä˜ka̱a̱¯ chaˊjwëˈ ju̱u̱h¯.
Lä˜ ja̱hˊ hɨ̱¯ jeeˈ hnähˊ teehˈ mahˈ ya¯nääyˊ
jeeˊ jmɨɨˊ la¯.”

10 Lä˜cha̱hˊ ja̱¯ ga˜hwëëˊ lä˜jëë˜ mozˇ heˊ
lä˜ka̱a̱¯ chaˊjwëˈ mahˈ ga˜jøøyh¯ lä˜ ja̱hˊ
miih¯ hɨ̱¯ ga˜jnä̱ä̱yh˜ baˊ, hɨ̱¯ llu̱u̱ˈ hɨ̱¯ hlëëhˈ,
lä˜jwëˊ jeeˊ ga˜ka̱hˈ ga˜lä˜ka̱a̱¯ chaˊneh˜ jeeˊ
tëˊ jmɨɨˊ.

11 ’Maˊ ga˜heˈ rey jeeˊ tä̱ä̱hˊ lä˜jëë˜ hɨ̱¯
na¯teehˊ heˊ, ga˜jëëyˈ ja̱a̱¯ dsa¯ñuu̱h¯ hɨ̱¯ sa˜
maˊ kyeˇhˊ hmɨɨh¯ he¯ laˈ kihˈ jmɨɨˊ ja̱¯.

12 Mahˈ ga˜sɨɨyh˜: “Omeˊ, ¿haˇ lä˜ ma¯heh¯
jeeˊ la¯ mahˈ sa˜ kyeˇhˊ hmɨɨh¯ he¯ laˈ kihˈ jmɨɨˊ
la¯?” Pero dsa¯ heˊ, ga˜gyay¯ tiˊsɨ̱hˊ baˊ.

13 Ja̱¯gaˊ ga˜jmeeˊ rey madaˇ kihˈ hɨ̱¯ maˊ
jmee˜ taˊheˈ chaˊneh˜ ja̱¯: “Hñu̱u̱ˊ hnäh˜
goo¯ tɨɨyˊ mahˈ jwä̱ä̱˜ hnäh˜ ta˜ kaˊhneˊ
jeeˊ na¯ho̱o̱¯. Jeeˊ ja̱¯ kiˊhooyhˈ mahˈ ju̱u̱yˈ
chaˊja̱yˊ.”

14 Jëëhˊ jwëëˊ hɨ̱¯ na¯teehˊ, pero miih¯
go¯teˈ baˊ hɨ̱¯ na¯lleehˊ.

Kwa̱a̱t¯ kihˈ kuˊsɨh¯

(Mr. 12:13-17; Lc. 20:20-26)

15 Ja̱⁻ga´ ga⁻näa̰` dsa⁻ fariseo mah¹
ga⁻ta̱a̱yh` juu¹ kwee⁻. Lä⁻ ta̱a̱´ ga´ ga⁻jmeey´
ha⁻ lä⁻ jee´ ma´ ka̱a̱h¹ juu¹ kih¹ Jesús.
16 He⁻ja̱⁻ ga⁻che̱e̱y¹ dsa⁻kya̱a̱yh´ ko̱⁻jøh´
kya̱a̱h´ dsa⁻ kya̱a̱¹ Herode mah¹ na´hlëëyh´
kya̱a̱h´ Jesús, ga⁻sïïyh⁻:
—Ta⁻jwoh¹, ñe´ ba´ jnäähˈ, hne⁻ hlëëh´
juˈdsoo´ jmah¹ ba´, kya̱a̱h´ juˈdsoo´ ba´
mi⁻te̱e̱hˈ dsa⁻ ha⁻ lä⁻ la¹ jwë´ kih¹ Dio. Hi⁻ sa⁻
ga̱h¹ kya̱a̱h´ ni⁻ ja̱a̱⁻, jëëh´ sa⁻ kye̱h´ kwa̱a̱t⁻
ha⁻ lä⁻ la̱a̱¹ lä⁻ja̱a̱⁻ lä⁻ja̱a̱⁻ dsa⁻.
17 Chiih´ da´ jnäähˈ ja̱⁻, ha⁻ lä⁻ la̱a̱h´ hne⁻:
¿Che´ llu¹ he⁻ mi´hmaah´ jne´ ku´sïh⁻ kih¹
dsa⁻ta´ César o sa⁻ llu¹?
18 Pero Jesús kyuuyh⁻ ba´ huu´dsë⁻ hlïïhˈ
he⁻ ma´ jmee⁻ dsa⁻ he´, he⁻ja̱⁻ ga⁻sïïyh⁻:
—He⁻ ba´ che⁻ ta⁻ju̱u̱hˈ hnäh´. ¿He⁻laˈ ka̱h⁻
hnäh´ dsën⁻?
19 Heeh` da´ jnä´ ha⁻ lä⁻ la¹ kuu´ he⁻ kwah⁻
hnäh´ kih¹ ku´sïh⁻.
Mah¹ ga⁻heeyhˈ ko̱o̱⁻ kuu´.
20 Mah¹ ga⁻jäh´ Jesús sïïyh⁻:
—¿Hïï⁻ kih¹ he̱e̱h⁻ to̱o̱⁻ la⁻? ¿Hïï⁻ kih¹ jmïï⁻
na⁻sïï⁻ la⁻?
21 Mah¹ ga⁻jäh´ dsa⁻ he´:
—Kih¹ César ba´ na⁻.
Ja̱⁻ga´ ga⁻jäh´ Jesús sïïyh⁻ ka⁻läh´:
—He⁻ la¹ kih¹ César, kwëëh` ba´ César. He⁻
la¹ kih¹ Dio, kwëëh` ba´ Dio.
22 Ma´ ga⁻nuuy´ juu¹ ja̱⁻, ga⁻ta̱a̱yh` jëë⁻
dsa̱yh⁻. Mo⁻so⁻ ga⁻jma̱ä̱y¹ he¹ Jesús, ga⁻näa̰`
bih¹ kiyh¹.

Ga⁻ngïï´ dsa⁻ juu¹ ha⁻ lä⁻ le´ wa´ra⁻ ga⁻të´
jee´ lä⁻ïïh´ hï⁻ na⁻ju̱u̱´
(Mr. 12:18-27; Lc. 20:27-40)

23 Ja̱⁻ba´ jmïï´ ja̱⁻ na´näa̰¹ dsa⁻ saduceo
na´jëëy⁻ Jesús. Dsa⁻ he´ na⁻, sa⁻ ma´ he̱e̱y´
he⁻ lä⁻ïïh´ dsa⁻ jee´ kih¹ hï⁻ na⁻ju̱u̱´. Mah¹
ga⁻ngïïy´ juu¹ kiyh¹, ga⁻jäyh´:
24 —Ta⁻jwoh¹, ga⁻sïï´ Moisé jnän` kya̱a̱h´
juu¹ la⁻. Wa´ra⁻ ga⁻ju̱u̱¹ ja̱a̱⁻ dsa⁻ñuuh⁻ hï⁻
sa⁻ cha̱a̱⁻ jo̱o̱´, dsa⁻ñuuh⁻ øøh⁻ hlïï´ he´, lle`
kih¹ tëëy⁻ dsa⁻më´ mah¹ lä⁻cha̱a̱⁻ jo̱o̱´sïïyh´
hï⁻ le̱e̱´ kwa̱a̱t⁻ kya̱a̱¹ hlïï´ øøyh⁻.
25 Ga⁻lä⁻cha̱a̱⁻ jee´ kya̱a̱ ¹ jnäähˈ gye̱e̱¹
dsa⁻ñuuh⁻ ja̱a̱⁻ ba´ choˈjmiiy⁻. Hï⁻ to⁻në´ he´
ga⁻ka̱a̱¹ dsa⁻më´ pero cha̱h´ ba´ ga⁻ju̱u̱yˈ. Sa⁻
ga⁻lä⁻cha̱a̱⁻ jo̱oy´ he⁻ja̱⁻ ga⁻jä´ mëy´ kya̱a̱h´
jee´ ga⁻të´ u̱u̱¹ dsa⁻ñuuh⁻ øøyh⁻.
26 Ja̱⁻ba´ lä⁻ja̱⁻ ga⁻laˈ kih¹ jee´ ga⁻të´ u̱u̱¹
dsa⁻ñuuh⁻ he´, hi⁻ kih¹ jee´ ga⁻të´ u̱u̱⁻
ka⁻läh´, lä⁻ïïh¹ ga⁻dsa̱a̱¹ ga⁻ju̱u̱¹ lä⁻je̱e̱⁻ gye̱e̱¹.
27 Jee´ ga⁻dsa̱a̱¹ go⁻te⁻ ga⁻ju̱u̱¹ hñïï´
dsa⁻më´ ka⁻läh´.
28 Wa´ra⁻ ga⁻të´ jee´ lä⁻ïïh´ dsa⁻ ja̱⁻, ¿hïï⁻
kih¹ jee´ lä⁻je̱e̱⁻ gye̱e̱¹ le̱e̱´ kya̱a̱¹ dsa⁻më´ he´?
Jëëh´, ga⁻lä⁻je̱e̱⁻ gye̱e̱¹ ba´ ga⁻lä⁻kya̱a̱yh` —
ga⁻jäh´ dsa⁻ saduceo sïïyh⁻ Jesús.
29 He⁻ja̱⁻ ga⁻je̱e̱h⁻ Jesús juu¹ kiyh¹,
ga⁻sïïyh⁻:
—Na⁻he̱e̱⁻ hoh´ ba´ hnäh´ na⁻, jëëh´, sa⁻
kyu̱u̱h⁻ hnäh´ lä⁻ko̱o̱⁻ na⁻sïï⁻ juu¹ kih¹ Dio,
ni⁻ sa⁻ kyu̱u̱h⁻ hnäh´ ha⁻ lä⁻ laˈ be´ kiyh¹.
30 Wa´ra⁻ ga⁻të´ jee´ lä⁻ïïh´ hï⁻ ma⁻na⁻ju̱u̱´,
ni⁻ ja̱a̱⁻ dsa⁻më´ dsa⁻ñuuh⁻ mo⁻so⁻ je̱e̱¹ goo⁻.
Ma´ja̱⁻ le̱e̱y´ lä⁻ko̱o̱⁻ la̱a̱¹ ángele hï⁻ tä̱ä̱h´
gyuuhˈ.
31 Pero he⁻ lä⁻ïïh´ dsa⁻ hï⁻ ma⁻na⁻ju̱u̱´,
che´ sa⁻ ma⁻heh⁻ hnäh´ lä⁻ko̱o̱⁻ ga⁻hlëëh¹
Dio hnäh´, lä⁻ ma´ ga⁻jäyh´:
32 “Jnä´ la̱a̱n¹ Dio kya̱a̱¹ Abraham, Dio
kya̱a̱¹ Isaac, Dio kya̱a̱¹ Jacob”, ga⁻jäh´ Dio
sïïyh⁻ Moisé. He⁻ ga⁻jäyh´ lä⁻ja̱⁻, sa⁻ na⁻ju̱u̱´
dsa⁻ ma⁻gyu̱h⁻ jnän` he´ kih¹ Dio, jëëh´ Dio
jnän` la̱a̱yˈ Dio kya̱a̱¹ hï⁻ na´ïïh⁻ ba´.
33 Lä⁻ ma´ ga⁻nuu´ dsa⁻ juu¹ la⁻, ga⁻ta̱a̱yh`
jëë⁻ dsa̱yh⁻ ha⁻ lä⁻ la¹ nuuh⁻ he⁻ ma´ kwa⁻
Jesús.

Nuuh⁻ he⁻ kye̱e̱´ ga´ kih¹ jee´ lä⁻jë⁻
(Mr. 12:28-34)

34 Lä⁻ko̱o̱⁻ ma´ ga⁻jëë¹ dsa⁻ fariseo ga⁻jne´
Jesús hoo´ dsa⁻ saduceo, he⁻ja̱⁻ ga⁻ta̱a̱yh`
juu¹ kwee⁻.
35 Lä⁻ja̱⁻, ja̱a̱⁻ hï⁻ ma´ kyuuh⁻ llu¹ ley
ga⁻ngïïy´ juu¹ kih¹ Jesús mah¹ ma´ ka̱yˈ dsëyˈ:
36 —Ta⁻jwoh¹, ¿hee⁻ ko̱o̱⁻ jee´ lä⁻jë⁻ he⁻ lle`
në´ ley kye̱e̱´ ga´ miih⁻?
37 Mah¹ ga⁻jäh´ Jesús sïïyh⁻:
—Wa´ hnaah⁻ Dio ka̱a̱h¹ lä⁻ka̱a̱⁻
tuh⁻hoh´, ka̱a̱h´ lä⁻jë⁻ huu´dsë⁻ kyahˈ.
38 He⁻ la⁻ ba´ nuuh⁻ he⁻ la¹ to⁻në´ kih¹ jee´
lä⁻jë⁻. Sa⁻ cha⁻ ga´ he⁻ kye̱e̱´ lä⁻ko̱h´ ga´ he⁻
la⁻.
39 Hi⁻ cha⁻ ga´ jyoh´ he⁻ je̱e̱hˈ kwee⁻ ka̱a̱h´
he⁻ la⁻. Wa´ hnaah⁻ dsa⁻ka̱a̱h´ lä⁻ko̱h´
hnaah⁻ hñaah¹.
40 Kih¹ lä⁻to̱´ nuuh⁻ la⁻ ga⁻hwëë⁻ lä⁻jë⁻ ley
ka̱a̱h´ he⁻ ga⁻hlëëh´ lä⁻je̱e̱⁻ hï⁻ ga⁻ngëë¹ juu¹
kih¹ Dio.

Hï⁻ kih¹ ja¹ hï⁻ la̱a̱¹ Cristo
(Mr. 12:35-37; Lc. 20:41-44)

41 Ta´ko̱⁻ïïhˈ ma´ tä̱ä̱h´ fariseo ko̱⁻jøh´ jee´
ja̱⁻, ga⁻ngïï´ Jesús juu¹ kiyh¹:
42 —¿Hee⁻ huu´dsë⁻ jmeeh⁻ hnäh´ kih¹
Cristo? ¿Hïï⁻ kih¹ sa´ju̱⁻ la̱a̱yˈ? —ga⁻jäh´ Jesús.
—Sa´ju̱⁻ kih¹ David ba´ he´ —ga⁻jäh´ dsa⁻
he´ sïïyh⁻.
43 Mah¹ ga⁻jäh´ Jesús sïïyh⁻:
—¿Ha⁻ lä⁻ja̱⁻ David hï⁻ ma´ jøø⁻ Jmï⁻lle´
kih¹, ma´ tëëyh⁻ “Dsa⁻jøøhˈ kya̱a̱n⁻?”, lä⁻ ma´
ga⁻jäyh´ lä⁻la⁻:
44 Ga⁻jäh´ Dio ga⁻sïïyh⁻ Dsa⁻jøøhˈ kya̱a̱n⁻:
“Na´ jwooˈ ra⁻llu̱u̱¹ kin⁻ la⁻,
lä⁻ïïhˈ lloo⁻ jmïï´ lla̱a̱n⁻ huu´ tïïh´ lä⁻je̱e̱⁻ hï⁻
na⁻høøh´ kyahˈ.”
45 ¿Ha⁻ lä⁻ja̱⁻ la̱a̱¹ Cristo sa´ju̱⁻ kih¹ David ga⁻
ja̱⁻, cher´mah¹ hñïï´ David ga⁻jäh´ kih¹ Cristo:
“Dsa⁻jøøhˈ kya̱a̱n⁻”?
46 Ni⁻ ja̱a̱⁻ sa⁻ ga⁻lïh¹ ma´ je̱e̱h⁻ juu¹ kiyh¹.
Ja̱⁻ ïïhˈ mo⁻so⁻ ga⁻tu̱u̱⁻ dsëyˈ ma´ ngïïyˈ jyoh´
ga´ juu¹ kih¹ Jesús.

23

Sa˭ ga˭tooh˯ Jesús ta´ kih¹ ta˯jwoh¹ kyąą¹ ley kyąąh´ fariseo
(Mr. 12:38-40; Lc. 11:37-54; 20:45-47)

1 Kwee˯ ba´ ga˭hlëëh¹ Jesús jnääh¹ kyąąh´
dsa˯, ga˭jäyh´:
2 —Lä˭jëë˭ ta˯jwoh¹ kyąą¹ ley kyąąh´
fariseo ga˭kǫǫy¹ në´ kih¹ Moisé.
3 Ją˯ jmeeh˯ hnäh´ lä˭jë˭ he˯ jäyh´, hi˭ ją˯
mi˯teh˵ hnäh´ ka˯läh´. Pero ta˭ jmee˯ hnäh´
lä˭kǫǫ˯ jmeey˭. Jëëh´, kǫǫ˯ hlëëh˭ bih¹ mah¹
sa˭ jmeey˭.
4 Kyąąy˯ dsa˯ løø¹ hii˯ he˯ sa˭ lä˭këh´ dsa˯
jmii´ ką¹, pero hñiiy´ ni˭ kǫ˯hi´pih¹ sa˭ kway¹
be´ wa´ra˯ jäh´ kih¹ kyąąh´ kǫǫ˯ mi¹cha´gooy˯
ga´ kway˭ be´.
5 Lä˭jë˭ he˯ jmeey¹ ją˯, jmeey˭ ha˯ lä˭
jee´ jëë¹ dsa˯ kiyh¹. Tih˜ dsëy¹ na˯gyǫh´
cha´kyey¹ kyąąh´ lu´kyooy´ jwi´ sa´hmiih˯ hu´
he˯ na˯sii˯ juu¹ kih¹ Dio. Cha´hoo´ sa´hmiih˯
kiyh¹ jmeey˭ kyoo˯ sa´hloh¹.
6 Tih˜ dsëy¹ dsa˯tąąyh˵ jee´ la¹ llu¹ ga´ miih˯
jee´ kuh˯ dsa˯ hi˯ tąąh´ jmii´, lä˭ją˯ jmeey˭
ka˯läh´ neh˭ gwah˭.
7 Tih˜ dsëy¹ jmee¹ dsa˯ Dio kiyh¹ cha´jwë¹
juuh˯, mah¹ tëëh¹ dsih´ ta˯jwoh¹.
8 Pero hnäh´, ta˭ hęęh˵ hnäh´ he˯ tëëh¹ dsa˯
hnäh´ ta˯jwoh¹, jëëh´ ją˯ą˯ ba´ ląą¹ ta˯jwoh¹
kyąąh¹ hnäh´. Hi˭ kǫǫ˯ ba´ ląą¹ lä˭jëë˭ dsa˯.
9 Ta˭ tëëh˭ hnäh´ Tää˵ ni˭ ją˯ą˯ hi˯ tąąh´ në´
hwa¹ la˯, jëëh´ ją˯ą˯ ba´ hi˯ ląą¹ Tää˵ jnän˵ hi˯
gya¹ gyuuh¹ ya˭jwii¹.
10 Ta˭ kwa˯ hnäh´ jwë¹ he˯ tëëh¹ dsa˯ hnäh´
ta˯jwoh¹, jëëh´ ją˯ą˯ ba´ hi˯ ląą¹ ta˯jwoh¹
kyąąh¹ hnäh´, hi˯ he´ he´ Cristo.
11 Hi˯ jøøh¹ ga´ kyah¹ hnäh´, wa´ jmeey´
ta´he¹ kih¹ lä˭jëë˭ ba´.
12 Jëëh´, hi˯ jmąąą˯ hñiii´ jøøh¹, hi˯ he´ jä¹ ta˭
hwa¹ go˯te˯. Hi˯ jmąąą˯ hñiii´ hwąą´, hi˯ he´
ba´ lęę´ jøøh¹.
13 ˈJwii˜ ba´ hnäh´ ta˯jwoh¹ kyąą¹ ley kyąąh´
fariseo. Hnäh´ hi˯ ta˯jǫǫ¹. Jneh˯ hnäh´ jwë¹
kih¹ dsa˯ mah¹ sa˭ dsa˯tąąyh˵ jee´ jmee˭ Dio
hih˭. Ni˭ hnäh´ sa˭ dsa˯tąąh˵ hnäh´ ni˭ sa˭
kwah¹ hnäh´ jwë¹ dsa˯tąąh˵ jñah´ hi˯ hnøø¹.
14 Jwii˜ ba´ hnäh´ ta˯jwoh¹ kyąą¹ ley kyąąh´
fariseo. Hnäh´ hi˯ ta˯jǫǫ¹. Jñuuh´ hnäh´ hne¹
kih¹ dsa˯më´ hnii´. Mah¹ kǫ˯tąą´ ga´ jmeeh˯
hnäh´ hlëëh´ hnäh´ ki˯wëë´ kyąąh´ Dio. Kih¹
he˯ na˯ na˯ chęę¹ Dio cha˯ga´miih˯ wii´ në´
kyah¹ hnäh´.
15 ˈJwii˜ ba´ hnäh´ ta˯jwoh¹ kyąą¹ ley kyąąh´
fariseo. Hnäh´ hi˯ ta˯jǫǫ¹. Ga˭nääh´ hnäh´
lä˭kąą˯ në´ jmi˯ñeeh˵ lä˭kąą˯ hwa¹ hnooh´
hnäh´ ha˯ lä˭ jee´ lęęh˭ hnäh´ dsa˯ hi˯ sa˭
ma˯hęęh˯ kih¹ Dio. Wa´ra˯ ga˭lëëh˭ hnäh´,
jmąąąh˭ hnäh´ hlëëyh¹ cha˯ga´miih˯ mah¹
dsa˯nääy¹ cha´je˯ tǫ¹ juh˭ ga´ lä˭kǫh´ ga´
hnäh´.
16 ˈJwii˜ ba´ hnäh´, hnooh˯ hnäh´ ką¹
hnäh´ në´ kih¹ dsa˭, pero hi˯ tuu´ ba´ hnäh´.
Mah¹ jwah´ hnäh´: “Hi˯ tąąą˯ hñii´ kyąąh´
gwah˯, sa˭ jmee˭ bii¹ mi˯tey¹ juu¹ kiyh¹. Pero
cher´mah¹ hi˯ ga˭tąąą˯ hñii´ kyąąh´ ku´nøø˯
kih¹ gwah˭, he˯ ją˯ ba´ la¹ bii¹ mi˯tey¹, jwah´
hnäh´.”
17 He˯ ba´ che˯ tąąh˯ hnäh´ dsa˯tuu´. ¿Che´
kyęę´ ga´ ku´nøø˯ lä˭kǫh´ ga´ gwah˭ he˯
mi˯jøø¹ ku´nøø˯?
18 Lä˭ją˯ ka˯läh´ jwah´ hnäh´: “Cher´mah¹
hi˯ ga˭tąąą˯ hñii´ kih¹ na´hyoo´, sa˭ jmee˭
bii¹ mi˯tey¹ juu¹ kiyh¹. Pero cher´mah¹ hi˯
ga˭tąąą˯ hñii´ kih¹ he˯ tääh´ në´ na´hyoo´,
jmee˭ bii¹ mi˯tey¹.”
19 ¡He˯ ba´ che˯ tąąh˯ hnäh´ dsa˯tuu´! ¿Che´
kyęę´ ga´ he˯ hla˯ në´ na´hyoo´, lä˭kǫh´ ga´
na´hyoo´ he˯ mi˯jøø¹ he˯ hla˯ në´ kih¹?
20 Hi˯ tąąą˯ hñii´ kih¹ na´hyoo´, kih¹
na´hyoo´ ba´ ją˯ tąąy˯ hi˭ lä˭kyę˯ kih¹ he˯
hla˯ në´ kih¹ ją˯.
21 Hi˯ tąąą˯ hñii´ kih¹ gwah˭, kih¹ gwah˭ ba´
ją˯ tąąy˯ hi˭ lä˭kyę˯ kih¹ Dio hi˯ gya¹ neh˭
gwah˯ ją˯.
22 Lä˭ją˯ ka˯läh´, hi˯ tąąą˯ hñii´ kih¹ gyuuh¹
ya˭jwii¹, jee´ gya¹ Dio ba´ ją˯ tąąy˯ hi˭ lä˭kyę˯
kih¹ hñii´ Dio ka˯läh´.
23 ˈJwii˜ ba´ hnäh´ ta˯jwoh¹ kyąą¹ ley kyąąh´
fariseo, hnäh´ hi˯ ta˯jǫǫ¹. Kwëëh´ ba´
hnäh´ Dio miih˯ lä˭kǫǫ˯ jäh´ ley, lä˭ la¹ lä˭jë˭
o˯mee´ kih¹ ñe¹, anís, mii¹ ki˯ma¹. Pero sa˭
mi˯teh˵ hnäh´ he˯ kyęę´ ga´ kih¹ ley. Sa˭
jmeeh˯ hnäh´ he˯ llu¹ jmah¹, sa˭ dsa˯lä˯ñih´
hoh´ hnäh´ dsa˯, ni˭ sa˭ mi˯teh˵ hnäh´ juu¹
kyah¹ hnäh´. He˯ la˯ ba´ ją˯ jmee˭ bii¹ jmeeh¹
hnäh´ kǫ˯jøh´ kyąąh´ he˯ kwah˯ hnäh´ na˯.
24 Hnäh´ hi˯ kyę˯ në´, hi˯ tuu´ ba´ hnäh´.
Ląąh¹ hnäh´ lä˭kǫǫ˯ dsa˯ hi˯ ngëë˯ jmii˯ he˯
tąąh´ lu˯ mah¹ sa˭ ngëëy˜ jmii˯ he˯ tąąh´ jah´
kąąh´.
25 ˈJwii˜ ba´ hnäh´ ta˯jwoh¹ kyąą¹ ley kyąąh´
fariseo, hnäh´ hi˯ ta˯jǫǫ¹. Ląąh¹ hnäh´
lä˭kǫǫ˯ ją˯ą˯ hi˯ gyih˜ ma˭la˭ ta˭ ka´luu´
kyah´wii´. Jëëh´ kwëëh´ ba´ hnäh´ Dio miih˯
he˯ la¹ hęęy˯ mah¹ neh˭ tuh˯hoh´ hnäh´
na˯kąh¹ ba´ huu´dsë˯ hii˯ hi˭ lä˭jë˭ he˯ hliih¹
jmah¹.
26 Hnäh´ fariseo hi˯ tuu´. Gyih˭ da´ hnäh´
to˯në´ ta˭ neh˭ kyah´wii´, mah¹ lä˭ją˯ jä¹
na˯jngii¹ ta˭ ka´luu´ ka˯läh´.
27 ˈJwii˜ ba´ hnäh´ ta˯jwoh¹ kyąą¹ ley kyąąh´
fariseo, hnäh´ hi˯ ta˯jǫǫ¹. Ląąh¹ hnäh´
lä˭kǫǫ˯ to˯høø˯ he˯ na˯sǫ˯ hęę˯ tøø˯. Ta˭
në´ kih¹ jnä´ na´hñaah¹, pero ta˭ neh˭ na˯kąh¹
moo´ hlii´ kyąąh´ lä˭jë˭ nëë¹ he˯ soh´. (Véase:
Nu. 19:16)
28 Lä˭ją˯ hnäh´ ka˯läh´, ma˭ra˭ he˯ dsoo´
go˯te˜, ta˭ në´ jmąąąh˭ hnäh´ hñaah¹ llǫǫ¹
mah¹ jëë¹ dsa˯. Pero ta˭ neh˭ tuh˯hoh´ hnäh´
na˯kąh¹ juu¹ ta˯juu¹ kyąąh´ lä˭jë˭ he˯ hliih¹.
29 ˈJwii˜ ba´ hnäh´ ta˯jwoh¹ kyąą¹ ley kyąąh´
fariseo, hnäh´ hi˯ ta˯jǫǫ¹. Jmeeh˯ hnäh´
hne¹ në´ to˯høø˯ jee´ na˯hąą¹ hi˯ ga˭ngëë¹

juu' kih' Dio. Hi̱ jmeeh¯ hnäh´ na´hñaah' në´
na´hyah¯ jee´ na¯haa' lä̱jëë̱ hi̱¯ llu̱u̱' he´.
30 Jwah´ hnäh´, wa´ra¯ jäh´ kih' ma´ chaa¯
jne´ jii̱¯ kih' dsa¯ ma¯gyu̱h¯ jnän` sa̱ ma´
kwan´ be´ kih' hi̱¯ ga̱jngëëh' hi̱¯ ma´ ngëë¯
juu' kih' Dio.
31 He¯ hlëëh´ hnäh´ lä̱na¯, mi¯jnää'
hnäh´ hñaah' he¯ laah' hnäh´ sa´ju̱¯ kih' hi̱¯
ga̱jngëëh' hi̱¯ ma´ ngëë¯ juu' kih' Dio.
32 He¯ja¯ na', ja¯ mi¯hñaa' hnäh´ ta´ kyah'
hnäh´, jee´ hii´ në´ ta´ kih' dsa¯ ma¯gyu̱h¯
jnän`.
33 'He¯ ba´ che¯ hlëëh' hnäh´. Ma̱ra̱ hi̱¯
he´ jëë`, jo̱o̱´siih´ miih¯ laah' hnäh´. Ha¯ ba´
lä̱ja¯, läah´ hnäh´ kih' cha´je¯ he¯ na¯baah`
hnäh´.
34 He¯ja¯ chee̱n¯ jee´ kyah' hnäh´ hi̱¯ ngëë'
juu' kiṉ kih' dsa̱, chee̱n¯ dsa¯ hi̱¯ kyuuh¯,
hi̱ chee̱n¯ ta¯jwoh' kyaaṉ ka¯läh´. Ko¯llaa´
hi̱¯ he´ jngëëh' hnäh´ mah' jñah´ taah´ hnäh´
dsoh´ hma¯cru¯, hi̱ jñah´ jmi´baah' hnäh´
neh¯ gwah¯ mäh¯ kyah' hnäh´. Hi̱¯ go´chaaẖ
hnäh´ jee´ taayh´ lä̱ko̱o̱¯ lä̱ko̱o̱¯ jee´ jwii̱¯
mah' jmeeh´ hnih´.
35 Lä̱¯ja¯, na¯baah` hnäh´ jma¯ kih' lä̱jëë̱¯
hi̱¯ sa̱ aa¯ dsoo´ he¯ ga̱tu̱u̱¯ hwa' la¯, he¯
ga̱løø' kih' Abel hi̱¯ llu̱u̱' he´, lä̱jiih' kih'
Zacaría jo̱o̱´ Berequía hi̱¯ ga̱jngëëh' dsa¯ ta̱
ka´hne¯ kih' gwah¯ koo´ na´hyoo´.
36 Ma̱ra̱ ju'dsoo´ jwëëhn¯ hnäh´, kih'
lä̱jë̱ he¯ ja¯, ja̱ dso´jwii̱´ në´ kih' lä̱jëë̱¯ hi̱¯
taah´ na'.

Meeh¯ dsë' Jesús kih' jwii̱¯ Jerusalén
(Lc. 13:34-35)

37 'Hnäh´ dsa¯ chaa¯ Jerusalén, hnäh´ hi̱¯
jngëëẖ hi̱¯ ngëë¯ juu' kih' Dio mah' teh´
hnäh´ ku̱u̱´ kih' hi̱¯ chee̱ Dio, joh´ jiih¯ sa̱
ma´ hnoon' ma´ jøøhn´ hnäh´ lä̱ko̱o̱¯ jøøh¯
chaah´ hyaa` gyuu¯ chaah´ kyaa' taayh¯ neẖ
sa´kyooy´, pero sa̱ ga̱hiih´ hnäh´.
38 Kih' he¯ja¯, jä' ta̱jmah' ba´ hne' kyah'
hnäh´.
39 Jwëëhn¯ hnäh´, na' ta̱ cha´në´ mo̱so̱
jëëh' ga´ jnä´ ta´ko̱¯jiih' sa̱ ma¯jäh´ hnäh´:
"Na¯jaa¯ hi̱¯ ja' kyaah´ hiẖ kih' Dio."

24

Lloo¯ ko̱o̱¯ jmii´ hla' gwaẖ¯ juuẖ
(Mr. 13:1-2; Lc. 21:5-6)

1 Ya̱¯hëë' Jesús gwaẖ ngaayh'. Jee´ ja¯
ga̱ya̱jäẖ jnääh' koo´ kiyh' mah' ga̱chiih´
jnääh':
—Jëë` da´ ha¯ ko̱h´ na´hñaah' sa̱ la' gwaẖ
jnän`.
2 Mah' ga̱jäh´ Jesús siyẖ jnääh':
—Lä̱jë̱ he¯ jëëh´ hnäh´ na¯, ma¯ra̱
ju'dsoo´ jwëëhn¯ hnäh´, ni̱ ko̱o̱¯ mi ¹ku̱u̱´
na¯, sa̱ jä' në´ kih' øøh¯, lä̱jë̱ ba´ sa´hla'.

Jaa' ja¯ga´ llaa̱ jmi¯gyuu̱, joh´ nëë' sa̱
jmee' lii¯
(Mr. 13:3-23; Lc. 21:7-24; 17:22-24)

3 Jee´ ma´ gyay' në´ moh´ Olivo, ga̱¯ya̱¯jaaẖ
jnääh ' koo´ kiyh' mah' na´lla´ jnääh' juu'
kyaayh´ ta´ko̱¯jiih' sa̱ chaa¯ dsa¯.
—Chiih´ jnääh' lih´ le´ lä̱jë̱ he¯ ma¯jäh´,
hee¯ lii¯ jmee' wa´ra¯ ga̱të´ jee´ ñeh¯ hi̱
wa´ra¯ ga̱të´ jee´ llaa̱ jmi¯gyuu̱ —ga̱chiih´
jnääh' Jesús.
4 Mah' ga̱jeeh¯ Jesús juu' kyaa' jnääh':
—Hnøø' leeh¯ hnäh´ mah' ni̱ jaa¯ sa̱
chaa¯ hi̱¯ mi¯gaa̱ hnäh´.
5 Jëëh´, jwëë´ dsa¯ ya¯nää´ hi̱¯ ka' në´ kiṉ,
jäyẖ: "Jnä´ he´ laan' Cristo hi̱¯ ma¯chee̱'
Dio." Hi̱ jwëë´ dsa¯ mi¯gaay̱.
6 Nuuh' hnäh´ kih' hnii¯ hi̱ lä̱cha¯ juu'
kih' hnii¯ ta̱ la̱ ta̱ jnø̱. Pero ta̱ wa´ jeẖ
hoh´ hnäh´. Lä̱ja¯ lle` kih' le´ ba´, pero sa̱
ga´ ma¯dsëë' jmii´.
7 Tee̱' dsa¯ hi̱¯ chaa¯ ko̱o̱¯ hwa' kyaah´
jyoh´ hwa'. Hi̱ tee̱' dsa¯ta´ kyaah´ jñah´
dsa¯ta´. Lä̱cha¯ dsoo´ he¯ dsa¯kwah´,
lä̱cha¯ hoo´, lä̱kaa¯ ba´ jeh' wii´ hwa'.
8 Kyaah´ lä̱jë̱ he¯ ja¯, ko̱o̱¯ ma¯løø' jëë¯
dsa¯ wii´ ba´.
9 'Ja¯ ga´ ngëë' dsa¯ hnäh´ mah' jmeeyẖ
hnäh´ lä̱ të¯ dsëy' hi̱ jngëëyh' hnäh´.
Ga̱¯lä̱jëë̱ ba´ dsa¯ jmee' na¯høøh´ kyah'
hnäh´ lä̱kaa¯ jmi¯gyuu̱ kwaat¯ kiṉ.
10 Ma´ja¯ jwëë´ dsa¯ tuy' he¯ ma¯dsoo´
dsëy', ngëëy' dsa¯kyaayh´ cha´në´ dsa¯ta´,
mah' jmeey' na¯haayh´ øøyh¯.
11 Jwëë´ dsa¯ jmee' lä̱koh´ hi̱¯ ngëë¯ juu'
kih' Dio mah' ya¯nääy´ jee´ kyah' hnäh´ hi̱
mi¯gaay̱ jwëë´ dsa¯.
12 Lä̱¯cha¯ cha¯miih¯ he¯ hliih'. Kih'
he¯ja¯, jwëë´ dsa¯ mo̱so̱ lä̱¯hnääy'
dsa¯kyaayh´.
13 Pero hi̱¯ kwëëh' dsë' lä̱¯jiih' llaa̱, hi̱¯ he´
ba´ laa´.
14 Ju'hmëë´ la¯, he¯ mi¯jnää̱ lä̱¯ko̱o̱¯ jaa̱
Dio dsa¯ lä̱¯hiẖ kih', lloo¯ lä̱¯kaa¯ lä̱¯juh'
jmi¯gyuu̱ mah' lä̱¯kyuuh¯ lä̱¯jëë̱¯ dsa¯ hi̱¯ sa̱
ga´ ma¯heeh¯ kih' Dio. Ja¯ga´ jä̱ jmii´ juuh¯
jmii´ goo¯ kih' Dio.
15 'Wa´ra¯ ga̱¯lloo' jmii´ jëëh ' hnäh´ neẖ
gwah¯ juuẖ cheh' jaa¯ jah´ laa' na´høø´ ngëë'
jee´ na¯jngii' ja¯, lä̱¯ko̱o̱¯ ga̱¯jäh´ Daniel hi̱¯
ga̱¯ngëë' juu' kih' Dio, (hi̱¯ hë¯ juu' la¯, wa´
lä¯ngëëy´),
16 ma´ja¯, hnäh´ hi̱¯ taah´ hwa' Judea kyuu̱´
hnäh´ ta̱ moh´.
17 Hi̱¯ taah´ jee´ ga̱¯të´ to' jwëë' hne', wa´
jñaay' mah' wa´ kyuu̱' bih'. Sa¯ wa´ kyey´ he¯
cha¯ cha´neẖ.
18 Hi̱¯ taah´ jee´ nuu¯ kih', ta̱ wa´ lla¯nääy´
kiyh' he¯ dsa¯kyey´ sa´hmiih¯.
19 Peeṟ jwii̱¯ dsa¯më´ hi̱¯ kyaa¯ gyuu̱¯
ma´ja¯, hi̱ lä̱ja¯ hi̱¯ jaa̱ gyuu̱¯ gyuu̱¯
ka¯läh´.
20 Ngii´ hnäh´ kih' Dio mah' sa̱ la' jii¯ gyuu̱´
ni̱ sa̱ la' jmii´ he¯ teeh¯ dsa¯ dsë' wa´ra¯
ga̱¯të´ jee´ kyuuh' hnäh´.

21 Ma´ja̱˜ jëë˹ dsa˜ wɨɨ˴ jwërte he˜ sa˖
ma˜jëë˖ dsa˜ lä˖ ma´ ga˖nøø˹ jmɨ˜gyɯɯ˖
lä˖jiih˹ na˹. Ja̱˜ jiih˹ mo˖so˖ jëë˹ gyih˹ jih´ko̱h´.
22 Wa´ra˜ jäh´ kih˹ ngoo˹ ba´ jëë˹ dsa˜ wɨɨ˴
ma´ja̱˜, ni˖ ja̱a̱˜ dsa˜ jiih˖ sa˖ jä˹. Pero ta˖la˖
kih˹ hi˜ na˜llee̱h´ kya̱a̱˹ Dio, cha̱h´ ba´ lla̱a̱˖
jmɨɨ´ he˜ jëëy˹ wɨɨ´.
23 ’Ma´ja̱˜ cher´mah˹ cha̱a̱˜ ko˜llaa̱´ dsa˜
jäh˖: “Hii˜ Cristo cheh˹ la˜”, o “hii˜ Cristo
cheh˹ jee´ oo˖”, ta˖ wa´ hee̱h´ hnäh´ kiyh˹.
24 Jwëë´ dsa˜ ta˜juu˹ ya˜nää´, jäyh˖: “Jnä´
la̱a̱n˹ Cristo, jnä´ ngëën´ juu˹ kih˹ Dio”. Ja̱˖
he˜ ko̱o̱˜ nëë˹ he˜ juh˜ga̱a̱˜ jmeey˹, lä˖jwë´
jee´ mi˜ga̱ay˖ dsa˜, lä˖jiih˹ hi˜ na˜llee̱h´ kya̱a̱˹
Dio mi˜ga̱ay˖ cher´mah˹ ga˖la˹.
25 Ma˜ñeh´ ba´ hnäh´ na˹, jëëh´ ma˜jwah˹
ba´ jnä´ ja̱a̱˹ ha˜ lä˖ le´.
26 ’Lä˖ja̱˜, cher´mah˹ hi˜ jäh˖ sɨih˖ hnäh´:
“Hii˜ gya˹ jee´ oo˖ hwa˹ kii˖ jee´ sa˖ kwa˖
ni˖ miih˜”, ta˖ go˜jëë` hnäh´. Hi˖ cher´mah˹
jäyh˖: “Hii˜ gya˹ cha´neh˖ oo˖”, ta˖ wa´
lä˜hee̱h´ hnäh´.
27 Jëëh´, lä˖ko̱o̱˜ jmee˖ je´ñih˹ he˜ jmee˖
dsa˜lä˜jnä´ lä˖ka̱a̱˜ jmɨ˜gyɯɯ˖, lä˖ja̱˜ lä˖jnä´
lä˖ka̱a̱˜ jmɨ˜gyɯɯ˖ wa´ra˜ ja̱h˹ Hi˜ga˖lëë˹ngo˹
la˜.
28 Jëëh´, wa´ ha˜ cha˜ ha˜ jee´ kya̱a̱˹ hi˜
ma˜na˜juu´, jee´ ja̱˜ ku̱h˹ tu˜sɨih˜.

Wa´ra˜ ga˖të´ jee´ja̱h´ Hi˜ga˖lëë˹ngo˹
(Mr. 13:24-37; Lc. 21:25-33; 17:26-30, 34-36)

29 ’Cha̱h´ ba´ ga´ ma˜ngëë´ ma˜jëë˖ dsa˜
lä˖jë˖ he˜ wɨɨ´ ja̱˜, ja̱˜ hnɨih˹ mo˖so˖ lä˖jnä´
jmëë˹ kih˹ hyoo˜, ni˖ jmëë˹ kih˹ sɨh˜ sa˖
lä˖jnä´. Lä˖sɨi˹ høø˹ nɯɯ´ hi˜ hëë˜ gyɯɯh˹
jmɨ˜gyɯɯ˖, hi˖ lä˖jë˖ he˜ ga´ cha˜ gyɯɯh˹
sa´jeh˹.
30 Ja̱˜ga´ jmee˹ lii˜ gyɯɯh˹ jmɨ˜gyɯɯ˖ jee´ja̱h´
Hi˜ga˖lëë˹ngo˹ la˜. He˜ja̱˜ ki´hooh˹ lä˖jëë˖
nëë˹ dsa˜ hi˜ tä̱ä̱h´ hwa˹ jëëy˹ Hi˜ga˖lëë˹ngo˹
la˜ hi˜ ja̱h´ gyɯɯh˹ jee´ jnii´ kya̱a̱h´ cha˜miih˜
be´, la̱ay˹ jøøh˹.
31 Mah˹ chee̱y˹ ángele kya̱a̱y˹. Kya̱a̱h´ mɨih´
kih˹ luu´ hoo´ jøøyh˖ lä˖jëë˖ hi˜ na˜llee̱h´
kya̱ay˹ hi˜ tä̱ä̱h´ lä˖jë˖ kye̱´ kiih` jmɨ˜gyɯɯ˖,
ta˖ ko˜ta̱a̱˜ lä˖ ga˖të´ jyoh´ ko˜ta̱a̱˜.
32 ’Jëë` da´ hnäh´ kwee˜ ha˜ lä˖ dsoo˜ juu˹
kih˹ chaah˹ higo mah˹ mi˜tëë˹ hnäh´ hñaah˹.
Wa´ra˜ ga˖hyo˹ sɨh´jñoh´ sa´jih´ kih˹, løø˜
dsa˜hyo˜ moo˜ kih˹, ma˜ñeh´ ba´ hnäh´ ngoo˹
ga˖të´ jii˜ jma˹ ba´ ja̱˜.
33 Lä˖ja̱˜ hnäh´ ka˜läh´, wa´ra˜ ga˖jëëh`
hnäh´ dsa˜la´ lä˖jë˖ he˜ ma˜jwahn˹ la˜,
wa´ lä˜ñeh´ hnäh´ he˜ ma˜chehn˹ ho´haah´
kya̱a̱h´ he˜ jähn´ ba´ ja̱˜.
34 Ma˖ra˖ju˹dsoo´ jwëëhn˜ hnäh´, sa˖ llaa̱˖
dsa˜ hi˜ tä̱ä̱h´ na˹ ta´ko˜jiih˹ sa˖ ga´ ma˜lä˜te˹
lä˖jë˖ he˜ ma˜jwahn˹ la˜.
35 Ngëë´ ba´ lä˖jë˖ he˜ cha˜ gyɯɯh˹ hwa˹,
pero juu˹ kin˖ lä˖ ma˜cha˜ ja̱˜ba´.
36 ’Pero ni˖ ja̱a̱˜ sa˖ ñe˜ hee˜ jmɨɨ´ ja̱˜, hee˜
hor˜ ja̱˜, ni˖ ángele hi˜ tä̱ä̱h´ gyɯɯh˹ sa˖ ñe˜,
ni˖ Jo̱o̱´ Dio sa˖ ñe˜. Hñii´ ba´ Tää` ka̱a̱n˖ ñe˜.
37 Lä˖ko̱o̱˜ ga˖la˹ jii˜ kih˹ Noé, ja̱˜ba´ lä˖ja̱˜
le´ wa´ra˜ ga˖të´ jee´ jäh´ Hi˜ga˖lëë˹ngo˹ la˜.
38 Jëëh´, jä̱ä̱˹ sa˖ ga´ ma˜ja˖ jma˹ ma´ tä̱ä̱h´
dsa˜ kuh˜hih˜, ma´ tä̱ä̱h´ dsa˜ jee̱˜ goo˜
lä˖jiih˹ ga˖he˹ Noé neh˖ barco.
39 Ni˖ miih˜ sa˖ ga˖lä˖liih˜ dsa˜ lä˖jiih˹
ja˹ jmɨɨ˜ he˜ ga˖jngɨih˹ kih˹ lä˖jëë˖. Lä˖ja̱˜
ka˜läh´ ni˖ sa˖ liih˜ ga´ dsa˜ wa´ra˜ ga˖të´ jee´
jäh´ Hi˜ga˖lëë˹ngo˹ la˜.
40 Ma´ja̱˜ tä̱ä̱h´ u̱u̱˹ jmee˖ ta´ jee´ nuu˜ kih˹,
ja̱a̱˜ he´ sa̱h˖, hi˖ hi˜ ja̱a̱˜ he´ jä˹.
41 Ma´ja̱˜ tä̱ä̱h´ u̱u̱˹ dsa˜më´ dsë˜. Ja̱a̱˜ he´
sa̱h˖, hi˖ hi˜ ja̱a̱˜ he´ jä˹.
42 He˜ja̱˜ mi˜jnøø´ hnäh´ mɨ´nëh´, jëëh´ sa˖
ñeh´ hnäh´ hee˜ hor˜ jäh´ Dsa˜jøøh˹ kya̱a̱h˹
hnäh´.
43 Wa´ lä˜ngëëh´ hnäh´ he˜ la˜. Cher´mah˹
ja̱a̱˜ dsa˜jɯɯ´ cha´neh˖ ga˖lä˖ñey˖ hee˜ hor˜
dsa˜he´ dsa˜hii˜ cha´neh˖ kiyh˹, jmeey˹ bii˹
sa˖ gwii̱y˜ mah˹ sa˖ kway˹ jwë˹ he˜ jä˖
dsa˜hii˜ cha´neh˖ kiyh˹.
44 Ja̱˜ba´ lä˖ja̱˜, hnøø˹ ma˜na´llu̱u̱h` hnäh´.
Jëëh´, ha˜ ga˜ che˜ jmɨɨ´ he˜ sa˖ jøøh´ hnäh´,
jäh´ Hi˜ga˖lëë˹ngo˹ la˜.

Dsa˜ hi˜ mi˜tëh˹, hi˖ dsa˜ hi˜ sa˖ jmee˖ ta´he˹
(Lc. 12:41-48)

45 ’Ja̱a̱˜ dsa˜ hi˜ mi˜tëh˹ hi˜ cha˜ hɯɯ´dsë˜
llu˹ kih˹, hi˜ he´ ba´ na˜hña̱a̱´ mah˹ hä̱ä̱y˹ hi˜
tä̱ä̱h´ cha´neh˖ kih˹ dsa˜jɯɯy´, kwëëyh˹ kuh˖
hor˜ kih˹.
46 Llu˹ la˹ kih˹ dsa˜ hi˜ jmee˖ ta´he˹,
cher´mah˹ mi˜tëyh˹ lä˖jë˖ mada˜ he˜ nuuyh˜
wa´ra˜ ja̱h˹ jɯɯy´.
47 Ma˖ra˖ ju˹dsoo´ jwëëhn˜ hnäh´, ga˖lä˖jë˖
ba´ he˜ cha˜ kih˹ dsa˜jɯɯy´ tooyh˜ gooy˜.
48 Pero ja̱a̱˜ hi˜ sa˖ hnøø˹ jmee˖ ta´he˹,
jmeey˹ hɯɯ´dsë˜: “Lä˖hëë´ ga´ miih˜
dsa˜jøøh˹ kya̱a̱n˖.”
49 He˜ja̱˜ løøy˹ jmi´ba̱ay˹ dsa˜kya̱a̱yh´
mah˹ kuh´hiyh˹ kya̱a̱h´ hi˜ la̱a̱˹ lla´hiih˜.
50 Pero dsa˜ hña̱a̱˜ dsë˹ he´, jmɨɨ´ he˜
sa˖ jøøy˜ hi˖ hor˜ he˜ sa˖ kyey˜ ni˖ miih˜
hɯɯ´dsë˜, ja̱h´ dsa˜jɯɯy´.
51 Sa˖ lä˜ñih´ dsëy˹ kih˹ dsa˜ he´ heeyh˹
wɨɨ´ mah˹ kwëëyh˹ hee̱˜ ko˜jøh´ kya̱a̱h´ dsa˜
ta˜juu˹. Jee´ ja̱˜ ki´hooyh˹ mah˹ jɯɯy˹ cha˜ja̱y´.

25

Juu˹ na˜hmää´ lä˖ko̱o̱˜ la˹ kih˹ gya̱a̱˹ chih˜më´

1 ’He˜ jä̱ä̱˖ Dio dsa˜ lä˖hih˖ kih˹, jee̱h˹
kwee˜ kih˹ gya̱a̱˹ chih˜më´ hi˜ na´nää˹
choo̱h˜ mɨ˹së˹ na˜hih˜ je˜ mah˹ dsa˜hee̱yh`
dsa˜ñɯɯh˜ hi˜ jee̱´ goo˜.
2 Hña̱a̱´ chih˜më´ he´ ma´ cha˜ hɯɯ´dsë˜ llu˹
kih˹, hña̱a̱´ he´ sa˖ cha˜ he˹ ma´ jmeey˖.

3 Lä˜jëë˜ hi˜ sa˜ ma´ jmee˜ he' he´ ga˜nääy' kyey˜ mɨ'së' kiyh', mah' sa˜ ga˜kay' ga´ miih˜ naa`he˜ koo˜.
4 Pero lä˜jëë˜ chih˜më´ hi˜ ma´ cha˜ huu´dsë˜ llu' kih' he´, ga˜kay' mɨ 'së' kiyh' ko˜jøh´ kyaah´ jee´ ma´ haa´ naa`he˜ koo˜.
5 Pero ga˜lä˜hëë` ga´ dsa˜ñuuh˜ hi˜ ma´ jee˜ goo˜ he´. He˜ja˜ ga˜të´ gwii´ kih' lä˜jëë˜ lä˜jiih' ga˜gwii˜.
6 Ma´ ga˜të´ koo˜ lla˜nuu ', ga˜tooh' dsa˜ miih´, ma´ jäyh´: "Hii˜ dsa˜ñuuh˜ hi˜ jee´ goo˜ ja'. Noo˜ hnäh´ mah' go˜mi˜jeeh˜ hnih´."
7 Ga˜lä˜jëë˜ chih˜më´ he´ ga˜nooy˜ mah' ga˜taayh`ga˜mi˜lluy' mɨ'së' kiyh'.
8 Lä˜jëë˜ hñaa´ chih˜më´ hi˜ sa˜ jmee˜ he' ga˜siiyh˜ chih˜më´ hi˜ ma˜na´lluu` he´: "Kwëëh`jnääh' miih˜ naa`kyah' hnäh´. Jëëh´ ma˜ngoo' ga˜uu˜ mɨ'së' kyaa' jnääh'."
9 Mah' ga˜jeeh˜ lä˜jëë˜ hi˜ ma˜na´lluu` he´ siiyh˜: "Llu' go˜läh ' hnäh´ jee´ hnii˜ dsa˜, jëëh´ he˜ kye´ jnääh' sa˜ lee˜ kih' jee´ lä˜jëë˜ jne´."
10 Ta´ko˜jiih' ga˜nääy' ga˜läy˜ naa` he˜ koo˜ ja˜, ja' dsa˜ñuuh˜ hi˜ jee´ goo˜ he´. Lä˜jëë˜ chih˜më´ hi˜ ma˜na´lluu` he´ ga˜taayh`kyaayh´ jee´ ga˜la' jmii´. Ja˜ hniih' ga˜jnë' ho´haah´.
11 Ko˜hwëë´ ja˜ba´ ma˜ya˜nää` chih˜më´ hi˜ na´lä˜ naa` he´, ma´ jäyh´: "Dsa˜jøøh' kyaan˜, Dsa˜jøøh' kyaan˜, nä´ ho´haah´ kyaa ' jnääh'."
12 Mah' ga˜jeeh˜ dsa˜ he´ juu' kiyh', ga˜siiyh˜: "Ma˜ra˜ ju'dsoo´ jwëëhn˜ hnäh´, sa˜ kyuun˜ hnäh´."
13 He˜ja˜ mi˜jnøø´ hnäh´ mɨ´nëh´, jëëh´ sa˜ ñeh´ hnäh´ hee˜ jmii´ ni˜ hee˜ hor˜ jäh´ Hi˜ga˜lëë'ngo' la˜.

Juu' na˜hmää´ lä˜koo˜ la' kih' uu˜ dsa˜ hi˜ ga˜hyoh' kuu´
(Lc. 19:11-27)

14 'He˜ jää˜ Dio dsa˜ lä˜hih˜ kih', jeeh' kwee˜ lä˜koo˜ ga˜jmee´ jaa˜ dsa˜, jää' ja˜ga´ dsooy' koo˜ jee´ jwii˜ uu´. Ga˜tëëyh' dsa˜ hi˜ ma´ jmee˜ ta´ kiyh' mah' ga˜tooyh˜ goo˜ kuu´ he˜ kyaah´ jmeey' ta´.
15 Jaa˜ he´ ga˜kwëëyh' hña´ mil kuu´. Jee´ ga˜të´ uu' he´ ga˜kwëëyh' to' mil. Jee´ ga˜të´ uu˜ he´ ga˜kwëëyh' koo˜ mil ba´. Lä˜jaa˜ lä˜jaa˜ ga˜kwëëyh' lä˜koo˜ te' tääy˜ jmeey' ta´. Ja˜ga´ na˜ ngooy' uu´.
16 Hi˜ ga˜hyoh' hña´ mil kuu´ he´, ga˜jmeey´ ta´ kyaah´ mah' ga˜liyh' jyoh´ ga´ hña´ mil na˜dsë˜ lle´.
17 Ja˜ba´ lä˜ja˜ ga˜jmee´ hi˜ ga˜hyoh' to' mil kuu´ he´, mah' ga˜liyh' jyoh´ ga´ to' mil na˜dsë˜ lle´.
18 Pero hi˜ ga˜hyoh' koo˜ mil kuu´ he´, ngooy' na´jmeey´ too˜ hwa' mah' na´hmääy´ kuu´ kih' dsa˜juuy´.
19 'Ma˜ngëë´ cha˜miih˜ jmii´, ja˜ga´ jah' dsa˜juu´ lä˜jëë˜ uu˜ dsa˜ he´. Mah' ga˜ngiiyh' kwaat˜ kih' lä˜jaa˜ lä˜jaa˜.
20 To˜në´ ga˜lloo' hi˜ ga˜hyoh' hña´ mil kuu´, na´kooy˜ jyoh´ ga´ hña´ mil na˜dsë˜ lle´. Mah' ga˜jäyh´ siiyh˜: "Dsa˜jøøh' kyaan˜, ga˜kwëëh`jnä´ hña´ mil kuu´. Hee˜ la˜ kiin´ jyoh´ ga´ hña´ mil he˜ ga˜lihn' na˜dsë˜ lle´ kuu´ ja˜."
21 Mah' ga˜jäh´ dsa˜juuy´ siiyh˜: "Llu' ba´ hne˜ moz˜ kyaan˜ hi˜ mi˜teh' kyaah´ jnä´. Kih' he˜ ma˜lä˜teh' kyaah´ ko˜hi´pih' he˜ ga˜hñah', he˜ja˜ kwëëhn˜ hne˜ cha˜ga´miih˜. Ña˜ kyaah´ jnä´ mah' wa´ dsa´toohn´ jee´ chaa˜ jne´ llu'."
22 'Ga˜lloo' ka˜läh´ hi˜ ga˜hyoh' to' mil kuu´. Ga˜jäyh´: "Dsa˜jøøh' kyaan˜, to' mil kuu´ ga˜kwëëh`jnä´. Hee˜ la˜ kiin´ jyoh´ ga´ to' mil he˜ ga˜lihn' na˜dsë˜ lle´ kuu´ ja˜."
23 Mah' ga˜jäh´ dsa˜juuy´ siiyh˜: "Llu' ba´ hne˜ moz˜ kyaan˜ hi˜ mi˜teh' kyaah´ jnä´. Kih' he˜ ma˜lä˜teh' kyaah´ ko˜hi´pih' he˜ ga˜hñah', he˜ja˜ kwëëhn˜ hne˜ cha˜ga´miih˜. Ña˜ kyaah´ jnä´ mah' dsa´toohn´ jee´ chaa˜ jne´ llu'."
24 'Jee´ ga˜dsaa', ja' hi˜ ga˜hyoh' koo˜ mil kuu´. Mah' ga˜jäyh´: "Dsa˜jøøh' kyaan˜, kyuun˜ hne˜ he˜ hääh'. Chooh´ ta´ jee´ sa˜ ma˜jñeeh´, juuh´ mɨ'ju˜ jee´ sa˜ na˜jnää´ kyah'.
25 Kih' he˜ja˜, ga˜lä˜gohn˜ mah' ga˜hmän' kuu´ kyah' neh˜ hwa'. Jee´ la˜ kiin´ he˜ la' kyah'."
26 Mah' ga˜jäh´ dsa˜juu´: "He˜ ba´ che˜ hlëëh' hne˜ moz˜ jwih'. Ñeh´ ba´ hne˜ kwee˜ he˜ choohn˜ jee´ sa˜ ma˜jngëën' mah' juuhn´ mɨ'ju˜ jee´ sa˜ na˜jnää´ kin˜.
27 Kih' he˜ja˜, ma˜ää˜ jmii´ ma´ mi˜hää´ dsa˜ kuu´ kin˜, mah' ma˜la˜ ma˜jahn˜, ma´ ngëëh´ kin˜ na´tee`kyaah´ sa´joo´.
28 Jñuuh´ hnäh´ kuu´ na˜ mah' kwëëh`hi˜ cha˜ kih' gya' mil.
29 Jëëh´, hi˜ cha˜ kih', hyoyh˜ ga´ mah' lä˜cha˜ kiyh' cha˜ga´miih˜. Hi˜ cha˜ miih˜ kih', dsa˜jñuh' go˜te˜ he˜ cha˜ kiyh'.
30 Moz˜ jwih' na˜, jwää˜ ta˜ ka´hne˜ jee´ na˜hoo˜. Jee´ ja˜ ki´hooyh' mah' juuy' cha˜jay´."

Lä˜la˜ le´ kih' dsa˜ wa´ra˜ ga˜të´ jee´ lla' Dio ta´

31 'Wa´ra˜ ga˜të´ jee´ jäh´ Hi˜ga˜lëë'ngo' la˜, jee´ ba´ je˜ tø˜jlëë˜ ñih' jäyh´ ko˜jøh´ kyaah´ ángele kyaay', ja˜ga´ gyay˜ laay' jøøh' jmeey' hih˜.
32 Cha´nën´ ja˜ kuh' lä˜jëë˜ nëë' dsa˜ hi˜ chaa˜ hwa' la˜ mah' llaa˜ jnih´ ma˜ kih˜kih'. Jmeen`kiyh' lä˜koo˜ jmee˜ dsa˜ hi˜ hää˜ jah´ wa´ra˜ ga˜jmeey´ ma˜ kih˜kih' borrego kyaah´ chivo.
33 Llaan˜ borrego jwoo' ra˜lluu' kin˜ mah' chivo llaan˜ jwoo' ra˜këh'.

34 ’Mah˜ jwah˜ jnä´, hi̱˜ la̱a̱˜ Dsa˜ta´ jøøh˜,
jwïïn˜ hi̱˜ tä̱ä̱h´ jwoo˜ ra˜llu̱u̱˜ kin˜: “Ya˜nää´
hnäh´ hi̱˜ ma˜na˜jä̱ä̱˜ kya̱a̱˜ Tää` kya̱a̱n˜.
Kyah˜ ba´ hnäh´ jee´ jmee˜ Dio hih˜ la˜
he˜ ma˜na´llu` kyah˜ hnäh´ lä˜ ma´ huu̱˜
jmï˜gyuu̱˜.
35 Jëëh´, lä˜ ma´ kyo̱hn˜ ga˜kwëëh` ba´
jnä´ he˜ ga˜kuhn˜. Lä˜ ma´ lä˜ki̱i̱˜ dsën˜,
ga˜kwëëh` ba´ jnä´ jmïï˜ he˜ ga˜huhn˜. Lä˜
ma´ ngën˜ cha´jwë˜ juuh˜ ga˜teeh` ba´ jnä´
cha´neh˜ kyah˜ hnäh´.
36 Ma´ sa˜ cha˜ he˜ ma´ kë̱hn˜, ga˜kwëëh`
ba´jnä´ hmïïh˜ he˜ ga˜kë̱hn˜. Lä˜ ma´kya̱a̱n˜
dsaahn´ na´nääh˜ hnäh´ kin˜. Lä˜ko̱o̱˜ ma´
hä̱ä̱n´ neh˜ñe˜, na´jë̱ë̱h` hnäh´ jnä´.”
37 ’Ma´ja̱˜ jäh˜ lä˜jë̱ë̱˜ hi̱˜ llu̱u̱˜ he´ sïïyh˜
jnä´: “Dsa˜jøøh˜ kya̱a̱n˜, ¿lïh´ ba´ ga˜jë̱ë̱´
jnääh˜ hne˜ ngëh˜ kya̱a̱h˜ mah˜ ga˜kwa´
jnääh˜ he˜ ga˜kuh˜? ¿Lïh´ ba´ ga˜jëë´ jnääh˜
ngëh˜ na˜ki̱i̱˜ hoh´ mah˜ ga˜kwa´ jnääh˜
jmïï˜ he˜ ga˜hi̱h´?
38 ¿Lïh´ ba´ ga˜jëë´ jnääh˜ ngëh˜ cha´jwë˜
juuh˜ mah˜ ga˜tee´ jnääh˜ hne˜? ¿Lïh´ ba´
ga˜jëë´ jnääh˜ sa˜ cha˜ hmïïh˜ ma´kye̱h´ mah˜
ga˜kwëëh´ jnääh˜ hne˜ hmïïh˜ he˜ ga˜kye̱h˜?
39 ’¿Lïh´ ba´ ga˜jëë´ jnääh˜ dsa̱a̱h´ hne˜?
¿Lïh´ ba´ ga˜jë̱ë̱´ jnääh˜ hne˜ hä̱ä̱h´ neh˜ñe˜
mah˜ na´jë̱ë̱´ jnääh˜ hne˜?”, jäyh˜ sïïyh˜ jnä´.
40 ’Ja̱˜ ga´ na˜ jwah˜ jnä´, hi̱˜ la̱a̱˜ Dsa˜ta´
jøøh˜, jwïï˜ jnih´: “Ma˜ra˜ ju˜dsoo´ jwë̱ë̱hn˜
hnäh´, he˜ ga˜jmeeh´ hnäh´ kih˜ øøhn˜ hi̱˜
tä˜ñee´ tä̱ä̱h´ la˜, he˜ ga˜jmeeh´ hnäh´ kin˜
ba´ja̱˜.”
41 ’Lä˜ cha̱h´ ja̱˜ jwïïn˜ hi̱˜ tä̱ä̱h´ jwoo˜
ra˜kë̱h˜ he´: “Jñuuh´ hnäh´ kin˜ hi̱˜ kya̱a̱h´
dso´jwïï´, ta˜ cha´je˜ ba´ kyah˜ hnäh´ jee´ sa˜
uu˜ jïh´ko̱h´, jee´ ma˜na˜jä̱ä̱´ kih˜ hi̱˜sa˜llu̱˜
kya̱a̱h´ ángele kya̱a̱y˜.
42 Jëëh´ lä˜ ma´ kyo̱hn˜ sa˜ ga˜kwëëh` jnä´
he˜ ma´ kuhn`. Lä˜ ma´ lä˜ki̱i̱˜ dsën˜, sa˜
ga˜kwëëh` jnä´ jmïï˜ ma´huhn`.
43 Lä˜ ma´ ngën˜ cha´jwë˜ juuh˜, sa˜
ga˜teeh` jnä´ cha´neh˜ kyah˜ hnäh´. Ma´ sa˜
ga˜lä˜cha˜ he˜ ma´ kë̱hn˜, sa˜ cha˜ hmïïh˜
ga˜kwëëh` jnä´. Lä˜ ma´ kya̱a̱n˜ dsaahn´ hi˜
ma´ hä̱ä̱n´ neh˜ñe˜, hnäh´ sa˜ na´jë̱ë̱h` jnä´.”
44 ’Ma´ja̱˜ ngïï˜ dsa˜ he´ juu˜ kin˜, jäyh˜:
“Dsa˜jøøh˜ kya̱a̱n˜, ¿lïh´ ba´ ga˜jëë´ jnääh˜
ngëh˜ kya̱a̱h˜, ngëh˜ na˜ki̱i̱˜ hoh´, sa˜ cha˜
hmïïh˜ ma´ kë̱h˜, ma´ na˜hë̱ë̱h˜ cha´jwë˜
juuh˜, ma´ dsaah´ o ma´ hä̱ä̱h´ neh˜ñe˜ mah˜
sa˜ ga˜jmee´ jnääh˜ be´ kyah˜?”
45 ’Ja̱˜ ga´ na˜ jwah˜ jnä´, hi̱˜ la̱a̱˜ Dsa˜ta´
jøøh˜, jwïï˜ jnih´: “Ma˜ra˜ ju˜dsoo´ jwë̱ë̱hn˜
hnäh´, he˜ sa˜ ga˜jmä̱ä̱h` hnäh´ he˜ hi̱˜
tä˜ñee´ tä̱ä̱h´ la˜, jnä´ ba´ he´ sa˜ ga˜jmä̱ä̱h`
hnäh´ he˜.
46 Lä˜jë̱ë̱˜ hi̱˜ hlë̱ë̱h˜ he´ dsa˜nääy˜ jee´ sa˜
lla̱a̱˜ jëëy˜ wïï´. Mah˜ lä˜jë̱ë̱˜ hi̱˜ llu̱u̱˜ he´
dsa˜nääy˜ jee´ mo˜so˜ ju̱u̱y´.”

26

Ma´ hnooh˜ dsa˜ ha˜ lä˜ jee´ ma´ sa̱a̱yh˜ Jesús
(Mr. 14:1-2; Lc. 22:1-2; Jn. 11:45-53)

1 Ma˜la˜ ba´ ma˜kwa´ Jesús lä˜jë˜ juu˜ ja̱˜,
ga˜jäyh´ sïïyh˜ jnääh˜ discípulo kya̱a̱y˜:
2 —Ma˜ñeh´ ba´ hnäh´, na˜ jee´ to̱ ˜ jmïï`
ma˜la˜ jmïï´ he˜ ku̱h˜ dsa˜ borrego mäh˜.
Jee´ ja̱˜ ngëë˜ dsa˜ Hi̱˜ga˜lë̱ë̱˜ngo˜ la˜ mah˜
tä̱ä̱y˜ dsoh´ hma˜cru˜.
3 Ma´ja̱˜ ga˜ku̱h˜ jmi˜dsa˜ ka̱a̱h´ kya̱a̱h´
lä˜jë̱ë̱˜ ta˜jwoh˜ kya̱a̱˜ ley kya̱a̱h´ lä˜jë̱ë̱˜
dsa˜guuh´ në´ta´ kih˜ Caifá, jmi˜dsa˜ hi̱˜
kye̱˜ në´.
4 Mah˜ ga˜ta̱a̱yh` juu˜ kwee˜, ha˜ lä˜
jee´ sa̱a̱yh˜ Jesús kya̱a̱h´ juu˜ ta˜juu˜ mah˜
jngëëyh˜.
5 —Sa˜ le´ ka̱a̱h´ jnih´ jee´ jmïï´ la˜, mah˜ sa˜
chi´jwa̱a̱˜ dsa˜ jee´ jwïï˜ la˜ —ga˜jäyh´.

Ja̱a̱˜ dsa˜më´ ga˜huu˜ jmïï˜ mi˜jwïï˜ lle´ Jesús
(Mr. 14:3-9; Jn. 12:1-8)

6 Ma´ gya˜ Jesús ka˜läh´ jee´ jwïï˜ Betania
cha´neh˜ kih˜ Simón hi̱˜ ma´ dsaah´ dsoo´
hmih˜ høø˜.
7 Jee´ ja̱˜ gyay˜ kuh˜hi̱yh˜, ma´ ga˜lloo˜ ja̱a̱˜
dsa˜më´ hi̱˜ ma´ kye̱˜ ko̱o̱˜ së˜ alabastro he˜
haa´ jmïï˜ mi˜jwïï˜ he˜ kye̱e̱´ hmooh˜. Mah˜
ga˜huuy˜ lle´ Jesús.
8 Ma´ ga˜jëë´ jnääh˜ lä˜ko̱o̱˜ ga˜jmee´
dsa˜më´ he´, ga˜lä˜lle̱e̱´ jnääh˜, mah˜ ga˜jäh´
jnääh˜:
—¿He˜la˜ ma˜he̱e̱˜ dsa˜më´ na˜ jmïï˜
mi˜jwïï˜ kih˜?
9 Llu˜ wa´ra˜ jäh´ kih˜ ga˜hnïïy´ go˜te˜ ba´
mah˜ kuu´ ja̱˜ ma´ kwëëyh˜ hi̱˜ tä˜ñee´.
10 Pero ga˜lä˜kyuuh˜ Jesús huu´dsë˜ kya̱a̱˜
jnääh˜, he˜ja̱˜ ga˜sïïyh˜ jnääh˜:
—¿He˜la˜ jmeeh˜ hnäh´ jwïïh` kih˜ dsa˜më´
la˜? Llu˜ ba´ he˜ ma˜jmeey´ lä˜la˜ kin˜.
11 Jëëh´, lä˜ ma˜tä̱ä̱h´ na˜ ba´ hi̱˜ tä˜ñee´
kya̱a̱h´ hnäh´. Pero jnä´, mo˜so˜ gyan`
ki˜wëë´ jee´ kyah˜ hnäh´.
12 Kya̱a̱h´ he˜ ma˜hu̱u̱y˜ jnä´ jmïï˜
mi˜jwïï˜, he˜ ma˜mi˜llu̱u̱y˜ jnä´ jä̱ä̱˜ ba´ la˜,
ja̱˜ga´ ha̱a̱˜ dsa˜ jnä´.
13 Ma˜ra˜ ju˜dsoo´ jwë̱ë̱hn˜ hnäh´, lä˜ka̱a̱˜
jmï˜guu̱˜ jee´ kwa˜ dsa˜ ju˜hmëë´ kin˜,
lä˜cha˜ juu˜ ha˜ lä˜ko̱o̱˜ ma˜jmee´ dsa˜më´
la˜, mah˜ lä˜ja̱˜ lä˜dsooh˜ dsë˜ dsa˜ kiyh˜.

Juda ga˜ngëë˜ Jesús
(Mr. 14:10-11; Lc. 22:3-6)

14 Ma˜ngëë´ he˜ ja̱˜, ja̱a̱˜ dsa˜kya̱a̱h´
jnääh˜ hi̱˜ che̱e̱˜ Juda Iscariote ngooy˜ kih˜
dsa˜ka̱a̱h´ kya̱a̱˜ jmi˜dsa˜.
15 Mah˜ ga˜jäyh´:
—¿Joh´ kwëëh ˜ jnä´ mah˜ ngëë´ jnih´
ja´gooh˜ hnäh´? —sïïyh˜.
He˜ja̱˜ ga˜jïïh˜ dsa˜ he´ kiyh˜ gyii´gya´ kuu´
tøø˜.

16 He⁻ja⁻ ga⁻løø⁴ Juda hnooh⁻ ha⁻ lä⁻
jmeey¹ mah⁴ ngëëy¹ Jesús ja´goo⁻ dsa⁻ he´.

Ga⁻jmee´ Dsa⁻jøøh¹ jnän` ma⁻nuu⁻ kyaah´
ga⁻hiyh¹ juu¹
(Mr. 14:12-25; Lc. 22:7-23; Jn. 13:21-30; 1
Co. 11:23-26)

17 To⁻në´ jmii´ he⁻ ga⁻løø⁴ dsa⁻taah` dsa⁻
jmeey⁻ jmii´ kuyh⁻ he´ñiih⁻ he⁻ sa⁻ kyaah´
levadura, ga⁻ya⁻jäh⁻ jnääh ¹ koo´ kih¹ Jesús
mah⁴ ga⁻ngii´ jnääh⁴ juu¹ kiyh⁴:
—¿Ha⁻ jwah´ mi´llu` jnääh⁴ jee´ kihn´
ma⁻nuu⁻?

18 He⁻ja⁻ ga⁻jäyh´ siiyh⁻ jnääh¹:
—Go⁻nää´ hnäh´ ta⁻ jee´ jwii⁻ juuh⁻.
Cha´jwë¹ ja⁻, jeeh⁻ hnäh´ jaa⁻ dsa⁻. Ja⁻ jwiih´
dsa⁻ he´: "Lä⁻la⁻ jäh´ ta⁻jwoh¹ kyaa¹ jnääh¹:
Ma⁻ngoo⁴ ga⁻dsëë¹ jmii´ kin⁻. Cha´neh⁻ kyah⁴
kyeh´ jnääh⁴ borrego mäh⁴ kyaah´ discípulo
kyaan⁻."

19 He⁻ja⁻ ga⁻nøø⁴ jnääh ¹ lä⁻koo⁻ mada⁻
he⁻ ga⁻jmee´ Jesús kyaa¹ jnääh¹ hi⁻ ga⁻mi⁻llu`
jnääh⁴ jee´ ga⁻kuyh⁻ ma⁻nuu⁻.

20 Ma´ ga⁻nuu⁻ jmii´ ja⁻, ga⁻gya⁻ Jesús në´
na´mes⁻ kyaah´ lä⁻jëë⁻ gya⁻tuu´ jnääh¹.

21 Ta´ko⁻jiih¹ ma´ tøøh´ jnääh⁴ kih⁻hih⁻
jnääh¹, ga⁻jäh´ Jesús:
—Ma⁻ra⁻ ju¹dsoo´ jwëëhn⁻ hnäh´, jaa⁻ jee´
lä⁻jëë⁻ hi⁻ kuh⁻ kyaah´ jnä´, ngëëy⁴ jnä´.

22 Peer⁻ ja⁴ meeh⁻ dsë⁻ jnääh¹ ma´ ga⁻nuu´
jnääh¹ juu¹ ja⁻, mah⁴ lä⁻jaa⁻ lä⁻jaa⁻ jnääh ¹
ga⁻ngii´ jnääh⁴ juu¹ kiyh⁴:
—¿Che´ ja⁻ he´ jnä´ na⁻ hlëëh´? —ga⁻jäh´
jnääh⁴.

23 He⁻ja⁻ ga⁻jeeh⁻ Jesús juu¹ kyaa¹ jnääh¹:
—Hi⁻ tä⁻ goo⁻ kyaah´ jnä´ neh⁻ wii´ la⁻, hi⁻
he´ ba´ na⁻ hi⁻ ngëë⁴ jnä´.

24 Ma⁻ra⁻ ju¹dsoo´, Hi⁻ga⁻lëë¹ngo⁴ la⁻ le´
kiyh¹ lä⁻koh´ ma⁻na⁻sii⁻. Pero jwii⁻ dsa⁻
hi⁻ ngëë⁻ Hi⁻ga⁻lëë¹ngo⁴ la⁻. Llu⁴ ga´ la¹
kih⁴ dsa⁻ñuuh⁻ he´ wa´ra⁻ jäh´ kih⁴ sa⁻
ga⁻lä⁻chaay⁻ go⁻te⁻ ba´.

25 Ja⁻ga´, ga⁻jeeh⁻ Juda hi⁻ ga⁻ngëë⁴ Jesús,
ga⁻jäyh´:
—O che´ jnä´ ba´ ta⁻jwoh⁴.
—Hñaah¹ ba´ hne⁻ ma⁻jäh´ —ga⁻jäh´ Jesús
siiyh⁻.

26 Ko⁻jiih¹ tääyh´ kuyh⁻, ga⁻ka⁴ Jesús
he´ñiih⁻ mah⁴ ga⁻kway´ ti´hmaah´ kih¹ Dio.
Ma⁻ngëë´ ma⁻kway´ ti´hmaah´ kih¹ Dio,
ga⁻llaay⁴ he´ñiih⁻ ja⁻, mah⁴ ga⁻kwëëyh⁴ jnääh
¹, ga⁻jäyh´:
—Kye⁻ hnäh´ mah¹ kuh⁴ hnäh´, he⁻ la⁻ na⁻
jmi⁻ngo⁴ kin⁻.

27 Lä⁻ja⁻ ka⁻läh´ ga⁻kay⁴ wa´kyaah´,
ga⁻kway´ ti´hmaah´ kih¹ Dio, ja⁻ga´
ga⁻kwëëyh⁴ jnääh¹, ga⁻jäyh´:
—Hih´ hnäh´ lä⁻jëë⁻ hnäh´.

28 Jëëh´, he⁻ la⁻ na⁻ jma⁻ kin⁻ he⁻ kyaah´
jmee¹ Dio koo⁻ hmooh´ hmëë´. He⁻ja⁻ tuu⁻
jma⁻ kin⁻ kih⁴ jwëë´ dsa⁻ mah¹ dsa⁻che`
dso´kye⁻ kiyh⁴.

29 Lä⁻la⁻ jwëëhn⁻ hnäh´, mo⁻so⁻ huh` ga´
jnä´ jmih¹ mi¹jëh⁴ ma⁻ää⁻, lä⁻jiih¹ lloo⁻ jmii´
huhn` ka⁻läh´ lä⁻hmëë´ kyaah´ hnäh´ jee´
jmee¹ Tää` kyaan⁻ hih⁻ —ga⁻jäh´ Jesús siiyh⁻.

Ga⁻hmä´ Pee´ juu¹ he⁻ sa⁻ kyuuy⁻ Jesús
(Mr. 14:26-31; Lc. 22:31-34; Jn. 13:36-38)

30 Ma⁻ngëë´ ma⁻hä´ jnääh⁴ kih⁴ Dio,
ga⁻nøø⁴ jnääh¹ ta⁻ moh´ Olivo.

31 Ja⁻ga´ ga⁻jäh´ Jesús siiyh⁻ jnääh¹:
—Lä⁻jëë⁻ ba´ hnäh´ beeh¹ jnä´ na⁴ hwë¹.
Lä⁻ja⁻ na⁻siii⁻ juu¹ kih⁴ Dio: "Jmeen` dsoo´
kih¹ hi⁻ hää⁻ lä⁻jëë⁻ borrego, hi⁻ lä⁻jëë⁻ bor-
rego kyaay¹ sa⁻jñee´."

32 Pero ga´ ma⁻lä⁻jiihn` ka⁻läh´, hii⁻ jnä´
niin` na´jään` hnäh´ ta⁻ Galilea.

33 He⁻ja⁻ ga⁻jäh´ Pee´:
—Ma⁻ke⁻ lä⁻jëë⁻ ga⁻bee⁻ hne⁻, pero jnä´
jih´koh´ sa⁻ been⁻ hne⁻.

34 He⁻ja⁻ ga⁻jäh´ Jesús siiyh⁻ Pee´:
—Ma⁻ra⁻ ju¹dsoo´ jwëëhn⁻ hne⁻, na⁴ hwë¹,
jää⁴ ja⁻ga´ hooh¹ chaah´ dsoo¹, hne⁻ ma⁻të´
hnë⁻ jiih⁻ ma⁻hmäh´ juu¹ he⁻ sa⁻ kyuuh⁻
jnä´.

35 —Ma⁻ke⁻ ga⁻juun¹ ko⁻jøh´ kyaah´ hne⁻,
sa⁻ jwahn⁻ lä⁻na⁻ —ga⁻jäh´ Pee´.
Lä⁻ja⁻ kwee⁻ ba´ ga⁻jäh´ jnääh⁴ lä⁻jëë⁻
jnääh¹.

Ñee´ Jesús Getsemaní na´chuuy´ kyaah´
Dio
(Mr. 14:32-42; Lc. 22:39-46)

36 Ma⁻ngëë´ he⁻ ja⁻, ga⁻nøø⁴ jnääh¹ kyaah´
Jesús koo⁻ jee´ chee⁻ Getsemaní. Ma´
ga⁻lla⁻nøø⁴ jnääh ¹ jee´ ja⁻, ga⁻siiyh⁻ lä⁻jëë⁻
jnääh¹:
—Jee´ la⁻ ba´ go⁻taah´ hnäh´ ta´ko⁻jiih¹
na´chuun¹ kyaah´ Dio.

37 Ga⁻jääy¹ ma⁻la⁻ Pee´, kyaah´ lä⁻uu´ joo´
Zebedeo ba´. Chah´ ba´ ja¹ meeh⁻ dsëy⁴ hi⁻
chaay⁻ cha⁻miih⁻ huu´dsë⁻.

38 He⁻ja⁻ ga⁻jäh´ Jesús siiyh⁻:
—Peer⁻ meeh⁻ dsën⁻, lä⁻jiih¹ juun´ go⁻te⁻
la⁴ kin⁻. Jee´ na⁻ ba´ jää´ jnä´. Kwëëh` hoh´
hnäh´, ta⁻ gwii⁻ hnäh´.

39 Ja⁻ga´ ngoo¹ Jesús miih⁻ ga´ ta⁻ cha´në´.
Jee´ ja⁻ ga⁻juuyh⁴ jnëy´ mah⁴ ga⁻jluuy¹ lley´ lä⁻
ga⁻të´ hwa⁴, ga⁻chuuy´ kyaah´ Dio:
—Tää` kyaan⁻, cher´mah¹ le´, lää` jnä´ kih⁴
he⁻ wii´ he⁻ jëën⁻ na⁴. Pero sa⁻ wa´ le´ lä⁻
hnoon⁴ hñiin⁻, wa´ le´ lä⁻ hnooh⁻ hñaah¹ ba´.

40 Ma´ jah¹ Jesús ka⁻läh´ jee´ ma´ tääh´
discípulo kyaay¹, ga⁻jëëy⁴ ma⁻na⁻gwiiy⁻.
He⁻ja⁻ ga⁻siiyh⁻ Pee´:
—¿Che´ ni⁻ koo⁻ hor⁻ sa⁻ ma⁻lä⁻be´ hoh´
he⁻ ma⁻nah´ na⁻nëh´ kyaah´ jnä´?

41 Wa´ na⁻nëh´ hnäh´, ngii´ hnäh´ kyah¹ kih⁴
Dio mah⁴ sa⁻ leh⁻ he⁻ hliih¹ hnäh´. Hnøø⁴ ba´
jmi⁻lle´ jnän` kwa¹ be´. Pero jmi⁻ngo⁴ jnän`
sa⁻ bee´ —ga⁻jäyh´.

42 Ngooy¹ ka⁻läh´ na´chuuy´ kyaah´ Dio jee´
ga⁻të´ to⁴ jiih⁻:

—Tää̀ kyąąn̗ˆ, cher´mahˡ saˆ leˇ läąąh´ jnäˇ kihˡ heˇ wiïˇ laˇ, cher´mahˡ maˆraˆ heˇ huhǹ baˇ jnäˇ, waˇ leˇ läˆ hnoohˇ hñaahˡ baˇ —gaˆjäyhˇ.

43 Maˇ jąyhˡ kaˇläh´, gaˆjëëyˡ läˆjëëˆ baˇ maˇnaˇgwïïˇ. Jëëh´, läˆgwïïyˆ jwërte.

44 Ngooˡ Jesús kaˇläh´ läˆhmëëˇ jeeˇ gaˆtëˇ hnëˇ jïïhˇ naˇchụụyˇ kyąąh´ Dio, jąˇbaˇ kyąąh´ juuˡ heˇ maˇhlëëyh´ jąąˡ jąˇ.

45 Maˇ jąyhˡ kaˇläh´ jeeˇ maˇ tøøh´ jnäähˡ läˆjëëˆ jnäähˡ, gaˆsïyhˆ jnäähˡ:

—Gwïïˇ baˇ hnäh´ kyahˡ, tęęh̀ hnäh´ hoh´. Maˇlloo ˡ horˇ jąąˇ Hïˇgaˆlëëˡngoˡ laˇ, ngëëˡ dsih´ gooˇ dsaˇ hñaaˇ dsëˡ.

46 Nooˇ hnäh´, mahˡ maˆnøøǹ. Maˇngooˡ yaˇjąąhˆ hïˇ ngëëˡ jnäˇ —gaˆjäyh´.

Gaˆsąąyhˡ Jesús
(Mr. 14:43-50; Lc. 22:47-53; Jn. 18:2-11)

47 Llaˆ gyihˡ juuˡ jąˇ maˇ jaˡ Juda, jąąˇ jeeˇ läˆjëëˆ gyaˆtụụˇ dsaˇkyąąh´ jnäähˡ. Jayˡ kyąąh´ kọọˇ näąˡ dsaˇ, hïˇ maˇ kyęˇ ñeˡ, hïˇ maˇ kyęˇ hmaˇ, läˆhihˆ kihˡ taˇjwohˡ kyąąˡ ley kyąąh´ dsaˇkąąh´ kyąąˡ jmiˇdsaˇ, kyąąh´ dsaˇgyụụh´.

48 Juda hïˇ gaˆngëëˡ Jesús, jąąˡ gaˆtąąyhˇ dsaˇ heˇ juuˡ:

—Hïˇ chụhǹ kihˡ, hïˇ heˇ heˇ. Jąˇ sąąhˆ hnäh´ —gaˆjäyh´.

49 Heˇjąˇ jayˡ chụhˆ kihˡ Jesús.

—Haˇ maˇñeh´ taˇjwohˡ —gaˆjäyh´.

Naˇ maˇhiiˇ gaˆchụyh´ kihˡ Jesús.

50 Jąˇga´ gaˆjäh´ Jesús sïyhˆ:

—Omeˇ, ¿heeˇ kihˡ maˇñeh´ heˇ?

Läˆchąh´ jąˇ gaˆyaˆjąhˆ dsaˇ heˇ mahˡ gaˆsọọhˡ kihˡ Jesús.

51 Pero jąąˇ dsaˇkyąąh´ jnäähˡ, gaˆsëëyhˡ ñeˡ gaˆjmeeyˇ dsooˇ kihˡ jąąˇ hïˇ maˇ jmeeˆ ta´heˡ kihˡ jmiˇdsaˇ jøøh̀. Gaˆkụyˇ loˇgwa´.

52 Heˇjąˇ gaˆjäh´ Jesús sïyhˆ:

—Tøøh̀ ñeˡ kyahˡ nehˆ looˇ kihˡ kaˇläh´. Jëëh´, läˆjëëˆ hïˇ koohˇ ñeˡ, kyąąh´ ñeˡ juụy´.

53 ¿Che´ saˆ ñeh´, leˇ baˇ ngïïn´ kihˡ Tää̀ kyąąn̗ˆ, mahˡ läˆchąh´ laˇ chęęyˡ kinˆ gyaˆtọˇ näąˡ ángele?

54 Pero cher´mahˡ läˆjąˇ gaˆlaˡ, ¿haˇ baˇ laˆ läˆteˡ läˆkọọˇ naˇsïˇ juuˡ kihˡ Dio, jeeˇ llè läˆjëˆ heˇ ąąˇ jmïïˇ leˇ?

55 Jąˇba´ horˇ jąˇ, gaˆjäh´ Jesús sïyhˆ dsaˇ hïˇ gaˆsọọhˡ kiyhˡ:

—¿Che´ dsaˇhïïˇ jnäˇ, heˇ maˇyaˇnäähˡ hnäh´ kyąąh´ ñeˡ kyąąh´ hmaˇ, mahˡ sąąhˆ jnäˇ? Läˆjëˆ jmïïˇ maˇ hąąn̗ jeeˇ kyahˡ hnäh´, maˇ kwanˆ juuˡ kooˇ gwahˆ mahˡ saˆ gaˆchąąhˡ jnäˇ.

56 Pero läˆjëˆ heˇ laˇ llè kihˡ leˇ mahˡ läˆteˡ juuˡ heˇ gaˆsïˇ läˆjëëˆ hïˇ gaˆngëëˡ juuˡ kihˡ Dio —gaˆjäh´ Jesús sïyhˆ.

Hiˆ läˆjëëˆ jnäähˡ gaˆbęęˇ jnäähˡ Jesús jeeˇ jąˇ, mahˡ gaˆkyụụˇ jnäähˡ.

Naˇjąąyˇ Jesús chaˇnëˇ dsaˇtaˇ kąąh´ kyąąˡ dsaˇjudiu
(Mr. 14:53-65; Lc. 22:54-55, 63-71; Jn. 18:12-14, 19-24)

57 Läˆjëëˆ dsaˇ heˇ, läˆ maˇ gaˆsąąyhˡ Jesús, naˇjąąyˇ chaˇnëˇ Caifá hïˇ maˇ kyęˇ nëˇ kihˡ läˆjëëˆ jmiˇdsaˇ kąąh´. Jeeˇ jąˇ maˇ tąąh´ jøøˇ kọˇjøh´ läˆjëëˆ taˇjwohˡ kyąąˡ ley kyąąh´ läˆjëëˆ dsaˇgyụụh´.

58 Pero Peeˇ ụụˇ baˇ ngooyˡ llęęỳ kaah̀ kihˡ Jesús, läˆ gaˆtëˇ hoˇhneˇ nëˇta´ kihˡ jmiˇdsaˇ jøøh̀ heˇ. Jeeˇ jąˇ gaˆheˡ Peeˇ gaˆjmeeyˇ kọˇjøh´ kyąąh´ pooˇ hïˇ maˇ tąąh´ jeeˇ jąˇ, maˇ jëëyˇ haˇ läˆ hïïˡ juuˡ jąˇ.

59 Läˆjëëˆ jmiˇdsaˇ kąąh´ kyąąh´ dsaˇgyụụh´, kyąąh´ läˆjëëˆ hïˇ laąˡ ta´, maˇ hnaayhˇ dsaˇ hïˇ maˇ bąąhˆ Jesús kyąąh´ juuˡ taˇjuuˡ, läˆjwëˇ jeeˇ maˇ jngïïyhˡ kihˡ.

60 Pero saˆ gaˆjmää´ juuˡ kiyhˡ, maˆkeˆ jwëëˇ dsaˇ maˇ bąąhˇ dsihˇ kyąąh´ juuˡ taˇjuuˡ. Kyąąh´ jeeˇ gaˆdsąąˡ ga´, gaˆllaˆnäąˡ ga´ ụụˡ hïˇ kyęˇ juuˡ taˇjuuˡ,

61 gaˆjäyh´:

—Gaˆnụụ´ jnäähˡ gaˆjäh´ dsaˇñụụhˇ naˇ: “Leˇ hlanˇ gwahˆ jụụhˇ kihˡ Dio mahˡ kyąąh´ hnëˇ jmïïˇ baˇ choohǹ.”

62 Heˇjąˇ gaˆnooˇ jmiˇdsaˇ hïˇ maˇ kyęˇ nëˇ heˇ, gaˆngïïyˇ juuˡ kihˡ Jesús:

—¿Heeˇ jwahˇ hneˇ, hehˡ läˆkọhˇ hnïïˇ dsaˇ laˇ kyahˡ? ¿Heˇla´ saˆ hlëëh´ niˆ miihˇ?

63 Pero saˆ gaˆngïïˇ goˇteˇ Jesús. Kọọˇ kaˇläh´ gaˆjäh´ jmiˇdsaˇ jøøh̀ heˇ sïyhˆ:

—Maˆraˆ juˡdsooˇ kihˡ Dio jïïhˆ, jäh´ ¿cheˇ hneˇ heˇ Cristo, Jọọˇ Dio?

64 —Hneˇ baˇ maˇjäh´. Hiˆ chaˇ gaˇ kọọˇ heˇ jwëëhnˇ hnäh´. Naˡ taˆ cha´nëˇ jëëhˡ hnäh´ Hïˇgaˆlëëˡngoˡ laˇ gyaˡ jwooˡ raˇllụụˡ kihˡ Dio Jøøhˡ, hiˆ jëëhˡ hnäh´ jąyh´ kaˇläh´ jeeˇ jniiˇ hiiˇ gyụụhˡ —gaˆjäh´ Jesús.

65 Heˇjąˇ läˆ maˇkyęh´ jąˇ jmiˇdsaˇ jøøh̀ heˇ hmïïhˇ kihˡ gaˆgïïyˡ, gaˆjäyh´:

—¡Maˇmiˇkwąyhˡ Dio jëë̀! ¿Hïïˇ gaˇjwąąhˇ jneˇ jñahˇ hïˇ jmeeˡ juˡdsooˇ? Jeeˇ naˇ maˇnụụhˇ hnäh´ heˇ maˇmiˇkwąyhˡ Dio.

66 ¿Heeˇ jwahˇ hnäh´? —gaˆjäh´ dsaˇjøøh̀ kyąąˡ jmiˇdsaˇ heˇ.

Heˇjąˇ gaˆläˆjëëˆ baˇ gaˆjäh´:

—Ąąˇ jmïïˇ juụy´.

67 Läˆchąh´ jąˇ gaˆtiˇ gaˆhñeyˡ moˇnëˇ Jesús. Gaˆkïïˇ gaˆjnooyˡ kiyhˡ.

68 Mahˡ maˇ jäyh´:

—Hneˇ Cristo, jäh´ daˇ, ¿hïïˇ naˇ maˇkwaˇ kyahˡ?

Gaˆhmäˇ Peeˇ juuˡ heˇ saˆ kyụụyˆ Jesús
(Mr. 14:66-72; Lc. 22:56-62; Jn. 18:15-18, 25-27)

69 Hoˇhneˇ jąˇ maˇ gyaˡ Peeˇ, maˇ jaˡ jąąˇ dsaˇmëˇ hïˇ maˇjmeeˇ taˇ kihˡ jmiˇdsaˇ jøøh̀ heˇ, mahˡ gaˆjäyh´ sïyhˆ:

—Hneˇ kaˇläh´ maˇ ngëhˇ kyąąh´ Jesús hïˇ chąąˇ Galilea.

70 To˜lo˜ në´ jee´ lä˜jëë˜ dsa˜ he´ ga˜hmä´
Pee´ juu¹, ga˜jäyh´:
—Sa˜ man˜ hii˜ kih¹ na˜ hlëëh´.
71 Lä˜chah´ ja˜ ya˜hëë¹ Pee´ na´nooy˜ lä˜
ga˜të´ ho´haah´ jee´ dsa˜taah` dsa˜. Jñah´
dsa˜më´ ga˜jëëy¹, mah¹ ga˜siiyh˜ lä˜jëë˜ hi˜
ma´ tääh´ jee´ ja˜:
—He´ ba´ dsa˜kyaah´ Jesús hi˜ chaa˜
Nazaret na˜.
72 Koo˜ ka˜läh´ ga˜juu¹ Pee´, ga˜tääy˜ Dio:
—Ni˜ ko˜hi´pih¹ sa˜ kyuun˜ dsa˜ oo˜ —
ga˜jäyh´.
73 Ko˜hwëë´ ga´ ja˜, ga˜jäh´ dsa˜ hi˜ ma´
tääh´ jee´ ja˜, ga˜siiyh˜ Pee´ ka˜läh´:
—Ma˜ra˜ ju¹dsoo´, hne˜ he´ laa¹ jaa˜
dsa˜kyaah´ hi˜ oo˜. He˜ja˜ sa˜ na˜hee˜ juu¹
lä˜ hlëëh´.
74 He˜ja˜ ga˜løø¹ Pee´ hlëëh˜ kyaah´
dso´jwii´ hi˜ ga˜tääy˜ Dio:
—Ma˜ra˜ ju¹dsoo´, sa˜ kyuun˜ dsa˜ñuuh˜
na˜ —ga˜jäyh´.
Na˜ ma˜hii´ ga˜hooh¹ chaah´ dsoo¹.
75 Ja˜ga´ ga˜lä˜dsooh˜ dsë¹ Pee´ juu¹ he˜
ga˜jäh´ Jesús ga˜siiyh˜ jää¹: “Jää¹, ja˜ga´ hooh¹
chaah´ dsoo¹, hnë˜ jiih˜ ma˜hmäh´ juu¹ he˜
sa˜ kyuuh˜ jnä´.”
He˜ja˜ ya˜hëëy¹ ta˜ ka´hne˜, ga˜hooyh¹
lä˜jiih¹ lla˜ dsëy¹.

27

Ga˜jää¹ dsa˜ Jesús cha´në´ Pilato
(Mr. 15:1; Lc. 23:1-2; Jn. 18:28-32)

1 Ma´ ga˜jnä¹, ga˜kuh¹ lä˜jëë˜ dsa˜kaah´
kyaa ¹ jmi˜dsa˜, kyaah´ lä˜jëë˜ dsa˜gyuuh´.
Ga˜taayh` juu¹ kwee˜ ha˜ lä˜ jmeey¹ mah¹
jngiih¹ dsa˜ kih¹ Jesús.
2 He˜ja˜ na´jää˜ dsih´ na˜hñuuy˜,
ga˜ngëëy¹ goo˜ Poncio Pilato hi˜ ma´ laa ¹
lle´moh´.

Ga˜juu¹ Juda

3 Juda he´ hi˜ ga˜ngëë¹ Jesús, ga˜kay¹
cha˜miih˜ huu´dsë˜ ma´ ga˜jëëy¹ he˜
ma˜jmee´ dsa˜ he´ hih˜ juu´ Jesús. He˜ja˜
ñeey´ na´ngëëy´ ka˜läh´ lä˜jë˜ gyii´gya´ kuu´
tøø˜ he˜ ga˜jiih¹ lä˜jëë˜ jmi˜dsa˜ kaah´
kyaah´ dsa˜gyuuh´ he´.
4 Mah¹ ga˜jäyh´:
—Na˜bäähn` dso´kye˜, ma˜ngëën` jaa˜ hi˜
juu´ hi˜ sa˜ cha˜ dsoo´ cha˜ kih¹.
Mah¹ ga˜jäh´ dsa˜kaah´ he´ siiyh˜:
—¿Hee˜ ga˜tëë´ jnääh ¹ jëë´ jnääh¹ kyah¹?
Kwaat˜ kyah¹ ba´ hne˜ na˜.
5 He˜ja˜ ga˜jwä¹ Juda kuu´ ja˜ neh˜ gwah˜
juuh˜, mah¹ ya˜hëëy¹ jee´ ja˜, ngooy¹ na´täy˜
che´ luuy´.
6 Ja˜ga´ ga˜juuh¹ jmi˜dsa˜ kaah´ he´ kuu´
ja˜ mah¹ ga˜jäyh´:
—Sa˜ le´ tøøh´ jne´ kuu´ la˜ ko˜jøh´ kyaah´
kuu´ he˜ kwëëh˜ dsa˜ Dio, jëëh´, ma˜hlääh´
jma˜ kyaah´ kuu´ la˜.
7 He˜ja˜ ga˜taayh` juu¹ kwee˜ lay¹ koo˜
hwa¹ kyaah´ kuu´ ja˜ jee´ haay¹ dsa˜ chaa˜
uu´. Hwa¹ ja˜ ma´ chee˜ hwa¹ kih¹ të˜ mi¹hya˜.
8 He˜ja˜ lä˜jiih¹ jmii´ na¹, hwa¹ ja˜ chee˜:
Hwa¹ he˜ ga˜këë´ jma˜.
9 Lä˜ja˜ ga˜lä˜te¹ lä˜koo˜ ga˜jäh´ Jeremía
hi˜ ga˜ngëë¹ juu¹ kih¹ Dio llo´joo¹, ma´
ga˜jäyh´: “Ga˜kay¹ gyii´gya´ kuu´ tøø˜, he˜
ma´ jmee´ dsa˜ Israel kwaat˜ ko˜ja˜ jiih¹
kyee´ jaa˜ dsa˜,
10 mah¹ ga˜lay¹ hwa¹ kih¹ të˜ mi ¹hya˜,
lä˜koo˜ mada˜ he˜ ga˜jmee´ Dio kin˜.”

Ga˜ka¹ Pilato ju¹dsoo´ kih¹ Jesús
(Mr. 15:2-5; Lc. 23:3-5; Jn. 18:33-38)

11 Ma´ cheh¹ Jesús cha´në´ lle´moh´, he˜ja˜
ga˜ngii´ lle´moh´ juu¹ kiyh¹:
—¿Che´ hne˜ he´ dsa˜jøøh¹ kyaa¹ dsa˜
judiu?
He˜ja˜ ga˜jeeh˜ Jesús juu¹ kiyh¹:
—Ma˜jäh´ ba´ hne˜.
12 Lä˜jëë˜ jmi˜dsa˜ kaah´ kyaah´
dsa˜gyuuh´ ma´ bääyh˜ dsoo´, pero ni˜ miih˜
sa˜ cha˜ ga˜jeeh˜ Jesús.
13 He˜ja˜ ga˜jäh´ Pilato:
—¿Che´ sa˜ nuuh˜ joh´ juu¹ sa˜ hnoo˜ dsa˜
kyah¹?
14 Pero ni˜ koo˜ mi¹juu¹ sa˜ ga˜jeeh˜ Jesús
kiyh¹, he˜ja˜ cha˜ga´miih˜ ma´ jëë˜ dsah˜
Pilato.
15 Lä˜jë˜ jiih˜ ma´ të˜ jmii´ he˜ kuh˜ dsa˜
judiu borrego mäh¹ ma´ lää˜ Pilato jaa˜ jee´
lä˜jëë˜ hi˜ tääh´ neh˜ñe¹ hi˜ ma´ tih˜ dsë¹ dsa˜
ba´.
16 Jmii´ ja˜ ma´ hää´ neh˜ñe ¹ jaa˜ hi˜ ma´
chee˜ Barrabá hi˜ ma´ hii´ juu¹ kih¹.
17 He˜ja˜ ga˜ngii´ Pilato juu¹ kih¹ hi˜
ga˜kuh¹ jee´ ja˜:
—¿Hii˜ hnooh˜ hnäh´ lään´? ¿Che´ lään´
Barrabá o che´ lään´ Jesús hi˜ chee˜ Cristo?
—ga˜jäh´ Pilato.
18 Jëëh´, lä˜la˜ ba´ ma˜ñey˜ he˜ na˜høøh´
ba´ dsa˜ he´ kih¹ Jesús, heh¹ ga˜ngëë¹ dsih´
ja´gooy˜.
19 Ma´ gya¹ Pilato në´ta´ kih¹, ma´ ga˜lloo¹
jaa˜ hi˜ ma´ kye˜ juu¹ kih¹ mëy´, ma´ jäyh´:
—Jäh´ dsa˜më´ kyaah¹: “Ta˜ bääh` hñaah¹
kyaah´ dsa˜ñuuh˜ lluu¹ he´. Jëëh´, ta˜ ya˜jnä˜
ma˜këë¹ jnih´ na´høø´ jwërte.”
20 Pero jmi˜dsa˜ kaah´ kyaah´ dsa˜gyuuh´
ma´ taayh˜ dsa˜ juu¹ mah¹ wa´ ngiiy´ he˜ lää´
Barrabá mah¹ wa´ juu´ Jesús.
21 Koo˜ ka˜läh´ ga˜jäh´ Pilato:
—¿Hii˜ jee´ lä˜uu´ hnooh˜ hnäh´ lään´?
Lä˜jëë˜ ba´ ga˜jäh´:
—Lää` Barrabá.
22 Mah¹ ga˜jäh´ Pilato siiyh˜:
—¿Hee˜ na˜ jmeen` kyaah´ Jesús hi˜ chee˜
Cristo?
Ma´ jäyh´:
—Wa´ dsa˜taay´ dsoh´ hma˜cru˜.
23 Koo˜ ka˜läh´ ga˜jäh´ lle´moh´ he´ siiyh˜:

—¿Hee¯ hlɨɨhˡ maˉjmeeˇ dsaˉ laˉ?
Pero chaˉgaˇmiihˉ mɨɨhˇ gaˆtoohˡ dsaˉ heˇ,
maˇ jäyhˇ:
—Tä̈äy̓ dsohˇ hmaˉcruˇ.

Gaˆjä̈ˇ juuˡ juu̱ˇ Jesús
(Mr. 15:16-20; Lc. 23:13-25; Jn. 18:38-19:16)

24 Maˇ jëë˜ Pilato saˆ hii˜ liyhˆ kyäähˇ
dsaˉ, chaˉgaˇmiihˉ gaˆchiˡ gaˆjwäaˡ dsaˉ heˇ.
Heˉjäˉ gaˆkäyˡ miihˉ jmɨɨˉ, gaˆgyiyhˡ gooyˉ
chaˇnëˇ läˆjëë̱ˆ dsaˉ heˇ, mahˡ gaˆjäyhˇ:
—Saˆ bäähn̓ hñiinˆ kyäähˇ jmaˉ kihˡ dsaˉ
lluu̱ˡ laˉ. Naˉ hnɨɨhˡ maˉnaˉlaˇ kwäatˉ kyahˡ
hnäh̓.
25 Heˉjäˉ gaˆjäh̓ gaˆläˆjëë̱ˆ dsaˉ heˇ:
—Waˇ naˉbäähˉ jnäähˡ jmaˉ kiyhˡ, läˆkyëˉ
joo̱ˇsɨɨh̓ jnäähˡ.
26 Jäˉgaˇ gaˆläähˡ Pilato Barrabá mahˡ
gaˆjmeeyˇ hihˆ gaˆjmiˇ gaˆbäaˡ dsaˉ Jesús.
Maˉngëëˇ heˉ jäˉ, gaˆngëëyˡ Jesús jaˇgooˉ
hløøˇ mahˡ dsaˉtäähˉ dsohˇ hmaˉcruˇ.
27 Heˉjäˉ gaˆjäähˡ hløøˇ kyäaˡ Pilato Jesús
taˆ nëˇtaˇ kiyhˡ, mahˡ gaˆku̱yhˡ läˆjëë̱ˆ hløøˇ
läˆkuˇ läˆjɨɨˡ kiyhˡ.
28 Hiˆ gaˆlle̱eˡ hløøˇ hmɨɨhˉ kihˡ Jesús
mahˡ gaˆkyëhˉ dsihˇ koo̱ˉ hmɨɨhˉ gyɯɯˇ läh̓
läˆkohˇ heˉ kë̱hˉ rey.
29 Gaˆkäyˡ wɨɨˉ too̱ˇ gaˆjmeeyˇ koo̱ˉ
heˉ lihˉ mahˡ gaˆtoohˉ lleˇ Jesús llaˉ
coron. Gaˆtoohˉ koo̱ˉ hmaˉtahˉ gooyˉ
raˉlluu̱ˡ, maˇ jmäähˉ dsihˇ läˆkoo̱ˉ jäaˉ dsaˉtaˇ
jøøhˡ. Jäˉgaˇ gaˆju̱u̱yhˡ jnëyˇ chaˇnëyˇ mahˡ
gaˆmiˆkwäyhˡ maˇ jäyhˇ:
—Peerˆ jøøhˡ dsaˉtaˇ kyäaˡ dsaˉ judiu.
30 Gaˆtiˇ gaˆhñeˡ dsihˇ, gaˆkäyˡ hmaˉtahˉ
mahˡ gaˆbayˡ lleyˇ.
31 Maˉngëëˇ maˉmiˉkwähˡ dsihˇ, gaˆlle̱eˡ
dsaˉ hmɨɨhˉ gyɯɯˇ heˉ gaˆkyëyhˉ jäˉ, mahˡ
gaˆkyëyhˉ kaˉläh̓ hmɨɨhˉ kiyhˡ, jäˉgaˇ
gaˆjäähˡ naˇtäähˇ dsohˇ hmaˉcruˇ.

Gaˆtäähˇ Jesús dsohˇ hmaˉcruˇ
(Mr. 15:21-32; Lc. 23:26-43; Jn. 19:17-27)

32 Läˆ maˇ gaˆhwëë̱ˉ neˇtaˇ jäˉ, gaˆjëë̱yˡ
jäaˉ dsaˉ chäaˉ Cirene hiˉ maˇ che̱eˉ Simón.
Gaˆjmeeˇ hløøˇ biiˡ gaˆkäˡ dsaˉ heˇ hmaˉcruˇ
kihˡ Jesús.
33 Gaˆjäähˡ Jesús läˆ gaˆtëˇ jeeˇ che̱eˉ
Gólgota, heˉ hnøøˡ jähˆ: Mooˡ Lleˇ Hlɨɨˇ.
34 Jeeˇ jäˉ gaˆkwëëhˡ dsihˇ jmɨɨˉ jɨɨhˉ he˜
naˉkäähˉ jmɨɨˉ llihˡ. Koo̱ˉ gaˆhlɯyhˇ miihˉ
baˇ, saˆ gaˆhiiyˡ maˇ hiyhˡ jmɨɨˉ jäˉ.
35 Maˉngëëˇ maˉtäähˉ dsihˇ dsohˇ
hmaˉcruˇ, gaˆtiˇ gaˆllooyhˡ hmɨɨhˉ kihˡ Jesús
kooyh˜ suert. Läˆjäˉ gaˆläˆteˡ läˆkoo̱ˉ gaˆjäh̓
hiˉ gaˆngëëˡ juuˡ kihˡ Dio: “Gaˆtiˇ gaˆllooyhˡ
hmɨɨhˉ kinˆ kyäähˇ dsaˉkyäayh̓, gaˆkooyhˡ
suert mahˡ jëëyˡ hɨɨˉ tëë̱ˡ hmɨɨhˉ kinˆ.”
36 Mahˡ gaˆtäayh̓ gaˆhøøy̓ jeeˇ jäˉ.
37 Gaˆtøø̱ˡ dsaˉ taˆ gyɯɯhˡ lleyˇ koo̱ˉ hwëh̓
heˉ jäh̓ haˉ läˆ laˡ dsooˇ heˉ bäähˉ dsihˇ:
“Hiˉ laˉ naˉ Jesús hiˉ läaˡ Dsaˉjøøhˡ kyäaˡ
dsaˉ judiu.”
38 Kooˇ kiyhˡ, maˇ tøø̱ˇ too̱ˡ hmaˉcruˇ jeeˇ
maˉnaˉtäaˆ uu̱ˡ dsaˉhɨɨˉ, jäaˉ jwooˡ raˉlluu̱ˡ
kiyhˡ, jäaˉ jwooˡ raˉkë̱hˡ kiyhˡ.
39 Läˆjëë̱ˆ hiˉ maˇ dsaˉngëëˇ taˆ jäˆ maˇ
jiiyhˉ lleyˇ hiˆ maˇ miˉkwäyhˡ kihˡ Jesús.
40 Maˇ jäyhˇ:
—Hneˉ hiˉ maˇ tuˡ gwahˆ jɯɯhˆ mahˡ
kyäahˇ hnëˉ jmɨɨˇ maˇ chooh̓, läähˉ hñäah
ˡ. Jñäaˉ nëˇ hmaˉcruˇ naˉ, cherˇmahˡ dsooˇ
läahˡ Joo̱ˇ Dio.
41 Jäˉbaˇ läˆjäˉ gaˆjmeeˇ läˆjëë̱ˆ dsaˉkäahˇ
kyäaˡ jmiˉdsaˉ kyäahˇ taˉjwohˡ kyäaˡ ley,
kyäahˇ läˆjëë̱ˆ dsaˉgyɯɯh̓, maˇ jäyhˇ:
42 —Gaˆläähˡ baˇ jñahˇ dsaˉ mahˡ saˆ liyhˆ
läähˡ hñiiyˇ. Cherˇmahˡ dsooˇ läayˡ Dsaˉjøøhˡ
kyäaˡ dsaˉ Israel, waˇ jñäayˡ hñiiyˇ naˡ dsohˇ
hmaˉcruˇ, jäˉgaˇ läˆheeh̓ jneˇ kiyhˡ.
43 Gaˆkäyˡ oˉjøhˆ dsëˉ kihˡ Dio. Heˉjäˉ
cherˇmahˡ Dio hnääyˡ, hñiiˇ Dio waˇ läähˡ naˡ,
jëëh̓ heˇ baˇ hñiiyˇ maˇ jäyh̓ läayˡ Joo̱ˇ Dio.
44 Läˆjäˉ kaˉläh̓ gaˆmiˆkwähˡ hiˉ hɨɨˉ hiˉ
maˇ täaˆ jyohˇ hmaˉcruˇ kooˇ kiyhˡ.

Gaˆju̱u̱ˡ Jesús
(Mr. 15:33-41; Lc. 23:44-49; Jn. 19:28-30)

45 Maˇ gaˆtëˇ llä̱ˡhyooˆ, läˆkäaˉ jmɨˉgyɯɯˆ
gaˆnɯɯˉ läˆjɨɨhˡ gaˆtëˇ koˉhɨˇ hnëˉ taˆ
gaˆhlooˇ.
46 Jäˉbaˇ horˉ jäˉ, gaˆhlëëh̓ Jesús koo̱ˉ
kɨˉgäaˉ, gaˆjäyhˇ:
—Elí, Elí, ¿lama sabactani? —heˉ laˉ
hnøøˡ jähˆ: Dio kyäänˆ, Dio kyäänˆ, ¿heˉlaˡ
maˉbëëhˆ jnäˇ?
47 Koˉllä̱aˇ hiˉ maˇ täähˇ jeeˇ jäˉ gaˆnuuyˇ
heˉ gaˆhlëëyhˇ, heˉjäˉ gaˆjäyhˇ:
—Jëë̓ daˇ, tëëyhˉ Elía.
48 Läˆchähˇ jäˉ ngooˡ koˉchihˇ jääˉ
dsaˉkyäayhˇ, gaˆkäyˡ koo̱ˉ waˇjooˉ,
gaˆmiˆgyɯyhˇ jooˉ kyäähˇ jmɨɨˉ jɨɨhˉ.
Gaˆllaˆlleyˡ lleˇ hmaˉ mahˡ gaˆchooyˇ maˇ
hɨhˡ Jesús.
49 Koˉllä̱aˇ maˇ jäh̓:
—Taˆ jmäayˆ heˡ. Waˇ jëëˇ daˇ jneˇ cheˇ jäˆ
Elía mahˡ läayˡ.
50 Koo̱ˉ kaˉläh̓ gaˆhoohˡ Jesús koo̱ˉ
kɨˉgäaˉ, jäˉgaˇ gaˆngëëyˡ jmɨˉlleˇ kiyhˡ.
51 Läˆchähˇ jäˉ gaˆgɨɨˉ hmɨɨhˉ heˉ maˇ
naˉjnëˉ llahˡ gwahˆ, gaˆløøˡ taˆ gyɯɯhˡ läˆ
gaˆtëˇ hwaˡ. Gaˆjehˡ wɨɨˇ jwërte hwaˡ läˆjɨɨhˡ
gaˆllä̱aˇ kuu̱ˇ hlooˉ.
52 Hiˆ gaˆnaˇ toˉhøø̱ˉ kihˡ jwëë̱ˇ hiˉ
naˉjngëëˡ kyäaˡ Dio mahˡ gaˆläˆjɨɨhˉ hiˉ maˇ
naˉjuu̱ˇ.
53 Läˆchähˇ jäˉ gaˆhwëë̱ˉ hiˉ heˇ nehˆ
toˉhøø̱ˉ maˇ gaˆläˆjɨɨhˉ Jesús, jäˉgaˇ gaˆnäay̓
taˆ jeeˇ jwɨɨˉ naˉjngɨɨˡ jeeˇ gaˆmiˆjnäayˉ hñiiyˇ
jeeˇ kihˡ jwëë̱ˇ dsaˉ.
54 Gaˆjwäayhˡ jwërte jɯɯˇ hløøˇ kyäahˇ
dsaˉkyäayhˇ hiˉ maˇ häähˉ Jesús, maˇ gaˆjehˡ

wɨɨ´ hwa¹ hi˜ ma´ ga˜jëëy¹ lä˜jë˜ he˜ ga˜la¹ ja˜.
Ga˜jäyh´:
—Ma˜ra˜ ju¹dsoo´, he´ ba´ Joo´ Dio na˜.
55 Ko˜nɨɨh˜ ga´ ja˜ ma´ tä̈ä̈h´ ka˜läh´ jwëë´
dsa˜më´ hi˜ ma´ jëë˜. Dsa˜më´ he´ ya˜nää¹
kyaah´ Jesús lä˜ ga˜të´ hwa¹ Galilea. Hi˜ he´
ma´ jmee˜ ta˜he¹ kiyh¹.
56 Jee´ ja˜ ma´ hä̈ä̈´ María Magdalena
kyaah´ María choo¹ Jacobo kyaah´ José,
kyaah´ choo¹ chih˜ kyaa¹ Zebedeo.

Ga˜haay¹ Jesús
(Mr. 15:42-47; Lc. 23:50-56; Jn. 19:38-40)

57 Ta˜ ga˜hloo´ jmɨɨ´ ja˜, ja¹ jaa˜ dsa˜ cha˜
kuu´ hi˜ ma´ chaa˜ Arimatea hi˜ ma´ chee˜
José. Hi˜ he´ ka˜läh´ ga˜laa¹ discípulo kyaa¹
Jesús.
58 Ñee´ dsa˜ he´ na´hlëëh´ kyaah´ Pilato
mah¹ kway¹ jwë¹ jyooy¹ jmɨ˜ngo¹ kih¹ Jesús
dsoh´ hma˜cru˜. Ga˜kwa´ bih¹ jwë¹ mah¹
kooy˜ jmɨ˜ngo¹ kih¹ Jesús.
59 He˜ja˜ ga˜jyoo¹ José he´ jmɨ˜ngo¹ kih¹
Jesús mah¹ ga˜läay˜ koo˜ ta˜jmaah`na˜jngɨɨ
¹.
60 Mah¹ ga˜taayh˜ neh˜ koo˜ to˜hoo˜
hmëë´ he˜ ma´ na˜hë˜ kiyh¹ në´ kuu´ hloo˜.
Ma˜ngëë´ he˜ ja˜, ga˜bäy¹ koo˜ mɨ¹kuu´ juuh˜
mah¹ ga˜jlëy¹ ho´too˜ ja˜. Ja˜ga´ ngaayh¹.
61 Cha´në´ kih¹ to˜hoo˜ ja˜, ma´ gya¹ María
Magdalena kyaah´ ga´ jñah´ María.

Ma´ tä̈ä̈h´ hloo´ hoo˜ to˜hoo˜

62 Ma´ ga˜jnä¹ jyoh´ jmɨɨ´, ga˜lla˜nää¹
jmɨ˜dsa˜ kaah´ kyaah´ dsa˜ fariseo cha´në´
Pilato. Ma˜goh˜ jmɨɨ´ he˜ ma´ mɨ˜llɨɨ¹ dsa˜
hñɨɨ´ kih¹ jmɨɨ´ he˜ teeyh˜ dsëy¹.
63 Mah¹ ga˜sɨɨyh˜:
—Ma˜läˇdsooh˜ dsë˜ jnääh¹ he˜ ga˜jäh´ hi˜
ta˜juu¹ he´. Lä˜koo˜ ma´ chaay˜ ga˜jäyh´:
Ga´ ma˜hya˜ hnë˜ jmɨɨ´ na˜juun´, lä˜jiihn´
ka˜läh´.
64 He˜ja˜ jmee´ mada˜ hoo¹ dsa˜ to˜hoo˜
lä˜jiih¹ të¹ hnë˜ jmɨɨ´. Jëëh´, goo˜ la¹ wa´ra˜
ga˜lla˜nää¹ discípulo kyaay¹ ta˜la˜ hwë¹,
lleey˜ hlɨɨ´ mah¹ mɨ˜gaay˜ dsa˜, jäyh˜:
“Ma˜läˇjiiyh` ba´ jee´ kih¹ hi˜ ma˜na˜juu´”.
Lä˜ja˜ le´ juuy¹ cha˜ga´miih˜ lä˜koh´ ga´ he˜
ga˜juu¹ Jesús lä˜ ma´ to˜në´.
65 He˜ja˜ ga˜jäh´ Pilato sɨɨyh˜:
—Hiii˜ hloo´ tä̈ä̈h´ na˜. Go˜jä̈ä̈y˜ mah¹ hooy¹
to˜hoo˜ ha˜ koh´ jiih¹ le´.
66 He˜ja˜ ga˜nääy¹ kyaah´ hloo´ jee´ la¹
to˜hoo˜ mah¹ hooy¹ kwee˜. Ga˜jmeey´ lii˜
hoo´ to˜hoo˜ mah¹ sa˜ tä¹ dsa˜ goo˜. Hi˜
ga˜llaay¹ hloo´ hoo´ ka˜läh´.

28

Ga˜läˇjiih`Jesús
(Mr. 16:1-8; Lc. 24:1-12; Jn. 20:1-10)

1 Ma˜goh˜ jmɨɨ´ he˜ teeh˜ dsa˜ dsë¹, lä˜koh´
ga˜jnä¹ to˜në´ jmɨɨ´ kih¹ seman˜, ngoo¹ María
Magdalena kyaah´ jñah´ María na´jëëy˜
to˜hoo˜.
2 Ni˜ sa˜ lii˜ ga´ ma´ ga˜jeh¹ wɨɨ´ jwërte hwa¹.
Ga˜jñaa¹ gyuuh¹ jaa˜ ángel kyaa¹ Dio. Ma´
ga˜llooy¹ jee´ ma´ la¹ to˜hoo˜, ga˜bäy¹ mɨ¹kuu´
he˜ ma´ na˜jnë˜ mah¹ ga˜gyay˜ në´ kih¹.
3 Ángel he´ ma´ jnä̈ä̈´ läˇkoh´ jeˇñih¹.
Sa´hmɨɨh˜ kiyh¹ ma´ la¹ to˜jlëë˜ läˇkoo˜ too˜
tɨhmoo˜.
4 Ma´ ga˜jëë¹ hloo´ hi˜ ma´ tä̈ä̈h´ hoo˜
jee´ ja˜ ga˜läˇgoyh˜ jwërte läˇjiih¹ ga˜jlä̈ä̈y¹,
ga˜saa¹ ga˜jaay¹ hwa¹ läˇkoh´ hi˜ na˜juu´ ba´.
5 Mah¹ ga˜jäh´ ángel sɨɨyh˜ dsa˜më´ he´:
—Ta˜ wa´ gah¹ hnäh´. Ma˜ ba´ jnä´,
ma˜ya˜nääh¹ hnäh´ hnaah˜ hnäh´ Jesús hi˜
ga˜tä̈ä̈˜ dsa˜ dsoh´ hma˜cru˜.
6 Sa˜ chaa˜ jee´ la˜, hiii˜ ma˜läˇjiih`läˇkoo˜
ga˜jäyh´ jä̈ä̈¹. Ya˜nää´ hnäh´ ya˜jëë` jee´
ga˜kyaa˜ dsih´.
7 Mah¹ go˜nää´ hnäh´ ko˜chih´ go˜jmeeh`
hnäh´ juu¹ kih¹ läˇjëë˜ discípulo kyaay¹ he˜
ma˜läˇjiiyh` jee´ kih¹ hi˜ na˜juu´. Hiii˜ dsoo¹
dsa˜jä̈ä̈` hnäh´ ta˜ Galilea. Jee´ ja˜ jëëh¹
hnih´. He˜ la˜ na˜ juu¹ he˜ ma˜jmeehn¹
kyah¹ hnäh´.
8 Ma˜laˇ ma˜jëëˇ dsa˜më´ he´ nehˇ
to˜hoo˜ ja˜, ga˜jwaayh¹ jwërte hi˜ ta˜
ko˜taa˜ ga˜jëë´ dsëy¹ go˜te˜. Mah¹ ga˜nääy`
cha˜hliiy˜ na´jmeeyh´ juu¹ kyaa¹ jnääh¹. Jee´
ga˜nääy`ja˜,
9 ga˜mɨ˜jnää˜ Jesús hñɨɨ´ ta˜ cha´nëy´,
ga˜jmeey´ Dio kih¹. Hi˜ dsa˜më´ he´ ga˜nää¹
chuh˜ mah¹ ga˜iiy¹ tɨɨ´ Jesús, ga˜jmeey´ juuh˜
kiyh¹.
10 He˜ja˜ ga˜jäh´ Jesús sɨɨyh˜:
—Ta˜ wa´ gah¹ hnäh´. Go˜nää` hnäh´
go˜jmeeh`juu¹ kih¹ ooh¹ mah¹ wa´ lla˜nääy`
ta˜ Galilea. Jee´ ja˜ jëëy¹ jnä´.

Ga˜juu¹ dsa˜, ga˜jäyh´ ga˜hëë¹ discípulo hlɨɨ´ kyaa¹

11 Ma˜ngëë´ ma˜nääy` ja˜, ko˜llaa´ hloo´
hi˜ ma´ hoo˜ to˜hoo˜, na´nää¹ ta˜ jee´
jwɨɨ˜ na´jmeeyh´ juu¹ kih¹ dsa˜kaah´ kyaa¹
jmɨ˜dsa˜ läˇjëˇ he˜ ga˜la¹.
12 He˜ja˜ ga˜kuh¹ jmɨ˜dsa˜ he´ kyaah´
dsa˜gyuuh´ ga˜jwayh´ juu¹, mah¹ ga˜kwëëyh¹
cha˜miih˜ kuu´läˇjëë˜ hloo´ he´.
13 Mah¹ ga˜taayh˜ juu¹:
—Hnäh´ ba´ na˜ jwah¹: “Ta´ko˜jiih¹
na˜gwɨɨ˜ jnääh¹, ga˜lla˜nää¹ discípulo mah¹
ga˜hëëy¹ hlɨɨ´ kyaay¹”, läˇja˜ jwah¹ hnäh´.
14 Cher´mah¹ ga˜läˇñeˇ lle´moh´ läˇjëˇ he˜
ma˜laˇ, ma˜ñe´ ba´ jnääh¹ ha˜ läˇ chiih´ jnih´
mah¹ saˇ bä̈ä̈yhˇ hnäh´.
15 Ga˜ka¹ ba´ hloo´ he´ kuu´ ja˜, mah¹
ga˜jmeey´ läˇkoo˜ juu¹ he˜ ga˜taah˜ dsih´.
He˜ja˜ läˇ ma˜chooh˜ ja˜ba´ dsa˜ judiu juu¹
ta˜juu¹ ja˜, läˇjiih¹ na¹.

Ga˜chee¹ Jesús discípulo kyaa¹ mah¹ dsa˜kay˜ ju¹hmëë´ läˇkaa˜ jmɨ˜gyuuh˜
(Mr. 16:14-18; Lc. 24:36-49; Jn. 20:19-23)

16 Lä˜jëë̱˜ gya˜kaa̱˜ jnääh ˈ ga˜nøø̱ˈ jnääh
ˈ ta˜ Galilea, ta˜ moh´ jee´ ga˜jmee´ Jesús
mada˜ he˜ dsa´nøø̱ˈ jnäähˈ.
17 Lä˜ ma´ ga˜jëë̱´ jnäähˈ ga˜jmee´ jnäähˈ
jɯɯh˜ kiyhˈ, pero ko̱˜llaa̱´ dsa˜kyaa̱hn´ ma´
jmee˜ to̱ˈ dsëˈ.
18 He˜ja̱˜ jaˈ Jesús chuh˜ kyaa̱ˈ jnäähˈ mahˈ
ga˜sɨɨyh˜ jnäähˈ lä˜la˜:
—Ma˜na˜ngën ˈ jwëˈ jmeen` hih˜ kihˈ
lä˜jëë̱˜ hi̱˜ tää̱h´ gyɯɯhˈ hwaˈ.
19 He˜ja̱˜ jwahn˜, go˜nää´ hnäh´ go˜kwa´
hnäh´ juuˈ lä˜kaa̱˜ jmɨ˜gyɯɯ˜ jee´ tää̱h´ dsa˜,
mahˈ lä˜jwëë̱´ discípulo kyaa̱n˜. Ja̱˜ chaayh`
jmɨɨ˜ lä˜koo̱˜ mada˜ he˜ jmee˜ Tää`, kyaa̱h´
Jooy´, hi˜ kyaa̱h´ Jmɨ˜lle´ Na˜jngɨɨˈ.
20 Ja̱˜ mi˜tëë̱hˈ hnäh´ he˜ mi˜teyˈ lä˜jë˜
mada˜ he˜ ma˜jmeenˈ kyahˈ hnäh´. Mahˈ
hii̱˜ jnä´ hää̱n´ jee´ kyahˈ hnäh´ ga˜lä˜jë˜ jmɨɨ´,
lä˜jii̱hˈ llaa̱˜ jmɨ˜gyɯɯ˜. Wa´ laˈ lä˜ja̱˜.

San Marcos
Juˈhmëë˝ kih˹ Jesús he¯ ga˭sɨɨ˝ Marcos

Ma˝ kwa˭ Jwąą˝ juuˈ jee˝ laˈ hwa˹ kii˭
(Mt. 3:1-12; Lc. 3:1-9, 15-17; Jn. 1:19-28)

1 Jee˝ la¯ ma¯løø˹ juˈhmëë˝ kih˹ Jesucristo
Jǫǫ˝ Dio,
2 lä˭kǫǫ¯ ga˭jäh˝ Isaía hi¯ ga˭ngëë˹ juuˈ kih˹
Dio:
Chęęn˝ jąą¯ hi¯ dsa¯kwa˭ juuˈ kin˭.
Hii¯ he˝ dsoo˹ ta˭ cha˝nëh˝ mah˹ mi¯lluy˹ jwëˈ
kyahˈ.
3 Kii¯ nɨɨh˭ kǫǫ¯ lle˝ he¯ hlëëh˭ hwa˹ kii˭ jee˝
sa˭ kwa˭ ni˭ miih¯:
“Mi¯llu˵ hnäh˝ jwëˈ kih˹ Dsa¯jøøhˈ jnän˵,
mi¯llɨɨ˵ hnäh˝ hñaah˹ mah˹ jäy˭ kǫ¯dsoo˝
jwëˈ”, ga˭jäyh˝.
4 Ma˝ choo˜ Jwąą˝ jmɨɨ¯ kǫǫ¯ hwa˹ kii˭
jee˝ sa˭ kwa˭ ni˭ miih¯. Ga˭kway˝ juuˈ he¯
sąą˭ dsa¯ jmɨɨ¯ hi˭ ga˭hlëëyh˹ dsa¯ mah˹ wa˝
dsa¯jęęyh˜ kyąąh˝ Dio mah˹ kǫǫ˭ Dio dsë˹
kih˹ dso˝kye¯ kiyh˹.
5 Jwëë˝ dsa¯ ga˭lla˭nää˹ jee˝ ma˝ chehˈ
Jwąą˝. Ga˭lla˭nää˹ hi¯ chąą¯ jee˝ jwɨɨ¯
mäh¯ he¯ na¯hęę˝ hwa˹ Judea hi˭ lä˭ja¯ hi¯
chąą¯ Jerusalén ka¯läh˝. Lä˭jëë˭ dsa¯ he˝
ma˝ mi¯jnääy˭ he¯ hlɨɨhˈ he¯ ma˝ jmeey˭
hi˭ ga˭chąąˈ Jwąą˝ jmɨɨ¯ dsa¯ he˝ cha˝jmɨɨ¯
Jordán.
6 Hmɨɨh¯ kih˹ Jwąą˝ ma˝ laˈ kyąąh˝ jñu˝
camey˜ hi˭ ma˝ hä˝loo¯ tuyh˹. Ma˝ kɨɨyh¯ iih¯
hi˭ ma˝ hɨyh˜ jmɨhˈ tah˹ he¯ ma˝ cha¯ moh˝.
7 Juuˈ lä˭la¯ ma˝ kway˭, ma˝ jäyh˝:
—Këë¯ ga˝ jä˭ jąą¯ hi¯ jøøhˈ ga˝ lä˭kǫh˝ ga˝
jnä˝. Hi˭ ni˭ sa˭ të˝dsëën˹ chiihn˝ mah˹ llen˵
loo¯ he¯ hä˝ tɨɨy˝.
8 Ma˭ra˭ juˈdsoo˝ chąąn˝ hnäh˝ jmɨɨ¯ kyąąh˝
jmɨɨ¯ ba˝, pero hi¯ jä˭ këë¯ ga˝ ki˭ jnä˝, hi¯ he˝
chąą˹ hnäh˝ jmɨɨ¯ kyąąh˝ Jmɨ¯lle˝ Na¯jngɨɨˈ.

Jwąą˝ ga˭chąąˈ Jesús jmɨɨ¯
(Mt. 3:13-17; Lc. 3:21-22)

9 Ga˭lloo˹ kǫǫ¯ jmɨɨ˝ ya˭hëë˹ Jesús kǫǫ¯
jwɨɨ¯ he¯ chęę¯ Nazaret he¯ na¯hęę˝ hwa˹
Galilea, ngooy˹ mah˹ ga˭choo˹ Jwąą˝ jmɨɨ¯
kiyh˹ cha˝jmɨɨ¯ Jordán.
10 Ma˝ ya˭hëë˹ Jesús cha˝jmɨɨ¯, lä˭chąh˝
ja¯ ga˭jëëy˹ ga˭na˝ gyɨɨhˈ, ga˭jyoo˹ Jmɨ¯lle˝
Na¯jngɨɨˈ nëˈ kiyhˈ ląą˹ lä˭kǫǫ¯ jąą¯ juu¯.
11 Hi˭ ga˭lä˭nɨɨh˝ kǫǫ¯ juuˈ he¯ ja˹ gyɨɨhˈ,
he¯ ma˝ jäh˝:
—Hne¯ ląąh˹ gyɨɨ¯ kyąąn˭ hi¯ hnaan˭.
Peer˭ chąąn¯ llu˹ kyąąh˝ hne¯.

Ga˭ką˹ hi¯sa¯llɨˈ dsëˈ Jesús
(Mt. 4:1-11; Lc. 4:1-13)

12 Lä˭chąh˝ ja¯, ga˭jøø˹ Jmɨ¯lle˝ Na¯jngɨɨˈ
kih˹ Jesús ta˭ hwa˹ kii˭.
13 Jee˝ ja¯ ga˭jäy˝ to˹loo˹ jmɨɨ˵ jee˝ chąą¯
jah˝ häąˈ mah˹ ga˭ką˹ Tana˝ dsë˹ Jesús. Hi˭
ga˭lla˭nää˹ ángele hi¯ ma˝ jmee˭ ta˝heˈ kih˹
Jesús.

Ga˭løø˹ Jesús kway˭ juuˈ hwa˹ Galilea
(Mt. 4:12-17; Lc. 4:14-15)

14 Ma¯ngëë˝ ma¯tąąh¯ dsa¯ Jwąą˝ neh˭ñe
ˈ, ngaahˈ Jesús ta˭ hwa˹ Galilea na˝kway¯
juˈhmëë˝ lä˭kǫǫ¯ jąąˈ˭ Dio dsa¯ lä˭hih˭ kih˹.
15 Ga˭jäyh˝ lä˭la¯:
—Ma¯dsëëˈ jmɨɨ˝, he¯ tøøhn˝ naˈ he¯ jąąˈ˭
Dio dsa¯ lä˭hih˭ kih˹. Jęęh˵ hnäh˝ kih˹ Dio
mah˹ hęęh˵ hnäh˝ juˈhmëë˝ kiyh˹.

Ga˭tëëh˹ Jesús kyęę˝ dsa¯ hi¯ ma˝ jwä˜
hma˹
(Mt. 4:18-22; Lc. 5:1-11)

16 Jee˝ häą˝ Jesús jwëˈ ngoo˹ ta˭ cha˝hoo˝
jmɨ¯jɨɨh¯ he¯ hla¯ hwa˹ Galilea, jee˝ ja¯
ga˭jëëy˹ Simón Pee˝ kyąąh˝ Andre˝ øøyh˝, ma˝
tąąyh˝ jwäy˜ hma˹, jëëh˝ he¯ ja¯ ba˝ ma˝ laˈ ta˝
kiyhˈ.
17 Mah˹ ga˭jäh˝ Jesús sɨɨyh˭:
—Ya¯nääh˝ hnäh˝ kyąąh˝ jnä˝ mah˹
mi˝tëën˹ hnäh˝ ha¯ lä˭ jmeehˈ hnäh˝ mah˹
lęęh˭ hnäh˝ dsa¯, lla˝ he¯ ma˝ lęęh˭ hnäh˝
hmooh¯.
18 Lä˭chąh˝ ja¯ ga˭kyey¯ sa˝hmaˈ kiyh˹
mah˹ ga˭nääy˹ kyąąh˝ Jesús.
19 Ma¯ngëë˝ gyih˹ kǫ¯nɨɨh˜, ga˭jëëy˹ Jacobo
kyąąh˝ Jwąą˝ jǫǫ˝ Zebedeo ma˝ tąąyh˝ neh˭
na˝moo˝, ma˝ hmiiy˜ sa˝hma˹ kiyh˹.
20 Jesús ga˭tëëˈ kiyhˈ hi˭ chąh˝ ba˝
ga˭jmeey˝ kǫ¯jøh˝ kyąąyh˝. Ga˭jä˝ ba˝
Zebedeo jmiiy¯ neh˭ na˝moo˝ kyąąh˝ lä˭jëë˭
hi¯ ma˝ jmee˭ ta˝ kiyhˈ.

Ga˭llęę¯ Jesús jąą¯ jmɨ¯lle˝ hlɨɨh˹ kih˹ jąą¯
dsa¯
(Lc. 4:31-37)

21 Ga˭lla˭nääy˹ jwɨɨ¯ Capernaum jmɨɨ˝ ja¯.
Hi˭ ma˝ ga˭të˝ jmɨɨ˝ he¯ tęęh¯ dsa¯ dsë˹ ga˭he˹
Jesús neh˭ gwah˭ mäh¯, hi˭ ga˭løøy˹ hlëëyh¯
dsa¯.
22 Peer˭ ma˝ dsąą˜ dsëy˹ ma˝ nuuy¯ nɨɨh¯
kih˹ Jesús. Jëëh˝ ma˝ hlëëyh¯ dsa¯ lä˭kǫh˝
jąą¯ hi¯ jmee˭ hih˭ ba˝, ja¯ lä˭kǫh˝ ma˝ jmee˭
ta¯jwoh˹ kyąą˹ ley.
23 Neh˭ gwah˭ ja¯, ma˝ häą˝ jąą¯
dsa¯ñɨɨh¯, hi¯ ma˝ kyę¯ jmɨ¯lle˝ hlɨɨhˈ.
Ga˭hlëëyh˝ kǫǫ¯ ki¯gąą¯,
24 ga˭jäyh˝:
—Ta˭ kąąh˭ jnääh ˈ, Jesús dsa¯ Nazaret.
¿Che˝ ma¯ñeh˹ mah˹ mi˝lląąh˹ jnääh˹? Kyɨɨn˭
ba˝ hne¯. Hne¯ ba˝ he˝ hi¯ na¯jngëëˈ kyąą˹
Dio.
25 Ga˭jɨɨh˹ Jesús kih˹ jmɨ¯lle˝ hlɨɨhˈ he˝,
ga˭sɨɨyh˭:
—Ta˭ tooh˝ mɨɨh˝, go¯hëëˈ jee˝ häąh˝ kih˹
dsa¯ñɨɨh¯ na¯.
26 He¯ja¯ ga˭gwa˝ ga˭gyąą˝ dsa¯ñɨɨh¯ he˝
ga˭jmee˝ jmɨ¯lle˝ hlɨɨh˹ kiyh˹, ga˭hooyh˹ kǫǫ¯
ki¯gąą¯, ja¯ga˝ ya˭hëëy˹.

27 Lä˜jëë˜ dsa˜ ma´ tä̱ä̱h´ jëë˜ dsa̱h˜,
ga˜ngii̱y´ juu' kih' dsa˜kya̱a̱yh´, ga˜jäyh´:
—¿Hee˜ ba´ juu' na˜? Hmëë´ ba´ la' juu' na˜.
Peer˜ be̱e̱´ juu' kiyh', lä˜kye̱˜ jmi̱˜lle´ hlii̱h'
jmeey˜ hih˜ kih' mah' nuuh´ kiyh'.
28 Cha̱h´ ba´ ga˜lä˜cha˜ juu' kih' Jesús
lä˜ka̱a̱˜ hwa' Galilea.

Ga˜mi˜hlä̱ä̱´ Jesús ma˜choo' Simón Pee´
(Mt. 8:14-15; Lc. 4:38-39)

29 Ma´ ya˜hëë̱' Jesús neh˜ gwah˜ mäh˜,
ngooy' kya̱a̱h´ Jacobo kya̱a̱h´ Jwa̱a̱˜ cha´neh˜
kih' Simón kya̱a̱h´ Andre´ øøyh˜.
30 Ma˜choo' Simón ma´ kya̱a̱' dsaah´ llii´,
he˜ja̱˜ ga˜jmeey´ juu' kih' Jesús.
31 Ngoo' Jesús jee´ kya̱a̱y', ga˜so̱oyh' goo˜
dsa˜më´ he´ ga˜cha̱a̱yh˜ hi˜ lä˜cha̱h´ ja̱˜
ya˜hii̱' llii´ kiyh' hi˜ ga˜løøy' jmeey˜ ta´he' kih'
lä˜jëë̱˜.

Ga˜mi˜hlä̱ä̱´ Jesús jwëë̱´ hi̱˜ dsaah´
(Mt. 8:16-17; Lc. 4:40-41)

32 Ta˜ ga˜hloo´ ja̱˜, lä˜ ma´ ga˜hmää`
hyoo˜, na´nää' jwëë̱´ dsa˜ na´jä̱ä̱˜ dsa˜dsaah´
cha´ë´ Jesús hi˜ lä˜ja̱˜ na´jä̱ä̱y˜ hi̱˜ ma´ kye̱˜
jmi̱˜lle´ hlii̱h'.
33 Jwëë̱´ dsa˜ cha̱a̱˜ jee´ jwii̱˜ ja̱˜ na´nää',
ga˜ka̱yh' go˜te˜ ho´hne˜.
34 Ga˜mi˜hlä̱ä̱´ Jesús jwëë̱´ dsa˜ hi̱˜ ma´
dsaah´ kya̱a̱h´ na˜ku´ na˜ngii̱ ' dsoo´. Hi˜
ga˜hwëë̱y' jwëë̱´ jmi̱˜lle´ hlii̱h' hi̱˜ ma´ jä̱ä̱˜
dsa˜. Sa˜ ga˜kwa´ Jesús jwë' ma´ hlëëh '
jmi̱˜lle´ hlii̱h', kih' he˜ kyu̱u̱˜ bih' Jesús.

Ga˜kwa´ Jesús juu' neh˜ gwah˜ mäh˜
(Lc. 4:42-44)

35 Tiih˜ go˜te˜, hwë' ga´ lä˜ja̱˜, ya˜hëë̱'
Jesús jwii̱˜ jee´ ma´ gyay' ja̱˜, ngooy' ko̱o̱˜
moh´ jee´ sa˜ cha̱a̱˜ dsa˜ na´ngii̱y´ kiyh' kih'
Dio.
36 He˜ja̱˜ ngoo' Simón kya̱a̱h´ dsa˜kya̱a̱yh´
na´hnääyh˜ Jesús.
37 Ma´ ga˜jnä̱ä̱yh˜ Jesús, ga˜sii̱yh˜:
—Jwëë̱´ dsa˜ tä̱ä̱h´ hnaah˜ hne˜ jee´ oo˜.
38 He˜ja̱˜ ga˜jäh´ Jesús:
—Man` ta˜ jee´ jyoh´ jwii̱˜ lä˜ka̱a̱˜ jä̱h˜ la˜,
na´ka̱n` juu' la˜ ka˜läh´. Jëëh´, kih' he˜ la˜ ba´
ja̱˜ ma˜jan˜.
39 Ma´ja̱˜ ga˜ngëë´ Jesús lä˜ka̱a̱˜ hwa'
Galilea, ma´ kway˜ juu' neh˜ gwah˜ kih' dsa˜
judiu hi˜ ma´ hwëë̱y˜ jmi̱˜lle´ hlii̱h' kih' dsa˜.

Ga˜mi˜hlä̱ä̱´ Jesús ja̱a̱˜ hi̱˜ ma´ dsaah´ hmih' høø˜
(Mt. 8:1-4; Lc. 5:12-16)

40 Ja̱a̱˜ dsa˜ñuuh˜ hi̱˜ ma´ dsaah´ hmih'
høø˜ ga˜mi˜je̱e̱y˜ Jesús, ga˜ju̱u̱yh' jnëy´
cha´ë´ Jesús, ga˜chu̱u̱y´ kya̱a̱h´:
—Cher´mah' le´, le̱h' ba´ hne˜ cheh' dsoo´
he˜ mi˜sa̱h´ jnä´ —ga˜jäyh´.
41 Peer˜ ga˜lä˜ñih´ dsë' Jesús kih' dsa˜ he´,
ga˜kyey˜ gooy˜ ë´ kiyh', mah' ga˜jäyh´:
—Le´ ba´. Wa´ dsa˜che` dsoo´ he˜ mi˜sa̱h´
hne˜.
42 Lä˜cha̱h´ ma´ ga˜hlëëh´ Jesús ja̱˜, ga˜ä̱ä̱h'
go˜te˜ hmih' høø˜ ja̱˜.
43 Jä̱ä̱' ja̱˜ga´ hiyh' juu' kih' dsa˜ he´,
ga˜ta̱a̱yh˜ cha˜miih˜ juu'.
44 Ga˜jäyh´ sii̱yh˜:
—Jëë` da´, ta˜ jwii̱´ ni˜ ja̱a̱˜ dsa˜ he˜
ma˜hla̱a̱h´. Gwa˜ go˜hä̱ä̱h` hñaah ' kih'
jmi˜dsa˜ ba´. Kye̱˜ miih˜ he˜ kwëëh' hnih´
mah' mi˜llu̱u̱y' hne˜ lä˜ko̱h´ lle` ley kih'
Moisé. Lä˜ja̱˜ go˜jmee´ mah' lä˜ñey˜ ma˜jä̱'
kyah'.
45 Hi˜ ngoo' dsa˜ñuuh˜ he´. Cha̱h´ ba´
ga˜løøy' jmeey˜ juu' ha˜ lä˜ ga˜la' kiyh'. Kih'
he˜ja̱˜, mo˜so˜ ga˜la' ma´ dsoo' Jesús jnä´hä´
jyoh´ jwii̱˜, jëëh´ ma´ dsa˜ku̱h' jwëë̱´ dsa˜.
Ta˜ jee´ sa˜ cha̱a̱˜ dsa˜ ba´ ma´ ngëy˜. Pero
ma˜ra˜ he˜ ga˜lla˜nää' ba´ dsa˜ cha̱a̱˜ ta˜ jee´
jyoh´ ma´ hnaayh˜.

2

Ga˜mi˜hlä̱ä̱´ Jesús ja̱a̱˜ hi̱˜ sa˜ liih˜ goo˜ tii̱´
(Mt. 9:1-8; Lc. 5:17-26)

1 Ga˜hya˜ ga´ miih˜ jmii̱´ ja̱˜ga´ ga˜llaah'
Jesús ka˜läh´ jwii̱˜ Capernaum hi˜ ga˜nuu´
dsa˜ gyay' cha´neh˜.
2 Lä˜cha̱h´ ja̱˜ ga˜ku̱h' jwëë̱´ jwërte dsa˜
mah' ga˜ka̱yh' cha´neh˜ lä˜jii̱h' sa˜ ga˜lä˜joo˜
ho´hne˜ jee´ ma´ dsa˜ta̱a̱yh` hi˜ ga˜løø' Jesús
kwa˜ juu'.
3 Hor˜ ja̱˜ ga˜lla˜nää' kye̱e̱´ dsa˜ jä̱ä̱˜ ja̱a̱˜
hi̱˜ dsaah´ hi̱˜ sa˜ liih˜ goo˜ tii̱´.
4 Sa˜ ga˜la' ma´ dsa˜nääy' chu̱h˜ kih' Jesús,
kih' he˜ ma˜na˜ka̱h' dsa˜. He˜ja̱˜ ga˜wii̱'
dsa˜ he´ gyuuh' hne' ja̱˜, mah' ga˜jñiyh' miih˜
ka´luu´ hne' jee´ gya' Jesús. Ta˜ jwë´ ja̱˜,
ga˜jña̱ay' dsa˜dsaah´ he´ lä˜ ma˜kya̱a̱y' ja̱˜
ë´ jii̱´ kiyh'.
5 Ma´ ga˜jëë' Jesús ha˜ lä˜ko̱o̱˜ dsoo´ dsë'
lä˜jëë̱˜ dsa˜ he´, ga˜jäyh´ sii̱yh˜ dsa˜dsaah´:
—Gyu̱u̱˜ kya̱a̱n˜, ma˜na˜che´ ba´ dso´kye˜
kyah'.
6 Jee´ ja̱˜ ma´ tä̱ä̱h´ ta˜jwoh' kya̱a̱' ley. Hi̱˜
he´ ga˜jmee´ huu´dsë˜:
7 "¿He˜la' hlëëh˜ lä˜na˜ dsa˜ñuuh˜ na˜?
He˜ mi˜kwa̱yh' Dio ba´ na˜. Ja̱a̱˜ Dio ba´ lih˜
che' dso´kye˜ kih' dsa˜."
8 Pero cha̱h´ ba´ ga˜lä˜kyuuh˜ Jesús
huu´dsë˜ he˜ ma´ jmee˜ dsa˜ he´, he˜ja̱˜
ga˜jäyh´:
—¿He˜la' jmeeh˜ hnäh´ huu´dsë˜ lä˜na˜?
9 ¿Hee˜ ga´ na˜ sa˜ jwëë̱h`, la̱a̱h´ hnäh´?
¿Che´ he˜ chiih´ jne´ ja̱a̱˜ hi̱˜ dsaah´:
"Ma˜na˜che´ dso´kye˜ kyah'", o he˜ chiih´
jnih´: "Noo˜ ki̱i̱ jii̱´ kyah', mah' gwa̱a̱h˜"?
10 He˜ja̱˜ jmeen` he˜ jwëë̱h` ga´ mah'
lä˜ngëëh´ hnäh´, Hi̱˜ga˜lëë̱'ngo' la˜ ba´
na˜ngë' jwë' jmi̱˜guu˜ la˜ mah' chey'
dso´kye˜ kih' dsa˜.
Ja̱˜ga´ ga˜jäh´ Jesús sii̱h˜ hi̱˜ sa˜ liih˜ goo˜
tii̱´ he´:

11 —Jnä´ jwahn˗ noo˗, kii ˈ jii´ kyahˡ,
gwaah˗ cha´neh˗ kyahˡ.
12 He˗ja˗ chah´ ba´ ga˗noo˗ dsa˗ he´
cha´në´ lä˗jëë˗ dsa˗, ngaayhˡ kyaah´ jii´ kiyhˡ.
Peer˗ ga˗lä˗dsaa˗ dsëˡ dsa˗ ma´ jëëy˗ ngaahˡ
dsa˗dsaah´ he´. He˗ja˗ ga˗jmeey´ juuh˗ kihˡ
Dio, ga˗jäyh´:
—Ni˗ koo˗ hä´ sa˗ ma˗jëë´ jne´ lä˗na˗.

Jesús ga˗tëëyˡ kihˡ Leví
(Mt. 9:9-13; Lc. 5:27-32)

13 Ma˗ngëë´ he˗ ja˗, ngooˡ Jesús ka˗läh´
cha´hoo´ jmi˗juuh˗ he˗ hla˗ hwaˡ Galilea.
Jee´ ja˗ ga˗lla˗nääˡ jwëë´ dsa˗ jee´ ma´ cheyhˡ,
hi˗ ga˗lööyˡ hëëyh˗ dsa˗ ka˗läh´.
14 Jee´ ngëy˗ cha´hoo´ jmi˗juuh˗ ja˗,
ga˗jëëyˡ Leví joo´ Alfeo, hi˗ ma´ gyaˡ në´ta´
kihˡ kooyˡ ku´sih˗. Mahˡ ga˗jäh´ Jesús siiyh˗:
—Ña˗ wa´ jmeen´ ko˗jøh´.
He˗ja˗ ga˗nooy˗ ga˗jmeey´ ko˗jøh´ kyaah´
Jesús.
15 Ma˗ngëë´ he˗ ja˗, ma´ gyaˡ Jesús
cha´neh˗ kihˡ Leví, ma´ kuyh˗ kyaah´
discípulo kyaayˡ hi˗ kyaah´ jwëë´ dsa˗ hi˗
ma´ kooˡ ku´sih˗ hi˗ jñah´ dsa˗ wa´ hi˗ cha˗
hi˗. Jëëh´ jwëë´ hi˗ he´ ma´ ga˗nää´ kyaah´
Jesús, he˗ja˗ ba´ ma´ tääyh´ jee´ ja˗.
16 Hi˗ ma´ jëë˗ fariseo kyaah´ ta˗jwohˡ
kyaaˡ ley he˗ ma´ kuh˗ Jesús ko˗jøh´ kyaah´
dsa˗ he´, he˗ja˗ ga˗ngiiy´ juuˡ kihˡ discípulo
kyaayˡ:
—¿Ha˗ lä˗ laˡ juuˡ ja˗? ¿He˗laˡ kuh˗hih˗
ta˗jwohˡ kyaahˡ hnäh´ kyaah´ hi˗ koo ˈ
ku´sih˗ na˗, hi˗ lä˗ja˗ kyaah´ jñah´ dsa˗ wa´
hi˗ cha˗ hi˗?
17 Ga˗nuu´ Jesús he˗ ga˗jäyh´, he˗ja˗
ga˗jeeh˗ Jesús juuˡ kiyhˡ:
—Sa˗ jmee˗ biiˡ tëë˗më˗ kihˡ hi˗ llooˡ, kihˡ
dsa˗dsaah´ ba´ jmee˗ biiˡ. Sa˗ ma˗jan˗ kihˡ
hi˗ llooˡ, ma˗jan˗ kihˡ hi˗ cha˗ dso´kye˗ kihˡ
ba´.

Ga˗ngii´ dsa˗ juuˡ, he˗laˡ sa˗ tu˗ discípulo
ko˗hwëë´ he˗ kuh˗hiyh˗
(Mt. 9:14-17; Lc. 5:33-39)

18 Koo˗ hä´ lä˗ ma´ tääh´ dsa˗ kyaaˡ Jwaa˗
sa˗ ma´ kuh˗hiyh˗, ma´ ngiiy˗ kiyhˡ kihˡ
Dio hi˗ lä˗ja˗ ma´ jmee˗ dsa˗ kyaaˡ fariseo
ka˗läh´. He˗ja˗ ko˗llaa´ dsa˗ na´ngii´ juuˡ
kihˡ Jesús:
—¿He˗laˡ ma˗la˗ dsa˗ kyaaˡ Jwaa˗ kyaah´
dsa˗ kyaaˡ fariseo sa˗ kuh˗hiyh˗, pero dsa˗
kyaahˡ sa˗ jmee˗ lä˗ja˗? ¿Ha˗ lä˗ laˡ juuˡ ja˗?
19 He˗ja˗ ga˗jäh´ Jesús siiyh˗:
—Dsa˗ hi˗ tääh´ jee´ dsa˗jee´ goo˗ dsa˗,
sa˗ cha˗ he˗ kihˡ he˗ tuyˡ he˗ kuh˗hiyh˗
ta´ko˗jiihˡ gyaˡ dsa˗ñuuh˗ hi˗ dsa˗jee´ goo˗
jee´ ja˗. Sa˗ cha˗ ti˗meeh˗ dsëyˡ cher´mahˡ
gyaˡ ba´ dsa˗ñuuh˗ kyaayh´.
20 Pero lloo˗ koo˗ jmii´ wa´ra˗ ga˗llee˗ dsa˗
dsa˗ñuuh˗ hi˗ dsa˗jee´ goo˗ he´. Ma´ja˗ ga´
tu ˈ dsa˗ kyaayˡ he˗ kuh˗hih˗ mahˡ chuuyˡ
kyaah´ Dio.
21 Ni˗ jaa˗ dsa˗ sa˗ kwa˗ kihˡ tøøyˡ
koo˗ hmiih˗ hmëë´ në´ hmiih˗ ma˗guh˗,
jëëh´ hmiih˗ hmëë´ dsa˗dsuhˡ mahˡ jmee˗
dsa˗gyii˗ hmiih˗ ma˗guh˗ cha˗ga´miih˗.
22 Hi˗ lä˗ja˗, ni˗ jaa˗ dsa˗ sa˗ kwa˗
kihˡ chiyhˡ jmihˡ mi ˈjëhˡ hmëë´ neh˗ loo˗
ma˗guh˗. Cher´mahˡ ga˗chihˡ dsa˗ he˗
hmëë´ neh˗ loo˗ ma˗guh˗, chah´ ba´ gyii˗,
jëëh´ sa˗ kwaˡ jwëˡ ää˗. Tuu˗ jmihˡ mi ˈjëhˡ
hmëë´ hi˗ hee´ loo˗ ka˗läh´. He˗ja˗ neh˗
loo˗ hmëë´ ba´ dsa˗hoo`jmihˡ miˡjëhˡ hmëë´.

Ga˗hlëëh´ Jesús ha˗ lä˗ laˡ jmii´ he˗ tee˗
dsa˗ dsëˡ
(Mt. 12:1-8; Lc. 6:1-5)

23 Koo˗ jmii´ he˗ tee˗ dsa˗ dsëˡ, ga˗ngëë´
Jesús jee´ ma´ na˗jnää´ chaahˡ trigo kyaayh´
discípulo kyaayˡ. Ga˗løøˡ discípulo hnäy˗
miih˗ sa´gwah´ trigo mahˡ ga˗kuyh˗.
24 He˗ja˗ ga˗ngii´ fariseo juuˡ kihˡ Jesús:
—Jëë` da´, ¿he˗laˡ jmee˗ discípulo kyaahˡ
he˗ sa˗ ga˗tëëy´ jmeeyˡ jmii´ he˗ tee˗ dsa˗
dsëˡ?
25 Mahˡ ga˗jäh´ Jesús siiyh˗:
—¿Che´ sa˗ ma˗heh˗ hnäh´ lä˗koo˗
ga˗jmee´ David llo´jooˡ? Koo˗ hä´ lä˗
ma´ jaˡ kyoyh˗, ga˗jmee´ biiˡ kiyhˡ kyaah´
dsa˗kyaayh´.
26 Jii˗ ja˗ Abiatar ma´ laa ˈ jmi˗dsa˗ jøøhˡ
hi˗ ma´ hä´ goo˗ gwah˗. Jee´ ja˗ ga˗heˡ David
ga˗kuyh˗ he´ñiih˗ he˗ ma˗na˗jøø˗ he˗ sa˗
lle` kihˡ ma´ kuyh˗ hi˗ ga˗kwëëyhˡ dsa˗ hi˗
ma´ ga˗nää´ kyaayh´. Jëëh´ ma˗la˗ jmi˗dsa˗
ba´ ma´ na˗ngëˡ jwëˡ kuyh˗ he´ñiih˗ ja˗.
27 Hi˗ ga˗jäh´ Jesús ka˗läh´ lä˗la˗:
—Ga˗jmee´ Dio jmii´ he˗ tee˗ dsa˗ dsëˡ
he˗ llu ˈkihˡ dsa˗ ba´. Sa˗ ga˗jmääˡ Dio dsa˗
mahˡ heeyhˡ dsa˗ wii´ kyaah´ jmii´ ja˗.
28 Hi˗ lä˗ja˗ Hi˗ ga˗lee˗ˡngoˡ la˗ ba´ na˗ngëˡ
jwëˡ jmeeyˡ hih˗, hee˗ na˗ he˗ ga˗tee´ jmeeˡ
dsa˗ jmii´ he˗ tee˗ dsa˗ dsëˡ.

3

Ga˗mi˗hlää´ Jesús jaa˗ dsa˗ jmii´ he˗ tee˗
dsa˗ dsëˡ
(Mt. 12:9-14; Lc. 6:6-11)

1 Koo˗ ka˗läh´ ga˗heˡ Jesús neh˗ gwah˗ kihˡ
dsa˗ judiu. Jee´ ja˗ ma´ hää´ jaa˗ dsa˗ñuuh˗
hi˗ ma˗lä˗kii˗ koo˗ ma˗goo˗.
2 Dsa˗ hi˗ ma´ tääh´ neh˗ gwah˗ ja˗, ma´
tääy˗ Jesús, jëëy˗ che´ mi˗hlääy´ dsa˗ jmii´
he˗ tee˗ dsa˗ dsëˡ mahˡ lä˗ja˗ ma´ le´ ma´
hniiyˡ kiyhˡ.
3 He˗ja˗ ga˗jäh´ Jesús siih˗ dsa˗dsaah´ he´:
—Noo˗ da´ jee´ to ˈdsaah`la˗.
4 Hi˗ ga˗ngii´ Jesús juuˡ kihˡ dsa˗ hi˗ ma´
tääh´ jee´ ja˗:
—¿Hee˗ na˗ na˗ngëˡ jne´ jwëˡ jmeen´ jmii´
he˗ tee˗ dsa˗ dsëˡ, che´ he˗ llu ˈo che´ he˗
hliih˗? ¿Che´ llu ˈtee˗ jne´ dsa˗ o che´ wa´ juu´
ba´ kihˡ?

Ti´si̱h´ ba´ ga˜tąąh` läˆjëë˜ dsa˜ he´. Niˆ
koo̱˜ moˆsoˆ ga˜ngii̱y´.
5 Mah¹ ga˜jëë¹ Jesús taˆ jee´ ma´ tąąh´ dsa˜.
Ga˜läˆlleey´ kyąąyh´ hiˆ ja¹ meeh˜ dsëy¹
ka˜läh´ kih¹ he˜ hweh˜ dsë¹ dsa˜ hi̱˜ ma´
tąąh´ jee´ ja̱˜. He˜ja̱˜ gaˆsii̱yhˆ dsa˜ñuuh˜
he´:
—Nii̱h` da´ gooh˜ na˜.
Chąh´ ba´ ga˜nii̱h¹ dsa˜ñuuh˜ he´ ma˜goo˜,
hiˆ gaˆjä¹ go˜te˜ gooy˜ ja̱˜.
6 Pero ma´ gaˆhwëë˜ fariseo jee´ ja̱˜,
ga˜tąąyh` juu¹ kwee˜ kyąąh´ dsa˜ kyąą¹
Herode ha˜ läˆ jee´ ma´ jngëëyh¹ Jesús.

Peerˆ jwëë´ dsa˜ ga˜ku̱h¹ cha´hoo´
jmi̱˜juuh˜

7 Yaˆhëë¹ Jesús ka˜läh´ ngooy¹ cha´hoo´
jmi̱˜juuh˜ he˜ hla˜ hwa¹ Galilea kyąąyh´
discípulo kyąąy¹ hiˆ jwëë´ dsa˜ chąą˜ jee´ ja̱˜
gaˆnää¹ kaah` kiyh¹.
8 Läˆ ma´ ga˜nuu´ dsa˜ läˆjëˆ he˜ jmeeˆ
Jesús, ga˜llaˆnää¹ jwëë´ dsa˜ hi̱˜ chąą˜ hwa¹
Judea, hiˆ hi̱˜ chąą˜ Jerusalén, kyąąh´ hi̱˜
chąą˜ hwa¹ Idumea, hiˆ läˆja̱˜ hi̱˜ chąą˜ hn-
gaah` jmii̱˜ Jordán ka˜läh´, hiˆ läˆkye˜ hi̱˜
chąą˜ läˆku´ läˆjii̱¹ jwii̱˜ Tiro hiˆ Sidón.
9 Kih¹ he˜ ma´ tąąh´ jwëë´ dsa˜, he˜ja̱˜
gaˆjmeey´ madaˆ kih¹ discípulo kyąąy¹,
gaˆsii̱yhˆ:
—Goˆjmee´ jä´ koo̱˜ na´moo´ gyan`, ngoo¹
kya˜hlą̈ąh˜ dsa˜ jnä´ jee´ la˜.
10 Jëëh´, jwëë´ hi̱˜ dsaah´ ma˜mi˜hlą̈ąy´
jąą¹, he˜ja̱˜ ga˜llaˆnää¹ jwëë´ dsa˜dsaah´ jee´
ma´ gyay¹, ma´ jmeeˆ dsa˜ bii¹ ma´ su̱¹ miih˜
cha´gooy˜ kih¹ Jesús.
11 Hiˆ ma´ tąąh´ ga´ jñah´ dsa˜ hi̱˜ ma´ kye˜
jmi̱˜lle´ hlii̱h¹. Ma´ ga˜jëëy¹ Jesús, ga˜juuyh¹
jnëy´ cha´në´ Jesús ma´ hooyh˜ ki̱˜gąą˜ ma´
jäyh´:
—Hne˜ ląąh¹ Joo̱´ Dio.
12 He˜ja̱˜ ga˜juuh¹ Jesús kih¹ jmi̱˜lle´ hlii̱h¹
mah¹ saˆ mi˜jnääyˆ juu¹ he˜ ląą¹ Jesús Joo̱´
Dio.

Ga˜hñąą¹ Jesús läˆjëëˆ gya˜tuu̱´ apóstole
(Mt. 10:1-4; Lc. 6:12-16)

13 Ma˜ngëë´ he˜ ja̱˜, gaˆwii̱¹ Jesús lle´koh´
hiˆ ga˜tëëyh¹ koo̱˜lląą´ dsa˜ hi̱˜ ga˜tih¹ dsëy¹ hiˆ
ga˜nuu´ bih¹ he˜ jäy¹ kyąąyh´.
14 Ga˜hñąąy¹ gya˜tuu̱´ mah¹ jmee¹ koo̱˜jøh´
kyąąyh´ hiˆ ga˜cheey¹ mah¹ dsa˜kwayˆ juu¹
kiyh¹.
15 Hiˆ ga˜kway´ jwë¹ mah¹ mi˜hlą̈ąy´ hi̱˜
dsaah´ hiˆ hwëëy¹ jmi̱˜lle´ hlii̱h¹.
16 Läˆla˜ cheeˆ läˆjąą˜ läˆjąąy˜: Simón (hi̱˜
ga˜miˆcheey˜ Pee´),
17 Jacobo joo̱´ Zebedeo hiˆ Jwąą˜ øø̱h˜ Ja-
cobo. (Läˆuu̱´ dsa˜ he´ gaˆmiˆcheey˜ Boa-
nerge. Jmii̱˜ na˜ hnøø¹ jähˆ joo̱´ ñih¹.)
18 Andre´ he´, Felipe, Bartolomé, Matä´,
Tamá, Jacobo joo̱´ Alfeo, Tadeo, Simón dsa˜
cananita he´,
19 hiˆ Juda Iscariote hi̱˜ ga˜ngëë¹ Jesús
këëˆ. Ma˜laˆ ma˜hñąąy¹ läˆjëëˆ hi̱˜ he´,
ja̱˜ga´ yaˆnääy` kiyh¹.

Ga˜jäh´ dsa˜, kye˜ Jesús jmi̱˜lle´ hlii̱h¹
(Mt. 12:22-32; Lc. 11:14-23; 12:10)

20 Ma˜ngëë´ ma˜ya˜nääy`, koo̱˜ ka˜läh´
ga˜kąh¹ dsa˜ cha´nehˆ jee´ ma´ tąąyh´ ja̱˜.
Niˆ moˆsoˆ ga˜kwa´ jwë¹ ma´ kuyh˜ kyąąh´
discípulo kyąąy¹.
21 Ma´ gaˆläˆñeˆ hi̱˜ chąą˜ kyąą¹ Jesús ha˜
läˆ dsa˜ngëëy´, he˜ja̱˜ ga˜nääy¹ mah¹ ma´
teeyˆ. Jëëh´ ma´ ląąy´, ma˜heeˆ go˜te˜ dsëy¹.
22 Pero ta˜jwoh¹ kyąą¹ ley hi̱˜ yaˆnää¹
Jerusalén, ga˜jäyh´:
—Beelzebú ba´ na˜ jąąˆ Jesús. He˜ja̱˜
hwëëy˜ jmi̱˜lle´ hlii̱h¹ kyąąh´ hihˆ kih¹ hi̱˜
kye˜ në´ kih¹ jmi̱˜lle´ hlii̱h¹.
23 He˜ja̱˜ ga˜hlëëh´ Jesús juu¹ na˜hmää´
läˆla˜:
—Nuu˜ da´ hnäh´ hi̱˜ jäh´ kyen´ jmi̱˜lle´
hlii̱h¹. ¿Ha˜ läˆja̱˜ Tana´ hwëë˜ he´ ba´
dsa˜kyąąyh´ neh˜ tuh˜dsë¹ dsa˜?
24 Dsa˜ hi̱˜ tąąh´ koo̱˜ hwa¹, cher´mah¹
teey˜ kyąąh´ he´ ba´ dsa˜kyąąyh´, saˆ gwëëy¹.
25 Hiˆ läˆja̱˜ saˆ läˆbe´ dsë¹ dsa˜ hi̱˜ tąąh´
koo̱˜ cha´nehˆ, dsa˜tąąh` koˆjøh´, cher´mah¹
teˆjëëy´ kyąąh´ he´ ba´ hi̱˜ chąą˜ cha´nehˆ
kiyh¹.
26 Ja̱˜ba´ läˆja̱˜ la¹ kih¹ Tana´, saˆ gwëëy¹
cher´mah¹ teˆjëëˆ jmi̱˜lle´ hlii̱h¹ kyąąh´ he´
ba´ jmi̱˜lle´ hlii̱h¹ dsa˜kyąąyh´. Chąh´ ba´
mi˜lląąyˆ hñiiy´.
27 'Niˆ jąą˜ dsa˜ saˆ le´ dsa˜he´ cha´nehˆ
kih¹ jąą˜ dsa˜ beee´ mah¹ hii̱y¹ he˜ cha˜ kiyh¹,
cher´mah¹ saˆ ga˜hñuuy¹ to˜në´. Jmeeˆ bii¹
hñuuy¹, ja̱˜ga´ le´ hwëëy¹ he˜ lla˜ dsëy¹.
28 Ma˜raˆ ju¹dsoo´ jwëëhn˜ hnäh´, jmee¹
ba´ Dio jøh˜ dsë¹ kih¹ läˆjëˆ dso´kye˜ he˜
jmeeˆ dsa˜. Hiˆ jmeey¹ jøh˜ dsëy¹ kih¹ läˆjëˆ
juu¹ wii̱´ he˜ hlëëhˆ dsa˜.
29 Pero cher´mah¹ gaˆhlëëh´ dsa˜ wii̱´ kih¹
Jmi̱˜lle´ Na˜jngii̱¹, moˆsoˆ jmeey¹ jøh˜ dsëy¹,
läˆ ma˜na˜bąąyh` ja̱˜ba´ dso´kye˜ kiyh¹.
30 Gaˆhlëëh´ Jesús läˆja̱˜, kih¹ he˜ gaˆjäh´
koo̱˜lląą´ dsa˜ he´, Jesús ma´ kye˜ jmi̱˜lle´
hlii̱h¹.

Øøh˜ Jesús kyąąh´ chooy¹
(Mt. 12:46-50; Lc. 8:19-21)

31 Këëˆ ga´ gaˆlla˜nää¹ øøh˜ Jesús kyąąh´
chooy¹, pero ka´hne˜ ba´ gaˆjøøy¹, hiˆ
gaˆsii̱yhˆ dsa˜ hi̱˜ ma´ tąąh´ jee´ ja̱˜, chiih´
Jesús wa´ jäy˜.
32 He˜ja̱˜ gaˆjäh´ dsa˜ hi̱˜ ma´ tąąh´ koo´
kih¹ Jesús:
—Hii̱˜ maa` kyąąh¹ kyąąh´ øøh¹ tąąh´
ka´hne˜, hnaah˜ hne˜.
33 He˜ja̱˜ gaˆjäh´ Jesús:
—¿Hii̱˜ na˜, hi̱˜ ląą¹ maa` kyąąnˆ? ¿Hii̱˜
na˜, hi̱˜ ląą¹ øøhn¹?
34 Mah¹ gaˆjëëy¹ läˆjëëˆ hi̱˜ ma´ tąąh´ läˆku´
läˆjii̱¹ jee´ ma´ cheyh¹ ja̱˜, gaˆjäyh´:

—Hi̱˜ la˜ ba´ he˝, maa̗ kyąąn˜, hi̱˜ la˜ ba´ he˝ øøhn¹.
35 Lä˜jëë˜ hi̱˜ jmee˜ lä˜ hyoh˜ dsë¹ Dio, hi̱˜ he˝ ba´ dsa˜më˝ øøhn¹, dsa˜ñuuh˜ øøhn¹, hi˜ maa̗ kyąąn˜.

4

Juu¹ na˜hmää´ lä˜kǫǫ˜ la¹ kih¹ dsa˜ hi̱˜ jñee˜ mɨ¹ju̱˜
(Mt. 13:1-9; Lc. 8:4-8)

1 Kǫǫ˜ ka˜läh˝ ga˜løø¹ Jesús hlëëyh˜ dsa˜ cha´hoo´ jmɨ˜juuh˜ he˜ hla˜ hwa¹ Galilea. Jwëë˝ dsa˜ ga˜lla˜nää¹ jee´ ja̱˜, he˜ja̱˜ ga˜wɨɨ¹ Jesús neh˜ na´moo˝. Neh˜ ja̱˜ ga˜gyay˜ mah¹ ga˜hlëëyh¹ dsa˜ hi̱˜ ma´ tąąh´ cha´hoo´ jmɨɨ˜ ja̱˜.
2 Ja̱˜ he˜ kǫǫ˜ nëë¹ ga˜mi˜tëëy˜ dsa˜ kyąąh´ juu¹ na˜hmää´. Lä˜jwë˝ ja̱˜ ga˜kwëëyh¹ dsa˜ nuuh˜. Ga˜jäyh˝:
3 —Nuu˜ da´ hnäh˝. Jąą˜ dsa˜ ngoo¹ ga˜jñee̗ mɨ¹ju̱˜.
4 Jee´ ngooy¹ jñeey˜ mɨ ¹ju̱˜ ja̱˜, ga˜sąą¹ miih˜ cha´jwë˝, he˜ja̱˜ ya˜nää¹ ta̱¹ ga˜kuh˜.
5 Jyoh˝ ka˜läh˝ mɨ¹ju̱˜ ga˜sąą¹ në˝ kuu̱˝ jee´ sa˜ cha˜ cha˜miih˜ gwaah´. He˜ja̱˜ chąh˝ ba´ ga˜hya˜, jëëh˝, sa˜ ma´ nøø˝ cha˜miih˜ gwaah´.
6 Pero ma´ ga˜hëh¹ hyoo˜ ga˜koo˝. Jëëh˝, miih˜ ba´ jmoo¹ ma´ cha˜, he˜ja̱˜ ga˜lä˜kii̱˜ chaah¹.
7 Hi˜ jyoh˝ ka˜läh˝ mɨ ¹ju̱˜ ga˜sąą¹ jee´ chaah¹ tǫǫ˝. Ga˜kwąą¹ ga´ chaah¹ tǫǫ˝ ja̱˜, he˜ja̱˜ ga˜uu̱˜ chaah¹ kih¹ jee´ na´tǫǫ˝, mo˜so˜ ga˜kwa˝ mɨɨ¹.
8 Hi˜ jyoh˝ mɨ¹ju̱˜ ja̱˜, ga˜sąą¹ jee´ la¹ hwa¹ jmah¹. He˜ ja̱˜ ba´ ga˜hɨɨ˝, ga˜kwa´ cha˜miih˜ mɨɨ¹. Cha˜ he˜ ga˜kwa´ gyii˝gya´ mɨɨ¹ lä˜kǫǫ˜ chaah¹, cha˜ he˜ ga˜kwa´ tǫ˜lo˜gya´ dsë˜ gya¹ mɨɨ¹ hi˜ jyoh˝ ga˜kwa´ hña˜loo˝ mɨɨ¹.
9 He˜ja̱˜ ga˜jäh˝ Jesús:
—Hi̱˜ hnøø¹ heeh˜ juu¹ la˜, wa´ heeyh˜.
10 Ma´ ga˜jä˝ miih˜ go˜te¹ dsa˜ kyąąh´ gya˜tuu̱˝ discípulo, ga˜ngɨɨy˝ juu¹ kih¹ Jesús he˜ hnøø¹ jäh˜ juu¹ he˜ ga˜kway˝ ja̱˜.
11 He˜ja̱˜ ga˜jäh˝ Jesús sɨɨyh˜:
—Hnäh˝ ba´ na˜ngëh¹ hnäh˝ jwë¹ lä˜ngëëh˝ hnäh˝ ha˜ lä˜ jąą˜ Dio dsa˜ lä˜hih˜ kih¹, he˜ ma´ na˜hmää´ jąą¹. Pero hi̱˜ sa˜ na´jnää˝ kih¹ Dio, hlëëhn´ kyąąh´ juu¹ na˜hmää´ ba´.
12 Lä˜ja̱˜, ma˜ke˜ jëëy˜, sa˜ jnøøyh˜, ma˜ke˜ nuuy˜, sa˜ lä˜ngëëy˝. Kih¹ he˜ja̱˜, sa˜ dsa˜jeeyh˜ kyąąh´ Dio mah¹ kǫǫ˜ Dio dsë¹ kih¹ dso´kye˜ kiyh¹.

Ga˜jmeeh¹ Jesús juu¹ he˜ hnøø¹ jäh˜ juu¹ na˜hmää´ kih¹ hi̱˜ na´jñee´ mɨ¹ju̱˜
(Mt. 13:18-23; Lc. 8:11-15)

13 Kǫǫ˜ ka˜läh˝ ga˜jäh˝ Jesús:
—¿Che´ sa˜ ga˜lä˜ngëëh˝ hnäh˝ juu¹ kih¹ hi̱˜ na´jñee´ mɨ ¹ju̱˜? ¿Ha˜ ba´ la˜ lä˜ngëëh˝ hnäh˝ jyoh˝ juu¹ na˜hmää´ he˜ na¹ ga´ jwahn˜ cher´mah¹ sa˜ ngëëh˝ hnäh˝ juu¹ la˜?
14 Hɨih¹ hi̱˜ jñee˜ mɨ¹ju̱˜, hi̱˜ he˜ laą¹ jąą˜ hi̱˜ kwa˜ juu¹ kih¹ Dio.
15 Kǫ˜lląą´ dsa˜ hi̱˜ ma˜nuu˝ juu¹, hi̱˜ he˝ laą¹ lä˜kǫh˝ mɨ¹ju̱˜ he˜ ga˜toh˝ cha´jwë¹. Ga´ ma˜nuuy˝ juu¹ kih¹ Dio, chąh˝ ba´ gwą´ Tana´ jñuuyh˜ juu¹ he˜ ma˜na˜jnää´ neh˜ tuh˜dsëy¹.
16 Hi˜ jñah˝ ka˜läh˝ dsa˜ hi̱˜ nuu˜ juu¹, hi̱˜ he˝ laą¹ lä˜kǫh˝ mɨ ¹ju̱˜ he˜ ga˜sąą¹ në˝ kuu̱˝ jee´ sa˜ cha˜ cha˜miih˜ gwaah´. Lä˜chąh˝ ma´ nuuy˜ jëë˜ ba´ dsëy¹.
17 Pero kǫ˜hwëë˝ ba´ ja̱˜. Laay¹ lä˜kǫǫ˜ chaah¹ he˜ choo¹ miih˜ ba´ jmoo¹ kih¹. Wa´ra˜ ga˜jëëy¹ wɨɨ˝ o go˜nää˝ dsa˜ në˝ kiyh¹, kwąąt˜ kih¹ juu¹ he˜ ma˜nuuy˝, lä˜chąh˝ ja̱˜ tuy¹ jwë˝ kih¹ Dio.
18 Heh¹ mɨ ¹ju̱˜ he˜ ga˜sąą¹ jee´ kih¹ chaah¹ tǫǫ˝, lä˜ja̱˜ laą¹ hi̱˜ nuu˜ juu¹ kih¹ Dio.
19 Pero jee´ ga˜nääy´ ja̱˜, ma˜ miih˜ lä˜ja̱˜ dsa˜lä˜øøy˝ kih¹ Dio. Jëëh˝ kye˜ gyih¹ huu´dsë˜ kih¹ jmɨ˜gyuu˜ la˜, hi˜ hnøøy¹ lä˜chay˜ cha˜miih˜ kuu´, hi˜ heee˝ dsëy¹ lä˜jë˜ he˜ ga´ cha˜ jmɨ˜gyuu˜. He˜ja̱˜ sa˜ jmeey˜ ni˜ miih˜ ta´ llu¹.
20 Pero mɨ ¹ju̱˜ he˜ ga˜sąą¹ hwa¹ jmah¹, lä˜ja̱˜ laą¹ dsa˜ hi̱˜ nuu˜ juu¹ kih¹ Dio mah¹ heeyh˜ ka˜läh˝. Hi̱˜ he˝ jmee¹ cha˜miih˜ ta´ llu¹, lä˜kǫǫ˜ mɨ ¹ju̱˜ he˜ kwa˜ ma˜ gyii˝gya´, ma˜ tǫ˜lo˜gya´ dsë˜ gya¹, ma˜ hña˜loo˝.

Juu¹ na˜hmää´ lä˜kǫǫ˜ la¹ kih¹ wa´je˜
(Lc. 8:16-18)

21 Lä˜la˜ ga˜jäh˝ Jesús ka˜läh˝:
—Ni˜ jąą˜ sa˜ hɨih˜ je˜ mah¹ jlëy¹ kyąąh´ kǫǫ˜ kyaah´, ni˜ sa˜ chiyh¹ neh˜ jii˝. He˜ chiyh¹ jee´ ñii˝ ba´ mah¹ lä˜jnä˝ lä˜kąą˜.
22 Lä˜jë˜ he˜ na˜hmää´, lloo˜ kǫǫ˜ jmɨɨ˝ lä˜jnä˝, hi˜ lä˜jë˜ he˜ sa˜ jnä˝, la¹ kwąąt˜ lä˜jnä˝.
23 Hi̱˜ hnøø¹ heeh˜ juu¹ la˜, wa´ heeyh˜.
24 Hi˜ ga˜jäh˝ Jesús ka˜läh˝:
—Jmee´ da´ hnäh˝ he¹ kih¹ juu¹ he˜ nuuh˜ hnäh˝. Jëëh˝, ja̱˜ba´ lä˜kǫǫ˜ nuuh˜ hnäh˝ kǫ˜ja̱˜ ba´ jii̱h¹ lä˜ngëëh˝ hnäh˝ o na˜dsë˜ ga´ miih˜ kǫ˜ja̱˜.
25 Lä˜jëë˜ hi̱˜ ngëë˝ miih˜, hi̱˜ he˝ lä˜ngëë˝ cha˜ga´miih˜. Hi˜ lä˜jëë˜ hi̱˜ jmee˜ ngëë˝, lä˜kye˜ he˜ ja̱˜ lląą˜ ba´.

Juu¹ na˜hmää´ lä˜kǫǫ˜ la¹ kih¹ jyoh˝ mɨ¹ju̱˜

26 Hi˜ ga˜jäh˝ Jesús ka˜läh˝:
—Lä˜kǫǫ˜ jąą˜ Dio dsa˜ lä˜hih˜ kih¹, jeeh¹ kwee˜ lä˜ la¹ kih¹ jąą˜ dsa˜ hi̱˜ jngëë˜ mɨ¹ju̱˜.
27 Sa˜ cha˜ kwąąt˜ la¹ kih¹ dsa˜ he˝ cher´mah¹ na˜gwɨɨy˜ o cher´mah¹ na˜në˝. Dsa˜hya˜ mɨ ¹ju̱˜ ja̱˜, hi˜ dsa˜kwąą˜ lä˜jmɨɨ¹ lä˜hwë¹ ni˜ sa˜ ñey˜ ha˜ lä˜ ga˜la¹.
28 Hwa¹ ba´ jmee˜ dsa˜kwąą˜ mɨ ¹ju̱˜. To˜në˝ dsa˜hya˜ mɨ ¹ju̱˜, ja̱˜ga´ dsa˜kwąą˜ chaah¹ kih¹. Ma˜ngëë˝ he˜ ja̱˜, jyoo˜ le¹ kih¹. Lä˜hɨɨ˝ ga´ miih˜, kąąh˜ mɨɨ¹ kih¹.

29 Hi˜ ga´ ma˜ä̱ä̱˜ mɨɨ', chooyh' ta´ kiyh', jëëh˝ ma˜lloo' jɨɨ̱˜ jɨɨɨyh' mɨ' 'jɨ̱˜ mah' llay' llu'.

Juu' na˜hmää´ lä˜kǫǫ̱˜ la' kih' mɨ 'jɨ̱˜ mostaza
(Mt. 13:31-32; Lc. 13:18-19)

30 Hi˜ lä˜la˜ ga˜jäh˝ Jesús ka˜läh˝:
—¿Che´ kyɨɨh˜ hnäh˝ ha˜ lä˜ la' he˜ jä̱ä̱˜ Dio dsa˜ lä˜hih˜ kih'? Jwëëhn˜ hnäh˝ juu' he˜ jëëh' kwee˜ kyä̱ah˝ he˜ ja̱˜, mah' lä˜ngëëh˝ hnäh˝ ha˜ lä˜ la'.

31 He˜ jä̱ä̱˜ Dio dsa˜ lä˜hih˜ kih', jëëh' kwee˜ lä˜kǫǫ̱˜ la' kih' kǫǫ̱˜ mɨ'jɨ̱˜ mostaza. Heh' mɨ'jɨ̱˜ ja̱˜ pih' ga´ miih˜ lä˜kǫh˝ ga´ jyoh˝ mɨ'jɨ̱˜ he˜ jngëë˜ dsa˜ jmɨ˜gyɨɨ˜ la˜.

32 Pero ma˜ngëë˝ ma˜jngëëy˝ mɨ'jɨ̱˜ ja̱˜, dsa˜hya˜ mah' dsa˜kwä̱ä̱˜ ñiɨ´ ga´ lä˜kǫh˝ ga´ jee´ lä˜jë˜ jǫh'. Chaah' mostaza kwa˜ gooh' kih', lä˜ja̱˜ lä˜kye̱˜ ta̱' jmee˜ sɨɨ˜ në´ sa´goh'.

33 Ga˜kwa´ Jesús juu' kih' Dio kyä̱ah˝ cha˜miih˜ juu' na˜hmää´ he˜ la' lä˜kǫh˝ juu' na˜hmää´ kih' mostaza. Ga˜hlëëyh' dsa˜ ha˜ kǫh˝ jɨɨh' lä˜ngëëy˝ ba´.

34 Ni˜ kǫǫ̱˜ sa˜ ga˜hlëëh˝ Jesús na˜hñaa' lä˜jëë̱˜. Juu' na˜hmää´ jmah' ba´ ga˜hlëëyh˝. Lä˜ ma´ ga˜jä̱´ hñiɨ´ ba´ lä˜jëë̱˜ discípulo, ja̱˜ga´ ga˜mɨ˜jnääy˜ na˜hñaa' lä˜jëë̱˜ juu' na˜hmää´ he˜ ga˜hlëëyh˝ ja̱˜.

Ga˜jmee´ Jesús hih˜ kih' lle´ mah' hɨɨ' tii´
(Mt. 8:23-27; Lc. 8:22-25)

35 Lä˜ ma´ ga˜nɨɨ˜ jmɨɨ´ ja̱˜, ga˜jäh˝ Jesús ga˜sɨɨyh˜ discípulo kyä̱ay':
—Man`ta˜ jyoh˝ jwoo' jmɨ˜jɨɨh˜ ka˜läh˝.

36 Ja̱˜ga´ ga˜hɨh' discípulo juu' kih' dsa˜ hɨ̱˜ ma´ tä̱ä̱h˝ jee´ ja̱˜, hi˜ ga˜jä̱ä̱y' Jesús lä˜ ma˜gyay' ja̱˜ neh˜ na´moo˝ ga˜nääy'. Ma´ hii´ ga´ jyoh˝ na´moo˝ koo˝ ja̱˜, ga˜ka̱' dsa˜ he˜ mah' ga˜nääy' ta˜ jee´ ga˜nää' discípulo.

37 Jee´ ga˜nääy' ja̱˜, ja' kǫǫ̱˜ lle´ tä´, ga˜hɨɨ˜ goo˜ jwërte. Ga˜hlɨh' jmɨɨ˜ lä˜jɨɨh' ga˜haa` neh˜ na´moo˝. Miih˜ ga´ sa˜ ga˜hmäh' na´moo´ ja̱˜.

38 Pero ma˜na˜gwɨɨ̱˜ Jesús ta˜ ka´luu´ ja̱˜, na˜dsë˜ lley´ në´ tɨ̱ '. He˜ja̱˜ ga˜cha̱ä̱' discípulo kyä̱ay':
—Ta˜jwoh' —ga˜jäyh˝ — ¿che´ ni˜ miih˜ hɨɨ´dsë˜ sa˜ kye̱h˝ he˜ jɨɨ̱˜ jne´ cha´jmɨɨ˜ la˜?

39 He˜ja̱˜ ga˜noo˜ Jesús, ga˜jmeey˝ hih˜ ga˜jä̱´ tii´ lle´, hi˜ ga˜jäyh˝ sɨɨyh˜ jmɨɨ˜:
—Ta˜ tooh˝ mɨɨh´, jä̱´ tii´.

Lä˜cha̱h˝ ja̱˜ ga˜hna´ lle´ hi˜ ga˜jä̱´ tii´ go˜te' jmɨɨ˜.

40 Ma˜ngëë´ he˜ ja̱˜, ga˜jäh˝ Jesús sɨɨh˜ dsa˜ kyä̱ay' he´:
—¿He˜la' ga̱h' hnäh˝ cha˜miih˜? ¿He˜la' ja̱˜ sa˜ dsoo˝ hoh˝ hnäh˝ kin˜?

41 Peer˜ ga˜lä˜goh˜ discípulo kyä̱ä̱' Jesús, he˜ja̱˜ ga˜ngɨɨy˝ juu' kih' dsa˜kyä̱ayh´:
—¿Hɨɨ̱˜ ba´ na˜, heh' lä˜kye̱˜ jmɨɨ˜ hi˜ lä˜kye̱˜ lle´ nɨɨh´ kiyh'?

5

Dsa˜ hɨ̱˜ ma´ kye̱˜ jmɨ˜lle´ hlɨɨh' che̱ë̱˜ Legión
(Mt. 8:28-34; Lc. 8:26-39)

1 Hi˜ ga˜lloo' Jesús jyoh˝ jwoo' jmɨ˜jɨɨh˜ ja̱˜ kyä̱ah˝ discípulo kyä̱ay', hwa' kih' dsa˜ gadareno.

2 Lä˜ ma´ ga˜jñä̱ay' neh˜ na´moo˝ ja̱˜, ja' jä̱ä̱˜ dsa˜ hɨ̱˜ ma´ kye̱˜ jmɨ˜lle´ hlɨɨh', ga˜mɨ˜je̱ey˝ Jesús. Hɨ̱˜ he´ ma´ gya' jee´ la' to˜hǫǫ̱˜ kih' hlɨɨ´.

3 Jee´ ja̱˜ ma´ la' hǫǫy'. Ma˜ke˜ ma´ hñɨɨh˜ dsih˝ kyä̱ah˝ caden˜, ni˜ lä˜ja̱˜ sa˜ ga˜jmää´.

4 Ja̱˜ he˜ kǫǫ̱˜ hä´ ga˜hñɨɨh˜ dsih˝ kyä̱ah˝ caden˜ hi˜ ga˜gwë' dsa˜ tɨɨy´ kyä̱ah˝ jwɨ´ hma˜ he˜ hë´ too˜, pero ni˜ kǫǫ̱˜ sa˜ ga˜jmää´. Ga˜sa' ga˜hnä' bih' lä˜jë˜ he˜ kyä̱ah˝ ma´ na˜hñɨɨ˜ goo˜ tɨɨy´. Ni˜ jä̱ä̱˜ dsa˜ sa˜ ga˜lä˜be̱ë̱´ kyä̱ayh´.

5 Lä˜jmɨɨ ' lä˜hwë' ma´ ngëy˜ moh˝ kɨ˜hooyh˜, hi˜ lä˜ja̱˜ jee´ la' to˜hǫǫ̱˜. Hi˜ ma´ jmeey˜ dsoo´ kih' hñiiy´ kyä̱ah˝ kɨɨ̱´.

6 Ɨɨ̱´ ga´ ga˜jëëy' Jesús, he˜ja̱˜ ngooy' ko˜chih´ ga˜jɨɨ̱yh' jnëy´ cha´në´ Jesús.

7 Mah' ga˜hlëëyh˝ kǫǫ̱˜ kɨ̱˜ga̱ä̱˜, ga˜jäyh˝:
—Ta˜ kä̱ah˜ jnä´ Jesús, hne˜ Jǫǫ´ Dio Jǫǫh'. Ma˜ra˜ ju'dsoo´, ta˜ jmeeh`jnä´.

8 Ga˜hlëëyh˝ lä˜ja̱˜ jëëh˝ jä̱ä̱' ba´ ga˜jäh˝ Jesús:
—Hne˜ jmɨ˜lle´ hlɨɨh', go˜hë̱ë̱ ' kih' dsa˜ñɨɨh˜ na˜.

9 Hi˜ ga˜ngɨɨ´ Jesús juu' kiyh':
—¿Hee˜ che̱ë̱h˜ hne˜?
Mah' ga˜jäyh˝:
—Legión che̱ë̱n˜, jëëh˝ jwë̱ë̱´ jnääh'.

10 Peer˜ ga˜chɨɨy˝ kyä̱ah˝ Jesús, mah' sa˜ hëë' Jesús kiyh' ɨɨ̱´ kih' hwa' ja̱˜.

11 Jäh˜ kih' lle´ hwa' ja̱˜ ma´ tä̱ä̱h˝ kǫǫ̱˜ nää' ñe' ma´ kuh˜ nuu˜.

12 He˜ja̱˜ ga˜ngɨɨ´ jmɨ˜lle´ hlɨɨh' he´ kih' Jesús, ga˜jäyh˝:
—Che̱ë̱˜ jnääh' kih' ñe' hɨ̱˜ tä̱ä̱h˝ oo˜ mah' dsa´tooh´ jnääh' kiyh'.

13 Ga˜kwa´ ba´ Jesús jwë'. He˜ja̱˜ ga˜hwë̱ë̱˜ jmɨ˜lle´ hlɨɨh' kih' dsa˜ he´, mah' ga˜ta̱ayh` kih' lä˜jë̱ë̱˜ to' mil ñe' hɨ̱˜ ma´ tä̱ä̱h´ jee´ ja̱˜. Lä˜jë̱ë̱˜ ñe' he´ ga˜kyɨɨ' Ma´ ga˜të̱ë̱y˝ kǫǫ̱˜ lle´ hwa', kǫ˜dsoo´ jwë' ba´ ga˜sä̱ay' cha´jmɨɨ˜ jɨɨh˜. Jee´ ja̱˜ ga˜jɨɨ̱y' neh˜ jmɨɨ˜.

14 Dsa˜ hɨ̱˜ ma´ hä̱ä̱˜ ñe' he´, ga˜nääy' ko˜chih´ cha˜hlɨɨy˜ ta˜ jee´ jwɨɨ˜ hi˜ ta˜ chɨɨh´ moh˝, na´jmeeyh´ juu'. Hi˜ lä˜jë̱ë̱˜ dsa˜ hɨ̱˜ ga˜nuu´, na´nää' na´jëë˜ ha˜ lä˜ ga˜la'.

15 Ma´ ga˜lla˜nääy' jee´ cheh' Jesús, ga˜jë̱ë̱y' dsa˜ hɨ̱˜ ma´ jä̱ä̱˜ jwë̱ë̱´ jmɨ˜lle´ hlɨɨh' he´, ma´ gyay' kye̱yh´ hmɨɨh˜, ma˜nǫh' dsëy' go˜te˜, he˜ja̱˜ ga˜jwä̱ah' dsa˜.

16 Hɨ̱˜ ga˜jëë' lä˜jë˜ he˜ ja̱˜, ga˜jmeeyh' juu' kih' dsa˜ ha˜ lä˜ ga˜la̱ä´ hɨ̱˜ ma´ jä̱ä̱˜ jmɨ˜lle´ hlɨɨh' he´ hi˜ ga˜jmeeyh' juu' lä˜kǫh˝ ga˜la' kih' ñe'.

17 Ja¯ga´ ga˜løø¹ dsa¯ he´ chuuy´ kyaah´
Jesús mah¹ wa´ llaayh´ kiyh¹ ta˜ jee´ jyoh´.
18 Lä˜ ma´ ga˜he¹ Jesús neh˜ na´moo´, dsa¯
hi¯ ma´ kye¯ jmɨ¯lle´ hlɨɨh¹ he´ ga˜chuu´
kyaah´ Jesús, mah¹ ma´ kway¹ jwë¹ ma´ dsooy¹
kyaayh´.
19 Pero sa˜ ga˜heeh¯ Jesús:
—Gwaah¯ kyah¹ go¯koo` juu¹ kih¹ hi¯
chaa¯ kyah¹, ha¯ lä˜ la¹ he¯ juh¯gaa¯ he¯
ma¯jmee´ Dio kyah¹ hne¯. Go¯jmeeh` juu¹
ha¯ lä˜ ma¯lä¯ñih´ dsë¹ Dio kyah¹ —ga˜jäh´
Jesús sɨɨyh˜ dsa¯ he´.
20 He¯ja¯ ngaayh¹, ga˜ngëëy´ lä˜kaa¯ jwɨɨ¯
he¯jäh´ dsa¯ Decápoli ga˜jmeeyh¹ juu¹ ha¯ lä˜
la¹ he¯ juh¯gaa¯ he¯ ga˜jmee´ Jesús kiyh¹. Hi˜
lä˜jëë˜ dsa¯ hi¯ ga˜nuu´ ga˜taah` jëë˜ dsah˜.

Jo¯mɨɨ´ Jairo kyaah´ jaa¯ dsa¯më´ hi¯ ma´ dsaah´
(Mt. 9:18-26; Lc. 8:40-56)

21 Ngaah¹ Jesús ka¯läh´ ta˜ hngaah`
jmɨ¯juuh¯ kyaah´ na´moo´. Ma´ ga˜llaayh¹
jee´ ja¯, jwëë´ dsa¯ ga˜lla˜nää¹ ka¯läh´.
22 Jee´ ja¯ ga˜lloo¹ jaa¯ dsa¯ chee¯ Jairo hi¯
laa¹ ta´ kih¹ gwah˜ mäh¯ jee´ jwɨɨ¯ ja¯. Ma´
ga˜jëëy¹ Jesús ga˜juuyh¹ jnëy´ cha´nëy´,
23 mah¹ ga˜chuuy´ cha¯miih¯ kyaah´ Jesús,
ga˜jäyh´ sɨɨyh˜:
—Dsa¯juu´ chih¯më´ kyaan˜, ña¯ mah¹
go´kyeh¯ gooh¯ në´ kiyh¹ mah¹ hlaay´, lä˜ja¯
mo˜so˜ juuy´.
24 He¯ja¯ ngoo¹ Jesús kyaah´ Jairo. Peer˜
na¯läa¯ na¯jlëë˜ bih¹ dsa˜, kih¹ he¯ jwëë´ hi¯
ga˜nää¹ kyaayh´.
25 Jee´ ga˜ngëë´ Jesús ja¯, ma´ cheh¹ jaa¯
dsa¯më´ hi¯ ma¯hya¯ koo¯ gya˜to´ ji¯ñe¯ he¯
ma´ dsaayh´ dsoo´ kiyh¹.
26 Ma¯lä¯hɨɨ¯ jëëy˜ wɨɨ´, ja˜ hi¯ jaa¯ të˜më˜
ma¯kaayh˜. Dsa¯më´ he´ ga˜mi˜llay¯ lä˜jë˜
he¯ cha¯ kiyh¹, ga˜heey¹ kyaah´ të˜më˜. Ni˜
miih¯ sa˜ ga˜la¹ më˜, cha¯ga´miih¯ ma´ ja¹
kiyh¹ koo¯ jmɨɨ´ koo¯ jmɨɨ´.
27 Ma´ ga˜nuuy´ hlëëh˜ dsa¯ kih¹ Jesús,
lä˜chah´ ja¯ ga˜taayh¯ hñiiy´ jee´ kih¹ jwëë´
dsa¯ he´ mah¹ ga˜suy¹ miih¯ cha´gooy¯
sa´hmɨɨh¯ kih¹ Jesús.
28 Jëëh´ ma´ laay´: “Wa´ra¯ jäh´ kih¹ koo¯
tëën¹ su¹ miih¯ cha´goon˜ sa´hmɨɨh¯ kiyh¹,
hlaan´ go¯te˜.”
29 Lä˜chah´ ja¯ ga˜hna´ dsoo´ kiyh¹ hi˜
ga˜läˆliih¯ dsa¯më´ he´ he¯ ga˜aah¹ go¯te˜
dsoo´ kiyh¹.
30 Hi˜ chah´ ba´ ga˜läˆliih¯ Jesús heh¹
be´ kiyh¹ ga˜mi¯hlaa´ jaa¯ dsa¯, he¯ja¯
ga˜jeeyh¯ hñiiy´ ga˜sɨɨyh˜ dsa¯:
—¿Hii¯ na¯ hih¹ ma¯su¹ sa´hmɨɨh¯ kin˜?
31 He¯ja¯ ga˜jäh´ discípulo kyaay¹:
—Che´ sa˜ jëëh´ jee´ kih¹ jwëë´ dsa¯ haah´,
mah¹ jwah´: “¿Hii¯ na¯ ma¯su¹ jnä´?”
32 Pero cheh¹ bih¹ jëëy¯ lä˜ku´ lä˜jii¹ jee´
taah´ dsa¯, hii¯ na¯ hi¯ ma¯jmee´ lä˜ja¯.
33 Hih¹ dsa¯më´ he´ ñe¯ bih¹ he¯
ma¯hlaay´. Goyh˜ hi˜ jlaa˜ gyih¹ lä˜ja¯,
ngooy¹ na´juuyh´ jnëy´ cha´në´ Jesús hi˜
ga˜jmeeyh¹ juu¹ lä˜koh´ ga˜la¹ kiyh¹.
34 He¯ja¯ ga˜jäh´ Jesús sɨɨyh˜ dsa¯më´ he´:
—Gyuu¯ kyaan˜, kih¹ he¯ ma¯lä¯dsoo´ hoh´
kin˜, ma¯jä¹ ba´ kyah¹. Gwaah¯ ba´ hne¯ llu¹,
wa´ jä¹ go¯te˜ dsoo´ kyah¹.
35 Lä˜ ma¯cheh¹ ba´ Jesús hlëëh˜, ma´
ga˜lla˜nää¹ dsa¯ hi¯ chaa¯ kih¹ Jairo hi¯ ma´
laa¹ ta´ kih¹ gwah˜ jee´ ja¯. Hi¯ he´ ma´ kye¯
juu¹, jäyh´ sɨɨyh˜ Jairo:
—Ma¯juu¯ ba´ gyuu¯ më´ kyaah¹. Mo¯to˜
kwa¯ ga´ ta´ kih¹ ta¯jwoh¹ na¯.
36 Lä˜chah´ ma´ ga˜nuu´ Jesús juu¹ ja¯,
ga˜jäyh´ sɨɨyh˜ hi¯ laa¹ ta´ kih¹ gwah˜ he´:
—Ta˜ ka¯ huu´dsë¯, jmee´ dsoo´ hoh´ ba´.
37 Ja¯ jiih¹ mo˜so˜ ga˜kway´ jwë¹ ma´
dsa¯nää¹ dsa¯ kyaayh´. Ga˜jäay¹ ma¯la¯ Pee´
ba´, kyaah´ Jacobo kyaah´ Jwaa¯ øøyh¯.
38 Lä˜ ma´ ga˜llooy¹ jäh˜ jee´ chih¹ hne¹ kih¹
hi¯ laa¹ ta´ kih¹ gwah˜ he´, ga˜nuuy´ tääh´
mɨɨh´ ki¯hooh¯ dsa¯.
39 Ma´ ga˜hey¹ cha´neh˜, ga˜jäyh´:
—¿He¯la¹ tooh´ hnäh´ mɨɨh´ he¯ ki´hooh´
hnäh´? Sa˜ na¯juu´ chih¯më´ na¯, hi¯
na¯gwɨɨ¯ ba´ na¯.
40 Ga˜mi˜kwah¹ ba´ dsa¯ kih¹ Jesús. He¯ja¯
ga˜hwëëy¹ ka´hne¯ lä˜jëë˜ dsa¯ hi¯ ma´ taah´
jee´ ja¯, mah¹ ga˜hey¹ jee´ kyaa¹ chih¯më´ he´
kyaah´ ma¯la¯ cho¹jmiiy¯ hi˜ kyaah´ discípulo
kyaay¹ ba´.
41 Hi˜ ga˜sooyh¹ goo¯ chih¯më´ he´,
ga˜jäyh´:
—Talita, cumi —juu¹ la¯ hnøø¹ jäh˜:
Chih¯më´, jnä´ jwëëhn¯ hne¯ noo¯.
42 Lä˜chah´ ja¯ ga˜noo¯ chih¯më´ he´ hi˜
ga˜løøy¹ ngëy¯. Peer˜ jëë˜ dsah˜ dsa¯ hi¯ ma´
taah´ jee´ ja¯, kih¹ he¯ ga˜la¹ lä˜ja¯. Chih¯më´
he´ ma´ haa´ gya˜to´ ji¯ñe¯.
43 Pero ga˜taayh¯ juu¹ mah¹ sa˜ kooyh¹
juu¹ kyaah´ ni˜ jaa¯ dsa¯. Hi˜ ga˜sɨɨyh˜ he¯
kwëëyh¹ he¯ kuh˜ chih¯më´ he´.

6

Ga˜llaah¹ Jesús jwɨɨ¯ Nazaret
(Mt. 13:53-58; Lc. 4:16-30)

1 Ya˜hëë¹ Jesús kih¹ Jairo, jayh¹ ta˜ jee´ jwɨɨ¯
kiyh¹, hi˜ discípulo kyaay¹ ga˜jmee´ ko¯jøh´
kyaayh´.
2 Jmɨɨ´ he¯ tee¯h¯ dsa¯ dsë¹ ga˜hey¹ neh˜
gwah˜ mäh¯ hi¯ ga˜løøy¹ kway˜ juu¹. Ma´
ga˜nuu´ dsa¯ ha¯ lä˜ hlëëyh˜, ga˜taayh` jëë˜
dsayh˜, he¯ja¯ ma´ jäh´ dsa¯ kiyh¹:
—¿Ha¯ ma¯mi¯tëë¯ hi¯ na¯, he¯ hlëëyh˜
lä˜na¯? ¿Hii¯ kwa˜ huu´dsë¯ kiyh¹? ¿Ha¯ ba´
lä˜ jmeey˜ la´ lä˜jë˜ he¯ juh¯gaa¯ he¯ jmeey˜
na¯?
3 ¿Che´ ja˜ he´ të˜hma˜ na¯? ¿Ja¹ he´ joo´
María na¯? Hih¹ hi¯ na¯, ¿Ja¹ he´ øøyh¯

Jacobo, José, Juda, Simón, hiˆ dsa¯mëˇ øøyh¯ hi̱¯ tä̱äẖˇ kya̱a̱ẖˇ jneˇ jeeˇ laˆ¯?

Läˆjëˆ heˆ¯ maˇ jmeeyˆ, gaˆtohˇ wɨɨˇ kih¹ dsa¯ heˇ.

4 Heˆ¯ja̱¯ gaˆjäẖˇ Jesús sɨɨyhˆ:

—Tɨh¯ baˇ dsë¹ dsa¯ hi̱¯ ngëë˜ juu¹ kih¹ Dio hi̱¯ goˆ¯nääˇ jeeˇ jyohˇ. Pero hi̱¯ cha̱a̱¯ jeeˇ jwɨɨ¯ kih¹, hiˆ hi̱¯ cha̱a̱¯ chaˇneh¯ kih¹, saˆ hnää¹ dsiẖˇ.

5 Saˆ gaˆla¹ maˇ jmeey¹ cha¯miih¯ heˆ¯ jɨh¯ga̱a̱¯ jeeˇ ja̱¯. Ko̱¯lla̱a̱ˇ dsa¯dsaaẖˇ heˇ gaˆkyey¯ gooy¯ nëˇ kih¹ mah¹ gaˆjä¹ kiyh¹.

6 Kih¹ heˆ¯ saˆ gaˆläˆdsooˇ dsë¹ dsa¯gooy¹, heˆ¯ja̱¯ gaˆläˆdsa̱a̱˜ dsëy¹ cha¯miih¯. Ma¯ngëëˇ heˆ¯ ja̱¯, ngooy¹ läˆka̱a̱¯ jwɨɨ¯ jeeˇ jäˆ¯ naˇkway¯ juu¹.

Gaˆchee̱¹ Jesús dsa¯ kya̱a̱y¹ mah¹ kway¹ ju¹hmëëˇ

(Mt. 10:5-15; Lc. 9:1-6)

7 Gaˆtëëyh¹ läˆjëë̱ˆ gyaˆtu̱u̱ˇ discípulo kya̱a̱y¹ mah¹ chee̱y¹ maˆ u̱u̱¹ maˆ u̱u̱¹ läˆko̱o̱¯ jeeˇ jwɨɨ¯, hiˆ gaˆkwëëyh¹ beˇ mah¹ jmeey¹ hihˆ hwë̱ë̱ˆ jmɨ¯lleˇ hlɨɨh¹ kih¹ dsaˆ.

8 Gaˆjmeeyˇ madaˇ kiyh¹, gaˆjäyẖˇ läˆla¯:

—Taˆ¯ ka̱¯ hnäẖˇ niˆ miih¯ kih¹ chaˇjwë¹. Taˆ ka̱¯ hnäẖˇ hmɨh¯tuh¯, niˆ heˇñiih¯, niˆ kuuˇ. Maˆlaˆ hma¯huˇ baˇ ka̱h¹ hnäẖˇ.

9 Ja̱¯ heeh¯ hnäẖˇ loo¯ heˆ¯ häˇ tɨɨẖˇ hnäẖˇ baˇ, taˆ ka̱¯ hnäẖˇ jyohˇ lë̱ë̱ˇ hmɨɨh¯ kyah¹ hnäẖˇ.

10 Läˆko̱o̱¯ jwɨɨ¯ jeeˇ të̱ë̱h¹ hnäẖˇ, jäh¹ hnäẖˇ ko̱o̱¯ chaˇneh¯ kih¹ dsaˆ, läˆji̱i̱h¹ hwë̱ë̱h¯ hnäẖˇ jeeˇ ja̱¯.

11 Pero cherˇmah¹ saˆ gaˆhee̱¯ dsa¯ hnäẖˇ jeeˇ llaˆnääh¹ hnäẖˇ, hiˆ cherˇmah¹ saˆ gaˆnuuyˇ juu¹ heˆ¯ kyeẖˇ hnäẖˇ, ja̱¯ hwë̱ë̱h¯ hnäẖˇ jeeˇ ja̱¯. Ja̱¯ hlahˇ hnäẖˇ waˇhløø¯ heˆ¯ na¯behˆ¯ tɨɨẖˇ hnäẖˇ. Heˆ¯ ja̱¯ jmee¹ liiˆ heˆ¯ ma¯la¹ kwa̱a̱tˆ kih¹ bih¹ ja̱¯. Maˆraˆ juˇdsooˇ jwë̱ë̱hn˜ hnäẖˇ, waˇraˆ gaˆlloo¹ jmɨɨˇ jmee¹ Dio jwizˆ, jeeˇ jwɨɨ¯ ja̱¯ jëë¹ chaˇgaˇmiih¯ wɨɨˇ läˆko̱hˇ gaˇ heˆ¯ jëë¹ jeeˇ jwɨɨ¯ Sodoma kya̱a̱ẖˇ Gomorra —gaˆjäẖˇ Jesús sɨɨhˆ discípulo kya̱a̱y¹.

12 Ma¯ngëëˇ heˆ¯ ja̱¯, gaˆhwë̱ë̱¯ discípulo gaˆnääy¹ kwayˆ juu¹ mah¹ waˇdsa¯jee̱h¯ dsa¯ kya̱a̱ẖˇ Dio.

13 Gaˆhwë̱ë̱y¹ jmɨ¯lleˇ hlɨɨh¹ hiˆ gaˆsu̱y¹ miihˆ aceit dsa¯dsaaẖˇ, läˆja̱¯ gaˆmiˆhlä̱äyˇ jwë̱ë̱ˇ hi̱¯ maˇ dsaaẖˇ.

Jeeˇ laˆ jäẖˇ haˆ läˆ gaˆju̱u̱¹ Jwa̱a̱¯ hi̱¯ maˇ choo¯ jmɨɨ¯

(Mt. 14:1-12; Lc. 9:7-9)

14 Gaˆläˆka̱a̱¯ maˇ chaˆ juu¹ kih¹ Jesús, heˆ¯ja̱¯ gaˆnuuˇ rey Herode. Mah¹ gaˆjäyẖˇ:

—Laa̱nˆ goˇ Jwa̱a̱¯ hi̱¯ maˇ choo¯ jmɨɨ¯ ma¯läˆji̱i̱ẖ` jeeˇ kih¹ hi̱¯ ma¯na¯ju̱u̱ˇ, heˆ¯ja̱¯ ma¯kyey¯ chaˆ¯miih¯ beˇ heˆ¯ kya̱a̱ẖˇ jmeeyˆ heˆ¯ jɨh¯ga̱a̱¯.

15 Hiˆ¯ ko̱¯lla̱a̱ˇ jäẖˇ Elía baˇ naˆ¯, hi̱¯ lle` kih¹ jäẖˇ. Hiˆ jñahˇ maˇ jäẖˇ, ja̱a̱¯ hi̱¯ ngëë˜ juu¹ kih¹ Dio baˇ naˆ¯, ja̱¯ baˇ läˆko̱o̱¯ la̱a̱¹ hi̱¯ maˇ ngëë˜ juu¹ kih¹ Dio lloˇjoo¹.

16 Pero läˆ maˇ gaˆnuuˇ Herode ja̱¯, gaˆjäyẖˇ:

—Hi̱¯ heˇ heˇ Jwa̱a̱¯, hi̱¯ gaˆjmeen¹ madaˇ gaˆku̱` lleˇ, hi̱¯ heˇ naˆ¯ ma¯läˆji̱i̱h` jeeˇ kih¹ hi̱¯ ma¯na¯ju̱u̱ˇ.

17 Heˇ baˇ Herode gaˆjmeeˇ hihˆ jä̱ä̱¹, gaˆsa̱a̱h¹ dsa¯ Jwa̱a̱¯, gaˆta̱a̱yh¯ nehˆñe¹ dsooˇ kih¹ Herodía. Herodía heˇ maˇ la̱a̱¹ mëˇ Felipe dsa¯ñɨɨh¯ øøhˇ Herode. Pero ma¯ngëëˇ heˆ¯ ja̱¯, gaˆtëë¯ Herode dsa¯mëˇ heˇ, gaˆjmä̱äyˇ läˆko̱hˇ dsa¯mëˇ kya̱a̱y¹.

18 Saˆ¯ gaˇ ma¯hä̱äˇ Jwa̱a̱¯ nehˆñe¹ gaˆsɨɨyhˆ Herode:

—Saˆ lle` kih¹ heˆ¯ ma¯kya̱a̱hˇ mëˇ dsa¯ñɨɨh¯ øøh¹.

19 Heˆ¯ja̱¯ gaˆläˆhøøh` Herodía kih¹ Jwa̱a̱¯. Hnøøy¹ maˇ ju̱u̱ˇ Jwa̱a̱¯, pero saˆ¯ gaˆkwaˇ Herode jwë¹.

20 Jëëhˇ, Herode maˇ ga̱hˆ Jwa̱a̱¯, ñeˆ¯ bih¹ maˇ la̱a̱y¹ ja̱a̱¯ dsa¯ñɨɨh¯ llu̱u̱¹ hi̱¯ naˆ¯jngëë¹ kya̱a̱¹ Dio. Heˆ¯ja̱¯ gaˆhä̱ä̱¹ bih¹. Läˆko̱o̱¯ maˇ nuuy¯ juu¹ kih¹ Jwa̱a̱¯, ma¯nuu¯ bih¹ läˆka̱a̱¯ tuh¯dsëy¹ pero maˇ jmeeyˆ cha¯miih¯ hɨɨˇdsë¯.

21 Pero gaˆnaˇ jwë¹ kih¹ Herodía jmeey¹ heˆ¯ llaˆ dsëy¹ läˆ maˇ gaˆhya¯ Herode ji̱¯ñe¯. Gaˆjmeeyˇ ko̱o̱¯ jmɨɨˇ jɨɨh¯ gaˆkwayˇ heˆ¯ gaˆkuh¯ dsaˆ¯. Gaˆtëëh¹ Herode läˆë̱ë̱ˆ dsa¯taˇ ka̱a̱ẖˇ, läˆjëë̱ˆ hi̱¯ maˇ kyeˆ¯ nëˇ kih¹ hløøˇ hiˆ läˆjëë̱ˆ dsa¯ka̱a̱ẖˇ hi̱¯ maˇ cha̱a̱¯ Galilea.

22 Maˇja̱¯ gaˆhe¹ jo¯mɨɨˇ Herodía jmeeyˆ ja̱ˇ. Gaˆtɨh¹ jwërte dsë¹ Herode hiˆ gaˆtɨh¹ dsë¹ läˆjëë̱ˆ dsa¯ hi̱¯ maˇ tä̱äẖˇ jmɨɨˇ. Heˆ¯ja̱¯ gaˆjäẖˇ Herode sɨɨyhˆ chih¯mëˇ heˇ:

—Ngɨɨˇ heˆ¯ hnooh¯ kinˆ.

23 Jnäˇ bä̱äẖn˜ hñɨɨnˆ kwëëhn¯ hneˆ¯ läˆjëˆ heˆ¯ ngɨɨẖˇ läˆji̱i̱h¹ to¹dsaah` heˆ¯ chaˆ¯ kinˆ.

24 Heˆ¯ja̱¯ yaˆhë̱ë̱¹ chih¯mëˇ heˇ naˇngɨɨyˇ juu¹ kih¹ chooy¹:

—¿Heeˆ¯ llu¹ ngɨɨn˜ la̱a̱hˇ? —jäyẖˇ sɨɨyhˆ chooy¹.

—Ngɨɨˇ mɨˇlleˇ Jwa̱a̱¯ hi̱¯ maˇ chooˆ¯ jmɨɨ¯ baˇ —gaˆjäẖˇ chooy¹.

25 Cha̱ẖˇ baˇ ngooy¹ gaˆhey¹ jeeˇ gya¹ rey:

—Kwëëh` jnäˇ na¹ gaˆjɨh¯ mɨ ¹lleˇ Jwa̱a̱¯ naˆ¯häˇ nehˆ ko̱o̱¯ wɨɨˇ. Heˆ¯ naˆ¯ baˇ hnoon¹ —jäẖˇ chih¯mëˇ heˇ gaˆsɨɨyhˆ rey.

26 Heˆ¯ja̱¯ gaˆläˆmeehˆ dsë¹ Herode. Pero gaˆtä̱äy¯ hñɨɨyˇ kway¹ heˆ¯ gaˆjäyẖˇ toˆloˆ nëˇ jeeˇ läˆë̱ë̱ˆ hi̱¯ gaˆtëëyh¹ heˇ, heˆ¯ja̱¯ gaˆmiˆteyˇ baˇ juu¹ kiyh¹.

27 Läˆcha̱ẖˇ ja̱¯, gaˆjmeeyˇ hihˆ kih¹ hløøˇ kya̱a̱y¹ mah¹ naˇkyeyˇ lleˇ Jwa̱a̱¯.

28 Ngoo¹ hløøˇ nehˆñe¹ naˇku̱y¯ lleˇ Jwa̱a̱¯, hiˆ maˇ ki̱i̱y¹ lleˇ Jwa̱a̱¯ naˆ¯häˇ nehˆ wɨɨˇ, ja̱yh¹ yaˆkwëëyh` chih¯mëˇ heˇ mah¹ gaˆ¯ngëë¹ chih¯mëˇ heˇ kih¹ chooy¹.

29 Ma´ ga˜nuu´ dsa˜kyąąh´ Jwąą˜ he˜ ga˜la¹
lä˜ją˜, na´nääy ˈ na´kiiy¹ hnoo¹ ją˜, mah¹
na´hooy˜.

Ga˜ąąh˜ Jesús hñaa´ mil dsa˜ñuuh˜
(Mt. 14:13-21; Lc. 9:10-17; Jn. 6:1-14)

30 Ma´ ga˜lla˜nää` apóstol kyąą¹ Jesús,
ga˜jmeeyh¹ juu¹ lä˜jë˜ he˜ ga˜jmeey´ hi˜ ha˜
lä˜ ga˜hlëëyh¹ dsa˜ jee´ na´nääy¹.
31 He˜ją˜ ga˜jäh´ Jesús:
—Ya˜nääh´ hnäh´ ma˜nøøn ˈ ma˜tęęhn´
dsë˜ jne´ ko˜hwëë´ ta˜ jee´ sa˜ chąą˜ dsa˜.
Jwëë´ dsa˜ ma´ dsa˜nää¹ jee´ ma´ tąąyh´
ją˜, ni˜ he˜ ma´ kuyh˜ sa˜ ga˜kwa´ jwë¹. Kih¹
he˜ją˜ ba´ ją˜, ga˜jäyh´ lä˜ją˜.
32 Ją˜ga´ ga˜tąąyh` neh˜ na´moo´ ga˜nääy¹
koo˜ hwa¹ kii˜ jee´ sa˜ kwa˜ ni˜ miih˜.
33 Jwëë´ dsa˜ hi˜ ma´ tąąh´ jee´ ją˜, ga˜jëë¹
dsih´ hąąy´ neh˜ na´moo´ hi˜ ga˜lä˜kyuuy˜.
He˜ją˜ ga˜nää¹ dsa˜ jwë´ tii´. Ma´ ga˜ngëëy´
lä˜koo˜ lä˜koo˜ jwii˜, ga˜nää¹ dsa˜ he´
kyąąyh´ ka˜läh´. Pero jąą¹ ga´ dsa˜ he´
ga˜lla˜nää¹ lä˜koh´ ga´ Jesús.
34 Ma´ ga˜jñąą¹ Jesús neh˜ na´moo´ ją˜,
ga˜jëëy¹ jwëë´ jwërte dsa˜ hi˜ ga˜lla˜nää¹
jee´ ją˜ hi˜ ga˜lä˜ñih´ dsëy¹ kih¹.
Jëëh´, dsa˜ he´ ląą¹ lä˜koo˜ borrego hi˜ sa˜ chąą˜
juu´. He˜ją˜ ga˜løøy¹ hlëëyh˜ dsa˜ kyąąh´
cha˜miih˜ juu¹.
35 Ma´ ga˜hloo´ ją˜, ga˜ya˜jäh˜ discípulo
kih¹ Jesús mah¹ ga˜jäyh´ siiyh˜:
—Ga˜hloo´ ba´ la˜, hi˜ sa˜ cha˜ ni˜ miih˜
he˜ kuh˜ dsa˜ jee´ la˜.
36 Chiih´ dsa˜ wa´ lla˜nääy´ lä˜kąą˜ jąh˜
la˜, wa´ lla˜läy˜ he˜ kuyh˜ —ga˜jäh´ discípulo
siiyh˜ Jesús.
37 —Kwëëh` hnäh´ dsa˜ he˜ kuyh˜ —ga˜jäh´
Jesús.
—¿Ni˜ sa˜ lęę˜ to¹ hña˜loo´ kuu´ he˜ dsa´lä´
jnääh¹ he˜ kuh˜ ga˜lä˜jëë˜ dsa˜ na˜? —
ga˜jäh´ discípulo.
38 —Jëë` da´ koo˜ ¿Joh´ he´ñiih˜ kyęh´ hnäh´?
—ga˜jäh´ Jesús.
Ma´ ga˜jëë¹ discípulo, mah¹ ga˜jmeeyh¹
juu¹:
—Hña´ ba´ he´ñiih˜ kyę´ jnääh¹ kyąąh´ uu¹
hmooh˜ —ga˜jäyh´.
39 He˜ją˜ ga˜jmee´ Jesús mada˜ kiyh¹:
—Chiih´ dsa˜ na˜ wa´ dsa˜tąąh` ma˜ koo˜
nää¹ ma˜ koo˜ nää¹ në´ ya˜mooh˜ na˜.
40 He˜ją˜ ga˜tąąh` dsa˜ ma˜ hña˜ląą´ hi˜
ma˜ to˜lo˜gyąą´.
41 Hi˜ ga˜ką¹ Jesús lä˜jë˜ hña´ he´ñiih˜ ją˜
kyąąh´ lä˜uu´ hmooh˜ he´, ga˜jëëy¹ ta˜ gyuuh¹
ga˜kway´ ti´hmaah´ kih¹ Dio. Ją˜ga´ ga˜lląąy¹
he´ñiih˜ ją˜, ga˜kwëëyh¹ discípulo mah¹ ga˜tí´
ga˜llooyh¹ kih¹ lä˜jëë˜ dsa˜ he´. Hi˜ lä˜ją˜
ga˜jmeey´ kih¹ hmooh˜ he´ ka˜läh´.
42 Lä˜jëë˜ dsa˜ ga˜kuh˜ lä˜jiih¹ ga˜këëy¹.
43 Jwi´ he´ñiih˜ he˜ ga˜chąą¹ ją˜, ga˜ką¹
gya˜to´ sa´miih˜ kyąąh´ hmooh˜ he´.

44 Jee´ lä˜jëë˜ ma˜la˜ dsa˜ñuuh˜ hi˜
ga˜kuh˜ he´ tęę¹ koo˜ hña´ mil dsa˜.

Ga˜ngë´ Jesús në´ jmii˜
(Mt. 14:22-27; Jn. 6:16-21)

45 Lä˜chąh´ ją˜ ga˜jäh´ Jesús siih˜ discípulo
kyąąy¹:
—Ta´ko˜ jiih¹ hihn˜ juu¹ kih¹ dsa˜ la˜,
go˜nää´ hnäh´ ga˜juh˜ kyąąh´ na´moo´ ta˜
hngaah` Betsaida. Ją˜ga´ niin` hñiin˜.
46 Ma˜ngëë´ ma˜hiyh¹ juu¹ kih¹ lä˜jëë˜ dsa˜
hi˜ ma´ tąąh´ jee´ ją˜, ją˜ga´ ngooy¹ ta˜ lle´koh´
na´ngiiy´ kiyh¹ kih¹ Dio.
47 Ngoo¹ ga˜nuu˜ ba´ ją˜, hi˜ na´moo´
to¹dsaah` jmii˜ ba´ ma˜lloo¹. Pero cheh¹ ga´
Jesús hwa¹ kii˜.
48 Ga˜jëëy¹ he˜lii¹ ba´ ngë˜ na´moo´, jëëh´
ma´ gwa´ lle´ ta˜ jee´ ngoo¹ na´moo´ ją˜. Ta˜la˜
ya˜jnä˜, ga˜løø¹ Jesús ngë˜ në´ jmii˜. Ma´
hnøøy¹ ma´ ngëëy¹ jwë¹ na´moo´ ją˜.
49 Ma´ ga˜jëë¹ discípulo ngëy˜ në´ jmii˜, ma´
ląąy´, dsa˜ lle´ ba´ na˜ ngë˜ në´ jmii˜ he˜ją˜
ga˜hooyh¹ ki˜ gąą˜.
50 Lä˜jëë˜ bih¹ ga˜jëëy¹, he˜ją˜ ga˜jwąąyh¹
jwërte. Pero chąh´ ba´ ga˜hlëëh´ Jesús
kyąąyh´:
—Ta˜ wa´ gąh¹ hnäh´, jnä´ ba´ la˜ —ga˜jäyh´.
51 Lä˜ ma´ ga˜hey¹ neh˜ na´moo´, ga˜hna´
go˜te˜ lle´. Peer˜ ga˜lä˜dsąą˜ dsë¹ discípulo
kyąąy¹, mah¹ ga˜tąąyh` jëë˜ dsąyh˜.
52 Jëëh´, ma´ na˜jlë˜ huu´dsë˜ kiyh¹, he˜ją˜
sa˜ ga˜lä˜ngëëy´ ha˜ lä˜ ga˜jmee´ Jesús kih¹
he´ñiih˜ ją˜.

Ga˜mi˜hląą´ Jesús jwëë´ dsa˜dsaah´ hi˜
ma´ chąą˜ hwa¹ Genesaret
(Mt. 14:34-36)

53 Ma´ ga˜lla˜nääy¹ ta˜ hngaah` jee´ chęę˜
Genesaret, jee´ ją˜ ga˜hiiy´ na´moo´ kiyh¹.
54 Ma´ ga˜hwëëy˜ neh˜ na´moo´ ją˜, chąh´
ba´ ga˜lä˜kyuu˜ dsih´.
55 Hi˜ ga˜nää¹ dsa˜ he´ lä˜kąą˜ hwa¹ ją˜.
Lä˜kąą˜ jee´ ją˜ ga˜løøy¹ na´jąąy˜ dsa˜dsaah´
kyąąy¹ kyąąh´ jii´ kiyh¹ ta˜ jee´ ma´ ngë˜ Jesús.
56 Lä˜kąą˜ jee´ ma´ ngë˜ Jesús, jwii˜ mäh˜,
ma˜ke˜ jwii˜ juuh˜, na˜ ma˜hii´ dsa˜jąąą˜
dsa˜ dsa˜dsaah´ kyąą ˈ cha´jwë¹ jee´ ma´
dsa˜ngëëy´. Ma´ chuu´ dsa˜ kyąąyh´ mah¹
ma´ kway˜ su¹ miih˜ cha´gooy˜ cha´hee˜
hmiih˜ kiyh¹. Hi˜ lä˜jëë˜ hi˜ ga˜tëë´ ga˜su¹
miih˜ mi ˈcha´gooy˜ hmiih˜ kih¹ Jesús ma´
dsa˜hląąy´ go˜te˜.

7

Lä˜jë˜ he˜ mi˜sąh´ dsa˜
(Mt. 15:1-20)

1 Ga˜llaˈnää¹ fariseo hi˜ ma´ chąą˜
Jerusalén hi˜ ga˜lla˜nää¹ ko˜ lląą´ ta˜jwoh¹
kyąą¹ ley ka˜läh´ jee´ ma´ ngë˜ Jesús.
2 Ma´ ga˜jëë¹ dsa˜ he´, lä˜ ma˜soh´ ją˜ba´
goo˜ discípulo kyąą¹ Jesús ma´ tąąyh´ kuyh˜,
ga˜hlëëyh´ wii´ kiyh¹.

3 (Jëëh´, dsa¯ fariseo ma´ mi¯tẹh¹ he¯
ma´ tëë¹ jmee¯ dsa¯ ma¯gyụh¯ kyạạy¹, sa¯
kuh¯hịyh˜ cher´mah¹ sa¯ ga¯gyiyh¹ gooy¯
lä¯kọọ¯ tëë¹ jmee¯ lä¯jëë¯ dsa¯ judiu.
4 Hi¯ wa´ra¯ ya¯nääy`je´hmooh´, sa¯ kuyh¯
cher´mah¹ sa¯ ga¯mi¯tey¹ he¯ tëë¹ dsa¯ jmee¯.
Hi¯ cha¯ ga´ jyoh´ he¯ tëë¹ dsa¯ høø¯, he¯
gyiyh˜ lä¯jë¯ he¯ jmäähyh¯ ta´ o´je¯, lä¯kye¯ jii´
jee´ gwiiy¯.)
5 He¯jạ¯ ga¯ngii´ fariseo kyạạh´ ta¯jwoh¹
he´ juu¹ kih¹ Jesús:
—¿He¯la¹ sa¯ gyih˜ discípulo kyạạh¹
goo¯ jää¹ jạ¯ga´ kuyh¯, lä¯ høø´ kih¹ dsa¯
ma¯gyụh¯ jnän`?
6 —Peer¯ ta¯juụh¹ hnäh´ —ga¯jäh´ Jesús—
. Lä¯kọọ¯ jmeeh¯ hnäh´ na¯, jẹẹh¹ kwee¯
kyạạh´he¯ ga¯hlëëh´Isaía llo´joo¹, jee´ na¯sii¯
lä¯la¯:
Dsa¯ la¯, kọọ¯ jäh´ bih¹ hnääy¹ jnä´.
Pero ta¯ jee´ jyoh´ ba´ hä´ hưư´dsë¯ kiyh¹.
7 Sa¯ jmää¹ ni¯ miih¯ he¯ jmeey¯ hnääy¹ jnä´.
Lä¯jë¯ nưưh¯ he¯ kway¯, la¹ mada¯ kih¹ dsa¯
jmi¯gyưư¯ ba´, ga¯jäh´ Isaía.
8 'Jmeeh¯ hnäh´ ta¯ kooʼ nưưh¯ kih¹ Dio
mah¹ høøh¯ hnäh´ ma¯la¯ he¯ tëëh¹ hnäh´ ba´.
Gyih¯ hnäh´ kyah´wii´ jee´ kuh¯huh´ hnäh´.
Joh´ nëë¹ he¯ la¹ lä¯jạ¯ sa¯ jmeeh¯ hnäh´ —
ga¯jäh´ Jesús siiyh¯ dsa¯ he´—.
9 Peer¯ tëëh¯ hnäh´ jmeeh¯ hnäh´ ta¯ kooʼ
nưưh¯ kih¹ Dio mah¹ høøh¯ hnäh´ he¯ tëëh¹
hnäh´ jmeeh¯ ba´.
10 Lä¯la¯ ga¯jäh´ Moisé llo´joo¹ lä¯hih¯
ga¯jmee´ Dio: "Wa´ hnaah¯ maa`kyạạh¹, tää`
kyạạh¹. Hị¯ hlëëh¯ wii´ kih¹ cho¹jmii¯, hị¯ he´
wa´ juụ´ go¯te¯", ga¯jäh´ Moisé.
11 Pero hnäh´ fariseo, lä¯la¯ ba´ jmeeh¯
hnäh´. Kwah¯ hnäh´ jwë¹ kih¹ dsa¯ mah¹
siiyh¯ cho¹jmiiy¯ lä¯la¯: "Lä¯jë¯ he¯ cha¯
kin¯ he¯ kyạạh´ ma´ jmeen` be´ kyah¹, he¯
jạ¯ na¯ la¹ Corbán." (He¯ la¯ hnøø¹ jäh¯:
ma¯kwëëhn¯ Dio ba´ jạ¯.)
12 He¯jmeeh¯ hnäh´lä¯jạ¯, he¯ hah¯ hnäh´
kih¹ hị¯ jmee¯ be´ kih¹ cho¹jmii¯ ba´ jạ¯.
13 Kih¹ he¯ høøh¯ hnäh´ he¯ ma¯tëë¹ høø¯
dsa¯ ma¯gyụh¯ kyạạh¹ hnäh´ na¯, he¯jạ¯
ma¯jmeeh´ hnäh´ ta¯ kooʼ nưưh¯ kih¹ Dio.
Joh´ nëë¹ he¯ la¹ lä¯jạ¯ sa¯ jmeeh¯ hnäh´.
14 He¯jạ¯ ga¯hlëëh¹ Jesús jee´ lä¯jëë¯ dsa¯
he´, ga¯jäyh´:
—Nưưh¯ da´ hnäh´ kwee¯ mah¹ lä¯ngëëh´
hnäh´.
15 Sa¯ dsa¯lä¯sạh´ dsa¯ kyạạh´ lä¯jë¯ he¯
tooyh¯ hooy´. Lä¯jë¯ he¯ hwëë¯ hooy´,
kyạạh´he¯ jạ¯ ba´ dsa¯lä¯sạyh´.
16 Hị¯ hnøø¹ hẹẹh¯ juu¹ la¯, wa´ hẹẹyh¯ —
ga¯jäh´ Jesús.
17 Ma´ ga¯hịh¹ Jesús juu¹ kih¹ dsa¯, ga¯hey¹
kọọ¯ cha´neh¯. Jee´ jạ¯ ga¯ngii´ discípulo juu¹
kiyh¹:
—He¯ hnøø¹ jäh¯ juu¹ na¯hmää´ he¯
ma¯hlëëh´na¯.
18 He¯jạ¯ ga¯jäh´ Jesús:
—¿Che´ ni¯ hnäh´ sa¯ ma¯lä¯ngëëh´ hnäh´?
¿Che´ sa¯ ngëëh´ hnäh´ sa¯ dsa¯lä¯sạh´ dsa¯
kyạạh´lä¯jë¯ he¯ tooyh¯ hooy´?
19 Jëëh´, jạ¯ neh¯ tuh¯dsë¹ dsa¯ dsoo˜ he¯
kuh¯hịyh¯, neh¯ tu¯jlạ´ ba´ dsa¯ dsoo˜ he¯
jạ¯, jạ¯ga´ hwëë¯ ka¯läh´ dsoo˜ ta¯ cha´siii¯ —
ga¯jäh´ Jesús.
Kyạạh´ he¯ ga¯hlëëyh´ lä¯jạ¯, ga¯jmeey´
na¯jngiii¹ lä¯jë¯ he¯ kih¯hịh¯ jne´.
20 Hi¯ ngoo¹ bih¹ jäyh´:
—Lä¯jë¯ he¯ hwëë¯ hoo´ dsa¯, he¯ jạ¯ ba´
kyạạh´dsa¯lä¯sạyh´.
21 Jëëh´, neh¯ tuh¯dsë¹ ba´ dsa¯ gwa´ lä¯jë¯
hưưdsë¯ hliiih¹, hi¯ lä¯jạ¯ ka¯läh´ gwa´ he¯
kạạyh˜ hị¯ sa¯ lạạ¹ kyạạy¹, kạạyh˜ wa´ hị¯
cha¯ hị¯, hi¯ jngëëyh¯ dsa¯.
22 Neh¯ tuh¯dsë¹ bih¹ gwa´ he¯ jmeey¯ hịị¯,
hẹẹ´ dsëy¹ liyh¯ lä¯jë¯ he¯ ga´ cha¯, jmeey¯
lä¯jë¯ he¯ hliiih¹, mi¯gạạy¯ dsa¯, jmeey¯ he¯
la¹ o¯hih¯, wii´ dsëy¹, hlëëyh¯ wii´ kih¹ dsa¯,
jmäähy˜ hñii´ kạạh´, hi¯ sa¯ cha¯ nưưh¯ kiyh¹.
23 Lä¯jë¯ he¯ hliiih¹ na¯ gwa´ neh¯ tuh¯dsë¹
dsa¯. Kyạạh´ he¯ na¯ ba´, mi¯sạh´ dsa¯ hñii´
—ga¯jäh´ Jesús.

Jạạ¯ dsa¯më´ chạạ¯ ưưˇ ga¯hẹẹh¯ kih¹ Jesús
(Mt. 15:21-28)

24 Jạ¯ga´ ya¯hëë¹ Jesús jee´ jạ¯, ngooy¹ jäh¯
kih¹ jee´ jwii¯ Tiro kyạạh´ Sidón. Ma´ ga¯llooy¹
jee´ jạ¯, ga¯hey¹ cha´neh¯. Sa¯ ma´ hnøøy¹ ma´
lä¯jnääy´ chạh´, pero sa¯ ga¯la¹.
25 Chạh´ ba´ ga¯nuu´ jạạ¯ dsa¯më´ he¯
ga¯lloo¹ Jesús jee´ jạ¯. Dsa¯më´ he´ ma´
chạạ¯ jạạ¯ jọ¯miiy¯ hị¯ ma´ kyẹ¯ jmi¯lle´
hliiih¹, he¯jạ¯ ngooy¹ jee´ ma´ gya¹ Jesús mah¹
ga¯jưưyh¹ jnëy´ cha´nëy´.
26 Dsa¯më´ he´ sa¯ ma´ lạạy¹ judiu, dsa¯
sirofenicia ba´ he´. (Kih¹ dsa¯ judiu,
lä¯kọh´ dsa¯ he´ lạạy¹ lä¯kọọ¯ sa´dsiii¯ ba´.)
Ga¯chưưy´ kyạạh´ Jesús he¯ dsa¯llẹẹy¯
jmi¯lle´ hliiih¹ hị¯ ma´ hää´ neh¯ tuh¯dsë¹
jọ¯miiy¯.
27 He¯jạ¯ ga¯jäh´ Jesús siiyh¯:
—Kwa´ jwë¹ wa´ kuh¯ da´ chih¯pih¹ jää¹.
Sa¯ llu¹ he¯ jñuuhn´ he¯ kuh¯ chih¯ mah¹
kwëëhn¯ dsii¯.
28 He¯jạ¯ ga¯jäh´ dsa¯më´ he´:
—Dsoo´ ba´ kyah¹, Dsa¯jøøh¹ kyạạn¯. Pero
ma¯ra¯ he¯ lih¹ ba´ dsii¯ lä¯jë¯ jwi´ he¯
dsa¯sạạ¹ kih¹ chih¯pih¹.
29 He¯jạ¯ ga¯jäh´ Jesús ka¯läh´:
—Kih¹ he¯ llu¹ juu¹ kyah¹, he¯jạ¯
ma¯ya¯hẹẹ˜ ba´ jmi¯lle´ hliiih¹ kih¹ chih¯më´
kyạạh¹. Gwạạh¯ ba´ hne¯ kyah¹.
30 Ma´ ga¯llạạh¹ dsa¯më´ he´ cha´neh¯
kiyh¹, ga¯jëëy¹ na¯kyạạ¹ chih¯më´ kyạạy¹ në´
jii´, ma¯ya¯hẹẹ˜ jmi¯lle´ hliiih¹ kiyh¹.

Ga¯mi¯hlạạ´ Jesús jạạ¯ dsa¯ koo`

31 Jạ¯ga´ ya¯hëë¹ Jesús kooʼ jee´ jwii¯ Tiro,
ga¯ngëëy´ ta¯ jee´ jwii¯ Sidón, hi¯ ga¯ngëëy´
ta¯ hwa¹ Decápoli. Jạ¯ga´ ga¯llạạyh¹ ka¯läh´
ta¯ jee´ hla¯ jmi¯jưưh¯ kih¹ Galilea.

32 Jee´ ja¯ na´jää¯ dsa¯ jaa¯ dsa¯ koo`
cha´në´ Jesús, hi¯ dsa¯ hi¯ ma´ jää¯ hi¯ koo`
he´ ga¯chuuy´ kyaah´ Jesús mah¹ kyey¯ gooy¯
në´ kih¹ hi¯ koo`he´.
33 Hi¯ ga¯llee¯ Jesús dsa¯ koo` he´ kah´
kih¹, mah¹ ga¯täy¹ cha´gooy¯ lä¯koo¯ lä¯koo¯
to¯gway´, hi¯ ga¯mi¯gyuyh´ na´siih´ dsa¯ he´
kyaah´ jmii¯ tu¯heyh¹.
34 Mah¹ ga¯jëë¹ Jesús ta¯ gyuuh¹, ga¯chaah¹
dsëy¹, hi¯ ga¯jäyh´ siiyh¯ dsa¯ñuuh¯ he´:
—Efata —juu¹ la¯ hnøø¹ jäh¯: Wa´ nä¯ kyah¹.
35 Lä¯chah´ ja¯ ga¯na´ to¯gwa´ dsa¯ he´ hi¯
ga¯lii¹ na´siiyh´, ga¯hlëëyh´ jëë¯.
36 Hi¯ ga¯jmee´ Jesús hih¯ kiyh¹ sa¯
wa´ jmeeyh¹ juu¹ kih¹ ni¯ jaa¯ dsa¯.
Ma¯ke¯ ga¯jmeey´ cha¯miih¯ mada¯ lä¯ja¯,
cha¯ga´miih¯ ma´ kooyh¯ juu¹.
37 Ga¯lä¯dsaa¯ jwërte dsë¹ dsa¯. Ga¯jäyh´:
—Peer¯ ga¯lä¯jë¯ ba´ lih¯ Jesús jmee¯.
Jmeey¯ hlëëh¯ hi¯ koo`, hi¯ jmeey¯ nuu¯ hi¯
gwii`.

8

Ga¯äah¯ Jesús kyee´ mil dsa¯
(Mt. 15:32-39)

1 Ta´koo¯jiih¹ ga¯lä¯hëë` Jesús jee´ ja¯, jwëë´
dsa¯ ga¯lla¯nää¹ ka¯läh´ hi¯ ni¯ miih¯ sa¯
cha¯ he¯ ma´ kuyh¯ jee´ ja¯. He¯ja¯ ga¯tëëyh¹
discípulo kyaay¹ mah¹ ga¯siiyh¯:
2 —Peer¯ dsa¯lä¯ñih´ dsën¯ dsa¯ hi¯ täah´
kyaah´ jne´ jee´ la¯. Jëëh´, ma¯hya¯ hnë¯ jmii´
täah´ hi¯ sa¯ cha¯ ni¯ miih¯ he¯ kuyh¯.
3 Cher´mah¹ ga¯chee`h` jnih´ kiyh¹ lä¯
ma¯kyoyh¯ na¯, hwaay´ cha´jwë¹, jëëh´ uu´
ga´ ya¯nää¹ koo¯llaa´.
4 He¯ja¯ ga¯jäh´ discípulo kyaay¹:
—¿Ha¯ ba´ jä¯ he¯ kuh¯ dsa¯ heh¹ hwa¹ kii¯
la¯? Ha¯ koh´ sa¯ hnøø¹ mah¹ lee¯ kuh¯ hi¯
täah´ jee´ la¯.
5 He¯ja¯ ga¯ngii´ Jesús juu¹ kiyh¹:
—¿Joh´ he´ñiih¯ kyeh´ hnäh´? —ga¯jäyh´.
—Gyii¹ ba´ —ga¯jäh´ discípulo.
6 He¯ja¯ ga¯jmee´ Jesús mada¯ mah¹
dsa¯taah`läjëë¯ dsa¯ hwa¹ hi¯ ga¯kay¹ lä¯jë¯
gyii¹ he´ñiih¯ ja¯, ga¯kway´ ti´hmaah´ kih¹
Dio. Ma¯ngëë´ ma¯kway´ ti´hmaah´ kih¹ Dio,
ga¯llaay¹ he´ñiih¯ ja¯ hi¯ ga¯kwëëyh¹ discípulo
mah¹ ga¯ti´ ga¯llooyh¹ kih¹ lä¯jëë¯ dsa¯.
7 Hi¯ ma´ jääy¯ miih¯ hmooh¯ ka¯läh´
hi¯ lä¯ja¯ ga¯kwa´ Jesús ti´hmaah´ kih¹ Dio.
Ma¯ngëë´ he¯ ja¯, ga¯jmeey´ mada¯ mah¹
ti´llooyh¹ kih¹ lä¯jëë¯ dsa¯.
8 Ga¯kuh¯ dsa¯ lä¯jiih¹ ga¯këëy¹. Ma´ ga¯la¹
kiyh¹, ga¯kah¹ ga´ gyii¹ sa´miih¯ jwi´ he¯
ga¯chaa¹ ja¯.
9 Tee¹ koo¯ kyee´ mil dsa¯ hi¯ ga¯kuh¯ jee´
ja¯. Ma¯ngëë´ he¯ ja¯, ga¯hiyh¹ juu¹ kih¹ dsa¯.
10 Lä¯chah´ ja¯ ga¯hey¹ neh¯ na´moo´
kyaayh´ discípulo kyaay¹, ngooy¹ ta¯ hwa¹
Dalmanuta.

Dsa¯ fariseo ma´ hnøøy¹ ma´ jmee¹ Jesús
koo¯ he¯juh¯gaa¯
(Mt. 16:1-4; Lc. 12:54-56)

11 Ma´ ga¯lloo¹ Jesús jee´ ja¯, ga¯lla¯nää¹
fariseo hi¯ ga¯løøy¹ ti¯chooy¯ juu¹ kyaah´
Jesús. Ma´ kay¯ dsë¹ Jesús, he¯ja¯ ga¯ngiiy´
ma´ jmee¹ Jesús koo¯ he¯ juh¯gaa¯ he¯ ma´
jä¯ gyuuh¹.
12 Ma´ ga¯nuu´ Jesús lä¯ja¯, ga¯jii¹ lä¯ ga¯të´
neh¯ tuh¯dsëy¹, mah¹ ga¯jäyh´:
—¿He¯la¹ ngiih´ hnäh´ hi¯ chaa¯ na¹ jmeen`
koo¯ he¯ juh¯gaa¯? Ma¯ra¯ ju¹dsoo´ jwëëhn¯
hnäh´, ni¯ koo¯ he¯ juh¯gaa¯ sa¯ jëë¹ dsa¯ hi¯
chaa¯ na¹.
13 Jee´ ja¯ ga¯bee¹ dsa¯ he´, mah¹ ga¯hey¹
ka¯läh´ neh¯ na´moo´, ngooy¹ ta¯ jee´ jyoh´.

Levadura kih¹ dsa¯ fariseo
(Mt. 16:5-12)

14 Ni¯ sa¯ ga¯lä¯dsooh¯ dsë¹ discípulo ma´
kay¹ he´ñiih¯, koo¯ lä¯la¯ ba´ he´ñiih¯ ma´
kyey¯ neh¯ na´moo´.
15 He¯ja¯ ga¯mi¯liih¯ Jesús dsë¹ discípulo,
ga¯jäyh´:
—Lee¯h¯ hnäh´ kyaah´ levadura kih¹ fariseo
hi¯ lee¯h¯ hnäh´ kyaah´ levadura kih¹ Herode
ka¯läh´.
16 He¯ja¯ ga¯taah` discípulo he´ llay¯ juu¹
kyaah´ dsa¯kyaayh´, ma´ jäyh´:
—Ma¯hlëëyh´ lä¯na¯ kih¹ he¯ sa¯ ma´ kye´
jne´ he´ñiih¯.
17 Pero ga¯lä¯liih¯ Jesús kiyh¹ mah¹ ga¯jäyh´
siiyh¯:
—¿He¯la¹ jmeeh¯ hnäh´ cha¯miih¯
huu´dsë¯ kih¹ he¯ sa¯ cha¯ he´ñiih¯? ¿Che´
sa¯ hii¯ kwa¹ kwaat¯ kyah¹ hnäh´? ¿Che´ sa¯
hii¯ lä¯ngëëh´ hnäh´? ¿Che´ lä¯ ma¯na¯jlë¯
ba´ huu´dsë¯ kyah¹ hnäh´?
18 Hä´ ba´ mi´nëh´ hnäh´ mah¹ sa¯ jëëh´
hnäh´, hë¯ ba´ to¯gwah´ hnäh´ mah¹ sa¯
nuuh¯ hnäh´. ¿Che´ sa¯ dsooh¯ hoh´ hnäh´
ha¯ lä¯ ga¯la¹ jää¹?
19 Lä¯ ma´ ga¯ti´ ga¯lloohn¹ hña´ he´ñiih¯
ja¯, jee´ kih¹ lä¯jëë¯ hña´ mil dsa¯ he´, ¿joh´
sa´miih¯ ga¯të´ jwi´ he¯ ga¯chaa¹ ja¯? —
ga¯jäh´ Jesús siiyh¯.
—Gya¯to´ sa´miih¯ —ga¯jäh´ discípulo
kyaay¹.
20 —¿Ha¯ ga¯ ma´ ga¯ti´ ga¯lloohn¹ gyii¹
he´ñiih¯ ja¯, joh´ sa´miih¯ ga¯chaa¹? —ga¯jäh´
Jesús.
—Ga¯chaa¹ ga´ gyii¹ sa´miih¯ —ga¯jäh´
discípulo.
21 —¿Che´ lä¯jiih¹ na¹ sa¯ hii¯ lä¯ngëëh´
hnäh´? —ga¯jäh´ Jesús.

Ga¯mi¯hlää´ Jesús jaa¯ dsa¯tuu´

22 Ga¯lla¯nääy¹ jee´ jwii¯ Betsaida. Ma¯ngëë´
he¯ ja¯, ya¯jää¯ dsa¯ jaa¯ hi¯ tuu´
cha´në´ Jesús mah¹ ga¯chuuy´ kyaah´ Jesús
he¯ kyey¯ gooy¯ në´ kiyh¹.
23 He¯ja¯ ga¯soh¹ Jesús goo¯ dsa¯ he´,
ga¯jääy¹ ta¯ chuuh´ jwii¯. Ga¯mi¯gyuyh´

mɨ ˈnë´ dsa˜ he´ kyąąh´ jmɨɨ˜ tɯ˜heyhˈ hi˜
ga˜kyey˜ lä˜to´ gooy˜ në´ kihˈ dsa˜ he´ mahˌ
ga˜ngɨɨy´ juuˈ:
—¿Hee˜ jëëh´ miih˜? —ga˜jäyh´.
24 He˜ją˜ ga˜løøˌ dsa˜tɯɯ he´ jëë˜, hi˜
ga˜jäyh´:
—Jëën˜ dsa˜ hi˜ dsa˜ngëë´, pero jnąąy´
lä˜koh´ chaahˈ hma˜ ba´.
25 Mahˈ ga˜kye˜ Jesús ka˜läh´ goo˜ në´
kiyhˈ. Hi˜ ga˜sɨɨyh˜ he˜ jëëyˌ ka˜läh´.
Lä˜chąh´ ją˜, ga˜jąˌ mɨˈnëy´. Ga˜lä˜jnä´ jëë˜
go˜te˜.
26 Mahˈ ga˜jäh´ Jesús sɨɨyh˜:
—Gwąąh˜ ko˜dsoo´ ta˜ kyahˌ ba´ hne˜.
Mo˜to˜ go˜he´ ta˜ jee´ jwɨɨ˜ na˜. Ni˜ ta˜ jwɨɨ´
ni˜ jąą˜.

Ga˜jäh´ Pee´, Jesús ląąˌ Cristo
(Mt. 16:13-20; Lc. 9:18-21)

27 Ngooˈ Jesús ka˜läh´ kyąąh´ discípulo
kyąąyˈ ta˜jyoh´ jwɨɨ˜ mäh˜ he˜ na˜hëë˜ hwaˌ
Cesarea kihˈ Filipo. Cha´jwë´ jee´ ga˜nääyˌ
ją˜, ga˜ngɨɨy´ juuˈ kihˌ discípulo:
—¿Ha˜ lä˜ jäh´ dsa˜ kin˜, hii˜ jnä´ ląąy´? —
ga˜jäh´ Jesús.
28 —Ko˜lląą´ jäh´, Jwąą˜ hi˜ ma´ choo˜ jmɨɨ˜
ba´ hne˜. Ko˜lląą´ jäh´ Elía ba´ hne˜. Hi˜ jñah´
ko˜lląą´ jäh´, hne˜ ląąhˈ jąą˜ hi˜ ga˜ngëëˈ juuˈ
kihˈ Dio llo´jooˈ —ga˜jäh´ discípulo kyąąyˈ.
29 Mahˈ ga˜jäh´ Jesús ka˜läh´:
—¿Ha˜ ga˜ hnäh´, hee˜ jwah´ hnäh´ kin˜,
hii˜ ba´ jnä´ ląąh´ hnäh´?
He˜ją˜ ga˜jäh´ Pee´ sɨɨyh˜:
—Hne˜ he´ Cristo.
30 Pero ga˜tąąh˜ Jesús juuˈ lä˜jëë˜ mahˌ sa˜
kooyhˌ juuˈ ją˜ kyąąh´ ni˜ jąą˜.

Ga˜mɨ˜jnää˜ Jesús juuˈ he˜ juuy´
(Mt. 16:21-28; Lc. 9:22-27)

31 Jmɨɨ´ ją˜ ga˜løøˌ Jesús mɨ˜jnää˜ juuˈ kihˌ
discípulo kyąąyˈ, ga˜jäyh´:
—Jmee˜ biiˈ kihˈ Hi˜ga˜lëëˈngoˌ la˜ jëëˈ
cha˜miih˜ wɨɨ´. Dsa˜gyɯɯh´ sa˜ lä˜hnääˌ
dsih´, lä˜ją˜ dsa˜kąąh´ kyąą ˈ jmɨ˜dsa˜,
kyąąh´ ta˜jwohˌ kyąąˈ ley sa˜ lä˜hnääˌ dsih´.
Hi˜ jmee˜ biiˈ kiyhˌ juuy´ mahˌ lä˜jiiyh´
ka˜läh´ jee´ ga˜të´ hnë˜ jmɨɨ˜ —ga˜sɨɨyh˜
discípulo kyąąyˈ.
32 He˜ na˜ ga˜hlëëyh´ jëë˜ go˜te˜, he˜ją˜
ga˜jäąˌ Pee´ Jesús ta˜ koo´, ga˜løøyˈ jɯɯyh˜
kiyhˌ.
33 Pero ga˜jëëh˜ Jesús hñiɨ´ ga˜jëëyˌ jee´ ma´
tąąh´ lä˜jëë˜ discípulo, mahˈ ga˜jɯɯyh˜ kihˌ
Pee´:
—Jñuuh´ hne˜ kin˜ hi˜sa˜llu˜ˌ. Sa˜ jmeeh˜
hɯɯ´dsë˜ lä˜koh´ jmee˜ Dio. Lä˜koo˜ laˌ
hɯɯ´dsë˜ kihˈ dsa˜ ba´ laˈ hɯɯ´dsë˜ kyahˌ.
34 Ją˜ga´ ga˜tëëyhˌ lä˜jëë˜ dsa˜ ko˜jøh´
kyąąh´ discípulo kyąąyˈ ga˜jäyh´:
—Cher´mahˌ hi˜ hnøøˌ jmeeˌ ko˜jøh´
kyąąh´ jnä´, sa˜ wa´ jmąąyˈ hñiiy´ kwąąt˜, wa´
jąąyˈ cru˜ kyąąyˈ mahˌ wa´ jmeey´ ko˜jøh´
kyąąh´ jnä´.
35 Jëëh´, lä˜jëë˜ hi˜ hąą˜ hñiɨ´ mahˌ sa˜
juuy´, hi˜ he´ juu´ ba´. Pero lä˜jëë˜ hi˜ kwąą˜
hñiɨ´ juu´ kwąąt˜ kin˜ o kwąąt˜ kihˌ juˈhmëë´,
hi˜ he´ ba´ läą´.
36 ¿Hee˜ ya´jøø˜ kąˌ dsa˜ ma˜ke˜ ga˜liyhˌ
lä˜jë˜ he˜ cha˜ jmɨ˜gyɯɯ˜ la˜ mahˌ wa´ra˜
ga˜juuyˌ, sa˜ tëëyhˌ kihˌ Dio?
37 ¿Hee˜ ba´ kyąąh´ le´ mi˜hmaayh` mahˌ
läąy´?
38 He˜ ba´ che˜ hlëëhˈ dsa˜ hi˜ chąą˜
jmɨɨ´ naˈ, jmeey˜ wa´ laˈ cha˜ laˌ. Cher´mahˌ
hi˜ jmee˜ na˜hiih´ kin˜, o kyąąh´ juuˈ kin˜
cha´në´ dsa˜ hi˜ chąą˜ naˌ, ją˜ba´ lä˜ją˜ jmeeˌ
Hi˜ga˜lëëˈngoˌ na˜hiih´ kyąąyh´, wa´ra˜
ga˜të´ jee´ jäyh´ kyąąh´ be´ kihˌ Tää` kyąąyˈ
kyąąh´ lä˜jëë˜ ángele kyąąyˈ.

9

1 Jesús ko˜o˜ ka˜läh´ ga˜sɨɨyh˜:
—Ma˜ra˜ juˈdsoo´ jwëëhn˜ hnäh´, chąą˜
ko˜lląą´ hi˜ tąąh´ jee´ la˜ sa˜ juuy´ jąąˌ sa˜
ga´ ma˜jëëy˜ ha˜ lä˜koo˜ laˌ be´ kihˌ Dio hi˜
jmee˜ hih˜.

Ga˜mɨ˜sëëˈ Jesús hñiɨ´
(Mt. 17:1-13; Lc. 9:28-36)

2 Ma˜ngëë´ ga´ jñiɨ´ jmɨɨ´, ją˜ga´ ga˜jąąˌ
Jesús ma˜la˜ Pee´ kyąąh´ Jacobo hi˜ Jwąą˜ ba´,
ga˜nääyˌ kąh´ ta˜ mohˈ ñiɨ´. Jee´ ją˜ ga˜lä˜sëëˈ
Jesús to˜lo˜ në´ hi˜ ma´ jąąy˜ he´.
3 Ga˜lɨɨˈ jihˈgyëhˌ hmɨɨh˜ kiyhˌ, ga˜tøø´ jëë˜
ñihˌ lä˜ tøø˜ hmoo˜. Ni˜ ją˜ą˜ sa˜ chąą˜ hwaˌ
la˜ hi˜ lih˜ gyihˌ mahˌ jmeeyˌ tø˜jëë˜ lä˜ją˜.
4 Jee´ ją˜ ga˜lä˜jnää´ Elía kyąąh´ Moisé
ga˜tąąyh` llay˜ juuˈ kyąąh´ Jesús.
5 He˜ją˜ ga˜jäh´ Pee´ sɨɨyh˜ Jesús:
—Ta˜jwohˌ, he˜ ba´ che˜ lluˌ he˜ tøøh´ jne´
ko˜jøh´ jee´ la˜. Jmee´ jnääh´ hnë˜ hneˌ
kyąąh´ moo˜, koo˜ kyahˌ, koo˜ kihˌ Moisé,
hi˜ koo˜ kihˌ Elía.
6 Lä˜jëëy˜ ga˜jwąąyhˈ, sa˜ ñey˜ he˜ ma´
jäyh˜, he˜ją˜ ba´ ga˜hlëëh´ Pee´ lä˜ją˜.
7 Hor˜ ją˜ jaˌ koo˜ jniɨ´, ga˜jmee´ hihˈ jee´
ma´ tąąyh´ ją˜. Jee´ jniɨ´ ją˜ ga˜lä˜nɯɯh´
ga˜hlëëh´ koo˜ juuˈ he˜ ma´ jäh´:
—Hi˜ la˜ na˜ gyɯɯ˜ kyąąn˜ hi˜ hnaan˜.
Nɯɯ˜ hnäh´ kiyhˌ.
8 Ma´ ga˜jëëyˌ ka˜läh´, mo˜so˜ chąą˜ ni˜
jąą˜, ma˜la˜ hñiɨ´ ba´ Jesús chehˌ.
9 Jee´ jñąą˜ Jesús moh´ ją˜ ga˜tąąyh˜ juuˈ
hi˜ ma´ kyąąyh´ he´:
—Ta˜ jwɨɨ´ hnäh´ ni˜ jąą˜, lä˜jë˜ he˜
ma˜jëëh` hnäh´ la˜ ta´ko˜jiiˈh˜ sa˜ ma˜läˈ˜jiiˈh`
Hi˜ga˜lëëˈngoˌ la˜ jee´ kihˈ hi˜ na˜juu´.
10 Ga˜høøy´ juuˈ ją˜ neh˜ tuh˜dsëyˌ. Pero
ta˜ jyoh´ ko˜tąą˜, lä˜uu˜ hi˜ he´ ma´ ngɨɨy˜
juuˈ kihˌ dsa˜kyąąyh´ hee˜ hnøø˜ jäh˜ he˜
lä˜jiiˈh´ dsa˜ jee´ kihˈ hi˜ ma˜na˜juu´.
11 Hi˜ ga˜ngɨɨy´ ka˜läh´ juuˈ kihˌ Jesús:
—¿Heˈ˜laˈ jäh´ ta˜jwohˈ kyąąˈ ley, jmee˜ biiˈ
jäh´ Elía jąąˌ ga´ kihˈ Cristo?
12 He˜ją˜ ga˜jäh´ Jesús:

—Ja̱¯ba´ dsoo´ jäh´ Elía to¯në´, ya¯llay¯ llu¹ lä˗jë˗ he¯ cha¯ jee´ la¯. Hi˗ hnäh´, ¿ha¯ lä˗ ngëëh´ hnäh´ he¯ na¯sɨɨ¯ lä˗la¯: jmee˗ bii¹ jëë¹ wɨɨ´ Hɨ¯ga˗lëë¹ngo¹ la¯ hi˗ sa˗ lä˗hnää¹ dsih´ ni˗ miih¯?

13 Pero jwëëhn¯ hnäh´, ma¯ja̱h¯ ba´ Elía, hi˗ ga˗jmee´ dsa¯ lä˗ të¯ dsë¹ kiyh¹, lä˗ko̱o̱¯ ma¯na¯sɨɨ¯ kiyh¹ jää¹.

Ga˗mɨ¯hlää´ Jesús ja̱a̱¯ chih¯ hɨ¯ ma´ kye̱¯ jmɨ¯lle´ hɨɨh¹
(Mt. 17:14-21; Lc. 9:37-43)

14 Lä˗ ma´ ga˗lloo¹ Jesús jee´ tä̱ä̱h´ lä˗jëë˗ ga´ discípulo kya̱a̱y¹, ga˗jëëy¹ jwëë´ dsa¯ ma´ tä̱ä̱h´ lä˗ku´ lä˗jɨɨ¹ kiyh¹, hi˗ ma´ tä̱ä̱h´ ta¯jwoh¹ kya̱a̱¹ ley ti¯chooy˗ juu¹ kya̱a̱yh´.

15 Ma´ ga˗jëë¹ lä˗jëë˗ dsa¯ he´ ya˗jä̱h˗ Jesús, ga˗jëë¹ dsa̱yh˗, cha̱h´ ba´ ga˗näay¹ na´jmeey´ Dio kiyh¹.

16 Mah¹ ga˗ngɨɨ´ Jesús juu¹ kih¹ dsa¯ he´:

—He¯ juu¹ ti¯chooh¯ hnäh´ kya̱a̱h´ hɨ¯ tä̱ä̱h´ na¯.

17 Mah¹ ga˗hlëëh´ ja̱a̱¯ dsa¯ hɨ¯ ma´ hä̱ä̱´ jee´ ja̱¯, ga˗jäyh´:

—Ta¯jwoh¹, jä̱ä̱n˗ jee´ la¯ ja̱a̱¯ chih¯ñuuh¯ kya̱a̱n˗, hɨ¯ kye̱¯ jmɨ¯lle´ hɨɨh¹ hɨ¯ jmee˗ ka̱a̱y`.

18 Wa´ ha¯ cha¯ ha¯ jee´ cheyh¹, wa´ra¯ ga˗hii˗ dsoo´ kiyh¹ jmee˗ jmɨ¯lle´ hɨɨh¹ na¯, jmiiy¯ ba̱a̱y¯ hñiiy´ hwa¹, hwëë¯ peh´ neh˗ to¯hooy´, juuy¯ cha¯ja̱y´ mah¹ dsa¯lä¯hwä̱ä̱yh¯. Ma¯jwɨɨn¹ discípulo kya̱a̱h¹ he¯ lle̱e̱y˗ jmɨ¯lle´ hɨɨh¹ na¯ pero sa˗ ma¯lɨyh¯.

19 He¯ja̱¯ ga˗jäh´ Jesús:

—¿He¯la¹ sa˗ hii¯ lä˗dsoo´ hoh´ hnäh´ hɨ¯ cha̱a̱¯ na¹? ¿Lɨh´ ba´ lla̱a̱˗ he¯ gyan´ kya̱a̱h´ hnäh´? Mo˗so˗ lä¯be´ dsën˗ gya` ga´ jnä´ kya̱a̱h´ hnäh´. Ya¯jä̱ä̱˗ da´ chih¯ na¯ ta˗ la˗.

20 Mah¹ na´jä̱ä̱¯ dsa¯ chih¯ he´ cha´në´ Jesús. Ma´ ga˗jëë¹ jmɨ¯lle´ hɨɨh¹ he´ Jesús, ga˗so̱oyh¹ kih¹ chih¯ he´ wɨɨ´ jwërte. Ga˗kɨ¯ ga˗bä̱ä̱y¯ hwa¹, lä˗jɨɨh¹ ga¯hwëë¯ peh´ neh˗ to¯hooy´.

21 Ja̱¯ga´ ga¯ngɨɨ´ Jesús juu¹ kih¹ jmii¯ chih¯ he´:

—¿Ha¯ ko̱h´ jɨɨh¹ ma¯lä¯hɨɨ` la¹ lä˗na¯ kiyh¹?

—He¯ la̱a̱y¹ lä˗ ma´ piyh¹ na¯ —ga˗jäh´ jmii¯ chih¯ —.

22 Ja̱˗ he¯ ko̱o̱¯ jɨɨh¯ ma¯ta̱a̱yh¯ cha´je¯ hi˗ ma¯ta̱a̱yh¯ cha´jmɨɨ¯ he¯ jngɨɨh˗ kiyh¹. Cher´mah¹ le̱h¹ miih¯ kwa´ be´ kin˗, wa´ lä¯ñih´ hoh´ jnääh¹.

23 He¯ja̱¯ ga˗jäh´ Jesús:

—¡Ha¯ lä˗ja̱¯ jwah´ cher´mah¹ le̱h¹ miih¯! Lä˗jë˗ ba´ le´ kih¹ hɨ¯ jmee˗ dsoo´ dsë¹.

24 Lä˗cha̱h´ ja̱¯ ga˗hlëëh´ jmii¯ chih¯ he´ kya̱a̱h´ cha¯miih¯ be´, ga˗jäyh´:

—La̱a̱˗ ba´ jnä´ dsoo´, kwa´ be´ kin˗ mah¹ lä˗dsoo´ dsën˗ cha¯ga´miih¯.

25 Ma´ ga˗jëë¹ Jesús ngoo¹ dsa¯ku̱h¹ jwëë´ dsa¯, ga˗juuyh¹ kih¹ jmɨ¯lle´ hɨɨh¹ he´, ga˗sɨɨyh˗:

—Hne¯ jmɨ¯lle´ koo`, jnä´ jmeen˗ hih˗ go¯hëë ¹ kih¹ chih¯ na¯, mo˗to˗ jmee¯ ga´ jwɨɨh`kiyh¹.

26 He¯ja̱¯ na´høø´ ga´ ga˗hooh¹ jmɨ¯lle´ hɨɨh¹ he´, mah¹ ko̱o̱¯ ga´ ko̱o̱¯ hä´ ga˗so̱oyh¹ wɨɨ´ jwërte kih¹ chih¯ he´, ja̱¯ga´ ya˗hëëy¹ ngaayh¹. Ga˗jä´ chih¯ he´ lä˗ko̱h´ he¯ na¯juuy´. Jwëë´ dsa¯ ma´ jäh´:

—Ma¯na¯juu´ ba´ na¯.

27 Pero ga˗so̱oh¹ Jesús gooy¯, ga˗cha̱a̱yh¯, cha̱h´ ba´ ga˗nooy¯.

28 Lä˗ ma´ ga˗he¹ Jesús ko̱o̱¯ cha´neh˗, ga˗ngɨɨ´ discípulo kya̱a̱y¹ juu¹ kiyh¹ jee´ sa˗ nuu¯ dsa¯:

—¿He¯la¹ sa˗ ma¯lä¯kë̱h´ jnääh¹ jmɨɨ´ ma´ lle̱e̱´ jnääh¹ jmɨ¯lle´ hɨɨh¹ he´?

29 He¯ja̱¯ ga˗jäh´ Jesús sɨɨyh˗:

—Hɨh¹ jmɨ¯lle´ hɨɨh¹ lä˗na¯, sa˗ hwëë˗ cher´mah¹ sa˗ ga˗tu̱¹ dsa¯ kuh¯hɨh¯ mah¹ chuuy¹ kya̱a̱h´ Dio.

Ko̱o̱¯ ka¯läh´ ga˗mɨ¯jnää¯ Jesús juu¹ he¯ juuy´
(Mt. 17:22-23; Lc. 9:43-45)

30 Ma´ ga˗hwëëy¯ jee´ ma´ tä̱ä̱yh´ ja̱¯, ga˗näay` ta¯ Galilea. Sa˗ hnøø¹ Jesús ma´ lä˗ñe¯ dsa¯ ha¯ ta˗ ngëy˗.

31 Jëëh´, ma´ hlëëyh¯ discípulo kya̱a̱y¹, ma´ jäyh´:

—Hɨ¯ga˗lëë¹ngo¹ la¯ ngëë¹ dsih´ ja´goo¯ dsa¯ hñaa¯ dsë¹ mah¹ jngëëyh¹. Ga´ ma¯hya¯ hnë¯ jmɨɨ´ na¯juuy´, lä˗jɨɨyh´ ka¯läh´.

32 Pero discípulo kya̱a̱y¹ sa˗ ga˗lä˗ngëëy´ juu¹ ja̱¯, hi˗ ma´ goyh˗ ma´ ngɨɨy¹ juu¹ kih¹ Jesús.

Hɨɨ¯ na¯ le̱e̱´ jøøh¹ jee´ jmee˗ Dio hih˗
(Mt. 18:1-5; Lc. 9:46-48)

33 Ja̱¯ga´ ga˗lla˗näay`jee´ jwɨɨ¯ Capernaum. Lä˗ ma´ ga˗ta̱a̱h` discípulo cha´neh˗ kya̱a̱h´ Jesús, ga˗ngɨɨ´ Jesús juu¹ kiyh¹:

—¿Hee¯ juu¹ na¯ ti¯chooh¯ hnäh´ lä˗ hä´ jwë¹ jee´ ma¯ya¯nøø`jne´?

34 Ti´sɨh´ go¯te¹ ba´ ga˗ta̱a̱yh`, kih¹ he¯ ma´ ti¯chooy˗ juu¹ kya̱a̱h´ dsa¯kya̱a̱yh´ lä˗ hä´ jwë¹, hɨɨ¯ na¯ le̱e̱´ jøøh¹ kih¹ jee´ lä˗jëëy˗.

35 He¯ja̱¯ ga˗gya¯ Jesús mah¹ ga˗hlëëyh¹ lä˗jëë˗ gya˗tu̱u̱´ discípulo he´, ga˗sɨɨyh˗:

—Cher´mah¹ hɨ¯ hnøø¹ le̱e̱´ jøøh¹, ta˗ wa´ jmä̱ä̱y¹ hñiiy´ jøøh¹, wa´ jmeey´ ta´he¹ kih¹ lä˗jëë˗ ba´.

36 Hi˗ lä˗cha̱h´ ja̱¯ ga˗tëëyh¹ ja̱a̱¯ gyuu¯, ga˗che̱e̱yh¯ jee´ kiyh¹ ja̱¯. Ja̱¯ga´ ga˗e̱e̱y¹, mah¹ ga˗jäyh´:

37 —Hɨ¯ jmee˗ he¹ kih¹ ja̱a̱¯ gyuu¯ lä˗la¯ kwa̱a̱t¯ kin˗, jnä´ he´ hɨ¯ jmä̱ä̱y¯ he¹. Hi˗ hɨ¯ jmä̱ä̱¯ jnä´ he¹, jmeey¯ he¹ kih¹ Dio hɨ¯ ga˗che̱e̱¹ jnä´.

Hi̱˜ sa˖ na˜hø�h´ jnän` lạạy¹ dsa˜kyạạh´ jne´
(Mt. 10:42; Lc. 9:49-50)
38 Ga˜jmeeh¹ Jwạạ˜ juu¹ kih¹ Jesús:
—Ta˜jwoh¹, ma˜jẽẽ´ jnääh¹ jạạ˜ hi̱˜ hwẽẽ˜ jmɨ˜lle´ hlɨih¹ lä˖hih˖ kyah¹, he˜jạ˜ ga˖ha´ jnääh¹ kiyh¹, jëëh´ sa˖ ngëy˖ kyạạh´ jnääh¹.
39 Pero Jesús ga˖sɨiyh˖ lä˖la˜:
—Ta˖ ha˜ hnäh´ kiyh¹. Jëëh´, ni˖ jạạ˜ ga˖ chạạ˜ hi̱˜ jmee˖ kọọ˜ he˜ jụh˜gạạ˜ lä˖hih˖ kin˖, mah¹ chạh´ ba´ hlëëyh˖ wɨɨ´ kin˖.
40 Hi̱˜ sa˖ hnee˜ kyạạh´ jne´, dsa˜kyạạh´ ba´ jne´ he´.
41 Wa´ hi̱˜ cha˜ hi̱˜, hi̱˜ kwëëh˜ hnäh´ kọọ˜ vas jmɨ˜dsë˜, kih¹ he˜ lạạh¹ hnäh´ kyạạ¹ Cristo, ma˖ra˖ ju¹dsoo´ jwẽẽhn˜ hnäh´, lä˖hmaah´ ba´ jñeey¹.

Goo˜la¹ kih¹ hi̱˜ jmee˖ tẽh¹ dsa˜kyạạh´
(Mt. 18:6-9; Lc. 17:1-2)
42 ’Wa´ hi̱˜ cha˜ hi̱˜, hi̱˜ jmee˖ tẽh¹ jạạ˜ hi̱˜ mäh¹ la˜ hi̱˜ ma˜lä˜dsoo´ dsë¹ kin˖, llu¹ ga´ la¹ kiyh¹ wa´ra˜ jäh´ kih¹ hñụụ¹ dsa˜ luuy´ kọọ˜ cha´too¹ kih¹ molii̱´ mah¹ hmääh¹ dsih´ cha´jmɨ˜ñeeh˜.
43 He˜jạ˜ cher´mah¹ ma˜gooh˜ ga˖jmee´ tạh˖ kyạạh´ dso´kye˜, hnä¹ go˜te˜ ba´. Llu¹ ga´ kyah¹ gwạạh¹ jee´ tạạh´ hi̱˜ na´jii̱h˖, tụụh´ ma˜gooh˜, lä˖kọh´ ga´ he˜ goh¹ cha´je˜ kyạạh´ lä˖tọ´ ma˜gooh˜ jee´ mo˖so˖ ụụ˖ jih´kọh´.
44 Jee´ jạ˜ sa˖ jụụ´ jah´ hi˖ ni˖ sa˖ ụụ˖ je˜ jih´kọh´ jih´lih´.
45 Hi˖ lä˖jạ˜ ka˜läh´ cher´mah¹ ma˜tɨih´ ga˖jmee´ tạh˖ kyạạh´ dso´kye˜, hnä¹ go˜te˜ ba´. Llu¹ ga´ kyah¹ gwạạh¹ jee´ tạạh´ hi̱˜ na´jii̱h˖, tụụh´ ma˜tɨih´, lä˖kọh´ ga´ he˜ goh¹ cha´je˜ kyạạh´ lä˖tọ´ ma˜tɨih´ jee´ mo˖so˖ ụụ˖ jih´kọh´.
46 Jee´ jạ˜ sa˖ jụụ´ jah´ hi˖ ni˖ sa˖ ụụ˖ je˜ jih´kọh´ jih´lih´.
47 Hi˖ cher´mah¹ mɨ ¹nëh´ ga˖jmee´ tạh˖ kyạạh´ dso´kye˜, lle´ go˜te˜ ba´. Llu¹ ga´ kyah¹ gwạạh¹ jee´ tạạh´ hi̱˜ na´jii̱h˖ kyạạh´ kọọ˜ mɨɨ ¹mɨ´nëh´ lä˖kọh´ ga´ he˜ goh¹ kyạạh´ lä˖tọ´ mɨɨ ¹mɨ´nëh´ cha´je˜.
48 Jee´ jạ˜ sa˖ jụụ´ jah´, hi˖ ni˖ sa˖ ụụ˖ je˜ jih´kọh´ jih´lih´.
49 Lä˖jẽẽ˖ dsa˜ lä˖ñee` kyạạh´ je˜, hi˖ lä˖jë˖ he˜ kwëëh˜ dsa˜ Dio në´ na´hyoo´, kyạạh´ ñe´ ba´ lä˖ñii`.
50 Llu¹ ba´ ñe´ pero wa´ ga˖dsạạ¹ he˜ ñii` kih¹, ha˜ lä˖lii˖ ka˜läh´ ñii`. Wa´ cha˜ ba´ ñe´ kyah¹ hnäh´ mah¹ go´tạạh´ hnäh´ llu¹ kyạạh´ dsa˜kyạạh´.

10

Ga˖jäh´ Jesús ha˜ lä˜ la¹ he˜ bẹẹ˜ dsa˜ høøh˜
(Mt. 19:1-12; Lc. 16:18)
1 Ya˖hẽẽ¹ Jesús jee´ jwɨɨ˜ Capernaum jạ˜, ngooy¹ ta˖ hwa¹ Judea, hi˖ ñeey´ ta˖ hngaah` jmɨɨ˜ Jordán. Kọọ˜ ka˜läh´ jwẽẽ´ dsa˜ ga˖lla˖nää¹ ma´ ga˖llooy¹ jee´ jạ˜, hi˖ lä˖chạh´ jạ˜ ga˖høøy¹ hlẽëyh˜ dsa˜ lä˖kọọ˜ tẽëy¹ jmeey˖ lä˖jë˖ jii̱h˜.
2 Jee´ jạ˜ ga˖lla˖nää¹ koo´ kiyh¹ kọ˜llạạ´ fariseo he˜ ma´ kạy˜ dsëy¹, ga˜ngɨiy´ juu¹ kiyh¹:
—¿Che´ cha˜ jwë¹ bẹẹ¹ dsa˜ dsa˜më´ kyạạ¹?
3 He˜jạ˜ ga˖jẹẹh˜ Jesús juu¹ kiyh¹:
—¿Ha˜ lä˜ jäh´ nụụh˜ he˜ ga˖kwëëh¹ Moisé jne´?
4 He˜jạ˜ ga˖jäh´ fariseo:
—Ga˖kwa´ ba´ Moisé jwë¹ he˜ bẹẹ¹ dsa˜ høøh˜ pero chooyh¹ kọọ˜ mo´je˜ jee´ bẹẹy¹ høøyh˜.
5 He˜jạ˜ ga˖jẹẹh˜ Jesús juu¹ kiyh¹:
—Kih¹ he˜ chạạh˜ hnäh´, he˜jạ˜ ba´ jạ˜ ga˖jäh´ Moisé lä˖jạ˜.
6 Pero lä˖ ma´ to˜në´ ma´ ga˖jmee´ Dio jmɨ˜gyụụ˖ la˜, “ga˖jmää¹ Dio hi̱˜ më´ hi̱˜ ñụụh˜.”
7 “He˜jạ˜ ba´ bẹẹ¹ dsa˜ñụụh˜ cho¹jmii˜ mah¹ gyay˖ kyạạh´ dsa˜më´ kyạạy¹.
8 Jee´ lä˖ụụy´ lạạy¹ jạạ˜ ba´.” Lä˖jạ˜ mo˖so˖ lạạy¹ ụụy¹, jạạ˜ ba´ ma˜lạạy¹.
9 Heh¹ lä˖jạ˜, hi̱˜ ma˜lạạ¹ jạạ˜ kạạh˜ Dio, sa˖ lle` kih¹ llạạy´ —ga˖jäh´ Jesús.
10 Lä˖kọọ˜ ma´ tạạh´ discípulo kyạạy¹ cha´neh˖, kọọ˜ ka˜läh´ ga˖ngɨiy´ juu¹ kih¹ Jesús ha˜ lä˖ la¹ he˜ bẹẹ˜ dsa˜ më´.
11 Mah¹ ga˖jẹẹh˜ Jesús juu¹ kiyh¹:
—Cher´mah¹ hi̱˜ ga˖bẹẹ¹ dsa˜më´ kyạạ¹ mah¹ kạạy¹ jñah´, he˜ ma˜jmeey´ dso´kye˜ ba´ jạ˜ kih¹ hi̱˜ to˜në´.
12 Hi˖ cher´mah¹ dsa˜më´ ga˖bii¹ kih¹ dsa˜ñụụh˜ kyạạy¹ mah¹ kạạy¹ jñah´, he˜ ma˜jmeey´ dso´kye˜ ba´ jạ˜ —ga˖jäh´ Jesús.

Ga˖mɨ˜jạạ¹ Jesús gyụụ˜
(Mt. 19:13-15; Lc. 18:15-17)
13 Ma´ dsa˜nää¹ dsa˜ dsa˜jạạ˜ gyụụ˜ kyạạ¹ cha´në´ Jesús mah¹ kyey˖ gooy˜ në´ kiyh¹, pero discípulo ga˖jụụh¹ kih¹ dsa˜ he´.
14 Ma´ ga˖jëë¹ Jesús ha˜ lä˖ jmee˖ discípulo, sa˖ ga˖tih¹ dsëy¹, he˜jạ˜ ga˖jäyh´:
—Kwa´ jwë¹ ya˜nää´ gyụụ˜ ta˖ la˖ kin˖. Ta˖ ha˜ hnäh´ kiyh¹, jëëh´ hi̱˜ lạạ¹ lä˖kọọ˜ gyụụ˜, hi̱˜ he´ ba´ jạạ¹ Dio lä˖hih˖ kih¹.
15 Ma˖ra˖ ju¹dsoo´ jwẽẽhn˜ hnäh´, hi̱˜ sa˖ hẹẹh˜ jạạ¹ Dio lä˖hih˖ kih¹ lä˖kọọ˜ hẹẹh˜ jạạ˜ gyụụ˜, sa˖ hẹyh¹ jee´ jmee˖ Dio hih˖ —ga˖jäh´ Jesús.
16 Jạ˜ga´ ga˖ẹẹy¹ ma˖ jạạ˜ ma˖ jạạ˜ gyụụ˜, ga˖kyey˜ gooy˜ në´ kih¹, mah¹ ga˖mɨ˜jạạy¹.

Jạạ˜ dsa˜ kwạạ˜ hi̱˜ cha˜ kuu´ ga˖hlëëh´ kyạạh´ Jesús
(Mt. 19:16-30; Lc. 18:18-30)
17 Ma´ ga˖he¹ Jesús jwë¹ ngoo¹, ja¹ jạạ˜ dsa˜ ko˜chih´, ga˖jụụh¹ jnë´ cha´nëy´ mah¹ ga˖ngɨiy´ juu¹ kih¹ Jesús, ga˖jäyh´:
—Hne˜ hi̱˜ lạạ¹ Ta˜jwoh¹ llụụ¹, ¿hee˜ hnøø¹ jmeen` mah¹ tẽẽhn¹ jee´ mo˜so˜ jụụn´?
18 Mah¹ ga˖jäh´ Jesús ga˖sɨiyh˖:

—¿Che´ ñeh´ hne˜ he˜ laan¹ llууun¹? Jëëh´ ni˜ jaa˜ hi˜ llуу¹ sa˜ chaa˜, jaa˜ Dio ba´ hi˜ llуу¹.
19 Ma˜kyууh˜ ba´ hne˜ lä˜jë˜ mada˜ kih¹ Dio: “Ta˜ kaah˜ hi˜ laa¹ kyaa¹ jñah´, ta˜ jngëëh˜ dsa˜, ta˜ hii´ kih¹ dsa˜, ta˜ jmee˜ dsoo´ kih¹ juu¹ ta˜juu¹, ni˜ ta˜ mi˜gaa¹ dsa˜. Wa´ hnaah˜ maa` kyaah¹ tää` kyaah¹.”
20 He˜ja˜ ga˜jäh´ dsa˜ he´ siiyh˜:
—Ta˜jwoh¹, lä˜jë˜ he˜ na˜ ma˜mi˜ten` lä˜jiih¹ ma´ mähn¹.
21 Peer˜ ga˜tih¹ dsë¹ Jesús ga˜jëëy¹ dsa˜ he´, mah¹ ga˜siiyh˜ ka˜läh´:
—Hnøø¹ ga´ koo˜ he˜ jmeeh¹. Gwaah˜ go˜hnii´ lä˜jë˜ he˜ cha˜ kyah¹ mah¹ go˜kwëëh` lä˜jëë˜ hi˜ tä˜ñee´. Lä˜ja˜ ba´ lä˜cha˜ cha˜miih˜ kyah¹ gyууh¹ jmi˜gyуу˜. Ma˜ngëë´ he˜ ja˜, ja˜ga´ na˜ ñeeh`, jääh¹ cru˜ kyaah¹ mah¹ jmeen´ ko˜jøh´ —ga˜jäh´ Jesús.
22 Ma´ ga˜nuu´ dsa˜ he´ juu¹ ja˜, ga˜heë¹ dsëy¹ go˜te˜. Mah¹ ngaayh¹ ti˜meeh˜ dsëy¹ kih¹ he˜ ma´ chay˜ cha˜miih˜ kuu´.
23 He˜ja˜ ga˜jëë¹ Jesús dsa˜ hi˜ ma´ tääh´ lä˜ku´ lä˜jii¹ jee´ ma´ cheyh¹ ja˜, ga˜jäyh´:
—Ha˜ koh´ sa˜ jwëëh` la¹ kih¹ dsa˜ cha˜ kuu´ heyh¹ jee´ jmee˜ Dio hih˜.
24 Ma´ ga˜nuu´ discípulo kyaay¹ lä˜ja˜, ga˜taayh` jëë˜ dsayh˜. Hi˜ ga˜jäh´ Jesús ka˜läh´:
—Gyууn˜ kyaan˜. Jaa˜ dsa˜ hi˜ kye˜ o˜jøh˜ dsë˜ kih¹ kuu´ kiyh¹, ha˜ koh´ sa˜ jwëëh` la¹ kiyh¹ heyh¹ jee´ jmee˜ Dio hih˜.
25 Sa˜ ga´ jwëëh` la¹ kih¹ jaa˜ camey˜ ngëë´ to˜gwa´ koo˜ hma˜kuu´ lä˜koh´ ga´ he˜ heh¹ jaa˜ dsa˜ cha˜ kuu´ jee´ jmee˜ Dio hih˜.
26 Cha˜ga´miih˜ ga˜lä˜dsaa˜ dsë¹ discípulo ma´ ga˜nuuy´ juu¹ ja˜, he˜ja˜ ga˜hlëëyh¹ dsa˜kyaayh´ ga˜jäyh´:
—¿Hii˜ ba´ lää´ ja˜?
27 He˜ja˜ ga˜jëë¹ Jesús jee´ tääyh´ ja˜, mah¹ ga˜jäyh´:
—He˜ sa˜ lä˜këh´ dsa˜ jmii´ jmee¹, sa˜ la¹ lä˜na˜ kih¹ Dio. Jëëh´ ga˜lä˜jë˜ ba´ liyh˜ jmeey¹.
28 He˜ja˜ ga˜løø¹ Pee´ siiyh˜:
—Ma˜jä´ ba´ lä˜jë˜ he˜ cha˜ kyaa¹ jnääh¹ mah¹ jmee´ jnääh¹ ko˜jøh´ kyaah´ hne˜.
29 He˜ja˜ ga˜jeeh˜ Jesús juu¹ kiyh¹:
—Ma˜ra˜ ju¹dsoo´ jwëëhn˜ hnäh´. Lä˜jëë˜ hi˜ ma˜tуу˜ dsë¹ ma˜hwëë˜ cha´neh˜ kih¹, ma˜beey¹ dsa˜më´ øøyh˜ dsa˜ñууh˜ øøyh˜, ma˜beey¹ cho¹jmiiy˜, ma˜beey¹ dsa˜më´ kyaay¹, ma˜beey¹ chih˜ kyaay¹, o ma˜bey¹ hwa¹ kiyh¹ kwaat˜ kin˜ hi˜ kih¹ ju¹hmëë´,
30 hi˜ he´ hyoh˜ hña˜loo´ ga´ lä˜na˜ lä˜koh´ ga´ he˜ ga˜jä´ kiyh¹ jmi˜gyуу˜ la˜. Hy-oyh˜ hne¹, jeey˜ dsa˜më´ øøyh˜ dsa˜ñууh˜ øøyh˜, jeey˜ chooy¹, jeey˜ chih˜ kyaay¹, hy-oyh˜ hwa¹, hi˜ jëëy¹ wii´ jmi˜gyуу˜ la˜. Hi˜ jmi˜gyуу˜ he˜ na¹ ga´ lä˜jnä´, tëëy¹ jee´ mo˜so˜ juуу´.
31 Pero, jwëë´ hi˜ laa¹ kwaat˜ jee´ kyah¹ hnäh´ na¹, hi˜ he´ leee´ mäh¹ ga´ ma´ja˜. Hi˜ hi˜ sa˜ laa¹ kwaat˜ jee´ kyah¹ hnäh´ na¹, hi˜ he´ leee´ jøøh¹.

Ngoo¹ hnë˜ jiih˜ jmeeh˜ Jesús juu¹ he˜ juуу´
(Mt. 20:17-19; Lc. 18:31-34)

32 Lä˜ ma˜hää´ bih¹ jwë¹ ngooy¹ ta˜ Jerusalén, hi˜ kaah` kiyh¹ ga˜nää¹ lä˜jëë˜ hi˜ ga˜jmee´ ko˜jøh´ kyaayh´. Pero jëë˜ dsayh˜ hi˜ ma´ goyh˜ ma´ chaay¹ kaah`.
Ja˜ga´ ga˜tëë˜ Jesús kah´ lä˜jëë˜ gya˜tуу´ discípulo, ga˜løøy¹ jmeeyh˜ juu¹ ha˜ lä˜ dsa˜ngëëy´ ta˜ cha´ně´:
33 —Na¹ dsa´nøø¹ jne´ ta˜ Jerusalén, jee´ oo˜ ngëë¹ dsa˜ Hi˜ga˜lëë¹ngo¹ la˜ kih¹ jmi˜dsa˜ kaah´, hi˜ ngëëy¹ kih¹ ta˜jwoh¹ kyaa¹ ley. Hi˜ he´ bääh˜ jnä´ dsoo´ mah¹ jngëëh¹ dsa˜ jnä´. Ja˜ga´ ngëëy¹ jnä´ ja´goo˜ dsa˜ hi˜ sa˜ laa¹ judiu.
34 Mi˜kwayh¹ jnä´, jmi´baay¹ jnä´, ti´hñey¹ jnä´, ja˜ga´ jngëëyh¹ jnä´. Pero lä˜jiihn´ ka˜läh´ ga´ ma˜hya˜ hnë˜ jmii´.

Jacobo kyaah´ Jwaa˜ ga˜ngiiy´ he˜ gyay˜ jwoo¹ kih¹ Jesús
(Mt. 20:20-28)

35 Ma˜ngëë´ he˜ ja˜, Jacobo kyaah´ Jwaa˜ joo´ Zebedeo ga˜nääy¹ chuh˜ kih¹ Jesús mah¹ ga˜jäyh´:
—Ta˜jwoh¹, hnøø˜ jnääh¹ jmeeh¹ he˜ ngii´ jnääh¹ la˜.
36 —¿Hee˜ hnooh˜ hnäh´ jmeen` kyah¹ hnäh´? —ga˜jäh´ Jesús.
37 —Kwa´ jwë¹ dsa´tooh´ jnääh¹ jwoo¹ kyah¹ jee´ nah¹ jøøh¹ he˜ jmeeh¹ hih˜, jaa˜ jwoo¹ ra˜llуу¹ hi˜ jaa˜ jwoo¹ ra˜këh¹ kyah¹ —ga˜jäyh´ siiyh˜ Jesús.
38 He˜ja˜ ga˜jäh´ Jesús siiyh˜:
—Sa˜ ñeh´ hnäh´ he˜ na˜ ngiih´ hnäh´. ¿Che´ tääh˜ hnäh´ jëëh¹ hnäh´ lli´wii´ he˜ na¹ ga´ jëën˜? ¿Che´ lä˜be´ hoh´ hnäh´ dsa˜ngëëh´ hnäh´ he˜ wii´ he˜ na¹ ga´ dsa˜ngëën´?
39 He˜ja˜ ga˜jäyh´:
—Tää˜ ba´ jnääh¹.
Mah¹ ga˜jäh´ Jesús:
—Ma˜ra˜ he˜ jëëh¹ ba´ hnäh´ lli´wii´ he˜ na¹ ga´ jëën˜, hi˜ dsa˜ngëëh´ hnäh´ he˜ wii´ he˜ na¹ ga´ dsa˜ngëën´.
40 Pero he˜ nah¹ hnäh´ jwoo¹ ra˜llуу¹ o jwoo¹ ra˜këh¹ kin˜, sa˜ ga˜tëën´ kwan`. He˜ ja˜ hyoh˜ hi˜ na˜lleeh´ kyaa¹ Tää` kyaan˜ ba´ ja˜.
41 Jee´ lä˜jëë˜ gyaa¹ discípulo ga˜lä˜llee´ ma´ ga˜nuuy´ hlëëh˜ Jwaa˜ kyaah´ Jacobo lä˜ja˜.
42 He˜ja˜ ga˜hlëëh¹ Jesús lä˜jëë˜ discípulo, ga˜jäyh´:
—Ñeh´ ba´ hnäh´ lä˜koo˜ jmee˜ dsa˜ta´ hi˜ jmee˜ hih˜ kih¹ dsa˜gooy¹, kaayh˜ lä˜ lla˜ dsëy¹. Dsa˜kaah´ he´ lä˜ të˜ dsëy¹ kaayh˜ dsa˜gooy¹.
43 Pero jee´ kyah¹ hnäh´ sa˜ cha˜ he˜ kih¹ jmeeh¹ hnäh´ lä˜ja˜. Hi˜ hnøø¹ leee´ jøøh¹ ga´ kih¹ lä˜jëë˜ hnäh´, hi˜ he´ tëë˜ jmee¹ ta´he¹ kih¹ lä˜jëë˜ ba´.

44 Hi̱˜ hnøø'ˡ ka̱ˡ nëˊ kihˡ jeeˊ läˆjëë̱ˆ, hi̱˜ heˊ
tëë̱˜ jmeeyˡ taˊheˡ kihˡ läˆjëë̱˜ baˊ.
45 Jëëhˊ, Hi̱˜ gaˆlëë̱ˡngoˡ laˆ saˆ maˆjay˜
mahˡ jmeeˡ dsa˜ taˊheˡ kiyhˡ, maˆjay˜ mahˡ
jmeeyˡ taˊheˡ kihˡ dsa˜ baˊ. Maˆjay˜ mahˡ
kwa̱a̱yˡ hñii̱ˊ ju̱u̱yˊ, heˆ ja̱˜ këë̱ˡ mahˡ läa̱ˊ
jwëë̱ˊ dsa˜.

Gaˆmi˜hläa̱ˊ Jesús Bartimeo hi̱˜ maˊ tu̱u̱ˊ
(Mt. 20:29-34; Lc. 18:35-43)

46 Maˆngëëˊ heˆ ja̱˜, gaˆllaˆnääyˡ jwii̱˜ Jeri-
có. Läˆ maˊ yaˆhëë̱ˡ Jesús Jericó kya̱a̱yhˊ
discípulo, hiˆ kya̱a̱hˊ jwëë̱ˊ dsa˜, gaˆngëëyˊ
jeeˊ maˊ gyaˡ ja̱a̱˜ dsa˜tu̱u̱ˊ hi̱˜ maˊ ngii̱ˆ kuuˊ
kihˡ dsaˆ. Dsa˜tu̱u̱ˊ heˊ maˊ che̱e̱˜ Bartimeo,
jo̱o̱ˊ Timeo.
47 Maˊ gaˆnuuyˊ ngooˡ yaˆjähˆ Jesús dsa˜
cha̱a̱˜ Nazaret, gaˆlø̱øyˡ hlëëyhˆ ki̱˜ga̱a̱˜, maˊ
jäyhˊ:
—Jesús, hneˆ hi̱˜ la̱a̱ˡ saˊju̱˜ kihˡ David, waˊ
läˆñihˊ hohˊ kiˆ jnäˊ.
48 Jwëë̱ˊ dsa˜ gaˆju̱u̱hˡ kiyhˡ, mahˡ saˆ
tooyhˡ mii̱hˊ. Pero dsa˜ heˊ chaˆgaˊmiihˆ
mii̱hˊ maˊ tooyhˆ:
—Hneˆ hi̱˜ la̱a̱ˡ saˊju̱˜ kihˡ David, waˊ
läˆñihˊ hohˊ kiˆ jnäˊ.
49 Ja̱˜gaˊ gaˆnooˆ Jesús, gaˆjmeeyˊ madaˆ
heˆ dsa˜kya̱a̱ˊ dsihˊ. Heˆja̱˜ naˊkya̱a̱ˊ dsihˊ,
mahˡ gaˆjähˊ dsa˜ sii̱yhˆ:
—Taˆ ka̱˜ hu̱u̱ˊdsëˆ, nooˆ tëëyhˆ hneˆ.
50 Läˆchaˆ ja̱˜ gaˆjñuuyhˡ hmii̱hˆ heˆ maˊ
naˆbä̱a̱yhˆ, gaˆnooyˆ koˆchihˊ, ngooyˡ jeeˊ
chehˡ Jesús.
51 Mahˡ gaˆjähˊ Jesús sii̱yhˆ:
—¿Heeˆ hnoohˆ jmeen`kyahˡ?
Heˆja̱˜ gaˆjähˊ dsa˜tu̱u̱ˊ heˊ:
—Taˆjwohˡ, hnoonˡ läˆjnäˊ miˡnënˆ.
52 Mahˡ gaˆjähˊ Jesús sii̱yhˆ:
—Gwa̱a̱hˆ baˊ hneˆ kyahˡ. Kya̱a̱hˊ heˆ
maˆdsooˊ hohˊ naˆ, maˆjä̱ˡ baˊ kyahˡ.
Hiˆ läˆchaˆ ja̱˜ gaˆläˆjnäˊ mi̱ ˡnëyˊ hiˆ
ngooyˡ kya̱a̱hˊ Jesús.

11

Gaˆheˡ Jesús naˆdsëë̱˜ burr˜ jwii̱˜
Jerusalén
(Mt. 21:1-11; Lc. 19:28-40; Jn. 12:12-19)

1 Ja̱˜gaˊ tëë̱yˡ Jerusalén gaˆnääyˡ chu̱u̱hˊ
jwii̱˜ Betfagé kya̱a̱hˊ Betania. Hiˆ jähˆ baˊ
nøøˊ jwii̱˜ ja̱˜ kihˡ mohˊ Olivo. Jeeˊ jwii̱˜ ja̱˜
gaˆche̱e̱ˡ Jesús u̱u̱ˡ discípulo.
2 Gaˆsii̱yhˆ:
—Go˜nääˊ hnähˊ taˆ jeeˊ jwii̱˜ heˆ nøøˊ
taˆ chaˊnëˊ. Waˊra˜ gaˆtëë̱hˊ hnähˊ jeeˊ ooˆ,
jnäähˆ hnähˊ ja̱a̱˜ burr˜ mähˡ hi̱˜ naˆhñuuhˊ,
hi̱˜ saˆ gaˊ maˆwii̱ˡ dsa˜. Ja̱˜ che̱e̱h` hnähˊ
mahˡ yaˊjä̱a̱hˊ hnähˊ taˆ laˆ.
3 Cherˊmahˡ cha̱a̱˜ hi̱˜ ngii̱ˆ juuˡ kyahˡ
hnähˊ, heˆlaˡ jmeehˆ hnähˊ läˆnaˆ, ja̱˜ jwii̱hˊ
hnihˊ: “Jmeeˆ biiˡ kihˡ Dsa˜jø̱ø̱hˡ kya̱a̱ˡ jnääh
ˡ baˊ laˆ, cha̱hˊ baˊ yaˊjä̱a̱ˊ jnääh ˡ kaˆläh ˊ.”

4 Heˆja̱˜ gaˆnääyˡ hiˆ gaˆjnä̱a̱hˆ bihˡ burr˜
heˊ maˊ chehˡ chaˊjwëˡ, naˆhñuuhˊ chu̱hˆ kihˡ
ko̱o̱˜ hoˊhaahˊ, mahˡ gaˆløøyˡ che̱e̱yhˆ burr˜
heˊ.
5 Pero dsa˜ hi̱˜ maˊ tä̱a̱hˊ jeeˊ ja̱˜, gaˆngiiyˊ
juuˡ:
—¿Heeˆ jmeehˆ hnähˊ, heˆlaˡ che̱e̱hˊ hnähˊ
burr˜ naˆ?
6 Heˆja̱˜ gaˆsii̱yhˆ läˆko̱o̱˜ gaˆjähˊ Jesús.
Ja̱˜gaˊ gaˆkwaˊ dsa˜ heˊ jwëˡ.
7 Hiˆ naˊja̱a̱yˆ jeeˊ chehˡ Jesús mahˡ gaˆkyeˆ
dsa˜ hmii̱hˆ kihˡ kaˊluuˊ burr˜ heˊ. Ja̱˜gaˊ
gaˆwii̱ˡ Jesús ngooˡ.
8 Jwëë̱ˊ dsa˜ gaˆjaˡ hmii̱hˆ kihˡ chaˊjwëˡ jeeˊ
ngooyˡ ja̱˜ hiˆ jñahˊ gaˆhnäˡ nii̱h`hma˜ gaˆjayˡ
chaˊjwëˡ.
9 Dsa˜ hi̱˜ cha̱a̱ˡ kaah`, kya̱a̱hˊ hi̱˜ gaˆnääˡ
ja̱a̱ˡ maˊ tooyh˜ chaˆmiihˆ mii̱hˊ maˊ jäyhˊ:
—¡Hosanna! ¡Heˆ baˊ cheˆ jø̱ø̱hˡ hi̱˜ jaˡ naˆ
läˆhihˆ kihˡ Dsa˜jø̱ø̱hˡ jnän`!
10 ¡Dio kya̱a̱hˊ hi̱˜ naˡ gaˊ jmeeˡ hihˆ läˆko̱o̱˜
gaˆjmeeˊ dsa˜jø̱ø̱hˡ jnän` David! ¡Peerˆ jø̱ø̱hˡ
hi̱˜ gyaˡ gyu̱u̱hˡ!
11 Ja̱˜gaˊ gaˆheˡ Jesús jeeˊ jwii̱˜ Jerusalén,
ngooyˡ taˆ jeeˊ chihˡ gwahˆ ju̱u̱hˆ. Maˆngëëˊ
maˆjëëyˆ läˆkuˊ läˆji̱iˡ jeeˊ chihˡ gwahˆ ja̱˜,
yaˆhëë̱yˡ ngaayhˡ taˆ Betania kya̱a̱yhˊ läˆjëë̱ˆ
gyaˆtu̱u̱ˊ dsa˜ kya̱a̱yˡ. Jëëhˊ maˆngooˡ
gaˆhlooˊ jmii̱ˊ ja̱˜.

Gaˆjwäˡ Jesús dsoˊjwii̱ˊ kihˡ chaahˡ higo
(Mt. 21:18-19)

12 Maˊ gaˆjnäˡ jyohˊ jmii̱ˊ, gaˆhwëë̱yˆ
kaˆläh ˊ jeeˊ jwii̱˜ Betania, jaˡ kyo̱hˆ Jesús.
13 U̱u̱ˊ gaˊ gaˆjëëˡ Jesús ko̱o̱˜ chaahˡ hmaˆ
higo mahˡ ngooyˡ naˊjëëyˆ cheˊ hii̱ˊ mii̱ˡ. Maˊ
gaˆllooyˡ jeeˊ chihˡ chaahˡ hmaˆ ja̱˜, maˆlaˆ
mooˆ jmahˡ baˊ maˊ chooˡ. Jëëhˊ, ja̱ˆ ji̱i̱˜ kihˡ
ja̱˜.
14 Heˆja̱˜ gaˆjähˊ Jesús sii̱hˆ chaahˡ hmaˆ
ja̱˜:
—Niˆ ko̱o̱˜ mii̱ˡ kyahˡ moˆsoˆ kuhˆ dsaˆ
kaˆläh ˊ ji̱hˊko̱hˊ ji̱hˊlihˊ.
Hiˆ gaˆnuuˊ discípulo kya̱a̱yˡ.

Gaˆhwëë̱ˡ Jesús dsaˆ hi̱˜ maˊ tä̱a̱hˊ hnii̱ˆ jeeˊ
chihˡ gwahˆ
(Mt. 21:12-17; Lc. 19:45-48; Jn. 2:13-22)

15 Maˆngëëˊ heˆ ja̱˜, gaˆllaˆnääyˡ
Jerusalén, ja̱˜gaˊ gaˆlooˡ Jesús hoˊhneˆ kihˡ
gwahˆ ju̱u̱hˆ, hiˆ gaˆløøyˡ hëëyˆ kihˡ läˆjëë̱ˆ
dsaˆ hi̱˜ maˊ llaˆ hmoohˊ. Gaˆsa̱a̱ˡ gaˆja̱a̱yˡ
naˊmesˆ kihˡ dsaˆ hi̱˜ maˊ miˆsii̱ˡ kuuˊ, hiˆ
gaˆsa̱a̱ˡ gaˆja̱a̱yˡ läˆjëˆ heˆ laˡ kihˡ hi̱˜ maˊ
hnëëˆ juuˆ.
16 Moˆsoˆ gaˆkwayˊ jwëˡ maˊ ngëëˡ dsaˆ jeeˊ
ja̱˜ kya̱a̱hˊ øøˡ kihˡ mahˡ maˊ llayˡ hmoohˊ.
17 Hiˆ gaˆhlëë̱yhˡ dsaˆ gaˆsii̱yhˆ:
—¿Cheˊ saˆ naˆsii̱˜ läˆlaˆ juuˡ kihˡ Dio?
“Hneˡ kinˆ laˆ läˆche̱e̱˜ hneˡ jeeˊ ngii̱ˡ läˆjëë̱ˆ
dsaˆ jmi̱˜gyu̱u̱ˆ kiyhˡ kihˡ Dio.” Pero hnähˊ,
maˆjmeehˊ hnähˊ läˆko̱o̱˜ tooˆ jeeˊ dsaˆta̱a̱h`
dsaˆhii̱˜ baˊ.

18 Ga˜nuu˝ ta˜jwoh¹ kyąą¹ ley hi˜ lä˜ją˜
dsa˜kąąh´ kyąą ¹ jmi˜dsa˜ ka˜läh˝ ha˜ lä˜
ga˜jmee´ Jesús. He˜ją˜ ma´ hnooyh˜ ha˜ lä˜
jwë´ jee´ ma´ jngëëyh¹, pero ma´ gąyh˜ Jesús.
Jëëh´ jwëë´ dsa˜ ma´ tąąh´ ma´ jëë˜ dsąh˜ ha˜
lä˜ la¹ nuuh˜ kiyh¹.
19 Ta˜ ga˜hloo˝ ją˜, ya˜hëë¹ Jesús jee´ jwii˜
ją˜, ngaayh¹.

Ga˜lä˜kii˜ chaah¹ hma˜ higo
(Mt. 21:20-22)

20 Ta˜la˜ høø˜ jyoh´ jmii´ ją˜, ga˜ngëëy´
ka˜läh´ jee´ ma´ chih¹ chaah¹ hma˜ higo.
Ga˜jëë¹ discípulo kyąą¹ Jesús ma˜lä˜kii˜
go˜te˜ chaah¹ hma˜ ją˜.
21 He˜ją˜ ga˜lä˜dsooh˜ dsë¹ Pee´, ga˜jäyh´:
—Jëë˜ da´ Ta˜jwoh¹, ma˜lä˜kii˜ hma˜ higo
he˜ ga˜jwäh¹ dso´jwii´ kih¹ lloo´.
22 Hi˜ ga˜jęęh˜ Jesús juu¹ kiyh¹, ga˜siiyh˜:
—Wa´ lä˜dsoo´ hoh´ hnäh´ kih¹ Dio.
23 Ma˜ra˜ juˈdsoo´ jwëëhn˜ hnäh´,
cher´mah¹ hi˜ ga˜jäh´ siih˜ moh´ la˜: "Jñuuh´
jee´ na˜, jwąą˜ hñaah¹ cha´jmi˜ñeeh˜", hi˜
cher´mah¹ lä˜kąą˜ tuh˜dsëy¹ ga˜ngiiy´, hi˜
cher´mah¹ ga˜jmeey´ dsoo´ le´, ma˜ra˜ he˜
le´ ba´ he˜ ma˜ngiiy´ ją˜.
24 He˜ją˜ jwëëhn˜ hnäh´, lä˜jë˜ he˜ ngiih´
hnäh´ kih¹ Dio, jmee´ hnäh´ dsoo´ ma˜hñah˜
hnäh´, hi˜ lä˜ją˜ ba´ hñah˜ hnäh´.
25 Hi˜ jee´ tąąh´ hnäh´ ngiih´ hnäh´ kih¹ Dio,
jmee´ jøh˜ hoh´ hnäh´ cher´mah¹ hi˜ kyąąh´
hä´ hoh´, mah¹ lä˜ją˜ Tää` jnän` hi˜ gya¹
gyuuh¹ jmee¹ jøh˜ dsë¹ kih¹ lä˜jë˜ dso´kye˜
kyah¹ hnäh´.
26 Jëëh´, cher´mah¹ sa˜ jmeeh˜ hnäh´ jøh˜
hoh´ hnäh´ kih¹ dsa˜, ni˜ lä˜ją˜ Tää` jnän` hi˜
gya¹ gyuuh¹ sa˜ jmee¹ jøh˜ dsë¹ kih¹ dso´kye˜
kyah¹ hnäh´.

He˜ja¹ gyuuh¹ ba´ hih˜ he˜ jmee˜ Jesús
(Mt. 21:23-27; Lc. 20:1-8)

27 Ga˜lloo¹ Jesús ka˜läh´ Jerusalén kyąąh´
discípulo. Ga˜ngëëy´ ta˜ jee´ chih¹ gwah˜. Jee´
ją˜ ga˜lla˜nää¹ dsa˜kąąh´ kyąą ¹ jmi˜dsa˜,
kyąąh´ ta˜jwoh¹ kyąą¹ ley, hi˜ lä˜jëë˜
dsa˜gyuuh´.
28 Hi˜ ga˜jäh´ dsa˜ he´ siiyh˜:
—¿Che´ cha˜ jwë¹ kyah¹ he˜ jmeeh˜ lä˜jë˜
he˜ na˜? ¿Hii˜ kih¹ hih˜ he˜ jmeeh˜ lä˜na˜?
29 He˜ją˜ ga˜jęęh˜ Jesús juu¹ kiyh¹,
ga˜siiyh˜:
—Ngiin´ kooo˜ mi¹juu¹ kyah¹ hnäh´ ka˜läh´.
Jęęh` da´ hnäh´ kin˜ jąąą¹, ją˜ga´ jwahn˜ hi˜
kih¹ hih˜ he˜ jmeen˜ lä˜la˜.
30 ¿Hii˜ ga˜jmee´ hih˜ he˜ ga˜chąą¹ Jwąą˜
dsa˜ jmii˜, che´ Dio o che´ dsa˜ñuuh˜?
Jmeeh` da´ hnäh´ juu¹ kin˜ —ga˜jäh´ Jesús.
31 Jee´ tąąyh´ ją˜ ma´ llay˜ juu¹ kyąąh´
dsa˜kyąąyh´, ma´ jäyh´:
—Cher´mah¹ ga˜jäh´ jne´, hih˜ kih¹ Dio ba´
ją˜, Jesús jäh˜: "¿He˜la¹ sa˜ ga˜lä˜dsoo´ hoh´
hnäh´ kiyh¹ ga˜ ją˜?"
32 Hi˜ cher´mah¹ ga˜jäh´ jne´, ja¹ hih˜ kih¹
dsa˜ ba´ ją˜, lä˜llęę´ dsa˜jwii˜ —ma´ jäh´
dsa˜kąąh´ he´.
Cha˜miih˜ ma´ gąyh˜ dsa˜gooy¹, jëëh´
lä˜jëë˜ dsa˜ ma´ jmąąą˜ kwąąt˜ Jwąą˜ ma˜ra˜
he˜ ma´ ląą¹ jąą˜ hi˜ ma´ ngëë˜ juu¹ kih¹ Dio.
33 He˜ją˜ ga˜jäh´ dsa˜kąąh´ he´ ga˜siiyh˜
Jesús:
—Sa˜ ñe´ jnääh¹.
Mah¹ ga˜jęęh˜ Jesús juu¹ ka˜läh´, ga˜siiyh˜:
—Ni˜ jnä´ sa˜ jmeehn˜ juu¹ hii˜ ga˜jmee´
hih˜ he˜ jmeen˜ he˜ la˜.

12

Juu¹ na˜hmää´ lä˜kooo˜ la¹ kih¹ dsa˜ hi˜
ga˜høø´ ta´ kih¹ jñah´
(Mt. 21:33-46; Lc. 20:9-19)

1 Jee´ ją˜ ga˜løø¹ Jesús hlëëyh˜ dsa˜ he´
kyąąh´ juu¹ na˜hmää´, ga˜jäyh´:
—Ga˜tąą¹ jąą˜ dsa˜ñuuh˜ kooo˜ nää¹
chaah¹ wii˜ jëh ¹ hi˜ ga˜jney´ lä˜ku´ lä˜jii¹
hi˜ ga˜mi˜lluy¹ jee´ ma´ hwëëy ¹ jmih¹ mi
¹jëh¹. Ga˜chiyh´ kooo˜ na´hyah˜ he˜ ñii´
jee´ ga˜wii¹ dsa˜ hi˜ ga˜tąąh` ga˜høø´ jee´
na˜jnää´ chaah¹ jëh ¹. Ma´ ga˜la¹ he˜ ją˜,
ga˜tooyh˜ goo˜ dsa˜ he˜ høøy¹ ma˜ too¹dsaah`.
Ją˜ga´ ya˜hëëy¹ ngooy¹ uuu´.
2 Ma´ ga˜lloo¹ jii˜ kih¹ mi¹jëh¹ ją˜, ga˜chęęy¹
jąą˜ moz˜ kyąąy¹ jee´ ma´ tąąh´ dsa˜ høø˜ ta´
kiyh¹ mah¹ ma´ kooo˜ hęęy˜ he˜ ma´ tëëy˜.
3 Ma´ ga˜lloo¹ moz˜ he´ jee´ na˜jnää´ chaah¹
jëh ¹ kih¹ dsa˜juuy´, dsa˜ hi˜ ma´ tąąh´ høø˜
he´ ga˜sąąh¹ dsih´, ga˜kway´ kih¹ hi˜ ga˜hëëy¹
kih¹ ta˜jmah¹.
4 Ją˜ga´ ga˜chęęy¹ jñah´ ka˜läh´ moz˜
kyąąy¹ jee´ ma´ tąąh´ hi˜ ma´ høø˜ ta´ kiyh¹.
Lä˜ją˜ ga˜tey¹ kuu´ kih¹ hi˜ he´, lä˜jiih¹ ga˜la¹
dsoo´ lley´ mah¹ ga˜hëëy¹ kih¹ kyąąh´ o˜hih˜.
5 Kooo˜ ka˜läh´ ga˜chęę¹ dsa˜juu´ he´ jñah´
dsa˜ kyąąy¹. Hi˜ he´ ga˜jngëëyh¹. Hi˜ ngoo¹
bih¹ chęęy˜ dsa˜ lä˜ją˜. Kooo˜ lląą´ hi˜ he´
ga˜hii´ hi˜ kooo˜ lląą´ hi˜ he´ ga˜jngëëyh¹ go˜te˜.
6 Ma´ ga˜dsąą¹ lä˜jëë˜ moz˜ kyąąy¹, ma´
chąą˜ ga´ jąą˜ chih˜ kyąąy¹ hi˜ hnääy¹
cha˜miih˜. Hi˜ he´ ga˜chęęy¹ jee´ ga˜dsąą¹.
Ma´ jmeey˜ huu´dsë˜: "Go˜ jmee¹ ga´ dsa˜ oo˜
he¹ kih¹ chih˜ kyąąn˜ la˜."
7 Ma´ ga˜jëë¹ dsa˜ hi˜ ma´ høø˜ chaah¹ jëh
¹ ją˜, ja¹ chih˜ he´, ga˜tąąyh` ga˜llay´ juu¹
kyąąh´ dsa˜kyąąyh´: "Hi˜ oo˜ na˜, hi˜ jä¹
kyąąh´ ta´ jnän` la˜. Wa´ jngëëh´ jnih´ mah¹
jän´ kyąąh´ hęęy˜ he˜ ma´ tëëy˜."
8 He˜ją˜ ga˜sąąyh¹ chih˜ he´ mah¹
ga˜jngëëyh¹. Ją˜ga´ na´bęęy˜ ta˜ ka´hne˜ jee´
ma´ na˜jnää´ chaah¹ jëh¹ ją˜.
9 ¿Ha˜ lä˜ jmee¹ dsa˜juu´ ląąh´ hnäh´? —
ga˜jäh´ Jesús —. Lloo˜ dsa˜juu´ jëh ¹ mah¹
mi˜lląąy˜ hi˜ jmee˜ ta´ ją˜ mah¹ tooyh˜ goo˜
jñah´ dsa˜ hi˜ jmee¹ ta´ kiyh¹.
10 ¿Che´ sa˜ ma˜heh˜ hnäh´ juu¹ kih¹ Dio jee´
na˜sii˜ lä˜la˜?

Ja̱˜ba´ kuu̱´ he˜ sa˜ ga˜tih¹ dsë¹ të˜hyah˜,
he˜ ja̱˜ ba´ ga˜jä̱´ lä˜ko̱o̱˜ mi¹ku̱u̱´ he˜ kye˜
dsa˜ to˜në´ kih¹ ko̱o̱˜ hne¹ juuh˜.
11 He˜ la˜ ga˜jmee´ hñii´ Dio,
he˜ja̱˜ dsa̱a̱˜ dsë˜ jne´, ga˜jäh´ Jesús.
12 He˜ja̱˜ ma´ hnøø¹ dsa˜ka̱a̱h´ he´ ma´
sa̱a̱yh¹ Jesús. Jëëh´, ga˜ta̱h´ dsëy¹ he˜
ga˜hlëëh´ Jesús kiyh¹ kya̱a̱h´ juu¹ he˜
na˜hmää´ ja̱˜. Pero ma´ goyh˜ kya̱a̱h´ dsa˜
hi̱˜ ma´ tä̱ä̱h´ jee´ ja̱˜, he˜ja̱˜ sa˜ ga˜la¹ ma´
sa̱a̱yh¹ Jesús, ga˜nää`bih¹.

Kwa̱a̱t˜ kih¹ ku´sih˜
(Mt. 22:15-22; Lc. 20:20-26)

13 Ga˜ta̱a̱h`dsa˜ fariseo juu¹ kwee˜ kya̱a̱h´
dsa˜ kya̱a̱¹ Herode, mah¹ ga˜che̱e̱y¹ dsa˜ hi̱˜
ko̱˜ta̱a̱´ ga´ ga˜jmee´, ha˜ lä˜ jee´ ma´ ka̱a̱h¹
juu¹ kih¹ Jesús.
14 Ma´ ga˜lla˜nääy¹ jee´ ma´ cheh¹ Jesús,
ga˜jäyh´:
—Ta˜jwoh¹, ñe´ ba´ jnääh¹, hne˜ hlëëh´
ju¹dsoo´ jmah¹ ba´. Sa˜ ga̱h¹ kya̱a̱h´ ni˜ ja̱a̱˜.
Jëëh´, sa˜ cha˜ kwa̱a̱t˜ kye̱h´ ha˜ lä˜ la̱a̱¹
lä˜ja̱a̱˜ lä˜ja̱a̱˜ dsa˜, hi˜ kya̱a̱h´ ju¹dsoo´ ba´
hlë̱ë̱h´ dsa˜ ha˜ lä˜ la¹ jwë´ kih¹ Dio. ¿Ha˜ lä˜
la̱a̱h´ hne˜, che´ llu¹ mi´hmaah´ jne´ ku´sih˜
kih¹ dsa˜ta´ César o sa˜ llu¹? ¿Che´ jmee˜ bii¹
mi´hmaah´ jne´ o sa˜ jmee˜ bii¹?
15 Pero ñe˜ ba´ Jesús ha˜ lä˜ la¹ huu´dsë˜
kiyh¹ he˜ ta˜ju̱u̱y¹ ba´ja̱˜, he˜ja̱˜ ga˜jäh´ Jesús
siiyh˜:
—¿He˜la¹ ka̱h˜ hnäh´ dsën˜? Kye̱˜ da´ ko̱o̱˜
kuu´ mah¹ jëën˜.
16 He˜ja̱˜ na´kye̱y´ ko̱o̱˜ kuu´, mah¹ ga˜jäh´
Jesús:
—¿Hii˜ kih¹ he̱e̱h˜ to̱o̱˜ la˜, hii˜ kih¹ jmii˜
na˜sii˜ la˜?
He˜ja̱˜ ga˜jäh´ dsa˜ he´:
—Kih¹ César ba´ na˜.
17 Mah¹ ga˜jäh´ Jesús siiyh˜ ka˜läh´:
—He˜ la¹ kih¹ César, kwëëh`ba´ César. He˜
la¹ kih¹ Dio, kwëëh`ba´ Dio he˜ la¹ kih¹.
He˜ja̱˜ ga˜ta̱a̱yh`jëë˜ dsa̱a̱yh˜ kih¹ Jesús.

Ga˜ngii´ dsa˜ juu¹ ha˜ lä˜ le´ wa´ra˜ ga˜të´
jee´ lä˜jii̱h´ hi̱˜ na˜ju̱u̱´
(Mt. 22:23-33; Lc. 20:27-40)

18 Ja̱˜ga´ ga˜lla˜nää¹ saduceo ka˜läh´ jee´
ma´ cheh¹ Jesús. Dsa˜ he´ na˜, sa˜ ma´ jmeey˜
dsoo´ he˜ lä˜jii̱h´ dsa˜ hi̱˜ ma˜na˜ju̱u̱´. Mah¹
ga˜ngiiy´ juu¹ kih¹ Jesús, ga˜jäyh´:
19 —Ta˜jwoh¹, ga˜sii´ Moisé jnän`kya̱a̱h´
juu¹ la˜. Wa´ra˜ ga˜ju̱u̱¹ ja̱a̱˜ dsa˜ñuuh˜ hi̱˜
sa˜ cha̱a̱˜ jo̱o̱´, dsa˜ñuuh˜ øøh˜ hlii´ he´, lle`
kih¹ tëëy˜ dsa˜më´ mah¹ lä˜cha̱a̱˜ jo̱o̱´siiyh´
hi̱˜ le̱e̱´ kwa̱a̱t˜ kya̱a̱¹ hlii´ øøyh˜.
20 Ga˜lä˜cha̱a̱˜ gye̱e̱¹ dsa˜ñuuh˜ ja̱a̱˜ ba´
cho¹jmiiy˜. Hi̱˜ to˜në´ he´ ga˜ka̱a̱¹ dsa˜më´.
Pero cha̱h´ ba´ ga˜ju̱u̱y¹, sa˜ cha̱a̱˜ jo̱o̱y´
ga˜lä˜cha̱a̱˜.
21 He˜ja̱˜ jee´ ga˜të´ u̱u̱¹ dsa˜ñuuh˜ øøyh˜
ga˜ka̱a̱¹ dsa˜më´ hnii´ he´. Ja̱˜ba´ lä˜ja̱˜
ga˜ju̱u̱y¹, sa˜ ga˜lä˜cha̱a̱˜ jo̱o̱y´. Jñah´ ka˜läh´
dsa˜ñuuh˜ øøh˜ hlii´ he´ ga˜tëëy˜ dsa˜më´
he´. Jee´ ja̱˜ ga˜të´ u̱u̱˜ dsa˜ñuuh˜. Hi˜ ko̱o̱˜
ka˜läh´ ga˜ju̱u̱¹ hi̱˜ he´, sa˜ ga˜lä˜cha̱a̱˜ jo̱o̱y´.
22 Ja̱˜ba´ lä˜ja̱˜, lä˜jë̱ë̱˜ gye̱e̱¹ dsa˜ñuuh˜
ga˜ka̱a̱¹ dsa˜më´ he´ hi˜ ga˜ju̱u̱¹ lä˜jë̱ë̱˜ gye̱e̱¹
dsa˜ñuuh˜ he´. Ni˜ ja̱a̱˜ sa˜ ga˜lä˜cha̱a̱˜ jo̱o̱´.
Jee´ ga˜dsa̱a̱¹ ga˜ju̱u̱¹ hñii´ dsa˜më´ he´.
23 Wa´ra˜ ga˜të´ jee´ lä˜jii̱h´ dsa˜ hi̱˜
na˜ju̱u̱´, ¿hii̱˜ kih¹ jee´ lä˜jë̱ë̱˜ gye̱e̱¹ le̱e̱´ kya̱a̱¹
dsa˜më´ he´? Jëëh´, ga˜lä˜jë̱ë̱˜ gye̱e̱¹ ba´
ga˜lä˜kya̱a̱yh`—ga˜jäh´ dsa˜ saduceo siiyh˜
Jesús.
24 He˜ja̱˜ ga˜je̱e̱h˜ Jesús juu¹ kiyh¹,
ga˜siiyh˜:
—Na˜he̱e̱˜ hoh´ ba´ hnäh´ na˜, jëëh´, sa˜
kyeh´ hnäh´ kwa̱a̱t˜ ha˜ lä˜ jäh´ juu¹ kih¹ Dio,
ni˜ ha˜ lä˜ la¹ be´ kiyh¹.
25 Wa´ra˜ ga˜të´ jee´ lä˜jii̱h´ hi̱˜ ma˜na˜ju̱u̱´,
ni˜ ja̱a̱˜ dsa˜më´ dsa˜ñuuh˜ mo˜so˜ je̱e̱¹ goo˜.
Ma´ja̱˜ le̱e̱y´ lä˜ko̱o̱˜ la̱a̱¹ ángele hi̱˜ tä̱ä̱h´
gyuuh¹ ba´.
26 Pero he˜ lä˜jii̱h´ dsa˜ hi̱˜ ma˜na˜ju̱u̱´,
¿che´ sa˜ ma˜heh˜ hnäh´ juu¹ he˜ ga˜sii´
Moisé lä˜ko̱o̱˜ ga˜la¹ kiyh¹ jee´ koo˜ chaah¹
to̱o̱´ ja̱˜? Jee´ ja̱˜ ga˜hlëëh´ Dio kya̱a̱yh´,
ga˜siiyh˜: “Jnä´ la̱a̱n¹ Dio kya̱a̱¹ Abraham,
la̱a̱n¹ Dio kya̱a̱¹ Isaac, la̱a̱n¹ Dio kya̱a̱¹ Jacob.”
27 He˜ ga˜jäyh´ lä˜ja̱˜, sa˜ na˜juu´ dsa˜
ma˜gyuh˜ jnän`he´ kih¹ Dio. Jëëh´ Dio
jnän`la̱a̱y¹ Dio kya̱a̱¹ hi̱˜ na´jii̱h˜ ba´. He˜ja̱˜
na˜he̱e̱˜ hoh´ hnäh´ he˜ la̱a̱h´ hnäh´ sa˜
lä˜jii̱h´ dsa˜.

Nuuh˜ he˜ kye̱e̱´ ga´ kih¹ jee´ lä˜jë˜
(Mt. 22:34-40)

28 Jee´ ja̱˜ ma´ hä̱ä̱´ ja̱a̱˜ ta˜jwoh¹ kya̱a̱¹ ley.
Ma´ ga˜nuuy´ ti˜choo˜ dsa˜ juu¹ kya̱a̱h´ Jesús,
ga˜jëëy¹ je̱e̱h˜ ba´ Jesús kwee˜ juu¹ kih¹ dsa˜.
He˜ja̱˜ na´ngiiy´ juu¹ kih¹ Jesús:
—¿Hee˜ ko̱o̱˜ jee´ lä˜jë˜ he˜ lle`në´ ley kye̱e̱´
ga´ miih˜?
29 Mah¹ ga˜jäh´ Jesús:
—He˜ la˜ ba´ nuuh˜ he˜ kye̱e̱´ ga´ kih¹ jee´
lä˜jë˜: “Nuu˜ hnäh´ dsa˜ Israel. Ja̱a̱˜ ba´ Dio
cha̱a̱˜ jnän`.
30 Wa´ hnaah˜ Dio kya̱a̱h¹ lä˜ka̱a̱˜
tuh˜hoh´, kya̱a̱h´ lä˜jë˜ huu´dsë˜ kyah¹,
kya̱a̱h´ lä˜jë˜ be´ kyah¹.” He˜ la˜ ba´ ja̱˜ nuuh˜
he˜ kye̱e̱´ ga´ kih¹ jee´ lä˜jë˜.
31 Hi˜ ja̱˜ba´ lä˜ja̱˜ la¹ jee´ ga˜të´ to¹ nuuh˜:
“Wa´ hnaah˜ dsa˜kya̱a̱h´ lä˜ko̱h´ hnaah˜
hñaah¹.” Sa˜ cha˜ ga´ jyoh´ nuuh˜ he˜ kye̱e̱´
ga´ lä˜ko̱h´ ga´ he˜ la˜ —ga˜jäh´ Jesús.
32 He˜ja̱˜ ga˜jäh´ ta˜jwoh¹ kya̱a̱¹ ley:
—Llu¹ ba´ jwah´, Ta˜jwoh¹. Ju¹dsoo´ ba´
ma˜hlëëh´, sa˜ cha̱a̱˜ jñah´ Dio, ja̱a̱˜ ba´ Dio
la̱a̱¹.
33 Hi˜ cher´mah¹ hnää˜ jne´ Dio lä˜ka̱a̱˜
tuh˜dsë˜ jne´ kya̱a̱h´ lä˜jë˜ huu´dsë˜ jnän`, hi˜
kya̱a̱h´ lä˜jë˜ be´ jnän`, hi˜ cher´mah¹ hnää˜
jne´ dsa˜kya̱a̱h´ lä˜ hnää˜ jne´ hñaan¹, kye̱e̱´

ga´ he¯ na¯ lä˗kǫh˴ ga´ he¯ kąą¯ jah˴ o he¯ ga´
jyoh˴ he¯ jęę¯ jne´ në´ na´hyoo˴.
34 Ma´ ga˗nuu˴ Jesús ga˗jęęh¯ bih¹ kyąąh˴
hɯɯ´dsë¯ llu¹, mah¹ ga˗jäh˴ Jesús sɨɨyh˗:
—Miih¯ ga´ jmee¯ hęęh¯ he¯ jąą¹ Dio hne¯
lä˗hih¯ kih¹.
Ją¯ jɨɨh¹ ni˗ jąą¯ mo˗so˗ ga˗tǫǫ¯ dsëy¹ ma´
ngɨɨ¹ gyih¹ jyoh˴ juu¹ kih¹ Jesús.

Hɨɨ¯ kih¹ ja¹ hɨ¯ ląą¹ Cristo
(Mt. 22:41-46; Lc. 20:41-44)

35 Lä˗ ma¯cheh¹ ba´ Jesús koo˴ gwah˗ ją¯,
hlëëyh˜ dsa¯, mah¹ ga˗sɨɨyh˗ dsa¯:
—¿Ha¯ lä˗ la¹ he¯ jäh˴ ta¯jwoh¹ kyąą¹ ley,
Cristo ląą¹ sa´jǫ¯ kih¹ David?
36 He˴ ba´ hñiɨ˴ David ga˗sɨɨ˴ juu¹ la¯ lä˗kǫǫ¯
ma´ jøø˗ Jmɨ¯lle˴ kiyh¹, he¯ ga˗sɨɨy˴ lä˗la¯:
Ga˗jäh˴ Dio ga˗sɨɨyh˗ Dsa¯jøøh¹ kyąąn˗:
“Na˴ jwoo¹ ra¯llǫǫ¹ kin˗ la¯,
lä˗jɨɨh¹ lloo˜ jmɨɨ˴ lląąn˴ hɯɯ˴ tɨɨh˴ lä˗jëë˗ hɨ¯
na¯høøh˴ kyah¹.”
37 ¿Ha¯ lä˗ją¯ ląą¹ Cristo sa´jǫ¯ kih¹ David ga¯
ją¯, cher´mah¹ hñiɨ˴ David jäh˴ kih¹ Cristo:
“Dsa¯jøøh¹ kyąąn˗?”
Lä˗jëë˗ dsa¯ hɨ¯ ma´ tąąh´ jee´ ją¯ ga˗tɨh¹ ba´
dsë¹ lä˗kǫǫ¯ ga˗hlëëh˴ Jesús.

Ga´jɯɯh¹ Jesús kih¹ ta¯jwoh¹ kyąą¹ ley
(Mt. 23:1-36; Lc. 11:37-54; 20:45-47)

38 Hi˗ ga˗løøy¹ ga˗kway˴ juu¹, ga˗mi˗tëëy¯
dsa¯:
—Lęęh˴ hnäh˴ kyąąh˴ ta¯jwoh¹ kyąą¹ ley,
tɨh˜ dsëy¹ ngëy˗ kyęyh´ hmɨɨh¯ kyoo¯ jee´ kih¹
dsa˗ hi˗ hnøøy¹ jmee¹ dsa¯ Dio kiyh¹ cha´jwë¹
jɯɯh¯.
39 Hi˗ tɨh˜ dsëy¹ gyay¹ to¯në´ hma¯sii˜ neh˗
gwah˗ mäh¯, hi˗ lä˗ją¯ ka¯läh˴ jee´ dsa¯tąąh`
dsa¯ kuh¯.
40 Hwëëy˜ dsa¯më´ hnɨɨ˴ cha´neh˗ kih¹,
kǫ¯tąą´ ga´ jmeey˗ hlëëyh˗ cha¯miih¯ kyąąh´
Dio ha¯ jee´ jëë¹ dsa¯ kiyh¹. Cha¯ga´miih¯
wɨɨ˴ heeh¹ Dio dsa¯ hɨ¯ jmee˗ lä˗ją¯.

Na´ką¯ dsa¯më´ hnɨɨ˴ kuu´ cha´në´ Dio
(Lc. 21:1-4)

41 Ma´ cheh¹ Jesús jëë˜ ha¯ lä˗ ma´ jmee˗
dsa¯ tooyh¯ kuu´ neh˗ wɨɨ˴ kih¹ gwah˗. Hi˗
ma´ jëëy˜ jwëë˴ dsa¯ cha¯ kuu´ ma´ tooyh¯
cha¯miih¯ kuu´ jee´ ją¯.
42 Ją¯ga´ ga˗lloo¹ jąą¯ dsa¯më´ hnɨɨ˴ hɨ¯
tä¯ñee˴ go¯te¹. Ga˗tooyh¯ tǫ¹ ñe¹ nøø´ he¯ sa˗
kyęę˴ ni˗ miih¯.
43 He¯ją¯ ga˗hlëëh˴ Jesús kyąąh´ discípulo
kyąąy¹, ga˗jäyh˴:
—Ma˗ra˗ ju¹dsoo˴ jwëëhn¯ hnäh˴, dsa¯më´
hnɨɨ˴ la¯, ma¯kway˴ cha¯ga´miih¯ lä˗kǫh˴ ga´
jee´ lä˗jëë˗ dsa¯ hɨ¯ ma¯tooh¯ jąą¹.
44 Jëëh˴ lä˗jëë˗ hɨ¯ cha¯ kuu´, ma¯kway˴
miih¯ he¯ ma¯chąą¯ kiyh¹ ba´, pero dsa¯më´
hnɨɨ˴ la¯, ma˗ke˗ tä¯ñeey˴, ma¯kway˴ lä˗kǫh˴
te¹ kuu´ he¯ ma´ cha¯ kiyh¹ he¯ kyąąh´ ma´
lay¹ he¯ jmee˗ bii¹ kiyh¹ —ga˗jäh˴ Jesús.

13

Lloo˜ kǫǫ¯ jmɨɨ´ hla¹ gwah˗ jɯɯh˗
(Mt. 24:1-2; Lc. 21:5-6)

1 Ma¯ngëë˴ he¯ ją¯, ya˗hëë¹ Jesús koo˴
gwah˗ jee´ ma´ gyay¹ ją¯, ją¯ga´ ga˗jäh˴ jąą¯
discípulo kyąąy¹ ga˗sɨɨyh˗:
—Ta¯jwoh¹, jëë` da´, he¯ ba´ che¯ kah´gąą¯
kǫǫ´ he¯ kyąąh´ ga˗jä˴ na´hñaah¹ hne¹ na¯.
2 He¯ją¯ ga˗jęęh¯ Jesús juu¹ kiyh¹:
—Lä˗jë˗ hne¹ kaah´ he¯ jëëh˴ hnäh˴ na¯,
lloo˜ kǫǫ¯ jmɨɨ´ ni˗ kǫǫ¯ mɨ¹kǫǫ´ na¯, sa˗ jä¹
na¯chǫh˗ në´ kih¹ øøh¯, lä˗jë˗ ba´ soh¹hla¹.

Jąą¹ ją¯ga´ lląą˗ jmɨ¯gyɯɯ˗, joh˴ nëë¹ sa˗
jmee¹ lii˜
(Mt. 24:3-28; Lc. 21:7-24; 17:22-24)

3 Ma¯ngëë´ he¯ ją¯, ga˗näay¹ ta˗ në´ moh˴
Olivo ta˗ cha´në´ gwah˗ ją¯. Jee´ ją¯ ga˗gya¯
Jesús. Hi˗ Pee´, Jacobo, Jwąą¯, kyąąh´ Andre´
ga˗ngɨɨ´ juu¹ kiyh¹ ta´kǫ¯jɨɨh¹ ma´ tąąyh´ kąh˴
kih¹, ga˗jäyh˴:
4 —Chiih´ jnääh¹ lɨh˴ le´ lä˗jë˗ he¯ ma¯jäh˴,
hee¯ lii˜ jmee¹ wa´ra¯ ya˗jąh˗ lä˗te¹ juu¹ na¯.
5 He¯ją¯ ga˗løø¹ Jesús jmeeyh˜ juu¹:
—Hnøø¹ lęęh˴ hnäh˴ mah¹ ni˗ jąą¯ sa˗
mi¯gąą˗ hnäh˴.
6 Jëëh´, jwëë´ dsa¯ ya¯nää´ hɨ¯ ką¹ në´
kin˗, mah¹ jäyh˗: “Jnä´ he´ ląąn¹ Cristo hɨ¯
ma¯chęę¹ Dio.” Jwëë´ dsa¯ mi¯gąąy˗.
7 ’Ga´ ma¯nɯɯh¯ hnäh˴ kih¹ hnii¯ hi˗
lä˗cha¯ juu¹ kih¹ hnii¯ ta˗ la˗ ta˗ jnø˗, ta˗ jøøh`
hnäh˴ hñaah¹. Jëëh˴ lä˗ją¯ lle` kih¹ le´, pero ją˗
lä˗chąh˴ ją¯ lląą˗ jmɨ¯gyɯɯ˗.
8 Tęę¹ dsa¯ hɨ¯ chąą¯ kǫǫ¯ hwa¹ kyąąh´
jyoh˴ hwa¹, hi˗ tęę¹ dsa¯ta´ kyąąh´ jñah´
dsa¯ta´. Ją˗ he¯ kǫǫ¯ jee´ jwɨɨ˴ jee´ jeh¹ wɨɨ˴
hwa¹, ją˗ he¯ kǫǫ¯ jee´ jwɨɨ˴ jee´ jëë¹ dsa¯ hoo´
hi˗ chi´jwąą¹ dsa¯. Heh¹ lä˗ją¯ kǫǫ¯ ma¯løø¹
ba´ jëë˜ dsa¯ wɨɨ´.
9 ’Lęęh˴ hnäh´, ngëë¹ dsa¯ hnäh˴ kih¹
dsa¯ta´, kwa¹ dsa¯ kyah¹ hnäh˴ neh˗ gwah˗
kih¹ dsa¯ judiu, dsa¯jąąy˗ hnäh˴ cha´në´
dsa¯ta´ kąąh´ kwąąt˜ kin˗. Jee´ ją¯ kwah¹
hnäh˴ ju¹dsoo˴ kin˗.
10 Jmee˗ bii¹ kwa¹ dsa¯ ju¹hmëë´ kih¹ lä˗jëë˗
dsa¯ jmɨ¯gyɯɯ˗, jąą¹ ją¯ga´ lląą˗ jmɨ¯gyɯɯ˗.
11 Ta˗ jmee¯ hnäh˴ hɯɯ´dsë¯ ha¯ lä˗ jwah¹
hnäh˴ wa´ra¯ ga˗tąąh¯ dsa¯ hnäh˴ ja´goo¯
dsa¯ta´. Ta˗ ką¯ hnäh˴ hɯɯ´dsë¯ ni˗ miih¯.
Hor˜ ją¯, Dio ba´ kwa¯ hɯɯ´dsë¯ ha¯ lä˗ hlëëh´
hnäh˴. Ją˗ he´ hñaah¹ hnäh˴ hlëëh´, Jmɨ¯lle´
Na¯jngɨɨ¹ ba´ hlëëh¹.
12 Ngëë¹ dsa¯ øøh˴ kih¹ dsa¯ta´ mah¹
jngëëh¹ dsih´. Ją¯ba´ lä˗ją¯ jmee¹ dsa¯
kih¹ jǫǫ´, hi˗ lä˗ją¯ ka¯läh´ jmee¹ dsa¯ kih¹
cho¹jmiiy¯ mah¹ jngëëh¹ dsih´.
13 Lä˗jëë˗ dsa¯ jmee¹ na¯høøh´ kyah¹ hnäh˴
kwąąt˜ kin˗. Pero hɨ¯ kwëëh¹ dsë¹ lä˗jɨɨh¹
lląą˗, hɨ¯ he´ ba´ ląąä´.
14 ’Wa´ra¯ ga˗llloo¹ jmɨɨ´ jëëh ¹ hnäh˴
cheh¹ jah´ hɨ¯ ląą¹ na´høø´ ngëë¹ jee´ sa˗
ga˗tęęë´ nooy˗, lä˗kǫǫ¯ ga˗jäh˴ Daniel hɨ¯

ga˜ngëë¹ juu¹ kih¹ Dio. (Hi̱˜ hë˜ juu¹ la˜,
wa´ lä˜ngëëy´.) Ma´ja̱˜, hnäh´ hi̱˜ tä̱ä̱h´ hwa¹
Judea kyu̱u̱´ hnäh´ ta˜ moh´.
15 Hi̱˜ tä̱ä̱h´ jee´ ga˜të´ to̱˜ jwëë¹ hne¹, wa´
jña̱ay¹ mah¹ wa´ kyu̱u̱¹ bih¹, sa˜ wa´ kyey´ he˜
cha˜ cha´neh˜.
16 Ja̱˜ba´ lä˜ja̱˜ hi̱˜ tä̱ä̱h´ jee´ nuu˜ kih¹, ta˜
wa´ lla˜näay´ kiyh¹ he˜ dsa˜kye̱y´ sa´hmɨɨh˜.
17 Peer˜ jwɨɨ˜ dsa˜më´ hi̱˜ kya̱a̱˜ gyu̱u̱˜
ma´ja̱˜, hi˜ lä˜ja̱˜ dsa˜më´ hi̱˜ jä̱ä̱˜ gyu̱u̱˜
gyuu̱˜ ka˜läh´.
18 Ngɨɨ´ hnäh´ kih¹ Dio mah¹ sa˜ la¹ ji̱i̱˜ gyuu˜
wa´ra˜ ga˜të´ jee´ kyu̱u̱h¹ hnäh´.
19 Ma´ja̱˜ jëë¹ dsa˜ wɨɨ´ jwërte he˜ sa˜
ma˜jëë˜ dsa˜ lä˜ ma´ ga˜nøø¹ jmɨ˜gyuu˜
lä˜ji̱ih¹ na¹. Ja̱˜ ji̱ih¹ mo˜so˜ jëë¹ gyih¹ ji̱h´ko̱h´.
20 Wa´ra˜ jäh´ kih¹ jøø¹ ga´ Dio
cha˜ga´miih˜ jmɨɨ´ jëë¹ dsa˜ wɨɨ´, ni˜ ja̱a̱˜
dsa˜ sa˜ ja̱¹ ji̱i̱h˜. Pero ta˜la˜ kih¹ hi̱˜ na˜lle̱e̱h´
kya̱ay¹, cha̱h´ ba´ mi˜lla̱ay˜ jmɨɨ´ he˜ jëë¹ dsa˜
wɨɨ´.
21 ’Ma´ja̱˜ cher´mah¹ cha̱a̱˜ ko̱˜lla̱a̱´ dsa˜
jäh´: “Hi̱i̱˜ Cristo cheh¹ la˜”, o “Hi̱i̱˜ Cristo
cheh¹ jee´ oo˜”, ta˜ wa´ he̱e̱h´ hnäh´ kiyh¹.
22 Jwëë´ dsa˜ hi̱˜ ta˜juu¹ ya˜nää´ jäyh˜:
“Jnä´ he´ la̱a̱n¹ Cristo, jnä´ ngëën´ juu¹ kih¹
Dio.” Ja̱˜ he˜ ko̱o̱˜ nëë¹ he˜ juh˜ga̱a̱˜
jmeey¹, lä˜jwë´ jee´ mi˜ga̱ay˜ dsa˜, lä˜ji̱ih¹
hi̱˜ na˜lle̱e̱h´ kya̱a̱¹ Dio mi˜ga̱ay˜ cher´mah¹
ga˜la¹.
23 He˜ja̱˜ le̱e̱h˜ hnäh´. Ma˜jwah¹ ba´ jnä´
jä̱ä̱¹ ha˜ lä˜ le´.

Wa´ra˜ ga˜të´ jee´ jä̱h´ Hi̱˜ga˜lë̱ë̱¹ngo¹
(Mt. 24:29-35, 42, 44; Lc. 21:25-36)

24 ’Ma˜ngëë´ ma˜jëë˜ dsa˜ lä˜jë˜ he˜ wɨɨ´
ja̱˜, ja̱˜ ji̱ih¹ mo˜so˜ lä˜jnä´ jmëë¹ hyoo˜, ni˜
jmëë¹ kih¹ sɨh˜ sa˜ lä˜jnä´.
25 Lä˜jë̱ë̱˜ nuu´ hi̱˜ hë̱ë̱˜ gyuuh¹ lä˜sɨɨ¹ høø¹
hi˜ lä˜jë˜ ga´ he˜ cha˜ gyuuh¹ sa´jeh¹.
26 Ja̱˜ga´ jëë¹ dsa˜ Hi̱˜ga˜lë̱ë̱¹ngo¹ la˜ hi̱˜
jä̱h´ gyuuh¹ jee´ jnii´ kya̱a̱h´ cha˜miih˜ be´,
la̱ay¹ jøø̱h¹.
27 Ja̱˜ga´ che̱e̱y¹ ángele kya̱a̱y¹, jøøyh˜
lä˜jë̱ë̱˜ hi̱˜ na˜lle̱e̱h´ kya̱ay¹ hi̱˜ tä̱ä̱h´ lä˜jë˜
kye̱´ kiih˜ jmɨ˜gyuu˜, ta˜ ko̱˜ta̱a̱˜ lä˜ ga˜të´
jyoh´ ko̱˜ta̱a̱˜.
28 ’Jëë˜ da´ hnäh´ ha˜ lä˜ dsoo˜ juu¹ kih¹
chaah¹ higo mah¹ mi˜të̱ë̱¹ hnäh´ hñaah¹.
Wa´ra˜ ga˜hyo¹ sɨh´jñoh´ sa´ji̱h´ kih¹, løø˜
dsa˜hyo˜ moo˜ kih¹, ma˜ñeh´ ba´ hnäh´
ma˜ngoo¹ ga˜të´ ji̱i̱˜ jma¹ ba´ ja̱˜.
29 Lä˜ja̱˜ hnäh´ ka˜läh´, wa´ra˜ ga˜jëëh˜
hnäh´ dsa˜la´ lä˜jë˜ he˜ ma˜jwahn¹ la˜,
wa´ lä˜ñeh´ hnäh´ he˜ ma˜chehn¹ ho´haah´
kya̱a̱h´ he˜ jähn´ ba´ ja̱˜.
30 Ma˜ra˜ ju¹dsoo´ jwëë̱hn˜ hnäh´, sa˜ lla̱a̱˜
dsa˜ hi̱˜ tä̱ä̱h´ na¹ ta´ko̱˜ji̱ih¹ sa˜ ga´ ma˜lä˜te¹
lä˜jë˜ he˜ ma˜jwahn¹ la˜.
31 Ngëë´ ba´ lä˜jë˜ he˜ cha˜ gyuuh¹ hwa¹,
pero juu¹ kin˜ lä˜ ma˜cha˜ ja̱˜ba´.
32 ’Pero ni˜ ja̱a̱˜ sa˜ ñe˜ hee˜ jmɨɨ´ ja̱˜, hee˜
hor˜ ja̱˜, ni˜ ángele hi̱˜ tä̱ä̱h´ gyuuh¹ sa˜ ñe˜,
ni˜ Jo̱o̱´ Dio sa˜ ñe˜. Hñɨɨ´ ba´ Tää`kya̱a̱n˜ ñe˜.
33 ’Hä̱ä̱` hnäh´ hñaah¹, mi˜jnøø´ hnäh´
mɨ´nëh´, ngɨɨ´ hnäh´ kyah¹ kih¹ Dio, jëëh´ sa˜
ñeh´ hnäh´ lih´ lloo˜ jmɨɨ´ ja̱˜.
34 Kwee˜ ba´ la¹ kyah¹ hnäh´ lä˜ la¹ kih¹ ja̱a̱˜
dsa˜ hi̱˜ ya˜hë̱ë̱¹ ngoo¹ uu̱´. Ga˜jä´ hne¹ kiyh¹,
mah¹ lä˜ko̱o̱˜ lä˜ko̱o̱˜ ta´ kiyh¹ ga˜tooyh˜
goo˜ dsa˜ kya̱a̱y¹. Hi˜ ga˜sɨɨyh˜ dsa˜ hi̱˜ høø˜
ho´haah´: “Høø´ kwee˜, ta˜ gwɨɨ˜.”
35 Ja̱˜ba´ lä˜ja̱˜ hnäh´, ta˜ gwɨɨ˜ hnäh´, jëëh´
sa˜ ñeh´ hnäh´ lih´ jä̱h´ dsa˜juu´ hne¹. Sa˜ ñeh´
hnäh´ che´ ta˜ ga˜nuu˜ jäyh´, o che´ lla˜nuu¹, o
che´ ko̱o̱˜ hooh˜ chaah´ dsoo¹, o ta˜la˜ høø˜.
36 Ni˜ sa˜ lii˜ ga´ wa´ra˜ ja̱yh¹, hnøø¹
ma˜na´llu̱u̱h` hnäh´ mah¹ sa˜ tä̱ä̱h´ hnäh´
na˜gwɨɨh˜ hnäh´ ma´ja̱˜.
37 Lä˜jë˜ he˜ jwahn˜ la˜, jwahn˜ kih¹ lä˜jë̱ë̱˜
ba´. Hnøø¹ ma˜na´llu̱u̱h` hnäh´.

14

Ma´ hnooh˜ dsa˜ ha˜ lä˜ jee´ ma´ sa̱ayh¹ Jesús
(Mt. 26:1-5; Lc. 22:1-2; Jn. 11:45-53)

1 Lä˜ hyu¹ ga´ të¹ jmɨɨ´ he˜ ku̱h˜ dsa˜
judiu borrego mäh¹, hi˜ kuyh˜ he´ñiih˜ he˜
sa˜ kya̱a̱h´ levadura, jmɨɨ´ ja̱˜ ma´ hnooh˜
jmi˜dsa˜ ka̱a̱h´ kya̱a̱h´ lä˜jë̱ë̱˜ ta˜jwoh¹ kya̱a̱¹
ley ha˜ lä˜ ma´ sa̱a̱yh˜ Jesús kya̱a̱h´ juu¹ ta˜
juu¹, mah¹ jngëëyh¹.
2 Ma´ jäyh´:
—Sa˜ wa´ ka̱a̱h´ jnih´ jee´ jmɨɨ´ la˜, mah¹ sa˜
dsa˜tooh` mɨɨh´ jee´ jwɨɨ˜.

Ja̱a̱˜ dsa˜më´ ga˜huu¹ jmɨɨ˜ mi˜jwɨɨ˜ lle´ Jesús
(Mt. 26:6-13; Jn. 12:1-8)

3 Ma´ gya¹ Jesús ka˜läh´ jee´ jwɨɨ˜ Betania
cha´neh˜ kih¹ Simón hi̱˜ ma´ dsaah´ dsoo´
hmih¹ høø˜. Jee´ ja̱˜ gyay¹ kuh˜hɨyh˜, ma´
ga˜lloo¹ ja̱a̱˜ dsa˜më´ ma´ kye̱y˜ ko̱o̱˜ së¹ he˜
ma´ haa´ jmɨɨ˜ mi˜jwɨɨ˜ he˜ che̱e̱˜ nardo, he˜
kye̱e̱´ hmooh¹. Ga˜jøøy¹ luu´ së¹ ja̱˜, mah¹
ga˜huuy¹ lle´ Jesús.
4 Pero ga˜lä˜lle̱e̱´ ko̱˜lla̱a̱´ dsa˜ hi̱˜ ma´
tä̱ä̱h´ kya̱a̱yh´ he´, ga˜jäyh´:
—¿He˜la¹ ma˜he̱e̱¹ dsa˜më´ na˜ jmɨɨ˜
mi˜jwɨɨ˜ na˜?
5 Llu¹ ga´ wa´ra˜ jäh´ kih¹ ga˜hnɨɨy´ mah¹
ma´ liyh˜ lä˜ko̱h´ lih¹ dsa˜ ko̱o̱˜ ji̱˜ñe˜ jmɨɨ´ ta´.
Mah¹ kuu´ ja̱˜, ma´ kwëëyh¹ hi̱˜ tä˜ñee´.
He˜ja̱˜ ga˜hlëëyh´ wɨɨ´ kih¹ dsa˜më´ he´.
6 Mah¹ ga˜jäh´ Jesús:
—Ta˜ hlëë̱h` hnih´. Ta˜ chu̱u̱˜ hnäh´ kya̱a̱h´
dsa˜më´ la˜. Llu¹ ba´ he˜ ma˜jmeey´ lä˜la˜
kin˜.
7 Jëëh´ lä˜ ma˜tä̱ä̱h´ na˜ ba´ hi̱˜ tä˜ñee´
kya̱a̱h´ hnäh´, le´ kwah¹ be´ kiyh¹ jyoh´ ji̱ih˜.
Pero jnä´, mo˜so˜ jä̱n` ki˜wëë´ jee´ kyah¹
hnäh´.

8 Dsa˜mëˇ la˜ ma˜jmeeyˇ läˆkoo˜ teˡ leˇ baˇ.
Kyaah ˇ he˜ ma˜huuy˜ jnäˇ jmii˜ mi˜jwii˜,
he˜ ma˜mi˜lluuyˡ jnäˇ jääˡ baˇ la˜, ja˜ gaˇ haa
ˡ dsa˜ jnäˇ.
9 Maˆraˆ juˡdsooˇ jwëëhn˜ hnähˇ, läˆkaa˜
jmi˜gyuuˆ jeeˇ kwaˡ dsa˜ juˡhmëëˇ kinˆ,
läˆcha˜ juuˡ ha˜ läˆkoo˜ ma˜jmeeˇ dsa˜mëˇ
la˜, mahˡ läˆja˜ lä˜dsooh˜ dsëˡ dsa˜ kiyhˡ.

Juda ga˜ngëëˡ Jesús
(Mt. 26:14-16; Lc. 22:3-6)

10 Ma˜ngëëˇ he˜ ja˜, jaa˜ jeeˇ läˆjëëˆ
gyaˆtuuˇ discípulo hi˜ chee˜ Juda Iscariote
ngooyˡ kihˡ dsa˜kaahˇ kyaa ˡ jmi˜dsa˜
naˇhnëëyˇ Jesús.
11 Maˇ gaˆnuuˇ dsa˜ heˇ, gaˆtihˡ dsëyˡ jwërte
hiˆ gaˆbäähˇ hñiiyˇ kwayˡ kuuˇ. He˜ja˜
gaˆhnooh˜ Juda ha˜ läˆ jmeeyˡ mahˡ ngëëyˡ
Jesús jaˇgoo˜ dsa˜ heˇ.

Gaˆjmeeˇ Dsa˜jøøhˡ jnän` ma˜nuuˆ kyaahˇ
gaˆhiyhˡ juuˡ
(Mt. 26:17-29; Lc. 22:7-23; Jn. 13:21-30;
1 Co. 11:23-26)

12 To˜nëˇ jmiiˇ he˜ gaˆløøˡ dsa˜taah` dsa˜
jmeeyˆ jmiiˇ kuyh˜ heˇñiihˆ he˜ saˆ kyaahˇ
levadura, ja˜baˇ jmiiˇ ja˜ maˇ kuh˜ dsa˜ judiu
borrego mähˡ. He˜ja˜ gaˆjähˇ discípulo siiyhˆ
Jesús:
—¿Ha˜ jwahˇ miˇllu` jnäähˡ jeeˇ kihnˇ
maˆnuuˆ?
13 He˜ja˜ gaˆjmeeyˇ madaˆ kihˡ uuˡ
discípulo kyaayˡ mahˡ gaˆsiiyhˆ:
—Go˜näähˇ hnähˇ taˆ jeeˇ jwii˜ juuh˜.
Chaˇjwëˡ ja˜, jeeh˜ hnähˇ jaa˜ dsa˜ hi˜ kiiˡ
koo˜ miˡdsuuˇ jmii˜, ja˜ lla˜lleh˜ hnähˇ kaah`
kiyhˡ.
14 Ha˜ jeeˇ dsa˜heyˇ, ja˜ jwiihˇ dsa˜juuˇ
hneˡ: “Läˆla˜ jähˇ Ta˜jwohˡ kyaaˡ jnäähˡ. ¿Na˜
jeeˇ hneˡ jeeˇ leˇ kyehˇ jnäähˡ borrego mähˡ
kyaahˇ discípulo kyaan˜?”, jwiihˡ dsa˜ heˇ.
15 Hi˜ heˇ heehˡ hnähˇ jeeˇ gaˆtëˇ toˡ jwëëˡ
hneˡ jeeˇ cha˜ koo˜ jeeˇ he˜ ma˜naˇllu`. Jeeˇ
ja˜ miˇlluh` hnähˇ maˆnuuˆ jnän`.
16 Gaˆllaˆnäähˡ baˇ discípulo heˇ taˆ jeeˇ
jwii˜ juuh˜. Hiˆ gaˆlaˡ baˇ läˆkoo˜ gaˆjähˇ
Jesús siiyhˆ. Jeeˇ ja˜ gaˆmiˆlluyˡ jeeˇ kuyhˆ
maˆnuuˆ.
17 Taˆ gaˆnuu˜ jmiiˇ ja˜ ngooˡ Jesús kyaahˇ
läˆjëëˆ gyaˆtuuˇ discípulo kyaayˡ.
18 Maˇ gaˆllaˆnäähˡ jeeˇ ja˜ gaˆtaayh` kuyh˜
maˆnuuˆ. Taˇko˜jiihˡ jmeeyˆ maˆnuuˆ, gaˆjähˇ
Jesús:
—Maˆraˆ juˡdsooˇ jwëëhn˜ hnähˇ, jaa˜ jeeˇ
läˆjëëˆ hi˜ kuh˜ kyaahˇ jnäˇ ngëëyˡ jnäˇ.
19 Maˇ gaˆnuuˇ discípulo läˆja˜ gaˆläˆmeehˆ
dsëyˡ, gaˆngiiyˇ juuˡ kihˡ Jesús maˆ jaa˜ maˆ
jaa˜, maˇ jäyhˇ:
—¿Cheˇ jnäˇ na˜ taˆjwohˡ?
20 He˜ja˜ gaˆjähˇ Jesús siiyhˆ:
—Laaˡ jaa˜ jeeˇ läˆjëëˆ gyaˆtuuˇ hnähˇ hi˜
tä˜ goo˜ kyaahˇ jnäˇ nehˆ wii˜ laˇ.
21 Maˆraˆ juˡdsooˇ, Hi˜gaˆlëëˡngoˡ laˆ leˇ
kiyhˡ läˆkohˇ maˆnaˆsii˜. Pero jwii˜ dsa˜
hi˜ ngëëˡ Hi˜gaˆlëëˡngoˡ laˆ. Lluˡ gaˇ laˡ
kihˡ dsa˜ñuuh˜ heˇ waˇra˜ jähˇ kihˡ saˆ
gaˆläˆchaayˆ go˜teˆ baˇ.
22 Taˇko˜jiihˡ tääh˜ discípulo kuh˜, gaˆkaˡ
Jesús heˇñiihˆ mahˡ gaˆkwayˇ tiˇhmaahˇ kihˡ
Dio. Ma˜ngëëˇ maˆkwayˇ tiˇhmaahˇ kihˡ
Dio gaˆllaayˡ heˇñiihˆ ja˜, mahˡ gaˆkwëëyhˡ
läˆjëëˆ discípulo kyaayˡ gaˆsiiyhˆ:
—Kye˜ hnähˇ, he˜ la˜ na˜ jmi˜ngoˡ kinˆ.
23 Läˆja˜ kaˆläh˜ gaˆkayˡ waˇkyaahˇ,
gaˆkwayˇ tiˇhmaahˇ kihˡ Dio mahˡ
gaˆkwëëyhˡ discípulo kyaayˡ, hiˆ gaˆhiyhˡ
läˆjëëyˆ.
24 Mahˡ gaˆjäyhˇ kaˆläh˜:
—He˜ la˜ na˜ jmaˆ kinˆ he˜ tuuˆ kihˡ jwëëˇ
dsa˜ hiˆ kyaahˇ jmaˆ kinˆ jmeeˡ Dio koo˜
hmoohˇ hmëëˇ.
25 Maˆraˆ juˡdsooˇ jwëëhn˜ hnähˇ, moˆsoˆ
huhn` kaˆläh˜ jmihˡ miˡjëhˡ maˆää˜, läˆjiihˡ
lloo˜ jmiiˇ huhn` kaˆläh˜ läˆhmëëˇ jeeˇ jmeeˡ
Dio hihˆ.

Gaˆhmäˇ Peeˇ juuˡ he˜ saˆ kyuuyˆ Jesús
(Mt. 26:30-35; Lc. 22:31-34; Jn. 13:36-38)

26 Ma˜ngëëˇ maˆhäyˇ kihˡ Dio, gaˆnääyˡ taˆ
nëˇ mohˇ Olivo.
27 Ja˜gaˇ gaˆjähˇ Jesús:
—Gaˆläˆjëëˆ hnähˇ beeh˜ jnäˇ naˡ hwëˡ.
Läˆja˜ naˆsii˜ juuˡ kihˡ Dio: “Jmeen` dsooˇ
kihˡ hi˜ hää˜ läˆjëëˆ borrego, hiˆ läˆjëëˆ bor-
rego kyaayˡ saˆjñeeˇ.”
28 Pero gaˇ maˆläˆjiihn` kaˆläh˜, hii˜ jnäˇ
niin` naˇjään` hnähˇ taˆ Galilea.
29 He˜ja˜ gaˆjähˇ Peeˇ:
—Maˆkeˆ läˆjëëˆ gaˆbeeˡ hneˆ, pero jnäˇ saˆ
been˜ hneˆ.
30 He˜ja˜ jähˇ Jesús siiyhˆ Peeˇ:
—Maˆraˆ juˡdsooˇ jwëëhn˜ hneˆ, naˡ hwëˡ,
jääˡ ja˜gaˇ tëˡ to˜ jiihˆ hoohˡ chaahˇ dsooˡ,
hneˆ maˆtëˇ hnëˆ jiihˆ maˆhmähˇ juuˡ heˆ
saˆ kyuuhˆ jnäˇ.
31 Pero maˇ kwaˆ Peeˇ beˇ jäyhˇ:
—Maˆkeˆ gaˆjuunˡ kyaahˇ hneˆ saˆ jwahnˆ
läˆnaˆ.
Läˆja˜ kweeˆ baˇ gaˆjähˇ läˆjëëyˆ.

Ñeeˇ Jesús Getsemaní naˇchuuyˇ kyaahˇ
Dio
(Mt. 26:36-46; Lc. 22:39-46)

32 Ma˜ngëëˇ he˜ ja˜, ngooˡ Jesús koo˜ jeeˇ
chee˜ Getsemaní kyaahˇ discípulo kyaayˡ.
Maˇ gaˆllaˆnäähˡ jeeˇ ja˜, gaˆsiiyhˆ läˆjëëˆ:
—Jeeˇ la˜ baˇ go˜taahˇ hnähˇ taˇko˜jiihˡ
naˇchuunˡ kyaahˇ Dio.
33 Gaˆjääyˡ maˆlaˆ Peeˇ, Jacobo kyaahˇ
Jwaaˆ baˇ. Chahˇ baˇ jaˡ meeh˜ dsëyˡ hiˆ
chaay˜ cha˜miih˜ huuˇdsëˆ.
34 He˜ja˜ gaˆjähˇ Jesús siiyhˆ:
—Peerˆ meeh˜ dsënˆ, läˆjiihˡ juunˇ go˜teˆ
laˡ kinˆ. Jeeˇ la˜ baˇ jääˇ jnäˇ. Kwëëh` hohˇ
hnähˇ, taˆ gwii˜ hnähˇ.

35 Ja̱˜ga´ ngoo¹ Jesús miih˜ ga´ ta˜ cha´në´.
Jee´ ja˜ ga˜jṵṵyh¹ jnëy´ mah¹ ga˜jlṵṵy¹ lley´
lä˜ ga˜të´ hwa¹, ga˜chṵṵy´ kya̱a̱h´ Dio, ma´
hnøøy ¹ sa˜ ma´ jëëy ¹ wii´, wa´ra˜ jäh´ kih¹
ma˜le´ ba´.
36 Ma´ jäyh´:
—Täa̱` kya̱a̱n˜, ga˜läˆjë˜ ba´ le´ kyah¹. Lä̱ä̱`
jnä´ kih¹ he˜ wii´ he˜ jëën˜ na¹. Pero sa˜ wa´
la¹ lä˜ hnoon¹ hñiin˜, wa´le´ lä˜ hnooh˜ hñaah¹
ba´.
37 Ma´ ja̱h¹ Jesús ka˜läh´, ga˜jëëy¹
ma˜na˜gwii˜ discípulo. He˜ja̱˜ ga˜siiyh˜
Pee´:
—Simón, ¿che´ na˜gwii̱h˜, che´ ni˜ ko̱o̱˜
hor˜ sa˜ ma˜lä˜be´ hoh´ he˜ ma˜nah´
na˜nëh´?
38 Wa´ na˜nëh´ hnäh´, ngii´ hnäh´ kyah¹ kih¹
Dio mah¹ sa˜ le̱h˜ he˜ hliih¹ hnäh´. Jmi˜lle´
jnän` kwa¹ ba´ be´. Pero jmi˜ngo¹ jnän` sa˜
be̱e̱´.
39 Ngooy¹ ka˜läh´ na´chṵṵy´ kya̱a̱h´ Dio,
kya̱a̱h´ ja˜ba´ juu¹ he˜ ga˜hlëëyh´ to˜në´.
40 Ma´ ja̱yh¹ ka˜läh´, ga˜jëëy¹ lä˜jëë˜ ba´
ma˜na˜gwiiy˜. Kih¹ he˜ lä˜gwiiy˜ jwërte,
he˜ja̱˜ sa˜ ñey˜ hee˜ na˜ ma´ hlëëyh¹ kya̱a̱h´
Jesús.
41 Ñee´ Jesús ka˜läh´ jee´ ga˜të´ hnë˜ jiih˜
hi˜ ma´ ja̱yh¹ ka˜läh´ ga˜jäyh´:
—Gwii˜ ba´ hnäh´, te̱e̱h` hnäh´ hoh´,
ma˜le̱e̱˜ ba´ ko˜na˜. Ma˜lloo¹ hor˜ ja̱a̱´
Hi˜ga˜lëë¹ngo¹ la˜, ngëë¹ dsih´ goo˜ dsa˜
hñaa˜ dsë¹.
42 Noo˜ hnäh´ mah¹ maan`. Ma˜ngoo¹
ya˜jäh˜ hi˜ ngëë¹ jnä´.

Ga˜sa̱a̱yh¹ Jesús
(Mt. 26:47-56; Lc. 22:47-53; Jn. 18:2-11)

43 Lla˜ gyih¹ juu¹ ja̱˜ ma´ ja¹ Juda, he´ ba´
ja̱a̱˜ jee´ lä˜jëë˜ gya˜tṵṵ´ discípulo kya̱a̱y¹.
Jay¹ kya̱a̱h´ ko̱o̱˜ nää¹ dsa˜ hi˜ ma´ kye˜ ñe
¹, hi˜ kye˜ hma˜, lä˜hih˜ kih¹ ta˜jwoh¹ kya̱a̱¹
ley kya̱a̱h´ dsa˜ka̱a̱h´ kya̱a̱¹ jmi˜dsa˜, kya̱a̱h´
dsa˜gyṵṵh´.
44 Ga˜ta̱a̱h˜ Juda dsa˜ he´ juu¹ jä̱ä̱¹,
ga˜jäyh´:
—Hi˜ chṵhn` kih¹, hi˜ he´ he´, ja̱˜ sa̱a̱h˜
hnäh´, ta˜läa̱`.
45 Ma´ ga˜llooy¹, cha̱h´ ba´ ngooy¹ koo´ kih¹
Jesús:
—Ta˜jwoh¹ —ga˜jäyh´.
Na˜ ma˜hii´ ga˜chṵyh´ kih¹ Jesús.
46 Lä˜cha̱h´ ja̱˜ ga˜sa̱a̱h¹ dsih´.
47 Pero ja̱a̱˜ discípulo kya̱a̱¹ Jesús, ga˜sëëyh¹
ñe ¹, ga˜kuy´ lo˜gwa´ ja̱a̱˜ moz˜ kya̱a̱¹
jmi˜dsa˜ jøøh¹.
48 He˜ja̱˜ ga˜jäh´ Jesús:
—¿Che´ dsa˜hii˜ jnä´, he˜la¹ ma˜ya˜nää¹
hnäh´ kya̱a̱h´ hma˜, kya̱a̱h´ ñe¹, mah¹ sa̱a̱h˜
jnä´?
49 Lä˜jë˜ jmii´ ma´ hä̱ä̱n´ jee´ kyah¹ hnäh´
ma´ kwan˜ juu¹ koo´ gwah˜ mah¹ sa˜
ga˜cha̱a̱h¹ jnä´. Pero ko̱˜na˜ le´ ba´ mah¹
lä˜te¹ lä˜ko̱o̱˜ na˜sii˜ juu¹ kih¹ Dio.
50 Lä˜jëë˜ discípulo he´ ga˜be̱e̱y¹ mah¹
ga˜kyṵṵy¹.
51 Ja̱a̱˜ chih˜ ba´ ga˜lla˜lle¹ kaah` kih¹ Jesús,
na˜bä̱ä̱yh˜ ko̱o̱˜ ta˜jmaah`. Hi˜ ga˜sa̱a̱yh¹
chih˜ he´.
52 Ma´ ga˜sa̱a̱h¹ dsih´ ga˜bey¹ ta˜jmaah`
kiyh¹ mah¹ ga˜kyṵṵy¹ to˜lo˜kwa̱yh˜.

Na´ä̱ä̱y˜ Jesús cha´në´ dsa˜ta´ ka̱a̱h´ kya̱a̱¹
dsa˜judiu
(Mt. 26:57-68; Lc. 22:54-55, 63-71; Jn. 18:12-14, 19-24)

53 Ga˜jä̱ä̱y¹ Jesús cha´në´ jmi˜dsa˜ hi˜ kye˜
në´. Ga˜kṵh¹ lä˜jëë˜ jmi˜dsa˜ ka̱a̱h´ kya̱a̱h´
ta˜jwoh¹ kya̱a̱¹ ley, hi˜ kya̱a̱h´ dsa˜gyṵṵh´.
54 Pero Pee´ ṵṵ´ ba´ ngooy¹ lle̱e̱y` kaah` kih¹
Jesús, lä˜ ga˜të´ ho´hne˜ në´ta´ kih¹ jmi˜dsa˜
jøøh¹ he´. Lä˜ko̱o̱˜ ga˜lloo¹ ba´ Pee´ jee´ ja̱˜,
ga˜gyay˜ llooyh˜ je˜ kya̱a̱h´ poo˜ hi˜ ma´
tä̱ä̱h´ llooh˜ je˜.
55 Jee´ lä˜jëë˜ dsa˜ka̱a̱h´ he´, ma´ hnaayh˜
dsa˜ hi˜ ma´ bä̱ä̱h˜ Jesús dsoo´ lä˜jwë´ jee´
ma´ jngëëyh¹, pero sa˜ ga˜jmää´ ni˜ miih˜ juu¹
kih¹ hi˜ he´.
56 Jëëh´, jwëë´ dsa˜ ma´ bä̱ä̱h˜ dsih´ kya̱a̱h´
juu¹ ta˜juu¹, pero ni˜ ja̱a̱˜ sa˜ ga˜jä̱´ ko̱o̱˜ ba´
juu¹ kih¹.
57 Ga˜hwëë˜ ga´ ja̱a̱˜ ṵṵ¹ dsa˜ hi˜ ga˜kwa´
juu¹ ta˜juu¹, ga˜jäyh´:
58 —Ga˜nṵṵ´ jnäähh¹ ga˜jäyh´: “Jnä´ hlan˜
gwah˜ chih¹ la˜ he˜ ga˜la¹ kya̱a̱h´ goo˜ dsa˜,
pero jnä´ jmeen` jyoh´ kya̱a̱h´ hnë˜ jmii´ hi˜
ni˜ sa˜ tän˜ goon˜.”
59 Ni˜ lä˜ja̱˜ sa˜ ga˜lä˜dsoo´ juu¹ kiyh¹.
60 He˜ja̱˜ ga˜noo˜ jmi˜dsa˜ hi˜ kye˜ në´
to¹dsaah` jee´ ja̱˜, mah¹ ga˜ngiiy´ juu¹ kih¹
Jesús:
—¿Hee˜ jwah´ hne˜, he˜ ma˜jäh´ hi˜ na˜
kyah¹? ¿He˜la¹ sa˜ hlëëh´ ni˜ miih˜?
61 Pero Jesús ga˜noo˜ tii´ go˜te˜, mo˜so˜
ga˜ngiiy´ ni˜ miih˜. Ko̱o̱˜ ka˜läh´ ga˜ngii´
jmi˜dsa˜ jøøh¹ he´ juu¹ kiyh¹:
—¿Che´ hne˜ he´ Cristo Jo̱o̱´ Dio Jøøh¹?
62 He˜ja̱˜ ga˜jäh´ Jesús siiyh˜:
—Jnä´ he´. Hi˜ lloo˜ ko̱o̱˜ jmii´ jëëh¹ hnäh´
Hi˜ga˜lëë¹ngo¹ la˜ gya¹ jwoo¹ ra˜llṵṵ¹ kih¹ hi˜
cha˜ be´ kih¹, hi˜ lä˜ja̱˜ jëëh ¹ hnäh´ jä̱yh´
ka˜läh´ jee´ jnii´ hii´ gyṵṵh¹.
63 He˜ja̱˜ lä˜ ma˜kyeh´ ja̱˜ jmi˜dsa˜ jøøh¹
he´ hmiih˜ kih¹ ga˜giiy¹, ga˜jäyh´:
—¿Hii˜ ga´ jwa̱a̱h˜ jne´ jñah´ hi˜ jmee¹
ju¹dsoo´?
64 Jee´ na˜ ma˜nṵṵh˜ hnäh´ he˜
ma˜mi˜kwa̱yh¹ Dio. ¿Hee˜ jwah´ hnäh´? —
ga˜jäh´ dsa˜jøøh¹ he´.
Ga˜lä˜jëë˜ ba´ dsa˜ ga˜bä̱ä̱yh˜ dsoo´,
ga˜jäyh´:
—Ä̱ä̱˜ jmii´ jṵṵy´.

65 Lä˜chạh´ jạ˜ ga˜løø¹ kọ˜llạạ´ ti˜hñey˜
kih¹ Jesús. Ga˜løøy´ mo˜në´ Jesús, ga˜kway´
kih¹ mah¹ ma´ sɨɨyh˜:
—Jäh´ da´, ¿hɨɨ˜ na˜ ma˜kwa´ kyah¹?
Hi˜ lä˜jạ˜ ga˜kwa´ poo˜ kiyh¹ ka˜läh´.

Ga˜hmä´ Pee´ juu¹ he˜ sa˜ kyụụy˜ Jesús
(Mt. 26:69-75; Lc. 22:56-62; Jn. 18:15-18, 25-29)

66 Lä˜ ma´ gya¹ Pee´ ho´hne˜ jạ˜, ja¹ jạạ˜
dsa˜më´ hɨ˜ ma´ jmee˜ ta´ kih¹ jmi˜dsa˜ jøøh¹
he´.
67 Ma´ ga˜jëëy¹ gya¹ Pee´ llooh˜ je˜, ga˜jäyh´:
—Hne˜ ka˜läh´ ma´ ngëh˜ kyạạh´ Jesús hɨ˜
chạạ˜ Nazaret.
68 —Jạh˜hạ¹, sa˜ man˜ hɨ˜ kih¹ na˜ hlëëh´,
sa˜ kyụụn˜ dsa˜ na˜ —ga˜jäh´ Pee´.
Ya˜hëëy¹ na´nooy˜ lä˜ ga˜të´ ho´haah´ jee´
dsa˜tạạh` dsa˜. Hi˜ ga˜hooh¹ chaah´ dsoo¹.
69 Ma´ ga˜jëë¹ dsa˜më´ he´ ka˜läh´ cheh¹
Pee´ jee´ jạ˜, ga˜sɨɨyh˜ dsa˜ hɨ˜ ma´ tạạh´ jee´
jạ˜:
—Go˜ he´ ba´ dsa˜kyạạh´ Jesús na˜.
70 Kọọ˜ ka˜läh´ ga˜hmä´ Pee´ juu¹ he˜ sa˜
kyụụy˜ Jesús. Kọ˜hwëë´ ga´ jạ˜ ga˜jäh´ dsa˜
hɨ˜ ma´ tạạh´ jee´ jạ˜, ga˜sɨɨyh˜ Pee´ ka˜läh´:
—Ma˜ra˜ ju¹dsoo´, sa˜ na˜heẹ˜, hne˜ he´
dsa˜kyạạh´ hɨ˜ oo˜. He´ ba´ hɨ˜ chạạ˜ Galilea
hne˜. Kwee˜ ba´ hlëëh´ kyạạyh´.
71 He˜jạ˜ ga˜løø¹ Pee´ hlëëh˜ kyạạh´
dso´jwɨɨ´ hɨ˜ ga˜tạạy˜ Dio.
—Ma˜ra˜ ju¹dsoo´, sa˜ kyụụn˜ dsa˜ñụụh˜
hɨ˜ hlëëh´ kih¹ na˜ —ga˜jäyh´.
72 Hor˜ jạ˜ ga˜të´ tọ¹ jɨɨh˜ hooh˜ chaah´
dsoo¹, jee´ jạ˜ ga˜lä˜dsooh˜ dsë¹ Pee´ juu¹ he˜
ga˜jäh´ Jesús ga˜sɨɨyh˜ jäạ¹: “Jäạ¹ jạ˜ga´ të¹ tọ
¹ jɨɨh˜ hooh¹ chaah´ dsoo¹, hne˜ ma˜të´ hnë˜
jɨɨh˜ ma˜hmäh´ juu¹ he˜ sa˜ kyụụh˜ jnä´.”
Ma´ ga˜lä˜dsooh˜ dsë¹ Pee´ ha˜ lä˜ ga˜jäh´
Jesús, ga˜hooyh¹ lä˜jɨɨh¹ lla˜ dsëy¹.

15

Ga˜jạạy¹ Jesús cha´në´ Pilato
(Mt. 27:1-2, 11-14; Lc. 23:1-5; Jn. 18:28-38)

1 Tiih˜ ga´ ma´ ga˜jnä¹, ga˜kụh¹ dsa˜kạạh´
kyạạ¹ jmi˜dsa˜, kyạạh´ dsa˜gyụụh´, kyạạh´
ta˜jwoh¹ kyạạ¹ ley, hi˜ lä˜jëë˜ ga´ dsa˜ hɨ˜ lạạ¹
ta´. Hɨ˜ he´ ga˜hñụụh˜ Jesús mah¹ na´tạạyh˜
goo˜ Pilato hɨ˜ ma´ lạạ¹ lle´moh´.
2 Ma´ ga˜lloo¹ Jesús cha´në´ Pilato, ga˜ngɨɨ´
Pilato juu¹ kiyh¹:
—¿Che´ hne˜ he´ dsa˜jøøh¹ kyạạ¹ dsa˜
judiu?
He˜jạ˜ ga˜jẹẹh˜ Jesús juu¹ kiyh¹:
—Ma˜jäh´ ba´ hne˜.
3 Pero dsa˜kạạh´ he´ cha˜ga´miih˜
ga˜hnɨɨy¹ kih¹ Jesús.
4 Kọọ˜ ka˜läh´ ga˜jäh´ Pilato:
—¿Che´ ni˜ miih˜ juu¹ sa˜ jɨɨh´ kih¹ dsa˜? Jëë`
da´ joh´ he˜ sa˜ bạạh˜ dsa˜ hne˜.
5 Pero ni˜ lä˜jạ˜ sa˜ ga˜jɨɨh¹ Jesús juu¹,
he˜jạ˜ ma´ jëë˜ dsạh˜ Pilato.

Ga˜jạ´ juu¹ jngɨɨh¹ dsa˜ kih¹ Jesús
(Mt. 27:15-31; Lc. 23:13-25; Jn. 18:38-19:16)

6 Lä˜jë˜ jɨɨh˜ ma´ të˜ jmɨɨ´ he˜ kụh˜ dsa˜
judiu borrego mäh¹, ma´ lạạ˜ Pilato jạạ˜ jee´
lä˜jëë˜ hɨ˜ ma´ tạạh´ neh˜ñe¹ hɨ˜ ma´ tih˜ dsë¹
dsa˜ ba´.
7 Ma´ hạạ´ jạạ˜ hɨ˜ chẹẹ˜ Barrabá neh˜ñe¹
kyạạh´ jñah´ dsa˜kyạạyh´ hɨ˜ ga˜jngëëh¹ dsa˜
ma´ ga˜hnooy´ juu¹ kih¹ dsa˜ta´.
8 Ga˜lla˜nää¹ ga´ jwëẹ´ dsa˜ ma´ ngɨɨy˜ kih¹
Pilato mah¹ wa´ jmeey´ lä˜kọọ˜ ma´ jmeey˜
jạạ¹.
9 He˜jạ˜ ga˜jẹẹh˜ Pilato juu¹ kiyh¹:
—¿Che´ hnooh˜ hnäh´ läạn´ hɨ˜ lạạ¹ rey
kyạạ¹ dsa˜ judiu? —ga˜jäh´ Pilato sɨɨyh˜ dsa˜
judiu he´.
10 Jëëh´, lä˜la˜ ba´ ma˜ñey˜ he˜ ma´
na˜høøh´ jmi˜dsa˜ kạạh´ he´ kih¹ Jesús,
he˜jạ˜ ba´ jạ˜ heh¹ ga˜tạạh˜ dsih´ gooy˜.
11 Pero jmi˜dsa˜ kạạh´ he´ ga˜tạạyh˜ juu¹
lä˜jëẹ˜ dsa˜ he˜ ngɨɨy¹ he˜ läạ´ Barrabá ba´.
12 Kọọ˜ ka˜läh´ ga˜jäh´ Pilato ga˜sɨɨyh˜
dsa˜ he´:
—¿Hee˜ hnooh˜ hnäh´ jmeen` kih¹ hɨ˜
jwah´ hnäh´ lạạ¹ rey kyạạ¹ dsa˜ judiu?
13 Lä˜jëẹ˜ dsa˜ ga˜løø¹ tooh˜ mɨɨh´:
—Tạạy` dsoh´ hma˜cru˜.
14 He˜jạ˜ ga˜jäh´ Pilato:
—¿Hee˜ hlɨɨh¹ ma˜jmee´ dsa˜ la˜?
Pero dsa˜ he´, cha˜ga´miih˜ kɨɨ˜ ga˜tooyh¹
mɨɨh´:
—Tạạy` dsoh´ hma˜cru˜.
15 Lä˜jạ˜ ga˜lä˜hnøø¹ Pilato he˜ ga˜jäy´ llu¹
kyạạh´ dsa˜ he´, he˜jạ˜ ga˜läạy¹ Barrabá
ba´. Mah¹ ga˜jmeey´ hih˜ ga˜jmi´ ga˜bạạ¹
dsa˜ Jesús. Ma˜ngëë´ he˜ jạ˜, ga˜ngëëy¹
Jesús ja´goo˜ hløø´ mah¹ dsa˜tạạy` dsoh´
hma˜cru˜.
16 Mah¹ ga˜tëë˜ hløø´ ta˜ cha´neh˜ ga´
kih¹ në´ta´ jạ˜. Jee´ jạ˜ ga˜kụh¹ lä˜jëẹ˜
dsa˜kyạạyh´.
17 Ga˜kyẹh˜ dsih´ kọọ˜ hmɨɨh˜ gyụụ´
läh˜ (he˜ ma´ kẹh˜ rey), ga˜kạy¹ wɨɨ˜ tọọ´
ga˜jmeey´ kọọ˜ he˜ lɨh˜ mah¹ ga˜tooyh˜ lle´
Jesús lla˜ coron.
18 Ga˜løø¹ hløø´ he´ mi˜kwạyh¹ Jesús ma´
jmeey˜ Dio kiyh¹, ma´ jäyh´:
—Peer˜ jøøh¹ dsa˜ta´ kyạạ¹ dsa˜ judiu.
19 Ga˜bay¹ lle´ Jesús kyạạh´ hma˜. Ga˜tí´
ga˜hñe¹ dsih´, ga˜jụụyh¹ jnëy´ cha´në´ Jesús
ga˜jmäạy¹ jøøh¹.
20 Ma˜ngëë´ ma˜mi˜kwạh¹ dsih´, ga˜llẹẹ¹
dsa˜ hmɨɨh˜ gyụụ´ he˜ ga˜kyẹyh˜ jạ˜, mah¹
ga˜kyẹyh˜ ka˜läh´ hmɨɨh˜ kiyh¹, jạ˜ga´
ga˜jäạy¹ na´tạạy´ dsoh´ hma˜cru˜.

Ga˜tạạy˜ Jesús dsoh´ hma˜cru˜
(Mt. 27:32-44; Lc. 23:26-43; Jn. 19:17-27)

21 Hor˜ ja˜ ga˜ngëë´ jaa˜ dsa˜ chaa˜
Cirene hi˜ jah¹ jee´ nuu˜ kih¹. Dsa˜ he´
ma´ chee˜ Simón, jmii˜ Leja´ kyaah´ Rufo.
Ga˜jmee´ hløø´ bii¹ ga˜jää¹ dsa˜ he´ hma˜cru˜
kyaa¹ Jesús.
22 Ga˜jäây¹ Jesús lä˜ ga˜të´ jee´ chee˜
Gólgota, he˜ hnøø¹ jäh˜: Moo¹ Lle´ Hlii´.
23 Jee´ ja˜ ga˜kwëëh¹ dsih´ jmii˜ jiih˜
he˜ na˜kaah˜ më˜ chee˜ mirra, pero sa˜
ga˜hiyh¹.
24 Ma´ taay˜ dsoh´ hma˜cru˜, ga˜ti´
ga˜llooyh¹ hmiih˜ he˜ ma´ kyeh´ Jesús.
Ga˜kooyh¹ suert, ma´ jëëy˜ hi˜ jaa˜ jee´
lä˜jëëy˜ tëëy¹ hmiih˜ nää˜ he˜ llu¹ ga´.
25 Ko˜hi´ ñu¹ ta˜la˜ høø˜ ga˜tääy˜ Jesús
dsoh´ hma˜cru˜.
26 Jee´ taay˜ ja˜ ga˜tøø¹ dsa˜ koo˜ hwëh´
he˜ jäh´ ha˜ lä˜ la¹ dsoo´ he˜ bääh˜ dsih´:
“Hi˜ la˜ na˜ rey kyaa¹ dsa˜ judiu.”
27 Ga˜tää˜ dsa˜ ka˜läh´ në´ hma˜cru˜ jñah´
ga´ uu¹ dsa˜hii˜, jaa˜ jwoo¹ ra˜llu¹, hi˜ jaa˜
jwoo¹ ra˜këh¹ kiyh¹.
28 Jee´ ja˜ ga˜lä˜te¹ lä˜koo˜ na˜sii˜ kiyh¹:
“Ga˜jmee´ dsa˜ kwaat˜ laay¹ lä˜koo˜ hi˜ ää˜
dsoo´.”
29 Lä˜jëë˜ hi˜ ma´ dsa˜ngëë´ ta˜ ja˜, ma´
jiiyh˜ lley´ hi˜ ma´ mi˜kwayh¹ kih¹ Jesús, ma´
jäyh´:
—Hne˜ na˜ hi˜ ma´ hla¹ gwah˜ kih¹ Dio
mah¹ ma´ jmeeh´ kyaah´ hnë˜ jmii´,
30 lää` hñaah¹ jee´ taah˜ na˜ mah¹ jñaa`
dsoh´ hma˜cru˜ na˜ —ga˜jäyh´.
31 Ja˜ba´ lä˜ja˜ ga˜mi˜kwah¹ jmi˜dsa˜
kaah´ ka˜läh´ llay˜ juu¹ kyaah´ dsa˜kyaayh´
hi˜ kyaah´ ta˜jwoh¹ kyaa¹ ley, ma´ jäyh´:
—Ga˜lih¹ bih¹ ga˜lääy¹ dsa˜, mah¹ na¹ sa˜
liyh˜ lääy¹ hñiiy´.
32 Hi˜ laa¹ Cristo, rey jnä` jne´ judiu,
wa´ jñaay¹ jee´ taay˜ dsoh´ hma˜cru˜ na˜,
mah¹ jëën´ koo˜, ja˜ga´ lä˜heeh´ jne´ kiyh¹ —
ga˜jäyh´.
Ja˜ba´ lä˜ja˜ ga˜mi˜kwah¹ hi˜ ma´ taa˜
jyoh´ hma˜cru˜ koo´ kiyh¹.

Ga˜juu¹ Jesús
(Mt. 27:45-56; Lc. 23:44-49; Jn. 19:28-30)

33 Ma´ ga˜të´ lla¹hyoo˜, lä˜kaa˜ jmi˜gyuu˜
ga˜nuu˜ lä˜jiih¹ ga˜të´ ko˜hi´ hnë˜ ta˜
ga˜hloo´.
34 Ma˜ngoo¹ ga˜të´ ko˜hi´ hnë˜ ja˜,
ga˜hlëëh´ Jesús koo˜ ki˜gaa˜, ga˜jäyh´:
—Elí, Elí, ¿lama sabactani? —he˜ la˜
hnøø¹ jäh˜: Dio kyaan˜, Dio kyaan˜, ¿he˜la¹
ma˜beeh˜ jnä´?
35 Ko˜llaa´ dsa˜ hi˜ ma´ tääh´ jäh˜ ga˜nuu´
he˜ ga˜hlëëyh´, he˜ja˜ ga˜jäyh´:
—Jëë` da´, tëëyh˜ Elía.
36 He˜ja˜ ngoo¹ jaa˜ dsa˜ ko˜chih´, ga˜kay¹
koo˜ wa´joo˜, ga˜mi˜gyuyh´ joo˜ kyaah´ jmii˜
jiih˜, ga˜lla˜lley¹ lle´ hma˜ mah¹ ga˜chooy´
ma´ hih¹ Jesús, hi˜ ga˜siiyh˜ dsa˜kyaayh´:
—Tää´ ba´ kih¹. Wa´ jëë´ da´ jne´ che´ jä˜ Elía
mah¹ jñaay¹.
37 Lä˜chah´ ja˜ ga˜hooh¹ Jesús koo˜
ki˜gaa˜, ja˜ga´ ga˜juuy¹.
38 Hor˜ ja˜ ga˜gii˜ hmiih˜ he˜ ma´ na˜jnë˜
llah¹ gwah˜, ga˜løø¹ ta˜ gyuuh¹ lä˜ ga˜të´ hwa¹.
39 Ma´ cheh¹ juu´ hløø´ romano cha´në´
Jesús jee´ taay˜ dsoh´ hma˜cru˜ ja˜. Ma´
ga˜jëëy¹ he˜ ga˜hooh¹ Jesús hi˜ ha˜ lä˜
ga˜juuy¹, he˜ja˜ ga˜jäyh´:
—Ma˜ra˜ ju¹dsoo´, dsa˜ñuuh˜ na˜ ma´ laa¹
Joo´ Dio.
40 Uu´ ga´ miih˜ ma´ tääh´ ko˜llaa´ dsa˜më´
jëë˜ he˜ jmee˜ dsa˜ kih¹ Jesús. Jee´ ja˜
ma´ hää´ María Magdalena, kyaah´ María
choo¹ José, ja˜ba´ chooy¹ kyaah´ Jacobo mäh¹,
kyaah´ jñah´ dsa˜më´ hi˜ chee˜ Salomé.
41 Dsa˜më´ he´ ma´ jmee˜ ko˜jøh´ kyaah´
Jesús hi˜ ma´ jmeey˜ be´ kiyh¹ lä˜koo˜
ma´ tääyh´ hwa¹ Galilea hi˜ ma´ chaa˜ ga´
jñah´ dsa˜më´ hi˜ ga˜jmee´ ko˜jøh´ kyaayh´
lä˜koo˜ ma´ ga˜nääy¹ ta˜ Jerusalén.

Ga˜haay¹ Jesús
(Mt. 27:57-61; Lc. 23:50-56; Jn. 19:38-42)

42 Ta˜ ga˜hloo´ jmii´ he˜ mi˜llu¹ dsa˜ hñii´,
ga˜haay¹ Jesús ja˜ga´ dsa˜taayh` jmii´ he˜
teeh˜ dsa˜ dsë¹.
43 José, hi˜ chaa˜ Arimatea, ma´ laa¹ jaa˜
dsa˜kyaah´ dsa˜ta´ kaah´, hi˜ he´ ka˜läh´ ma´
jøø˜ ma´ jëë¹ jnä´hä´ he˜ jmee˜ Dio hih˜ kih¹
dsa˜. Jää¹ ja˜ga´ dsa˜taayh` jmii´ he˜ teeh˜
dsa˜ dsë¹, ga˜tuu˜ dsë¹ José ga˜hey¹ në´ta´
kih¹ Pilato na´ngiiy´ jyooy¹ jmi˜ngo¹ kih¹ Jesús
dsoh´ hma˜cru˜.
44 Peer˜ ga˜jëë¹ dsah˜ Pilato ma´ ga˜nuuy´
ga˜juu¹ Jesús. He˜ja˜ ga˜tëëyh¹ juu´ hløø´,
mah¹ ga˜ngiiy´ juu¹ kiyh¹ che´ dsoo´ ma˜juu˜
Jesús.
45 Ma´ ga˜tëëyh¹ juu¹, ja˜ga´ ga˜kway´ jwë¹
na´jyoo´ José jmi˜ngo¹ kih¹ Jesús.
46 Ma˜ngëë´ he˜ ja˜, ga˜la¹ José koo˜
ta˜jmaah` wiih˜, he˜ ja˜ chee˜ lino.
Ga˜jñaay¹ Jesús, ga˜lääy˜ kyaah´ ta˜jmaah`
ja˜ mah¹ na´tääyh˜ neh˜ koo˜ to˜høø˜ he˜
ma´ na˜hë˜ në´ kuu´ hloo˜. Ma˜ngëë´ he˜
ja˜, ga˜bäy¹ koo˜ mi¹kuu´ juuh˜ mah¹ ga˜jlëy¹
ho´too˜ ja˜.
47 Hi˜ ma´ jëë˜ María Magdalena kyaah´
María choo¹ José, ha˜ jee´ ga˜kyaa˜ dsa˜ he´
Jesús.

16

Ga˜lä˜jiih` Jesús
(Mt. 28:1-10; Lc. 24:1-12; Jn. 20:1-10)

1 Lä˜ ma´ ga˜goh¹ jmii´ he˜ teeh˜ dsa˜ dsë¹,
María Magdalena hi˜ María choo¹ Jacobo
kyaah´ dsa˜më´ hi˜ chee˜ Salomé ga˜lay¹
jmii˜ mi˜jwii˜ he˜ ma´ dsa˜huuy` Jesús.
2 Tiih˜ go˜te˜ to˜në´ jmii´ kih¹ seman˜
ga˜nääy¹ ta˜ jee´ ga˜kyaa˜ dsa˜ Jesús. Koo˜

ma¯hya¯ ba´ hyoo¯ ga˜lla˜nää¹ dsa¯mëˇ heˇ
jeeˇ ja¯.
3 Ma´ llay˜ juu¹ kyaah´ dsa¯kyaayh´:
—¿Hii¯ kwa¹ beˇ jnän` mah¹ bän´ kuu´ he¯
na¯jlë¯ hoˇtoo¯ ja¯?
4 Pero maˇ ga˜jëëy¹ hooˇ to¯høø¯, mo˜so˜
cha¯ na¯jlë¯ kyaah´ kuu´ jɯɯh¯ ja¯.
5 Maˇ ga˜taayh` neh˜ to¯høø¯ ja¯, ga˜jëëy¹
ta˜ jeeˇ maˇ kyaa¹ Jesús. Jwoo¹ ra¯llu¹u¹ kiyh¹
ja¯, ga˜jëëy¹ maˇ gya¹ jaa¯ chih¯ kwaa¯ hi¯
maˇ kyeh¯ koo¯ hmiih¯ tøø¯ kyoo¯. Peer˜
ga˜jwaah¹ jwërte dsa¯mëˇ heˇ maˇ ga˜jëëy¹
hi¯ heˇ.
6 He¯ja¯ ga˜jähˇ dsa¯ hi¯ maˇ gya¹ heˇ:
—Ta˜ waˇ gah¹ hnähˇ. Jesús dsa¯ chaa¯
Nazaret hi¯ ga˜tää¯ dsa¯ dsohˇ hma¯cruˇ hi¯
hnaah˜ hnähˇ mo˜so˜ chaa¯ jeeˇ la¯. Hii¯
ma¯lä¯jii`. Jëë` daˇ hnähˇ jeeˇ ga˜kyaa¯
dsihˇ.
7 Go¯nääˇ hnähˇ go¯jmeeh` juu¹ kih¹ Peeˇ
kyaah´ lä˜jëë˜ discípulo kyaay¹, dsoo¹ Jesús
dsa¯jää` hnähˇ ta˜ Galilea. Jeeˇ oo˜jëëh¹ hnihˇ
lä˜koo¯ ga˜jäyhˇ jää¹ —ga˜jähˇ dsa¯ heˇ.
8 Ko¯chihˇ ga˜hwëë¯ dsa¯mëˇ heˇ hooˇ
to¯høø¯ ja¯, jlääy˜ gaˇ lä˜ja¯ ga˜nääy`,
ga˜jwaayh¹ jwërte. Sa˜ cha¯ juu¹ ga˜jmeeyh¹
kih¹ ni˜ jaa¯ kih¹ he¯ goyh˜.

Ga˜mi˜jnää¯ Jesús hñiiˇ kih¹ María Magdalena
(Jn. 20:11-18)

9 Tiih˜ to¯nëˇ jmiiˇ kih¹ seman˜ ga˜lä˜jiih`
Jesús. Hi˜ ga˜mi˜jnääy¯ hñiiyˇ to¯nëˇ
kih¹ María Magdalena. Kih¹ dsa¯mëˇ heˇ
ga˜hwëë¹ Jesús gyee¹ hi¯sa˜llu¹ jää¹.
10 Ñeeˇ dsa¯mëˇ heˇ naˇjmeeyhˇ juu¹ kih¹
lä˜jëë˜ discípulo kyaa¹ Jesús jeeˇ tääyhˇ
ki¯hooyh˜ meeh¯ dsëy¹.
11 Ga˜jäyhˇ:
—Chaa¯ ba´ Jesús, ma¯jëë˜ jnihˇ.
Maˇ ga˜nuuˇ discípulo juu¹ kih¹ María, sa˜
ga˜jmeeyˇ dsooˇ juu¹ ja¯.

Ga˜mi˜jnää¯ Jesús hñiiˇ kih¹ u¹u¹ discípulo kyaay¹
(Lc. 24:13-35)

12 Jyohˇ jmiiˇ ja¯, ga˜mi˜jnää¯ Jesús hñiiˇ
kih¹ u¹u¹ discípulo chaˇjwë¹ jeeˇ ga˜nääy¹ ja¯,
pero kahˇ ba´ laay¹.
13 Hi˜ ga˜nää` discípulo heˇ, naˇjmeeyhˇ juu¹
kih¹ jeeˇ lä˜jëë˜ gaˇ dsa¯kyaayh´. Ni˜ kih¹ hi¯
heˇ sa˜ ga˜jmeeyˇ dsooˇ ka¯läh´.

Ga˜jmeeˇ Jesús mada˜ kih¹ apóstole kyaay¹
(Mt. 28:16-20; Lc. 24:36-49; Jn. 20:19-23)

14 Jeeˇ ga˜dsaa¹, ga˜mi˜jnää¯ Jesús hñiiˇ
jeeˇ maˇ tääh´ gya˜kaa˜ discípulo nëˇ mes˜
kuh¯hih˜. Jeeˇ ja¯ ga˜jɯɯyh¹ kih¹ discípulo
kyaay¹, kih¹ he¯ sa˜ maˇ dsooˇ dsëy¹. Maˇ
hweh¯ dsëy¹, he¯ja¯ sa˜ maˇ jmeeyˇ dsooˇ
juu¹ kih¹ hi¯ ga˜jähˇ ga˜jëë¹ Jesús ma¯ngëëˇ
ma¯lä¯jiiyh`.
15 Hi˜ ga˜jähˇ Jesús siiyh˜:
—Go¯nääˇ hnähˇ lä˜kaa¯ lä˜jɯh¹ jmi¯gyɯɯ˜
go¯kwaˇ hnähˇ ju'hmëëˇ kin˜ kih¹ lä˜jëë˜
dsa¯.
16 Lä˜jëë˜ hi¯ lä˜dsooˇ dsë¹ hi˜ ga˜heeyh¯
saay˜ jmii¯, hi¯ heˇ ba´ lää´. Pero hi¯ sa˜
lä˜dsooˇ dsë¹ kin˜, hi¯ heˇ jä¹ kyaah´ dsoˇjwiiˇ.
17 Hi¯ jmee¹ dsooˇ dsë¹ kin˜, cha¯miih¯ he¯
jɯh¯gaa¯ jmeey¹. Kyaah´ hih˜ kin˜ hwëëy¹
hi¯sa˜llu¹ kih¹ dsa¯, hlëëyh¹ maˇ lihˇ kohˇ jyohˇ
juu¹.
18 Cherˇmah¹ he¯ ga˜jmeeˇ miih¯ kiyh¹, sa˜
cha¯ he¯ leˇ kiyh¹ ni˜ miih¯, hi˜ cherˇmah¹
ga˜heeh¯ dsihˇ venen, sa˜ hnoo¹ dsooˇ kiyh¹.
Hi˜ mi¯hlääyˇ dsa¯dsaahˇ, waˇra¯ ga˜kyey¯
gooy¯ nëˇ kiyh¹.

Ngaah¹ Jesús gyɯɯh¹
(Lc. 24:50-53)

19 Ma¯ngëëˇ ma¯hlëëhˇ Jesús lä˜ja¯ kyaah´
discípulo kyaay¹, ja¯gaˇ ngaayh¹ ta˜ gyɯɯh¹,
ga˜gyay¯ jwoo¹ ra¯llu¹u¹ kih¹ Dio.
20 Ja¯gaˇ ga˜nää¹ discípulo lä˜kaa¯ lä˜jɯh¹
kyaah´ beˇ kih¹ Dio naˇkay¯ ju'hmëëˇ kih¹
dsa˜. Hi˜ ga˜mi˜jnää¯ Dio la¹ dsooˇ juu¹
he¯ kyey¯, kyaah´ lä˜jëˇ he¯ jɯh¯gaa¯ he¯
ga˜jmeeyˇ. Waˇ la¹ lä˜ja¯.

San Lucas
Ju'hmëë˝ kih' Jesús he¯ ga˭sii˝ Luca

1 Jwëë˝ dsa¯ ga˭taah` ga˭sii˝ lä˭jë˭ ha¯ lä˭
ga˭la' jee´ kyaa' jnääh' llo˝joo'.
2 Ga˭sii˝ ja¯ba´ lä˭koo¯ la' juu' he¯
ga˭ngëë' lä˭jëë˭ hi¯ ga˭jëë' ha¯ lä˭ ga˭la' lä˭
ma´to¯në˝. Dsa¯ hi¯ ga˭jëë' he˝ ga˭ngëëy' juu'
kyaa' jnääh ' jëëh˝ ma¯na¯hñaay´ ba´ mah'
kway' juu' ja¯.
3 Jnä˝ ka¯läh˝ ga˭koon' kwaat¯ kwee¯ lä˭jë˭
ha¯ lä˭ ga˭la' lä˭ ma´ to¯në˝, he¯ja¯ laan˭
llu' siin` kwee¯ lä˭ ngoo' juu' la¯ kyah' hne¯
dsa¯jøøh' kyaan˭ Teófilo.
4 Wa´ra¯ ga˭heh¯ juu' la¯ lä˭ñeh´ kwee¯, la'
dsoo˝ lä˭jë˭ he¯ ma¯hlëëh' dsa¯ hne¯.

Ga˭jmeeh' ángel juu' he¯ lä˭chaa¯ Jwaa¯

5 Lä˭ ma´ laa' Herode rey kih' hwa' Judea
ja¯, ma´ chaa¯ jaa¯ jmi¯dsa¯ hi¯ ma´ chee¯
Zacaría. Hi¯ he˝ ma´ na´jnää˝ koo¯ nää'
jmi¯dsa¯ hi¯ ma´ tëëyh¯ Abía. Hi˭ mëy´ Eliza-
bet ma´ laa' sa´ju¯ kih' Aarón ka¯läh˝.
6 Zacaría kyaah´ Elizabet ma´ laa ' lluu'
cha´në˝ Dio. Ma´ mi¯tey' ba´ lä˭jë˭ mada¯ kih'
Dsa¯jøøh' jnän`. Ni˭ miih¯ sa˭ cha¯ he¯ ma´
dsa¯hlääyh˭.
7 Pero sa˭ ma´ chaa¯ ni˭ jaa¯ chih¯ kyaay'.
Sa˭ ma´ kaa¯ Elizabet gyuu¯, hi˭ kwee¯ ba´
ma¯gyuh¯ lä˭uu´.
8 Ma´ tääh´ jmi¯dsa¯ dsa¯kyaah´ Zacaría
jmee˭ ta´he' neh˭ gwah˭. Koo¯ jmii´ kih' jee´
lä˭jë˭ ga˭tëë˭ Zacaría he¯ jmee˭ ta´he' kih'
Dio.
9 Jëëh´, ga˭kooyh' suert lä˭koo¯ ma´ tëëy'
jmeey˭. Zacaría ba´ ga˭tëë˭ suert ja¯, he¯
dsa¯jey˭ wa´chu¯ neh˭ gwah˭ juuh¯ kih'
Dsa¯jøøh' jnän`.
10 Ta´ko¯jiih' ma´ cheh' Zacaría jë¯ wa´chu¯
ja¯, ka´hne¯ ba´ ma´ tääh´ lä˭jëë˭ dsa¯ hi¯
ga˭kuh' jee´ ja¯ ngiiy˭ kiyh' kih' Dio.
11 Lä˭chah˝ ja¯ ga˭lä˭jnää˝ jaa¯ ángel kyaa'
Dsa¯jøøh' jnän` cha´në˝ Zacaría. Ángel he˝
ma´ cheh' jwoo' ra¯llu' kih' na´hyoo˝ jee´
ma´jë¯ jmi¯dsa¯ wa´chu¯.
12 Peer˭ ga˭hee' dsë' Zacaría ma´ ga˭jëëy'.
Ga˭jwaayh' jwërte.
13 He¯ja¯ ga˭jäh˝ ángel siiyh˭:
—Ta˭ wa´ gah' Zacaría, jëëh˝ ma¯nuu˝ ba´
Dio kyah'. Kih' Elizabet, dsa¯më˝ kyaah'
lä˭chaa¯ jaa¯ gyuu¯ ñuuh¯ mah' mi´chee' '
hnih˝ Jwaa¯.
14 Ha¯ koh˝ sa˭ lä˭chaah¯ llu'. Hi˭ lä˭ja¯
jwëë˝ dsa¯ lä˭chaa¯ llu' wa´ra¯ ga˭lä˭chaay˭.
15 Jëëh´, leey´ jøøh' cha´në˝ Dio. Sa˭ le´
hiyh' vin ni˭ he¯ ga´ jyoh˝ jmii¯ lliii˝. Hi˭
tëëy' Jmi¯lle´ Na¯jngii ' kih' Dio jää' ja¯ga´
lä˭chaay¯.
16 Jmeey' dsa¯jeeh¯ jwëë˝ dsa¯ Israel
kyaah´ Dsa¯jøøh' jnän`, he˝ ba´ Dio kyaay'.
17 Hi¯ he˝ dsoo' ta˭ cha´në˝ kih' Dsa¯jøøh'
jnän`. Tëëy' ja¯ba´ jmi¯lle˝ hi˭ ja¯ba´ be˝
he¯ ma´ kye¯ Elía mah' hlëëyh' dsa¯ juu'
kih' Dio. Lä˭jwë˝ ja¯ jiih˭ juu' kih' dsa¯
ma¯kaah´ kyaah´ joo˝. Hi˭ lä˭ja¯ lä˭sii'
huu´dsë¯ kih' hi¯ chaah¯ mah' kay' koo¯ nëë'
ba´ huu´dsë¯ lä˭koo¯ la' kih' hi¯ llu¯u'. Lä˭jwë˝
ja¯, mi¯llu¯uy' lä˭jëë˭ dsa¯gooy' mah' heeyh˭
Dsa¯jøøh' jnän` —ga˭jäh´ ángel.
18 He¯ja¯ ga˭jäh´ Zacaría siih˭ ángel:
—¿Ha¯ lä˭ja¯ jmeen` dsoo´ he¯ la¯? Jëëh˝,
ma¯gyuh¯ ba´ jnä´ hi˭ lä˭ja¯ ka¯läh˝ dsa¯më˝
kyaan˭.
19 Mah' ga˭jäh´ ángel siiyh˭:
—Jnä´ he˝ Gabriel, hi¯ na¯hñaa´ cheh'
cha´në˝ Dio. Ma¯chee' jnä´ he¯ ma¯ya¯kan`
ju'hmëë˝ la¯ kyah'.
20 Na' ta˭ cha´në˝ leeh´ jaa¯ hi¯ koo`. Mo˭so˭
le˝ hlëëh´ lä˭jiih' lä˭te' juu' la¯, kih' he¯ sa˭
ma¯jmeeh´ dsoo´ juu' he¯ ma¯jwëëhn' hne¯.
Juu' la¯ lä˭te' wa´ra¯ ga˭dsëë' jmii´ kih' —
ga˭jäh´ ángel he˝.
21 Dsa¯ hi¯ ma´ tääh´ jää¯ Zacaría ta˭
ka´hne¯, ma´ dsaa¯ dsëy'. He¯la' ngoo'
ga˭lä˭hëë` Zacaría neh˭ gwah˭ ma´ laay˝.
22 Lä˭koo¯ ma´ ya˭hëëy' mo˭so˭ ga˭la' ma´
hlëëyh ' kyaah´ dsa¯. Ga˭lä˭liih¯ dsa¯, he¯
ga˭jëë' Zacaría miih¯ he¯ ga˭mi¯jnää¯ Dio
kiyh' neh˭ gwah˭. Hi˭ ga˭løøy' jmeey' lii¯
kyaah´ gooy¯ ba´. Lä˭ ga˭jäy˝ ja¯ba´ kaay`.
23 Ma¯la˭ ma¯dsëë' jmii´ he¯ ma´ jmeey˭
ta´he' neh˭ gwah¯ ja¯, ngaayh' cha´neh˭
kiyh'.
24 Miih¯ jmii´ ja¯ba´, ma´ ga˭hlääh¯ Eliza-
bet mëy´. Mah' ga˭jäy˝ cha´neh˭ hñaa´ sih¯,
ma´ jmeey˭ huu´dsë¯:
25 "He¯ ba´ che¯ llu' dsë' Dio he¯ ga˭jmeey˝
lä˭la¯ kin˭ mah' mo˭so˭ mi¯kwah' dsa¯ jnä˝."

Ga˭jmeeh' ángel juu' he¯ lä˭chaa¯ Jesús

26 Ma´ ga˭hya¯ jñee˝ sih¯, ga˭chee' Dio
ángel Gabriel he˝ ta˭ jee´ jwii¯ Nazaret he¯
nøø´ hwa' Galilea.
27 Ga˭chee' kih' jaa¯ chih¯më˝ hi¯ sa˭
ga´ ma¯jëë˭ dsa¯ñuuh¯. Hi¯ he˝ ma´ chee¯
María. Ma´ laay' hmooh´ kyaah´ José, jaa¯
dsa¯ñuuh¯ hi¯ ma´ laa' sa´ju¯ kih' David.
28 Ma´ ga˭he' ángel jee´ ma´ gyay' ja¯,
ga˭jäyh˝:
—Jmeen˭ Dio kyah', hne¯ hi¯ na¯jää¯ kyaa'
Dio. Dio kyaah´ hne¯ hi¯ na¯jää¯ jee´ kih'
lä˭jëë˭ dsa¯më˝.
29 Pero ma´ ga˭nuu˝ María he¯ ga˭hlëëh˝
ángel he˝, ga˭hee' ba´ dsëy '. Ma´ jmeey˭
huu´dsë¯, hee¯ na¯ hnøø' jäh˭ he¯ ma¯hlëëh˝
ángel lä˭na¯.
30 He¯ja¯ ga˭jäh´ ángel siiyh˭:
—Ta˭ wa´ gah', María. Ma¯hñah¯ koo¯ he¯
llu' he¯ ma¯kwa´ Dio.

31 Na¹ kąąh¹ jąą˜ gyąąˇ ñąąh˜ hi˜ lä˜chąą˜
kyah¹ hi˜ mi´chęęh¹ Jesús.
32 Hi˜ he´ lęę´ jøøh¹. Jäh˜ dsa˜ kiyh¹, ląąy¹
Joo´ hi˜ gya¹ gyąąh¹ jmɨ˜gyąąˇ. Hi˜ Dio lląąy¹
he˜ lęęy´ rey lla˜ David dsa˜ ma˜gyuh˜
kyąąy¹.
33 Hñii´ bih¹ gyay˜ jmeey¹ hih˜ tąą´ kih¹
lä˜jęę˜ dsa˜ Israel. Sa˜ lląą˜ jih´koh´ he˜
jmeey¹ hih˜ —ga˜jäh´ ángel.
34 Ja˜ga´ ga˜jäh´ María siih˜ ángel he´:
—¿Ha˜ lä˜le´ he˜ la˜, jęęh´ sa˜ ga´ ma˜jęęn˜
dsa˜ñąąh˜?
35 Mah¹ ga˜jęęh˜ ángel juu¹ kiyh¹:
—Jmɨ˜lle´ Na˜jngɨɨ¹ jä˜ nę´ kyah¹. Hi˜ lä˜ja˜
be´ kih¹ hi˜ gya¹ gyąąh¹, jä˜ nę´ kyah¹ mah¹
ląą˜ hne˜ kyąąh´ hih¹ kiyh¹. He˜ja˜ ba´
na˜, gyąąˇ hi˜ lä˜chąą˜ kyah¹ lęęy´ na˜jngęę¹
go˜te˜ hi˜ tęęh¹ dsih´ Joo´ Dio.
36 Lä˜ja˜ ka˜läh´ Elizabet hi˜ te˜juˇ kyah¹
kyąąh´, ga˜hląąyh˜, ma˜ke˜ ma˜gyuyh˜.
Hi˜ ma´ jäh´ dsa˜ kih¹ hi˜ sa˜ kąą¹ gyąąˇ,
ma˜hya˜ jñee´ sih˜ dsaayh´.
37 Jęęh´, ni˜ koo˜ sa˜ cha˜ he˜ jwęęh` kih¹
Dio —ga˜jäh´ ángel.
38 He˜ja˜ ga˜jäh´ María:
—Hii˜ jnä´ la˜ hi˜ nąąh´ kih¹ Dsa˜jøøh¹
jnän`. Wa´ jmeey´ kin˜ lä˜koo˜ ma˜jäh´ na˜.
Ja˜ga´ ngaah¹ ángel kih¹.

Ñee´ María na´jęęy˜ Elizabet

39 Jmɨɨ´ ja˜, ga˜he¹ María jwę¹ ngoo¹
ko˜chih´ ta˜koo˜ jee´ jwɨɨ˜ he˜ hla˜ jee´ moh´
he˜ na˜hęę˜ hwa¹ Judea.
40 Ma´ ga˜llooy¹, ga˜hey¹ cha´neh˜ kih¹
Zacaría mah¹ ga˜jmeey´ Dio kih¹ Elizabet.
41 Lä˜koo˜ ma´ ga˜nuu´ Elizabethe˜
ga˜jmee´ María Dio kiyh¹, koo˜ ba´ ga˜jeh¹
gyąąˇ. Lä˜chąh´ ja˜, ja¹ Jmɨ˜lle´ Na˜jngɨɨ¹ nę´
kih¹ Elizabet.
42 Mah¹ ga˜hlęęyh´ ki˜gąą˜, ga˜jäyh´:
—Na˜jąą˜ ląą¹ hne˜ jee´ kih¹ lä˜jęę˜
dsa˜mę´. Hi˜ na˜jąą˜ ląą¹ gyąąˇ hi˜ kyąąh´.
43 ¿Hii˜ ląą¹ jnä´ mah¹ jä˜ choo¹ Dsa˜jøøh¹
kyąąn˜ ya˜jęę˜ jnä´?
44 Jęęh´, lä˜chąh´ ba´ ma´ ga˜nuun¹
ma˜jmeeh´ Dio kin˜, ma˜jeh¹ gyąąˇ kyąąn˜
hi˜ kyąąn´ la˜, kih¹ he˜ chąąy˜ llu¹.
45 Llu¹ la¹ kyah¹ hne˜, jęęh´ ga˜jmeeh´ dsoo´
lä˜te¹ lä˜koo˜ ga˜jäh´ Dio jmeey¹ kyąąh´ hne˜.

Ga˜hä´ María kway˜ ti´hmaah´ kih¹ Dio

46 Mah¹ ga˜jäh´ María:
Lä˜kąą˜ tuh˜dsën˜ jmeen˜ jąąh˜ kih¹
Dsa˜jøøh¹ kyąąn˜.
47 Peer˜ chąąn˜ llu¹ kyąąh´ Dio hi˜ ląą˜ jnä´.
48 Jęęh´, ga˜jęę¹ bih¹ kih¹ jąą˜ hi˜ hwąą´ hi˜
mi˜tęh¹ kiyh¹.
Na¹ ta˜ cha´nę´, lä˜jęę˜ dsa˜ jäh˜ llu¹ la¹ kin˜.
49 Jęęh´ cha˜miih˜ he˜ jąh˜gąą˜ ga˜jmeey´
kin˜ hi˜ cha˜ ga˜lä˜ję˜ be´ kih¹.
Na˜jngęę¹ go˜te¹ ba´ ląąy¹.
50 Lä˜ñih´ dsëy¹ kih¹ lä˜jęę˜ hi˜ gąyh˜, kih¹ hi˜
chąą˜ na¹, hi˜ lä˜ja˜ kih¹ lä˜jęę˜ hi˜ na¹
ga´ ya˜nää´ ta˜ cha´nę´.
51 Ga˜mi˜jnääy˜ be´ he˜ lla˜dsęę`kih¹ lä˜ję˜.
Ga˜jmeey´ ta˜ koo´ hąąˇdsę˜ kih¹ hi˜ jmąą˜
hñii´ kąąh´.
52 Ga˜hëëy¹ kih¹ hi˜ cha˜ be´ kih¹ jmɨ˜gyąąˇ
la˜ jee´ ma´ tąąyh´ jmeey˜ hih˜.
Høø¹ hi˜ he´, ga˜lląąy¹ lä˜jęę˜ hi˜ hwąą´ ba´.
53 Lä˜jęę˜ hi˜ sa˜ cha˜ he˜ kuh˜, ga˜kwëëyh¹
lä˜ję˜ he˜ jmee˜ bii¹ kiyh¹.
Kih¹ hi˜ cha˜ kuu´ ga˜hëëy¹ kih¹ ta˜jmah¹.
54 Ga˜kway´ be´ kih¹ dsa˜ Israel hi˜ nąąh´
kiyh¹.
Ma˜ra˜ he˜ ga˜lä˜ñih´ dsëy¹,
55 lä˜koo˜ ga˜bąąyh˜ hñiiy´ kih¹ lä˜jęę˜ dsa˜
ma˜gyuh˜ jnän`,
he˜ ga˜løø¹ kih¹ Abraham kyąąh´ lä˜jęę˜
sa´ju˜ kiyh¹ lä˜jiih¹ joh´ jmɨɨ´ cha˜,
ga˜jäh´ María.
56 Jee´ ja˜ ga˜jä´ María kyąąh´ Elizabet koo˜
uu˜ sih˜. Ja˜ga´ ngaayh¹ ta˜ kiyh¹.

Ga˜lä˜chąą˜ Jwąą˜

57 Ma´ ga˜dsęę¹ jmɨɨ´ he˜ lä˜chąą˜ gyąąˇ
kyąą¹ Elizabet, ga˜lä˜chąą˜ jąą˜ gyąąˇ ñąąh˜
kiyh¹.
58 Lä˜jęę˜ hi˜ ma´ tąąh´ jąh˜ kiyh¹ hi˜
lä˜kye˜ hi˜ te˜ju˜ kyąąyh´ ga˜nuuy´ ha˜ lä˜
koh´ sa˜ jąh˜gąą˜ he˜ ga˜jmee´ Dio kih¹
Elizabet. He˜ja˜ ga˜lä˜jęę˜ ba´ dsa˜ he´
ga˜lä˜chąą˜ llu¹ kyąąyh´.
59 Lä˜koo˜ ga˜hya˜ ba´ jñaa¹ jmɨɨ`, ya˜nää¹
dsa˜ mah¹ ga˜tuy´ jmɨ˜ngo¹ kih¹ gyąąˇ lä˜koo˜
tęę ¹ jmee˜ dsa˜ judiu kih¹ gyąąˇ ñąąh˜
kyąą¹. Ma´ hnøø¹ dsa˜ ma´ mi˜chęęy˜ Zacaría
lä˜chęę˜ jmiiy˜.
60 —Sa˜ lä˜chęęy˜ lä˜na˜. Jwąą˜ ba´
lä˜chęęy˜ —ga˜jäh´ chooy¹.
61 Mah¹ ga˜jäh´ dsa˜ siɨyh˜:
—¿He˜la¹ mi´chęęh¹ hnih´ Jwąą˜? Ni˜ jąą˜
hi˜ te˜ju˜ kih¹ kyąąyh´, sa˜ chąą˜ hi˜ chęę˜
lä˜na˜.
62 He˜ja˜ ga˜jmee´ dsa˜ lii˜ kyąąh´ jmiiy˜
ha˜ lä˜ ma´ hnøøy¹ mi˜chęęy˜ gyąąˇ.
63 He˜ja˜ ga˜ngɨɨ´ jmii˜ gyąąˇ koo˜
jwɨ´ hma˜, jee´ ga˜siiy´ lä˜la˜: “Jwąą˜ ba´
lä˜chęęy˜.” Peer˜ ga˜lä˜dsąą˜ dsę¹ lä˜jęę˜
dsa˜ hi˜ ma´ tąąh´ jee´ ja˜.
64 Lä˜chąh´ ja˜ ga˜løø¹ hlëëh˜ Zacaría
ka˜läh´, ga˜kway´ ti´hmaah´ kih¹ Dio.
65 Lä˜jęę˜ dsa˜ hi˜ ma´ tąąh´ koo´ kiyh¹
ga˜lä˜goo˜ dsę¹. Hi˜ lä˜kąą˜ jwɨɨ˜ he˜
tääh´ jee´ moh´ he˜ na˜hęę˜ hwa¹ Judea,
ga˜lä˜nąąh´ ha˜ lä˜ ga˜la¹.
66 Ga˜lä˜jęę˜ dsa˜ hi˜ ga˜nuu´ juu¹ ja˜, ma´
kyey˜ hąąˇdsę˜, ma´ ląąy´:
—¿Hii˜ ba´ lęę´ gyąąˇ na˜? Jęęh´, Dio cheh¹
kyąąyh´.

Su˜ kih¹ Zacaría

67 Jmɨ˜lle´ Na˜jngɨɨ ˈ ja¹ në´ kih¹ Zacaría,
he˜ja˜ na˜ ga˜hyoyh¹ juu¹ he˜ ngëëy¹ jnän`,
ga˜jäyh´:
68 He˜ ba´ che˜ llu̱u̱¹ Dsa˜jøøh¹ jnän`, hi̱˜ la̱a̱¹
Dio kya̱a̱¹ jnäähˈ dsa˜ Israel,
jëëh´, ma˜jay˜ mah¹ lä̱ä̱y¹ dsa˜ kya̱a̱y¹.
69 Ga˜kwa̱a̱y¹ ja̱a̱˜ hi̱˜ cha˜ be´ kih¹ mah¹
lä̱ä̱y¹ jne´.
Ga˜hña̱a̱y¹ ja̱a̱˜ kih¹ jee´ lä˜jëë˜ sa´ju̱˜ kih¹
David hi̱˜ ma´ jmee˜ ta´he¹ kiyh¹.
70 Ga˜jmee´ Dio ja̱˜ba´lä˜ko̱h´ ga˜jäyh´lä˜ ma´
to˜në´ ta˜la˜ kih¹ dsa˜ hi̱˜ na˜jngëë¹
kya̱a̱y¹ hi̱˜ ga˜ngëë¹ juu¹ kiyh¹ llo´joo¹.
71 Ga˜jäyh´, lä̱ä̱y¹ jne´ kih¹ lä˜jëë˜ hi̱˜ na˜høøh´
jnän`.
Hi˜ lä˜ja̱˜ lä̱ä̱y¹ jne´ kih¹ lä˜jëë˜ hi̱˜ sa˜ hnää¹
jne´.
72 Lä˜ñih´ dsëy¹ kih¹ dsa˜ ma˜gyu̱h˜ jnän`hi̱˜
ma´ cha̱a̱˜ llo´joo¹.
Ma˜ra˜ he˜ mi˜te¹ bih¹ hmooh´ na˜jngɨɨ¹ he˜
ga˜jmeey´ ja̱˜.
73 Mi˜tey¹ hmooh´ he˜ ga˜tä̱ä̱y˜ hñiiy´ jmeey¹
kya̱a̱h´ Abraham dsa˜ ma˜gyu̱h˜
jnän`mah¹ le̱e̱´ jne´ kwa̱a̱t˜ kih¹ Dio.
74 Hi̱˜ he´ lä̱ä̱¹ jne´ kih¹ lä˜jëë˜ hi̱˜ na˜høøh´
jnän`,
mah¹ sa˜ hɨɨ¹ goo˜ jnän`ni˜ miih˜ jee´ hnäähn´
Dio.
75 Lä˜ja̱˜ dsa´tooh´ jne´ na˜jngëën ˈ hi˜ llu̱u̱¹
jne´ cha´nëy´ lä˜jiih¹ jmɨɨ´ cha̱a̱˜ jne´.
76 Hne˜ gyu̱u̱˜ kya̱an˜, lloo˜ ko̱o̱˜ jmɨɨ´ jäh˜
dsa˜ kyah¹ la̱a̱h¹ ja̱a̱˜ hi̱˜ ngëë˜ juu¹
kih¹ Dio.
Jëëh´, hne˜ goh¹ ta˜ cha´në´ kih¹ Dsa˜jøøh¹
jnän`mah¹ mi˜lluuh`jwë¹ kiyh¹.
77 Lä˜ja̱˜ lä˜ñe˜ dsa˜gooh´ ha˜ lä˜ jee´ lä̱ä̱y´
kih¹ dso´kye˜,
jëëh´ Dio ko̱o̱˜ dsë¹ kiyh¹.
78 Jëëh´, lä˜jnä´ ba´he˜ lä˜ñih´ dsë¹ Dio kya̱a̱h´
jne´.
He˜ jmeey¹ jee´ jnän`, la¹ lä˜ko̱h´ jmëë¹ kih¹
hyoo˜ he˜ choo¹ në´ jnän`lä˜ ga˜të´
gyuuh¹.
79 Chooy¹ wa´je˜ kih¹ hi̱˜ tä̱ä̱h´ jee´ na˜ho̱o̱˜
jee´ hii´ goo˜ ju̱u̱y´.
Lä˜ja̱˜ mi˜jnääy˜ ha˜ lä˜ jee´ hɨɨ ˈ tii´ jnän`,
ga˜jäh´ Zacaría.
80 Ga˜lø̱ø¹ dsa˜kwa̱a̱˜ gyu̱u̱˜, lä˜ja̱˜ ka˜läh´
huu´dsë˜ llu¹ kiyh¹ ma´ dsa˜kwa̱a̱˜ kya̱a̱yh´.
Ma´ ga˜kwa̱a̱y¹, ngooy¹ ta˜ hwa¹ ki̱i̱˜, jee´
sa˜ kwa˜ ni˜ miih˜, lä˜jiih¹ ga˜lloo¹ jmɨɨ´ he˜
ga˜mi˜jnääy˜ hñiiy´ kih¹ dsa˜ Israel.

2

Ga˜lä˜cha̱a̱˜ Jesús
(Mt. 1:18-25)

1 Ji̱˜ñe˜ ja̱˜, ga˜jmee´ Augusto rey to˜në´
mada˜ lla˜lle̱e̱¹ lä˜jëë˜ dsa˜ je˜, lä˜ka̱a̱˜ jee´
ma´ jmeey˜ hih˜.
2 He˜ ja̱˜ la¹ to˜në´ je˜ he˜ ga˜chooyh¹ kih¹
dsa˜, lä˜ko̱o̱˜ ma´ la̱a̱¹ Cirenio lle´moh´ hwa¹
Siria.
3 He˜ja̱˜ ga˜lä˜jëë˜ ba´ dsa˜ ga˜nääy¹ ta˜
jwɨɨ˜ jee´ tëëy˜ lla˜lle̱e̱y¹ je˜.
4 He˜ja̱˜ ya˜hëë¹ José jee´ jwɨɨ˜ Nazaret he˜
nøø´ hwa¹ Galilea ngooy¹ ta˜ hwa¹ Judea jee´
jwɨɨ˜ kih¹ David he˜ che̱e̱˜ Belén. Jëëh´, José
ma´ la̱a̱¹ sa´ju̱˜ kih¹ David.
5 Ñeey´ ga˜lla˜lle̱e̱y¹ hñiiy´ je˜ ko̱˜jøh´
kya̱ah´ María hi̱˜ kya̱ah´ ma´ la̱ay¹ hmooh´
je̱e̱y¹ gooy˜. Hi˜ María he´ ma´ kya̱a̱y´ gyu̱u̱˜.
6 Ta´ko̱˜jiih¹ ma´ tä̱ä̱yh´ jee´ jwɨɨ˜ ja̱˜,
ga˜dsëë¹ jmɨɨ´ lä˜cha̱a̱˜ gyu̱u̱˜ kya̱a̱¹ María.
7 Jee´ jwɨɨ˜ ja̱˜ ga˜lä˜cha̱a̱˜ gyu̱u̱˜ ñuuh˜
to˜në´ kya̱a̱y¹. Mah¹ ga˜bä̱ä̱yh˜ gyu̱u̱˜
wa´sɨɨh´. Ga˜kya̱a̱y˜ neh˜ na´moo´ jee´ ma´
kuh˜ jah´, kih¹ he˜ sa˜ ma´ joo˜ cha´neh˜ jee´
tä̱ä̱h´ dsa˜.

Ga˜lä˜jnää´ ángele kih¹ dsa˜ hi̱˜ ma´ hä̱ä̱˜ jah´

8 Koo´ jee´ jwɨɨ˜ ja̱˜, ma´ tä̱ä̱h´ dsa˜ hi̱˜ ma´
hä̱ä̱˜ jah´ kya̱a̱¹ ta˜la˜ hwë¹.
9 Ni˜ sa˜ ga˜lä˜liih˜ gyih¹, ga˜lä˜jnää´ kiyh¹
ja̱a̱˜ ángel kya̱a̱¹ Dsa˜jøøh¹ jnän`. Ga˜lä˜jnää´
jëë˜ ñih¹ wa´je˜ kih¹ Dio lä˜ku´ lä˜jii¹ kiyh¹.
Peer˜ ga˜jwa̱a̱h¹ dsa˜ he´.
10 Pero ángel ga˜jäh´ sɨɨyh˜:
—Ta˜ wa´ ga̱h¹ hnäh´. Jëëh´, ma˜jan˜ kye̱n´
juu¹ he˜ jmee¹ jëë˜ jwërte dsë¹ lä˜jëë˜ dsa˜.
11 Na¹ ma˜lä˜cha̱a̱˜ kyah¹ hnäh´ jee´ jwɨɨ˜
kih¹ David ja̱a̱˜ hi̱˜ lä̱ä̱¹ hnäh´. Hi̱˜ he´ he´
Cristo, Dsa˜jøøh¹ jnän`.
12 Lä˜la˜ jmee¹ lii˜ kyah¹ hnäh´ kih¹ gyu̱u̱˜
he´. Na˜bä̱ä̱yh˜ wa´sɨɨh´ na˜kya̱a̱y¹ neh˜
na´moo´ jee´ kuh˜ jah´ —ga˜jäh´ ángel.
13 Lä˜cha̱h´ ja̱˜ ga˜lä˜jnää´ koo´ kih¹ ángel
he´, jwëë´ ga´ ángele hi̱˜ cha̱a̱˜ gyuuh¹ hi̱˜ ma´
hä˜ kih¹ Dio, ma´ jäyh´:
14 ¡He˜ ba´ che˜ jøh¹ga̱a̱˜ Dio hi̱˜ gya¹ gyuuh¹!
Wa´ hii´ tii´ kih¹ dsa˜ jmɨ˜gyuu˜ hi̱˜ jmee˜ lä˜
hnøø¹ Dio.
15 Lä˜ko̱o̱˜ ma´ ga˜nää`lä˜jëë˜ ángele he´
gyuuh¹, dsa˜ hi̱˜ ma´ hä̱ä̱˜ jah´ kya̱a̱¹ he´
ga˜jäyh´ sɨɨyh˜ dsa˜kya̱a̱yh´:
—Ma`jne´ ja̱˜ ta˜ Belén, ma˜jëë´ jne´ ko̱o̱˜
ha˜ lä˜ ma˜la˜, lä˜ko̱h´ juu¹ he˜ ma˜nuu´ jne´
kih¹ Dsa˜jøøh¹ jnän`.
16 He˜ja̱˜ ga˜nääy¹ ko˜chih´, ga˜jnä̱ä̱yh˜
María kya̱a̱h´ José. Jee´ ja̱˜ ga˜jëëy¹ na˜kya̱a̱¹
gyu̱u̱˜ neh˜ na´moo´ jee´ ma´ kuh˜ jah´.
17 Lä˜ko̱o̱˜ ma´ ga˜jëëy¹ gyu̱u̱˜, ga˜ta̱a̱yh`
jmeeyh˜ juu¹ ha˜ lä˜ ga˜jäh´ ángel kih¹ gyu̱u̱˜.
18 Peer˜ ga˜lä˜dsa̱a̱˜ dsë¹ lä˜jëë˜ dsa˜ hi̱˜
ga˜nuu´ juu¹ kih¹ hi̱˜ ma´ hä̱ä̱˜ jah´ kya̱a̱¹ he´.
19 Pero María ngoo¹ ba´ dsooh˜ dsëy¹ hi˜
kye̱y˜ huu´dsë˜ kih¹ lä˜jë˜ he˜ ga˜nuuy´ ja̱˜.
20 Dsa˜ hi̱˜ ma´ hä̱ä̱˜ jah´ he´ ga˜nääy`
jmeey˜ juuh˜ kih¹ Dio, hi˜ ma˜lä˜häy˜ kiyh¹,
kih¹ lä˜jë˜ he˜ ga˜nuuy´ hi˜ lä˜jë˜ he˜ ga˜jëëy¹.

Jëëh´, ma˜ra˜ he˜ ga˜la¹ ba´ lä˜kǫǫ˜ te¹ he˜ ga˜jäh´ ángel siiyh˜.

Ga˜jääy¹ Jesús jee´ ma´ chih¹ gwah˜ juuh˜

21 Ma´ ga˜të´ jñaa¹ jmii¹, ga˜tuy´ jmi˜ngo¹ kih¹ gyuu˜ mah¹ ga˜mi˜chęęy˜ Jesús, ja˜ba´ jmii˜ he˜ ga˜jäh´ ángel lä˜chęęy˜, jää¹ ja˜ga´ lä˜dsaah´ María.

22 Ma´ ga˜dsëë¹ jmii´ he˜ ga˜mi˜llǫǫ¹ cho¹jmiiy˜ hñiiy´ lä˜hih˜ kih¹ ley kih¹ Moisé, ga˜jääy¹ gyuu˜ ta˜ Jerusalén mah¹ taayh˜ goo˜ Dio.

23 (Ga˜jmeey´ lä˜ja˜, jëëh´ në´ ley kih¹ Dsa˜jǫǫh¹ jnän\ jäh´ lä˜la˜: "Lä˜jëë˜ gyuu˜ ñuuh˜ hi˜ to˜në´ la¹ kwaat˜ laa¹ kyaa¹ Dio ba´.")

24 He˜ja˜ na´nääy¹ na´jmeey´ lä˜kǫǫ˜ lle\ ley kih¹ Dio he˜ jäh´: kwaah¹ kǫǫ˜ gyaah˜ cha´bë˜ o kǫǫ˜ gyaah˜ cha´juu˜.

25 Ji˜ñe˜ ja˜, ma´ gya¹ jwii˜ Jerusalén jaa˜ dsa˜ hi˜ ma´ chęę˜ Simeón. Dsa˜ he´ ma´ laa¹ jaa˜ hi˜ llǫǫ¹, ma´ hnaayh˜ Dio, ma´ kyęy˜ o˜jǫh˜ dsë˜ lloo˜ kǫǫ˜ jmii´ lää´ dsa˜ Israel. Hi˜ ma´ kyaayh´ Jmi˜lle´ Na˜jngii¹.

26 Jmi˜lle´ Na˜jngii¹ ga˜mi˜jnää˜ kiyh¹ he˜ sa˜ juuy´ ta´kǫ˜jiih¹ sa˜ ma˜jëëy˜ hi˜ na˜hñaa´ kyaa¹ Dio.

27 Ga˜jøø¹ Jmi˜lle´ Na˜jngii¹ kih¹ Simeón he˜ ngooy¹ ta˜ jee´ chih¹ gwah˜. Ja˜ba´ hor˜ ja˜ ga˜lloo¹ cho¹jmii˜ Jesús na´jääy˜ gyuu˜ kyaay¹ gwah˜ mah¹ le´ kiyh¹ lä˜kǫǫ˜ tëë¹ dsa˜ jmee˜ lä˜kǫǫ˜ jäh´ ley.

28 Jee´ ja˜ ga˜ęę¹ Simeón he´ gyuu˜, mah¹ ga˜kway´ ti´hmaah´ kih¹ Dio, ga˜jäyh´:

29 Dsa˜jǫǫh¹ kyaan˜, na¹ ma˜dsëë¹ jmii´ ki˜ jnä´ hi˜ jmee˜ ta´he¹ kyah¹ ya˜hëën¹ jmi˜gyuu˜ la˜, lä˜kǫǫ˜ ga˜chiih´ jnä´.

30 Jëëh´, ma˜tëën´ ma˜jëën˜ hi˜ ma˜chęęh¹ mah¹ lääy¹ dsa˜.

31 Hi˜ he´ ga˜mi˜llǫǫh\ to˜lo˜ në´ ga˜lä˜jëë˜ dsa˜ hi˜ chaa˜ hwa¹ la˜.

32 Laay¹ lä˜kǫǫ˜ wa´je˜ he˜ lä˜jnä´ kih¹ hi˜ sa˜ laa¹ judiu.

Hi˜ kih¹ wa´je˜ ja˜ jä¹ jǫǫh¹ dsa˜ Israel hi˜ laa¹ kyaah¹, ga˜jäh´ Simeón.

33 Peer˜ ga˜lä˜dsaa˜ dsë¹ José kyaah´ María ma´ ga˜nuuy´ lä˜jë˜ he˜ ma´ hlëëh˜ Simeón kih¹ gyuu˜.

34 Mah¹ ga˜mi˜jää¹ Simeón cho¹jmii˜ gyuu˜, ga˜jäyh´ siiyh˜ María:

—Jëë\ da´, gyuu˜ la˜ ma˜na˜hñaa´ jmeey¹ tëh¹ jwëë´ dsa˜ Israel, hi˜ lä˜ja˜ jmeey¹ dsa˜jęęh˜ jwëë´ ka˜läh´. Ma˜na˜hñaay´ jmeey¹ lii˜ laay¹ kyaah´ Dio, pero sa˜ lä˜hnää¹ dsih´.

35 Hi˜ kyah¹ le´ lä˜kǫh´ he˜ dsa˜hiih\ ñe ¹tuuh˜ neh˜ tuh˜hoh´. Hi˜ mi˜jnääy˜ ha˜ lä˜ la¹ huu´dsë˜ kih¹ jwëë´ dsa˜ —ga˜jäh´ Simeón.

36 Ja˜ba´ jee´ ja˜ ma´ hää´ ka˜läh´ jaa˜ dsa˜më´ hi˜ ma´ chęę˜ Ana jǫ˜mii˜ Fanuel. Dsa˜më´ he´ ma´ ngëë˜ juu¹ kih¹ Dio. Ma´ laay¹ sa´ju˜ kih¹ Aser jǫǫ´ Jacob. Ma˜gyuh˜ jwërte dsa˜më´ he´. Gyii¹ ji˜ñe˜ ba´ ga˜gyay˜ kyaah´ dsa˜ñuuh˜ kyaay¹.

37 Ma˜hya˜ tǫ˜lo˜gya´ na˜dsë˜ gyii´gya´ kyę´ ji˜ñe˜ he˜ ga˜jäy´ hnëëy´. Sa˜ ma´ dsa˜hlääyh˜ ma´ dsooy˜ jee´ chih¹ gwah˜, lä˜jmii¹ lä˜hwë¹ ma´ hnaayh˜ Dio. Joh´ jiih˜ sa˜ga˜tuy¹ kuh˜hiyh˜ ma´ chuuy´ kyaah´ Dio.

38 Ja˜ba´ hor˜ ja˜ ja¹ dsa˜më´ he´ chuh˜ kih¹ cho¹jmii˜ gyuu˜, mah¹ ga˜løøy¹ kway˜ ti´hmaah´ kih¹ Dio. Hi˜ ma´ hlëëyh˜ kih¹ gyuu˜ Jesús, cha´në´ lä˜jëë˜ hi˜ ma´ tääh´ jøø˜ lih´ ba´ lää¹ Dio dsa˜ hi˜ chaa˜ Jerusalén.

39 Ma˜la˜ ma˜mi˜tęh¹ cho¹jmii˜ gyuu˜ lä˜kǫh´ lle\ ley kih¹ Dio, ga˜nääy\ ta˜ jwii˜ Nazaret he˜ nøø´ hwa¹ Galilea.

40 Kǫǫ˜ jmii´ kǫǫ˜ jmii´ ma´ dsa˜kwaa˜ gyuu˜, hi˜ cha˜ga´miih˜ be´ ma´ dsa˜lä˜cha˜ kiyh¹, hi˜ lä˜ja˜ huu´dsë˜ llu¹ kiyh¹ ma´ dsa˜kwaa˜ kyaayh´. Ha˜ kǫh´ sa˜ ga˜mi˜jää¹ Dio gyuu˜ kyaa¹.

Lä˜ mäh¹ Jesús ga˜jä´ jee´ kih¹ ta˜jwoh¹ kyaa¹ ley

41 Ga˜lä˜jë˜ ji˜ñe˜ ba´ ma´ dsoo˜ cho¹jmii˜ Jesús ta˜ Jerusalén ma´ të˜ jmii´ he˜ kuh˜ dsa˜ judiu borrego mäh¹.

42 Ma´ ga˜hya˜ Jesús gya˜tǫ´ ji˜ñe˜, ga˜nääy¹ ka˜läh´ jmii´ lä˜kǫǫ˜ tëë¹ dsa˜ jmee˜.

43 Ma˜la˜ ma˜goh˜ jmii´ ga˜nää\ cho¹jmiiy˜ ta˜ kih¹, ni˜ sa˜ liih˜ gyih¹ ga˜jä´ Jesús jwii˜ Jerusalén.

44 Ma´ jmeey˜ huu´dsë˜, hää´ Jesús jee´ kih¹ dsa˜ hi˜ ga˜nää\ cha´jwë¹ ja˜. Lä˜taa¹ jmii´ ga˜taayh\ jwë¹, ja˜ga´ ga˜hnaayh˜ jee´ kih¹ dsa˜ hi˜ chaa˜ kyaay¹, hi˜ lä˜ja˜ jee´ kih¹ dsa˜ hi˜ kyuuy˜ ka˜läh´.

45 Ma´ sa˜ ga˜jnääyh˜, ga˜këyh¹ ka˜läh´ ta˜ Jerusalén na´hnääyh˜.

46 Ga˜të´ hnë˜ jmii´, ja˜ga´ ga˜jnääyh˜ Jesús jee´ chih¹ gwah˜ na˜gyay¹ jee´ kih¹ ta˜jwoh¹ kyaa¹ ley, ma´ nuuy˜ ha˜ lä˜ hlëëh˜ dsa˜ he´ hi˜ Jesús ma´ ngii˜ juu¹ kiyh¹ ka˜läh´.

47 Lä˜jëë˜ hi˜ ma´ tääh´ nuu˜ kiyh¹ ma´ dsaa˜ dsëy¹ ha˜ kǫǫ˜ sa˜ ma´ kyuuh˜ Jesús hi˜ lä˜ja˜ kih¹ juu¹ he˜ ma´ jęęyh˜ ja˜.

48 Ma´ ga˜jëë¹ cho¹jmiiy˜, ga˜lä˜dsaa˜ dsëy¹, mah¹ ga˜jäh´ María siiyh˜:

—Gyuu˜ kyaan˜, ¿he˜la¹ ma˜jmeeh´ lä˜na˜ kyaa¹ jnääh¹? Ha˜ kǫh´ sa˜ lle\ dsën˜ kyaah´ Tää\ kyaah¹ jee´ ga˜nøø´ jnääh¹ hnääh˜ jnääh¹ hne˜.

49 He˜ja˜ ga˜jęęh˜ Jesús juu¹ kiyh¹:

—¿He˜la¹ ga˜nää´ hnäh´ hnaah˜ jnä´? ¿Che´ sa˜ ñeh´ hnäh´ he˜ ga˜tëën´ mí´ten\ kin˜ kyaah´ Tää\ kyaan˜?

50 Pero sa˜ ga˜lä˜ngëë´ cho¹jmiiy˜ he˜ ga˜hlëëyh´ lä˜ja˜.

51 Ja˜ga´ ya˜hëëy¹ mah¹ ga˜nääy\ kǫ˜jǫh´ kyaayh´ ta˜ Nazaret. Jee´ ja˜ ga˜mi˜tey¹ ga˜lä˜jë˜ ba´ he˜ ma´ jäh´ cho¹jmiiy˜. Hi˜ María ngoo¹ ba´ dsooh˜ dsëy¹ lä˜jë˜ juu¹ he˜ ga˜nuuy´.

52 Hi˖ Jesús kǫǫ˜ jmɨɨ´ kǫǫ˜ jmɨɨ´
dsa˜lä˜jøøh' gyih'. Lä˖ja˜ cha˜ga´miih˜
dsa˜lä˜kyɯɯyh˜ kǫǫ˜ hä´ kǫǫ˜ hä´. Ma´ tɨh˜
dsë' Dio lä˖jë˖ he˜ ma´ jmeey˖, hi˖ lä˖kye˜
dsa˜ ka˜läh´ ma´ tɨh˜ dsë'.

3

Ga˜løø' Jwąą˜ kwa˜ juu'
(Mt. 3:1-12; Mr. 1:1-8; Jn. 1:19-28)

1 Ma˜hya˜ gya˖hña´ ji˜ñe˜ ląą' Tiberio rey
to˜në´. Ji˜ñe˜ ja˜ ma´ ląą ' Poncio Pilato
lle´moh´ hwa' Judea. Herode ma´ ląą ' ta´
hwa' Galilea, Felipe øøyh˜ ma´ ląą' ta´ hwa'
Iturea kyąąh´ hwa' Traconite. Lisania ma´
ląą' ta´ hwa' Abilinia.

2 Ja˜ba´ ji˜ñe˜ ja˜, Aná kyąąh´ Caifá ma´ ląą
' jmi˜dsa˜ kąąh´. Lä˖ ma´ja˜ ga˖hlëëh´ Dio
kyąąh´ Jwąą˜ jǫǫ´ Zacaría lä˖kǫǫ˜ ma´ gyay'
hwa' Iui˜ jee´ sa˖ kwa˖ ni˖ miih˜.

3 He˜ja˜ ma´ dsooy˜ lä˖kąą˜ jee´ la'
cha´hoo´ jmɨɨ˜ Jordán ma´ dsa˜kway˖ juu'
he˜ sąą˖ dsa˜ jmɨɨ˜ hi˖ ga˖hlëëyh' dsa˜ mah'
wa´ dsa˜jeeyh˜ kyąąh´ Dio mah' kǫǫ˖ Dio
dsë' kih' dso´kye˜ kiyh'.

4 Lä˖ja˜ ga˖lä˖te' lä˖kǫǫ˜ na˜sɨɨ˜ juu' he˜
ga˖hlëëh´ Isaía hi˜ ga˖ngëë' juu' kih' Dio
llo´joo', ga˖jäyh´:
Kii˜ nɯɯh˖ kǫǫ˜ lle´ he˜ hlëëh˖ hwa' kii˖ jee´
sa˖ kwa˖ ni˖ miih˜:
“Mi˜llu`hnäh´ jwë' kih' Dsa˜jøøh' jnän`,
mi˜llɯɯ` hnäh´ hñaah' mah' heeh´ hnih´
wa´ra˜ ga˖të´ jee´ jäy˖.

5 Lä˖kąą˜ jee´ la' cha´gwaa˜ hnøø' kąh˖
gwaah´,
hnøø' lii´ kǫǫ˜ mëë˜ moh´ jee´ la' cha´sɨɨ˜.
Jwë' jlɯ˜gyeh˜ hnøø' lii´ kǫ˜dsoo´.
Jwë' he˜ la' ta˜juh˜, hnøø' lii´ kǫǫ˜ mëë˜ ba´.

6 Ma´ja˜ ga´ jëë' lä˖jëë˖ dsa˜, ha˜ lä˖ läą' Dio
jne´ ta˖la˖ kih' hi˜ jä˖˜”, ga˖jäh´ Isaía.

7 He˜ja˜ lä˖la˜ ga˖jäh´ Jwąą˜ sɨɨh˖
ga˖lä˖jëë˖ hi˜ na´nää' ma´ sąą˖ jmɨɨ˜:
—Hnäh´ ląąh' lä˖kǫh´ mɨɨh˜ hi˜ kyɯɯ˖. ¿Hii˜
ma˜sɨɨh˖ hnäh´ he˜ läąąh´ hnäh´ hñaah' kih'
he˜ wɨɨ´ he˜ na' ga´ jä˖?

8 To˜në´ da´ mi˜jnää' hnäh´ he˜ ma˜tɯh'
hnäh´ jwë´ hlɨɨh' mah' jmeeh' hnäh´ he˜
llu' jmah' ba´, ja˜ga´ la' dsoo´ he˜ ma˜jeeh˜
hnäh´ kyąąh´ Dio. Mo˖to˖ jmee˜ hnäh´
hɯɯ´dsë˜ läąąh´ hnäh´ lä˖llu' he˜ jwah´ hnäh´:
“Abraham ba´ ląą ' tää` jnän`.” Jëëh´ jnä´
jwahn˖, lih˖ ba´ Dio jmee' hwëë˖ sa´ju˜ kih'
Abraham lä˖kye˜ kih' kɯɯ´ la˜.

9 Hee˜ ñe 'läh˜ ma˜kye˜ ma˜na´llu` hɯɯ´
hma˜. Lä˖jë˖ chaah' hma˜ he˜ sa˖ llu' mɨɨ
' kih', he˜ ja˜ dsa˜tu` mah' dsoo' cha´je˜ —
ga˖jäh´ Jwąą˜.

10 Lä˖jëë˖ ba´ dsa˜ ma´ ngɨɨ˖ juu' kiyh', ma´
jäyh´:
—¿Ha˜ lä˖ jmee´ jnääh' ja˜?

11 Mah' ga˖jeeyh˜ kih' dsa˜, ga˖sɨɨyh˖:
—Hnäh´ hi˜ cha˜ to˜ lëë` hmɨɨh˜ kih',
kwëëh` kǫǫ˜ hi˜ sa˖ cha˜ kih'. Hi˖ hnäh´ hi˜
kuh˜hih˜ llu', kwëëh` miih˜ hi˜ jmee˖ bii'
kih'.

12 Hi˖ na´nää' ka˜läh´ hi˜ kǫǫ' ku´sɨh˜ mah'
sąąy˖ jmɨɨ˜. Mah' ga˖sɨɨyh˖ Jwąą˜:
—Ta˜jwoh', hi˖ jnääh', ¿ha˜ lä˖ jmee´ jnääh'
ka˜läh´?

13 Mah' ga˖jäh´ Jwąą˜ sɨɨyh˖:
—Lä˖kǫǫ˜ te' lle` kih' ba´ kǫǫh' hnäh´ kih'
dsa˖.

14 Hløø´ ka˜läh´ ga˖ngɨɨ´ juu' kiyh':
—¿Ha˜ ga´ jnääh' na˖, ha˜ lä˖ jmee´ jnääh'
ja˜?
Mah' ga˖jäyh´:
—Ta˖ jøøh` hnäh´ dsa˜ mah' jñuuh´ hnäh´
he˜ cha˜ kiyh', ni˖ ta˖ hnëë˖ hnäh´ dsa˜ hi˜
sa˖ ää˜ dsoo´ kyąąh´ juu' ta˜juu'. Heeh` ba´
hnäh´ lä˖kǫǫ˜ te' he˜ lëh' hnäh´.

15 Peer˖ lä˖jëë˖ dsa˜ judiu ma´ hnøø'
wa´ra˜ jäh´ kih' ma˜lloo' ba´ jmɨɨ´ he˜ läąąy´,
he˜ja˜ ma´ jmeey˖ hɯɯ´dsë˜ che´ he´ ba´
Jwąą˜ na˜ hi˜ ląą' Cristo hi˜ na˜hñąą´ kyąą'
Dio.

16 Ga˖jäh´ Jwąą˜ ga˖sɨɨh˖ lä˖jëë˖ dsa˜ he´:
—Ma˖ra˖ ju'dsoo´ jwëëhn˜ hnäh´, jnä´
chąąn´ dsa˜ jmɨɨ˜ kyąąh´ jmɨɨ˜ ba´. Pero jä˖
jąą˜ hi˜ jøøh' ga´ lä˖kǫh´ ga´ jnä´. Hi˖ ni˖
sa˖ të´dsëën' chiihn´ mah' llen` loo˜ he˜ hä´
tɨɨy´. Hi˜ he´ chąą' hnäh´ jmɨɨ˜ kyąąh´ Jmɨ˜lle´
Na˜jngɨɨ', hi˖ kyąąh´ je˜ ka˜läh´.

17 Hii˜ cheh' mi˜llu' mɨ'trigo, ma˜chǫǫyh˜
he˜ kyąąh´ jwäy '. Ma˜la˖ ma˜kǫǫy' mɨ
'trigo kiyh', llay' llu', ja˜ga´ jëy' wa´hløø˜ kih'
kyąąh´ je˜ he˜ mo˖so˖ hɯɯ˜ jih´kǫh´.

18 Hi˖ ga˖hlëëyh' dsa˜ kyąąh´
cha˜ga´miih˜ juu' he˜ ga˖mi˖jnääy˜ ha˜ lä˖
la' ju'hmëë´ he˜ ma´ kway˖.

19 Hi˖ ga˖jɯɯyh' kih' Herode hi˜ ma´ ląą
' ta´, kih' he˜ ma´ kyąąyh´ Herodía më´ Fe-
lipe, he´ ba´ dsa˜ñɯɯh˜ øøyh˜. Hi˖ ga˖jɯɯyh'
kih' Herode, kih' ga˖lä˖jë˖ he˜ hlɨɨh' he˜ ma´
jmeey˖.

20 Hi˖ këë˜ ga´ ga˖bäąąh˜ Herode jyoh´
dsoo´, heh' he˜ ga˖tąąyh˜ Jwąą˜ neh˖ñe'.

Ga˖sąą˜ Jesús jmɨɨ˜
(Mt. 3:13-17; Mr. 1:9-11)

21 Kǫǫ˜ jmɨɨ´ lä˖ ma´ cheh' Jwąą˜ chąą˜ dsa˜
jmɨɨ˜, Jesús ka˜läh´ ga˖sąą˜ jmɨɨ˜. Ta´kǫ˜jiih'
ma´ ngɨɨ˖ Jesús kiyh' kih' Dio ga˖na´ gyɯɯh'
jmɨ˜gyɯɯ˖.

22 Hi˜ ga˖jyoo' në´ kiyh' Jmɨ˜lle´ Na˜jngɨɨ
', ga˖lä˖jnääy´, ląąy' lä˖kǫh´ jąą˜ juu˜.
Lä˖chąh´ ja˜ ga˖lä˖nɯɯh´ kǫǫ˜ juu' he˜ ja'
gyɯɯh' he˜ ma´ jäh´:
—Hne˜ ląąh' gyɯɯ˜ kyąąn˖ hi˜ hnaan˖.
Peer˖ chąąn˜ llu' kyąąh´ hne˜.

Jee´ la˜ na˜sɨɨ˜ jmɨɨ˜ kih' dsa˜ ma˜gyɯh˜
kyąą' Jesús
(Mt. 1:1-17)

23 Ma´ häąą´ Jesús kǫǫ˜ gyii´gya´ ji˜ñe˜ ma´
ga˖løøy' kway˖ juu'. Ma´ jmäąą˜ dsih´ ląąy'
jǫǫ´ José. José he´ ma´ ląą' jǫǫ´ Elí.

24 Elí heˇ maˊ lạạˈ joọˇ Matat. Matat heˇ maˊ
lạạˈ joọˇ Leví. Leví heˇ maˊ lạạˈ joọˇ Melqui.
Melqui heˇ maˊ lạạˈ joọˇ Jana. Jana heˇ maˊ
lạạˈ joọˇ José.
25 José heˇ maˊ lạạˈ joọˇ Matatía. Matatía
heˇ maˊ lạạˈ joọˇ Amó. Amó heˇ maˊ lạạˈ joọˇ
Nahum. Nahum heˇ maˊ lạạˈ joọˇ Esli. Esli
heˇ maˊ lạạˈ joọˇ Nagai.
26 Nagai heˇ maˊ lạạˈ joọˇ Maat. Maat heˇ
maˊ lạạˈ joọˇ Matatía. Matatía heˇ maˊ lạạˈ joọˇ
Semei. Semei heˇ maˊ lạạˈ joọˇ José. José heˇ
maˊ lạạˈ joọˇ Judá.
27 Judá heˇ maˊ lạạˈ joọˇ Joana. Joana
heˇ maˊ lạạˈ joọˇ Resa. Resa heˇ maˊ lạạˈ
joọˇ Zorobabel. Zorobabel heˇ maˊ lạạˈ joọˇ
Salatiel. Salatiel heˇ maˊ lạạˈ joọˇ Neri.
28 Neri heˇ maˊ lạạˈ joọˇ Melqui. Melqui heˇ
maˊ lạạˈ joọˇ Adi. Adi heˇ maˊ lạạˈ joọˇ Cosam.
Cosam heˇ maˊ lạạˈ joọˇ Elmodam. Elmodam
heˇ maˊ lạạˈ joọˇ Er.
29 Er heˇ maˊ lạạˈ joọˇ Josué. Josué heˇ maˊ
lạạˈ joọˇ Eliezer. Eliezer heˇ maˊ lạạˈ joọˇ
Jorim. Jorim heˇ maˊ lạạˈ joọˇ Matat.
30 Matat heˇ maˊ lạạˈ joọˇ Leví. Leví heˇ maˊ
lạạˈ joọˇ Simeón. Simeón heˇ maˊ lạạˈ joọˇ
Judá. Judá heˇ maˊ lạạˈ joọˇ José. José heˇ
maˊ lạạˈ joọˇ Jonán. Jonán heˇ maˊ lạạˈ joọˇ
Eliaquim.
31 Eliaquim heˇ maˊ lạạˈ joọˇ Melea. Melea
heˇ maˊ lạạˈ joọˇ Mainán. Mainán heˇ maˊ lạạ
ˈ joọˇ Matata. Matata heˇ maˊ lạạˈ joọˇ Natán.
32 Natán heˇ maˊ lạạˈ joọˇ David. David heˇ
maˊ lạạˈ joọˇ Isaí. Isaí heˇ maˊ lạạˈ joọˇ Obed.
Obed heˇ maˊ lạạˈ joọˇ Booz. Booz heˇ maˊ
lạạˈ joọˇ Salmón. Salmón heˇ maˊ lạạˈ joọˇ
Naasón.
33 Naasón heˇ maˊ lạạˈ joọˇ Aminadab.
Aminadab heˇ maˊ lạạˈ joọˇ Aram. Aram heˇ
maˊ lạạˈ joọˇ Esrom. Esrom heˇ maˊ lạạˈ joọˇ
Fare. Fare heˇ maˊ lạạˈ joọˇ Judá.
34 Judá heˇ maˊ lạạˈ joọˇ Jacob. Jacob heˇ
maˊ lạạˈ joọˇ Isaac. Isaac heˇ maˊ lạạˈ joọˇ
Abraham. Abraham heˇ maˊ lạạˈ joọˇ Taré,
Taré heˇ maˊ lạạˈ joọˇ Nacor.
35 Nacor heˇ maˊ lạạˈ joọˇ Serug. Serug heˇ
maˊ lạạˈ joọˇ Ragau. Ragau heˇ maˊ lạạˈ joọˇ
Peleg. Peleg heˇ maˊ lạạˈ joọˇ Heber. Heber
heˇ maˊ lạạˈ joọˇ Sala.
36 Sala heˇ maˊ lạạˈ joọˇ Cainán. Cainán heˇ
maˊ lạạˈ joọˇ Arfaxad. Arfaxad heˇ maˊ lạạˈ
joọˇ Sem. Sem heˇ maˊ lạạˈ joọˇ Noé. Noé heˇ
maˊ lạạˈ joọˇ Lamec.
37 Lamec heˇ maˊ lạạˈ joọˇ Matusalén. Ma-
tusalén heˇ maˊ lạạˈ joọˇ Enoc. Enoc heˇ
maˊ lạạˈ joọˇ Jared. Jared heˇ maˊ lạạˈ joọˇ
Mahalaleel. Mahalaleel heˇ maˊ lạạˈ joọˇ
Cainán.
38 Cainán heˇ maˊ lạạˈ joọˇ Enó. Enó heˇ maˊ
lạạˈ joọˇ Set. Set heˇ maˊ lạạˈ joọˇ Adán. Adán
heˇ maˊ lạạˈ joọˇ Dio.

4

Gaˆkạˈ hi̱ˆsaˆllụˈ dsëˈ Jesús
(Mt. 4:1-11; Mr. 1:12-13)

1 Chaˆmiihˆ beˇ kihˈ Jmɨˆlleˇ Naˆjngɨɨ ˈ
maˆkyẹˆ Jesús. Heˆjạˆ maˆlaˆ maˆsạạyˇ
jmɨɨˆ chaˊjmɨɨˆ Jordan, läˆchạhˇ jạˆ gaˆjøøˈ
Jmɨˆlleˇ kiyhˈ ngooyˈ taˆ jeeˊ laˈ hwaˈ ki̱iˆ.
2 Jeeˊ jạˆ gaˆjäyˇ tọˈloo ˈ jmɨɨˋ jeeˊ gaˆkạˈ
hi̱ˆsaˆllụˈ dsëyˈ. Saˆ chaˆ gaˆkuyhˆ niˆ miihˆ
taˊkọˆjii̱hˈ maˊ gyayˈ jeeˊ jạˆ. Maˆngëëˇ heˆ
jạˆ, jaˈ kyọyhˆ.
3 Heˆjạˆ gaˆjähˇ hi̱ˆsaˆllụˈ sɨɨyhˆ:
—Cherˊmahˈ dsooˇ lạạhˈ Joọˇ Dio, jmeeˊ
hihˆ mahˈ liiˆ heˊñiihˆ kụụˊ laˆ.
4 Mahˈ gaˆjẹẹhˆ Jesús juuˈ kiyhˈ, gaˆjäyhˇ:
—Maˆnaˆsɨɨˆ baˊ: “Jạˆ maˆlaˆ kyạạhˇ heˆ
kihˆhi̱hnˆ jmeeˆ chạạˆ jneˊ. Kyạạhˇ läˆjëˆ
juuˈ kihˈ Dio baˊ jmeeˆ chạạˆ jneˊ.”
5 Heˆjạˆ gaˆjøøˈ hi̱ˆsaˆllụˈ kiyhˈ läˆ gaˆtëˇ
kọọˆ mohˇ ñiiˇ mahˈ kyạạhˇ kọˆhwëëˇ pihˈ baˊ
gaˆheeyhˈ läˆkạạˆ jeeˊ jwɨɨˆ kaahˇ heˆ chaˆ
jmɨˆgyụụˆ.
6 Mahˈ gaˆjäyhˇ:
—Kwanˋ jwëˈ mahˈ jmeehˈ hihˆ läˆkạạˆ jeeˊ
jwɨɨˆ naˆ, hiˆ kwëëhnˆ hneˆ läˆjëˆ gaˊ heˆ laˈ
naˊhñaahˈ heˆ chaˆ kihˈ. Jëëhˇ, jnäˇ gaˆhyohnˈ
läˆjëˆ heˆ naˆ hiˆ leˇ kwëëhnˆ hi̱ˆ llaˆ dsënˆ.
7 Läˆjëˆ heˆ naˆ kwëëhnˆ hneˆ cherˊmahˈ
gaˆjụụhˇ jnëhˇ chaˊnënˆ, jmäạ̈hˈ jnäˇ jøøhnˈ.
8 Mahˈ gaˆjähˇ Jesús sɨɨyhˆ:
—Gwạạhˆ kiˆ jnäˇ Tanaˊ, jëëhˇ maˆnaˆsɨɨˆ
baˊ jeeˊ jyohˇ kaˆläh˘: “Kihˈ Dsaˆjøøh˘ hi̱ˆ lạạˈ
Dio kyạạhˈ baˊ jmeehˈ jụụhˆ. Kihˈ jạạˆ hñiiˇ
bihˈ jmeehˈ taˊheˈ.”
9 Maˆngëëˇ heˆ jạˆ, gaˆjøøˈ hi̱ˆsaˆllụˈ kiyhˈ
taˆ jeeˊ chihˈ gwahˆ jwɨɨˆ Jerusalén. Maˊ
gaˆllaˆnäạ̈yˈ jeeˊ jạˆ, gaˆjäạ̈yˈ läˆ gaˆtëˇ gyụụhˈ
kihˈ gwahˆ jụụhˆ, gaˆsɨɨyhˆ:
—Cherˊmahˈ dsooˇ lạạhˈ Joọˇ Dio, jwäạ̈ˆ
hñaahˈ läˆ gaˆtëˇ hwaˈ.
10 Jëëhˇ naˆsɨɨˆ baˊ kaˆläh˘:
Dio cheẹẹˈ ángele kyạạyˈ kooˇ kyahˈ mahˈ
häạ̈yˈ hneˆ.
11 Läˆjạˆ jäạ̈yˈ hneˆ läˆ häạ̈yˆ goohˆ, mahˈ saˆ
llaˆñuˈ tɨɨhˇ kyạạhˇ kụụˊ.
12 Mahˈ gaˆjẹẹhˆ Jesús juuˈ kiyhˈ, gaˆjäyhˇ:
—Maˆnaˆsɨɨˆ baˊ kaˆläh˘: “Taˆ kạˆ dsëˈ Dio
hi̱ˆ lạạˈ Dsaˆjøøh˘ kyạạhˈ.”
13 Maˆlaˆ maˆkạˈ hi̱ˆsaˆllụˈ dsëˈ Jesús,
gaˆläˆøøyˇ kiyhˈ miihˆ jmɨɨˊ.

Gaˆløøˈ Jesús kwayˆ juuˈ hwaˈ Galilea
(Mt. 4:12-17; Mr. 1:14-15)

14 Maˆngëëˇ heˆ jạˆ, ngaahˈ Jesús taˆ hwaˈ
Galilea kyẹyˆ chaˆmiihˆ beˇ kihˈ Jmɨˆlleˇ
Naˆjngɨɨˈ. Maˊ hiiˇ juuˈ kiyhˈ läˆkạạˆ jeeˊ jwɨɨˆ
heˆ tääh˘läˆkuˊ läˆjii̱ˈ hwaˈ jạˆ.
15 Maˊ miˆtẹ̈ẹ̈yˆ dsaˆ hi̱ˆ tạ̈ạ̈h˘läˆkọọˆ
läˆkọọˆ gwahˆ mähˆ hiˆ gaˆläˆjẹẹˆ dsaˆ
gaˆjmeeˇ jụụhˆ kiyhˈ.
16 Gaˆllạạyhˈ jeeˊ jwɨɨˆ Nazaret jeeˊ
gaˆkwạạyˈ. Gaˆheyˈ nehˆ gwahˆ mähˆ

läˆkoo̱ˉ ma´ tëëy¹ jmeeyˆ jmɨɨ´ heˉ teëhˉ dsaˉ dsë¹. Jee´ jäˉ gaˆnooyˉ mah¹ gaˆhëy´ juu¹ kih¹ Dio heˉ maˉnaˉsɨɨˉ jää̱¹.

17 Gaˆkwëëh¹ dsih´ jeˉ heˉ gaˆsɨɨ´ Isaía hɨ̱ˉ ma´ ngëëˆ juu¹ kih¹ Dio. Gaˆjɨɨy¹ mo´jeˉ mah¹ gaˆjnøøyh¹ jee´ naˉsɨɨˉ läˆlaˉ:

18 Kyëˉn´ Jmɨˉlle´ kih¹ Dio në´ kinˆ.
Maˉhñäay¹ jnä´ mah¹ kwan`ju¹hmëë´ kih¹ hɨ̱ˉ tä ˉñee´.
Gaˆcheëy¹ jnä´ mah¹ hlëëhn´ hɨ̱ˉ saˆ chaˉ o ˉjøhˆ dsëˉ kih¹.
Jmeen`juu¹ haˉ läˆ jee´ lää̱´ hɨ̱ˉ täähˆ´ nehˆñe¹.
Jmeen`jëë¹ hɨ̱ˉ tɨɨ´.
Läänˆ´ dsaˉ hɨ̱ˉ dsaˉngëë´ lli´wɨɨ´.

19 Jmeen` juu¹ heˉ maˉtøøhn´ jɨ̱ˉñeˉ heˉ mɨˉjää̱¹ Dio dsaˉ.

20 Maˉngëë´ maˉhë´ Jesús juu¹ jäˉ, gaˆbäay¹ mo´jeˉ mah¹ gaˆngëëy¹ kih¹ hɨ̱ˉ ma´ hä´ gooˉ, jäˉga´ gaˆgyayˉ. Läˆjëëˆ hɨ̱ˉ ma´ tä̱ähˆ´ jee´ jäˉ ma´ jëëyˆ koo̱ˉ hwehˆ.

21 Mah¹ gaˆløøy¹ hlëëyhˆ dsaˉ he´:
—Na¹ maˉläˆte¹ juu¹ kih¹ Dio heˉ maˉhën¹ cha´nëh´ hnäh´.

22 Gaˆläˆjëëˆ ba´ dsaˉ ma´ hlëëhˆ llu¹ kih¹ Jesús, hiˆ ma´ dsä̱äˆ dsëy¹ kih¹ jnä̱ah¹ la¹ juu¹ heˉ ma´ hlëëhˆ Jesús. Mah¹ ma´ jäyh´:
—¿Che´ jäˉ heˉ joˉñɨɨhˆ José hɨ̱ˉ naˉ?

23 Heˉjäˉ gaˆjäh´ Jesús sɨɨyhˆ dsaˉ he´:
—Maˉ ba´ jnä´ heˉ jwɨɨh¹ jnä´ juu¹ heˉ tëëh¹ hnäh´ hlëëh´, heˉ jäh´ läˆlaˉ: “Jmee´ mëˆ kyah¹ hñaah¹, cher´mah¹ dsoo´ lä̱ah¹ tëˆmëˆ. Jmee´ kaˉläh´ jee´ la¹ jwɨɨˉ kyah¹ läˆjëˆ heˉ maˉnɨɨ´ jnääh¹ gaˆjmeeh´ jwɨɨˉ Capernaum, jäˉga´ la¹ dsoo´.”

24 Hiˆ gaˆhlëëh´ gyih¹ jyoh´ juu¹, gaˆjäyh´:
—Maˉraˆ ju¹dsoo´ jwëëhnˆ hnäh´. Niˆ jääˉ dsaˉ hɨ̱ˉ ngëëˆ juu¹ kih¹ Dio saˆ heëhˉ dsih´ jee´ jwɨɨˉ gooy¹.

25 Ju¹dsoo´ jwëëhnˆ hnäh´. Läˆkoo̱ˉ ma´ gya¹ Elía hɨ̱ˉ gaˆngëë¹ juu¹ kih¹ Dio gaˆhna´ jma¹ hnëˉ jɨ̱ˉñeˉ naˉdsëˆ jñee´ sɨhˆ hiˆ haˉ koh´ hoo´ saˆ gaˆläˆchaˆ läˆkääˉ hwa¹ jäˉ. Jmɨɨ´ jäˉ, ma´ chääˉ jwëëˆ´ dsaˉmëˆ´ hnɨɨ´ hwa¹ Israel.

26 Pero saˆ gaˆcheë¹ Dio Elía kih¹ niˆ jääˉ dsaˉmëˆ´ hnɨɨ´ heˉ. Gaˆcheëy¹ kih¹ jääˉ dsaˉmëˆ´ hnɨɨ´ hɨ̱ˉ ma´ chääˉ Sarepta koo´ kih¹ Sidón ba´.

27 Läˆjäˉ kaˉläh´ jmɨɨ´ kih¹ Eliseo hɨ̱ˉ gaˆngëë¹ juu¹ kih¹ Dio llo´joo¹. Ma´ chääˉ jwëëˆ´ dsaˉ hɨ̱ˉ ma´ dsaah´ hmih¹ høøˆ´ hwa¹ Israel. Pero niˆ jääˉ hɨ̱ˉ heˉ saˆ gaˆhlää̱´. Maˆlaˆ Naamán hɨ̱ˉ ma´ chääˉ hwa¹ Siria ba´ gaˆjä̱¹ kih¹ —gaˆjäh´ Jesús.

28 Läˆjëëˆ hɨ̱ˉ ma´ tä̱ähˆ´ nehˆ gwahˆ jäˉ, gaˆläˆlleëy´ jwërte läˆ ma´ gaˆnuuy´ juu¹ jäˉ.

29 Gaˆnooˉ läˆjëëˆ dsaˉ heˉ mah¹ gaˆsëëhˆ dsih´ taˆ chɨɨhˆ´ jwɨɨˉ. Gaˆjääy¹ läˆ gaˆtëˆ´ gyɨɨh¹ moh´ jee´ la¹ jee´ jwɨɨˉ jäˉ, mah¹ ma´ jwääy¹ taˆ cha´sɨɨˉ ñiih´.

30 Pero heˉ gaˆla¹, gaˆkoo̱¹ Jesús jwë¹ kiyh¹ gaˆngëëy´ to¹dsaah`jee´ kih¹ dsaˉ heˉ, ngooy¹ taˆ jee´ jyoh´.

Gaˆlleëˉ Jesús jmɨˉlle´ hlɨɨh¹ kih¹ jääˉ dsaˉ (Mr. 1:21-28)

31 Ngoo¹ Jesús taˆ Capernaum, koo̱ˉ jwɨɨˉ heˉ nøø´ hwa¹ Galilea. Gaˆkway´ juu¹ jmɨɨ´ heˉ teëhˉ dsaˉ dsë¹.

32 Läˆjëëˆ dsaˉ ma´ dsääˉ dsë¹ kih¹ juu¹ heˉ ma´ kwayˆ jäˉ. Jëëh´, ma´ hlëëyhˆ kyäähˆ´ chaˉmiihˉ be´.

33 Ma´ hää̱´ nehˆ gwahˆ, jääˉ dsaˉ hɨ̱ˉ ma´ kyëˉ jmɨˉlle´ hlɨɨh¹ mah¹ gaˆhlëëyh´ koo̱ˉ kɨ̱ˉgääˉ.

34 Gaˆjäyh´:
—Taˆ käähˆ jnääh¹, Jesús dsaˉ Nazaret. ¿Che´ maˉñeh¹ mah¹ mi´llä̱ah¹ jnääh¹? Kyuuˆ jnääh¹ hneˉ. Hneˉ ba´ heˉ hɨ̱ˉ naˉjngëë¹ kyää̱¹ Dio.

35 Mah¹ gaˆjɨɨh¹ Jesús kih¹ jmɨˉlle´ hlɨɨh¹ he´, gaˆsɨɨyhˆ:
—Taˆ tooh´ mɨɨh´. Goˉhëë¹ kih¹ dsaˉ naˉ —gaˆjäyh´.

Läˆjɨɨh¹ gaˆtähˆ´ dsaˉ heˉ hwa¹ toˆloˆ në´ dsaˉ gaˆjmee´ jmɨˉlle´ hlɨɨh¹ he´ mah¹ yaˆhëë¹ bih¹. Pero niˆ miihˉ dsoo´ saˆ gaˆjmeey´ kih¹ dsaˉ heˉ.

36 Peerˆ gaˆjwäähˆ¹ dsaˉ kyäähˆ´ juu¹ heˉ gaˆhlëëyh´ jäˉ, ma´ hlëëyhˆ dsaˉkyäähˆ´, ma´ jäyh´:
—¿Heeˉ ba´ juu¹ naˉ? Heˉ ba´ cheˉ beëˉ´ juu¹ kiyh¹. Haˉ läˆ liyhˆ jmeey¹ madaˉ kih¹ jmɨˉlle´ hlɨɨh¹ mah¹ hwëëyˆ.

37 Gaˆläˆchaˆ juu¹ kih¹ Jesús läˆkääˉ jee´ jwɨɨˉ heˉ tääh´läˆku´läˆjɨɨ¹ kih¹ hwa¹ jäˉ.

Gaˆmiˆhlää̱´ Jesús maˉchoo¹ Simón (Mt. 8:14-15; Mr. 1:29-31)

38 Ma´ yaˆhëë¹ Jesús nehˆ gwahˆ jäˉ, ngooy¹ taˆ kih¹ Simón. Jee´ jäˉ ma´ kyää̱¹ maˉchoo¹ Simón dsaah´ kyäähˆ´ lliiˆ´. Heˉjäˉ gaˆchuu´ dsaˉ kyäähˆ´ Jesús mah¹ miˉhlääy´.

39 Heˉjäˉ gaˆtøh¹ Jesús lle´ jee´ kyäay¹, gaˆjmeey´ hihˆ kih¹ lliiˆ´ jäˉ. Mah¹ yaˆhɨɨ¹ lliiˆ´. Läˆchähˆ´ jäˉ gaˆnooˉ maˉchoo¹ Simón heˉ, gaˆjmeey´ heˉ gaˆkuhˉ gaˆhɨh¹ hɨ̱ˉ ma´ tä̱ähˆ´ jee´ jäˉ.

Gaˆmiˆhlää̱´ Jesús jwëëˆ´ hɨ̱ˉ dsaah´ (Mt. 8:16-17; Mr. 1:32-34)

40 Ma´ gaˆnɨɨˉ jmɨɨ´ jäˉ, läˆjëëˆ dsaˉ hɨ̱ˉ ma´ chääˉ dsaˉdsaah´ kyää̱¹ naˉnääy¹ naˉjääyˉ chaˉnë´ Jesús. Naˉku´naˉngɨɨ¹ dsoo´ ma´ lää̱¹ dsaˉdsaah´ heˉ. Heˉjäˉ gaˆkyeˉ Jesús gooˉ në´ kih¹ läˆjääˉ läˆjääˉ mah¹ gaˆmiˆhlääy´.

41 Kih¹ jwëëˆ´ dsaˉdsaah´ heˉ gaˆhwëëˆ jmɨˉlle´ hlɨɨh¹, hɨ̱ˉ ma´ tooyhˆ mɨɨh´ ma´ jäyh´:
—Hneˉ läähˆ¹ Joo̱´ Dio.

Pero ma´ jɨɨhˆ Jesús kiyh¹. Saˆ ma´ kwayˆ jwë¹ ma´ hlëëyh¹, jëëh´ maˉñeˉ ba´ jmɨˉlle´ hlɨɨh¹ heˉ lääy¹ Cristo.

Ga˜kwa´ Jesús juu¹ neh˜ gwah˜ mäh˜ kih¹ dsa˜gooy¹
(Mr. 1:35-39)

42 Ma´ ga˜jnä¹ ja˜, ya˜hëë¹ Jesús ngoo¹ ta˜ jee´ sa˜ chaa˜ dsa˜. Lä˜chah´ ja˜ ga˜taah` dsa˜ ga˜hnaayh˜ lä˜jiih¹ ga˜jääyh˜. Hi˜ ga˜ha´ dsa˜ kiyh¹, sa˜ ma´ kway˜ jwë¹ ma´ dsooy¹ ta˜ jee´ jyoh´.
43 Pero Jesús ga˜jäh´ siiyh˜:
—Jmee˜ bii¹ kin˜ niin` ta˜ jee´ jyoh´ na´kan` ju¹hmëë´ he˜ mi˜jnää˜ ha˜ lä˜ jää˜ Dio dsa˜ lä˜hih˜ kih¹. Kih¹ he˜ la˜ ba´ na˜hñaan´ jan¹.
44 He˜ja˜ ngooy¹ na´kway˜ juu¹ lä˜koo˜ lä˜koo˜ gwah˜ kih¹ dsa˜ judiu he˜ tøø´ hwa¹ Galilea.

5

Jwëë´ hmooh˜ ga˜taah` neh˜ sa´hma¹
(Mt. 4:18-22; Mr. 1:16-20)

1 Koo˜ hä´ ma´ cheh¹ Jesús cha´hoo´ jmi˜juuh˜ he˜ hla˜ hwa¹ Genesaret. Jee´ ja˜ ga˜kuh¹ jwëë´ jwërte dsa˜ lä˜ku´ lä˜jii¹ kiyh¹ hi˜ hnøø¹ ma´ nuu¹ juu¹ kih¹ Dio.
2 Ga˜jëë¹ Jesús to¹ na´moo´ he˜ ma´ na˜hii˜ cha´hoo´ jmii˜ ja˜. Jëëh´, ma˜ngëë´ sa´hma˜hwëë˜ hi˜ ma´ kaah˜ hmooh˜, ga˜taayh` ga˜gyiyh¹ ma¹ kiyh¹.
3 He˜ja˜ ga˜he¹ Jesús neh˜ na´moo´ he˜ ma´ la¹ kih¹ Simón. Ga˜jmeey´ mada˜ kih¹ Simón mah¹ hläyh¹ ga´ miih˜ na´moo´ ja˜ ta˜ jee´ juuh˜ jmii˜. Mah¹ ga˜gyay˜ neh˜ na´moo´ ja˜, ga˜løøy¹ hlëëyh˜ lä˜jëë˜ dsa˜.
4 Ma´ ga˜dsaa¹ juu¹ kiyh¹, ga˜siiyh˜ Simón:
—Ma˜nøøn ¹ ta˜ jee´ juuh˜ ga´ mah¹ hiih¹ hnäh´ sa´hma¹ kyah¹ hnäh´.
5 Mah¹ ga˜jeeh˜ Simón juu¹ kiyh¹:
—Ta˜jwoh¹ kyaan˜. Lä˜taa¹ hwë¹ ma˜kooh´ jnääh¹ sa´hma¹. Sa˜ chaa˜ ma˜lëëh˜ jnääh¹ ni˜ miih˜. Pero cher´mah¹ lä˜ja˜ jwah´, hii` ba´ jnä´ sa´hma¹.
6 Ma˜ngëë´ ma˜hiiy´ sa´hma¹ ja˜, lä˜chah´ ja˜ ga˜sëëyh¹. Peer˜ jwëë´ jwërte hmooh˜ ga˜taah` neh˜ hma¹ ja˜, lä˜jiih¹ ga˜løø¹ dsa˜gyii˜.
7 He˜ja˜ ga˜jmeey´ lii˜ kih¹ dsa˜kyaayh´ hi˜ ma´ tääh´ jyoh´ na´moo´ mah¹ ya˜nääy´ kway¹ be´. He˜ja˜ ya˜nääy¹, hi˜ ga˜kayh¹ lä˜to´ na´moo´ kiyh¹ ja˜. He˜ja˜ miih˜ ga´ sa˜ ga˜hmäh¹ neh˜ jmii˜.
8 Ma´ ga˜jëë¹ Simón Pee´ he˜ ja˜, ga˜juuyh¹ jnëy´ cha´në´ Jesús, mah¹ ga˜siiyh˜:
—Sa˜ høø˜ kwaat˜ nooh¹ koo´ kin˜ Dsa˜jøøh¹ kyaan˜. Jëëh´ cha˜ cha˜miih˜ dso´kye˜ kin˜.
9 Jëëh´, ga˜jwaah¹ jwërte Pee´ lä˜kye˜ hi˜ ma´ tääh´ ko˜jøh´ kyaayh´, ma´ ga˜jëëy¹ ha˜ lä˜koo˜ jwëë´ hmooh˜ hi˜ ga˜saayh¹.
10 Ja˜ba´ lä˜ja˜ ga˜la¹ kih¹ Jacobo kyaah´ Jwaa˜ jo˜ñuuh˜ Zebedeo hi˜ ma´ jmee˜ ta´ ko˜jøh´ kyaah´ Simón. Pero ga˜jäh´ Jesús siiyh˜ Simón:
—Ta˜ wa´ gah¹. Na¹ ta˜ cha´në´ dsa˜ ba´ leeh˜ na¹, lla˜ he˜ ma´ leeh˜ hmooh˜.
11 Ja˜ga´ ga˜lla˜nääy` cha´hoo´ jmii˜ kyaah´ na´moo´. Jee´ ja˜ ba´ ga˜llay´ lä˜jë˜ he˜ ma´ kooyh˜ ja˜, mah¹ ga˜jmeey´ ko˜jøh´ kyaah´ Jesús.

Ga˜mi˜hlää´ Jesús jaa˜ hi˜ ma´ dsaah´ hmih¹ høø˜
(Mt. 8:1-4; Mr. 1:40-45)

12 Koo˜ jmii´ ja˜ ma´ hää´ Jesús koo˜ jee´ jwii˜. Ga˜lloo¹ jaa˜ dsa˜ hi˜ ma´ dsaah´ hmih¹ høø˜. Ma´ ga˜jëëy¹ Jesús ga˜juuyh¹ jnëy´ mah¹ ga˜jluuy¹ lley´ lä˜ ga˜të´ hwa¹ cha´në´ Jesús. Ga˜chuuy´ kyaah´, ga˜jäyh´:
—Dsa˜jøøh¹ kyaan˜, cher´mah¹ le´, leh¹ ba´ hne˜ cheh¹ dsoo´ he˜ mi˜sah´ jnä´.
13 He˜ja˜ ga˜hii´ Jesús ma˜goo˜ mah¹ ga˜kyey˜ në´ kih¹ dsa˜ he´, mah¹ ga˜jäyh´:
—Le´ ba´. Wa´ dsa˜che` dsoo´ he˜ mi˜sah´ hne˜.
Lä˜chah´ ja˜ ga˜ääh¹ go˜te˜ hmih¹ høø˜ ja˜.
14 Ma˜ngëë´ he˜ ja˜, ga˜taah˜ Jesús juu¹ mah¹ sa˜ kooyh¹ juu¹ kyaah´ ni˜ jaa˜, ga˜jäyh´:
—Gwa˜ go˜hääh` hñaah ¹ kih¹ jmi˜dsa˜ lä˜koh´ jäh´ ley kih¹ Moisé. Kye˜ miih˜ he˜ kwëëyh ¹ lä˜llu¹ he˜ ma˜na´lluuh`. Lä˜ja˜ go˜jmee´ mah¹ lä˜ñe˜ dsa˜ he˜ ma˜jä¹ kyah¹.
15 Pero koo˜ jmii´ koo˜ jmii´ cha˜ga´miih˜ ma´ hii´ juu¹ kiyh¹. Jwëë´ dsa˜ ma´ dsa˜kuh¹ nuu˜ juu¹ he˜ kway˜, hi˜ lä˜ja˜ ka˜läh´ ma´ dsa˜kuh¹ jwëë´ hi˜ dsaah´ hi˜ hnøø¹ jä¹ kiyh¹.
16 Pero Jesús ma´ dsooy˜ ma´ dsa˜ngiiy` kiyh¹ kih¹ Dio jee´ sa˜ chaa˜ ni˜ jaa˜ dsa˜.

Ga˜mi˜hlää´ Jesús jaa˜ hi˜ sa˜ liih˜ goo˜ tii´
(Mt. 9:1-8; Mr. 2:1-12)

17 Koo˜ jmii´ ma´ gya¹ Jesús kway˜ juu¹. Jee´ ja˜ ma´ tääh´ ko˜llaa´ fariseo kyaah´ ta˜jwoh¹ kyaa¹ ley. Dsa˜kaah´ he´ ya˜nää¹ lä˜jë˜ jwii˜ mäh˜ he˜ na˜hee˜ hwa¹ Galilea, hi˜ lä˜ja˜ hi˜ ma´ chaa˜ hwa¹ Judea ka˜läh´, lä˜kye˜ hi˜ ma´ chaa˜ Jerusalén. Ma´ kye˜ Jesús cha˜miih˜ be´ kih¹ Dio kyaah´ he˜ ma´ mi˜hlääy´ hi˜ dsaah´.
18 Jmii´ ja˜ ga˜lla˜nää¹ dsa˜ hi˜ ma´ jää˜ jaa˜ hi˜ dsaah´ hi˜ sa˜ liih˜ goo˜ tii´ na˜kyaa¹ në´ jii˜. Ma´ hnøøy¹ ma´ dsa˜taayh` cha´neh˜ mah¹ dsa˜kyaay˜ cha´në´ Jesús.
19 Kih¹ he˜ ma´ tääh´ jwëë´ dsa˜, sa˜ ga˜la¹ ma´ taayh˜ cha´neh˜. He˜ja˜ ga˜wiiy¹ ta˜ gyuuh¹ hne¹ mah¹ ga˜jñiyh¹ miih˜ ka´luu´ hne¹. Ta˜ jwë´ ja˜, ga˜jñaay¹ dsa˜dsaah´ he´ lä˜kye˜ jii´ kiyh¹ to˜lo˜ në´ dsa˜ cha´në´ Jesús.
20 Ma´ ga˜jëë¹ Jesús ha˜ lä˜koo˜ dsoo´ dsë¹ lä˜jëë˜ dsa˜ he´, he˜ja˜ ga˜jäyh´ siiyh˜ dsa˜dsaah´:
—Dsa˜ñuuh˜, ma˜na˜che´ ba´ dso´kye˜ kyah¹.
21 He˜ja˜ lä˜jëë˜ ta˜jwoh¹ kyaa¹ ley kyaah´ dsa˜ fariseo ga˜løøy¹ jmeey˜ huu´dsë˜: “¿Hee˜ laa¹ dsa˜ñuuh˜ na˜ he˜ mi˜kwayh¹

Dio? Jaa̱¯ Dio ba´ lih˜ che¹ dso´kye¯ kih¹ dsa˜.”

22 Pero ga˜lä˜liih˜ ba´ Jesús he¯ hɯɯ´dsë¯ ma´ jmee˜ dsa¯ he´, he¯ja̱¯ ga˜sɨɨyh˜:

—¿He¯la¹ jmeeh¯ hnäh´ hɯɯ´dsë¯ lä˜na¯?

23 ¿Hee¯ ga´ na¯ sa˜ jwëë̱h`, la̱a̱h´ hnäh´? ¿Che´ he¯ chiih´ jne´ ja̱a̱¯ hi̱¯ dsaah´: “Ma¯na¯che´ ba´ dso´kye¯ kyah¹”, o he¯ chiih´ jnih´: “Noo¯, ki̱i̱ ¹ ji̱i̱´ kyah¹, mah¹ gwa̱a̱h¯”?

24 He¯ja̱¯ jmeen` he¯ jwëë̱h` ga´ mah¹ lä˜ngëëh´ hnäh´, Hi̱¯ga˜lëë̱¹ngo¹ la¯ ba´ na¯ngë¹ jwë¹ jmɨ¯gyɯɯ¯ mah¹ chey¹ dso´kye¯ kih¹ dsa˜.

Ja̱¯ga´ ga˜jäh´ Jesús sɨɨh˜ hi̱¯ sa˜ liih˜ goo¯ tɨɨ´ he´:

—Jnä´ jwahn˜ noo¯, ki̱i̱¹ ji̱i̱´ kyah¹, gwa̱a̱h¯ cha´neh˜ kyah¹.

25 Lä˜cha̱h´ ja̱¯ ga˜noo¯ dsa¯ he´ cha´në´ lä˜jëë̱˜ dsa¯ hi̱¯ ma´ tä̱ä̱h´ jee´ ja̱¯, ga˜ko̱o̱y¹ ji̱i̱´ kiyh¹ jee´ ma´ kya̱a̱y¹, ngaayh¹ cha´neh˜ kiyh¹, jmeey˜ jɯɯh¯ kih¹ Dio.

26 Ga˜lä˜jëë̱˜ ba´ ga˜lä˜dsa̱a̱¯ jwërte dsë¹ ma´ ga˜jëëy¹ he¯ ja̱¯, mah¹ ga˜jmeey´ jɯɯh¯ kih¹ Dio. Ga˜lä˜goyh˜ jwërte, ma´ jäyh´:

—Na¹ ba´ ra´ si¯ ma¯jëën´ ko̱o̱¯ he¯ jɯh¯ga̱a̱¯ he¯ jmee˜ dsa̱a̱¯ dsë¯ jne´.

Ga˜tëëh¹ Jesús Leví
(Mt. 9:9-13; Mr. 2:13-17)

27 Ma¯ngëë´ he¯ ja̱¯, ngoo¹ Jesús ta˜ jee´ jyoh´. Jee´ ngooy¹ ja̱¯, ga˜jëë̱y¹ ja̱a̱¯ hi̱¯ ko̱o̱ ¹ ku´sɨh¯ hi̱¯ ma´ che̱e̱¯ Leví, ma´ gya¹ ne̱´ta´ kih¹ ko̱oy¹ ku´sɨh¯. Mah¹ ga˜jäh´ Jesús sɨɨyh˜:

—Ña¯ wa´ jmeen´ ko̱¯jɵh´.

28 Ga˜jä̱´ ba´ ta´ kiyh¹ he¯ ma´ jmeey˜ ja̱¯, mah¹ ga˜jmeey´ ko̱¯jɵh´ kya̱a̱h´ Jesús.

29 Leví hi̱¯ ma´ ko̱o̱¹ ku´sɨh¯ he´ ga˜jmeey´ ko̱o̱¯ jmɨɨ´ jɯɯh¯ kih¹ Jesús cha´neh˜ kiyh¹. Jwëë̱´ dsa¯ hi̱¯ ma´ ko̱o̱¹ ku´sɨh¯ kya̱a̱h´ jñah´ ga´ dsa¯ ma´ tä̱ä̱h´ në´ mes¯ ko̱¯jɵh´ kya̱a̱yh´.

30 Pero dsa¯ fariseo kya̱a̱h´ ta¯jwoh¹ kya̱a̱¹ ley ga˜ta̱a̱yh` ga˜ti¯ ga˜chooy´ juu¹ kya̱a̱h´ discípulo kya̱a̱¹ Jesús, ga˜jäyh´:

—¿He¯la¹ kuh¯huh´ hnäh´ ko̱¯jɵh´ kya̱a̱h´ dsa¯ hi̱¯ ko̱o̱ ¹ ku´sɨh¯ na¯, hi˜ lä˜ja̱¯ kya̱a̱h´ dsa¯ wa´ hi̱¯ cha¯ hi̱¯?

31 He¯ja̱¯ ga˜jëëh¯ Jesús juu¹ kiyh¹, ga˜sɨɨyh˜:

—Sa˜ jmee˜ bii¹ tëë˜më¯ kih¹ dsa¯ hi̱¯ llɯɯ¹, kih¹ dsa¯dsaah´ ba´ jmee˜ bii¹.

32 Sa˜ ma¯jan˜ kih¹ hi̱¯ llɯɯ¹, ma¯jan˜ kih¹ hi̱¯ cha¯ dso´kye¯ kih¹ ba´ mah¹ wa´ dsa¯jëëyh˜ kya̱a̱h´ Dio.

Ga¯ngɨɨ´ dsa¯ juu¹ he¯la¹ sa˜ tɯ˜ discípulo ko̱¯hwëë´ he¯ kuh¯hɨyh˜
(Mt. 9:14-17; Mr. 2:18-22)

33 Ja̱¯ga´ ga˜jäh´ dsa¯ hi̱¯ ma´ ti¯choo˜ juu¹ he´, sɨɨyh˜ Jesús:

—Dsa¯ kya̱a̱¹ Jwa̱a̱¯ ko̱¯lla¯jɨɨh˜ ba´ sa˜ kuh¯hɨyh˜ ma´ ngɨɨy˜ kiyh¹ kih¹ Dio, hi˜ lä˜ja̱¯ jmee˜ dsa¯ fariseo ka¯läh´. ¿He¯la¹ sa˜ jmee˜ lä˜ja̱¯ discípulo kya̱a̱h¹?

34 He¯ja̱¯ ga˜jäh´ Jesús sɨɨyh˜:

—Dsa¯ hi̱¯ tä̱ä̱h´ jee´ dsa¯jëë̱´ goo¯ dsa¯, sa˜ cha¯ he¯ kih¹ he¯ tɯy¹ he¯ kuh¯hɨyh˜ ta´ko̱¯jɨɨh¹ gya¹ dsa¯ñɯɯh¯ hi̱¯ dsa¯jëë̱´ goo¯ jee´ ja̱¯.

35 Pero lloo˜ ko̱o̱¯ jmɨɨ´ wa´ra¯ ga˜llëëy¯ dsa¯ñɯɯh¯ hi̱¯ dsa¯jëë̱´ goo¯ he´. Ma´ja̱¯ ga´ tɯ ¹ dsa¯ kya̱a̱y¹ he¯ kuh¯hɨh˜ mah¹ chɯɯy¹ kya̱a̱h´ Dio.

36 Hi˜ ga˜jäyh´ sɨɨyh˜ juu¹ na¯hmää´ la¯:

—Ni˜ ja̱a̱¯ dsa¯ sa˜ kwa˜ kih¹, ka̱¹ ko̱o̱¯ jwɨ´ hmɨɨh¯ hmëë´ mah¹ tɵɵy¹ në´ kih¹ hmɨɨh¯ ma¯gyɯh¯. Cher´mah¹ lä˜ja̱¯ la¹, ko̱o̱¯ he̱ey¹ hmɨɨh¯ hmëë´ ba´ ja̱¯. Hi˜ ni˜ sa˜ je̱e̱h˜ kwee¯ hmɨɨh¯ ma¯gyɯh¯ kya̱a̱h´ jwɨ´ hmɨɨh¯ hmëë´ ja̱¯.

37 Hi˜ lä˜ja̱¯, ni˜ ja̱a̱¯ dsa¯ sa˜ kwa˜ kih¹ chiyh¹ vin hmëë´ neh˜ loo¯ ma¯gyɯh¯. Cher´mah¹ ga˜chih¹ dsa¯ vin hmëë´ neh˜ loo¯ ma¯gyɯh¯, cha̱h´ ba´ gyii˜, jëëh´ sa˜ kwa¹ jwë¹ ä̱ä̱˜. Tɯɯ˜ vin hmëë´ hi¯ he̱e̱´ loo¯ ka¯läh´.

38 He¯ja̱¯ neh˜ loo¯ hmëë´ ba´ dsa¯hoo`vin hmëë´. Mah¹ lä˜ja̱¯ ba´ mi¯hee˜ vin hmëë´ ja̱¯, kya̱a̱h´ loo¯ hmëë´ ka¯läh´.

39 Ni˜ ja̱a̱¯ hi̱¯ tëë ¹ hɨh˜ jmɨh¹ mɨ ¹jëh¹ ma¯ä̱ä̱¯, sa˜ tɨh¹ dsëy¹ he¯ hmëë´ lä˜cha̱h´ ja̱¯. Jëëh´ jäyh´: “Llu¹ ga´ he¯ ma¯gyɯh¯.” — ga˜jäh´ Jesús.

6

Ga˜hlëëh´ Jesús ha¯ lä˜ la¹ jmɨɨ´ he¯ tëëh¯ dsa¯ dsë¹
(Mt. 12:1-8; Mr. 2:23-28)

1 Ko̱o̱¯ jmɨɨ´ he¯ tëëh¯ dsa¯ dsë¹, ga˜ngëë´ Jesús jee´ ma¯na¯jnää´ chaah¹ trigo. Ga˜hnä¹ discípulo kya̱a̱y¹ miih¯ sa´gwa̱h´ trigo, ga˜gyey¹ kya̱a̱h´ gooy¯ mah¹ ga˜kuyh¯.

2 He¯ja̱¯ ko̱¯lla̱a̱´ fariseo ga˜jäyh´ sɨɨyh˜ discípulo he´:

—¿He¯la¹ jmeeh¯ hnäh´ he¯ sa˜ lle` kih¹ jmeeh¹ hnäh´ jmɨɨ´ he¯ tëëh¯ dsa¯ dsë¹?

3 He¯ja̱¯ ga˜jäh´ Jesús sɨɨyh˜:

—¿Che´ sa˜ ma¯heh¯ hnäh´ jee´ na¯sɨɨ¯ lä˜ko̱o̱¯ ga˜jmee´ David ko̱o̱¯ hä´, lä˜ ma´ ja¹ kyɵyh˜ kya̱a̱h´ hi̱¯ ma´ ga˜nää´ kya̱a̱yh´?

4 Ga˜hey¹ neh˜ gwah˜ mah¹ ga˜kuyh¯ he´ñiih˜ he¯ ma¯na¯jɵɵ¯ he¯ sa˜ lle` kih¹ ma´ kuyh˜ hi˜ ga˜kwëëyh¹ dsa¯ kya̱a̱y¹ ka¯läh´. Jëëh´, ma˜la˜ jmi¯dsa¯ ba´ ma´ na¯ngë¹ jwë¹ kuyh˜ he´ñiih˜ ja̱¯.

5 Hi˜ ga˜jäyh´ ka¯läh´:

—Hi̱¯ga˜lëë̱¹ngo¹ la¯ ba´ na¯ngë¹ jwë¹ jmeey¹ hih˜, hee¯ na¯ he¯ ga˜tëë̱´ jmee¹ dsa¯ jmɨɨ´ he¯ tëëh¯ dsa¯ dsë¹.

Ga˜mi˜hlä̱ä̱´ Jesús ja̱a̱¯ dsa¯ jmɨɨ´ he¯ tëëh¯ dsa¯ dsë¹
(Mt. 12:9-14; Mr. 3:1-6)

6 Jyoh´ ka¯läh´ jmɨɨ´ he¯ tëëh¯ dsa¯ dsë¹ ga˜he¹ Jesús neh˜ gwah˜ mäh¯ mah¹ ga˜lɵɵy¹

kway˜ juu¹. Jee´ ja˜ ma´ hää̈´ jaa̱˜ dsa˜ñuuh˜
hi̱˜ ma˜lä˜ki̱˜ ma˜goo˜ ra˜lluu̱¹.
7 Hi˜ ma´ tä̈ä̈h´ ta˜jwoh¹ kyaa̱¹ ley kyaah´
dsa˜ fariseo tä̈a̱y˜ Jesús, ma´ jëëy˜ che´
mi´hlä̈ä̈y´ dsa˜ jmii´ he˜ tee̱h˜ dsa˜ dsë¹ mah¹
lä˜ja˜ ma´ le´ ma´ hnii̱y¹ kiyh¹.
8 Pero ma´ ñe˜ ba´ Jesús he˜ huu´dsë˜ ma´
jmee˜ dsa˜ he´, he˜ja˜ ga˜siiyh˜ dsa˜ hi̱˜
ma˜lä˜ki̱˜ ma˜goo˜ he´:
—Noo˜, mah¹ ña˜ jee´ to̱¹dsaah`la˜.
Mah¹ ga˜noo˜ dsa˜ he´ jee´ to̱¹dsaah`ja˜.
9 He˜ja˜ ga˜jäh´ Jesús siiyh˜ dsa˜kaah´ he´:
—Ngiin´ koo̱˜ mii¹juu¹ kyah¹ hnäh´. ¿Hee˜
na˜ na˜ngë¹ jne´ jwë¹ jmeen´ jmii´ he˜ tee̱h˜
dsa˜ dsë¹, che´ he˜ llu¹ o che´ he˜ hliih¹? ¿Che´
lää̈´ jne´ jaa̱˜ hi̱˜ ma˜ngoo¹ ga˜juu̱¹ o kwan´
jwë¹ juuy´?
10 Ga˜jëë¹ Jesús koo̱˜hwëë´ lä˜ja˜ kih¹ lä˜jëë˜
hi̱˜ ma´ tä̈ä̈h´ lä˜ku´ lä˜jii̱¹ kiyh¹ ja˜, mah¹
ga˜siiyh˜ hi̱˜ ma´ dsaah´ he´:
—Niih`ma˜gooh˜.
Mah¹ ga˜niih¹ dsa˜ he´ ma˜goo˜. Lä˜chah´
ja˜, ga˜jä¹ go˜te˜ ma˜gooy˜.
11 Peer˜ ga˜lä˜llee̱´ dsa˜kaah´ he´, mah¹
ga˜siiyh˜ dsa˜kyaayh´:
—¿Ha˜ lä˜ jmeen´ kih¹ Jesús?

Ga˜hñaa̱¹ Jesús lä˜jëë˜ gya˜tuu̱´ apóstole
(Mt. 10:1-4; Mr. 3:13-19)

12 Jmii´ ja˜ ñee´ Jesús ta˜ koo̱˜ moh´
na´ngiiy´ kiyh¹ kih¹ Dio lä˜jii̱h¹ ga˜jnäyh¹ hwë¹
ja˜.
13 Ma´ ga˜jnä¹ ja˜, ga˜tëëyh¹ lä˜jëë˜
discípulo kyaay¹, mah¹ ga˜llee̱yh˜ gya˜tuu̱´
ba´. Hi̱˜ he´ ga˜tëëyh¹ apóstole.
14 Ga˜llee̱yh˜ Simón hi̱˜ ma´ tëëyh˜ Pee´,
Andre´ øøh˜ Simón, Jacobo kyaah´ Jwaa̱˜,
Felipe kyaah´ Bartolomé,
15 Matä´, Tamá, Jacobo jo˜ñuuh˜ Alfeo,
Simón hi̱˜ ma´ tëëyh˜ Zelote,
16 Juda øøh˜ Jacobo, kyaah´ Juda Iscariote
hi̱˜ ga˜ngëë¹ Jesús.

Ga˜kwa´ Jesús juu¹ kih¹ jwëë´ dsa˜
(Mt. 4:23-25)

17 Ga˜jñaa̱¹ Jesús ta˜ hwa¹ mii˜ ko˜jøh´
kyaah´ discípulo kyaay¹. Peer˜ jwëë´ dsa˜
ga˜lla˜nää¹ jee´ ja˜, dsa˜ chaa̱˜ lä˜kaa̱˜
hwa¹ Judea, kyaah´ dsa˜ chaa̱˜ Jerusalén,
dsa˜ chaa̱˜ Tiro kyaah´ Sidón jwii˜ he˜
tääh´ cha´hoo´ jmii˜ñeeh˜. Lä˜jëë˜ dsa˜ he´
ga˜lla˜nää¹ he˜ hnøøy¹ nuuy¹ juu¹ kih¹ Jesús
hi˜ ga˜lla˜nää¹ hi̱˜ dsaah´ mah¹ jä¹ kiyh¹.
18 Lä˜jëë˜ hi̱˜ ma´ jëë˜ wii´ he˜ ma´ jmee˜
jmii˜lle´ hliih¹ kiyh¹, lä˜ja˜ ka˜läh´ ga˜jä¹
kiyh¹.
19 He˜ja˜ ma´ jmee˜ dsa˜ bii¹ ha˜ lä˜ jee´
tëëy¹ suy¹ miih˜ sa´hmiih˜ kih¹ Jesús, kih¹
he˜ ma´ hwëë˜ be´ kiyh¹ he˜ kyaah´ ma´
mi˜hlä̈ä̈y´ lä˜jëë˜ dsa˜.

Llu¹ la¹ kih¹ dsa˜ hi̱˜ hnaah˜ Dio
(Mt. 5:1-12)

20 Ga˜jëë¹ Jesús jee´ ma´ tä̈ä̈h´ lä˜jëë˜
discípulo kyaay¹ mah¹ ga˜jäyh´:
—Llu¹ la¹ kyah¹ hnäh´ hi̱˜ tä˜ñee´, jëëh´ jää̈¹
ba´ Dio hnäh´ lä˜hih˜ kih¹.
21 Llu¹ la¹ kyah¹ hnäh´ hi̱˜ kyoh˜ na¹, jëëh´
lloo˜ koo̱˜ jmii´ mo˜so˜ lä˜kyah¹ hnäh´. Llu¹
la¹ kyah¹ hnäh´ hi̱˜ ki˜hooh˜ na¹, jëëh´ ja˜ba´
lä˜ja˜ lloo˜ koo̱˜ jmii´ lä˜chaah˜ hnäh´ llu¹.
22 'Llu¹ la¹ kyah¹ hnäh´ wa´ra˜ ga˜lä˜høøh`
dsa˜ kyah¹ hnäh´, o wa´ra˜ ga˜hwëë¹
dsa˜ hnäh´ jee´ kiyh¹, wa´ra˜ ga˜hlëëh´
dsa˜ wii´ kyah¹ hnäh´, o wa´ra˜ ga˜jmä̈ä̈y¹
hnäh´ lä˜koh´ jaa̱˜ dsa˜ hlëëh¹ kwaa̱t˜ kih¹
Hi̱˜ga˜lëë¹ngo¹ la˜.
23 Lä˜ ma´ dsa˜ngëë´ hnäh´ lä˜ja˜, wa´ jëë˜
hoh´ hnäh´, wa´ chaah˜ hnäh´ llu¹, jëëh´ cha˜
koo̱˜ he˜ llu¹ jwërte he˜ hñah˜ hnäh´ guuh¹
ya˜jwii¹. Ma˜ra˜ he˜ jmeeh˜ ba´ dsa˜ hnäh´,
jëëh´ lä˜ja˜ ma´ jmee˜ dsa˜ ma˜gyuh˜ kyaay¹
kih¹ lä˜jëë˜ hi̱˜ ga˜ngëë¹ juu¹ kih¹ Dio.
24 'Peer˜ jwii˜ hnäh´ dsa˜ cha˜ kuu´. Jëëh´,
ja˜ba´ jii̱h¹ kyeh´ hnäh´ o˜jøh˜ dsë˜.
25 Peer˜ jwii˜ hnäh´ hi̱˜ na˜kë˜ na¹, jëëh´
lloo˜ koo̱˜ jmii´ lä˜kyah¹ hnäh´. Peer˜ jwii˜
hnäh´ hi̱˜ tä̈ä̈h´ ngii˜ na¹. Jëëh´, ja˜ba´ lä˜ja˜
lloo˜ koo̱˜ jmii´ ki´hooh´ hnäh´.
26 Peer˜ jwii˜ hnäh´ wa´ra˜ ga˜hlëëh´
lä˜jëë˜ dsa˜ llu¹ kyah¹ hnäh´. Jëëh´ lä˜ja˜ ma´
jmee˜ dsa˜ ma˜gyuh˜ kyaay¹ kih¹ hi̱˜ ma´
ngëë˜ juu¹ ta˜juu¹ kih¹ dsa˜.

Hnøø¹ hnää˜ jne´ hi̱˜ na˜høøh´ jnän`
(Mt. 5:38-48; 7:12)

27 'Pero jnä´ jwëëhn˜ hnäh´ lä˜jëë˜ hnäh´
hi̱˜ tä̈ä̈h´ nuu˜ jee´ la˜. Wa´ hnaah˜ hnäh´
lä˜jëë˜ hi̱˜ na˜høøh´ kyah¹ hnäh´. Jmee´ llu¹
kih¹ hi̱˜ sa˜ hnää¹ hnäh´.
28 Ngii´ hnäh´ llu¹ kih¹ hi̱˜ jwä˜ dso´jwii´
kyah¹ hnäh´. Ngii´ hnäh´ kih¹ Dio kih¹ hi̱˜
jnaah˜ hnäh´ juu¹ wii´.
29 Cher´mah¹ hi̱˜ ga˜jnoo¹ koo̱˜ jwoo¹
mo˜nëh´, kwëëyh`ka˜läh´ jyoh´ jwoo¹. Hi˜
cher´mah¹ hi̱˜ ga˜jñuuh˜ hmih˜lloo´ kyah¹,
kwëëyh`ka˜läh´ sa´kooh˜.
30 Cher´mah¹ hi̱˜ ga˜ngii´ miih˜ he˜ cha˜
kyah¹, ja˜ kwëëyh´ ba´. Hi˜ cher´mah¹ hi̱˜
ga˜jñuuh¹ he˜ la¹ kyah¹, mo˜to˜ ngiih`he˜ ja˜.
31 Lä˜koo̱˜ hnooh˜ hnäh´ jmee¹ dsa˜ kyah¹
hnäh´, ja˜ba´ lä˜ja˜ jmee´ hnäh´ kiyh¹ ka˜läh´.
32 'Pero, cher´mah¹ hnaah˜ hnäh´ ma˜la˜
hi̱˜ hnää¹ hnäh´ ba´, ¿ha˜ jmää¹ he˜ na˜ kyah¹
hnäh´? Jëëh´, lä˜ja˜ ka˜läh´ hi̱˜ hñaa˜ dsë¹,
hnääy¹ ma˜la˜ hi̱˜ hnää¹ hñiiy´ ba´.
33 Hi˜ cher´mah¹ jmeeh˜ hnäh´ llu¹ kih¹ hi̱˜
jmee˜ llu¹ kyah¹ hnäh´, ¿ha˜ jmää¹ he˜ na˜
kyah¹ hnäh´? Jëëh´, ja˜ba´ lä˜ja˜ jmee˜ hi̱˜
hñaa˜ dsë¹ ka˜läh´.
34 Hi˜ cher´mah¹ ga˜mi˜hä̈ä̈h¹ hnäh´ dsa˜
hi̱˜ laah´ hnäh´ ngëëy¹ ba´, ¿ha˜ jmää¹ he˜ na˜
kyah¹ hnäh´? Jëëh´, ja˜ba´ lä˜ja˜ jmee˜ hi̱˜
hñaa˜ dsë¹, mi˜hä̈ä̈y˜ dsa˜ hi̱˜ laay¹ ngëë¹ ba´.

35 He˜ja˜ wa´ lä˜hnaah˜ hnäh´ hi˜
na˜høøh´ kyah¹ hnäh´, jmee´ hnäh´ he˜ llu¹
ba´, mi˜häähh¹ hnäh´ he˜ cha˜ kyah¹ hnäh´.
Ta˜ jøø` he˜ ngëëy¹ ka˜läh´. Lä˜ja˜ ba´ hñah˜
hnäh´ he˜ llu¹ jwërte. Hi˜ leeh´ hnäh´ joo´
Dio hi˜ gya¹ gyuuh¹ ya˜jwii¹. Jëëh´, llu¹ dsëy¹
kyaah´ hi˜ sa˜ kwa˜ ti´hmaah´ hi˜ lä˜kye˜
kyaah´ hi˜ hñaa˜ dsë¹ ka˜läh´.
36 Wa´ lä˜ñih´ hoh´ hnäh´ ja˜ba´ lä˜koh´
dsa˜lä˜ñih´ dsë¹ Tää`jnän`.

Sa˜ ga˜tee´ jne´ kyen´ kwaat˜ kih¹ jñah´
(Mt. 7:1-5)

37 ’Ta˜ ka˜ hnäh´ kwaat˜ kih¹ jñah´, mah¹
sa˜ ka¹ Dio kwaat˜ kyah¹ hnäh´. Ta˜ jwä´
hnäh´ dso´jwii´ kih¹ dsa˜ mah¹ sa˜ jwä¹ Dio
dso´jwii´ kyah¹ hnäh´. Jmee´ hnäh´ jøh˜ hoh´
mah¹ jmee¹ Dio jøh˜ dsë¹ kih¹ dso´kye˜ kyah¹
hnäh´.
38 Kwëëh` hnäh´ dsa˜, mah¹ kwëëh¹ Dio
hnäh´. Kwa¹ ba´ Dio he˜ sa˜ kyaah´ hih˜,
jmeey¹ na˜hlaah´ llu¹, na˜kah¹ lä˜jiih¹ ga˜saa¹
go˜te˜. Jëëh´, kyaah´ ja˜ba´ he˜ llah˜ hnäh´
hih˜, llaa¹ Dio hnäh´ hih˜.
39 Hi˜ ga˜hlëëh¹ Jesús dsa˜ kyaah´ juu¹
na˜hmää´la˜:
—¿Hee˜ jmää¹ kih¹ jaa˜ hi˜ tuu´ mah¹
lla˜lley¹ kaah` kih¹ jñah´ hi˜ tuu´? ¿Che´ sa˜
tah˜ lä˜uu´ neh˜ koo˜ too˜?
40 Sa˜ jøøh¹ ga´ discípulo lä˜koh´ ga´
ta˜jwoh¹ kyaay¹. Pero ma˜la˜ ma˜hñaa˜
tëëy˜, ja˜ga´ leey´ kwee˜ ba´ kyaah´ ta˜jwoh¹
kyaay¹.
41 ’¿He˜la¹ jëëh´ wa´hløø˜ he˜ hä´ mi´në´
øøh¹ mah¹ sa˜ jëëh´ da´wa´hløø˜ juuh˜ he˜ hä´
mi´nëh´ hñaah¹?
42 ¿Ha˜ lä˜ja˜ jwiih¹ øøh¹: “Kwa´ da´ wa´
llen`wa´hløø˜ he˜ hä´mi´nëh´”, mah¹ sa˜jëëh´
hä´ ga´ he˜ juuh˜ ga´ kyah¹ hñaah¹? ¡He˜ ba´
che˜ ta˜juuh¹ hne˜! Lle´ da´ jää¹ wa´hløø˜
juuh˜ he˜ hä´ mi´nëh´ hñaah¹. Ja˜ga´ na˜ jëëh
¹ kwee˜ mah¹ lleh¹ wa´hløø˜ he˜ hä´ mi´në´
øøh¹.

Mii¹ kih¹ jmee˜ lii˜ ha˜ lä˜ la¹ chaah¹ hma˜
(Mt. 7:17-20; 12:34-35)

43 ’Chaah¹ hma˜ llu¹ sa˜ hii˜ mii¹ he˜ hliih¹.
Hi˜ lä˜ja˜ chaah¹ hma˜ hliih¹ sa˜ hii˜ mii¹ he˜
llu¹.
44 Mii ¹ kih¹ jmee˜ lii˜ ha˜ lä˜ la¹ chaah¹
hma˜. Jëëh´, sa˜ chooh˜ dsa˜ mi ¹higo kih¹
chaah¹ too´, ni˜ lä˜ja˜ sa˜ chooh˜ dsa˜ mi¹jëh¹
kih¹ chaah¹ too´ ka˜läh´.
45 Dsa˜ lluu¹ hlëëyh˜ juu¹ llu¹ jmah¹, jëëh´
he˜ na˜ ba´ tääh´ tuh˜dsëy¹. Dsa˜ hi˜ hlëëh¹,
hlëëyh˜ juu¹ hliih¹ jmah¹, jëëh´ he˜ na˜ ba´
tääh´ tuh˜dsëy¹. Jëëh´ he˜ na˜mah´ neh˜
tuh˜dsë¹ dsa˜, he˜ ja˜ ba´ hlëëyh˜.

Juu¹ na˜hmää´ kih¹ hne¹
(Mt. 7:24-27)

46 ’¿He˜la¹ tëëh˜ hnäh´ kin˜, “Dsa˜jøøh¹
kyaan˜, Dsa˜jøøh¹ kyaan˜” mah¹ sa˜ jmeeh˜
hnäh´ lä˜jë˜ he˜ jwahn˜?
47 Jwëëhn˜ hnäh´ ha˜ lä˜ laa¹ hi˜ gwa´
go˜nuu´ juu¹ kin˜ mah¹ jmeey˜ lä˜ jwahn˜.
48 Laay¹ lä˜koo˜ jaa˜ dsa˜ hi˜ ga˜jmee´
koo˜ hne˜. Ga˜gyuy¹ ñiih´ në´ kuu´ hloo˜,
mah¹ ga˜chiyh´ ma˜tii´ kih¹ në´ kuu´ ja˜. Ma´
ga˜juuh¹ jmii˜, ga˜hläh´ hne¹ ja˜. Pero ni˜
miih˜ sa˜ ga˜jeh¹, jëëh´ ma´ chih¹ hweh˜ në´
kuu´ hloo˜.
49 Pero hi˜ nuu˜ juu¹ kin˜ mah¹ sa˜
ga˜jmeey´ he¹, laay¹ lä˜koo˜ jaa˜ dsa˜ hi˜
ga˜jmee´ hne¹ kih¹ në´ gwaah´ jmah¹. Ni˜
sa˜ cha˜ ga˜chiyh´ ma˜tii´ kih¹. Ma´ ga˜juuh¹
jmii˜, ga˜hläh´ hne¹ ja˜ kyaah´ be´ mah¹
ga˜toh´, lä˜jiih¹ ga˜hee¹ go˜te˜ —ga˜jäh´ Jesús.

7

Ga˜mi˜hlää´ Jesús moz˜ kyaa¹ juu´ hløø´
(Mt. 8:5-13)

1 Ma´ ga˜dsaa¹ ga˜hlëëh¹ Jesús lä˜jëë˜ dsa˜,
ngooy¹ ta˜ Capernaum.
2 Jee´ ja˜ ma´ gya¹ jaa˜ juu´ hløø´ hi˜ ma´
chaa˜ jaa˜ moz˜ kyaa¹ hi˜ ma´ hnääy¹ jwërte.
Moz˜ he´ ma˜ngoo¹ ga˜juu¹ ma´ ja˜ kiyh¹.
3 Ma´ ga˜nuu´ juu´ hløø´ he´ hlëëh˜ dsa˜ kih¹
Jesús, ga˜cheey¹ koo˜llaa´ dsa˜gyuuh´ kyaa ¹
dsa˜ judiu mah¹ na´chuuy´ kyaah´ Jesús he˜
dsooy¹ mi˜hläay´ moz˜ kyaay¹.
4 Ma´ ga˜lla˜nää¹ dsa˜ he´ jee´ ma´ gya¹
Jesús, cha˜miih˜ ga˜chuuy´ kyaah´, ma´
jäyh´:
—Ma˜ra˜ he˜ ga˜tee´ ba´ hne˜ kwah¹ be´
kih¹ juu´ hløø´.
5 Jëëh´, hnääy¹ ba´ lä˜jëë˜ dsa˜goo˜ jne´ hi˜
ga˜jmeey´ koo˜ gwah˜ mäh˜ kyaa¹ jnääh¹.
6 He˜ja˜ ngoo¹ ba´ Jesús kyaah´ dsa˜ he´.
Ma´ ngoo¹ ya˜jäyh˜ jee´ gya¹ juu´ hløø´ he´,
lä˜chah´ ja˜ ga˜chee¹ juu´ hløø´ he´ ome˜
kyaa¹ mah¹ na´chiiyh´ Jesús lä˜la˜:
—Dsa˜jøøh¹ kyaan˜, ma˜jan˜ mada˜ kih¹
juu´ hløø´, jäyh´, ta˜ jmee˜ bii¹ goh¹ lä˜ ga˜të´
oo˜. Ni˜ miih˜ sa˜ cha˜ he˜ laa¹ jnä´ mah¹
go´heh´ cha´neh˜ kin˜.
7 He˜ja˜ sa˜ ga˜tuu˜ dsën˜ ma´ niin` hñiin˜
ma´ na´jëën˜ hne˜. Lee˜ ba´ koo˜ hlëëh´ ba´
hne˜, jä¹ kih¹ moz˜ kyaan˜.
8 Jëëh´ jnä´ ka˜läh´, chaa˜ hi˜ jmee˜ mada˜
kin˜, hi˜ tääh´ hløø´ hi˜ jmeen˜ hih˜ kih¹.
Wa´ra˜ ga˜jmeen¹ hih˜ kih¹ jaa˜: “Gwa˜ jee´
oo˜”, dsooy¹ ba´. Wa´ra˜ ga˜jwiin¹ jñah´: “Ña˜
ta˜ la˜”, jäy˜ ba´. Hi˜ wa´ra˜ ga˜jwiin¹ moz˜
kyaan˜: “Jmee´ he˜ la˜”, jmeey˜ ba´.
9 Ma´ ga˜nuu´ Jesús juu¹ ja˜, ga˜lä˜dsaa˜
dsëy¹ kih¹ juu´ hløø´. Mah¹ ga˜siiyh˜ lä˜jëë˜ hi˜
ma´ chaa¹ kaah` kiyh¹ jee´ ja˜:
—Ma˜ra˜ ju¹dsoo´ jwëëhn˜ hnäh´, lä˜kaa˜
hwa¹ Israel sa˜ ma˜jeen¹ ni˜ jaa˜ dsa˜ hi˜
dsoo´ dsë¹ lä˜koo˜ dsoo´ dsë¹ juu´ hløø´ oo˜.

10 Ma´ ga˜llaˆnää` dsa˜ he´ chaˆneh˜ kih¹
juu¹ hløø´, gaˆjëëy¹ ma˜jä¹ go˜te˜ kih¹ moz˜
kyaay¹ hi˜ ma´ dsaah´ he´.

Ga˜mi˜jiih` Jesús jaa˜ jo˜ñuuh˜ dsa˜mëˆ
hnii´

11 Ma˜ngëë´ he˜ ja˜, gaˆhe¹ Jesús jwë¹
ngoo¹ taˆ jee´ jwii˜ he˜ chee˜ Naín, kyaayh´
discípulo kyaay¹ hiˆ jwëë´ jwërte dsa˜
gaˆjmee´ ko˜jøh´ kyaayh´.

12 Läˆ ma´ gaˆtëëy´ chuuh´ jwii˜ ja˜, gaˆjeey¹
dsa˜ hi˜ gaˆnää¹ gaˆhaa` jaa˜ hlii´ hi˜ ma´ laa
¹ jaa˜ gyuu˜ koo˜ mëë¹ kyaa¹ jaa˜ dsa˜mëˆ´
hnii´. Hiˆ jwëë´ jwërte dsa˜ hi˜ chaa˜ jee´ ja˜
ma´ jmeeˆ ko˜jøh´ kyaayh´.

13 Ma´ gaˆjëë¹ Dsa˜jøøh¹ jnän` dsa˜mëˆ´ he´,
gaˆläˆñih´ dsëy¹ kiyh¹ mah¹ gaˆsiiyhˆ:
—Taˆ hooh`.

14 Läˆchah´ ja˜ ngoo¹ Jesús chuhˆ kih¹ dsa˜
hi˜ ma´ kye˜ goo´ mah¹ gaˆsooyh¹. He˜ja˜
gaˆnoo˜ dsa˜ hi˜ ma´ jää˜ hlii´ he´. Ja˜ga´
gaˆjäh´ Jesús siihˆ hlii´ he´:
—Chih˜mäh¹, jnä´ hlëëhn´ hne˜. Noo˜.

15 Läˆchah´ ja˜, gaˆgya˜ chih˜ hi˜ ma´
na˜juu´ he´ mah¹ gaˆløøy¹ hlëëyhˆ. Ja˜ga´
gaˆjäh´ Jesús siiyhˆ chooy¹:
—Hii˜ la˜ chih˜ kyaah¹.

16 Läˆjëëˆ ba´ gaˆläˆgohˆ. Gaˆløøy¹ jmeeyˆ
juuh˜ kih¹ Dio, ma´ jäyh´:
—He˜ ba´ che˜ jøøh¹ hi˜ ngëë˜ juu¹ kih¹ Dio
hi˜ ma˜ya˜hëë˜ jee´ jnän` la˜.

Hiˆ ma´ jäyh´ läˆla˜ ka˜läh´:
—Ma˜ja˜ Dio kway˜ be´ kih¹ dsa˜ kyaay¹.

17 Gaˆhii´ jwërte juu¹ kih¹ Jesús läˆkaa˜
hwa¹ Judea kyaah´ jwii˜ he˜ tääh´ läˆku´läˆjii¹
jee´ ja˜.

Gaˆchee¹ Jwaa˜ dsa˜ kyaay¹ na´hlëëyh´
kyaah´ Jesús
(Mt. 11:2-19)

18 Läˆjëˆ juu¹ la˜ gaˆnuu´ Jwaa˜ gaˆjmeeh¹
discípulo kyaay¹. He˜ja˜ gaˆtëëyh¹ uu¹
discípulo.

19 Gaˆchee¹ kih¹ Jesús mah¹ na´ngiiy´ juu¹
kiyh¹:
—¿Che´ hne˜ he´ hi˜ nøø´ juu¹ jäˆ o che´ jää´
jnääh¹ jñah´?

20 Läˆkoo˜ ma´ gaˆlläˆnää¹ dsa˜ he´ jee´ ma´
gya¹ Jesús, gaˆsiiyhˆ:
—Jwaa˜ hi˜ ma´ choo˜ jmii˜ ma˜chee¹
jnääh¹ mah¹ ngii´ jnääh¹ juu¹ kyah¹: "¿Che´
hne˜ he´ hi˜ nøø´ juu¹ jäˆ o che´ jää´ jnääh¹
jñah´?"

21 Ja˜ba´ hor˜ ja˜ gaˆmi˜hlää´ Jesús jwëë´
dsa˜dsaah´, dsa˜ hi˜ ma´ jëëˆ wii´ kih¹ na˜ku´
na˜ngii¹ dsoo´, dsa˜ hi˜ ma´ kye˜ jmi˜lle´
hliih¹. Hiˆ gaˆnäy¹ mi¹në´ jwëë´ dsa˜tuu´.

22 Ja˜ga´ gaˆjeeh˜ Jesús juu¹ kih¹ hi˜
gaˆchee¹ Jwaa˜ he´, gaˆsiiyhˆ:
—Go˜nää´ hnäh´, mah¹ go˜jmeeh` juu¹ kih¹
Jwaa˜ läˆjëˆ he˜ ma˜nuuh˜ hnäh´ hiˆ läˆjëˆ
he˜ ma˜jëëh` hnäh´ la˜. Hi˜ tuu´ ma˜jëëy˜
ba´, hi˜ jluuh´ ma˜gaˆnääy´ ba´, ma˜hlaa˜ ba´
hi˜ ma´ dsaah´ dsoo´ hmih¹ høø˜, hi˜ gwii`
ma˜nuuy˜ ba´, hi˜ ma˜juuˆ ma˜läˆjiiyh` ba´,
hiˆ hi˜ tä˜ñee´ ma˜nuu˜ bih¹ ju¹hmëë´.

23 Llu¹ la¹ kih¹ hi˜ saˆ jmeeˆ to¹ dsë¹ kwaat˜
kinˆ —gaˆjäh´ Jesús siiyhˆ.

24 Läˆkoo˜ ma´ gaˆnää` discípulo kyaa¹
Jwaa˜ he´, gaˆløø¹ Jesús hlëëh˜ dsa˜ kih¹
Jwaa˜ mah¹ läˆdsooh˜ dsëy¹ ha˜ läˆ ma´ laay¹,
gaˆjäyh´:
—¿Ha˜ läˆ laa¹ hi˜ na´jëëh` hnäh´ ma´
na´nääh¹ hnäh´ jee´ ooˆ hwa¹ kii˜? ¿Che´ ma´
laay¹ läˆkoh´ hma˜tah˜ he˜ gwa˜gyaa˜ lle´?

25 ¿Cher´mah¹ saˆ laay¹ läˆja˜ hi˜ na´jëëh`
hnäh´, ha˜ ba´läˆ laay¹ ja˜? ¿Che´ ma´ laa¹ jaa˜
dsa˜ñuuh˜ hi˜ ma´ këh˜ hmiih˜ llu¹? Ñe´ ba´
jne´, läˆjëëˆ hi˜ këh˜ hmiih˜ llu¹, hi˜ tääh´ llu¹,
hi˜ he´ tääh´ cha´nehˆ kih¹ rey ba´.

26 He˜ja˜, ¿hee˜ ba´ laa¹ hi˜ na´jëëh` hnäh´?
¿Che´ laa¹ jaa˜ hi˜ ngëëˆ juu¹ kih¹ Dio? Jnä´
jwëëhn˜ hnäh´ laay¹ ba´. Hiˆ maˆraˆ he˜ laay¹
jøøh¹ ga´ läˆkoh´ ga´ jñah´ hi˜ ma´ ngëëˆ juu¹
kih¹ Dio.

27 Jëëh´, Jwaa˜ he´ hi˜ na˜siiˆ kih¹ läˆla˜:
Chee˜ jaa˜ hi˜ dsa˜kwaˆ juu¹ kinˆ.
Hi˜ he´ dsoo¹ taˆ cha´nëh´ mah¹ mi˜lluy¹ jwë¹
kyah¹.

28 'Maˆraˆ ju¹dsoo´ jwëëhn˜ hnäh´. Jee´
kih¹ läˆjëëˆ hi˜ gaˆläˆchaaˆ kih¹ dsa˜mëˆ´, saˆ
chaa˜ hi˜ ngëëˆ juu¹ kih¹ Dio hi˜ jøøh¹ ga´
läˆkoh´ ga´ Jwaa˜ hi˜ ma´ choo˜ jmii˜. Pero
hi˜ laa¹ mäh¹ ga´ kih¹ gyuuh¹ yaˆjwii¹, hi˜ he´
jøøh¹ ga´ läˆkoh´ ga´ Jwaa˜.

29 Läˆjëëˆ dsa˜ hi˜ gaˆnuu´ kih¹ Jwaa˜
läˆkye˜ hi˜ ma´ koo¹ ku´siˆh˜ gaˆjmee´ dsoo´
dsë¹ kih¹ Dio, gaˆheeyh˜ saay˜ jmii˜ läˆkoo˜
gaˆjäh´ Jwaa˜.

30 Pero dsa˜ fariseo kyaah´ dsa˜ hi˜
kyuuh˜ ley gaˆjmeey´ taˆ koo´ ba´ he˜ ma´
jmee¹ Dio kiyh¹. Saˆ gaˆläˆhnøøy¹ ma´ saay˜
jmii˜.

31 Mah¹ gaˆjäh´ Dsa˜jøøh¹ jnän`:
—Jee´ la˜ jwëëhn˜ hnäh´ ha˜ läˆ laa¹ dsa˜
hi˜ chaa˜ na¹. Läˆla˜ ba´ laay¹.

32 Dsa˜ hi˜ chaa˜ na¹ chaayh˜ miih˜
läˆkoh´ chih˜ hi˜ tääh´ je´hmooh´ hi˜ tooh˜
miih´ kyaah´ dsa˜kyaayh´. Jäyh´: "Ma˜juu´
jnääh¹ su˜ he˜ jmeeˆ jëëˆ hoh´ hnäh´ kyaah´
luu´ hma˜ta˜ pero saˆ gaˆhiih´ hnäh´ ma´
jmeeh¹ hnäh´ ja´. Ma˜hä´ jnääh¹ su˜ he˜
ti˜meeh˜ dsë¹, niˆ läˆja˜ saˆ ma˜hooh´
hnäh´", jäh´ chih˜ siiyhˆ dsa˜kyaayh´.

33 'Läˆja˜ ka˜läh´ jmeeˆ dsa˜ hi˜ chaa˜
na¹. Jëëh´, ja¹ Jwaa˜ hi˜ gaˆkuh˜ gaˆhih¹
miih˜ go˜te¹ mah¹ gaˆjäh´ dsa˜ kiyh¹: "Kye˜
jmi˜lle´ hliih¹."

34 Läˆja˜ ka˜läh´, ja¹ Hi˜gaˆlëë¹ngo¹ la˜
hi˜ kuh˜hih˜ na´tee` kih¹ mah¹ jäh´ dsa˜
kiyh¹: "Jlaay´ ngëë¹, mah¹ lla´heeyh˜ ka˜läh´.
Jwayh´ kyaah´ läˆjëëˆ hi˜ koo˜ ku´siˆh˜, hiˆ
laay¹ omeˆ kyaa¹ dsa˜ wa´ hi˜ cha˜ hi˜", jäh´
dsa˜ hi˜ chaa˜ na¹.

35 Pero kyąąh´ he¯ jmeeˆ Dio, lii˜ llu¹ ba´
hɯɯ´dsë¯ kiyh¹ —gaˆjäh´ Jesús.

Gaˆkuh¯ gaˆhih¹ Jesús chaˆneh˜ kih¹ Simón,
jąą¯ dsa¯ fariseo

36 Gaˆchuu´ jąą¯ fariseo kyąąh´ Jesús mah¹
dsooy¹ chaˆneh˜ kiyh¹, dsa¯kuhˆ dsa¯hiyhˆ
kyąąyh´. Läˆ ma´ gaˆhey¹ chaˆneh˜ kih¹
fariseo he´, gaˆgyay¯ në´ mes˜.
37 Hiˆ ja¯ba´ jee´ jwii¯ ja¯, ma´ chąą¯ jąą¯
dsa¯më´ hi¯ ma´ kąąh˜ wa´ hi¯ cha¯ hi¯.
Pero läˆkoo¯ ma´ gaˆnuuy´ he¯ gya¹ Jesús
kuh¯hih˜ kyąąh´ fariseo he´, he¯ja¯ ngooy¹
jee´ ja¯, ma´ kyey¯ koo¯ së¹ jmii¯ mi¯jwii¯.
38 Gaˆllooy¹ hooyh˜ hɯɯ´ tii´ Jesús, läˆjiih¹
gaˆläˆgyɯh´ tii´ Jesús kyąąh´ jmii¯ he¯ gaˆtuu¯
mi ¹nëy´. Gaˆmiˆkiyh´ kyąąh´ jñu¯ lley´.
Ja¯ga´ gaˆchɯyh´ tii´ Jesús mah¹ gaˆhuuy¹
jmii¯ mi¯jwii¯.
39 Ma´ gaˆjëë¹ fariseo läˆkoo¯ jmeeˆ
dsa¯më´ he´, ma´ jmeeyˆ hɯɯ´dsë¯: “Wa´ra¯
jäh´ kih¹ Jesús ląą¹ jąą¯ hi¯ ngëë˜ juu¹ kih¹
Dio, läˆliiyh´ ha¯ läˆ ląą¹ dsa¯më´ hi¯ gya¹
chu¯bë¯ tiiy´. Che´ saˆ ñey¯, he¯ hliih¹ jmah¹
ba´ jmeeˆ dsa¯më´ na¯”, ma´ ląąy´.
40 Ja¯ga´ gaˆjäh´ Jesús siiyhˆ:
—Cha¯ koo¯ mi ¹juu¹ he¯ jwëëhn˜ hne¯,
Simón.
—Chiih´ jnä´, Ta¯jwoh¹ —gaˆjäh´ Simón.
41 Mah¹ gaˆjäh´ Jesús siiyhˆ:
—Uu¹ dsa¯ ma´ ąą¯ kih¹ hi¯ cha¯ kuu´. Jąą¯
hi¯ he´, ma´ ąą¯ hña´ hña¯loo´ kuu´. Hi¯ jñah´
he´ ma´ ąą¯ to¯loˆgya´.
42 Saˆ ma´ cha¯ he¯ kyąąh´ ma´ mi¯hmaah`
dsa¯ he´. Hih¹ dsa¯ cha¯ kuu´ he´ gaˆjney´
läˆja¯ ba´ kwąąt˜ kih¹ läˆuu´. Jäh´ da´ koo¯.
¿Hii¯ jąą¯ jee´ läˆuu´, hnääy¹ cha¯ga´miih¯
dsa¯ cha¯ kuu´ he´?
43 Gaˆjäh´ Simón:
—Goˆ ląąnˆ hi¯ ma´ ąą¯ cha¯ga´miih¯ kuu´
kiyh¹.
—He¯ dsoo´ na¯ kyah¹ —gaˆjäh´ Jesús.
44 Ja¯ga´ gaˆjeeh¯ Jesús hñii´, gaˆjëëy¹
dsa¯më´ he´, mah¹ gaˆsiiyhˆ Simón:
—Jii`h` da´ nëh´ mah¹ jëë` dsa¯më´ la¯.
Läˆkoo¯ ma¯hen˜ chaˆneh˜ kyah¹, saˆ
ma¯kwëëh`jnä´ jmii¯ he¯ ma´ jñii´ tiinˆ. Pero
dsa¯më´ la¯, ma¯huuy¹ jmii¯ he¯ haa´ mi´nëy´
mah¹ ma¯chey¹ kyąąh´ jñu¯ lley´.
45 Hne¯ saˆ ma¯chɯh´ kinˆ. Pero dsa¯më´
la¯, läˆjiih¹ ma´ gaˆhey¹ chaˆneh˜ la¯, saˆ ma´
tɯy˜ chɯyhˆ tiinˆ.
46 Saˆ ma¯huuhˆ aceit kaˆllenˆ. Pero
dsa¯më´ la¯, ma¯huuy¹ jmii¯ mi¯jwii¯
ma¯tiinˆ.
47 He¯ja¯ jwëëhn˜ hne¯. Maˆkeˆ
ma¯jmeey´ chaˆmiih¯ dso´kye¯, ma¯naˆche´
ba´, jëëh´ chaˆmiih¯ ma¯läˆhnääy¹ jnä´.
Pero jąą¯ hi¯ ma´ ąą¯ miih¯, miih¯ go¯teˆ
ba´ hnääy¹ hi¯ ma¯jmee´ jøh¯ dsë¹ kiyh¹.
48 He¯ja¯ gaˆjäh´ Jesús siihˆ dsa¯më´ he´:
—Ma¯naˆche´ ba´ dso´kye¯ kyah¹.
49 Jñah´ hi¯ ma´ na¯teeh´ kyąąy¹, gaˆløøy¹
ngiiy˜ juu¹ kih¹ dsa¯kyąąyh´:
—¿Hee¯ ląą¹ dsa¯ na¯, che´läˆkye¯ dso´kye¯
kih¹ dsaˆ chey˜?
50 Pero gaˆjäh´ Jesús siihˆ dsa¯më´ he´:
—Kih¹ he¯ ma¯läˆdsoo´ hoh´, ma¯ląąh´
hne¯ kih¹ dso´kye¯. Gwąąh¯ ba´ hne¯ llu¹.

8

Ma´ chąą¯ dsa¯më´ hi¯ ma´ jmeeˆ ta´he¹
kih¹ Jesús

1 Ma¯ngëë´ he¯ ja¯, ngoo¹ Jesús läˆkąą¯
jwii¯ kaah´ jwii¯ mäh¯ na´kway¯ ju¹hmëë´,
gaˆhlëëyh¹ dsa¯ läˆkoo¯ jąąˆ Dio dsa¯ läˆhihˆ
kih¹. Hiˆ läˆjëëˆ gyaˆtuu´ apóstole ma´ jmeeˆ
ko¯jøh´ kyąąyh´.
2 Hiˆ ma´ jmeeˆ ko¯jøh´ kyąąh´ Jesús
ko¯lląą´ dsa¯më´ hi¯ gaˆhwëëy¯ jmi¯lle´
hliih¹ kih¹, kyąąh´ hi¯ ma´ dsaah´ ka¯läh´.
Jee´ kih¹ dsa¯më´ he´ ma´ häąą´ María hi¯ ma´
tëëyh˜ Magdalena, hi¯ ma´ jąąˆ gyee¹ jmi¯lle´
hliih¹.
3 Ma´ häąą´ Juana ka¯läh´, hiˆ ma´ häąą´ më´
Chusa. Chusa he´ ma´ kye¯ miih¯ ta´ kih¹
Herode. Hiˆ ma´ häąą´ Susana, kyąąh´ jwëëˆ
ga´ dsa¯më´ hi¯ ma´ jmeeˆ ta´he¹ kih¹ Jesús.

Juu¹ na¯hmää´ läˆkoo¯ la¹ kih¹ dsa¯ hi¯
jñee˜ mi¹ju¯
(Mt. 13:1-9; Mr. 4:1-9)

4 Jwëëˆ´ jwërte dsa¯ hi¯ yaˆnää¹ läˆkąą¯ jee´
jwii¯ kih¹, hi¯ gaˆkuh¹ jee´ ma´ cheh¹ Jesús.
He¯ja¯ gaˆsiiyh¹ kyąąh´ juu¹ na¯hmää´ la¯:
5 —Jąą¯ dsa¯ ngoo¹ gaˆjñee` mi ¹ju¯. Jee´
ngooy¹ jñeey˜ mi ¹ju¯ ja¯, gaˆsąą¹ miih¯
chaˆjwë¹. Ma´ gaˆngëë´ dsa¯, gaˆhee´
gaˆsoyh¹ kih¹ mi¹ju¯ ja¯, hiˆ gaˆjñąą¹ ta¹ hi¯
hëëˆ gyɯɯh¹ gaˆkuyh¯.
6 Jyoh´ mi¹ju¯ gaˆsąą¹ në´ gwaah´ he¯ nøø´
miih¯ në´ kuu´. Gaˆhya¯ ba´ mi¹ju¯ ja¯, pero
chąh´ ba´ gaˆläˆkii¯ kih¹ he¯ saˆ gyɯh´ gwaah´
ja¯.
7 Hiˆ jyoh´ kaˆläh´ mi ¹juˆ gaˆsąą¹ jee´
chaah¹ too´. Gaˆkwąą¹ ga´ chaah¹ too´ ja¯,
he¯ja¯ gaˆuu¯ chaah¹ kih¹ jee´ naˆtoo´.
8 Hiˆ jyoh´ mi¹ju¯ ja¯, gaˆsąą¹ jee´ la¹ hwa¹
jmah¹, he¯ ja¯ ba´ gaˆhii´, gaˆkwa´ hña¯loo´
mii¹ läˆkoo¯ chaah¹.
Ma´ gaˆdsąą¹ juu¹ he¯ ma´ kwayˆ ja¯,
gaˆhlëëyh´ koo¯ ki¯gąą¯, gaˆjäyh´:
—Hi¯ hnøø¹ heeh¯ juu¹ la¯, wa´ heeyh¯.
9 He¯ja¯ gaˆngii´ discípulo juu¹ kiyh¹
gaˆsiiyhˆ:
—¿Hee¯ hnøø¹ jäh¯ juu¹ na¯hmää´ he¯
ma¯kwah´ na¯?
10 He¯ja¯ gaˆjäyh´:
—Hnäh´ ba´ na¯ngëh¹ hnäh´ jwë¹ läˆkyuuh˜
hnäh´ ha¯ läˆ jąą¹ Dio hnäh´ läˆhihˆ kih¹, he¯
saˆ ma´ kyɯɯh˜ dsa¯ jąą¹. Pero hi¯ jñah´,
hlëëhn´ kyąąh´ juu¹ na¯hmää´ ba´. Läˆja¯,
maˆke¯ he¯ ga´ jëëy¯, saˆ läˆjnä´ kiyh¹. Hiˆ
maˆke¯ nuuy¯, niˆ läˆja¯ saˆ läˆngëëy´.

Ga˜jmeeh¹ Jesús juu¹ he˜ hnøø¹ jäh˜ juu¹ na˜hmää´ kih¹ hi̱˜ na´jñee´ mi¹ju̱˜
(Mt. 13:18-23; Mr. 4:13-20)

11 'Lä˜la˜ hnøø¹ jäh˜ juu¹ na˜hmää´ ja̱˜. Mɨ ¹ju̱˜ ja̱˜ la¹ kwa̱a̱t˜ juu¹ kih¹ Dio.
12 Hi˜ mɨ ¹ju̱˜ he˜ ga˜sa̱a̱¹ cha´jwë¹, la¹ kwa̱a̱t˜ dsa˜ hi̱˜ ga˜nuu´ juu¹ kih¹ Dio. Mah¹ cha̱h´ ba´ gwa̱´ hi̱˜sa˜llu̱˜ jñuuyh˜ juu¹ he˜ ma˜na˜jnää´ neh˜ tuh˜dsëy¹. Mah¹ sa˜ lä˜hëey´ juu¹ kih¹ Dio hi˜ lä˜ja̱˜ sa˜ lä̱ä̱y´ kih¹ dso´kye˜.
13 Heh¹ mɨ¹ju̱˜ he˜ ga˜sa̱a̱¹ në´ gwaah´ he˜ nøø´ miih˜ në´ku̱u̱´. Lä˜ja̱˜ la̱a̱¹ dsa˜ hi̱˜ nuu˜ juu¹ kih¹ Dio. Jëë̱˜ ba´ dsëy¹ lä˜ ma´ to˜në´ ga˜nuuy´. Hi̱˜ he´ la̱a̱¹ lä˜ko̱o̱˜ he˜ sa˜ cha˜ jmoo¹ kih¹. Hëeyh˜ ko̱˜hwëë´ juu¹ kih¹ Dio. Pero wa´ra˜ ja¹ he˜ wɨɨ´ në´ kiyh¹, bëey¹ Dio.
14 Heh¹ mɨ¹ju̱˜ he˜ ga˜sa̱a̱¹ jee´ kih¹ chaah¹ to̱o̱´ ja̱˜, lä˜ja̱˜ la̱a̱¹ dsa˜ hi̱˜ nuu˜ juu¹ kih¹ Dio. Pero ma˜ miih˜ lä˜ja̱˜ ba´ dsa˜lä˜øøy´ kih¹ Dio. Kih¹ he˜ kyë˜ gyih¹ hɨɨ´dsë˜ lä˜chay˜ kuu´, hi˜ tɨh˜ dsëy¹ lä˜jë˜ he˜ cha˜ jmɨ˜gyɨɨ˜ la˜. He˜ja̱˜ ni˜ miih˜ sa˜ ga˜jmää´ kiyh¹ heh¹ juu¹ he˜ ga˜nuuy´ ja̱˜.
15 Pero mɨ¹ju̱˜ he˜ ga˜sa̱a̱¹ hwa¹ llu¹, lä˜ja̱˜ la̱a̱¹ dsa˜ hi̱˜ nuu˜ lä˜ka̱a̱˜ tuh˜dsë¹, ngoo¹ bih¹ cho̱o̱yh˜ ko̱o̱˜ hweh˜ juu¹ he˜ ga˜nuuy´ ja̱˜. He˜ja̱˜ ba´ ja̱˜ jmeey¹ cha˜miih˜ ta´ llu¹ kih¹ he˜ kwëëh˜ dsëy¹.

Juu¹ na˜hmää´ lä˜ko̱o̱˜ la¹ kih¹ wa´je˜
(Mr. 4:21-25)

16 'Ni˜ ja̱a̱˜ sa˜ hɨh˜ je˜ mah¹ jlëy¹ kya̱a̱h´ ko̱o̱˜ kyaah´, ni˜ sa˜ chiyh¹ neh˜ jii´. He˜ chiyh¹ jee´ ñii´ ba´ mah¹ lä˜jnä´ kih¹ lä˜jë̱ë̱˜ hi̱˜ dsa˜ta̱a̱h` cha´neh˜.
17 Lä˜jë˜ he˜ na˜hmää´, lloo˜ ko̱o̱˜ jmɨɨ´ lä˜jnä´. Hi˜ lä˜jë˜ he˜ sa˜ jnä´, la¹ kwa̱a̱t˜ lä˜jnä´.
18 Kye̱˜ da´ hnäh´ kwa̱a̱t˜ kih¹ juu¹ he˜ nuuh˜ hnäh´. Jëëh´, lä˜jë̱ë̱˜ hi̱˜ ngëë´ miih˜, hi̱˜ he´ lä˜ngëë´ cha˜ga´miih˜. Lä˜jë̱ë̱˜ hi̱˜ jmee˜ ngëë´, lä˜kye̱˜ he˜ ja̱˜ llaa̱˜ ba´.

Øøh˜ Jesús kya̱a̱h´ chooy¹
(Mt. 12:46-50; Mr. 3:31-35)

19 Ga˜lla˜nää¹ øøh˜ Jesús kya̱a̱h´ chooy¹ jee´ ma´ kway˜ juu¹. Pero sa˜ ga˜la¹ ma´ lla˜nääy¹ chɨh˜ kiyh¹, kih¹ he˜ ma´ tä̱ä̱h´ jwë̱ë̱´ dsa˜.
20 Ga˜he¹ ja̱a̱˜ hi̱˜ na´jmeeh´ juu¹ kiyh¹, ga˜jäyh´:
—Hii˜ maa` kya̱a̱h¹ kya̱a̱h´ øøh¹ tä̱ä̱h´ ka´hne˜, hnøøy¹ jëëy¹ hne˜.
21 He˜ja̱˜ ga˜jeeyh˜ kih¹ dsa˜ he´, ga˜sɨɨyh˜:
—Hi̱˜ nuu˜ juu¹ kih¹ Dio mah¹ jmeey˜ he¹, hi̱˜ he´ ba´ la̱a̱¹ maa` kya̱a̱n˜, hi̱˜ he´ ba´ la̱a̱¹ øøhn¹.

Ga˜jmee´ Jesús hih˜ kih¹ lle´ mah¹ hɨɨ¹ tii´
(Mt. 8:23-27; Mr. 4:35-41)

22 Ko̱o̱˜ jmɨɨ´ ja̱˜, ga˜he¹ Jesús neh˜ ko̱o̱˜ na´moo´ kya̱a̱h´ discípulo kya̱a̱y¹ mah¹ ga˜sɨɨyh˜:
—Wa´ ha̱a̱n´ ta˜ hngaah` ko̱˜ta̱a̱˜ jmɨ˜jɨɨh˜ la˜.
Mah¹ ga˜nääy¹.
23 Ta´ko̱˜jii̱h¹ ga˜nääy¹ në´ jmɨɨ˜ ja̱˜, ga˜gwii̱˜ Jesús. Ni˜ juu¹ ga´ sa˜ hii´ ma´ ja¹ ko̱o̱˜ lle´ tä´ në´ jmɨɨ˜ ja̱˜. Ga˜hɨɨ´ goo˜ jwërte kiyh¹ he˜ ma´ hmääyh¹ cha´jmɨɨ˜ ja̱˜.
24 He˜ja̱˜ ga˜cha̱a̱y¹ Jesús jee´ ma˜na˜gwii̱y˜, ga˜jäyh´:
—Ta˜jwoh¹, ta˜jwoh¹. Ngoo¹ ga˜ju̱u̱¹ jne´ jee´ la˜.
Ma´ ga˜nooy˜, ga˜jmeey´ hih˜ ga˜jä´ tii´ lle´, hi˜ ga˜jmeey´ hih˜ kih¹ jmɨɨ˜ ka˜läh´. Lä˜chɨh´ ja̱˜ ga˜jä´ tii´ go˜te˜.
25 —Miih˜ go˜te˜ ma˜lä˜dsoo´ hoh´ hnäh´ —ga˜jäh´ Jesús sɨɨyh˜ discípulo kya̱a̱y¹.
Peer˜ ga˜lä˜goyh˜ hi˜ ga˜jëë¹ dsa̱yh˜. Mah¹ ma´ jäyh´ sɨɨyh˜ dsa˜kya̱a̱yh´:
—¿Hee˜ la̱a̱¹ dsa˜ na˜ he˜ liyh˜ jmeey¹ hih˜ kih¹ lle´ hi˜ jmeey¹ hih˜ kih¹ jmɨɨ˜, hi˜ lä˜ja̱˜ nɨɨh´ kiyh¹ ka˜läh´?

Dsa˜ hi̱˜ ma´ kye̱˜ jmɨ˜lle´ hlɨɨh¹ che̱e̱˜ Legión
(Mt. 8:28-34; Mr. 5:1-20)

26 Ja̱˜ga´ ga˜lla˜nääy¹ jee´ tä̱ä̱h´ dsa˜ hi̱˜ che̱e̱˜ gadareno. Hwa¹ kih¹ hi̱˜ he´ jä̱˜ ta˜ hngaah` jmɨɨ˜ kih¹ hwa¹ Galilea.
27 Ma´ ya˜hë̱ë̱¹ Jesús neh˜ na´moo´ jee´ la¹ cha´hoo´ jmɨɨ˜ ja̱˜, ja¹ ja̱a̱˜ dsa˜ hi̱˜ ma´ cha̱a̱˜ jee´ jwɨɨ˜ ja̱˜ ga˜mi˜je̱e̱y´. Ma˜lä˜hɨɨ` øø˜ jmɨ˜lle´ hlɨɨh¹ kiyh¹. Sa˜ cha˜ hmɨɨh˜ ma´ kë̱yh˜. Sa˜ ma´ gyay¹ cha´neh˜. Ma´ gyay¹ jee´ la¹ to˜høø̱˜ kih¹ hlɨɨ´ ba´.
28 Lä˜ko̱o̱˜ ma´ ga˜jë̱ë̱y¹ Jesús, ga˜hooyh¹ kii̱˜ mah¹ ga˜jwä̱ä̱y¹ hñiiy´ cha´në´ Jesús, ga˜hlëëyh´ ki̱˜ga̱a̱˜:
—¿Hee˜ hnooh˜ jmeeh¹ kin˜, Jesús, Jo̱o̱´ Dio hi̱˜ gya¹ gyɨɨh¹? Ta˜ jmee˜ hña̱a˜ hoh´, ta˜ jmeeh` jnä´ —ga˜jäh´ jmɨ˜lle´ hlɨɨh¹ he´.
29 (Jëëh´, ma˜ngëë´ ma˜jmee´ Jesús hih˜ kih¹ jmɨ˜lle´ hlɨɨh¹ he´ jä̱ä̱¹, he˜ ya˜hë̱ë̱y¹ kih¹ dsa˜ he´. Ma˜lä˜hɨɨ` heeh˜ jmɨ˜lle´ hlɨɨh¹ he´ wɨɨ´. Ma˜ke˜ ma´ hñɨɨ˜ dsa˜ gooy˜ kya̱a̱h´ caden˜ hi˜ ma´ gwëy˜ tɨɨy´ kya̱a̱h´ jwɨ´ hma˜ he˜ hë´ too˜, he˜ ma´ hnäy˜ ba´ ja̱˜. Hi˜ ma´ jøø˜ jmɨ˜lle´ hlɨɨh¹ kiyh¹ ta˜ hwa¹ kii̱˜ jee´ sa˜ kwa˜ ni˜ miih˜.)
30 He˜ja̱˜ ga˜ngɨɨ´ Jesús juu¹ kiyh¹:
—¿Hee˜ che̱e̱h˜ hne˜?
—Jwë̱ë̱´ che̱e̱˜ jnäähˈ —ga˜jäh´ jmɨ˜lle´ hlɨɨh¹ he´.
Ga˜jäyh´ lä˜ja̱˜ kih¹ he˜ ma´ la̱a̱ ¹ jwë̱ë̱´ jwërte dsa˜ hlë̱ë̱h¹ hi̱˜ ma´ tä̱ä̱h´ tuh˜dsë¹ dsa˜ he´.
31 Ga˜chu̱u̱y´ kya̱a̱h´ Jesús mah¹ sa˜ ma´ che̱e̱y¹ cha´je˜.
32 Moh´ ja̱˜ ma´ tä̱ä̱h´ ko̱o̱˜ nää¹ ñe¹ ma´ kuh˜ nuu˜. He˜ja̱˜ ga˜chu̱u̱´ jmɨ˜lle´ hlɨɨh¹ he´ kya̱a̱h´ Jesús mah¹ kway¹ jwë¹ dsa˜ta̱a̱yh` kih¹ ñe¹ he´. Ga˜kwa´ ba´ Jesús jwë¹.

33 Ga˜hwëë˜ jmɨ˜lle´ hlɨɨh' he´ ga˜näây' ga˜tąąyh` tuh˜dsë' ñe'. Lä˜chąh´ ją˜ lä˜jëë˜ ñe' he´ ga˜kyąąą'. Ma´ ga˜tëëy´ kǫǫ˜ lle´ hwa', kǫ˜dsoo´ jwë' ba´ ga˜sąąy' lä˜ ga˜të´ cha´jmɨɨ˜ jąąąh˜. Jee´ ją˜ ga˜jąąy' neh˜ jmɨɨ˜.

34 Dsa˜ hi˜ ma´ tąąh´ hąąą˜ ñe' he´, ma´ ga˜jëëy' ga˜la' lä˜ją˜, ga˜nääy` ko˜chih´ cha˜hlii˜ na´jmeeyh´ juu' ta˜ jee´ jwɨɨ˜ hi˜ lä˜kąą˜ kih' hi˜ ma´ tąąh´ jee´ nuu˜ kih'.

35 He˜ją˜ ga˜hwëë˜ dsa˜ na´nää' na´jëëy˜ ha˜ lä˜ ga˜la'. Lä˜kǫǫ˜ ma´ ga˜tëë´ dsa˜ chąąh˜ kih' Jesús ga˜jëëy' dsa˜ hi˜ ga˜hwëë˜ jmɨ˜lle´ hlɨɨh' kih' he´. Ma´ gya' hąąą' tɨɨ´ Jesús, ma˜kyeyh´ hmɨɨh˜, hi˜ ma˜ją' kiyh'. He˜ją˜ ga˜lä˜goh˜ lä˜jëë˜ dsa˜.

36 Dsa˜ hi˜ ga˜jëë', ga˜jmeeyh' juu' ha˜ lä˜ ga˜la' he˜ ga˜hląą´ hi˜ ma´ kyę˜ jmɨ˜lle´ hlɨɨh' he´.

37 He˜ją˜ lä˜jëë˜ dsa˜ gadareno ga˜chąąy´ kyąąh´ Jesús mah' wa´ lląąyh´ kih' ta˜ jee´ jyoh´, jëëh´ ma´ goyh˜ jwërte. He˜ją˜ ga˜he' Jesús neh˜ na´moo´ ngaah' bih'.

38 Dsa˜ hi˜ ga˜hwëë˜ jmɨ˜lle´ hlɨɨh' kih' he´, ga˜chąąy´ kyąąh´ Jesús mah' ma´ kway' jwë' ma´ dsooy' kyąąyh´. Pero Jesús ga˜jmee´ mada˜ kiyh', he˜ jąy' ba´. Ga˜jäyh´:

39 —Gwąąh˜ cha´neh˜ kyah'. Go˜jmeeh` juu' kih' dsa˜, ha˜ kǫǫ˜ sa˜ jąąąh˜ he˜ ma˜jmee´ Dio kyąąh´ hne˜.

He˜ją˜ ngaayh', ga˜lววy' jmeeyh˜ juu' lä˜kąą˜ jee´ jwɨɨ˜ ha˜ kǫh´ sa˜ jąąąh˜ he˜ ga˜jmee´ Jesús kiyh'.

Jǫ˜mɨɨ˜ Jairo kyąąh´ jąą˜ dsa˜më´ hi˜ ma´ dsaah´

(Mt. 9:18-26; Mr. 5:21-43)

40 Ma´ ga˜lloo' Jesús ta˜ hngaah` kǫ˜tąą˜, peer˜ jwëë´ dsa˜ ma´ tąąh´ jąąy˜ he˜ją˜ ga˜hęęh˜ dsih´ lä˜kąą˜ tuh˜dsë'.

41 Jee´ ją˜ ga˜lloo' jąą˜ dsa˜ñąąąh˜ hi˜ chęę˜ Jairo hi˜ ma´ ląą ' ta´ kih' gwah˜. Dsa˜he´ ga˜jąąąh' jnëy´ cha´në´ Jesús, ga˜chąąy´ kyąąh´ mah' dsooy' cha´neh˜ kiyh'.

42 Ma´ chąą˜ jąą˜ jǫ˜mɨɨy˜ hi˜ ma´ ląą ' gyąąą˜ kǫǫ˜ mëë' kyąąy'. Chih˜më´ he´ ma´ hąąą´ kǫǫ˜ gya˜tǫ´ ji˜ñe˜. Hi˜ he´ na˜ kyąą ' ngoo' ga˜jąąą'.

Jee´ hąąą´ Jesús jwë' ngoo' kyąąh´ Jairo, peer˜ na˜ląąą˜ na˜jlëë˜ bih' dsa˜, jëëh´ jwëë´ jwërte dsa˜ hi˜ ga˜nää' kyąąyh´.

43 Jee´ kih' dsa˜ he´ ma´ hąąą´ jąą˜ dsa˜më´ hi˜ ma˜hya˜ gya˜tǫ´ ji˜ñe˜ dsaah´ dsoo´ kih'. Dsa˜më´ he´ ga˜mi˜lla˜ lä˜jë˜ go˜te' he˜ ma´ cha˜ kiyh', ga˜hęęy' kyąąh´ të˜më˜. Pero ni˜ jąą˜ të˜më˜ sa˜ ga˜lɨh' ma´ jmee' më˜ kiyh'.

44 Ga˜llooy' ta˜ ka´luu´ Jesús mah' ga˜sąąy' miih˜ cha´gooy˜ cha´hoo´ sa´hmɨɨh˜ kiyh'. Lä˜chąh´ ją˜ ga˜hna´ he˜ ma´ jëëy˜ dsoo´ kiyh'.

45 He˜ją˜ ga˜jäh´ Jesús:

—¿Hii˜ na˜ hi˜ ma˜sąąą' cha´hoo´ sa´hmɨɨh˜ kin˜?

Pero ni˜ jąą˜ sa˜ ga˜bąąąh˜ hñii´. He˜ją˜ ga˜jäh´ Pee´ kyąąh´ lä˜jëë˜ dsa˜kyąąyh´:

—Ta˜jwoh', jwëë´ dsa˜ hi˜ dsa˜kya˜ dsa˜jnaah' hne˜ mah' jwah´: "¿Hii˜ na˜ ma˜sąą' cha´hoo´ sa´hmɨɨh˜ kin˜?"

46 He˜ją˜ ga˜jäh´ Jesús:

—Chąą˜ jąą˜ hi˜ ma˜sąą' sa´hmɨɨh˜ kin˜. Jëëh´ ma˜lä˜liihn˜ heh' be´ kin˜ ma˜mi˜hląąą´ jąą˜ dsa˜.

47 Ma´ ga˜lä˜jnää´ dsa˜më´ he´, goh˜ bih' ngooy' na´jąąąyh´ jnëy´ cha´në´ Jesús. Ga˜jmeeyh' juu' cha´në´ lä˜jëë˜ dsa˜, he˜ kih' ją˜ he˜ ga˜tëëy´ cha´hoo´ hmɨɨh˜ kih' Jesús. Hi˜ ga˜jmeeyh' juu' he˜ ga˜jä' kiyh' lä˜chąh´ ją˜.

48 He˜ją˜ ga˜jäh´ Jesús sɨɨyh˜:

—Ma˜hląąąh´ ba´ hne˜ he˜ ma´ dsąąąh´, lä˜llu' he˜ ma˜lä˜dsoo´ hoh´. Gwąąąh˜ ba´ hne˜ kyah' lä˜kąą˜ tuh˜hoh´.

49 Lä˜ ma˜cheh' ba´ Jesús hlëëh˜, ma´ ga˜lloo' jąą˜ moz˜ kyąą' hi˜ ma´ ląą ' ta´ kih' gwah˜, mah' ga˜jmeeyh' juu' kih' Jairo, ga˜sɨɨyh˜:

—Ma˜jąąą˜ ba´ gyąąą˜ më´ kyąąh'. Mo˜to˜ kwa˜ ga´ ta´ kih' Ta˜jwoh' na˜.

50 Ma´ ga˜nuu´ Jesús juu' he˜ ma˜kyę˜ dsa˜ he´, ga˜sɨɨyh˜ Jairo:

—Ta˜ ką˜ hąąą´dsë˜. Jmee´ dsoo´ hoh´ ba´. Mah' jëëh' lä˜jiih´ ba´ chih˜më´ kyąąh'.

51 Ma´ ga˜he' Jesús cha´neh˜ kih' Jairo, sa˜ ga˜kway´ jwë' ma´ dsa˜tąąh` jñah´ dsa˜. Ma˜la˜ Pee´ kyąąh´ Jacobo kyąąh´ Jwąą˜ hi˜ kyąąh´ cho'jmii˜ chih˜më´ hi˜ ma˜na˜jąąą´ he´ ba´ ga˜tąąh`.

52 Ga˜lä˜jëë˜ ba´ hi˜ tąąh´ jee´ ją˜ ma´ kɨ˜hooh˜ kih' chih˜më´ he´. He˜ją˜ ga˜jäh´ Jesús sɨɨyh˜:

—Ta˜ hooh` hnäh´. Chih˜më´ na˜ sa˜ na˜jąąą´, he˜ na˜gwiiy˜ ba´ na˜.

53 Ga˜mi˜kwąh' ba´ dsa˜ kih' Jesús ma´ ga˜nuuy´ juu' ją˜. Jëëh´, ñe˜ bih' he˜ ma´ na˜jąąą´ go˜te˜ ba´ chih˜më´ he´.

54 Mah' ga˜sǫǫh' Jesús goo˜ chih˜më´ he´, ga˜hlëëyh´ kɨ˜gąą˜, ga˜jäyh´:

—Chih˜më´, noo˜.

55 He˜ją˜ joh' ka˜läh´ jmɨ˜lle´ kiyh'. Lä˜chąh´ ją˜ ga˜lä˜jiiyh`, mah' ga˜nooy˜. Ją˜ga´ ga˜jmee´ Jesús mada˜ kwëëyh' he˜ kuyh˜.

56 Peer˜ ga˜jëë' dsąh˜ cho'jmii˜ chih˜më´ he´. Hi˜ ga˜jmee´ Jesús mada˜ mah' sa˜ kooyh' juu' kyąąh´ ni˜ jąą˜ he˜ ga˜la' lä˜ją˜.

9

Ga˜chęę' Jesús lä˜jëë˜ gya˜tąąą´ na´kwa˜ juu'

(Mt. 10:5-15; Mr. 6:7-13)

1 Ga˜jววh˜ Jesús lä˜jëë˜ discípulo kyąąy', ga˜kwëëyh' be´ mah' jmeey' hih˜ hwëë˜ hi˜sa˜llą' hi˜ jmeeh˜ dsa˜ hi˜ ga˜kwëëyh' be´ mah' mi˜hląąąy´ dsa˜dsaah´.

2 Ga˜chee̱y¹ mah¹ dsa˜kway˜ juu¹ ha˜ lä˜
jää̱˜ Dio dsa˜ lä˜hih˜ kih¹, hi˜ lä˜kye̱˜ he˜
mi˜hlääy´ dsa˜dsaah´.
3 Ga˜jäh´ Jesús siih˜ lä˜jee̱˜:
—Ta˜ ka̱˜ hnäh´ ni˜ miih˜ kih¹ cha´jwë¹.
Ta˜ ka̱˜ hnäh´ hma˜hu˜, ta˜ ka̱˜ hnäh´
hmih˜tuh˜, ta˜ ka̱˜ hnäh´ he´ñiih˜, ni˜ kuu´,
ni˜ ta˜ ka̱˜ hnäh´ jyoh´ lee̱˜ hmiih˜ kyah¹
hnäh´.
4 Wa´ he˜ cha˜ he˜ hne¹ jee´ lla˜nää¹ hnäh´,
ja̱˜ go˜ta̱ah´ hnäh´ ha˜ ko̱o̱˜ jii̱h¹ lä˜hee̱h´
hnäh´ jee´ ja̱˜.
5 Cher´mah¹ cha˜ ko̱o̱˜ jee´ jwii˜ jee´ sa˜
hee̱yh˜ hnäh´, ja̱˜ hwee̱h˜ hnäh´ go˜te˜ jee´
ja̱˜. Ja̱˜ hlah´ hnäh´ wa´hlooo˜ he˜ na˜beh˜
tiih´ hnäh´ mah¹ jmee¹ lii˜ he˜ ma˜la¹ kwa̱a̱t˜
kih¹ bih¹ ja̱˜ —ga˜jäh´ Jesús siiyh˜ discípulo
kya̱a̱y¹.
6 Ja̱˜ga´ ga˜ta̱ayh` jwë¹, ga˜nääy¹ lä˜ko̱o̱˜
lä˜ko̱o̱˜ jwii˜ kway˜ju¹hmëë´ kih¹ Dio, ma˜la˜
mi˜hlääy´ dsa˜dsaah´ lä˜ka̱a̱˜ jee´ ga˜nääy¹.

Herode ga˜jmee´ huu´dsë˜ he˜ ma˜lä˜jii̱h`
Jwa̱a̱˜
(Mt. 14:1-12; Mr. 6:14-29)

7 Herode hi̱˜ ma´ la̱a̱ ¹ lle´moh´, ga˜nuu´
lä˜jë˜ he˜ ma´ jmee˜ Jesús. Sa˜ ñey˜ he˜
huu´dsë˜ ma´ jmeey¹, jëëh´ ko˜llaa̱´ ma´ jäh´
Jwa̱a̱˜ ba´ he´ hi̱˜ ma˜lä˜jii̱h`.
8 Hi̱˜ jñah´ ko̱o̱˜ nää¹ ma´ jäyh´: “Elía ba´ oo˜
hi̱˜ ma˜hña̱a̱´.” Hi˜ jñah´ ga´ ma´ jäh´: “Go˜
la̱a̱¹ ja̱a̱˜ hi̱˜ ga˜ngëë¹ juu¹ kih¹ Dio llo´joo¹ ba´
na˜ hi̱˜ ma˜lä˜jii̱h`.”
9 He˜ja̱˜ ga˜jmee´ Herode huu´dsë˜:
—¿Ha˜ lä˜ja̱˜? ¿Ja̱¹ jnä´ ga˜jmeen¹ mada˜
he˜ ga˜ku´ dsa˜ lle´ Jwa̱a̱˜? ¿Hii̱˜ ba´ na˜, hi̱˜
nuun˜ kih¹ jmeey˜ ja̱˜ ko̱o̱˜ në´ he˜ juh˜ga̱a̱˜?
Hi˜ ma´ hnooy¹ ma´ dsa˜jee̱ey˜.

Ga˜äähˇ Jesús hña´ mil dsa˜ñuuh˜
(Mt. 14:13-21; Mr. 6:30-44; Jn. 6:1-14)

10 Ma´ ga˜lla˜nää` lä˜jee̱˜ apóstole he´,
ga˜jmeeyh¹ juu¹ kih¹ Jesús lä˜jë˜ he˜
ga˜jmeey´. Ja̱˜ga´ ga˜jäay¹ ka̱h´ apóstole,
ga˜nääy¹ ta˜hwa¹ kii̱˜ jäh˜jee´ jwii˜ he˜ chee̱˜
Betsaida.
11 Pero ma´ ga˜lä˜liih˜ dsa˜, ga˜nääy¹
cha̱a̱y¹ kaah` kiyh¹. Ga˜hee̱h˜ bih¹ dsa˜ he´.
Mah¹ ga˜looy¹ hlee̱yh˜ ha˜ lä˜ jää̱˜ Dio dsa˜
lä˜hih˜ kih¹. Hi˜ ga˜mi˜hlääy´ lä˜jee̱˜ hi̱˜ ma´
dsaah´.
12 Lä˜ko̱o̱˜ ma´ ngoo¹ ga˜hloo´ jmii´ ja̱˜,
lä˜jee̱˜ gya˜tuu´ discípulo ga˜ya˜jäh˜ kih¹
Jesús mah¹ ga˜siiyh˜:
—Chiih´ dsa˜ na˜ wa´ lla˜nääy´ lä˜ka̱a̱˜ jee´
jwii˜ mäh˜ hi˜ lä˜ka̱a̱˜ jee´ nuu˜ jee´ tääh´
dsa˜ lä˜ku´ lä˜jii̱¹ la˜. Wa´ lla˜hnooy´ he˜
kuyh˜ hi˜ lä˜kye̱˜ jee´ jäy¹. Jëëh´, hwa¹ kii̱˜
jmah¹ ba´ la¹ jee´ tooohn´ la˜.
13 Mah¹ ga˜jäyh´ siiyh˜ discípulo kya̱a̱y¹:
—Hnäh´ ba´ kwëëyh` he˜ kuyh˜.
Mah¹ ga˜jäyh´ siiyh˜ Jesús:
—Kye´ jnääh¹ ma˜la˜ hña´ he´ñiih˜ ba´
kya̱a̱h´ uu̱ ¹ hmooh˜. ¿Che´ dsa´nooo¹ jnääh¹
dsa´lä´ jnääh¹ he˜ kuh˜ dsa˜ na˜?
14 Koo̱˜ hña´ mil ma´ tee̱ ¹ dsa˜ñuuh˜ hi̱˜
ma´ tääh´ jee´ ja̱˜. He˜ja̱˜ ga˜siiyh˜ lä˜jee̱˜
discípulo kya̱a̱y¹:
—Jmee´ hnäh´ mada˜ mah¹ dsa˜ta̱ah` dsa˜
ma˜ kih˜kih¹, ma˜ to˜lo˜gya̱a̱´ lä˜koo̱˜ nää¹.
15 Lä˜ja̱˜ ga˜jmee´ discípulo. Ga˜jmeey´
mada˜ ga˜ta̱ah` dsa˜ hwa¹.
16 Ja̱˜ga´ ga˜ka̱¹ Jesús lä˜jë˜ hña´ he´ñiih˜ ja̱˜,
kya̱a̱h´ lä˜uu´ hmooh˜ he´, ga˜jëëy¹ ta˜ gyuuh¹
mah¹ ga˜kway´ ti´hmaah´ kih¹ Dio. Ja̱˜ga´
ga˜llaa̱y¹ mah¹ ga˜kwëëyh¹ discípulo kya̱a̱y¹
na´llay˜ cha´nëˇ lä˜jee̱˜ dsa˜.
17 Ga˜lä˜jee̱˜ ba´ dsa˜ ga˜kuh˜ lä˜jii̱h¹
ga˜kee̱˜¹. Ma˜la˜ ma˜kuh˜ lä˜jee̱˜ dsa˜,
ga˜ka̱h¹ gya˜to´ sa´miih˜ jwi´ he˜ ga˜cha̱a̱¹
ja̱˜.

Ga˜jäh´ Pee´ Jesús he´ la̱a̱¹ Cristo
(Mt. 16:13-19; Mr. 8:27-29)

18 Koo̱˜ hä´ ma´ gya¹ Jesús ngiiy˜ kiyh¹ kih¹
Dio jee´ sa˜ cha̱a̱˜ dsa˜. Ma˜la˜ discípulo ba´
ma´ tääh´ kya̱a̱yh´ jee´ ja̱˜. He˜ja̱˜ ga˜ngii´
Jesús juu¹ kiyh¹:
—¿Ha˜ lä˜ jäh´ dsa˜ kin˜, hi̱˜ jnä´ la̱a̱y´?
19 —Ko̱˜llaa̱´ dsa˜ jäh´, Jwa̱a̱˜ hi̱˜ ma´ choo˜
jmii˜ ba´ hne˜. Jñah´ jäh´, Elía ba´ hne˜. Jñah´
ko˜llaa̱´ jäh´, hne˜ la̱ah¹ ja̱a̱˜ hi̱˜ ga˜ngëë¹
juu¹ kih¹ Dio llo´joo¹ hi̱˜ ma˜lä˜jii̱h` —ga˜jäh´
discípulo kya̱a̱y¹.
20 Mah¹ ga˜jäh´ Jesús siiyh˜:
—¿Ha˜ ga˜ hnäh´ na˜, hee˜ jwah´ hnäh´
kin˜, hi̱˜ ba´ jnä´ la̱ah´ hnäh´?
He˜ja̱˜ ga˜jäh´ Pee´ siiyh˜:
—Hne˜ he´ Cristo hi̱˜ ga˜chee̱¹ Dio.

Ga˜mi˜jnää˜ Jesús juu¹ he˜ juuy´
(Mt. 16:20-28; Mr. 8:30-9:1)

21 Pero ga˜ta̱ah˜ Jesús juu¹ discípulo kya̱a̱y¹
mah¹ sa˜ kooyh¹ juu¹ ja̱˜ kya̱a̱h´ ni˜ ja̱a̱˜.
22 Hi˜ ga˜jäh´ Jesús siiyh˜ discípulo kya̱a̱y¹:
—Jmee˜ bii¹ kih¹ Hi̱˜ga˜lee̱¹ngo¹ la˜ jee̱¹
cha˜miih˜ wii´. Hi˜ dsa˜gyuuh´ sa˜ lä˜hnää¹
dsih´, lä˜ja̱˜ dsa˜ka̱a̱h´ kya̱a̱ ¹ jmi˜dsa˜,
kya̱a̱h´ ta˜jwoh¹ kya̱a̱¹ ley sa˜ lä˜hnää¹ dsih´.
Hi˜ jmee˜ bii¹ kiyh¹ juuy´ mah¹ lä˜jiiyh´
ka˜läh´ ga´ ma˜hya˜ hnë˜ jmii´.
23 Ja̱˜ga´ ga˜siiyh˜ lä˜jee̱˜ dsa˜:
—Cher´mah¹ hi̱˜ hnooo¹ jä˜ kya̱a̱h´ jnä´, sa˜
wa´ jmäay¹ hñiiy´ kwa̱a̱t˜, wa´ jäay¹ cru˜
kya̱a̱y¹ ko̱o̱˜ jmii´ ko̱o̱˜ jmii´ mah¹ wa´ jmeey´
ko˜jooh´ kya̱a̱h´ jnä´.
24 Jëëh´, lä˜jee̱˜ hi̱˜ hää̱˜ hñii´ mah¹ sa˜
juuy´, hi̱˜ he´ juu´ ba´. Pero lä˜jee̱˜ hi̱˜ kwa̱a̱˜
hñii´ juu´ kwa̱a̱t˜ kin˜, hi̱˜ he´ ba´ läa̱´.
25 ¿Hee˜ ya´jooo˜ ka̱¹ dsa˜ ma˜ke˜ ga˜liyh¹
lä˜jë˜ he˜ cha˜ jmi˜gyuu˜ la˜ mah¹ wa´ra˜
ga˜juuy¹, sa˜ tee̱yh¹ kih¹ Dio? ¿Hee˜ jmää¹
kiyh¹ cher´mah¹ ga˜hee̱y¹ hñiiy´?
26 Cher´mah¹ hi̱˜ jmee˜ na˜hiih´ kin˜ o
kya̱a̱h´ juu¹ kin˜, ja̱˜ba´ lä˜ja̱˜ jmee¹ na˜hiih´

Hi̱¯ga¯lëë'ngo' la¯ kyäayh´, wa´ra¯ jäyh' ka¯läh´ jee´ je¯ jih'gyëh' kiyh', jä¯ba´ kyäah´ je¯ kih' Tää`, hi¯ kih' lä¯jëë¯ ángele hi̱¯ na¯jngëë' kyäay'.
27 Pero ju'dsoo´ jwahn¯, chäa¯ ko̱¯llä̱a´ dsa¯ hi̱¯ tä̱äh´ jee´ la¯, sa¯ juuy´ jää' sa¯ ga´ ma¯jëëy¯ ha¯ lä¯ la' be´ kih' Dio hi̱¯ jmee¯ hih¯.

Ga¯lä¯sëë' Jesús to¯lo¯ë´ ko̱¯llä̱a´ discípulo
(Mt. 17:1-8; Mr. 9:2-8)

28 Ma¯ngëë´ ga´ ko̱¯ jñaa' jmii` he¯ ga¯hlëëyh´ juu' ja¯, ga¯wii' Jesús ko̱¯ moh´ na´ngiiy´ kiyh' kih' Dio ko̱¯jøh´ kyäah´ Pee´ kyäah´ Jwäa¯ kyäah´ Jacobo.
29 Ta´ko̱¯jiih' ma´ ngiiy¯ kiyh' kih' Dio, ga¯lä¯sii' mo¯ëy´. Hmiih¯ kiyh' ga¯la' tø¯jlëë¯ ñih'.
30 Ga¯lä¯jnää´ uu' dsa¯ñuuh¯ hi̱¯ ma´ lla¯ juu' kyäayh´. Jäa¯ he´ Moisé, hi¯ jäa¯ he´ Elía,
31 hi̱¯ ga¯lä¯jnää´ jee´ jnä´ jih'gyëh' ja¯. Ma´ hlëëyh¯ ha¯ lä¯ ya¯hëë' Jesús jmi¯gyuu¯ la¯, he¯ lä¯te' jee´ jwii¯ Jerusalén ba´ ja¯.
32 Pee´ kyäah´ hi̱¯ ma´ jmee¯ ko̱¯jøh´ kyäayh´ jee´ ja¯, ma¯ke¯ lä¯gwiiy¯ ma´ kway¯ be´. Ga¯jëë' bih' ha¯ ko̱¯ sa¯ jøøh' Jesús hää´ jee´ kih' lä¯uu´ dsa¯ he´.
33 Lä¯ko̱¯ ma´ ngoo' ga¯lä¯øø´ dsa¯ he´, ga¯jäh´ Pee´ siiyh¯ Jesús:
—Ta¯jwoh', he¯ ba´ che¯ llu' he¯ tøøh´ jne´ ko̱¯jøh´ jee´ la¯. Jmee´ jnääh' hnë¯ hne' kyäah´ moo¯, ko̱¯ kyah', ko̱¯ kih' Moisé, hi¯ ko̱¯ kih' Elía.
Pero sa¯ ma´ ñe¯ Pee´ he¯ ja¯ ma´ hlëëh¯.
34 Hlëëh¯ gyih' lä¯ja¯, ma´ ga¯jyoo' ko̱¯ jnii´ he¯ ga¯läy¯ lä¯jëëy¯. Ma´ ga¯jëë' Pee´ kyäah´ dsa¯kyäayh´ na¯läy¯ jnii´ ja¯, ja' ga¯lä¯goyh¯.
35 Jee´ jnii´ ja¯ ga¯hlëëh´ ko̱¯ juu' he¯ jäh´ lä¯la¯:
—Hi̱¯ la¯ na¯ gyuu¯ kyäan¯ hi̱¯ hnaan¯. Nuu¯ hnäh´ kiyh'.
36 Ma¯ngëë´ ma¯hlëëyh´ lä¯ja¯, ga¯jä´ hñii´ Jesús. Pero discípulo kyäay' sa¯ ga¯kooh' ni¯ miih¯ juu' kyäah´ ni¯ jäa¯, ga¯lä¯hii` miih¯ ga¯hmäy´ lä¯jë¯ he¯ ga¯jëëy' ja¯.

Ga¯mi¯hlää´ Jesús jäa¯ chih¯ hi̱¯ ma´ kye¯ jmi¯lle´ hliih'
(Mt. 17:14-21; Mr. 9:14-29)

37 Ma´ ga¯jnä' jyoh´ jmii' ga¯jñäay' moh´ jee´ ma´ tä̱äyh´ ja¯. Jwëë´ jwërte dsa¯ ya¯nää' ga¯mi¯jëëy´ Jesús.
38 Jee´ kih' dsa¯ he´ ma´ hää´ jäa¯ dsa¯ñuuh¯ hi̱¯ ga¯hlëëh´ ki̱¯gäa¯, ma´ jäyh´:
—Ta¯jwoh', chuun´ kyäah´ hne¯. Jëë` da´ chih¯ñuuh¯ kyäan¯ la¯, hi̱¯ läa' gyuu¯ ko̱¯ mëë' kyäan¯.
39 Lä¯la¯ jmee¯ jmi¯lle´ hliih' kiyh'. Sooyh¯ kiyh' mah' jmeey¯ hooyh¯ jee´ ki¯bä̱äy¯. Jmeey¯ hwëë¯ peh´ hooy´. Ma¯hwäay´ go¯te', ja¯ga´ tu¯ jmi¯lle´ hliih' he´ kiyh'.
40 Ma¯chuun' kyäah´ discípulo kyäah' mah' ma´ lleey¯ jmi¯lle´ hliih' he´ pero sa¯ ma¯liyh¯ —ga¯jäh´ jmii¯ chih¯ he´.
41 Mah' ga¯jeeh¯ Jesús juu' kiyh':
—¡He¯ ba´ che¯ hweh¯ hoh´ hnäh´ dsa¯ chäa¯ na'! Sa¯ hii¯ lä¯dsoo´ hoh´ hnäh´ kwee¯. ¿Lih´ ba´ llaa¯ he¯ gyan´ kyäah´ hnäh´? Mo¯so¯ lä¯be´ dsën¯ gya` ga´ jnä´ kyäah´ hnäh´. Ya¯jää¯ da´ chih¯ na¯ ta¯ la¯.
42 Lä¯ko̱¯ ma´ ngoo' ya¯jäh¯ chih¯ he´ kih' Jesús, jmi¯lle´ hliih' he´ ga¯jwäay' hwa' mah' ga¯ki¯ ga¯bäay¯ wii´ jwërte. Pero ga¯juuh' Jesús kih' jmi¯lle´ hliih' mah' ga¯mi¯läay´ chih¯ he´. Ja¯ga´ ga¯ngëëy' chih¯ he´ kih' jmiiy¯.
43 Ga¯läˆjëë¯ ba´ ga¯läˆdsäa¯ dsë' ha¯ ko̱h´ sa¯ jøøh' läa' Dio.

Ga¯mi¯jnää¯ Jesús juu' jee´ ga¯të´ to̱' jiih¯ he¯ juuy´
(Mt. 17:22-23; Mr. 9:30-32)

Ta´ko̱¯jiih' tä̱äh´ jëë¯ dsäyh¯ kih' lä¯jë¯ he¯ ga¯jmee´ Jesús ja¯, ga¯jäyh´ siiyh¯ discípulo kyäay':
44 —Wa´ lä¯ngëëh´ hnäh´ kwee¯ juu' la¯. Hi̱¯ga¯lëë'ngo' la¯, lloo¯ ko̱¯ jmii´ ngëë' dsih´ goo¯ jñah´ dsa¯.
45 Pero discípulo kyäay' sa¯ ga¯lä¯ngëë´ juu' ja¯. Ma´ na¯jlë¯ huu´dsë¯ kiyh' he¯ja¯ sa¯ ga¯lä¯ngëëy´. Hi¯ ma´ goyh¯ ma´ ngiiy' juu' kih' Jesús he¯ hnøø' jäh¯ juu' ja¯.

Hii¯ na¯ leë´ jøøh' jee´ jmee¯ Dio hih¯
(Mt. 18:1-5; Mr. 9:33-37)

46 Discípulo kyäay' ga¯tä̱ah` ga¯ti¯ ga¯choo´ juu' hii¯ jäa¯ jee´ lä¯jëë¯ leey´ jøøh' kih' dsa¯kyäayh´.
47 Pero ga¯lä¯kyuuh¯ Jesús huu´dsë¯ he¯ ma´ jmeey¯. He¯ja¯ ga¯tëëyh' jäa¯ gyuu¯ mah' ga¯cheeyh¯ koo´ kiyh'.
48 He¯ja¯ ga¯siiyh¯:
—Hi̱¯ jmee¯ he' kih' gyuu¯ la¯ kwäat¯ kin¯, jnä´ he´ hi̱¯ jmäay¯ he'. Hi¯ hi̱¯ jmää¯ jnä´ he', jmeey¯ he' kih' hi̱¯ ga¯cheë' jnä´. Jëëh´, hi̱¯ mäh' ga´ jee´ kyah' hnäh´, hi̱¯ he´ ba´ hi̱¯ jøøh'.
49 Ja¯ga´ ga¯jäh´ Jwäa¯:
—Ta¯jwoh', ma¯jëë´ jnääh' jäa¯ hi̱¯ hwëë¯ jmi¯lle´ hliih' lä¯hih¯ kyah', he¯ja¯ ga¯ha´ jnääh' kiyh', jëëh´ sa¯ ngëy¯ kyäah´ jnääh'.
50 He¯ja¯ ga¯jäh´ Jesús siiyh¯:
—Ta¯ ha¯ hnäh´ kiyh'. Jëëh´, lä¯jëë¯ hi̱¯ sa¯ na¯høøh´ jnän`, dsa¯kyäah´ ba´ jne´ he´.

Ga¯juuh' Jesús kih' Jacobo kyäah´ Jwäa¯

51 Ma´ ngoo' ya¯jäh¯ jmii´ dsäah' Jesús gyuuh', he¯ja¯ ko̱¯ hä´ ba´ ma¯lla´ dsëy' ngooy' ta¯ Jerusalén.
52 Ga¯cheey' dsa¯ hi̱¯ ga¯nää' jää' kiyh' ta¯ hwa' kih' dsa¯ samaritano. Jee´ ja¯ ga¯tä̱ayh` ko̱¯ jee´ jwii¯ ngiiy¯ ha¯ jee´ ma´ jäy'.
53 Pero sa¯ ga¯hii' dsa¯ samaritano ma´ heeyh¯. Jëëh´, ma´ jmeey¯ kwäat¯ he¯ dsoo' Jesús ta¯ Jerusalén ba´.

54 Ma´ ga˜nuu˝ Jacobo kyąąh´ Jwąą˜ juu¹
ją˜, ga˜jäyh˝:
—Dsa˜jø�h¹ kyąąn˜, ¿che´ hnooh˜ ngii´
jnääh⁴ he˜ jyoo¹ je˜ gyuuh¹ mah⁴ mi˜lląą˜
dsa˜ hi˜ chąą˜ jwii˜ oo˜, lä˜kǫǫ˜ ga˜jmee˝
Elía?
55 He˜ją˜ ga˜jęęh˜ Jesús hñii´ mah⁴
ga˜juuyh¹ kih¹ lä˜ǫǫ˝ discípulo he˝ ga˜siiyh˜:
—Sa˜ ñeh´ hnäh˝ he˜ jmi˜lle˝ na˜ jøø˜ kyah⁴
hnäh˝.
56 Jëëh˝, sa˜ ja⁴ Hi˜ga˜lëë¹ngo⁴ la˜ mah⁴
jngëëyh¹ dsa˜. Jay¹ mah¹ läąy¹ dsa˜ ba´ —
ga˜jäh˝ Jesús.
Ją˜ga´ ga˜nääy¹ ta˜ jyoh˝ jwii˜ mäh˜.

Ma´ hnøø¹ dsa˜ ma´ jmeey¹ kǫ˜jøh´ kyąąh´ Jesús
(Mt. 8:19-22)

57 Lä˜kǫǫ˜ ma´ ga˜tąąyh` jwë¹ ga˜nääy⁴,
ąąą˜ dsa˜ ga˜siih˜ Jesús:
—Dsa˜jø�h¹ kyąąn˜, hnoon⁴ jmeen`
kǫ˜jøh´ kyąąh´ hne˜ wa´ ha˜ cha˜ ha˜ jee´
goh¹.
58 He˜ją˜ ga˜jäh˝ Jesús siiyh˜:
—Cha˜ ba´ too˜ jee´ gwii˜ hyah˜. Cha˜ ba´
sii˜ kih¹ tą¹. Pero Hi˜ga˜lëë¹ngo⁴ la˜ sa˜ cha˜
jee´ jäy¹.
59 Mah⁴ jñah´ ga˜siiyh˜:
—Jmee´ kǫ˜jøh´ kyąąh´ jnä˝.
Mah¹ ga˜jäh´ dsa˜ he˝:
—Dsa˜jøøh¹ kyąąn˜, kwa´ jwë⁴ kin˜
na´hąąn˜ to˜në´ Tää` kyąąn˜, ją˜ga´ niin`
kyąąh´ hne˜.
60 He˜ją˜ ga˜jäh´ Jesús siiyh˜:
—Wa´ hąą¹ ba´ dsa˜ na˜jǫǫ´ hlii´ kyąą⁴. Hi˜
hne˜, gwa˜ go˜kwa´ juu¹ ha˜ lä˜ jąą¹ Dio dsa˜
lä˜hih˜ kih⁴.
61 Jñah´ ka˜läh´ ga˜jäh´ siiyh˜ Jesús:
—Jmee` ba´ jnä´ kǫ˜jøh´ kyąąh´ hne˜,
Dsa˜jøøh¹ kyąąn˜. Pero kwa´ jwë¹ kin˜ niin`
to˜në´ na´hihn¹ juu¹ hi˜ tąąh´ cha´neh˜ kin˜.
62 Mah⁴ ga˜jäh´ Jesús siiyh˜:
—Ni˜ ąąą˜ hi˜ jëë˜ ta˜ ka´luu´ ma˜la˜
ma˜løøy¹ kyayh˜ hwa⁴, sa˜ jmąąy¹ dsa˜hey˝
jee´ jmee˜ Dio hih˜.

10

Ga˜chęę¹ Jesús tǫ˜lo˜gyąą´ na˜dsë˜ gyęę´ dsa˜ hi˜ ga˜kwa´ juu¹

1 Ma˜ngëë´ he˜ ją˜, ga˜hñąą⁴ Dsa˜jøøh¹
jnän` jñah´ ga´ tǫ˜lo˜gyąą´ na˜dsë˜ gyęę´
dsa˜. Hi˜ he´ ga˜chęęy¹ lä˜kąą˜ jwii˜ kaah´
hi˜ lä˜kąą˜ ga´ jee´ jyoh´ ha˜ jee´ dsooy¹.
Ga˜chęęy¹ ma˜ ǫǫ¹ ma˜ ǫǫ⁴.
2 Ga˜jäyh´ siiyh˜:
—Dsoo˝ ba´ cha˜ cha˜miih˜ ta´ he˜ hnøø⁴
sooh˜ pero miih˜ go˜te¹ ba´ dsa˜ hi˜ jmee¹ ta´.
He˜ją˜ chǫǫ´ hnäh´ kyąąh´ dsa˜juu´ ta´ mah⁴
chęęy¹ jñah´ ga´ hi˜ dsa˜chooh` ta´ kiyh¹.
3 Go˜nää´ hnäh´ ją˜. Pero lęęh˜ hnäh´. Jnä´
chęęn˜ hnäh´ lä˜kǫǫ˜ borrego hi˜ ga˜nää⁴
jee´ kih¹ jah´ hąą¹.

4 Ta˜ ką˜ hnäh´ hmih˜tuh˜, ta˜ ką˜ hnäh´
sa´tuh˜ kih⁴ kuu´, ni˜ loo˜ he˜ dsa˜he´ tiih´
hnäh´. Ni˜ ta˜ lla˜ hnäh´ juu¹ kyąąh´ dsa˜
cha´jwë⁴.
5 Wa´ he˜ cha˜ he˜ hne⁴ jee´ go´tąąh´
hnäh´, to˜në´ jwiih¹ hnäh´ dsa˜: “Wa´ hii´ tii´
cha´neh˜ kyah⁴ hnäh´.”
6 Cher´mah⁴ chąą˜ hi˜ hii´ tii´ dsë¹ jee´ ją˜,
lä˜ją˜ hii¹ tii´ kiyh¹. Hi˜ cher´mah⁴ sa˜ chąą˜
hi˜ hii´ tii´ dsë¹, sa˜ lä˜jmää⁴ kiyh⁴ juu¹ he˜
ma˜hlęęh´ hnih´.
7 Pero jee´ hęęyh˜ hnäh´, ją˜ jąąh˜ hnäh´
ją˜ba´ cha´neh˜ ją˜. Ją˜ kuh˜huh´ ba´ hnäh´
lä˜jë˜ he˜ lla⁴ dsa˜ cha´nëh´ hnäh´. Jëëh´, ąąą˜
hi˜ jmee˜ ta´, lle` kih¹ hyoyh˜ jñeey¹. Ta˜
mi˜sii` hnäh´ øøh¹ hnäh´ mah⁴ go´nääh¹ hnäh´
lä˜joh´ hne⁴ chih⁴.
8 Wa´ he˜ cha˜ he˜ jwii˜ jee´ ga˜lla˜nääh⁴
hnäh´, jee´ hęęh˜ dsa˜ hnäh´, ją˜ kuh˜huh´
ba´ hnäh´ lä˜jë˜ he˜ lla⁴ dsa˜ cha´nëh´ hnäh´.
9 Ją˜ mi˜hląąh¹ hnäh´ hi˜ dsaah´ hi˜ tąąh´
jee´ ją˜. Ją˜ jwiih´ hnäh´ dsa˜: “Kyę´ ba´
jnääh⁴ juu¹ ha˜ lä˜ jąą¹ Dio dsa˜ lä˜hih˜ kih⁴.”
10 Pero cher´mah⁴ ga˜lla˜nääh⁴ hnäh´ kǫǫ˜
jwii˜ jee´ sa˜ hęęyh˜ hnäh´, ją˜ hwęęh˜ hnäh´
ta˜ cha´jwë⁴ mah⁴ jwah¹ hnäh´:
11 “Wa´hløø˜ he˜ cha˜ jee´ jwii˜ kyah⁴
hnäh´ la˜, he˜ ma˜beh⁴ ma˜tii´ jnääh⁴, jee´
la˜ ma˜kyah´ jnääh⁴ ma˜tii´ jnääh⁴ mah⁴ la⁴
lii˜ ma˜jä´ në´ kyah¹ hnäh´ lä˜jë˜ dsoo´ he˜
na˜bąąh` hnäh´. Pero ma˜ñeh´ ba´ hnäh´,
ma˜ja˜ ba´ juu¹ ha˜ lä˜ jąą⁴ Dio dsa˜ lä˜hih˜
kih¹”, jwiih¹ hnih´.
12 He˜ją˜ jwęęhn˜ hnäh´. Miih˜ ga´ wii´ jëë⁴
dsa˜ hi˜ ma´ tąąh´ jee´ jwii˜ Sodoma kyąąh´
Gomorra wa´ra˜ ga˜të´ jee´ jmee¹ Dio jwiz˜,
lä˜kǫh´ he˜ jëë¹ dsa˜ hi˜ chąą˜ jee´ jwii˜ ją˜.

Jëë¹ wii´ lä˜jęę˜ hi˜ sa˜ nuuh´
(Mt. 11:20-24)

13 ’¡Peer˜ jwii˜ hnäh´ dsa˜ hi˜ tąąh´ jwii˜
Corazín! ¡Peer˜ jwii˜ hnäh´ dsa˜ hi˜ tąąh´
jwii˜ Betsaida! Wa´ra˜ jäh´ kih⁴ dsa˜ hi˜
tąąh´ jwii˜ Tiro kyąąh´ jwii˜ Sidón, ma˜jëë˜
ha˜ lä˜ la⁴ he˜ juh˜gąą˜ he˜ ma˜jmeen⁴ jee´
kyah¹ hnäh´, ma˜lih´ sa˜ ga˜jęęyh˜ kyąąh´
Dio, ma´ kęyh˜ hmiih˜ jwä´ hi˜ ma´ suy¹ hñiiy´
tu´jwa˜, he˜ ma´ jmeey¹ lii˜ he˜ ti˜meeh˜
dsëy⁴.
14 He˜ją˜ jwęęhn˜ hnäh´ wa´ra˜ ga˜të´
jee´ jmee¹ Dio jwiz˜, cha˜ga´miih˜ wii´ jëëh
¹ hnäh´, lä˜kǫh´ ga´ hi˜ chąą˜ Tiro kyąąh´
Sidón.
15 Hnäh´ hi˜ chąą˜ Capernaum, jmeeh˜
hnäh´ huu´dsë˜ he˜ tęęh⁴ hnäh´ gyuuh¹. Pero
ñiih´ ga´ kih¹ cha´je˜ go´nääh¹ hnäh´.
16 ’Hi˜ nuu⁴ juu¹ he˜ kwah¹ hnäh´, kin˜
ją˜ nuuy¹. Hi˜ sa˜ hęęh˜ hnäh´, jnä´ he´ sa˜
hęęyh˜. Hi˜ sa˜ hęęh˜ jnä´, sa˜ hęęyh˜ hi˜
ga˜chęę⁴ jnä´.

Ya˜nää` ka˜läh´ lä˜jęę˜ hi˜ ga˜chęę¹ Jesús

17 Peer˗ jëë˜ dsë' lä˗jëë˗ to˜lo˜gyaa˴ dsë˜
gyee˜ he˴ ma˴ ga˗lla˗nääy`jee˴ ma˴ gya' Jesús.
Ga˗jäyh˴:
—Dsa˜jøøh' kyaan˗, lä˗kye˜ jmɨ˜lle˴ hlɨɨh'
ga˗lëh' jnääh ' ga˗hwëë˴ jnääh' kyaah˴ hih˗
kyah'.
18 Mah' ga˗jäh˴ Jesús sɨɨyh˗:
—Jnä˴ ga˗jëën' ga˗tah˴ Tana˴ jee˴ ma˴ gyay',
lä˗koh˴ je˜ñih' ga˗tayh˴ lä˜ ga˗të˴ hwa'.
19 Ma˜kwëëhn' ba˴ hnäh˴ be˴ mah' he'soh'
hnäh˴ ië˴ kih' mɨɨh˜, ië˴ kih' cha˴hne', hi˗
lla˜dsëë` hnäh˴ lä˗jë˗ be˴ kih' hi˜sa˜llu'. Ni˗
koo˜ dsoo˴ sa˗ le˴ kyah' hnäh˴.
20 Pero ta˗ wa˴ jëë˜ hoh˴ hnäh˴ kih' he˜
nuuh˴ jmɨ˜lle˴ hlɨɨh' kyah' hnäh˴. Wa˴ jëë˜
hoh˴ hnäh˴ kih' he˜ ma˜na˜sɨɨ˜ jmɨɨ˜ kyah'
hnäh˴ gyuuh' jmɨ˜gyuu˗ ba˴.
21 Ja˜ba˴ hor˜ ja˜, ga˗jëë˴ dsë' Jesús
ga˗jmee˴ Jmɨ˜lle˴ Na˗jngɨɨ'. Mah' ga˗jäyh˴:
—Kwan˜ ti˴hmaah˴ kyah', Tää` kyaan˗,
hne˜ laah' Dsa˗jøøh' kih' gyuuh' hwa', jëëh˴
ga˗hmäh˴ lä˗jë˗ juu' la˜ kih' hi˜ kyuuh˜ hi˗
lä˗ja˜ kih' hi˜ ngëë˴. Mah' ga˗mi˗jnääh' juu'
kyah' kih' hi˜ laa' lä˗koh˴ jaa˜ gyuu˜ ba˴.
Jëëh˴, lä˗ja˜ ga˗tih' hoh˴ hne˜ jmeeh' Tää`.
22 'Ga˗lä˗jë˗ go˜te˜ ba˴ ga˗tooh˜ Tää`
kyaan˗ goon˗. Ni˗ jaa˜ sa˗ kyuu˗ Joo˴ Dio,
ma˗la˗ Tää` ba˴ kyuu˗ jnä˴. Ni˗ sa˗ chaa˜
hi˜ kyuu˗ Tää`. Ma˗la˗ jnä˴ hi˜ laa' jooy˴ ba˴
kyuu˗ jnih˴, hi˗ lä˗ja˜ lä˗kyuu˗ hi˜ hnoon'
mi˴jnäänˈ kih'.
23 Ja˜ga˴ ga˗jeeyh˜ hñiiy˴ mah' ga˗sɨɨyh˗
ma˗la˗ discípulo kyaay' ba˴:
—Llu' la' kih' hi˜ jëë˜ he˜ jëëh˴ hnäh˴ na˜.
24 Jëëh˴ jwëëhn˜ hnäh˴, jwëë˴ hi˜ ga˗ngëë'
juu' kih' Dio hi˗ jwëë˴ dsa˜ta˴ kaah˴ ma˴
hnøøy' ma˴ jëëy' he˜ jëëh˴ hnäh˴ na˜. Pero
sa˗ ga˗tëëy˴ ma˴ jëëy'. Ma˴ hnøøy' ma˴ nuuy'
he˜ nuuh˜ hnäh˴ na˜, pero sa˗ ga˗nuuy˴.

Juu' na˜hmää˴ kih' samaritano hi˜ llu' dsë'

25 Jee˴ ja˜ ga˗noo˜ jaa˜ ta˜jwoh' kyaa' ley,
he˜ ma˴ kay˜ dsë' Jesús ga˗sɨɨyh˗:
—Ta˜jwoh', ¿hee˜ hnøø' jmeen` mah'
tëëhn' jee˴ mo˗so˗ juun˴?
26 He˜ja˜ ga˗jäh˴ Jesús sɨɨyh˗:
—¿Hee˜ jäh˴ jee˴ na˜sɨɨ˜ ië˴ ley, lä˗koh˴ ma˴
hëh˜?
27 Mah' ga˗jeeh˜ ta˜jwoh' he˴ juu' kiyh':
—"Wa˴ hnaah˗ Dio lä˗kaa˜ tuh˜hoh˴,
kyaah˴ lä˗jë˗ be˴ kyah', kyaah˴ lä˗jë˗ huu˴dsë˜
kyah'. Hi˗ wa˴ lä˜hnaah˗ dsa˜kyaah˴ lä˗koo˜
hnaah˗ hñaah'."
28 Mah' ga˗jäh˴ Jesús sɨɨyh˗:
—Llu' ba˴ ma˗jäh˴. Jmee˴ lä˗na˜ mah'
mo˗so˗ juuh˴.
29 Pero ta˜jwoh' kyaa' ley he˴, hnøøy' ma˴
jäy' llu' kyaah˴ juu' he˜ ga˗jäyh˴ ja˜, he˜ja˜
ga˗ngɨɨy˴ juu' kih' Jesús:
—¿Hii˜ he˴ dsa˜kyaahn˴?
30 Mah' ga˗jäh˴ Jesús sɨɨyh˗:
—Jaa˜ dsa˜ ya˗hëë' Jerusalén ngooy' ta˗
Jericó. Cha˴jwë' ja˜ ga˗jeey' dsa˜hii˜ hi˜
ga˗soh' kiyh'. Ga˗lley˜ ga˗lä˗jë˗ he˜ ma˴
kyey˜. Ga˗kway˴ jwërte kiyh'. Ja˜ga˴
ga˗nääy`. Jee˴ ja˜ ga˗jä˴ dsa˜ he˴ miih˜ ga˴
liiyh˴.
31 Pero he˜ ga˗la'. Jee˴ ja˜ ga˗ngëë˴ jaa˜
jmi˜dsa˜. Ma˴ ga˗jëëy' kyaa ' dsa˜ hi˜ la'
dsoo˴ kih', ta˜ koo˴ ba˴ ga˗jluuy'.
32 Ja˜ba˴ lä˗ja˜ ga˗jmee˴ jaa˜ levita, dsa˜
hi˜ ma˴ laa' ta˴ gwah˗. Ma˴ ga˗jëëy' dsa˜ he˴,
ga˗jluuy' ta˗ koo˴ ka˗läh˴.
33 Pero jaa˜ samaritano hi˜ ngoo' ja˜ba˴
ta˗ jwë˴ ja˜, ma˴ ga˗jëëy' kyaa ' hi˜ la' dsoo˴
kih', ngooy' chuh˗ kih' hi˜ he˴. Ma˴ ga˗jëëy',
ga˗lä˗ñih˴ dsëy' kih'.
34 Lä˗chah˴ ja˜ ga˗jmeey˴ më˜ ië˴ dsoo˴
kyaah˴ aceit hi˗ kyaah˴ vin, mah' ga˗løøy˴
kyaah˴ hmɨɨh˜. Ja˜ga˴ ga˗kyaay˜ ka˴luu˴ jah˴
kyaay', na˴jäay˜ jee˴ chih' hne' jee˴ jä˗ dsa˜.
Jee˴ ja˜ ga˗gyay˜ ga˗häay'.
35 Jyoh˴ jmɨɨ˴ ma˴ ngaah' dsa˜ he˴, ga˗lley˜
to' kuu˴ ga˗kwëëyh' juu˴ hne' he˴. Mah'
ga˗sɨɨyh˗: "Hää` kwee˜ dsa˜ na˜. Cher˴mah'
ga˗ää' gyih' kyah', jnä˴ mi˴hmaahn` kyah'
wa˴ra˜ jahn'."
36 He˜ja˜ jäh˴ da˴. ¿Hii˜ jaa˜ jee˴ lä˗jëë˗
uu˜ laah˴ hne˜, laa' dsa˜kyaah˴ hi˜ ga˗jmee˴
llu' kih' hi˜ ga˗tah˴ ja˴goo˜ dsa˜hii˜ he˴? —
ga˗jäh˴ Jesús sɨɨh˗ ta˜jwoh' kyaa' ley.
37 —Hi˜ ga˗lä˗ñih˴ dsë' kiyh' he˴, hi˜ he˴ ba˴
laa' dsa˜kyaayh˴ —ga˗jäh˴ ta˜jwoh' he˴.
Mah' ga˗jäh˴ Jesús sɨɨyh˗:
—Na' ta˗ cha˴në˴, ja˜ jmeeh˜, ja˜ba˴lä˗koo˜
ga˗jmee˴ dsa˜ he˴.

Ñee˴ Jesús na˴jëëy˜ Marta kyaah˴ María

38 Ga˜he' Jesús jwë' ngoo' kyaah˴ discípulo
kyaay', ga˗tëëy˴ koo˜ jwɨɨ˜ mäh˜. Jee˴ ja˜ ma˴
gya' jaa˜ dsa˜më˴ hi˜ ma˴ chee˜ Marta hi˜
ga˗heeh˜ Jesús cha˴neh˗ kih'.
39 Marta he˴ ma˴ chaa˜ jaa˜ dsa˜më˴ øøh˴
hi˜ ma˴ chee˜ María. Hi˜ he˴ ga˗gya˜ huu˴ tɨɨ˴
Jesús ma˴ nuuy˜ juu' he˜ hlëëyh˗.
40 Pero Marta tää˴ sa˗ jäay˴, ma˴ cha˜
cha˜miih˜ ta˴ he˜ ma˴jmeey˗ cha˴neh˗ kiyh'.
He˜ja˜ jay' jee˴ gya' Jesús mah' ga˗sɨɨyh˗:
—Dsa˜jøøh' kyaan˗, ¿Che˴ sa˗ kyeh˴ miih˜
huu˴dsë˜ kin˗ he˜ ma˜kyaa˜ dsa˜më˴ øøhn'
jnä˴ lä˗jë˗ ta˴? Chiiyh˴ wa˴ läay' jnä˴.
41 —Marta, Marta. Tää˴ sa˗ hii˴ tii˴
tuh˜hoh˴ he˜ kyeh˴ cha˜miih˜ huu˴dsë˜ kih'
lä˗jë˗ ta˴ he˜ jmeeh˜ na˜.
42 Koo˜ ba˴ he˜ jmee˗ bii' kih' dsa˗. María
ma˜jnøøyh˜ he˜ llu' ga˴ he˜ sa˗ le˴ jñuuh'
kiyh' —ga˗jäh˴ Jesús.

11

Jesús ga˜mi˜tëë˜ dsa˜ ha˜ lä˗ ngɨɨy' kiyh' kih' Dio

(Mt. 6:9-15; 7:7-11)

1 Koo̱˜ hä´ ma´ gya¹ Jesús ngii˜ kiyh¹ kih¹
Dio. Ma˜la˜ ma˜ngiiy´ kiyh¹, jaa̱˜ discípulo
kyaay¹ ga˜jäh´ siiyh˜:
—Dsa˜jøøh¹ kyaan˜, mi˜tëë ¹ jnääh¹ ha˜
lä˜ ngii´ jnääh¹ kih¹ Dio, lä˜koo̱˜ ga˜mi˜tëë˜
Jwaa̱˜ discípulo kyaa̱¹.
2 Mah¹ ga˜jäh´ Jesús siiyh˜:
—Wa´ra˜ ga˜të´ jee´ ngiih´ hnäh´ kyah¹,
jwah¹ hnäh´ lä˜la˜:
Tää` kyaa̱ ¹ jnääh¹ hi̱˜ gya¹ ya˜jwii¹, lä˜jëë˜
ba´ wa´ jmee´ dsoo´ he˜ laah¹ hne˜
na˜jngëë¹ go˜te˜.
Ña˜ mah¹ jmeeh¹ hih˜ jee´ la˜.
Wa´ le´ lä˜ hyoh˜ hoh´ hñaah¹ jmi˜gyuu˜ la˜,
ja˜ba´ lä˜koo̱˜ jmeeh˜ gyuuh¹ ya˜jwii¹.
3 Kwëëh` jnääh¹ na¹ he˜ kih´hi̱h´ jnääh¹ he˜
jmee˜ bii¹ kyaa̱¹ jnääh¹.
4 Jmee´ jøh˜ hoh´ kih¹ he˜ ma˜hlääh˜ jnääh¹,
jëëh´ lä˜ja˜ jøh˜ dsë˜ jnääh¹ kyaah´ hi̱˜
dsa˜hlääh˜ kyaah´ jnääh¹.
Ta˜ kwa˜ jwë¹ ka¹ he˜ hiih¹ dsë˜ jnääh¹, lää̱`
jnääh¹ kih¹ he˜ ja˜.
5 Ga˜jäyh´ ka˜läh´ siiyh˜:
—Wa´ jmeen´, jaa̱˜ hnäh´ chaa̱˜ ome´ kyaa̱¹
mah¹ goh¹ kiyh¹ koo̱˜ lla˜nuu ¹, go˜chiih´
hnih´: “Lle´ hnë˜ he´ñiih´ kyah¹ kin˜, ome´.
6 Jëëh´, ma˜ja˜ jaa̱˜ ome´ kyaan˜ hi̱˜ hää´
jwë¹ ngoo¹, hi˜ sa˜ cha˜ ni˜ miih˜ he˜ llan`
cha´ney´.”
7 Pero hi̱˜ hää´ cha´neh˜ kih¹ he´ jäh˜: “Ta˜
chuu˜ kyaah´ jnä´. Ma˜na˜jnë˜ ba´ haah´
kin˜, lä˜jëë˜ gyuu˜ pih¹ kyaan˜ ma˜na˜gwii˜.
Sa˜ le´ noon` mah¹ kwëëhn˜ hne˜.”
8 Jnä´ jwëëhn˜ hnäh´, cher´mah¹ ngoo¹ ba´
chuu´ hi̱˜ cheh¹ ka´hne´ he´, ma˜ra˜ he˜ noo˜
bih¹ mah¹ dsa˜kwëëyh`. Ja˜ ta˜la˜ kih¹ he˜
laa̱¹ ome´ kyaay¹, kih¹ he˜ chuuy´ ba´ ja˜ he˜
kwëëyh¹ he˜ jmee˜ bii¹ kiyh¹ mah¹ mo˜so˜
chuuy¹ cha˜ga´miih˜.
9 He˜ja˜ jwëëhn˜ hnäh´. Ngii´ hnäh´ kih¹
Dio, mah¹ hñah˜ hnäh´. Hnøøh¹ hnäh´ mah¹
jnääh˜ hnäh´. Tee˜ hnäh´ kiyh¹ mah¹ näy¹
ho´haah´.
10 Jëëh´, lä˜jëë˜ hi̱˜ ngii˜, hyoyh˜ ba´. Hi̱˜
hnooh˜, jnøøyh˜ ba´. Hi̱˜ tëë˜ ho´haah´, nä˜
ba´ ho´haah´ kiyh¹.
11 ’¿Ha˜ lä˜ja˜ kwëëh¹ hnäh´ chih˜ kyaah¹,
koo̱˜ mi¹kuu´ wa´ra˜ ga˜ngiiy´ he´ñiih´? Hi˜
cher´mah¹ ga˜ngiiy´ kuyh˜ jaa̱˜ hmooh˜, ¿ha˜
lä˜ja˜ kwëëyh¹ jaa̱˜ miih˜?
12 Hi˜ cher´mah¹ ga˜ngiiy´ koo̱˜ mi ¹jlii˜,
¿ha˜ lä˜ja˜ kwëëyh¹ jaa̱˜ cha´hne¹?
13 Ma˜ke˜ hlëëh¹ hnäh´, leh¹ ba´ hnäh´
kwëëh¹ chih˜ kyaah¹ he˜ llu¹. Pero Tää` hi̱˜
gya¹ gyuuh¹, kway¹ Jmi˜lle´ Na˜jngii¹ he˜ sa˜
kyaah´ hih˜, kwëëyh¹ lä˜jëë˜ hi̱˜ ngii˜ kiyh¹ —
ga˜jäh´ Jesús.

Ga˜jäh´ dsa˜, kyë˜ Jesús jmi˜lle´ hliih¹
(Mt. 12:22-30; Mr. 3:20-27)

14 Ma´ cheh¹ Jesús llee̱˜ jmi˜lle´ hliih¹ hi̱˜
ga˜jmee´ kaa̱` jaa̱˜ dsa˜. Ma´ ya˜hëë¹ jmi˜lle´
hliih¹ he´, dsa˜ hi̱˜ ma´ kaa̱` he´ ga˜løø¹
hlëëyh˜. Lä˜jëë˜ dsa˜ ga˜lä˜dsaa̱˜ dsë¹ ma´
ga˜jëëy¹ he˜ ja˜.
15 Pero ko˜llaa̱´ hi̱˜ ma´ tääh´ jee´ ja˜ ma´
jäh´:
—Kyaah´ be´ kih¹ Beelzebú hi̱˜ kye˜ në´ kih¹
jmi˜lle´ hliih¹ ba´ na˜, hwëëy˜ jmi˜lle´ hliih¹.
16 Hi̱˜ jñah´ ma´ ka˜ dsë¹ Jesús, ma´ ngiiy˜
he˜ ma´jmee¹ Jesús koo̱˜ he˜ juh˜gaa̱˜ gyuuh¹
jmi˜gyuu˜.
17 Pero ma´ kyuuh˜ bih¹ huu´dsë˜ kih¹ dsa˜
he´, mah¹ ga˜siiyh˜:
—Dsa˜ hi̱˜ tääh´ koo̱˜ hwa¹, cher´mah¹
tee̱y˜ kyaah´ he´ ba´ dsa˜kyaayh´, he˜
mi˜llaay˜ hñiiy´ ba´ ja˜. Lä˜ja˜ ka˜läh´ hi̱˜
tääh´ koo̱˜ cha´neh˜, cher´mah¹ tee̱˜jëëy´, sa˜
lä˜wëëy´.
18 Lä˜ja˜ ka˜läh´ Tana´, cher´mah¹ tee̱y˜
kyaah´ he´ ba´ dsa˜kyaayh´, ¿ha˜ lä˜ja˜
mi˜heey˜ kyaah´ ta´ kiyh¹? Mah¹ jwah´ hnäh´
kyaah´ be´ kih¹ Beelzebú he˜ hwëë´ jnä´
jmi˜lle´ hliih¹.
19 Cher´mah¹ jnä´ hwëën´ jmi˜lle´ hliih¹
kyaah´ be´ kih¹ Beelzebú, ¿ha˜ ba´ kih¹
dsa˜kyaah´ hnäh´, hii̱˜ ba´ kih¹ be´ ga˜hwëë¹
dsa˜kyaah´ hnäh´ jmi˜lle´ hliih¹? He´
ba´ dsa˜kyaah´ hnäh´ na˜, mi˜jnääy˜ he˜
na˜hee̱´ huu´dsë˜ kyah¹ hnäh´.
20 Pero cher´mah¹ jnä´ hwëën´ jmi˜lle´
hliih¹ kyaah´ be´ kih¹ Dio, he˜ ja˜ jmee˜ dsoo´
he˜ ma˜løø¹ Dio jmee˜ hih˜ jee´ kyah¹ hnäh´.
21 ’Jaa̱˜ dsa˜ bee̱´ hi̱˜ ma˜na´llu̱u̱`, høøy˜
kwee˜ cha´neh˜ kiyh¹, he˜ja˜ sa˜ cha˜ hii´
goo˜ he˜ dsa˜hëë´ he˜ tääh´ cha´neh˜ kiyh¹
ja˜.
22 Pero wa´ra˜ ja¹ jaa̱˜ hi̱˜ bee̱´ ga´ lä˜koh´
ga´ hñiiy´, kway¹ kiyh¹ mah¹ jñuuyh¹ lä˜jë˜ he˜
kyaah´ ma´ lääy¹ hñiiy´. Hi˜ hwëë¹ hi̱˜ ga˜lloo¹
he´ lä˜jë˜ he˜ cha˜ cha´neh˜, ja˜ga´ ti´llooyh¹
lä˜jë˜ he˜ ja˜.
23 ’Hi̱˜ sa˜ jwah´ kyaah´ jnä´, he˜ hneey˜
kyaah´ jnä´ ba´ ja˜. Hi̱˜ sa˜ jmee˜ ko˜jøh´
kyaah´ jnä´ mah¹ tee̱hn´ dsa˜, he˜ jmeey˜
dsa˜lä˜øø´ dsa˜ kin˜ ba´ ja˜.

Jaa̱˜ jmi˜lle´ hliih¹ jayh¹ ka˜läh´ høøy¹
(Mt. 12:43-45)

24 ’Wa´ra˜ ya˜hëë¹ jaa̱˜ jmi˜lle´ hliih¹ kih¹
jaa̱˜ dsa˜, dsooy¹ lä˜kaa̱˜ jee´ la¹ hwa¹ kii̱˜
dsa˜hnøøyh˜ ha˜ jee´ tee̱yh˜ dsëy¹. Wa´ra˜
sa˜ ga˜jnøøyh¹, jmeey¹ huu´dsë˜: “Naahn˜
ka˜läh´ cha´neh˜ kin˜ jee´ ya˜hëën¹.”
25 Wa´ra˜ ga˜llaayh¹ tuh˜dsë¹ dsa˜, la¹
lä˜koh´ hne¹ he˜ ma˜na´llu` hi˜ na˜ti´
na˜hyah´ ka˜läh´.
26 Ja˜ga´ na˜ dsooy¹ dsa˜kyaay´ jñah´ ga´
gyee̱¹ jmi˜lle´ hliih¹ hi̱˜ hëëh¹ ga´ lä˜koh´ ga´
hñiiy´ mah¹ dsa˜taayh` ko˜jøh´ jee´ ja˜. Hliih¹
ga´ le´ kih¹ dsa˜ he´ lä˜koh´ ga´ he˜ ma´ laay¹
jää¹.

Llu¹ la¹ kih¹ hi̱˜ mi˜te¹ kih¹ Dio

27 Ta´ko̱¯jiih¹ ma´ cheh¹ Jesús hlëëh˝ juu¹
la¯, jaa̱¯ dsa¯më˝ ga˜hlëëh˝ ki̱¯gaa̱¯ jee´ ma´
tä̱ä̱h´ dsa¯ he´, ga˜siiyh˜ Jesús:
—Llu¹ la¹ kih¹ hi̱¯ ga˜ka̱a̱¹ hne¯ hi˜
ga˜mi˜kwa̱ay¯ hne¯.
28 Mah¹ ga˜jeeh¯ Jesús juu¹ kiyh¹, ga˜jäyh˝:
—Llu¹ ga´ la¹ kih¹ hi̱¯ nuu¯ juu¹ kih¹ Dio
mah¹ mi¯tey¹.

Dsa¯hñaa¯dsë¹ ma´hnøøy¹ ma´jmee¹ Jesús
ko̱o̱¯he¯jɯh¯ga̱a̱¯
(Mt. 12:38-42; Mr. 8:12)
29 Cha¯ga´miih¯ jwëë˝ dsa¯ ya˜nää¹ koo´
kih¹ Jesús mah¹ ga˜løø¹ Jesús siiyh˜:
—He¯ ba´ che¯ hlëëh¹ hnäh˝ dsa¯ hi̱¯ cha̱a̱¯
na¹, ngiih´ hnäh˝ jmeen` ko̱o̱¯ he¯ jɯh¯ga̱a̱¯.
He¯ jɯh¯ga̱a̱¯ lä˜ko̱h˝ ga˜la¹ kih¹ Joná llo˝joo¹,
ma˜la˜ he¯ ja̱¯ ba´ heehn¯ hnäh˝.
30 Jëëh´, dsa¯ hi̱¯ ma´ cha̱a̱¯ jee´ jwii¯ Nínive
ga˜jëë¹ ko̱o̱¯ he¯ jɯh¯ga̱a̱¯ he¯ ga˜la¹ kih¹
Joná. Ja̱¯ba´ lä˜ja̱¯ jëë¹ dsa¯ hi̱¯ cha̱a̱¯ na¹
ko̱o̱¯ he¯ jɯh¯ga̱a̱¯ he¯ le´ kih¹ Hi̱¯ga˜lëë¹ngo¹
la¯.
31 Hi˜ wa´ra¯ ga˜të˝ jee´ jmee¹ Dio jwiz¯
kyah¹ hnäh˝ hi̱¯ tä̱ä̱h´ na¹, ma´ja̱¯ dsa¯më˝ hi̱¯
ma´ jmee˜ hih˜ hwa¹ ta˜ kye̱¹, nooy˜ jee´ gyay¹
mah¹ bä̱ä̱yh˜ hnäh´ dsoo´, kih¹ he¯ sa˜ jmeeh¯
hnäh˝ he¹ kih¹ Dio. Jëëh´, dsa¯më˝ he´ ja¹ ɯɯ´
jwërte mah¹ ya˜nɯɯy´ lä˜jë˜ he¯ ma´ kyɯɯh¯
Salomón, hi˜ jee´ kyah¹ hnäh˝ cha̱a̱¯ jaa̱¯ hi̱¯
jøøh¹ ga´ lä˜ko̱h´ ga´ Salomón.
32 Hi˜ wa´ra¯ ga˜të˝ jee´ jmee¹ Dio jwiz¯
kyah¹ hnäh˝ hi̱¯ tä̱ä̱h´ na¹, ma´ja̱¯ noo¯ dsa¯
Nínive jee´ tä̱ä̱yh´ mah¹ bä̱ä̱yh˜ hnäh˝ dsoo´,
kih¹ he¯ sa˜ jmeeh¯ hnäh˝ he¹ kih¹ Dio. Jëëh´,
dsa¯ he´ ga˜jeeyh¯ kyaah´ Dio ma´ ga˜nuuy´
juu¹ he¯ na´kwa¯ Joná, hi˜ jee´ kyah¹ hnäh˝
cha̱a̱¯ jaa̱¯ hi̱¯ jøøh¹ ga´ lä˜ko̱h´ ga´ Joná.

Wa´je¯kih¹ jmi¯ngo¹ jnän`
(Mt. 5:15; 6:22-23)
33 'Ni˜ ja̱a̱¯ sa˜ chih¹ jee´ na¯hmää´ mi
'së¹ na¯hi̱h¯ je¯, ni˜ sa˜ tooyh¯ neh˜ ko̱o̱¯
wa´goo´. He¯ chiyh¹ jee´ ñii˝ ba´ mah¹ lä˜jnä´
kih¹ lä˜jëë˜ hi̱¯ dsa¯ta̱ah` cha´neh˜.
34 Mi 'në˝ jne´ la¹ lä˜ko̱o̱¯ wa´je¯ kih¹
jmi¯ngo¹ jnän`. Lä˜ja̱¯, cher´mah¹ mi¹nëh´ la¹
llu¹, ngoo¹ ba´ la¹ llu¹ kih¹ lä˜ka̱a̱¯ jmi¯ngo¹
kyah¹. Pero cher´mah¹ la¹ hliih¹ mi 'nëh´,
lä˜ja̱¯ la¹ hliih¹ kih¹ lä˜ka̱a̱¯ jmi¯ngo¹ kyah¹.
35 Leeh¯ ja̱¯, heh¹ wa´je¯ he¯ na¯hi̱h¯ kyah¹
ta˜ wa´ ɯɯ¯.
36 Jëëh´, cher´mah¹ lä˜ka̱a̱¯ tuh¯hoh˝
ma¯heeh` ju¹dsoo´ he¯ la¹ lä˜ko̱o̱¯ wa´je¯, hi˜
sa˜ cha¯ ni˜ ko̱o̱¯ he¯ hliih¹ në˝ kyah¹, ja̱¯ ga´
na˜ jnä´ lii¯ hä̱ä̱h´ jee´ wa´je¯. La¹ lä˜ko̱o̱¯ he¯
na¯hi̱h¯ je¯ he¯ choo¹ në˝ kyah¹.

Ga¯jɯɯh¹ Jesús kih¹ hi̱¯ ma´ la̱a̱´ mi¯tey¹
jwërte
(Mt. 23:1-36; Mr. 12:38-40; Lc. 20:45-47)
37 Lä˜ko̱o̱¯ ma´ ga˜dsa̱a̱¹ ga˜hlëëh´ Jesús
lä˜ja̱¯, ja̱a̱¯ fariseo ga˜tëëyh¹ cha´neh˜
kiyh¹ mah¹ kuh´hi̱yh¹. He¯ja̱¯ ga˜he¹ Jesús
cha´neh˜ mah¹ ga˜gyay¯ në˝ mes¯.
38 Peer˜ ga˜lä˜dsa̱a̱¯ dsë¹ fariseo he´, ma´
ga˜jëëy¹ sa˜ ga˜gyih¹ Jesús goo¯ jä̱ä̱¹ ja̱¯ga´
kuh´hi̱yh¹.
39 Mah¹ ga˜jäh´ Dsa¯jøøh¹ jnän` siiyh˜:
—Hnäh´ dsa¯ fariseo, la̱ah¹ hnäh´ lä˜ko̱o̱¯
ja̱a̱¯ hi̱¯ gyih¯ ma˜la˜ ta˜ ka´luu´ kyah´wii˝
ba´. Jëëh´ gyih˜ ba´ hnäh´ gooh¯ mah¹ neh˜
tuh¯hoh´ hnäh´ na¯ka̱h¹ ba´ hɯɯ´dsë¯ hii¯ hi˜
lä˜jë˜ he¯ hliih¹ jmah¹.
40 He¯ ba´ che¯ ta̱ah¯ hnäh´. ¿Che´ sa˜
ñeh´ hnäh´, he´ ba´ hi̱¯ ga˜jmee´ goo¯ jne´
ga˜jmeey´ tuh¯dsë¯ jne´ ka¯läh´?
41 Kwëëh` hnäh´ dsa¯ hi̱¯ lla¯kya̱a̱¹, miih¯
he¯ cha¯ kyah¹ hnäh´, mah¹ lä˜ja̱¯ ba´ jä̱¹
na¯jngii¹ neh˜ tuh¯hoh´ hnäh´.
42 'Jwii¯ ba´ hnäh´ dsa¯ fariseo. Kwah¯ ba´
hnäh´ o¯mee´, nuu¯ ruda, kya̱ah´ lä˜jë˜ joh¹
he¯ kih¯ jne´, kwëëh´ ba´ hnäh´ Dio lä˜jë˜ he¯
la¹ heey¯. Pero sa˜ jmeeh¯ hnäh´ he¯ llu¹
jmah¹ ni˜ sa˜ hnaah¯ hnäh´ Dio. He¯ la¯ ba´
ja̱¯ jmee˜ bii¹ jmeeh¹ hnäh´ ko̱¯jøh´ kya̱a̱h´
lä˜jë˜ he¯ kwah¯ hnäh´ na¯.
43 'Peer˜ jwii¯ ba´ hnäh´ dsa¯ fariseo.
Hnooh¯ hnäh´ nah¹ hnäh´ në´ hma¯sii¯ jee´
gya˜ dsa¯ka̱a̱h´ neh˜ gwah˜ mäh¯. Tih¯ hoh´
hnäh´ jmee¹ dsa¯ Dio kyah¹ hnäh´ cha´jwë¹
jɯɯh¯.
44 'Jwii¯ ba´ hnäh´ ta¯jwoh¹ kya̱a̱¹ ley kya̱a̱h´
fariseo, hnäh´ hi̱¯ ta¯juu ¹. La̱ah¹ hnäh´
lä˜ko̱o̱¯ to¯høø¯ he¯ sa˜ jnä´. He¯ja̱¯ lä˜jëë˜
hi̱¯ ga˜nää´ në´ kih¹ sa˜ ñey¯ ha¯ ko̱h´ na´høø´
sa˜ la¹ jee´ ga˜nääy´ ja̱¯. (Véase: Nu. 19:16)
45 Mah¹ ga˜jeeh¯ ja̱a̱¯ ta¯jwoh¹ kya̱a̱¹ ley,
ga˜siiyh˜:
—Ta¯jwoh¹, he¯ hlëëh´ lä˜na¯, lä˜kye̱¯
kya̱a̱¹ jnääh¹ toh¯ wii¯ ka¯läh´.
46 Mah¹ ga˜jäh´ Jesús siiyh˜:
—Peer˜ jwii¯ ba´ hnäh´ ka¯läh´ ta¯jwoh¹
kya̱a̱¹ ley. Jëëh´, kya̱ah´ hnäh´ dsa¯ løø¹ hii¯
he¯ sa˜ øøh˜ dsa¯ ka̱¹. Mah¹ ni˜ miih¯ be´ sa˜
kwah¯ hnäh´.
47 'Jwii¯ ba´ hnäh´, jmeeh¯ hnäh´ na´hyah¯
në´ to¯høø¯ jee´ na¯ha̱a̱¹ hi̱¯ ga˜ngëë¹ juu¹ kih¹
Dio, he´ ba´ hi̱¯ ga˜jngëëh¹ dsa¯ ma¯gyɯh¯
kya̱ah¹ hnäh´.
48 Kya̱ah´ he¯ jmeeh¯ hnäh´ lä˜ja̱¯,
mi¯jnääh ¹ hnäh´ hñaah¹ hnäh´ he¯ tä̱ä̱h´
hnäh´ juu¹ kwee¯ lä˜ko̱o̱¯ ga˜jmee´ dsa¯
ma¯gyɯh¯ kya̱ah¹ hnäh´. Jëëh´, dsa¯
ma¯gyɯh¯ kya̱ah¹ hnäh´ ga˜jngëëyh¹ mah¹
hnäh´ jmeeh¯ hnäh´ na´hyah¯ në´ to¯høø¯
kih¹ hi̱¯ he´.
49 'He¯ja̱¯ Dio hi̱¯ kyɯɯh¯ cha¯miih¯,
ga˜jäyh´ ka¯läh´: "Chee̱n¯ kya̱ay¹ dsa¯ hi̱¯
ngëë¹ juu¹ kin¯. Hi˜ chee̱n¯ kya̱ay¹ apóstole
ka¯läh´. Ko̱¯lla̱a̱´ hi̱¯ he´ jngëëyh¹, hi˜ ko̱¯lla̱a̱´
jmeeh˜ dsih´."
50 Lä˜ja̱¯, hnäh´ hi̱¯ tä̱ä̱h´ na¹ na¯bä̱ä̱h`
jma¯ kih¹ lä˜jëë˜ hi̱¯ ga˜ngëë¹ juu¹ kih¹ Dio
lä˜jiih¹ ma´ ga˜nøø¹ jmi¯ gyɯɯ¯.

51 Lä˜ ga˜të´ jma˜ kih¹ Abel na˜bääh` hnäh´
läˆjiih¹ jma˜ kih¹ Zacaría hi˜ ga˜jngëëyh¹
taˆ ka´hne˜ jee´ kih¹ gwahˆ kyaah´ na´hyoo´.
He˜ja˜ jwëëhn˜ hnäh´, läˆjëˆ he˜ ja˜ ma˜jä´
në´ kih¹ läˆjëëˆ hi˜ täähˆ na¹.
52 'Peerˆ jwii˜ hnäh´ ta˜jwoh¹ kyaa¹ ley. Saˆ
kwah˜ hnäh´ jwë¹ läˆkyuuh˜ dsa˜ juu¹ kih¹
Dio. Ja˜ba´ hñaah ¹ hnäh´ saˆ heeh´ hnäh´,
mah¹ hah˜ hnäh´ kih¹ hi˜ hnøø¹ läˆkyuuh˜ —
gaˆjäh´ Jesús.
53 Ma´ yaˆhëë¹ Jesús jee´ ja˜, ta˜jwoh¹ kyaa¹
ley kyaah´ dsa˜ fariseo gaˆläˆhneeyˆ jwërte
kyaah´ Jesús. Hiˆ gaˆløøy¹ ngiiyˆ chaˆmiih˜
juu¹ kiyh¹,
54 ma´ jëëy˜ che´ ma´ kaah¹ juu¹ kih¹ Jesús
mah¹ läˆja˜ ma´ le´ ma´ hniiy¹ kiyh¹.

12

Gaˆhëëh´ Jesús kih¹ hi˜ ta˜juu¹

1 Ta´ko˜ jiih¹ dsa˜kuh¹ jwëë´ jwërte dsa˜,
läˆjiih¹ ma´ kya˜hlääyh˜ øøyh˜, gaˆløø¹ Jesús
siih˜ to˜në´ discípulo kyaay¹:
—Taˆ jmee˜ hnäh´ läˆkoh´ jmeeˆ dsa˜
fariseo he˜ jäyh´ hnaayh˜ Dio pero ta˜juu¹
bih¹ ja˜.
2 Jëëh´ saˆ cha˜ niˆ miih˜ he˜ na˜jlë˜, he˜
saˆ läˆjnä´. Hiˆ läˆjëˆ he˜ na˜hmää´, lloo˜
koo˜ jmii´ läˆñe˜ dsa˜.
3 He˜ja˜ läˆjëˆ he˜ ma˜hlëëh´ hnäh´ jee´
na˜hoo˜, nuu¹ dsa˜ jmii¹ hii´ hyoo˜. Läˆjëˆ
he˜ ma˜hlëëh´ hnäh´ jee´ na˜hmää´, läˆnuuh´
kih¹ dsaˆ.

Hää¹ ba´ Dio hi˜ laa¹ kyaa¹
(Mt. 10:26-31)

4 'Hnoon¹ jwëëhn˜ hnäh´ ome˜ kyaanˆ.
Taˆ wa´ gah¹ hnäh´ kih¹ dsa˜ hi˜ jngiihˆ kih¹
jmi˜ngo¹. Ga´ ma˜na˜juu´ jmi˜ngo¹, hee˜ ga´
ja˜ mo˜ le´ jmeey¹.
5 Jwëëhn˜ hnäh´ ome˜ kyaanˆ. Wa´ gah¹
hnäh´ kih¹ hi˜ na˜ngë¹ jwë¹ cheey¹ jmi˜lle´
kih¹ dsa˜ cha´je˜ ma˜ngëë´ ma˜jngëëyhˆ.
Kih¹ hi˜ he´ ba´ wa´ gah¹ hnäh´.
6 Ñeh´ ba´ hnäh´, to¹ ñe¹ nøø´ ba´ këë˜ hñaa´
gyuu˜ ta¹. Pero niˆ jaa˜ gyuu˜ ta¹ he´, saˆ
dsa˜hëë¹ kih¹ Dio.
7 Läˆkye˜ jñu˜ lleh´ hnäh´ na˜he¹ gaˆläˆjëˆ
kih¹ Dio. He˜ja˜, taˆ wa´ gah¹ hnäh´. Jëëh´,
kyee´ ga´ hnäh´ cha˜ga´miih˜ läˆkoh´ ga´
jwëë´ gyuu˜ ta¹.

Jmi˜lle´ Na˜jngii¹ kwa¹ be´ wa´ra˜ gaˆhnëë¹
dsa˜jne´
(Mt. 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

8 'Jwëëhn˜ hnäh´. Läˆjëëˆ hi˜ mi˜jnääˆ
hñii´ he˜ laay¹ dsa˜ kyaanˆ cha´në´ dsa˜,
ja˜ba´ läˆja˜ jähˆ Hi˜gaˆlëë¹ngo¹ la˜ kiyh¹
cha´në´ läˆjëëˆ ángele kyaa¹ Dio.
9 Pero hi˜ jähˆ saˆ kyuu˜ jnä´ cha´në´ dsa˜,
läˆja˜ jwahn˜ saˆ kyuu˜ jnih´ cha´në´ läˆjëëˆ
ángele kyaa¹ Dio.
10 Jmee¹ ba´ Dio jøh˜ dsë¹ kih¹ läˆjëëˆ hi˜
hlëëhˆ wii´ kih¹ Hi˜gaˆlëë¹ngo¹ la˜. Pero
cher´mah¹ gaˆhlëëh´ dsa˜ wii´ kih¹ Jmi˜lle´
Na˜jngii¹, saˆ jmeey¹ jøh˜ dsëy¹ kih¹ he˜ ja˜.
11 Wa´ra˜ gaˆhnëë¹ dsa˜ hnäh´ nehˆ gwahˆ
mäh˜ o cha´në´ dsa˜ta´, o cha´në´ jwëë˜, taˆ
ka˜ hnäh´ huu´dsë˜ ha˜läˆläähˆ hnäh´ hñaah
¹ o ha˜läˆjwah¹ hnäh´.
12 Jëëh´, läˆchah´ ja˜ Jmi˜lle´ Na˜jngii ¹
kwëëh¹ hnäh´ huu´dsë˜ llu¹ ha˜ läˆ jwah¹
hnäh´.

Koo˜ juu¹ na˜hmää´ kih¹ jaa˜ dsa˜ chaˆ
kuu´

13 Jaa˜ hi˜ ma´ hää´ jee´ ja˜ gaˆsiiyhˆ Jesús:
—Ta˜jwoh¹, chiih´ dsa˜ñuuh˜ øøh¹
kwëëyh¹ jnä´ heen˜ he˜ gaˆtëën´.
14 He˜ja˜ gaˆjäh´ Jesús siiyhˆ:
—Jaˆ he´ jwëë˜ jnä´, saˆ gaˆtëën´ ti´lloohn˜
hee˜ dsa˜.
15 Gaˆjäh´ ka˜läh´ Jesús siiyhˆ dsa˜ hi˜ ma´
tääh´ jee´ ja˜:
—Leeh˜ hnäh´, taˆ wa´ hee´ hoh´ hnäh´
niˆ koo˜ he˜ cha˜ jmi˜guuˆ la˜. Jëëh´, jaˆ
kih¹ he˜ cha˜ jnän` cha˜miih˜, he˜ ja˜ jmeeˆ
chaa˜ jne´.
16 Ja˜ga´ gaˆhlëëyh¹ juu¹ na˜hmää´,
gaˆjäyh´:
—Ma´ chaa˜ jaa˜ dsa˜ cha˜ kuu´ hiˆ ma´
cha˜ cha˜miih˜ he˜ na˜jnää´ hwa¹ kiyh¹ he˜
ma´ chooyh¹.
17 He˜ja˜ ma´ jmeeyˆ huu´dsë˜, ma´ jäyh´:
“¿Hee˜ ba´ jmeen`? Saˆ cha˜ jee´ llan` läˆjëˆ
he˜ choohn´.”
18 Mah¹ gaˆjäyh´: “Läˆla˜ ba´ jmeen`. Hlan˜
hne¹ kih¹ kwii˜ kinˆ mah¹ jmeen` juuh˜ ga´ në´
jee´ ma´ chih¹. Jee´ ja˜ ba´ llan` läˆjëˆ ta´ kinˆ
he˜ choohn´.
19 Mah¹ jwahn˜ kiˆ hñiinˆ: Ma˜cha˜ ba´
kyah¹ cha˜miih˜. Leeˆ kyah¹ cha˜miih˜
ji˜ñe˜. Teeh` hoh´, ja˜ kuh˜huh´ ba´ hne˜
kyah¹. Wa´ chaa˜ ba´ hne˜ llu¹.”
20 Pero Dio gaˆjäh´ siiyhˆ läˆla˜: “He˜ ba´
che˜ taah˜ hne˜. Na¹ hwë¹ ba´ juuh´. Kih¹
jñah´ ba´ jä ¹ läˆjëˆ he˜ ma˜juuh´ ma˜läähˆ,”
gaˆjäh´ Dio.
21 Läˆja˜ la¹ kih¹ dsa˜ hi˜ llaˆ cha˜miih˜
kuu´ në´ hwa¹ la˜, mah¹ cha´në´ Dio laay¹ dsa˜
tä˜ñee´ ba´.

Dio lihˆ hää¹ hi˜ laa¹ kyaay¹
(Mt. 6:25-34)

22 Ja˜ga´ gaˆjäh´ Jesús siiyhˆ discípulo
kyaay¹:
—Kih¹ he˜ja˜ na˜ jwëëhn˜ hnäh´. Taˆ
ka˜ hnäh´ huu´dsë˜ ha˜läˆ dsa˜ngëëh´ hnäh´
koo˜ jmii´ koo˜ jmii´, hee˜ na˜ kuh´huh¹
hnäh´ niˆ taˆ ka˜ hnäh´ huu´dsë˜ kih¹ hmiihˆ
he˜ këhˆ hnäh´.
23 Kyee´ ga´ he˜ chaa˜ hnäh´ läˆkoh´ ga´
he˜ kuh˜huh´ hnäh´. Hiˆ kyee´ ga´ jmi˜ngo¹
kyah¹ hnäh´ läˆkoh´ ga´ hmiihˆ he˜ këhˆ
hnäh´.

24 Jëë̀ da´ hnäh´ läˆkoo̱˜ la¹ kih¹ ta̱ ¹. Saˆ
cha˜ jngëëy˜ niˆ saˆ chooyh˜ niˆ koo̱˜, niˆ
he˜ hnøø¹ jee´ llay¹. Pero Tää̀ jnäǹ hi̱˜ gya¹
gyɯh¹, maˆraˆ he˜ ääh˜ bih¹. ¿Che´ saˆ kyeë̱´
ga´ hnäh´ läˆko̱h´ ga´ ta̱¹ he´?
25 ¿Hii̱˜ hnäh´ le̱hˆ jmeeh¹ saa̱ˆ ga´ koo̱˜
lëë˜, kih¹ he˜ jmeeh¹ hnäh´ cha˜miih˜
hɯ´dsë˜?
26 Cher´mah¹ saˆ tää̱ˆ hnäh´ jmeeh¹ he˜ la¹
koo̱˜ he˜ pih¹, ¿he˜la¹kye̱´hnäh´hɯ´dsë˜ kih¹
läˆjëˆ he˜ jwëëh̀ kyah¹ hnäh´?
27 'Jëë̀ da´ hnäh´ ha˜ läˆ dsa˜kwa̱aˆ wa´le¹.
Saˆ cha˜ ta´jmeeˆ, niˆ saˆ hwëë˜ wa´ñe˜. Pero
jwëëhn˜ hnäh´. Maˆke˜ na´hñaah¹ la¹ hmiih˜
he˜ ga˜kë̱h˜ rey Salomón, pero saˆ gaˆlloo¹
he˜ la¹ na´hñaah¹ läˆko̱o̱˜ la¹ wa´le¹.
28 Cher´mah¹ läˆja̱˜ jmeeˆ Dio na´hñaah¹
wa´le¹ he˜ choo¹ ë´ nuu˜ na¹, mah¹ hø¹ jë̱¹
dsa˜ nehˆ hwii̱´, ha˜ läˆja̱˜ saˆ kway¹ he˜ kë̱h¹
hnäh´, dsa˜ hi̱˜ miih˜ go˜te¹ ba´ dsoo´ dsë¹.
29 He˜ja̱˜ moˆtoˆ ka̱˜ hnäh´ hɯ´dsë˜ hee˜
na˜ kuh´huh¹ hnäh´. Taˆ jmee˜ hnäh´
cha˜miih˜ ngëë¹ hɯ´dsë˜ kih¹ läˆjëˆ he˜ na˜.
30 Jëë̀´, läˆjëë̱ˆ hi̱˜ saˆ ma˜he̱e̱h˜ kih¹ Dio,
hnooyh˜ läˆjëˆ he˜ na˜ jmah¹ ba´. Pero Tää̀
jnäǹ ma˜ñey˜ ba´läˆjëˆ he˜ jmeeˆ bii¹ jnäǹ.
31 Hnääh ¹ da´ hnäh´ to˜në´ Dio hi̱˜ laa̱¹
dsa˜ta´ jøøh¹ jnäǹ. Läˆja̱˜ ba´ hñahˆ hnäh´
läˆjëˆ he˜ jmeeˆ bii¹ kyah¹ hnäh´ ka˜läh´.

Llu¹ ga´ he˜ cha˜ he˜ la¹ hmooh¹ jnäǹ gyɯh¹
(Mt. 6:19-21)

32 'Taˆ wa´ ga̱h¹ hnäh´ borrego kyaa̱nˆ,
maˆkeˆ saˆ jwëë̱´ hnäh´, jëë̀´ Tää̀ jnäǹ
hyoh˜ dsëy¹ tooyh˜ gooh˜ hnäh´ he˜ jmeeh¹
hnäh´ hih˜ ko̱˜jøh´ kyaayh´.
33 Hnii´ hnäh´ he˜ cha˜ kyah¹ hnäh´ mah¹
kwëëh̀ hi̱˜ jmeeˆ bii¹ kih¹. Hnøøh¹ hnäh´ he˜
saˆ he̱e̱´ go˜teˆ. Hnøøh¹ hnäh´ he˜ la¹ hmooh¹
he˜ cha˜ gyɯh¹ he˜ saˆ he̱e̱´ jih´ko̱h´. Jee´ ja̱˜
saˆ lloo˜ dsa˜hii̱˜ niˆ saˆ cha̱a̱˜ jah´ hi̱˜ jwë¹
ka˜läh´.
34 Jee´ hla˜ he˜ la¹ hmooh¹ kyah¹ hnäh´, jee´
ja̱˜ ba´ kye̱´ hnäh´ o˜jøhˆ dsë˜.

Llu¹ la¹ kih¹ hi̱˜ jøø̱˜ wa´ra˜ ja̱h¹ Jesús

35 'Hnøø¹ ma˜na´llu̱u̱h̀ hnäh´, hiˆ na˜ëh´
hnäh´ ka˜läh´.
36 Hnøø¹ jmeeh¹ hnäh´ läˆko̱o̱˜ jmeeˆ mozˆ
hi̱˜ tää̱h´ jää̱˜ dsa˜jɯ´ hi̱˜ jäh´ jee´ ma˜jee̱e̱´
goo˜ dsa˜. Wa´ra˜ ja̱h¹ dsa˜jɯy´ he´ tëëy¹,
na˜ ma˜hii´ nä¹ mozˆ he´ ho´haah´.
37 Llu¹ la¹ kih¹ mozˆ he´, cher´mah¹ na˜ëy´
wa´ra˜ jayh¹. Ma˜ra˜ju¹dsoo´ jwëëhn˜ hnäh´,
dsa˜jɯy´ mi˜lluu̱y¹ hñii´ jää̱¹, ja̱˜ga´ llaay¹
mozˆ he´ ë´ mesˆ mah¹ jmeey¹ ta´he¹ kiyh¹.
38 Maˆke˜ jayh¹ koo̱˜ llaˆnɯ ¹ o ja̱˜ga´
jnäˆ, peerˆ llu¹ la¹ kih¹ mozˆ he´, cher´mah¹
na˜ëy´ ma´ja̱˜.
39 Hnøø¹ läˆngëëh´ hnäh´ he˜ laˆ. Wa´ra˜
jäh´ kih¹ jaa̱˜ dsa˜jɯ´ cha´nehˆ ñey˜ hee˜
horˆ jäˆ jaa̱˜ dsa˜hii̱˜ dsa˜he´ cha´nehˆ kiyh¹,
jmeey¹ bii¹ saˆ gwii̱y˜ høøy¹ hne¹ kiyh¹ mah¹
saˆ dsa˜he´ dsa˜hii̱˜ he´ cha´nehˆ kiyh¹.
40 Läˆja̱˜ hnäh´, hnøø¹ ma˜na´llu̱u̱h̀ hnäh´
ka˜läh´. Jëë̀h´, horˆ he˜ saˆ jmeeh˜ hnäh´
hɯ´dsë˜, jäh´ Hi̱˜ga˜lë̱ë̱¹ngo¹ la˜.

Dsa˜ hi̱˜ mi˜te̱h¹, hiˆ dsa˜ hi̱˜ saˆ jmeeˆ ta´he¹
(Mt. 24:45-51)

41 Ja̱˜ga´ gaˆjäh´ Pee´ siiyhˆ:
—Dsa˜jøøh¹ kyaa̱nˆ, ¿che´ ma˜hlëëh´ juu¹
na˜hmää´ läˆna˜ kyaa̱¹ jnääh ¹ o ma˜hlëëh´
ka˜läh´ kih¹ läˆjøh¹?
42 He˜ja̱˜ gaˆjäh´ Dsa˜jøøh¹ jnäǹ siiyhˆ:
—Jaa̱˜ dsa˜ hi̱˜ mi˜te̱h¹ hi̱˜ cha˜ hɯ´dsë˜
llu¹ kih¹, hi̱˜ he´ ba´ na˜hñaa̱´ mah¹ hää̱y¹ hi̱˜
tää̱h´ cha´nehˆ kih¹ dsa˜jɯy´, kwëëyh¹ he˜
kuyhˆ horˆ kih¹.
43 Llu¹ la¹ kih¹ mozˆ he´, cher´mah¹
mi˜te̱yh¹ läˆjëˆ madaˆ he˜ nuuyh´ wa´ra˜
ja̱h¹ jɯy´.
44 Maˆraˆ ju¹dsoo´ jwëëhn˜ hnäh´, gaˆläˆjëˆ
ba´ he˜ cha˜ kih¹ dsa˜jɯy´ tooyhˆ goo˜ mozˆ
he´.
45 Pero cher´mah¹ hi̱˜ na˜hñaa̱´ he´
ga˜jmeey´ hɯ´dsë˜: "Läˆhë̱ë̱´ ga´ miih˜
dsa˜jøøh¹ kyaa̱nˆ", he˜ja̱˜ ta´ko̱˜jii̱h¹
ja̱˜, løøy¹ jmi´baa̱y¹ hi̱˜ më´ hi̱˜ ñɯh˜
dsa˜kyaa̱yh´, hiˆ kuh´hi̱yh¹ llu¹ läˆjii̱h¹
lä˜he̱ey´.
46 Läˆla˜ le´ kih¹ mozˆ he´. Jmii´ he˜
saˆ jøøy˜, hiˆ horˆ he˜ saˆ kye̱y˜ niˆ miih˜
hɯ´dsë˜, jäh´ dsa˜jɯy´. Peerˆ cha˜miih˜
jmeeyhˆ mozˆ he´, ja̱˜ga´ che̱ey¹ ko˜jøh´
kyaa̱h´ läˆjëë̱ˆ hi̱˜ saˆ ga˜miˆte̱h¹.
47 'Jaa̱˜ mozˆ hi̱˜ ma˜ñe˜ kwee˜ he˜ madaˆ
nuuyh´ kih¹ dsa˜jɯy´ mah¹ saˆ ma˜na´llu̱u̱ỳ,
niˆ saˆ mi˜tey¹ madaˆ kih¹ dsa˜jɯy´, hi̱˜ he´
saˆ läˆñih´ dsëy¹ kway¹ kih¹.
48 Pero jaa̱˜ mozˆ hi̱˜ ma´ jmeeˆ he˜ hlii̱h¹
he˜ saˆ ñey˜, hi̱˜ he´ hii¹ miih˜ ba´. Jëë̀h´ hi̱˜
ma˜hyoh˜ cha˜miih˜, läˆja̱˜ ngii̱h¹ dsa˜jɯy´
cha˜miih˜. Dsa˜jɯ´ hi̱˜ gaˆtooh˜ gooy˜
cha˜miih˜, läˆja̱˜ ngii̱yh¹ cha˜ga´miih˜.

Kwaa̱tˆ kih¹ Jesús he˜ te̱e̱˜ dsa˜
(Mt. 10:34-36)

49 'Ma˜jan˜ mah¹ chaa̱hn´ je˜ hwa¹ la˜.
Hnoon¹ wa´ra˜ jäh´ kih¹ koo˜ ga˜jɯh˜.
50 Maˆraˆ he˜ jmeeˆ bii¹ jëën´ koo˜ he˜ wii´
ngëë¹. Peerˆ ku¹jii̱˜ kinˆ. Wa´ra˜ jäh´ kih¹ na¹
ga˜jɯh˜ ba´ ma˜dsëë̱¹ jmii´.
51 ¿Che´ laa̱h´ hnäh´ ma˜jan˜ mah¹ jmeeǹ
hii¹ tii´ kih¹ dsa˜ jmi˜gyɯˆ? Jwëëhn˜ hnäh´,
ja̱ˆ kih¹ he˜ja̱˜ ma˜janˆ. Ma˜janˆ, mah¹
jmeeǹ te̱˜jëë̱¹ dsa˜ ba´.
52 Jëëh´, na¹ taˆ cha´në´ jee´ tää̱h´ hñaa̱´ dsa˜
koo̱˜ cha´nehˆ, jmeey¹ to̱¹ nää¹. Uu̱˜ hi̱˜ he´
te̱e̱¹ kyaa̱h´ uu̱¹ hiˆ uu̱¹ dsa˜taa̱h̀ te̱ey¹ kyaa̱h´
uu̱˜.
53 Te̱e̱¹ jmii˜ kyaa̱h´ jo˜ñɯh˜, hiˆ
jo˜ñɯyh˜ te̱e̱¹ kyaayh´ ka˜läh´. Chooy¹
te̱e̱¹ kyaa̱h´ jo˜mii´, hiˆ jo˜mii´ te̱e̱¹ kyaa̱h´

chooy¹. Ma⁻chooy¹ tee̱⁴ kyaa̱h´ ma´joo̱y´, ma´joo̱y´ tee̱⁴ kyaa̱h´ ma⁻chooy¹.

Ko̱⁻llaa̱´ sa⁺ kye̱⁻ kwaa̱t⁻ ha⁻ lä⁺ la⁴ he⁻ jmee⁺ Dio jee´kiyh¹

(Mt. 16:1-4; Mr. 8:11-13)

54 Hi⁺ ga⁺jäyh´ ka⁻läh´ siiyh⁺ lä⁺jëë⁺ dsa⁻:
—Wa´ra⁻ ga⁺jëëh` hnäh´ soo⁻ jnii´ ta⁺la⁺ ga⁺dsa⁴ hyoo⁻, cha̱h´ ba´ jwah´ hnäh´: “Jma⁴ ba´ na⁻ jä⁺.” Hi⁺ lä⁺ja̱⁻ la´.
55 Hi⁺ wa´ra⁻ ja⁴ lle´ ta⁺ kye̱⁴, jwah´ hnäh´: “Jmee¹ hyoo⁻ ba´ na⁻.” Hi⁺ lä⁺ja̱⁻ jmee⁺.
56 He⁻ ba´ che⁻ ta⁻juuh¹ hnäh´. Leh⁴ ba´ hnäh´ lleh¹ hnäh´ juu¹ kwee⁻ ha⁻ lä⁺ jmee⁴ koo̱⁻ jmii´ koo̱⁻ jmii´ lä⁺ko̱o̱⁻ la⁴ gyuuh¹ hwa⁴. Mah⁴ sa⁺ kye̱h´ hnäh´ kwaa̱t⁻ hee⁻ ga´ na⁻ dsa⁻la´ jee´ kyah¹ hnäh´.

Hnøø⁴ mi´een⁴ juu¹ he⁻ cha⁻ jnän` kyaa̱h´ dsa⁻

(Mt. 5:25-26)

57 ’¿He⁻la⁴ sa⁺ le̱h⁴ hnäh´ ka̱h¹ hnäh´ kwaa̱t⁻ hñaah¹ hnäh´ hee⁻ na⁻ he⁻ llu¹?
58 Cher´mah⁴ chaa̱⁻ hi̱⁻ hnøø⁴ hnëë⁴ hne⁻ cha´në´ dsa⁻ta´, jmee´ bii¹ go´taa̱h´ hnäh´ juu¹ kwee⁻ kyaa̱yh´ na⁴ ga⁻juh⁻ ta´ko̱⁻jii̱h¹ cha⁻ jmii´, mah⁴ sa⁺ ngëëy⁴ hne⁻ ja´goo⁻ jwëë⁻. Lä⁺ja̱⁻ mo⁺so⁺ jmee⁴ jwëë⁻ hih⁺ kih⁴ poo⁻, taa̱yh⁺ hne⁻ neh⁺ñe¹.
59 Ma⁺ra⁺ ju¹dsoo´ jwëëhn⁻ hne⁻, sa⁺ ya⁻hëëh¹ jee´ ja̱⁻ ta´ko̱⁻jii̱h¹ sa⁺ ma⁻mi⁻hmaah´ lä⁺ko̱h´ te⁴ he⁻ lle` dsa⁻ta´ kyah¹.

13

Ga⁺hlëëh´ Jesús kih⁴ he⁻ dsa⁻jee̱h⁻ dsa⁻ kyaa̱h´ Dio

1 Ja̱⁻ba´ jmii´ ja̱⁻ na´nää¹ ko̱⁻llaa̱´ dsa⁻ na´jmeeyh´ juu¹ kih⁴ Jesús he⁻ ga⁺jmee´ Pilato mada⁻ kih⁴ hløø´ he⁻ na´jngëëyh⁻ dsa⁻ chaa̱⁻ Galilea jee´ ma´ tää̱yh´ jngëëyh⁺ jah´ he⁻ ma´ mi⁻tey⁴ kiyh⁴ kyaa̱h´ Dio.
2 Mah⁴ ga⁺jee̱h⁻ Jesús juu¹ kiyh⁴, ga⁺jäyh´:
—¿Che´ kih⁴ he⁻ ga⁺juu̱⁴ lä⁺ja̱⁻ dsa⁻ galilea he´, he⁻ja̱⁻ laa̱h´ hnäh´ he⁻ ää̱y⁻ cha⁻ga´miih⁻ dso´kye⁻ lä⁺ko̱h´ ga´ jee´ lä⁺jëë⁺ dsa⁻ gooy¹?
3 Jnä´ jwëëhn⁻ hnäh´, ni⁺ miih⁻ sa⁺ la⁴ lä⁺ja̱⁻. Jëëh´ cher´mah⁴ sa⁺ ga⁺jee̱h` hnäh´ kyaa̱h´ Dio, ja̱⁻ba´ lä⁺ja̱⁻ juu̱´ lä⁺jëë⁺ hnäh´ ka⁻läh´.
4 He⁻ ga⁺toh´ hne⁴ ñii´ kih⁴ Siloé në´ kih¹ lä⁺jëë⁺ gya⁺jñaa̱⁻ dsa⁻ mah⁴ ga⁺juuy⁴, ¿che´ jmeeh⁻ hnäh´ huu´dsë⁻ he⁻ ää̱y⁻ cha⁻ga´miih⁻ dso´kye⁻ lä⁺ko̱h´ ga´ jee´ lä⁺jëë⁺ dsa⁻ hi̱⁻ tää̱h´ Jerusalén?
5 Jnä´ jwëëhn⁻ hnäh´, ni⁺ miih⁻ sa⁺ la⁴ lä⁺ja̱⁻. Jëëh´ cher´mah⁴ sa⁺ ga⁺jee̱h` hnäh´ kyaa̱h´ Dio, ja̱⁻ba´ lä⁺ja̱⁻ juu̱´ lä⁺jëë⁺ hnäh´ ka⁻läh´.

Juu¹ na⁻hmää´ lä⁺la⁴ kih⁴ ko̱o̱⁻ chaah¹ higo he⁻ sa⁺ kwa⁺ mii¹

6 Hi⁺ ga⁺jäyh´ ka⁻läh´ juu¹ na⁻hmää´ lä⁺la⁻:
—Jaa̱⁻ dsa⁻ ma´ na⁻jnää´ ko̱o̱⁻ chaah¹ higo jee´ kih¹ chaah¹ wii̱⁻ jëh¹ kiyh⁴. Mah⁴ na´jëëy⁻ che´ na⁻hii⁻ mi¹higo. Pero ni⁺ ko̱o̱⁻ mii¹ sa⁺ ma´ hii´.
7 Mah⁴ ga⁺siiyh⁺ hi̱⁻ ma´ høø⁺ chaah¹ wii̱⁻ jëh¹ ja̱⁻: “Jee´ la⁻ ma⁻të´ hnë⁻ ji̱⁻ñe⁻ ma⁻jan⁻ jëën⁻ chaah¹ higo la⁻, che´ hii⁻ mii¹. Sa⁺ cha⁻ jnøøhn¹ ni⁺ miih⁻ lä⁺ko̱h´ hä´ gwa̱n´. He⁻ja̱⁻ tu⁴ go⁻te⁻. ¿He⁻la¹ ja̱⁻ ko̱o̱⁻ na⁻ha⁻ hwa⁴ jee´ chih¹?”
8 Pero hi̱⁻ ma´ høø⁺ jee´ ja̱⁻ ga⁺jäh´: “Dsa⁻jøøh¹ kyaa̱n⁺, kwa´ jwë⁴ kih⁴ ko̱o̱⁻ ga´ ji̱⁻ñe⁻ na⁴. Gyun⁻ miih⁻ ta⁻hmii⁻ mah⁴ toohn⁻ tu´hoh⁴.
9 Cher´mah⁴ ga⁺hii´ mii ¹, llu⁴ ba´. Pero cher´mah⁴ sa⁺ ga⁺hii´, ja̱⁻ga´ na⁺ dsa⁻tu`.”

Ga⁺mi⁺hlää´ Jesús jaa̱⁻ dsa⁻më´ hi̱⁻ ma´ na⁻jluu̱¹ cha⁻kah´

10 Koo̱⁻ jmii´ he⁻ tee̱h⁻ dsa⁻ dsë⁴ ma´ kwa⁺ Jesús juu¹ neh⁺ gwah⁺ mäh⁻.
11 Jee´ ja̱⁻ ma´ hää´ jaa̱⁻ dsa⁻më´ hi̱⁻ ma⁻hya⁻ gya⁺jñaa⁻ ji̱⁻ñe⁻ dsaah´. Ga⁺jmee´ jmi⁻lle´ hlii̱h¹ ga⁺jluu̱⁴ ka´luuy´. Ni⁺ miih⁻ sa⁺ le´ ma´ ngëy¹ ko̱⁻dsoo´.
12 Ma´ ga⁺jëë⁴ Jesús dsa⁻më´ he´, ga⁺tëëyh⁴ mah⁴ ga⁺siiyh⁺:
—Dsa⁻më´, ma⁻jä⁴ ba´ kyah¹ kih⁴ dsoo´ he⁻ ma´ laa̱h¹.
13 Ga⁺kyey⁻ gooy⁻ në´ kih¹ dsa⁻më´ he´. Lä⁺cha̱h´ ja̱⁻ ga⁺nii̱h⁴ ka´luuy´, mah⁴ ga⁺løøy⁴ kway⁺ ti´hmaah´ kih¹ Dio.
14 Pero hi̱⁻ ma´ jmee⁺ hih⁺ gwah⁺ ja̱⁻, ga⁺lä⁺llee̱´ jwërte kih⁴ he⁻ ga⁺mi⁺hlää´ Jesús dsa⁻ jmii´ he⁻ tee̱h⁻ dsa⁻ dsë⁴. Mah⁴ ga⁺siiyh⁺ lä⁺jëë⁺ hi̱⁻ ma´ tää̱h´ jee´ ja̱⁻:
—Jñii´ jmii´ ba´ cha⁻ jwë¹ jmeen´ ta´. Ta´ko̱⁻jii̱h¹ jñii´ jmii´ ja̱⁻, ya⁻nää´ hnäh´ mah⁴ jä¹ kyah¹ hnäh´, ja̱⁺ jmii´ he⁻ tee̱h⁻ dsa⁻ dsë⁴.
15 Ja̱⁻ga´ ga⁺jäh´ Dsa⁻jøøh¹ jnän` ga⁺siiyh⁺:
—Hee⁻ ba´ che⁻ ta⁻juuh¹ hne⁻ dsa⁻ñuuh⁻. ¿Ja̱¹ lä⁺jëë⁺ hnäh´ chee̱h´ hnäh´ kya´ kyaa̱h¹ hnäh´, burr⁻ kyaa̱h¹ hnäh´ jee´ na⁻hñuuyh´ mah⁴ go´jää̱h⁺ hnäh´ hi̱yh⁴ jmii⁻ jmii´ he⁻ tee̱h⁻ dsa⁻ dsë¹? ¿Che´ sa⁺ jmeeh⁻ hnäh´ lä⁺ja̱⁻?
16 Pero hi̱h⁴ dsa⁻më´ la⁻, hi̱⁻ laa̱⁴ sa´ju̱⁻ kih⁴ Abraham, ma⁻hya⁻ gya⁺jñaa⁻ ji̱⁻ñe⁻ ma´ na⁻hñuuyh´ kaa̱h⁻ Tana´. ¿Che´ sa⁺ ää̱⁻ jmii´ chee̱yh⁻ jmii´ he⁻ tee̱h⁻ dsa⁻ dsë¹?
17 Lä⁺ ma´ ga⁺hlëëh´ Jesús juu¹ ja̱⁻, ga⁺jä´ o⁻hih⁺ lä⁺jëë⁺ hi̱⁻ ga⁺lä⁺høøh` kiyh⁴. Pero jee´ lä⁺jëë⁺ dsa⁻ ma´ cha̱ay⁻ llu¹ ba´, ma´ ga⁺jëëy⁴ lä⁺jë⁺ he⁻ juh⁻gaa̱⁻ he⁻ ma´ jmee⁺ Jesús.

Juu¹ na⁻hmää´ lä⁺ko̱o̱⁻ la⁴ kih⁴ mi ¹ju̱⁻ mostaza

(Mt. 13:31-32; Mr. 4:30-32)

18 Hi⁺ ga⁺jäh´ Jesús ka⁻läh´:
—Jwëëhn⁻ hnäh´ juu¹ he⁻ jee̱h¹ kwee⁻ lä⁺ko̱h´ jää̱⁺ Dio dsa⁻ lä⁺hih⁺ kih⁴.

19 He¯ jäą̈ˆ Dio dsa¯ läˆhihˆ kih¹, jęęh¹
kwee¯ läˆkǫǫ¯ la¹ kih¹ kǫǫ¯ mɨ¹ju¯ mostaza
he¯ gaˆjngëë´ jąą¯ dsa¯ jee´ na¯jnää´ cha´jǫh¹
kiyh¹. Heh¹ mɨ ¹ju¯ jąˆ, gaˆhya¯ mah¹
gaˆkwąą¹, läˆjiih¹ gaˆtë´ kǫǫ¯ chaah¹ hma¯.
He¯jąˆ gaˆllaˆnää¹ tą¹ jmeeyˆ sɨɨ¯ në´ sa´goh¹
kih¹.

Juu¹ naˆhmää´ läˆkǫǫ¯ la¹ kih¹ levadura
(Mt. 13:33)

20 Kǫǫ¯ ka¯läh´ gaˆjäh´ Jesús sɨɨyhˆ:
—Jee´ la¯ jwëëhˆ hnäh´ juu¹ he¯ jęęh¹
kwee¯ läˆkǫh´ jąą̈ˆ Dio dsa¯ läˆhihˆ kih¹.
21 Jęęh¹ kwee¯ läˆkǫǫ¯ jmeeˆ levadura he¯
kooh˜ jąą¯ dsa¯më´. Llayˆ chaˆmiih¯ harin
mah¹ kąh¯gwëyh¯ kyąąh´ levadura. Kyąąh´
läˆjąˆ dsa¯kwąąˆ läˆ gaˆdsa¹ tɯ´ką´.

Dsu¯ la¹ ho´haah´ jee´ dsa¯tąąh` dsa¯
kyąąh´ Dio
(Mt. 7:13-14, 21-23)

22 Läˆkǫǫ¯ ma´ häą̈´ Jesús jwë¹ ngoo¹ taˆ
Jerusalén ma´ kway¯ juu¹ läˆkąą¯ jwɨɨ¯ kaah´
hiˆ läˆkąą¯ jwɨɨ¯ mäh¯ jee´ ma´ dsa¯ngëëy´.
23 Jąą¯ dsa¯ gaˆngɨɨ´ juu¹ kiyh¹, gaˆsɨɨyhˆ:
—Dsa¯jǫǫh¹ kyąąnˆ, ¿che´ miih¯ go¯te¹ dsa¯
hɨ¯ dsa¯läą̈´?
He¯jąˆ gaˆjäh´ Jesús sɨɨyhˆ:
24 —Jmee´ hnäh´ bii¹ go¯tąąh´ hnäh´ taˆ
ho´haah´ dsu¯. Jëëh´, jwëë´ dsa¯ hɨ¯ hnøø¹
dsa¯tąąh` mah¹ saˆ jmäąy¹ dsa¯tąąyh`.
25 Wa´ jmeen´ jąą¯ dsa¯jɯɯ´ cha´nehˆ
ma¯ngëë´ ma¯jney¹ ho´haah´ kiyh¹. Hiˆ
cher´mah¹ gaˆnääh¹ hnäh´ tëëh¯ hnäh´ kiyh¹
taˆ ka´hne¯: “Dsa¯jǫǫh¹ kyąąnˆ, Dsa¯jǫǫh¹
kyąąnˆ, nä´ ho´haah´ mah¹ dsa´tooh´ jnääh
¹.” Pero jęęhˆ dsa¯jɯɯ´ he´ kyah¹ hnäh´, jäyhˆ:
“Saˆ manˆ hɨɨ¯ hnäh´.”
26 Jąˆga´ lǫǫh¹ hnäh´ jwah¹ hnäh´: “Ma¯kih´
ma¯hɨh´ jnääh¹ kǫ¯jǫh´ kyąąh´ hne¯. Jnääh¹
he´ hɨ¯ gaˆhlëëh´ jee´ la¹ cha´jwë¹ jɯɯh¯.”
27 Pero jähˆ dsa¯jɯɯ´ cha´nehˆ he´, sɨɨyh¯
hnäh´: “Saˆ manˆ hɨɨ¯ hnäh´. Go¯nää´ hnäh´
kyah¹, hnäh´ hɨ¯ jmeeˆ he¯ hlɨɨh¹ jmah¹.”
28 Jee´ jąˆ kɨ´hooh´ hnäh´ mah¹ jɯɯh´
hnäh´ cha¯jąh´ hnäh´ wa´ra¯ gaˆjëëh` hnäh´
Abraham kyąąh´ Isaac kyąąh´ Jacob kyąąh´
läˆjëëˆ hɨ¯ gaˆngëë¹ juu¹ kih¹ Dio tąąh´ ya¯jwɨɨ¹
kiyh¹, mah¹ hnäh´ dsa¯hëëh¹ taˆ ka´hne¯.
29 Jwëë´ dsa¯ chąą¯ ɯɯ´ ya¯nää´ taˆ kyę¹ taˆ
ñii´ mah¹ dsa¯tąąh` kuh´hɨh¹ kǫ¯jǫh´ kyąąh´
jnä´ jee´ ooˆ yaˆjwɨɨ¹ kih¹ Dio.
30 Jëëh´, jwëë´ hɨ¯ saˆ ląą¹ kwąąt˜ jee´ kyah¹
hnäh´, hɨ¯ he´ lęę´ jǫǫh¹ ma´jąˆ. Hiˆ hɨ¯ ląą¹
kwąąt˜ jee´ kyah¹ hnäh´, hɨ¯ he´ lęę´ mäh¹ ga´.

Gaˆläˆmeehˆ dsë¹ Jesús kih¹ jwɨɨ¯ Jerusalén
(Mt. 23:37-39)

31 Jąˆba´ jmɨɨ´ jąˆ, gaˆllaˆnää¹ kǫ¯lląą´
fariseo naˆchiih´ Jesús:
—Go¯hëë¹ jee´ la¯, gwąąh¯ taˆ jee´ jyoh´,
jëëh´ hnøø¹ Herode jngëëh¹ hne¯.
32 He¯jąˆ gaˆjäyh´ sɨɨyhˆ dsa¯ fariseo he´:
—Go¯nää´ hnäh´ mah¹ go¯chiih´ hɨ¯ kyɯɯh˜
mąy˜ hlɨɨh¹ he´ juu¹ la¯: “Na¹ hiˆ hø¹ läˆ
maˆjmeenˆ la¯ ba´ ta´ he¯ hwëën´ jmɨ¯lle´
hlɨɨh¹ kih¹ dsaˆ hiˆ mi´hlą̈ą̈n¹ dsa¯ ka¯läh´. Ga´
ma¯hya¯ hnë¯ jmɨɨ´, jąˆ hnɨɨh¹ ma¯hñaa¯ ta´
kinˆ.”
33 Jmeeˆ bii¹ läˆ maˆhąą̈n´ la¯ ba´ jwë¹, na¹,
hø¹, hiˆ hyu¹ läˆjiih¹ lloon˜ Jerusalén. Jëëh´,
jmeeˆ bii¹ he¯ jɯɯ´ hɨ¯ ngëëˆ juu¹ kih¹ Dio taˆ
Jerusalén, saˆ lle`kih¹ jɯɯy´ taˆ jee´ jyoh´.
34 ’Hnäh´ dsa¯ chąą¯ Jerusalén, hɨ¯ jngëëhˆ
hɨ¯ ngëëˆ juu¹ kih¹ Dio hiˆ tehˆ hnäh´ kɯɯ´
kih¹ hɨ¯ chęęˆ Dio, joh´ jiihˆ saˆ gaˆläˆhnoon¹
ma´ jǫǫhn´ hnäh´ läˆkǫǫ¯ jǫǫh¯ chaah´ hyaa`
gyɯɯ¯ chaah´ kyąą¹, tąąyh¯ nehˆ sa´kyooy´,
pero saˆ gaˆhiih´ hnäh´.
35 He¯jąˆ ma¯bęę¹ Dio hnäh´ go¯teˆ, jä¹
taˆjmah¹ ba´ hne¹ kyah¹ hnäh´. Jwëëhˆ
hnäh´, na¹ taˆ cha´në´ moˆsoˆ jëëh¹ hnäh´ jnä´
ta´kǫ¯jiih¹ saˆ ma¯jäh´ hnäh´: “He¯ ba´ che¯
jǫh¹gąą¯ hɨ¯ ja¹, läˆhihˆ kih¹ Dio.”

14

Gaˆmiˆhläą̈´ Jesús jąą¯ hɨ¯ dsaah´ jmɨɨ´ he¯
tęęh¯ dsa¯ dsë¹

1 Kǫǫ¯ jmɨɨ´ he¯ tęęh¯ dsa¯ dsë¹, ngoo¹ Jesús
gaˆkuh¯ gaˆhɨh¹ cha´nehˆ kih¹ jąą¯ fariseo
hɨ¯ ma´ ląą¹ jąą¯ dsa¯jǫǫh¹. Jee´ jąˆ ma´ tąą̈h´
dsa¯ hɨ¯ ma´ tąą̈¯ Jesús.
2 Hiˆ taˆ cha´nëy´ jąˆ ma´ cheh¹ jąą¯ dsa¯ hɨ¯
ma´ dsaah´ dsoo´ gyǫǫ¯.
3 He¯jąˆ gaˆngɨɨ´ Jesús juu¹ kih¹ taˆjwoh¹
kyąą¹ ley kyąąh´ dsa¯ fariseo he´:
—¿Che´ cha¯ jwë¹ mi´hlą̈ą̈¹ jne´ jąą¯ hɨ¯
dsaah´ jmɨɨ´ he¯ tęęh¯ dsa¯ dsë¹?
4 Ti´sɨh´ ba´ gaˆtąąh` dsa¯ he´. Jąˆga´
gaˆsǫǫh¹ Jesús goo¯ hɨ¯ ma´ dsaah´ he´ mah¹
gaˆmiˆhlą̈ąy´. Hiˆ gaˆhɨyh¹ juu¹, gaˆsɨɨyhˆ:
—Maˆle´ gwąąh¹ kyah¹.
5 Mah¹ gaˆhlëëyh¹ dsa¯ hɨ¯ ma´ tąą̈h´ he´,
gaˆsɨɨyhˆ:
—Cher´mah¹ jąą¯ dsa¯kyąąh´ hnäh´ gaˆtąh´
jąą¯ burr˜ o jąą¯ kya´ kyąąy¹ jee´ hë´ kǫǫ¯
too¯, ¿che´ saˆ dsooy¹ läˆchąh´ jąˆ dsa¯llęęyˆ
jah´ kyąąy¹ maˆkeˆ la¹ jmɨɨ´ he¯ tęęh¯ dsa¯
dsë¹?
6 Niˆ jąą¯ saˆ gaˆlɨh¹ ma´ jęęyh¯ juu¹ kih¹
Jesús.

Juu¹ naˆhmää´ kih¹ hɨ¯ gaˆtąąh` toˆnë´
hmaˆsɨɨ¯ jee´ chaˆ maˆnɯɯˆ

7 Ma´ gya¹ Jesús jëëˆ ha¯ läˆ ma´ jmeeˆ
läˆjëëˆ hɨ¯ ma´ naˆteeh´ kyąą¹ fariseo he´,
gaˆhnooyh¯ ma´ dsaˆtąąyh` hǫǫ¹ hɨ¯ kąąh´
në´ mes˜. He¯jąˆ gaˆhlëëyh´ juu¹ naˆhmää´
kyąąh´ dsa¯ hɨ¯ ma´ naˆteeh´ he´, ma´ jäyh´:
8 —Wa´ra¯ gaˆtëëh¹ jąą¯ dsa¯ hne¯ kǫǫ¯ jee´
dsa¯jęę´ goo¯ dsa¯, saˆ nah¹ hǫǫ¹ hɨ¯ kąąh´, le´
ga¯ che¯ lloo˜ jąą¯ hɨ¯ jǫǫh¹ ga´läˆkǫh´ hne¯.
9 Cher´mah¹ gaˆnah´ jee´ jąˆ, ha¯ ga¯ che¯
gaˆlloo¹ hɨ¯ gaˆtëëh¹ läˆɯɯ´ hnäh´, mah¹ sɨɨyhˆ
hne¯: “Kwa´ jwë¹ gyaˆ hɨ¯ la¯ jee´ naˆ.”

Ja̱ ga´ kya̱a̱h´ o ̄hih ̄ nah¹ jee´ ga ̄dsa̱a̱⁴ go ̄te ̄ hma ̄sii ̄.
10 Lä ̄la ̄ ba´ jmeeh¹ wa´ra ̄ ga ̄tëëh⁴ ja̱a̱ ̄ dsa ̄ hne ̄ jee´ jmeey¹ jmɨɨ´. Goh¹ ba´ hne ̄, ja̱ ̄ nah´ lä ̄ ga ̄të´ hʉʉ´ kiii ̄ ba´. Mah¹ wa´ra ̄ ja⁴ hi̱ ̄ ga ̄tëëh⁴ hne ̄, sɨɨyh ̄ hne ̄: “Ña ̄ ya ̄na⁴ jee´ llu¹ ga´ miih ̄ la ̄, ome ̄ kya̱a̱n ̄.” Ja̱ ̄ga´ le̱e̱h´ jøøh¹ cha´në´ lä ̄jëë ̄ hi ̄ tä̱ä̱h´ ko ̄jøh´ kya̱a̱h´ hne ̄ në´ mes ̄ ja̱ ̄.
11 Jëëh´, hi̱ ̄ jmä̱ä̱ ̄ hñii´ jøøh¹, hi̱ ̄ he´ jä⁴ ta ̄ hwa⁴ go ̄te ̄. Hi̱ ̄ jmä̱ä̱ ̄ hñii´ hwa̱a̱´, hi̱ ̄ he´ ba´ le̱e̱´ jøøh¹.
12 Hi ̄ ga ̄hlëëyh⁴ dsa ̄ fariseo hi̱ ̄ ga ̄tëë⁴ kiyh¹, ga ̄sɨɨyh ̄:
—Wa´ra ̄ ga ̄teeh¹ dsa ̄ kuh´hɨyh⁴ ko̱o̱ ̄ lla̱¹hyoo ̄ o ta ̄ ga ̄nʉʉ ̄, ta ̄ tëëh ̄ ome ̄ kya̱a̱h⁴, ni ̄ øøh⁴, ni ̄ jñah´ ga´ hi̱ ̄ cha̱a̱ ̄ kyah⁴, ni ̄ dsa ̄ cha ̄ kuu´ hi̱ ̄ tä̱äh´ koo´ kyah⁴. Jëëh´, lä ̄jëë ̄ hi̱ ̄ he´ tëëh⁴ hne ̄ ka ̄läh´ mah⁴ je̱e̱yh ̄ kyah⁴.
13 Lä ̄la ̄ ba´ jmeeh¹ wa´ra ̄ ga ̄jmeeh´ ko̱o̱ ̄ jmɨɨ´. Ja̱ ̄ tëëh ̄ hi̱ ̄ tä ̄ñee´ kya̱a̱h´ dsa ̄ tʉʉh´, dsa ̄jluuh´, hi ̄ dsa ̄ tʉʉ´.
14 Lä ̄ja̱ ̄ ba´ le´ llu⁴ kyah⁴. Jëëh´, dsa ̄ he´ sa ̄ cha ̄ he ̄ kya̱a̱h´ mi ̄hmaayh` kyah¹ ka ̄läh´. Pero wa´ra ̄ ga ̄të´ jee´ lä ̄jiih´ lä ̄jëë ̄ hi̱ ̄ llʉʉ⁴, lä ̄hmaah´ kyah¹.

Juu¹ na ̄hmää´ lä ̄ko̱o̱ ̄ la⁴ ko̱o̱ ̄ jmɨɨ´ jʉʉh ̄
(Mt. 22:1-10)

15 Ja̱a̱ ̄ hi̱ ̄ ma´ gya¹ në´ mes ̄ kya̱a̱h´ Jesús, ma´ ga ̄nuuy´ ga ̄hlëëh´ Jesús lä ̄ja̱ ̄, ga ̄jäyh´:
—Llu¹ la⁴ kih¹ hi̱ ̄ dsa ̄ta̱a̱h` kuh´hɨh⁴ jee´ la¹ ya ̄jwɨɨ⁴ kih¹ Dio.
16 He ̄ja̱ ̄ ga ̄jäh´ Jesús sɨɨyh ̄:
—Ja̱a̱ ̄ dsa ̄ ga ̄jmee´ ko̱o̱ ̄ jmɨɨ´ jʉʉh ̄ mah⁴ ga ̄tëëyh⁴ jwëë´ jwërte dsa ̄.
17 Ma´ ga ̄të´ hor ̄ kuh ̄ dsa ̄ ma ̄nʉʉ ̄, ga ̄che̱e̱y¹ ja̱a̱ ̄ moz ̄ kya̱a̱y⁴ mah⁴ dsa ̄chiih` hi̱ ̄ ma´ na ̄teeh´ kya̱a̱y¹: “Ya ̄nää´ hnäh´ ga ̄jʉh ̄. Jëëh´, ma ̄na´llu` ba´ lä ̄jë ̄.”
18 Ga ̄lä ̄jëë ̄ ba´ ga ̄jäh´ sa ̄ jää´. Hi̱ ̄ to ̄në´ ga ̄jäh´: “Ma ̄lan⁴ ko̱o̱ ̄ jwɨ´ hwa¹, he ̄ja̱ ̄ hnoon⁴ na´jëën ¹ ko̱o̱ ̄. Jmee´ jøh ̄ hoh´ sa ̄ jä̱ä̱n´ nɨɨn`.”
19 Hi̱ ̄ jñah´ ga ̄jäh´: “Ma ̄la̱a̱n ̄ hña̱a̱´ gya̱a̱h ̄ kya´ hi̱ ̄ jmee¹ ta´. Hi̱ ̄ he´ na ̄, na⁴ ga´ na´jëë̱n ̄ che´ llu̱u̱y¹. He ̄ja̱ ̄ chu̱u̱n´ kya̱a̱h´ hne ̄ jmee´ jøh ̄ hoh´, sa ̄ jä̱ä̱n´ nɨɨn`.”
20 Hi̱ ̄ jñah´ ka ̄läh´ ga ̄jäh´: “Ko̱o̱ ̄ ma ̄je̱e̱´ ba´ goon ̄. He ̄ja̱ ̄ sa ̄ le´ nɨɨn`.”
21 Ngaah¹ go ̄te ̄ ba´ moz ̄ he´, na´jmeeyh´ juu¹ kih⁴ dsa ̄jʉʉy´. Ma´ ga ̄nuu´ jʉʉ´ jmɨɨ´ he´ ga ̄jäyh´ lä ̄ja̱ ̄, ga ̄lä ̄lle̱e̱y´ jwërte. Ja̱ ̄ga´ ga ̄sɨɨyh ̄ moz ̄ he´: “Gwa ̄ ko ̄chih´ je´hmooh´ hi ̄ lä ̄ka̱a̱ ̄ cha´jwë⁴ kih¹ jee´ jwɨɨ ̄ jʉʉh ̄, go ̄kya̱a̱ ̄ hi̱ ̄ tä ̄ñee´ kya̱a̱h´ dsa ̄tʉʉh´, dsa ̄jluuh´ hi ̄ dsa ̄tʉʉ´.”
22 ’Ma´ ja̱h¹ moz ̄ he´, ga ̄sɨɨyh ̄: “Dsa ̄jøøh¹ kya̱a̱n ̄, ma ̄la ̄ ba´ lä ̄jë ̄ mada´ he ̄ ma ̄jmeeh´. Pero jä´ ga´ jee´ dsa ̄ta̱a̱h` dsa ̄.”
23 He ̄ja̱ ̄ ga ̄jäh´ dsa ̄jʉʉ´ he´ sɨɨyh ̄ moz ̄ kya̱a̱y⁴: “Gwa ̄ lä ̄ hä´ jwë⁴, hi ̄ lä ̄ka̱a̱ ̄ jee´ je̱e̱h ̄ dsa ̄, jmee´ bii¹ ya ̄nääy´, mah⁴ ka̱h ̄ cha´neh ̄ kin ̄ la ̄.
24 Jëëh´, jwëë̱hn ̄ hnäh´, ni ̄ ja̱a̱ ̄ dsa ̄ hi̱ ̄ ga ̄tëëhn ̄ he´, mo ̄so ̄ tëë̱y⁴ kuyh ̄ ma ̄nʉʉ ̄ kin ̄.”

Hweh ̄ miih ̄ la⁴ he ̄ jmee´ jne´ ko̱ ̄jøh´ kya̱a̱h´ Cristo
(Mt. 10:37-38)

25 Jwëë´ jwërte dsa ̄ hi̱ ̄ ga ̄nää⁴ ko̱ ̄jøh´ kya̱a̱h´ Jesús. He ̄ja̱ ̄ ga ̄je̱e̱yh ̄ hñiiy´ ta ̄ jee´ ya ̄nää⁴ dsa ̄, mah⁴ ga ̄sɨɨyh ̄:
26 —Ja̱a̱ ̄ hi̱ ̄ hnøø⁴ jmee¹ ko ̄jøh´ kya̱a̱h´ jnä´, cher´mah⁴ sa ̄ hnääy⁴ jnä´ cha ̄ga´miih ̄ lä ̄ko̱h´ ga´ he ̄ hnääy⁴ cho¹jmiiy ̄, lä ̄ko̱h´ ga´ he ̄ hnääy⁴ mëy´, he ̄ hnääy⁴ jo̱oy´, he ̄ hnääy⁴ dsa ̄ñʉʉh ̄ øøyh ̄, he ̄ hnääy⁴ më´ øøyh ̄, hi ̄ lä ̄ko̱h´ ga´ he ̄ hnääy⁴ hñiiy´, sa ̄ jmä̱ä̱y⁴ le̱e̱y´ discípulo kya̱a̱n ̄.
27 Hi̱ ̄ sa ̄ jä̱ä ̄ cru ̄ kya̱a̱⁴ mah⁴ sa ̄ jmeey⁴ ko ̄jøh´ kya̱a̱h´ jnä´ sa ̄ jmä̱ä̱y⁴ le̱e̱y´ discípulo kya̱a̱n ̄.
28 ’Wa´ra ̄ ga ̄të´ jee´ hnooh ̄ hnäh´ jmeeh¹ hnäh´ ko̱o̱ ̄ hne⁴ ñii´, ¿che´ sa ̄ jëëh ¹ hnäh´ to ̄në´ joh´ kë̱ë̱¹ hi ̄ che´ le̱e̱ ̄ kuu´ kyah¹ hnäh´ lä ̄jiih¹ hñaa ̄ hne⁴ ja̱ ̄?
29 Jëëh´ cher´mah¹ ga ̄chih´ hnäh´ ma ̄tii´ kih¹ hne⁴ ja̱ ̄ mah⁴ sa ̄ hñaa ̄ ta´ ja̱ ̄, lä ̄jëë ̄ dsa ̄ hi̱ ̄ jëë¹ ta´ ja̱ ̄, mi ̄kwa̱yh¹ kyah⁴ hnäh´.
30 Mah⁴ jäyh ̄: “Dsa ̄ñʉʉh ̄ la ̄ ga ̄løøy⁴ chooy ̄ hne¹ la ̄ mah⁴ sa ̄ ga ̄liyh¹ ma´ mi ̄hñaay ̄.”
31 O wa´ jmeen´ ja̱a̱ ̄ rey, hi̱ ̄ dsoo⁴ dsa ̄te̱e̱´ kya̱a̱h´ jñah´ rey, ¿ja̱¹ gyay ̄ to ̄në´, jëëy¹ che´ jmää¹ gya̱a̱⁴ mil hløø´ kya̱a̱y⁴ mah⁴ dsa ̄te̱e̱y´ kya̱a̱h´ jñah´ rey hi̱ ̄ jä̱ä ̄ gye̱e̱´ mil hløø´?
32 Wa´ra ̄ ga ̄jëëy⁴ sa ̄ liyh ̄, he ̄ja̱ ̄ che̱e̱y⁴ ja̱a̱ ̄ hi̱ ̄ dsa ̄hlëëh` llay´ ha ̄ lä ̄ jee´ hɨɨ ¹ tii´ juu¹ ja̱ ̄, ta´ko̱ ̄jiih¹ sa ̄ ma ̄ya ̄jä̱h ̄ jñah´ rey he´.
33 He ̄ja̱ ̄ cher´mah¹ cha̱a̱ ̄ ja̱a̱ ̄ hnäh´ hi̱ ̄ sa ̄ tʉʉ ̄ dsë⁴ be⁴ lä ̄jë ̄ he ̄ cha ̄ kih⁴, sa ̄ jmä̱ä̱y⁴ le̱e̱y´ discípulo kya̱a̱n ̄.
34 ’Llu⁴ ba´ ñe´ pero wa´ra ̄ ga ̄dsa̱a̱⁴ he ̄ ñii` kih¹, ha ̄ lä ̄lii ̄ ka ̄läh´ ñii`.
35 Sa ̄ jmää⁴ kih⁴ hwa¹, ni ̄ he ̄ ka̱a̱yh⁴ kya̱a̱h´ jyoh´ tʉ´hoh⁴ sa ̄ jmää⁴. He ̄ be ̄ ba´ dsa ̄ ja̱ ̄. Hi̱ ̄ hnøø⁴ he̱e̱h ̄ juu¹ la ̄, wa´ he̱e̱yh ̄.

15

Juu¹ na ̄hmää´ lä ̄ko̱o̱ ̄ la⁴ kih⁴ ja̱a̱ ̄ borrego hi̱ ̄ na ̄hë̱ë̱¹
(Mt. 18:10-14)

1 Jwëë´ dsa ̄ hi̱ ̄ ma´ ko̱o⁴ ku´sɨh ̄ hi ̄ jñah´ dsa ̄ wa´ hi̱ ̄ cha ̄ hi̱ ̄ ga ̄lla ̄nää⁴ koo´ kih⁴ Jesús mah⁴ nuuy⁴ juu¹ he ̄ ma´ kway ̄.
2 He ̄ja̱ ̄ sa ̄ ga ̄tɨh⁴ dsë⁴ dsa ̄ fariseo ni ̄ saduceo ka ̄läh´, ma´ jäyh´:

—Dsa˜ñuuh˜ la˜ heeh˜ läˆjëë˜ hi˜ jmee˜
wa´ la' cha˜ la' hi˜ kuyh˜ ko˜jøh´ kyaayh´
ka˜läh´.
3 He˜ja˜ gaˆhlëëyh' dsa˜ he´ juu' na˜hmää´
läˆla˜, gaˆjäyh´:
4 —Cher´mah' jaa˜ hnäh´ chaa˜ hña˜laa´
borrego kyaa', mah' dsa˜hëë' jaa˜, ¿che´ saˆ
beey' ko˜hwëë´ jee´ läˆjëë˜ jah´ he´ mah'
dsooy' taˆ moh´ dsa˜hnääyh˜ hi˜ na˜hëë' he´
läˆjiih' jnääyh˜?
5 Peerˆ jëë´ dsëy' wa´ra˜ gaˆjnääyh˜ jah´
kyaay', mah' tëëy˜ jwë´ ka´kyooy˜.
6 Hi˜ wa´ra˜ gaˆllaayh' kiyh', tëëyh' läˆjëë˜
ome˜ kyaay' hi˜ läˆjëë˜ hi˜ tääh´ koo´ kiyh'
mah' siiyh˜: “Wa´ chaa˜ jne´ llu', jëëh´
ma˜jnäähn˜ borrego kyaan˜ hi˜ ma´ na˜hëë
'.”
7 Jwëëhn˜ hnäh´, läˆja˜ ka˜läh´
cha˜ga´miih˜ chaa˜ llu' hi˜ tääh´ gyuuh'
kyaah´ jaa˜ hi˜ dsa˜jeeh˜ kih' Dio läˆkoh´
ga´ kyaah´ läˆjëë˜ toˆlo˜gyaa´ dsë˜ to'laa' ñu'
hi˜ saˆ jmee˜ bii' kih' dsa˜jeeyh˜ kih' Dio.

Juu' na˜hmää´ läˆ la' kih' kuu´ he˜ na˜hii'

8 'Läˆja˜ ka˜läh´ jaa˜ dsa˜më´ hi˜ ma´
cha˜ gya' kuu´ kih'. Cher´mah' gaˆhii' koo˜
kuu´ kiyh', ¿che´ saˆ hiyh' je˜ mah' hyayh˜
cha´nehˆ kiyh', hnooyh˜ kwee˜ läˆjiih'
jnøøyh˜?
9 Hiˆ wa´ra˜ gaˆjnøøyh' kuu´ he˜ ma´ na˜hii
' ja˜, tëëyh' läˆjëë˜ ome˜ kyaay' hiˆ läˆjëë˜ hi˜
tääh´ koo´ kiyh' mah' jäyh˜: “Wa´ chaa˜ jne´
llu', jëëh´ ma˜jnøøhn˜ ba´ kuu´ kinˆ he˜ ma´
na˜hii'.”
10 Läˆja˜ jwëëhn˜ hnäh´, ha˜ koh´ saˆ
chaa˜ llu' ángele kyaa' Dio wa´ra˜ gaˆtu' jaa˜
dsa˜ jwë´ hliih´ mah' dsa˜jeeyh˜ kyaah´ Dio
—gaˆjäh´ Jesús.

*Juu' na˜hmää´ läˆkoo˜ la' kih' chih˜ hi˜
na˜hëë'.*

11 Hiˆ gaˆjäh´ Jesús ka˜läh´ juu' la˜:
—Jaa˜ dsa˜ ma´ chaa˜ uu' jo˜ñuuh˜.
12 Nääˆ hi˜ mäh' gaˆsiiyh˜ jmiiy˜: “Tää`,
kwëëh` jnä´ heen˜ he˜ gaˆtëëy´ jaˆ, ngooy' taˆ jee´
jwii˜ uu´. Jee´ ja˜, gaˆjmeey´ wa´ la' cha˜ la',
gaˆheey' läˆjëˆ go˜teˆ heey˜ ja˜.
14 Ma˜ngëë´ ma˜mi˜llay˜ läˆjëˆ kuu´ kiyh',
ma´ gaˆläˆchaˆ hoo´ läˆkaa˜ hwa' ja˜. Ja˜ jiih'
gaˆløø' lla˜kyaay' läˆjëˆ.
15 He˜ja˜ ñeey´ na´ngiiy´ ta´ kih' jaa˜ hi˜ ma´
chaa˜ hwa' ja˜. Dsa˜ he´ gaˆcheey' taˆ moh´
kiyh' mah' dsa˜hääy´ ñe'.
16 Ma´ hnøø' chih˜ he´ ma´ kayh' tuyh'
kyaah´ he˜ ma´ kuh˜ ñe' he´. Pero jee´ ja˜ saˆ
chaa˜ hi˜ ma´ kwa' he˜ ma´ kuyhˆ.
17 Ja˜ga´ gaˆläˆliiyh˜ mah' gaˆjmeey´
huu´dsë˜: “Jah´ moz˜ saˆ chaa˜ kyaa' tää`
kyaan˜, cha˜ he˜ kuyh˜, läˆjiih' dsa˜chaa´
ga´ kiyh', mah' jnä´ dsa˜juun´ hoo´ jee´ la˜.
18 Hii˜ jnä´ ngaahn' go˜te˜ kih' tää` kyaan˜,
na´chiih` jnih´: Tää` kyaan˜, ma˜jmeen' he˜
hliih' cha´në´ Dio hiˆ ma˜hläähn˜ cha´nëh´
ka˜läh´.
19 Moˆsoˆ gaˆtëë´ jnä´ leen´ läˆkoo˜ jooh˜.
Jmää` jnä´ läˆkoo˜ jaa˜ moz˜ kyaah' ba´.”
20 He˜ja˜ gaˆhey' jwë' ngaayh' kih' tää`
kyaay'.
'Ja˜ga´ llaayh˜ kiyh', uu´ ga´ läˆja˜ gaˆjëë'
jmiiy˜ jayh'. Peerˆ gaˆläˆñih´ dsëy' kiyh' ma´
gaˆjëëy', mah' ngooy' ko˜chih´ na´eey´ chih˜
he´, hiˆ gaˆchuyh´ kiyh'.
21 He˜ja˜ gaˆjäh´ chih˜ he´ siiyhˆ jmiiy˜:
“Tää` kyaan˜, ma˜jmeen' he˜ hliih' cha´në´
Dio hiˆ ma˜hläähn˜ cha´nëh´ hne˜ ka˜läh´.
Moˆsoˆ gaˆtëë´ jnä´ leen´ läˆkoo˜ jooh˜.”
22 Pero jmii˜ chih˜ he´ gaˆsiiyhˆ moz˜
kyaay': “Go˜kye˜ hmiih˜ he˜ llu' ga´ miih˜
mah' kyeh` chih˜ kyaan˜ la˜. Tøøh ' aniy˜
cha´gooy˜ hiˆ tøøh' mii˜ tiiy´.
23 Hnääh ' kya´ hi˜ baah´ ga´ miih˜ mah'
jngëëhˆ hnäh´ kyehn´. Wa´ jmeen´ jmii´ kiyh'.
24 Jëëh´, gyuu˜ kyaanˆ la˜ hi˜ ma´ na˜juu´
ba´ la˜ kin˜, ma˜läˆjiih` ka˜läh´. Hi˜ ma´
na˜hëë' ba´ la˜, na' ga´ ma˜hñaay'.” Ja˜ga´
gaˆløøy' jmeeyˆ jmii´.
25 'Pero chih˜ nää˜ hi˜ jøøh' he´ ma´ hää´
jee´ nuu˜. Läˆkoo˜ ma´ ga˜llaayh' jähˆ kiyh',
gaˆnuuy´ hii´ luu´, hiˆ ma´ tääh´ dsa˜ jmeeˆ
ja´.
26 Gaˆtëëyh' jaa˜ moz˜ mah' gaˆngiiy´ juu'
kih' hee˜ ja˜ ma´ jmeeˆ dsa˜ jee´ ja˜.
27 Mah' gaˆjäh´ moz˜ he´ siiyhˆ: “Chih˜øøh'
ba´ na˜ ma˜jah˜. He˜ja˜ ma˜jngëëhˆ tää`
kyaah' kya´ hi˜ baah´ ga´ miih˜, kih' he˜
na´lluu` bih' ma˜jayh˜.”
28 Gaˆläˆlleeˆ jwërte chih˜ he´, saˆ ma´
hnøøy ' ma´ dsa˜hey´ cha´nehˆ. He˜ja˜
yaˆhëë' jmiiy˜ gaˆchuuy´ kyaayh´ mah'
dsa˜hey´ cha´nehˆ.
29 He˜ja˜ gaˆjäh´ chih˜ he´ siiyhˆ jmiiy˜:
“Joh´ ji˜ñe˜ saˆ ma˜hya˜ jmeenˆ ta´ kyaah´
hne˜. Niˆ miih˜ saˆ cha˜ he˜ ma˜hläähn˜
kyaah´ hne˜. Pero niˆ koo˜ hä´ saˆ
ma˜kwëëh` jnä´ jaa˜ jah´ mäh' mah' jmeen`
jmii´ kyaah´ omeˆ kyaanˆ.
30 Pero na' ma˜jah˜ chih˜ kyaah' na˜ hi˜
ma˜mi˜lla˜ he˜ cha˜ kyah' kyaah´ wa´ hi˜
cha˜ hi˜ hyaa`, mah' ma˜jngëëhˆ kya´ hi˜
baah´ ga´ miih˜ kiyh'.”
31 'He˜ja˜ gaˆjäh´ jmiiy˜ siiyhˆ: “Gyuu˜
kyaanˆ, hne˜ ñeh´ tää´ kyaah´ jnä´. Gaˆläˆjëˆ
he˜ cha˜ kinˆ, la' kyah'.
32 Ha˜ läˆja˜ saˆ jmee´ jne´ jmii´ mah'
läˆchaa˜ jne´ llu'. Jëëh´ dsa˜ñuuh˜ øøh' na˜
hi˜ ma´ na˜juu´ ba´ na˜, na' ma˜läˆjiiyh`. Hi˜
ma´ na˜hëë' ba´ na˜, na' ga´ ma˜hñaay'.”

16

*Juu' na˜hmää´ läˆkoo˜ la' kih' hi˜ ma´ hä´
goo˜ ta´*

1 Ga˜jäh´ Jesús ka˜läh´ siiyh˜ discípulo kyaay¹:
—Ma´ chaa˜ jaa˜ dsa˜ cha˜ kuu´. Kih¹ hi˜
cha˜ kuu´ he´ ma´ chaa˜ jaa˜ hi˜ ma´ hä´ goo˜
ta´ kiyh¹. Pero ga˜bäähˆ dsih´ dsoo´, kih¹ he˜
ma´ heey˜ kuu´ kih¹ dsa˜juuy´.
2 Mah¹ ga˜tëëyh¹ dsa˜ he´ ga˜siiyh˜:
“Ma˜nuun¹ ha˜ läˆ la¹ he˜ ma˜løø¹ jmeeh˜.
¿He˜la¹ jmeeh˜ läˆna˜? Ngëë` kwaat˜ kih¹ ta´
kyah¹. Jëëh´, moˆsoˆ le´ dsa˜he´ ga´ gooh˜ ta´
he˜ ga˜kwëëhnˆ hne˜.”
3 Dsa˜ hi˜ ma´ hä´ goo˜ ta´ ja˜, ga˜jmee´
huu´dsë˜: “¿Ha˜ läˆ jmeen` na¹? Dsa˜juu´ ta´
ma˜llee˜ jnä´ ma´ jmeenˆ ta´ kiyh¹. Saˆ lihnˆ
jmeen` ta´ jee´ nuu˜. Peerˆ na˜hiihn´ ngiin´
kuu´ kih¹ dsaˆ.
4 Ma˜manˆ ha˜ läˆ jmeen` mah¹ läˆchaa˜
hi˜ heehˆ jnä´ cha´nehˆ kih¹ wa´ra˜ yaˆhii¹ ta´
he˜ jmeenˆ la˜.”
5 He˜ja˜ ga˜tëëyh¹ maˆ jaa˜ maˆ jaa˜ hi˜
ma´ ää˜ kih¹ dsa˜juu´ ta´ he´. Hi˜ to˜nëˆ he´
ga˜siiyh˜: “Joh´ ääh˜ kih¹ patrón kyaanˆ.”
6 “Ään˜ hña˜loo´ mi 'kwaah˜ aceit”,
ga˜jäyh´. Mah¹ ga˜jäh´ hi˜ ma´ hä´ goo˜ ta´
he´, siiyh˜: “Hee˜ la˜ kwaat˜ kyah¹. Na´ jee´
na˜ ga˜juh˜, sii´ toˆloˆgya´ ba´ he˜ ääh˜.”
7 Ja˜ga´ ga˜siiyh˜ hi˜ jñah´ he´: “¿Hne˜ naˆ,
joh´ ääh˜?” “Hña˜loo´ hihˆ trigo”, ga˜jäh´ hi˜
he´. Mah¹ ga˜jäyh´ siiyh˜: “Hee˜ la˜ kwaat˜
kyah¹. Sii´ kye´ gyii´ ba´ he˜ ääh˜ hne˜.”
8 Pero dsa˜juuy´ he´ ga˜hlëëh´ llu¹ kih¹
dsa˜hii˜ hi˜ ma´ hä´ goo˜ ta´ ja˜, kih¹ he˜
ga˜läˆmay˜ ga˜liyh¹ ya˜hii¹ llu¹ ta´ kiyh¹.
Dsoo´ ba´, dsa˜ hi˜ saˆ ma˜heeh˜, may˜
cha˜ga´miih˜ ha˜ jee´ leeyhˆ dsa˜kyaayh´,
läˆkohˆ ga´ he˜ jmeeˆ dsa˜ hi˜ tääh´ jee´
wa´je˜.
9 'He˜ja˜ jwëëhn˜ hnäh´, kyaah´ läˆjëˆ he˜
cha˜ kyah¹ hnäh´ jmi˜gyuuˆ hliihˆ la˜, hnøøh¹
hnäh´ ha˜läˆjee´läˆjwah´ hnäh´ kyaah´ dsa˜.
Läˆja˜ wa´ra˜ gaˆdsa¹ he˜ cha˜ kyah¹ hnäh´
chaa˜ hi˜ heehˆ hnäh´ cha´nehˆ jee´ go´taah´
hnäh´ tää´.
10 'Jaa˜ hi˜ mi˜te¹ koo˜ ta´ pih¹, läˆja˜
mi˜tey¹ ka˜läh´ ta´ he˜ juuh˜ ga´. Hiˆ jaa˜ hi˜
saˆ mi˜teh¹ koo˜ ta´ pih¹, läˆja˜ saˆ mi˜teyh¹
kyaah´ ta´ he˜ juuh˜ ga´.
11 Cher´mah¹ saˆ gaˆjmää´ hnäh´ kooh´
hnäh´ kuu´ he˜ cha˜ jmi˜gyuuˆ hliihˆ la˜, ¿ha˜
läˆ ka¹ dsa˜ o˜jøhˆ dsë˜ kyah¹ hnäh´ he˜
tooyh¹ gooh˜ hnäh´ he˜ kyee´ ga´?
12 Hiˆ cher´mah¹ saˆ jmeeh˜ hnäh´ läˆlle`
kih¹ kyaah´ kuu´ kih¹ jñah´, ¿ha˜ läˆ kwëëh¹
dsa˜ hnäh´ maˆraˆ he˜ la¹ kyah¹ hnäh´?
13 'Niˆ jaa˜ dsa˜ saˆläˆkëh´ jmii´ jmee¹ ta´he¹
kih¹ uu¹ dsa˜juu´. Jëëh´ jmeey¹ na˜hääyh´
jaa˜ mah¹ läˆhnääy¹ hi˜ jñah´ ba´. Mi˜tey¹
kih¹ jaa˜ mah¹ mi˜kwayh¹ hi˜ jñah´ he´.
Läˆja˜ saˆläˆkëh´ hnäh´ jmii´ kyaah´ koo˜ hä´
ba´ kah¹ hnäh´ huu´dsë˜ kih¹ kuu´ hi˜ kah¹
hnäh´ huu´dsë˜ kih¹ Dio ka˜läh´.
14 Gaˆnuu´ dsa˜ fariseo ka˜läh´ läˆjëˆ
he˜ ma´ hlëëh˜ Jesús discípulo kyaay¹.
Dsa˜ fariseo he´ ma´ tu˜dsëëy` kuu´ he˜ja˜
gaˆmiˆkwayh¹ kih¹ Jesús.
15 He˜ja˜ ga˜jäh´ Jesús siiyh˜:
—Jmäähˆ hnäh´ hñaah¹ llu¹ cha´në´ hi˜
tääh´ jmi˜gyuuˆ la˜. Pero ñe˜ ba´ Dio ha˜ läˆ
la¹ nehˆ tuh˜hoh´ hnäh´. Hiˆ kih¹ läˆjëˆ he˜
jmeeˆ dsa˜ juuh˜ në´ hwa¹ la˜, he˜ ja˜ saˆ
läˆjëë¹ Dio go˜te˜.
16 'Jää¹ ba´ ma´ cha˜ ley kih¹ Moisé hiˆ
ma´ cha˜ juu¹ kih¹ läˆjëëˆ hi˜ gaˆngëë¹ juu¹
kih¹ Dio läˆjiih¹ jii˜ kih¹ Jwaaˆ hi˜ ma´
choo˜ jmii˜. Läˆ ma´ja˜ gaˆløø¹ nuu˜ dsa˜
ju¹hmëëˆ läˆkoo˜ jääˆ Dio dsa˜ läˆhihˆ kih¹.
He˜ja˜ läˆjëëˆ ba´ jmeeˆ läˆbii¹ läˆjaa¹ mah¹
dsa˜taayh` jee´ jmeeˆ Dio hihˆ.
17 'Pero maˆraˆ he˜ läˆte¹ ba´ ley. Miih˜ ga´
jwëëh` he˜ heeˆ´ gyuuh¹ hwa¹ läˆkoh´ ga´ he˜
jä¹ taˆ koo´ koo˜ mi¹juu¹ kih¹ ley.

Gaˆjäh´ Jesús ha˜ läˆ la¹ he˜ beeˆ˜ dsa˜ øøh˜
(Mt. 19:1-12; Mr. 10:1-12)

18 'Läˆjëëˆ hi˜ beeˆ˜ dsa˜më´ kyaa¹ mah¹
kaay¹ jñah´ dsa˜më´, he˜ ma˜jmeey´
dso´kye˜ ba´ ja˜. Hiˆ läˆja˜ hi˜ kaa¹ dsa˜më´
hi˜ gaˆbeey¹ he´, he˜ ma˜jmeey´ dso´kye˜ ba´
ja˜ ka˜läh´.

Dsa˜ cha˜ kuu´ kyaah´ Lázaro

19 'Ma´ chaa˜ jaa˜ dsa˜ cha˜ kuu´ hi˜ ma´
këh˜ hmiih˜ gyuu˜ läh˜. Hmiih˜ hmooh¹
jmah¹ ba´ ma´ këyh˜. Hiˆ koo˜ kyoo˜ ba´ ma´
cha˜ läˆjëˆ nëë¹ he˜ ma´ kuh˜hiyh˜.
20 Hiˆ ma´ chaa˜ jaa˜ hi˜ tä˜ñee´ hi˜ chee˜
Lázaro. Hi˜ he´ ma´ gyaˆ hoˆhaah´ kih¹ dsa˜
cha˜ kuu´ he´. Tuu´ ba´ chaˆhmih¹ ma´ laay¹.
21 Ma´ heeˆ´ dsëy¹ ma´ kuyhˆ läˆjëˆ he˜ ma´
dsa˜saa¹ në´ mes˜ kih¹ dsa˜ cha˜ kuu´ he´.
Läˆkyeˆ˜ dsii˜ ma´ dsa˜nää¹ dsa˜hluyhˆ në´
dsoo´ kiyh¹ ja˜.
22 Gaˆlloo¹ koo˜ jmii´ gaˆjuu¹ hi˜ tä˜ñee´
he´. Yaˆnää¹ ángele mah¹ gaˆtëëy˜ läˆ gaˆtë´
koo´ kih¹ Abraham. Läˆja˜ gaˆjuu¹ dsa˜ cha˜
kuu´ he´ mah¹ gaˆhaa¹ dsih´.
23 'Jee´ hääy´ cha´je˜ jëëy˜ wii´, gaˆchooyh¹
mo˜nëy´, hiˆ uu´ ga´ gaˆjëëy¹ Abraham kyaah´
Lázaro tääyh´ ko˜jøh´.
24 He˜ja˜ gaˆhlëëyh´ ki˜gaa˜, gaˆjäyh´:
“Tää` Abraham, wa´ läˆñih´ hoh´ kiˆ jnä´.
Wa´ mi˜gyuh´ Lázaro mi 'lle´ cha´gooy˜
kyaah´ jmii˜ mah¹ cheeyˆ jee´ la˜ mi˜gyuyh´
ko˜hi´pih¹ na´siihn˜. Jëëh´, jëën˜ wii´ jwërte
cha´je˜ la˜.”
25 Pero gaˆjäh´ Abraham siiyh˜: “Gyuu˜
kyaanˆ, mi˜dsooh´ hoh´ he˜ gaˆngëëh´ llu¹
jwërte ta´ko˜jiih¹ ma´ chaah˜. Mah¹ Lázaro
gaˆngëë´ hliihˆ. He˜ja˜ chaay˜ llu¹ jee´ la˜,
mah¹ hne˜ jëëh´ wii´.
26 Ma˜laˆ ba´ ma˜hñah˜ hnäh´ høø¹ hnäh´.
Taˆ jyoh´ ko˜taa˜ cha˜ koo˜ ta˜juh˜ ñiih´
jee´ jnän`. Hi˜ hnøø¹ hwee˜ˆ jee´ la˜ mah¹

dsa¯nääy¹ jee´ na¯ sa˗ le´. Ni˗ sa˗ le´ ya¯nää´
hi̱¯ tä̱ä̱h´ jee´ na¯ jee´ tøøh´ jnääh¹ la¯.”
27 ’Pero dsa¯ hi̱¯ ma´ cha¯ kuu´ he´ ga˗jäh´:
“Chu̱u̱n´ kya̱a̱h´ hne¯, tää` Abraham, che̱e̱˗
Lázaro cha´neh¯ kih¹ tää` kya̱a̱n˗.
28 Jëëh´ cha̱a̱¯ hña̱a̱´ øøhn¹. Hi̱¯ he´ hnoon¹
dsa¯hlëëyh` mah¹ lä˗ja̱¯ mo˗so˗ ya¯nääy´
jëëy¹ wii´ lä˗ jëën˜ la¯.”
29 Mah¹ ga¯jäh´ Abraham siiyh˗: “Cha¯
ba´ nuuh¯ kih¹ Moisé hi˗ cha¯ ba´ juu¹ he¯
ga˗hlëëh´ hi̱¯ ga˗ngëë¹ juu¹ kih¹ Dio jee´
tä̱ä̱yh´ oo˗. Wa´ jmeey´ he¹ kih¹ juu¹ ja̱¯.”
30 Ja̱¯ ga´ ga¯jäyh´: “Ja̱˗ lä˗ja̱¯, tää` Abra-
ham. Wa´ra¯ jäh´ kih¹ llä̱a̱h˜ ja̱a̱¯ hi̱¯
ma¯na¯ju̱u̱´ jee´ kiyh¹, dsa¯je̱e̱yh˜ kya̱a̱h´
Dio.”
31 Pero ga¯jäh´ Abraham siiyh˗:
“Cher´mah¹ sa˗ ga˗jmeey´ he¹ nuuh¯ kih¹
Moisé hi˗ lä˗ja̱¯ sa˗ ga˗jmeey´ he¹ juu¹ he¯
ga˗hlëëh´ hi̱¯ ga˗ngëë¹ juu¹ kih¹ Dio, ni˗ lä˗ja̱¯
sa˗ lä˗he̱e̱y´ wa´ra¯ ga˗jëëy¹ ma¯lä¯ji̱ih` ja̱a̱¯
hi̱¯ ma¯na¯ju̱u̱´.”

17

Goo¯ la¹ kih¹ hi̱¯ jmee˗ te̱h¹ dsa¯kya̱a̱h´
(Mt. 18:6-7, 21-22; Mr. 9:42)

1 Mah¹ ga˗siih˗ Jesús discípulo kya̱ay¹:
—Ma˗ra˗ he¯ gwa´ ba´ he¯ jä̱ä̱¹ jne´ jwë´
hliih¹. Peer˗ jwii˜ dsa¯ hi̱¯ jmee˗ dsa¯te̱h¹
dsa¯kya̱a̱h´.
2 Peer´ jwii˜ ba´ hi̱¯ jmee˗ dsa¯te̱h¹ ja̱a̱¯
hi̱¯ mäh¹ la¯ kya̱a̱h´ he¯ hliih¹. Llu¹ ga´
la¹ kiyh¹ wa´ra¯ jäh´ kih¹ hñuu¹ dsa¯ luuy´
ko̱o̱¯ cha´too¹ kih¹ moli̱i´ mah¹ jwä̱ä̱¹ dsih´
cha´jmi¯ñeeh˜.
3 He¯ja̱¯ jwëëhn˜ hnäh´, le̱e̱h˜ hnäh´
kya̱a̱h´ he¯ ja̱¯.
’Cher´mah¹ ja̱a̱¯ øøh¹ ga˗hlä̱ä̱h¯ kya̱a̱h´
hne¯, hlëëh´ hnih´. Hi˗ cher´mah¹ ga˗he̱e̱h¯
bih¹, jmee´ jøh¯ hoh´ kiyh¹.
4 Cher´mah¹ gyii¹ jiih˜ ga˗hlä̱ä̱yh¯ kya̱a̱h´
hne¯ ko̱o̱¯ jmii´, hi˗ cher´mah¹ gyii¹ jiih˜ jäy˗
ya¯chiiyh´ hne¯: “Mo˗so˗ jmeen` ka¯läh´.”
Ja̱¯ jmeeh¯ jøh¯ hoh´ kiyh¹.
5 He¯ja̱¯ ga˗jäh´ apóstole siiyh˗ Dsa¯jøøh¹
jnän`:
—Jmee´ wa´ lä¯dsoo´ dsë¯ jnääh ¹
cha¯ga´miih¯.
6 He¯ja̱¯ ga˗je̱e̱h¯ Dsa¯jøøh¹ jnän` juu¹
kiyh¹, ga˗siiyh˗:
—Wa´ra¯ jäh´ kih¹ dsoo´ hoh´ hnäh´
ko̱o̱¯ hi̱´pih¹ lä˗ko̱o̱¯ te¹ mi ¹ju̱¯ mostaza, le´
ba´ jwiih¹ hnäh´ chaah¹ hma¯ sicómoro
la¯: “Cheh¹ hñaah¹ jee´ la¯ mah¹ gwa¯ ta˗
cha´jmi¯ñeeh˜.” Jmeey¹ ba´ lä˗ jwiih¹ hnih´.

Hnøø´ jmee´ jne´ ta´he¹ kih¹ øøh¹ jne´

7 ’Wa´ jmeen´, ja̱a̱¯ hnäh´ cha̱a̱¯ ja̱a̱¯ moz˜
kya̱a̱¹ hi̱¯ kyah¯ hwa¹ o hi̱¯ hä̱ä̱˜ jah´. Wa´ra¯
jayh¹, ¿che´ jwa¯ jwiih¹ hnih´: “Ngëë´, ña¯
ya¯na´ në´ mes˜ mah¹ kuh´huh¹”?

8 Lä˗la¯ ba´ jwiih¹ hnih´: “Jmee´ ma¯nuu˗
kuhn`. Jmä̱ä̱h` hñaah ¹ mah¹ jmee´ ta´he¹
kin˗ ta´ko̱¯ji̱ih¹ kuh¯huhn`. Ja̱¯ga´ kuh´huh¹
hne¯.”
9 ¿Che´ jwa¯ jwiih¹ hnih´ ti´hmaah´, kih¹ he¯
ma¯mi¯tey¹ lä˗je˗ mada¯ kyah¹? Go¯ la̱a̱n˗
kin˗ sa˗ jmeeh¹ hnäh´ lä˗ja̱¯.
10 Lä˗ja̱¯ ka¯läh´ hnäh´, wa´ra¯ ga˗mi¯teh`
hnäh´ lä˗je˗ mada¯ he¯ jmee˗ Dio kyah¹
hnäh´, jwah¹ hnäh´: “Sa˗ cha¯ jmää¹ jnääh
¹ ni˗ miih¯ kyah¹. Jëëh´, lä˗ko̱h´ te¹ he¯ ä̱ä̱¯
jmii´ jmee´ jnääh¹, ko̱¯ja̱¯ ba´ ma¯jmee´ jnääh
¹.”

Ga˗mi¯hlä̱ä̱´ Jesús gya̱a̱¹ hi̱¯ ma´ dsaah´
dsoo´hmih¹øø¯

11 Lä˗ko̱o̱¯ ma´ hä̱ä̱´ Jesús jwë¹ ngooy¹
ta˗ Jerusalén, ga˗ngëëy´ ya˗jwii´ kih¹ hwa¹
Samária kya̱a̱h´ kih¹ hwa¹ Galilea.
12 Lä˗ko̱o̱¯ ma´ ga˗hey¹ ko̱o̱¯ jwii¯ mäh¯,
gya̱a̱¹ dsa¯ñuuh¯ hi̱¯ ma´ dsaah´ dsoo´ hmih¹
høø¯, ya˗nää¹ ga˗mi¯je̱e̱y´ Jesús. Pero u̱u̱´ ba´
ga˗ta̱a̱yh`.
13 Ga˗hlëëyh´ ki̱¯ga̱a̱¯, ma´ jäyh´:
—Jesús, hne¯ hi̱¯ la̱a̱h¹ ta¯jwoh¹, wa´
lä¯ñih´ hoh´ kya̱a̱¹ jnääh¹.
14 Ma´ ga˗jëë¹ Jesús lä˗je̱e̱˗ dsa¯dsaah´ he´,
ga˗siiyh˗:
—Go¯nää´ hnäh´, go¯hä̱ä̱h` hnäh´ hñaah ¹
jmi¯dsa¯ mah¹ jëëy¹ he¯ ma¯ja̱¹ kyah¹ hnäh´.
Ta´ko̱¯ji̱ih¹ jee´ ga˗nääy¹ ja̱¯, ga˗ä̱ä̱h¹ go¯te˜
hmih¹ øø¯ ja̱¯.
15 Ja̱a̱¯ jee´ lä˗je̱e̱˗ kih¹ gya̱a̱¹ dsa¯ he´,
ma´ ga˗jëëy¹ ma¯ja̱¹ go¯te˜ kiyh¹, ga˗je̱e̱yh˜
ka¯läh´, kway˗ ti´hmaah´ kih¹ Dio hlëëyh˗
ki̱¯ga̱a̱¯.
16 Ga˗ju̱u̱yh¹ jnëy´ ga˗jlu̱u̱y¹ hñiiy´ lä˗ ga˗të´
hwa¹ huu´ tii´ Jesús, ga˗kwëëyh¹ ti´hmaah´.
Dsa¯ he´ ma´ cha̱a̱¯ Samária.
17 Mah¹ ga˗jäh´ Jesús siiyh˗:
—¿Ja̱¹, gya̱a̱¹ dsa¯ hi̱¯ ma¯ja̱¹ kih¹? ¿Ha¯ ba´
tä̱ä̱h´ jñah´ ga´ ñu¹?
18 Dsa¯ cha̱a̱¯ u̱u̱´ la¯, ma¯la˗ hi̱¯ la¯ ba´
ma¯ke̱h¹ kwa˗ ti´hmaah´ kih¹ Dio.
19 Mah¹ ga˗siiyh˗ dsa¯ hi̱¯ ma´ dsaah´ he´:
—Noo¯, gwa̱a̱h¯ ba´ hne¯ kyah¹. Ma¯hla̱a̱´
ba´ hne¯ kih¹ he¯ ma¯lä¯dsoo´ hoh´.

Ga˗jäh´ Jesús ha¯ lä˗ le´ wa´ra¯ ga˗të´ jee´
jä̱yh´
(Mt. 24:23-28, 36-41)

20 Ga˗ngii´ dsa¯ fariseo juu¹ kih¹ Jesús:
—¿Lih´ ba´ lloo˜ jmii´ jmee¹ Dio hih˗?
He¯ja̱¯ ga˗jäh´ Jesús siiyh˗:
—Sa˗ la¹ jnä´hä´ wa´ra¯ ga˗løø¹ jä̱ä̱˗ Dio
dsa¯ lä˗hih¯ kih¹.
21 Ni˗ ja̱a̱¯ sa˗ jäh˗: “Jee´ la¯ jmee˗ Dio hih˗
o jee´ oo˗ ba´ jmeey¯ hih˗.” Jëëh´, lä˗ko̱o̱¯ jä̱ä̱¹
Dio dsa¯ lä˗hih˗ kih¹ ma¯cha¯ ba´ jee´ jnän`.
22 Hi˗ ga˗jäyh´ siiyh˗ discípulo kya̱ay¹:
—Lloo˜ ko̱o̱¯ jmii´ lä˗hnooh¯ hnäh´ wa´ jäh´
na¹ ga¯juh¯ Hi̱¯ga¯lë̱ë̱¹ngo¹ la¯, pero sa˗ jä̱hn´
jmii´ he¯ hnooh¯ hnäh´.

23 Ma´ja¯ ko¯llaa´ jäh˜: “Hii˜ Jesús ma¯jah˜,
hii˜ cheh' na¯ o hii˜ cheh' jee´ oo˜ go¯jëë`
hnäh´.” Pero ta˜ go¯nää´ hnäh´, ta˜ lla¯lle˜
hnäh´ kaah`kiyh'.
24 Jëëh´, lä˜koo¯ jmee˜ je¯ñih' wa´ra¯
ga˜hih', dsa¯lä¯jnä´ lä˜ ga˜dsa' jmi¯gyuu˜,
ja¯ba´ lä˜ja¯ le´ wa´ra¯ jah' Hi¯ga˜lëë'ngo'
la¯.
25 Pero to¯në´ jmee˜ bii' jëën˜ wii´, dsa¯
chaa¯ na' jmääy' jnä´ ta˜ koo´.
26 Lä˜koo¯ ga˜la' jmii´ kih' Noé,
lä˜ja¯ ka¯läh´ le´ wa´ra¯ ga˜të´ jee´ jäh´
Hi¯ga˜lëë'ngo' la¯.
27 Ma´ kuh¯ ma´ hih˜ dsa¯, ma´ dsa¯jee´
goo¯ dsa¯ lä˜jiih' ga˜lloo' jmii´ ga˜he' Noé
neh˜ barco. Jmii´ ja¯ ja' jmi¯juuh¯ mah'
ga˜jngiih' kih' lä˜jëë˜.
28 Ja¯ba´ lä˜ja¯ ga˜la' jmii´ kih' Lot. Ma´
kuh¯ ma´ hih˜ dsa¯, ma´ täähˊ hi¯ la¯, ma´
täähˊ hi¯ hnii˜, ma´ täähˊ hi¯ jngëë¯ mii' hma¯
hi˜ ma´ täähˊ hi¯ jmee˜ hne'.
29 Pero jmii´ ma´ ya˜hëë' Lot jwii¯ Sodoma,
ga˜hla' gyuuh' sí´je¯ kyaah´ azufre he¯
ga˜jngiih' kih' lä˜jëë˜.
30 Lä˜ja¯ le´ ka¯läh´ jmii´ wa´ra¯ ga˜lä˜jnää´
Hi¯ga˜lëë'ngo' la¯.
31 'Jmii´ ja¯, hi¯ täähˊ jee´ ga˜të´ to¯ jwëë'
hne' wa´ jñaay' mah' wa´ kyuu' bih'. Sa˜ wa´
kyey´ he¯ tääh´ cha´neh˜ kiyh'. Hi¯ täähˊ jee´
nuu¯ kih' lä˜ja¯ sa˜ wa´ lla¯nääy´ cha´neh˜
kiyh'.
32 Ja¯ mi¯dsooh˜ hoh´ hnäh´ lä˜koo¯ ga˜la'
kih' më´ Lot.
33 Lä˜jëë˜ hi¯ hnooh¯ ha¯ lä˜jee´ lääy' hñii´,
juuy´ ba´. Pero lä˜jëë˜ hi¯ kwaa¯ hñii´ juu´,
hi¯ he´ ba´ läähˊ.
34 'He¯ja¯ jwëëhn˜ hnäh´, hwë' he¯ jähn´
ja¯, na¯saa' uu' në´ jii´. Jaa¯ he´ tëëy˜, hi˜ hi¯
jaa¯ he´ jä'.
35 Uu' dsa¯më´ täähˊ dsë¯ hor˜ ja¯. Jaa¯ he´
tëëy˜ hi˜ hi¯ jaa¯ he´ jä'.
36 Ma´ja¯ uu' dsa¯ täähˊ jee´ nuu¯ kih'
jmee˜ ta´. Jaa¯ he´ tëëy˜ hi˜ hi¯ jaa¯ he´ jä'.
37 He¯ja¯ ga˜jäh´ discípulo he´ siiyh˜:
—¿Ha¯ ba´ ja¯, Dsa¯jøøh' kyaan˜?
Mah' ga˜jäh´ Jesús siiyh˜:
—Jee´ kyaa' hi¯ ma¯na¯juu´, jee´ ja¯ kuh'
tu¯siih˜.

18

Juu' na¯hmää´ lä˜koo¯ la' kih' jwëë˜ kyaah´ dsa¯më´ hnii´

1 Ga˜hlëëh´ ka¯läh´ Jesús juu' na¯hmää´
mah' mi¯tëëy˜ discípulo kyaay' he¯ jmee˜
bii' ngiiy' kiyh' lä˜jë˜ jmii´ kyaahˊ Dio hi˜ sa˜
hnøø' hwaay´ he¯ chuuy' kyaahˊ Dio.
2 Ga˜jäyh´ siiyh˜:
—Koo¯ jwii¯ juuh¯ ma´ chaa¯ jaa¯ jwëë˜ hi¯
sa˜ ma´ gah˜ Dio ni˜ sa˜ ma´ jmeey˜ he' kih'
dsa˜.
3 Jee´ jwii¯ ja¯, ma´ chaa¯ jaa¯ dsa¯më´
hnii´ hi¯ ma´ dsoo˜ nëˊta´ kih' jwëë˜ he´, ma´
jäyh´ siiyh˜: “Lla´ ta´ kin˜ kyaahˊ dsa¯ hi¯
jmeeh˜ jnä´.”
4 Ga˜lä˜hii` cha¯miih¯ jmii´ sa˜ ga˜hii'
jwëë˜ he´ ma´ lla' ta´ kih' dsa¯më´ he´. Këë¯
ga´ ga˜jmeey´ huu´dsë¯: “Ma˜ke˜ sa˜ gahn˜
Dio, ni˜ sa˜ jmeen˜ he' kih' dsa˜,
5 pero ma˜ra˜ he¯ jmeen` ba´ he' kih'
dsa¯më´ hnii´ hi¯ chuu´ kyaahˊ jnä´. Jëëh´,
cherˊmah' lä˜ ma¯ngoo' la¯ ba´ gway´ nëˊta´
kin˜, lä˜dsëëh¯ dsën¯ kyaah´ jnihˊ.”
6 Hi˜ ga˜hlëëh´ ga´ Dsa¯jøøh' jnän`:
—Kye¯ da´ hnäh´ kwaat˜ kwee¯ ha¯ lä˜
ga˜jmee´ jwëë˜ hi¯ hñaa¯ dsë' he´.
7 ¿Che´ jwa˜ sa˜ jmee' Dio he' kih' dsa¯ hi¯
na¯llee´h´ kyaay' hi¯ täähˊ ngii˜ kiyh' lä˜jmii
' lä˜hwë'? ¿Che´ lä˜hii´ jeeyh˜ kiyh', laahˊ
nähˊ?
8 Jwëëhn˜ hnäh´, chah´ ba´ jeeh˜ Dio kiyh'.
Pero wa´ra¯ jah' Hi¯ga˜lëë'ngo' la¯, ¿che´ lä˜
ma¯chaa¯ ja¯ ba´ dsa¯ hi¯ jmee˜ dsoo´ dsë'
kiyh'?

Juu' na¯hmää´ lä˜koo¯ la' kih' fariseo kyaah´ hi¯ ma´ koo' ku´siih¯

9 Hi˜ ga˜hlëëh´ Jesús ka¯läh´ jyoh´ juu'
na¯hmää´. Ga˜hlëëyh' dsa¯ hi¯ ma´
jmee˜ kwaat˜ laa' jaa¯ hi¯ lluu' mah' ma´
na¯hääyh´ dsa¯.
10 Uu' dsa¯ ga˜wii' jee´ chih' gwah˜
na´ngiiy´ kiyh' kih' Dio. Jaa¯ he´ fariseo, hi¯
jaa¯ he´ hi¯ koo' ku´siih¯.
11 Dsa¯ fariseo he´ na¯cheyh' ma´ hlëëyh˜
lä˜la¯ kyaahˊ Dio: “Dio kyaan˜, kwan˜
tiˊhmaahˊ kyah'. Jëëh´ sa˜ laan' lä˜koo¯ laa'
jee´ lä˜jëë˜ dsa¯, dsa¯ hi¯ hii¯, hi¯ sa˜ mi¯teh',
hi¯ ngë˜ kyaahˊ wa´ hi¯ cha¯ hi¯ hyaa`, ni˜ sa˜
laan' lä˜koo¯ laa' hi¯ koo' ku´siih¯ hi¯ cheh'
oo˜.
12 Too' jiih˜ koo¯ seman˜ sa˜ kuh¯huhn˜
mah' ngii´ mën´ kin˜ kyah' hne¯. Kih' lä˜jë˜
he¯ liih', kwa˜ ba´ jnä´ gya' kih' lä˜koo¯
hña¯loo´.”
13 Pero hi¯ koo' ku´siih¯ he´, uu´ ga´ miih¯
ma´ cheyh'. Ni˜ miih¯ sa˜ ga˜tuu¯ dsëy'
ma´ chooy' ëëy´ ta˜ gyuuh'. Ma´ cheyh' kiiy˜
mo¯dsëy', ma´ jäyh´: “Hne¯ Dio kyaan˜, wa´
lä¯ñihˊ hohˊ ki˜ jnä´, cha¯miih¯ he¯ hliih'
ma¯jmeen'.”
14 He¯ja¯ jwëëhn˜ hnäh´, ma´ ga˜hwëëy¯
gwah˜ ga˜nääy` kiyh', hi¯ koo' ku´siih¯ he´
ga˜jäy´ llu' chaˊnë´ Dio. Pero dsa¯ fariseo he´
sa˜ ga˜jäy´ llu'. Jëëh´, lä˜jëë˜ hi¯ jmää˜ hñii´
kaah´, hi¯ he´ jä' ta˜ hwa' go¯te˜. Pero hi¯
jmää˜ hñii´ hwaa´, hi¯ he´ ba´ lee´ jøøh'.

Ga˜mi¯jää˜ Jesús gyuu¯
(Mt. 19:13-15; Mr. 10:13-16)

15 Ma´ dsa¯nää' dsa¯ dsa¯jää˜ gyuu¯ kyaa'
chaˊnë´ Jesús mah' kyey˜ gooy¯ në´ kiyh'.
Pero ma´ ga˜jëë' discípulo kyaay', ga˜juuyh'
kih' dsa¯ hi¯ ma´ jää˜ gyuu¯ he´.

16 He¯ja¯ ga˜tëëh¹ Jesús discípulo kyaay¹,
ga˜siiyh˜:
—Kwa´ jwë¹ ya¯nää´ gyuu¯ ta˜ la˜ kin˜. Ta˜
ha¯ hnäh´ kiyh¹, jëëh´ hi¯ laa¹ lä˜koo¯ gyuu¯,
hi¯ he´ ba´ jää¹ Dio lä˜hih˜ kih¹.
17 Ma˜ra˜ ju¹dsoo´ jwëëhn˜ hnäh´, hi¯ sa˜
heeh¯ jää¹ Dio lä˜hih˜ kih¹ lä˜koo¯ heeh¯ jaa¯
guu¯, sa˜ heyh¹ jee´ jmee˜ Dio hih˜.

Jaa¯ dsa¯ kwaa¯ hi¯ cha¯ kuu´ ga¯hëëh´
kyaah´ Jesús
(Mt. 19:16-30; Mr. 10:17-31)

18 Jaa¯ dsa¯ hi¯ ma´ kye¯ ně´ ga˜ngii´ juu¹
kih¹ Jesús, ga˜jäyh´:
—Hne¯ hi¯ laa¹ Ta¯jwoh¹ lluu¹, ¿hee¯ hnøø¹
jmeen`mah¹ tëëhn¹ jee´ mo˜so˜ juun´?
19 He¯ja¯ ga˜jäh´ Jesús siiyh˜:
—¿Che´ ñeh´ hne¯ he¯ laan¹ lluu¹? Jëëh´ ni˜
jaa¯ hi¯ lluu¹ sa˜ chaa¯, jaa¯ Dio ba´ hi¯ lluu¹.
20 Ma¯kyuuh¯ ba´ hne¯ lä˜jë˜ mada¯ kih¹
Dio: "Ta˜ kaah˜ hi¯ laa¹ kyaa¹ jñah´, ta˜
jngëëh¯ dsa¯, ta˜ hii´ kih¹ dsa˜, ta˜ jmee¯
dsoo´ kih¹ juu¹ ta¯juu¹. Wa´ hnaah˜ maa`
kyaah¹, tää`kyaah¹."
21 He¯ja¯ ga˜jäh´ dsa¯ he´ siiyh˜:
—Lä˜jë˜ he¯ na¯ ma¯mi¯ten` lä˜jiih¹ ma´
mähn¹.
22 Ma´ ga˜nuu´ Jesús he¯ ga˜jäh´ dsa¯ he´
lä˜ja¯, he¯ja¯ ga˜siiyh˜ ka¯läh´:
—Hnøø¹ ga´ koo¯ he¯ jmeeh¹. Gwaah¯
go¯hnii´ lä˜jë˜ he¯ cha¯ kyah¹ mah¹
go¯kwëëh`hi¯ tä¯ñee´. Lä˜ja¯ ba´ lä˜cha¯
cha¯miih¯ kyah¹ guuh¹ jmi¯guu˜. Ja¯ga´
na¯ñeeh`mah¹ jmeen´ko¯ jøh´ —ga˜jäh´ Jesús.
23 Ma´ ga˜nuu´ dsa¯ he´ juu¹ ja¯,
ga˜lä˜meeh˜ dsëy¹ jwërte kih¹ he¯ ma´ chay¯
cha¯miih¯ kuu´.
24 Ma´ ga˜jëë¹ Jesús ga˜lä˜meeh˜ dsëy¹
cha¯miih¯, he¯ja¯ ga˜jäyh´:
—Ha¯ koh´ sa˜ jwëëh`la¹ kih¹ dsa¯ cha¯
kuu´heyh¹ jee´ jmee˜ Dio hih˜.
25 Sa˜ ga´ jwëëh`la¹ kih¹ jaa¯ camey¯, ngëë´
to¯gwa´ koo¯ hma¯kuu´ lä˜koh´ ga´ he¯ heh¹
jaa¯ dsa¯ cha¯ kuu´ jee´ jmee˜ Dio hih˜.
26 Lä˜jëë˜ hi¯ ga˜nuu´ juu¹ la¯, ga˜jäyh´:
—¿Hii¯ ba´ lää´ ja¯?
27 He¯ja¯ ga˜jäh´ Jesús siiyh˜:
—He¯ sa˜ lä˜këh´ dsa¯ jmii´ jmee¹, Dio ba´
lih˜ jmee¹.
28 Mah¹ ga˜jäh´ Pee´ siiyh˜:
—Ma¯jä´ ba´ lä˜jë˜ he¯ cha¯ kyaa¹ jnääh¹
mah¹ ma¯ya¯nøø¹ jnääh¹ kyaah´ hne¯.
29 He¯ja¯ ga˜jäh´ Jesús siiyh˜:
—Ma˜ra˜ ju¹dsoo´ jwëëhn˜ hnäh´. Lä˜jëë˜
hi¯ ma¯tuu¯ dsë¹ ma¯hwëë¯ cha´neh˜ kih¹,
hi˜ ma¯beey¹ cho¹jmiiy¯, øøyh˜, mëy´, chih¯
kyaay¹ kih¹ he¯ hnøøy¹ jmeey¹ lä˜koo¯ la¹
mada¯ kih¹ Dio,
30 hi¯ he´ hyoh˜ cha¯ga´miih¯ jmi¯guu˜
la¯. Hi˜ jmi¯guu˜ he¯ na¹ ga´ jä˜, tëëy¹ jee´
mo˜so˜ juuy´.

Ngoo¹ hnë¯ jiih¯ jmeeh¯ Jesús juu¹ he¯ juuy´
(Mt. 20:17-19; Mr. 10:32-34)

31 Ga˜tëëh¹ Jesús kah´ lä˜jëë˜ gya˜tuu´
discípulo kyaay¹ mah¹ ga˜siiyh˜:
—Na¹ maan`ta˜ Jerusalén mah¹ lä˜te¹ lä˜jë˜
he¯ ga˜sii´ lä˜jëë˜ hi¯ ga˜ngëë¹ juu¹ kih¹ Dio
llo´joo¹ lä˜koo¯ ga˜siiy´ kih¹ Hii¯ga˜lëë¹ngo¹
la¯.
32 Jee´ ja¯ taayh˜ jnä´ ja´goo¯ dsa¯ hi¯ sa˜
laa¹ judiu mah¹ mi¯kwayh¹ jnä´, ta¯haayh˜
jnä´, mah¹ ti´hñey¹ jnä´.
33 Ma¯ngëë´ ma¯jmi´ ma¯baay¹ jnä´, ja¯ga´
jngëëyh¹ jnä´. Pero lä˜jiihn´ ka¯läh´ ga´
ma¯hya¯ hnë¯ jmii´.
34 Pero ni˜ jaa¯ discípulo kyaay¹ he´ sa˜
ga˜lä˜ngëë´ he¯ juu¹ ja¯ ma´ hlëëyh˜. Kih¹
discípulo he´ ma´ la¹ lä˜koh´ juu¹ na¯hmää´
ba´. He¯ja¯ sa˜ ga˜lä˜ngëëy´ hee¯ ma´ hnøø¹
jäh´ juu¹ ja¯.

Ga˜mi˜hlää´ Jesús jaa¯ dsa¯tuu´
(Mt. 20:29-34; Mr. 10:46-52)

35 Ma¯ngoo¹ ya˜jäh˜ Jesús chuuh´ jwii¯ Jeri-
có, koo´ jwë¹ ja¯ ma´ gya¹ jaa¯ dsa¯tuu´ hi¯
ma´ chuu´ kyaah´ dsa¯ hi¯ ma´ dsa¯ngëë´ jee´
ja¯.
36 Ma´ ga˜nuu´ dsa¯tuu´ he´ dsa¯ngëë´
jwëë´ dsa¯ mah¹ ga˜ngiiy´ juu¹:
—¿Hee¯ na¯ jmee˜ dsa¯ hi¯ ga˜nää¹ na¯?
37 Mah¹ ga˜jmeeh¹ dsa¯ juu¹ kiyh¹:
—Jesús dsa¯ chaa¯ Nazaret ba´ na¯ hi¯
dsa¯ngëë´ cha´jwë¹ la¯.
38 Ja¯ga´ ga˜hlëëyh´ ki¯gaa¯, ga˜jäyh´:
—Jesús, hne¯ hi¯ laa¹ sa´ju¯ kih¹ David, wa´
lä¯ñih´ hoh´ ki˜ jnä´.
39 Lä˜jëë˜ dsa¯ hi¯ ga˜nää¹ ta˜ cha´në´ Jesús,
ga˜juuyh¹ kih¹ dsa¯tuu´ he´ mah¹ mo˜so˜ ma´
tooyh¹ miih´. Pero dsa¯tuu´ he´ cha¯ga´miih¯
ma´ tooyh¯ miih´:
—Hne¯ hi¯ laa¹ sa´ju¯ kih¹ David, wa´
lä¯ñih´ hoh´ ki˜ jnä´.
40 Ja¯ga´ ga˜noo¯ Jesús. Ga˜jmeey´ mada¯
na´kyaay´ hi¯ tuu´ he´ chuh˜ kiyh¹. Ma´
ga˜llooy¹ chuh˜, ga˜ngii´ Jesús juu¹ kiyh¹.
41 Ga¯jäyh´ siiyh˜:
—¿Hee¯ hnooh¯ jmeen`kyah¹?
Mah¹ ga˜jäh´ dsa¯tuu´ he´:
—Dsa¯jøøh¹ kyaan˜, hnoon¹ lä˜jnä´ mi
¹nën˜.
42 —Wa´ lä¯jnä´ ba´ mi´nëh´. Ma¯hlaa´ ba´
hne¯ kih¹ he¯ ma¯lä¯dsoo´ hoh´ —ga˜jäh´
Jesús siiyh˜.
43 Lä˜chah´ ja¯ ga˜lä˜jnä´ mi ¹nëy´. Mah¹
ngooy¹ kyaah´ Jesús, kway˜ ti´hmaah´ kih¹
Dio. Hi˜ lä˜jëë˜ dsa¯ hi¯ ma´ tääh´ jee´ ja¯ ma´
kway˜ ti´hmaah´ kih¹ Dio ka¯läh´.

19

Juu¹ kih¹ Zaqueo

1 Ma´ ga˜he¹ Jesús jee´ jwii¯ Jericó, ngoo¹
bih¹ hääy´ jwë¹.

2 Jee´ ja̱¯ ma´ gya¹ ja̱a̱¯ dsa¯ cha¯ kuu´ hi̱¯
ma´ che̱e̱¯ Zaqueo, dsa¯jøøh¹ kya̱a̱¹ lä¯jëë¯
hi̱¯ ma´ ko̱o̱¹ ku´sih¯.
3 Ma´ hnøøy ¹ ma´ jëëy¹ Jesús. Pero sa¯
ga¯tëëy´ ma´ jëëy¹ jee´ kih¹ jwëë´ dsa¯, jëëh´
ma´ la̱ay¹ ja̱a̱¯ dsa¯ bëëh´pih¹.
4 He¯ja̱¯ ngooy¹ ko¯chih´ ta¯ cha´në´.
Ga¯wïïy¹ gyüüh¹ hma¯ sicómoro mah¹ jëëy¹
Jesús. Jëëh´ ta¯ ja¯ ma´ dsa¯ngëëy´.
5 Ma´ ya¯jäh¯ Jesús jee´ ja̱¯, ga¯jëëy¹ ta¯
gyüüh¹, ga¯jëëy¹ Zaqueo lle̱e̱` gyüüh¹ hma¯.
Mah¹ ga¯sïïyh¯:
—Zaqueo, jña̱a̱` na¹ko̱h´ jee´ na¯. Jëëh´, na¹
jmee¯ bii¹ na´ja̱n¹ cha´neh¯ kyah¹.
6 Ja̱¯ga´ ga¯jña̱ay¹ ko¯chih´. Peer¯ jëë¯ dsëy¹
ga¯tëëy¯ cha´neh¯ kiyh¹.
7 Ma´ ga¯jëë¹ lä¯jëë¯ dsa¯ he´, ga¯løøy¹
hlëëyh¯ wïï´ kih¹ Jesús, kih¹ he¯ ga¯jäy´
cha´neh¯ kih¹ ja̱a̱¯ dsa¯ wa´ hi̱¯ cha¯ hi̱¯.
8 Mah¹ ga¯noo¯ Zaqueo jee´ ma¯gya¹,
ga¯jäyh´ sïïyh¯ Dsa¯jøøh¹ jnän`:
—Dsa¯jøøh¹ kya̱a̱n¯, kwan` to̱¹dsaah` he¯
cha¯ kin¯ kwëëhn¯ dsa¯ hi̱¯ tä¯ñee´. Lä¯jëë¯
hi̱¯ ma¯hïïn¹ kuu´ kih¹, ngëën´ kiyh¹ kye̱´ ju̱h¯.
9 Mah¹ ga¯jäh´ Jesús sïïyh¯:
—Na¹ ma¯la̱a̱´ lä¯jëë¯ dsa¯ hi̱¯ tä̱ä̱h´
cha´neh¯ la¯. Jëëh´, dsa¯ñüüh¯ la¯, la̱a̱¹ ja̱¯ba´
sa´ju̱¯ kih¹ Abraham ka¯läh´.
10 Jëëh´, Hi̱¯ga¯lëë¹ngo¹ la¯, ma¯jay¯
hnaayh¯ hi̱¯ na¯hëë¹ mah¹ lääy¹.

Juu¹ na¯hmää´ lä¯ko̱o̱¯ la¹ kih¹ u̱u̱¯ dsa¯ hi̱¯
ga¯jmee´ ta´ kya̱a̱h´ kuu´
(Mt. 25:14-30)

11 Ma´ tä̱ä̱h´ dsa¯ ma´ nuu¯ kih¹ Jesús,
he¯ja̱¯ ga¯hlëëyh¹ juu¹ na¯hmää´ lä¯la¯.
Jëëh´ ma¯ngoo¹ ya¯jäyh¯ kih¹ Jerusalén hi¯
ma´ jmee¯ dsa¯ hüü´dsë¯, lä¯cha̱h´ ja̱¯ ma´
le̱e̱´ Jesús dsa¯ta´ mah¹ jmeey¹ hih¯ kih¹
dsa¯gooy¹.
12 He¯ja̱¯ ga¯jäh´ Jesús sïïyh¯:
—Ma´ cha̱a̱¯ ja̱a̱¯ dsa¯jøøh¹ hi̱¯ ngoo¹ jee´
jwïï¯ u̱u̱´ jee´ hñaa¹ dsih´ le̱ey´ dsa¯ta´ jøøh¹,
ja̱¯ga´ jäyh´ gooy¹.
13 Jä̱ä̱¹ ja̱¯ga´ ya¯hëëy¹, ga¯tëëyh¹ gya̱a̱¹
moz¯ kya̱ay¹. Ga¯kwëëyh¹ ma¯ ko̱o̱¯ cho̱oh´
kuu´ lä¯ja̱ay¯. Mah¹ ga¯sïïyh¯: “Jmee´ hnäh´
ta´ kya̱a̱h´ kuu´ la¯, ta´ko̱¯jïïh¹ lä¯hëën´.”
14 Pero dsa¯ hi̱¯ ma´ tä̱ä̱h´ jee´ jwïï¯ ja̱¯,
ma´ na¯høøh´ kih¹ dsa¯jøøh¹ he´. He¯ja̱¯
ga¯che̱ey¹ dsa¯ kaah` kiyh¹ hi̱¯ dsa¯jäh` jee´
ja̱¯: “Sa¯ hnøø¯ jnääh¹ le̱e̱´ dsa¯ na¯ dsa¯ta´
kya̱a̱¹ jnääh¹.”
15 ’Lä¯ko̱o̱¯ ma´ ja̱h¹ dsa¯jøøh¹ he´,
ma¯ngëë´ ma¯hña̱ay¹ ta´, ga¯jmeey´ mada¯
dsa¯tëëyh¯ moz¯ hi̱¯ ga¯kwëëyh¹ kuu´ mah¹
jëëy¹ ha¯ ko̱o̱¯ te¹ kuu´ ma¯lïh¯ moz¯ he´.
16 Ja¹ hi̱¯ to¯në´ he´, ga¯jäyh´ sïïyh¯:
“Dsa¯jøøh¹ kya̱a̱n¯, kya̱a̱h´ kuu´ kyah¹
ma¯lïhn¯ ko̱o̱¯ ga´ gya¹ lä¯ko̱o̱¯ te¹ he¯
ga¯kwëëh` jnä´.”

17 Dsa¯ta´ jøøh¹ he´ ga¯jäh´ sïïyh¯: “Llu¹
ba´ ta´ kyah¹, hne¯ moz¯ llu̱u̱¹ kya̱a̱n¯. Kih¹
he¯ ma¯mi¯teh` kya̱a̱h´ miih¯ he¯ ga¯toohn¹
gooh¯, le̱eh´ dsa¯ta´ kih¹ gya¹ jwïï¯.”
18 Ja¹ hi̱¯ jñah´ he´ hi̱¯ ga¯jäh´: “Dsa¯jøøh¹
kya̱a̱n¯, kuu´ kyah¹ ma¯lïh¯ hña´ ju̱h¯ lä¯ko̱h´
te¹ kuu´ he¯ ga¯kwëëh` jnä´.”
19 Hi¯ ga¯sïïyh¯ ka¯läh´ hi̱¯ he´: “Hne¯
ka¯läh´ le̱eh´ dsa¯ta´ kih¹ hña´ jwïï¯.”
20 ’Hi¯ ja¹ jñah´ ka¯läh´ hi̱¯ ga¯jäh´:
“Dsa¯jøøh¹ kya̱a̱n¯, hee¯ kuu´ kyah¹ la¯,
ga¯løøn¹ llu¹ kya̱a̱h´ hmïïh¯ dsa´luu¯.
21 Jëëh´, ga¯lä¯gohn¯ kya̱a̱h´ hne¯ kih¹ he¯
hä̱ä̱h¹ kya̱a̱h´ ta´ kyah¹. Jmeeh¯ kyah¹ he¯ la¹
kih¹ jñah´ hi¯ chooh´ ta´ jee´ sa¯ jngëëh¯.”
22 Mah¹ ga¯jäyh´ sïïyh¯: “He¯ ba´ che¯
hle̱ëh¹ hne¯ moz¯. Kya̱a̱h´ ja̱¯ba´ juu¹ he¯
ma¯hlëëh´ llan` ta´ kyah¹. Ma¯ñeh´ ba´ hne¯
he¯ hä̱ä̱n¹, mah¹ jmeen¯ kin¯ he¯ la¹ kih¹ jñah´
hi¯ choohn´ ta´ jee´ sa¯ ma¯jngëën¹.
23 ¿He¯la¹ sa¯ ga¯tøøh¹ kuu´ kin¯ banco mah¹
ma¯la¯ ma¯ja̱hn¯ ma´ ngëëh´ kin¯ lä¯kye̱¯
sa´jo̱o̱´ kih¹?”
24 Mah¹ ga¯sïïyh¯ lä¯jëë¯ hi̱¯ ma´ tä̱ä̱h´ jee´
ja̱¯: “Jñuuh´ hnäh´ kuu´ he¯ cho̱oyh¯ na¯
mah¹ kwëëh` hnäh´ hi̱¯ cha¯ kih¹ gya¹ ko̱o̱¯
na¯.”
25 Dsa¯ he´ ga¯jäh´ sïïyh¯: “Dsa¯jøøh¹
kya̱a̱n¯, pero dsa¯ na¯ cha¯ ba´ kiyh¹ gya¹
ko̱o̱¯ na¯.”
26 Pero jwëëhn¯ hnäh´: “Hi̱¯ cha¯ kih¹,
hyoyh¯ cha¯ga´miih¯. Mah¹ hi̱¯ cha¯ miih¯
kih¹, dsa¯jñuh¹ go¯te¯ ba´ he¯ cha¯ kiyh¹.
27 Lä¯ja̱¯ ka¯läh´ lä¯jëë¯ hi̱¯ na¯høøh´ kin¯,
hi̱¯ sa¯ ma´ hnøø¹ ma´ jmeen` hih¯ kih¹,
go¯kya̱a̱¯ kya̱a̱n¯ ta¯ la¯ mah¹ ku̱h¹ luuy´
cha´nën¯ la¯.”

Ga¯he¹ Jesús na¯dsëë¯ burr¯ jwïï¯
Jerusalén
(Mt. 21:1-11; Mr. 11:1-11; Jn. 12:12-19)

28 Ma¯ngëë´ ma¯hlëëh´ Jesús juu¹ ja̱¯,
ga¯hey¹ jwë¹ ngooy¹ ta¯ Jerusalén.
29 Ma´ ngooy¹ ya¯chuyh¯ jwïï¯ Betfagé
kya̱a̱h´ Betania, jä̱h¯ kih¹ moh´ he¯ che̱e̱¯
Olivo, ga¯che̱ey¹ u̱u̱¹ discípulo kya̱ay¹.
30 Ga¯sïïyh¯:
—Go¯nää´ hnäh´ ta¯ jee´ jwïï¯ mäh¯ he¯
nøø´ ta¯ cha´në´. Wa´ra¯ ga¯tëëh´ hnäh´
jee´ oo¯, jnääh¯ hnäh´ ja̱a̱¯ burr¯ mäh¹ hi̱¯
na¯hñuuh´, hi̱¯ sa¯ ga´ ma¯wïï¹ dsa¯. Ja̱¯
che̱eh` hnäh´ mah¹ ya´jä̱ä̱h¯ hnäh´ ta¯ la¯.
31 Cher´mah¹ cha̱a̱¯ hi̱¯ ga¯ngïï´ juu¹ kyah¹
hnäh´ he¯la¹ che̱eh´ hnäh´ burr¯ na¯, ja̱¯
jwïïh´ hnih´ lä¯la¯: “Jmee¯ bii¹ kih¹ Dsa¯jøøh¹
kya̱a̱¹ jnääh¹ ba´ la¯.”
32 He¯ja̱¯ ga¯nää¹ ba´ hi̱¯ ga¯che̱ey¹ he´. Hi¯
ga¯jna̱ä̱yh¯ ba´ lä¯ko̱h´ ga¯jäyh´.
33 Lä¯ko̱o̱¯ ma´ tä̱äyh´ che̱eyh¯ burr¯ he´,
ga¯jäh´ dsa¯juu´ burr¯ sïïyh¯:
—¿He¯la¹ che̱eh´ hnäh´ burr¯ na¯?
34 Mah¹ ga¯jäh´ discípulo he´ sïïyh¯:

—He⁻ jmee⁼ bii¹ kih¹ Dsa⁻jø�h¹ jnän` ba´ la⁻.
35 He⁻ja⁻ na´jääy⁻ burr˜ he´ jee´ cheh¹ Jesús mah¹ ga⁼kye⁻ dsa⁻ hmɨɨh⁻ kih¹ ka´luu´ burr˜. Ja⁻ga´ ga⁼wɨɨ¹ Jesús burr˜ he´.
36 Lä⁼kọọ⁻ ma´ ngoo¹ Jesús, lä⁼jëë⁼ dsa⁻ ma´ ja˜ hmɨɨh⁻ kih¹ lä⁼ hä´ jwë¹.
37 Ma´ ngooy¹ ya⁼jäyh⁼ jyoo˜ kih¹ moh´ Olivo, peer⁼ ma´ chaa⁻ llu¹ lä⁼jëë⁼ dsa⁻ kyaay¹ hị⁻ ma´ chaa¹ kaah`kiyh¹. Ma´ tooyh˜ mɨɨh´, kway⁼ ti´hmaah´ kih¹ Dio kih¹ lä⁼jë⁼ he⁻ jưh⁻gaa⁻ he⁻ ga⁼jëëy¹.
38 Ma´ jäyh´:
—¡Dio kyaah´ Dsa⁻jøøh¹ jnän` hị⁻ ja¹ na⁻lä⁼hih⁼ kiyh¹! Wa´ hii´ tii´ gyưưh¹ jmɨ⁻gyưư⁼. ¡He⁻ ba´ che⁻ jøøh¹ laa¹ hị⁻ gya¹ gyưưh¹!
39 Ja⁻ga´ kọ⁻llaa´ fariseo hị⁻ ma´ tääh´ jee´ kih¹ dsa⁻ he´ ga⁼jäyh´:
—Ta⁻jwoh¹, ta⁼ kwa⁻ jwë¹ hlëëh⁼ discípulo kyaah¹ lä⁼na⁻.
40 He⁻ja⁻ ga⁼jäh´ Jesús sɨɨyh⁼:
—Jwëëhn˜ hnäh´, cher´mah¹ dsa⁻ la⁻ ga⁼tư¹ hlëëh⁻ lä⁼na⁻, kưư´ he⁻ tääh´ la⁻ hlëëh¹ llay´.
41 Lä⁼kọọ⁻ ma´ ga⁼tëë´ Jesús chưh⁼ kih¹ Jerusalén, ga⁼jëëy¹ ta⁼ jee´ jwɨɨ⁻ ja⁻. Peer⁼ ga⁼kí´ ga⁼hooyh¹ kih¹ dsa⁻ chaa⁻ jee´ ja⁻.
42 Hi´ ga⁼jäyh´:
—He⁻ ba´ che⁻ llu¹ kyah¹ hnäh´, wa´ra⁻ jäh´ kih¹ lä⁼ngëëh´ hnäh´ jmɨɨ´ na¹, hịị⁻ na⁻ hị⁻ le´ jmee¹ hɨɨ¹ tii´ kyah¹ hnäh´. Pero sa⁼ jnä´ he⁻ ja⁻ kyah¹ hnäh´ na¹ ga⁻jưh⁻.
43 Jëëh´, jä⁼ jmɨɨ´ hlɨɨh¹ kyah¹ hnäh´. Dsa⁻ hị⁻ na⁻høøh´ kyah¹ hnäh´ dsa⁻taayh` lä⁼ku´ lä⁼jịị¹ jee´ jwɨɨ⁻ kyah¹ hnäh´ mah¹ saayh¹ hnäh´ lä⁼hii´ në´ go⁻te˜. Ni⁼ ko⁻taa´ mo⁼so⁼ cha⁻ jee´ lääh´ hnäh´.
44 Soh´hlay¹ go⁻te˜ na´hyah⁻ he⁻ na⁻jnë⁻ jwɨɨ⁻ kyah¹ hnäh´. Ja⁻ jịịh¹ ma⁻jaa´ hnäh´ kih¹ dsa⁻ he´. Soh´hla¹ mɨ¹kưư´ he⁻ la¹ na´hyah⁻, kih¹ he⁻ sa⁼ ga⁼jmeeh´ hnäh´ he¹ he⁻ ja¹ hị⁻ ma´ lää¹ hnäh´.

Ga⁻hwëë¹ Jesús dsa⁻ hị⁻ ma´ tääh´ hnɨɨ⁼ jee´ chih¹ gwah⁼
(Mt. 21:12-17; Mr. 11:15-19; Jn. 2:13-22)

45 Ma´ ga⁼he¹ Jesús jee´ chih¹ gwah⁼ jưưh⁼, ga⁼løøy¹ hëëy⁼ kih¹ lä⁼jëë⁼ dsa⁻ hị⁻ ma´ lla⁼ hmooh´ jee´ ja⁻.
46 Mah¹ ga⁼sɨɨyh⁼:
—Lä⁼la⁻ na⁻sɨɨ⁻ juu¹ kih¹ Dio: “Hne⁻ kin⁼ lä⁼chee⁻ hne⁻ jee´ ngɨɨ⁼ dsa⁻ kih¹ Dio.” Pero ma⁻jmeeh´ hnäh´ lä⁼kọọ⁻ too⁻ jee´ dsa⁻taah` dsa⁻hɨɨ⁻ ba´.
47 Kọọ⁻ jmɨɨ´ kọọ⁻ jmɨɨ´ ma´ hlëëh˜ Jesús dsa⁻ jee´ chih¹ gwah⁼. Pero lä⁼jëë⁼ dsa⁻kaah´ kyaa¹ jmi⁻dsa⁻ kyaah´ ta⁻jwoh¹ kyaa¹ ley kyaah´ dsa⁻kaah´ kih¹ jee´ jwɨɨ⁻ ja⁻, ma´ hnøøy¹ ma´ jngëëyh¹ Jesús.
48 Sa⁼ ga⁼jnøøyh¹ ha⁻ lä⁼ ma´ jmeey¹ mah¹ ma´ jngëëyh¹ Jesús, jëëh´ jwëë´ dsa⁻ ma´ tääh´ jëë˜ kọọ⁻ hweh⁻, nuuy⁻ juu¹ he⁻ kwa⁼ Jesús.

20

He⁻ ja¹ gyưưh¹ ba´ hih⁼ he⁻ jmee⁼ Jesús
(Mt. 21:23-27; Mr. 11:27-33)

1 Kọọ⁻ jmɨɨ´ ma´ cheh¹ Jesús hlëëyh˜ dsa⁻ ju¹hmëë´ jee´ chih¹ gwah⁼ ma´ ya⁼nää¹ dsa⁻kaah´ kyaa¹ jmi⁻dsa⁻ kyaah´ ta⁻jwoh¹ kyaa¹ ley kọ⁻jøh´ kyaah´ dsa⁻gyưưh´.
2 Mah¹ ga⁼jäyh´ sɨɨyh⁼ Jesús:
—Chiih´ jnääh¹. ¿Che´ cha⁻ jwë¹ kyah¹ he⁻ jmeeh⁻ lä⁼jë⁼ he⁻ na⁻? ¿Hịị⁻ kih¹ hih⁼ he⁻ jmeeh⁻ lä⁼na⁻?
3 He⁻ja⁻ ga⁼jeeh⁻ Jesús juu¹ kiyh¹, ga⁼sɨɨyh⁼:
—Ngɨɨn´ kọọ⁻ mɨ¹juu¹ kyah¹ hnäh´ ka⁻läh´. Jeeh` da´ hnäh´ kin⁼ jää¹, ja⁻ga´ jwahn˜ hị⁻ kih¹ hih⁼ he⁻ jmeen⁼ lä⁼la⁻.
4 ¿Hịị⁻ ga⁼jmee´ hih⁼ he⁻ ga⁼chaa¹ Jwaa˜ dsa⁻ jmɨɨ⁻, che´ Dio o che´ dsa⁻ñưưh⁻?
5 Jee´ tääyh´ ja⁻ ma´ llay⁼ juu¹ kyaah´ dsa⁻kyaayh´, ma´ jäyh´:
—Cher´mah¹ ga⁼jäh´ jne´, hih⁼ kih¹ Dio ba´ ja⁻, Jesús jäh⁼: “¿He⁻la¹ sa⁼ ga⁼lä⁼dsoo´ hoh´ hnäh´ kiyh¹ ga⁻ ja⁻?”
6 Hi⁼ cher´mah¹ ga⁼jäh´ jne´, ja¹ hih⁼ kih¹ dsa⁻ ba´ ja⁻, lä⁼jëë⁼ dsa⁻ te¹ kưư´ jnän`, jëëh´, lä⁼jëë⁼ hị⁻ he´ jmeey⁼ dsoo´ Jwaa˜ ma´ laa¹ jaa⁻ hị⁻ ma´ ngëë˜ juu¹ kih¹ Dio.
7 He⁻ja⁻ ga⁼jäyh´ ga⁼sɨɨyh⁼ Jesús:
—Sa⁼ ñe´ jnääh¹ hị⁻ kih¹ hih⁼ ja¹ Jwaa˜ he⁻ ga⁼chaay¹ dsa⁻ jmɨɨ⁻.
8 Mah¹ ga⁼jeeh⁻ Jesús juu¹ kiyh¹ ka⁻läh´, ga⁼sɨɨyh⁼:
—Ni⁼ jnä´ sa⁼ jmeehn˜ juu¹ hị⁻ ga⁼jmee´ hih⁼ he⁻ jmeen⁼ lä⁼la⁻.

Juu¹ na⁻hmää´ lä⁼kọọ⁻ la¹ kih¹ dsa⁻ hị⁻ ga⁻høø´ ta´ kih¹ jñah´
(Mt. 21:33-44; Mr. 12:1-11)

9 Hi⁼ ga⁼løøy¹ hlëëyh˜ dsa⁻ juu¹ na⁻hmää´ lä⁼la⁻:
—Jaa⁻ dsa⁻ ga⁼tää¹ kọọ⁻ nää¹ chaah¹ wịị⁻ jëh¹. Mah¹ ga⁼tooyh⁻ goo⁻ dsa⁻ he⁻ høøy¹ ma⁼ tọ¹dsaah`. Ja⁻ga´ ya⁼hëëy¹ ngooy¹, jee´ ga⁼lä⁼hëëy` cha⁻miih⁻ jmɨɨ´.
10 Ma´ ga⁼lloo¹ jịị⁻ kih¹ mɨ¹jëh¹ ja⁻, ga⁼cheey¹ jaa⁻ moz˜ kyaay¹ jee´ ma´ tääh´ dsa⁻ høø⁼ ta´ kiyh¹ mah¹ ma´ kọọy⁼ heey⁼ he⁻ ma´ tëëy⁻. Pero dsa⁻ hị⁻ ma´ høø⁼ chaah¹ jëh¹ ja⁻, ga⁼kway´ kih¹ moz˜ he´ mah¹ ga⁼hëëy¹ kih¹ ta⁼jmah¹.
11 Ga⁼cheey¹ jñah´ ka⁻läh´ moz˜ kyaay¹. Hị⁻ he´ ka⁻läh´ ga⁼jmi´ ga⁼baa¹ dsih´, ga⁼lley⁻ o⁻hih⁼ kih¹ mah¹ ga⁼cheeyh⁻ ta⁼jmah¹.
12 Ga⁼të´ hnë⁻ jịịh˜ ga⁼cheey¹ jñah´ moz˜ kyaay¹. Pero dsa⁻ hị⁻ ma´ tääh´ jmee⁼ ta´ jee´ ja⁻, lä⁼ja⁻ ka⁻läh´ ga⁼jmeeyh⁼ dsoo´ mah¹ ga⁼hëëy¹ kih¹ go⁻te˜.
13 ’Hi⁼ dsa⁻jưư´ chaah¹ jëh¹ ja⁻, ma´ jmeey⁼ hưư´dsë⁻: “¿Ha⁻ lä⁼ jmeen`? Go⁻ cheen˜ jaa⁻ chih⁻ kyaan⁼ nää¹ ga´ hị⁻ hnaan⁼, ha⁻ ga⁻ che⁻ wa´ra⁻ ga⁼llooy¹, jmeey¹ he¹ kih¹.”

14 Pero dsa˜ hi˜ ma´ høø˜ chaah¹ jëh¹ ja˜,
ma´ ga˜jëëy¹ ja¹ chih˜ he´, ga˜taayh` ga˜llay´
juu¹, ga˜jäyh´: “Hi˜ oo˜ na˜ jä¹ kyaah´ ta´ la˜.
Wa´ jngëëh´ jnih´ mah¹ jän´ kyaah´ heey˜ he˜
ma´ tëëy˜.”
15 He˜ja˜ ga˜lleey˜ ta˜ ka´hne˜ jee´ ma´
na˜jnää´ chaah¹ jëh¹ ja˜ mah¹ na´jngëëyh˜.
’¿Hee˜ ba´ jmee¹ dsa˜juu´ chaah¹ jëh¹ kih¹ hi˜
høø˜ ta´ kiyh¹, laah´ hnäh´?
16 Lloo˜ dsa˜juu´ jëh¹ mah¹ mi˜llaay˜ hi˜
jmee˜ ta´ ja˜ mah¹ tooyh˜ goo˜ jñah´ hi˜ jmee¹
ta´ kiyh¹ —ga˜jäh´ Jesús.
Ma´ ga˜nuu´ lä˜jëë˜ dsa˜ he´ juu¹ ja˜,
ga˜jäyh´:
—¡Sa˜ wa´ kwa´ Dio jwë´ jmeen´ lä˜ja˜!
17 Ma´ cheh¹ Jesús jëë˜ lä˜jëë˜ dsa˜ he´ mah¹
ga˜siiyh˜:
—¿Hee˜ hnøø¹ jäh˜ he˜ na˜siii˜ lä˜la˜?:
Ja˜ba´ kuu´ he˜ sa˜ ga˜tih¹ dsë¹ të˜hyah˜,
he˜ ja˜ ba´ ga˜jä´ lä˜koo˜ mii¹kuu´ he˜ kye˜
dsa˜ to˜ë´ kih¹ koo˜ hne¹ juuh˜.
18 Lä˜jëë˜ hi˜ täh˜ ë´ kuu´ ja˜, hi˜ he´
chu˜jøø´ jmii˜ngo¹ kih¹. Hi˜ wa´ra˜ ga˜toh´
kuu´ ja˜ ë´ kih¹ dsa˜, jleeyh´ go˜te˜.
19 Lä˜jëë˜ jmi˜dsa˜ kaah´ he´ kyaah´
ta˜jwoh¹ kyaa¹ ley hnøøy¹ ma´ saayh¹ Jesús
hor˜ ja˜, jëëh´ ga˜tah´ dsëy¹ he˜ ga˜hlëëh´
Jesús kiyh¹ kyaah´ juu¹ na˜hmää´ ja˜. Pero
ma´ gayh˜ dsa˜.

Kwaat˜ kih¹ ku´siih˜
(Mt. 22:15-22; Mr. 12:13-17)

20 He˜ja˜ ga˜chee¹ dsa˜kaah´ he´ ko˜llaa´
dsa˜ hi˜ na´kii¹ juu¹. Hi˜ he´ ma´ jmää˜ hñii´
lä˜koo˜ hi˜ llüü¹. Lä˜ taa´ ga´ ga˜jmeey´ ha˜
lä˜ jee´ ma´ kaah¹ juu¹ kih¹ Jesús mah¹ ma´
hniiy¹ kiyh¹ kyaah´ dsa˜ta´.
21 Lä˜ja˜, ga˜ngiiy´ juu¹ kiyh¹:
—Ta˜jwoh¹, ñe´ jnääh¹ hne˜ hlëëh´ kwee˜
ma´ kwah˜ juu¹. Sa˜ cha˜ kwaat˜ keyh´ ha˜
lä˜ laa¹ lä˜jaa˜ lä˜jaa˜ dsa˜. Hne˜ jwiih´ dsa˜
kyaah´ ju¹dsoo´ jmah¹ ba´ ha˜ lä˜ la¹ jwë´ kih¹
Dio.
22 ¿Ha˜ lä˜ jwah´ hne˜, che´ llu¹ mi´hmaah´
jne´ ku´siih˜ kih¹ dsa˜ta´ César o sa˜ llu¹?
23 Pero kyuuh˜ ba´ Jesús may˜ kih¹ dsa˜ he´,
he˜ja˜ ga˜siiyh˜:
—¿He˜la¹ kah˜ hnäh´ dsën˜?
24 Heeh` da´ jnä´ koo˜ kuu´. ¿Hii˜ kih¹ heeh˜
too˜ la˜? ¿Hii˜ kih¹ jmiii˜ na˜siii˜ la˜?
Mah¹ ga˜jäh´ dsa˜ he´ siiyh˜ Jesús:
—Kih¹ César ba´ na˜.
25 He˜ja˜ ga˜jäh´ Jesús siiyh˜:
—He˜ la¹ kih¹ César, kwëëh` ba´ César. He˜
la¹ kih¹ Dio, kwëëh` ba´ Dio he˜ la¹ kih¹.
26 Ni˜ miih˜ sa˜ ga˜jnøøyh¹ ha˜ lä˜ jee´ ma´
kaah¹ juu¹ kih¹ Jesús to˜lo˜ ë´ lä˜jëë˜ dsa˜.
Koo˜ ga˜taayh` jëë˜ dsayh˜ ba´ kyaah´ juu¹
he˜ ga˜jeeh˜ Jesús kiyh¹ mah¹ ga˜jäy´ ti´siih´
go˜te˜.

Ga˜ngii´ dsa˜ juu¹ ha˜ lä˜ le´ wa´ra˜ ga˜të´
jee´ lä˜jiih´ hi˜ na˜juu´
(Mt. 22:23-33; Mr. 12:18-27)

27 Lä˜ja˜ ga˜lla˜nää¹ ko˜llaa´ dsa˜ saduceo
jee´ ma´ cheh¹ Jesús. Dsa˜ he´, sa˜ ma´ jmeey˜
dsoo´ he˜ lä˜jiih´ dsa˜ hi˜ ma˜na˜juu´. Mah¹
ga˜ngii´ dsa˜ he´ juu¹ kih¹ Jesús.
28 Ga˜jäyh´:
—Ta˜jwoh¹, Moisé ga˜siii´ jnän` kyaah´ juu¹
la˜. Wa´ra˜ ga˜juu¹ jaa˜ dsa˜ñuuh˜ hi˜ sa˜
chaa˜ joo´, dsa˜ñuuh˜ øøh˜ hliii´ he´, lle` kih¹
tëëy˜ dsa˜më´ mah¹ lä˜chaa˜ joo´ hi˜ lee´
kwaat˜ kyaa¹ hliii´ øøyh˜.
29 Ma´ laa¹ gyee¹ dsa˜ñuuh˜ jaa˜ ba´
cho¹jmiiy˜. Hi˜ to˜ë´ he´ ga˜kaa¹ dsa˜më´
pero chah´ ba´ ga˜juuy¹. Sa˜ ga˜lä˜chaa˜
joo´.
30 He˜ja˜ jee´ ga˜të´ uu¹ dsa˜ñuuh˜ øøyh˜,
ga˜kaa¹ dsa˜më´ he´. Ja˜ba´ lä˜ja˜ ga˜juuy¹,
sa˜ ga˜lä˜chaa˜ joo´.
31 Jee´ ga˜të´ uu˜ dsa˜ñuuh˜ øøyh˜,
ga˜kaay¹ dsa˜më´ he´. Ja˜ba´ lä˜ja˜ lä˜jëë˜
gyee¹ dsa˜ñuuh˜ ga˜kaa¹ dsa˜më´ he´ hi˜
ga˜juu¹ lä˜jëë˜ gyee¹ dsa˜ñuuh˜ he´. Ni˜ jaa˜
sa˜ ga˜lä˜chaa˜ joo´.
32 Jee´ ga˜dsaa¹ go˜te˜, ga˜juu¹ hñii´
dsa˜më´ ka˜läh´.
33 Wa´ra˜ ga˜të´ jee´ lä˜jiih´ hi˜ ma˜na˜juu´,
¿hii˜ jaa˜ kih¹ jee´ lä˜jëë˜ gyee¹ lee´ kyaa¹
dsa˜më´ he´? Jëëh´, ga˜lä˜jëë˜ gyee¹ ba´
ga˜lä˜kyaayh` —ga˜jäh´ dsa˜ saduceo siiyh˜
Jesús.
34 He˜ja˜ ga˜jeeh˜ Jesús juu¹ kiyh¹,
ga˜siiyh˜:
—Dsa˜më´ dsa˜ñuuh˜ jeey˜ gooy˜
ta´ko˜jiih¹ chaay˜ jmii˜gyuu˜ la˜ ba´.
35 Pero lä˜jëë˜ dsa˜ hi˜ laa¹ kwaat˜
lä˜jiih´ jee´ kih¹ hi˜ na˜juu´ mah¹ dsa˜taayh`
jmii˜gyuu˜ hmëë´, jee´ ja˜ ni˜ jaa˜ dsa˜më´
dsa˜ñuuh˜ mo˜so˜ jeey¹ gooy˜.
36 Ni˜ mo˜so˜ juuy´ ka˜läh´, leey´ kwee˜
lä˜koo˜ ángele. Lä˜llu¹ he˜ lä˜jiiyh´ he˜ja˜
leey´ joo´ Dio ba´.
37 Hi˜ lä˜kye˜ Moisé ga˜mi˜jnää˜ jnän` he˜
lä˜jiih´ dsa˜ jee´ kih¹ hi˜ na˜juu´. Jëëh´, lä˜
ma´ ga˜siii´ Moisé lä˜koo˜ ga˜la¹ kiyh¹ jee´ ma´
chih¹ chaah¹ too´ ja˜, ga˜tëëyh¹ Dio lä˜la˜:
“Dio kyaa¹ Abraham, Dio kyaa¹ Isaac, Dio
kyaa¹ Jacob.”
38 He˜ ga˜jäyh´ lä˜ja˜, sa˜ na˜juu´ dsa˜
ma˜gyuh˜ jnän` he´ kih¹ Dio. Jëëh´ Dio jnän`
laay¹ Dio kyaa¹ hi˜ na´jiih˜ ba´.
39 Ko˜llaa´ ta˜jwoh¹ kyaa¹ ley ga˜jäh´ siiyh˜:
—Llu¹ ba´ he˜ ma˜jäh´ na˜, Ta˜jwoh¹.
40 Ja˜ jiih¹ mo˜so˜ ga˜tuu˜ dsëy¹ ma´ ngii¹
gyih¹ juu¹ kih¹ Jesús.

Hi˜ kih¹ ja¹ hi˜ laa¹ Cristo
(Mt. 22:41-46; Mr. 12:35-37)

41 Mah¹ ga˜jäh´ Jesús siiyh˜:
—¿Ha˜ lä˜ la¹ he˜ jäh´ dsa˜, Cristo laa¹ sa´ju˜
kih¹ David?

42 He˝ ba´ hñii˝ David ga˜sii˝ juu¹ la˜ në´ je˜
kih¹ Salmo:
Ga˜jäh´ Dio ga˜siiyh˜ Dsa˜jøøh¹ kyaan˜:
“Na´ jwoo¹ ra˜lluu¹ kin˜ la˜,
43 lä˜jiih¹ lloo˜ jmii´ llaan˜ hii´ tiih´ lä˜jëë˜ hi˜
na˜høøh´ kyah¹.”
44 ¿Ha˜ lä˜ja˜ laa¹ Cristo sa´ju˜ kih¹ David ga˜
ja˜, cher´mah¹ hñii˝ David ga˜jäh´ kih¹ Cristo:
“Dsa˜jøøh¹ kyaan˜?”

Ga˜juuh¹ Jesús kih¹ ta˜jwoh¹ kyaa¹ ley
(Mt. 23:1-36; Mr. 12:38-40; Lc. 11:37-54)

45 Lä˜ ma˜nuu˝ ja˜ lä˜jëë˜ hi˜ tääh´ jee´ ja˜,
ga˜jäh´ Jesús siih˜ discípulo kyaay¹:
46 —Leeh˜ hnäh´ kyaah´ ta˜jwoh¹ kyaa¹ ley.
Peer˜ tih˜ dsëy¹ ngëy¹ jee´ kih¹ dsa˜ kyeyh´
hmiih˜ kyoo˜, hnøøy¹ jmee¹ dsa˜ Dio kiyh¹
cha´jwë¹ juuh˜. Hi˜ tih˜ dsëy¹ gyay˜ to˜në´
hma˜sii˜ neh˜ gwah˜ mäh˜ hi˜ lä˜ja˜ ka˜läh´
jee´ dsa˜taah` dsa˜ kuh˜hih˜.
47 Hwëëy˜ dsa˜më´ hnii˝ cha´neh˜ kih¹,
ki˜wëë´ dsa˜taayh` ngiiy˜ kiyh¹ kih¹ Dio ha˜
jee´ jëë¹ dsa˜ kiyh¹. Pero cha˜ga´miih˜ wii˝
heeh¹ Dio dsa˜ hi˜ jmee˜ lä˜ja˜.

21

Na´ka˜ dsa˜më´ hnii˝ kuu´ cha´në´ Dio
(Mt. 12:41-44)

1 Ma´ cheh¹ Jesús jëë˜ ha˜ lä˜ ma´ jmee˜
dsa˜ cha˜ kuu´, tooyh˜ kuu´ neh˜ wii˝ kih¹
gwah˜.
2 Ga˜jëëy¹ ka˜läh´ jaa˜ dsa˜më´ hnii˝ hi˜
tä˜ñee´ go˜te˜, ga˜tooyh˜ to¹ ñe¹ nøø´ he˜ sa˜
kyee˜ ni˜ miih˜.
3 He˜ja˜ ga˜jäyh´:
—Ma˜ra˜ ju¹dsoo´ jwëëhn˜ hnäh´, dsa˜më´
hnii˝ la˜ tä˜ñee´, ma˜kway´ cha˜ga´miih˜
lä˜koh´ ga´ jee´ lä˜jëë˜ hi˜ cha˜ kuu´.
4 Jëëh´ lä˜jëë˜ hi˜ oo˜ ma˜kwëëh¹ Dio miih˜
he˜ dsa˜chaa´ kiyh¹, pero dsa˜më´ hnii˝ la˜,
ma˜ke˜ tä˜ñeey´, ma˜kway´ lä˜koh´ te¹ kuu´
he˜ cha˜ kiyh¹ he˜ kyaah´ ma´ lay¹ he˜ jmee˜
bii¹ kiyh¹ —ga˜jäh´ Jesús.

Lloo˜ koo˜ jmii´ hla¹ gwah˜ juuh˜
(Mt. 24:1-2; Mr. 13:1-2)

5 Ma´ tääh´ ko˜llaa´ ma´ lla˜ juu¹ kih¹ gwah˜
ha˜ lä˜koo˜ na´hñaah¹ ma´ la¹ kuu´ he˜ ma´
na˜chuh˜ hi˜ ma´ na˜lii´ kyaah´ lä˜jë˜ he˜ ma´
dsa˜ka˜ dsa˜ kih¹ Dio. He˜ja˜ ga˜jäh´ Jesús
siiyh˜:
6 —Lä˜jë˜ he˜ jëëh´ hnäh´ na˜, lloo˜ koo˜
jmii´ ni˜ koo˜ mi¹kuu´ sa˜ jä¹ na˜chuh˜ në´ kih¹
øøh˜. Lä˜jë˜ ba´ soh´hla¹.

Joh´ nëë¹ sa˜ jmee¹ lii˜ jää¹ ja˜ga´ llaa˜
jmi˜gyuuh˜
(Mt. 24:3-28; Mr. 13:3-23)

7 He˜ja˜ ga˜ngii˝ dsa˜ he´ juu¹ kiyh¹,
ga˜jäyh´ siiyh˜:
—Ta˜jwoh¹, ¿lih´ ba´ le´ he˜ hlëëh´ na˜?
¿Hee˜ lii˜ jmee¹ wa´ra˜ ya˜jäh˜ lä˜te¹ juu¹ na˜?
8 He˜ja˜ ga˜jäh´ Jesús siiyh˜:
—Hnøø¹ leeh˜ hnäh´ mah¹ ni˜ jaa˜ sa˜
mi˜gaa˜ hnäh´. Jwëë´ dsa˜ ya˜nää´ hi˜ ka¹
në´ kin˜, jäyh˜ siiyh˜ hnäh´: “Jnä´ he´ laan¹
Cristo hi˜ ma˜chee¹ Dio.” Hi˜ jäyh˜: “Ma´
ngoo¹ ga˜të´ jmii´.” Pero ta˜ go˜nää´ hnäh´
kaah` kiyh¹.
9 Ga´ ma˜nuuh˜ hnäh´ cha˜ hnii˜ ta˜ la˜ ta˜
jnø˜, ta˜ jøøh` hnäh´ hñaah¹. Jëëh´, jmee˜ bii¹
le´ lä˜ja˜ to˜në´. Pero ja˜ lä˜chah´ ja˜ llaa˜
jmi˜gyuu˜.
10 Ngoo¹ bih¹ hlëëyh˜:
—Tee¹ dsa˜ hi˜ chaa˜ koo˜ hwa¹ kyaah´
jyoh´ hwa¹, hi˜ tee¹ dsa˜ta´ kyaah´ jñah´
dsa˜ta´.
11 Jeh¹ wii˝ jwërte hwa¹, ja˜ he˜ koo˜ jee´
jwii˜ jëë¹ dsa˜ hoo´ hi˜ lä˜cha˜ dsoo´ he˜
dsa˜kwah´. Jmee¹ goo˜ jwërte, hi˜ ha˜ koh´
lii˜ sa˜ jmee¹ gyuuh¹ jmi˜gyuu˜.
12 ’Jää¹ ja˜ga´le´ lä˜jë˜ he˜ hlëëhn´la˜, saah¹
dsa˜ hnäh´, jmeeyh˜ hnäh´. Jääy¹ hnäh´ neh˜
gwah˜ kiyh¹, taayh˜ hnäh´ neh˜ñe¹, dsa˜jääy˜
hnäh´ cha´në´ dsa˜ta´ kaah´ kwaat˜ kin˜.
13 Jee´ tääh´ hnäh´ dsa˜ngëëh´ hnäh´ lä˜ja˜,
ma´ja˜ la¹ jmii´ kyah¹ hnäh´ he˜ kwah¹ hnäh´
ju¹dsoo´ kin˜.
14 Koo˜ hä´ ba´ lla´ hoh´ hnäh´ he˜ sa˜
jmeeh¹ hnäh´ huu´dsë˜ ha˜ lä˜ hlëëh´ hnäh´
he˜ kyaah´ lääh´ hnäh´ hñaah¹, ga´ ma˜tääh´
hnäh´ cha´në´ dsa˜ta´.
15 Jëëh´, jnä´ ba´ kwan` juu¹ he˜ hlëëh´
hnäh´ kyaah´ cha˜miih˜ huu´dsë˜ llu¹. Lä˜ja˜
lä˜jëë˜ hi˜ na˜høøh´ kyah¹ hnäh´ sa˜ leeyh˜
hnäh´ kyaah´ ma˜la˜ juu¹ he˜ hlëëyh˜.
16 He´ ba´ maa` tää` kyaah¹ hnäh´ hniiy¹
kyah¹ hnäh´, lä˜ja˜ ka˜läh´ øøh¹ hnäh´, hi˜
chaa˜ kyaah¹ hnäh´, ome˜ kyaah¹ hnäh´.
Lä˜jiih¹ jngëëyh¹ ko˜llaa´ hnäh´.
17 Ga˜lä˜jëë˜ ba´ jmee¹ na˜høøh´ kyah¹
hnäh´ kwaat˜ kin˜.
18 Pero ni˜ koo˜ jñu˜ lleh´ hnäh´ sa˜
dsa˜hii¹.
19 Wa´ kwëëh¹ hoh´ hnäh´ mah¹ lä˜ja˜ lääh´
hnäh´.
20 ’Wa´ra˜ ga˜jëëh` hnäh´ ma˜tääh´ hløø´
lä˜ku´ lä˜jii¹ kih¹ Jerusalén, ma´ja˜ lä˜ñeh´
hnäh´ ma˜lloo¹ jmii´ jee´ hee´ go˜te˜ jee´ jwii˜
ja˜.
21 Jmii´ ja˜ lä˜jëë˜ hi˜ tääh´ hwa¹ Judea wa´
kyuuy¹ ta˜ moh´. Hi˜ tääh´ jee´ jwii˜, wa´
kyuuy¹. Hi˜ hi˜ tääh´ jee´ nuu˜ kih¹, ta˜ wa´
lla˜nääy´ cha´neh˜ kiyh¹.
22 Jëëh´, ma´ja˜ dsëë¹ jmii´ teeh˜ Dio
jwii˜ kih¹ dsa˜, mah¹ lä˜te¹ lä˜jë˜ juu¹ he˜
ma˜na˜siii˜.
23 Peer˜ jwii˜ dsa˜më´ hi˜ kyaa˜ gyuu˜ jmii´
ja˜ hi˜ lä˜ja˜ hi˜ jää˜ gyuu˜ sëh´ ka˜läh´.
Ha˜ koh´ wii˝ sa˜ jëë¹ dsa˜ hi˜ chaa˜ hwa¹
Judea, heeh¹ Dio wii˝ jwërte dsa˜ hi˜ chaa˜
Jerusalén.
24 Ko˜llaa´ jngëëh¹ dsih´ kyaah´ ñe¹. Hi˜
jñah´ ko˜llaa´ jää¹ dsih´ na˜hñuuy˜ ta˜ jee´
jyoh´ jwii˜. Lä˜ të˜ dsë¹ dsa˜ hi˜ sa˜ laa¹ judiu

jmeey¹ kih¹ dsa⁻ chaa⁻ Jerusalén läˆjiih¹ dsëë¹ jmii´ he⁻ lle`kiyh¹.

Wa´ra⁻ gaˆtë´ jee´ jäh´ Hi⁻gaˆlëë¹ngo¹
(Mt. 24:29-35, 42-44; Mr. 13:24-37)

25 ¹Ja⁻ ga´ jmee¹ liiˇ ně´ hyoo⁻ ně´ siˆh⁻ jee´ hëë´ nuu´, mah¹ ně´ hwa¹ la⁻ saˆ ñe⁻ dsa⁻ he⁻ jmee¹ wa´ra⁻ gaˆnuuy´ tooh˜ miih´ jmi⁻ñeehˇ wa´ra⁻ gaˆhluh¹ wii´ jwërte.

26 Läˆjiih¹ sa´hlaa¹ dsa⁻ hwa¹ läˆgoyhˆ. Jmeey¹ huu´dsë⁻ he⁻ ba´ le´ kiyh¹ wa´ra⁻ gaˆjëëy¹ saˆjehˇ läˆjëˆ he⁻ cha⁻ gyuuh¹.

27 Ja⁻ga´ jëëy¹ Hi⁻gaˆlëë¹ngo¹ la⁻ hi⁻ jäh´ gyuuh¹ jee´ jnii´ kyaah´ cha⁻miih⁻ be´, laay¹ jøøh¹ go⁻teˇ.

28 Wa´ra⁻ gaˆløø¹ dsa⁻la´ läˆjëˆ he⁻ la⁻, ja⁻ kwah⁻ hnäh´ be´, chaahˆ hnäh´ hñaah¹. Jëëh´, miih⁻ ga´ hnøø¹ läähˇ hnäh´ ma´ja⁻.

Juu¹ na⁻hmää´ kih¹ chaah¹ higo

29 Hiˆ gaˆjäyh´ siiyhˆ juu¹ na⁻hmää´ läˆla⁻:
—Jëë` da´ hnäh´ ha⁻ läˆ la¹ kih¹ chaah¹ higo kyaah´ jyoh´ chaah¹ hma⁻.

30 Wa´ra⁻ gaˆløø¹ dsa⁻hyoˆ sa´jih´ kih¹, ma⁻ñeh´ hnäh´ he⁻ ma⁻ngoo¹ gaˆtë´ jii⁻ jma¹ ba´ ja⁻.

31 Ja⁻ba´ läˆja⁻ hnäh´ ka⁻läh´, wa´ra⁻ gaˆjëëh` hnäh´ dsa⁻la´ läˆjëˆ he⁻ ma⁻jwahn¹ la⁻, wa´ lä⁻ngëëh´ hnäh´ he⁻ ma⁻ya⁻jähˆ jee´ jmeeˆ Dio hihˆ jnä´hä´.

32 ¹Maˆraˆ juˈdsoo´ jwëëhn˜ hnäh´, saˆ llaaˆ dsa⁻ chaa⁻ na¹ ta´ko⁻jiih¹ saˆ ga´ ma⁻läˆte¹ läˆjëˆ he⁻ jäh´ juu¹ la⁻.

33 Ngëë´ ba´ läˆjëˆ he⁻ cha⁻ gyuuh¹ hwa¹, pero juu¹ kinˆ, läˆ ma⁻cha⁻ ja⁻ba´.

34 ¹Hnøø¹ häähˇ¹ hnäh´ hñaah¹. Taˆ kwa⁻ hnäh´ jwë¹ läˆhweh⁻ tuh⁻hoh´ hnäh´ kyaah´ he⁻ hliih¹ he⁻ jøøˆ kyah¹ hnäh´, he⁻ lla⁻heeh⁻ hnäh´, he⁻ kyeh´ hnäh´ cha⁻miih⁻ huu´dsë⁻ he⁻ ga´ hnøø¹ kyah¹ hnäh´ jmi⁻gyuuˆ la⁻. Le´ ga⁻ che⁻ niˆ saˆ leeh⁻ hnäh´ wa´ra⁻ gaˆläˆte¹ jmii´ ja⁻.

35 Jmii´ ja⁻ le´ läˆkoo⁻ sa´läˆ he⁻ jlë¹ gaˆläˆjëëˆ dsa⁻ hi⁻ tääh´ läˆkaa⁻ hwa¹.

36 Taˆ gwii⁻ hnäh´ ja⁻, ngii´ hnäh´ kih¹ Dio ko⁻llaˆjiih˜ mah¹ läˆja⁻ lääh´ hnäh´ kih¹ läˆjëˆ he⁻ wii´ he⁻ jäˆ ja⁻, hiˆ tëëh¹ hnäh´ go´taah´ hnäh´ cha´nëˆ Hi⁻gaˆlëë¹ngo¹ la⁻ —gaˆjäh´ Jesús.

37 Taˆlaˆ jmii ¹ ma´ kwayˆ juu¹ jee´ chih¹ gwahˆ. Hiˆ taˆlaˆ hwë¹ ma´ go⁻hëëy¹ ma´ dsaayh˜ taˆ moh´ he⁻ chee⁻ Olivo.

38 Taˆlaˆ tiih˜ ma´ dsa⁻nää¹ jwëëˆ dsa⁻ jee´ chih¹ gwahˆ ma´ dsa⁻nuu´ juu¹ he⁻ kwayˆ.

22

Ma´ hnooh⁻ dsa⁻ ha⁻ läˆ jee´ ma´ saayh¹ Jesús
(Mt. 26:1-5, 14-16; Mr. 14:1-2, 10-11; Jn. 11:45-53)

1 Ma⁻ngoo¹ gaˆtë´ jmii´ he⁻ kuh⁻ dsa⁻ judiu he´ñiih⁻ he⁻ saˆ kyaah´ levadura, ja⁻ba´ jmii´ ja⁻ kuh⁻ dsa⁻ he´ borrego mäh¹.

2 Läˆjëëˆ jmi⁻dsa⁻ kaah´ kyaah´ taˆjwoh¹ kyaa¹ ley, ma´ hnooyh⁻ ha⁻ läˆ jee´ ma´ jngëëyh ¹ Jesús jee´ saˆ jëëˆ dsa⁻, jëëh´ ma´ gayhˆ dsa⁻.

3 Mah¹ gaˆhe¹ Tana´ nehˆ tuh⁻dsë¹ Juda hi⁻ ma´ tëëyh˜ Iscariote. Hi⁻ he´ ma´ laa¹ jaa⁻ jee´ läˆjëëˆ gyaˆtuu´ apóstole kyaa¹ Jesús.

4 He⁻ja⁻ ñeey´ na´hlëëyh´ jmi⁻dsa⁻ kaah´ kyaah´ juu´ hløø´ hi⁻ ma´ høøˆ gwah⁻ ja⁻. Gaˆllay´ juu¹ kyaayh´ ha⁻ läˆngëëy¹ Jesús.

5 Peerˆ gaˆläˆchaaˆ llu¹ dsa⁻ he´, he⁻ja⁻ gaˆjiiyh¹ kuu´ kih¹ Juda.

6 Gaˆheeh⁻ ba´ Juda juu¹ ja⁻. He⁻ja⁻ gaˆhnooyh⁻ ha⁻ läˆ jmeey¹ mah¹ ngëëy¹ Jesús jee´ saˆ jëë¹ dsa⁻.

Gaˆjmee´ Dsa⁻jøøh¹ jnän` maˆnuuˆ kyaah´ gaˆhiyh¹ juu¹
(Mt. 26:17-29; Mr. 14:12-25; Jn. 13:21-30; 1 Co. 11:23-26)

7 Ma´ tääh´ dsa⁻ judiu jmii´ kuyh⁻ he´ñiih⁻ he⁻ saˆ kyaah´ levadura, ma´ gaˆtë´ jmii´ he⁻ jngëëyh¹ borrego mäh¹ hi⁻ kuyh⁻ hwë¹ ma´ të⁻ jmii´ ja⁻.

8 He⁻ja⁻ gaˆjmee´ Jesús madaˆ kih¹ Pee´ kyaah´ kih¹ Jwaaˆ, gaˆjäyh´ siiyhˆ:
—Go⁻nää´ hnäh´ go⁻mi´llu` hnäh´ jee´ kyehn´ borrego mäh¹.

9 —¿Ha⁻ jwah´ mi´llu` jnääh¹ maˆnuuˆ? —gaˆjäh´ discípulo he´ siiyhˆ.

10 —Wa´ra⁻ gaˆtaah` hnäh´ jee´ jwii⁻ juuh⁻ ooˆ, jeehˆ hnäh´ jaa⁻ dsa⁻ hi⁻ kii ¹ koo⁻ mi ¹dsuu´ na⁻kah¹ jmii⁻. Ja⁻ lla⁻lleh⁻ hnäh´ kaah` kiyh¹ läˆjiih¹ dsa⁻hey´ cha´nehˆ.

11 Jee´ dsa⁻hey´ ja⁻, jwiih¹ hnäh´ dsa⁻juu´ hne¹: “Läˆla⁻ jäh´ Taˆjwoh¹ siiyhˆ hne⁻. ¿Naˆ jee´ hne¹ jee´ le´ kyeh´ jnääh¹ borrego mäh¹ kyaah´ discípulo kyaan⁻?”

12 Hi⁻ he´ heeh¹ hnäh´ jee´ gaˆtë´ to¹ jwëë¹ hne¹ jee´ cha⁻ koo⁻ jee´ he⁻ ma⁻na´llu`. Jee´ ja⁻ mi´lluh` hnäh´ maˆnuuˆ jnän` —gaˆjäh´ Jesús siiyhˆ.

13 Gaˆllaˆnää¹ ba´ discípulo he´ jee´ ja⁻ hiˆ gaˆla¹ ba´ läˆkoo⁻ gaˆjäh´ Jesús siiyhˆ. Mah¹ gaˆmiˆlluy¹ maˆnuuˆ he⁻ kuyhˆ.

14 Ma´ gaˆlloo¹ hor⁻ kuyhˆ, gaˆgya⁻ Jesús ně´ mes˜ ko⁻jøh´ kyaah´ apóstole kyaay¹.

15 Mah¹ gaˆjäh´ Jesús siiyhˆ:
—¡Ha⁻ koh´ saˆ hee⁻ dsën⁻ kuhn` maˆnuuˆ la⁻ ko⁻jøh´ kyaah´ hnäh´, jääˆ ja⁻ga´ jëën⁻ wii´!

16 Maˆraˆ juˈdsoo´ jwëëhn˜ hnäh´, moˆsoˆ kuhn` ka⁻läh´ maˆnuuˆ la⁻ läˆjiih¹ lloo⁻ jmii´ he⁻ kuhn` ka⁻läh´ jee´ jmeeˆ Dio hihˆ.

17 Mah¹ gaˆkay¹ kyaah´ he⁻ ma´ haa´ jmih¹ mi ¹jëh¹, gaˆkway´ ti´hmaah´ kih¹ Dio mah¹ gaˆjäyh´:
—Kye⁻ kyaah´ la⁻ mah¹ hih´ hnäh´ maˆ miih⁻ gaˆläˆjëëˆ hnäh´.

18 Jëëh´, moˆsoˆ huhn` ka⁻läh´ jmih¹ mi¹jëh¹ ma⁻ääˆ, läˆjiih¹ løø¹ Dio jmee¹ hihˆ jnä´hä´.

19 Ja̱˜ga´ ga˜ka̱y¹ he´ñiih˜, ga˜kway´
ti´hmaah´ kih¹ Dio mah¹ ga˜ti´ ga˜llooyh¹,
ga˜jäyh´:
—He˜ la˜ na˜ jmɨ˜ngo¹ kin˜. He˜ llu¹ kyah¹
hnäh´ kwan` hñiin˜ jṵṵn´. Kuh¹ hnäh´ hi˜
ja̱˜ jmeeh˜ hnäh´ lä˜na˜ mah¹ lä˜dsooh˜ hoh´
hnäh´ kin˜.
20 Ma˜la˜ ma˜goh˜ ma˜nɯɯ˜, ja̱˜ba´ lä˜ja̱˜
ga˜jmeey´ ka˜läh´, ga˜ka̱y¹ wa´kyaah´ mah¹
ga˜jäyh´:
—He˜ la˜ na˜ jma˜ kin˜ he˜ tṵṵ˜ kyah¹
hnäh´ hi˜ kya̱a̱h´ jma˜ kin˜ la˜ jmee¹ Dio ko̱o̱˜
hmooh´ hmëë´.
21 Pero hi̱˜ ngëë¹ jnä´ ja´goo˜ dsa˜ hña̱a˜
dsë¹, hi̱i̱˜ ma˜kye˜ ma˜goo˜ ko̱˜jøh´ kya̱a̱h´
kin˜ në´ mes˜ la˜.
22 Ma˜ra˜ ju¹dsoo´, Hi̱˜ga˜lëë¹ngo¹ la˜
le´ kiyh¹ lä˜ko̱o̱˜ lle` kih¹ ba´, pero jwɨɨ˜
dsa˜ñɯɯh˜ hi̱˜ ngëë¹ jnä´ kih¹ dsa˜.
23 Ja̱˜ga´ ga˜ta̱a̱yh` ngɨɨy˜ juu¹ kih¹
dsa˜kya̱a̱yh´, hi̱i̱˜ na˜ hi̱˜ jmee¹ lä˜ja̱˜.

Ha˜lä˜hnøø¹ kih¹ hi̱˜kye˜në´ kih¹ øøh¹ jne´

24 Hi˜ ga˜ti˜ ga˜chooy´ juu¹ ka˜läh´, ma´
jäyh´:
—¿Hi̱i̱˜ ja̱a̱˜ jee´ lä˜jëë˜ ka̱¹ në´ kih¹
dsa˜kya̱a̱h´ jne´?
25 He˜ja̱˜ ga˜jäh´ Jesús sɨɨyh˜:
—Lä˜jëë˜ rey hi̱˜ na˜hña̱a̱´ kya̱a̱ ¹ dsa˜
jmeey˜ hih˜ lä˜të˜ dsëy¹ kih¹ dsa˜ kya̱a̱y¹. Hi˜
jäh´ dsa˜ kiyh¹, he˜ jmee˜ bih¹ llu¹.
26 Pero hnäh´ sa˜ ga˜tëëh´ hnäh´ jmeeh¹
hnäh´ lä˜ja̱˜. Lla˜ he˜ ja̱˜, hi̱˜ øøh¹ ga´
jee´ kyah¹ hnäh´ hnøø¹ jmääy¹ hñiiy´ ja̱a̱˜ hi̱˜
hwa̱a̱´ ba´. Hi̱˜ kye˜ në´ kyah¹ hnäh´ hnøø¹
jmeey¹ lä˜ko̱o̱˜ ja̱a̱˜ hi̱˜ jmee˜ ta´he¹ ba´.
27 ¿Hi̱i̱˜ la̱a̱¹ øøh¹, la̱a̱h´ hnäh´? ¿Che´ hi̱˜
gya¹ në´ mes˜, o hi̱˜ jmee˜ ta´he¹? ¿Ja̱¹ hi̱˜ gya¹
në´ mes˜ ba´ øøh¹? Pero jnä´ la̱a̱n¹ jee´ kyah¹
hnäh´ lä˜ko̱o̱˜ ja̱a̱˜ hi̱˜ jmee˜ ta´he¹ ba´.
28 'Hi˜ hnäh´ la̱a̱h¹ dsa˜ hi̱˜ ma˜kwëëh¹ dsë¹
ko̱˜jøh´ kya̱a̱h´ jnä´ jee´ ma˜jëën˜ wɨɨ´.
29 He˜ja̱˜ kwan` jee´ jmeeh¹ hnäh´ hih˜,
lä˜ko̱o̱˜ ga˜kwëëh¹ Tää` jnä´ jmeen` hih˜.
30 Lä˜ja̱˜ kuh´huh¹ hnäh´ në´ mes˜ kin˜ jee´
jmeen` hih˜. Hi˜ kwan` jee´ go´ta̱a̱h´ hnäh´ jee´
jmeeh¹ hnäh´ hih˜ kih¹ lä˜jëë˜ gya˜to̱o̱´ nää¹
dsa˜ Israel.

*Ga˜jäh´ Jesús he˜ hmä¹ Pee´ juu¹ he˜ sa˜
kyṵṵy˜*

(Mt. 26:31-35; Mr. 14:27-31; Jn. 13:36-38)

31 Hi˜ ga˜jäh´ ka˜läh´ Dsa˜jøøh¹ jnän`:
—Simón, Simón. Ga˜ngëë¹ Tana´ hnäh´
mah¹ ka̱a̱yh¹ hnäh´. Jmeey¹ kyah¹ hnäh´
lä˜ko̱o̱˜ jmee˜ dsa˜ hi̱˜ jwä˜ mɨ¹trigo jwë´ në´
lle´ mah¹ llëë´ kyah¹ kih¹.
32 Pero ma˜ngɨɨn` kyah¹ kih¹ Dio mah¹ sa˜
jeh¹ hoh´. Hi˜ hne˜, wa´ra˜ ga˜jëëh` kya̱a̱h´
jnä´, lle` kih¹ kwah¹ be´ kih¹ lä˜jëë˜ øøh¹ mah¹
wa´ lla˜nää´ bih¹ ta˜ cha´në´.
33 He˜ja̱˜ ga˜jäh´ Simón:
—Dsa˜jøøh¹ kya̱a̱n˜, ma˜lla˜ dsën˜ he˜ nɨɨn`
neh˜ñe ¹. Hi˜ ja̱˜ ma˜la˜ ko̱o̱˜ nɨɨn` neh˜ñe
¹, lä˜kye˜ he˜ jṵṵn´ ko̱˜jøh´ kya̱a̱h´ hne˜
ma˜lla˜ dsën˜.
34 He˜ja̱˜ ga˜jäh´ Jesús sɨɨyh˜ Pee´:
—Jwëëhn˜ hne˜, ja̱˜ba´ na¹, jää¹ ja̱˜ga´
hooh¹ chaah´ dsoo¹, hne˜ ma˜të´ hnë˜ jɨɨh˜
ma˜hmäh´ juu¹ he˜ sa˜ kyṵṵh˜ jnä´.

Lloo˜ko̱o̱˜ jmɨɨ´ jëë¹ dsa˜ wɨɨ´

35 Mah¹ ga˜sɨɨyh˜ lä˜jëë˜:
—Lä˜ ma´ ga˜che̱e̱n˜ hnäh´ na´kwah´ hnäh´
juu¹, sa˜ kye̱h´ hnäh´ hmɨh˜tuh˜, ni˜ sa˜
kye̱h´ hnäh´ kuu´, ni˜ loo˜ he˜ tooh¹ hnäh´
tɨɨh´ hnäh´, ¿che´ cha˜ he˜ ga˜lä˜hnøø¹ kyah¹
hnäh´ ma´ja̱˜?
—Ni˜ ko̱o̱˜ —ga˜jäh´ lä˜jëë˜.
36 He˜ja̱˜ ga˜jäyh´ sɨɨyh˜:
—Pero na¹, hi̱˜ cha˜ hmɨh˜tuh˜ kih¹, wa´
kye̱y´ ba´. Lä˜ja̱˜ ka˜läh´ kuu´. Hi˜ hi̱˜ sa˜
cha˜ ñe ¹tuuh˜ kih¹, wa´ hnɨɨy´ hmɨh˜lloo´
kiyh¹ mah¹ wa´ läy´ ko̱o̱˜.
37 Jwëëhn˜ hnäh´, jmee˜ bii¹ lä˜te¹ kin˜ he˜
na˜sɨɨ˜ lä˜la˜: "Jmää¹ dsa˜ jnä´ kwa̱a̱t˜ he˜
la̱a̱n¹ lä˜ko̱o̱˜ ja̱a̱˜ hi̱˜ ä̱ä̱˜ dsoo´." Jëëh´, he˜
ma˜na˜sɨɨ˜ kin˜ ma˜ra˜ he˜ lä˜te¹ ba´.
38 Ja̱˜ga´ ga˜jäh´ lä˜jëëy˜:
—Dsa˜jøøh¹ kya̱a̱n˜. Cha˜ ba´ to̱¹ ñe¹tuuh˜.
Mah¹ ga˜jäh´ Jesús sɨɨyh˜:
—Le̱e̱˜ ba´ ma˜la˜ he˜ na˜.

Ñee´ Jesús Getsemaní na´chṵṵy´ kya̱a̱h´ Dio

(Mt. 26:36-46; Mr. 14:32-42)

39 Lä˜cha̱h´ ja̱˜ ya˜hëë¹ Jesús. Hi˜ lä˜ko̱o̱˜
ma´ tëëy¹ jmeey˜, ngooy¹ ta˜ moh´ he˜ che̱e̱˜
Olivo. Hi˜ ga˜nää¹ discípulo kya̱a̱y¹ cha̱a̱ ¹
kaah` kiyh¹ ta˜ ja̱˜.
40 Lä˜ko̱o̱˜ ma´ ga˜tëëy´ moh´ ja̱˜, ga˜sɨɨyh˜
discípulo kya̱a̱y¹:
—Ngɨɨ´ hnäh´ kyah¹ hnäh´ kih¹ Dio mah¹ sa˜
ka̱a̱h¹ hi̱˜sa˜llu¹ hnäh´ lä˜ hyoh˜ dsë¹.
41 Ga˜lä˜øøy´ lä˜ko̱o̱˜ ṵṵ´ jwä˜ dsa˜ ko̱o̱˜ mɨ
¹kṵṵ´. Mah¹ ga˜jṵṵyh¹ jnëy´, ga˜løøy¹ ngɨɨy˜
kiyh¹.
42 Ga˜jäyh´:
—Cher´mah¹ hnooh˜ Tää`, lä̱ä̱` jnä´ kih¹ he˜
wɨɨ´ he˜ jëën˜ na¹. Pero sa˜ wa´ le´ lä˜ hnoon¹
hñiin˜. Wa´ le´ lä˜ hnooh˜ hña̱a̱h¹ ba´.
43 Ga˜lla˜sëëh` ja̱a̱˜ ángel hi̱˜ ja¹ gyɯɯh¹
cha´nëy´ hi̱˜ ga˜kwa´ be´ kiyh¹.
44 Lä˜ko̱o̱˜ ma´ gyay¹ jëëy˜ wɨɨ´,
cha˜ga´miih˜ ma´ ngɨɨy˜ kiyh¹. Peer˜
kah´ga̱a̱˜ tooh´ jmɨ˜lloo` kiyh¹ he˜ ma´ tṵṵ˜
lä˜ ga˜të´ hwa¹ he˜ la¹ lä˜ko̱h´ jee´ tṵṵ˜ jma˜.
45 Ma´ ga˜nooy˜ jee´ ma´ gyay¹ ngɨɨy˜
kiyh¹, ngooy¹ jee´ ma´ tä̱ä̱h´ discípulo kya̱a̱y¹.
Ga˜jëëy¹ na˜sa̱a̱¹ na˜gwɨɨy˜, jëëh´ ga˜hwa̱a̱y´
he˜ ti˜meeh˜ dsëy¹.
46 Mah¹ ga˜sɨɨyh˜:
—¿He˜la¹ na˜gwɨɨh˜ hnäh´? Noo˜ hnäh´,
ngɨɨ´ hnäh´ kyah¹ hnäh´ mah¹ sa˜ le̱h˜ he˜
hlɨɨh¹ hnäh´.

Ga˜sąąyh¹ Jesús
(Mt. 26:47-56; Mr. 14:43-50; Jn. 18:2-11)

47 Cheh¹ ga´ Jesús hlëëh˜ ma´ ga˜lla˜nää¹
jwëë´ dsa˜. Hi˜ ga˜lloo¹ hi˜ ma´ chęę˜ Juda,
jąą˜ jee´ lä˜jëë˜ gya˜tuu´ discípulo, hi˜ ma´
jąą˜ dsa�˜ he´. Ngooy¹ chuh˜ kih¹ Jesús mah¹
ga˜chuyh´ kiyh¹.
48 He˜ja˜ ga˜jäh´ Jesús siiyh˜:
—Juda, ¿che´ he˜ hnaah˜ jnä´ la˜ he˜
ma˜chuh˜ kin˜ mah¹ ngëëh´ jnä´ he˜ juun´?
49 Lä˜jëë˜ hi˜ ma´ tąąh´ kyąąh´ Jesús, ma´
ga˜jëëy¹ he˜ kih¹ ja˜ he˜ ya˜nää¹ dsa˜, he˜ja˜
ga˜jäyh´ siiyh˜:
—Dsa˜jøøh¹, ¿che´ ta´ jnääh¹ kiyh¹ kyąąh´
ñe¹?
50 Jąą˜ discípulo he´, ga˜jmeey´ dsoo´ kih¹
jąą˜ moz˜ kyąą¹ dsa˜jøøh¹ kyąą¹ jmi˜dsa˜,
ga˜kuy´ lo˜gway´ ra˜lluu¹.
51 Mah¹ ga˜jäh´ Jesús siiyh˜:
—Ma˜lęę˜ ko˜na˜. Mo˜to˜ kąąh˜.
Ga˜soo̧yh¹ lo˜gwa´ moz˜ he´, mah¹
ga˜mi˜hlääy´.
52 Ja˜ga´ ga˜jäh´ Jesús siih˜ lä˜jëë˜ hi˜
ya˜nää¹ ya˜chąąyh˜, lä˜jëë˜ jmi˜dsa˜ kąąh´,
lä˜jëë˜ hløø´ hi˜ ma´ høø˜ gwah˜, hi˜ lä˜jëë˜
dsa˜gyuuh´:
—¿Che´ dsa˜hii˜ jnä´, mah¹ ma˜ya˜näähˈ
hnäh´ kyąąh´ ñe¹ kyąąh´ hma˜?
53 Lä˜jë˜ jmii´ ma´ hąąn´ jee´ kyah¹ hnäh´
jee´ chih¹ gwah˜ mah¹ sa˜ ga˜chąąh¹ hnäh´
jnä´. Pero na¹ ma˜cha˜ jwë¹ kyah¹ hnäh´
jmeeh¹ hnäh´ hih˜, jëëh´ ma˜të´ hor˜ jmee¹
hih˜ hi˜ hąą´ jee´ na˜hoo̧˜.

Ga˜hmä´ Pee´ juu¹ he˜ sa˜ kyuuy˜ Jesús
(Mt. 26:57-58, 69-75; Mr. 14:53-54, 66-72; Jn. 18:12-18, 25-27)

54 He˜ja˜ ga˜sąąyh¹ Jesús, ga˜tëëy˜
lä˜ ga˜të´ cha´neh˜ kih¹ dsa˜jøøh¹ kyąąˈ
jmi˜dsa˜. Uu´ ba´ ma´ llęę`Pee´ kaah`kiyh¹.
55 To¹dsaah` ho´hne˜ kiyh¹ ja˜, ga˜jęęh¹
dsa˜ je˜, mah¹ ga˜tąąyh`lä˜ku´ lä˜jii¹ llooyh˜
je˜. Ja˜ba´ jee´ ja˜ ga˜gya˜ Pee´ ka˜läh´
llooyh˜ je˜.
56 Jee´ ja˜ ma´ hąą´ jąą˜ dsa˜më´ hi˜ ma´
jmee˜ ta´ jee´ ja˜. Ma´ ga˜jëëy¹ Pee´ gya¹
llooyh˜ je˜, ni˜ miih˜ sa˜ ga˜koo̧y¹ nëy´ ma´
jëëy˜ Pee´ mah¹ ga˜jäyh´:
—Hi˜ na˜ ka˜läh´ ma´ ngë˜ kyąąh´ Jesús.
57 Pero ga˜hmä´ Pee´ juu¹, ga˜jäyh´:
—Dsa˜më´, sa˜ kyuun˜ dsa˜ na˜.
58 Ko˜hwëë´ ja˜ga´, jñah´ dsa˜ ga˜jëëy¹ Pee´.
Mah¹ ga˜siiyh˜:
—Hne˜ ka˜läh´ ląą¹ dsa˜ kyąąy¹.
Mah¹ ga˜jäh´ Pee´:
—Jąh˜ha¹, ja˜ he´ jnä´ dso¹.
59 Ga˜hya˜ ga´ koo̧˜ hor˜, jñah´ ka˜läh´ ma´
jmee˜ dsoo´ juu¹ ja˜, ma´ jäyh´:
—Sa˜ na˜hęę˜ go˜te˜, ląąy¹ jąą˜ hi˜ ma´
jmee˜ ko˜ jøh´ kyąąh´ Jesús. Jëëh´, dsa˜ chąą˜
Galilea ba´ na˜.
60 He˜ja˜ ga˜jäh´ Pee´:
—Dsa˜ñuuh˜, sa˜ man˜ he˜ na˜ hlëëh´.
Pero hlëëh˜ gyih¹ lä˜ja˜, lä˜chąh´ ja˜
ga˜hooh¹ chaah´ dsoo¹.
61 He˜ja˜ ga˜jęęh˜ Dsa˜jøøh¹ jnän` hñii´,
ga˜jëëy¹ Pee´. Ja˜ga´ ga˜lä˜dsooh˜ dsë¹ Pee´
juu¹ kih¹ Dsa˜jøøh¹ jnän`, lä˜koh´ ga˜siiyh˜:
“Jąą¹ ja˜ga´ hooh¹ chaah´ dsoo¹, hne˜ ma˜të´
hnë˜ jiih˜ ma˜hmäh´ juu¹ he˜ sa˜ kyuuh˜
jnä´.”
62 Ja˜ga´ ya˜hëë¹ Pee´ ta˜ ka´hne˜,
ga˜hooyh¹ lä˜jiih¹ lla˜ dsëy¹.
63 Dsa˜ hi˜ ma´ hąą˜ Jesús ma´ mi˜kwąyh¹,
ma´ ki˜jnąąy˜.
64 Ga˜løø´ dsa˜ mo˜ëy´ hi˜ ma´ jnoo˜ dsa˜
kiyh¹, mah¹ ma´ ngiiy˜ juu¹ kiyh¹:
—Jäh´ da´ hii˜ ma˜jnoo¹ kyah¹.
65 Joh´ juu¹ sa˜ ma´ ba´ ma´ jnaayh˜.

Na´jąąy˜ Jesús cha´në´ dsa˜ta´ kąąh´ kyąą¹ dsa˜judiu
(Mt. 26:59-66; Mr. 14:55-64; Jn. 18:19-24)

66 Ma´ ga˜jnä¹ ja˜, ga˜kuh¹ lä˜jëë˜
dsa˜gyuuh´, kyąąh´ dsa˜kąąh´ kyąą ¹
jmi˜dsa˜, kyąąh´ ta˜jwoh¹ kyąą¹ ley,
na´jąąy˜ Jesús jee´ dsa˜ñee˜ lä˜jëë˜ dsa˜ta´
kyąą¹ dsa˜ judiu he´. Jee´ ja˜ ga˜ngii´ dsa˜
he´ juu¹ kiyh¹, ga˜siiyh˜:
67 —Chiih´ jnääh¹, ¿che´ hne˜ he´ hi˜ ląą¹
Cristo?
Mah¹ ga˜siiyh˜:
—Cher´mah¹ ga˜jwëëhn¹ hnäh´ sa˜ lä˜hęęh´
hnäh´ kin˜.
68 Hi˜ cher´mah¹ hee˜ juu¹ ngiin´ kyah¹
hnäh´ ka˜läh´, sa˜ jęęh´ hnäh´ kin˜ ni˜ sa˜
läąh´ hnäh´ jnä´.
69 Pero na¹ ta˜ cha´në´, Hi˜ga˜lëë¹ngo¹ la˜
gya˜ jwoo¹ ra˜lluu¹ kih¹ Dio hi˜ cha˜ ga˜lä˜jë˜
be´ kih¹.
70 He˜ja˜ ga˜jäh´ ga˜lä˜jëë˜ dsa˜ he´:
—¿Che´ ląąh¹ hne˜ Joo̧´ Dio ja˜?
Mah¹ ga˜jäh´ Jesús siiyh˜:
—Hnäh´ ba´ ma˜jäh´ hnäh´ jnä´ he´.
71 Ja˜ga´ ga˜jäh´ dsa˜ he´:
—¿He˜la¹ hnääh´ ga´ jne´ hi˜ jmee¹ ju¹dsoo´?
¿Ja¹ ma˜nuu ba´ jne´ juu¹ kiyh¹?

23

Ga˜jąą¹ dsa˜ Jesús cha´në´ Pilato
(Mt. 27:1-2, 11-14; Mr. 15:1-5; Jn. 18:28-38)

1 Lä˜jëë˜ dsa˜ he´ ga˜noo˜ jee´ ma´ tąąyh´
mah¹ na´jąąy˜ Jesús cha´në´ Pilato.
2 Ga˜løøy¹ hniiy˜ kiyh¹, ma´ jäyh´:
—Ma˜jëë´ jnääh¹ kwee˜ ha˜ lä˜ jmee˜ dsa˜
la˜, mi˜gąąy˜ dsa˜goo˜ jnääh¹. Jäyh´ sa˜ le´
mi´hmaahn´ ku´sih˜ kih¹ rey to˜në´, hi˜ jäyh´
ląąy¹ Cristo hi˜ ląą¹ Rey.
3 He˜ja˜ ga˜ngii´ Pilato juu¹ kiyh¹, ga˜jäyh´:
—¿Che´ hne˜ he´ dsa˜jøøh¹ kyąą¹ dsa˜
judiu?
—Ma˜jäh´ ba´ hne˜ —ga˜jäh´ Jesús siiyh˜.

4 He¯ja¯ ga˖jäh´ Pilato siih˖ dsa¯kaah´ kyaa
ˈ jmi¯dsa¯ hi˖ läˇjëë¯ ga´ dsa¯:
—Ni˖ miih¯ he¯ hliihˈ sa˖ ma¯jnøøhn˜ kihˈ
dsa¯ñuuh¯ la¯.
5 Pero dsa¯kaah´ heˇ cha¯ga´miih¯ juuˈ ma´
hnooy¯ kihˈ Jesús, ma´ jäyh´:
—Hihˈ hi¯ na¯, peer˖ ma´ llay˖ hnii¯ kihˈ
dsa¯goo˜ jnääh ˈ läˇkaa¯ hwaˈ Judea jee´ ma´
ngëy˖ kway˖ juuˈ. Ga˖løøyˈ hwaˈ Galilea
taayh¯ dsa¯ miih´ läˇjiihˈ ma¯jay˜ läˇ ga˖tëˇ
jee´ jwii¯ la¯.

Ga˖jää´ dsa¯ Jesús cha´nëˇ Herode

6 Ma´ ga˖nuuˇ Pilato läˇja¯, ga˖ngiiyˇ juuˈ
kihˈ dsa¯kaah´, ga˖jäyh´:
—¿Che´ ja¯ba´ hi¯ chaa¯ Galilea dsa¯ na¯?
7 Ma´ ga˖läˇñe˖ Pilato, dsa¯ chaa¯ Galilea
ba´ heˇ, ga˖cheeyˈ kyaah´ Herode hi¯ ma´ laa
ˈ lleˇmoh´ hwaˈ Galilea. Jëëh´, ja¯ba´ jmii´ ja¯
ma´ gyaˈ Herode jwii¯ Jerusalén.
8 Herode, ma´ ga˖jëëyˈ Jesús ga˖nøhˈ dsëyˈ.
Jëëh´, ma¯läˇhii` hnøøy ˈ jëëyˈ, kihˈ he¯ ma´
nuuy¯ läˇjë˖ he¯ ma´ jmee˖ Jesús kihˈ dsa˖,
hi˖ hnøøyˈ ma´ jëëyˈ he¯ jmeeˈ Jesús koo¯ he¯
juh¯gaa¯.
9 Ja˖ he¯ koo¯ juuˈ ga˖ngii´ Herode kiyhˈ,
pero ni˖ miih¯ sa˖ ga˖jeeh¯ Jesús kiyhˈ.
10 Jee´ ja¯ ma´ tääh´ ka¯läh´ dsa¯kaah´ kyaa
ˈ jmi¯dsa¯ kyaah´ ta¯jwohˈ kyaaˈ ley. Hi¯ he´
ma´ tääh´ koo¯ hweh¯ hniiy¯ kihˈ Jesús.
11 He¯ja¯ Herode kyaah´ hløø´ kyaayˈ
ga˖kaayhˈ ëë`. Hi˖ ga˖kyeyh¯ Jesús koo¯
hmiih¯ naˇhñaahˈ he¯ mi¯kwayhˈ kiyhˈ ba´
ja¯. Mahˈ ga˖cheeyˈ ka¯läh´ chaˇnë´ Pilato.
12 Jmii´ ja¯ ga˖läˇjwah´ Pilato kyaah´
Herode, jëëh´ hi¯ heˇ ma´ na¯häayh´ øøyh¯
jää¯ˈ.

Ga¯jä´ juuˈ jngëëhˈ dsa¯ Jesús
(Mt. 27:15-26; Mr. 15:6-15; Jn. 18:39-19:16)

13 Ja¯ga´ ga˖tëëhˈ Pilato läˇjëë˖ dsa¯kaah´
kyaaˈ jmi¯dsa¯ hi˖ läˇjëë˖ ga´ dsa¯ta´, läˇkye¯
dsa¯jwii¯.
14 Mahˈ ga˖siiyh˖:
—Hnäh´ ma¯ya¯jääh˖ dsa¯ñuuh¯ la¯ hi¯
jwah´ hnäh´ llay˖ hnii¯ kihˈ dsa¯gooh´
hnäh´. Hi˖ ja¯ba´ chaˇnëh´ hnäh´ ma¯kanˈ
juˈdsoo´ kiyhˈ. Pero ni˖ miih¯ he¯ hliihˈ sa˖
ma¯jnøøhn˜ kihˈ dsa¯ñuuh¯ la¯ he¯ kyaah´
bääh´ hnih´.
15 Läˇja¯ Herode, sa˖ ma¯jnøøyh˜ ni˖ koo¯
he¯ na¯bääyh`, he¯ja¯ ma¯cheeyˈ ka¯läh´ ta˖
la˖. Jee´ na¯ ma¯jëëh` hnäh´, sa˖ cha¯ he¯
hliihˈ ma¯jmee´ dsa¯ñuuh¯ la¯ he¯ kyaah´
ää¯ jmii´ juuy´.
16 Heehˇ jnih´ wii´ jää¯ˈ, ja¯ga´ lää´ jnih´.
17 Ma´ lle` kihˈ Pilato¯ he¯ lääyˈ jaa¯ hi¯
hää´ nehˇñeˈ ma´ tëˇ jmii´.
18 Pero läˇjëë˖ dsa¯ heˇ, koo¯ hä´ ba´
ga˖løøyˈ tooyh˜ miih´, ma´ jäyh´:
—Jngëëh˖ go¯te˜ dsa¯ na¯. Lää` Barrabá
ba´.
19 Hi¯ heˇ ñee´ nehˇñeˈ kwaat˖ kihˈ he¯
ga˖jngëëyhˈ jaa¯ dsa¯ jee´ ma´ tee¯ koo¯ nääˈ
dsa¯ kyaah´ dsa¯ta´.
20 Ma´ hnøøˈ Pilato ma´ läääyˈ Jesús, he¯ja¯
ga˖hlëëyhˈ ka¯läh´ dsa¯ hi¯ ma´ hnii˜ heˇ.
21 Pero dsa¯ heˇ cha¯ga´miih¯ miih´ ma´
tooyh˜, ma´ jäyh´:
—Tääy` dsohˇ hma¯cruˇ. Tääy` dsohˇ
hma¯cruˇ.
22 Ga˖tëˇ hnë¯ jiih˜ ga˖jäh´ Pilato siiyh˖:
—¿Hee¯ ba´ dsoo´ ma¯jmee´ dsa¯ñuuh¯ la¯?
Sa˖ hii˜ jnøøhn˖ ni˖ miih¯ he¯ kyaah´ ää¯ jmii´
juuy´. Heehˇ jnih´ wii´, ja¯ga´ lää´ jnih´.
23 Pero cha¯ga´miih¯ miih´ ma´ tooyh˜, ma´
ngiiy˖ he¯ tää˖ dsih´ dsoh´ hma¯cruˇ. Kyaah´
juuˈ he¯ ma´ hlëëh˖ dsa¯, hi˖ kyaah´ he¯ ma´
hlëëh˖ jmi¯dsa¯ kaah´ heˇ ga¯liyhˈ he¯ ma´
ngiiy˖ ja¯.
24 Ga˖heeh¯ ba´ Pilato jmeeyˈ läˇkoh´ ma´
ngii˖ läˇjëë˖ dsa¯ heˇ.
25 He¯ja¯ ga˖läayˈ hi¯ ma´ hää´ nehˇñe
ˈ heˇ, hi¯ ga˖jngëëhˈ dsa¯ jee´ ma´ teeyˇ
kyaah´ dsa¯ta´. Ga˖läayˈ hi¯ heˇ madaˇ kihˈ
dsa¯jwii¯ mahˈ ga˖ngëëyˈ Jesús goo¯ hløø´
läˇkoo¯ ga˖ngii´ hi¯ ma´ hnii˜ heˇ.

Ga˖tää¯ dsa¯ Jesús dsohˇ hma¯cruˇ
(Mt. 27:32-44; Mr. 15:21-32; Jn. 19:17-27)

26 Läˇkoo¯ ma´ ga˖jääyˈ Jesús naˇtääy´
dsohˇ hma¯cruˇ, ga˖jeeyˈ jaa¯ dsa¯ hi¯ cheee¯
Simón hi¯ ma´ chaa¯ Cirene. Dsa¯ heˇ jahˈ
jee´ nuu¯ kihˈ. Hi¯ heˇ ga˖kyaay¯ hma¯cruˇ
kihˈ Jesús, ngooyˈ kyey¯ hma¯cruˇ kaah`
kiyhˈ.
27 Hi˖ jwëëˇ jwërte dsa¯ hi¯ ga˖näaˈ kaah`
kiyhˈ. Jee´ kiyhˈ ja¯ ma´ tääh´ jwëëˇ dsa¯mëˇ
hi¯ ma´ ki¯hooh˜ cha¯miih¯ kihˈ Jesús.
28 He¯ja¯ ga˖jeeh¯ Jesús hñiiˇ ta˖ jee´ ma´
tääh´ dsa¯mëˇ heˇ mahˈ ga˖siiyh˖:
—Dsa¯mëˇ hi¯ chaa¯ Jerusalén, ta˖ hooh`
hnäh´ kin˖. Hooh´ hnäh´ kyahˈ hnäh´ ba´ hi˖
läˇja¯ kihˈ gyuu¯ kyaahˈ hnäh´.
29 Jëëh´, jä˖ koo¯ jmii´ ma´ jäh˖ dsa¯: “Lluˈ
laˈ kihˈ dsa¯mëˇ hi¯ sa˖ kaa¯ gyuu¯. Läˇja¯
hi¯ sa˖ ga˖kaaˈ gyuu¯, hi˖ läˇkye¯ hi¯ sa˖ jää˖
gyuu¯ gyuu¯.”
30 Jmii´ ja¯ løøˈ dsa¯ jäh˖: “Waˇra¯ jäh´ kihˈ
tøh˖ ba´ mohˇ la¯ nëˇ jnän`”, hi˖ jñah´ jäh˖:
“Waˇra¯ jäh´ kihˈ jlëëˈ ba´ jneˇ kyaah´ mohˇ
la¯.”
31 Jëëh´, cherˇmahˈ läˇna¯ jmeeh˖ dsa¯
jnäˇ hi¯ laaˈ läˇkoh´ chaahˈ hma¯ eeh¯, ha¯
ga´ koh´ sa¯ jmeeyh˖ hnäh´ hi¯ laaˈ läˇkoh´
chaahˈ hma¯ kii¯.
32 Hi˖ ma´ jääy˖ ka¯läh´ uuˈ dsa¯ hñaa¯ dsëˈ
hi¯ ma´ dsa¯jngëëyh˖.
33 Ma´ ga˖llaˇnääyˈ jee´ chee¯ Mooˈ Lleˇ
Hlii´, jee´ ja¯ ga˖tääy¯ Jesús dsohˇ hma¯cruˇ,
hi˖ läˇja¯ ka¯läh´ läˇuuˈ dsa¯ hñaa¯ dsëˈ
heˇ, jaa¯ jwooˈ ra¯lluuˈ kiyhˈ hi˖ jaa¯ jwooˈ
ra¯këëhˈ.

34 Ga˜jäh˝ Jesús:
—Tää` kyąąn˜, jmee´ jøh˜ hoh˝ kiyh¹. Jëëh˝,
sa˜ ñey˜ hee˜ na˜ jmeey˜.
Hi˜ hløø´ hį˜ ma´ tąąh´ jee´ ją˜ ga˜tí´
ga˜llooyh¹ hmııh˜ kih¹ Jesús, kyąąh´ he˜ ma´
kooyh˜ suert.
35 Jee´ ją˜ ma´ tąąh´ dsa˜ jëë˜. Lä˜kyę˜
dsa˜ta´ ma´ mi˜kwąh¹ kih¹ Jesús. Ma´ jäyh˝:
—Ga˜lıyh¹ ba´ ga˜ląąy¹ dsa˜. Wa´ ląąy¹
hñiiy´ na¹, cher´mah¹ dsoo´ ląąy¹ Cristo hį˜
na˜lęęh´ kyąą¹ Dio.
36 Lä˜kyę˜ hløø´ ka˜läh´ ma´ mi˜kwąh¹
kih¹ Jesús, lä˜kǫǫ˜ ma´ ñeey´ chuh˜ na´hęęyh´
jmı˜jiih˜.
37 Ma´ jäyh˝:
—Cher´mah¹ hne˜ ląąh¹ Rey kyąą¹ dsa˜
judiu, ląą` hñaah¹.
38 Ma´ na˜sıı˜ ka˜läh´ gyuuh¹ lley´ kyąąh´
hwëh´ griego kyąąh´ hwëh´ latín hi˜ kyąąh´
hwëh´ hebreo ka˜läh´, he˜ ma´ jäh´: “Hį˜ la˜
he´ Rey kyąą¹ dsa˜ judiu.”
39 Jąą˜ dsa˜ hį˜ ma´ hñaa˜ dsë¹ he´ hį˜
ma´ tąą˜ jyoh´ hma˜cru˜, ga˜mi˜kwąyh¹ kih¹
Jesús, ga˜jäyh˝:
—Cher´mah¹ hne˜ ląąh¹ Cristo, ląą` hñaah¹
hi˜ ląą` jnääh¹.
40 Pero hį˜ jąą˜ he´ ga˜juuh¹ kih¹
dsa˜kyąąyh´, ga˜jäyh´ sııyh˜:
—¿Che´ lä˜kyę˜ hne˜ sa˜ gąh˜ Dio, ma˜ke˜
ma˜tøøh´ jne´ jee´ juu´ jne´?
41 Lä˜na˜ lle` le´ jnän`. Jëëh´, jee´ la˜
mi´hmaahn´ lä˜hnøø¹ jnän` kih¹ he˜ hlııh¹ he˜
ma˜jmeen´. Pero dsa˜ la˜ ni˜ kǫǫ˜ he˜ hlııh¹
sa˜ cha˜ he˜ ma˜jmeey´.
42 Mah¹ ga˜jäyh´ sııyh˜ Jesús:
—Ją˜ mi˜dsooh˜ hoh´ jnä´ ga´ ma˜ñeh´ jee´
jmeeh¹ hih˜.
43 Ją˜ga´ ga˜jäh´ Jesús sııyh˜:
—Ma˜ra˜ ju¹dsoo´ jwęęhn˜ hne˜, ją˜ba´ na¹
gwąąh¹ kyąąh´ jnä´ ya˜jwıı¹ kih¹ Dio.

Ga˜juu¹ Jesús
(Mt. 27:45-56; Mr. 15:33-41; Jn. 19:28-30)

44 Ma´ ga˜të´ kǫǫ˜ llą¹hyoo˜ ga˜nuu˜ go˜te˜
lä˜kąą˜ hwa¹ ją˜ lä˜jiih¹ ga˜të´ kǫ˜hį´ hnë˜ ta˜
ga˜hloo´.
45 Ga˜nuu˜ jmı˜gyuu˜. Hi˜ hmııh˜ he˜ ma´
hii´ llah¹ gwah˜ ga˜chęę¹ go˜te˜ tǫ¹dsaah`.
46 Ją˜ga´ ga˜hlëëh´ Jesús kǫǫ˜ kį˜gąą˜,
ga˜jäyh˝:
—Tää` kyąąn˜. Ngëën´ jmı˜lle´ kin˜
ja´gooh˜.
Ma˜la˜ ma˜hlëëyh´ lä˜ją˜ ga˜juuy¹.
47 Ma´ ga˜jëë¹ juu´ hløø´ he˜ ga˜la¹ lä˜ją˜,
ga˜kway´ tí´hmaah´ kih¹ Dio. Ga˜jäyh˝:
—Ma˜ra˜ ju¹dsoo´, dsa˜ñuuh˜ na˜ ma´ ląą¹
jąą˜ hį˜ llǫǫ¹ go˜te˜.
48 Lä˜jęę˜ dsa˜ hį˜ ma´ tąąh´ jee´ ją˜, ma´
ga˜jëëy¹ he˜ ga˜la¹ lä˜ją˜, ga˜nääy` ki˜jnooy˜
mo˜dsëy¹.
49 Ga˜lä˜jęę˜ hį˜ ma´ kyuu˜ Jesús, lä˜kyę˜
dsa˜më´ hį˜ ya˜nää¹ kyąąyh´ lä˜ ga˜të´
Galilea, uu´ ba´ ma´ tąąyh´ jëëy˜ lä˜jë˜ he˜
ga˜la¹ ją˜.

Ga˜hąąy¹ Jesús
(Mt. 27:57-61; Mr. 15:42-47; Jn. 19:38-42)

50 Ma´ chąą˜ jąą˜ dsa˜ lluu¹ hį˜ ma´
mi˜tęh¹ kih¹ Dio, ma´ chęę˜ José. Dsa˜ he´
ga˜lächąą˜ jwıı˜ Arimatea he˜ na´hęę˜
hwa¹ Judea. Ma´ ląą¹ jąą˜ dsa˜ta´ kyąą¹ dsa˜
judiu.
51 Dsa˜ he´ sa˜ ga˜tąąyh˜ hñiiy´ jee´, kyąąh´
juu¹ ją˜ ma´ ga˜tąąh` lä˜jęę˜ dsa˜kyąąyh´ juu¹
kwee˜ ha˜ lä˜jmeey¹ kih¹ Jesús. Hi˜ ma´ jøøy˜
ma´ jëëy¹ jnä´hä´ he˜ jąą˜ Dio dsa˜ lä˜ hih˜
kih¹.
52 José he´ ñeey´ në´ta´ kih¹ Pilato na´ngııyh´
jmı˜ngo¹ kih¹ Jesús.
53 Ma˜la˜ ma˜jyooy¹ jmı˜ngo¹ kiyh¹,
ga˜läąy˜ kǫǫ˜ hmııh˜ ta˜jmaah`. Mah¹
ga˜tąąyh˜ neh˜ kǫǫ˜ to˜høø˜ he˜ ma´
na˜hë˜ në´ kuu´ hloo˜, jee´ sa˜ ga´ ma˜tąąyh˜
ni˜ ją˜ hlıı´.
54 Jmıı´ ją˜ ma´ mi˜llǫǫ¹ dsa˜ judiu hñiiy´
kih¹ he˜ jnä˜ jyoh´ jmıı´ he˜ ma´ høøy˜, jëëh´
ta˜ ga˜hloo´ ją˜ ma˜häą¹ jmıı´ he˜ tęęh˜ dsa˜
dsë¹.
55 Lä˜jęę˜ dsa˜më´ hį˜ ya˜nää¹ kyąąh´ Jesús
lä˜ ga˜të´ Galilea, ga˜jmeey´ kǫ˜jøh´ kyąąh´
José na´jëëy˜ ha˜ jee´ ga˜kyąąy˜ Jesús.
56 Ją˜ga´ ga˜nääy` kiyh¹ ga˜mi˜lluy¹ nuu˜
mi˜jwıı˜ kyąąh´ naa` mi˜jwıı˜. Hi˜ ga˜tąąyh`
ga˜høøy´ jmıı´ he˜ tęęh˜ dsa˜ dsë¹ lä˜kǫǫ˜ la¹
mada´ kih¹ ley.

24

Ga˜läjiih` Jesús
(Mt. 28:1-10; Mr. 16:1-8; Jn. 20:1-10)

1 Tiih˜ go˜te˜ to˜në´ jmıı´ kih¹ seman˜,
ga˜lla˜nää¹ dsa˜më´ he´ jee´ ma´ la¹ to˜høø˜
ją˜, ma´ kyey˜ läjë˜ he˜ hıı˜ mi˜jwıı˜ he˜
ga˜mi˜lluy¹ ją˜ hi˜ jñah´ ga´ dsa˜më´ ga˜jmee´
kǫ˜jøh´ kyąąyh´.
2 Ma´ ga˜tęęy´ jee´ ją˜, kuu´ he˜ ma´ na˜jnë˜
hoo´ to˜høø˜ ma˜na˜bä´ ta˜ koo´.
3 Ma´ ga˜tąąyh` neh˜ to˜høø˜ ga˜jëëy¹
mo˜so˜ kye˜ jmı˜ngo¹ kih¹ Jesús Dsa˜jøøh¹
jnän`.
4 Jee´ tąąyh´ jmeey˜ cha˜miih˜ huu´dsë˜,
lä˜chąh´ ją˜ ga˜lla˜sęęh` chuh˜ kiyh¹ uu¹
dsa˜ñuuh˜ hį˜ ma´ kyęh´ hmııh˜ tø˜jlęę˜ ñih¹.
5 Ga˜jwąąh¹ jwërte dsa˜më´ he´, ga˜jyooy¹
mo˜nëy´ ta˜ hwa¹. Mah¹ ga˜jäh´ lä˜uu´
dsa˜ñuuh˜ he´ sııyh˜:
—¿He˜la¹ hnaah˜ hnäh´ jąą˜ hį˜ na´jiih˜ jee´
kih¹ hį˜ ma˜na˜juu´?
6 Mo˜so˜ chąą˜ jee´ la˜. Hii˜ ma˜lä˜jiih`.
Mi˜dsooh˜ hoh´ hnäh´ he˜ ga˜jäyh´ sııyh˜
hnäh´ lä˜kǫǫ˜ ma´ gya¹ gyih¹ hwa¹ Galilea,

7 läˆkoh´ ma´ gaˆjäyh´ läˆlaˇ: “Laꜜ biiꜜ kihꜜ
Hiˇgaˆlëëˆngoꜜ laˇ ngëëꜜ dsihˇ ja´gooˇ dsaˇ
hñaaˇ dsëꜜ, mahꜜ tääyˆ dsohˇ hmaˇcruˇ. Hiˆ
ga´ maˇhyaˇ hnëˇ jmii´ läˆjiiyh´ kaˇläh´.”
8 Jaˇga´ gaˆläˆdsoohˇ dsëꜜ dsaˇmëˇ heˇ juuꜜ
jaˇ.
9 Ma´ gaˆhwëëyˇ jee´ jaˇ, na´nääy ꜜ
na´jmeeyh´ juuꜜ kihꜜläˆjëëˆ gyaˆkaaˆ apóstole
kyaah´ kihꜜ jee´läˆjëëˆ dsaˇkyaayh´.
10 Dsaˇmëˇ hiˇ na´koo˜ juuꜜ kihꜜ apóstole
heˇ ma´ cheeˇ María Magdalena, Juana,
María chooꜜ Jacobo hiˆ jñah´ ga´ dsaˇmëˇ.
11 Pero läˆjëëˆ hiˇ gaˆnuuˇ juuꜜ kihꜜ
dsaˇmëˇ heˇ saˆ gaˆläˆheeyˇ kiyhꜜ. Ma´ laayˇ,
juuꜜ ngaaꜜ ba´ jaˇ ma´ hlëëyhˆ.
12 Heˇjaˇ gaˆnooˇ Pee´, ngoo´ꜜ koˇchih´
jee´ ma´ laꜜ toˇhøøˇ jaˇ. Ma´ gaˆjëëyꜜ nehˆ,
maˆlaˆ taˇjmaah` ba´ ma´ kyeˇ. Peerˆ dsaa˜
dsëyꜜ ngaayhꜜ, ma´ jmeeyˆ huu´dsëˇ haˇ ba´
läˆ gaˆlaꜜ.

Gaˆmiˇjnääˇ Jesús hñii´ kihꜜ uu´ discípulo
(Mr. 16:12-13)

13 Jaˇba´ jmii´ jaˇ na´nääꜜ uuꜜ discípulo kooˇ
jee´ jwiiˇ heˇ cheeˇ Emaú, uu´ kooˇ gyaˆkooˆ
kilómetro kihꜜ Jerusalén.
14 Jee´ täääyh´ jwëꜜ gaˆnääy´ꜜ jaˇ, ma´ llayˆ
juuꜜ kihꜜläˆjëˆ heˇ gaˆlaꜜ.
15 Pero heeˇ gaˆlaꜜ. Jee´ gaˆnääy´ꜜ llayˆ juuꜜ
jaˇ kyaah´ dsaˇkyaayh´, niˆ saˆ liih´ gyihꜜ, heˇ
ba´ hñii´ Jesús ngooꜜ koˇjøh´ kyaayh´.
16 Pero saˆ gaˆläˆkyuuyˆ, kihꜜ maˇnaˇjlëˇ
huu´dsëˇ kiyhꜜ.
17 Mahꜜ gaˆjäh´ Jesús siiyhˆ:
—¿Heeˇ ba´ juuꜜ naˇ llahˇ hnäh´ cha´jwëꜜ
laˇ? ¿Heˇlaꜜ meehˇ hoh´ hnäh´?
18 Mahꜜ jaaˇ hiˇ ma´ cheeˇ Cleofa, gaˆjäyh´
siiyhˆ:
—¿Haˇ läˆ laꜜ juu'? Jee´ kihꜜläˆjëëˆ hiˇ
na´nääꜜ jmii´, ¿che´jaaˇ hneˇ ba´ saˆ ñeh´läˆjëˆ
heˇ gaˆlaꜜ jee´ jwiiˇ Jerusalén ma´ jmii´ laˇ?
19 Jaˇga´ jäh´ Jesús siiyhˆ:
—¿Heeˇ ba´ gaˆlaꜜ?
Mahꜜ gaˆjäh´ dsaˇ heˇ siiyhˆ:
—Llaˇ jnäähꜜ juuꜜ kihꜜ Jesús dsaˇ ma´ chaaˇ
Nazaret. Ma´ laayꜜ jaaˇ hiˇ gaˆngëëꜜ juuꜜ kihꜜ
Dio. Jëëh´, cha´nëˇ Dio hiˆ cha´nëˇläˆjëëˆ dsaˇ
gaˆmiˇjnääyˇ heˇ beeyˇ kyaah´ ta´ kiyhꜜ hiˆ
läˆjaˇ kyaah´ juuꜜ heˇ gaˆhlëëyh´ kaˇläh´.
20 Hiˆ llaˇ jnäähꜜ juuꜜ haˇ läˆ gaˆjmeeˇ
dsaˇkaah´ kyaaꜜ jmiˇdsaˇ kyaah´ dsaˇta´
kyaaꜜ jnäähꜜ gaˆtaayhˇ gooˇ lle´mohˇ mahꜜ
jmeeyꜜ hihˆ heˇ juuy´, jaˇga´ gaˆtääyˇ dsoh´
hmaˇcruˇ.
21 Pero jnäähꜜ ma´ kyeˇ jnäähꜜ oˇjøhˆ dsëˇ
hiˇ heˇ nøø´ juuꜜ ma´lääꜜ jnäähꜜ dsaˇ Israel.
Pero naꜜ maˇhyaˇ hnëˇ jmii´ heˇ gaˆlaꜜläˆjaˇ.
22 ¿Che´ kyuuhˇ haˇ läˆ maˇlaꜜ? Kooˇllaa´
dsaˇmëˇ hiˇ jmeeˆ kooˇjøh´ kyaah´ jnäähꜜ,
maˇjøøyhꜜ jnäähꜜ, kyaah´ juuꜜ heˇ ma´ kiiyꜜ
jaˇ. Jëëh´ tiihˇ ga´ maˇna´nääy ꜜ jee´ laꜜ
toˇhøøˇ.
23 Ma´ yaˇnääy`, jäyh´ moˇsoˆ chaˇ jmiˇngoꜜ
kiyhꜜ kyeˇ nehˆ toˇhøøˇ jaˇ, hiˆ jäyh´
maˇjëëyˆ ángele hiˇ maˇjäh´ siiyhˆ heˇ
na´jiihˆ ba´ Jesús.
24 Läˆjaˇ maˇna´nääꜜ kooˇllaa´ dsaˇkyaah´
jnäähꜜ jee´ laꜜ toˇhøøˇ jaˇ. Pero ma´ yaˇnääy`,
kooˇ ba´ juuꜜ jmeeyhˇ läˆkoh´ jäh´ dsaˇmëˇ
heˇ, heˇ moˇsoˆ kyeˇ jmiˇngoꜜ kihꜜ Jesús.
25 Jaˇga´ gaˆjäh´ Jesús siiyhˆ:
—Heˇ ba´ cheˇ taahˇ hnäh´. Heˇliiꜜ ba´
gaˆläˆdsoo´ hoh´ hnäh´ läˆjëˆ heˇ gaˆjäh´ hiˇ
gaˆngëëꜜ juuꜜ kihꜜ Dio llo´jooꜜ.
26 ¿Che´ saˆ ma´ laꜜ biiꜜ kihꜜ hiˇ laaꜜ Cristo
ma´ dsaˇngëëy´ läˆjëˆ heˇ wii´, jääꜜ jaˇga´
leey´ øøh'?
27 Läˆchah´ jaˇ gaˆløøyꜜ hlëëyhˇ läˆkooˇ
maˇnaˇsiiˇ kiyhꜜ jääꜜ. Gaˆløøy´ꜜ kyaah´ heˇ
gaˆsii´ Moisé hiˆ ngooꜜ bihꜜ miˇjnääyˆ läˆ
hii´ ne´ haˇ läˆ hlëëhˆ kiyhꜜ jee´ gaˆsii´ hiˇ
gaˆngëëꜜ juuꜜ kihꜜ Dio.
28 Ma´ gaˆtëëy´ jwiiˇ jee´ gaˆnääyꜜ jaˇ,
gaˆjmee´ Jesús läˆkooˇ heˇ ngooꜜ bihꜜ taˆ
cha´ne´.
29 Pero discípulo heˇ gaˆchuuˇ kyaayh´
mahꜜ jäyꜜ hwëꜜ jaˇ, gaˆjäyh´ siiyhˆ:
—Jä´ kyaah´ jnäähꜜ, jëëh´ maˇhlooˇ ba´ laˇ,
maˇngooꜜ gaˆnuuˇ.
Gaˆjä´ bihꜜ kyaah´ discípulo heˇ.
30 Läˆkooˇ ma´ gyayꜜ ne´ mesˇ, gaˆkayꜜ
he´ñiihˇ. Maˇngëëˇ maˇkway´ ti´hmaah´ kihꜜ
Dio, gaˆllaayꜜ heˇñiihˇ jaˇ mahꜜ gaˆkwëëyhꜜ
discípulo heˇ.
31 Läˆchah´ jaˇ gaˆna´ mi ꜜnëy´ hiˆ
gaˆläˆkyuuyˆ Jesús. Läˆ maˇjëëyˇ jaˇ gaˆäähꜜ
Jesús.
32 Mahꜜ ma´ jäh´ dsaˇkyaayh´:
—Haˇ kohˇ saˆ maˇnøhꜜ dsëˇ jne´ läˆkohˇ
juuꜜ heˇ maˇhlëëyhꜜ jne´ cha´jwëꜜ. Hiˆ läˆjaˇ
kaˇläh´ kihꜜ heˇ maˇmiˇjnääyˇ haˇ läˆ hnøøꜜ
jäh´ jee´ naˇsiiˇ juuꜜ kihꜜ Dio.
33 Läˆchah´ horˇ jaˇ gaˆnooyˇ gaˆnääy`
taˆ Jerusalén. Gaˆllaˆnääy` jee´ ma´ täähˇ
koˇjøh´läˆjëëˆ gyaˆkaaˆ apóstole kyaah´ jñah´
dsaˇkyaayh´.
34 Heˇjaˇ gaˆjäh´ dsaˇ hiˇ ma´ täähˇ heˇ:
—Maˇraˆ juꜜdsoo´ maˇläˆjiih` Dsaˇjøøhꜜ
jnän`, hiˆ maˇmiˇjnääyˇ hñiiyˇ kihꜜ Simón.
35 Jaˇga´ gaˆjmeehꜜ läˆuuˇ discípulo heˇ
juuꜜ, haˇ läˆ gaˆlaꜜ kiyhꜜ cha´jwëꜜ, hiˆ haˇ läˆ
gaˆläˆkyuuyˆ Jesús ma´ gaˆllaayꜜ he´ñiihˇ.

Gaˆmiˇjnääˇ Jesús hñii´ kihꜜ discípulo
kyaayꜜ
(Mt. 28:16-20; Mr. 16:14-18; Jn. 20:19-23)

36 Ta´koˇjiihꜜ ma´ täääyh´ llayˆ juuꜜ jaˇ,
gaˆllaˆsëëh` Jesús toꜜdsaah` jee´ kiyhꜜ mahꜜ
gaˆsiiyhˆ:
—Wa´ hii´ tii´ kyahꜜ hnäh´.
37 Heˇjaˇ gaˆjwaahꜜ jwërte läˆjëëˆ hiˇ ma´
täähˇ heˇ mahꜜ gaˆläˆgoyhˆ. Jmiˇlleˇ ba´ jaˇ
ma´ jëëyˇ, laayˇ.

38 He¯ja¯ ga˜jäh´ Jesús sɨɨyh˜:
—¿He¯la' gah' hnäh´? ¿He¯la' jmeeh¯ hnäh´
to' hoh´ hnäh´?
39 Jëë` da´ hnäh´ ma¯goon˜. Jëë` da´ hnäh´
ma¯tɨɨn˜. Ja¯ba´ jnä´ la¯. Choh' da´ hnäh´
mah' jëë`. Jëëh´, jmɨ¯lle´ sa˜ kye¯ jmɨ¯ngo'
lä˜koo¯ jëëh´ hnäh´ laan'.
40 Jee´ cheyh' hlëëyh˜ lä˜ja¯, ga˜heeyh'
dsa¯ ma¯gooy¯ ma¯tɨɨy´.
41 Pero sa˜ ga´ ma¯heey´ llu', kih' he¯ jëë¯
dsëy' cha¯miih¯ hi˜ ma´ dsaa˜ dsëy' ka¯läh´.
He¯ja¯ ga˜jäh´ Jesús sɨɨyh˜:
—¿Hee¯ cha¯ miih¯ kihn´ jee´ la¯?
42 He¯ja¯ ga˜kwëëyh' koo¯ jwɨ´ kih'
hmooh¯ na¯dsëë˜ në´ je¯ hi˜ koo¯ jwɨ´ tah'
sër˜.
43 He¯ja¯ ga˜sooyh' mah' ga˜kuyh¯ lä˜
ma¯jëë˜ ja¯ lä˜jëë˜.
44 Mah' ga˜jäh´ Jesús sɨɨh˜ lä˜jëë˜ dsa¯ he´:
—He¯ la¯ na¯ juu' he¯ ga˜hlëëhn` hnäh´
lä˜ ma´ gya´ ga´ jnä´ jee´ kyah' hnäh´. He¯
ga˜jmee´ bii' ga˜lä˜te' lä˜jë˜ he¯ na¯sɨɨ¯ kin˜
në´ley kih' Moisé, hi˜ jee´ na¯sɨɨ¯ juu' kih' hi¯
ga˜ngëë' juu' kih' Dio, hi˜ kih' salmo ka¯läh´.
45 Ja¯ga´ ga˜jmeey´ ga˜na´ hɨɨu´dsë¯ kih'
dsa¯ he´ mah' ga˜lä˜ngëëy´ lä˜koo¯ na¯sɨɨ¯
juu' kih' Dio.
46 Mah' ga˜sɨɨyh˜ lä˜jëë˜ dsa¯ he´:
—He¯ la¯ na¯ ma¯na¯sɨɨ¯ kin˜ jää'.
Ga˜jmee´ bii' ki˜ jnä´ hi¯ laa' Cristo he¯
ga˜jëën' wɨɨ´ mah' ga˜lä˜jiihn` jee´ kih' hi¯
na¯juu´ ma´ ga˜hya¯ hnë¯ jmɨɨ´.
47 Hi˜ kwaat˜ kin˜, dsa¯nää' dsa¯
dsa¯kwa˜ juu' kin˜ ga˜lä˜kaa¯ hwa'. LØØy'
ta˜ Jerusalén hlëëyh' dsa¯ ha¯ lä˜ dsa¯jeeyh˜
kyaah´ Dio mah' koo˜ Dio dsë' kih' dso´kye¯
kiyh'.
48 Hnäh´ he´ hi¯ jmee' ju'dsoo´ kih' lä˜jë˜
he¯ la¯.
49 Hii¯ jnä´ cheen¯ kyah' hnäh´ he¯
ga˜bäähˉ Tää` kyaan˜ hñii´ kwëëyh' hnäh´.
He¯ja¯ jää´ hnäh´ Jerusalén la¯, lä˜jiih' tëëh'
hnäh´ be´ he¯ jyoo' gyɨɨh'.

Ngaah' Jesús gyɨɨh'
(Mr. 16:19-20)

50 Ga˜jää' Jesús lä˜jëë˜ dsa¯ he´ lä˜ ga˜të´
jäh˜ kih' jwɨɨ¯ Betania. Jee´ ja¯ ga˜chooy´
gooy¯ gyɨɨh' mah' ga˜mi˜jääy' lä˜jëë˜.
51 Jee´ cheyh' mi¯jääy' lä˜jëë˜ dsa¯ he´
ngaayh' ta˜ gyɨɨh'.
52 Ma¯ngëë´ ma¯jmääy' jØØh' Jesús, peer˜
jëë¯ dsëy' ga˜nääy` ta˜ Jerusalén.
53 Hi˜ ma´ tääh´ tääy´ jee´ ma´ chih' gwah˜,
kway˜ ti´hmaah´ kih' Dio hi˜ ma´ jmeey˜
jɨɨh¯ kiyh'. Wa´ la' lä˜ja¯.

San Juan
Juˈhmëëˊ kihˈ Jesús heˉ gaˆsɨɨˊ Jwąąˉ

Juuˈ kihˈ Dio gaˆlëëyˈ dsaˉ

1 Läˆ maˊ toˉnëˊ maˊ chąąyˉ baˊ, ląąyˈ Juuˈ.
Juuˈ jąˉ maˊ ląąˈ kyąąhˊ Dio. Jąˉba´ Juuˈ jąˉ
maˊ ląąˈ hñiiˊ Dio.
2 Hiˉ naˉ maˊ ląąˈ läˆ maˊ toˉnëˊ kyąąhˊ Dio.
3 Hñiiyˊ gaˆjmeeyˊ läˆjëˆ heˉ chaˉ, niˆ
miihˉ saˆ chaˉ heˉ maˉnaˉlaˉ kihˈ hñiiˊ heˉ
saˆ gaˆjmeeyˊ hñiiyˊ.
4 Kihˈ hñiiˊ bihˈ naˊjiihˆ. Hehˈ heˉ naˊjiihˆ
jąˉ, laˈ läˆkǫǫˉ waˊjeˉ heˉ chooˆ kihˈ läˆjëëˆ
dsaˉ.
5 Gaˆläˆjnäˊ waˊjeˉ jąˉ jeeˊ maˊ tąąhˊ hiˉ
jmeeˆ heˉ hlɨihˈ. Pero dsaˉ hiˉ maˊ tąąhˊ
jmeeˆ heˉ hlɨihˈ, saˆ gaˆlɨyhˈ kyąąhˊ.
6 Hiˆ maˊ chąąˉ jąąˉ dsaˉñɨɨhˉ maˊ cheęˉ
Jwąąˉ hiˉ gaˆcheęˈ Dio.
7 Hiˉ heˊ jaˈ kyęˉ juˈdsooˊ, mahˈ kwayˈ
juˈdsooˊ kihˈ waˊjeˉ, mahˈ läˆjąˉ läˆjëëˆ dsaˉ
läˆdsooˊ dsëˈ kihˈ waˊjeˉ jąˉ kyąąhˊ juuˈ heˉ
gaˆkwayˊ.
8 Jąˆ hiˉ heˊ maˊ ląąˈ läˆkǫǫˉ waˊjeˉ jąˉ,
jayˈ mahˈ kwayˈ juˈdsooˊ kihˈ hiˉ ląąˈ läˆkǫǫˉ
waˊjeˉ jąˉba´.
9 Maˉngooˈ yaˆjąhˆ jäˆ hiˉ ląąˈ läˆkǫǫˉ
waˊjeˉ heˉ laˈ juˈdsooˊ, heˉ chooˆ kihˈ läˆjëëˆ
dsaˉ.
10 Jąˉba´ jmɨˉgyɨɨˆ laˉ maˉchąąyˉ, hiˆ
gaˆjmeeˊ Dio jmɨˉgyɨɨˆ laˉ taˆlaˆ kiyhˈ. Pero
dsaˉ chąąˉ jmɨˉgyɨɨˆ laˉ saˆ gaˆläˆkyǫǫyˆ.
11 Jayˈ jąˉba´ jmɨˉgyɨɨˆ kiyhˈ, pero hiˉ
chąąˉ kyąąyˈ saˆ gaˆheęyhˉ.
12 Pero läˆjëëˆ hiˉ gaˆheęyhˉ, hiˉ jmeeˆ
dsooˊ dsëˈ kiyhˈ, gaˆkwayˊ jwëˈ leęyˊ jǫǫˊ Dio.
13 Heˉ ląąyˈ jǫǫˊ Dio, jąˆ kihˈ heˉ
gaˆläˆchąąyˆ läˆkǫǫˉ lle` kihˈ dsaˉläˆchąąˉ
dsaˉ jmɨˉgyɨɨˆ, niˆ jąˆ kihˈ heˉ gaˆläˆhyohˆ
dsëˈ choˈjmiiyˉ heˉ gaˆläˆchąąyˆ heˉ ląąyˈ
jǫǫˊ Dio, niˆ jąˆ kihˈ heˉ gaˆjmeeˊ choˈjmiiyˉ
hɨɨˊdsëˉ heˉ gaˆläˆchąąyˆ. Heˉ gaˆläˆchąąyˆ
läˆ hnøøˈ hñiiˊ Dio baˊ jąˉ.
14 Hihˈ hiˉ ląąˈ Juuˈ jąˉ, gaˆlëëyˈ dsaˉ
mahˈ gaˆgyayˉ jeeˊ jnän`, hiˆ jnäähˈ discípulo
kyąąyˈ gaˆjëëˊ jnihˊ heˉ ląąyˈ jøøyhˈ. Ląąyˈ
jøøyhˈ kihˈ heˉ ląąyˈ gyɨɨˉ kǫǫˉ mëëˈ kyąąˈ
Tää`. Haˉ kǫhˊ saˆ llɨˈ dsëyˈ hiˆ kyęyˉ juˈdsooˊ
jmahˈ baˊ.
15 Gaˆkwaˊ Jwąąˉ juˈdsooˊ kiyhˈ, maˊ jäyhˊ:
—Hiˉ laˉ heˊ hiˉ maˊ jwahnˆ kihˈ: “Hiˉ jäˆ
këëˉ gaˊ kinˆ, hiˉ laˉ jøøhˈ gaˊ läˆkǫǫˉ jnäˊ,
jëëhˊ kǫˉjąˉ maˉchąąˉ bihˈ jąąˈ kiˆ jnäˊ.”
16 Haˉ kǫhˊ saˆ chaˉmiihˉ heˉ chaˉ kiyhˈ,
hiˆ jeeˊ gaˆläˆjëëˆ jneˊ johˊ heˉ saˆ maˉhñahˉ
jneˊ. Jąˆ kǫǫˉ häˊ maˉmiˉjąąyˈ jneˊ.

17 Hehˈ ley, taˆlaˆ kihˈ Moisé baˊ jaˈ. Pero
läˆjëˆ heˉ laˊ kwaˆ Dio, kyąąhˊ läˆjëˆ juˈdsooˊ,
taˆlaˆ kihˈ Jesucristo baˊ gaˆhñahˈ jneˊ.
18 Jihˊkǫhˊ jihˊihˊ, niˆ jąąˉ saˆ maˉjëëˆ
Dio. Jǫǫyˊ hiˉ ląąˈ gyɨɨˉ kǫǫˉ mëëˈ baˊ,
hiˉ gyaˈ kǫˉjøhˊ kyąąhˊ Tää`, hiˉ heˊ baˊ
maˉmiˉjnääyˉ jnän`haˉ läˆ ląąyˈ.

Gaˆjmeeˊ Jwąąˉ juˈdsooˊ kihˈ Jesús
(Mt. 3:11-12; Mr. 1:7-8; Lc. 3:15-17)

19 Dsaˉtaˊ judiu hiˉ chąąˉ Jerusalén
gaˆcheęyˈ jmiˉdsaˉ kyąąhˊ dsaˉ levita kihˈ
Jwąąˉ mahˈ naˊngɨɨyˊ juuˈ kiyhˈ hiˉ ląąˈ Jwąąˉ.
20 Heˉjąˉ gaˆheęehˉ baˊ Jwąąˉ heˉ jmeeyhˈ
juuˈ, saˆ gaˆhmäyˊ:
—Jąˆ heˊ jnäˊ ląąnˈ Cristo —gaˆjähˊ Jwąąˉ
sɨɨyhˆ.
21 —¿Hiiˉ baˊ ląąhˈ hneˉ jąˉ? ¿Cheˊ hneˉ heˊ
Elía? —gaˆsɨɨyhˆ Jwąąˉ.
—Jąˆ heˊ jnäˊ —gaˆjäyhˊ.
—¿O cheˊ hneˉ heˊ ląąhˈ dsaˉ hiˉ ngëëˆ juuˈ
kihˈ Dio hiˉ nøøˊ juuˈ jäˆ jmɨˉgyɨɨˆ laˉ? —
gaˆjähˊ dsaˉ heˊ.
Kǫǫˉ kaˉlähˊ gaˆjęęhˉ Jwąąˉ juuˈ kiyhˈ:
—Jąhˆhąˈ.
22 —¿Hiiˉ baˊ ląąhˈ hneˉ jąˉ? Mahˈ ngëëˊ
jnäähˈ juuˈ kweeˉ kihˈ hiˉ maˉcheęˈ jnäähˈ.
¿Haˉ läˆ jwahˊ hñaahˈ? —gaˆjähˊ dsaˉ heˊ
sɨɨyhˆ Jwąąˉ.
23 Heˉjąˉ gaˆjähˊ Jwąąˉ sɨɨyhˆ:
—Jnäˊ ląąnˈ hiˉ kwaˆ juuˈ jeeˊ laˈ hwaˈ
kiiˆ jeeˊ saˆ kwaˆ niˆ miihˉ: “Miˉllɨɨ` hnähˊ
hñaahˈ mahˈ jäˆ Dsaˉjøøhˈ jnän` kǫˉdsooˊ
jwëˈ” —läˆkǫǫˉ gaˆjähˊ Isaía hiˉ gaˆngëëˈ juuˈ
kihˈ Dio.
24 Läˆjëëˆ dsaˉ hiˉ gaˆcheęˈ dsaˉ judiu heˊ
maˊ ląąˈ fariseo.
25 Gaˆngɨɨyˊ juuˈ kiyhˈ kaˉlähˊ gaˆsɨɨyhˆ:
—¿Heˉlaˈ jąˉ chąąhˊ dsaˉ jmɨɨˉ, cherˊmahˈ
saˆ ląąhˈ Cristo, niˆ saˆ ląąhˈ Elía, niˆ hiiˉ gaˊ
jñahˊ dsaˉ hiˉ maˊ ngëëˆ juuˈ kihˈ Dio? —
gaˆjähˊ dsaˉ heˊ sɨɨyhˆ.
26 —Jnäˊ chąąnˊ dsaˉ jmɨɨˉ kyąąhˊ jmɨɨˉ
baˊ, pero jeeˊ kyahˈ hnähˊ chąąˉ jąąˉ hiˉ saˆ
kyɨɨhˆ hnähˊ.
27 Hiˉ heˊ jäˆ këëˉ gaˊ kiˆ jnäˊ. Hiˆ niˆ saˆ
tëˊdsëënˈ chiihnˊ mahˈ llen` looˉ heˉ häˊ tɨɨyˊ
—gaˆjähˊ Jwąąˉ sɨɨyhˆ.
28 Läˆjëˆ heˉ laˉ gaˆlaˈ jeeˊ jwɨɨˉ heˉ cheęˉ
Betania, taˆ hngaah` kǫˉtąąˉ kihˈ jmɨɨˉ
Jordán, taˆ jeeˊ maˊ chooˉ Jwąąˉ jmɨɨˉ.

Jesús ląąˈ Borrego mähˈ kyąąˈ Dio

29 Maˊ gaˆjnäˈ jyohˊ jmɨɨˊ, gaˆjëëˈ Jwąąˉ
Jesús jaˈ taˆ jeeˊ maˊ cheyhˈ, mahˈ gaˆjäyhˊ:
—Jëë` daˊ, hiˉ naˉ heˊ Borrego mähˈ kyąąˈ
Dio hiˉ jñɨɨuhˉ dsoˊkyeˉ kihˈ dsaˉ jmɨˉgyɨɨˆ.
30 Hiˉ naˉ naˉ hiˉ maˊ jwahnˆ kihˈ: “Këëˉ
gaˊ kinˆ, jäˆ jąąˉ dsaˉñɨɨhˉ hiˉ jøøhˈ gaˊ
läˆkǫǫˉ jnäˊ, jëëhˊ kǫˉjąˉ maˉchąąˉ bihˈ jąąˈ
kiˆ jnäˊ.”

31 Jnäˇ saˆ maˇ kyu̱u̱ˆ jnihˇ. Maˉjan˜ mahˈ
chäänˇ dsaˉ jmɨɨˉ baˇ mahˈ läˆja̱ˉ, läˆjnäänˇ
kihˈ dsaˉ Israel.
32 Gaˆmiˆjnäänˉ gaˇ Jwäänˇ juuˈ, gaˆjäyhˇ:
—Gaˆjëënˈ Jmɨˉlleˇ Naˉjngɨɨ ˈ kihˈ Dio
gaˆjyooˈ gyɨɨhˈ jmɨˉgyɨɨˆ, läänˈ läˆkoo̱ˉ jäänˉ
juuˉ, hi̱ˉ gaˆjäˇ ko̱ˉhwëëˇ nëˇ kiyhˈ.
33 Jnäˇ saˆ maˇ manˆ hii̱ˉ heˇ. Pero hi̱ˉ
gaˆchee̱ˈ jnäˇ heˉ chäänˇ dsaˉ jmɨɨˉ kyäähˇ
jmɨɨˉ, gaˆsɨɨyhˆ jnäˇ: “Hi̱ˉ jëëhˈ jyooˈ Jmɨˉlleˇ
mahˈ jäˈ ko̱ˉhwëëˇ nëˇ kiyhˈ, hi̱ˉ heˇ heˇ hi̱ˉ
chäaˈ dsaˉ jmɨɨˉ kyäähˇ Jmɨˉlleˇ Naˉjngɨɨˈ kihˈ
Dio.”
34 Läˆjäˉ gaˆjëënˈ hiˆ jmeenˆ juˈdsooˇ kiyhˈ,
hi̱ˉ heˇ heˇ Joo̱ˇ Dio —gaˆjähˇ Jwäänˇ.

Toˉnëˇ discípulo kyäänˈ Jesús

35 Maˇ gaˆjnäˈ jyohˇ jmɨɨˇ, koo̱ˉ kaˉläh ˇ maˇ
chehˈ Jwäänˇ kyäähˇ u̱u̱ˈ hi̱ˉ maˇ jmeeˆ ko̱ˉjøhˇ
kyäayhˇ.
36 Maˇ gaˆjëëyˈ Jesús maˇ ngëyˆ jeeˇ jäˉ,
mahˈ gaˆjäyhˇ:
—Jëë` daˇ, hi̱ˉ naˉ heˇ Borrego mähˈ kyäaˈ
Dio.
37 Maˇ gaˆnuuˇ läˆu̱u̱ˇ hi̱ˉ maˇ gaˆnääˇ
ko̱ˉjøhˇ kyäähˇ Jwäänˇ heˉ gaˆhlëëyhˇ läˆja̱ˉ,
gaˆnäayˈ kyäähˇ Jesús baˇ.
38 Maˇ gaˆjee̱hˉ Jesús hñɨɨˇ, gaˆjëëyˈ chäaˈ
hi̱ˉ heˇ kaahˇ kiyhˈ, mahˈ gaˆsɨɨyhˆ:
—¿Heeˉ naˉ hnoohˇ hnäh ˇ?
Mahˈ gaˆjäh ˇ dsaˉ heˇ:
—¿Haˉ ñehˇ hneˉ Rabí, heˉ laˉ hnøøˈ jähˆ
Taˉjwohˈ?
39 —Yaˉnääˇ hnäh ˇ jäˉ mahˈ yaˉjëë` —
gaˆjäh ˇ Jesús sɨɨyhˆ.
Gaˆnääyˈ mahˈ naˇjëëyˉ haˉ maˇ gyayˈ. Jeeˇ
jäˉ gaˆjäyˇ kyäähˇ jmɨɨˇ jäˉ. Horˆ jäˉ, maˉtëˇ
koˉhi̱ˇ gyaˈ.
40 Jäänˉ jeeˇ läˆu̱u̱ˇ, hi̱ˉ gaˆnuuˇ kihˈ Jwäänˇ
hihˈ gaˆjmeeˇ koˉjøhˇ kyäähˇ Jesús, chee̱ˉ
Andreˇ øøhˇ Simón Peeˇ.
41 Heˉ gaˆjmeeyˇ toˉnëˇ, naˇhnääyhˉ øøyhˇ
Simón mahˈ gaˆsɨɨyhˆ:
—Maˉjee̱ˈ jnäähˈ Mesía —heˉ hnøøˈ jähˆ
Cristo.
42 Läˆchähˇ jäˉ naˇjäääyˉ Simón chaˇnëˇ
Jesús. Maˇ gaˆjëëˈ Jesús hi̱ˉ heˇ, gaˆjäyhˇ:
—Hneˉ heˇ Simón, jooˇ Joná. Hneˉ
läˆchee̱hˉ Cefa —heˉ hnøøˈ jähˆ Peeˇ.

Jesús gaˆtëëhˈ Felipe kyäähˇ Natanael

43 Maˇ gaˆjnäˈ jyohˇ jmɨɨˇ, ngaahˈ Jesús
taˆ Galilea. Jeeˇ jäˉ gaˆjëëyˈ Felipe mahˈ
gaˆsɨɨyhˆ:
—Ñaˉ kyäähˇ jnäˇ.
44 Felipe heˇ maˇ chäänˉ Betsaida, dsaˉgooˈ
Andreˇ kyäähˇ Peeˇ kaˉläh ˇ.
45 Maˇ gaˆjee̱ˈ Felipe Natanael mahˈ
gaˆsɨɨyhˆ:
—Maˉjee̱ˈ jnäähˈ hihˈ dsaˉ hi̱ˉ gaˆsɨɨˇ Moisé
kihˈ nëˇ ley, hiˆ läˆjëëˆ hi̱ˉ gaˆngëëˈ juuˈ kihˈ
Dio gaˆsɨɨˇ kiyhˈ kaˉläh ˇ. Hi̱ˉ heˇ heˇ Jesús,
jooˇ José hi̱ˉ chäänˉ Nazaret.
46 Mahˈ gaˆjäh ˇ Natanael:
—¿Haˉ läˆ laˈ juuˈ heˉ yaˉhëëˈ jäänˉ hi̱ˉ llu̱u̱ˈ
jeeˇ jwɨɨˉ Nazaret?
—Ñaˉ mahˈ jëë` daˇ —gaˆjäh ˇ Felipe sɨɨyhˆ.
47 Maˇ gaˆjëëˈ Jesús ngooˈ yaˆjäh ˆ Natanael,
gaˆhlëëyh ˇ kiyhˈ:
—Hi̱ˉ jaˈ naˉ, hi̱ˉ naˉ baˇ heˇ dsaˉ Israel, hi̱ˉ
saˆ chaˉ niˆ miihˉ juuˈ taˉjuuˈ tuhˉdsëˈ.
48 —¿Haˉ läˆnaˉ heˉ maˉläˉkyu̱u̱hˆ jnäˇ? —
gaˆjäh ˇ Natanael sɨɨyhˆ.
—Jääˈ jäˉgaˇ hlëëhˈ Felipe hneˉ, gaˆjëënˆ
hneˉ maˉchehˈ kooˇ kihˈ chaahˈ higo —
gaˆjäh ˇ Jesús sɨɨyhˆ.
49 —Taˉjwohˈ, hneˉ heˇ läähˈ Jooˇ Dio,
hneˉ läähˈ Rey kyäaˈ dsaˉgoo˜ jneˇ —gaˆjäh ˇ
Natanael sɨɨyhˆ.
50 Mahˈ gaˆjäh ˇ Jesús kaˉläh ˇ:
—Maˉläˉdsooˇ hohˇ jnäˇ, kihˈ heˉ
maˉjwëëhnˈ hneˉ gaˆjëënˆ hneˉ kooˇ chaahˈ
higo. Pero chaˉgaˇmiihˉ heˉ jɨhˉgäänˉ jëëhˈ
naˈ taˆ chaˇnëˇ.
51 Hiˆ gaˆjäyh ˇ kaˉläh ˇ:
—Maˆraˆ juˈdsooˇ jwëëhn˜ hnäh ˇ, naˈ taˆ
chaˇnëˇ jëëhˈ hnäh ˇ gyɨɨhˈ jmɨˉgyɨɨˆ naˉnaˇ,
jëëhˈ hnäh ˇ ángele kyäaˈ Dio hi̱ˉ wɨɨˉ hi̱ˉ jñäänˉ
nëˇ kihˈ Hi̱ˉgaˆlëëˈngoˈ laˉ —gaˆjäh ˇ Jesús
sɨɨyhˆ.

2

*Läˉlaˉ gaˉlaˈ läˆ maˇ gaˉjee̱ˇ gooˉ jäänˉ dsaˉ
jeeˇ jwɨɨˉ Caná*

1 Jeeˇ gaˆtëˇ hnëˉ jmɨɨˇ, gaˆjee̱ˇ gooˉ jäänˉ
dsaˉ jeeˇ jwɨɨˉ Caná, heˉ naˉhee̱ˉ hwaˈ
Galilea. Jeeˇ jäˉ maˇ häääˇ chooˈ Jesús.
2 Jesús hiˆ jnäähˈ discípulo kyäayˈ gaˆtëëyhˈ
jnäähˈ jeeˇ tëˉ jmɨɨˇ kaˉläh ˇ.
3 Maˇ saˆ gaˆlëëˈ jmɨhˈ mɨˈjëhˈ maˉäääˉ heˉ
maˇ hihˉ dsaˉ, gaˆjäh ˇ chooˈ Jesús sɨɨyhˆ:
—Maˉdsaˈ goˉteˉ jmɨhˈ mɨˈjëhˈ kihˈ dsaˆ.
4 Mahˈ gaˆjee̱hˉ Jesús juuˈ kiyhˈ:
—¿Heˉlaˈ jwɨɨhˇ jnäˇ läˆnaˉ? Saˆ gaˇ maˉtëˇ
horˆ kinˆ.
5 Mahˈ gaˆjäh ˇ chooyˈ sɨɨyhˆ hi̱ˉ maˇ tääh ˇ
kwaˆ beˇ jeeˇ jäˉ:
—Jmeeˇ hnäh ˇ läˆjëˆ heˉ sɨɨyhˆ hnäh ˇ.
6 Maˇ tøøˇ jeeˇ jäˉ, jñɨɨˇ mɨˈhyaˉ kaahˇ heˉ
maˇ laˈ kyäahˇ ku̱u̱ˇ jeeˇ maˇ chihˉ dsaˉ judiu
jmɨɨˉ heˉ maˇ jmeeˆ jäyˆ naˉjngëëyˈ chaˇnëˇ
Dio. Läˆkoo̱ˉ mɨˈhyaˉ jäˉ, maˇ hiihˉ koo̱ˉ
hñaˉlooˇ hihˆ jmɨɨˉ.
7 Mahˈ gaˆjäh ˇ Jesús sɨɨhˆ dsaˉ hi̱ˉ maˇ tääh ˇ
kwaˆ beˇ jeeˇ jäˉ:
—Kääh ˇ jmɨɨˉ nehˆ läˆjëˆ mɨˈhyaˉ naˉ.
Mahˈ gaˆjmeeyˇ naˉkähˈ naˉdsëhˆ läˆjëˆ
mɨˈhyaˉ jäˉ.
8 Jäˉgaˇ gaˆjäh ˇ Jesús sɨɨhˆ dsaˉ heˇ:
—Naˈ naˆ, kyeˉ miihˉ mahˈ goˉkwëëh`
dsaˉjɨɨˇ jmɨɨˇ.
Hiˆ läˆjäˉ gaˆjmeeyˇ.
9 Hihˈ dsaˉjɨɨˇ jmɨɨˇ heˇ, gaˆjëëyˈ cheˇ llu̱ˈ
jmɨɨˉ heˉ maˉlaˈ jmɨhˈ mɨˈjëhˈ. Niˆ saˆ ñeyˉ

ha¯ ta˗ ja4 he¯ ja¯, ma˗la˗ hi¯ ma´ kwa˗ be´
hi¯ ga˗hwëë' jmii¯ ja¯ba´ ñe¯. Mah' ga˗tëë'
juu´ jmii´ kih' hi¯ dsa¯jee´ goo¯,
10 mah4 ga˗siiyh˗:
—Ga˗lä˗jëë¯ dsa¯ kwëëh˜ to¯në´ jmih' mi
'jëh4 llu4. Ma¯la˗ ma¯hiyh˗ cha¯miih¯, ja¯ga´
kwëëyh' jmih' mi'jëh4 he¯ hwaa4 ga´ miih¯.
Pero hne¯ ma¯na¯hØØh¯ jmih' mi 'jëh4 llu4
mah4 kwëëyh' jee´ llaa˗ ga´.
11 Jee´ jwii¯ Caná he¯ na¯hee¯ hwa4 Galilea
ba´ ga˗jmee´ Jesús to¯në´ he¯ juh¯gaa¯ ja¯.
Jee´ lä˗ja¯ ga¯mi˗jnääy¯ hñiiy´ ha¯ koo¯ jØØh'
laay4, hi˗ lä˗jëë¯ jnääh ' discípulo kyaay4,
cha¯ga´miih¯ ga˗lä˗dsoo´ dsë¯ jnääh' kiyh4.
12 Ma¯ngëë´ he¯ ja¯, ngaayh4 ta˗ Capernaum, kyaah´ chooy' kyaah´ ØØyh˗ hi˗ jnääh
' discípulo kyaay4. Jee´ ja¯ ga˗tooh` jnääh4
cha¯miih¯ jmii´.

Jesús ga¯hwëë' dsa¯ hi¯ ma´ tääh´ hnii˗ jee´ ma´ chih' gwah˗
(Mt. 21:12-13; Mr. 11:15-18; Lc. 19:45-46)

13 Ma¯ngoo4 ma¯ya¯jäh˗ jmii´ he¯ kuh¯
dsa¯ judiu borrego mäh4, he¯ja¯ ngoo4 Jesús
ta˗ Jerusalén.
14 Jee´ chih' gwah˗ juuh˗, jee´ ja¯ ga˗jëëy4
dsa¯ hi¯ ma´ hnëë˜ kya´, hi¯ ma´ hnëë˜ borrego, hi¯ ma´ hnëë˜ juu¯, kyaah´ hi¯ ma´
tääh´ mi¯sii4 kuu´ kih' dsa˗.
15 Ga˗jmeey´ koo¯ si´hnii`. Kyaah´ he¯ ja¯,
ga˗hëëy4 kih' lä˗jëë˗ hi¯ ma´ tääh´ jee´ chih'
gwah˗ ja¯, hi¯ ga¯ borrego, hi¯ ga¯ kya´,
hi¯ ga¯ hi¯ mi¯sii4 kuu´. Ga˗këyh4 ga˗lä˗jë˗
na´mes˜, ga˗saa4 ga˗jaay4 kuu´ kih' hi¯ he´.
16 Hi¯ ma´ tääh´ hnëë˜ juu¯ he´ ga˗siiyh˗:
—Hwëë` lä˗jë˗ he¯ na¯ jee´ la¯. Ta˗ jmee¯
hnäh´ je´hmooh´ hne4 kih' Tää` kyaan˗.
17 Ja¯ga´ ga˗lä˗dsooh˗ dsë¯ jnääh' discípulo
kyaay4 lä˗koo¯ na¯sii¯ juu' kih4 Dio: "Ngoo4
dsa¯llaan˗ kih4 he¯ kyen´ cha¯miih¯
huu´dsë¯ kih4 hne4 kyah4."
18 Dsa¯ hi¯ tääh´ në´ kih' judiu ga˗ngii´ juu'
kih4 Jesús:
—¿Hee¯ koo¯ lii˜ jmeeh', mah4 jëë´ jnääh4
he¯ na¯ngëh' jwë' he¯ jmeeh¯ lä˗jë˗ he¯ na¯?
—ga˗jäyh´ siiyh˗ Jesús.
19 —Hla4 hnäh´ gwah˗ la¯ mah4 kyaah´ hnë¯
jmii´ ba´ choohn´ —ga˗jäh´ Jesús siiyh˗.
20 Lä˗chah´ ja¯ ga˗jäh´ dsa¯ hi¯ tääh´ në´
he´ siiyh˗:
—Kyaah´ to'loo4 jñii´ ji¯ñe¯ ga˗jmee´ dsa¯
gwah˗ la¯. ¿Ha¯ lä˗ja¯ jwah´ hne¯, kyaah´
hnë¯ jmii´ ba´ choohn´?
21 Pero ja˗ kih4 gwah˗ he¯ ga˗hlëëyh´ lä˗ja¯,
he¯ ma´ hlëëyh˗ kih4 jmi¯ngo4 kiyh4 ba´ ja¯.
22 He¯ja¯ ma¯ngëë´ ma¯lä˗jiih` Jesús,
ga˗lä˗dsooh˜ dsë¯ jnääh ' discípulo kyaay4
he¯ ga˗hlëëyh´ ja¯, hi˗ cha¯ga´miih¯
ga˗lä˗dsoo´ dsë¯ jnääh' lä˗koo¯ na¯sii¯ juu'
kih4 Dio, hi˗ ga˗lä˗dsoo´ dsë¯ jnääh' lä˗koo¯
ga˗hlëëh´ Jesús ka¯läh´.

Lä˗jë˗ huu´dsë¯ he¯ ma´ jmee˗ dsa¯ ma´ kyuuh¯ ba´ Jesús
23 Ta´koo¯ jiih' ma´ të¯ jmii´ he¯ kuh¯ dsa¯
borrego mäh4 jee´ jwii¯ Jerusalén, jwëë´ dsa¯
ga˗heeh¯ juu' kih4 Jesús ma´ ga˗jëëy4 lä˗jë˗
he¯ juh¯gaa¯ he¯ ma´ jmeey˗.
24 Pero hñii´ Jesús, sa˗ ga˗lä˗cha˗ o¯jØh˗
dsë¯ kiyh4 kyaah´ dsa¯ he´, jëëh´ ma´ kyuu˗
bih4 ga˗lä˗jëë˗ dsa¯.
25 Sa˗ ma´ jmee˗ bii4 kiyh4, he¯ ma´ jmeeh'
dsa¯ juu' ha¯ lä˗ la4 kih4 dsa¯kyaayh´, jëëh´
ñey¯ ba´ ha¯ lä˗ la4 tuh¯dsë' lä˗jaa¯ lä˗jaa¯
dsa¯.

3

Ta˗la˗ hwë' ba´ ñee´ Nicodemo na´jëëy¯ Jesús
1 Ma´ chaa¯ jaa¯ dsa¯ñuuh¯ jee´ kih'
fariseo hi¯ ma´ chee¯ Nicodemo, ma´ laa '
jaa¯ dsa¯ hi¯ kye¯ në´ kih' dsa¯ judiu.
2 Ta˗la˗ hwë' ba´ ñee´ dsa¯ñuuh¯ he´
na´jëëy¯ Jesús mah4 ga˗siiyh˗:
—Ta¯jwoh4, ñe´ jnääh4, ga˗chee4 Dio hne¯,
laah4 jaa¯ ta¯jwoh4. Jëëh´ ni˗ jaa¯ sa˗ lih˗
jmee4 lä˗jë˗ he¯ juh¯gaa¯ he¯ jmeeh¯ hne¯
wa´ra¯ jäh´ kih4 sa˗ kyaah´ Dio hne¯ —ga˗jäh´
Nicodemo siiyh˗.
3 —Ma˗ra˗ ju'dsoo´ jwëëhn˜ hne¯, hi¯ sa˗
lä˗chaa¯ ka¯läh´ lä˗hmëë´, sa˗ tëëy4 jëëy4 jee´
jmee¯ Dio hih˗ —ga˗jäh´ Jesús siiyh˗.
4 —¿Ha¯ lä˗ja¯ lä˗chaa¯ ka¯läh´ jaa¯ dsa¯
ga´ ma¯gyuh¯? ¿Che´ le´ dsa¯heey4 jee´ ma´
hääy´ mah4 lä˗chaay¯ lä¯hmëë´? —ga˗jäh´
Nicodemo siiyh˗.
5 Koo¯ ka¯läh´ ga˗jäh´ Jesús:
—Ma˗ra˗ ju'dsoo´ jwëëhn˜ hne¯, hi¯ sa˗
lä˗chaa¯ kyaah´ jmii¯ hi˗ kyaah´ jmi¯lle´, sa˗
tëëy4 dsa¯hey´ jee´ jmee˗ Dio hih˗.
6 Hih4 dsa¯lä¯chaa¯ kih4 ngo4, ngo4 ba´
laay4. Hi˗ hih4 dsa¯lä¯chaa¯ kyaah´ jmi¯lle´,
laay4 jmi¯lle´ ba´.
7 Ta˗ jmee¯ dsaa˗ hoh´ he¯ ma¯jwëëhn4
hne¯, jmee˗ bii4 lä˗chaah¯ hnäh´ ka¯läh´
lä˗hmëë´.
8 Lle´ gwa´ hi˗ dsoo˜ ha¯ jee´ hnØØ'. Ma˗ke˗
nuuh¯ hii´ lle´, sa˗ ñeh´ ha¯ ta˗ gwa´ ni˗
ha¯ ta˗ dsoo˜. Lä˗ja¯ la4 kih4 lä˗jëë˗ hi¯
dsa¯lä¯chaa¯ kyaah´ Jmi¯lle´ kih4 Dio —
ga˗jäh´ Jesús siiyh˗.
9 —¿Ha¯ lä˗ la4 juu' na¯? —ga˗jäh´
Nicodemo siiyh˗.
10 Mah4 ga˗jeeh¯ Jesús juu' kiyh4, ga˗siiyh˗:
—¿Ja4 ta¯jwoh4 kyaa4 dsa¯ Israel laah4 mah4
sa˗ kyuuh¯ he¯ la¯?
11 Ma˗ra˗ ju'dsoo´ jwëëhn˜ hne¯, he¯
ma¯kyuuh¯ jnääh', he¯ ja¯ ba´ hlëëh´ jnääh4.
Hi˗ he¯ ma¯jëë´ jnääh4, he¯ ja¯ ba´ jmee¯
jnääh' dsoo´. Pero hnäh´ sa˗ heeh´ hnäh´ he¯
hlëëh´ jnääh4.
12 Wa´ra¯ ga˗hlëëhn` hnäh´ lä˗koo¯ la4
he¯ cha¯ hwa4 la¯, sa˗ jmeeh¯ hnäh´ dsoo´.
Ha¯ ba´ lä˗ jmeeh' hnäh´ dsoo´ cher´mah4

ga˜hlëëhn` hnäh´ lä˜koo˜ la¹ he˜ cha˜ gyuuh¹ jmi˜gyuu˜.
13 'Sa˜ chaa˜ ga´ jñah´ hi˜ ga˜wii¹ gyuuh¹ jmi˜gyuu˜, ma˜la˜ hi˜ ga˜jñaa¹ gyuuh¹ ba´. Hi˜ he´ he´ Hi˜ga˜lëë¹ngo¹ la˜ hi˜ gya¹ gyuuh¹ jmi˜gyuu˜.
14 Ja˜ba´ lä˜koo˜ ga˜chaa¹ Moisé miih˜ ta˜ gyuuh¹ jee´ ma´ la¹ hwa¹ kii˜ ja˜, ja˜ba´ lä˜ja˜ jmee˜ bii¹ chaa¹ dsa˜ gyuuh¹ Hi˜ga˜lëë¹ngo¹ la˜.
15 Mah¹ lä˜ja˜ lä˜jëë˜ hi˜ jmee¹ dsoo´ dsë¹ kiyh¹ sa˜ heey´, lä˜chaay˜ tää´ ga˜lä˜jë˜ joh´ jmii´ cha˜ ba´.

Cha˜miih˜ hnää¹ Dio lä˜jëë˜ dsa˜ jmi˜gyuu˜

16 'Jëëh´ cha˜miih˜ hnää¹ Dio lä˜jëë˜ dsa˜ jmi˜gyuu˜, he˜ja˜ ga˜kwaay¹ gyuu˜ koo˜ mëë¹ kyaay¹, mah¹ lä˜ja˜ lä˜jëë˜ hi˜ jmee¹ dsoo´ dsë¹ kiyh¹ sa˜ heey´, lä˜chaay˜ ga˜lä˜jë˜ joh´ jmii´ cha˜ ba´.
17 Jëëh´ sa˜ ga˜chee¹ Dio joo´ jmi˜gyuu˜ la˜ mah¹ taayh˜ dsa˜ dso´jwii´. Ga˜chee¹ mah¹ ta˜la˜ kiyh¹ lääy¹ dsa˜ jmi˜gyuu˜ ba´.
18 'Hi˜ jmee˜ dsoo´ dsë¹ kiyh¹ sa˜ cha˜ ni˜ miih˜ dso´jwii´ në´ kiyh¹. Pero hi˜ sa˜ jmee˜ dsoo´ dsë¹ kiyh¹ ma˜cha˜ dso´jwii´ në´ kiyh¹, jëëh´ sa˜ dsoo´ dsëy¹ kih¹ gyuu˜ koo˜ mëë¹ kyaa¹ Dio.
19 Lä˜la˜ ba´ la¹ he˜ ja¹ dso´jwii´ në´ kih¹ dsa˜. Ja¹ ba´ wa´je˜ hwa¹ la˜ pero ga˜lä˜hnøø¹ gyih¹ jee´ na˜hoo˜ lä˜koh´ ga´ wa´je˜, jëëh´ lä˜jë˜ he˜ jmeey˜, he˜ hliih¹ jmah¹ ba´.
20 Jëëh´ lä˜jëë˜ hi˜ jmee˜ he˜ hliih¹ na˜høøyh´ kih¹ wa´je˜, sa˜ hnøøy¹ ya˜nääy´ jee´ jnä´ wa´je˜ mah¹ sa˜ lä˜jnä´ he˜ jmeey˜.
21 Pero hi˜ tääh´ jmee˜ lä˜ hnøø¹ ju¹dsoo´, hi˜ he´ ba´ go˜nää´ jee´ jnä´ wa´je˜ mah¹ lä˜ja˜ lä˜jnä´ la¹ kyaah´ be´ kih¹ Dio lä˜jë˜ he˜ jmeey˜ —ga˜jäh´ Jesús siiyh˜ Nicodemo.

Koo˜ ka˜läh´ ga˜løø¹ Jwaa˜ hi˜ ma´ choo˜ jmii˜ hlëëh˜ kih¹ Jesús

22 Ma˜ngëë´ he˜ ja˜, ngoo¹ Jesús ta˜ hwa¹ Judea, hi˜ jnääh ' discípulo ga˜nøø¹ jnääh ' kyaayh´. Jee´ ja˜ ga˜jä´ jnääh¹ kyaayh´ miih˜ jmii´ hi˜ ma´ chaay˜ dsa˜ jmii˜.
23 Jwaa˜ ka˜läh´ ma´ chaa˜ dsa˜ jmii˜ jee´ jwii˜ Enón, koo´ Salim, jëëh´ jee´ ja˜ cha˜ cha˜miih˜ jmii˜. Jee´ ja˜ ma´ dsa˜nää¹ dsa˜ mah¹ ma´ saay˜ jmii˜.
24 Jmii´ ja˜, sa˜ ga´ ma˜taah˜ dsa˜ Jwaa˜ neh˜ñe¹.
25 He˜ja˜ ko˜llaa´ discípulo kyaa¹ Jwaa˜ ga˜taayh` ti˜chooy˜ juu¹ kyaah´ dsa˜ judiu ha˜ lä˜ jmee¹ dsa˜ mah¹ jäy¹ na˜jngëëy ' cha´në´ Dio.
26 Mah¹ na´nääy ' jee´ cheh¹ Jwaa˜ na´chiiyh´:
—Ta˜jwoh¹, hi˜ ma´ gya¹ kyaah´ hne˜ ta˜ hngaah` ko˜taa˜ kih¹ jmii˜ Jordán, hi˜ ga˜kwah´ ju¹dsoo´ kih¹ he´, na¹ chaay˜ dsa˜ jmii˜. Ga˜lä˜jëë˜ ba´ dsa˜ dsa˜nää¹ kyaayh´.
27 Mah¹ ga˜jäh´ Jwaa˜ siiyh˜:
—Sa˜ le´ hyoh˜ dsa˜ ni˜ miih˜, wa´ra˜ jäh´ kih¹ sa˜ ga˜hyoyh¹ kih¹ Dio.
28 ¿Ja¹ he´ ba´ hnäh´ ga˜nuuh˜ hnäh´ kin˜ he˜ ga˜jwahn¹?: "Ja˜ he´ jnä´ laan¹ Cristo. Laan¹ jaa˜ hi˜ ga˜chee¹ Dio jää¹ mah¹ hlëëhn´ kiyh¹."
29 Dsa˜më´ hi˜ dsa˜jee´ goo˜ laay¹ kyaa¹ dsa˜ñuuh˜ hi˜ jee´ goo˜ kyaayh´. Pero ome˜ kyaa¹ dsa˜ñuuh˜ he´ hi˜ cheh¹ koo´ kiyh¹ chaay˜ llu¹ kyaah´ koo˜ nuuy¹ hlëëh¹ dsa˜ñuuh˜ he´. Lä˜ja˜ la¹ ki˜ jnä´ ka˜läh´, ma˜jëë´ dsën˜ go˜te˜ na¹ he˜ ma˜ja˜ Cristo.
30 Jmee˜ bii¹ juuh¹ ta´ kiyh¹ mah¹ lä˜ja˜ lä˜hwaa¹ ta´ kin˜.

Hi˜ ja¹ gyuuh¹ jmi˜gyuu˜ kye˜ në´ kih¹ jee´ lä˜jëë˜

31 Hi˜ ja¹ gyuuh¹ kye˜ në´ kih¹ jee´ lä˜jëë˜. Pero hi˜ chaa˜ hwa¹ la˜, hwa¹ la˜ ba´ na´jnääy´, hi˜ hlëëyh˜ kih¹ he˜ cha˜ hwa¹ la˜ ba´. Hi˜ ja¹ gyuuh¹ jmi˜gyuu˜ kye˜ në´ kih¹ jee´ lä˜jëë˜.
32 He˜ ma˜jëëy˜ he˜ ma˜nuuy´, he˜ ja˜ ba´ hlëëyh˜, pero ni˜ jaa˜ sa˜ heeh˜ juu¹ he˜ kway˜.
33 Hi˜ heeh˜ juu¹ he˜ kway˜, hi˜ he´ jmee˜ bih¹ dsoo´ juu¹ kih¹ Dio.
34 Jëëh´ hi˜ ga˜chee¹ Dio, hlëëyh˜ juu¹ kih¹ Dio ba´. Hi˜ ja˜ kyaah´ hih˜ kwa˜ Dio jmi˜lle´ kih¹.
35 Jëëh´, Tää` hnääy¹ ba´ Jooy´. Hi˜ ga˜tooyh˜ goo˜ Jooy´ lä˜jë˜ he˜ ga´ cha˜.
36 Hi˜ jmee˜ dsoo´ dsë¹ kih¹ Joo´ Dio lä˜ ma˜chaay˜ ja˜ba´. Pero hi˜ sa˜ jmee˜ dsoo´ dsë¹ kih¹ Joo´ Dio sa˜ jëëy¹ jee´ jmee˜ Dio hih˜. He˜ wii´ he˜ na¹ ga´ chee¹ Dio, he˜ ja˜ ba´ jä˜ në´ kiyh¹.

4

Jaa˜ dsa˜më´ hi˜ chaa˜ hwa¹ Samária ga˜hlëëh´ kyaah´ Jesús

1 Ga˜nuu´ dsa˜ fariseo hlëëh˜ dsa˜ kih¹ Jesús, ma´ jäyh´ jwëë´ ga´ dsa˜ jää˜ Jesús hi˜ jwëë´ ga´ dsa˜ chaay˜ jmii˜ lä˜koh´ ga´ Jwaa˜.
Hi˜ ga˜lä˜ñe˜ Dsa˜jøøh¹ jnän` he˜ ga˜nuu´ dsa˜ fariseo juu¹ ja˜.
2 (Ma˜ke˜ ja˜ he´ hñii´ Jesús hi˜ ma´ choo˜ jmii˜. Jnääh ' discípulo ba´ hi˜ ma´ choo˜ jmii˜.)
3 He˜ja˜ ya˜hëë¹ Jesús hwa¹ Judea ja˜ mah¹ ngaayh¹ ta˜ Galilea ka˜läh´.
4 Ga˜jmee´ bii¹ kiyh¹ ngooy¹ ta˜ hwa¹ kih¹ Samária.
5 Ga˜tëëy´ koo˜ jee´ jwii˜ kih¹ Samária he˜ ma´ chee˜ Sicar, jäh˜ kih¹ hwa¹ he˜ ga˜kwëëh¹ Jacob jooy´ José.
6 Jee´ ja˜ ma´ chih¹ koo˜ jmi˜too˜ he˜ ga˜jmee´ Jacob. Ga˜hwaa´ Jesús jee´ hääy´ jwë¹ mah¹ ga˜gyay˜ ga˜teeyh˜ dsëy¹ koo´ jmi˜too˜ ja˜. Hor˜ ja˜ ma˜ngoo¹ ga˜të´ lla¹hyoo˜.

7 Ja¹ jąą⁻ dsa⁻mëˊ hi⁻ chąą⁻ Samária, ya⁺kyęˊ jmii⁻. Mah¹ ga⁺jäh´ Jesús siiyh⁺:
—Kwëëh`jnäˊ miih⁻ jmii⁻ kyah¹ huhn`.
8 (Jnääh¹ discípulo kyąąy¹ naˊnøø¹ jnääh¹ ta⁺ jeeˊ jwii⁻ naˊläˊ jnääh¹ he⁻ ga⁺kihˊ jnääh¹.)
9 Hi⁺ dsa⁻mëˊ hi⁻ maˊ chąą⁻ Samária heˊ ga⁺siiyh⁺ Jesús:
—¿Ha⁻ lä⁺ja⁻ hne⁻ hi⁻ ląą¹ dsa⁻ judiu ngiih´ jmii⁻ kin⁺ mah¹ huh¹, jnäˊ hi⁻ ląą¹ dsa⁻ chąą⁻ Samária?
(Jëëhˊ, dsa⁻ judiu sa⁺ jwąyh´ kyąąh´ dsa⁻ samaritano.)
10 Mah¹ ga⁺jäh´ Jesús siiyh⁺:
—Waˊra⁻ jäh´ kih¹ ñehˊ hee⁻ na⁻ he⁻ laˊ kwa⁺ Dio, hi⁺ hii⁻ na⁻ hi⁻ ngii⁺ jmii⁻ kyah¹ mah¹ hiyh¹, hne⁻ baˊ ngiihˊ kiyh¹ jmii⁻ he⁻ huh¹ hi⁺ hñiiyˊ kwëëyh¹ hne⁻ jmii⁻ jiih⁺.
11 Mah¹ ga⁺jäh´ dsa⁻mëˊ heˊ kaˊläh´:
—¿Ha⁻ lä⁺ jmeeh¹ Dsa⁻jøøh¹ kyąąn⁺? Sa⁺ cha⁻ ni⁺ miih⁻ he⁻ kyęh´ he⁻ kyąąh´ chooh´ jmii⁻, hi⁺ juuh⁻ jwërte jmi⁻too⁻ la⁻. ¿Ha⁻ baˊ ta⁺ haaˊ jmii⁻ jiih⁺ ja⁻ he⁻ kwah¹?
12 ¿Cheˊ jøøh¹ gaˊ hne⁻ lä⁺kohˊ gaˊ Jacob dsa⁻ ma⁻gyuh⁻ kyąą¹ jnääh¹, hi⁻ ga⁺kwëëh¹ jnääh¹ jmi⁻too⁻ la⁻? Jeeˊ la⁻ ga⁺hiyh¹ kyąąh´ jooy´ hi⁺ kyąąh´ läˊjëë⁺ jahˊ kyąąy¹ ka⁻läh´.
13 Mah¹ ga⁻jęęh⁻ Jesús juu¹ kih¹ dsa⁻mëˊ heˊ:
—Waˊ hi⁻ cha⁻ hi⁻, hi⁻ hih¹ jmii⁻ he⁻ haaˊ la⁻, koo⁻ ka⁻läh´ jä⁺ läˊkii⁻ dsëy¹.
14 Pero hi⁻ hih¹ jmii⁻ he⁻ kwa`jnäˊ, jih´koh´ jih´lih´ sa⁺ jä⁺ läˊkii⁻ dsëy¹. Jmii⁻ he⁻ kwa`jnäˊ, he⁻ ja⁻ hya⁺ läˊ ma⁻hya⁻ ja⁻baˊ neh⁺ tuh⁻dsëy¹ he⁻ jmee⁺ chąąy⁻ tąąˊ.
15 Mah¹ ga⁺jäh´ dsa⁻mëˊ heˊ siiyh⁺:
—Kwëëh`jnäˊ jmii⁻ ja⁻, Dsa⁻jøøh¹ kyąąn⁺, mah¹ sa⁺ jä⁺ läˊkii⁻ dsën⁺. Lä⁺ja⁻ mo⁺so⁺ jän⁻ jeeˊ la⁻ yaˊkyęn¹ jmii⁻ —ga⁺jäh´ dsa⁻mëˊ heˊ.
16 Mah¹ ga⁺jäh´ Jesús siiyh⁺:
—Gwąąh⁻ mah¹ go⁻kyąą⁺ dsa⁻ñuuh⁻ kyąąh¹ ta⁺ la⁺.
17 —Sa⁺ chąą⁻ dsa⁻ñuuh⁻ kyąąn⁺ —ga⁺jäh´ dsa⁻mëˊ heˊ siiyh⁺.
—Ja⁻baˊ dsooˊ heˊ ma⁻jäh´, sa⁺ chąą⁻ dsa⁻ñuuh⁻ kyąąh¹.
18 Jëëhˊ hñąąˊ dsa⁻ñuuh⁻ hi⁻ ma⁻läˊkyąąh`, hih¹ hi⁻ kyąąh´ na¹, ja⁻ heˊ dsa⁻ñuuh⁻ kyąąh¹ heˊ. He⁻ dsooˊ na⁻ ma⁻jäh´ —ga⁺jäh´ Jesús siiyh⁺.
19 —Dsa⁻jøøh¹ kyąąn⁺, go⁻ hi⁻ ngëë⁻ juu¹ kih¹ Dio baˊ hne⁻ ląąn⁺.
20 Lä⁺jëë⁺ dsa⁻ ma⁻gyuh⁻ kyąą¹ jnääh ¹ dsa⁻ samaritano ga⁺hnaayh⁻ Dio jeeˊ chih¹ mohˊ la⁻, mah¹ hnäh´ dsa⁻ judiu jwah´ hnäh´, jwii⁻ Jerusalén baˊ jeeˊ hnäähn´ Dio —ga⁺jäh´ dsa⁻mëˊ heˊ siiyh⁺.
21 —Dsa⁻mëˊ, jmeeˊ dsooˊ he⁻ jwahn⁺ la⁻. Lloo⁻ koo⁻ jmii´, ni⁺ mohˊ la⁻ ni⁺ jwii⁻ Jerusalén sa⁺ hnaah¹ hnäh´ Tää`.
22 Sa⁺ kyuuh⁻ hnäh´ hii⁻ na⁻ hnaah⁺ hnäh´. Pero jnääh¹ dsa⁻ judiu, kyuu⁻ baˊ jnääh¹, hii⁻ na⁻ hi⁻ hnääh⁺ jnääh¹, jëëhˊ ta⁺la⁺ kih¹ dsa⁻ judiu baˊ ja¹ he⁻ dsa⁻läąˊ dsa⁻.
23 Jä⁺ koo⁻ hor⁻, hi⁺ hor⁻ ja⁻ la¹ na¹ ga⁻juh⁻. Hi⁻ dsooˊ hnaah⁺ Tää`, hnaayh⁻ lä⁺ hnøø¹ Jmi⁻lleˊ Na⁻jngii¹ hi⁺ kyąąh´ ju¹dsooˊ ka⁻läh´. Jëëhˊ Tää`hnääy¹ dsa⁻ hi⁻ hnaayh⁻ lä⁺ja⁻.
24 Jmi⁻lleˊ baˊ ląą ¹ Dio. Lä⁺jëë⁺ hi⁻ hnaayh⁻, jmee⁺ bii¹ kiyh¹ hnaayh⁻ kyąąh´ jmi⁻lleˊ hi⁻ kyąąh´ ju¹dsooˊ —ga⁺jäh´ Jesús siiyh⁺.
25 —Jnäˊ man⁺ he⁻ jä⁺ hi⁻ jäyhˊ Mesía kih¹, hi⁻ jäh´ dsa⁻ chęę⁻ Cristo. Waˊra⁻ jay¹, hi⁻ heˊ mi⁻jnää⁺ ha⁻ lä⁻ la¹ lä⁺jë⁻ juu¹ la⁻ —ga⁺jäh´ dsa⁻mëˊ heˊ siiyh⁺.
26 Mah¹ ga⁺jäh´ Jesús:
—Hi⁻ heˊ heˊ jnäˊ hi⁻ hlëëh⁺ kyąąh´ hne⁻.
27 Hor⁻ ja⁻ ya⁻nøø`jnääh¹ discípulo kyąąy¹. Peer⁺ ga⁻läˊdsąą⁻ dsë⁻ jnääh ¹ maˊ ga⁻jëëˊ jnääh¹ lla⁺ Jesús juu¹ kyąąh´ jąą⁻ dsa⁻mëˊ. Pero ni⁺ jąą⁻ sa⁺ ga⁺tuu⁻ dsë¹ maˊ ngii¹ juu¹ hee⁻ juu¹ ja⁻ maˊ llay⁺, hi⁺ he⁻la¹ maˊ hlëëyh⁺ kyąąh´ dsa⁻mëˊ heˊ.
28 Jeeˊ ja⁻ ga⁺chih´ dsa⁻mëˊ mi¹dsuuˊ kiyh¹ mah¹ ngaayh¹ ta⁺ jeeˊ jwii⁻, naˊchiiyh´läˊjëë⁺ dsa⁻:
29 —Ma⁺nøøn¹ ma⁺jëën´ jąą⁻ dsa⁻ñuuh⁻ hi⁻ ma⁻siih⁺ jnäˊ läˊjë⁺ go⁻te¹ he⁻ ma⁻jmeen¹. ¿Cheˊ ja⁻ hi⁻ heˊ oo⁺ Cristo hi⁻ hiiˊ juu¹ kih¹?
30 Lä⁺chąhˊ ja⁻ ga⁺hwëë⁻ dsa⁻ hi⁻ maˊ chąą⁻ jeeˊ jwii⁻ ja⁻, naˊnääy¹ naˊjëëy⁻.
31 Taˊko⁻jiih¹ ja⁻ maˊ chuu⁻ jnääh¹ kyąąyh´:
—Ta⁻jwoh¹, kuh⁻hih´.
32 Mah¹ ga⁺siiyh⁺ jnääh¹:
—Cha⁻ baˊ he⁻ kuhn`he⁻ sa⁺ kyuuh⁻ hnäh´.
33 He⁻ja⁻ ga⁺ngii´ jnääh¹ juu¹ kih¹ dsa⁻kyąąh´ jnääh¹:
—¿Cheˊ chąą⁻ jąą⁻ hi⁻ ma⁻ja⁻ hi⁻ ma⁻ya⁻ka⁺ he⁻ kuyh⁺?
34 Mah¹ ga⁺jäh´ Jesús siiyh⁺ ka⁻läh´:
—He⁻ jmeen`läˊ hnøø¹ hi⁻ ga⁺chęę¹ jnäˊ mah¹ miˊhñaan¹ taˊ kiyh¹, he⁻ ja⁻ baˊ ma¹ he⁻ jmee⁺ dsa⁻këën¹.
35 ¿Ja ¹ jwahˊ hnäh´, hnøø¹ gaˊ kyęˊ sih⁻ mah¹ chooh¹ dsa⁻ taˊ kih¹? Pero jnäˊ jwahn⁺, chooh´ hnäh´ nëh´ mah¹ jëë`daˊ hnäh´ läˊkąą⁻ jeeˊ tąąh´ dsa⁻ hi⁻ ląą¹ läˊkoo⁻ mi ¹ju⁻ he⁻ ma⁻ąą⁻ he⁻ ma⁻leˊ chooh¹ dsa⁻.
36 Hi⁻ chąąh⁻ dsa⁻ liyh⁺ baˊ jñeey ¹. He⁻ chąąyh⁻ dsa⁻ mah¹ chąą⁻ tąąˊ, la¹ läˊkoo⁻ he⁻ chooyh⁻ mi ¹ju⁻ mah¹ sa⁺ hęęˊ jih´koh´. Kyąąh´ läˊja⁻, ko⁻jøh´ baˊ läˊchąą⁻ llu¹ hi⁻ ga⁻jngëëˊ kyąąh´ hi⁻ ga⁻chooh¹ taˊ.
37 Heh¹ läˊ jäh´ juu¹ la⁻, la¹ ju¹dsooˊ: “Jñah´ baˊ hi⁻ jngëëˊ, hi⁺ jñah´ baˊ hi⁻ chooh⁻ taˊ.”
38 Jnäˊ ga⁺chęęn⁺ hnäh´ mah¹ chooh´ hnäh´ taˊ he⁻ sa⁺ ga⁻jñeeh´ hnäh´. Jñah´ baˊ ga⁺këëˊ taˊ kih¹, mah¹ hnäh´ ga⁺tąąh`hnäh´ jeeˊ la¹ taˊ kiyh¹ mah¹ koo⁻ chooh´ baˊ hnäh´ taˊ ja⁻ —ga⁻jäh´ Jesús siiyh⁺.
39 He⁻ja⁻ jwëëˊ samaritano, hi⁻ chąą⁻ jeeˊ jwii⁻ ja⁻ ga⁺läˊdsooˊ dsë¹ kih¹ Jesús, läˊkoo⁻

ma´ ga˜nuuy˝ juu¹ kih⁴ dsa˜më˝ hı̱˜ ga˜jäh˝:
“Lä˜jë˜ ba´ he˜ ma˜jmeen⁴ ma˜sɨɨyh˜ jnä˝.”
40 He˜ja̱˜ ya˜nää⁴ samaritano he˝ ya˜jëëy˜
Jesús mah⁴ ga˜chu̱u̱y˝ kya̱a̱yh´, ga˜sɨɨyh˜:
—Jä˝ kya̱a̱h´ jnääh⁴ jee´ la˜.
He˜ja̱˜ ga˜jäy˝ to̱¹ jmɨɨ` jee´ ja̱˜.
41 Jwëë˝ ga´ dsa˜ ga˜lä˜dsoo´ dsë⁴ ma´
ga˜nuuy˝ he˜ ma´ hlëëyh˜ ja̱˜.
42 Lä˜jëë˜ hı̱˜ he˝ ma´ sɨɨh˜ dsa˜më˝ he˝:
—Ja̱˜ ma˜la˜ juu¹ kyah⁴ hne˜ jmee˜ jnääh¹
dsoo˝, hñaa⁴ jnääh¹ ma˜nɨɨɨ´ jnääh⁴ juu¹ kiyh⁴.
Na⁴ ba´ ra´ si˜ ma˜ñe´ jnääh⁴ ma˜ra˜ ju¹dsoo´,
hı̱˜ he˝ he˝ Cristo, hı̱˜ lä̱ä̱˜ dsa˜ jmɨ˜gyɨɨɨ˜.

Ga˜mi˜hlä̱ä̱˝ Jesús chih˜ kya̱a̱⁴ ja̱a̱˜ dsa˜jø̱ø̱h¹ kya̱a̱⁴ rey

43 Ma˜ngëë˝ to̱¹ jmɨɨ` ja̱˜, ya˜hëë˜ Jesús jee´
ja̱˜, ngaayh⁴ ta˜ Galilea.
44 (Hñii´ Jesús ga˜jäh´, ja̱a̱˜ hı̱˜ ngëë˜ juu¹
kih⁴ Dio jee´ jwɨɨ˜ gooy¹ sa˜ hnää⁴ dsih´.)
45 Ma´ ga˜llaayh⁴ hwa⁴ Galilea, dsa˜ hı̱˜
ma´ cha̱a̱˜ jee´ ja̱˜ ga˜he̱e̱yh˜ bih⁴ llu¹, kih⁴
he˜ ga˜jëëy¹ he˜ jɨh˜ga̱a̱˜ he˜ ga˜jmee´ Jesús
ma´ ga˜të˝ jmɨɨ´ ku̱yh˜ borrego mäh⁴ jwɨɨ˜
Jerusalén. Jëëh´ na´nää⁴ dsa˜ he´ ka˜läh´ ma´
ga˜të˝ jmɨɨ´ ja̱˜.
46 Ko̱o̱˜ ka˜läh´ ga˜llooy⁴ jwɨɨ˜ Caná
he˜ na˜he̱e̱˜ hwa⁴ Galilea, jee´ ga˜jmeey˝
jmɨ˜dsë˜ ba´ ga˜lɨɨ⁴ jmɨh¹ mɨ¹jëh⁴. Jee´ jwɨɨ˜
Capernaum ja̱˜, ma´ cha̱a̱˜ ja̱a̱˜ dsa˜jø̱ø̱h¹
kya̱a̱⁴ rey hı̱˜ ma˜dsaah´ ja̱a̱˜ chih˜ kya̱a̱⁴.
47 Lä˜ ma´ ga˜nuu´ dsa˜jø̱ø̱h¹ he´ ya˜hëë⁴
Jesús hwa¹ Judea ja̱yh⁴ ta˜ hwa¹ Galilea,
he˜ja̱˜ ñeey´ ga˜mi˜je̱e̱y˜ mah⁴ ga˜chu̱u̱y˝
kya̱a̱h´, ga˜sɨɨyh˜:
—Man` mah⁴ mi´hlä̱ä̱⁴ chih˜ kya̱a̱n˜ hı̱˜
ma˜kya̱a̱⁴ dsa˜ju̱u̱˝.
48 He˜ja̱˜ ga˜jäh˝ Jesús sɨɨyh˜:
—Sa˜ he̱e̱h´ hnäh´ wa´ra˜ jäh´ kih⁴ sa˜
jmeen` he˜ jɨh˜ga̱a̱˜ he˜ jëëh¹ hnäh´.
49 —Dsa˜jø̱ø̱h¹ kya̱a̱n˜, ma˜nøøn¹ ga˜jɨh˜,
jä̱ä̱⁴ sa˜ ga´ ma˜ju̱u̱˜ chih˜ kya̱a̱n˜ —ga˜jäh´
dsa˜jø̱ø̱h¹ he´ sɨɨyh˜.
50 Mah⁴ ga˜jäh´ Jesús sɨɨyh˜:
—Gwa̱a̱h˜ ba´ hne˜ kyah⁴, cha̱a̱˜ ba´ chih˜
kya̱a̱h⁴.
Dsa˜jø̱ø̱h¹ he´ ga˜jmeey˝ ba´ dsoo´ dsëy⁴
ma´ ga˜jäh´ Jesús lä˜ja̱˜, mah⁴ ngaayh⁴.
51 Ni˜ sa˜ ga´ ma˜lla̱a̱yh⁴ kiyh⁴, ya˜nää⁴
dsa˜ kya̱a̱y⁴ ga˜mi˜je̱e̱y˜, mah⁴ ga˜jmeeyh⁴
juu¹, ga˜jäyh´:
—Ma˜jä⁴ ba´ kih¹ chih˜ kya̱a̱h⁴.
52 Mah⁴ ga˜ngɨɨ˜ dsa˜jø̱ø̱h¹ he´ juu¹ kih⁴ dsa˜
kya̱a̱y⁴:
—¿Hee˜ hor˜ ga˜løø⁴ cha̱a̱y˜ llu⁴?
Mah⁴ ga˜jäh´ dsa˜ kya̱a̱y⁴:
—Lloo´, ko̱˜hı̱´ gyii¹, ya˜hɨɨ⁴ llii´ kiyh⁴.
53 Mah⁴ ga˜lä˜dsooh˜ dsë⁴ jmii˜ chih˜ he´,
ja̱˜ba´ hor˜ ja̱˜ ga˜jäh´ Jesús: “Cha̱a̱˜ ba´ chih˜
kya̱a̱h⁴.” He˜ja̱˜ cha˜ga´miih˜ ga˜lä˜dsoo´
dsëy⁴ lä˜kye̱˜ hı̱˜ cha̱a̱˜ cha´neh˜ kiyh⁴.
54 Jee´ la˜ ga˜të˝ to̱¹ he˜ jɨh˜ga̱a̱˜ he˜
ga˜jmee´ Jesús, ma´ ya˜hëë̱y¹ hwa⁴ Judea
ngaayh⁴ ta˜ hwa⁴ Galilea.

5

Ga˜mi˜hlä̱ä̱˝ Jesús ja̱a̱˜ hı̱˜ sa˜ liih˜ goo˜ tɨɨ´

1 Ma˜ngëë˝ he˜ ja̱˜, ngoo¹ Jesús ta˜
Jerusalén. Ma´ja̱˜ ma´ tä̱ä̱h´ dsa˜ judiu jmɨɨ´.
2 Jee´ jwɨɨ˜ Jerusalén chih⁴ ko̱o̱˜ na´hyah˜
jee´ dsa˜ha` jmɨɨ˜, jä̱h˜ Ho´haah´ kih¹ Oveja.
Jee´ ja̱˜ che̱e̱˜ Betesda kya̱a̱h´ juu¹ hebreo.
Ma´ cha˜ lä˜ku´ lä˜jɨɨ⁴ kih⁴ jmɨ˜too˜ ja̱˜ hña´
jee´ kih¹ hoo´ na´hii`.
3 Jee´ ja̱˜ ma´ sa̱a̱⁴ jwëë˝ hı̱˜ dsaah´, hı̱˜ tɨɨɨ´,
hı̱˜ jluuh´, kya̱a̱h´ hı̱˜ sa˜ le´ ngë˜, ma´ jø̱ø̱y˜
he˜ hor˜ jeh⁴ jmɨɨ˜.
4 Jëëh´ ma´ lɨh´ ko̱h´ ba´ ma´ jña̱a̱˜ ja̱a̱˜
ángel jee´ haa´ jmɨɨ˜ ja̱˜, mah⁴ ma´ ka̱h˜ ma´
gwëyh˜. Ma˜la˜ ma˜ka̱h⁴ ma˜gwë̱h⁴ jmɨɨ˜
ja̱˜, hı̱˜ ga˜tëë˝ to˜në´ dsa˜he´ neh˜ jmɨɨ˜ ja̱˜,
dsa˜jä⁴ go˜te˜ kiyh⁴ wa´ he˜ cha˜ he˜ dsoo´
he˜ la̱a̱y⁴.
5 Jee´ ja̱˜ ma´ hä̱ä̱´ ja̱a̱˜ dsa˜ñɨɨɨh˜ hı̱˜
ma˜hya˜ gyii´gya´ jña⁴ jı̱˜ñe˜ dsaah´.
6 Ma´ ga˜jëë¹ Jesús dsa˜ he´ na˜kya̱a̱y¹ jee´
ja̱˜, ñe˜ bih¹ he˜ ma˜lä˜hɨɨ` dsaah´ dsa˜ he´,
mah⁴ ga˜sɨɨyh˜:
—¿Che´ hnooh˜ jä⁴ kyah⁴? —ga˜jäh´ Jesús
sɨɨyh˜.
7 —Sa˜ cha̱a̱˜ ni˜ ja̱a̱˜ hı̱˜ ta̱ah˜ jnä´
cha´jmɨɨ˜ na˜ wa´ra˜ ga˜ka̱h⁴ ga˜gwë̱h⁴. Jä̱ä̱⁴
ga´ jñah´ ta̱a̱h˜ hñii´, ja̱˜ga´ lloo˜ jnä´ —ga˜jäh´
dsa˜dsaah´ he´ sɨɨyh˜.
8 —Noo˜ jee´ kya̱a̱h⁴ na˜, kı̱ı̱¹ jı̱ı̱´ kyah¹ mah⁴
ngë´ —ga˜jäh´ Jesús sɨɨyh˜.
9 Lä˜cha̱h´ ja̱˜ ga˜jä⁴ kiyh⁴ mah⁴ ga˜ko̱oy¹ jı̱ı̱´
kiyh¹, ngaayh⁴. Jmɨɨ´ ja̱˜ ma´ la¹ jmɨɨ´ he˜ te̱e̱h˜
dsa˜ dsë⁴.
10 He˜ja̱˜ ga˜jäh´ dsa˜ta´ judiu sɨɨyh˜ hı̱˜
ga˜jä⁴ kih⁴ he´:
—Jmɨɨ´ he˜ te̱e̱h˜ dsa˜ dsë⁴ ba´ na¹, sa˜ cha˜
jwë¹ ko̱oh¹ jı̱ı̱´ kyah¹ —ga˜jäyh´.
11 —Hı̱˜ ma˜mi˜hlä̱ä̱´ jnä´, hı̱˜ he´ ma˜sɨɨh˜
jnä´: “Kı̱ı̱¹ jı̱ı̱´ kyah¹ mah⁴ ngë´” —ga˜jäh´ hı̱˜
ma´ dsaah´ he´.
12 —¿Hı̱ı̱˜ na˜, hı̱˜ ma˜sɨɨh˜ hne˜: “Kı̱ı̱¹ jı̱ı̱´
kyah¹ mah⁴ ngë´”? —ga˜jäh´ dsa˜ta´ he´.
13 Pero dsa˜ñɨɨɨh˜ he´, sa˜ ga˜lä˜kyu̱u̱y˜
hı̱ı̱˜ he´ hı̱˜ ga˜mi˜hlä̱ä̱y´, jëëh´ Jesús ga˜ä̱ä̱⁴
go˜te˜ jee´ kih¹ jwëë˝ dsa˜ hı̱˜ ma´ tä̱ä̱h´ jee´
ja̱˜.
14 Ma˜ngëë´ he˜ ja̱˜, ga˜je̱e̱¹ Jesús dsa˜ he´
ka˜läh´ jee´ chih¹ gwah˜ ja̱˜ mah⁴ ga˜sɨɨyh˜:
—Jëë` da´, na¹ he˜ ma˜jä⁴ kyah⁴, mo˜to˜
jmee˜ ga´ dso´kye˜, mah⁴ sa˜ jä˜ he˜ hlɨɨh¹ ga´
në´ kyah¹ —ga˜jäh´ Jesús sɨɨyh˜.
15 Ja̱˜ga´ ngooy¹ na´jmeeyh´ juu¹ kih⁴
dsa˜ta´ judiu, na´chiiyh´:
—Jesús ba´ he´ hı̱˜ ga˜mi˜hlä̱ä̱´ jnä´ —
ga˜jäyh´.

16 Kih¹ he˜ja˜ ba´ ja˜, ma´ hnooh˜ dsa˜ta´
he´ ha˜ lä˜ jwë´ jee´ ma´ jngëëyh¹ Jesús, jëëh´
ma´ mi˜hlä̈äy´ wa´ hi˜ cha˜ hi˜ jmii´ he˜
tee̱h˜ dsa˜ dsë¹.
17 Mah¹ ga˜jäh´ Jesús siiyh˜:
—Tää̀ kyaan˜, jmee˜ ta´ lä˜jiih¹ na¹, hi˜
ja˜ba´ lä˜ja˜ jmee˜ jnä´ ka˜läh´.
18 He˜ja˜ cha˜ga´miih˜ ma´ hnooh˜
dsa˜ta´ he´ ha˜ lä˜ jee´ ma´ jngëëyh¹ Jesús. Ja˜
ma˜la˜ kih¹ he˜ sa˜ ma´ høøy˜ jmii´ he˜ tee̱h˜
dsa˜ dsë¹, lä˜kye˜ kih¹ he˜ ma´ jäyh´: “Dio
laa¹ Tää̀ kyaan˜,” ma´ jmä̈äy˜ hñiiy´ kwee˜
kyaah´ Dio.

Jesús jmee˜ chaa˜ dsa˜ tä̈ä´

19 Koo˜ ka˜läh´ ga˜jee̱h˜ Jesús juu¹ kiyh¹,
ga˜siiyh˜:
—Ma˜ra˜ ju¹dsoo´ jwëëhn˜ hnäh´. Joo´ Dio
sa˜ le´ jmee¹ ni˜ miih˜ jee´ tëëy˜ hñiiy´. He˜
jëëy˜ jmee˜ Jmiiy˜, he˜ ja˜ ba´ jmeey˜. Lä˜jë˜
he˜ jmee˜ Tää̀, ja˜ba´ lä˜ja˜ kwee˜ go˜te¹
jmee˜ Jooy´ ka˜läh´.
20 Hnää¹ ba´ Tää̀ Joo´, hi˜ mi˜jnääy˜
kiyh¹ lä˜jë˜ he˜ jmeey˜. Pero cha˜ga´miih˜
he˜ juh˜gaa˜ lä˜koh´ ga´ he˜ jmeey˜ la˜,
mi˜jnääy˜ kih¹ Jooy´ ta˜ cha´në´, lä˜jiih¹
lä˜dsaa˜ hoh´ hnäh´.
21 Ja˜ba´ lä˜koo˜ mi˜jiih̀ Tää̀ hi˜
ma˜na˜juu´, mah¹ jmeey¹ chaay˜ ka˜läh´,
ja˜ba´ lä˜ja˜ Jooy´ jmeey¹ chaa˜ lä˜ jah´ hi˜
hnääy¹.
22 Sa˜ lla¹ Tää̀ ta´ kih¹ ni˜ jaa˜, ga˜tooyh˜
goo˜ Jooy´ ba´ mah¹ llay¹ ta´ kih¹ lä˜jëë˜.
23 Mah¹ lä˜ja˜ lä˜jëë˜ dsa˜ jmee¹ juuh˜ kih¹
Joo´ Dio lä˜koo˜ jmeey˜ juuh˜ kih¹ Tää̀.
Hi˜ sa˜ jmee˜ juuh˜ kih¹ Jooy´, sa˜ jmeey˜ juuh˜
kih¹ Tää̀ hi˜ ga˜chee̱y¹.
24 ’Ma˜ra˜ ju¹dsoo´ jwëëhn˜ hnäh´, hi˜
nuu˜ juu¹ kin˜ hi˜ jmeey˜ dsoo´ dsëy¹ kih¹ hi˜
ga˜chee̱¹ jnä´, chaay˜ tä̈ä´ ba´. Sa˜ jä˜ dso´jwii´
në´ kiyh¹. Lla˜ he˜ ma˜juuy˜, ma˜tëëyh¹ jee´
chaay˜ tä̈ä´.
25 Ma˜ra˜ ju¹dsoo´ jwëëhn˜ hnäh´. Jä˜ koo˜
hor˜, hi˜ hor˜ ja˜ la¹ na¹. Ma˜të´ jee´ nuu¹
lä˜jëë˜ hi˜ na˜juu´ juu¹ kih¹ Joo´ Dio. Hi˜
lä˜jëë˜ hi˜ nuu¹ kiyh¹, mo˜so˜ juuy´.
26 Jëëh´, Tää̀, kih¹ hñii´ bih¹ na´jiih˜. Ja˜ba´
lä˜ja˜ ga˜kway´ jwë¹ he˜ na´jiih˜ kih¹ hñii´
Jooy´ ka˜läh´.
27 Hi˜ ga˜hñaay¹ llay¹ ta´ kih¹ dsa˜, lä˜llu¹
he˜ laay¹ Hi˜ ga˜lëë¹ngo¹.
28 Ta˜ jmee˜ dsaa˜ hoh´ hnäh´ he˜ jwahn˜
la˜. Jä˜ koo˜ hor˜ nuu¹ lä˜jëë˜ hi˜ tä̈äh´
to˜høø˜ tëëǹ kiyh¹.
29 Hi˜ lä˜jëë˜ hi˜ ga˜jmee´ he˜ llu¹, lä˜jiiyh´
mah¹ tëëy¹ jee´ chaay˜ tä̈ä´. Hi˜ lä˜jëë˜ hi˜
ga˜jmee´ he˜ hlii¹h¹, lä˜jiiyh´ mah¹ dsa˜nääy¹
kyaah´ dso´jwii´ ba´.

Cha˜ ba´ he˜ jmee˜ ju¹dsoo´ kih¹ Joo´ Dio

30 ’Ni˜ miih˜ sa˜ le´ jmeeǹ jee´ tëën˜ hñiin˜.
Lä˜koo˜ te¹ man˜ kih¹ Tää̀ kyaan˜, koo˜ja˜
ba´ te¹ llan˜ ta´ kih¹ dsa˜. Hi˜ kyaah´ ju¹dsoo´
jmah¹ ba´ llan˜ ta´, jëëh´ sa˜ hnoohn˜ he˜
hnoon¹ hñiin˜. Hnoohn˜ he˜ hnøø¹ Tää̀ hi˜
ga˜chee̱¹ jnä´ ba´.
31 Cher´mah¹ hñiin˜ ba´ jmeen˜ ju¹dsoo´
kin˜, sa˜ jmää¹ ju¹dsoo´ kin˜ lä˜ja˜.
32 Chaa˜ ga´ jñah´ hi˜ jmee˜ ju¹dsoo´ kin˜.
Jnä´ man˜, ju¹dsoo´ he˜ jmeey˜ kin˜, la¹ dsoo´.
33 Ga˜chee̱h˜ hnäh´ dsa˜ hi˜ na´ngii´ juu¹
kih¹ Jwaa˜, hi˜ lä˜jë˜ he˜ ga˜jäyh´ ja˜, la¹
ju¹dsoo´.
34 Sa˜ jmee˜ bii¹ ki˜ jnä´ ju¹dsoo´ kih¹ dsa˜.
He˜ llu¹ kyah¹ hnäh´ ba´ ja˜, he˜ ga˜jmee´
Jwaa˜ ju¹dsoo´ kin˜, mah¹ lä˜ja˜ lä̈äh´ hnäh´.
35 Hi˜ he´ ma´ laa ¹ lä˜koo˜ wa´je˜
he˜ na˜hih˜ mah¹ ma´ kwa˜ jmëë¹. Hi˜
ga˜lä˜chaa˜ hnäh´ llu¹ miih˜ jmii´ kyaah´ juu¹
he˜ ga˜kway´ ja˜.
36 Pero cha˜ ga´ jyoh´ he˜ jmee˜ ju¹dsoo´
kin˜ he˜ juuh˜ ga´ lä˜koh´ ga´ ju¹dsoo´ he˜
ga˜jmee´ Jwaa˜. Lä˜jë˜ ta´ he˜ ga˜kwëëh¹ Dio
jnä´ mah¹ mi´teǹ, ja˜ba´ ta´ he˜ jmeen˜ la˜,
jmee˜ ju¹dsoo´ kin˜, Tää̀ ba´ he´ hi˜ ga˜chee̱¹
jnä´.
37 Hi˜ Tää̀ hi˜ ga˜chee̱¹ jnä´, ga˜jmeey´
ju¹dsoo´ kin˜ ka˜läh´. Ni˜ koo˜ hä´ sa˜
ga˜nuuh˜ hnäh´ lä˜ ma´ ga˜hlëëyh´, ni˜ lä˜ja˜
sa˜ ga˜jëëh̀ hnih´.
38 Hi˜ ni˜ sa˜ ga˜jä´ juu¹ kiyh¹ neh˜ tuh˜hoh´
hnäh´, kih¹ he˜ sa˜ hee̱h´ hnäh´ kih¹ hi˜
ga˜chee̱y¹.
39 Ja˜ hëh˜ da´ hnäh´ kwee˜ lä˜koo˜ na˜sii˜
juu¹ kih¹ Dio. Jëëh´, laah´ hnäh´ kyaah´ juu¹
na˜ chaah˜ hnäh´ tä̈ä´. Ja˜ba´ juu¹ na˜ jmee˜
ju¹dsoo´ kin˜ ka˜läh´.
40 Ni˜ lä˜ja˜ sa˜ hnooh˜ hnäh´ juu¹ kin˜
mah¹ jmeeǹ chaa˜ hnäh´ tä̈ä´.

41 ’Ja˜ he˜ hnoon¹ mah¹ lee̱n´ jøøh¹ cha´në´
dsa˜.
42 Jnä´ kyuun˜ hnäh´, man˜ kwee˜ sa˜
hnaah˜ hnäh´ Dio.
43 Jnä´ ma˜jan˜ kyaah´ mada˜ kih¹ Tää̀,
mah¹ hnäh´ sa˜ hee̱h´ jnä´. Pero wa´ra˜ ja¹
jñah´ lä˜ hyoh˜ dsëy¹ hñiiy´, tää´ sa˜ tä̈äh´
hnäh´ jmeeh˜ he¹ kih¹ hi˜ he´.
44 Ha˜ lä˜ja˜ lä˜dsoo´ hoh´ hnäh´, jëëh´
hnooh´ hnäh´ ha˜ lä˜ jee´ lee̱h´ hnäh´ kaah´
cha´në´ dsa˜kyaah´ hnäh´ hi˜ sa˜ hnooh´
hnäh´ mah¹ lee̱h´ hnäh´ kaah´ cha´në´ Dio.
45 Ta˜ jmee˜ hnäh´ huu´dsë˜ jnä´ hnëën˜
hnäh´ cha´në´ Tää̀ kyaan˜. Moisé, hi˜ kye̱h´
hnäh´ o˜jøh˜ dsë˜ kih¹, hi˜ he´ ba´ hnëë˜
hnäh´.
46 Wa´ra˜ jäh´ kih¹ jmeeh˜ hnäh´ dsoo´ hoh´
he˜ ga˜jäh´ Moisé, lä˜ja˜ jmeeh˜ hnäh´ dsoo´
hoh´ juu¹ kin˜ ka˜läh´. Jëëh´, he˜ ga˜siiy´ ja˜,
hlëëh˜ kin˜ ba´ ja˜.
47 Pero cher´mah¹ sa˜ jmeeh˜ hnäh´ dsoo´
hoh´ he˜ ga˜siiy´ ja˜, ha˜ ba´ lä˜ja˜ lä˜dsoo´
hoh´ hnäh´ juu¹ kin˜.

6

Ga˜ääh˜ Jesús hña´ mil dsa˜ñuuh˜
(Mt. 14:13-21; Mr. 6:30-44; Lc. 9:10-17)

1 Ma˜ngëë´ he˜ ja˜, ngoo¹ Jesús ta˜ hngaah` ko˜taa˜ jmi˜juuh˜ he˜ hla˜ hwa¹ Galilea, ja˜ba´ he˜ jäyh´ kih¹ Tiberia.
2 Jwëë´ dsa˜ ma´ chaa˜ kaah`kiyh¹, kih¹ he˜ ma´ jëëy˜ lä˜jë˜ he˜ juh˜gaa˜ he˜ ma´ jmeey˜ lä˜koo˜ hä´ ma´ mi˜hlääy´ hi˜ dsaah´.
3 Ja˜ga´ ga˜wii¹ Jesús ta˜ jee´ chih¹ koo˜ lle´koh´ mah¹ jee´ ja˜ ga˜tooh`jnääh¹ discípulo kyaayh´.
4 Jmii´ ja˜ ma˜ya˜jäh˜ të¹ jmii´ he˜ kuh˜ dsa˜ judiu borrego mäh¹.
5 Ma´ ga˜jëë¹ Jesús jwëë´ jwërte dsa˜ hi˜ ya˜nää¹ mah¹ ga˜siiyh˜ Felipe:
—¿Ha˜ ba´ dsa´nøøn ¹ dsa´län´ miih˜ he˜ kuh˜ dsa˜ la˜?
6 Pero he˜ ga˜jäyh´ lä˜ja˜, he˜ ma´ hnøøy ¹ ma´ jëëy ¹ hee˜ ja˜ ma´ jäh˜ Felipe. Jëëh´ kyuuh˜ bih¹ ha˜ lä˜ jmeey¹.
7 Mah¹ ga˜jäh´ Felipe:
—Sa˜ lee˜ to¹ hña˜loo´ jmii´ ta´ he˜ kyaah´ län´ he´ñiih˜ mah¹ tëë¹ lä˜jëë˜ dsa˜ ma˜ miih˜.
8 Mah¹ ga˜jäh´ jaa˜ discípulo kyaay¹, Andre´ øøh˜ Simón Pee´:
9 —Jee´ la˜ hää´ jaa˜ chih˜ hi˜ kye˜ hña´ he´ñiih˜ he˜ na˜la˜ kyaah´ cebada, kyaah´ uu ¹ hmooh˜ mäh¹. Pero ha˜ lee˜ he˜ oo˜ kih¹ lä˜jëë˜ dsa˜ hi˜ tääh´ na˜ —ga˜jäyh´.
10 —Chiih´ lä˜jëë˜ dsa˜ na˜, wa´ dsa˜taayh` wa´ gyay˜ hwa¹ —ga˜jäh´ Jesús.
Jee´ ga˜taayh` ja˜, ma´ cha˜ cha˜miih˜ nuu˜. Kih¹ lä˜jëë˜ dsa˜ hi˜ ga˜taah` jee´ ja˜, ma˜la˜ dsa˜ñuuh˜ ma´ tee¹ koo˜ hña´ mil.
11 Ga˜ka¹ Jesús he´ñiih˜ ja˜, ga˜kway´ ti´hmaah´ kih¹ Dio. Ma˜la˜ ma˜kway´ ti´hmaah´, ga˜jmeey´ jwi´ he´ñiih˜ ja˜ mah¹ ga˜kwëëyh¹ discípulo. Hi˜ ja˜ba´ lä˜ja˜ ga˜jmee´ discípulo kyaah´ hi˜ ma´ tääh´ hwa¹. Hi˜ ja˜ba´ lä˜ja˜ ga˜jmeey´ kih¹ hmooh˜ mäh¹ he´, ga˜kwëëyh¹ dsa˜ ha˜ koo˜ jiih¹ ma´ hnøø¹ lä˜jaa˜ lä˜jaay˜.
12 Ma˜la˜ ma˜këë¹ lä˜jëë˜ dsa˜, ga˜jmee´ Jesús mada˜ kyaa¹ jnääh¹ discípulo:
—Juuh`hnäh´ lä˜jë˜ jwi´ he˜ ma˜chaa˜ na˜ mah¹ sa˜ hee´.
13 Ma˜la˜ ma˜juuh¹ lä˜jë˜ jwi´ he˜ ga˜chaa¹ ja˜, ga˜kah¹ gya˜to´ sa´miih˜ jwi´ kih¹ hña´ he´ñiih˜ he˜ ma´ na˜la˜ kyaah´ cebada.
14 Ma´ ga˜jëë¹ dsa˜ he´, he˜ juh˜gaa˜ he˜ ga˜jmee´ Jesús jee´ ja˜, ga˜jäyh´:
—Ma˜ra˜ ju¹dsoo´, hi˜ na˜ he´ hih¹ dsa˜ hi˜ ngëë˜ juu¹ kih¹ Dio hi˜ ga˜jäh´ dsa˜ kih¹ jä˜ jmi˜ gyuu˜ la˜.
15 Pero ma˜liih˜ ba´ Jesús, he˜ hnøø¹ dsa˜ lä˜bii¹ lä˜jaa¹ ma´ tëëy˜ mah¹ ma´ jmääy¹ rey kyaay¹, he˜ja˜ koo˜ ka˜läh´ ga˜wiiy¹ ta˜ lle´koh´ ja˜ mah¹ ga˜jäy´ hñiiy´.

Ga˜ngë´ Jesús në´ jmii˜
(Mt. 14:22-27; Mr. 6:45-52)

16 Ma´ ga˜nuu˜ jmii´ ja˜, ma˜la˜ jnääh ¹ discípulo ba´ ga˜jñaa´ jnääh¹ ta˜ cha´hoo´ jmi˜juuh˜ ja˜.
17 Ga˜tooh` jnääh¹ neh˜ na´moo´ mah¹ ga˜nøø¹ jnääh ¹ haa´ jnääh¹ jmi˜juuh˜ ja˜, ta˜ hngaah` jee´ chee˜ Capernaum. Ma˜na˜hoo˜ go˜te¹ hor˜ ja˜ ni˜ sa˜ ga´ ma˜jah˜ Jesús.
18 Pero ja¹ koo˜ lle´ tä´, lä˜jiih¹ ga˜løø¹ hluh˜ jmii˜.
19 Ma˜lä˜øøy´ koo˜ hña´ jñii´ kilómetro në´ jmii˜, ma´ ga˜jëë´ jnääh¹ Jesús ja¹ ya˜jäyh˜ kih¹ na´moo´, ngëy˜ në´ jmii˜, mah¹ ga˜lä˜gah¹ jnääh¹.
20 Pero ga˜jäh´ Jesús siiyh˜ jnääh¹:
—Jnä´ ba´ la˜, ta˜ wa´ gah¹ hnäh´.
21 Ja˜ga´ ga˜hee˜h´ jnääh¹ lä˜kaa˜ tuh˜dsë˜ jnääh¹ neh˜ na´moo´ ja˜, hi˜ chah´ ba´ ga˜tëë´ jnääh¹ hwa¹ jee´ ga˜nøø¹ jnääh¹ ja˜.

Jwëë´ dsa˜ ga˜hnaah˜ Jesús

22 Ma´ ga˜jnä¹ jyoh´ jmii´, dsa˜ hi˜ ma´ tääh´ ta˜ hngaah` jee´ ga˜hwëë˜ jnääh ¹ ja˜, ga˜lä˜liih˜, ma˜la˜ jnääh ¹ discípulo ba´ ga˜tooh` jnääh¹ neh˜ koo˜ ba´ na´moo´ he˜ ma´ hii´ jee´ ja˜.
23 Ta´ko˜jiih¹ ja˜ ga˜lloo¹ jyoh´ ga´ na´moo´ he˜ ga˜hwëë˜ ta˜ jee´ jwii˜ Tiberia, ja˜ba´ koo´ jee´ ga˜taah` hña´ mil dsa˜ hi˜ ga˜kuh˜ jee´ ja˜, jee´ ga˜kwa´ Jesús ti´hmaah´ kih¹ Dio.
24 Ma´ ga˜jëë¹ dsa˜, mo˜so˜ chaa˜ Jesús ni˜ discípulo kyaay¹ jee´ ja˜, ga˜taayh` neh˜ na´moo´ he˜ ma´ hii˜ jee´ ja˜, ga˜nääy¹ ga˜hnääyh˜ Jesús ta˜ jee´ jwii˜ Capernaum.

Hñii´ Jesús laa¹ he´ñiih˜ he˜ jmee˜ chaa˜ dsa˜

25 Ma´ ga˜lla˜nääy¹ ta˜ hngaah` ja˜, ga˜jnääyh˜ Jesús mah¹ ga˜siiyh˜:
—Ta˜jwoh¹, ¿hee˜ ba´ hor˜ ma˜ñeh¹ hne˜?
26 Mah¹ ga˜jäh´ Jesús siiyh˜:
—Ma˜ra˜ ju¹dsoo´ jwëëhn˜ hnäh´, ma˜ya˜nääh¹ hnäh´ hnaah˜ jnä´, ja˜ kih¹ he˜ ga˜jëëh` hnäh´ he˜ juh˜gaa˜ he˜ ga˜jmeen¹. Hnaah˜ hnäh´ jnä´ kih¹ he˜ ga˜kuh¹ hnäh´ lä˜jiih¹ ga˜këë¹ hnäh´ ba´ ja˜.
27 Ta˜ wa´ hee´ hoh´ hnäh´ kih¹ ma¹ he˜ dsa˜lla˜. Wa´ hee´ hoh´ hnäh´ kih¹ ma¹ he˜ sa˜ lla˜, he˜ jmee¹ chaa˜ dsa˜ tää´. He˜ la˜ na˜ ma¹ he˜ kwa˜ Hi˜ ga˜lëë¹ngoo¹ la˜. Jëëh´, Tää`hi˜ laa¹ Dio, ga˜hñaay¹ jnä´ kih¹ he˜ la˜.
28 Mah¹ ga˜ngii´ dsa˜ he´ juu¹ kiyh¹:
—¿Hee˜ na˜ ga˜tëë´ jnääh ¹ jmeen´ mah¹ jmee´ jnääh¹ lä˜hnøø¹ Dio? —ga˜jäh´ dsa˜ he´.
29 —He˜ la˜ ba´ hnøø¹ Dio jmeeh¹ hnäh´, he˜ jmeeh¹ hnäh´ dsoo´ hoh´ kih¹ hi˜ ga˜chee˜y¹ —ga˜jäh´ Jesús siiyh˜.
30 —¿Hee˜ koo˜ he˜ juh˜gaa˜ heeh¹ jnääh¹, mah¹ jëë´ jnääh¹, ja˜ga´ jmee´ jnääh¹ dsoo´ dsë˜ jnääh ¹ kyah¹? ¿Ha˜ lä˜ la¹ he˜ jmeeh¹ mah¹ jëë´ jnääh¹?
31 Dsa˜ ma˜gyuh˜ kyaa¹ jnääh ¹ ga˜kuyh˜ maná jee´ la¹ hwa¹ kii˜ ja˜, lä˜koo˜ na˜siii˜

juu¹ kih⁴ Dio: “He´ñiih˜ he˜ ja⁴ gyɯuh¹ ba´ ja̱˜,
ga˜kwëëh¹ dsih´ mah⁴ ga˜kuyh˜” —ga˜jäh´
dsa˜ siiyh˜.
32 —Ma˜ra˜ ju¹dsoo´ jwëëhn˜ hnäh´, ja̱˜ he´
Moisé hi̱˜ ga˜kwa´ he´ñiih˜ he˜ ja⁴ gyɯuh¹.
Tää` kya̱a̱n˜ ba´ he´ hi̱˜ kwëëh˜ hnäh´ ma˜ra˜
he´ñiih˜ he˜ gwa´ gyɯuh¹.
33 Jëëh´ he´ñiih˜ he˜ kwa˜ Dio, hi̱˜ he´ he´
hi̱˜ ga˜jña̱a̱⁴ gyɯuh¹, hi̱˜ jmee˜ cha̱a̱˜ dsa˜
jmɨ˜gyɯu˜ —ga˜jäh´ Jesús ga˜siiyh˜.
34 —Kwëëh` jnääh⁴ tä̱ä̱´ he´ñiih˜ ja̱˜,
Dsa˜jøøh¹ kya̱a̱n˜ —ga˜jäh´ dsa˜ he´ siiyh˜.
35 Mah⁴ ga˜jäh´ Jesús siiyh˜:
—Jnä´ he´ la̱a̱n⁴ he´ñiih˜ he˜ jmee˜ cha̱a̱˜
dsa˜. Hi̱˜ jmee⁴ ko̱˜jøh´ kya̱a̱h´ jnä´, jih´ko̱h´
sa˜jä˜ lä˜kyo̱yh˜. Lä˜ja̱˜, hi̱˜ jmee˜ dsoo´ dsë⁴
kin˜, sa˜ jä˜ lä˜ki̱i̱˜ dsëy⁴ jih´ko̱h´ jih´lih´.
36 Pero jwëëhn˜ hnäh´ ka˜läh´ lä˜ko̱o̱˜
ma˜jwëëhn⁴ hnäh´ jä̱ä̱⁴, ma˜ke˜ ma˜jëëh`
hnäh´ jnä´, sa˜ ma˜jmeeh´ hnäh´ dsoo´ hoh´
hnäh´ kin˜.
37 Ga˜lä˜jëë˜ dsa˜ hi̱˜ ta̱a̱h˜ Tää` goon˜, hi̱˜
he´ go˜nää´ kin˜. Hi˜ lä˜jëë˜ hi̱˜ go˜nää´ kin˜,
sa˜ bee̱˜ jnih´.
38 Jëëh´, sa˜ ga˜jña̱a̱n⁴ gyɯuh¹ mah⁴ jmeen`
lä˜ hnoon⁴ hñiin˜. Ga˜jña̱a̱n⁴ mah⁴ jmeen` lä˜
hnøø⁴ hi̱˜ ga˜chee̱⁴ jnä´ ba´.
39 Tää` hi̱˜ ga˜chee̱⁴ jnä´ hyoh˜ dsëy⁴ lä˜la˜
ba´. Sa˜ hnøøy⁴ dsa˜hëë˜ ki˜ jnä´ ni˜ ja̱a̱˜ hi̱˜
ga˜ta̱a̱yh˜ goon˜ mah⁴ ga˜lä˜jëë˜ ba´ hi̱˜ he´
mi´jii̱hn` wa´ra˜ ga˜të´ jee´ lla̱a̱˜ jmɨ˜gyɯu˜.
40 Hi̱˜ ga˜chee̱⁴ jnä´ hyoh˜ dsëy⁴ lä˜la˜.
Lä˜jëë˜ hi̱˜ go˜nää´ kih⁴ Jo̱oy´ mah⁴ jmee⁴
dsoo´ dsë⁴ kiyh⁴, hi̱˜ he´ ba´ jmeey¹ cha̱a̱˜ tä̱ä̱´.
Mah⁴ jnä´ ba´ mi´jii̱h` jnih´ wa´ra˜ ga˜të´ jee´
lla̱a̱˜ jmɨ˜gyɯu˜ —ga˜jäh´ Jesús siih˜ dsa˜ he´.
41 He˜ja̱˜ ga˜løø⁴ dsa˜ judiu he´ cha˜hä̱ä̱y˜
hlëëyh˜ wii´ kih⁴ Jesús, kih⁴ he˜ ma´ jäyh´,
la̱a̱y⁴ he´ñiih˜ he˜ ga˜jyoo⁴ gyɯuh¹.
42 Lä˜la˜ ga˜jäyh´:
—¿Ja̱¹ he´ hi̱˜ na˜ jo̱o̱´ José? Kyu̱u̱˜ ba´ jne´
cho¹jmiiy˜. ¿Ha˜ lä˜ja̱˜ he˜ jäyh´, ga˜jña̱a̱y⁴
gyɯuh¹?
43 Mah⁴ ga˜jäh´ Jesús siiyh˜ ka˜läh´:
—Tɯ´ hnäh´ he˜ cha˜hä̱äh˜ jnä´.
44 Ni˜ ja̱a̱˜ sa˜ le´ jä˜ kih⁴ hñii´ kya̱a̱h´
jnä´ cher´mah⁴ Tää` hi̱˜ ga˜chee̱⁴ jnä´ sa˜
ga˜ta̱a̱yh˜ goon˜. Mah⁴ jnä´ ba´ mi´jii̱h` jnih´
wa´ra˜ ga˜të´ jee´ lla̱a̱˜ jmɨ˜gyɯu˜.
45 Lä˜la˜ na˜siɨ˜ kooh˜ ko̱˜lla̱a̱´ hi̱˜ ma´
ngëë˜ juu¹ kih⁴ Dio llo´joo¹: “Dio ba´ mi˜tëë˜
lä˜jëë˜ dsa˜.” Lä˜ja̱˜, lä˜jëë˜ hi̱˜ ga˜nuu´ hi˜
ga˜lä˜tëëy˜ kih⁴ Tää`, ya˜nääy´ kya̱a̱h´ jnä´.
46 ’Sa˜ cha̱a̱˜ hi̱˜ ma˜jëë˜ Tää`. Ma˜la˜ hi̱˜
ja⁴ jee´ gya¹ Dio ba´, hi̱˜ he´ ba´ ma˜jëë˜ Tää`.
47 Ma˜ra˜ ju¹dsoo´ jwëëhn˜hnäh´, hi̱˜
jmee˜ dsoo´ dsë⁴ kin˜, hi̱˜ he´ ba´ cha̱a̱˜ tä̱ä̱´.
48 Jnä´ he´ la̱a̱n⁴ he´ñiih˜ he˜ jmee˜ cha̱a̱˜
dsa˜.
49 Dsa˜ ma˜gyu̱h˜ jnän` ga˜kuyh˜ maná
jee´ la¹ hwa⁴ ki̱i̱˜ ja̱˜, pero ga˜ju̱u̱y¹.
50 Pero hi̱˜ la˜ he´ he´ñiih˜ he˜ ga˜jyoo⁴
gyɯuh¹ mah⁴ lä˜jëë˜ hi̱˜ ga˜kuh˜ kiyh⁴ mo˜so˜
ju̱u̱y´.
51 Jnä´ he´ la̱a̱n⁴ he´ñiih˜ ji̱ih˜ he˜ ga˜jyoo⁴
gyɯuh¹. Hi̱˜ kuh˜ kih⁴ he´ñiih˜ la˜, cha̱a̱y˜
tä̱ä̱´ ba´. He´ñiih˜ he˜ kwa` jnä´, la⁴ ngo⁴ kin˜.
He˜ ja̱˜ kwan` mah⁴ lä˜ja̱˜ jmee⁴ cha̱a̱˜ lä˜jëë˜
dsa˜ jmɨ˜gyɯu˜ —ga˜jäh´ Jesús siiyh˜.
52 He˜ja̱˜ dsa˜ judiu he´ ga˜ti˜ ga˜chooy´
juu¹ kya̱a̱h´ øøyh˜:
—¿Ha˜ lä˜ja̱˜ kwa⁴ dsa˜ na˜ ngo⁴ kih⁴ mah⁴
kihn´? —ga˜jäyh´.
53 Mah⁴ ga˜jäh´ Jesús siiyh˜:
—Ma˜ra˜ ju¹dsoo´ jwëëhn˜ hnäh´,
cher´mah⁴ sa˜ ga˜kuh⁴ hnäh´ ngo⁴ kih⁴
Hi̱˜ga˜lëë⁴ngo⁴ la˜, hi˜ sa˜ huh¹ hnäh´ jma˜
kiyh⁴ ka˜läh´, sa˜ tëëh⁴ hnäh´ jee´ jmee¹
cha̱a̱h˜ hnäh´ tä̱ä̱´.
54 Hi̱˜ kuh˜ ngo⁴ kin˜ mah⁴ hiyh⁴ jma˜ kin˜
ka˜läh´, cha̱a̱y˜ tä̱ä̱´ ba´. Hi˜ jnä´ mi´jii̱h` jnih´
wa´ra˜ ga˜të´ jee´ lla̱a̱˜ jmɨ˜gyɯu˜.
55 Jëëh´ ngo⁴ kin˜, ko̱o̱˜ he˜ la˜ ba´ ma⁴ he˜
jmee⁴ cha̱a̱˜ dsa˜, lä˜ja̱˜ ka˜läh´ kih⁴ hi̱˜ hi̱h⁴
jma˜ kin˜, ko̱o̱˜ he˜ la˜ ba´ jmee¹ cha̱a̱y˜.
56 Hi̱˜ kuh˜ ngo⁴ kin˜ mah⁴ hiyh⁴ jma˜ kin˜
jäy⁴ ko̱o̱˜ hweh˜ kya̱a̱h´ jnä´ hi˜ jnä´ ja̱n`
kya̱a̱yh´ ka˜läh´.
57 Tää` hi̱˜ na´jii̱h˜ ga˜chee̱⁴ jnä´, hi˜ jnä´
cha̱a̱n˜ ta˜la˜ kih⁴ Tää. Ja̱˜ba´ lä˜ja̱˜, hi̱˜ kuh˜
ki˜ jnä´, ta˜la˜ ki˜ jnä´ ba´ cha̱a̱y˜.
58 He˜ la˜ ja̱˜, he´ñiih˜ he˜ ga˜jyoo⁴ gyɯuh¹.
Sa˜ la⁴ lä˜ la⁴ maná he˜ ga˜kuh˜ dsa˜
ma˜gyu̱h˜ jnän` hi˜ ma˜ra˜ he˜ ga˜juu¹
bih⁴. Pero hi̱˜ kuh˜ he´ñiih˜ la˜, cha̱a̱y˜ tä̱ä̱´
ga˜lä˜jë˜ joh´ jmii´ cha˜ ba´ —ga˜jäh´ Jesús
siih˜ dsa˜ he´.
59 Lä˜jë˜ juu¹ la˜ ga˜kwa´ Jesús neh˜ gwah˜
mäh˜ kih⁴ dsa˜ judiu jee´ jwii˜ Capernaum.

Kya̱a̱h´ juu¹ la˜ jmee˜ cha̱a̱˜ dsa˜ tä̱ä̱´

60 Lä˜ ma´ ga˜nuuy´ juu¹ ja̱˜, jwëë´ discípulo
kya̱a̱y⁴ ga˜jäh´:
—Jwëëh` la¹ juu¹ na˜. ¿Hii˜ ga´ mo˜ tih⁴ dsë⁴
nuu⁴ juu¹ na˜?
61 Ñe´ ba´ Jesús he˜ ma´ tä̱ä̱yh´ ma´ cha˜ ma´
hä̱ä̱y˜ kwa̱a̱t˜ kih⁴ juu¹ he˜ ga˜hlëëyh´ ja̱˜,
he˜ja̱˜ ga˜jäh´ Jesús siiyh˜:
—¿Che´ ma˜toh´ wii´ kyah⁴ hnäh´ juu¹ kin˜?
62 Ha˜ ba´ lä˜ jmeeh¹ hnäh´ ja̱˜, wa´ra˜
jäh´ kih⁴ jëëh¹ hnäh´ Hi̱˜ga˜lëë⁴ngo⁴ la˜ wii⁴
ka˜läh´ jee´ ma´ gyay¹ jä̱ä̱⁴.
63 Jmɨ˜lle´ ba´ he˜ jmee˜ cha̱a̱˜ dsa˜, pero
jmɨ˜ngo⁴ sa˜ cha˜ he˜ le´ jmee⁴ ni˜ miih˜.
Lä˜jë˜ juu¹ he˜ ma˜jwëëhn⁴ hnäh´, gwa´ kih⁴
jmɨ˜lle´ ba´ na˜, hi˜ lä˜ja̱˜ jmee˜ cha̱a̱˜ dsa˜.
64 Pero cha̱a̱˜ ko̱˜lla̱a̱´ hnäh´ hi̱˜ sa˜
ma˜jmee´ dsoo´ dsë⁴ kin˜ —ga˜jäh´ Jesús.
Jëëh´ ma˜kyu̱u̱˜ bih⁴ jä̱ä̱⁴ hii̱˜ na˜ hi̱˜ sa˜
lä˜dsoo´ dsë⁴ kiyh⁴, hi˜ kyu̱u̱y˜ hii̱˜ na˜ hi̱˜
ngëëy⁴ kih⁴ dsa˜.
65 Mah⁴ ga˜jäyh´ ka˜läh´:

—He¯ja¯ ba´ na¯ ma¯jwëëhn¹ hnäh´: “Ni˗ jaa¯ sa˗ le´ jä˗ kih¹ hñii´ ki˗ jnä´ cher´mah¹ sa˗ ga˗taah¯ Tää` goon˗.”
66 Ma¯ngëë´ ma¯jäyh´ lä˗ja¯, jwëë´ discípulo kyaay¹ ga˗biiy¹ kih¹, mo˗so˗ ga˗jmeey´ ko¯jøh´ kyaayh´.
67 Ja¯ga´ ga˗siiyh˗ lä˗jëë˗ gya˗tuu´ jnääh¹ discípulo kyaay¹:
—¿Che´ hnooh¯ hnäh´ go´nääh´ hnäh´ ka¯läh´ lä˗na¯?
68 He¯ja¯ ga˗jäh´ Simón Pee´:
—Dsa¯jøøh¹ kyaan¯, hii¯ ga´ na¯ kih¹ dsa´nøø¹ jnääh¹. Jaa¯ hne¯ ba´ kyeh´ juu¹ he¯ jmee˗ chaa¯ dsa¯ tää´ ga˗läˆje˗ joh´ jmii´ cha¯.
69 Ma¯dsoo´ ba´ dsë¯ jnääh¹ kyah¹, ma¯ñe´ ba´ jnääh¹ hne¯ he´ Cristo, Joo´ Dio jiih˗ —ga˗jäh´ Pee´ siiyh˗.
70 Mah¹ ga˗jeeh¯ Jesús juu¹ kiyh¹:
—¿Ja¹ ga˗lleehn¯ lä˗jëë˗ gya˗tuu´ hnäh´ mah¹ jaa¯ jee´ lä˗jëë˗ hnäh´ laa¹ dsa¯ kyaa¹ hi¯sa˗llu¯? —ga˗jäh´ Jesús siiyh˗.
71 He¯ ma´ hlëëyh˗ kih¹ Juda Iscariote, joo´ Simón ba´ ja¯. Jëëh´ Juda he´, hi¯ ga˗ngëëy¹ këë¯ ga´, ma´ laa¹ jaa¯ kih¹ jee´ lä˗jëë˗ gya˗tuu´ jnääh¹.

7

Øøh´ Jesús sa˗ ma´ heeh´ kiyh¹

1 Ma¯ngëë´ he¯ ja¯, ma´ ngë˗ Jesús hwa¹ Galilea. Mo˗so˗ ma´ hnøøy¹ ma´ ngëëy´ ta˗ Judea, jëëh´ dsa¯ judiu ma´ hnooyh¯ ha¯ lä˗ jee´ ma´ jngëëyh¹.
2 Ma¯ya¯jäh˗ të¹ jmii´ kih¹ dsa¯ judiu, he¯ ma´ hiiy¯ hmiih¯ jee´ dsa¯taayh` ma´ të¯ jmii´.
3 He¯ja¯ ga˗jäh´ øøyh¯ siiyh˗:
—Gwa¯ hne¯ ka¯läh´ ta˗ Judea, mah¹ jëë¹ discípulo kyaah¹ hi¯ tää´ jee´ oo˗ ha¯ lä˗ la¹ he¯ juh¯gaa¯ he¯ jmeeh¯.
4 Jëëh´, jaa¯ hi¯ hnøø¹ mi¯jnää˗ hñii´, sa˗ jmeey˗ ta´ kiyh¹ jee´ na¯hmää´. Hne¯ ma¯løøh` jmeeh¯ lä˗jë˗ he¯ na¯, mi¯jnää¹ hñaah¹ cha´në´ lä˗jëë˗ dsa¯ jmi¯gyuu˗ —ga˗jäh´ øøyh¯ siiyh˗ Jesús.
5 Jëëh´, ni˗ ga´ øøyh¯ sa˗ ma´ heeh´ kiyh¹.
6 Ja¯ga´ ga˗jäh´ Jesús siiyh˗:
—Sa˗ ga´ ma¯ja¯ jmii´ kin˗, pero kyah¹ hnäh´, wa´ he¯ cha¯ he¯ jmii´ ba´ llu¹ kyah¹ hnäh´.
7 Dsa¯ hi¯ chaa¯ jmi¯gyuu˗ la¯ sa˗ le´ jmeey¹ na¯høøyh´ kyah¹ hnäh´. Pero jnä´ na¯haayh´, kih¹ he¯ mi¯jnään¹ he¯ jmeey˗ he¯ hliih¹.
8 Go¯nää´ ba´ hnäh´ jee´ të¯ jmii´ ja¯. Pero jnä´ sa˗ niin`, jëëh´ sa˗ ga´ ma¯dsëë¹ jmii´ kin˗.
9 Ma¯ngëë´ ma¯jäyh´ lä˗ja¯, ga˗jäy´ ta˗ Galilea ba´.

Ma´ ga˗të´ jmii´ jwii¯ Jerusalén ñee´ Jesús

10 Ma¯ngëë´ ma¯nää¹ øøyh¯, ngoo¹ ba´ Jesús jee´ të¯ jmii´ ja¯. Pero sa˗ ngooy¹ jnä´hä´ mah¹ sa˗ jëë¹ dsih´.
11 Pero dsa¯ judiu ma´ hnaayh¯ Jesús jee´ të¯ jmii´ ja¯, ma´ jäyh´:
—¿Na¯ hi¯ he´?
12 Dsa¯ hi¯ ma´ tääh´ jee´ jmii´ ja¯ ma´ hlëëyh˗ juu¹ hii¯, ma´ cha¯ ma´ hääy¯ Jesús. Ma´ jäh´ jwëë´ dsa¯:
—Dsa¯ lluu¹ ba´ he´.
Pero jñah´ ma´ jäh´:
—Jah˗ha¹, koo¯ mi¯gaay˗ dsa¯ ba´.
13 Pero ni˗ jaa¯ dsa¯ sa˗ ma´ hlëëh˗ jnä´hä´ kih¹ Jesús, kih¹ he¯ ma´ gayh¯ dsa¯ta´.
14 Ma¯të´ to¹dsaah` jmii´, ja¯ga´ ngoo¹ Jesús jee´ ma´ chih¹ gwah˗ mah¹ ga˗løøy¹ hlëëyh¯ dsa¯.
15 Peer˗ ga˗läˆdsaa¯ dsë¹ dsa¯ judiu, mah¹ ma´ jäyh´:
—Ha¯ lä˗ja¯ he¯ kyuuh¯ dsa¯ na¯ cha¯miih¯ hi˗ sa˗ cha¯ jee´ ñeey´ ga˗mi˗tëëy¯ hñiiy´.
16 Mah¹ ga˗jeeh¯ Jesús juu¹ kih¹ dsa¯ he´:
—Ja˗ he¯ la¹ kin˗ nuuh¯ he¯ kwan˗ la¯, la¹ kih¹ hi¯ ga˗cheee¹ jnä´ ba´.
17 Hi¯ lla˗ dsë¹ jmee¹ lä˗ hnøø¹ Dio, lä˗kyuuyh¯ ha¯ lä˗ la¹ nuuh¯ he¯ kwan˗ la¯, che´ he¯ gwa¯ kih¹ Dio, o che´ he¯ hlëëhn´ kwaat¯ kin˗ ba´.
18 Hi¯ hlëëh˗ kwaat¯ kih¹ hñii´, he¯ hnooyh¯ ha¯ lä˗ jee´ jmääy¹ hñiiy´ jøøh¹ ba´ ja¯. Pero hi¯ hnooh¯ ha¯ lä˗ jee´ jmääy¹ jøøh¹ hi¯ ga˗cheee¹ jnä´, hi¯ he´ ba´ hi¯ hlëëh˗ ju¹dsoo´. Ni˗ miih¯ sa˗ hlääyh¯ kyaah´ juu¹ kiyh¹.
19 ’¿Ja¹ ga˗kwëëh¹ ba´ Moisé hnäh´ ley mah¹ ni˗ jaa¯ hnäh´ sa˗ ga˗mi˗teh` hnäh´? ¿He¯la¹ hnooh¯ hnäh´ jngëëh¹ jnä´?
20 He¯ja¯ ga˗hlëëh´ jwëë´ dsa¯ he´:
—Sa˗ chaa¯ ni˗ jaa¯ hi¯ jngëëh¹ hne¯. Hi¯sa˗llu¹ ba´ na¯ hää´ tuh¯hoh´.
21 He¯ja¯ ga˗jäh´ Jesús siiyh˗:
—Ga˗läˆjëë˗ ba´ hnäh´ ga˗läˆdsaa¯ hoh´ kih¹ ga˗jëëh` hnäh´ ga˗jmeen¹ koo¯ he¯ juh¯gaa¯.
22 Dsoo´ ba´ jäh´ jne´ Moisé ga˗lla´ nuuh¯ he¯ uuh˗ jmi¯ngo¹ jnän`. (Pero ja˗ he´ Moisé hi¯ ga˗lla´ nuuh¯ ja¯, ko¯ja¯ ma¯nøø´ kih¹ dsa¯ ma¯gyuh¯ jnän` hi¯ ma´ chaa¯ jää¹ ga´ kih¹ Moisé.) Mah¹ tuh¯ hnäh´ jmi¯ngo¹ kih¹ dsa¯ñuuh¯ lä˗kyee¯ jmii´ he¯ teeh¯ dsa¯ dsë¹.
23 Heeh´ ba´ hnäh´ he¯ uuh˗ jmi¯ngo¹ kih¹ gyuu¯ ñuuh¯ jmii´ he¯ teeh¯ dsa¯ dsë¹ mah¹ mi¯teh` hnäh´ lä˗koo¯ na¯sii¯ ley kih¹ Moisé. ¿He¯la¹ ja¯ hnee¯ hnäh´ kyaah´ jnä´, kih¹ he¯ ga˗mi˗hlään¹ jaa¯ dsa¯ñuuh¯ jmii´ he¯ teeh¯ dsa¯ dsë¹?
24 Ta˗ ka¯ hnäh´ kwaat¯ kih¹ dsa˗ läˆkoo¯ la¹ huu´dsë¯ kyah¹ hnäh´, kye¯ hnäh´ kwaat¯ läˆkoo¯ lle` ju¹dsoo´ ba´ —ga˗jäh´ Jesús.

Ga˗jmeeh¹ Jesús juu¹ ha¯ ta˗ jay¹

25 He¯ja¯ ga˗jäh´ ko¯llaa´ dsa¯ hi¯ ma´ chaa¯ Jerusalén:

—¿Ja¹ hi̱⁻ na⁻ na⁻ hi̱⁻ hnaah⁻ dsa⁻ mah¹
jngëëyh¹?
26 ¿Ja¹ hi̱⁻ he´ na⁻ cheh¹ hlëëh⁺ to⁺lo⁺ në´
lä⁺jëë⁺ dsa⁻, hi⁺ sa⁺ chaa̱⁻ hi̱⁻ hlëëyh⁻ ni⁺
miih⁻? ¿Che´ jähn´ dsoo´ ma⁻heeh⁻ dsa⁻ta´
he⁻ laay¹ Cristo?
27 Pero dsa⁻ la⁻, ñe´ ba´ jne´ ha⁻ chaay⁻. Hi⁺
wa´ra⁻ ga⁺të´ jee´ jä⁺ Cristo, ni⁺ jaa̱⁻ sa⁺ ñe⁻
ha⁻ ta⁺ jäy⁺.
28 Lä⁺koo⁻ ma´ ga⁺nuu´ Jesús lä⁺ja⁻, lä⁺
ma⁻cheyh¹ ja⁻ hlëëyh⁻ dsa⁻ jee´ chih¹ gwah⁺
ja⁻, ga⁺hlëëyh´ koo⁻ ki̱⁻gaa̱⁻:
—Jwah´ hnäh´ kyuuh⁺ jnä´, hi⁺ ñeh´ hnäh´
ha⁻ chaan⁻. Pero sa⁺ ma⁻jan⁻ jee´ tëën⁻
hñiin⁺. Hi̱h¹ hi̱⁻ ga⁺cheë¹ jnä´ jmee⁺ ju¹dsoo´
jmah¹. Hi̱⁻ he´ sa⁺ kyuuh⁺ hnäh´.
29 Pero jnä´ kyuu⁺ jnih´, jëëh´ kih¹ bih¹
ya⁺hëën¹. Hi̱⁻ he´ ba´ ga⁺cheë¹ jnä´ —ga⁺jäh´
Jesús.
30 He⁻ja⁻ hnøø¹ dsa⁻ ma´ saayh¹, pero ni⁺
jaa̱⁻ sa⁺ ga⁺tuu⁻ dsë¹ ma´ choo¹ goo⁻, jëëh´ sa⁺
ga´ ma⁻të´ hor⁻ kiyh¹.
31 Jwëë´ dsa⁻ hi̱⁻ ma´ tääh´ jee´ ja⁻
ga⁺lä⁺dsoo´ dsë¹ kiyh¹.
—Wa´ra⁻ ja¹ Cristo, ¿che´ hi̱⁻ he´ ga´ jmee¹
cha⁻ga´miih⁻ he⁻ juh⁻gaa̱⁻ lä⁺koh´ ga´ dsa⁻
la⁻? —ga⁺jäh´ ko⁻llaa̱´.

Ga⁺lä⁺hnøø¹ dsa⁻ fariseo ma´ saah¹ Jesús

32 Lä⁺ ma´ ga⁺nuu´ dsa⁻ fariseo he´, he⁻
hlëëh⁺ dsa⁻ lä⁺ja⁻ kiyh¹, he⁻ja⁻ ga⁺jmeey´
mada⁻ ko⁻jøh´ kyaah´ dsa⁻kaah´ kyaa¹
jmi⁻dsa⁻ mah¹ soh¹ poo⁻ kyaa¹ gwah⁺ kiyh¹.
33 Mah¹ ga⁺jäh´ Jesús siyh⁺:
—Miih⁻ jmii´ ga´ gyan´ kyaah´ hnäh´, naah⁻
ba´ jnä´ kih¹ hi̱⁻ ga⁺cheë¹ jnä´.
34 Ja⁻ga´ hnaah¹ hnäh´ jnä´, pero mo⁺so⁺
jnääh⁺ jnä´. Mo⁺so⁺ le´ go´nääh¹ hnäh´ ha⁻
jee´ naahn⁻ —ga⁺jäh´ Jesús.
35 Dsa⁻ fariseo he´ ga⁺løø¹ ngiiy⁺ juu¹ kih¹
dsa⁻kyaayh´:
—¿Ha⁻ ta⁺ dsaah¹ hi̱⁻ na⁻ mah¹ mo⁺so⁺
jnääh⁺ jnih´? ¿Che´ dsaayh¹ lä⁺kaa̱⁻ jee´ tääh´
dsa⁻goo⁻ jne´ hi̱⁻ na⁻saa⁻ na⁻jñee´ jee´ kih¹
dsa⁻ griego mah¹ dsa⁻hlëëyh` lä⁺kye⁻ dsa⁻
griego?
36 ¿Hee⁻ ba´ hnøø¹ jäh´ juu¹ he⁻ ma⁻hlëëyh´
na⁻: "Ja⁻ ga´ hnaah¹ hnäh´ jnä´, pero mo⁺so⁺
jnääh⁺ hnäh´ jnä´, mo⁺so⁺ le´ go´nääh¹ hnäh´
jee´ naahn⁻"?

Jesús kwa⁺ jmii⁻ he⁻ jmee⁺ chaa̱⁻ dsa⁻ tääë´

37 Hih⁺ ga´ ma´ja⁻, la¹ jmii´ juuh⁻ kyaah´
jee´ ga⁺dsaa̱¹ jmii´ ja⁻. Ga⁺noo⁻ Jesús mah¹
ga⁺hlëëyh´ kyaah´ cha⁻miih⁻ be´:
—Cher´mah¹ chaa̱⁻ hi̱⁻ lä⁻ki̱i⁻ dsë¹, wa´
jäy⁻ kyaah´ jnä´ mah¹ wa´ hiyh´ jmii⁻ he⁻
kwan`.
38 Le´ kiyh¹, lä⁺koo⁻ na⁻sii⁻ juu¹ kih¹ Dio,
hi̱⁻ jmee⁺ dsoo´ dsë¹ kin⁺, lä⁺koo⁻ jmi⁻juuh⁻
he⁻ na´jii̱h⁻ hya⁻ neh⁺ tuh⁻dsëy¹ —ga⁺jäh´
Jesús.
39 He⁻ ga⁺jäyh´ lä⁺ja⁻ ga⁺hlëëyh´ kih¹
Jmi⁻lle´ Na⁻jngii¹ he⁻ hyoh⁻ dsa⁻ hi̱⁻ jmee¹
dsoo´ dsë¹ kiyh¹. Jmii´ ja⁻ sa⁺ ga´ ma⁻ja⁻
Jmi⁻lle´ Na⁻jngii¹, jëëh´ sa⁺ ga´ ma⁻saah¹
Jesús gyuuh¹ mah¹ leey´ jøøh¹.

Ga⁺teee´ ga⁺jëë´ dsa⁻ kwaat⁻ kih¹ Jesús

40 Ma´ ga⁺nuu´ dsa⁻ hi̱⁻ ma´ tääh´ jee´ ja⁻
juu¹ kih¹ Jesús, ko⁻llaa̱´ dsa⁻ he´ ma´ jäh´:
—Ma⁺ra⁺ ju¹dsoo´, hi̱⁻ la⁻ he´ hi̱⁻ ngëë⁻ juu¹
kih¹ Dio hi̱⁻ hii´ juu¹ kih¹.
41 Hi⁺ jaa̱⁻ ma´ jäh´:
—Hi̱⁻ he´ he´ Cristo.
Pero jñah´ ma´ jäh´:
—¿Ha⁻ lä⁺ la¹ juu¹ ja⁻, heh¹ ya⁻hëë¹ jaa̱⁻
dsa⁻ Galilea leee´ Cristo?
42 ¿Ja¹ jäh´ juu¹ kih¹ Dio, sa´ju⁻ kih¹ David ba´
ya⁻hëë¹ hi̱⁻ laa̱¹ Cristo? Hi⁺ ja⁻ba´ jwii⁻ mäh⁻
he⁻ cheee⁻ Belén jee´ ma´ chaa̱⁻ David, jee´ ja⁻
ba´ ya⁻hëë¹ Cristo.
43 He⁻ja⁻ ga⁺laa̱¹ to¹ nää¹ dsa⁻ kwaat⁻ kih¹
Jesús.
44 Ko⁻llaa̱´ dsa⁻ he´ hnøø¹ ma´ saayh¹ pero
ni⁺ jaa̱⁻ sa⁺ ga⁺tuu⁻ dsë¹ ma´ choo¹ goo⁻.

Sa⁺ ga⁻heeh⁻ dsa⁻ta´ juu¹ kih¹ Jesús

45 Ja⁻ga´ ga⁺nää` poo⁻ he´ jee´ ma´ tääh´
dsa⁻kaah´ kyaa¹ jmi⁻dsa⁻ kyaah´ dsa⁻
fariseo. Mah¹ ga⁺jäh´ dsa⁻kaah´ he´ siiyh⁺:
—¿He⁻la¹ sa⁺ ma⁻teeyh` ta⁺ la⁺?
46 He⁻ja⁻ ga⁺jäh´ poo⁻ he´ siiyh⁺:
—Ni⁺ koo⁻ hä´ sa⁺ ma⁻hlëëh´ ni⁺ jaa̱⁻
dsa⁻ñuuh⁻ lä⁺koo⁻ hlëëh⁺ dsa⁻ he´.
47 He⁻ja⁻ ga⁺jäh´ fariseo he´ siiyh⁺:
—¿Che´ lä⁺kye⁻ hnäh´ ma⁻lä⁻gah⁺ hnäh´
juu¹ kiyh¹?
48 Ni⁺ jaa̱⁻ jnääh¹ dsa⁻ta´ ni⁺ dsa⁻ fariseo
ma⁻heeh´ jnääh¹ juu¹ kiyh¹.
49 Lä⁺jëë⁺ dsa⁻ hi̱⁻ tääh´ na⁻, hi̱⁻ sa⁺ kyuuh⁻
ley, kyaayh´ dso´jwii´ —ga⁺jäh´ dsa⁻ta´ he´.
50 Nicodemo, hi̱⁻ ma´ laa̱¹ dsa⁻kyaayh´, hi̱⁻
ñee´ koo⁻ hä´ ta⁺la⁺ hwë¹ jee´ ma´ gya¹ Jesús,
ga⁺jäyh´ siiyh⁺:
51 —Lä⁺koo⁻ jäh´ ley jnän` sa⁺ le´ cheen´
dso´jwii´ në´ kih¹ dsa⁺, cher´mah¹ jääë¹ sa⁺ ga´
ma⁻nuun´ kwee⁻ juu¹ kiyh¹ mah¹ lä⁺ngëë´
jne´ hee⁻ na⁻ he⁻ ma⁻jmeey´.
52 Mah¹ ga⁺jeeh⁻ dsa⁻ he´ juu¹ kiyh¹,
ga⁺siiyh⁺:
—¿Che´ laah¹ hne⁻ dsa⁻ galileo ka⁻läh´?
Hnøøh¹ da´ kwee⁻ jee´ na⁻sii⁻ juu¹ kih¹ Dio
mah¹ jëë` da´, jih´koh´ sa⁺ ma⁻ya⁻hëë⁻ ni⁺
jaa̱⁻ hwa¹ Galilea hi̱⁻ ngëë¹ juu¹ kih¹ Dio.
53 Ma⁻ngëë´ he⁻ ja⁻, ga⁺lä⁻jëë⁺ ba´ ga⁻nää`
ta⁺ kih¹.

8

Dsa⁻më´ hi̱⁻ ga⁺jaa̱´ kyaah´ dsa⁻ñuuh⁻

1 Pero Jesús ngoo¹ ta⁺ lle´koh´ he⁻ cheee⁻
Olivo.
2 Ma´ ga⁺jnä¹ jyoh´ jmii´, ngooy¹ ta⁺ jee´ chih¹
gwah⁺. Hi⁺ jwëë´ dsa⁻ na´nää¹ jee´ ma´ cheyh¹
ja⁻. Jee´ ja⁻ ga⁻gyay⁻ ga⁺hlëëyh¹ dsa⁻.

3 Hor˜ jąˉ yaˉnää¹ taˉjwoh¹ kyąą¹ ley
kyąąh´ fariseo, yaˉjäääyˉ jąąˉ dsaˉmë´ hi̱ˉ
gaˉjąą´ kyąąh´ dsaˉñuuhˉ, mah¹ gaˉcheęyhˉ
jee´ to̱¹dsaah`jąˉ.
4 Mah¹ gaˉsiiyhˉ Jesús:
—Taˉjwoh¹, dsaˉmë´ naˉ maˉjąą´ kyąąh´
dsaˉñuuhˉ.
5 Läˉkoo̱ˉ lle` ley jnän`, gaˉjmee´ Moisé
hihˉ jngëëhn´ kyąąh´ ku̱u̱´ dsaˉmë´ hi̱ˉ jmeeˉ
läˉnaˉ. Haˉ gahˉ hneˉ, haˉ läˉ jwah¹.
6 Heˉ ma´ kąyˉ dsë¹ Jesús ba´ jąˉ, hnøøy¹
haˉ läˉ jee´ ma´ hniiy¹ kiyh¹. Pero Jesús
gaˉgyayˉ naˉju̱yhˉ mah¹ gaˉløøy¹ siiyˉ hwa¹
kyąąh´ cha´gooyˉ.
7 Pero naˉ ba´ tąäyh´ chu̱u̱y´ kyąąh´ Jesús,
jąˉga´ gaˉnooyˉ kaˉläh´ mah¹ gaˉsiiyhˉ:
—Hi̱h¹ hnäh´ hi̱ˉ saˉ chaˉ niˉ miihˉ
dso´kyeˉ kih¹, hi̱ˉ he´ toˉnë´ wa´te¹ ku̱u̱´ kiyh¹.
8 Koo̱ˉ kaˉläh´ gaˉgyayˉ naˉju̱yhˉ mah¹
gaˉsiiy´ hwa¹ läˉhmëë´.
9 Ma´ gaˉnuuy´ läˉjąˉ, maˉ jąąˉ maˉ jąąˉ
ba´ gaˉløø¹ gaˉnää` ma´ gaˉläˉliiyhˉ hniiˉ
huu´dsëˉ kiyh¹. Gaˉløø¹ hi̱ˉ kąąh´ läˉkyęˉ
hi̱ˉ mäh¹ gaˉnää`. Heˉjąˉ gaˉjąą´ maˉlaˉ Jesús
kyąąh´ dsaˉmë´ hi̱ˉ gaˉcheęyhˉ cha´nëy´.
10 Jąˉga´ gaˉnooˉ Jesús jee´ ma´ gya¹, mah¹
gaˉsiiyhˉ:
—Dsaˉmë´, ¿naˉ hi̱ˉ ma´ hniiˉ kyah¹? ¿Che´
niˉ jąąˉ saˉ maˉtąąhˉ hneˉ dso´jwii´? —
gaˉjäh´ Jesús siiyhˉ.
11 —Niˉ jąąˉ Dsaˉjøøh¹ kyąąnˉ —gaˉjäh´
dsaˉmë´ he´ siiyhˉ.
—Niˉ jnä´ saˉ tąąhnˉ hneˉ dso´jwii´.
Gwąąhˉ ba´ hneˉ kyah¹, moˉtoˉ jmeeˉ
dso´kyeˉ —gaˉjäh´ Jesús siiyhˉ.

Jesús ląą¹ wa´jeˉ kih¹ dsaˉ jmiˉgyuuˉ

12 Gaˉløø¹ kaˉläh´ Jesús hlëëhˉ dsaˉ hi̱ˉ ma´
tąąh´ jee´ jąˉ:
—Jnä´ he´ ląąn¹ wa´jeˉ kih¹ dsaˉ jmiˉgyuuˉ.
Hi̱ˉ nuu¹ kinˉ, moˉsoˉ ngëy¹ jwë´ hliih¹.
Läˉchaˉ wa´jeˉ kiyh¹, heˉ jmeeˉ chąąyˉ.
13 Heˉjąˉ gaˉjäh´ dsaˉ fariseo siiyhˉ:
—Ju¹dsoo´ heˉ jmeehˉ naˉ, la¹ kyah¹ hñaah¹
ba´ hneˉ. Heˉjąˉ saˉ la¹ dsoo´ juu¹ kyah¹.
14 Mah¹ gaˉjäh´ Jesús siiyhˉ:
—Maˉke¹ jmeenˉ ju¹dsoo´ kiˉ hñiinˉ, pero
maˉraˉ heˉ la¹ dsoo´ juu¹ heˉ jwahnˉ, jëëh´
jnä´ ba´ manˉ haˉ naˉ jan¹ hiˉ haˉ
naahnˉ. Pero hnäh´, saˉ ñeh´ hnäh´ haˉ na
jan¹ hiˉ haˉ taˉ naahnˉ.
15 Hnäh´ kąhˉ kwąątˉ läˉkoo̱ˉ la¹ huu´dsëˉ
kyah¹ hnäh´. Pero jnä´ saˉ kąnˉ kwąątˉ kih¹
niˉ jąąˉ.
16 Hiˉ ma´ kąnˉ kwąątˉ kih¹ dsaˉ, jmeenˉ läˉ
hnøø¹ ju¹dsoo´ ba´. Jëëh´ saˉ jmeenˉ hñiinˉ,
jmeenˉ kyąąh´ Tää` hi̱ˉ gaˉcheęe¹ jnä´.
17 Hiˉ në´ ley jnän` naˉsiiˉ, kyąąh´ u̱u̱¹
dsaˉ hi̱ˉ hlëëhˉ koo̱ˉ ba´ juu¹, heˉjąˉ ba´ la¹
ju¹dsoo´.
18 Jnä´ jmeenˉ ju¹dsoo´ kinˉ hiˉ Tää` hi̱ˉ
gaˉcheęe¹ jnä´, jmeeyˉ ju¹dsoo´ kinˉ kaˉläh´ —
gaˉjäh´ Jesús.
19 —¿Naˉ ba´ Tää`kyąąh¹? —gaˉjäh´ dsaˉ he´
siiyhˉ.
Mah¹ gaˉjęęhˉ Jesús juu¹ kiyh¹:
—Hnäh´ saˉ ku̱u̱hˉ jnä´, niˉ Tää` kyąąnˉ
saˉ ku̱u̱hˉ. Wa´raˉ jäh´ kih¹ ku̱u̱hˉ jnä´,
jąˉba´ läˉjaˉ ku̱u̱hˉ hnäh´ Tää`kyąąnˉ.
20 Juu¹ laˉ ma´ kwaˉ Jesús läˉkoo̱ˉ ma´
hlëëyhˉ dsaˉ jee´ ma´ chih¹ gwahˉ, koo´ jee´
ma´ toohˉ dsaˉ kuu´. Niˉ jąąˉ saˉ gaˉsąąyh¹
jee´ jąˉ, jëëh´ saˉ ga´ maˉlloo¹ horˉ kiyh¹.

*Gaˉjäh´ Jesús: “Saˉ le´ go´nääh¹ hnäh´ haˉ
jee´naahnˉ”*

21 Koo̱ˉ kaˉläh´ gaˉjäh´ Jesús siiyhˉ:
—Hii̱ˉ jnä´ naahnˉ. Haˉ jee´ naahnˉ saˉ le´
go´nääh¹ hnäh´. Hiˉ hnäh´ hnaah¹ ga´ jnä´,
pero ju̱u̱h´ ba´ hnäh´, läˉ maˉkyąąh´ naˉ ba´
hnäh´ dso´kyeˉ kyah¹ hnäh´.
22 Heˉjąˉ gaˉjäh´ dsaˉ judiu:
—¿Che´ jngëëyh¹ hñiiy´ heˉjąˉ jäyh´ läˉnaˉ:
“Haˉ jee´ naahnˉ saˉ le´ go´nääh¹ hnäh´”?
23 Mah¹ gaˉjäh´ Jesús siiyhˉ:
—Dsaˉ chąąˉ hwa¹ laˉ ba´ hnäh´, jnä´
ląąn¹ kih¹ gyuuh¹ jmiˉgyuuˉ. Ląąh¹ hnäh´ hi̱ˉ
chąąˉ jmiˉgyuuˉ laˉ, pero jnä´ saˉ ląąn¹ kih¹
jmiˉgyuuˉ laˉ.
24 Heˉjąˉ ba´ naˉ heˉ maˉjwëëhn¹ hnäh´,
ju̱u̱h´ hnäh´ läˉ maˉkyąąh´ naˉ ba´ hnäh´
dso´kyeˉ kyah¹ hnäh´. Jëëh´ cher´mah¹
saˉ heęhˉ hnäh´ kinˉ, heˉ ląąn¹ läˉkoo̱ˉ
maˉjwëëhn¹ hnäh´, ju̱u̱h´ hnäh´ kyąąh´
dso´kyeˉ kyah¹ hnäh´ —gaˉjäh´ Jesús siiyhˉ.
25 —¿Heeˉ ba´ ląąh¹ hneˉ, hii̱ˉ ba´ hneˉ jąˉ?
—gaˉjäh´ dsaˉ he´.
Heˉjąˉ gaˉjäh´ Jesús:
—Läˉ ma´ toˉnë´ gaˉjwëëhn¹ hnäh´ hii̱ˉ
ląąn¹.
26 Chaˉ chaˉmiihˉ heˉ jwëëhnˉ hnäh´ hiˉ
läˉjąˉ heˉ kąn` kwąątˉ kyah¹ hnäh´. Hi̱h¹
hi̱ˉ gaˉcheęe¹ jnä´, hlëëyhˉ ju¹dsoo´. Hiˉ läˉjëˉ
heˉ gaˉnuun¹ kiyh¹, heˉ jąˉ ba´ hlëëhn´ dsaˉ
jmiˉgyuuˉ.
27 Kih¹ Tää` ba´ jąˉ ma´ hlëëhˉ Jesús, pero
saˉ gaˉläˉngëë´ dsaˉ he´.
28 Heˉjąˉ gaˉjäh´ Jesús siiyhˉ:
—Wa´raˉ gaˉchąąh` hnäh´ gyuuh¹
Hi̱ˉgaˉlëë¹ngo¹ laˉ, jąˉga´ läˉñeh´ hnäh´ hii̱ˉ
jnä´ hiˉ läˉñeh´ hnäh´ saˉ chaˉ niˉ koo̱ˉ heˉ
jmeenˉ jee´ tëënˉ hñiinˉ. Jwëëhnˉ hnäh´
läˉkoo̱ˉ teˉ heˉ gaˉmiˉtëëˉ Tää` jnä´, koˉjąˉ
ba´ te¹ heˉ hlëëhn´.
29 Jëëh´ maˉraˉ heˉ kyąąh´ ba´ jnä´ hi̱ˉ
gaˉcheęe¹ jnä´. Saˉ gaˉbęęy¹ jnä´ mah¹ jąn`
hñiinˉ, jëëh´ jnä´ läˉ ma´ jmeenˉ jąˉba´ läˉjëˉ
heˉ tihˉ dsëy¹ —gaˉjäh´ Jesús siiyhˉ.
30 Läˉkoo̱ˉ ma´ gaˉhlëëyh´ läˉjąˉ, jwëëˉ
dsaˉ gaˉläˉdsoo´ dsë¹ kiyh¹.

*Hii̱ˉ ląą¹ joo̱´ Dio hiˉ hii̱ˉ naˉhnëë´ kyąąh´
dso´kyeˉ*

31 He˜ja˜ ga˜siih˜ Jesús lä˜jëë˜ dsa˜ judiu
hi˜ ga˜lä˜dsoo´ dsë' kiyh':
—Cher´mah' ga˜høøh´ hnäh´ juu' kin˜, leeh´
hnäh´ ma˜ra˜ discípulo kyaan˜.
32 Hi˜ lä˜kyuuh˜ hnäh´ ju'dsoo´, hi˜ kyaah´
ju'dsoo´ kin˜ läah´ hnäh´.
33 Mah' ga˜jeeh˜ dsa˜ he´ juu' kiyh':
—Sa´ju˜ kih' Abraham, laa' jnääh'. Jih´koh´
sa˜ ma˜jä´ jnääh' lä˜koo˜ jaa˜ hi˜ na˜hnëë´.
Ha˜ lä˜ja˜ he˜ jwah´ hne˜, lää´ jnääh'.
34 Mah' ga˜jäh´ Jesús siiyh˜ ka˜läh´:
—Ma˜ra˜ ju'dsoo´ jwëëhn˜ hnäh´, lä˜jëë˜
hi˜ jmee˜ dso´kye˜, na˜hnëëy´ kyaah´ ja˜ba´
dso´kye˜ ja˜.
35 Dsa˜ hi˜ na˜hnëë´ jmee˜ ta´, lä˜ ma´
na˜hnëëy´ ja˜ba´ kih' dsa˜juuy´, jih´koh´ sa˜
leey´ jooy´. Pero hi˜ laa' jooy´, lä˜ ma˜laa'
ja˜ba´ kyaay'.
36 He˜ja˜ cher´mah' Jooy´ ga˜läay' hnäh´
jee´ na˜hnëëh´ hnäh´, ma˜ra˜ ju'dsoo´
ma˜laah´ ba´ hnäh´.
37 Ma˜ ba´ jnä´, laah' hnäh´ sa´ju˜ kih' Abraham.
Pero jmeeh˜ hnäh´ bii' jngëëh ' jnä´,
kih' he˜ sa˜ hiih´ hnäh´ heeh´ juu' kin˜.
38 Jnä´ hlëëhn´ he˜ ma˜jëën' kih' Tää`
kyaan˜ ba´, mah' hnäh´ jmeeh˜ he˜
ma˜nuuh˜ hnäh´ kih' tää` kyaah' —ga˜jäh´
Jesús siiyh˜.
39 He˜ja˜ ga˜jäh´ dsa˜ he´:
—Tää` kyaa' jnääh' laa' Abraham ba´.
Mah' ga˜jäh´ Jesús ka˜läh´:
—Wa´ra˜ jäh´ kih' he´ ba´ joo´ Abraham
laah' hnäh´, jmeeh˜ hnäh´ lä˜koo˜
ga˜jmeey´.
40 Ma˜hlëëh` ba´ jnä´ ju'dsoo´ lä˜koo˜
ga˜nuun' kih' Dio. Pero na' hnooh´ hnäh´
ha˜ lä˜ jee´ jngëëh ' jnä´. ¿Che´ ga˜jmee´
Abraham lä˜ja˜?
41 Jmeeh˜ hnäh´ lä˜koo˜ jmee˜ tää` kyaah'
ba´ hnäh´ na˜ —ga˜jäh´ Jesús siiyh˜.
—Sa˜ laa' jnääh ' joo´ wa´ hi˜ cha˜ hi˜.
Chaa˜ ba´ jaa˜ Tää`kyaa' jnääh'. Hi˜ he´ hñii´
Dio —ga˜jäh´ dsa˜ he´ siiyh˜ Jesús.
42 He˜ja˜ ga˜jäh´ Jesús ka˜läh´:
—Wa´ra˜ jäh´ kih' Dio laa' Tää` kyaah'
hnäh´, ma´ lä˜hnaah˜ jnä´. Jëëh´ jnä´,
ya˜hëën' jee´ gya' Dio mah' jan'. Ja˜ he˜
jan' jee´ tëën˜ hñiin˜. Hñiiy´ ga˜cheey' jnä´,
he˜ja˜ jan'.
43 Kih' he˜ sa˜ hnooh˜ hnäh´ nuuh' juu'
kin˜, he˜ja˜ sa˜ hii˜ lä˜ngëëh´ hnäh´ juu' he˜
hlëëhn´ la˜.
44 Jëëh´, hi˜sa˜llu' laa' tää` kyaah' hnäh´
he˜ja˜ hnooh˜ hnäh´ jmeeh' hnäh´ lä˜koo˜
hnøøy'. Jëëh´, hi˜ he´ ga˜løø' jngëëh˜ dsa˜ lä˜
ma´ to˜në´. Sa˜ ga˜jäy´ kyaah´ ju'dsoo´, kih'
he˜ sa˜ cha˜ ni˜ miih˜ ju'dsoo´ kiyh'. Wa´ra˜
ga˜juuy', juu' kih' hñii´ bih' hlëëyh˜, jëëh´
laay' ta˜juu' dso', hi˜ laay' juu´ juu' ta˜juu'.
45 Kih' he˜ hlëëhn´ he˜ la' ju'dsoo´, he˜ja˜
ba´ na˜ sa˜ heeh´ hnäh´ kin˜.
46 Sa˜ chaa˜ ni˜ jaa˜ hi˜ le´ bääh˜ jnä´
kyaah´ dso´kye˜. Lä˜ja˜, cher´mah' hlëëhn´
ba´ jnä´ ju'dsoo´, ¿he˜la' sa˜ jmeeh˜ hnäh´
dsoo´ hoh´ hnäh´ kin˜?
47 Hi˜ laa' kyaa' Dio, juu' kih' Dio ba´
nuuy˜. Pero sa˜ laah' hnäh´ kyaa' Dio,
he˜ja˜ ba´ na˜ sa˜ nuuh˜ hnäh´ juu' kiyh' —
ga˜jäh´ Jesús siiyh˜.

Ma´ chaa˜ ba´ Jesús jää' lä˜koh´ ga´ Abraham

48 Mah' ga˜jäh´ dsa˜ judiu he´ siiyh˜:
—Të˜ ba´ juu' kyaa' jnääh', hne˜ laah' jaa˜
samaritano hi˜ kyaah´ jmii˜lle´ hliih'.
49 Mah' ga˜jeeh˜ Jesús juu' kiyh':
—Sa˜ kyaahn´ jmii˜lle´ hliih'. Jee´ lä˜jë˜
he˜ jmeen˜, jmeen˜ he' kih' Tää` kyaan˜ ba´.
Mah' hnäh´, sa˜ taah˜ jnä´ ta´.
50 Sa˜ hnoohn˜ ha˜ lä˜ jee´ leen´ jøøhn',
pero chaa˜ ba´ jaa˜ hi˜ hnooh˜ kin˜ ha˜ lä˜
jee´ leen´ jøøhn', hi˜ he´ ba´ lla' ta´.
51 Ma˜ra˜ ju'dsoo´ jwëëhn˜ hnäh´, hi˜ høø˜
juu' kin˜ mo˜so˜ juuy´ jih´koh´.
52 Koo˜ ka˜läh´ ga˜jäh´ dsa˜ judiu he´
siiyh˜:
—Na' ba´ ra´ si˜, ñe´ jnääh', jääh˜ hne˜
jmii˜lle´ hliih'. Ga˜juu' ba´ Abraham, hi˜
ga˜juu' ba´ lä˜jëë˜ hi˜ ma´ ngëë˜ juu' kih' Dio
llo´joo'. Mah' hne˜ jwah´: "Hi˜ høø˜ juu' kin˜
sa˜ juuy´ jih´koh´."
53 ¿Che´ jøøh' ga´ hne˜, lä˜koh´ ga´ Abraham,
dsa˜ ma˜gyuh˜ jnän`, hi˜ ga˜juu'? Hi˜
ga˜juu' ba´ lä˜jëë˜ hi˜ ma´ngëë˜ juu' kih' Dio.
¿Hiii˜ na˜ jmääh˜ hñaah'? —ga˜jäh´ dsa˜ judiu
he´ siiyh˜.
54 —Wa´ra˜ jäh´ kih' jnä´ jmään˜ hñiin˜
jøøh', sa˜ jmää' ni˜ miih˜ lä˜ja˜. Tää` kyaan˜
ba´ he´, hi˜ jmää˜ jnä´ jøøhn', hi˜ jwah´ hnäh´
laa' Dio kyaah' hnäh´.
55 Pero sa˜ kyuuh˜ hnäh´ hi˜ he´, jnä´ ba´
kyuu˜ jnih´. Cher´mah' ga˜jwahn' sa˜ kyuu˜
jnih´, jmään˜ hñiin˜ jaa˜ hi˜ ta˜juu', lä˜koo˜
laah' hnäh´ ta˜juu' dso'. Pero jnä´ kyuu˜
jnih´, hi˜ høøn˜ juu' kiyh'.
56 Abraham, dsa˜ ma˜gyuh˜ jnän`, ma´
jëë˜ dsëy' lä˜koo˜ ma´ jøøy˜ he˜ lloo˜ koo˜
jmii´ jëëy' jnä´, hi˜ ga˜jëëy' ba´, he˜ja˜
ga˜lä˜chaay˜ llu' —ga˜jäh´ Jesús siiyh˜.
57 —Ni˜ to˜lo˜gya´ ji˜ñe˜ sa˜ ga´ ma˜hääh´
hne˜ mah' jwah´ ma˜jëëh` Abraham —
ga˜jäh´ dsa˜ judiu he´ siiyh˜.
58 —Ma˜ra˜ ju'dsoo´ jwëëhn˜ hnäh´, jää' sa˜
ga´ ma˜chaa˜ Abraham, ko˜ja˜ ma˜chaa˜
ba´ jnä´ —ga˜jäh´ Jesús siiyh˜.
59 He˜ja˜ ga˜ka' dsa˜ he´ kuu´ mah' ma´
tey' kiyh'. Pero ga˜hmääh˜ Jesús jee´ kih'
dsa˜, ya˜hëëy' jee´ ma´ chih' gwah˜ ja˜.
Ga˜ngëëy´ jee´ tääh´ dsa˜, ngaayh'.

9

Ga˜mi˜hlää´ Jesús jaa˜ dsa˜tuu´

1 Jee´ ngë˜ Jesús ja̱˜, ga˜jëëy¹ ja̱a̱˜ dsa˜tʉʉ´
hi̱˜ tʉʉ´ lä˜ ma´ ga˜lä˜cha̱a̱˜.
2 Mah¹ ga˜ngii´ jnääh¹ juu¹ kiyh¹:
—Ta˜jwoh¹, ¿hii̱˜ kih¹ dsoo´ he˜ la̱ay¹
lä˜na˜, che´ kih¹ hñiiy´ o che´ kih¹ cho¹jmiiy˜
heh¹ ga˜lä˜cha̱ay˜ tʉʉy´?
3 He˜ja̱˜ ga˜jäh´ Jesús siiyh˜ jnääh¹:
—Ja̱˜ hñiiy´ dsëëy˜ dsoo´ ni˜ cho¹jmiiy˜, he˜
la̱ay¹ lä˜na˜. La̱ay¹ lä˜na˜ mah¹ lä˜jnä´ ta´ kih¹
Dio në´ kiyh¹ ba´.
4 Ta´ko̱˜jii̱h¹ la¹ jmii¹, jmee˜ bii¹ kin˜ jmeen`
ta´ kih¹ hi̱˜ ga˜che̱e̱¹ jnä´. Wa´ra˜ ngoo¹
ga˜nʉʉ˜, ni˜ ja̱a̱˜ mo˜so˜ le´ jmee¹ ta´.
5 Ta´ko̱˜jii̱h¹ gyan´ jmi˜gyʉʉ˜ la˜, la̱an¹
wa´je˜ kih¹ dsa˜ jmi˜gyʉʉ˜.
6 Ma˜la˜ ma˜hlëëyh´ lä˜ja̱˜, ga˜hñey¹ hwa¹
mah¹ ga˜jmeey´ tʉ´jii̱¹ kya̱a̱h´ jmii˜ tʉ´heyh¹.
Ja̱˜ba´ kya̱a̱h´ tʉ´jii̱¹ ja̱˜, ga˜sʉy¹ mi ¹në´
dsa˜tʉʉ´ he´.
7 Mah¹ ga˜siiyh˜:
—Gwa˜ mah¹ go˜gyih˜ mi ¹nëh´ jee´ chih¹
he˜ haa´jmii˜ he˜ che̱e̱˜ Siloé —juu¹ la˜ hnøø¹
jäh˜: he˜ ga˜che̱e̱¹ dsa˜.
Lä˜ja̱˜ ga˜jmee´ dsa˜ he´, na´gyiyh˜ mi
¹nëy´. Ma´ ja̱yh¹ ma˜jnä´ mi¹nëy´, ma´ jëëy˜.
8 Dsa˜ hi̱˜ ma´ tä̱ä̱h´ koo´ jee´ ma´ chih¹ hne¹
kiyh¹, kya̱a̱h´ ga´ jñah´ hi̱˜ ma´ jëë˜ lä˜ko̱o̱˜
ma´ tʉʉy´, ma´ jäyh´:
—¿Ja̱¹ hi̱˜ na˜ he´ hi̱˜ ma´ gya¹ chʉʉ´ ma´
ngiiy˜ kuu? —ga˜jäh´ dsa˜ he´.
9 —Hi̱˜ he´ na˜ —ma´ jäh´ ko̱˜llaa̱´.
—Lä˜ja̱˜ la̱ay¹ —ma´ jäh´ jñah´.
—Jnä´ he´ —ma´ jäyh´ hñiiy´.
10 —¿Ha˜ lä˜ja̱˜ he˜ ma˜na´ mi ¹nëh´? —
ga˜jäh´ dsa˜ he´ siiyh˜.
11 —Dsa˜ hi̱˜ che̱e̱˜ Jesús, ga˜jmeey´ tʉ´jii̱¹
mah¹ ga˜sʉy¹ mi ¹nën˜. Ja̱˜ga´ ga˜siiyh˜ jnä´:
“Gwa˜ jee´ chih¹ Siloé mah¹ go˜gyih˜ mi
¹nëh´.” Mah¹ ñeen´ na´gyihn˜ mi¹nën˜, lä˜ja̱˜
ba´ ga˜løø¹ jëën˜ —ga˜jäh´ dsa˜ hi̱˜ ma´ tʉʉ´
he´.
12 —¿Na˜ ba´ dsa˜ he´? —ga˜jäh´ hi̱˜ ma´
tä̱ä̱h´ ngii˜ juu¹ kiyh¹.
Mah¹ ga˜jäyh´:
—Sa˜ man˜.

Ga˜lla˜kya̱a̱˜ dsa˜ fariseo jmii´ dsa˜ hi̱˜
ma´ tʉʉ´ he´

13 He˜ja̱˜ ga˜jä̱ä̱y¹ hi̱˜ ma´ tʉʉ´ he´ cha´në´
dsa˜ fariseo.
14 Ma´ja̱˜, la¹ jmii´ he˜ te̱e̱h˜ dsa˜ dsë¹, ma´
ga˜jmee´ Jesús tʉ´jii̱¹ he˜ kya̱a̱h´ ga˜näy¹ mi
¹në´ dsa˜ he´.
15 Ko̱o̱˜ ka˜läh´ ga˜ngii´ dsa˜ fariseo juu¹
kih¹ hi̱˜ ma´ tʉʉ´ he´, ha˜ lä˜ ga˜jmeey´ he˜
ga˜løøy¹ jëëy˜.
—Ga˜sʉy¹ tʉ´jii̱¹ mi ¹nën˜, mah¹ ga˜gyihn˜,
ja̱˜ga´ ga˜løø¹ jëën˜ —ga˜jäyh´ siiyh˜.
16 Ko̱˜llaa̱´ dsa˜ fariseo he´ ma´ jäh´:
—Sa˜ la̱a̱¹ kya̱a̱¹ Dio dsa˜ he´, he˜ja̱˜ sa˜
høøy˜ jmii´ he˜ te̱e̱h˜ dsa˜ dsë¹.
Jñah´ ma´ jäh´:
—¿Ha˜ lä˜ la¹ juu¹, he˜ jmee¹ wa´ hi̱˜ cha˜
hi̱˜ ko̱o̱˜ he˜ jʉh˜ga̱a̱˜ lä˜na˜?
Sa˜ ga˜hii´ kwee˜ juu¹ kiyh¹.
17 Ko̱o̱˜ ka˜läh´ ga˜siiyh˜ dsa˜ hi̱˜ ma´ tʉʉ´
he´:
—¿Hee˜ jwah´ hñaah¹ kih¹ hi̱˜ ga˜nä¹ mi
¹nëh´?
Mah¹ ga˜jäh´ dsa˜ hi̱˜ ma´ tʉʉ´ he´:
—Jnä´ jwahn˜ la̱ay¹ ja̱a̱˜ hi̱˜ ngëë˜ juu¹ kih¹
Dio.
18 Pero dsa˜ fariseo he´, sa˜ ma´ la̱ay´ dsoo´
he˜ ma´ tʉʉ´ dsa˜ he´ mah¹ ga˜lä˜jnä´ mi¹nëy´.
He˜ja̱˜ lä˜jii̱h¹ ga˜tëëyh¹ cho¹jmii˜ dsa˜ hi̱˜
ga˜lä˜jnä´ mi¹në´ he´.
19 Mah¹ ga˜ngiiy´ juu¹ kiyh¹:
—¿Che´ ja̱˜ba´ jo̱o̱´ hnäh´ hi̱˜ la˜, hi̱˜ jwah´
hnäh´ ga˜lä˜cha̱a̱˜ tʉʉ´? ¿Ha˜ lä˜ja̱˜ he˜
ma˜jëëy˜ na¹?
20 He˜ja̱˜ ga˜jäh´ cho¹jmii˜ dsa˜ he´:
—Dsoo´ ba´ hi̱˜ he´ la˜ chih˜ kya̱a̱¹ jnääh¹
la˜, hi̱˜ ga˜lä˜cha̱a̱˜ tʉʉ´.
21 Pero sa˜ ñe´ jnääh¹ ni˜ miih˜ ha˜ lä˜ja̱˜
he˜ ma˜jëëy˜ na¹, ni˜ sa˜ ñe´ jnääh¹ hi̱˜ na˜
hi̱˜ ga˜nä¹ mi¹nëy´. Ma˜cha˜ ba´ ji̱˜ñe˜ kiyh¹,
ngii´ hnäh´ juu¹ kiyh¹, hñii´ bih¹ jmeeyh¹ juu¹
kyah¹ hnäh´.
22 Lä˜ja̱˜ ba´ ga˜jäh´ cho¹jmii˜ dsa˜ he´,
jëëh´ ma´ ga̱yh˜ dsa˜ fariseo hi̱˜ ma˜tä̱ä̱h´
juu¹ kwee˜ ha˜ lä˜jmeey¹ cher´mah¹ ja̱a̱˜ jäh´
Jesús he´ la̱a̱¹ Mesía. Mo˜so˜ cha˜ jwë¹ kiyh¹
dsooy¹ gwah˜.
23 He˜ja̱˜ ba´ ja̱˜ ga˜jäh´ cho¹jmiiy˜:
“Ma˜cha˜ ba´ ji̱˜ñe˜ kiyh¹, ngii´ hnäh´ juu¹
kiyh¹.”
24 Ko̱o̱˜ ka˜läh´ ga˜tëëyh¹ dsa˜ñʉʉh˜ hi̱˜
ma´ tʉʉ´ he´ mah¹ ga˜siiyh˜:
—Kwa´ ti´hmaah´ kih¹ Dio ba´, ja̱˜ kih¹ Jesús.
Jëëh´ ñe´ jnääh¹ dsa˜ wa´ hi̱˜ cha˜ hi̱˜ ba´ he´.
25 He˜ja̱˜ ga˜je̱e̱yh˜ juu¹ kih¹ dsa˜ fariseo:
—Sa˜ man˜ che´ la̱ay¹ dsa˜ wa´ hi̱˜ cha˜ hi̱˜.
Ko̱o̱˜ he˜ la˜ ba´ man˜. He˜ ma´ la̱an¹ tʉʉ´
mah¹ na¹ ma˜jëën˜.
26 Ko̱o̱˜ ka˜läh´ ga˜ngii´ dsa˜ fariseo juu¹
kiyh¹, ga˜siiyh˜:
—¿Hee˜ ga˜jmeey´ kyah¹? ¿Ha˜ lä˜ ga˜näy¹
mi¹nëh´?
27 Mah¹ ga˜jäh´ hi̱˜ ma´ tʉʉ´ he´:
—Ma˜jwah¹ ba´ jnä´ jä̱ä̱¹ mah¹ sa˜
ga˜lä˜hnooh˜ hnäh´ ma´ nuuh¹. ¿He˜la¹
hnooh˜ hnäh´ nuuh¹ ka˜läh´? ¿Che´ lä˜kye̱˜
hnäh´ hnooh˜ le̱e̱´ hnäh´ discípulo kya̱a̱y¹?
28 Mah¹ dsa˜ fariseo he´ ga˜ta´ ga˜ha̱a̱yh˜,
ga˜siiyh˜:
—Hne˜ ba´ he´, la̱a̱h¹ discípulo kya̱a̱y¹. Pero
jnääh¹, la̱a̱¹ jnääh¹ discípulo kya̱a̱¹ Moisé ba´.
29 Ñe´ jnääh¹ ga˜hlëëh´ Dio kya̱a̱h´ Moisé.
Pero kih¹ dsa˜ he´, ni˜ miih˜ sa˜ ñe´ jnääh¹
ha˜ ta˜ jay¹.
30 Mah¹ ga˜jäh´ hi̱˜ ma´ tʉʉ´ he´ siiyh˜:
—Ha˜ lä˜ la¹ juu¹ he˜ sa˜ ñeh´ hnäh´ ha˜ ta˜
ja¹ dsa˜ he´ mah¹ jnä´ ga˜jmeey´ jëën˜.

31 Ñe´ ba´ jne´, sa˜ nuu˜ Dio kih¹ hi̱˜ jmee˜
wa´ he˜ cha˜ he˜. Pero kih¹ hi̱˜ ga̱h˜ Dio
mah¹ jmeey˜ lä˜ hnøø¹ Dio, hi̱˜ he´ ba´ nuuy˜
kih¹.
32 Pero ji̱h´ko̱h´ sa˜ ma˜nɯɯ´ jne´ kih¹ ja̱a̱˜
hi̱˜ lih˜ nä¹ mɨ ¹në´ dsa˜ hi̱h¹ dsa˜lä˜cha̱a̱˜
tɯɯ´.
33 Wa´ra˜ jäh´ kih¹ sa˜ la̱a̱¹ kya̱a̱¹ Dio
dsa˜ñɯɯh˜ he´, sa˜ cha˜ he˜ le´ jmeey¹ ni˜
miih˜.
34 Mah¹ ga˜sɨɨyh˜ dsa˜ hi̱˜ ma´ tɯɯ´ he´:
—Kya̱a̱h´ ga˜lä˜jë˜ dso´kye˜ ga˜lä˜cha̱a̱h˜
hne˜, mah¹ hnooh˜ hlë̱ë̱h´ jnääh¹.
He˜ja̱˜ ga˜lle̱e̱˜ dsih´ ka´hne˜, ga˜hëëy¹
kih¹ go˜te˜.

Lä˜ko̱o̱˜ he˜ tɯɯ´ ba´ la̱a̱¹ dsa˜ fariseo he´

35 Ma´ ga˜nuuh¹ Jesús juu¹ he˜ ga˜lle̱e̱˜
dsih´ ka´hne˜, na´hnääyh˜ mah¹ ga˜sɨɨyh˜:
—¿Che´ jmeeh˜ hne˜ dso´ hoh´ kih¹
Hi̱˜ga˜lë̱ë̱¹ngo¹?
36 —Chiih´ jnä´ hi̱˜ he´, Dsa˜jøøh¹ kya̱a̱n˜,
mah¹ jmeen`dso´ dsën˜ kiyh¹ —ga˜jäh´ dsa˜
he´ sɨɨyh˜.
37 —Ma˜jë̱ë̱h`ba´ hne˜, jnä´ he´, hi̱˜ kya̱a̱h´
cheh¹ hlëëh´ —ga˜jäh´ Jesús sɨɨyh˜.
38 Mah¹ ga˜jäyh´:
—Dso´ ba´ dsën˜ kyah¹ hne˜, Dsa˜jøøh¹
kya̱a̱n˜.
Mah¹ ga˜jɯɯyh¹ jnëy´, ga˜jmä̱ä̱y¹ jøøh¹.
39 Mah¹ ga˜jäh´ Jesús:
—Jan¹ jmɨ˜gyɯɯ˜ la˜ mah¹ wa´ kye˜ dsa˜
kwa̱a̱t˜ ha˜ lä˜ la¹ ju¹dsoo´ kin˜. Lä˜jë̱ë̱˜ hi̱˜
sa˜ jëë˜, jëëy¹. Hi˜ lä˜jë̱ë̱˜ hi̱˜ jëë˜, mo˜so˜
lä˜jnä´ mɨ¹nëy´.
40 Ko̱o̱˜llä̱a̱´ fariseo hi̱˜ ma´ tä̱ä̱h´ kya̱a̱yh´
jee´ ja̱˜, ma´ ga˜nuuy´ lä˜ja̱˜, ga˜ngɨɨy´ juu¹
kih¹ Jesús:
—¿Che´ jwa˜ lä˜kye̱˜ jnääh¹ ka˜läh´ mo˜so˜
jnä´ mɨ¹në´ jnääh¹?
41 Mah¹ ga˜jäh´ Jesús sɨɨyh˜:
—Wa´ra˜ jäh´ kih¹ tɯɯh´ hnäh´, ni˜ ko̱o̱˜
dso´kye˜ sa˜ cha˜ kyah¹ hnäh´. Pero kih¹ he˜
jwah´ hnäh´, jnä´ ba´ mɨ´nëh´ hnäh´, he˜ja̱˜
ba´ na˜, lä˜ ma˜kye̱h´ ja̱˜ba´ hnäh´ dso´kye˜.

10

Dsa˜ hi̱˜ hä̱ä̱˜ borrego kya̱a̱¹

1 ’Ma˜ra˜ ju¹dsoo´ jwë̱ë̱hn˜ hnäh´, hi̱˜ sa˜
dsa˜he´ ta˜ ho´haah´ jee´ tä̱ä̱h´ borrego, mah¹
hnooyh˜ ta˜ jee´ jyoh´ dsa˜hey´, dsa˜hɨɨ˜ ba´
he´ hi̱˜ dsa˜kya̱a̱´ jah´.
2 Pero hi̱˜ dsa˜he´ ta˜ ho´haah´, hi̱˜ he´ ba´
ma˜ra˜ hi̱˜ hä̱ä̱˜ borrego.
3 Hi̱˜ cheh¹ høø˜ jee´ ja̱˜, näy¹ ho´haah´
wa´ra˜ ja¹ hi̱˜ hä̱ä̱˜ borrego he´. Hi˜ lä˜jë̱ë̱˜
borrego he´ ma˜nɯɯh´ kiyh¹. Lä˜ chëëy˜ ba´
tëëyh˜ lä˜ja̱a̱˜ lä˜ja̱a̱˜ mah¹ hwë̱ë̱y˜ jee´ ja̱˜.
4 Ma˜la˜ ma˜hwë̱ë̱y¹ lä˜jë̱ë̱˜ hi̱˜ la̱a̱¹ kya̱a̱y¹,
mah¹ ja̱˜ ga´ dsooy¹ jä̱ä̱y¹. Lä˜jë̱ë̱˜ ba´ dsa˜nää¹
kaah`kiyh¹, jëëh´ ma˜kyɯɯh˜ bih¹ lle´ kiyh¹.
5 Pero ja̱a̱˜ hi̱˜ sa˜ kyɯɯy˜, sa˜ lla˜lley¹
kaah`kiyh¹. Kyɯɯy¹ kih¹ hi̱˜ he´, jëëh´ sa˜
kyɯɯyh˜ lle´ kih¹ hi̱˜ jñah´ he´.
6 Juu¹ na˜hmää´ lä˜ja̱˜ ga˜hlëëh´ Jesús,
he˜ja̱˜ sa˜ ga˜lä˜ngëë´ dsa˜ he´ hee˜ ja̱˜ ma´
jäyh´.

Pastor llɯɯ¹ la̱a̱¹ Jesús

7 Ngoo¹ ba´ Jesús hlë̱ë̱yh˜ dsa˜ he´:
—Ma˜ra˜ ju¹dsoo´ jwë̱ë̱hn˜ hnäh´, jnä´ he´
la̱a̱n¹ ho´haah´ kih¹ borrego.
8 Lä˜jë̱ë̱˜ hi̱˜ ya˜nää¹ jä̱ä̱¹ ga´ kin˜, ma´ la̱a̱¹
dsa˜hɨɨ˜ hi̱˜ ma´ hɨɨ˜ kih¹ dsa˜. Pero ni˜ ja̱a̱˜
dsa˜ hi̱˜ la̱a̱¹ lä˜ko̱o̱˜ borrego sa˜ ga˜nuu´
kiyh¹.
9 Jnä´ he´ la̱a̱n¹ ho´haah´. Hi̱˜ dsa˜ta̱a̱h`ta˜
ho´haah´ja̱˜, hi̱˜ he´ ba´ lä̱ä̱´. Mo˜so˜hii´ goo˜
kiyh¹, le´ dsa˜ta̱a̱yh`mah¹ hwë̱ë̱y˜ hi˜ jnøøyh˜
ba´ he˜ kuyh˜.
10 Wa´ra˜ ja¹ hi̱˜ hɨɨ˜, hë̱ë̱y¹, jngëëyh¹ hi˜
he̱e̱y¹ go˜te˜. Ko̱o̱˜ he˜ ja̱˜ ba´ jmeey¹. Pero
jnä´ ma˜jan˜ mah¹ jmeen˜ cha̱a̱˜ dsa˜ hi˜
mɨ´jä̱ä̱˜ jnih´ cha˜miih˜.
11 ’Jnä´ he´, la̱a̱n¹ lä˜ko̱o̱˜ ja̱a̱˜ hi̱˜ hä̱ä̱˜ llu¹
jah´ kya̱a̱¹. Hi̱˜ llɯɯ¹ he´, kwa̱a̱y¹ hñiiy´ jɯɯy´
kih¹ borrego kya̱a̱y¹.
12 Pero ja̱a̱˜ hi̱˜ hä̱ä̱h´ mah¹ hä̱ä̱y˜ jah´
kya̱a̱¹ jñah´, kih¹ he˜ sa˜ la̱a̱¹ kya̱a̱¹ hi̱˜ hä̱ä̱h´
he´, he˜ja̱˜ wa´ra˜ ga˜jëëy¹ ja¹ lobo, be̱e̱y¹
borrego, mah¹ kyɯɯy¹. He˜ja̱˜ gwa´ lobo
mah¹ dsa˜cha̱a̱yh˜ borrego. Jee´ ja̱˜ dsa˜saa´
dsa˜jñeey´ wa´ ha˜ cha˜ ha˜.
13 Lä˜ja̱˜ jmee˜ hi̱˜ hä̱ä̱h´, kyɯɯ˜ bih¹. Jëëh´,
he˜ hä̱ä̱yh´ ba´ ja̱˜. Sa˜ cha˜ he˜ ga˜të̱ë̱´ jëëy¹
kih¹ borrego he´.
14 ’Jnä´ he´ la̱a̱n¹ lä˜ko̱o̱˜ ja̱a̱˜ hi̱˜ hä̱ä̱˜
kwee˜ jah´ kya̱a̱¹. Kyɯɯ˜ ba´ jnä´ borrego
kya̱a̱n˜. Hi˜ lä˜jë̱ë̱˜ hi̱˜ la̱a̱¹ kya̱a̱n˜, kyɯɯy˜
jnä´.
15 Ja̱˜ba´ lä˜ja̱˜, kyɯɯ˜ Tää`kya̱a̱n˜ jnä´, hi˜
jnä´ kyɯɯ˜ jnih´. Hi˜ kwa̱a̱n˜ hñiin˜ jɯɯn´ kih¹
dsa˜ kya̱a̱n˜ hi̱˜ la̱a̱¹ lä˜ko̱o̱˜ borrego.
16 Hi˜ cha̱a̱˜ ga´ jñah´ dsa˜ kya̱a̱n˜ hi̱˜
la̱a̱¹ lä˜ko̱o̱˜ borrego hi̱˜ sa˜ ga´ ma˜ta̱a̱h`
cha´neh˜. Hi̱˜ he´ ka˜läh´ jmee˜ bii¹ kin˜
na´teen`mah¹ lä˜nɯɯyh´ kin˜. Hi˜ lä˜ja̱˜,
lä˜jë̱ë̱˜ le̱e̱´ ko̱o̱˜ nää¹ ba´, hi˜ ja̱a̱˜ ba´ jɯɯy´.
17 Hnää¹ Tää`jnä´, kih¹ he˜ kwa̱a̱n˜ hñiin˜
jɯɯn´. Hi˜ ma˜ngëë´ ma˜jɯɯn˜ lä˜jɨɨhn´
ka˜läh´.
18 Ni˜ ja̱a̱˜ sa˜ jngëëh¹ jnä´, ta˜ la´ jngëëyh
¹ jnä´ lä˜na˜. He˜ kwa̱a̱n˜ hñiin˜ ba´ ja̱˜ he˜
jngëëyh¹ jnä´. Na˜ngën¹ jwë¹ kwa̱a̱n˜ hñiin˜
hi˜ lä˜ja̱˜ na˜ngën ¹ jwë¹ lä˜jɨɨhn´ ka˜läh´.
He˜ la˜ ja̱˜ mada˜ he˜ ga˜hyohn¹ kih¹ Tää`
kya̱a̱n˜.
19 Ko̱o̱˜ ka˜läh´ sa˜ ga˜hɨɨ´ kwee˜ juu¹ kih¹
dsa˜ fariseo kya̱a̱h´ juu¹ he˜ ma˜hlëëh´ Jesús
ja̱˜.
20 Jwë̱ë̱´ dsa˜ he´ ma´ jäh´:
—Kye̱y˜ jmɨ˜lle´ hlɨɨh¹, dsa˜ ngaah´ ba´ na˜.
¿He˜la¹ nuuh˜ hnäh´ kiyh¹?

21 Pero jñah´ ma´ jäh´:
—Sa˗ hlëëh˗ lä˗na˜, jąą˜ hi˜ kye˜ jmɨ˜lle´ hlɨɨh¹. ¿Ha˜ lä˗ją˜ nä¹jmɨ˜lle´ hlɨɨh¹ mɨ¹në´ją˜ hi˜ tɨɨ´?

Sa˗ ga˗hii¹ dsa˜ judiu ma´ heęh˗ Jesús

22 Jwɨɨ˜ Jerusalén ma´ jmee˗ dsa˜ jmɨɨ´ kih¹ gwah˗. Jii˜ gyɨɨ´ ma´ toh˜ jmɨɨ´ ją˜.
23 Ma´ ngë˗ Jesús jee´ ma´ chih¹ gwah˗ ją˜, jee´ la¹ hoo´ na´hii` kih¹ Salomón.
24 Mah¹ ga˗kuh¹ ga˗lih˜ dsa˜ judiu kiyh¹, ga˗sɨɨyh˗:
—¿Lih´ ba´ mi´jnääh¹ juu¹ kyąą¹ jnääh ¹? Chiih´ jnääh¹ jëę˜ go˜te˜, cher´mah¹ hne˜ he´ ląąh¹ Cristo.
25 He˜ją˜ ga˗jęęh˜ Jesús juu¹ kiyh¹:
—Ga˗jwęęhn¹ ba´ hnäh´ jąą¹, mah¹ sa˗ ga˗lä˗dsoo´ hoh´ hnäh´. Lä˗jë˗ he˜ jmeen˗ kyąąh´ mada˜ kih¹ Tää` kyąąn˗, he˜ ją˜ na˜ jmee˗ ju¹dsoo´ kin˗.
26 Pero hnäh´ sa˗ ma˜dsoo´ hoh´ hnäh´ kin˗, jëëh´ sa˗ ląąh¹ hnäh´ borrego kyąąn˗.
27 Lä˗jëę˗ borrego kyąąn˗ nɨɨh´ kin˗. Jnä´ kyɨɨ˜ jnih´, hi˗ dsa˜nääy¹ kyąąh´ jnä´.
28 Jnä´ kwëëh˜ jnih´ he˜ kyąąh´ chąąy˜ tąą´. Jih´kọh´ mo˗so˗ jɨɨy´. Ni˗ jąą˜ sa˗ lih˗ hwęęy¹ ja´goon˗.
29 Tää` kyąąn˗ hi˜ ga˗kwęęh˜ jnä´, jøøh¹ gyih¹ lä˗kọh´ ga´ kih¹ jee´ lä˗jëę˗. Ni˗ jąą˜ sa˗ lih˗ hwęęy¹ ja´goo˜ Tää` kyąąn˗.
30 Kọọ˜ ba´ ląą¹ jnä´ kyąąh´ Tää`.
31 Kọọ˜ ka˜läh´ ga˗ką¹ dsa˜ judiu kɨɨ´ mah¹ ma´ tey¹ kiyh¹.
32 He˜ją˜ ga˗jäh´ Jesús sɨɨyh˗:
—Cha˜miih˜ he˜ llu¹ he˜ ma˜mi˜jnäänˈ cha´nëh´ hnäh´ kyąąh´ be´ kih¹ Tää` kyąąn˗. ¿Hee˜ kọọ˜ kih¹ jee´lä˗jë˗ he˜ ją˜, he˜ hnooh˜ hnäh´ teh¹ hnäh´ kɨɨ´ kin˗?
33 Mah¹ ga˗jäh´ dsa˜ judiu he´ sɨɨyh˗:
—Sa˗ te´ jnääh¹ kɨɨ´ kyah¹, kih¹ ta´ llu¹ he˜ ma˜jmeeh´. Te´ jnääh¹ kɨɨ´ kyah¹ kih¹ he˜ mi˜kwąh˜ Dio. Jëëh´ dsa˜ñɨɨh˜ ba´ hne˜, mah¹ jmąąh˗ hñaah¹ Dio.
34 He˜ją˜ ga˗jäh´ Jesús sɨɨyh˗ dsa˜ he´:
—¿Che´ sa˗ na˜sɨɨ˜ në´ ley jnän`lä˗la˜: “Jnä´ ga˗jwahn¹, dio ląąh¹ hnäh´”?
35 Kyah¹ hnäh´ hi˜ ga˗hyoh¹ juu¹ kiyh¹, ga˗jäyh´ “dio”. Hi˗ juu¹ kiyh¹ ją˜, sa˗ le´ hęę´.
36 Cher´mah¹ Tää` kyąąn˗ ga˗hñąą¹ jnä´ mah¹ ga˗chęey¹ jnä´ jmi˜gyɨɨ˗ la˜, ¿he˜la¹ jwah´ hnäh´ kin˗, mi˜kwąhn˜ Dio, kih¹ he˜ ma˜jwahn¹, jnä´ he´ ląąn¹ Jọọ´ Dio?
37 He˜ją˜ sa˗ cha˜ he˜ kih¹ lä˗hęęh´ hnäh´ kin˗, wa´ra˜ jäh´ kih¹ jnä´ sa˗ jmeen˗ ta´ he˜ jmee˗ Tää` kyąąn˗.
38 Pero cher´mah¹ jmee˗ ba´ jnä´, ma˗ke˗ sa˗ dsoo´ hoh´ hnäh´ kin˗, jmee´ hnäh´ dsoo´ kih¹ ta´ he˜ jmeen˗ ba´, mah¹ kyąąh´ kọọ˜ hä´ ją˜ba´ lä˗ngëëh´ hnäh´, Tää` he´ kyąąh´ jnä´, hi˗ jnä´ he´ kyąąhn´ Tää`.
39 Kọọ˜ ka˜läh´ ma´ hnøøy ¹ ma´ sąąyh¹ Jesús, pero ga˗ląą´ bih¹ kih¹ dsa˜ he´.
40 Mah¹ ngooy¹ ka˜läh´ ta˗ hngaah` jmɨɨ˜ Jordán, ją˜ba´ ta˗ jee´ ga˗chąą¹ Jwąą˜ dsa˜ jmɨɨ˜ lä˗ ma´ to˜në´. Jee´ ją˜ ga˗jäy´.
41 Jwęę´ dsa˜ na´nää¹ jee´ ma´ gyay¹, mah¹ ma´ jäyh´:
—Ma˗ra˗ ju¹dsoo´, ni˗ kọọ˜ he˜ juh˜gąą˜ sa˗ ga˗jmee´ Jwąą˜. Pero lä˗jë˗ he˜ ga˗jäyh´ kih¹ hi˜ la˜, ma´ la¹ ju¹dsoo´.
42 Hi˗ jwęę´ dsa˜ ga˗lä˗dsoo´ dsë¹ kiyh¹ jee´ ją˜.

11

Ga˗jɨɨ¹ Lázaro

1 Ma´ dsaah´ jąą˜ dsa˜ñɨɨh˜ hi˜ chęę˜ Lázaro, dsa˜ chąą˜ Betania, ją˜ba´ jwɨɨ˜ mäh˜ jee´ ma´ chąą˜ María kyąąh´ Marta dsa˜më´ øøyh˗.
2 María he´ hi˜ ga˗huu¹ naa` mi˜jwɨɨ˜ tɨɨ´ Jesús mah¹ ga˗mi˗kiyh´ kyąąh´ jñu˜ lley´, ma´ ląąy¹ dsa˜më´ øøh˗ Lázaro hi˜ ma´ dsaah´ he´.
3 He˜ją˜ lä˗ɨɨ´ dsa˜më´ he´ ga˗chęę¹ juu¹ kih¹ Jesús:
—Dsa˜øøh¹ kyąąn˗, dsaah´ dsa˜ñɨɨh˜ hi˜ hnaah˗ —ga˗sɨɨyh˗ Jesús.
4 Ma´ ga˗nuu´ Jesús lä˗ją˜, mah¹ ga˗jäyh´:
—Sa˗ jɨɨy´ kyąąh´ dsoo´ ją˜. He˜ ją˜ mi˜jnää˗ jąą˜ Dio ba´ hi˜ øøh¹, hi˗ mi˜jnää˗ ląą¹ øøh¹ Jọọ´ Dio ka˜läh´.
5 Peer˗ ma´ hnää¹ Jesús Marta kyąąh´ María, kyąąh´ Lázaro.
6 Lä˗ ma´ ga˗nuu´ Jesús kih¹ hi˜ ma´ dsaah´ he´, ga˗jąy´ ga´ tọ¹ jmɨɨ˜ jee´ ma´ gyay¹ ją˜.
7 Ma˜ngëë´ he˜ ją˜, ją˜ga´ ga˗jäyh´ sɨɨyh˗ jnääh¹ discípulo:
—Ma` jne´ ka˜läh´ ta˗ hwa¹ Judea.
8 Mah¹ ga˗chiih´ jnääh¹:
—Ta˜jwoh¹, hnøø¹ dsa˜kąąh´ he´ ma´ te¹ kɨɨ´ kyah¹, mah¹ jwah´ ga´ hne˜ goh¹ ka˜läh´ jee´ oo˗.
9 Mah¹ ga˗jäh´ Jesús sɨɨyh˗ jnääh¹:
—¿Ją ¹ gya˗tọ´ hor˜ kye˜ kọọ˜ jmɨɨ´? Hi˜h¹ hi˜ ga˗nää´ ta˗la˗ jmɨɨ¹, sa˗ tëyh¹. Jëëh´, jëëy˜ wa´je˜ kih¹ jmɨ˜gyɨɨ˗ la˜.
10 Pero hi˜ ga˗nää´ ta˗la˗ hwë¹, dsa˜tëyh¹. Jëëh´, mo˗so˗ jnä´ wa´je˜ kih¹ jmɨ˜gyɨɨ˗ la˜.
11 Ma˜ngëë´ ma˜jäyh´ lä˗ją˜, ją˜ga´ ga˗jäyh´ ka˜läh´:
—Ma˜gwii˜ Lázaro ome˜ jnän`, nɨɨn` mah¹ na´chąą˗ jnih´.
12 He˜ją˜ ga˗jäh´ jnääh¹:
—Dsa˜øøh¹ kyąąn˗, cher´mah¹ na˜gwiiy˜, ją¹ kiyh¹.
13 He˜ la˜ ma´ jäh´ Jesús, kih¹ he˜ ma˜na˜jɨɨy´ ba´ ją˜. Pero ma´ lii´ jnääh ¹, na˜gwiiy˜ he˜ tęęyh˜ dsëy¹ ba´ ją˜, he˜ ma´ hlëëh˗ Jesús lä˗ją˜.
14 Ją˜ga´ ga˗jäh´ Jesús jëę˜ go˜te˜:
—Ma˜na˜jɨɨ´ ba´ Lázaro.
15 Jëę˜ ba´ dsën˗ he˜ sa˗ ga´ ma˜gyan´ jee´ oo˗, jëëh´ lä˗ją˜ la¹ llu¹ kyah¹ hnäh´ mah¹

läˆjąˉ läˆdsooˇ hohˇ hnäh ̆. Ma` jneˊ maˆjëë̆ jnihˇ.
16 Jąˉgaˊ gaˆjähˇ Tamá, hi̱ˉ maˊ tëëyˆ Dsaˉsu̱u̱`, gaˆsɨɨyhˆ jnäähˡ:
—Ma` jneˊ kaˆläh ̆, mahˡ juu̱ˇ jneˊ ko̱ˉjøhˇ kyąąyh ̆.

Gaˆkwaˇ Jesús beˇ kihˡ dsaˉmëˇ øøhˇ Lázaro

17 Maˊ hyaˉ kye̱ˇ jmɨɨˊ naˉhąąˡ Lázaro maˊ gaˆlloo` Jesús jeeˊ jąˉ.
18 Jeeˊ jwɨɨˉ Betania jąˉ, maˊ jäˆ jähˆ kihˡ Jerusalén, ko̱o̱ˉ hnëˉ kilómetro baˊ.
19 Jwëë̆ˇ dsaˉ judiu naˊnäälˡ naˊjëëyˉ Marta kyąąh ̆ María, naˊkwayˉ beˇ kiyhˡ mahˡ saˆ waˊ meehˉ dsëyˡ heˉ gaˆju̱u̱ˡ Lázaro øøyhˇ.
20 Maˊ gaˆnuuˇ Marta jaˡ Jesús, yaˆhëëyˡ mahˡ ngooyˡ gaˆmiˆje̱eyˇ. Pero gaˆjä̱ˇ baˊ María chaˊnehˆ.
21 Maˊ gaˆje̱eˡ Marta Jesús mahˡ gaˆsɨɨyhˆ:
—Dsaˉjøøhˡ kyąąnˆ, waˊraˉ jäh ̆ kihˡ maˊ ñehˇ jeeˊ laˉ, saˆ maˆju̱u̱ˆ dsaˉñuuhˉ øøhnˡ.
22 Jnäˇ manˆ, gaˆläˆjëˆ heˉ ngɨɨh ̆ kihˡ Dio, kwayˡ baˊ —gaˆjäh ̆ Marta.
23 —Läˆji̱ih ̆ baˊ øøhˡ —gaˆjähˇ Jesús sɨɨyhˆ.
24 —Jnäˇ manˆ läˆji̱iyh ̆ waˊraˉ gaˆtëˇ jeeˊ läˆji̱ih ̆ dsaˉ jeeˊ llą̱ą̱ˆ jmɨɨˊ —gaˆjäh ̆ Marta sɨɨyhˆ.
25 Mahˡ gaˆjäh ̆ Jesús sɨɨyhˆ:
—Jnäˇ heˇ hi̱ˉ miˉji̱ih` dsaˉ, hiˆ jmeenˆ chąąyˉ. Hi̱ˉ jmeeˆ dsooˇ dsëˡ kinˆ, maˆkeˆ gaˆju̱uyˡ läˆji̱iyh ̆ kaˉläh ̆.
26 Gaˆläˆjëë̆ˇ hi̱ˉ chąąˉ mahˡ jmeeyˡ dsooˇ dsëyˡ kinˆ, maˆkeˆ gaˆju̱uyˡ, saˆ jäyˡ läˆją̱ˉ. ¿Cheˊ heeh ̆ juuˡ laˉ? —gaˆjäh ̆ Jesús sɨɨyhˆ.
27 —Jąąhˉ, Dsaˉjøøhˡ kyąąnˆ, hee̱ˇ baˊ jnäˇ, hneˉ heˇ Cristo, Jo̱o̱ˇ Dio hi̱ˉ hiiˇ juuˡ kihˡ jäˆ jmɨˉgyɨɨˆ laˉ —gaˆjäh ̆ Marta.
28 Maˉngëë̆ˇ maˉjäyh ̆ läˆją̱ˉ, ñeeyˇ naˊteeyhˉ María øøyhˇ mahˡ naˊhlëëyh ̆ kyąąh ̆ juuˡ hiiˉ mahˡ saˆ nuuˉ dsaˉ kiyhˡ, gaˆsɨɨyhˆ:
—Hi̱i̱ˇ taˉjwohˡ maˊ jaˉ, tëëyhˆ hneˉ.
29 Maˊ gaˆnuuˇ María läˆją̱ˉ, läˆchąh ̆ ją̱ˉ gaˆnooyˉ ngooyˡ gaˆmiˆje̱eyˇ Jesús.
30 Saˆ gaˊ maˉheˉ Jesús taˆ jeeˊ jwɨɨˉ mähˉ ją̱ˉ. Läˆ maˉcheyhˡ ją̱ˉbaˊ jeeˊ gaˆje̱eyˡ Marta.
31 Maˊ tąąh ̆ dsaˉ judiu chaˊnehˆ kihˡ María maˊ kwayˆ beˇ. Maˊ gaˆjëëyˡ gaˆnooˉ María mahˡ ngooyˡ koˉchih ̆, heˉją̱ˉ gaˆnäälˡ dsaˉ heˇ kaah` kiyhˡ, maˊ jäyh ̆:
—Ngooyˡ taˆ jeeˊ laˡ toˉhøø̱ˉ mahˡ gaˆhooyh` jeeˊ ooˆ.
32 Maˊ gaˆlloo` María jeeˊ maˊ chehˡ Jesús, gaˆju̱uyhˡ jnëyˊ chaˊnëyˊ mahˡ gaˆsɨɨyhˆ:
—Dsaˉjøøhˡ kyąąnˆ, waˊraˉ jäh ̆ kihˡ maˊ ñehˇ jeeˊ laˉ, saˆ maˊ juu̱ˇ dsaˉñuuhˉ øøhnˡ.
33 Maˊ gaˆjëëˡ Jesús hooyhˆ, hiˆ gaˆjëëyˡ hoohˆ dsaˉką̱ąh ̆ kyąąyˡ hi̱ˉ maˊ jmeeˆ ko̱ˉjøh ̆ kyąąyh ̆, heˉją̱ˉ gaˆläˆmeehˆ dsëyˡ jwërte, läˆji̱ih ̆ gaˆji̱iˡ nehˆ tuhˉdsëyˡ.
34 Mahˡ gaˆsɨɨyhˆ:
—¿Haˉ gaˆkyąąhˆ hnih ̆?

Mahˡ gaˆjäyh ̆:
—Dsaˉjøøhˡ kyąąnˆ, ñaˉ mahˡ goˊjëëh`.
35 Peerˆ gaˆhoohˡ Jesús.
36 Mahˡ gaˆjäh ̆ dsaˉ judiu heˇ:
—Jëë` daˊ, heˉ baˊ cheˉ maˊ hnääyˡ.
37 Mahˡ gaˆjäh ̆ ko̱ˉllą̱ą̱ dsaˉ heˇ:
—Dsaˉ naˉ, gaˆjmeeyˇ gaˆläˆjnäˇ mɨ ˡnëˊ ją̱ą̱ˉ dsaˉtɨɨˆ. ¿Cheˊ saˆ leˇ maˊ jmeeyˡ mahˡ saˆ maˊ juu̱ˇ dsaˉ ooˆ?

Gaˆläˆji̱ih` Lázaro

38 Ko̱o̱ˉ kaˉläh ̆ gaˆläˆmeehˆ dsëˡ Jesús, mahˡ ngooyˡ chu̱hˆ jeeˊ laˡ toˉhøø̱ˉ. Hehˡ toˉhøø̱ˉ ją̱ˉ, maˊ naˉjnëˉ kyąąh ̆ ko̱o̱ˉ mɨ ˡku̱u̱ˊ.
39 Mahˡ gaˆjäh ̆ Jesús:
—Jñuuhˊ hnäh ̆ ku̱u̱ˊ naˉ.
Mahˡ gaˆjäh ̆ Marta dsaˉmëˇ øøhˇ hlɨɨˊ heˇ sɨɨyhˆ Jesús:
—Dsaˉjøøhˡ kyąąnˆ, maˉhëëyˉ miˉju̱u̱ˉ, jëëh ̆ maˉhyaˉ kye̱ˇ jmɨɨˊ naˉju̱u̱yˊ.
40 Mahˡ gaˆjäh ̆ Jesús sɨɨyhˆ:
—¿Ją̱ ˡ maˉjwëëhnˡ hneˉ, cherˊmahˡ gaˆjmeehˊ dsooˇ hohˇ, jëëhˡ heˉ jɨɨhˉgąą̱ˉ heˉ jmeeˡ Dio?
41 Ją̱ˉgaˊ gaˆjñuuyhˉ mɨ ˡku̱u̱ˉ heˉ maˊ naˉjnëˉ hooˊ toˉhøø̱ˉ ją̱ˉ, jeeˊ maˊ hąąˊ hlɨɨˊ heˇ. Ją̱ˉgaˊ gaˆjëëˡ Jesús taˆ gyɨɨhˡ, gaˆjäyh ̆:
—Tää` kyąąnˆ, kwanˆ tiˊhmaah ̆ kyahˡ, jëëh ̆ maˉnɨɨhˉ baˊ kinˆ.
42 Maˆ baˊ jnäˇ, nuuhˉ baˊ hneˉ kinˆ tąąˇ. Heˉ jwahnˆ läˆlaˉ, laˡ lluˡ kihˡ hi̱ˉ tąąh ̆ nuuˉ läˆkuˊ läˆji̱iˡ kinˆ jeeˊ laˉ, mahˡ läˆją̱ˉ läˆdsooˇ dsëyˡ, hneˉ baˊ gaˆche̱ehˆ jnäˇ.
43 Maˉlaˆ maˉjäyh ̆ läˆją̱ˉ, gaˆhlëëyh ̆ ko̱o̱ˉ ki̱ˉgąą̱ˉ:
—¡Lázaro, goˉhëë̆ˡ jeeˊ naˉ!
44 Heˉją̱ˉ yaˆhëë̆ˡ hi̱ˉ maˊ naˉju̱u̱ˊ heˇ läˆ maˉnaˉgyo̱hˇ ją̱ˉ gooˉ tɨɨyˊ, kyąąh ̆ hmɨɨhˉ heˉ gaˆgyąąhˉ dsihˇ maˊ gaˆju̱uyˡ, hiˆ läˆ maˉnaˉløø̱ˉ ją̱ˉ moˉnëyˊ kyąąh ̆ hmɨɨhˉ saˊluuˉ. Mahˡ gaˆjäh ̆ Jesús:
—Jee̱y` saˊhmɨɨhˉ, mahˡ waˊ ngëyˇ.

Maˊ hnoohˉ dsaˉ haˉ läˆ jeeˊ maˊ sąąyhˡ Jesús

(Mt. 26:1-5; Mr. 14:1-2; Lc. 22:1-2)

45 Jwëë̆ˇ dsaˉ judiu hi̱ˉ naˊnäälˡ kyąąh ̆ María gaˆläˆdsooˇ dsëyˡ kihˡ Jesús, maˊ gaˆjëëyˡ heˉ gaˆjmeeyˇ läˆją̱ˉ.
46 Pero ko̱ˉllą̱ą̱ˡ dsaˉ heˇ naˊnäälˡ naˊjëëyˉ dsaˉ fariseo naˊjmeeyh ̆ juuˡ haˉ läˆ gaˆjmeeˇ Jesús.
47 Heˉją̱ˉ jmiˉdsaˉ ką̱ąh ̆ kyąąh ̆ dsaˉ fariseo gaˆku̱yhˡ läˆjëë̆ˆ dsaˉtaˊ dsaˉgyɨɨh ̆ kyąąyˡ, maˊ jäyh ̆:
—¿Haˉ läˆ jmeenˊ? Peerˆ chaˉmiihˉ heˉ jɨɨhˉgąą̱ˉ jmeeˆ dsaˉñuuhˉ heˇ.
48 Cherˊmahˡ gaˆkwanˊ jwëˡ jäˡ läˆnaˉ baˊ, läˆjëë̆ˆ baˊ dsaˉ läˆhe̱eˇ kiyhˡ. Heˉją̱ˉ yaˉnäälˡ dsaˉ roma yaˉhe̱eyˉ jeeˊ jwɨɨˉ jnän` hiˆ läˆką̱ą̱ˉ hwaˡ jnän` kaˉläh ̆.

49 Caifá, jąą̄ dsa¯kyąąh´ dsa¯ judiu he´,
ma´ ląą̄ ˈ dsa¯jøøhˈ kyąą̄ˈ läˆjëë̄ˆ jmi¯dsa¯
ji̱¯ñe¯ ją¯. Gaˆjäyh´:
—Niˆ miih¯ saˆ ñeh´ hnäh´.
50 Che´ saˆ ląąh´ hnäh´ llu̱ˈ ga´ he¯ jụụ̄´ jąą̄¯
dsa¯ñuuh¯ kihˈ dsa¯goo˜ jne´, läˆkọh´ ga´ he¯
hęę̄´ läˆkąą̄¯ hwaˈ la¯ —gaˆjäh´ Caifá.
51 Jąˆ he¯ gaˆhlëëyh´ jee´ tëë̄y¯ hñiiy´
ją¯. Kihˈ he¯ ma´ ląąyˈ dsa¯jøøhˈ kyąą̄ˈ
jmi¯dsa¯ ji̱¯ñe¯ ją¯, he¯ją¯ ba´ ją¯ gaˆjmee´
Dio gaˆhlëëyh´ läˆją¯, gaˆngëëyˈ juuˈ he¯ jụụ̄´
Jesús kihˈ läˆjëë̄ˆ dsa¯ judiu.
52 Hiˆ ją¯ maˆla¯ kihˈ dsa¯ judiu ją¯ jụụy´,
he¯ hnøøyˈ jmąąyˈ kọọ¯ nääˈ dsa¯ ba´ jee´
läˆjëë̄ˆ hi̱¯ ląąˈ jọọ´ Dio hi̱¯ na¯saa¯ na¯jñee´
wa´ ha¯ cha¯ ha¯.
53 Jmii´ ją¯ gaˆtąąyh` kọ¯jøh´ juuˈ kwee¯
mahˈ jngëëyhˈ Jesús.
54 He¯ją¯ moˆsoˆ gaˆngë´ Jesús jnä´hä´ jee´
kihˈ dsa¯ judiu. Yaˆhëëyˈ hwaˈ Judea, ngooyˈ
kọọ¯ jee´ jwii¯ he¯ chęę̄¯ Efraín he¯ hla¯ jäh¯
kihˈ hwaˈ ki̱iˆ. Jee´ ją¯ gaˆją´ jnäähˈ kọ¯jøh´
kyąąyh´.
55 Ma¯ngooˈ yaˆjäh¯ë´ jmii´ he¯ kụh¯ dsa¯
judiu borrego mähˈ. Jwëë̄´ dsa¯ hi̱¯ chąą̄¯
jee´ ją¯ na´nääyˈ taˆ Jerusalén mahˈ mi¯llụụyˈ
hñiiy´ läˆkọọ¯ tëë̄ˈ dsa¯ jmeeˆ jąą̄ˈ ją¯ga´ tëˈ
jmii´.
56 Ma´ hnaah¯ dsa¯ he´ Jesús, ma´ hlëëyh¯
kyąąh´ dsa¯kyąąyh´ jee´ ma´ chihˈ gwahˆ, ma´
jäyh´:
—¿Ha¯ läˆ jëëh´ hnäh´? ¿Che´ saˆ jäy¯ jee´
jmii´ la¯?
57 Dsa¯kąąh´ kyąąˈ jmi¯dsa¯ he´ kyąąh´
fariseo gaˆjmee´ madaˆ:
—Cher´mahˈ hi̱¯ hnäh´ gaˆjëëh` hnäh´ ha¯
taˆ ngëyˆ, ją¯ ya´jmeeh` hnäh´ juuˈ chąh´
mahˈ dsa¯nääˈ dsa¯ dsa¯chąąyhˆ.

12

Gaˆhuuˈ María naa`mi¯jwii¯ tii´ Jesús
(Mt. 26:6-13; Mr. 14:3-9)

1 Jñii´ jmii´, jąą̄ˈ ją¯ga´ tëˈ jmii´ he¯ kụh¯
dsa¯ borrego mähˈ, ñee´ Jesús taˆ Betania jee´
ma´ gya´ Lázaro hi̱¯ gaˆjmee´ Jesús gaˆläˆji̱ih`
ma¯ngëë´ ma¯na¯jụụy´.
2 Jee´ ją¯ gaˆjmeey´ maˆnuuˆ kyąąh´ Jesús.
Marta ma´ llooh˜ maˆnuuˆ, hiˆ Lázaro he´, ma´
ląąˈ jąą̄¯ hi̱¯ ma´ gyaˈ kọ¯jøh´ kyąąh´ Jesús ně´
mes˜ ją¯.
3 Ją¯ga´ gaˆkąˈ María kọọ¯ sëˈ jmii¯
mi¯jwii¯ he¯ chęę̄¯ nardo, he¯ hmoohˈ
jwërte. Gaˆhuuyˈ tii´ Jesús. Mahˈ gaˆmi¯kiyh´
kyąąh´ jñu¯ lley´. Gaˆhii´ mi¯jwii¯ läˆkąą̄¯
cha´nehˆ ją¯.
4 Mahˈ gaˆjäh´ jąą̄¯ dsa¯kyąąh´ jnäähˈ, hi̱¯
ma´ chęę̄¯ Juda Iscariote, jọọ´ Simón hi̱¯
gaˆhniiˈ kihˈ Jesús këë̄¯:
5 —¿Heˆlaˈ saˆ maˆhniiˈ jmii¯ mi¯jwii¯ na¯,
läˆkọọ¯ kyę´ hnë¯ hña¯loo´ jmii´ ta´ mahˈ ma´
kwëëhn´ hi̱¯ tä¯ñee´?
6 He¯ gaˆjäyh´ läˆją¯, ją¯ kihˈ he¯ ma´
jmeeyˈ be´ kihˈ hi̱¯ tä¯ñee´ ją¯, kihˈ he¯ ma´
hëë̄y¯ ba´ ją¯. Jëëh´ ma´ høøy¯ saˆtuh¯ jee´ ma´
tääh´ kuu´ mahˈ ma´ hwëëy˜ jee´ na¯hmää´.
7 Mahˈ gaˆjäh´ Jesús:
—Taˆ ha¯ kiyhˈ. Jëëh´, jmii¯ mi¯jwii¯ na¯
he¯ ma´ høøy¯ mahˈ ma´ hụụy¯ jnä´ wa´ra¯
gaˆtë´ jee´ hąąnˈ.
8 Hi̱hˈ hi̱¯ tä¯ñee´, läˆ ma¯tąąyh´ na¯ ba´
kyąąh´ hnäh´. Pero jnä´, moˆsoˆ gyan`
ki¯wëë´ jee´ kyahˈ hnäh´ —gaˆjäh´ Jesús.

Ma´ hnøøˈ dsa¯kąąh´ ma´ jngiiyhˈ kihˈ
Lázaro kaˆläh´

9 Gaˆläˆñeˆ jwëë̄´ dsa¯ judiu he¯ ma´
gyaˈ Jesús jwii¯ Betania mahˈ na´nääyˈ jee´
ją¯. Pero ją¯ maˆla¯ kwąąt¯ kihˈ Jesús ją¯
na´nääyˈ, he¯ na´jëëy¯ Lázaro, hi̱¯ gaˆläˆji̱ih`
ma¯ngëë´ ma¯na¯jụụ´ ba´ ją¯.
10 He¯ją¯ gaˆtąąh` dsa¯kąąh´ kyąąˈ
jmi¯dsa¯ he´ juuˈ kwee¯ mahˈ ma´ jngëëyh
ˈ Lázaro kaˆläh´.
11 Jëëh´, kwąąt¯ kihˈ Lázaro ją¯, jwëë̄´
dsa¯ judiu gaˆbęęyˈ dsa¯kąąh´ kyąąyˈ mahˈ
gaˆhęęyh¯ kihˈ Jesús ba´.

Gaˆheˈ Jesús na¯dsëë̄˜ jąą̄¯ burr˜ jee´ jwii¯
Jerusalén
(Mt. 21:1-11; Mr. 11:1-11; Lc. 19:28-40)

12 Ma´ gaˆjnäˆ jyoh´ jmii´, jwëë̄´ jwërte dsa¯
ma´ tąąh´ jee´ të¯ jmii´ ją¯. Ma´ gaˆnuuy´ jaˆ
Jesús taˆ jwii¯ Jerusalén,
13 gaˆkąyˈ gooh` hma¯sụˈ mahˈ gaˆnääyˈ
gaˆmiˆjęęy¯ Jesús. Mahˈ ma´ jäyh´:
—¡He¯ ba´ che¯ llụụˈ Dio! ¡Dio kyąąh´ hi̱¯ jaˆ
na¯ läˆhihˆ kiyhˈ! Ląąyˈ Rey jnän` —gaˆjäh´
dsa¯ Israel he´.
14 Gaˆhñahˆ Jesús jąą̄¯ burr˜ mähˈ, mahˈ
gaˆwiiyˈ ka´luu´, läˆkọọ¯ na¯siiˆ juuˈ kihˈ Dio:
15 Taˆ wa´ gąhˈ hnäh´ dsa¯ chąą̄¯ jwii¯ Sión.
Hi̱i¯ Rey kyąąhˈ hnäh´ jaˆ na¯,
dsëë̄y˜ jąą̄¯ burr˜ mähˈ.
16 He¯ gaˆläˆ läˆją¯, saˆ gaˆläˆngëë´ jnäähˈ
discípulo kyąąyˈ läˆ ma´ to¯ně´. Pero
ma´ ngaahˈ Jesús gyuuhˈ, ją¯ga´ gaˆläˆngëë´
jnäähˈ kihˈ Jesús ba´ ją¯ ma´ hlëëh¯ läˆkọọ¯
ma¯na¯siiˆ jąą̄ˈ, he¯ gaˆjmee´ dsa¯ juuhˆ
kiyhˈ.
17 Dsa¯ hi̱¯ ma´ tąąh´ kyąąh´ Jesús läˆkọọ¯
ma´ gaˆtëëyhˈ Lázaro nehˆ to¯høø¯ läˆkọọ¯
ma´ gaˆmi¯ji̱iyh`, ma´ jmeeyh˜ juuˈ läˆkọọ¯
gaˆjëëyˈ jee´ ją¯.
18 He¯ją¯ jwëë̄´ dsa¯ na´nääˈ gaˆmi¯jęęy¯
Jesús, läˆkọọ¯ ma´ gaˆnuuy´ kihˈ he¯
juhˆ¯gąą̄¯ he¯ gaˆjmeey´.
19 Pero dsa¯ fariseo ma´ jäyh´ siiyhˆ
dsa¯kyąąyh´:
—Jëë`da´. Niˆ miih¯ saˆ cha¯ he¯ leˆ´ jmeen´.
Läˆjëë̄ˆ ba´ dsa¯ gaˆnääˈ chąąˈ kaahˈ kiyhˈ.

Kọ¯llą̄ą´ dsa¯ griego gaˆhnaayh¯ Jesús

20 Jee´ kihˈ dsa¯ hi̱¯ na´nääˈ na´hnääh¯ Dio
jee´ të¯ jmii´, ma´ tąąh´ kọ¯llą̄ą´ dsa¯ griego.

21 Dsa˜ griego he˝, ya˜näa̋ˡ koo˝ kihˡ Felipe,
dsa˜ ma˝ chąą˜ Betsaida he˜ na˜hęę˜ hwaˡ
Galilea. Ga˜chụụy˝ kyąąh˝, ga˜sɨɨyh˜:
—Hne˜ dsa˜ñụụh˜, hnøø˜ jnäähˡ lla˝ jnäähˡ
juuˡ kyąąh˝ Jesús.
22 He˜ją˜ ngooˡ Felipe mahˡ na˝chiiyh˝ An-
dre˝. Hi˜ Andre˝ he˝ kyąąh˝ Felipe na˝hlęëyh˝
Jesús.
23 He˜ją˜ ga˜jęęh˜ Jesús juuˡ kiyhˡ,
ga˜jäyh˝:
—Ma˜të˝ hor˜ jee˝ lęę˝ jøøhˡ Hi˜ga˜lęëˡngoˡ
la˜.
24 Ma˜ra˜ juˡdsoo˝ jwëëhn˜ hnäh˝,
cher˝mahˡ sa˜ ga˜toh˝ koo˜ mɨ ˡtrigo jee˝
gwaah˝ hi˜ sa˜ ga˜hya˜, ma˜ją̈˝ lä˜ ma˜laˡ
ją˜ba˝. Pero cher˝mahˡ ga˜hya˜ mɨɨ ˡ ją˜,
cha˜miih˜ mɨɨˡ kwaˡ.
25 Lä˜ją˜, hi˜ sa˜ kwąąˡ hñii˝ jụụ˝, hi˜
he˝ hęę˝ go˜te˜. Pero hi˜ kwąąˡ hñii˝ jụụ˝
jmɨ˜gyụụ˜ la˜, he˜ häąy˜ hñiiy˝ ba˝ ją˜ mahˡ
chąąy˜ tąą̈˝ ga˜lä˜jë˜ joh˝ jmɨɨ˝ cha˜.
26 Hi˜ mi˜teˡ kin˜, wa˝ jmeey˝ koo˜jøh˝
kyąąh˝ jnä˝. Ją˜ba˝ jee˝ naahn˜ na˝gyanˡ, jee˝
ją˜ dsa˜tąąyh` ka˜läh˝ hi˜ mi˜teˡ kin˜. Hi̱hˡ
mi˜teˡ kin˜, Tää` kyąąn˜ jmąąÿˡ jøøhˡ.

Ga˜jmee˝ Jesús juuˡ he˜ jụụy˝

27 ’Peer˜ chąąn˜ cha˜miih˜ hụụ˝dsë˜.
¿Hee˜ na˜ jwahn˜ naˡ? ¿Che˝ jwahn˜: “Tää`,
läą̈` jnä˝ kihˡ he˜ dsa˜ngëën˝ la˜”? Sa˜ le˝
jwahn˜ lä˜na˜. Jëëh˝, kihˡ he˜ją˜ ba˝ janˡ.
28 Tää`, mi˜jnäaˡ he˜ ląąhˡ jøøhˡ —ga˜jäh˝
Jesús.
Hor˜ ją˜ ga˜lä˜nụụh˝, ga˜hlëëh˝ gyụụhˡ:
—Ma˜mi˜jnäaˡ ba˝ jnä˝ he˜ ląąnˡ jøøhnˡ,
hi˜ mi˝jnäänˡ ka˜läh˝ he˜ ląąnˡ jøøhˡ.
29 Jwëë˝ dsa˜ hi˜ ma˝ tąąh˝ jee˝ ją˜,
ga˜nuuy˝ he˜ ga˜hlëëh˝ gyụụhˡ, he˜ją˜
ga˜jäyh˝:
—Go˜ ñihˡ ba˝ na˜ ma˜hɨɨˡ.
Jñah˝ ma˝ jäh˝:
—Jąą˜ ángel ba˝ na˜ ma˜hlëëh˝ kyąąyh˝.
30 Mahˡ ga˜jäh˝ Jesús sɨɨyh˜:
—Sa˜ ma˜ja˜ juuˡ na˜ kwąąt˜ ki˜ jnä˝.
Kyahˡ hnäh˝ ba˝ na˜ ma˜ja˜ juuˡ na˜.
31 Naˡ ma˜të˝ jmɨɨ˝ jee˝ kąˡ Dio juˡdsoo˝ kihˡ
jmɨ˜gyụụ˜ la˜. Hi˜ ma˜të˝ hor˜ jąą̈ˡ o˜hih˜
hi˜sa˜llụˡ hi˜ jmee˜ hih˜ jmɨ˜gyụụ˜ la˜.
32 Wa˝ra˜ ga˜chąąˡ dsa˜ jnä˝ gyụụhˡ, tëën˝
lä˜jëë̄˜ hi˜ ya˜näa̋˝ kyąąh˝ jnä˝ —ga˜jäh˝
Jesús.
33 He˜ ga˜hlëëyh˝ lä˜ją˜, ga˜mi˜jnäaÿ˜ ha˜
lä˜ kyąąh˝ ma˝ jụụy˝ ba˝ ją˜.
34 He˜ją˜ ga˜jäh˝ dsa˜ hi˜ ma˝ tąąh˝ jee˝ ją˜:
—Ma˜nụụ˝ jnäähˡ lä˜koo˜ na˜sɨɨ˜ juuˡ kihˡ
Dio. Cristo chąą˜ tąą̈˝ ba˝. ¿He˜laˡ jwah˝
hne˜, jmee˜ biiˡ kihˡ Hi˜ga˜lęëˡngoˡ chąąˡ
dsa˜ gyụụhˡ? ¿Hi̱˜ ba˝ he˝ hi˜ jwah˝ hne˜
Hi˜ga˜lęëˡngoˡ?
35 Mahˡ ga˜jäh˝ Jesús sɨɨyh˜:
—Ko˜hwëë˝ ga˝ jnä˝ wa˝je˜ jee˝ kyahˡ
hnäh˝. Ngë˝ hnäh˝, ta˝ko˜jɨɨhˡ jnä˝ wa˝je˜
jee˝ kyahˡ hnäh˝ mahˡ sa˜ lęh˜ jee˝ na˜hoo˜
hnäh˝. Jëëh˝, hi˜ ga˜nää˝ jee˝ na˜hoo˜, sa˜
ñey˜ ha˜ ta˜ dsa˜nääyˡ.
36 Ta˝ko˜jɨɨhˡ jnä˝ wa˝je˜ kyahˡ hnäh˝, hęęh`
hnäh˝ kihˡ wa˝je˜ mahˡ lä˜jnää˝ hnäh˝ jee˝
jnä˝ wa˝je˜.
Ma˜la˜ ma˜hlëëh˝ Jesús lä˜ją˜, mahˡ
ga˜hmääyh˜ kihˡ dsa˜ he˝.

Sa˜ ga˜hęęh˜ dsa˜ judiu juuˡ kihˡ Jesús

37 Ga˜jëëˡ ba˝ dsa˜ judiu lä˜jë˜ he˜ jụh˜gąą˜
he˜ ga˜jmee˝ Jesús to˜lo˜ nëy˝, pero ni˜ lä˜ją˜
sa˜ ga˜lä˜hęęy˝ kiyhˡ.
38 Mahˡ lä˜ją˜, ga˜lä˜teˡ lä˜koo˜ ga˜jäh˝
Isaía hi˜ ga˜ngëëˡ juuˡ kihˡ Dio llo˝jooˡ:
Tää` kyąąn˜, sa˜ chąą˜ hi˜ ma˜hęęh˜ juuˡ
jnän`.
Sa˜ chąą˜ hi˜ ga˜lä˜ngëë˝ lä˜koo˜ teˡ he˜
jụh˜gąą˜ he˜ ga˜jmee˝ Dio kyąąh˝
goo˜, ga˜jäh˝ Isaía.
39 Kihˡ he˜ją˜, sa˜ ga˜laˡ ma˜lä˜hęęy˝. Hi˜
ją˜ba˝ lä˜ją˜ ka˜läh˝ ga˜jäh˝ Isaía kiyhˡ:
40 Ga˜jmee˝ Dio ga˜jnëˡ mɨ ˡnëy˝, ga˜jlëˡ
hụụ˝dsë˜ kiyhˡ,
mahˡ sa˜ le˝ jëëyˡ, ni˜ sa˜ lä˜ngëëy˝.
Ni˜ sa˜ dsa˜jęęyh˜ kyąąh˝ jnä˝ mahˡ mi˝hlą̈ąˡ
jnih˝.
41 Lä˜jë˜ he˜ ją˜ ga˜jäh˝ Isaía, lä˜ ma˝ ga˜jëëyˡ
he˜ ląąˡ jøøhˡ Jesús mahˡ ga˜hlëëyh˝ kiyhˡ.
42 Pero ma˜ra˜ he˜ ga˜hęęh˜ ba˝ jwëë̄˝ dsa˜
kihˡ Jesús, lä˜kyę˜ dsa˜kąąh˝ kyąąyˡ. Hi˜
kihˡ he˜ ma˝ gąyh˜ dsa˜ fariseo, he˜ją˜ sa˜
ga˜mi˜jnäaÿ˜ hñiiy˝, mahˡ sa˜ ma˝ hwëë̄ ˡ
dsih˝ neh˜ gwah˜ mäh˜.
43 Ma˝ hnooyh˜ ha˜ lä˜ jee˝ ma˝ lęęy˝ kąąh˝
cha˝në˝ dsa˜ jmɨ˜gyụụ˜, lla˜ he˜ ma˝ hnooyh˜
ha˜ lä˜ jee˝ ma˝ lęęy˝ kąąh˝ cha˝në˝ Dio.

Juuˡ he˜ ga˜hlëëh˝ Jesús, llaˡ ta˝ kihˡ dsa˜

44 Ją˜ga˝ ga˜hlëëh˝ Jesús koo˜ ki˜gąą˜,
ga˜jäyh˝:
—Hi̱˜ hęęh˜ jnä˝, ją˜ ma˜laˡ jnä˝ he˜
hęęyh˜, hęęyh˜ hi˜ ga˜chęęˡ jnä˝ ba˝.
45 Hi̱hˡ hi˜ ma˜jëë̄˜ jnä˝, ma˜jëë̄˜ hi˜
ga˜chęęˡ jnä˝ ba˝ ją˜.
46 Jnä˝ he˝ ląąnˡ lä˜koo˜ wa˝je˜ he˜ jaˡ
jmɨ˜gyụụ˜ la˜, mahˡ lä˜jëë̄˜ hi˜ hęęh˜ jnä˝, sa˜
jäyˡ jee˝ na˜hoo˜.
47 Hi˜ nuu˜ juuˡ kin˜ mahˡ sa˜ hęęyh˜,
ją˜ jnä˝ ngɨɨhn˝ kwąąt˜ kiyhˡ. Jëëh˝ sa˜
ma˜jan˜ jmɨ˜gyụụ˜ la˜ mahˡ ngɨɨhn˝ kwąąt˜
kihˡ dsa˜ jmɨ˜gyụụ˜. Ma˜jan˜ mahˡ lą̈ą̈n˝
dsa˜ jmɨ˜gyụụ˜ ba˝.
48 Hi˜ sa˜ hnäaˡ jnä˝ mahˡ sa˜ hęęyh˜ juuˡ
kin˜, cha˜ ba˝ he˜ ngɨɨhˡ kwąąt˜ kiyhˡ. Ją˜ba˝
juuˡ he˜ ma˜hlëëhn˝ la˜, ngɨɨhˡ kwąąt˜ kiyhˡ
wa˝ra˜ ga˜të˝ jee˝ lląą˜ jmɨɨ˝.
49 Jëëh˝, sa˜ ma˜hlëëhn˝ jee˝ tëën˜ hñiin˜.
Tää` kyąąn˜ hi˜ ga˜chęęˡ jnä˝, hi˜ he˝
ga˜jmee˝ mada˜ kin˜ ha˜ lä˜ jwahn˜, hi˜ ha˜
lä˜ hlëëhn˝.
50 Jnä˝ man˜, mada˜ he˜ ga˜jmeey˝ kin˜
jøø˜ kihˡ dsa˜ mahˡ wa˝ chąąy˜ ga˜lä˜jë˜ joh˝

jmɨɨ´ cha˜. Kih¹ he˜ja˜, hlëëhn´ ja˜ba´ lä˜kǫǫ˜ te¹ he˜ ga˜sɨɨh˜ Tää`jnä´ ba´.

13

Ga˜gyih¹ Jesús tɨɨ´ discípulo kyąąy¹

1 Ma˜ngoo¹ ya˜jąh˜ jmɨɨ´ he˜ kuh˜ dsa˜ borrego mäh¹, ma˜ñe˜ ba´ Jesús ma˜të´ hor˜ he˜ ya˜hëëy¹ jmɨ˜gyɨɨ˜ la˜ mah¹ dsąąyh¹ jee´ gya¹ Jmiiy˜. Ga˜lä˜hnääy¹ hi˜ ma´ ląą¹ kyąąy¹ hi˜ ma´ tąąh´ jmɨ˜gyɨɨ˜ la˜, pero hwë¹ ja˜ ga˜mi˜jnääy˜ he˜ ga˜lä˜hnääy¹ cha˜miih˜ hi˜ ląą¹ kyąąy¹.

2 Ja˜ga´ dsa˜tąąyh`kuyh˜ ma˜nɨɨ˜ ma˜hä´ ba´ hɨɨ´dsë˜ kih¹ hi˜sa˜llu¹ neh˜ tuh˜dsë¹ Juda Iscariote jǫǫ´ Simón ha˜ lä˜ jmeey¹ mah¹ ngëëy¹ Jesús.

3 Pero Jesús ma˜ñe˜ bih¹ he˜ ga˜tooh˜ Tää`gooy˜ hñiiˀ lä˜jë˜ go˜te¹ he˜ na˜hñąąy´ jmeey¹ hi˜ lä˜ja˜ ñey˜ he˜ ya˜hëëy¹ kih¹ Dio, hi˜ ja˜ba´ kih¹ Dio dsąąyh¹ ka˜läh´.

4 He˜ja˜ ga˜nooy˜ jee´ tąąyh´ kuyh˜ ma˜nɨɨ˜ ja˜, ga˜jñuuyh¹ hmɨɨh˜ he˜ ma´ kyeyh´ në´, ga˜kąy¹ hmɨɨh˜ tu˜jlą´ mah¹ ga˜bąąyh˜ hñiiy´.

5 Hi˜ ga˜kąy¹ kǫǫ˜ jee´ ga˜chiyh¹ jmɨɨ˜ mah¹ ga˜løøy¹ gyiyh˜ ma˜tɨɨ´ jnääh¹ discípulo. Ja˜ga´ ga˜mi˜kiyh´ kyąąh´ hmɨɨh˜ tu˜jlą´ he˜ ma´ na˜bąąyh`ja˜.

6 Ma´ ga˜tëëy´ jee´ ma´ gya¹ Simón Pee´, mah¹ ga˜jäh´ Pee´:

—Dsa˜jøøh¹ kyąąn˜, ¿che´ hne˜ ba´ gyih¹ ma˜tɨɨn˜?

7 Mah¹ ga˜jäh´ Jesús sɨɨyh˜:

—He˜ jmeen˜ la˜, sa˜ lä˜ngëëh´ hne˜ na¹ ga˜jɨɨh˜. Këë˜ ba´ lä˜ngëëh´.

8 —Sa˜ gyih¹ hne˜ ma˜tɨɨn˜ jih´kǫh´ —ga˜jäh´ Pee´ sɨɨyh˜.

Mah¹ ga˜jäh´ Jesús sɨɨyh˜:

—Cher´mah¹ sa˜ ga˜gyihn˜ ma˜tɨɨh´, sa˜ le´ jmeeh¹ kǫ˜jøh´ kyąąh´ jnä´.

9 Mah¹ ga˜jäh´ Simón Pee´ sɨɨyh˜:

—Dsa˜jøøh¹ kyąąn˜, ja˜ ma˜la˜ ma˜tɨɨn˜ hnøø¹ jñiiˀ, lä˜ja˜ ma˜goon˜ kyąąh´ ka´llen˜ hnøø¹ jñiiˀ ka˜läh´.

10 Mah¹ ga˜jäh´ Jesús ka˜läh´:

—Hi˜ ma˜na˜jngëë¹, sa˜ jmee˜ bii¹ jñiiˀ lä˜kąą˜ kiyh¹. Ma˜la˜ ma˜tɨɨy´ ba´ hnøø¹ jñiiˀ, jëëh´ lä˜kąą˜ ba´ kiyh¹ ma˜na˜jngɨɨ ¹. Hi˜ ma˜na˜jngëë¹ ba´ hnäh´, ma˜ke˜ ja˜ lä˜jëë˜ hnäh´.

11 Jëëh´ ma´ ñe˜ bih¹ hii˜ na˜ ma´ ngëëy¹, he˜ja˜ ba´ ja˜ ma´ jäyh´: “Ma˜ke˜ ja˜ lä˜jëë˜ hnäh´ na˜jngëë¹.”

12 Ma˜la˜ ma˜gyiyh¹ ma˜tɨɨ´ lä˜jëë˜, ga˜këyh˜ hmɨɨh˜ kiyh¹ mah¹ ngaayh¹ na´gyay˜ në´ mes˜ ka˜läh´. Mah¹ ga˜jäyh´:

—¿Che´ ma˜lä˜ngëëh´ hnäh´, hee˜ na˜ ma˜jmeen¹ kyah¹ hnäh´?

13 Tëëh˜ jnä´ Ta˜jwoh¹ hi˜ jwah´ hnäh´ Dsa˜jøøh¹ kyąąn˜. Llu¹ ba´ jwah´ hnäh´, jëëh´ he˜ ja˜ ląąn¹.

14 Jnä´ he´ ląąn¹ ta˜jwoh¹ kyąąh¹ hnäh´, hi˜ ląąn¹ Dsa˜jøøh¹ kyąąh¹ hnäh´, mah¹ ma˜gyihn˜ ma˜tɨɨh´ hnäh´. Lä˜na˜ hnøø¹ jmeeh¹ hnäh´ ka˜läh´, gyih¹ hnäh´ ma˜tɨɨ´ dsa˜kyąąh´ hnäh´.

15 Jee´ la˜ ma˜heehn˜ hnäh´ mah¹ jmeeh¹ hnäh´ ja˜ba´ lä˜kǫǫ˜ ma˜jmeen¹ kyah¹ hnäh´.

16 Ma˜ra˜ ju¹dsoo´ jwëëhn˜ hnäh´, jąą˜ hi˜ nɨɨh´ kih¹ jñah´, sa˜ jøøyh¹ ga´ lä˜kǫh´ ga´ dsa˜jɨɨ´. Hi˜ hi˜ dsoo˜ mada˜, sa˜ jøøyh¹ ga´ lä˜kǫh´ ga´ hi˜ cheey˜.

17 Na¹ he˜ ma˜lä˜ngëëh´ hnäh´ he˜ ma˜jmeen¹ la˜, llu¹ la¹ kyah¹ hnäh´ cher´mah¹ ga˜jmeeh´ hnäh´ lä˜ja˜.

18 'Ja˜ he˜ hlëëhn´ kih¹ lä˜jëë˜ hnäh´ la˜. Kyuu˜ ba´ jnä´ hii˜ na˜ ma˜lleehn˜. Mah¹ lä˜ja˜ lä˜te¹ lä˜kǫǫ˜ na˜sɨɨ˜ juu¹ kih¹ Dio: “Hi˜ ma´ kuh˜ kǫ˜jøh´ kyąąh´ jnä´, ma˜jeeyh˜ ma˜na˜høøyh´ kin˜.”

19 To˜na¹ ga˜jɨh˜ jwahn˜ jąąą¹ sa˜ ga´ ma˜ngëëy¹ jnä´. Mah¹ wa´ra˜ ga˜la¹ he˜ ja˜, lä˜heeh´ hnäh´, jnä´ he´ ląąn¹ he˜ jwahn˜ ląąn¹.

20 Ma˜ra˜ ju¹dsoo´ jwëëhn˜ hnäh´, hi˜ heeh˜ jąą˜ hi˜ cheen˜, he˜ heeyh˜ jnä´ ba´ ja˜. Hi˜ hi˜ heeh˜ jnä´, heeyh˜ hi˜ ga˜cheeˀ jnä´ ba´ ja˜.

Ga˜jmeeh¹ Jesús juu¹, hnɨɨ¹ jąą˜ dsa˜kyąąy¹ kiyh¹

(Mt. 26:20-25; Mr. 14:17-21; Lc. 22:21-23)

21 Ma˜la˜ ma˜jäh´ Jesús lä˜ja˜, pero ga˜lä˜meeh˜ dsëy¹ mah¹ ga˜mi˜jnääy˜ jëë˜ juu¹ ja˜:

—Jąą˜ jee´ lä˜jëë˜ hnäh´ hnëëh¹ jnä´.

22 Ja˜ga´ ga˜tooh`jnääh¹ jëë´ jnääh ¹ në´ dsa˜kyąąhn´, sa˜ ñe´ jnääh¹ hii˜ kih¹ na˜ ma´ hlëëyh˜.

23 Kih¹ jee´ lä˜jëë˜ jnääh¹ discípulo kyąąy¹, jąą˜ ba´ ga˜lä˜hnää¹ Jesús cha˜miih˜. Hi˜ he´ ma´ gya¹ koo´ kih¹ Jesús.

24 Kih¹ hi˜ he´, ga˜jmee´ Simón Pee´ lii˜ mah¹ ngɨɨy¹ juu¹ kih¹ Jesús, hii˜ kih¹ ja˜ ma´ hlëëyh˜.

25 Hih¹ hi˜ ma´ gya¹ koo´ kih¹ Jesús he´, ga˜ngɨɨy´ juu¹ kiyh¹:

—Dsa˜jøøh¹ kyąąn˜, ¿hii˜ he´ hi˜ jwah´ na˜?

26 Mah¹ ga˜jeeh˜ Jesús juu¹ kiyh¹:

—Hi˜ kwëëhn˜ kuh˜ kǫǫ˜ jwɨ´ he´ñiih˜ gyɨh´, hi˜ he´ he´.

Mah¹ ga˜mi˜gyɨyh´ kǫǫ˜ jwɨ´ he´ñiih˜, ga˜kwëëyh¹ Juda Iscariote, jǫǫ´ Simón.

27 Lä˜kǫǫ˜ ngooy¹ kuyh˜ he´ñiih˜ ja˜, ga˜he¹ Tana´ neh˜ tuh˜dsëy¹. Ja˜ga´ ga˜jäh´ Jesús sɨɨyh˜:

—He˜ hnooh˜ jmeeh¹, jmee´ ga˜jɨh˜ to˜na¹.

28 Pero ni˜ jąą˜ hi˜ ma´ tąąh´ në´ mes˜ ja˜, sa˜ ga˜lä˜ngëëy´ he˜la¹ ga˜sɨɨyh˜ hi˜ he´ lä˜ja˜.

29 Kih¹ he⁻ ma´ høø˜ Juda sa´tuh⁻ jee´ ma´
tääh´ kuu´, he⁻ja̱ ko̱⁻llaa̱´ ga˜jmee´ hɯɯ´dsë⁻,
he⁻ ga˜jäh´ Jesús siiyh˜: “Go⁻läh¹ miih⁻ he⁻
hnøø¹ jnän`kih¹ jmii´” o jäyh´: “Go⁻kwëëh`hi̱⁻
tä⁻ñee´ miih⁻ kuu´”.
30 Ma´ ga˜la¹ kih¹ Juda, ma⁻kuyh⁻ he´ñiih˜,
chah´ ba´ya˜hëëy¹. Ma⁻na⁻ho̱o̱⁻ ba´ hor˜ja̱⁻.

Ko̱o̱⁻ nɯɯh´ hmëë´

31 Ma⁻la˜ ma⁻ya⁻hëë˜ Juda jee´ja̱⁻, ga˜jäh´
Jesús:
—Na¹ läˆjnä´ he⁻ laa̱¹ jøøh¹ Hi̱⁻ga˜lëë¹ngo¹
la⁻, hi˜ ta˜la˜ kih¹ hi̱⁻ he´läˆjnä´ he⁻ laa̱¹ jøøh¹
Dio.
32 Hi˜ cher´mah¹ jo̱oy´ mi⁻jnää˜ he⁻ laa̱¹
jøøh¹ Dio, ja̱⁻ba´ läˆja̱⁻ Dio mi⁻jnää˜ he⁻ laa̱¹
jøøh¹ jo̱oy´, hi˜ cha̱h´ ba´ jmeey¹.
33 Gyɯɯ⁻ mäh¹ kyaan˜, ko̱⁻hwëë´ ga´ gyan´
kyaah´ hnäh´. Hnaah¹ hnäh´ jnä´. Pero ja̱⁻ba´
läˆko̱o̱⁻ ma⁻jwiin¹ dsa⁻ judiu, jee´ naahn˜
sa˜ le´ go´nääh¹ hnäh´, ja̱⁻ba´ läˆja̱⁻ jwëëhn˜
hnäh´ ka⁻läh´ na¹.
34 Jmeen`ko̱o̱⁻ mada˜ hmëë´ kyah¹ hnäh´.
Wa´ hnaah˜ hnäh´ øøh¹ hnäh´. Wa´ hnaah˜
hnäh´ läˆja̱a̱⁻ läˆja̱a̱⁻ dsa⁻kyaah´ hnäh´,
ja̱⁻ba´ läˆko̱o̱⁻ ma⁻läˆhnaan˜ hnäh´.
35 Cher´mah¹ ga˜läˆhnaah˜ hnäh´
dsa⁻kyaah´ hnäh´, läˆjëë˜ ba´ dsa⁻ läˆñe⁻
laah¹ hnäh´ discípulo kyaan˜.

*Ga˜jäh´ Jesús he⁻ hmä¹ Pee´ juu¹ he⁻ sa˜
kyɯɯ˜*
*(Mt. 26:31-35; Mr. 14:27-31; Lc. 22:31-
34)*

36 He⁻ja̱⁻ ga˜ngii´ Simón Pee´ juu¹:
—Dsa⁻jøøh¹ kyaan˜, ¿ha⁻ ta˜ goh¹ hne⁻?
Mah¹ ga˜jäh´ Jesús siiyh˜:
—Ha⁻ jee´ niin`, sa˜ le´ goh¹ kyaah´ jnä´ na¹.
Këë⁻ ga´ goh¹ kyaah´ jnä´.
37 He⁻ja̱⁻ ga˜jäh´ Pee´ siiyh˜:
—Dsa⁻jøøh¹ kyaan˜, ¿he⁻la¹ ja̱⁻ mo˜so˜ le´
niin`kyaah´ hne⁻ na¹? Ma⁻lla˜ ba´ dsën˜
juun´ llah´ hne⁻.
38 He⁻ja̱⁻ ga˜jäh´ Jesús siiyh˜:
—¿Che´ ju¹dsoo´ ma⁻lla˜ hoh´ juuh´ llan˜?
Ma˜ra˜ ju¹dsoo´ jwëëhn˜ hne⁻, jää¹ ja̱⁻ga´
hooh¹ chaah´ dsoo¹, hne⁻ ma⁻të´ hnë⁻ jiih˜
ma⁻hmäh´ juu¹ he⁻ sa˜ kyuuh˜ jnä´.

14

Jesús laa̱¹ jwë¹ he⁻ dsa´toohn´ jee´ gya¹ Dio

1 ’Ta˜ jeh˜ hoh´ hnäh´. Jmee´ hnäh´ dsoo´
hoh´ kih¹ Dio ba´, hi˜ jmee´ hnäh´ dsoo´ hoh´
kin˜ ka⁻läh´.
2 Cha´neh˜ kih¹ Tää` kyaan˜ cha⁻
cha⁻miih⁻ jee´ dsa´toohn´. Wa´ra⁻ jäh´ kih¹
sa˜ la¹ läˆja̱⁻, ma⁻jwëëhn¹ ba´ hnäh´ jää¹.
He⁻ja̱⁻ niin`mi´llun`jee´ go´taah´ hnäh´.
3 Wa´ra⁻ ngaahn¹ mah¹ na´jmeen¹ llu¹ jee´
go´taah´ hnäh´, ja̱⁻ga´ jähn´ ka⁻läh´ mah¹
go´nääh´ hnäh´ kyaah´ jnä´. Mah¹ läˆja̱⁻
jee´ naahn´ na´gyan¹, jee´ ja̱⁻ go´taah´ hnäh´
ko̱⁻jøh´ kyaah´ jnä´.
4 Ma⁻ñeh´ ba´ hnäh´ ha⁻ jee´ naahn˜, hi˜
ma⁻kyuuh˜ ba´ hnäh´ jwë¹ ka⁻läh´.
5 Mah¹ ga˜jäh´ Tamá siiyh˜:
—Dsa⁻jøøh¹ kyaan˜, sa˜ ñe´ jnääh¹ ha⁻ na⁻
gwaah¹. ¿Ha⁻ läˆja̱⁻ läˆkyuuh˜ jnääh¹ jwë¹
ka⁻läh´?
6 He⁻ja̱⁻ ga˜jäh´ Jesús siiyh˜:
—Jnä´ he´ laan¹ jwë¹, jnä´ he´ laan¹ ju¹dsoo´,
jnä´ he´ jmeen˜ chaa̱⁻ dsa⁻. Ni˜ jaa̱⁻ sa˜
lla⁻nää` jee´ gya¹ Tää` wa´ra⁻ jäh´ kih¹ sa˜
ya˜nääy¹ ta˜la˜ ki˜ jnä´.
7 Cher´mah¹ kyuuh˜ jnä´, ja̱⁻ba´ läˆja̱⁻
kyuuh˜ hnäh´ Tää` kyaan˜. Na¹ ma⁻kyuuh˜
ba´ hnäh´, hi˜ ma⁻jëëh`hnäh´ ka⁻läh´.
8 Mah¹ ga˜jäh´ Felipe:
—Dsa⁻jøøh¹ kyaan˜, häähˆ jnääh¹ Tää`,
mah¹ ko̱⁻ja̱⁻ ba´ ma⁻lee˜ kyaa̱¹ jnääh¹.
9 Mah¹ ga˜jäh´ Jesús siiyh˜ Felipe:
—¿Joh´ jmii´ sa˜ ma⁻hya⁻ gyan´ kyaah´
hnäh´ jee´ la⁻ mah¹ sa˜ ma⁻läˆkyuuh˜ jnä´?
Hi̱h¹ ma⁻jëëˆ jnä´, he⁻ ma⁻jëëy˜ Tää` ba´ ja̱⁻.
¿Ha⁻ läˆja̱⁻ jwah´ hne⁻: “Häähˆ jnääh¹ Tää”?
10 ¿Che´ sa˜ laah´ dsoo´, jnä´ he´ laan¹ ko̱o̱⁻
kyaah´ Tää`, hi˜ Tää` he´ laa̱¹ ko̱o̱⁻ kyaah´
jnä´? Läˆjë˜ juu¹ he⁻ hlëëh´ jnä´, ja̱⁻ he⁻
hlëëhn´ jee´ tëën⁻ hñiin˜ na⁻. Tää` hi̱⁻ laa̱¹
kyaah´ jnä´, hi̱⁻ he´ ba´ jmee˜ he⁻ jmeen˜ la⁻.
11 Wa´ läˆdsoo´ hoh´ hnäh´, jnä´ he´ laan¹
ko̱o̱⁻ kyaah´ Tää`hi˜ Tää`he´ laa̱¹ ko̱o̱⁻ kyaah´
jnä´. Pero cher´mah¹ sa˜ laah´ hnäh´ dsoo´
läˆja̱⁻ la¹ kin˜ kyaah´ Tää`, jmee´ hnäh´ dsoo´
kih¹ he⁻ ma⁻jëëh`hnäh´ ha⁻ läˆ la¹ ta´ he⁻
jmeen˜.
12 Ma˜ra˜ ju¹dsoo´ na⁻ jwëëhn˜ hnäh´, hi̱⁻
jmee˜ dsoo´ dsë¹ kin˜, hi̱⁻ he´ jmee¹ ka⁻läh´
ja̱⁻ba´ ta´ he⁻ jmeen˜. Hi˜ jɯɯh⁻ ga´ ta´ jmeey¹,
jëëh´ naah˜ ba´ jnä´ kyaah´ Tää`.
13 Läˆjë˜ he⁻ ngiih´ hnäh´ kih¹ Tää` läˆhih˜
kin˜, jmeen`he⁻ ja̱⁻, mah¹ läˆja̱⁻ läˆjnä´ he⁻
laa̱¹ jøøh¹ Tää`ta˜la˜ kih¹ jo̱oy´.
14 Jmee`ba´ jnä´ wa´ he⁻ cha⁻ he⁻ he⁻ ngiih´
hnäh´ läˆhih˜ kin˜.

Ga˜jäh´ Jesús chëey¹ Jmi⁻lle´ Na⁻jngii¹

15 ’Cher´mah¹ hnaah˜ hnäh´ jnä´, høø´
hnäh´ mada˜ he⁻ jmeen˜ kyah¹ hnäh´.
16 Mah¹ jnä´ chuun`kyaah´ Tää` chëey¹
jñah´ hi̱⁻ kwa¹ be´ kyah¹ hnäh´. Mah¹ jäy¹
kyaah´ hnäh´ ga˜läˆjë˜ joh´ jmii´ cha⁻.
17 Hi̱⁻ he´ laa̱¹ Jmi⁻lle´ hi̱⁻ jmee⁻ ju¹dsoo´.
Dsa⁻ hi̱⁻ chaa̱⁻ jmi⁻gyɯɯ˜ la⁻, sa˜ le´ hëëyh⁻,
jëëh´ sa˜ jëëy˜, ni˜ sa˜ kyuuy˜. Pero hnäh´,
kyuuh˜ hniih´, jëëh´ häay´ jee´ kyah¹ hnäh´,
hi˜ dsa⁻hey´ neh˜ tuh⁻hoh´ hnäh´.
18 ’Wa´ra⁻ ngaahn¹, sa˜ jäh¹ hnäh´ hnëë´.
Jähn´ ka⁻läh´ kyah¹ hnäh´.
19 Miih⁻ jmii´ ga´ mo˜so˜ jëë¹ dsa⁻ jnä´. Pero
hnäh´, jëëh¹ jnä´. Hi˜ kih¹ he⁻ chaa̱⁻ jnä´,
he⁻ja̱⁻ ba´ ja̱⁻ jmee¹ chaa̱⁻ hnäh´.
20 Ma´ja̱⁻ ga´ läˆngëëh´ hnäh´, jnä´ gyan´
kyaah´ Tää`kyaan˜, hi˜ hnäh´ kyaah´ jnä´, hi˜
jnä´ kyaah´ hnäh´.

21 Hi̱˜ ma˜he̱e̱h˜ mada˜ kin˜ mah¹ høøy˜, hi̱˜ he˜ hnää¹ jnä˜. Hi˜ hi̱˜ hnää¹ jnä˜, Tää` kya̱a̱n˜ lä˜hnääy¹ hi̱˜ he˜. Hi˜ jnä˜ ka˜läh˜ lä˜hnaa˜ jnih˜ mah¹ mi˜jnään¹ hñiin˜ kiyh¹.

22 Mah¹ ga˜jäh˜ Juda (pero ja̱˜ he˜ Iscariote):

—Dsa˜jøøh¹ kya̱a̱n˜, ¿he˜la¹ ma˜la˜ kya̱a̱¹ jnääh ¹ ba˜ mi˜jnääh¹ hñaah¹, mah¹ sa˜ mi˜jnääh¹ hñaah¹ kih¹ lä˜je̱e̱˜ dsa˜ jmɨ˜gyʉʉ˜?

23 He˜ja̱˜ ga˜jäh˜ Jesús sɨyh˜:

—Hi̱˜ hnää¹ jnä˜, høøy˜ juu¹ kin˜, hi˜ Tää` kya̱a̱n˜ lä˜hnääy¹ hi̱˜ he˜. Mah¹ ko̱˜jøh˜ kya̱a̱h˜ Tää` dsa˜tooh˜ jnääh¹ kya̱a̱yh˜.

24 Hi̱˜ sa˜ hnää¹ jnä˜, sa˜ høøy˜ juu¹ kin˜. Hi˜ juu¹ he˜ ma˜nʉʉh˜ hnäh˜, ja̱˜ juu¹ ki˜ hñiin˜ ja̱˜, juu¹ kih¹ Tää` hi̱˜ ga˜che̱e̱¹ jnä˜ ba˜ ja̱˜.

25 ’Hle̱ëhn˜ hnäh˜ lä˜je̱˜ juu¹ la˜, ta˜ko̱˜ji̱ih¹ gyan˜ kya̱a̱h˜ hnäh˜.

26 Pero wa˜ra˜ ngaahn¹, kwa̱a̱t˜ ki˜ jnä˜, che̱e̱¹ Tää` ja̱a̱˜ hi̱˜ kwa¹ be˜ kyah¹ hnäh˜. Hi̱˜ he˜ he˜ Jmɨ˜lle˜ Na˜jngɨɨ ¹ hi̱˜ heeh¹ hnäh˜ ga˜lä˜je̱˜ ba˜, hi˜ jmeey¹ lä˜dsooh˜ hoh˜ hnäh˜ lä˜je̱˜ juu¹ he˜ ma˜hle̱ëhn` hnäh˜.

27 ’Jnä˜ kwan` mah¹ jmeen` hɨɨ¹ tii˜ kyah¹ hnäh˜ lä˜ko̱o̱˜ hii˜ tii˜ kin˜. Ja̱˜ lä˜ko̱o̱˜ kwa˜ dsa˜ jmɨ˜gyʉʉ˜ he˜ kwëëhn˜ hnäh˜. Ta˜ jeh˜ hoh˜ hnäh˜, ni˜ ta˜ wa˜ ga̱h¹ hnäh˜.

28 Ma˜nʉʉh˜ ba˜ hnäh˜ lä˜ko̱o̱˜ ma˜jwe̱ëhn¹ hnäh˜. Naahn˜ hi˜ jähn˜ jee˜ kyah¹ hnäh˜ ka˜läh˜. Cher˜mah¹ dsoo˜ hnaah˜ hnäh˜ jnä˜, je̱ë˜ hoh˜ hnäh˜ ki˜ jnä˜ kih¹ he˜ naahn˜ jee˜ gya¹ Tää`, jëëh˜ jøøh¹ gyih¹ lä˜ko̱h˜ jnä˜.

29 Ma˜jwe̱ëhn¹ hnäh˜ juu¹ la˜, jää¹ sa˜ ga˜ ma˜la¹. Mah¹ wa˜ra˜ ga˜la¹, ja̱˜ga˜ lä˜dsoo˜ hoh˜ hnäh˜.

30 ’Mo˜so˜ hlëëhn˜ ga˜ cha˜miih˜ kya̱a̱h˜ hnäh˜, jëëh˜ jä˜ hi̱˜sa˜llu¹ hi̱˜ jmee˜ hih˜ jmɨ˜gyʉʉ˜ la˜. Pero kya̱a̱h˜ jnä˜ sa˜ cha˜ kiyh¹ ni˜ miih˜.

31 He˜ jmeen˜ lä˜ko̱o̱˜ mada˜ he˜ ga˜jmee˜ Tää` kin˜ ba˜, mah¹ lä˜ja̱˜ lä˜ñe˜ dsa˜ hi̱˜ cha̱a̱˜ jmɨ˜gyʉʉ˜ la˜, jnä˜ hnaan˜ Tää`.

’Noo˜ hnäh˜, man`.

15

Chaah¹ wɨɨ̱˜ jëh¹ kya̱a̱h˜ sa˜goh¹ kih¹

1 ’Jnä˜ he˜ la̱a̱n¹ lä˜ko̱o̱˜ chaah¹ wɨɨ̱˜ jëh ¹ he˜ llu¹ go˜te˜. Tää` kya̱a̱n˜, hi̱˜ he˜ mi˜llu¹ chaah¹ wɨɨ̱˜ jëh¹ ja̱˜.

2 Hnäy˜ lä˜je̱˜ sa˜goh¹ he˜ choo¹ kin˜, he˜ sa˜ hɨɨ˜ mɨɨ¹. Hi˜ lä˜je̱˜ sa˜goh¹ he˜ hɨɨ˜ mɨɨ¹, mi˜lluy¹ mah¹ jä¹ na˜jngɨɨ¹. Mah¹ lä˜ja̱˜ hɨɨ¹ cha˜ga˜miih˜ mɨɨ¹.

3 Hi˜ lä˜ja̱˜ ma˜na˜jngëë¹ hnäh˜ lä˜llu¹ he˜ ma˜he̱eh` hnäh˜ juu¹ he˜ ma˜hle̱ëhn` hnäh˜.

4 Jä˜ hnäh˜ ko̱o̱˜ hweh˜ kya̱a̱h˜ jnä˜, hi˜ jnä˜ jä̱n` ko̱o̱˜ hweh˜ kya̱a̱h˜ hnäh˜. Lä˜ko̱o̱˜ sa˜goh¹ kih¹ chaah¹ wɨɨ̱˜ jëh ¹, sa˜ le˜ hɨɨ¹ mɨɨ ¹ kih¹ hñiɨ˜, cher˜mah¹ sa˜ na˜choo¹ hñiɨ˜ chaah¹ kih¹. Ja̱˜ba˜ lä˜ja̱˜ la¹ kyah¹ hnäh˜ cher˜mah¹ sa˜ tä̱ä̱h˜ hnäh˜ ko̱o̱˜ hweh˜ kya̱a̱h˜ jnä˜.

5 ’Jnä˜ he˜ la̱a̱n¹ chaah¹ wɨɨ̱˜ jëh ¹. Hnäh˜ he˜ la̱a̱h¹ sa˜goh¹ kih¹. Dsa˜ hi̱˜ tä̱ä̱h˜ ko̱o̱˜ hweh˜ kya̱a̱h˜ jnä˜ hi˜ jnä˜ chehn¹ ko̱o̱˜ hweh˜ kya̱a̱yh˜, he˜ lä˜ja̱˜ ba˜ hɨɨ˜ cha˜miih˜ mɨɨ¹. Jëëh˜, cher˜mah¹ sa˜ la̱a̱h¹ hnäh˜ ko̱˜jøh˜ kya̱a̱h˜ jnä˜, ni˜ miih˜ sa˜ cha˜ he˜ le˜ jmeeh¹ hnäh˜.

6 Hi̱˜ sa˜ jä¹ ko̱˜jøh˜ kya̱a̱h˜ jnä˜, hi̱˜ he˜ jä¹ ta˜ ka˜hne˜. Le˜ kiyh¹ lä˜ko̱o̱˜ la¹ kih¹ sa˜goh¹ chaah¹ wɨɨ̱˜ jëh ¹ he˜ ma˜na˜hna˜. Mah¹ wa˜ra˜ ga˜lä˜kɨɨ̱˜, jʉʉh¹ dsa˜ mah¹ jëy¹ kya̱a̱h˜ je˜.

7 ’Cher˜mah¹ tä̱ä̱h˜ hnäh˜ ko̱o̱˜ hweh˜ kya̱a̱h˜ jnä˜ hi˜ jä¹ juu¹ kin˜ kyah¹ hnäh˜, ngɨɨ˜ lä˜je̱˜ he˜ hnooh˜ hnäh˜. Hñah˜ ba˜ hnäh˜.

8 Dsa˜lä˜jnä˜ he˜ la̱a̱¹ jøøh¹ Tää` kya̱a̱n˜ jee˜ jmeeh˜ hnäh˜ cha˜miih˜ ta˜ llu¹, hi˜ lä˜jwë˜ ja̱˜ jmeeh˜ hnäh˜ lii˜ la̱a̱h¹ hnäh˜ discípulo kya̱a̱n˜.

9 Lä˜ko̱o̱˜ ma˜lä˜hnää¹ Tää` jnä˜, ja̱˜ba˜ lä˜ja̱˜ ma˜lä˜hnaan˜ hnäh˜. Lä˜ ma˜dsoo˜ ja̱˜ba˜ hoh˜ hnäh˜ he˜ hnaan˜ hnäh˜.

10 Cher˜mah¹ høøh˜ hnäh˜ lä˜je̱˜ mada˜ he˜ jmeen˜ kyah¹ hnäh˜, lä˜ ma˜dsoo˜ ja̱˜ba˜ hoh˜ hnäh˜ he˜ hnaan˜ hnäh˜. Jëëh˜ ja̱˜ba˜ lä˜na˜ ma˜jmeen¹. Ma˜høøn¹ lä˜je̱˜ mada˜ he˜ ga˜jmee˜ Tää` kin˜, hi˜ lä˜ ma˜cho̱o̱hn˜ ja̱˜ba˜ ko̱o̱˜ hweh˜ he˜ hnääy¹ jnä˜.

11 ’Lä˜je̱˜ he˜ la˜ ma˜hlëëhn` mah¹ wa˜ je̱ë˜ hoh˜ hnäh˜ lä˜ko̱o̱˜ je̱ë˜ dsën˜, heh¹ lä˜ja̱˜ wa˜ na˜hñaa¹ he˜ je̱ë˜ hoh˜ hnäh˜.

12 He˜ la˜ ja̱˜ mada˜ he˜ jmeen˜ kyah¹ hnäh˜. Wa˜ lä˜hnaah˜ hnäh˜ dsa˜kya̱a̱h˜ hnäh˜, ja̱˜ba˜ lä˜ko̱o̱˜ ma˜lä˜hnaan˜ hnäh˜.

13 Ni˜ ja̱a̱˜ sa˜ cha̱a̱˜ hi̱˜ hnää¹ dsa˜ cha˜ga˜miih˜ lä˜ko̱h˜ ja̱a̱˜ hi̱˜ kwa̱a̱¹ hñiɨ˜ he˜ jʉʉy˜ kih¹ ome˜ kya̱a̱¹.

14 Ome˜ kya̱a̱n˜ la̱a̱h¹ hnäh˜, cher˜mah¹ jmeeh¹ hnäh˜ lä˜je̱˜ mada˜ he˜ jmeen˜ kyah¹ hnäh˜.

15 Sa˜ tëëhn˜ hnäh˜ moz˜. Jëëh˜ moz˜ sa˜ ñe˜ he˜ hʉʉ˜dsë˜ jmee˜ dsa˜jʉʉy˜. Tëëhn˜ hnäh˜ ome˜ kya̱a̱n˜ ba˜, jëëh˜ lä˜je̱˜ he˜ ma˜nuun¹ kih¹ Tää` kya̱a̱n˜, ma˜mi˜jnään ¹ kyah¹ hnäh˜.

16 Ja̱˜ he˜ hnäh˜ ga˜lle̱e̱h` hnäh˜ jnä˜. Jnä˜ ba˜ ga˜lle̱e̱hn˜ hnäh˜ hi˜ ga˜hña̱a̱n˜ hnäh˜ mah¹ go˜jmeeh˜ hnäh˜ ta˜ kin˜. Hi˜ ya˜hɨɨ ¹ kwee˜ ta˜ kyah¹ hnäh˜, lä˜ja̱˜ jä¹ ko̱o̱˜ hweh˜ ka˜läh˜. Mah¹ lä˜ja̱˜, lä˜je̱˜ he˜ ngɨɨh˜ hnäh˜ kih¹ Tää` lä˜hih˜ kin˜, kway¹ ba˜.

17 He˜ la˜ ba˜ ja̱˜ mada˜ he˜ jmeen˜ kyah¹ hnäh˜: Wa˜ hnaah˜ hnäh˜ dsa˜kya̱a̱h˜ hnäh˜.

Na˜høøh˜ dsa˜ kih¹ Jesús, lä˜ja̱˜ kih¹ dsa˜ kya̱a̱y¹

18 ’Cher˜mah¹ dsa˜ jmɨ˜gyʉʉ˜ la˜ na˜høøh˜ kyah¹ hnäh˜, ma˜ñeh˜ ba˜ hnäh˜, jä̱ä̱¹ ga˜ jnä˜ ga˜lä˜høøyh` kin˜.

19 Wa´ra˜ jäh˝ kih¹ la̱a̱h¹ hnäh˝ hi̱˜ kya̱a̱¹ jmɨ˜gyʉʉ˜ la˜, dsa˜ cha̱a̱˜ jmɨ˜gyʉʉ˜ la˜ läˆhnää¹ hnäh˝ läˆko̱o̱˜ hnääy¹ hi̱˜ la̱a̱¹ kya̱a̱y¹. Pero gaˆllëëhnˆ hnäh˝ jee´ kih¹ hi̱˜ tä̱ä̱h˝ jmɨ˜gyʉʉ˜ la˜, he˜ja̱˜ hi̱˜ tä̱ä̱h˝ jmɨ˜gyʉʉ˜ la˜ na˜høøh´ kyah¹ hnäh˝, jëëh˝ moˆsoˆ la̱a̱h¹ hnäh˝ dsa˜ kya̱a̱y¹.

20 Mi˜dsooh˜ hoh˝ hnäh˝ juu¹ he˜ ma˜jwëëhn¹ hnäh˝. Ja̱a̱˜ moz˜, saˆ jøøyh¹ ga´ läˆko̱h˝ dsa˜jʉʉy´. Cher´mah¹ dsa˜ gaˆjmeehˆ jnä˝, ja̱˜ba´ läˆja̱˜ jmeehˆ dsa˜ hnäh˝ ka˜läh˝. Hiˆ cher´mah¹ gaˆhøøy´ juu¹ kinˆ, ja̱˜ba´ läˆja̱˜ høøy¹ juu¹ kyah¹ hnäh˝ ka˜läh˝.

21 Läˆja̱˜ jmeey¹, jmeeyh˜ hnäh˝ kwa̱a̱t˜ kinˆ, jëëh˝ saˆ kyʉʉy˜ Dio hi̱˜ gaˆchëë¹ jnä˝.

22 'Wa´ra˜ jäh˝ kih¹ saˆ ma˜jan˜ hiˆ niˆ saˆ gaˆhlëëh`jnih´, saˆ ma´läˆñey˜ kih¹ dso´kyeˆ. Pero na¹, ma˜na˜bä̱ä̱yh`, moˆsoˆ leˆ jäyh˝ saˆ ñey˜.

23 Hi̱˜ na˜høøh´ kinˆ, ja̱˜ba´ läˆja̱˜ na˜høøyh´ kih¹ Tää`kya̱a̱nˆ ka˜läh˝.

24 Wa´ra˜ jäh˝ kih¹ saˆ gaˆjmeen¹ he˜ jʉh˜ga̱a̱˜ jee´ kiyh¹, he˜ saˆ ma˜jmee˝ niˆ ja̱a̱˜, saˆ ma´läˆñey˜ kih¹ dso´kyeˆ. Pero na¹ he˜ ma˜jëëy˜läˆja̱˜, mah¹ na˜høøyh´ kinˆ, hiˆ na˜høøyh´ kih¹ Tää`kya̱a̱nˆ ka˜läh˝.

25 Läˆja̱˜ dsa˜läˆte¹läˆko̱o̱˜ na˜sɨɨ˜ nëˆ´ ley: Niˆ miih˜ saˆ cha˜ he˜ kih¹ he˜ gaˆläˆhä̱ä̱yh`jnä˝.

26 'Pero wa´ra˜ ja¹ hi̱˜ nooˆ nëˆ´ kyah¹ hnäh˝, hi̱˜ he˝ jmee¹ ju¹dsoo˝ kinˆ. Hi̱˜ he˝ ya˜hëë¹ kih¹ Tää`mah¹ chëën˜ jee´ kyah¹ hnäh˝. Hi̱˜ he˝ Jmɨ˜lle´ Na˜jngɨɨ¹.

27 Hiˆ hnäh˝ ka˜läh˝, jmeeh¹ hnäh˝ ju¹dsoo˝ kinˆ, kih¹ he˜ gaˆjmeeh´ hnäh˝ ko̱˜jøh˝ kya̱a̱h˝ jnä˝ läˆ ma´ to˜nëˆ´.

16

Jëë¹ wɨɨ˝ discípulo kya̱a̱¹ Dio

1 'Läˆjëˆ he˜ la˜ ma˜hlëëhn`hnäh˝ mah¹ saˆ cha˜ he˜ kih¹ jeh¹ hoh˝ hnäh˝.

2 Hwëë¹ dsa˜ hnäh˝ gwahˆ mäh˜ jee´ dsa˜ku̱h¹ hnäh˝ hiˆ lloo˜ jmɨɨ˝ wa´ra˜ ga˜jngɨɨh¹ wa´ hi̱˜ cha˜ hi̱˜ kyah¹ hnäh˝, läˆko̱o̱˜ he˜ jmeeyˆ ta´ kih¹ Dio ba´ ja̱˜ la̱a̱y˝.

3 Läˆja̱˜ jmeey¹ kyah¹ hnäh˝, jëëh˝ saˆ kyʉʉy˜ Tää`, niˆ saˆ kyʉʉy˜ jnä˝.

4 Ma˜jwëëhn¹ hnäh˝ läˆjëˆ he˜ la˜ mah¹ wa´ra˜ gaˆtë˝ jee´ dsa˜ngëëh˝ hnäh˝ läˆja̱˜, ja̱˜ga´läˆdsooh˜ hoh˝ hnäh˝läˆko̱o̱˜ jwëëhn˜ hnäh˝ la˜. Saˆ gaˆjwëëhn¹ hnäh˝läˆla˜ läˆma´ to˜nëˆ´, jëëh˝ gyan´ kya̱a̱h˝ hnäh˝.

He˜la˜na˜jmeeˆ Jmɨ˜lle´ Na˜jngɨɨ¹

5 'Pero na¹, naahn˜ jee´ gya¹ hi̱˜ gaˆchëë¹ jnä˝ hiˆ niˆ ja̱a̱˜ hnäh˝ saˆ ngɨɨh˝ hnäh˝ juu¹ kinˆ: "¿Ha˜ na˜ gwa̱a̱h¹?"

6 Pero meeh˜ hoh˝ hnäh˝ cha˜miih˜ kih¹ he˜ ma˜jwëëhn¹ hnäh˝läˆla˜.

7 Maˆra˜ ju¹dsoo˝ he˜ jwëëhn˜ hnäh˝. He˜ llu¹ kyah¹ hnäh˝ ba´ ja̱˜ he˜ naahn˜. Jëëh˝, cher´mah¹ saˆ ngaahn¹, saˆ jäˆ hi̱˜ nooˆ nëˆ´ kyah¹ hnäh˝. Pero cher´mah¹ ngaahn¹, chëën˜ hi̱˜ he˜ kyah¹ hnäh˝.

8 Hiˆ wa´ra˜ ja¹ hi̱˜ he˝, jmeey¹ läˆngëëˆ dsa˜ jmɨ˜gyʉʉ˜ he˜ tä̱ä̱yh˝ kya̱a̱h˝ dso´kyeˆ, hiˆ mi˜jnääyˆ he˜ cha̱a̱˜ ja̱a̱˜ hi̱˜ llʉʉ¹ go˜teˆ, hiˆ läˆja̱˜ he˜ lla¹ Dio ta´.

9 Mi˜jnääyˆ he˜ tä̱ä̱h˝ dsa˜ kya̱a̱h˝ dso´kyeˆ, kih¹ he˜ saˆ hëëyh˜ jnä˝.

10 Läˆja̱˜ mi˜jnääyˆ, jnä˝ he˝ hi̱˜ llʉʉ¹, jëëh˝ naahn˜ kih¹ Tää`kya̱a̱nˆ hiˆ moˆsoˆ jëëh¹ jnä˝.

11 Hiˆ mi˜jnääyˆ he˜ lla¹ Dio ta´ kih¹ dsaˆ, jëëh˝ hi̱˜sa˜llu¹ hi̱˜ jmeeˆ hihˆ jmɨ˜gyʉʉ˜ la˜ ma˜na˜bä̱ä̱yh`kya̱a̱h˝ dso´jwɨɨ˝.

12 'Cha˜ ga´ he˜ hnoon¹ jwëëhn˜ hnäh˝, pero saˆ läˆngëëh˝ hnäh˝ na¹ ga˜jʉh˜.

13 Pero wa´ra˜ ja¹ Jmɨ˜lle´ hi̱˜ la̱a̱¹ ju¹dsoo˝, hi̱˜ he˝ jä̱ä̱¹ hnäh˝ mah¹ läˆngëëh˝ hnäh˝ na˜hñaa¹ läˆjëë˜ ha˜läˆ la¹ ju¹dsoo˝. Jëëh˝ saˆ hlëëyh¹ jee´ tëëy˜ hñiiy˝. Hlëëyh¹ he˜ nuuy˜ ba´ hiˆ jmeey¹ läˆngëëˆ dsa˜läˆjëˆ he˜ na¹ ga´ jäˆ.

14 Jmeey¹läˆngëëh˝ hnäh˝läˆko̱o̱˜ la̱a̱¹ jnä˝, läˆja̱˜ mi˜jnääyˆ he˜ la̱a̱n¹ jøøh¹.

15 La̱a̱n¹ ja̱˜ba´ läˆko̱o̱˜ la̱a̱¹ Tää`. He˜ja̱˜ ba´ na˜ ma˜jwahn¹, jmeey¹ läˆngëëh˝ hnäh˝ läˆko̱o̱˜ la̱a̱¹ jnä˝.

16 'Ko̱˜hwëë´ ga´, moˆsoˆ jëëh¹ jnä˝. Hiˆ ko̱o̱˜ ga´ ko̱˜hwëë´, jëëh¹ jnä˝ ka˜läh˝, ja̱˜ga´ naahn˜ jee´ gya¹ Tää`.

Hi̱˜ meeh˜ dsë¹ läˆcha̱a̱˜ llu¹

17 Ja̱˜ga´ gaˆngɨɨ˝ jnääh¹ juu¹ kih¹ dsa˜kya̱a̱h˝ jnääh¹:

—¿Hee˜ na˜ he˜ hlëëyh˜ jne´ he˜ jäyh˝läˆna˜: "Ko̱˜hwëë´ ga´, moˆsoˆ jëëh¹ jnä˝, hiˆ ko̱o̱˜ ga´ ko̱˜hwëë´, jëëh¹ jnä˝ ka˜läh˝, ja̱˜ga´ naahn˜ jee´ gya¹ Tää`"?

18 Ma´ chiih˜ ga´ jnääh¹ dsa˜kya̱a̱h˝ jnääh¹:

—¿Hee˜ na˜ he˜ jäyh˝: "Ko̱˜hwëë´ ga´"? Saˆ ngëëˆ jne´ hee˜ na˜ hlëëyhˆ.

19 Ñe´ ba´ Jesús he˜ ma´ hnøø˜ jnääh¹ ma´ ngɨɨ˝ jnääh¹ juu¹ kiyh¹. He˜ja̱˜ gaˆsɨɨyhˆ jnääh¹:

—Ma˜jwëëhn¹ hnäh˝ ko̱˜hwëë´ ga´, moˆsoˆ jëëh¹ jnä˝ hiˆ ko̱o̱˜ ga´ ko̱˜hwëë´, jëëh¹ jnä˝ ka˜läh˝. ¿Che´ he˜ la˜ na˜ he˜ ngɨɨh˝ hnäh˝ juu¹ kih¹ dsa˜kya̱a̱h˝ hnäh˝?

20 Maˆraˆ ju¹dsoo˝ jwëëhn˜ hnäh˝, jäˆ kɨ´hooh˝ hnäh˝ jwërte pero dsa˜ jmɨ˜gyʉʉ˜ la˜läˆcha̱a̱y˜ llu¹. Ko̱˜hwëë´ ba´ ja̱˜, jäˆ ti˜meeh˜ hoh˝ hnäh˝, ja̱˜ga´ jëë˜ hoh˝ hnäh˝ go˜te¹.

21 Wa´ra˜ gaˆtë˝ jee´ läˆcha̱a̱˜ gyʉʉ˜ kya̱a̱¹ ja̱a̱˜ dsa˜më˝, jëëy˜ wɨɨ˝, jëëh˝ ma˜të˝ jee´ läˆcha̱a̱˜ gyʉʉ˜ kya̱a̱y¹. Pero ma˜ngëëˆ ma˜läˆcha̱a̱ˆ gyʉʉ˜ kya̱a̱y¹, moˆsoˆ dsooh˜ dsëy¹ wɨɨ˝ he˜ ma˜jëëy˜ ja̱˜, kih¹ he˜ cha̱a̱y˜ llu¹ he˜ ma˜läˆcha̱a̱ˆ ja̱a̱˜ gyʉʉ˜ kya̱a̱y¹.

22 Ja̱˜ba´ läˆja̱˜ ti˜meeh˜ hoh˝ hnäh˝ na¹. Pero ko̱o̱˜ ka˜läh˝ jëën˜ hnäh˝, ja̱˜ga´ jëë˜ hoh˝ hnäh˝, hiˆ niˆ ja̱a̱˜ saˆ leˆ jñuuh¹läˆko̱o̱˜ te¹ he˜ jëë˜ hoh˝ hnäh˝.

23 'Jmɨɨ´ ja̱¯, mo˜so˜ ngɨɨh´ hnäh´ juu' kin˜
ni˜ miih¯. Ma˜ra˜ ju'dsoo´ jwëëhn¯ hnäh´,
lä˜jë˜ go¯te' he¯ ngɨɨh´ kih' Tää` lä˜hih˜ kin˜,
kway' ba´.
24 Lä˜jɨɨh' ma¯ya¯nøø' jne´, ni˜ miih¯ sa˜
cha¯ he¯ ma¯ngɨɨh´ hnäh´ lä˜hih˜ kin˜. Ngɨɨ´
hnäh´ mah' hñah˜ hnäh´ hi˜ lä˜ja̱¯, jëë̱´ hoh´
hnäh´ go¯te˜.

Ga˜lɨh' Jesús ga˜lla˜dsëëy` he¯ hlɨɨh' he¯
cha¯ jmɨ¯gyɨɨ˜

25 'Ma¯hlëëhn` hnäh´ lä˜jë˜ he¯ la¯ kya̱ah´
juu' na¯hmää´. Ma¯ngoo' ga˜të´ hor˜
jee´ mo˜so˜ hlëëhn´ hnäh´ juu' na¯hmää´.
Na¯hñaa ' lä˜jë̱ë̱¯ ba´ jmeehn¯ juu' kyah'
hnäh´ ha¯ lä˜ la' kih' Tää`.
26 Ma´ja̱¯ ngɨɨh´ hnäh´ kih' Dio lä˜hih˜ kin˜.
Sa˜ jwëëhn˜ hnäh´ ngɨɨn´ kyah' hnäh´ kih'
Tää`.
27 Hnää' Tää` hnäh´, jëëh´ ma¯lä¯hnaah˜
jnä´ hi˜ ma¯lä¯dsoo´ ba´ hoh´ hnäh´ he¯ jan'
kih' Tää`.
28 Kih' Tää` ba´ ya˜hëën' mah' jan'
jmɨ¯gyɨɨ˜ la¯. Na' ya¯hëën' jmɨ¯gyɨɨ˜ la¯
mah' naahn¯ ka¯läh´ jee´ gya' Tää` —ga˜jäh´
Jesús sɨɨyh˜ jnääh'.
29 Mah' ga˜jäh´ jnääh':
—Na' ga´ hlëëh´ jë̱ë̱¯ go¯te¯, mo˜so˜ hlëëh´
juu' na¯hmää´.
30 Na' ga´ ma¯lä¯ngëë´ jnääh ', kyu̱u̱h˜
ba´ hne¯ ga˜lä˜jë˜ go¯te'. Kyah' hne¯ sa˜
jmee¯ bii', ngɨɨ' dsa¯ juu', jëëh´ ma¯ñeh´ ba´
hne¯ he¯ hɨɨ´dsë¯ jmeey¯. He¯ja̱¯ ba´ na¯
ma¯lä¯dsoo´ dsë¯ jnääh' ya˜hëëh' kih' Dio.
31 Mah' ga˜jäh´ Jesús sɨɨyh˜:
—¿Che´ na' ga´ ma¯lä¯dsoo´ hoh´ hnäh´?
32 Ma¯ngoo' ga˜të´ hor˜ hi˜ hor˜ ja̱¯
ma¯tøøhn´ na' ga¯jɨh¯ he¯ sa¯jñee´ hnäh´
mah' bëëh' jnä´. Pero sa˜ jä̱n` hñiin˜ go¯te˜,
Tää` kya̱a̱n˜ kya̱a̱h´ jnä´.
33 Lä˜jë˜ he¯ la¯ ma¯hlëëhn` hnäh´ mah'
ta˜la˜ ki˜ jnä´ hɨɨ' tii´ kyah' hnäh´. Jmɨ¯gyɨɨ˜
la¯ jëëh ' hnäh´ he¯ wɨɨ´. Pero wa´ cha¯
o¯jøh¯ dsë¯ kyah' hnäh´, jëëh´ ma¯lɨhn˜
ma¯lla¯dsëën` kih' he¯ hlɨɨh' he¯ cha¯
jmɨ¯gyɨɨ˜ la¯ —ga˜jäh´ Jesús sɨɨyh˜ dsa¯
kya̱a̱y'.

17

Ga˜ngɨɨ´ Jesús kih' discípulo kya̱a̱y' kih' Dio

1 Ma¯ngëë´ ma¯hlëëh´ Jesús lä˜jë˜ he¯ ja̱¯,
ga˜jëëy' ta˜ gyɨɨh' mah' ga˜jäyh´:
—Tää` kya̱a̱n˜, ma¯dsëë̱' hor˜. Mi¯jnää'
jo̱o̱h¯ he¯ la̱a̱y' jøøh' mah' lä˜ja̱¯, jo̱o̱h¯
mi¯jnääy˜ hne¯ he¯ la̱a̱h' jøøh' ka¯läh´.
2 Hne¯ ga˜hña̱a̱h` jnä´ mah' jmeen` hih˜
kih' ga˜lä˜jë̱ë̱˜ dsa¯. He¯ja̱¯ na¯na´ jwë'
kin˜ jmeen` cha̱a̱¯ tä̱ä̱´ ga˜lä˜jë̱ë̱˜ dsa¯ hɨ̱¯
ga˜kwë̱ë̱h` jnä´.
3 He¯ kyu̱u̱˜ dsa¯ hne¯, ma˜la˜ ja̱a̱¯ hne¯
ba´ la̱a̱h' Dio Jøøh', hi˜ he¯ kyu̱u̱y˜ Jesucristo
hɨ̱¯ ga˜che̱e̱h˜, he¯ la¯ ba´ ja̱¯, he¯ jmee˜
cha̱a̱¯ dsa¯ tä̱ä̱´.
4 'Ma¯mi¯jnäänˈ hne¯ kih' dsa˜ he¯ la̱a̱h'
jøøh'. Ma¯hñaa¯ ba´ ta´ he¯ ga˜kwëëh` jnä´
jmeen`.
5 Na' na˜ Tää`, mi¯jnää' he¯ la̱a̱n' jøøhn'
ya˜jwɨɨ' kyah', ja̱¯ba´ lä˜ko̱o̱¯ jøøhn' ma´la̱a̱n'
kya̱a̱h´ hne¯, jää̱' ja̱¯ga´ nøø' jmɨ¯gyɨɨ˜ la¯.
6 'Ma¯mi¯jnäänˈ hne¯ kih' lä˜jë̱ë̱˜ dsa¯ hɨ̱¯
ga˜kwë̱ë̱h` jnä´. Hɨ̱¯ he´ ma´ la̱a̱' kya̱a̱h' mah'
ga˜kwë̱ë̱h` jnä´, hi˜ ga˜høøy´ juu' kyah'.
7 Na' ma¯lä¯kyɨɨyh˜, he¯ ja' kyah' ba´ ja̱¯
lä˜jë˜ he¯ ga˜tøøh' goon˜.
8 Jëëh´, lä˜jë˜ juu' he¯ ga˜chiih´ jnä´,
ma¯hlëëh` jnih´ hi˜ ga˜he̱e̱yh¯ ba´.
Ma¯lä¯he̱e̱´ bih' he¯ ya˜hëën' kyah'. Hi˜
ma¯lä¯dsoo´ ba´ dsëy ', hne¯ he´ ga˜che̱e̱h˜
jnä´.
9 'He¯ja̱¯ ngɨɨn´ kiyh', ja̱˜ kih' lä˜jë̱ë̱˜ dsa¯
jmɨ¯gyɨɨ˜. Ngɨɨn´ kih' hɨ̱¯ ga˜kwë̱ë̱h` jnä´ ba´,
jëëh´ hɨ̱¯ he´ ba´ la̱a̱' dsa¯ kya̱a̱h'.
10 Lä˜jë̱ë̱˜ dsa¯ hɨ̱¯ la̱a̱' kya̱a̱n˜, he´ ba´ hɨ̱¯
he´ la̱a̱' kya̱a̱h'. Hi˜ lä˜jë̱ë̱˜ hɨ̱¯ la̱a̱' kya̱a̱h', hɨ̱¯
he´ ba´ la̱a̱' kya̱a̱n˜ ka¯läh´. Ta˜la˜ kih' dsa¯
he´ ga˜lä˜jnä´ he¯ la̱a̱n' jøøhn'.
11 'Mo˜so˜ gya` ga´ jnä´ jmɨ¯gyɨɨ˜ la¯. Pero
dsa¯ kya̱a̱n˜, jä' gyih' jmɨ¯gyɨɨ˜ la¯. Hi˜
jnä´ naahn¯ kyah'. Tää` kya̱a̱n˜, hne¯ hɨ̱¯
na¯jngëë', hä̱ä̱` kya̱a̱h´ be´ kyah' lä˜jë̱ë̱˜ hɨ̱¯
ga˜kwë̱ë̱h` jnä´, mah' ja̱¯ le̱e̱y´ ko̱o̱¯ ba´,
ja̱¯ba´ lä˜ko̱o̱¯ la̱a̱' jne´ ko̱o̱¯ ba´.
12 Ta´ko̱¯jɨɨh' ma´ gyan´ kya̱a̱yh´ jmɨ¯gyɨɨ˜
la¯, ma´ hä̱ä̱˜ jnih´ kya̱a̱h´ be´ kyah'.
Ga˜hä̱ä̱n˜ hɨ̱¯ ga˜kwë̱ë̱h` jnä´. Ni˜ ja̱a̱¯ sa˜
ga˜hë̱ë̱'. Ma˜la˜ ja̱a̱¯ hɨ̱¯ nøø´ juu' dsa¯hë̱ë̱',
hɨ̱¯ he´ ba´ ga˜hë̱ë̱' go¯te˜, mah' lä˜ja̱¯ lä˜te'
lä˜ko̱o̱¯ na¯sɨɨ¯ juu' kyah'.
13 'Na' naahn¯ jee´ ñeh´ hne¯. Ta´ko̱¯jɨɨh'
gyan´ ko̱¯hwëë´ ga´ jmɨ¯gyɨɨ˜ la¯, ma¯hlëëh`
ba´ jnih´ lä˜jë˜ he¯ la¯, mah' jëë̱¯ dsëy'
lä˜ko̱o̱¯ jɨɨh' jë̱ë̱¯ dsën˜.
14 Ma¯ngëën` lä˜jë˜ juu' kyah' kih' hɨ̱¯ he´.
Hi˜ ga˜lä˜høøh` dsa¯ cha̱a̱¯ jmɨ¯gyɨɨ˜ la¯
kiyh', kih' he¯ mo˜so˜ la̱a̱y' kih' jmɨ¯gyɨɨ˜
la¯, ja̱¯ba´ lä˜ko̱o̱¯ sa˜ la̱a̱' jnä´ kih' jmɨ¯gyɨɨ˜
la¯.
15 Sa˜ ngɨɨn´ kyah' mah' hwëëyh´ jmɨ¯gyɨɨ˜
la¯. Ngɨɨn´ kyah' mah' hä̱ä̱h' hnih´ kih' he¯
hlɨɨh' ba´.
16 Sa˜ la̱a̱y' kih' jmɨ¯gyɨɨ˜ la¯, ja̱¯ba´
lä˜ko̱o̱¯ sa˜ la̱a̱' jnä´ kih' jmɨ¯gyɨɨ˜ la¯.
17 Jmä̱ä̱y` cha¯ga´miih¯ na¯jngëëy' kya̱a̱h´
ju'dsoo´ kyah'. Jëëh´ juu' kyah', la' ju'dsoo´
jmah' ba´.
18 Lä˜ko̱o̱¯ ga˜che̱e̱h˜ jnä´ jee´ tä̱ä̱h´ dsa¯
jmɨ¯gyɨɨ˜ la¯, ja̱¯ba´ lä˜ja̱¯ ga˜che̱e̱˜ jnih´ jee´
kih' dsa¯ hɨ̱¯ tä̱ä̱h´ jmɨ¯gyɨɨ˜ la¯.
19 Kwa̱a̱t˜ kih' hɨ̱¯ he´ ba´ na¯ he¯ ngëën´
hñiin˜ kyah'. Mah' lä˜ja̱¯ hɨ̱¯ he´ le̱e̱´
na¯jngëë' go¯te˜.

20 'Ja̱ˆ maˆlaˆ kihˡ hi̱ˆ laˆ ngɨɨnˊ. Läˆja̱ˆ
ngɨɨnˊ kaˆläh´ kihˡ hi̱ˆ naˡ gaˊ hee̱hˆ jnäˊ
waˊraˆ gaˆnuuyˊ juuˡ kihˡ hi̱ˆ heˊ.
21 Mahˡ lee̱ˊ koo̱ˆ baˊ jeeˊ läˆjëë̱ˆ, läˆko̱o̱ˆ
la̱a̱hˡ hneˆ kya̱a̱hˡ jnäˊ Tääˋ, hiˆ jnäˊ kya̱a̱hˡ
hneˆ. Läˆja̱ˆ lee̱ˊ ko̱o̱ˆ baˊ jeeˊ läˆjëë̱ˆ hi̱ˆ heˊ
kya̱a̱hˡ jneˊ. Mahˡ läˆja̱ˆ, hi̱ˆ cha̱a̱ˆ jmɨˆgyɨɨˆ
laˆ läˆdsooˊ dsëˡ, hneˆ heˊ gaˆche̱e̱hˆ jnäˊ
jmɨˆgyɨɨˆ laˆ.
22 Läˆko̱o̱ˆ maˆmiˆjnääh ˡ jnäˊ kihˡ dsaˆ,
läˆja̱ˆ maˆmiˆjnäänˡ hñɨinˆ kiyhˡ, mahˡ läˆja̱ˆ
lee̱yˊ ko̱o̱ˆ baˊ, läˆko̱o̱ˆ la̱a̱ˡ jneˊ.
23 Jnäˊ la̱a̱nˡ kya̱a̱hˊ jnihˊ, hiˆ hneˆ la̱a̱hˡ
kya̱a̱hˊ jnäˊ, mahˡ läˆja̱ˆ dsaˆta̱a̱yhˋ kweeˆ
goˆteˆ lee̱yˊ ko̱o̱ˆ baˊ. Läˆja̱ˆ läˆngëëˊ dsaˆ
jmɨˆgyɨɨˆ laˆ, hneˆ baˊ gaˆche̱e̱hˆ jnäˊ, hiˆ
läˆja̱ˆ läˆñeyˆ gaˆläˆhnaahˆ hnihˊ, ja̱ˆbaˊ
läˆko̱o̱ˆ hnaahˆ jnäˊ.
24 'Tääˋ kya̱a̱nˆ, läˆjëë̱ˆ hi̱ˆ gaˆkwëë̱hˋ jnäˊ
heˊ, hnoonˡ dsaˆta̱a̱yhˋ kya̱a̱hˊ jnäˊ haˆ jeeˊ
naahnˆ naˊgyanˡ. Mahˡ jëëyˡ heˆ maˆlla̱a̱hˋ
jnäˊ jøø̱hˡ, kihˡ heˆ gaˆläˆhnaahˆ jnäˊ jä̱ä̱ˡ
ja̱ˆgaˊ nøøˡ jmɨˆgyɨɨˆ laˆ.
25 Lluu̱ˡ la̱a̱hˡ hneˆ Tääˋ. Dsaˆ cha̱a̱ˆ
jmɨˆgyɨɨˆ laˆ, saˆ maˆläˆkyuu̱ˆ hneˆ. Pero
jnäˊ, kyuu̱nˆ hneˆ. Maˆñeˆ baˊ dsaˆ kya̱a̱nˆ,
heˆ gaˆche̱e̱hˆ jnäˊ.
26 Maˆmiˆjnääänˡ kiyhˡ, haˆ läˆ la̱a̱hˡ hneˆ,
hiˆ jmeenˋ läˆkyuu̱ˆ hneˆ chaˆgaˊmiihˆ.
Mahˡ jnäˊ heˊ häänˊ jeeˊ kiyhˡ hiˆ ja̱ˆbaˊ
läˆko̱hˊ hnaahˆ jnäˊ, ja̱ˆbaˊ läˆja̱ˆ läˆhnääyˡ
dsaˆkya̱a̱yhˊ.

18

Gaˆsa̱a̱yhˡ Jesús
(Mt. 26:47-56; Mr. 14:43-50; Lc. 22:47-53)

1 Maˆngëëˊ maˆhlëëhˊ Jesús läˆja̱ˆ, jnäähˡ
discípulo gaˆnøøˡ jnäähˡ kya̱a̱yhˊ taˆ hngaahˋ
ko̱ˆta̱a̱ˆ kihˡ ko̱o̱ˆ jmɨɨˆ heˆ chee̱ˆ Cedrón.
Jeeˊ ja̱ˆ gaˆtoohˋ jnäähˡ kya̱a̱yhˊ jeeˊ naˆjnääˊ
chaahˡ hmaˆ kihˡ dsaˆ.
2 Juda kaˆläh´, hi̱ˆ gaˆhnëëˡ Jesús, maˊ
kyɨɨyhˆ läˆka̱a̱ˆ jeeˊ ja̱ˆ, jëëhˊ chaˆmiihˆ
jɨɨhˆ naˊnøøˡ jnäähˡ discípulo kya̱a̱hˊ Jesús taˆ
ja̱ˆ.
3 Jeeˊ ja̱ˆ gaˆlloo ˡ Juda, maˊ jää̱ˆ ko̱o̱ˆ
näähˡ hløø´, kya̱a̱hˊ ko̱ˆlla̱a̱ˊ pooˆ hi̱ˆ gaˆche̱e̱ˡ
jmiˆdsaˆ ka̱a̱hˊ hiˆ hi̱ˆ gaˆche̱e̱ˡ fariseo.
Gaˆllaˆnääyˡ jeeˊ ja̱ˆ, chooyˆ jeˆ, kye̱yˆ hmaˆ
lleˋ jeˆ. Kye̱ˆ hi̱ˆ kye̱ˆ ñe ˡ, kye̱ˆ hi̱ˆ kye̱ˆ
hmaˆ.
4 Pero maˆñeˆ baˊ Jesús läˆjëˆ goˆteˡ, heeˆ
naˆ jäˆ nëˊ kiyhˡ. Mahˡ yaˆhëëyˡ taˆ chaˊnëˊ
hiˆ gaˆngɨɨyˊ juuˡ kihˡ dsaˆ heˊ:
—¿Hɨi̱ˆ naˆ hnaahˆ hnäh´?
5 —Maˆyaˆnøøˡ jnäähˡ, hnäähˆ jnäähˡ
Jesús, dsaˆ cha̱a̱ˆ Nazaret —gaˆjäh´ dsaˆ heˊ.
—Jnäˊ heˊ —gaˆjäh´ Jesús sɨɨyhˆ.
Jeeˊ ja̱ˆ maˊ hää̱ˊ Juda kaˆläh´, hi̱ˆ gaˆngëëˡ
Jesús kihˡ dsaˆ heˊ.
6 Läˆko̱o̱ˆ maˊ gaˆjäh´ Jesús "jnäˊ heˊ",
gaˆtëëˆ dsaˆ heˊ hñɨiˊ taˆ kaˊluuˊ läˆji̱ihˡ
gaˆsa̱a̱yˡ hwaˡ.
7 Ko̱o̱ˆ kaˆläh´ gaˆngɨɨˊ Jesús juuˡ kiyhˡ:
—¿Hɨi̱ˆ baˊ naˆ hnaahˆ hnäh´? —gaˆjäyh´.
—Jesús, dsaˆ cha̱a̱ˆ Nazaret —gaˆjäh´ dsaˆ
heˊ.
8 —¿Ja̱ ˡ maˆjwëë̱hˡ baˊ hnäh´, jnäˊ heˊ?
Cherˊmahˡ jnäˊ hnaahˆ hnäh´, kwaˊ jwëˡ waˊ
llaˆnääˋ hi̱ˆ tä̱ä̱hˊ laˆ —gaˆjäh´ Jesús sɨɨyhˆ.
9 Heˆ laˆ gaˆlaˡ mahˡ läˆteˡ heˆ gaˆjäh´
Jesús: "Tääˋ, läˆjëëˆ hi̱ˆ gaˆkwëë̱hˋ jnäˊ, niˆ
ja̱a̱ˆ hi̱ˆ heˊ saˆ dsaˆhëëˡ."
10 Heˆja̱ˆ gaˆlleˆ Peeˊñeˡ kihˡ mahˡ gaˆku̱yˊ
loˆgwaˊjwooˡ raˆlluu̱ˡ kihˡ Malco, hi̱ˆ maˊla̱a̱
ˡja̱a̱ˆ hi̱ˆ maˊjmeeˆ taˊheˡ kihˡ jmiˆdsaˆ jøø̱hˡ.
11 Mahˡ gaˆjäh´ Jesús sɨɨyhˆ Peeˊ:
—Tøø̱hˡ ñeˡ kyahˡ nehˆ looˆ kihˡ. ¿Ja̱ˡ jmeeˆ
biiˡ kinˆ jëënˆ heˆ wɨɨˊ laˆ läˆko̱o̱ˆ madaˆ heˆ
gaˆjmeeˊ Tääˋ kinˆ?

Naˊja̱ä̱yˆ Jesús chaˊnëˊ Aná
(Mt. 26:57-58; Mr. 14:53-54; Lc. 22:54)

12 Ja̱ˆgaˊ ngooˡ jɨɨˊ hløø´ kya̱a̱hˊ hløø´
kya̱a̱yˡ hiˆ kya̱a̱hˊ pooˆ kya̱a̱ˡ dsaˆ judiu heˊ,
mahˡ gaˆsa̱a̱yhˡ Jesús gaˆhñuu̱yˡ.
13 Toˆnëˊ naˊja̱ä̱yˆ chaˊnëˊ Aná, hi̱ˆ maˊla̱a̱
ˡ dsoˡjmiˆ Caifá. Caifá heˊ maˊ kyeˆ nëˊ kihˡ
läˆjëëˆ jmiˆdsaˆ jii̱ˆ ja̱ˆ.
14 Hi̱ˆ heˊ naˆ, hi̱ˆ gaˆta̱a̱hˆ dsaˆ judiu
juuˡ jä̱ä̱ˡ, gaˆsɨɨyhˆ heˆ jmeeˆ biiˡ juu̱ˊ ja̱a̱ˆ
dsaˆñɨɨuhˆ kihˡ jwɨɨˆ gooˆ jneˊ.

Gaˆhmäˊ Peeˊ juuˡ heˆ saˆ kyuu̱yˆ Jesús
(Mt. 26:69-70; Mr. 14:66-68; Lc. 22:55-57)

15 Maˊ llee̱ˋ Peeˊ kaahˋ kihˡ Jesús kya̱a̱hˊ
jñahˊ gaˊ discípulo. Discípulo heˊ maˊ kyuu̱ˆ
baˊdsaˆjøø̱hˡ kya̱a̱ˡ jmiˆdsaˆ. Heˆja̱ˆ gaˆheyˡ
kya̱a̱hˊ Jesús jeeˊ laˡ hoˊhneˆ kihˡ jmiˆdsaˆ
jøø̱hˡ heˊ.
16 Pero taˆ kaˊhneˆ kihˡ hoˊhaahˊ ja̱ˆbaˊ
maˊ chehˡ Peeˊ. Ja̱ˆgaˊ yaˆhëëˡ hi̱ˆ jñahˊ
discípulo heˊ, hi̱ˆ maˊ kyuu̱ˆ jmiˆdsaˆ jøø̱hˡ
mahˡ gaˆhlëëyhˊ kya̱a̱hˊ dsaˆmëˊ hi̱ˆ maˊ
høøˆ hoˊhaahˊ ja̱ˆ. Ja̱ˆgaˊ gaˆta̱a̱yhˆ Peeˊ taˆ
chaˊnehˆ.
17 Heˆja̱ˆ gaˆjäh´ dsaˆmëˊ heˊ sɨɨyhˆ Peeˊ:
—¿Ja̱ ˡ hneˆ kaˆläh´ la̱a̱hˡ discípulo kya̱a̱ˡ
dsaˆñɨɨuhˆ ooˆ?
—Ja̱ˆ heˊ jnäˊ —gaˆjäh´ Peeˊ.
18 Jmɨɨˊ ja̱ˆ maˊ jmeeˆ gyɨɨˊ. Hiˆ läˆjëëˆ hi̱ˆ
maˊ tä̱ä̱hˊ jmeeˆ taˊheˡ jeeˊ ja̱ˆ kya̱a̱hˊ pooˆ,
gaˆjee̱yhˡ jeˆ mahˡ gaˆta̱a̱yhˋ llooyhˆ. Jeeˊ
ja̱ˆ maˊ chehˡ Peeˊ kaˆläh´, llooh˜ jeˆ ko̱ˆjøø̱hˊ
kya̱a̱yhˊ.

Naˊja̱ä̱yˆ Jesús chaˊnëˊ dsaˆtaˊ kya̱a̱ˡ dsaˆ judiu
(Mt. 26:59-66; Mr. 14:55-64; Lc. 22:66-71)

19 Gaˆløøˡ jmiˆdsaˆ jøø̱hˡ ngɨɨˆ juuˡ kihˡ
Jesús, hi̱ˆ gaˊ heˊ hi̱ˆ maˊ la̱a̱ˡ discípulo kya̱a̱yˡ,

hi˜ ha˜ na˜ ma´ tä̱ä̱yh´. Hi˜ ma´ ngɨɨy˜ juu¹ kiyh¹ ha˜ lä˜ la¹ juu¹ he˜ ma´ kway˜.
20 He˜ja̱˜ ga˜jee̱h˜ Jesús juu¹ kiyh¹:
—Jnä´hä´ go˜te¹ ga˜hlee̱hn`dsa˜ jmɨ˜gyɨɨ˜. Ma´ hlee̱h´ jnih´ tä̱ä̱´ neh˜ gwah˜ mäh˜ hi˜ jee´ chih¹ gwah˜ juɨh˜ jee´ dsa˜ku̱h¹ dsa˜goo˜ jne´. Ni˜ ko̱o̱˜ sa˜ ga˜hlee̱hn` jee´ na˜hmää´.
21 ¿He˜la¹ ngɨɨh´ juu¹ kin˜? Ngɨɨ´ juu¹ kih¹ hi̱˜ ga˜nuu´ ba´, mah¹ jäyh˜ he˜ na˜ ga˜jwahn¹. Hi̱˜ he´ ba´ ñe˜ lä˜jë˜ hee˜ na˜ ga˜hlee̱hn`.
22 Lä˜ko̱o̱˜ ma´ ga˜jäh´ Jesús lä˜ja̱˜, ja̱ä̱˜ poo˜ kya̱ä̱¹ dsa˜ he´ hi̱˜ ma´ cheh¹ koo´ jee´ ja̱˜, ga˜jnooy¹ mo˜në´ Jesús.
—¿Che´ lä˜na˜ ba´ jii̱h´ juu¹ kih¹ dsa˜jøøh¹ kya̱ä̱¹ jmi˜dsa˜? —ga˜jäh´ poo˜ he´ sɨɨyh˜.
23 —Cher´mah¹ ma˜hlee̱hn` hlɨɨh¹, chiih´ jnä´ hee˜ na˜ he˜ hlɨɨh¹ ma˜ya˜hɨɨ˜ hoon˜. Hi˜ cher´mah¹ ma˜hlee̱hn` ba´ jnä´ ju¹dsoo´, ¿he˜la¹ jnooh´ kin˜? —ga˜jäh´ Jesús sɨɨyh˜.
24 He˜ja̱˜ na˜hñuuh´ Jesús ga˜che̱e̱¹ Aná cha´në´ Caifá, dsa˜jøøh¹ kya̱ä̱¹ jmi˜dsa˜.

Ko̱o̱˜ ka˜läh´ ga˜hmä´ Pee´ juu¹ he˜ sa˜ kyu̱u̱y˜ Jesús
(Mt. 26:71-75; Mr. 14:69-72; Lc. 22:58-62)

25 Lä˜ ma˜cheh¹ ja̱˜ba´ Pee´ llooh˜ je˜, mah¹ ga˜jäh´ dsa˜ sɨɨyh˜:
—¿Ja̱¹ hne˜ la̱a̱h¹ ja̱ä̱˜ discípulo kya̱a̱y¹?
—Ja̱h˜ha̱¹, ja̱˜ he´ jnä´ —ga˜jäh´ Pee´.
26 Mah¹ ga˜hlee̱h´ ja̱ä̱˜ hi̱˜ ma´ jmee˜ ta´he¹ kih¹ jmi˜dsa˜ jøøh¹, hi̱˜ la̱a̱¹ miih˜ øøh˜ hi̱˜ ga˜ku̱´ Pee´ lo˜gwa´ he´, ga˜ngɨɨy´ juu¹ kih¹ Pee´:
—¿Ja̱¹ ga˜jee̱n˜ hne˜ kya̱a̱yh´, jee´ na˜jnää´ chaah¹ hma˜? —ga˜jäyh´ sɨɨyh˜ Pee´.
27 Ko̱o̱˜ ka˜läh´ ga˜juu¹ Pee´, hi˜ lä˜cha̱h´ ja̱˜ ga˜hooh¹ chaah´ dsoo¹.

Ga˜jä̱ä̱¹ dsa˜ Jesús cha´në´ Pilato
(Mt. 27:1-2, 11-14; Mr. 15:1-5; Lc. 23:1-5)

28 Ja̱˜ga´ ga˜lle̱e̱˜ dsa˜ Jesús kih¹ Caifá mah¹ ga˜jä̱ä̱y¹ ta˜ në´ta´ kih¹ Pilato. Hor˜ ja̱˜ ma˜ngoo¹ ga˜jnä¹. Sa˜ ga˜ta̱a̱h` dsa˜ judiu cha´neh˜ në´ta´ ja̱˜ mah¹ sa˜ mi˜sa̱yh´ hñiiy´. Jëëh´, sa˜ ma´ le´ ma´ høøy¹ jmɨɨ´ he˜ ku̱h˜ dsa˜ borrego mäh¹, wa´ra˜ jäh´ kih¹ ga˜ta̱a̱yh` jee´ ja̱˜.
29 He˜ja̱˜ ya˜hee̱¹ Pilato ka´hne˜ ta˜ jee´ ma´ tä̱ä̱yh´ ja̱˜ mah¹ ga˜jäyh´:
—¿Hee˜ dsoo´ bä̱ä̱h´ hnäh´ dsa˜ la˜? —ga˜jäh´ Pilato.
30 —Wa´ra˜ jäh´ kih¹ sa˜ hlee̱h¹ dsa˜ na˜, sa˜ cha˜ he˜ kih¹ ma˜ngee´ jnääh¹ ja´gooh˜ —ga˜jäh´ dsa˜ he´ sɨɨyh˜ Pilato.
31 —Tee`ba´hnäh´kyah¹, lla´hnäh´ ta´kiyh¹, lä˜ko̱o̱˜ lle` ley kyah¹ hnäh´ —ga˜jäh´ Pilato sɨɨyh˜.
—Pero sa˜ na˜ngë¹ jnääh¹ jwë¹, jngëëh´ jnääh¹ ni˜ ja̱a̱˜ dsa˜ —ga˜jäh´ dsa˜ judiu he´.
32 Lä˜ja̱˜ ga˜lä˜te¹ juu¹ kih¹ Jesús lä˜ko̱o̱˜ ma´ ga˜jäyh´ ha˜ lä˜ kya̱a̱h´ ma´ ju̱u̱y´.
33 Ja̱˜ga´ ga˜he¹ Pilato ta˜ cha´neh˜ në´ta´ kih¹ mah¹ ga˜tëëyh¹ Jesús, ga˜ngɨɨy´ juu¹ kiyh¹:
—¿Che´ hne˜ he´ dsa˜jøøh¹ kya̱a̱¹ dsa˜ judiu? —ga˜jäyh´.
34 —¿Che´ he˜ hlëëh´ kyah¹ hñaah¹ he˜ jwah´ lä˜na˜, o che´ he˜ ma˜hlëëh´ jñah´ ki˜ jnä´? —ga˜jäh´ Jesús sɨɨyh˜.
35 —Ja̱˜ he´ dsa˜ judiu jnä´. Dsa˜gooh´ kya̱a̱h´ dsa˜ka̱a̱h´ kya̱a̱ ¹ jmi˜dsa˜, hi̱˜ he´ ba´ na˜ ma˜ngëë¹ hne˜ ta˜ kin˜. ¿Hee˜ ma˜jmeeh´? —ga˜jäh´ Pilato sɨɨh˜ Jesús.
36 —Ja̱˜ jmɨ˜gyɨɨ˜ la˜ jmee˜ jnä´ hih˜. Wa´ra˜ jäh´ kih¹ jmee˜ jnä´ hih˜ jmɨ˜gyɨɨ˜ la˜, hi̱˜ cha̱a̱¹ kaah` kin˜ sa˜ kway¹ jwë¹ ngëë¹ dsa˜ jnä´ kih¹ dsa˜goon˜ hi̱˜ la̱a̱¹ ta´. Pero sa˜ jmee˜ jnä´ hih˜ jee´ la˜ —ga˜jäh´ Jesús sɨɨyh˜.
37 —¿Che´ ma˜ra˜ he˜ la̱a̱h¹ hne˜ rey ja̱˜? —ga˜jäh´ Pilato.
—Hne˜ ba´ jwah´, jnä´ la̱a̱n¹ rey. Kih¹ he˜ la˜ ba´ ga˜lä˜cha̱a̱n˜, hi˜ jan¹ jmɨ˜gyɨɨ˜ la˜ mah¹ jmeen˜ ju¹dsoo´ ba´. Hi˜ lä˜jee̱e̱˜ hi̱˜ la̱a̱¹ kya̱a̱¹ ju¹dsoo´, nuuy˜ juu¹ kin˜ —ga˜jäh´ Jesús sɨɨyh˜.
38 —¿Hee˜ ja̱˜, he˜ la¹ ju¹dsoo´? —ga˜jäh´ Pilato.

Ga˜jä̱´ juu¹ jngɨɨh¹ dsa˜ kih¹ Jesús
(Mt. 27:15-31; Mr. 15:6-20; Lc. 23:13-25)

Lä˜ko̱o̱˜ ma´ ga˜jäyh´ lä˜ja̱˜, ya˜hee̱e̱¹ ngooy¹ ta˜ jee´ ma´ tä̱ä̱h´ dsa˜ judiu, mah¹ ga˜sɨɨyh˜:
—Ni˜ ko̱o̱˜ he˜ hlɨɨh¹ sa˜ ma˜jnøøhn˜ kiyh¹.
39 Lä˜jë˜ jii̱h˜ ma´ të˜ jmɨɨ´ he˜ ku̱h˜ dsa˜ borrego mäh¹, tee̱h¹ hnäh´ lä̱ä̱n´ ja̱a̱˜ hi̱˜ tɨh˜ hoh´ hnäh´ hi̱˜ hä̱ä̱´ neh˜ñe ¹. Hnäh´ dsa˜ judiu, ¿che´ hnooh˜ hnäh´ mah¹ lä̱ä̱n´ rey kya̱a̱h¹ hnäh´?
40 Ga˜lä˜jee̱e̱˜ ga˜tooh¹ mɨɨh´, ga˜jäyh´:
—Ta˜ lä̱ä̱` dsa˜ na˜. Lä̱ä̱` Barrabá ba´.
Barrabá he´ ma´ la̱a̱¹ ja̱a̱˜ dsa˜hɨɨ˜.

19

1 He˜ja̱˜ ga˜jmee´ Pilato hih˜ mah¹ jmi´ba¹ dsa˜ kih¹ Jesús.
2 Ga˜ka̱¹ hløø´ wɨɨ˜ to̱o̱´, ga˜jmeey´ ko̱o̱˜ coron mah¹ ga˜tooyh˜ lle´ Jesús. Hi˜ ga˜kyeh˜ dsih´ ko̱o̱˜ hmɨɨh˜ gyɨɨ´ läh˜ lä˜ko̱h´ hmɨɨh˜ he˜ ke̱h˜ rey.
3 —¡Peer˜ jøøh¹ dsa˜ta´ kya̱a̱¹ dsa˜ judiu! —ma´ jäyh´.
Mah¹ ma´ jnoo˜ hløø´ mo˜nëy´.
4 Ja̱˜ga´ ya˜hee̱e̱¹ ka˜läh´ Pilato ta˜ ka´hne˜ mah¹ ga˜sɨɨyh˜ dsa˜ he´:
—Hɨɨ˜ ja¹ la˜ kyah¹ hnäh´ mah¹ jëëh¹ hnäh´ ni˜ ko̱o̱˜ he˜ hlɨɨh¹ sa˜ hii˜ jnøøhn˜ kiyh¹.
5 Ja̱˜ga´ ya˜hee̱e̱¹ Jesús, na˜hä´ lley´ coron he˜ na˜la˜ kya̱a̱h´ wɨɨ˜ to̱o̱´, hi˜ na˜kyeyh´ ko̱o̱˜ hmɨɨh˜ gyɨɨ´ läh˜. Mah¹ ga˜jäh´ Pilato sɨɨyh˜ lä˜jee̱e̱˜ dsa˜ he´:
—Hɨɨ˜ la˜ dsa˜ñɨɨh˜ na˜.

6 Ma´ ga˜jëë˜ˡ dsa˜kąąh´ kyąą ˈ jmi˜dsa˜
kyąąh´ poo˜ kyąąˡ gwah˜, ga˜tooyhˡ miih´,
ma´ jäyh´:
—Tąąy` dsoh´ hma˜cru˜, tąąy` dsoh´
hma˜cru˜.
Pero ga˜jäh´ Pilato ka˜läh´:
—Tee` hnäh´ mahˡ tąą` hnäh´ hñaahˡ dsoh´
hma˜cru˜. Jëëh´, ni˜ kǫǫ˜ he˜ hliihˡ sa˜
ma˜jnøøhn˜ kiyhˡ.
7 Mahˡ ga˜jäh´ dsa˜ judiu he´:
—Cha˜ ba´ ley kyąąˡ jnääh ˈ. Lä˜kǫǫ˜
jäh´ ley kyąąˡ jnääh ˈ ąą˜ jmii´ juuy´. Jëëh´
ga˜jmąąy´ hñiiy´ Jǫǫ´ Dio.
8 Ma´ ga˜nuu´ Pilato lä˜ją˜, cha˜ga´miih˜
ga˜lä˜goyh˜.
9 Kǫǫ˜ ka˜läh´ ngaayhˡ kyąąh´ Jesús ne´ta´
kiyhˡ, mahˡ ga˜siiyh˜:
—¿Ha˜ chąąh˜ hne˜?
Pero sa˜ ga˜ngii´ Jesús go˜teˡ kiyhˡ.
10 —¿He˜laˡ sa˜ ngiih´ kin˜? ¿Che´ sa˜ ñeh´
na˜ngën ˈ jwëˡ jmeen` hih˜ mahˡ tąą˜ dsa˜
hne˜ dsoh´ hma˜cru˜? Hi˜ lä˜ją˜ jmeen`
hih˜, mahˡ ląąn´ hne˜ —ga˜jäh´ Pilato siiyh˜.
11 —Ni˜ miih˜ sa˜ na˜ngëhˡ jwëˡ he˜ jmeehˡ
lä˜ją˜ kin˜ wa´ra˜ jäh´ kihˡ sa˜ ga˜kwa´ Dio
jwëˡ. He˜ją˜ juuh˜ ga´ laˡ dso´kye˜ kihˡ hi˜
ga˜ngëëˡ jnä´ kyahˡ, lä˜kǫh´ ga´ kyahˡ hñaahˡ
—ga˜jäh´ Jesús siiyh˜.
12 He˜ją˜ cha˜ga´miih˜ ma´ hnøøˡ Pilato
ma´ ląąyˡ Jesús. Pero dsa˜ judiu he´, ma´
tooyh˜ cha˜miih˜ miih´, ma´ jäyh´:
—Cher´mahˡ hne˜ ga˜ląąh` hnih´, sa˜ ląąhˡ
ome˜ kyąąˡ rey to˜në´ hi˜ gyaˡ Roma. Wa´ hi˜
cha˜ hi˜ hi˜ jmąąˡ˜ hñii´ rey, lla˜dsëëy` rey
to˜në´ ba´ ją˜.
13 Ma´ ga˜nuu´ Pilato lä˜ją˜, ga˜jąąyˡ Jesús
ta˜ ka´hne˜, mahˡ ga˜gyay˜ jee´ jmeey˜ hih˜.
Jee´ ją˜ ma´ chęę˜ Gabata kyąąh´ juuˡ hebreo.
Juuˡ na˜ hnøøˡ jäh˜: jee´ ma˜na˜joo´ kǫǫ´.
14 Ma´ją˜, hlooh˜ jmii´ he˜ kǫh˜ dsa˜ bor-
rego mäh, ma˜të´ llahyoo˜. Mahˡ ga˜jäh´
Pilato siih˜ dsa˜ judiu he´:
—Hii˜ la˜ rey kyąąhˡ hnäh´.
15 —¡Wa´ juuy´, wa´ juuy´! ¡Tąąy` dsoh´
hma˜cru˜! —ga˜jäh´ dsa˜ he´.
—¿Ha˜ lä˜ją˜ he˜ tąą´ jnä´ rey kyąąhˡ hnäh´
dsoh´ hma˜cru˜? —ga˜jäh´ Pilato siiyh˜.
—Sa˜ chąą˜ ga´ jñah´ rey kyąąˡ jnääh ˈ,
ma˜la˜ César ba´ —ga˜jäh´ dsa˜kąąh´ kyąą ˈ
jmi˜dsa˜ he´.
16 Ją˜ga´ ga˜ngëëˡ Pilato ja´goo˜ hløø´ mahˡ
tąą˜ dsih´ dsoh´ hma˜cru˜. He˜ją˜ ga˜tëë˜
hløø´ Jesús.

Ga˜tąą˜ dsa˜ Jesús dsoh´ hma˜cru˜
(Mt. 27:32-44; Mr. 15:21-32; Lc. 23:26-43)

17 Ya˜hëë˜ˡ Jesús jee´ ją˜ ma´ kyęy˜
hma˜cru˜, ngooyˡ jee´ chęę˜ Mooˡ Lle´ Hlii´.
Kyąąh´ juuˡ hebreo jäh´: Gólgota.
18 Jee´ ją˜ ga˜tąą˜ dsih´ dsoh´ hma˜cru˜,
kǫ˜jøh´ kyąąh´ uu ˈ dsa˜, ma˜ ją˜ lä˜kǫǫ˜
jwooˡ kiyhˡ.
19 Ga˜jmee´ Pilato mada˜ he˜ ga˜laˡ kǫǫ˜
hwëh´ he˜ ga˜tøøyˡ në´ hma˜cru˜ he˜ jäh´:
“Jesús dsa˜ chąą˜ Nazaret, Rey kyąąˡ dsa˜
judiu.”
20 Jwëë´ dsa˜ judiu ga˜hëy´ hwëh´ ją˜, jëëh´
ma´ jäh˜ kihˡ jee´ jwii˜ ją˜ jee´ ga˜tąą˜ dsa˜
Jesús dsoh´ hma˜cru˜, hi˜ hwëh´ he˜ ma´
na˜sii˜ ją˜ ma´ laˡ kyąąh´ juuˡ hebreo, kyąąh´
juuˡ griego hi˜ kyąąh´ latín ka˜läh´.
21 He˜ją˜ lä˜jëë˜ dsa˜kąąh´ kyąąˡ jmi˜dsa˜
kyąąˡ dsa˜ judiu na´nääˡ na´chiih´ Pilato:
—Ta˜ sii˜ “Rey kyąąˡ dsa˜ judiu.” Sii´
lä˜kǫǫ˜ ga˜jäyh´ hñiiy´ “Jnä´ he´ ląąnˡ Rey
kyąąˡ dsa˜ judiu.”
22 Pero Pilato ga˜jęęh˜ juuˡ kiyhˡ:
—He˜ ma˜siinˡ, sa˜ cha˜ he˜ kihˡ mi´siin`.
23 Ma˜ngëë´ ma˜tąą˜ hløø´ Jesús dsoh´
hma˜cru˜ mahˡ ga˜kąy˜ sa´hmiih˜ kiyhˡ,
ga˜jmeey´ kyę´ jwi´, ma˜ kǫǫ˜ jwi´ kihˡ lä˜ąą˜
hløø´. Hi˜ ga˜kąˡ hløø´ sa´hmiih˜ he˜ ma´
na˜ląąy˜ he˜ ma´ laˡ kǫǫ˜ ta˜jmaah` kǫǫ˜
dsąą´.
24 Mahˡ ga˜siiyh˜ dsa˜kyąąyh´:
—Sa˜ wa´ gyiin´. Wa´ koohn´ suert ba´, wa´
jëën´ hi˜ tëë˜ˡ.
Kyąąh´ lä˜ją˜ ga˜lä˜teˡ lä˜kǫǫ˜ na˜sii˜ juuˡ
kihˡ Dio, he˜ jäh´: “Ga˜tí´ ga˜lloohˡ dsa˜
hmiih˜ kin˜, mahˡ ga˜kooyhˡ suert kihˡ
hmiih˜ kyoo˜ kin˜ he˜ ma´ na˜ląąn˜.” Lä˜ją˜
ga˜jmee´ hløø´ he´.
25 Ma´ chehˡ chooˡ Jesús koo´ hma˜cru˜
kiyhˡ, kyąąh´ dsa˜më´ øøh˜ chooyˡ, kyąąh´
María më´ Cleofa, hi˜ kyąąh´ María Mag-
dalena ka˜läh´.
26 Ma´ ga˜jëëˡ Jesús chooˡ, kyąąh´ discípulo
hi˜ ga˜lä˜hnąąyˡ cha˜miih˜, mahˡ ga˜siiyh˜
chooyˡ:
—Dsa˜më´, hii˜ jǫǫh˜ chehˡ na˜.
27 Ją˜ga´ ga˜hlëëyhˡ discípulo he´:
—Hii˜ maa` kyąąhˡ chehˡ na˜.
Lä˜chąh´ ją˜ ga˜tëë˜ discípulo he´ chooˡ
Jesús cha´neh˜ kihˡ.

Ga˜juuˡ Jesús
(Mt. 27:45-56; Mr. 15:33-41; Lc. 23:44-49)

28 Ma´ ga˜ngëë´ he˜ ją˜, ma˜ñe˜ ba´ Jesús
ga˜hñaa˜ ba´ lä˜jë˜ he˜ ma´ lle` kiyhˡ. Hi˜
mahˡ lä˜teˡ lä˜kǫǫ˜ na˜sii˜ juuˡ kihˡ Dio,
ga˜jäyh´:
—Lä˜kii˜ dsën˜.
29 Jee´ ją˜ ma´ chihˡ kǫǫ˜ mi ˈdsuu´ he˜
ma´ haa´ jmii˜ jiih˜. Mahˡ ga˜mi˜gyuh´ dsa˜
kǫǫ˜ mi ˈjoo˜ kyąąh´ jmii˜ jiih˜ ją˜. Mahˡ
ga˜lla˜lleyˡ lle´ kǫǫ˜ sa´goh˜ hma˜ hisopo,
ga˜choo´ dsa˜ lä˜ ga˜të´ hoo´ Jesús.
30 Ma´ ga˜hihˡ Jesús jmii˜ jiih˜ ją˜, ga˜jäyh´:
—Ma˜hñaa˜ ba´ lä˜jë˜.
Lä˜chąh´ ją˜ ga˜tøyhˡ lley´, ga˜juuyˡ.

Jąą̱˜ hløø˝ ga˜jmee˝ dsoo˝ dsoh˝ mo˜mɨɨh˜ kih¹ Jesús

31 Ma´ją̱˜ hlooh˜ jmɨɨ´ he˜ kụh˜ dsa˜ borrego mäh¹. Sa˜ ma´ hnøø¹ dsa˜ judiu ma´ jä̱ ¹ dsa˜ dsoh˝ hma˜cru˜ wa´ra˜ ga˜tąąyh` tę̱ę̱yh˜ dsëy¹. Jëëh˝ jmɨɨ´ ją̱˜ ma´ la¹ jụụh˜ ga´ kih¹ jee´ lä˜jë˜ jmɨɨ´ he˜ tę̱ę̱h˜ dsa˜ dsë¹. He˜ją̱˜ ga˜ngɨɨy˝ kih¹ Pilato mah¹ ma´ jmeey¹ hih˜ he˜ ma´ jøøy¹ kyey´ hi˜ ma´ jñąąy¹ hi̱˜ ma´ chąą̱˜ dsoh˝ hma˜cru˜ mah¹ tëëy˜ ga˜jụh˜.

32 He˜ją̱˜ na´nää¹ hløø˝ mah¹ ga˜jøøy¹ to˜në´ kye˜ hi̱˜ ma´ tąą̱˜ dsoh˝ hma˜cru˜ koo˝ kih¹ Jesús. Ją̱˜ba´ lä˜ją̱˜ ga˜jmeey˝ kih¹ hi̱˜ ma´ tąą̱˜ jyoh˝ ko˜jwoo¹ kiyh¹ ją̱˜.

33 Ma´ ga˜lla˜nääy¹ jee´ ma´ tąą̱˜ Jesús, ga˜jëëy¹ ma˜na˜jụụy´, he˜ją̱˜ mo˜so˜ ga˜jøøy¹ kye´ Jesús.

34 Ma˜ke˜ ma˜na˜jụụy´, ją̱ą̱˜ hløø˝ ga˜ką̱¹ hma˜ lle` ñe¹ chụụh˜ kih¹, ga˜jmeey˝ dsoo˝ mo˜mɨɨh˜ kih¹ Jesús. Lä˜chąh˝ ją̱˜ ga˜tụụ˜ jma˜ kyąąh´ jmɨɨ˜.

35 Hi̱˜ ga˜jëë¹ ha˜ lä˜ ga˜la¹, hi̱˜ he´ jmee˜ ju¹dsoo˝. Hi˜ juu¹ kiyh¹ la¹ dsoo˝. Hi̱˜ he´ ñe˜ kwee˜ he˜ jäyh´ ju¹dsoo˝. Hi˜ ga˜jmeey˝ ju¹dsoo˝ mah¹ lä˜ją̱˜ ka˜läh´ lä˜dsoo˝ hoh˝ hnäh˝ kih¹ Jesús.

36 Lä˜ją̱˜ ga˜la¹, mah¹ lä˜te¹ lä˜kọọ˜ na˜sɨɨ˜ juu¹ kih¹ Dio: “Ni˜ kọọ˜ moo¹ kiyh¹ sa˜ jøø¹ dsa˜.”

37 Hi˜ lä˜ją̱˜ jee´ jyoh˝ na˜sɨɨ˜ juu¹ kih¹ Dio: “Dsa˜ hi̱˜ ga˜jmee´ dsoo´ kiyh¹ jëëy¹ ka˜läh´.”

Ga˜hąąy¹ Jesús

(Mt. 27:57-61; Mr. 15:42-47; Lc. 23:50-56)

38 Ma˜ngëë´ he˜ ją̱˜, José dsa˜ chąą̱˜ Arimatea ga˜ngɨɨy˝ kih¹ Pilato mah¹ kway¹ jwë¹ kọọy˜ jmɨ˜ngo¹ kih¹ Jesús. José ma´ lą̱ą̱¹ ją̱ą̱˜ discípulo kyąą̱¹ Jesús jee´ na˜hmää´, jëëh˝ ma´ gąyh˜ dsa˜ judiu. Ga˜kwa´ ba´ Pilato jwë¹. He˜ją̱˜ ngooy¹ na´kii̱y¹ jmɨ˜ngo¹ kih¹ Jesús.

39 Ngoo¹ ka˜läh´ Nicodemo hi̱˜ ñee´ ta˜la˜ hwë¹ na´hnääh˜ Jesús. Ma´ kyę̱y˜ kọọ˜ gyii´gya´ kil naa` mi˜jwɨɨ˜, he˜ ma´ la¹ mirra na˜kąąh˜ na˜gwëëh˜ kyąąh´ áloes.

40 He˜ją̱˜ lä˜ụụ´ dsa˜ he´, ga˜jñąąy¹ Jesús mah¹ ga˜gyąąyh˜ kọọ˜ hmɨɨh˜ gyɯh˝ kyąąh´ naa` mi˜jwɨɨ˜ ją̱˜, lä˜kọọ˜ tę̱ę̱ ¹ jmee˜ dsa˜ judiu ma´ hąąy˜ hlɨɨ´ kyąąy¹.

41 Jee´ ga˜tąą̱˜ dsa˜ Jesús dsoh˝ hma˜cru˜, ma´ na˜jnää´ chaah¹ hma˜. Hi˜ jee´ chaah¹ hma˜ ją̱˜, ma´la¹ kọọ˜ to˜høø˜ hmëë´, jee´ sa˜ ga´ ma˜tąąyh` ni˜ ją̱ą̱˜ hlɨɨ´.

42 Jee´ ją̱˜ ga˜kye˜ dsa˜ jmɨ˜ngo¹ kih¹ Jesús, kih¹ he˜ hlooh˜ jmɨɨ´ he˜ kụh˜ dsa˜ judiu borrego mäh¹, hi˜ jąąh˜ ba´ la¹ to˜høø˜ ją̱˜ ka˜läh´.

20

Ga˜lä˜jii̱h` Jesús

(Mt. 28:1-10; Mr. 16:1-8; Lc. 24:1-12)

1 To˜në´ jmɨɨ´ kih¹ seman˜, tiih˜ na˜họọ˜ ga´, ñee´ María Magdalena jee´ ma´ la¹ to˜høø˜ ją̱˜. Mah¹ ga˜jëëy¹ ma´ kye˜ ta˜ koo˝ mɨ¹kụụ´ he˜ ma´ na˜jnë˜ hoo´ to˜høø˜ ją̱˜.

2 Ją̱˜ga´ ngooy¹ ko˜chih´ kih¹ Simón Pee´ kyąąh´ kih¹ jñah´ discípulo hi̱˜ ga˜läˆhnää¹ Jesús, mah¹ ga˜sɨɨyh˜:

—Ma˜llę̱ę̱˜ dsa˜ neh˜ to˜høø˜ Dsa˜jøøh¹ jnän`. Sa˜ ñe´ jne´ ha˜ ta˜ ma˜jäąy¹.

3 Mah¹ ngoo¹ Pee´ kyąąh´ jñah´ discípulo he´ na´jëëy˜ jee´ ma´ la¹ to˜høø˜ ją̱˜.

4 Lä˜ụụ´ ga˜nää¹ cha˜hlii̱˜. Pero jñah´ discípulo he´ ga˜hlii̱´ cha˜ga´miih˜ lä˜kọh´ ga´ Pee´. Hi̱˜ he´ ga˜lloo¹ to˜në´ jee´ ma´ la¹ to˜høø˜ ją̱˜.

5 Ga˜jlụụy¹ hñiiy´ mah¹ ga˜jëëy¹. Ma˜la˜ hmɨɨh˜ he˜ ma´ na˜läą̱˜ Jesús ją̱˜ba´ ga˜jëëy¹ neh˜ too˜ ją̱˜. Ją̱˜ jii̱h¹ mo˜so˜ ga˜hey¹ neh˜ to˜høø˜ ją̱˜.

6 Ją̱˜ga´ ga˜lloo¹ Pee´. Hi̱˜ he´ ba´ ga˜he¹ ga˜të´ neh˜ to˜høø˜ ją̱˜. Ma˜la˜ sa´hmɨɨh˜ he˜ ma´ na˜läą̱˜ Jesús ba´ ga˜jëëy¹ ma´ kye˜ neh˜ jee´ ją̱˜.

7 Hi˜ ga˜jëëy¹ hmɨɨh˜ sa´luu˜ he˜ ma´ na˜gyọh´ lle´ Jesús, mo˜so˜ kye˜ kọ˜jøh´ kyąąh´ hmɨɨh˜ he˜ ma´ na˜läąy˜ ją̱˜. Ma´ kye˜ ma˜na˜gyọh´ ta˜ koo´ ba´.

8 Ją̱˜ga´ ga˜he¹ ka˜läh´ hi̱˜ jñah´ discípulo, hi̱˜ ga˜lloo¹ to˜në´ he´, neh˜ to˜høø˜ ją̱˜. Ga˜jëëy¹ kwee˜, ją̱˜ga´ ga˜läˆdsoo´ dsëy¹.

9 Jëëh´, sa˜ ga´ ma˜lä˜ngëëy´ lä˜kọọ˜ na˜sɨɨ˜ juu¹ kih¹ Dio he˜ ga˜la¹ bii¹ he˜ ga˜läˆjii̱yh` jee´ kih¹ hi̱˜ na˜jụụ´.

10 Hi˜ lä˜ụụ´ discípulo he´ ga˜nääy` ta˜ kih¹.

Ga˜lä˜jnää´ Jesús cha´në´ María Magdalena

(Mr. 16:9-11)

11 Pero María ga˜jä̱´ ta˜ ka´hne˜ kih¹ to˜høø˜ ją̱˜, hooyh˜. Jee´ cheyh¹ hooyh˜ ją̱˜ ga˜jlụụy¹ hñiiy´ mah¹ ga˜jëëy¹ ta˜ neh˜ to˜høø˜ ją̱˜.

12 Mah¹ ga˜jëëy¹ ụụ¹ ángele, hi̱˜ kyę̱h´ hmɨɨh˜ tøø˜. Ją̱ą̱˜ ma´ gya¹ jee´ ma´ la¹ ta˜ gyɯɯh¹ lley´ hi˜ ją̱ą̱˜ ma´ gya¹ jee´ ma´ la¹ ta˜ hɯɯ´ tɨɨy´, ją̱˜ba´ jee´ ga˜kye˜ dsa˜ jmɨ˜ngo¹ kih¹ Jesús.

13 Mah¹ ga˜jäh´ ángele he´ sɨɨyh˜:

—Dsa˜më´, ¿he˜la¹ hooh´ hne˜?

—Hooh´ jnä´ kih¹ he˜ ma˜llę̱ę̱y˜ Dsa˜jøøh¹ kyąąn˜. Sa˜ man˜ ha˜ ta˜ ma˜kyąąy˜ —ga˜jäh´ María sɨɨyh˜.

14 Ma˜ngëë´ ma˜hlëëyh´ lä˜ją̱˜, ga˜ję̱ę̱yh˜ hñiiy´ ta˜ ka´luuy´. Ga˜jëëy¹ cheh¹ Jesús, pero mo˜so˜ ga˜läˆkyụụy˜.

15 Mah¹ ga˜jäh´ Jesús sɨɨyh˜:

—Dsa˜më´, ¿he˜la¹ hooh´ hne˜? ¿Hii̱˜ na˜hnaah˜?

Pero María ma´ lą̱ą̱y´, dsa˜ hi̱˜ ma´ høø˜ chaah¹ le¹ ba´ he´. He˜ją̱˜ ga˜sɨɨyh˜:

—Hne˜ dsa˜, cher´mah¹ hne˜ ma˜lle̱e̱h` hlii´ kya̱a̱n˜, chiih´ jnä´ ha˜ ta˜ ma˜kya̱a̱h˜, mah¹ niin` na´teen` —ga˜jäh´ María siiyh˜.
16 —María —ga˜jäh´ Jesús siiyh˜.
Mah¹ ga˜je̱e̱h˜ ka˜läh´ María, ga˜siiyh˜:
—¡Raboni! —he˜ la˜ hnøø¹ jäh˜ Ta˜jwoh¹.
17 Mah¹ ga˜jäh´ Jesús siiyh˜:
—Ta˜ e̱e̱˜ jnä´. Jëëh´, sa˜ ga´ ma˜wiin¹ jee´ gya¹ Tää` kya̱a̱n˜. Gwa˜ jee´ tä̱ä̱h´ øøhn¹ mah¹ go˜chiiyh´: “Naahn˜ na´gyan¹ kya̱a̱h´ hi˜ la̱a̱¹ Tää` kya̱a̱n˜, ja̱˜ba´ hi˜ la̱a̱¹ Tää` kya̱a̱h¹ hnäh´ ka˜läh´. Naahn˜ na´gyan¹ kya̱a̱h´ hi˜ la̱a̱¹ Dio kya̱a̱n˜, ja̱˜ba´ hi˜ la̱a̱¹ Dio kya̱a̱h¹ hnäh´.”
18 He˜ja̱˜ ñee´ María Magdalena na´jmeeh´ juu¹ kih¹ lä˜jëë˜ jnääh¹ discípulo he˜ ga˜jëëy¹ Jesús, hi˜ ga˜jmeeyh¹ juu¹ lä˜jë˜ he˜ ga˜siiyh˜ María.

Ga˜lä˜jnää´ Jesús jee´ kih¹ discípulo kya̱a̱y¹
(Mt. 28:16-20; Mr. 16:14-18; Lc. 24:36-49)

19 Ma´ ga˜nuu˜ ja̱˜ba´ jmii´ ja̱˜, to˜në´ jmii´ kih¹ seman˜, na˜jnë˜ haah´ ma´ tøøh´ jnääh¹ ko˜jøh´ lä˜jëë˜ jnääh ¹, kih¹ he˜ ma´ ga̱h˜ jnääh ¹ dsa˜ta´. Ga˜he¹ Jesús, mah¹ ga˜lla˜sëëyh` to˜¹dsaah` jee´ ma´ tøøh´ jnääh¹ ja̱˜. Mah¹ ga˜jäyh´ siiyh˜ jnääh¹:
—Wa´ hii´ tii´ kyah¹ hnäh´.
20 Lä˜ko̱o̱˜ ma´ ga˜jäyh´ lä˜ja̱˜, ga˜heeyh¹ jnääh ¹ discípulo kya̱a̱y¹ ma˜gooy˜ kya̱a̱h´ jwoo¹ mo˜miih˜ kiyh¹. Peer˜ ga˜jëë˜ dsë˜ jnääh¹ ma´ ga˜jëë˜ jnääh¹ Dsa˜jøø̱h¹ jnän`.
21 Mah¹ ga˜jäh´ Jesús siiyh˜ jnääh¹ ka˜läh´:
—Wa´ hii´ tii´ kyah¹ hnäh´. Lä˜ko̱o̱˜ ga˜che̱e̱¹ Tää` jnä´, ja̱˜ba´ lä˜ja̱˜ che̱e̱n˜ hnäh´.
22 Lä˜ko̱o̱˜ ma´ ga˜jäyh´ lä˜ja̱˜, ga˜juuy¹ në´ kya̱a̱¹ jnääh¹, mah¹ ga˜siiyh˜ jnääh¹:
—He̱e̱h` hnäh´ Jmi˜lle´ Na˜jngii¹.
23 Cher´mah¹ ga˜kiih¹ hnäh´ hoh´ kih¹ dso´kye˜ he˜ jmee˜ dsa˜, dsa˜che` ba´ dso´kye˜ kiyh¹. Pero cher´mah¹ sa˜ ga˜kiih¹ hnäh´ hoh´ kiyh¹, lä˜ ma˜kya̱a̱yh´ ja̱˜ba´ dso´kye˜ kiyh¹.

Sa˜ ga˜lä˜he̱e̱´ Tamá he˜ ma˜lä˜jiih` Dsa˜jøø̱h¹ jnän`

24 Pero Tamá, hi˜ tëëyh˜ dsa˜ su̱u̱` he´, ja̱a̱˜ jee´ lä˜jëë˜ gya˜tu̱u̱´ jnääh¹, sa˜ ma´ hä̱ä̱´ jee´ kya̱a̱¹ jnääh¹ ma´ ja̱h¹ Jesús to˜në´.
25 Ga˜jmeeh¹ ba´ jñah´ discípulo juu¹ kih¹ Tamá, ga˜siiyh˜:
—Ma˜jëë˜ jnääh¹ Dsa˜jøø̱h¹ jnän`.
Mah¹ ga˜jäh´ Tamá:
—Cher´mah¹ sa˜ ga˜jëën¹, la¹ lii˜ gooy˜ jee´ ga˜hoo¹ jo˜ñe¹, hi˜ tän˜ cha´goon˜ jee´ ga˜hoo¹ jo˜ñe¹ hi˜ tän˜ goon˜ jwoo¹ mo˜miih˜ kiyh¹, sa˜ he̱e̱n´.
26 Ma˜hya˜ ga´ jñaa¹ jmii`, ma´ tøøh´ jnääh¹ ka˜läh´ cha´neh˜, hi˜ ma´ hä̱ä̱´ Tamá jee´ kya̱a̱ ¹ jnääh¹. Pero na˜jnë˜ ba´ haah´ ga˜mi˜jnää˜ Jesús hñii´ jee´ tøøh´ jnääh¹ ja̱˜, mah¹ ga˜jäyh´:
—Wa´ hii´ tii´ kyah¹ hnäh´.
27 Cha̱h´ ba´ ga˜jäh´ Jesús siiyh˜ Tamá:
—Tøøh ¹ da´ cha´gooh˜ jee´ la˜, mah¹ jëë` ma˜goon˜. Hii´ ma˜gooh˜, mah¹ tä¹ neh˜ jwoo¹ mo˜miih˜ kin˜ la˜. Ta˜ wa´ hweh˜ hoh´, wa´ lä˜dsoo´ hoh´ kin˜.
28 Ja̱˜ga´ ga˜jäh´ Tamá siiyh˜:
—¡Dsa˜jøø̱h¹ kya̱a̱n˜, hi˜ Dio kya̱a̱n˜!
29 Mah¹ ga˜jäh´ Jesús siiyh˜:
—Tamá, kih¹ he˜ ma˜je̱e̱h` jnä´, he˜ja̱˜ ba´ na˜ ma˜lä˜dsoo´ hoh´. Pero llu¹ ga´ kih¹ hi˜ lä˜dsoo´ dsë¹, ma˜ke˜ sa˜ ga˜je̱e̱y¹ jnä´.

He˜la¹ he˜ ma˜na˜siii˜ juu¹ la˜

30 Cha˜miih˜ he˜ juh˜ga̱a̱˜ ga˜jmee´ Jesús cha´ë´ jnääh¹ discípulo kya̱a̱y¹ he˜ sa˜ cha˜ na˜siii˜ ë´ mo´je˜ la˜.
31 Pero siin˜ lä˜la˜ mah¹ lä˜dsoo´ hoh´ hnäh´, Jesús he´, hi˜ he´ he´ Cristo, Jo̱o̱´ Dio. Hi˜ kih¹ he˜ lä˜dsoo´ hoh´ hnäh´ kiyh¹, he˜ ja̱˜ jmee¹ cha̱a̱˜ hnäh´.

21

Ga˜mi˜jnää˜ Jesús hñii´ kih¹ gyee̱¹ discípulo kya̱a̱y¹

1 Ke̱e̱˜ ga´ ja̱˜, ga˜mi˜jnää˜ Jesús hñiiy´ cha´hoo´ jmi˜juuh˜ he˜ hla˜ hwa¹ Tiberia. Lä˜la˜ ga˜mi˜jnääy˜ hñiiy´.
2 Ma´ cheh¹ Simón Pee´ kya̱a̱h´ Tamá, hi˜ tëëyh˜ dsa˜ su̱u̱` he´, kya̱a̱h´ Natanael dsa˜ cha̱a̱˜ jee´ jwii˜ Caná hwa¹ Galilea, kya̱a̱h´ lä˜u̱u̱´ jo̱o̱´ Zebedeo hi˜ kya̱a̱h´ ga´ u̱u̱ ¹ discípulo kya̱a̱¹ Jesús.
3 Ga˜jäh´ Simón Pee´ siiyh˜:
—Hii˜ jnä´ ngoon¹ na´cha̱a̱hn˜ miih˜ jah´ cha̱a̱˜ cha´jmii˜.
Mah¹ ga˜jäh´ jee´ lä˜je̱e̱˜:
—Dsa´nøø¹ jnääh¹ kya̱a̱h´ hne˜.
Mah¹ ga˜nääy¹, ga˜ta̱a̱yh` neh˜ ko̱o̱˜ na´moo´. Hwë¹ ja̱˜ sa˜ ga˜le̱e̱yh˜ ni˜ miih˜ hmooh˜.
4 Ma˜ngoo¹ ga˜jnä¹ ba´ ja̱˜, ma´ ga˜lä˜jnää´ Jesús cha´hoo´ jmi˜juuh˜ ja̱˜. Pero sa˜ ga˜lä˜kyu̱u̱˜ jnääh¹ che´ he´ ba´ Jesús hi˜ ma´ cheh¹ jee´ ja̱˜.
5 Mah¹ ga˜ngii´ Jesús juu¹ kya̱a̱¹ jnääh¹:
—Gyu̱u̱˜ kya̱a̱n˜, ¿che´ cha˜ miih˜ he˜ kihn´? —ga˜jäh´ Jesús siiyh˜.
Ga˜lä˜je̱e̱˜ jnääh¹ ga˜chiih´ jnääh¹:
—Ja̱h˜ha̱¹.
6 He˜ja̱˜ ga˜jäh´ Jesús siiyh˜ jnääh¹:
—Tøøh ¹ hnäh´ sa´hma¹ kyah¹ hnäh´ ta˜ jwoo¹ ra˜llu̱u̱¹ kih¹ na´moo´ kyah¹ hnäh´ na˜, mah¹ le̱e̱h˜ hnäh´.
Hi˜ ga˜jmee´ jnääh¹ lä˜ko̱o̱˜ ga˜jäyh´. Ja̱˜ga´ na˜ ga˜cheeh´ jnääh¹ sa´hma¹ ja̱˜ hi˜ mo˜so˜ ga˜tä̱ä̱˜ jnääh¹ ma´ lle´ jnääh¹, kih¹ he˜ jwë̱ë̱´ jah´ ma´ tä̱ä̱h´.
7 Ja̱˜ga´ ga˜jäh´ discípulo hi˜ ga˜lä˜hnää¹ Jesús cha˜miih˜ ga˜siiyh˜ Pee´:
—¡Dsa˜jøø̱h¹ jnän` ba´ oo˜!
Ma´ ga˜nuu´ Simón Pee´, la̱a̱¹ Dsa˜jøø̱h¹ kya̱a̱y¹, ga˜ke̱yh˜ hmiih˜ kiyh¹ he˜ ga˜lle̱ey¹

ta´kǭ ⁻jii̱h¹ ma´ jmeey⁻ ta´ kooh˜ hma⁴. Mah⁴
ga⁻jwääy⁴ hñiiy´ cha´jmii⁻.
8 Hi⁻ jee´ lä⁻jëë⁻ jnääh ¹ ya⁻nøø` jnääh⁴
ta⁻ jee´ dsoo´ kyäah´ na´moo´ jä⁻, na⁻cheeh´
jnääh¹ sa´hma¹ na⁻kah¹ hmooh⁻. Jëëh´, kǭǭ⁻
hña⁻loo´ metro ba´ ṵṵ´ tëëh¹ jnääh ¹ jee´ la¹
hwa⁴ jee´ ma´ tøøh´ jnääh⁴ jä⁻.
9 Ma´ ga⁻hwëë⁻ jnääh ¹ neh⁻ na´moo´ jä⁻,
ga⁻jëë´ jnääh⁴ na⁻jeeh´ je⁻, na⁻kyää ¹ jää⁻
hmooh⁻ në´ kyäah´ he´ñiih˜.
10 Mah⁴ ga⁻jäh´ Jesús siiyh⁻ jnääh¹:
—Go⁻tee` hnäh´ ta⁻ la⁻ miih⁻ hmooh⁻ hi̱⁻
jä⁻ga´ ma⁻lëëh⁻ hnäh´.
11 Mah⁴ ga⁻wii⁴ Simón Pee´ neh⁻ na´moo´
mah¹ ga⁻sëëyh⁴ sa´hma¹ jä⁻ ta⁻ hwa⁴ ki̱i̱⁻.
Na⁻kah¹ go⁻te¹ jah´ kääh´. Ga⁻të´ kǭǭ⁻
hña⁻lää´ na⁻dsë˜ tǫ⁻lo⁻gyää´ dsë˜ ṵṵ⁻ jah´
jee´ lä⁻jëë⁻. Ma⁻ke⁻ jwëë´ ma´ lää¹ jah´ he´, ni⁻
lä⁻jä⁻ sa⁻ ga⁻gii⁻ sa´hma¹.
12 Jä⁻ga´ ga⁻jäh´ Jesús:
—Ya⁻nää` hnäh´ ya⁻kuh⁴ hnäh´.
Hi⁻ ni⁻ jää⁻ jnääh¹ sa⁻ ga⁻tuu̱⁻ dsë⁻ jnääh¹
ma´ ngii´ jnääh¹ juu¹ kiyh⁴: “¿Hii̱⁻ hne⁻?”
Jëëh´ ñe´ ba´ jnääh⁴, he´ ba´ Dsa⁻jøøh¹ kyää⁴
jnääh¹ ba´ he´.
13 He⁻jä⁻ ga⁻kä⁴ Jesús he´ñiih˜ jä⁻,
ga⁻kwëëyh⁴ jnääh¹. Jä⁻ba´ lä⁻jä⁻ ga⁻kwëëyh⁻
jnääh¹ hmooh⁻ ka⁻läh´.
14 Jee´ la⁻ ga⁻të´ hnë⁻ jii̱h˜ he⁻ ga⁻mi⁻jnää⁻
Jesús hñii´ kyää⁴ jnääh ¹ discípulo kyäay¹,
ma⁻ngëë´ ma⁻lä⁻jii̱yh`.

Ga⁻hlëëh´ Jesús kyäah´ Simón Pee´

15 Ma⁻la⁻ kiyh⁴ ma⁻kuyh⁻, jä⁻ga´ ga⁻jäh´
Jesús siih⁻ Simón Pee´:
—Simón, jǭǭ´ Joná, ¿che´ hnaah⁻ ga´ jnä´
lä⁻kǫh´ ga´ lä⁻jëë⁻ hi̱⁻ tääh´ la⁻?
Mah⁴ ga⁻jäyh´:
—Jäah⁻, Dsa⁻jøøh¹ kyäan⁻. Ñeh´ ba´ hne⁻
he⁻ hnaan⁻ hne⁻ —ga⁻jäh´ Pee´.
—Jä⁻ hää̱h⁻ llu⁴ dsa⁻ kyäan⁻ —ga⁻jäh´ Jesús
siiyh⁻.
16 Kǭǭ⁻ ka⁻läh´ ga⁻jäyh´, jee´ ga⁻të´ tǫ⁴ jii̱h˜:
—Simón, jǭǭ´ Joná, ¿che´ hnaah⁻ jnä´?
—Jäah⁻, Dsa⁻jøøh¹ kyäan⁻. Ñeh´ ba´ hne⁻
he⁻ hnaan⁻ hne⁻ —ga⁻jäh´ Pee´.
—Jä⁻ hää̱h⁻ llu⁴ dsa⁻ kyäan⁻ —ga⁻jäh´ Jesús
siiyh⁻.
17 Ga⁻të´ hnë⁻ jii̱h˜ ga⁻jäh´ Jesús:
—Simón, jǭǭ´ Joná, ¿che´ hnaah⁻ jnä´? —
ga⁻jäyh´.
Ja⁴ meeh⁻ dsë⁴ Pee´, kih¹ he⁻ ma⁻të´ hnë⁻
jii̱h˜ ga⁻jäyh´: “¿Che´ hnaah⁻ jnä´?” Mah⁴
ga⁻siiyh⁻ Jesús:
—Ga⁻lä⁻jë⁻ ba´ ñeh´ hne⁻, Dsa⁻jøøh¹
kyäan⁻. Ñeh´ kwee⁻ he⁻ hnaan⁻ hne⁻.
Mah¹ ga⁻jäh´ Jesús:
—Hää̱` llu¹ dsa⁻ kyäan⁻ jä⁻.
18 Ma⁻ra⁻ ju¹dsoo´ jwëëhn˜ hne⁻. Lä⁻ ma´
kwää⁻ ga´ hne⁻ miih⁻, ma´ jmää̱h´ hñaah
¹, ma´ goh´ wa´ ha⁻ cha⁻ ha⁻, ha⁻ jee´
ma´ hnooh⁻ hñaah⁴. Pero wa´ra⁻ ga⁻gyu̱h⁻,
niih´ ma⁻gooh⁻ mah⁴ jñah´ dsa⁻ kyeh⁻ hne⁻
hmiih⁻ kyah⁴. Hi⁻ ha⁻ jee´ sa⁻ hnooh⁻ goh¹,
jee´ jä⁻ ba´ dsa⁻jääy⁻ hne⁻.
19 Lä⁻jä⁻ ga⁻jäyh´ mah⁴ lä⁻ngëë´ Pee´ ha⁻ lä⁻
ma´ju̱ṵy´ lä⁻jwë´ jä⁻ lä⁻jnä´ ha⁻ kǫh´ jøøh¹ sa⁻
lää⁴ Dio. Jä⁻ga´ ga⁻jäyh´:
—Jmee´ kǭ⁻ jøh´ kyäah´ jnä´.

Discípulo hi̱⁻ ga⁻lä⁻hnää⁴ Jesús

20 Ma´ ga⁻jeeh⁻ Pee´ hñii´ ta⁻ ka´luu´,
ga⁻jëëy⁴ ja⁴ discípulo hi̱⁻ ga⁻lä⁻hnää⁴ Jesús
he´. He⁻ ba´ hi̱⁻ he´ ma´ gya¹ koo´ kih⁴ Jesús
lä⁻ ma´ ga⁻kuyh⁻ ma⁻nuu⁻ jä⁻, hi̱⁻ ga⁻ngii´
juu¹ kih⁴ Jesús: “Dsa⁻jøøh¹ kyäan⁻, ¿hii̱⁻ na⁻
hi̱⁻ ngëë⁴ hne⁻?”
21 He⁻jä⁻, ma´ ga⁻jëë⁴ Pee´ discípulo he´,
ga⁻jäyh´ siiyh⁻ Jesús:
—Dsa⁻jøøh¹ kyäan⁻, ¿ha⁻ ga⁻ hi̱⁻ ja⁴ oo⁻?
¿Hee⁻ ba´ le´ kiyh⁴? —ga⁻jäh´ Pee´.
22 —Wa´ra⁻ jäh´ kih⁴ hnoon⁴ chäay⁻ lä⁻jii̱h¹
të⁴ jmii´ jähn´, sa⁻ ga⁻tëëh´ hne⁻ jëëh¹ kiyh⁴.
Hne⁻, jmee´ kǭ⁻ jøh´ kyäah´ jnä´ —ga⁻jäh´
Jesús siiyh⁻.
23 Jee´ kih¹ øøh⁴ jne´ la⁻, ya⁻hii⁴ kǭǭ⁻ juu¹
kih⁴ discípulo he´, ga⁻jäyh´ sa⁻ ju̱ṵy´. Pero
jä⁻ he⁻ ga⁻jäh´ Jesús he⁻ mo⁻so⁻ ju̱ṵy´ jä⁻.
Ga⁻jäyh´ lä⁻la⁻ ba´: “Wa´ra⁻ jäh´ kih⁴ hnoon⁴
chäay⁻ lä⁻jii̱h¹ të⁴ jmii´ jähn´, sa⁻ ga⁻tëëh´
hne⁻ jëëh¹ kiyh⁴.”
24 Hi̱⁻ la⁻ he´ discípulo hi̱⁻ jäh´ ju¹dsoo´ kih⁴
ga⁻lä⁻jë⁻ juu¹ la⁻. Hi⁻ ga⁻siiy´ lä⁻jë⁻ he⁻ la⁻.
Hi⁻ ñe´ jne´, ju¹dsoo´ he⁻ jmeey⁻, la⁴ ju¹dsoo´
jmah⁴ ba´.
25 Hi⁻ cha⁻ ga´ cha⁻miih⁻ he⁻ ga⁻jmee´
Jesús. Wa´ra⁻ jäh´ kih⁴ sii´ jne´ ma⁻ kǭǭ⁻ ma⁻
kǭǭ⁻ lä⁻hii´ në´, sa⁻ hiih⁻ lä⁻kää⁻ jmi⁻gyuu⁻
lää⁴⁻, cher´mah¹ hi̱⁻ sii⁴ lä⁻ ga⁻dsa⁴ he⁻ hnøø⁴
ga´ dsa⁻sii¹. Wa´ la¹ lä⁻jä⁻.

Hechos
Läˆla¯ gaˆjmeeˊ koo¯llaaˊ
apóstole

Ma¯naˆlaˆ juu' chee' Dio Jmi¯lleˊ kih' neˊ kih' dsaˆ

1 Teófilo, jeeˊ laˆ jmeenˆ kaˆläh´ juu' kyah'.
Läˆkoo¯ maˊ gaˆsiin' toˆnëˊ, gaˆjmeen' juu'
läˆjëˆ heˆ gaˆjmeeˊ Jesús läˆ maˊ huuˊ gaˆløøy'
jmeeyˆ taˊ, läˆjaˆ kaˆläh´ läˆjëˆ juu' heˆ
gaˆkwayˊ,
2 läˆjiih' gaˆlloo' jmii´ gaˆsayh' taˆ gyuuh'.
Pero jää' jaˆgaˊ sayhˆ, gaˆjmeeyˊ juu' kih'
läˆjëëˆ apóstole hiˆ gaˆlleeyh¯. Kyaah´ beˊ
kih' Jmi¯lle´ Na¯jngii', gaˆjmeeyˊ madaˆ kih'
apóstole haˆ läˆ jmeey'.
3 Hiˆ maˆngëëˊ maˆjuuyˆ, gaˆmiˆjnääy¯
hñiiyˊ naˆhñaa ' naˊdsayˆ chaˊnëˊ apóstole
kyaay', Jaˆ heˆ koo¯ nëë' gaˆjmeeyˊ läˆ maˊ
gaˆmiˆjnääy¯ hñiiyˊ mah' liiˆ la' dsooˊ juu'
heˆ naˊjiiyhˆ. Läˆjaˆ gaˆjmeeyˊ läˆjiih' gaˆtëˊ
toˊloo' jmii`hiˆ gaˆhlëëyh´ kih' haˆ läˆ jää¯ Dio
dsaˆ läˆhihˆ kih'.
4 Koo¯ häˊ, läˆ maˊ gyay' kyaah´ läˆjëëˆ
apóstole kyaay', gaˆjmeeyˊ madaˆ kiyh',
gaˆsiiyhˆ:
—Taˆ laˊ hwëëˆ daˊ hnäh´ Jerusalén laˆ.
Jøøˊ daˊ läˆjiih' jäˆ heˆ gaˆbääh¯ Dio hñii´
kwa', jaˆbaˊläˆkoo¯ gaˆjwëëhn' hnäh´ jää'.
5 Maˆraˆ ju'dsooˊ, kyaah´ jmii¯ baˊ gaˆchaa'
Jwaaˆ dsaˆ jmii¯, pero saˆ läˆhii´ chaˆmiihˆ
jmii´ saahˆ hnäh´ jmii¯ kyaah´ Jmi¯lle´
Naˆjngii'.

Ngaah' Jesús taˆ gyuuh'

6 Apóstole hiˆ maˊ tääh´ kyaah´ Jesús,
gaˆngiiyˊ juu' kih':
—¿Hneˆ Dsaˆjøøh' kyaanˆ, cheˊ na' naˆ
kwah' jwë' jmee' dsaˆ Israel hihˆ kih' hñii´
läˆkoo¯ maˊ nøøˊ kih' dsaˆ maˆgyuhˆ jnän`
jää'?
7 Heˆjaˆ gaˆjäh´ Jesús siiyhˆ:
—Saˆ chaˆ heˆ kih' läˆñeh´ hnäh´ heˆ jmii´,
heˆ jiˆñeˆ jmee' Dio heˆ jwah´ hnäh´ naˆ,
hñii´ baˊ Tää`naˆngë' jwë' tøøy' hihˆ lih´ jmii´
jmeey' läˆjaˆ.
8 Pero waˊraˆ ja' Jmi¯lleˊ Naˆjngii ' nehˆ
tuhˆhoh´ hnäh´, jaˆgaˊ naˆ hñah´ hnäh´ beˊ
mah' leeh´ hnäh´ hiˆ jmee' ju'dsooˊ kinˆ jeeˊ
jwii¯ Jerusalén laˆ, hiˆ läˆkaaˆ Judea kyaah´
Samária hiˆläˆkaaˆ läˆjuh' jmiˆgyuuˆ kaˆläh´.
9 Maˆngëëˊ maˆjäyh´ läˆjaˆ, läˆ maˆjëëˆ
jaˆ dsaˆ kyaay', gaˆsah' Jesús ngaayh' taˆ
gyuuh'. Gaˆhey' jeeˊ jnii´, jaˆ jiih' moˆsoˆ
gaˆjëë' gyih'.
10 Jeeˊ tääyh´ jëëyˆ taˆ gyuuh' haˆ läˆ ngaah'
Jesús, läˆchah´ jaˆ gaˆllaˆsëëh` uu' dsaˆ hiˆ
kyeh´ hmiih¯ tøˆjlëëˆ chaˊnëyˊ.
11 Mah' gaˆjäh´ dsaˆ heˆ siiyhˆ:
—¿Heˆla' tääh´ hnäh´ jëëh´ hnäh´ taˆ gyuuh',
dsaˆ galileo? Heˆ baˊ Jesús hiˆ maˆtëëˆ
Dio taˆ gyuuh' na', jaˆbaˊläˆkoo¯ jëëh´ hnäh´
maˆngaayhˆ, jaˆbaˊläˆnaˆ jëëh' hnäh´ jäyh´
kaˆläh´.

Gaˆlleeyh¯ Matía lee´ apóstol llaˆ Juda

12 Jähˆ kih' Jerusalén chih' moh´ Olivo jeeˊ
maˊ tääh´ apóstol heˊ. Jeeˊ jaˆ gaˆtaayh` jwë'
gaˆnääy` taˆ Jerusalén, koˆjaˆ baˊ jiih' uu´ leˊ
maˊ ngë' dsaˆ jmii´ heˆ teeh¯ dsaˆ dsë'.
13 Läˆ maˊ gaˆllaˆnääy` Jerusalén, gaˆwiiy'
jeeˊ gaˆtëˊ to' jwëë' hne', jaˆbaˊ jeeˊ maˊ tääyh´
jää'. Jeeˊ jaˆ gaˆllaˆnää` läˆjëëˆ hiˆ heˊ, Peeˊ
kyaah´ Jacobo, Jwaaˆ, Andreˊ, Felipe, Tamá,
Bartolomé, Matäˊ, Jacobo jooˊ Alfeo, Simón
Zelote, hiˆ Juda øøhˆ Jacobo.
14 Läˆjëëˆ hiˆ heˆ maˊ tääh´ tääˊ ngiiyˆ kiyh'
kih' Dio läˆkaaˆ tuhˆdsëy', hiˆ maˊ tääh´
dsaˆmëˊ, kyaah´ øøhˆ Jesús hiˆ María chooy'.
15 Jeeˊ läˆjëëˆ dsaˆ heˆ teeˊ hñaˆlaaˊ dsëˆ
gyeeˊ. Kooˆ häˊ kih' jeeˊ läˆjëˆ jmii´ jaˆ,
gaˆnooˆ Peeˊ to'dsaah` jeeˊ kih' dsaˆkyaayh´
mah' gaˆsiiyhˆ:
16 —Hnäh´ øøhn', gaˆjmeeˊ bii' gaˆläˆte'
läˆkoh´ jäh´ juu' kih' Dio heˆ gaˆsii´ David
läˆkooˆ gaˆmiˆjnääˆ Jmi¯lleˊ Naˆjngii' kiyh'
jää'. Juu' jaˆ gaˆhlëëh´ kih' Juda hiˆ maˊ jääˆ
dsaˆ hiˆ gaˆsoohˆ kih' Jesús.
17 Hiˆ heˆ maˊ laa ' kwaatˆ dsaˆkyaah´
jnääh', kooˆ baˊ maˊ la' taˊ kyaa ' jnääh'
kyaayh´.
18 (Hiˆ heˆ gaˆla' kooˆ jwi´ hwa' kyaah´
jñeey' heˆ gaˆliyh' kwaatˆ kih' heˆ hliih' heˆ
gaˆjmeeyˊ. Hwa' jeeˊ gaˆlay' jaˆ, gaˆtayh´
taˆ chaˊjëëˆ mah' gaˆnii¯ tuyh', hiˆ gaˆhwëëˆ
läˆjëˆ heˆ maˊ tääh´ nehˆ tuyh'.
19 Läˆjëëˆ dsaˆ Jerusalén gaˆnuuyˊ haˆ läˆ
gaˆla' kih' Juda, heˆjaˆ gaˆmiˆcheeyˆ hwa'
jaˆ Acéldama. Juu' laˆ hnøø' jähˆ hwa' kih'
jmaˆ.)
20 Kyeˆ daˊ hnäh´ kwaatˆ läˆkoh´ naˆsii¯
nëˊ Salmo:
Hne' kiyh' waˊ jäˊ taˆjmah',
niˆ jaaˆ saˆ waˊ dsaˆtaah` jeeˊ jaˆ.
Hiˆ naˆsii¯ kaˆläh´ läˆlaˆ:
Waˊ jäˊ gooˆ jñah´ taˊ kiyh'.
21 Ngoo' baˊ Peeˊ hlëëhˆ läˆjaˆ, gaˆjäyh´:
—Heˆjaˆ jmeeˆ bii' hñaan´ jaaˆ øøh' jneˊ
hiˆ hää´ tääˊ kyaah´ jneˊläˆjiih' maˊ gya' Jesús.
22 Hñaan´ jaaˆ hiˆ hää´ jeeˊ jnän` läˆ maˊ
gaˆchoo' Jwaaˆ jmii¯ kih' Jesús, läˆjiih' gaˆtëˊ
jmii´ yaˆhëë' Jesús jeeˊ jnän` ngaayh' taˆ
gyuuh'. Hiˆ heˆ leeˊ jaaˆ hiˆ jmee' ju'dsooˊ
koˆjøh´ kyaah´ jneˊ, heˆ gaˆläˆjiih` Jesús —
gaˆjäh´ Peeˊ.
23 Heˆjaˆ gaˆmiˆjnääyˆ uu' dsaˆñuuhˆ,
gaˆmiˆjnääyˆ José hiˆ maˊ cheeˆ Barsabá
(hiˆ heˆ maˊ tëëyhˆ Justo) hiˆ gaˆmiˆjnääyˆ
Matía.
24 Mah' gaˆtaayh` ngiiyˆ kih' Dio, gaˆjäyh´:

—Hne⁻ Dio, hi̱⁻ kyuuh⁻ ha⁻ läˆ la¹ tuh⁻dsë¹
läˆjëë̱ˆ dsa⁻, häähˋ jnääh¹ hi̱⁻ jaa̱⁻ jee´ läˆuu̱´
hi̱⁻ ma⁻lleeẖˋ,
25 mah¹ dsa⁻he´ gooy⁻ ta´ la⁻, leey´ apóstol,
koo̱y⁻ në´ ta´ he⁻ gaˆbe¹ Juda, Juda hi̱⁻ gaˆtah´
jwë´ hliih¹ hi̱⁻ ngoo¹ jee´ lleˋ kih¹ tëëy⁻.
26 He⁻ja̱⁻ gaˆkooyh¹ suert hiˆ Matía ba´
gaˆtëë´ he⁻ ja̱⁻. Hi̱⁻ he´ gaˆjmääy¹ kwaat⁻
kyaah´ gyaˆkaaˆ apóstol he´.

2

Gaˆjyoo¹ Jmɨ⁻lle´ Na⁻jngii¹ kih¹ Dio në´ kih¹ dsaˆ

1 Läˆ ma´ gaˆtë´ jmii´ Pentecosté, ma´ täähˋ
läˆjëëˆ dsa⁻ he´ ko̱⁻jøh´ koo̱⁻ ba´ cha´nehˆ.
2 Niˆ juu¹ ga´ saˆ chaˆ, gaˆhii̱´ goo⁻ gyuuh¹
läˆ hii̱´ lle´ tä´ he⁻ gaˆngëë´ läˆ gaˆdsa¹
cha´nehˆ jee´ ma´ täähˋ ja̱⁻.
3 Jee´ ja̱⁻ gaˆläˆjnä´ në´ kih¹ läˆjaa̱⁻ läˆjaay⁻
he⁻ la¹ läˆkoh´ mɨ¹je⁻ he⁻ hëëˆ.
4 Hiˆ gaˆläˆjëëˆ hi̱⁻ ma´ täähˋ jee´ ja̱⁻,
gaˆjyoo¹ Jmɨ⁻lle´ Na⁻jngii¹ nehˆ tuh⁻dsëy¹, hiˆ
gaˆløøy¹ hlëëyhˆ jyoh´ juu¹ läˆkoo̱⁻ gaˆkwa´
Jmɨ⁻lle´ Na⁻jngii¹ he⁻ hlëëyh¹.
5 Läˆ ma´ jmeeˆ dsa⁻ judiu jmii´ juuh⁻
jwii⁻ Jerusalén, chaa̱⁻ jwëë´ dsa⁻ñuuh⁻ hi̱⁻
mi⁻teh¹ kyaah´ Dio hi̱⁻ go⁻nää´ läˆkaa̱⁻
läˆjuh¹ jmɨ⁻guuˆ.
6 Hiˆ ma´ gaˆnuuy´ hii̱´ goo⁻, gaˆllaˆnää¹
jwëë´ dsa⁻ he´, gaˆkah¹ gaˆgwëh¹ huu´dsë⁻
kiyh¹, jëëh´ gaˆnuuy´ hlëëhˆ dsa⁻ hi̱⁻ ma´
täähˋ cha´nehˆ ja̱⁻, juu¹ kiyh¹ läˆjaa̱⁻ läˆjaay⁻.
7 Gaˆläˆdsaa̱ˆ dsë¹ läˆjëëˆ dsa⁻ he´ mah¹ ma´
jëëˆ dsayhˆ, ma´ jäyh´:
—¿Che´ ja̱ˆ dsa⁻ galileo läˆjëëˆ hi̱⁻ täähˋ
hlëëhˆ na⁻?
8 ¿Ha⁻ läˆ ja̱⁻ he⁻ hlëëyhˆ juu¹ jnänˋ he⁻
hlëëh´ jne´ he⁻ kyaah´ gaˆläˆchaaˆ läˆjaa̱⁻
läˆjaa̱⁻ jne´?
9 Hwa¹ jee´ gaˆläˆchaaˆ läˆjaa̱⁻ läˆjaa̱⁻ jne´
chee̱⁻: Partia, Media, Elam, Mesopotamia,
Judea, Capadocia, Ponto hiˆ Asia,
10 Frigia, Panfilia, Egipto, hiˆ cha⁻ ga´jyoh´
jwii⁻ he⁻ na⁻hee̱⁻ hwa¹ Africa he⁻ kye⁻ taˆ
cha´në´ ga´ kih¹ hwa¹ he⁻ chee̱⁻ Cirene. Hiˆ
chaa̱⁻ hi̱⁻ ma⁻ya⁻nää¹ Roma. Koo̱⁻llaa̱´ hi̱⁻
he´ laa̱¹ judiu, hiˆ koo̱⁻llaa̱´ hi̱⁻ ja̱⁻ga´ gaˆtaah`
kyaah´ judiu.
11 Hiˆ chaa̱⁻ hi̱⁻ ma⁻ya⁻nää¹ Creta, hi̱⁻
ma⁻ya⁻nää¹ Arabia kaˆläh´ hiˆ läˆjëëˆ ba´
jne´ nuu⁻ jne´ hlëëhˆ dsa⁻ na⁻ juu¹ jnänˋ,
kwayˆ juu¹ ha⁻ läˆ la¹ he⁻ juh⁻gaa̱⁻ he⁻ jmeeˆ
Dio.
12 Gaˆläˆdsaa̱ˆ dsë¹ läˆjëëˆ dsa⁻ he´, mah¹
gaˆkah¹ gaˆgwëh¹ huu´dsë⁻ kiyh¹, ma´ llayˆ
juu¹ kyaah´ dsa⁻kyaayh´:
—¿Hee⁻ hnøø¹ jäh⁻ he⁻ täähˋ jmeeyˆ
läˆna⁻?
13 Pero hi̱⁻ jñah´ ma´ mi⁻kwayh¹:
—Hi̱⁻ hee̱⁻ ba´ na⁻ —ma´ jäyh´.

Gaˆkwa´ Pee´ juu¹ kih¹ Jesús

14 He⁻ja̱⁻ gaˆnoo⁻ Pee´ ko̱⁻jøh´ kyaah´
läˆjëëˆ gyaˆkaaˆ dsa⁻kyaayh´, mah¹
gaˆhlëëyh´ ki̱⁻gaa̱⁻ gaˆjäyh´:
—Läˆjëëˆ hnäh´ judiu hi̱⁻ ma⁻ya⁻nää¹ jee´
jmii´ hiˆ hnäh´ hi̱⁻ chaa̱⁻ jee´ jwii⁻ Jerusalén
la⁻, nuu⁻ da´ hnäh´ juu¹ kinˆ mah¹ läˆngëëh´
hnäh´ ha⁻ läˆ la¹ he⁻ jmeeˆ Dio jee´ kyaa̱¹
jnääh¹.
15 Saˆ hee̱´ hi̱⁻ täähˋ la⁻ läˆkoo̱⁻ jmeeh⁻
hnäh´ huu´dsë⁻, na¹ ga´ ma⁻të´ ba´ ko̱⁻hi̱´ ñu
¹.
16 He⁻ ma⁻taahˋ hnäh´ ma⁻nuuh⁻ hnäh´
na¹, kih¹ he⁻ la⁻ na⁻ gaˆhlëëh´ Joel hi̱⁻
gaˆngëë¹ juu¹ kih¹ Dio llo´joo¹:
17 Läˆla⁻ gaˆjäh´ Dio:
“Jee´ llaaˆ jmii´ chee̱nˆ jmɨ⁻lle´ kinˆ nehˆ
tuh⁻dsë¹ läˆjëëˆ dsa⁻,
chih⁻më´ chih⁻ñuuh⁻ kyaah¹ hnäh´ hlëëh¹
juu¹ he⁻ kwanˋ.
Chih⁻ kwaa̱⁻ kyaah¹ hnäh´ jëë¹ he⁻ mɨ´jnäänˆ
kiyh¹,
hiˆ jmeenˋ kë¹ dsa⁻ ma⁻gyuh⁻ kyaah¹ hnäh´.
18 Maˆraˆ ju¹dsoo´ chee̱nˆ jmɨ⁻lle´ kinˆ nehˆ
tuh⁻dsë¹ hi̱⁻ më´ hi̱⁻ ñuuh⁻ hi̱⁻ jmee¹
ta´he¹ kinˆ,
mah¹ ngëëy¹ juu¹ kinˆ kih¹ dsaˆ jmii´ ja̱⁻.
19 Guuh¹ jmɨ⁻guuˆ jmeenˋ he⁻ jmee¹ dsaa̱⁻
dsë¹ dsa⁻ hiˆ jmeenˋ he⁻ juh⁻gaa̱⁻ në´
hwa¹ la⁻, kyaah´ jma⁻, kyaah´ je⁻,
kyaah´ cha⁻miih⁻ ñe´.
20 Läˆläh⁻ në´ hyoo⁻, läˆguu̱´ sɨh⁻, jää¹
ja̱⁻ga´ jäˆ jmii´ juuh⁻ jmii´ goo⁻ kih¹ Dio.
21 Hiˆ läˆjëëˆ hi̱⁻ ngii¹ kih¹ kih¹ Dio, hi̱⁻ he´ ba´
läähˋ.”
22 ’Hnäh´ hi̱⁻ laa̱¹ israelita dsa⁻goonˆ, nuu⁻
da´ hnäh´ juu¹ la⁻. Läˆkoo̱⁻ ma´ ja¹ Jesús
dsa⁻ chaa̱⁻ Nazaret jee´ kyah¹ hnäh´, Dio
gaˆmi⁻jnää⁻ he⁻ laay¹ hi̱⁻ na⁻hñaa̱´ kyaay¹.
Jëëh´, ma⁻ñeh´ ba´ hnäh´, jaˆ he⁻ koo̱⁻ nëë¹
he⁻ juh⁻gaa̱⁻ gaˆjmeey´ jee´ kyah¹ hnäh´ he⁻
gaˆjmee´ dsaa̱ˆ hoh´ hnäh´.
23 Pero ma⁻na⁻laˆ ba´ huu´dsë⁻ kih¹ Dio
ha⁻ läˆ le´ kiyh¹. Ñe⁻ bih¹ ha⁻ läˆ jmeeh¹
hnäh´ kih¹ Jesús. Läˆ ma´ gaˆhey¹ gooh⁻
hnäh´ gaˆchaah¹ hnäh´ hiˆ gaˆngëëhˋ hnäh´
goo⁻ dsa⁻ hñaa⁻ dsë¹, mah¹ gaˆtäähˋ dsih´
dsoh´ hma⁻cruˆ. Jee´ ja̱⁻ gaˆjuuy¹.
24 Pero gaˆtuh¹ kiyh¹ jee´ ma´ jii̱ˆ läˆkoh´
ma´ gaˆjuuy¹. Niˆ koo̱⁻ saˆ gaˆlih¹ ma´
lla⁻dsëëˋkiyh¹, maˆraˆ he⁻ gaˆmi⁻jii̱h`ba´ Dio
kaˆläh´.
25 Nuu⁻ da´ hnäh´ läˆkoo̱⁻ gaˆhlëëh´ David
kih¹ Jesús:
Läˆjëˆ jmii´ ba´ cheh¹ Dio kyaah´ jnä´ kih¹ he⁻
gyay¹ jwoo¹ ra⁻lluu̱¹ kinˆ,
he⁻ja̱⁻ saˆ jeh¹ dsënˆ.
26 He⁻ja̱⁻ chaa̱⁻ ba´ jnäˆ´ llu¹, jëë̱⁻ ba´ dsënˆ
hänˋkiyh¹,
cha⁻ ba´ oˆ⁻jøhˆ dsë⁻ kinˆ kyaayh´.
27 Jëëh´, saˆ kwah¹ jwë¹ jä̱nˋneh⁻ to⁻høø̱⁻,
niˆ saˆ kwah¹ jwë¹ jyah⁻ jmɨ⁻ngo¹ kinˆ, jnäˆ´
hi̱⁻ na⁻jngëë¹ kyaah¹.

28 Ga˜mi˜jnäähˡ kin˜ jwëˡ he˜ jmee˜ chaan˜.
Hne˜ ba´ jmeehˡ jëë˜ dsën˜ cha˜miih˜ kihˡ
he˜ chehˡ kyaahˡ jnä´, ga˜jäh´ David.
29 ’Hnäh´ dsa˜goon˜, sa˜ na˜hee˜ he˜
jwahn˜ la˜ kihˡ dsa˜ ma˜gyuh˜ jnän` David.
Ga˜juuyˡ hi˜ ga˜haayˡ. Ja˜ba´ hwaˡ jnän` la˜
na˜haayˡ lä˜jiihˡ naˡ.
30 Pero ga˜ngëëˡ bihˡ juuˡ kihˡ Dio hi˜
ma˜ñey˜ lä˜koo˜ ga˜bäähˡ˜ Dio hñii´ jmeeˡ
kiyhˡ. Ga˜tää˜ Dio hñii´, ga˜siiyh˜: “Jaa˜ kihˡ
jee´ lä˜jëë˜ sa´ju˜ kyahˡ ya˜hëë´ hi˜ lee˜ Cristo
mahˡ kooy˜ në´ kyahˡ, leey´ rey.”
31 Ma˜ñe˜ ba´ David ha˜ lä˜ le´ ta˜ cha´në´,
he˜ja˜ ga˜hlëëyh´ kihˡ he˜ lä˜jiih´ Cristo,
ga˜jäyh´: “Sa˜ jäyˡ neh˜ to˜høø˜ hi˜ ni˜ sa˜
hee´ jmi˜ngoˡ kiyhˡ.”
32 Dio ga˜mi˜jiih` Jesús hi˜ hlëëhn´ kihˡ la˜.
Lä˜jëë˜ jnääh ˡ jmee˜ jnääh ˡ juˡdsoo´ he˜
ga˜lä˜jiih` Jesús.
33 Mahˡ ngaayhˡ na´gyay˜ jøøyhˡ jwooˡ
ra˜lluuˡ kihˡ Dio. Hi˜ ga˜hyoyhˡ Jmi˜lle´
Na˜jngiiˡ lä˜koh´ hmooh´ he˜ ga˜jmee´ Tää`
kyaayh´, ja˜ga´ ga˜chee´ Jmi˜lle´ Na˜jngiiˡ
ja˜ kyaaˡ jnääh´. He˜ ja˜ na˜ he˜ jëëh´ hnäh´
naˡ hi˜ he˜ nuuh˜ hnäh´ ka˜läh´.
34 ’Jëë` da´, ja˜ he´ David hi˜ ga˜saahˡ gyuuhˡ.
He´ ba´ hñiiy´ ga˜jäyh´ lä˜la˜:
Ga˜jäh´ Dio siiyh˜ Dsa˜jøøhˡ kyaan˜:
“Na´ jwooˡ ra˜lluuˡ kin˜ la˜,
35 lä˜jiihˡ lloo˜ jmii´ toohn˜ gooh˜ he˜ jmeehˡ
hih˜ kihˡ hi˜ na˜høøh´ kyahˡ’”, ga˜jäh´
David.
36 ’Lä˜jëë˜ jne´ dsa˜ Israel, hnøøˡ lä˜ngëë´
jne´, juuˡ la˜ laˡ ma˜ra˜ juˡdsoo´. He´ ba´
Jesús hi˜ ga˜tääh` hnäh´ dsoh´ hma˜cru˜, he´
ba´ hi˜ he´ na˜ ga˜jmääˡ Dio laayˡ Dsa˜jøøhˡ
jnän` hi˜ ga˜hñaayˡ laayˡ Cristo —ga˜jäh´ Pee´.
37 Peer˜ ga˜saahˡ dsa˜ he´ lii´ ma´ ga˜nuuy´
juuˡ ja˜, he˜ja˜ ga˜ngiiy´ juuˡ kihˡ Pee´ kyaah´
jñah´ apóstol, ga˜jäyh´:
—Dsa˜goon˜, ¿hee˜ na˜ jmee´ jnäähˡ naˡ?
38 Ja˜ga´ ga˜jäh´ Pee´ siiyh˜:
—Jeeh` hnäh´ kyaah´ Dio, chaa` hnäh´
hñaahˡ jmii˜ lä˜jaa˜ lä˜jaa˜ hnäh´ lä˜hih˜ he˜
ga˜jmee´ Jesucristo mahˡ dsa˜che` dso´kye˜
kyahˡ hnäh´, hi˜ lä˜ja˜ hñah˜ hnäh´ Jmi˜lle´
Na˜jngiiˡ he˜ kwa˜ Dio.
39 He˜ jnä` ba´ jne´ la˜ he˜ ga˜jäh´ Dio kwa˜,
he˜ kihˡ gyuu˜ jnän`, he˜ kihˡ hi˜ tääh´ uu´. Laˡ
kihˡ lä˜hii´ në´ hi˜ tëëh˜ Dio —ga˜jäh´ Pee´.
40 Ga˜kwëëhˡ Pee´ nuuh˜ hi˜ ga˜hlëëyhˡ
kyaah´ cha˜ga´miih˜ juuˡ, ga˜jäyh´:
—Lää` hnäh´ hñaahˡ kihˡ he˜ hliihˡ he˜ cha˜
jmi˜guu˜ la˜.
41 Lä˜jëë˜ hi˜ ga˜heeh˜ juuˡ kihˡ Dio he˜
ga˜kwa´ Pee´ jmii´ ja˜, teeˡ hnë˜ mil hi˜
ga˜saa˜ jmii˜. Lä˜jëë˜ dsa˜ he´ ga˜jmee´
ko˜jøh´ kyaah´ hi˜ ma´ tääh´ jää ˡ, lä˜ja˜
ga˜lä˜jwëë´ gyihˡ.
42 Lä˜jëë˜ dsa˜ he´ ga˜taah` nuuy˜ lä˜jë˜
juuˡ he˜ ga˜kwa´ apóstole. Ga˜jmeey´ ko˜jøh´
kyaah´ koo˜ ba´ huu´dsë˜, hi˜ lä˜ja˜ ma´
kuyh˜ he´ñiih˜ lä˜hih˜ kihˡ Jesús, hi˜ ko˜jøh´
ba´ ma´ ngiiy˜ kiyhˡ kihˡ Dio.

Lä˜la˜ ga˜jmee´ lä˜jëë˜ hi˜ ga˜heeh˜ kihˡ Jesús ma´ to˜në´

43 Peer˜ ga˜lä˜goo˜ dsëˡ lä˜jëë˜ dsa˜
ma´ ga˜jëëyˡ cha˜miih˜ he˜ juh˜gaa˜ he˜
ga˜jmee´ apóstole.
44 Lä˜jëë˜ hi˜ ga˜heeh˜ juuˡ kihˡ Dio
ga˜taayh` ko˜jøh´. Ga˜jmee´ bihˡ lluˡ dsëyˡ,
ga˜jmeey´ kwaat˜ laˡ kihˡ lä˜jëë˜ ba´ he˜ cha˜
kiyhˡ.
45 Ga˜hniiy´ hwaˡ kiyhˡ, ga˜hniiy´ he˜ cha˜
kiyhˡ. Lä˜jë˜ kuu´ he˜ ga˜liyhˡ ja˜, ga˜ti´
ga˜llooyhˡ kihˡ hi˜ lla˜kyaaˡ.
46 Lä˜jë˜ jmii´ ba´ ma´ dsa˜ñeey˜ ko˜jøh´
koo´ gwah˜ juuh˜ ja˜, hi˜ lä˜ja˜ ma´ dsa˜ñeey˜
cha´neh˜ kihˡ dsa˜kyaayh´ ma´ kuyh˜
ma˜nuu˜ kihˡ Jesús. Lä˜kaa˜ tuh˜dsëyˡ ma´
kuyh˜ ko˜jøh´. Sa˜ cha˜ huu´dsë˜ ma´ kyey˜
ni˜ miih˜.
47 Ma´ häy˜ kihˡ Dio hi˜ dsa˜gooyˡ ma´ tih˜
ba´ dsëyˡ lä˜koo˜ ma´ jmeey˜. Koo˜ jmii´ koo˜
jmii´ ga˜jmee´ Dsa˜jøøhˡ jnän` ga˜lä˜jwëë´ ga´
dsa˜ hi˜ lle` kihˡ lää´.

3

Ga˜hlaa´ jaa˜ dsa˜jluuh´

1 Koo˜ hä´ ngooˡ Pee´ kyaah´ Jwaa˜ ta˜
gwah˜. Hor˜ ja˜ ma´ dsa˜nääˡ dsa˜ ngiiy˜
kiyhˡ kihˡ Dio ko˜hi˜ hnë˜ ta˜ ga˜hloo´.
2 Jee´ ja˜ ma´ gyaˡ jaa˜ dsa˜jluuh´ tii´, hi˜
ma˜jluuh´ ga˜lä˜chaa˜. Jee´ ja˜ ma´ dsa˜llaa˜
dsih´ lä˜jë˜ jmii´ ho´haah´ kihˡ sa´jnëˡ kihˡ
gwah˜. Ho´haah´ ja˜ chee˜ Na´hñaahˡ. Jee´ ja˜
ma´ gyayˡ ngiiy˜ kuu´ kihˡ dsa˜ hi˜ dsa˜nääˡ
gwah˜.
3 Ma´ ga˜jëëˡ dsa˜dsaah´ he´ jaˡ Pee´ kyaah´
Jwaa˜ dsa˜taayh` ta˜ jee´ chihˡ gwah˜ ja˜,
ga˜chuuy´ kyaah´, ga˜ngiiy´ kuu´.
4 He˜ja˜ ga˜noo˜ Pee´ kyaah´ Jwaa˜,
ga˜jëëyˡ dsa˜jluuh´ he´ koo˜ hweh˜, mahˡ
ga˜jäh´ Pee´ siiyh˜:
—Jëë` da´ jnäähˡ.
5 Peer˜ ga˜nøhˡ dsëyˡ ma´ ga˜jëëyˡ apóstol
he´, ma´ hyoyh˜ miih˜ kuu´ ma´ laayˡ.
6 Pero lä˜la˜ ba´ ga˜jäh´ Pee´:
—Sa˜ cha˜ kuu´ tøø˜ ku´nøø˜ he˜ kwëëhn˜
hne˜. He˜ la˜ ba´ kwëëhn˜ hne˜. Kyaah´ hih˜
kihˡ Jesucristo dsa˜ chaa˜ Nazaret, nooˡ
mahˡ ngë´.
7 Hi˜ ga˜sooh˜ Pee´ gooy˜ ra˜lluuˡ,
ga˜chaayh˜. Lä˜chah´ ja˜ ga˜lä˜bee´
ma˜tiiy´.
8 Ga˜nooy˜ ko˜chih´ ga˜løøyˡ ngëy˜.
Ga˜heyˡ ta˜ neh˜ sa´jnëˡ kihˡ gwah˜ kyaah´
lä˜uu´ apóstol he´, ma´ hëë˜ dsay˜ häy˜ kihˡ
Dio.
9 Lä˜jëë˜ hi˜ ma´ tääh´ jee´ ja˜, ga˜jëëyˡ ngë˜
dsa˜ hi˜ ma´ jluuh´ he´, häy˜ kihˡ Dio.
10 Ma´ kyuu˜ ba´ dsih´, he˜ja˜ ma´ jäyh´:

—Hi̱˜ he´ na˜ hi̱˜ ma´ gya' ngii˖ kuu´ ho´haah´ he˜ chee̱˜ Na´hñaah'.

Peer˖ ga˖jwaah' dsa˜, ga˖taayh` jëë˜ dsayh˖, ha˜ lä˖ ga˖la' kih' dsa˜jluuh´ he´.

Ga˖kwa´ Pee´ juu' hoo´ na´hii` kih' Salomón

11 Ga˖nää' apóstole ta˖ hoo´ na´hii` kih' Salomón hi˖ dsa˜jluuh´ hi̱˜ ga˖hlaa´ he´ sa˖ ga˖tuy' jmeey˖ ko̱˜jøh´ kyaah´ apóstole. Ha˜koh´ sa˜ ma´ dsaa̱˜ dsë' lä˖jëë˖ hi̱˜ ga˖kuh' jee´ ja̱˜.

12 Ma´ ga˖jëë' Pee´ ga˖kuh' dsa˜ he´, he˜ja̱˜ ga˖jäyh´:

—¿He˜la' dsaa̱˜ hoh´ hnäh´ dsa˜ Israel he˜ jëëh˖ jnääh ' lä˖na˜? ¿Che´ laah´ hnäh´ he˜ mi˜te` jnääh' cha˜ga´miih˜ he˜ja̱˜ ma˜mi˜hlää ' jnääh' dsa˜ñuuh˜ la˜ o che´ laah´ hnäh´ cha˜ cha˜miih˜ be´ kyaa̱' jnääh '?

13 Dio kyaa̱' Abraham, Dio kyaa̱' Isaac, Dio kyaa̱' Jacob, Dio kyaa̱' dsa˜ ma˜gyuh˜ jnän` ga˖jmääy' jøøh' jooy´ Jesús hi̱˜ ga˖ngëëh` hnäh´ goo˜ Pilato. Hi˖ lä˖koo̱˜ ma´ ga˖jäh´ Pilato ma´ läay', sa˖ ga˖heeh` hnäh´ kiyh'.

14 Hi̱˜ lluu' he´, hi̱˜ sa˖ ää˜ ni˖ miih˜ dsoo´, sa˖ ga˖tih' hoh´ hnäh´ he˜ ma´ läay´. Ga˖tih' ga´ hoh´ hnäh´ he˜ ga˖ngiih´ hnäh´ kih' Pilato he˜ ga˖laa´ jaa˜ hi̱˜ ää˜ dsoo´.

15 Ga˖jngëëh˖ hnäh´ hi̱˜ ga˖jmää' jne´, pero Dio ga˖mi˜jiih` jee´ kih' hi̱˜ na˜juu´. Ja˜ba´ jnääh', jmee´ jnääh' ju'dsoo´ he˜ ga˖läˇjiih`.

16 Kih' he˜ ma˜dsoo´ dsë˜ jnääh ' kih' Jesús, he˜ja˜ ba´ ma˜hlaa´ hi̱˜ la˜ hi̱˜ jëëh˖ hnäh´ hi˖ kyuuh˖ hnih´. He˜ ma˜dsoo´ dsë˜ jne´ gwa˜ kih' Jesús, he˜ja˜ ba´ ma˜ja̱' kiyh' go˜te˜ hi̱˜ jëëh˖ hnäh´ cheh' la˜.

17 'Hnäh´ dsa˜goon˜, ma˖ ba´ jnä´ he˜ sa˖ ga˖läˇngëëh´ hnäh´, he˜ja˜ ba´ ga˖jmeeh´ hnäh´ läˇja˜ kih' Jesús, hi˖ läˇja˜ ga˖jmee´ dsa˜ta´ ka˜läh´.

18 Pero Dio ga˖mi˖te' läˇkoo̱˜ ga˖jäyh´ jää'. Läˇjëë˖ hi̱˜ ga˖ngëë' juu' kiyh', ga˖jmeeyh' juu' ma˖ra˖ he˜ jëë' ba´ wii´ Cristo kyaay'.

19 He˜ja˜ jwahn˜, wa´ läˇdsaa˜ hoh´ hnäh´ miih˜, jeeh` hnäh´ kyaah´ Dio mah' dsa˜che` dso´kye˜ kyah' hnäh´. Ja˜ga´ na˖ kwa' Dio jwë' dsa´toohn´ llu',

20 hi˖ cheey' Jesucristo ka˜läh´, he´ ba´ hi̱˜ ma˜nuuh˜ hnäh´ kih' jää'.

21 Pero na', läˇ ma˜gya' ja̱˜ba´ Jesús guuh' ya˖jwii' läˇjiih` lloo˜ jmii´ jmeeyh' läˇhmëë´ läˇjë˖ he˜ cha˜ jmi˜guu˖ la˜. Ga˖jmee´ ba´ Dio juu' ha˜läˇle´ jmii´ ja̱˜, jëëh´ ga˖cheee' bih' hi̱˜ na˜jngëë' kyaay' hi̱˜ ga˖ngëë' juu' kiyh' llo´joo'.

22 Jëëh´, Moisé ga˖ngëë' juu' kih' dsa˜ ma˜gyuh˜ jnän`, ga˖jäyh´: "Jee´ jnän` la˜ jmee' Dio ya˜hëë ' jaa̱˜ hi̱˜ ngëë' juu' kiyh' läˇkoo̱˜ jmeen˜ la˜. Ja˜ jmeeh˜ hnäh´ he' läˇjë˖ he˜ jäh˖ hi̱˜ he´.

23 Läˇjëë˖ hi̱˜ sa˖ jmee' he' juu' kih' hi̱˜ he´, mo˖so˖ leey´ kwaat˜ dsa˜ kyaa̱' Dio", ga˖jäh´ Moisé.

24 Hi˖ ngoo' ba´ Pee´ kway˖ juu', ga˖jäyh´:

—Läˇjëë˖ hi̱˜ ga˖ngëë' juu' kih' Dio jää', ga˖jmeeyh' juu' ha˜ läˇ jmee˖ Dio jmii´ na'. Läˇja˜ juu' ga˖kwa´ Samuel to˜në´ hi˖ ja˜ba´ läˇja˜ la' juu' he˜ ga˖kwa´ hi̱˜ ya˖nää' këë˜.

25 Dsa˜ goo´ ba´ jne´ hi̱˜ ga˖ngëë' juu' kih' Dio, hi˖ ja˜ba´ he˜ jnä` jne´ hmooh´ he˜ ga˖jmee´ Dio kyaah´ dsa˜ ma˜guh˜ jnän`. Mi˜dsooh˜ da´ hoh´ hnäh´ ha˜ läˇ ga˖jäh´ Dio siiyh˖ Abraham: "Ta˖la˖ kih' sa´ju˜ kyah', mi˜jää̱n˜ ga˖läˇjëë˖ dsa˜ jmi˜guu˖."

26 He˜ja˜ jwëëhn˜ hnäh´, läˇ ma´ ga˖mi˖jiih` Dio Joo´, ga˖cheey' jnä` jne´ to˜në´ mah' mi˜jääy' jne´. He˜ hnøøy' dsa˜jeeh˜ läˇjaa˜ läˇjaa˜ jne´ mah' moˇso˖ jmee´ ga´ jne´ he˜ hliih'.

4

Ga˜jäay' Pee´ kyaah´ Jwaa̱˜ cha´në´ dsa˜ta´ Judiu

1 Cheh' ga´ Pee´ kyaah´ Jwaa̱˜, hlëëyh˜ dsa˜ ma´ ga˖lla˖nää' jmi˜dsa˜, ga˖lloo' dsa˜jøøh' kyaa̱' poo˜ hi̱˜ ma´ høø˖ gwah˖ hi˖ ga˜lla˖nää' saduceo ka˜läh´.

2 Läˇjëë˖ dsa˜ he´ sa˖ ga˖tih' dsëy' juu' he˜ ma´ kwa˖ apóstol, jëëh´ ma´ hlëëyh˖ he˜ läˇjiih´ dsa˜ jee´ kih' hi̱˜ na˜juu´, kih' he˜ ga˖läˇjiih` Jesús.

3 He˜ja˜ ga˖saayh' Pee´ kyaah´ Jwaa̱˜. Koo̱˜ ga˖taayh˜ neh˖ñe ' ba´, kih' he˜ ga˖hloo´. Ga˜jnäyh' neh˖ñe' ja˜ jyoh´ jmii´.

4 Peer˖ jwëë´ dsa˜ ga˖läˇdsoo´ dsë' ma´ ga˖nuuy´ juu' kih' Dio. Hña´ mil ga˖të´ ma˖la˖ dsa˜ñuuh˜ jmah'.

5 Ma´ ga˖jnä' jyoh´ jmii´, ga˖kuh' dsa˜ta´ ë´ta´ kih', jee´ jwii˜ Jerusalén ja˜, kyaah´ dsa˜guuh´, hi˖ kyaah´ ta˜jwoh' kyaa̱' ley.

6 Jee´ja˜ ma´ hää´ Aná hi̱˜ ma´ laa̱' jmi˜dsa˜ jøøh', kyaah´ Caifá kyaah´ Jwaa̱˜ kyaah´ Alejandro kyaah´ läˇjëë˖ ga´ hi̱˜ laa̱' dsa˜ kyaa̱' jmi˜dsa˜ jøøh' he´.

7 Hi̱˜ he´ ga˖jmee´ mada˜ ga˖hwëë˜ hi̱˜ ma´ tää̱h´ neh˖ñe', mah' ga˖cheeyh˜ to' dsaah` jee´ ma´ tääyh´ ja˜, ga˖ngiiy' juu' kiyh':

—¿Hii̱˜ kih' hih˖ he˜ jmeeh˜ hnäh´ läˇna˜, hi̱˜ kwa˖ be´ kyah' hnäh´?

8 He˜ja˜ ga˖hlëëh´ Pee´ kyaah´ cha˜miih˜ be´ kih' Jmi˜lle´ Na˜jngii', ga˖siiyh˖:

—Hnäh´ hi̱˜ laa̱' dsa˜ta´ dsa˜guuh´ kyaa̱' dsa˜ Israel,

9 ma˜teeh' hnäh´ jnääh ' kih' he˜ ma˜jä' kih' jaa̱˜ hi̱˜ ma´ dsaah´, lla˜kyaah˜ jnääh ' jmii´ ha˜ läˇ ma˜hlaay´.

10 Hnøø' läˇngëëh´ hnäh´ kyaah´ läˇjëë˖ ga´ dsa˜ chaa̱˜ hwa' Israel la˜, kyaah´ hih˖ kih' Jesucristo dsa˜ chaa̱˜ Nazaret ba´ ma˜hlaa̱´ dsa˜ hi̱˜ ma´ jluuh´ la˜. He´ ba´ Jesús hi̱˜ ga˖jngëëh˖ hnäh´ dsoh´ hma˜cru˜, Dio

ga˜mi˜jiiyh` jee´ kih' hi˜ na˜juu´. Kyaah´ be´ kih' Jesús, cheh' hi˜ ma´ jluuh´ la˜ cha´nëh´ hnäh´.

11 Jesús hi˜ hlëëhn´ kih' la˜, laa' lä˜koh´ mi 'kuu´ he˜ sa˜ ga˜tih' hoh´ hnäh´, hnäh´ hi˜ laa' lä˜koo˜ të˜hyah˜ kyaa' Dio. Hi˜ he´ ga˜jä´ lä˜koh´ mi 'kuu´ he˜ kye˜ dsa˜ to˜në´ kih' koo˜ hne˜ juuh˜.

12 Sa˜ chaa˜ ga´ jñah´ jmi˜gyuu˜ la˜ hi˜ lää' jne´, jëëh´ jaa˜ ba´ he´ hi˜ ga˜kwaa' Dio hi˜ na˜ngë' jwë' lää' jne´.

13 Ma´ ga˜jëë' lä˜jëë˜ dsa˜ta´ he´ ni˜ miih˜ sa˜ goh˜ Pee´ kyaah´ Jwaa˜, he˜ja˜ ga˜taayh` jëë˜ dsayh˜. Jëëh´, ñe´ bih' apóstole he´ ma´ laay' dsa˜ wa´ hi˜ cha˜ hi˜, ni˜ sa˜ kyuuyh˜ hwëh´ ka˜läh´. Hi˜ ga˜lä˜kyuuy˜ he´ ba´ hi˜ he´ ma´ ga˜nääy´ kyaah´ Jesús.

14 Hi˜ ga˜jëëy' he˜ ma´ cheh' dsa˜ñuuh˜ hi˜ ma´ jluuh´ he´ jee´ kiyh' ja˜, he˜ja˜ sa˜ ga˜la' ma´ jäyh´ sa˜ llu' he˜ ma˜la' lä˜ja˜.

15 Mah' ga˜jmee´ dsa˜ta´ mada˜ he˜ ga˜hwëë˜ apóstole he´, ta´ko˜jiih' ga˜taayh` ga˜llay´ juu' kyaah´ dsa˜kyaayh´.

16 Ma´ jäyh´:

—¿Ha˜ lä˜ llu' jmeen´ kyaah´ dsa˜ñuuh˜ na˜? Ma˜ra˜ ju'dsoo´ ga˜jmeey´ koo˜ he˜ juh˜gaa˜ hi˜ lä˜jëë˜ dsa˜ hi˜ chaa˜ Jerusalén la˜ ma˜ñey˜, he˜ja˜ sa˜ le´ jäh´ jne´ sa˜ dsoo´.

17 Lä˜la˜ ba´ wa´ jmeen´ mah' mo˜so˜ lä˜nuuh´ ga´ juu' la˜ jee´ jwii˜ jnän`. Wa´ juuhn´ kiyh' mah' mo˜so˜ hlëëh' gyih' ni˜ jaa˜ kih' Jesús.

18 He˜ja˜ ga˜tëëyh' Pee´ ka˜läh´ kyaah´ Jwaa˜ ta˜ në´ta´ mah' ga˜siiyh˜:

—Mo˜so˜ hlëëh´ ga´ hnäh´ kih' Jesús, ni˜ mo˜so˜ mi´tëëh' ga´ hnäh´ dsa˜ juu' kiyh'.

19 He˜ja˜ ga˜jeeh˜ Pee´ kyaah´ Jwaa˜ juu' kiyh':

—Jmee´ da´ hnäh´ huu´dsë˜ ha˜ lä˜ sooh˜ kyaa' jnääh' cha´në´ Dio, ¿che´ llu' ga´ he˜ mi´te`jnääh' kyah' hnäh´ lla˜ he˜ mi´te`jnääh' kih' Dio?

20 Pero sa˜ le´ tu´ jnääh' he˜ kwa˜ jnääh' juu' la˜, lä˜jë˜ he˜ ga˜jëë´ jnääh' kyaah´ he˜ ga˜nuu´ jnääh' —ga˜jäyh´.

21 He˜ja˜ ga˜jäh´ dsa˜ta´:

—Ma˜ñeh´ ba´ hnäh´ cher´mah' ga˜nääh´ ga´ hnäh´ kwah˜ juu' na˜.

Ja˜ga´ ga˜läay' Sa˜ ga˜jnøøyh' ha˜ lä˜ jee´ ma´ jmeeh˜ dsih´, jëëh´ lä˜jëë˜ ba´ dsa˜ ma´ jmee˜ juuh˜ kih' Dio kih' he˜ ga˜la' lä˜ja˜.

22 Jëëh´, ga˜la' koo˜ he˜ juh˜gaa˜ kih' dsa˜ hi˜ ga˜hlaa´ he´ hi˜ ma´ hää´ la˜ ga´ to'loo' ji˜ñe˜.

Ga˜ngii´ øøh' jne´ kih' Dio mah' hyoyh˜ be´

23 Lä˜ ma´ ga˜laa´ apóstol he´, ga˜lla˜nääy` ka˜läh´ jee´ ma´ tää´h´ dsa˜kyaayh´, ja˜ga´ ga˜jmeeyh' juu' ha˜ lä˜ ga˜jäh´ jmi˜dsa˜ kaah´ kyaah´ dsa˜gyuuh´ he´.

24 Hi˜ ma´ ga˜nuu´ lä˜jëë˜ dsa˜kyaayh´, ga˜taayh` ko˜jøh´ lä˜jëëy˜ ga˜chuuy´ kyaah´ Dio, ga˜jäyh´:

—Jaa˜ hne˜ ba´ jmeeh˜ hih˜, hne˜ he´ Dio hi˜ ga˜jmeeh´ gyuuh' hwa', ga˜jmeeh´ jmi˜ñeeh˜, hi˜ ga˜jmeeh´ lä˜jë˜ he˜ ga´ cha˜.

25 Hi˜ hne˜ ga˜kwah´ juu' lä˜koo˜ ga˜hlëëh´ David hi˜ ga˜jmee´ ta´he' kyah' lä˜ ma´ ga˜hlëëyh´ lä˜la˜:

¿Hee˜ ba´ la' chi˜jwaa˜ dsa˜ lä˜kaa˜ lä˜juh' jmi˜gyuu˜?

Lä˜kaa˜ jee´ jwii˜, dsa˜taayh` juu' kwee˜ kyaah´ huu´dsë˜ he˜ sa˜ jmää' ta´.

26 Dsa˜kuh' lä˜jëë˜ dsa˜ta´ kaah´, mah' jmeey' ko˜jøh´ kyaah´ dsa˜kyaayh´,

hnooyh˜ ha˜ lä˜ jee´ lla˜dsëëy` Dio kyaah´ Cristo hi˜ na˜lleeh´ kyaay', ga˜jäh´ David.

27 'Hi˜ ma˜ra˜ he˜ ga˜la' ba´ he˜ ja˜ jee´ jwii˜ la˜, ga˜kuh' Herode kyaah´ Poncio Pilato kyaah´ dsa˜ hi˜ sa˜ laa' judiu hi˜ kyaah´ dsa˜ judiu. Ga˜hnooy´ juu' kih' Jesús, gyuu˜ hi˜ na˜jngëë' kyaah' hi˜ ga˜hñaah`.

28 Kyaah´ be´ kyah' hi˜ kyaah´ huu´dsë˜ kyah' ma˜na˜la˜ juu' jää' ha˜ lä˜ le´ kih' Jesús hi˜ ja˜ba´ lä˜ja˜ ga˜jmee´ dsa˜ he´ kiyh'.

29 Jëë` da´ Dsa˜jøøh' kyaan˜ ha˜ lä˜ jøøh˜ dsa˜ jnääh' na'. Kwa´ be´ kyaa' jnääh' hi˜ jmee˜ ta´he' kyah' mah' sa˜ lä˜gah' jnääh' hlëëh´ jnääh' dsa˜ kyaah´ juu' kyah'.

30 Hii´ gooh˜ në´ kih' hi˜ dsaah´ mah' hlää´y´ hi˜ kwa´ be´ kyaa' jnääh' mah' jmee´ jnääh' cha˜miih˜ he˜ juh˜gaa˜ kyaah´ be´ kih' Jesús gyuu˜ kyaah' hi˜ na˜jngëë' —ga˜jäh´ apóstol he´.

31 Ma´ ga˜dsaa' ga˜hlëëyh´ kyaah´ Dio ga˜jeh' hwa' jee´ ma´ tää´yh´ ja˜, lä˜chah´ ja˜ ga˜taayh` na˜kah' bih' Jmi˜lle´ Na˜jngii', hi˜ ga˜nää' bih' kway˜ juu' kih' Dio, ni˜ miih˜ sa˜ goyh˜.

Ga˜kwa´ øøh' jne´ be´ kih' hi˜ lla˜kyaa'

32 Lä˜jëë˜ dsa˜ hi˜ ga˜lä˜dsoo´ dsë' kih' Dio, koo˜ nëë' ba´ ma´ la' huu´dsë˜ kiyh', ni˜ jaa˜ sa˜ ma´ jmee˜ kih' lä˜jë˜ he˜ ma´ cha˜ kiyh', ga˜jmeey´ kwaat˜ la' kih' lä˜jëë˜ ba´.

33 Kyaah´ cha˜miih˜ be´, ga˜lä˜jëë˜ apóstole ga˜jmeey´ ju'dsoo´ he˜ ga˜lä˜jiih` Jesús Dsa˜øøh' jnän`. Hi˜ Dio ga˜mi˜øø' cha˜miih˜ kih' lä˜jëë˜ dsa˜ he´.

34 Jee´ kih' dsa˜ he´ ni˜ jaa˜ sa˜ ma´ jmee˜ wëë´ kih'. Jëëh´ ma´ chaa˜ øøh' jne´ hi˜ ma´ høø˜ hwa', hi˜ ma´ høø˜ hne', ga˜hniiy´ he˜ ja˜ mah' ma´ dsa˜kay˜ kuu´ he˜ ma´ liyh' ja˜,

35 ma´ dsa˜kwëëyh` apóstole. Hi˜ apóstole he´ ma´ ti˜ ma´ llooh˜ kuu´ ja˜ kih' lä˜jaa˜ lä˜jaa˜ hi˜ lla˜kyaa'.

36 Lä˜ja˜ ga˜jmee´ José. Pero apóstole he´ ga˜mi˜chee˜ dsih´ Bernabé. Jmii˜ kiyh' hnøø' jäh˜: hi˜ kwa˜ be´ kih' dsa˜. Ma´ laay' sa´ju˜ kih' Leví. Jee´ ga˜lä˜chaa˜ Bernabé chee˜ Chipre, hwa' he˜ hä´ jee´ jmi˜ñeeh˜.

37 Hi̱ˉ heˇ maˊ høøˆ koo̱ˉ jwɨˊ hwaˡ hiˆ
gaˆhnɨɨyˇ. Kuuˊ heˉ gaˆliyhˡ ja̱ˉ, naˊka̱yˉ kihˡ
apóstole.

5

Gaˆjuu̱ˡ Ananía kya̱a̱hˊ mëyˊ Safira

1 Cheˊ kyu̱u̱h˜ haˉ läˆ gaˆjmeeˇ ja̱a̱ˉ hi̱ˉ maˊ
che̱e̱ˉ Ananía kya̱a̱hˊ mëyˊ hi̱ˉ che̱e̱ˉ Safira.
Dsaˉ heˇ, gaˆhnɨɨˊ koo̱ˉ jwɨˊ hwaˡ kihˡ kaˉläh´.
2 Gaˆta̱a̱yh` juuˡ kweeˉ kya̱a̱hˊ mëyˊ haˉ
läˆ juuyˡ mahˡ hmäyˡ to̱ˡdsaah` kuuˊ heˉ
gaˆhnɨɨyˇ hwaˡ ja̱ˉ. Heˉja̱ˉ naˊka̱yˉ to̱ˡdsaah`
baˊ kuuˊ ja̱ˉ kihˡ apóstole. (Gaˆjmeeyˇ läˆko̱hˊ
heˉ gaˆkwëëyh läˆjëˆ baˊ.)
3 Heˉja̱ˉ gaˆjäh´ Peeˊ sɨɨyhˆ:
—Ananía, ¿haˉ läˆ maˉhe˜ Tanaˊ nehˆ
tuhˉhoh´ maˉjuuh´ kihˡ Jmɨˉlleˇ Naˉjngɨɨ ˡ,
heˉ maˉhmäh´ to̱ˡdsaah` kuuˊ heˉ maˉhnɨɨh´
hwaˡ kyahˡ?
4 ¿Ja̱ˡ heˉ kyahˡ baˊ hneˉ maˊ laˡ hwaˡ ja̱ˉ
taˊko̱ˉjɨɨh` saˉ maˉhnɨɨ`? Hiˆ maˊ gaˆhnɨɨh´
hwaˡ ja̱ˉ, ¿ja̱ ˡ heˉ kyahˡ baˊ heˉ kuuˊ
heˉ gaˆlë̱hˡ kihˡ hwaˡ ja̱ˉ? ¿Heˉlaˡ maˉjaˉ
huuˊdsëˉ hlɨɨhˡ heˉ maˉjmeehˊläˆnaˉ? Ja̱ˉ heˇ
dsaˉ naˉ hi̱ˉ maˉjuuh´ kihˡ, kihˡ Dio baˊ naˉ
maˉjuuh´.
5 Maˊ gaˆnuuˇ Ananía juuˡ ja̱ˉ, gaˆta̱yhˇ
hwaˡ, gaˆju̱u̱yˡ goˉte˜. Peerˆ gaˆläˆgooˆ dsëˡ
läˆje̱e̱ˉ dsaˉ maˊ gaˆnuuyˇ heˉ gaˆlaˡläˆja̱ˉ.
6 Chihˉ hi̱ˉ maˊ tä̱ä̱hˊ jeeˊ ja̱ˉ, gaˆbä̱ä̱yhˉ
Ananía ko̱o̱ˉ hmɨɨhˉ, mahˡ gaˆjä̱ä̱yˡ naˊha̱a̱yˊ.
7 Gaˆläˆhɨɨ` ko̱o̱ˉ hnëˉ horˉ, ja̱ˉgaˊ maˊ
gaˆlooˡ mëyˊ jeeˊ maˊ tä̱ä̱hˊ apóstole, niˆ saˆ
ñeyˉ heˉ naˉ maˉlaˆ.
8 Heˉja̱ˉ gaˆjäh´ Peeˊ:
—Chiihˊ jnäˇ, ¿cheˊ ko̱ˉja̱ˉ jɨɨhˡ gaˆkë̱e̱ˇ hwaˡ
kyahˡ hnäh´ heˉ gaˆhnɨɨh´ hnäh´?
Heˉja̱ˉ gaˆjäh´ dsaˉmëˇ heˇ:
—Ja̱ˉbaˊ ko̱ˉja̱ˉ gaˆkë̱e̱ˇ.
9 Mahˡ gaˆjäh´ Peeˊ sɨɨhˆ dsaˉmëˇ heˇ:
—¿Haˉ läˆ maˉta̱a̱h` hnäh´ juuˡ kweeˉ
maˉjuuh´ hnäh´ kihˡ Jmɨˉlleˇ kihˡ Dsaˉjøøhˡ
jnän`, la̱a̱h´ hnäh´ saˆ chaˉ heˉ leˇ? Jëë̱`
daˊ hi̱ˉ tä̱ä̱hˊ hoˊhaahˊ naˉ, hi̱ˉ maˉyaˉnää`
maˉnaˊha̱a̱ˊ dsaˉñuuhˉ kya̱a̱hˡ. Ja̱ˉbaˊläˆna˜
dsaˉnääyˡ dsaˉjä̱ä̱yˆ hneˉ kaˉläh´.
10 Hiˆ läˆcha̱hˇ ja̱ˉ gaˆta̱hˇ dsaˉmëˇ heˇ
chaˊnëˇ Peeˊ, gaˆju̱u̱yˡ. Hiˆ cha̱hˇ baˊ
gaˆllaˆnäˡ chihˉñuuhˉ heˇ jeeˊ maˊ kya̱a̱ˡ
dsaˉmëˇ heˇ hiˆ gaˆjëëyˡ maˉnaˉju̱u̱yˊ.
Heˉja̱ˉ gaˆjä̱ä̱yˡ naˊha̱a̱yˊ ja̱ˉbaˊ kooˇ kihˡ
dsaˉñuuhˉ kya̱a̱yˡ.
11 Heˉja̱ˉ gaˆläˆgooˆ jwërte dsëˡ läˆje̱e̱ˆ hi̱ˉ
gaˆhe̱e̱hˉ juuˡ kihˡ Dio hiˆ läˆje̱e̱ˆ gaˊ jñahˊ hi̱ˉ
gaˆnuuˇ juuˡ ja̱ˉ, gaˆläˆgooˆ dsëyˡ kaˉläh´.
12 Peerˆ chaˉmiihˉ heˉ juhˉga̱a̱ˉ maˊ jmeeˆ
apóstol jeeˊ jwɨɨˆ ja̱ˉ. Hiˆ läˆje̱e̱ˆ hi̱ˉ gaˆhe̱e̱hˉ
juuˡ kihˡ Dio gaˆjmeeˇ ko̱ˉjøh´ kya̱a̱yh´ jeeˊ laˡ
hooˇ naˊhii` kihˡ Salomón.
13 Gaˆtihˡ baˊ dsëˡ dsaˉ haˉ läˆ maˊ jmeeˆ hi̱ˉ
gaˆhe̱e̱hˉ juuˡ kihˡ Dio, pero saˆ gaˆtu̱u̱ˉ dsëyˡ
maˊ jmeeyˆ ko̱ˉjøh´ kya̱a̱yh´.
14 Maˆkeˆ läˆja̱ˉ gaˆlaˡ, maˉraˆ heˉ
gaˆläˆjwëë̱ˇ gaˊ dsaˉ hi̱ˉ gaˆläˆdsooˇ dsëˡ
kihˡ Dio, jwë̱e̱ˇ dsaˉñuuhˉ hiˆ läˆja̱ˉ dsaˉmëˇ
kaˉläh´.
15 Heˉja̱ˉ maˊ dsaˉjä̱ä̱yˆ dsaˉdsaahˊ kya̱a̱yˡ
naˉkya̱a̱yˡ nëˇ jɨɨˊ chaˊhooˇ jwëˡ jeeˊ maˊ
dsaˉngëëˇ Peeˊ, maˊ la̱a̱yˇ haˉ gaˉ cheˉ tëëyˡ
miihˉ hi̱hˡ kihˡ Peeˊ waˊraˉ gaˆngëëyˇ jeeˊ ja̱ˉ.
16 Hiˆ maˊ goˉnää´ hi̱ˉ cha̱a̱ˉ jwɨɨˆ heˉ tä̱ä̱hˊ
jä̱hˆ kihˡ Jerusalén jä̱ä̱yˆ dsaˉdsaahˊ kya̱a̱yˡ,
hiˆ maˊ jä̱ä̱yˆ dsaˉ hi̱ˉ kyeˉ jmɨˉlleˇ hlɨɨhˡ.
Läˆjëë̱ˆ hi̱ˉ heˇ maˊ dsaˉjä̱ˡ kihˡ.

Ko̱o̱ˉ kaˉläh´ gaˆsa̱a̱yhˡ apóstole heˇ

17 Peerˆ gaˆläˆlle̱e̱ˇ jmiˉdsaˉ jøøhˡ hiˆ läˆja̱ˉ
dsaˉ saduceo hi̱ˉ la̱a̱ˡ dsaˉkya̱a̱yh´.
18 Heˉja̱ˉ gaˆsa̱a̱yhˡ apóstole heˇ, gaˆta̱a̱yhˉ
nehˆñeˡ.
19 Pero hwëˡ ja̱ˉ, gaˆlllooˡ ja̱a̱ˉ ángel kya̱a̱ˡ
Dio, gaˆnäyˡ hooˇ nehˆñe ˡ mahˡ gaˆhwë̱e̱yˡ
apóstol heˇ, gaˆsɨɨyhˆ:
20 —Goˉnää´ hnäh´ kaˉläh´, hiˆ naˉchehˡ
baˊ hnäh´ hooˇ naˊhii` kihˡ gwahˆ ooˆ, ja̱ˉ
kwahˉ hnäh´ juuˡ naˉhña̱aˡ läˆje̱e̱ˆ haˉ läˆ
jmeeˡ Dio cha̱a̱ˉ dsaˉ taˆlaˆ kihˡ Jesús.
21 Gaˆmiˆteˡ bihˡ läˆko̱hˇ gaˆnuuyˇ. Tiihˉ
gaˊ maˊ gaˆjnäˡ, gaˆnääyˡ taˆ hooˇ naˊhii` kihˡ
gwahˆ ja̱ˉ, gaˆta̱a̱yh` miˉtëëyˆ dsaˉ.
Taˊko̱ˉjɨɨhˡ ja̱ˉ, jmiˉdsaˉ jøøhˡ kya̱a̱hˇ
dsaˉkya̱a̱yh´ gaˆllaˆnääy` ne̱ˊta´ kiyhˡ,
mahˡ gaˆjøøyhˉ läˆje̱e̱ˆ dsaˉta´ hiˆ läˆje̱e̱ˆ
dsaˉgyuuhˊ hi̱ˉ naˉhña̱aˊ kya̱a̱ˡ dsaˉ Israel hiˆ
gaˆjmeeyˇ madaˉ heˉ dsaˉkya̱a̱yˇ hi̱ˉ tä̱ä̱hˊ
nehˆñeˡ.
22 Maˊ gaˆllaˆnäˡ pooˉ nehˆñe ˡ saˆ cha̱a̱ˉ
apóstol heˇ moˆ tä̱ä̱hˊ. Heˉja̱ˉ gaˆnääy`
naˊjmeeyhˊ juuˡ kihˡ dsaˉtaˊ,
23 maˊ jäyhˊ:
—Maˆraˆ juˡdsooˇ, maˊ gaˆllaˆnøøˡ jnääh ˡ
jeeˊ chihˡ nehˆñeˡ, naˉjnëˉ baˊ llu, tä̱ä̱hˊ baˊ
hi̱ˉ høøˆ nehˆñeˡ. Pero maˊ gaˆnäˊ jnääh hooˇ
nehˆñeˡ ja̱ˉ, saˆ cha̱a̱ˉ niˆ ja̱a̱ˉ —gaˆjäyhˊ.
24 Maˊ gaˆnuuˊ jmiˉdsaˉ jøøhˡ kya̱a̱hˊ juu
pooˉ, kya̱a̱hˊ läˆje̱e̱ˆ gaˊ jmiˉdsaˉ ka̱a̱hˊ,
heˉja̱ˉ gaˆta̱a̱yh` jmeeyˆ to̱ˡ dsëyˡ haˉ jɨɨhˡ
llaˉnääˡ apóstole heˇ kya̱a̱hˊ juuˡ ja̱ˉ.
25 Horˉ ja̱ˉ gaˆlllooˡ ja̱a̱ˉ dsaˉ hi̱ˉ kyeˉ juuˡ:
—Hi̱ˉ gaˆtä̱ä̱hˡ hnäh´ nehˆñe ˡ, hɨɨˉ tä̱ä̱hˊ
kaˉläh´ hooˇ naˊhii` kihˡ gwahˆ hlë̱e̱yhˉ dsaˉ
—gaˆjäyhˊ.
26 Heˉja̱ˉ ngooˡ juu pooˉ kya̱a̱hˊ dsaˉ
kya̱a̱yˡ naˊteeyˉ kaˉläh´ apóstol heˇ, kya̱a̱hˊ
juuˡ llu ˡ baˊ. Saˆ gaˆka̱a̱yhˡ, kihˡ heˉ goyhˆ teˡ
dsaˉ ku̱u̱ˊ kiyhˡ.
27 Maˊ gaˆllaˆnääy` ne̱ˊta´, naˊjä̱ä̱ˉ dsihˇ
chaˊnëˇ dsaˉta´, heˉja̱ˉ gaˆjäh´ jmiˉdsaˉ jøøhˡ
sɨɨyhˆ apóstole heˇ:
28 —¿Ja̱ ˡ gaˆchiihˊ jnääh hnäh´ maˊja̱ˉ,
moˆtoˆ hlë̱e̱h` gaˊ hnäh´ dsaˉ juuˡ kihˡ Jesús?

Pero he¯ ma¯jmeeh´ hnäh´, lä˜ ga˜dsa¹ jee´
jwii¯ Jerusalén la¯, ma¯mi¯tëëh¹ hnäh´ dsa¯,
nuuh¯ kyah¹ hnäh´, hnooh¯ hnäh´ bääh´
jnääh¹ he¯ ga˜juu¹ dsa¯ñuuh¯ he´.
29 He¯ja¯ ga˜jeeh¯ Pee´ juu¹ kih¹ dsa¯ he´
ko¯jøh´ kyaah´ jñah´ apóstole, ga˜jäyh´:
—Jmee˜ bii¹ he¯ mi´te` jne´ kih¹ Dio ba´,
lä˜koh´ ga´ he¯ mi´te`jne´ kih¹ dsa¯ jmi¯gyuu˜.
30 Dio kyaa¹ dsa¯ ma¯gyuh¯ jnän`
ga˜mi¯jiiyh` Jesús hi¯ ga˜jngëëh˜ hnäh´
na¯taa¯ dsoh´ hma¯cru¯.
31 Hi¯ he´ na¯ ga˜llaa¹ Dio Jøøh¹ jwoo¹
ra¯lluu¹ kiyh¹, ga˜jmääy¹ dsa¯ta´ hi˜
ga˜hñaay¹ lääy¹ dsa¯. Lä˜ja¯ ga˜näy¹ jwë¹ kih¹
dsa¯ Israel, mah¹ dsa¯jeeyh¯ kyaah´ Dio hi˜
lä˜ja¯ dsa¯che`dso´kye¯ kiyh¹.
32 He¯ja¯ jmee´ jnääh¹ dsoo´ kih¹ juu¹ la¯.
Hi˜ lä˜kye¯ Jmi¯lle´ Na¯jngii ¹ jmee˜ dsoo´
ka¯läh´, ja¯ba´ he¯ ga˜kwëëh¹ Dio lä˜jëë¯ hi¯
nuuh´ kiyh¹.
33 Lä˜ ma´ ga˜nuu´ dsa¯ta´ he´, ga˜ya˜jëë ¹
dsëy¹ cha¯miih¯, hnøøy¹ ma´ jngëëyh¹ apóstol
he´.
34 Pero jee´ kih¹ dsa¯ta´ he´ ma´ hää´ jaa¯
fariseo hi¯ ma´ chee¯ Gamaliel. Hi¯ he´ ma´
laa ¹ jaa¯ ta¯jwoh¹ kyaa¹ ley hi˜ lä˜jëë¯ ba´
dsa¯ ma´ jmääy¯ jøøh¹. Ga˜noo¯ ta¯jwoh¹
he´ mah¹ ga˜jmeey´ mada¯ he¯ ga˜hwëë¯
apóstole ko¯hwëë´.
35 Mah¹ ga˜jäyh´:
—Jëë` da´ hnäh´ dsa¯ta´, dsa¯goon¯ hi¯
chaa¯ Israel la¯. Leeh¯ hnäh´ hee¯ na¯
jmeeh¹ hnäh´ kih¹ dsa¯ na¯.
36 Mi¯dsooh¯ da´ hoh´ hnäh´ ha¯ lä˜ ga˜la¹
jee´ jnän` jää ¹. Ya˜hëë¯ jaa¯ dsa¯goo¯ jne´
hi¯ ma´ chee¯ Teuda. Ga˜jmääy¹ hñiiy´ jøøh¹.
Koo¯ kye´ hña¯laa´ dsa¯ hi¯ ga˜kuh¹ kyaayh´.
Pero ga˜juu¹ dsa¯ he´, hi˜ lä˜jëë¯ hi¯ ma´
nuuh´ kiyh¹ ga˜sa´ ga˜jñee´. Jee´ ja¯ ga˜dsaa¹
juu¹ kiyh¹.
37 Ma¯ngëë´ he¯ ja¯, jii¯ he¯ ga˜sooh¹
censo, ya˜hëë¯ Juda dsa¯ galileo. Lä˜ja¯
jwëë´ dsa¯ ga˜jøøh¯ hi¯ he´ hi˜ ja¯ba´
lä˜ja¯ ga˜juuy¹ hi˜ lä˜jëë¯ dsa¯ kyaay¹ ga˜sa´
ga˜jñee´ ka¯läh´.
38 He¯ja¯ jwëëhn¯ hnäh´ tøø¯ dsa¯ na¯,
wa´ lla¯nääy` kiyh¹. Cher´mah¹ nuuh¯ he¯
kyey¯ na¯, la¹ huu´dsë¯ kih¹ dsa¯ ta˜jmah¹, o
cher´mah¹ hñii´ bih¹ jmeey¯ lä˜na¯, llaa¯ ba´
juu¹ na¯.
39 Pero cher´mah¹ la¹ kih¹ Dio juu¹ he¯
kway¯ na¯, sa˜ lä˜këh´ hnäh´ jmii´ heeh¹
hnäh´. Leeh¯ hnäh´, le´ ga¯ che¯ lla¯dsëëh`
hnäh´ kih¹ Dio —ga˜jäh´ Gamaliel siiyh˜
dsa¯ta´ he´.
40 Ga˜heeh¯ ba´ dsa¯ta´ he´ juu¹ he¯
ga˜hlëëh´ Gamaliel ja¯. Ja¯ga´ ga˜tëëy¯
ka¯läh´ apóstole he´, ga˜kway´ kih¹ hi˜
ga˜juuyh¹ kih¹ mah¹ mo˜so˜ hlëëh¹ gyih¹ kih¹
Jesús. Ja¯ga´ ga˜tøøy¹.
41 Ma´ ga˜hwëë¯ apóstole cha´në´ dsa¯ta´
he´, ma´ chaa¯ bih¹ llu¹. Jëë¯ ba´ dsëy¹ kih¹ he¯
ga˜kwa´ Dio jwë¹ he¯ ga˜jëëy¹ wii´ kwaat¯ kih¹
Jesús.
42 Lä˜jë˜ jmii´ ba´ sa˜ ma´ tuy¯ mi¯tëëy˜ dsa¯
hi˜ kway˜ juu¹ kih¹ Jesús hi¯ jäyh´ laa¹ Cristo.
Lä˜ja¯ ma´ jmeey¯ hoo´ na´hii` kih¹ gwah˜ hi˜
cha´neh˜ kih¹ dsa¯ ka¯läh´.

6

Ga˜hñaay¹ gyeee¹ dsa¯ hi¯ jmee¹ be´ kih¹ apóstole

1 Jmii´ ja¯ ga˜lä˜jwëë´ ga´ hi¯ ga˜heeh¯ kih¹
Jesús. Ma´ja¯ ga˜soo¯ juu¹ jee´ ti¯llooyh¯ he¯
kuh¯ dsa¯ koo¯ jmii´ koo¯ jmii´. Ga˜lä˜hnee˜
hi¯ ma´ hlëëh˜ griego kyaah´ hi¯ ma´ hlëëh˜
hebreo, kih¹ he¯ sa˜ na¯kah¹ kwee¯ wii´
he¯ ga˜hyoh¹ dsa¯më´ hnii´ hi¯ hlëëh˜ griego
lä˜koh´ te¹ he¯ ga˜hyoh¹ hi¯ ma´ hlëëh˜ he-
breo.
2 He¯ja¯ lä˜jëë˜ gya˜tuu´ apóstole he´
ga˜jøøyh¯ lä˜jëë˜ hi¯ ma¯heeh¯ juu¹ kih¹ Dio
mah¹ ga˜taayh` juu¹, ga˜jäyh´:
—Sa˜ sooh¯ kyaa¹ jnääh ¹ he¯ tu´ jnääh¹
kwa¯ jnääh¹ juu¹ kih¹ Dio mah¹ ti´llooh´ jnääh¹
he¯ kuh˜ dsa¯.
3 He¯ja¯ jwëëhn¯ hnäh´ øøhn¹, llee` hnäh´
gyee¹ dsa¯ hi¯ hii´ juu¹ kih¹ jmee˜ he¯
llu¹ jmah¹, dsa¯ hi¯ ngëë´ hi¯ ma¯hyoh¯
cha¯miih¯ be´ kih¹ Jmi¯lle´ Na¯jngii ¹. Hi¯
he´ ba´ dsa¯he´ goo¯ ta´ la¯.
4 Jnääh¹ ga˜nøø¹ ba´ jnääh¹ ngii´ jnääh¹ kih¹
Dio hi˜ kwa´ jnääh¹ juu¹ kiyh¹ ka¯läh´.
5 Ga˜jä´ ba´ kwee¯ juu¹ kih¹ ga˜lä˜jëë˜
dsa¯ he´. He¯ja¯ ga˜hñaay¹ Esteban hi¯
ma´ dsoo´ dsë¹ cha¯miih¯ kih¹ Dio hi˜ ma´
kyey¯ cha¯miih¯ be´ kih¹ Jmi¯lle´ Na¯jngii ¹.
Hi˜ ga˜hñaay¹ Felipe kyaah´ Prócoro, kyaah´
Nicanor, kyaah´ Timón, kyaah´ Parmeno,
kyaayh´ Nicolá dsa¯ chaa¯ Antioquía. Nicolá
he´ sa˜ ma´ laay¹ judiu pero ga˜ngëëy¹ hñiiy´
mah¹ leey´ koo¯ ba´ kyaayh´.
6 Lä˜jëë˜ hi¯ he´, na´jääy¯ cha´në´ apóstole.
Hi˜ lä˜chah´ ja¯ ga˜kye¯ apóstole goo¯ në´
kiyh¹, ga˜ngiiy´ kih¹ Dio mah¹ hääy¹.
7 Lä˜ja¯ ga˜na´ jwë¹ kiyh¹ he¯ kway¹
cha¯ga´miih¯ juu¹ kih¹ Dio. Hi˜ ga˜lä˜jwëë´
ga´ dsa¯ hi¯ ga˜heeh¯ jee´ jwii¯ Jerusalén hi˜
jwëë´ hi¯ ma´ laa¹ jmi¯dsa¯ ga˜lä˜dsoo´ dsëy¹
juu¹ kih¹ Dio.

Ga˜saayh¹ Esteban

8 Peer˜ jnaah¹ llu¹ dsë¹ Esteban hi˜ kyaah´
be´ kih¹ Dio ga˜jmeey´ cha¯miih¯ he¯
juh¯gaa¯ jee´ jwii¯ ja¯.
9 Koo¯ gwah˜ mäh¯ jee´ dsa¯ñee˜ judiu,
jee´ ja¯ ma´ tääh´ koo¯ nää¹ dsa¯ hi¯ chee¯
Libertados. Hi˜ ma´ tääh´ hi¯ ya˜nää¹ jwii¯
Cirene kyaah´ jwii¯ Alejandría hi˜ lä˜kye¯
hi¯ chaa¯ hwa¹ Cilicia hi˜ Asia. Hi¯ he´ na¯
ga¯lä˜hnee˜ kyaah´ Esteban.
10 Pero sa˜ ga˜liyh¹ kyaah´ Esteban, kih¹
he¯ ma´ hlëëyh˜ kyaah´ cha¯miih¯ huu´dsë¯

llu¹ hi˜ ma´ hlëëyh˜ lä˜koo˜ kwa˜ Jmɨ˜lle´
Na˜jngɨɨ¹.
11 Ma´ sa˜ ga˜lɨh¹ dsa˜ he´, he˜ja˜ ga˜laay¹
dsa˜ hɨ˜ ga˜jmee´ juu¹ ta˜juu¹:
—Ma˜nɯɯ´ jnääh¹ ma˜mɨ˜kwah¹ Esteban
Moisé hɨ˜ ma˜mɨ˜kwayh¹ Dio ka˜läh´.
12 Lä˜jwë´ ja˜, ga˜tooyh˜ je˜ dsë¹ hɨ˜ chaa˜
Jerusalén ja˜, lä˜kye˜ kih¹ dsa˜gyɯɯh´ kyaah´
ta˜jwoh¹ kyaa¹ ley. He˜ja˜, lä˜chah´ ja˜
ga˜nääy¹ na´chaayh˜ Esteban mah¹ na´jääy˜
ne´ta´.
13 Hi˜ ga˜kwaay¹ dsa˜ hɨ˜ ga˜jmee´ juu¹
ta˜juu¹ ne´ta´ ja˜. Hɨ˜ he´ na˜ ga˜läh´:
—Dsa˜ñɯɯh˜ la˜ sa˜ tɯy˜ mɨ˜kwayh¹ gwah˜
na˜jngɨɨ¹ na˜ hi˜ mɨ˜kwayh¹ ley ka˜läh´.
14 Ma˜nɯɯ´ jnääh¹ ma˜jäyh´, Jesús dsa˜
Nazaret heey¹ jee´la˜ jnän`, hi˜ mɨ˜sɨɨy¹ lä˜jë˜
lä˜ nøø´ jnän` he˜ ga˜lla´ Moisé.
15 Ma´ ga˜jëë¹ lä˜jëë˜ dsa˜ta´ hɨ˜ ma´ tääh´
ne´ta´ ja˜, jee´ cheh¹ Esteban, ga˜jëëy¹ nëy´, la¹
lä˜koh´ ne´ jaa˜ ángel.

7

Ga˜kwa´ Esteban ju¹dsoo´ kih¹

1 He˜ja˜ ga˜jäh´ jmɨ˜dsa˜ jøøh¹ he´ sɨɨyh˜:
—¿Che´ dsoo´ juu¹ he˜ hnɨɨ˜ dsa˜ kyah¹?
2 Hi˜ ga˜jäh´ Esteban:
—Dsa˜ñɯɯh˜ øøhn¹, dsa˜ ma˜kaah´
kyaan˜, nɯɯ˜ da´ hnäh´. Dio hɨ˜ gya¹ gyɯɯh¹
ga˜mɨ˜jnääy˜ hñiiy´ kih¹ tää` jnän` Abraham
lä˜ ma´ ga˜gyay˜ hwa¹ Mesopotamia, ja˜ga´
dsooy¹ ta˜ Haran.
3 He˜ja˜ ga˜jäh´ Dio sɨɨh˜ Abraham:
“Ya˜hëë¹ gooh´, wa´ jä´ ba´ hɨ˜ chaa˜ kyah¹
mah¹ gwa˜ ta˜ hwa¹ he˜ kwëëhn˜ hne˜.”
4 Ja˜ga´ ya˜hëë¹ Abraham hwa¹ jee´ ma´
tääh´ dsa˜ caldeo, ngooy¹ na´gyay˜ hwa¹ Ha-
ran. Ma˜ngëë´ ma˜juu˜ jmii˜ Abraham,
ja˜ga´ ga˜chee¹ Dio Abraham ta˜ hwa¹ la˜,
jee´ tøøh´ jne´ na¹.
5 Pero sa˜ ga˜kwa´ Dio he˜ la¹ juu¹ he˜
ma´ hyoh˜ Abraham, ni˜ jee´ ma´ jmeey¹ hne¹
kiyh¹ sa˜ ga˜hyoyh¹. Hwa¹ la˜ ga˜bääh˜ Dio
hñiɨ´ ma´ kwëëyh¹ Abraham kyaah´ lä˜jëë˜
dsa˜ kyaay¹ hɨ˜ ja˜ga´ ga˜läˆchaa˜. Pero sa˜
ga´ ma˜chaa˜ jooy´ ma´ja˜.
6 Ga˜jäh´ Dio sɨɨh˜ Abraham: “Dsa˜ kyaah¹
hɨ˜ ja˜ga´ läˆchaa˜, dsa˜nääy¹ dsa˜taayh`
jyoh´ hwa¹ goo¹ dsa˜ hɨ˜ chaa˜ ɯɯ´. Jee´ ja˜
jmääh˜ dsɨh´ ta´ lä˜ të˜ dsë¹ hi˜ jmeeh˜ dsɨh´
lä˜jɨɨh¹ të¹ kye´ hña˜loo´ jɨ˜ñe˜.
7 Pero ma˜ra˜ he˜ lla` ba´ jnä´ ta´ kih¹
hɨ˜ jmeeh˜ dsa˜ kyaah¹. Ma˜ngëë´ he˜ ja˜,
hwëë˜ dsa˜ kyaah¹ hwa¹ Egipto, ya˜hnäayh˜
jnä´ jee´la˜.”
8 Ja˜ga´ ga˜jmee´ Dio hmooh´ kyaah´ Abra-
ham, ga˜jmeey´ mada˜ he˜ ɯɯh˜ jmɨ˜ngo¹
kiyh¹. Ma˜ngëë´ he˜ ja˜, ga˜läˆchaa˜ Isaac
jooo´ Abraham. Ma´ ga˜hya˜ Isaac jña¹
jmɨɨ`, ga˜wɨh´ jmɨ˜ngo¹ kiyh¹. Hi˜ lä˜ja˜
ga˜jmee´ Isaac kih¹ jooy´ Jacob, hi˜ ja˜ba´
lä˜ja˜ ga˜jmee´ Jacob kih¹ lä˜jëë˜ gya˜tuu´
jooy´ dsa˜ ma˜gyuh˜ jnän`.
9 ’Hi˜ lä˜jëë˜ jooo´ Jacob he´ ga˜läˆwɨɨ´ dsëy¹
kyaah´ José øøyh˜. Ga˜hnëëy¹ José kih¹ dsa˜
hɨ˜ ga˜nää¹ ta˜ Egipto, mah¹ dsa˜jmeey´ ta´
lä˜jmɨɨ¹ lä˜je˜. Pero Dio sa˜ ga˜tɯ¹ kiyh¹,
10 ga˜läay¹ José kih¹ lä˜jë˜ nëë¹ he˜ wɨɨ´
he˜ ma´ jëëy˜, hi˜ ga˜kwëëyh¹ cha˜miih˜
hɯɯ´dsë˜ llu¹ hi˜ ga˜jmeey´ ga˜jäy´ llu¹ cha´në´
Faraón, rey kyaa¹ dsa˜ Egipto. He˜ja˜
ga˜tɨh¹ dsë¹ rey he´, ga˜tooyh˜ goo˜ José he˜
ga˜jmeey´ hih˜ kih¹ lä˜jëë˜ dsa˜ Egipto hi˜
lä˜kye˜ ta´ he˜ cha˜ cha´neh˜ kih¹ rey he´,
ga˜he¹ gooy˜.
11 ’Pero ma˜ngëë´ he˜ ja˜, ga˜jëë¹ dsa˜
hoo´ lä˜kaa˜ hwa¹ Egipto hi˜ lä˜ja˜ lä˜ ga˜të´
Canaán la˜ ka˜läh´. Cha˜miih˜ wɨɨ´ ga˜jëëy¹,
kih¹ he˜ sa˜ ga˜jnä¹ he˜ ma´ kuh˜ dsa˜
ma˜gyuh˜ jnän`.
12 Lä˜ ma´ ga˜nuu´ Jacob he˜ ma´ hnɨɨ˜
dsa˜ trigo hwa¹ Egipto, ga˜chee¹ jooy´ ta˜
Egipto ja˜. He˜ ja˜ la¹ to˜ne´ he˜ na´nää¹ dsa˜
ma˜gyuh˜ jnän` jee´ ja˜.
13 Lä˜ ma´ ga˜të´ to¹ jɨɨh˜ he˜ na´nääy¹ ta˜
Egipto ja˜, ja˜ga´ ga˜mɨ˜jnää˜ José hñiɨ´ he˜
laay¹ øøyh˜ dsa˜ he´. Lä˜jwë´ ja˜ ga˜läˆkyuu˜
Faraón lä˜jëë˜ dsa˜ kyaa¹ José.
14 Hi˜ ga˜chee¹ José juu¹ he˜ dsa˜nää¹
lä˜jëë˜ hɨ˜ chaa˜ kiyh¹ kyaah´ jmiiy˜ Jacob
ta˜ Egipto. Kooo˜ nää¹ dsa˜ he´ tee¹ too˜lo˜gyaa´
dsë˜ gyiɨ´ñaa´.
15 He˜ja˜ ngoo¹ Jacob ta˜ Egipto. Jee´ ja˜
ga˜lloo¹ jmɨɨ´ ga˜juuy¹ hi˜ lä˜ja˜ ga˜juu¹ lä˜jëë˜
jooy´.
16 Jee´ lä˜jëë˜ hɨ˜ he´ na´haay´ ta˜ hwa¹
Siquem, kooo˜ jwɨ´ hwa¹ jee´ ga˜la¹ Abraham
kih¹ jooo´ Hemor lä˜ kyee´ mah¹ haay¹ hlɨɨ´
kyaay¹.
17 ’Lä˜ ma´ ngoo¹ ga˜dsëë¹ jmɨɨ´ he˜
ga˜bääh˜ Dio hñiɨ´ kyaah´ Abraham,
ga˜läˆjwëë´ jwërte dsa˜ kyaay¹ hwa¹ Egipto
ja˜.
18 Jmɨɨ´ ja˜ ya˜hëë¹ jñah´ rey hwa¹ Egipto
hɨ˜ sa˜ dsooh˜ dsë¹ kih¹ José.
19 Rey he´ ma´ kyɯɯyh˜ ha˜ lä˜ ma´ jmeey¹
kih¹ dsa˜ ma˜gyuh˜ jnän`, ga˜jmeeyh˜ dsa˜
jnän` cha˜miih˜. Lä˜jɨɨh¹ ga˜jmeey´ hih˜ he˜
juu´ lä˜jëë˜ gyuu˜ ñɯɯh˜ kyaay¹ mah¹ mo˜so˜
lä˜jwëë´ gyih¹.
20 Jmɨɨ´ ja˜ ga˜läˆchaa˜ Moisé. Cha˜miih˜
ga˜tɨh¹ dsë¹ Dio gyuu˜ Moisé he´. Uu˜ sɨh˜
ba´ ga˜lɨh¹ cho¹jmiiy˜ ga˜hmääy¹ gyuu˜ he´
cha´neh˜ kiyh¹.
21 Ja˜ga´ ga˜lleey˜ ka´hne˜ jee´ ma´ hiɨ´ goo˜
juuy´. Pero ma´ ga˜jëë¹ jo˜mɨɨ˜ rey gyuu˜ he´,
ga˜tëëy˜ hi˜ ga˜mɨ˜kwaay˜ lä˜kooo˜ jooy´ ba´.
22 Jee´ ja˜ ga˜läˆtëë˜ Moisé lä˜jë˜ he˜ ma´
kyɯɯh˜ dsa˜ Egipto. Lä˜jë˜ juu¹ kiyh¹ ma´ la¹
kyaah´ be´ hi˜ lä˜jë˜ ta´ kiyh¹ ma´ go˜hɨɨ¹ llu¹.
23 ’Ma´ ga˜hya˜ Moisé to¹loo¹ jɨ˜ñe˜, ja¹
dsëy¹ dsa˜jëëy˜ dsa˜ Israel dsa˜gooy¹.

24 Ma´ ga˜llooy¹ jee´ tä̈ä̈h´ dsa˜ Israel he´,
ga˜jëë̈y¹ dsa˜ Egipto ma´kway˜ kih¹ jää̱ dsa˜
Israel. Lä˜chäh´ jä̱˜ ga˜lää̈y¹ øøyh˜ he´ mah¹
ga˜jngëëyh¹ kih¹ dsa˜ Egipto.
25 “Na¹ ba´ lä˜ngëë´ dsa˜goon˜, Dio lää̈y¹
ta˜la˜ ki˜ jnä´ ba´”, lää̱´ Moisé. Pero sa˜
ga˜tä̱h´ dsë¹ øøyh˜ he˜ jä̱˜.
26 Ma´ ga˜jnä¹ jyoh´ jmëë´, ga˜jee̱ ¹ Moisé
u̱u̱¹ dsa˜gooy¹ hi̱˜ ma´ tä̈ä̈h´ tee̱˜. Ma´
hnøø¹ Moisé ma´llä̱ä̱¹ hnii˜, he˜jä̱˜ ga˜jäyh´:
“¿He˜la¹ jmeeh˜ hnäh´ lä˜na˜? ¿Jä̱¹ øøh¹ ba´
hnäh´ na˜, mah¹ tä̈ä̈h´ hnäh´ tee̱h´?”
27 Dsa˜ hi̱˜ ma´ kwa˜ kih¹ dsa˜kyääyh´
he´ ga˜hløøyh¹ kih¹ Moisé mah¹ ga˜sëëyh˜:
“Sa˜ chää̱˜ hi̱˜ ma˜hñää̱¹ hne˜ mah¹ jmä̈ä̈h¹
hñaah¹ dsa˜ta´, jmä̈ä̈h¹ hñaah¹ jwëë˜ he˜ llah¹
ta´ kyää̱¹ jnääh¹.
28 ¿Che´ hnooh˜ jngëëh¹ jnä´ lä˜ ga˜jngëëh˜
dsa˜ Egipto lloo´?”
29 Ma´ ga˜nuu´ Moisé juu¹ jä̱˜ ga˜kyüü̱y¹,
na´gyay˜ ta˜ hwa¹ Madián, läy¹ jää̱˜ dsa˜
chää̱˜ üü̱´ ba´. Jee´ jä̱˜ ga˜lä˜chää̱˜ u̱u̱¹ jo̱o̱y´.
30 ’Ma˜ngëë´ to̱¹loo¹ ji̱˜ñe˜ gya¹ Moisé hwa¹
kii̱˜ jä̱˜, ma´ ga˜lä˜jnää´ jää̱˜ ángel ta˜ cha´nëy´
jee´ ma´ koo˜ ko̱o̱˜ chaah¹ to̱o̱´ në´ moh´ Sinaí.
31 Peer˜ ga˜lä˜dsää̱˜ dsë¹ Moisé ma´
ga˜jëëy¹ he˜ jä̱˜ mah¹ ngooy¹ na´jëëy˜ chuh˜.
Jä̱˜ga´ llooy˜ chuh˜, ga˜nuuy´ ga˜hlëëh´ Dio
kyääyh´:
32 “Jnä´ läänˡ Dio kyääˡ dsa˜ ma˜gyuh˜
kyäähˡ. Läänˡ Dio kyääˡ Abraham, läänˡ
Dio kyääˡ Isaac, hi˜ Dio kyääˡ Jacob.” Peer˜
ga˜jlää̈¹ Moisé kih¹ he˜ goyh˜, mo˜so˜ ga˜tuu̱˜
dsëy¹ ma´ jëëy¹.
33 He˜jä̱˜ ga˜jäh´ Dio sëëyh˜: “Jñuuh´ loo˜
he˜ hä´ tëëh´ na˜. Jëëh´, jee´ cheh¹ na˜, la¹
na˜jngëëh¹.
34 Man˜ kwee˜ jëë˜ wëë´ dsa˜ kyäänˡ hi̱˜
tä̈ä̈h´ hwa¹ Egipto. Ma˜nuun¹ ki˜hooyh˜,
he˜jä̱˜ ma˜jñäänˡ mah¹ lää̈´ jnih´. Na¹
na˜, ña˜ kyäähˡ jnä´ mah¹ chee̱n˜ hne˜ ta˜
Egipto”, ga˜jäh´ Dio.
35 Hlëëh˜ ga´ Esteban kyäähˡ:
—Dsooh˜ ba´ hoh´ hnäh´ ha˜ lä˜ ga˜jäh´
dsa˜goo˜ jne´ hi̱˜ ga˜jmee´ hñaa˜ dsë˜ kih¹
Moisé jä̈ä̈¹, hi̱˜ ga˜jäh´: “Sa˜ chää̱˜ hi̱˜
ma˜hñää̱¹ hne˜ mah¹ jmä̈ä̈h¹ hñaah¹ dsa˜ta´,
jmä̈ä̈h¹ hñaah¹ jwëë˜ he˜ llah¹ ta´ kyää̱¹ jnääh
¹.” He´ ba´ Moisé hi̱˜ sa˜ ga˜tä̱ah˜ dsa˜goo˜
jne´ ta´, ga˜chee̱¹ Dio läy¹ jää̱˜ dsa˜ta´ hi˜
läy¹ jää̱˜ hi̱˜ lää̈˜ dsa˜. Juu¹ la˜ ga˜ngëë¹
ángel kih¹ Moisé, lä˜ ma´ ga˜lä˜jnääy´ jee´ ma´
koo˜ chaah¹ to̱o̱´ jä̱˜.
36 Moisé he´ ga˜hwëë̈y¹ dsa˜ ma˜gyuh˜
jnän` hi̱˜ ma´ tä̈ä̈h´ Egipto, ga˜jmeey´
cha˜miih˜ he˜ juh˜gää̱˜ jee´ jä̱˜ hi˜ lä˜jä̱˜
ga˜jmeey´ jee´ jmëë˜ñeeh˜ gyüü̱´, hi˜ lä˜kää̱˜
hwa¹ kii̱˜ jee´ ga˜ngëëy´ ka˜läh´, lä˜jii̱h¹ ga˜tëë´
to̱¹loo¹ ji̱˜ñe˜.
37 Moisé he´ ga˜jäh´ sëëyh˜ dsa˜ Israel: “Dio
jmee¹ ya˜hee̱¹ jee´ kyah¹ hnäh´ jää̱˜ hi̱˜ ngëë¹
juu¹ lä˜ko̱o̱˜ jmee˜ jnä´. Kih¹ hi̱˜ he´ ba´ nuuh¹
hnäh´”, ga˜jäyh´.
38 Moisé hi̱˜ ma´ hää̱´ jee´ kih¹ dsa˜
ma˜gyuh˜ jnän` hwa¹ kii̱˜ jä̱˜, he´ ba´ hi̱˜
ga˜hlëëh´ kyäähˡ ángel moh´ Sinaí, hi̱˜ he´
na˜ ga˜hyoh¹ juu¹ mah¹ ngëëy¹ jnän` he˜
jmee˜ chää̱˜ jne´ kih¹ Dio.
39 ’Pero dsa˜ ma˜gyuh˜ jnän` sa˜ ga˜hii¹
ma´ nuuy¹ kih¹ Moisé, ni˜ lä˜jä̱˜ sa˜ ga˜tä̱ayh˜
ta´, ma´ hnøøy ¹ ma´ dsa˜nääy` ka˜läh´ ta˜
Egipto.
40 He˜jä̱˜ ga˜jäh´ dsa˜ he´ sëëh˜ Aarón:
“Jmää`jää̱˜ dio hi̱˜ noo˜ në´ jnän`, jëëh´ sa˜ ñe´
jne´ hee˜ na˜ ma˜la˜ kih¹ Moisé hi̱˜ ga˜hwëë̈¹
jne´ hwa¹ Egipto.”
41 He˜jä̱˜ ga˜jmä̈ä̈¹ dsa˜ jää̱˜ gyüü̱˜ kya´.
Ma´ ga˜läänˡ kya´ he´, ga˜jngëëyh¹ jah´ mah¹
ga˜llay´ cha´në´ kya´ hi̱˜ ga˜jmä̈äy¹ dio. Peer˜
ga˜lä˜chää̱˜ llu¹ lä˜jëë̈˜ dsa˜ he´ kih¹ ta´ he˜
ga˜jmeey´ kyäähˡ gooy˜.
42 He˜jä̱˜ ga˜lä˜øø´ Dio kih¹ dsa˜ he´,
ga˜kway´ jwë¹ mah¹ jmeey¹ juuh˜ kih¹ nüü´
hi̱˜ hëë̈˜ gyüüh¹. Lä˜jä̱˜ na˜sëë˜ jee´ lle` juu¹
he˜ ga˜hlëëh´ hi̱˜ ga˜ngëë¹ juu¹ kih¹ Dio.
Lä˜la˜ ga˜jäh´ Dio:
Hnäh´ dsa˜ Israel, jä̱˜ he´ jnä´ ga˜kwëë̈h`jah´,
ni˜ jä̱˜ ki˜ jnä´ he˜ ga˜jee̱h˜ hnäh´ jah´
ta´ko̱˜jiih¹ ga˜tä̱ah` hnäh´ to̱¹loo¹ ji̱˜ñe˜
hwa¹ kii̱˜ jä̱˜.
43 Lla˜ he˜ ma´ jmeeh¹ hnäh´ lä˜jä̱˜ kin˜,
ga˜kyeh˜ hnäh´ na´hyoo´ kih¹ Moloc lä˜kää̱˜
jee´ ya˜nääh¹ hnäh´,
hi˜ lä˜jä̱˜ ga˜jmeeh´ hnäh´ kih¹ nüü´ kyää̱¹ dio
Refán.
Ga˜jmeeh´ hnäh´ juuh˜ kih¹ dio hi̱˜ na˜läänˡ
käähˡ hnäh´ ba´.
He˜jä̱˜ hwëë̈n´ hnäh´ jee´ na˜, mah¹ chee̱nˡ
hnäh´ ta˜ oo˜ ga´ miih˜ kih¹ Babilonia,
ga˜jäh´ Dio.
44 ’Pero ma´ cha˜ ba´ gwah˜ kih¹ dsa˜
ma˜gyuh˜ jnän`, jee´ ma´ tä̈äyh´ hwa¹ kii̱˜
jä̱˜. Gwah˜ jä̱˜ ma´ la¹ lä˜ko̱o̱˜ ga˜mi˜jnää˜
Dio kih¹ Moisé gyüüh¹ moh´. He˜jä̱˜ ba´ jä̱˜
ga˜jmee´ dsa˜ ma˜gyuh˜ jnän` ko̱o̱˜ gwah˜
kyäähˡ loo´ jah´ he˜ ma´ chee̱˜ tabernáculo.
Neh˜ jä̱˜ ma´ tä̈äh´ kuu̱´ he˜ ma´ na˜sëë˜
hmooh´ kih¹ Dio.
45 Lä˜ ma˜kye̱˜ ba´ dsa˜ tabernáculo jä̱˜,
ma´ ga˜løø¹ Josué ga˜noo˜ në´ lla˜ Moisé.
Jmëë´ jä̱˜ ga˜hwëë̈¹ Dio dsa˜ hi̱˜ chäähˡ hi̱˜
ma´ tä̈ä̈h´ hwa¹ jee´ tøøhn´ la˜ mah¹ ga˜tä̱ah`
dsa˜ ma˜gyuh˜ jnän` kyäähˡ Josué. Hi˜
lä˜ ma˜høøy˜ jä̱˜ba´ tabernáculo jä̱˜, lä˜jiih¹
ga˜gya˜ David.
46 Dio ga˜mi˜jä̈ä̈¹ David cha˜miih˜, he˜jä̱˜
ga˜chuu̱´ David kyäähˡ mah¹ kway¹ jwë¹ le´
ko̱o̱˜ hne¹ jee´ gya˜ Dio, he´ ba´ hi̱˜ läähˡ Dio
kyäähˡ Jacob.
47 Pero Salomón jo̱˜ñüüh˜ bih¹ hi̱˜
ga˜jmee´ hne¹ jä̱˜.

48 'Pero Dio Jø�h¹ jnän` sa˜ gyay¹ gwah˜ he˜
na˜la˜ kyaah´ goo˜ dsa˜. Ja˜ ba´ lä˜ja˜ ga˜jäh´
hi˜ ga˜ngëë¹ juu¹ kih¹ Dio:
49 Gyuuh¹ ba´ la¹ høøn¹ jee´ jmeen˜ hih˜,
hwa¹ la˜, la¹ jee´ chihn˜ tiin˜ ba´.
¿Ha˜ lä˜ja˜ he˜ jmeeh¹ hnäh´ hne¹ kin˜?
ga˜jäh´ Dsa˜jøøh¹ jnän`.
¿Che´ laah´ hnäh´ hnøø¹ jee´ teehn´ dsën˜?
50 ¿Ja¹ kyaah´ goon˜ ga˜jmeen¹ lä˜jë˜ he˜ la˜?
ga˜jäh´ Dio.
51 'He˜ ba´ che˜ chaah˜ hnäh´ —ga˜jäh´
Esteban—. ¿He˜la¹ sa˜ hii˜ lä˜ngëëh´ hnäh´?
Lä˜jë˜ jiih˜ kwah˜ hnäh´ jmii´ kyaah´ Jmi˜lle´
Na˜jngii ¹. Jmeeh˜ hnäh´ ja˜ba´ lä˜koo˜
ga˜jmee´ dsa˜ ma˜gyuh˜ jnän`.
52 Dsa˜ ma˜gyuh˜ jnän`, lä˜hii´në´ ba´
ga˜jmeeyh˜ dsa˜ hi˜ ga˜ngëë¹ juu¹ kih¹ Dio.
Hi˜ ga˜jngëëyh¹ ko˜llaa´ hi˜ ga˜hlëëh´ he˜ jä˜
ga´ jaa˜ hi˜ lluu¹ go˜te˜. Hi˜ ma´ ja¹ hi˜ lluu¹
he´, ga˜jmeeh` hnäh´ hi˜ ga˜jngëëh˜ hnäh´
ka˜läh´.
53 Ma˜nuuh˜ ba´ hnäh´ ha˜ lä˜ la¹ ley kih¹
Dio, he˜ ga˜ngëë¹ ángel kih¹ Moisé, mah¹ sa˜
ga˜mi˜teh` hnäh´.

Ga˜jngëëyh¹ Esteban

54 Lä˜ ma´ ga˜nuu´ dsa˜ he´ he˜ ga˜hlëëh´
Esteban lä˜ja˜, ga˜lä˜lleey´ ngaayh´, lä˜jiih¹
ga˜juuy¹ cha˜jay´, kih¹ he˜ ga˜ya˜jëë ¹ dsëy¹
kyaayh´.
55 Pero Esteban ma´ kye˜ cha˜miih˜ be´
kih¹ Jmi˜lle´ Na˜jngii ¹. Ga˜chooyh¹ nëy´ ta˜
gyuuh¹, ga˜jëëy¹ ga˜taah¹ jmëë¹ jee´ gya¹ Dio hi˜
ga˜jëëy¹ Jesús cheh¹ jwoo¹ ra˜lluu¹ kih¹ Dio.
56 He˜ja˜ ga˜jäyh´:
—Jëë` da´ hnäh´, hii˜ jnä´ jëën˜ gyuuh¹
na˜hñaa¹ lä˜jëë˜, jëën˜ Hi˜ga˜lëë¹ngo¹ cheyh¹
jwoo¹ ra˜lluu¹ kih¹ Dio.
57 Ma´ ga˜nuu´ dsa˜ he´ juu¹ ja˜, ga˜jney´
to˜gway´, ga˜ta´ ga˜hooyh¹ ki˜gaa˜, koo˜ mii¹
ba´ ga˜jmeey´ ga˜saayh¹ Esteban.
58 Ga˜sëëyh˜ lä˜ ga˜të´ chuuh´ jwii˜ ja˜. Hi˜
lä˜jëë˜ hi˜ ga˜hnii¹ kiyh¹ ga˜llee¹ hmiih˜ he˜
ma´ na˜läay˜ mah¹ ga˜høø´ jaa˜ chih˜ hi˜
ma´ chee˜ Saulo. Mah¹ ga˜løøy¹ tey˜ kuu´ kih¹
Esteban.
59 Ta´ko˜ jiih¹ te˜ dsa˜ kuu´ kiyh¹, ga˜hlëëh´
Esteban kyaah´ Dio, ga˜jäyh´:
—Jesús Dsa˜jøøh¹ kyaan˜, heeh˜ jmi˜lle´
kin˜.
60 Ga˜juuyh¹ jnëy´ mah¹ ga˜hlëëyh´ koo˜
ki˜gaa˜:
—Dio kyaan˜, ta˜ jmee˜ kwaat˜ kih¹ he˜
hliih¹ he˜ jmee˜ dsa˜ kin˜.
Ma˜la˜ ma˜hlëëyh´ lä˜ja˜, ga˜juuy¹.

8

1 Ga˜hiih˜ ba´ dsë¹ Saulo he˜ ga˜juu¹ Este-
ban.
Ja˜ba´ jmii´ ja˜, ga˜lä˜cha˜ koo˜ hnii˜ juuh˜
kyaah´ lä˜jëë˜ dsa˜ hi˜ ga˜heeh˜ juu¹ kih¹
Jesús jwii˜ Jerusalén. Lä˜jëë˜ dsa˜ he´ ga˜sa´
ga˜jñee´, ga˜nääy¹ ta˜ Judea hi˜ ta˜ Samária
ka˜läh´. Ma˜la˜ apóstole ba´ ga˜jä´ Jerusalén
ja˜.

Ga˜jmeeh˜ Saulo dsa˜ hi˜ ga˜heeh˜ juu¹ kih¹ Jesús

2 Ko˜llaa´ dsa˜ hi˜ mi˜te¹ kyaah´ Dio,
ga˜jäay¹ Esteban mah¹ na´haay´ hi˜ ga˜hooh¹
jwërte dsa˜ he´ kiyh¹.
3 Ga˜løø¹ Saulo jmeeyh˜ lä˜jëë˜ hi˜
ma˜heeh˜ kih¹ Jesús. Ma´ dsa˜hey´ lä˜koo˜
lä˜koo˜ hne¹ kih¹ dsa˜. He˜ wii´ ba´
ma´ dsa˜hwëëy` dsa˜më´ dsa˜ñuuh˜ ma´
dsa˜jäay˜ neh˜ñe¹.

Dsa˜ hi˜ ma´ chaa˜ Samária ga˜heeh˜ juˈhmëë´ kih¹ Jesús

4 Lä˜jëë˜ dsa˜ hih¹ ga˜sa´ ga˜jñee´ he´,
ga˜nää¹ bih¹ hlëëyh˜ dsa˜ juˈhmëë´ kih¹ Jesús
lä˜kaa˜ jee´ ga˜nääy¹.
5 Ngoo¹ Felipe ta˜ jwii˜ Samária na´kway˜
juu¹ kih¹ Jesucristo jee´ ja˜.
6 Jwëë´ dsa˜ ga˜taah` nuu˜ lä˜kaa˜
tuh˜dsë¹ juu¹ he˜ ma´ kwa˜ Felipe, lä˜ ma´
ga˜jëëy¹ cha˜miih˜ he˜ juh˜gaa˜ he˜ ma´
jmeey˜.
7 Lä˜jëë˜ jmi˜lle´ hliih¹ hi˜ ma´ tääh´
tuh˜dsë¹ dsa˜ ga˜hwëë˜ hooyh˜ ki˜gaa˜. Hi˜
jwëë´ dsa˜ hi˜ sa˜ liih˜ goo˜ tii´ ga˜hlaa´ hi˜
lä˜jëë˜ hi˜ jluuh´ ga˜jä¹ kih¹.
8 Peer˜ ga˜lä˜chaa˜ llu¹, dsa˜ hi˜ ma´ chaa˜
jee´ jwii˜ ja˜.
9 Ja˜ba´ jee´ jwii˜ ja˜, ma´ gya¹ jaa˜ dsa˜
chee˜ Simón hi˜ ma´ tëë˜ ji˜nah´. Ma´
mi˜gaay˜ dsa˜ hi˜ chaa˜ jee´ ja˜ hi˜ ma´
jmääy˜ hñiiy´ jøøh¹.
10 Lä˜jøh¹ lä˜mäh¹ ma´ tih˜ dsë¹ lä˜koh´ ma´
nuuy˜ juu¹ kih¹ dsa˜ he´, ma´ jäyh´:
—Dsa˜ñuuh˜ la˜ ba´ kye˜ cha˜miih˜ be´
kih¹ Dio.
11 Ma´ jmee˜ dsa˜ he¹ kiyh¹, jëëh´ ma˜lä˜hii`
mi˜gaay˜ dsa˜ kyaah´ ji˜nah´ he˜ ma´ jmeey˜
ja˜.
12 Pero ma´ ga˜kwa´ Felipe juˈhmëë´
lä˜koo˜ jääˈ˜ Dio dsa˜ lä˜hih˜ kih¹ hi˜ ha˜
lä˜ la¹ kih¹ Jesucristo, ko˜llaa´ dsa˜ he´
ga˜lä˜dsoo´ dsë¹ mah¹ ga˜saa˜ jmii˜ dsa˜më´
dsa˜ñuuh˜.
13 Hi˜ lä˜kye˜ hñii´ Simón hi˜ ma´ tëë˜
he´, ga˜lä˜dsoo´ dsëy¹ hi˜ ga˜saay˜ jmii˜
mah¹ ga˜løøy¹ jmeey˜ ko˜jøh´ kyaah´ Felipe.
Ma´ dsaa˜ jwërte dsëy¹ ma´ jëëy˜ lä˜jë˜ he˜
juh˜gaa˜ he˜ ma´ jmee˜ Felipe.
14 Hi˜ ga˜nuu´ apóstole hi˜ ga˜jä´ Jerusalén
he˜ ma˜heeh˜ dsa˜ chaa˜ Samária juu¹ kih¹
Dio. Ma´ ga˜nuuy´ ja˜, ga˜chee¹ Pee´ kyaah´
Jwaa˜ ta˜ ja˜.
15 Lä˜ ma´ ga˜llä˜nääy¹ jee´ ja˜, ga˜ngii´
kih¹ lä˜jëë˜ dsa˜ hi˜ ma˜heeh˜ juu¹ kih¹ Dio
mah¹ hyoyh˜ Jmi˜lle´ Na˜jngii ¹.
16 Jëëh´, ni˜ jaa˜ hi˜ he´ sa˜ ga´ ma˜hyoyh˜
Jmi˜lle´ Na˜jngii ¹, koo˜ ma˜na˜saay´ jmii˜
lä˜hih˜ kih¹ Jesús ba´.

17 He⁻ja⁻ ga⁻kye⁻ Pee´ kyaah´ Jwaa⁻ goo⁻
në´ kih¹ øøh¹ jne´ he´. Lä⁻chah´ ja⁻ ga⁻tëëy´
Jmɨ⁻lle´ Na⁻jngɨɨ¹.
18 Ma´ ga⁻jëë¹ Simón koo⁻ ga⁻kye⁻ ba´
apóstole goo⁻ në´ kih¹ øøh¹ jne´, he⁻ ga⁻tëëy´
Jmɨ⁻lle´ Na⁻jngɨɨ¹, he⁻ja⁻ ga⁻jiih¹ Simón hi⁻
ma´ tëë⁻ he´ kuu´ kih¹ apóstol,
19 ga⁻jäyh´ sɨɨyh⁻:
—Hnɨɨ´ kin⁻ heh¹ be´ na⁻ mah¹ lä⁻jëë⁻ dsa⁻
hi⁻ kyen`goon⁻ në´ kih¹, tëë¹ Jmɨ⁻lle´ Na⁻jngɨɨ
¹.
20 He⁻ja⁻ ga⁻jäh´ Pee´ sɨɨyh⁻ Simón:
—Wa´ hee´ hne⁻ kyaah´ kuu´ kyah¹ na⁻,
lä⁻llu¹ he⁻ ma⁻jmeeh´ hɯɯ´dsë⁻ lah¹ he⁻ la´
kwa⁻ Dio.
21 Ni⁻ miih⁻ sa⁻ ga⁻tëëh´ taah¹ hñaah¹
kyaah´ ta´ la⁻. Jëëh´, sa⁻ hii´ koo⁻ ba´ hɯɯ´dsë⁻
kyah¹ kyaah´ Dio.
22 Wa´ lä⁻dsaa⁻ hoh´ kih¹ he⁻ hlɨɨh¹ kyah¹
na⁻ hi⁻ ngɨɨ´ kyah¹ kih¹ Dio ha⁻ ga⁻ che⁻ che¹
ba´ Dio hɯɯ´dsë⁻ hlɨɨh¹ he⁻ ma⁻jmeeh´ na⁻.
23 Man⁻ kyah¹. Ma⁻ra⁻ mɨ¹dsɨɨh¹ llih¹ laah¹
hne⁻, na⁻hñuuh´ ga´ hne⁻ kyaah´ he⁻ hlɨɨh¹
na⁻ —ga⁻jäh´ Pee´.
24 He⁻ja⁻ ga⁻jäh´ Simón hi⁻ ma´ tëë⁻ he´
sɨɨyh⁻ Pee´ kyaah´ Jwaa⁻:
—Ngɨɨ´ hnäh´ kih¹ Dio mah¹ mo⁻so⁻ jä⁻ he⁻
hlɨɨh¹ he⁻ ma⁻jäh´ na⁻ në´ kin⁻.
25 Ma⁻ngëë´ ma´ jmee⁻ apóstole he´
ju¹dsoo´ hi⁻ ma´ kway⁻ juu¹ kih¹ Dio, ga⁻nääy`
ta⁻ Jerusalén. Lä⁻jë⁻ jwɨɨ⁻ mäh⁻ he⁻ na⁻heee⁻
hwa¹ Samária, he⁻ nøø´ cha´jwë¹ jee´ ga⁻nääy`
ja⁻, ga⁻hlëëyh¹ dsa⁻ ju¹hmëë´ kih¹ Jesús.

Ga⁻hlëëh¹ Felipe jaa⁻ dsa⁻jøøh¹ hi⁻ ma´ chaa⁻ Etiopía

26 Jaa⁻ ángel kyaa¹ Dio ga⁻hlëëh´ kyaah´
Felipe, ga⁻jäyh´:
—Gwa⁻ ta⁻ kye¹, jwë´ he⁻ go⁻hɨɨ¹ Jerusalén
he⁻ dsoo⁻ ta⁻ Gaza, ja⁻ba´ jwë´ he⁻ dsa⁻ngëë´
ta⁻ hwa¹ kii⁻.
27 He⁻ja⁻ ya⁻hëë¹ Felipe ngoo¹. Cha´jwë¹
jee´ ngooy¹ ja⁻, ga⁻jeey¹ jaa⁻ dsa⁻gyuh´ hi⁻
ma´ chaa⁻ Etiopía. Hi⁻ he´ laa¹ ta´ jɯɯh⁻,
høøy⁻ kuu´ kih¹ në´ta´ kih¹ reina Candace hi⁻
chaa⁻ Etiopía. Dsa⁻ he´ hää´ jwë¹ ngaah¹ he⁻
ñeey´ Jerusalén na´jmeey´ jɯɯh⁻ kih¹ Dio.
28 Jee´ gyay¹ neh⁻ carret kiyh¹, ma´ hëy⁻
juu¹ he⁻ ga⁻sɨɨ´ Isaía hi⁻ ga⁻ngëë¹ juu¹ kih¹ Dio
llo´joo¹.
29 He⁻ja⁻ ga⁻jäh´ Jmɨ⁻lle´ kih¹ Dio sɨɨyh⁻
Felipe:
—Gwa⁻, chuh⁻ koo´ carret kiyh¹.
30 He⁻ja⁻ ngoo¹ Felipe ko⁻chih´ ta⁻ koo´
carret ja⁻. Ma´ ga⁻nuuy´ hë⁻ dsa⁻ he´ juu¹
he⁻ ga⁻sɨɨ´ Isaía hi⁻ ga⁻ngëë¹ juu¹ kih¹ Dio,
he⁻ja⁻ ga⁻ngɨɨy´ juu¹ kih¹ dsa⁻ he´:
—¿Che´ ngëëh´ he⁻ hëh⁻ na⁻? —ga⁻jäh´ Felipe.
31 He⁻ja⁻ ga⁻jäh´ dsa⁻ he´:
—¿Ha⁻ lä⁻ lä⁻ngëën´ cher´mah¹ sa⁻ chaa⁻
jaa⁻ hi⁻ jii¹ juu¹ la⁻?
He⁻ja⁻ ga⁻tëëyh¹ Felipe, ga⁻llaay¹ koo´
kiyh¹ neh⁻ carret ja⁻.
32 Ma´ hë⁻ dsa⁻ he´ jee´ na⁻sɨɨ⁻ lä⁻la⁻:
Na´jää⁻ dsih´ lä⁻koh´ dsa⁻jää⁻ dsa⁻ jaa⁻ bor-
rego jee´ jngëëyh⁻,
lä⁻koo⁻ jaa⁻ borrego hi⁻ sa⁻ hooh⁻ ma´ jää⁻
dsih´ jee´ tɯy⁻ jñu⁻,
ja⁻ba´ lä⁻ja⁻ sa⁻ ga⁻näy¹ hooy´ ni⁻ miih⁻.
33 Lä⁻ të⁻ dsë¹ dsa⁻ ga⁻jmeeh⁻ dsih´, sa⁻
ga⁻nøø¹ ta´ kiyh¹ lä⁻koo⁻ lle`kih¹.
Ga⁻jngëëh¹ dsih´, sa⁻ ga⁻lä⁻chaa⁻ jooo´sɨɨyh´.
¿Ha⁻ ta⁻ jä⁻ jooo´sɨɨyh´ mah¹ hlëëh¹ dsa⁻ kiyh¹?
34 He⁻ja⁻ ga⁻ngɨɨ´ dsa⁻ he´ juu¹ kih¹ Felipe:
—Ta⁻ jmee⁻ hñaa⁻ hoh´, chiih´ jnä´, ¿hii⁻
kih¹ hlëëh⁻ hi⁻ ga⁻ngëë¹ juu¹ kih¹ Dio la⁻, che´
kiyh¹ hñiiy´ o che´ kih¹ hi⁻ jñah´?
35 He⁻ja⁻ ga⁻løø¹ Felipe mi⁻jnää⁻ he⁻
hnøø¹ jäh⁻ juu¹ ja⁻, ga⁻hlëëyh¹ ju¹hmëë´ kih¹
Jesús.
36 Jee´ ga⁻nääy¹ cha´jwë¹ ja⁻, ga⁻tëëy´ jee´
hla⁻ jmɨɨ⁻, he⁻ja⁻ ga⁻jäh´ dsa⁻ he´:
—Hee⁻ jmɨɨ⁻ hla⁻ la⁻, ¿che´ sa⁻ le´ saan⁻
jmɨɨ⁻ jee´ la⁻?
37 Mah¹ ga⁻jäh´ Felipe:
—Cher´mah¹ jmeeh⁻ dsoo´ lä⁻kaa⁻
tuh⁻hoh´, le´ ba´.
Hi⁻ ga⁻jäh´ dsa⁻ he´:
—Jmee⁻ ba´ jnä´ dsoo´, Jesucristo laa¹ Jooo´
Dio.
38 Hi⁻ ga⁻jmee´ dsa⁻ he´ mada⁻ dsa⁻sɨɨh`
carret ja⁻. Ga⁻jñaay¹ neh⁻ carret mah¹
ga⁻nääy¹ lä⁻uuy´ cha´jmɨɨ⁻. Jee´ ja⁻ ga⁻chaa¹
Felipe jmɨɨ⁻ dsa⁻ he´.
39 Lä⁻ ma´ ga⁻hwëëy⁻ cha´jmɨɨ⁻ ja⁻, ni⁻
sa⁻ liih⁻ gyih¹ ga⁻jøø¹ Jmɨ⁻lle´ kih¹ Dio kih¹
Felipe ta⁻ jee´ jyoh´. Mo⁻so⁻ ga⁻lä⁻jnää´ gyih¹
cha´në´ dsa⁻ he´. Ngaah¹ bih¹ kiyh¹ lä⁻kaa⁻
tuh⁻dsëy¹.
40 Ja⁻ga´ ga⁻lä⁻jnää´ Felipe jee´ jwɨɨ⁻ Azoto.
Hi⁻ ngoo¹ bih¹ kway⁻ ju¹hmëë´ kih¹ Jesús
lä⁻koo⁻ lä⁻koo⁻ jwɨɨ⁻ lä⁻jiih¹ ga⁻tëëy´ jwɨɨ⁻
Cesarea.

9

Ga⁻heeh⁻ Saulo juu¹ kih¹ Jesús
(Hch. 22:6-16; 26:12-18)

1 Lä⁻jiih¹ ma´ ga⁻juu¹ Esteban, sa⁻ ga⁻tɯ¹
Saulo ma´ jmeeyh⁻ dsa⁻, jäyh´ ma´ jngëëyh¹
lä⁻jëë⁻ hi⁻ ma⁻heeh⁻ kih¹ Jesús. He⁻ja⁻ ñee´
Saulo kih¹ jmɨ⁻dsa⁻ jøøh¹,
2 na´ngɨɨy´ je⁻ kih¹ dsa⁻ta´ mah¹ cha⁻ jwë¹
dsooy¹ gwah⁻ kih¹ dsa⁻ judiu he⁻ chih¹
jwɨɨ⁻ Damasco. Ma´ dsa⁻hnääyh⁻ dsa⁻më´
dsa⁻ñɯɯh⁻ hi⁻ ma⁻tääh´ jwë´ hmëë´ kih¹
Jesús, mah¹ ma´ tëëy⁻ dsa⁻tääyh⁻ neh⁻ñe ¹
jwɨɨ⁻ Jerusalén.
3 Miih⁻ ga´ hnøø¹ llooy⁻ Damasco ja⁻, ni⁻
sa⁻ ga⁻lä⁻liih⁻ gyih¹ ma´ ga⁻jyoo¹ koo⁻ je⁻
tø⁻jlëë⁻ ñih¹ në´ kiyh¹ jee´ ngooy¹ ja⁻.
4 Hi⁻ ga⁻tayh´ hwa¹. Jee´ ja⁻ ga⁻nuuy´
ga⁻hlëëh´ jaa⁻ dsa⁻ hi⁻ ga⁻jäh´:

—Saulo, Saulo, ¿he˜la' hñaa˜ hoh´ kyaah´
jnä´?
5 He˜ja˜ ga˜ngii´ Saulo juu' kih' hi˜
ga˜hlëëh´ he´:
—¿Hii˜ hne˜ dsa˜ñuuh˜? —ga˜siiyh˜.
He˜ja˜ ga˜jäh´ hi˜ he´:
—Jnä´ he´ Jesús hi˜ ga˜llooh´ hñaa˜ hoh´
kyaah´. He˜ jmeeh´ hñaah' ba´ hne˜ na˜, he˜
hah˜ kin˜ jwë' he˜ taahn˜ hne˜.
6 Peer˜ goyh˜ hi˜ jlääy˜, ga˜jäyh´:
—Dsa˜jøøh' kyaan˜, ¿hee˜ na˜ hnooh˜
jmeen˜?
He˜ja˜ ga˜jäh´ Jesús siiyh˜:
—Noo˜, go˜he´ ta˜ jee´ jwii˜ na˜. Jee´ na˜
jmee' dsa˜ juu' hee˜ na˜ ga˜tëëh´ jmeeh'.
7 Dsa˜ hi˜ ga˜nää' kyaah´ Saulo he´
ga˜taayh` jëë˜ dsayh˜. Ga˜nuu´ bih'
ga˜hlëëh´ pero sa˜ ga˜jëëy' ni˜ jaa˜.
8 Ma´ ga˜noo˜ Saulo jee´ ma´ kyaay' ja˜,
hnøøy' ma´ jëëy', pero mo˜so˜ ga˜lä˜jnä´ mi
'nëy´. He˜ja˜ dsa˜ ba´ na˜hää˜ goo˜ Saulo
na´jääy˜ ta˜ Damasco.
9 Jee´ ja˜ ga˜jäy´ tuu´ lä˜jiih' ga˜të´ hnë˜
jmii´, sa˜ cha˜ he˜ ga˜kuh˜ ga˜hiyh' ni˜
miih˜.
10 Damasco ja˜ ma´ gya' jaa˜ discípulo
kyaa' Jesús, hi˜ chee˜ Ananía. Dio
ga˜mi˜jnää˜ kih' Ananía mah' ga˜siiyh˜:
—Ananía.
He˜ja˜ ga˜ngiiy´ kiyh':
—Hii˜ jnä´ la˜ Dsa˜jøøh' kyaan˜.
11 He˜ja˜ ga˜jäh´ Dio siiyh˜:
—Go˜hëë ', gwa˜ ta˜ jwë´ he˜ chee˜
Ko˜dsoo´. Gwa˜ cha´neh˜ kih' Juda. Ja˜
jwiiyh´: "Ma˜jan˜ hlëëhn´ kyaah´ Saulo,
dsa˜ñuuh˜ hi˜ chaa˜ Tarso." Hi˜ he´ gya'
ngii˜ kih' jee´ ja˜.
12 Ma˜mi˜jnään' hne˜ kih' Saulo he˜ goh'
go´kyeh˜ gooh˜ në´ kiyh' mah' lä˜jnä´ mi'nëy´
—ga˜jäh´ Dio.
13 He˜ja˜ ga˜jäh´ Ananía:
—Dsa˜jøøh' kyaan˜, joh´ jiih˜ sa˜
ma˜nuun' cha˜ juu' hñaa˜ dsë' dsa˜ñuuh˜
he´. Joh´ he˜ hliih' sa˜ ma˜jmeey´ jwii˜
Jerusalén, ma˜jmeeyh˜ dsa˜ hi˜ na˜jngëë'
kyaah'.
14 Hi˜ na' na˜ ma˜jay˜ jee´ la˜ kyaah´ hih˜
kih' jmi˜dsa˜ kaah´, tëëy˜ lä˜jëë˜ hi˜ hnaah˜
hne˜.
15 He˜ja˜ ga˜jäh´ Dio siih˜ Ananía:
—Gwa˜, jëëh´ hi˜ he´ na˜lleeh´ kyaan˜
mah' dsa˜kay˜ juu' kin˜ kih' dsa˜ hi˜ sa˜ laa'
judiu hi˜ kih' dsa˜ta´ kaah´ hi˜ kih' lä˜jëë˜
judiu ka˜läh´.
16 Jnä´ mi´jnään' kiyh', jmee˜ bii'
dsa˜ngëëy´ cha˜miih˜ wii´ kwaat˜ kin˜ —
ga˜jäh´ Dio siih˜ Ananía.
17 Ja˜ga´ ngoo' Ananía jee´ gya' Saulo. Ma´
ga˜llooy' ga˜hey' cha´neh˜, ga˜kyey˜ gooy˜
në´ kiyh'. Mah' ga˜jäyh´ lä˜la˜:
—Saulo øøhn', Jesús hi˜ ga˜lä˜jnää´ kyah'
cha´jwë' jee´ ya˜ñeh', hi˜ he´ na˜ ma˜chee'
jnä´ ta˜ la˜ mah' lä˜jnä´ mi 'nëh´ hi˜ mah'
hñah˜ cha˜miih˜ be´ kih' Jmi˜lle´ Na˜jngii'.
18 Lä˜chah´ ja˜ ga˜sa' ga˜hla' he˜ ma´
na˜jlë˜ mi'në´ Saulo, he˜ la' lä˜koo˜ sa´uuh˜
hmooh˜. Hi˜ lä˜chah´ ja˜ ga˜lä˜jnä´ mi'nëy´.
Hi˜ ga˜nooy˜ ngooy' mah' ga˜saay˜ jmii˜.
19 Ja˜ga´ ga˜kuh˜ ga˜hiyh' mah' ga˜tëëyh'
be´ ka˜läh´. Ga˜jä´ Saulo miih˜ jmii´ kyaah´
øøh' jne´ hi˜ ma˜heeh˜ kih' Jesús hi˜ ma´
tääh´ Damasco ja˜.

Ga˜kwa´ Saulo juu' kih' Jesús jwii˜ Damasco

20 Neh˜ gwah˜ kih' dsa˜ judiu he˜ chih'
jwii˜ Damasco ja˜, ga˜løøy' kway˜ juu' kih'
Cristo, ga˜jäyh´, he´ ba´ hi˜ he´ laa' Joo´ Dio.
21 Lä˜jëë˜ dsa˜ hi˜ ga˜nuu´ ga˜taayh` jëë˜
dsayh˜, ma´ jäyh´:
—¿Ja ' hi˜ na˜ na˜ ma´ ngë˜ jmee˜ hñaa˜
dsë' kih' dsa˜ kyaa' Jesús jwii˜ Jerusalén
ma´ja˜? ¿Ja ' hi˜ na˜ na˜ ja' hi˜ hnøø' ma´
saah' dsa˜ kyaa' Jesús mah' ma´ dsa˜jääy˜
cha´në´ jmi˜dsa˜ kaah´?
22 Pero Saulo ma´ hlëëyh˜ kyaah´
cha˜ga´miih˜ be´ koo˜ hä´ koo˜ hä´.
Ga˜mi˜jnääy˜ na˜hñaa' lä˜jëë˜ ja˜ba´ dsoo´
Jesús he´ laa' Cristo, lä˜jiih' ga˜kah' ga˜gwëh'
huu´dsë˜ kih' judiu hi˜ ma´ tääh´ Damasco
ja˜.

Ga˜kyuu' Saulo kih' dsa˜ judiu

23 Ma˜hya˜ cha˜miih˜ jmii´ gya' Saulo
jwii˜ Damasco ja˜, mah' ga˜taah judiu juu'
kwee˜ he˜ ma´ jngiiyh' kih' Saulo.
24 Pero chah´ ba´ ga˜lä˜ñe˜ Saulo hee˜ na˜
ma´ hnøø' dsa˜ ma´ jmee' kiyh'. Lä˜jmii
' lä˜hwë' ga˜taah` dsa˜ tääy˜ ho´haah´ kih'
chuuh´ jwii˜ ja˜, hnøøy' ma´ jngiiyh' kih'
Saulo.
25 Pero øøh' jne´ ga˜taayh˜ neh˜ hma˜ta˜
mah' ga˜jñaay' ta˜la˜ hwë', ta˜ dsoh´
na´hyah˜ he˜ na˜jnë˜ chuuh´ jwii˜. Lä˜ja˜
ba´ ga˜laa´ Saulo.

Ñee´ Saulo jee´ jwii˜ Jerusalén ga˜mi˜jeey˜ apóstole

26 Ma´ ga˜lloo' Saulo jwii˜ Jerusalén,
hnøøy' ma´ jmeey' ko˜jøh´ kyaah´ øøh' jne´
jee´ ja˜. Pero lä˜jëë˜ dsa˜ he´ ma´ na˜hñaah'
dsih´, sa˜ ga˜jmeey´ dsoo´ he˜ ma˜heeyh˜
kih' Jesús.
27 He˜ja˜ ga˜jøø' Bernabé kih' Saulo
na´jääy˜ cha´në´ apóstole. Jee´ ja˜ ga˜jmeeh'
Bernabé juu' he˜ ga˜jëë' Saulo Jesús cha´jwë'
hi˜ ga˜hlëëh´ kyaayh´ hi˜ ga˜jmeeyh' juu'
he˜ sa˜ goh˜ Saulo ga˜kway´ juu' kih' Jesús
lä˜kaa˜ tuh˜dsëy' jee´ jwii˜ Damasco.
28 He˜ja˜ ga˜jä´ Saulo mah' ga˜løøy' jmeey'
ko˜jøh´ kyaah´ øøh' jne´ hi˜ chaa˜ Jerusalén.
29 Ni˜ miih˜ sa˜ goyh˜ ma´ hlëëyh˜ kih'
Jesús, ma´ ti˜chooy˜ juu' kyaah´ judiu hi˜
ma´ hlëëh˜ griego. Pero dsa˜ he´ hnøøy' ma´
jngëëyh' Saulo.

30 Ma´ ga˜läˆñe˜ øøh¹ jne´, hii´ goo˜ ma´
jngëëh¹ dsih´, he˜ja˜ ga˜jääy¹ Saulo ga˜näay¹
kyaah´ taˆ Cesarea, ja˜ jiih¹ gaˆcheey¹ taˆ
jwii˜ Tarso.
31 Ja˜ jiih¹ moˆsoˆ gaˆhii´ goo˜ kih¹ läˆjëëˆ
øøh¹ jne´ he´. Ma´ hii´ tii´ kiyh¹ läˆkaa˜
Judea, läˆkaa˜ Galilea hiˆ läˆkaa˜ Samária
kaˆläh´. Kih¹ he˜ gayhˆ Dsa˜jøøh¹ jnän`
he˜ja˜ cha˜ga´miihˆ ma´ hnaayh˜ Dio hiˆ
gaˆläˆjwëë´ ga´ øøh¹ jne´ kyaah´ be´ kih¹
Jmi˜lle´ Na˜jngii¹.

Gaˆjä¹ kih¹ Enea

32 Gaˆlloo¹ koo˜ jmii´ ngoo¹ Pee´ na´jëëy˜
øøh¹ jne´ läˆkoo˜ läˆkoo˜ jwii˜ läˆjiih¹
gaˆllooy¹ na´jëëy˜ hi˜ ma´ taah´ Lida.
33 Jee´ ja˜ gaˆjëëy¹ jaa˜ dsa˜ñuuh˜ hi˜
chee˜ Enea. Ma˜hya˜ jña¹ ji˜ñe˜ kyaay¹ nëˆ´
jii´ dsaayh´, saˆ liihˆ goo˜ tiiy´.
34 He˜ja˜ gaˆjäh´ Pee´ siiyhˆ:
—Enea, Jesucristo ma˜mi˜hlaa´ hne˜,
noo˜ chooh`jii´ kyah¹.
Hiˆ läˆchah´ ja˜ gaˆnoo˜ Enea.
35 Hiˆ läˆjëëˆ dsa˜ chaa˜ jee´ jwii˜ Lida hiˆ
jee´ jwii˜ Sarón gaˆjëëy¹ dsa˜ hi˜ gaˆhlaa´ he´,
he˜ja˜ gaˆngëë¹ dsa˜ he´ hñii´ kih¹ Dsa˜jøøh¹
jnän`.

Gaˆläˆjiih`Dorca

36 Jmii´ ja˜ ma´ chaa˜ jaa˜ dsa˜mëˆ´ hi˜
ma´ laa¹ øøh¹ jne´ jee´ jwii˜ Jope. Dsa˜mëˆ´
he´ ma´ chee˜ Tabita, kyaah´ griego hnøø¹
jäh˜ Dorca. Ta´ko˜jiih¹ gaˆgya˜ dsa˜mëˆ´ he´
jmi˜gyuuˆ, gaˆjmeey´ he˜ llu¹ jmah¹ ba´ hiˆ
gaˆjmeey´ be´ kih¹ hi˜ tä˜ñee´.
37 Gaˆlloo¹ koo˜ jmii´ gaˆläˆdsaah` Dorca
hiˆ gaˆjuuy¹. He˜ja˜ gaˆgyeeh˜ dsih´ mah¹
na´kyaay˜ jee´ gaˆtë´ to¹ jwëë¹ hne¹.
38 Jäh˜ ba´ kih¹ jwii˜ Lida ja˜, ma´ jäˆ jwii˜
Jope. He˜ja˜ ma´ gaˆnuu´ øøh¹ jne´ hi˜ ma´
taah´ Jope gya¹ Pee´ jwii˜ Lida, gaˆcheey¹ uu¹
dsa˜ñuuh˜ na´jmee´ juu¹ kiyh¹ mah¹ wa´ jäy˜
na¹koh´ taˆ Jope.
39 Ma´ gaˆnuu´ Pee´ juu¹ ja˜, ngooy¹ kyaah´
dsa˜ he´. Hiˆ ma´ gaˆllooy¹ cha´nehˆ ja˜,
gaˆjää¹ dsih´ jee´ kyaa¹ hlii´ Dorca. Jwëë´
dsa˜mëˆ´ hnii´ ma´ taah´ hooh˜ kiyh¹ jee´ ja˜.
Hiˆ ma´ gaˆlloo¹ Pee´ gaˆkuyh¹ läˆku´ läˆjii¹
kiyh¹ hooyh˜, heeyh˜ Pee´ läˆjëˆ hmiih˜ he˜
gaˆhme¹ Dorca läˆ ma´ jiiyhˆ.
40 Ja˜ga´ gaˆhwëë¹ Pee´ läˆjëëˆ dsa˜mëˆ´ he´,
hiˆ gaˆjuuyh¹ jnëy´ gaˆlløøy¹ ngiiyˆ kih¹ Dio.
Ja˜ga´ gaˆjiiyh¹ nëy´ taˆ jee´ ma´ kye˜ jmi˜ngo¹
kih¹ Dorca mah¹ gaˆsiiyhˆ:
—Tabita, noo˜.
Mah¹ gaˆnä¹ Tabita mi¹ nëˆ´. Ma´ gaˆjëëy¹
Pee´, gaˆgyay˜.
41 He˜ja˜ gaˆsooh¹ Pee´ gooy˜ mah¹
gaˆchaayh˜. Hiˆ ja˜ga´ gaˆtëëyh¹ läˆjëëˆ øøh¹
jne´ hiˆ gaˆtëëyh¹ dsa˜mëˆ´ hnii´ he´ kaˆläh´,
mah¹ gaˆsiiyhˆ:
—Hii˜ ma˜läˆjiih`la˜.
42 Gaˆläˆjëëˆ dsa˜ chaa˜ jwii˜ Jope gaˆnuu´
juu¹ ja˜, he˜ja˜ jwëë´ dsa˜ gaˆngëë¹ hñii´ kih¹
Dio.
43 Cha˜miih˜ jmii´ gaˆjä´ Pee´ jee´ jwii˜ Jope
ja˜, cha´nehˆ kih¹ dsa˜ hi˜ chee˜ Simón hi˜
ma´ mi˜llu¹ loo´ jah´.

10

Gaˆjmee´ Cornelio madaˆ he˜ jäˆ Pee´

1 Jwii˜ Cesarea ma´ gya¹ jaa˜ dsa˜ñuuh˜
hi˜ ma´ chee˜ Cornelio. Ma´ laay¹ dsa˜jøøh¹
kyaa¹ hña˜laa´ hløø´ hi˜ chee˜ Italiana.
2 Dsa˜ñuuh˜ he´ ma´ hnaayh˜ Dio kyaah´
läˆjëëˆ hi˜ ma´ chaa˜ kyaay¹. Hiˆ ma´ gayhˆ
Dio, ma´ ngiiyˆ kiyh¹ kih¹ Dio läˆjëˆ jmii´, hiˆ
ma´ jmeeyˆ chaˆmiih˜ beˆ´ kih¹ hi˜ tä˜ñee´.
3 Jee´ gyay¹ ngiiyˆ kiyh¹ kih¹ Dio, ko˜hi´
hnëˆ˜ taˆ gaˆhloo´, gaˆhëë´ mi¹ nëy´ gaˆjëëy¹
na˜hñaa¹ na´dsa˜ jaa˜ ángel kyaa¹ Dio hi˜
gaˆhe¹ taˆ jee´ gyay¹, hi˜ gaˆjäh´:
—Cornelio.
4 Mah¹ gaˆjëëy¹ koo˜ hweh˜, Peerˆ goyhˆ
gaˆngiiy´ juu¹ kih¹ ángel, gaˆjäyh´:
—¿Hee˜ na˜ jwah¹ hne˜ Dsa˜jøøh¹ kyaanˆ?
Hiˆ gaˆjäh´ ángel siiyhˆ:
—Ma˜tih¹ ba´ dsë¹ Dio läˆjëˆ he˜ ngiih´ hiˆ
läˆjëˆ he˜ kwëëh´ hi˜ tä˜ñee´.
5 Chee˜ dsa˜ taˆ Jope. Wa´ lla˜chiiyh´
Simón, ja˜ba´ hi˜ tëëyh˜ Pee´, mah¹ wa´ jäy˜.
6 Hi˜ he´ gya¹ cha´nehˆ kih¹ jñah´ hi˜
chee˜ Simón hi˜ mi˜llu¹ loo´ jah´ cha´hoo´
jmi˜ñeeh˜. Hi˜ he´, jähˆ hee˜ na˜ jmeeh¹.
7 Ma´ ngaah¹ ángel hi˜ gaˆhlëëh´ kyaayh´,
gaˆtëëh¹ Cornelio uu¹ dsa˜ hi˜ ma´ jmeeˆ ta´
kiyh¹ kyaah´ jaa˜ hløø´ hi˜ jwah´ kyaayh´ hi˜
ma´ mi˜te¹ kih¹ Dio.
8 Ma˜laˆ ma˜jmeeh¹ Cornelio läˆjëˆ juu¹
kih¹ dsa˜ he´, ja˜ga´ gaˆcheey¹ taˆ Jope.
9 Ma´ gaˆjnä¹ jyoh´ jmii´, ma´ ngoo¹ gaˆtë´
lla¹hyoo˜ hiˆ ngoo¹ yaˆjäh˜ dsa˜ he´ taˆ Jope.
Hor˜ ja˜ gaˆwii¹ Pee´ gyuuh¹ jee´ gaˆtë´ to¹
jwëë´ hne¹, jee´ na´ngiiy´ kiyh¹ kih¹ Dio.
10 Ja¹ kyoyhˆ jee´ ma´ gyay¹, hnøøy¹ ma´
kuyhˆ. Ta´ko˜jiih¹ jøøy˜ jmeeˆ dsa˜ ma¹,
gaˆhëë´ mi¹ nëy´ koo˜ he˜ gaˆmiˆjnää˜ Dio
kiyh¹, jee´ gyay¹ chuuy´ kyaah´.
11 Gaˆjëëy¹ gyuuh¹ jmi˜gyuuˆ na˜hñaa¹
läˆjëë˜ koo˜ he˜ la¹ läˆkoh´ ta˜jmaah`,
na˜hñuuˆ läˆjëˆ kye´ kiih` he˜ gaˆjyoo¹ läˆ
gaˆtë´ hwa¹.
12 Nehˆ ja˜ ma´ taah´ läˆjëëˆ nëë¹ jah´, ma´
taah´ jah´ hi˜ choo¹ goo˜ tii´, ma´ taah´ jah´ hi˜
seeh˜ hñii´ hwa¹, hiˆ ma´ taah´ ta¹jah´ hi˜ heeˆ
guuh¹.
13 Jee´ ja˜ ja¹ koo˜ juu¹, he˜ jäh´.
—Noo˜ Pee´, jngëëhˆ jah´ na˜ mah¹ kuhˆ —
gaˆjäyh´.
14 He˜ja˜ gaˆjäh´ Pee´:
—Jahˆha¹ Dsa˜jøøh¹ kyaanˆ. Jëëh´, niˆ jaa˜
hi˜ laa¹ wa´ hi˜ cha˜ hi˜ hiˆ niˆ jaa˜ hi˜ sah´
saˆ ma˜kuhnˆ jih´koh´.

15 Koo̱ ka¯läh´ ja¹ juu¹ jee´ ga˜të´ to̱¹ jiih˜:
—Kih¹ hi¯ ga˜jmää¹ Dio na¯jngëë¹, ta˜ jwah´
la̱ay¹ wa´ hi¯ cha¯ hi¯.
16 Hnë¯ jiih˜ ga˜la¹ lä˜ja̱¯, ja̱¯ga´ ga˜sooh¹
ta¯jmaah` ja̱¯, ngooh¹ ka¯läh´ ta¯ gyuuh¹.
17 Ta´ko̱¯jiih¹ ma´ gya¹ Pee´ jmee˜
cha¯miih¯ huu´dsë¯ he¯ hnøø¹ jäh˜ he¯
ga˜jëëy¹ ja̱¯, ga˜lla˜nää¹ dsa¯ hi¯ ga˜che̱e̱¹
Cornelio he´, ngiiy˜ juu¹ ha¯ chih¹ hne¹
kih¹ Simón hi¯ mi¯llu¹ loo´ jah´, lä˜jiih¹
ga˜lla˜nääy¹ jee´ ja̱¯.
18 Ma´ ga˜lla˜nää¹ dsa¯ he´, ga˜ngiiy´ juu¹:
—¿Che´ jee´ la¯ gya¹ Simón, hi¯ tëëyh˜ Pee´?
—ga˜jäyh´.
19 Gya¹ ga´ Pee´ gyuuh¹ jmeey˜ huu´dsë¯ ha¯
lä˜ la¹ he¯ ga˜jëëy¹ ja̱¯, mah¹ ga˜jäh´ Jmii¯lle´
kih¹ Dio siiyh˜:
—Jëë` da´ Pee´, u̱u̱¯ dsa¯ ma¯ya¯nää¹
hnaah¯ hne¯.
20 Jña̱a̱` mah¹ go¯jëë`. Ta˜ jmee¯ to̱¹ hoh´,
gwa¯ kya̱ay¹. Jnä´ ba´ ma¯che̱en˜ dsa¯ na¯.
21 He¯ja̱¯ ga˜jña̱a̱¹ Pee´ ta˜ jee´ ma´
tä̱ä̱h´ dsa¯ hi¯ ga˜che̱e̱¹ Cornelio he´ mah¹
ga˜siiyh˜:
—Hiii´ jnä´ la¯ hi¯ hnaah˜ hnäh´. ¿He¯la¹
ma¯ya¯nääh¹ hnäh´? —ga˜jäh´ Pee´.
22 He¯ja̱¯ ga˜jäh´ dsa¯ he´:
—Ma¯ya¯nøø¹ jnääh¹ mada¯ kih¹ Corne-
lio dsa¯jøøh¹ kya̱a̱¹ jnääh¹. La̱ay¹ ja̱a̱¯ juu´
hløø´ hi¯ llu̱u̱¹ hi¯ ga̱h˜ Dio, hi˜ lä˜jëë˜ judiu
jwa̱h´ kya̱ay¹. Cornelio he´ tëëyh˜ hne¯
gooh¹ cha´neh˜ kiyh¹ mah¹ nuuy¹ juu¹ he¯
kwah¹, lä˜ko̱o̱¯ mada¯ nuuyh¯ kih¹ ángel hi¯
na¯jngëë¹.
23 Ja̱¯ga´ ga˜ta̱a̱h¯ Pee´ dsa¯ he´ cha´neh˜.
Jee´ ja̱¯ ga˜jä´ dsa¯ he´ hwë¹ ja̱¯.

Ga˜lloo¹ Pee´ kih¹ Cornelio

Ma´ ga˜jnä¹ jyoh´ jmii´ ga˜noo¯ Pee´, ngooy¹
kya̱a̱h´ dsa¯ he´ hi˜ ga˜nää¹ ko̱¯lla̱a̱´ øøh¹ jne´
hi¯ cha̱a̱¯ Jope kya̱ay¹.
24 Jyoh´ jmii´ ga´ ga˜lla˜nääy¹ jwii¯ Cesarea.
Ma´ gya¹ Cornelio jøø¯ kya̱a̱h´ lä˜jëë˜ ga´ hi¯
cha̱a̱¯ kya̱ay¹, hi˜ kya̱a̱h´ ome¯ hi¯ jwa̱yh´
kya̱a̱h´.
25 Ma´ ga˜lloo¹ Pee´ ho´hne¯ kiyh¹, ya˜hëë¹
Cornelio mah¹ ga˜he̱e̱yh˜. Lä˜cha̱h´
ja̱¯ ga˜juu̱h¹ Cornelio jnë´ cha´në´ Pee´,
ga¯jmä̱ä̱y¹ jøøh¹.
26 Pero Pee´ ga˜cha̱a̱h¯ Cornelio ga˜siiyh˜:
—Noo¯, ta˜ jmee¯ lä˜na¯. Dsa¯ ba´ hne¯,
dsa¯ ba´ jnä´ ka¯läh´.
27 Lä˜ ma¯llay´ ja̱¯ba´ juu¹ ga˜ta̱a̱yh`
cha´neh˜ lä˜jiih¹ ga˜tëëy´ jee´ tä̱ä̱h´ jwëë´ dsa¯
hi¯ ga˜ku̱h¹ jee´ ja̱¯.
28 Mah¹ ga˜jäh´ Pee´ siiyh˜:
—Ma¯ñeh´ ba´ hnäh´ kwee¯, na´høø´ jwërte
la¹ kya̱a̱¹ jnääh¹ dsa¯ judiu he¯ dsa´tooh´
jnääh¹ ko̱¯jøh´ kya̱a̱h´ hi¯ sa˜ la̱a̱¹ judiu hi˜
ni˜ he¯ dsa´tooh´ jnääh¹ cha´neh˜ kiyh¹ sa˜
le´. Pero Dio ma¯mi¯jnää¯ kin˜ he¯ sa¯ sa̱h´
ni˜ ja̱a̱¯ dsa¯ ni˜ sa˜ la̱ay¹ wa´ hi¯ cha¯ hi¯.
He¯ja̱¯ mo˜so˜ jmee` ga´ jnä´ kwa̱a̱t¯ he¯ sa̱h´
dsa¯ hi¯ sa˜ la̱a̱¹ judiu.
29 He¯ja̱¯ sa˜ ga˜choon¹ juu¹ ni˜ miih¯, lä˜
ma´ ga˜lloo¹ juu¹ kin˜, cha̱h´ ba´ ma¯jan˜.
He¯ja̱¯ ngiin´ juu¹ kyah¹. ¿He¯la¹ ma¯teeh¹
jnä´?
30 He¯ja̱¯ ga˜jäh´ Cornelio:
—Na¹ ma¯hya¯ kye̱´ jmii´ sa˜ ma´ kuh˜
ma´ huhn˜, ja̱¯ba´ hor˜ la¯ ko̱¯hi´ hnë¯ ta˜
ga˜hloo´ gyan´ ngiin´ kin˜ kih¹ Dio cha´neh˜
la¯. Koo̱¯ ma´ ga˜jëë̱n˜ ja̱a̱¯ dsa¯ñuuh¯ kye̱h´
hmiih¯ jih¹gye̱h¹ cha´nën˜.
31 Hi¯ he´ na¯ ga˜jäh´: “Cornelio, ma¯nuu´
ba´ Dio lä˜jë˜ he¯ ma¯hlëëh´ kya̱a̱yh´, hi˜ kye̱¯
bih¹ kwa̱a̱t¯ kih¹ lä˜jë˜ he¯ ma¯kwëëh` hi¯
tä¯ñee´.
32 Che̱e̱˜ dsa¯ ta˜ Jope mah¹ wa´ jä¯ Simón
hi¯ tëëyh˜ Pee´. Hi¯ he´ gya¹ cha´neh˜ kih¹
he´ ba´ Simón hi¯ mi¯llu¹ loo¯ jah´, cha´hoo´
jmi¯ñeeh¯. Wa´ra¯ ja¹ hi¯ he´, hlëëh¹ hne¯”,
ga˜siiyh˜ jnä´.
33 He¯ja̱¯ cha̱h´ ba´ ga˜che̱en˜ dsa¯
na´kya̱a̱´ hne¯. Hi˜ llu¹ ba´ ma¯jmeeh´
ma¯ñeh¹. Na¹ na˜ lä˜jëë˜ jnääh¹ tøøh´ jnääh¹
jee´ la¯ cha´në´ Dio, mah¹ nuu jnääh¹ juu¹ he¯
ma¯hñah˜ kih¹ Dio.

Ga˜kwa´ Pee´ juu¹ cha´neh˜ kih¹ Cornelio

34 He¯ja̱¯ ga˜løø¹ Pee´ hlëëh˜ lä˜la¯:
—Na¹ ga´ ma¯lä¯ngëën´ kwee¯, ma˜ra˜
ju¹dsoo´ ko̱o̱¯ ba´ la̱a̱¹ dsa¯ cha´në´ Dio.
35 Tih¹ ba´ dsë¹ Dio kih¹ ga˜lä˜jëë˜ hi¯ ga̱yh˜
hi˜ kih¹ hi¯ jmee˜ he¯ llu¹.
36 He¯ la¯ na¯ juu¹ he¯ ga˜che̱e̱¹ Dio kih¹
dsa¯ Israel. Ju¹hmëë´ la¯ he¯ jmee¯ hii´
tii´ kih¹ dsa¯ ta˜la˜ kih¹ Jesucristo hi¯ la̱a̱¹
Dsa¯jøøh¹ kya̱a̱¹ lä˜jëë˜ dsa¯.
37 Ñeh´ ba´ hnäh´ kwee¯ ha¯ lä˜ ga˜la¹
lä˜ka̱a̱¯ hwa¹ Judea, he¯ ga˜løø¹ ta˜ Galilea,
ma¯ngëë´ he¯ ga˜hlëëh´ Jwa̱a̱¯ kih¹ he¯ sa̱a̱¯
dsa¯ jmii¯.
38 Ma¯nuuh¯ ba´ hnäh´ ha¯ lä˜ ga˜jmee´
Dio kya̱a̱h´ Jesús dsa¯ cha̱a̱¯ Nazaret.
Ga˜kwëëyh¹ Jmii¯lle´ Na¯jngii ¹, hi˜
ga˜kwëëyh¹ cha¯miih¯ be´. Hi˜ lä˜ka̱a̱¯
jee´ ga¯ngëëy´ ga¯jmeey´ he¯ llu¹ jmah¹
hi˜ ga˜lä̱ä̱y¹ lä˜jëë˜ hi¯ ma´ jëë¯ wii´ ka̱a̱h¯
hi¯sa˜llu̱¹, jëëh´ Dio cheh¹ kya̱a̱yh´.
39 Jmee¯ jnääh¹ ju¹dsoo´ kih¹ lä˜jë˜ he¯
ga˜jmee´ Jesús hwa¹ Judea hi˜ jee´ jwii¯
Jerusalén. Hi¯ he´ ga˜jngiih¹ dsa¯ kih¹,
na¯ta̱a̱y˜ dsoh´ hma¯cru¯.
40 Pero Dio ga˜mi¯jiiyh` ma´ ga˜hya¯ hnë¯
jmii´ hi˜ ga˜mi¯jnääy¯ mah¹ jëë̱˜ dsih´ he¯
ma¯lä¯jiiyh`.
41 Pero sa˜ ga˜mi¯jnääy¯ kih¹ lä˜jëë˜ dsa¯.
Ma˜la¯ kya̱a̱¹ jnääh¹ hi¯ ga˜lle̱eh¯ Dio jä̱ä̱¹
ba´ ga˜mi¯jnääy¯ mah¹ jmee´ jnääh¹ ju¹dsoo´
kiyh¹, jnääh¹ hi¯ ga˜kuh¯ ga˜hih¹ kya̱a̱yh´
ma¯ngëë´ ma¯lä¯jiiyh` jee´ kih¹ hi¯ na¯juu̱´.
42 Ja̱¯ga´ ga˜che̱ey¹ jnääh¹ kwa´ jnääh¹ juu¹
kih¹ lä˜jëë˜ dsa¯. Mah¹ jmee´ jnääh¹ dsoo´,

Jesús he´ hi¯ na¯hñaa´ kih¹ Dio, laay¹ jwëë¯
kih¹ läˆjëë¯ dsa¯ hi¯ jiih¯ hi¯ läˆja¯ kih¹ hi¯
na¯juu´.
43 Gaˆläˆjëë¯ hi¯ gaˆngëë¹ juu¹ kih¹ Dio
llo´joo¹ gaˆjmee´ dsoo´ kih¹ Jesús, gaˆjäyh´,
taˆlaˆ kih¹ bih¹ dsa¯che` dso´kye¯ kih¹ läˆjëë¯
hi¯ heeh¯ juu¹ kiyh¹.

Gaˆhyoh¹ dsa¯ hi¯ saˆ laa¹ judiu Jmi¯lle´ kih¹ Dio

44 Hlëëh¯ ga´ Pee´ läˆja¯ ma´ gaˆjyoo¹
Jmi¯lle´ Na¯jngii¹ në´ kih¹ läˆjëë¯ dsa¯ hi¯ ma´
täähˆ nuu¯ jee´ ja¯.
45 Läˆjëë¯ øøh¹ jne´ hi¯ laa¹ judiu hi¯
gaˆllaˆnää¹ kyaah´ Pee´ gaˆtaayh` jëë¯ dsayh¯
ma´ gaˆjëëy¹ gaˆhyoh¹ dsa¯ hi¯ saˆ laa¹ judiu
Jmi¯lle´ Na¯jngii¹.
46 Gaˆnuuy´ hlëëh¯ dsa¯ he´ jyoh´ juu¹ hi¯
ma´ jmeey¯ juuh¯ kih¹ Dio.
47 He¯ja¯ gaˆjäh´ Pee´:
—¿Hii¯ le´ ha¹ kih¹ dsa¯ la¯ he¯ saay¯ jmii¯,
na¹ he¯ ma¯hyoyh¯ Jmi¯lle´ Na¯jngii¹ ja¯ba´
läˆkoo¯ ma¯hñah¯ jne´?
48 He¯ja¯ gaˆjmee´ Pee´ madaˆ gaˆsaay¯
jmii¯ läˆhih¯ kih¹ Jesús Dsa¯jøøh¹ jnän`.
Ja¯ga´ gaˆchuu´ dsa¯ he´ kyaah´ Pee´ mah¹
jäy¹ miih¯ jmii´ kyaayh´.

11

Gaˆjmeeh¹ Pee´ juu¹ kih¹ øøh¹ jne´ hi¯ ma´ täähˆ Jerusalén

1 Gaˆnuu´ apóstole, hi¯ gaˆnuu´ øøh¹ jne´
hi¯ ma´ täähˆ Judea he¯ gaˆheeh¯ läˆkye¯ hi¯
saˆ laa¹ judiu juu¹ kih¹ Dio.
2 Ma´ jah¹ Pee´ taˆ Jerusalén, ko¯llaa´ øøh¹
jne´ gaˆløø¹ ti¯choo¯ juu¹ kyaayh´, kih¹ he¯
ma´ laay´ he¯ jmee¯ bii¹ uuh¯ jmi¯ngo¹ kih¹
dsa¯ñuuh¯.
3 Gaˆjäyh´:
—¿He¯la¹ ñeeh´ na´jëëh` dsa¯ hi¯ saˆ gaˆwih´
jmi¯ngo¹ kih¹ hi¯ na´kuh¹ kyaayh´ ko¯jøh´?
4 He¯ja¯ gaˆjmeeh¹ Pee´ juu¹ läˆ ma´ huu´
ha¯ läˆ gaˆla¹ kiyh¹ taˆ jee´ ñeey´, gaˆjäyh´:
5 —Jnä´ ma´ gyan´ jwii¯ Jope ngiin´ kin¯
kih¹ Dio ma´ gaˆhëë´ mi ¹nënˆ koo¯ he¯
gaˆmi¯jnää¯ Dio kin¯. Gaˆjëën¹ koo¯ he¯
la¹ läˆkoh´ ta¯jmaah` na¯hñuu¯ läˆjë¯ kye´
sa´kiih` gaˆjyoo¹ gyuuh¹ läˆ gaˆtë´ jee´ ma´
gyan´.
6 Gaˆjëën¹ kwee¯, hi¯ gaˆmi¯kyuun` hi¯ jah´
ma´ täähˆ neh¯. Gaˆjëëˆ jah´ hi¯ choo¹ goo¯
tii´, gaˆjëëˆ jah´ hää¹ kyaah´ jah´ hi¯ sëëh¯
hñii´ hwa¹ hi¯ gaˆjëëˆ taˆjah´ hi¯ hëë¯ gyuuh¹.
7 Jee´ ja¯ gaˆnuun¹ koo¯ lle´ he¯ gaˆhlëëh´
gyuuh¹, gaˆjäh´: “Noo¯ Pee´, jngëëh¯ jah´ na¯
mah¹ kuh¯.”
8 He¯ja¯ gaˆngiin` kiyh¹: “Jah¯ha¹ Dsa¯jøøh¹
kyaanˆ. Jëëh´, niˆ jaa¯ hi¯ laa¹ wa´ hi¯
cha¯ hi¯ hi¯ niˆ jaa¯ hi¯ saah´ saˆ ma¯kuhn¯
jih´koh´.”
9 Koo¯ ka¯läh´ gaˆhlëëh´ gyuuh¹ jee´ gaˆtë´
to¹ jiih¯: “Kih¹ hi¯ gaˆjmää¹ Dio na¯jngëë´, taˆ
jwah´ laay¹ wa´ hi¯ cha¯ hi¯.”
10 Hnë¯ jiih¯ gaˆla¹ läˆja¯, ja¯ga´ gaˆsooh¹
ka¯läh´ ta¯jmaah` ja¯, ngooh¹ taˆ gyuuh¹.
11 Läˆchah´ ja¯ gaˆllaˆnää¹ uu¯ dsa¯ñuuh¯
hi¯ yaˆnää¹ Cesarea, hnaayh¯ jnä´ jee´ ma´
gyan´.
12 Hi¯ Jmi¯lle´ kih¹ Dio gaˆsiihˆ jnä´ jee´ ja¯:
“Gwa¯ ba´ hne¯, taˆ jmee¯ to¹ hoh´”, gaˆjäyh´.
Hi¯ jñee´ øøh¹ jne´ hi¯ chaa¯ jee´ ja¯ gaˆjmee´
koo¯ jøh´ kyaah´ jnä´ läˆ gaˆtë´ cha´nehˆ kih¹
dsa¯ñuuh¯ hi¯ gaˆtëëh¹ jnä´.
13 Dsa¯ñuuh¯ he´, gaˆjmeeyh¹ juu¹ he¯
gaˆjëëy¹ jaa¯ ángel hi¯ gaˆnoo¯ cha´ëy´
cha´nehˆ kiyh¹. Hi¯ gaˆjmeeyh¹ juu¹ ha¯ läˆ
gaˆjäh´ ángel siiyh¯: “Cheeˆ dsa¯ taˆ Jope
mah¹ wa´ jä¯ Simón, hi¯ tëëyh¯ Pee´.
14 Hi¯ he´ kwa¹ juu¹ ha¯ läˆ jee´läähˆ kyaahˆ
läˆjëëˆ hi¯ chaa¯ kyah¹”, gaˆjäh´ ángel siiyh¯.
15 Läˆ ma´ gaˆløøn¹ hlëëhn´ dsa¯ he´,
gaˆjyoo¹ Jmi¯lle´ Na¯jngii ¹ në´ kih¹ läˆjaa¯
läˆjaa¯, läˆkohˆ gaˆjyoo¹ në´ jnän` läˆ ma´
to¯në´.
16 Ja¯ga´ gaˆläˆdsooh¯ dsënˆ läˆkoo¯ gaˆjäh´
Jesús jää¹: “Maˆra¯ juˈdsoo´, Jwaa¯ gaˆchaay¹
dsa¯ jmii¯ kyaah´ jmii¯ ba´, pero hnäh´ saah¯
hnäh´ jmii¯ kyaah´ Jmi¯lle´ Na¯jngii¹.”
17 Cher´mah¹ Dio gaˆkwëëh¹ dsa¯ he´,
ja¯ba´ he¯ gaˆkwëëyh¹ jne´ läˆ ma´ gaˆheeh´
jne´ Jesús Dsa¯jøøh¹ jnän`, ¿hee¯ laa¹ jnä´
mah¹ jwiin´ Dio: “Taˆ kwëëh´ hi¯ na¯”?
18 Ma´ gaˆnuu´ dsa¯ he´ juu¹ kih¹ Pee´
gaˆtaayh` tii´ ba´, gaˆjmeey´ juuh¯ kih¹ Dio,
gaˆjäyh´:
—Na¹ ga´ ma¯na´ jwë¹ kih¹ hi¯ saˆ laa¹ judiu
mah¹ dsa¯jeeyh¯ kyaah´ Dio hi¯ jmee¯ chaa¯
dsa¯.

Gaˆläˆjwëë´ øøh¹ jne´ jee´ jwii¯ Antioquía

19 Läˆ ma´ gaˆjngiih¹ dsa¯ kih¹ Esteban,
gaˆløø¹ dsa¯ jmeehˆ øøh¹ jne´. He¯ja¯
gaˆhwëëy¯ jee´ jwii¯ Jerusalén, gaˆsa´
gaˆjñeey´ gaˆnääy¹ taˆ jee´ jyoh´. Gaˆnääy¹ taˆ
Fenicia, taˆ Chipre, taˆ Antioquía. Dsa¯ judiu
he´ gaˆnääy¹ kwayˆ juu¹ kih¹ Dio läˆkaa¯ jee´
täähˆ maˆlaˆ dsa¯goo¹ bih¹.
20 Pero jee´ kih¹ hi¯ gaˆhwëë¯ he´, ma´
täähˆ koˆllaa´ hi¯ chaa¯ Chipre hi¯ ma´ täähˆ
hi¯ chaa¯ Cirene. Ma´ gaˆllaˆnää¹ hi¯ he´
jwii¯ Antioquía gaˆkway´ juˈhmëë´ kih¹ Jesús
läˆkye¯ kih¹ hi¯ saˆ laa¹ judiu.
21 Peerˆ chaˆ¯miih¯ be´ gaˆkwa´ Dio kiyh¹,
he¯ja¯ jwëë´ dsa¯ gaˆngëë¹ hñii´ kih¹ Jesús
jwii¯ Antioquía.
22 Gaˆtëëh¹ øøh¹ jne´ hi¯ ma´ täähˆ
Jerusalén juu¹ ja¯. He¯ja¯ gaˆcheey¹
Bernabé, ngooy¹ taˆ jwii¯ Antioquía.
23 Ma´ gaˆlloo¹ Bernabé jee´ ja¯, gaˆjëëy¹
he¯ gaˆmi¯jää¹ Dio chaˆ¯miih¯ dsa¯ he´,
he¯ja¯ gaˆtih¹ dsëy¹. Hi¯ gaˆkwëëyh¹ nuuh¯

mah¹ dsa¯tąąyh` mi¯tęyh¹ lä¯kąą¯ tuh¯dsëy¹
kih¹ Dsa¯jø�h¹ jnän`.
24 Bernabé he´ ma´ llu¹ dsëy¹ hi¯ ma´
dsoo´ dsëy¹ cha¯miih¯ ka¯läh´ hi¯ ma´ kyęy¯
cha¯miih¯ be´ kih¹ Jmi¯lle´ Na¯jngii¹. Ma´
ga¯jëë¹ dsa¯ ha¯ lä¯ jmeey¯, he¯ją¯ jwęę´ dsa¯
ga¯hęęh¯ juu¹ kih¹ Dsa¯jøøh¹ jnän`.
25 Ma¯ngëë´ he¯ ją¯, ya¯hęę¹ Bernabé
ngoo¹ ta¯ Tarso na´hnääyh¯ Saulo. Ma´
ga¯jnąąyh¯ Saulo, ga¯jąąy¹ ta¯ Antioquía.
26 Jee´ ją¯ ga¯tąąyh` kǫǫ¯ ñe¯ jmii´ kyąąh´
øøh¹ jne´ he´ mah¹ ga¯mi¯tęęy¯ jwęę´ dsa¯.
Jee´ jwii¯ Antioquía ją¯, jee´ ją¯ to¯në´
ga¯mi¯chęęy¯ øøh¹ jne´ cristiano, he¯ hnøø¹
jäh¯ Cristo mäh¹.
27 Jmii´ ją¯ ga¯hwęę¯ kǫ¯lląą´ hi¯ ga¯ngëë¹
juu¹ kih¹ Dio hi¯ ma´ tąąh´ Jerusalén, na´nääy
¹ ta¯ jee´ jwii¯ Antioquía.
28 Jąą¯ dsa¯ he´ hi¯ chęę¯ Agabo, ga¯nooy¯
ga¯hlëëyh´ lä¯kǫǫ¯ jäh´ Jmi¯lle´ kih¹ Dio,
ga¯jäyh´ jä¯ kǫǫ¯ hoo´ lä¯kąą¯ jmi¯gyuu¯. Hi¯
ga¯lä¯te¹ ba´ lä¯kǫǫ¯ ga¯jäh´ Agabo, lä¯ ma´
ląą¹ Claudio rey to¯në´.
29 He¯ją¯ ga¯tąąh`øøh¹ jne´ hi¯ tąąh´ Antio-
quía juu¹ kwee¯ he¯ chęęy¹ miih¯ kuu´ kih¹
øøh¹ jne´ hi¯ tąąh´ ta¯ Judea, ha¯ kǫǫ¯ te¹ tąą¯
kwa¹ lä¯jąą¯ lä¯jąą¯.
30 Lä¯ją¯ ga¯jmeey´ hi¯ ga¯tooyh¯ goo¯
Bernabé kuu´ ją¯ kyąąh´ Saulo mah¹
na´ngëëy´ kih¹ hi¯ ma´ ląą¹ dsa¯gyuuh´ kyąą¹
gwah¯ hwa¹ Judea ją¯.

12

Ga¯jngëëyh¹ Jacobo hi¯ ga¯tąąyh¯ Pee´ neh¯ñe¹

1 Ją¯ba´ jii¯ ją¯, ga¯jmee´ rey Herode
mada¯ he¯ ga¯jmeeyh¯ kǫ¯lląą´ øøh¹ jne´.
2 Ga¯jngëëyh¹ Jacobo øøh¯ Jwąą¯ kyąąh´ ñe
¹tuuh¯.
3 Ma´ ga¯nuu´ rey he´ he¯ ga¯tih¹ dsë¹ dsa¯
judiu he¯ ga¯juu¹ Jacobo, he¯ją¯ ga¯jmeey´
mada¯ wa´ jąą´ Pee´ ka¯läh´. He¯ ją¯ ga¯la¹
ma´ të¯ jmii´ he¯ kuh¯ dsa¯ he´ñiih¯ he¯ sa¯
kyąąh´ levadura.
4 Ma´ ga¯jąą´ Pee´, ga¯tąąh¯ dsih´ neh¯ñe
¹. Ga¯tąąyh¯ ja´goo¯ kyę´ nää¹ hløø´ hi¯ ma´
jąąą¯ ma¯ kyęę´ lä¯kǫǫ¯ nää¹ hi¯ ga¯hąąą¹ Pee´.
Herode ma´ jmee¯ huu´dsë¯ ma´ mi¯jnääy¯
kih¹ dsa¯ ga´ ma¯goh¯ jmii´ he¯ kuh¯ dsa¯
judiu borrego mäh¹.
5 Ga¯jąą´ ba´ Pee´ neh¯ñe¹ pero ta´kǫ¯jiih¹
ma´ hąąy´ neh¯ñe¹ ni¯ jąą¯ øøh¹ jne´ sa¯
ga¯tuy¹ he¯ ma´ chuuy´ kyąąh´ Dio kwąąt¯
kih¹ Pee´.

Dio ga¯llęę¯ Pee´ neh¯ñe¹

6 La¹ kwąąt¯ ma´ mi¯jnää¯ Herode kih¹
dsa¯ wa´ra¯ ga¯jnä¹. Pero ją¯ba´ hwë¹ ją¯, ma´
na¯kyąą¹ Pee´ na¯hñuu´ kyąąh´ tǫ¹ caden¯
ją¯ba´ jee´ kih¹ uu¹ hløø´ hi¯ ma´ na¯hñuu´
kyąąyh´. Hi¯ ma´ tąąh´ ga´ jñah´ hløø´ hi¯ ma´
høø¯ hoo´ neh¯ñe¹ ją¯.

7 Ni¯ sa¯ ga¯läliih´ ga´ hløø´ he´, ma´
ga¯lloo¹ jąą¯ ángel kyąą¹ Dio, hi¯ lä¯ ga¯dsa¹
neh¯ñe¹ ga¯läjnä´ je¯. Lä¯chąh´ ją¯
ga¯chąąy¹ Pee´, ga¯siiyh¯.
—Noo¯ na¹kǫh´.
Lä¯chąh´ ją¯ ga¯sa¹ ga¯hla¹ caden¯ he¯ ma´
na¯hñuu´ gooy¯.
8 Hi¯ ga¯jäh´ ángel:
—Kyęh¹ hmiih¯ kyah¹, hee´ loo¯ kyah¹.
Lä¯ją¯ ga¯jmee´ Pee´, mah¹ ga¯siiyh¯
ka¯läh´:
—Bąą` hmiih¯ kyah¹ mah¹ man¯ ga¯juh¯.
9 Hi¯ ya¯hęę¹ ángel, kaah`llęę` Pee´. Sa¯ ñey¯
che´ dsoo´ he¯ jmee¯ ángel, he¯ kë¯ bih¹ ląąy´.
10 Ga¯ngëëy´ jee´ ma´ tąąh´ kǫǫ¯ nää¹ hløø´,
hi¯ lä¯ją¯ jee´ ga¯të´ tǫ¹ nää¹ hløø´, ją¯ga´
ga¯tęęy´ ho´haah´ he¯ la¹ kyąąh´ ñe¹ jee´
hwęę¯ dsa¯ ta¯ cha´jwë¹. Hñii´ ba´ haah´ ją¯
ga¯na´. Ga¯hwęęy¯, hi¯ ga¯kwąyh¹ kǫǫ¯ jwë¹,
jee´ ją¯ ga¯bii¹ ángel kih¹ Pee´.
11 Ją¯ ga´ ga¯läliih´ Pee´, ga¯jmeey´
huu´dsë¯:
—Dsoo´ ba´ ma¯chęę¹ Dio ángel kyąą¹ hi¯
ma¯ląą¹ jnä´ kih¹ Herode hi¯ ma¯ląąy¹ jnä´
kih¹ lä¯jë¯ he¯ ma´ hnøø¹ dsa¯goon¯ he¯ ma´
jmee¹ kin¯.
12 Ma´ ga¯läliyh´ he¯ ma¯na¯ląąy´,
lä¯chąh´ ją¯ ngaayh¹ ta¯ kih¹ María choo¹
Jwąą¯, he´ ba´ hi¯ tëëyh¯ Marcos, jee´ ma´
tąąh´ jwęę´ hi¯ ngii¯ kih¹ Dio.
13 Ma´ ga¯lloo¹ Pee´ ho´haah´ jee´ dsa¯tąąh`
dsa¯, ga¯tëëy¹. Lä¯kǫǫ¯ ma´ ga¯nuu´ jąą¯
chih¯më´ hi¯ chęę¯ Rode tëëy¯, mah¹ ngooy¹
na´jëëy¯.
14 Lä¯chąh´ ją¯ ga¯läkyuuyh¯ lle´ kih¹ Pee´
hi¯ ma´ tëë¯. Peer¯ ga¯nøh¹ dsëy¹. Ni¯
sa¯ ga¯näy¹ ho´haah´ ją¯, ngaayh¹ ko¯chih´
na´jmeeyh´ juu¹ kih¹ hi¯ ma´ tąąh´ cha´neh¯
ją¯, ga¯jäyh´:
—Hii¯ Pee´ cheh¹ ho´haah´.
15 He¯ją¯ ga¯jäh´ hi¯ ma´ tąąh´ jee´ ją¯,
siiyh¯ chih¯më´ he´:
—He¯ ngaah´ ba´ hne¯ na¯.
Pero chih¯më´ he´ sa¯ tąąą´ sa¯ jąąy´, ma´
jäyh´:
—Hi¯ he´ na¯.
He¯ją¯ ga¯jäh´ dsa¯ he´:
—Ángel kyąą¹ Pee´ ba´ na¯.
16 Lä¯ ma¯cheh¹ ją¯ba´ Pee´ ho´haah´ ją¯,
tëëy¯. Ją¯ga´ ga¯näy¹ ho´haah´ ją¯, ga¯jëëy¹
Pee´. Ga¯tąąyh`jëë¯ dsąyh¯.
17 He¯ją¯ ga¯jmee´ Pee´ lii¯ kyąąh´ gooy¯,
mah¹ sa¯ tooyh¹ miih´. Ga¯jmeeyh¹ juu¹ ha¯
lä¯ ga¯jmee´ Dio he¯ ya¯hęęy¹ neh¯ñe¹, hi¯
ga¯jäyh´:
—Go¯jmeeh` juu¹ la¯ kih¹ Jacobo hi¯ kih¹
lä¯jęęę¯ øøh¹ jne´.
Ją¯ga´ ya¯hęęy¹ ngooy¹ ta¯ jee´ jyoh´.
18 Ma´ ga¯jnä¹ jyoh´ jmii´, Peer¯ ga¯tęę´
ga¯jęęę´ hløø´ he´ kyąąh´ dsa¯kyąąyh´, kih¹
he¯ sa¯ ga¯jëëy¹ ha¯ lä¯ ya¯hęęę¹ Pee´ jee´ ją¯.

19 He¯ja¯ ga¯jmee´ Herode mada´ he¯
na´hnääyh¯ Pee´ ka¯läh´. Ma´ sa¯ ga¯jnääyh¯,
ga¯lla¯kyaay¯ hløø´ he´ jmii´. Läʼjiih'
ga¯jmeey´ mada´ he¯ ga¯jngëëyh' hløø´ he´.
Ja¯ga´ ya¯hëëy' hwa' Judea, ngooy' na´gyay¯
ta¯ Cesarea.

Ga¯juu' Herode

20 Pero ma´ cha¯ hnii¯ kih' Herode kyaah´
dsa¯ chaa¯ Tiro hi¯ kyaah´ hi¯ chaa¯ Sidón
ka¯läh´. Dsa¯ hi¯ ma´ chaa¯ jee´ ja¯ sa¯
ma´ hnøø' hnii¯. Jëëh´ ma´ ga¯nääy´ lay¯
løø' ta¯ jwii¯ kih' Herode. He¯ja¯ na´nääy'
na´llay¯ juu' kyaah´ Herode. Pero to¯në´ da´,
ga¯taayh` juu' kwee¯ kyaah´ Blasto, hi¯ kye¯
ta´ juuh¯ kyaah´ rey Herode, mah' hñii´ bih'
llay' juu' kyaah´ Herode.

21 He¯ja¯ ga¯tøø' rey he´ jmii´ he¯ ya¯nää´
dsa¯. Ma´ ga¯lloo' jmii´ ja¯, ga¯lla¯nää' dsa¯
he´ hi¯ ga¯këh¯ rey hmiih¯ he¯ këyh¯ ma´
llay' ta´ mah' na´gyay¯ në´ta´ kiyh', ga¯kway´
juu'.

22 Ma´ ga¯nuu´ dsa¯ he´ juu' kiyh' ja¯,
ga¯tooyh' cha¯miih¯ miih', ga¯jäyh´:

—Ja¯ he´ dsa¯ñuuh¯ na¯ hlëëh¯, Dio ba´ na¯
hlëëh¯.

23 Läʼchah´ ja¯, ja' jaa¯ ángel kyaa' Dio,
ga¯jmeey´ dsoo´ kih' rey Herode, kih' he¯ sa¯
ga¯jmeey´ juuh¯ kih' Dio. He¯ja¯ ga¯kaay'
jah´ läʼjiih' ga¯juuy'.

24 Pero ga¯nää' ba´ øøh' jne´ kway¯ juu'
kih' Dsa¯øøh' jnän` hi¯ cha¯ga´miih¯ ngoo'
dsa¯läʼjwëë´ hi¯ heeh¯ juu' ja¯.

25 Ma´ ga¯hñaa¯ ta´ he¯ na¯hñaa´ Bern-
abé kyaah´ Saulo, ga¯hwëëy¯ Jerusalén,
ga¯lla¯nääy` ka¯läh´ Antioquía jääy¯ Jwaa¯
hi¯ tëëyh¯ Marcos.

13

*Ga¯hñaay' Bernabé kyaah´ Saulo mah'
dsa¯nääy' dsa¯kway¯ juʼhmëë´*

1 Jee´ kih' øøh' jne´ hi¯ ma´ täähʼ Antioquía
ja¯, ma´ täähʼ hi¯ ma´ ngëë¯ juu' kih' Dio
hi¯ ma´ täähʼ ta¯jwoh'. Hi¯ he´ Bernabé, hi¯
Simón hi¯ ma´ tëëyh¯ Läh¯, Lucio hi¯ ma´
chaa¯ Cirene, Manaén hi¯ ga¯kwaa' kwee¯
kyaah´ Herode hi¯ ma´ laa' lleʼmoh´ hwa'
Galilea, hi¯ Saulo ka¯läh´.

2 Ta´ko¯jiih' ma´ täähʼ øøh' jne´ he´ sa¯
kuh¯hiyh¯, hnaayh¯ Dio läʼkaa¯ tuh¯dsëy',
ga¯hlëëh´ Jmi¯lle´ Na¯jngii ' kyaayh´,
ga¯siiyh¯:

—Hñaa` Bernabé kyaah´ Saulo mah'
jmeey' ta´ he¯ kwëëh¯ jnih´.

3 Ma¯ngëë´ ma¯ngiiy´ kih' Dio sa¯ ga¯kuh¯
ga¯hiyh', ja¯ga´ ga¯kyey¯ gooy¯ në´ kih' Bern-
abé kyaah´ Saulo. Hi¯ ma¯dsaa' he¯ ja¯,
ga¯hiyh' juu' kyaah´ dsa¯kyaayh´.

Ngoo' Bernabé kyaah´ Saulo ta¯ Chipre

4 Ngoo' Bernabé kyaah´ Saulo ta¯ hwa'
Seleucia läʼhih¯ kih' Jmi¯lle´ Na¯jngii'. Ma´
ga¯lla¯nääy' Seleucia, ga¯taayh` nehʼ barco,
ga¯nääy' ta¯ hwa' he¯ cheeʼ Chipre.

5 Ma´ ga¯tëëy´ jwii¯ Salamina, ga¯taayh`
nehʼ gwah¯ kih' judiu he¯ tøø´ jee´ jwii¯ ja¯,
mah' ga¯kway´ juu' kih' Dio. Hi¯ ma´ jääy¯
Jwaa¯ hi¯ ma´ kwa¯ be´ kiyh'.

6 Ga¯ngëëy´ läʼ ga¯dsa' hwa' Chipre he¯ hä´
jee´ jmi¯ñeeh¯, läʼjiih' ga¯lla¯nääy' jee´ jwii¯
Pafo. Jee´ ja¯ ga¯jeey' jaa¯ judiu hi¯ tëë¯
ji¯nah´, hi¯ ma´ cheeʼ Barjesús. Ma´ jmääy¯
hñiiy´ läʼkoh´ jaa¯ hi¯ ngëë¯ juu' kih' Dio.

7 Dsa¯ tëë¯ he´ ma´ jwayh´ kyaah´ lleʼmoh´
hi¯ ma´ cheeʼ Sergio Paulo, hi¯ kyuuh¯
cha¯miih¯. He¯ja¯ lleʼmoh´ he´ ga¯jmeey´
mada´ he¯ na´kyaay´ Bernabé kyaah´ Saulo,
kih' he¯ ga¯läʼhyoh¯ dsëy' nuuy' juu' kih'
Dio.

8 Pero dsa¯ tëë¯ he´, hi¯ tëëyh¯ Elima
kyaah´ juu' griego, hi¯ he´ na¯, ma´ ha¯ kih'
Bernabé kyaah´ Saulo. Jëëh´, sa¯ ma´ hnøøy'
he¯ ma´ heeh¯ lleʼmoh´ he´ juu' kih' Dio.

9 He¯ja¯ ga¯hlëëh´ Saulo, he´ ba´ hi¯ cheeʼ
Paa´. Ga¯hlëëyh´ kyaah´ cha¯miih¯ be´ kih'
Jmi¯lle´ Na¯jngii' hi¯ ga¯jëëy' koo¯ hweh¯ në´
dsa¯ tëë¯ he´.

10 Mah' ga¯jäyh´:

—He¯ ba´ che¯ ta¯juuh' hne¯, Peer¯
hlëëh' hne¯, jooʼ hi¯sa¯llu'. ¿He¯la' hnooh¯
lla¯dsëëh` kih' läʼjë¯ he¯ llu'? ¿Lih´ ba´ llaa¯
he¯ hah¯ kih' jwë´ llu' kih' Dsa¯øøh' jnän`?

11 Na' heeh' Dio hne¯ wii´. Jä' tuu´ mi´nëh´.
Mo¯so¯ jëëh' jmëë' hyoo¯ miih¯ jmii´ —ga¯jäh´
Paa´.

Läʼchah´ ja¯ ga¯løø¯ mi'nëy´ mah' ga¯jäy´
tuu´. Läʼku´ läʼjii' kiyh' ma´ hnaayh¯ jaa¯ hi¯
ma´ jääy', kih' he¯ mo¯so¯ ga¯läʼjnä´ mi'nëy´.

12 Ma´ ga¯jëë' lleʼmoh´ he´ he¯ ga¯la' läʼja¯,
ga¯heeyh¯ kih' Jesús. Peer¯ ga¯läʼdsaa¯ dsëy'
ma´ ga¯nuuy´ juu' kih' Jesús.

*Ñee´ Paa´ kyaah´ Bernabé Antioquía he¯
na¯heeʼ hwa' Pisidia*

13 Ja¯ga´ ya¯hëë' Paa´ jwii¯ Pafo ja¯ kyaayh´
dsa¯kyaayh´, ga¯nääy' ta¯ Perge, jwii¯
he¯ na¯heeʼ Panfilia. Pero Jwaa¯ ga¯beeʼ
dsa¯kyaayh´ mah' ngaayh' ta¯ Jerusalén.

14 Ga¯ngëë´ Paa´ kyaah´ Bernabé jwii¯
Perge, ga¯lla¯nääy' ta¯ jyoh´ Antioquía he¯
nøø´ hwa' Pisidia. Ma´ ga¯tëʼ jmii´ he¯ teeh¯
dsa¯ dsë', ngoo' Paa´ kyaah´ Bernabé gwah¯
kih' dsa¯ judiu mah' ga¯taayh` jee´ ja¯.

15 Ma¯ngëë´ ma¯hë´ jaa¯ dsa¯ miih¯ he¯
na¯sii¯ në´ ley kih' Moisé hi¯ ga¯hëy´ miih¯
he¯ ga¯sii´ hi¯ ga¯ngëë' juu' kih' Dio, ja¯ga´
ga¯jäh´ dsa¯kaah´ hi¯ ma´ hä´ goo¯ gwah¯ ja¯:

—Cherʼmah' cha¯ miih¯ he¯ jwah' hnäh´
dsa¯ñuuh¯ øøhn', hlëëh´ jnäähʼ miih¯ he¯
jmee' llu' kyaa' jnäähʼ —ga¯jäyh´.

16 He¯ja¯ ga¯noo¯ Paa´, ga¯jmeey´ lii¯
kyaah´ gooy¯ mah' wa´ dsa¯taayh` tii´.
Ga¯jäyh´:

—Nuu̱˜ da´ hnäh´ dsa˜ Israel hi˜ lä˜jëë̱˜ ga´
hnäh´ hi̱˜ ga̱h˜ Dio.
17 Dio kyaa̱4 jnääh1 dsa˜ Israel, ga˜llee̱h˜
dsa˜ ma˜gyuh˜ kyaa̱4 jnääh 1 mah4 lee̱y´
dsa˜ kyaay1 hi˜ ngoo4 ba´ mi˜jääy1 lä˜jiih
ga˜të´ koo̱˜ jwii˜ juuh˜ lä˜ ma´ tääyh´ hwa1
Egipto ma˜ke˜ laay4 dsa˜ jñah´ kih1 hwa4
ja˜. Ma˜ngëë´ he˜ ja˜, kyaah´ cha˜miih˜
be´ ga˜hwëë̱4 Dio dsa˜ he´ hwa4 ja˜, mah4
ga˜lla˜nääy`hwa1 kiyh4.
18 Ta´ko˜jiih1 ga˜taah` dsa˜ he´ to4loo4
ji˜ñe˜ jee´ la1 hwa4 kii̱˜, ga˜lä˜be´ dsë4 Dio
kyaayh´ kih1 lä˜jë˜ he˜ hliih1 he˜ ma´ jmeey˜.
19 Ma˜ngëë´ he˜ ja˜, ga˜hee̱4 Dio gyii1 nää4
dsa˜ hi̱˜ ma´ tääh´ hwa1 he˜ chee̱˜ Canaán.
Hwa4 kih1 dsa˜ he´ ga˜jmee´ Dio hee̱˜ dsa˜
ma˜gyuh˜ kyaa̱4 jnääh1.
20 'Ma´ ga˜lla˜nääy` hwa1 Canaán ja˜,
ga˜hñaa̱4 Dio hi̱˜ ga˜ka̱4 në´ kih1 dsa˜ he´,
lä˜jiih1 ga˜lloo1 jmii´ ga˜hñaay4 Samuel hi̱˜
ga˜ngëë1 juu1 kiyh4. Lä˜ja˜ ga˜jmee´ Dio
kyaayh´ lä˜jiih1 ga˜të´ kyee̱´ hña˜loo´ na˜dsë˜
to˜lo˜gya´ ji˜ñe˜.
21 Jii˜ kih4 Samuel, dsa˜ Israel ga˜ngëëy4
jaa̱˜ hi̱˜ lee̱´ rey kyaay4. He˜ja˜ ga˜hñaa̱4 Dio
Saúl, hi̱˜ ga˜laa̱4 rey to4loo4 ji˜ñe˜. Jmii˜ Saúl
he´ ma´ chee̱˜ Cis, hi̱˜ ma´ laa̱ 1 sa´ju˜ kih4
Benjamín.
22 Ma˜ngëë´ he˜ ja˜, Dio ga˜llee̱˜ Saúl
mah4 ga˜llaay4 David hi̱˜ ga˜koo̱ 1 në´ kiyh1.
Ga˜jmee´ Dio ju1dsoo´ kih4 David, ga˜jäyh´:
"Ma˜jëën˜ David joo̱´ Isaí. Kih4 hi̱˜ he´ ba´
ma˜tih4 dsën˜, jëëh´ hi̱˜ he´ jmee4 lä˜jë˜ he˜
hnoon4."
23 Hi˜ jee´ kih1 jaa̱˜ jee´ lä˜jëë̱˜ sa´ju˜ kih4
David he´, ga˜lä˜chaa̱˜ Jesús, hi̱˜ ga˜chee̱4 Dio
mah4 lääy4 dsa˜ Israel lä˜koo̱˜ ga˜jäyh´ jää4.
24 Jää4 ja˜ga´ jä˜ Jesús, ma´ kwa˜ Jwaa̱˜
juu1 kih4 lä˜jëë̱˜ dsa˜ Israel. Ga˜hlëëyh4 dsa˜
mah4 dsa˜jee̱eyh˜ kyaah´ Dio hi˜ he˜ saay˜
jmii˜.
25 Hi˜ lä˜koh´ ma´ jëë˜ Jwaa̱˜ ngoo4
dsa˜hñaa˜ ta´ kiyh1, ga˜jäyh´: "¿Hii˜ jnä´ laah´
hnäh´? Ja˜ he´ jnä´ hi̱˜ nøø´ juu1 jä˜ lä˜koo̱˜
jmeeh˜ hnäh´ huu´dsë˜. Hi̱˜ jä˜ këë̱˜ kin˜, sa˜
të´dsëën4 chiihn´ mah4 llen`loo˜ he˜ hä´ tiiy´",
ga˜jäh´ Jwaa̱˜.
26 Ngoo4 ba´ Paa´ hlëëh˜, ma´ jäyh´:
—Hnäh´ dsa˜goon˜ hi̱˜ laa̱4 sa´ju˜ kih4
Abraham, kyaah´ lä˜jëë̱˜ ga´ hnäh´ hi̱˜ ga̱h˜
Dio, jnä`jne´ ba´ ga˜chee̱4 Dio juu1 la˜ mah4
lää´ jne´.
27 Pero dsa˜ hi̱˜ ma´ tääh´ Jerusalén,
kyaah´ dsa˜ta´ kyaay1 sa˜ ga˜lä˜kyuuy˜ Jesús.
Ni˜ kih1 hi̱˜ ga˜ngëë4 juu1 kih4 Dio llo´joo4
sa˜ ga˜lä˜ngëëy´, ma˜ke˜ ma´ hë˜ dsa˜ he´
juu1 ja˜ lä˜jë˜ jmii´ he˜ tee̱h˜ dsa˜ dsë4. Heh4
lä˜koh´ ma´ jäyh´ he˜ jmee˜ bii4 juu´ Jesús,
ga˜lä˜te4 lä˜jë˜ juu1 he˜ ma´ hëy˜ ja˜.
28 Pero sa˜ ga˜jnøøyh4 he˜ kyaah´ ma´
bääyh˜ Jesús mah4 lä˜jwë´ ja˜ ma´ jngiiyh1
kih4, he˜ja˜ ga˜ngiiy´ kih4 Pilato mah4 wa´
jmeey´ hih˜ he˜ juuy´.
29 Ma´ ga˜lä˜te4 lä˜jë˜ go˜te1 lä˜koo̱˜
na˜sii˜ kiyh4 jää4, ja˜ga´ ga˜jñaa̱4 dsih´ dsoh´
hma˜cru˜ mah4 na´haay´.
30 Pero Dio ga˜mi˜jiiyh` jee´ kih1 hi̱˜
na˜juu´.
31 Hi˜ cha˜miih˜ jiih˜ ga˜lä˜jnääy´ jee´ kih1
hi̱˜ na´nää4 kyaayh´ Jerusalén, lä˜ ma´ tääyh´
Galilea. Hi̱˜ he´ na˜ hi̱˜ jmee˜ ju1dsoo´ kih4
lä˜jëë̱˜ dsa˜ jmii´ na1.
32 'Ja˜ba´ lä˜ja˜ kwa˜ jnääh1 ju1hmëë´ la˜,
ja˜ba´ juu1 he˜ ga˜bääh˜ Dio hñii´ kyaah´
dsa˜ ma˜gyuh˜ kyaa̱4 jnääh1.
33 He˜ ga˜mi˜jiiyh` Jesús, ga˜mi˜te4 Dio juu1
kih4 jee´ kyaa̱ 1 jnääh4, hi̱˜ laa̱4 sa´ju˜ kih4
Abraham. Lä˜ja˜ ga˜lä˜te4 lä˜koo̱˜ na˜sii˜
salmo hwëh´ to4: "Hne˜ laah4 gyuu̱˜ kyaan˜,
na4 ma˜laan4 Tää` kyaah1", ga˜jäh´ Dio.
34 Kyaah´ he˜ ga˜mi˜jiiyh` Jesús jee´ kih1 hi̱˜
ma˜na˜juu´ mah4 mo˜so˜ juu´ gyih4 jih´koh´,
lä˜ja˜ ga˜lä˜te1 juu1 he˜ ma˜na˜sii˜ lä˜la˜:
"Mi´te` ba´ jnä´ lä˜jë˜ he˜ ga˜jwiin4 David",
ga˜jäh´ Dio.
35 Hi˜ ja˜ba´ lä˜ja˜ lle` ka˜läh´ në´ salmo:
"Sa˜ kwah1 jwë4 jyah˜ jmi˜ngo1 kih1 hi̱˜
na˜jngëë1 kyaah4", ga˜jäh´ David.
36 'Ga˜mi˜te4 ba´ David lä˜koh´ ga˜lä˜hyoh˜
dsë4 Dio lä˜ ma´ kyey˜ në´ kih1 dsa˜ kyaay4.
Hi˜ ma´ ga˜juuy4 na´haa´ dsih´ koo´ jee´
na˜haa 1 dsa˜ ma˜gyuh˜ kyaay4. Hi˜
ga˜jngaah˜ ba´ jmi˜ngo4 kiyh4.
37 Pero hih1 hi̱˜ ga˜lä˜jiih` he´, sa˜
ga˜jngaah˜ jmi˜ngo4 kiyh4.
38 'He˜ja˜ hnøø4 lä˜ngëëh´ hnäh´ øøhn4,
ta˜la˜ kih4 Jesús hi̱˜ hlëëhn´ kih1 la˜ dsa˜che`
dso´kye˜ jnän`.
39 Lä˜jëë̱˜ hi̱˜ dsoo´ dsë4 kih4 Jesús, hi̱˜
he´ ba´ hwëë̱˜ lluu4, lääy´ kih1 lä˜jë˜ he˜ ma´
hlääyh˜ cha´në´ ley kih4 Moisé. Jëëh´ sa˜
hwëë̱˜ jne´ llu4 cha´në´ Dio kyaah´ he˜ høø´
jne´ ley ja˜.
40 Leeh˜ hnäh´, mah4 sa˜ jä˜ në´ kyah1 hnäh´
lä˜koo̱˜ ga˜jäh´ hi̱˜ ga˜ngëë4 juu1 kih4 Dio:
41 Jëë`da´ hnäh´, dsa˜ hi̱˜ mi˜kwah4 juu1 kin˜,
wa´ lä˜dsaa̱˜ hoh´ hnäh´, wa´ hee̱h´
hnäh´ go˜te˜.
Jëëh´ jee´ kyah1 hnäh´ jmeen`koo̱˜ he˜ jmee4
dsaa̱˜ hoh´ hnäh´.
Ni˜ lä˜ja˜ sa˜ jmeeh1 hnäh´ dsoo´ ma˜ke˜ hi̱˜
ga´ ga˜jmeeh4 juu1 kyah4 hnäh´, ga˜jäh´
Dio.
42 Lä˜ ma´ ya˜hëë̱4 Paa´ kyaah´ Bernabé
neh˜ gwah˜ kih1 dsa˜ judiu, ga˜chuu´ dsa˜
hi̱˜ sa˜ laa̱4 judiu kyaayh´:
—Ja˜ ya˜nääh´ hnäh´ ka˜läh´ jyoh´ jmii´
he˜ tee̱h˜ dsa˜ dsë4 mah4 kwah1 hnäh´
ka˜läh´ juu1 na˜ kyaa̱4 jnääh1.
43 Ma´ ga˜hwëëy˜ neh˜ gwah˜ ja˜, jwëë´
dsa˜ judiu hi˜ lä˜kyee̱˜ hi̱˜ sa˜ laa̱4 judiu hi̱˜
ma´ hnaah˜ Dio, ga˜jmeey´ ko˜jøh´ kyaah´
Paa´ kyaah´ Bernabé. He˜ja˜ ngoo4 ba´ Paa´

hlëëyh˜ mah¹ wa´ lla˜nää´ bih¹ ta˜ cha´në´
kyaah´ he˜ mi˜jää¹ Dio.
44 Ma´ ga˜të´ jmii´ he˜ teeh˜ dsa˜ dsë¹,
miih˜ ga´ sa˜ ga˜dsaa¹ läˆjëë˜ dsa˜ chaa˜ jee´
jwii˜ ja˜, na´näây ¹ na´nuuy´ ha˜ lä˜ la¹ juu¹
kih¹ Dio.
45 Pero ma´ ga˜jëë¹ dsa˜ judiu, he˜ ga˜kuh¹
jwëë´ dsa˜, he˜ja˜ ga˜läˆllee´ jwërte,
ga˜lööy¹ lla˜dsëëy` kih¹ juu¹ he˜ ma´ kwa˜
Paa´ hi˜ ma´ hlëëyh˜ wii´ kiyh¹.
46 Pero Paa´ kyaah´ Bernabé sa˜
ga˜läˆgoyh˜ ga˜hlëëyh¹ dsa˜ he´, ga˜jäyh´:
—Kyah¹ hnäh´ to˜në´ dsa˜goon˜ jmee˜ bii¹
he˜ nuuh˜ hnäh´ juu¹ kih¹ Dio he˜ ma˜kwa´
jnääh¹ la˜. Pero he˜ beh´ hnäh´ juu¹ la˜,
mi˜jnääh ¹ hnäh´ hñaah¹ sa˜ hnooh˜ hnäh´
ha˜ lä˜ jee´ jmee¹ chaa˜ hnäh´ tää´. Na¹ na˜
hwëë˜ jnääh¹ jee´ kyah¹ hnäh´ mah¹ dsa´kwa´
jnääh¹ juu¹ kih¹ dsa˜ hi˜ sa˜ laa¹ judiu ba´.
47 Jëëh´ Dio ga˜jmee´ mada˜ läˆla˜ kyaa¹
jnääh¹, ga˜jäyh´:
Ma˜hñaan˜ hne˜, laah¹ wa´je˜ kih¹ dsa˜ hi˜
sa˜ laa¹ judiu,
mah¹ hne˜ ba´ kah¹ juu¹ ha˜ läˆ lää´ dsa˜
läˆkaa˜ läˆjuh¹ jmi˜ gyuu˜.
48 Ma´ ga˜nuu´ dsa˜ hi˜ sa˜ laa¹ judiu
juu¹ kih¹ Dsa˜jøøh¹ jnän`, ga˜jmeey´ juuh˜
kih¹ juu¹ ja˜ hi˜ ga˜läˆchaay˜ llu¹. Ga˜heeh˜
läˆjëë˜ hi˜ laa¹ kwaat˜ tëëh¹ jee´ ka˜ Dio.
49 Läˆ ga˜dsa¹ hwa¹ ja˜ ga˜lloo¹ juu¹ kih¹
Dsa˜jøøh¹ jnän`.
50 Pero ko˜llaa´ judiu ga˜taayh˜ juu¹
dsa˜më´ hi˜ ma´ hnaah˜ Dio, läˆkye˜
dsa˜më´ hi˜ kaah´ kih¹ jee´ jwii˜ ja˜. Hi˜
läˆja˜ ga˜taayh˜ juu¹ hi˜ laa¹ ta´. Ga˜tooyh˜
je˜ dsë¹ dsa˜kaah´ he´ mah¹ läˆllee´ kyaah´
Paa´ kyaah´ Bernabé mah¹ hëëy¹ kiyh¹ ta˜ jee´
uu´ ga´ kih¹ hwa¹ ja˜.
51 Kyaah´ ya˜hëë¹ Paa´ ngaah¹ kyaah´ Bern-
abé ga˜hlay¹ hløø˜ he˜ ma´ na˜beh˜ tiiy´ he˜
jmeey˜ lii˜ kih¹ dsa˜ he´, he˜ läˆ ma˜kyaayh´
ja˜ba´ dso´kye˜ kiyh¹. Hi˜ ga˜hwëëy˜ jee´ ja˜,
mah¹ ga˜nääy¹ ta˜ jwii˜ Iconio.
52 Läˆjëë˜ hi˜ ga˜heeh˜ juu¹ kih¹ Dio
cha˜miih˜ ma´ jëë˜ dsëy¹, hi˜ ma´ kyey˜
cha˜miih˜ be´ kih¹ Jmi˜lle´ Na˜jngii¹.

14

Ngoo¹ Paa´ kyaah´ Bernabé ta˜ jwii˜ Iconio

1 Läˆ ma´ gya¹ Paa´ kyaah´ Bernabé jwii˜
Iconio ja˜, ma´ dsa˜taayh` ko˜jøh´ läˆuuy´
nehˆ gwahˆ mäh˜ kih¹ dsa˜ judiu. Ha˜
kohˆ´ saˆ llu¹ juu¹ he˜ gaˆkway´, he˜jaˆ jwëëˆ´
hi˜ laa¹ judiu hi˜ läˆkye˜ hi˜ sa˜ laa¹ judiu
ga˜heeh˜.
2 Pero ko˜llaa´ judiu hi˜ sa˜ ga˜heeh˜,
ga˜tooyh˜ je˜ dsë¹ dsa˜ hi˜ sa˜ laa¹ judiu
mah¹ ga˜läˆhneey˜ kyaah´ øøh¹ jne´ hi˜
ga˜heeh˜ kih¹ Dio.
3 He˜ja˜ ga˜jä´ Paa´ kyaah´ Bernabé
cha˜miih˜ jmii´ jee´ ja˜. Ni˜ miih˜ sa˜ ma´
goyh˜ ma´ kway˜ juu¹ kih¹ Dio hi˜ ma´ kyey˜
cha˜miih˜ o˜jøh˜ dsë˜ kih¹ Dsa˜jøøh¹ jnän`.
Hi˜ ga˜jmeey´ cha˜miih˜ he˜ juh˜gaa˜.
Läˆja˜ ga˜jmee´ Dio ju¹dsoo´ kih¹ juu¹ he˜
ma´ kway˜.
4 Pero dsa˜ hi˜ ma´ chaa˜ jee´ jwii˜ ja˜,
ga˜laa¹ to¹ nää¹. Ko˜llaa´ ga˜taah` jwoo¹
kih¹ judiu, hi˜ ko˜llaa´ ga˜taah` jwoo¹ kih¹
apóstole.
5 Ga˜taah` dsa˜ judiu juu¹ kwee˜ kyaah´
dsa˜ hi˜ sa˜ laa¹ judiu, ko˜jøh´ kyaah´ dsa˜ta´
kyaay¹ mah¹ kway¹ kih¹ apóstole he´ hi˜ tey¹
kuu´ kiyh¹.
6 Pero ma´ ga˜läˆñe˜ Paa´ kyaah´ Bern-
abé he˜ hnøø¹ dsa˜ ma´ jmee¹ kiyh¹ läˆja˜,
läˆchaah´ ja˜ ga˜hwëëy˜ ga˜nääy¹ ta˜ Listra
hi˜ Derbe, jwii˜ he˜ hla˜ hwa¹ Licaonia. Hi˜
na´nää¹ gyih¹ jyoh´ jwii˜ he˜ hla˜ läˆkaa˜ jee´
jäh˜ ja˜,
7 mah¹ na´kway˜ ju¹hmëë´ kih¹ Jesús
läˆkaa˜ ja˜.

Ga˜te¹ dsa˜ kuu´ kih¹ Paa´ jee´ jwii˜ Listra

8 Listra ja˜ ma´ gya¹ jaa˜ dsa˜jluuh´ hi˜
jluuh´ ga˜läˆchaa˜, jiih´koh´ saˆ ma´ ngëy˜.
9 Dsa˜ he´ ma´ gya¹ nuu˜ läˆjë˜ he˜
ma´ hlëëh˜ Paa´. Ma´ ga˜jëë¹ Paa´ mi´nëy´
ga˜läˆliiyh˜ kih¹ dsa˜ he´, he˜ ma˜dsoo´ dsëy¹
hlääy´.
10 He˜ja˜ ga˜hlëëh´ Paa´ ki˜gaa˜ ga˜siiyh˜:
—Noo˜ da´, chih´ tiih´ na˜ ko˜dsoo´.
Läˆchaah´ ja˜ koo˜ ba´ ga˜hliiy´ ta˜ gyuuh¹
hi˜ ga˜løøy¹ ngëy˜.
11 Ma´ ga˜jëë¹ dsa˜ hi˜ ma´ tääh´ jee´ ja˜ he˜
ga˜jmee´ Paa´ läˆja˜, ga˜løøy¹ hlëëyh˜ koo˜
ki˜gaa˜ kyaah´ juu¹ kiyh¹, ma´ jäyh´:
—Läˆ laa¹ dsa˜ñuuh˜ laa¹ uu¹ dio hi˜
ma˜jñaa¹ jee´ jnän`la˜.
12 Ga˜miˆcheee˜ Bernabé Júpiter hi˜ Paa´
ga˜miˆcheee˜ Mercurio kih¹ he˜ ma´ kwa˜
Paa´ juu¹.
13 Chuuh´ jwii˜ ja˜ ma´ chih¹ gwah˜ kih¹
dio Júpiter. Jee´ ja˜ ga˜lloo¹ jmi˜dsa˜ hi˜
ma´ jmee˜ ta´ neh˜ gwah˜ ja˜, ma´ jääy˜
kya´ dso¹ hi˜ ma´ kyey˜ he˜ na˜liii kyaah´
le¹. Ma´ hnøøy ¹ ma´ jngëëyh ¹ kya´ he´ mah¹
ko˜jøh´ kyaah´ dsa˜gooy¹ ma´ jmeey¹ juuh˜
kih¹ apóstole he´.
14 Läˆ ma´ ga˜nuu´ Bernabé kyaah´ Paa´
he˜ ja˜, ga˜giiy¹ hmiih˜ kiyh¹, mah¹ ga˜taayh`
jee´ kih¹ dsa˜ he´ ma´ hlëëyh˜ ki˜gaa˜,
15 ma´ jäyh´:
—Hnäh´ dsa˜ñuuh˜ ¿he˜la¹ jmeeh˜ hnäh´
läˆna˜? ¿Ja¹ dsa˜ jmi˜ gyuu˜ ba´ jnääh¹ läˆkoh´
laah¹ hnäh´? Ma˜ya˜nøø¹ jnääh¹ mah¹ kwa´
jnääh¹ ju¹hmëë´ kih¹ Jesús. Tu¹ hnäh´ he˜ na˜,
taˆ jmee˜ hnäh´ he˜ saˆ jmää¹ ta´. Jeeh`hnäh´
hñaah¹ kih¹ Dio jiih˜ ba´, hi˜ ga˜jmee´ gyuuh¹
hwa¹, hi˜ ga˜jmee´ jmi˜ñeeh˜ hi˜ ga˜jmeey´
läˆjëˆ he˜ ga´ cha˜ në´ kih¹.

16 Jäą̈ma´ tą̈ą̈h´ dsa¯ jmee¯ lä¯ hyoh¯ dsë
hi¯ sa¯ cha¯ he¯ ma´ jmee¯ Dio kiyh ni¯
miih¯.
17 Pero ją¯ he¯ ga¯hmääyh¯ go¯te˜. Ma¯ra¯
he¯ ga¯mi¯jnääy¯ ha¯ lä¯ lą̱ąy hñiiy´ kyą̱ąh´
lä¯jë¯ he¯ llu he¯ jmeey¯. Chę̱ey¯ jma, hi¯
jmeey¯ kwa¯ lä¯jë¯ he¯ jngëë¯ dsa¯ mah
lä¯cha¯ cha¯miih¯ he¯ kih´hi̱h´ jne´ hi¯ lä¯ją̱¯
jmeey¯ jëę̱¯ dsë¯ jne´.
18 Ma¯ke¯ ga¯hlëëh´ apóstole he´ lä¯ją̱¯,
he¯lii ba´ ga¯liyh ga¯jney´ jwë kih dsa¯ he´
he¯ ma´ jngëëyh kya´ mah ma´ jmeey juuh¯
kih apóstole.
19 Ma¯ngëë´ he¯ ją̱¯, ga¯llanää judiu hi̱¯
chą̱ą̱¯ Antioquía, lä¯kyę̱¯ hi̱¯ chą̱ą̱¯ Iconio.
Ga¯tą̱ąyh¯ juu dsa¯ hi̱¯ ma´ chą̱ą̱¯ Listra.
He¯ją̱¯ ga¯tey kuu´ kih Paa´. Ma¯ngëë´ he¯
ją̱¯, ga¯sę̱ëyh¯ Paa´ lä¯ ga¯të´ chuuh´ jwii¯,
jëëh´ ma´ jmeey¯ huu´dsë¯ ma¯juuy¯ ba´.
20 Lä¯jëę̱¯ øøh jne´ ga¯tą̱ąyh lä¯ku´ lä¯jii
kih Paa´. Ko¯hwëë´ ga´ ją̱¯ ma´ ga¯noo¯ Paa´
jee´ ma´ kyą̱ąy ją̱¯ hi¯ koo¯ ka¯läh´ ga¯hey
ta¯ jee´ jwii¯ ją̱¯. Ma´ ga¯jnä jyoh´ jmii¯,
ngooy kyą̱ąh´ Bernabé ta¯ Derbe.
21 Ma´ ga¯llanääy jwii¯ Derbe, ga¯kway´
juhmëë´. Hi¯ jwę̱ę̱´ dsa¯ ga¯hę̱ęh¯ juu kih
Jesús. Ją̱¯ga´ ga¯nääy` ka¯läh´ ta¯ Listra, ta¯
Iconio, hi¯ ta¯ Antioquía.
22 Lä¯koo¯ lä¯koo¯ jwii¯ ją̱¯, ga¯kway´
cha¯ga´miih¯ be´ kih øøh jne´. Ga¯hlę̱ëh
gyih mah sa¯ tuy juu he¯ ma¯dsoo´ dsëy,
ma´ jäyh´:
—Jmee¯ bii jëë´ jne´ cha¯miih¯ wii´, ją̱¯ga´
hę̱h jne´ jee´ jmee¯ Dio hih¯.
23 Lä¯koo¯ lä¯koo¯ jwii¯ jee´ ma´ tą̈ą̈h´
hi̱¯ ma¯hę̱ęh¯ juu kih Dio, ga¯hñą̱ąy
dsa¯gyuuh´ hi̱¯ ką̱ në´ kih dsa¯kyą̱ąyh´.
Ma¯ngëë´ he¯ ją̱¯, ga¯tą̱ąyh ngiiy¯ kih
Dio ta´ko¯jiih sa¯ kuh¯hi̱yh˜. Lä¯ją̱¯
ga¯tą̱ąyh¯ goo¯ Dsa¯jøøh jnän` dsa¯gyuuh´
hi̱¯ na¯hñą̱ą̱´ kyą̱ąy.

Ga¯llą̱ąh Paa´ ka¯läh´ kyą̱ąh´ Bernabé jee´ jwii¯ Antioquía he¯ na¯hę̱¯ hwa Siria

24 Ma´ ga¯hwëëy¯ jee´ ją̱¯, ga¯ngëë´ bih
ko¯dsoo´ hwa Pisidia ga¯nääy` ta¯ Perge,
jwii¯ he¯ nøø´ hwa Panfilia.
25 Ma¯ngëë´ ma¯kway´ juu kih dsa¯ hi̱¯
ma´ chą̱ą̱¯ Perge, ga¯nääy ta¯ jwii¯ Atalia.
26 Jee´ ją̱¯ ga¯tą̱ąyh` neh¯ barco, ga¯nääy`
ka¯läh´ ta¯ Antioquía, ją̱¯ba´ jwii¯ jee´
ga¯tą̱ąh¯ dsih´ goo¯ Dio ma´ ga¯mi¯jąą̱ąy
kyą̱ąh´ ta´ kiyh he¯ na ga´ ma¯hñaa¯.
27 Ma´ ga¯llanääy` Antioquía ją̱¯, ga¯tëëyh
lä¯jëę̱¯ øøyh¯ hi̱¯ ma´ chą̱ą̱¯ jee´ ją̱¯. Mah
ga¯jmeeyh juu ha¯ lä¯ la he¯ juh¯gą̱ą̱¯ he¯
ga¯jmee´ Dio lä¯ką̱ą̱¯ jee´ na´nääy hi¯ ha¯ lä¯
ga¯kwa´ Dio jwë he¯ ga¯lädsoo´ dsë hi̱¯ sa¯
lą̱ą̱ judiu.
28 Jee´ ją̱¯ ga¯jä´ Paa´ kyą̱ąh´ Bernabé
cha¯miih¯ jmii´ kyą̱ąh´ øøh jne´.

15

Ga¯tą̱ąh` apóstole juu kwee¯ ha¯ lä¯ siiyh¯ øøh jne´ hi̱¯ sa¯ lą̱ą̱ judiu

1 Ko¯llą̱ą̱´ dsa¯ hi̱¯ ma´ chą̱ą̱¯ Judea
ga¯lla¯nääy jwii¯ Antioquía na´kway¯ juu
kih øøh jne´ hi̱¯ ma´ tą̈ą̈h´ jee´ ją̱¯, ma´ jäyh´:
—Cher´mah sa¯ ga¯wi̱h´ jmi¯ngo kyah
hnäh´ lä¯koo¯ nøø´ kih Moisé, sa¯ lą̱ą̱h´
hnäh´.
2 Peer¯ ga¯ti¯ ga¯choo´ Paa´ juu kyą̱ąh´
dsa¯ he´ hi¯ lä¯ją̱¯ ma´ jmee¯ Bernabé
ka¯läh´. Ha¯ ko̱h´ juu sa¯ ga¯ti¯ ga¯chooy´.
He¯ją̱¯ øøh jne´ hi̱¯ ma´ tą̈ą̈h´ Antioquía,
ga¯hñą̱ąy Paa´ kyą̱ąh´ Bernabé kyą̱ąh´ jñah´
ga´ øøh jne´. Ga¯chę̱ey ta¯ Jerusalén mah
mi¯eey¯ juu ją̱¯ kyą̱ąh´ apóstole hi¯ kyą̱ąh´
lä¯jëę̱¯ dsa¯gyuuh´.
3 Øøh jne´ hi̱¯ ma´ tą̈ą̈h´ Antioquía ga¯chę̱ę
dsih´ kyą̱ąh´ juu llu. Jee´ ga¯nääy ją̱¯,
ga¯ngëëy´ hwa Fenicia hi¯ ga¯ngëëy´ hwa
Samária. Lä¯jë¯ jwii¯ jee´ ga¯ngëëy´ ją̱¯,
ga¯jmeeyh juu ha¯ lä¯ ga¯la he¯ ga¯jęę̱h¯
dsa¯ hi̱¯ sa¯ lą̱ą̱ judiu kyą̱ąh´ Dio. Peer¯
ga¯tih dsë lä¯jëę̱¯ øøh jne´ ma´ ga¯nuuy´ juu
ją̱¯.
4 Ma´ ga¯lloo Paa´ kyą̱ąh´ Bernabé ta¯
Jerusalén, øøh jne´ hi̱¯ tą̈ąh´ jee´ ją̱¯
ga¯hę̱ęh¯ bih llu. Hi¯ lä¯ją̱¯ ga¯jmee´
apóstole kyą̱ąh´ lä¯jëę̱¯ dsa¯gyuuh´ ka¯läh´.
Hi¯ ga¯jmeeh Paa´ kyą̱ąh´ Bernabé juu
lä¯jë¯ he¯ ga¯jmee´ Dio kyą̱ąyh´ lä¯ką̱ą̱¯ jee´
na´nääy.
5 Pero ko¯llą̱ą̱´ fariseo hi̱¯ ma¯hę̱ęh¯ juu
kih Dio ga¯nooy¯ mah ga¯jäyh´:
—Jmee¯ bii uuh¯ jmi¯ngo kih dsa¯ñuuh¯
hi̱¯ sa¯ lą̱ą̱ judiu hi¯ jmeen´ mada´ kiyh
mah høøy lä¯jë¯ nuuh¯ kih Moisé.
6 He¯ją̱¯ ga¯ku̱h kyą̱ąh´
dsa¯gyuuh´ mah mi¯eey¯ juu ją̱¯.
7 Ma¯lä¯hii` tą̈ą̈yh´ ti¯chooy¯ juu jee´
lä¯jëę̱y¯, ją̱¯ga´ ga¯noo¯ Pee´ mah ga¯jäyh´:
—Nuu¯ da´ hnäh´ dsa¯ñuuh¯ øøhn. Ñeh´
ba´ hnäh´, ją̱ą̱ ga¯llę̱ęh¯ Dio jnä´ jee´ kyah
hnäh´ mah kwan` juhmëë´ kih hi̱¯ sa¯ lą̱ą̱
judiu, mah lä¯dsoo´ dsëy kih Jesús.
8 Dio hi̱¯ kyuuh¯ ha¯ lä¯ la tuh¯dsë dsa¯,
ga¯mi¯jnääy¯ dsa¯ he´, ma¯ra¯ he¯ lą̱ąy
dsa¯ kyą̱ąy lä¯llu he¯ ga¯kwëëyh Jmi¯lle´
Na¯jngii, ją̱¯ba´ lä¯ko̱h´ ga¯hñah jne´.
9 Ją̱¯ba´ lä¯ko̱h´ ga¯jmee´ Dio jnä` jne´,
ją̱¯ba´ lä¯ją̱¯ ga¯jmeey´ kyą̱ąh´ dsa¯ he´
ka¯läh´. Jëëh´, kyą̱ąh´ he¯ ma¯lä¯dsoo´ dsëy
kih Jesús, lä¯ją̱¯ ba´ ma¯jąy´ na¯jngëëy.
10 ¿He¯la kąh¯ hnäh´ dsë Dio, he¯ jmeeh¯
hnäh´ bii kih øøh jne´ he¯ høøy ley he¯ sa¯
tą̈ąy¯ høøy, hi¯ ni¯ jne´ sa¯ tą̈ą̈¯ jne´ høøn´,
hi¯ ni¯ dsa¯ ma¯gyu̱h¯ jnän` sa¯ ga¯tą̈ąy¯ ma´
høøy?
11 Pero na ma¯ñe´ jne´, he¯ la´ ma¯lą̈ą̈
ba´ Jesús jne´, kwee¯ ba´ kyą̱ąh´ dsa¯ he´ —
ga¯jäh´ Pee´.

12 Ma´ ga˜løø˹ Bernabé kyąąh´ Paa´ jmeeh˜
juu˹, lä˜jęę˜ dsa˜ he´ ga˜tąąh` tii´ nuuy˜ ha˜
lä˜ cha˜miih˜ juh˜gąą˜ he˜ ga˜jmee´ Dio
kyąąyh´ jee´ na´nääy˹ na´kway˜ ju˹hmëë´ kih˹
dsa˜ hi˜ sa˜ ląą˹ judiu.
13 Hi˜ ma´ ga˜dsąą˹ juu˹ kih˹ Paa´ kyąąh´
Bernabé, ga˜hlëëh´ Jacobo, ga˜jäyh´:
—Dsa˜ñuuh˜ øøhn˹, nuu˜ da´ hnäh´.
14 Ma˜nuu´ jne´ lä˜koo˜ ma˜jmeeh˹ Simón
juu˹ ha˜ lä˜ ga˜jmee´ Dio to˜në´ jee´ kih˹
dsa˜ hi˜ sa˜ ląą˹ judiu, ga˜tëëy˜ dsa˜ he´,
ga˜jmääy˹ kyąąy˹.
15 He˜ la˜ na˜ jęęh˹ kwee˜ kyąąh´ he˜
ga˜hlëëh´ hi˜ ga˜ngëë˹ juu˹ kih˹ Dio, jee´
na˜sii˜ lä˜la˜:
16 Ma˜ngëë´ he˜ la˜, niin` na´choohn` hne˹
kih˹ David he˜ na˜hla`.
Na´jmeehn` ka˜läh´ lä˜kąą˜ jee´ na˜hęę˜,
mah˹ choohn´ ka˜läh´ lä˜hmëë´,
17 mah˹ lä˜ja˜ hi˜ jñah´ nää˹ dsa˜ he´ wa´
hnääyh´ Dio,
lä˜jęę˜ dsa˜ hi˜ sa˜ ląą˹ judiu hi˜
ma˜mi˜jään˜ ląąy˹ kyąąn˜.
18 Lä˜ja˜ ga˜jäh´ Dio, hi˜ ga˜mi˜jnää˜ juu˹ la˜
llo´joo˹ go˜te˹.
19 'He˜ja˜ jwahn˜, ta˜ wa´ han´ kih˹ hi˜ sa˜
ląą˹ judiu hi˜ dsa˜jęęh˜ kyąąh´ Dio.
20 Ma˜lęę˜ ba´ koo˜ siin´ kiyh˹ mah˹ sa˜
wa´ kuyh˜ ma˹ he˜ jmee˹ mi˜sąyh´ hñiiy´ he˜
lla˜ dsa˜ cha´ë´ dio hi˜ na˜ląą˜ kąąh˜ dsa˜,
hi˜ dsa˜më´ dsa˜ñuuh˜ sa˜ wa´ kąąyh˹ wa´
hi˜ cha˜ hi˜, hi˜ ni˜ sa˜ wa´ kuyh˜ jah´ hi˜
dsa˜juu´ kyąąh´ he˜ wii´, ni˜ sa˜ wa´ kuyh˜
jma˜.
21 Jëëh´ llo´joo˹ ga˜løø˹ dsa˜ judiu kwa˜
nuuh˜ kih˹ Moisé neh˜ gwah˜ he˜ tøø´
lä˜koo˜ lä˜koo˜ jwii˜. Jee´ ja˜ hëy˜ he˜ ga˜sii´
Moisé, lä˜jë˜ jmii´ he˜ tęęh˜ dsa˜ dsë˹ —
ga˜jäh´ Jacobo.

*Ga˜chęey˹ koo˜ je˜ kih˹ lä˜jęę˜ øøh˹ jne´ hi˜
sa˜ ląą˹ judiu*

22 Lä˜jęę˜ øøh˹ jne´ he´, kyąąh´ apóstole
hi˜ kyąąh´ dsa˜gyuuh´ ga˜tąąyh` juu˹ kwee˜
ga˜hñąąy˹ ko˜lląą´ øøh˹ jne´ hi˜ ma´ tąąh´ jee´
ja˜ mah˹ dsa˜nääy˹ jwii˜ Antioquía kyąąh´
Paa´ hi˜ kyąąh´ Bernabé. Ga˜hñąąy˹ Juda,
he´ ba´ hi˜ tëëyh˜ Barsabá, hi˜ ga˜hñąąy˹ Sila.
Hi˜ he´ ma´ ląą˹ ta´ jee´ kih˹ dsa˜kyąąyh´.
23 Kyąąh´ hi˜ he´ ga˜chęey˹ je˜ he˜ na˜sii˜
lä˜la˜:
"Jnääh˹ apóstole, jnääh˹ dsa˜gyuuh´ kyąąh´
øøh˹ jne´, jmee˜ jnääh˹ juu˹ kyah˹ hnäh´ øøhn˹
hi˜ sa˜ ląą˹ judiu hi˜ chąą˜ Antioquía, hi˜
chąą˜ hwa˹ Siria hi˜ Cilicia ka˜läh´. Wa´
chąą˜ hnäh´ llu˹.
24 Ma˜nuu´ jnääh˹ kih˹ ko˜lląą´ hi˜
ga˜hwëë˜ jee´ la˜ ga˜nääy˹ ta˜ na˜. Sa˜ ñe´
jnääh˹ he˜ ga˜nääy˹ mi˜gąąy˜ hnäh´ kyąąh´
juu˹ kiyh˹, hęey˜ huu´dsë˜ kyah˹ hnäh´ hi˜
jmeey˜ hih˜ he˜ uuh˜ jmi˜ngo˹ kyah˹ hnäh´
hi˜ he˜ høøh˹ hnäh´ ley.
25 He˜ja˜ ma˜tooh` jnääh˹ juu˹ kwee˜,
ma˜jëë´ jnääh˹ llu˹ ba´ he˜ ma˜hñąą´ jnääh˹
øøh˹ jne´ hi˜ tąąh´ jee´ la˜ mah˹ dsa˜nääy˹
dsa˜jęęy˜ hnäh´ ko˜jøh´ kyąąh´ Paa´ hi˜
kyąąh´ Bernabé hi˜ hnää˜ jne´ cha˜miih˜.
26 Dsa˜ñuuh˜ na˜, sa˜ ga˜jmeey´ he˹ che´
chąą˜ juuy´ jee´ ga˜nääy˹ kway˜ juu˹ kih˹ Je-
sucristo.
27 He˜ja˜ chęę´ jnääh˹ Juda kyąąh´ Sila
mah˹ dsa˜nääy˹ dsa˜kway˜ juu˹ he˜ na˜sii˜
la˜.
28 Llu˹ ba´ la˹ kih˹ Jmi˜lle´ Na˜jngii ˹ hi˜
lä˜ja˜ kyąą˹ jnääh ˹ ka˜läh´, he˜ sa˜ hnøø˜
jnääh ˹ he˜ høøh ˹ hnäh´ he˜ sa˜ tąą˜ hnäh´
høøh˹. Ma˜la˜ he˜ la˜ ba´ hnøø˹ nuuh˹ hnäh´.
29 Sa˜ kuh˹ hnäh´ he˜ ma˜lla´ dsa˜ cha´ë´
dio hi˜ na˜ląą˜ kąąh˜ dsa˜, ni˜ sa˜ le´ kuh˹
hnäh´ jma˜, ni˜ sa˜ le´ kuh˹ hnäh´ jah´ hi˜
dsa˜juu´ kyąąh´ he˜ wii´. Hnäh´ dsa˜më´
dsa˜ñuuh˜, ta˜ kąąh˜ hnäh´ wa´ hi˜ cha˜
hi˜. Cher´mah˹ ga˜lęh˹ hnäh´ høøh˹ he˜ ja˜,
jmeeh˜ ba´ hnäh´ llu˹. Wa´ dsa˜ngëëh´ ba´
hnäh´ llu˹."
30 Lä˜jęę˜ hi˜ na˜hñąą´ he´, ga˜nääy˹
ta˜ Antioquía. Ma´ ga˜llä˜nääy˹ jee´ ja˜,
ga˜jøøyh˜ øøh˹ jne´ mah˹ ga˜ngëëy˹ je˜ he˜
ma´ kyęey˜ ja˜, to˜lo˜ në´ jee´ lä˜jęę˜.
31 Peer˜ ga˜nøh˹ dsë˹ øøh˹ jne´ he´ ma´
ga˜hëy´ je˜ ja˜, he˜ja˜ ga˜lä˜chąąy˜ llu˹
jwërte.
32 Juda kyąąh´ Sila hi˜ ma´ ngëë˜ juu˹
kih˹ Dio ma´ kway˜ cha˜ga´miih˜ juu˹. Heh˹
lä˜ja˜, ga˜nøh˹ dsë˹ øøh˹ jne´ hi˜ ga˜tëëyh˹
cha˜miih˜ be´.
33 Ga˜lä˜hii` ga´ miih˜ jmii´, ja˜ga´ ga˜hih˹
øøh˹ jne´ juu˹ kyąąyh´ mah˹ dsa˜nääy` llu˹ ta˜
Jerusalén jee´ tąąh´ hi˜ ga˜chęey˹.
34 Pero ga˜jmee´ Sila huu´dsë˜: "Go˜ llu˹ ga´
he˜ jän˜ jee´ la˜."
35 Hi˜ ga˜jä´ ba´ Paa´ kyąąh´ Bernabé An-
tioquía ja˜, ma´ mi˜tëëy˜ dsa˜ juu˹ kih˹
Dsa˜øøh˹ jnän`. Hi˜ ko˜jøh´ kyąąh´ jñah´
dsa˜kyąąyh´ ma´ kway˜ ju˹hmëë´.

*Ngoo˹ Paa´ jee´ ga˜të´ to˜ jiih˜ na´kway˜
juu˹*

36 Ga˜lä˜hii` ga´ miih˜ jmii´, ma´ ga˜jäh´ Paa´
siiyh˜ Bernabé:
—Man` ka˜läh´ ma˜jëën´ lä˜jęę˜ øøh˹ jne´
hi˜ tąąh´ lä˜kąą˜ jwii˜ jee´ na´kąn´ juu˹ kih˹
Dio jąą˹, ma˜jëën´ ha˜ lä˜ tąąyh´.
37 Ma´ hnøø˹ Bernabé ma´ jąąy˹ Jwąą˜ hi˜
tëëyh˜ Marcos.
38 Pero sa˜ ga˜tih˹ dsë˹ Paa´ he˜ ma´ jąąy˹
ka˜läh´ hi˜ ga˜kęh˹ jiih˹ hwa˹ Panfilia, jëëh´
mo˜so˜ ñee´ gyih˹ na´kway˜ juu˹ kih˹ Dio
kyąąh´ Paa´.
39 Ni˜ miih˜ sa˜ ga˜hii´ kwee˜ juu˹ kih˹
Paa´ kyąąh´ Bernabé, lä˜jiih˹ ga˜bęey˹ øøyh˜,
ga˜nääy˹ ma˜ kih˜kih˹. He˜ja˜ Bernabé
ga˜jäay˹ Marcos, ga˜tąąyh` neh˜ barco
ga˜nääy˹ ta˜ Chipre.

40 Hi˜ Paa´ ga˜jääy¹ Sila. Lä˜kǫǫ˜ ma´
ga˜hwëëy˜ jee´ ja̱˜, ga˜jäh´ øøh¹ jne´ hi̱˜ ma´
tä̱äh´ Antioquía siiyh˜:
—Dio kyäh´ hnäh´.
41 Ga˜ngëëy´ ta˜ hwa¹ Siria kyäh´ hwa¹
Cilicia ma´ kway˜ be´ kih¹ øøh¹ jne´ hi̱˜ ma´
tä̱äh´ lä˜kǫǫ˜ lä˜kǫǫ˜ jwii˜.

16

Ngoo¹ Timotä kyäh´ Sila kǫ˜jøh´ kyäh´ Paa´

1 Ma˜ngëë´ he˜ ja̱˜, ga˜nääy¹ ta˜ Derbe,
ja̱˜ga´ ga˜nääy¹ ta˜ Listra. Jee´ ja̱˜ ma´ gya¹
jäa̱˜ øøh¹ jne´ hi̱˜ chee˜ Timotä. Chooy¹ ma´
lä̱a̱¹ judiu hi˜ ma´ lä̱ay¹ øøh¹ jne´ ka˜läh´. Pero
jmii˜ Timotä ma´ lä̱a̱¹ griego.
2 Lä˜jëë˜ øøh¹ jne´ hi̱˜ ma´ tä̱äh´ Listra hi˜
hi̱˜ ma´ tä̱äh´ Iconio ma´ hlëëyh˜ llu¹ kih¹
Timotä.
3 Ga˜läˆhnøø¹ Paa´ jääy¹ Timotä läˆkäa̱˜
jee´ dsooy¹, he˜ja̱˜ ga˜jmeey´ mada˜ ga˜wi̱h´
jmi˜ngo¹ kih¹ Timotä mah¹ sa˜ choo¹ judiu
hi̱˜ chäa̱˜ jee´ ja̱˜ juu¹ kyäayh´, jëëh´
ga˜läˆjëë˜ dsa˜ chäa̱˜ jee´ ja̱˜ ma˜ñey˜ lä̱a̱¹
griego jmii˜ Timotä.
4 Ga˜läˆkäa̱˜ jwii˜ jee´ ga˜nääy¹,
ga˜jmeeyh¹ juu¹ kih¹ øøh¹ jne´ ha˜ läˆ la¹ juu¹
ee˜ he˜ ga˜tä̱ah` apóstole kyäah´ dsa˜gyuuh´
hi̱˜ ma´ tä̱äh´ Jerusalén mah¹ høøy¹ ma˜laˆ
he˜ na˜ ba´.
5 Ma´ ga˜nuu´ øøh¹ jne´ juu¹ ja̱˜, ga˜tëëyh¹
cha˜miih˜ be´ hi˜ jwëë´ ga´ dsa˜ ga˜heeh˜
juu¹ kih¹ Dio kǫǫ˜ jmii´ kǫǫ˜ jmii´.

Ga˜mi˜jnää˜ Dio kih¹ Paa´ jäa̱˜ dsa˜ hi̱˜ ma´ chäa̱˜ hwa¹ Macedonia

6 Pero Jmi˜lle´ Na˜jngii ¹ sa˜ ga˜kwa´
jwë¹ kih¹ Paa´ kyäah´ dsa˜kyäayh´ mah¹
ma´ kway¹ juu¹ kih¹ Dio hwa¹ Asia, he˜ja̱˜
ga˜ngëë´ bih¹ läˆ ga˜dsa¹ hwa¹ Frigia, kyäah´
hwa¹ Galacia.
7 Lä˜kǫǫ˜ ma´ ga˜llaˆnääy¹ taˆ hwa¹ Misia,
ma´ hnøøy¹ ma´ dsa˜nääy¹ taˆ Bitinia pero saˆ
ga˜kwa´ Jmi˜lle´ Na˜jngii¹ jwë¹.
8 He˜ja̱˜ kǫǫ˜ ga˜ngëëy´ ta˜ koo´ hwa¹
Misia ba´, lä˜jiih¹ ga˜llaˆnääy¹ jwii˜ Troa.
9 Hwë¹ he˜ ma´ gya¹ Paa´ Troa, ga˜hëë´ mi
¹nëy´ ma´ cheh¹ jäa̱˜ dsa˜ñuuh˜ hi̱˜ chäa̱˜
Macedonia ma´ chuu´ kyäayh´, ma´ jäyh´:
“Ña˜ ta˜ hwa¹ Macedonia mah¹ kwah¹ be´
kyäa̱¹ jnääh¹.”
10 Ma´ ga˜jëë¹ Paa´ he˜ ja̱˜, läˆchah´ ja̱˜
ga˜mi˜llu` jnääh¹ løø¹ kyäa̱¹ jnääh ¹, mah¹
ga˜nøø¹ jnääh ¹ kyäayh´ ta˜ Macedonia.
Ga˜jmee´ jnääh¹ dsoo´ he˜ tëëh˜ Dio jnääh¹
mah¹ dsa´kwa´ jnääh¹ ju¹hmëë´ kih¹ Jesús jee´
ja̱˜.

Ngoo¹ Paa´ kyäah´ Sila jee´ jwii˜ Filipo

11 Jee´ jwii˜ Troa ja̱˜ ga˜tooh` jnääh¹ nehˆ
barco, ga˜nøø¹ jnääh¹ kǫ˜dsoo´ ta˜ Samotra-
cia, hwa¹ he˜ hä´ jee´ jmi˜ñeeh˜. Ma´ ga˜jnä¹
jyoh´ jmii˜, ga˜nøø¹ jnääh¹ ta˜ jwii˜ Neópolis.
12 Jee´ ja̱˜ ga˜hwii˜ jnääh ¹ mah¹ ga˜nøø¹
jnääh¹ ta˜ jwii˜ Filipo he˜ ga˜lla´ dsa˜ chäa̱˜
Roma hi˜ ma´ la¹ jwii˜ to˜nëˆ´ kih¹ hwa¹ Mace-
donia. Jee´ jwii˜ ja̱˜ ga˜tooh` jnääh¹ miih˜
jmii´.
13 Kǫǫ˜ jmii´ he˜ teeh˜ dsa˜ dsë¹ ga˜hwëë˜
jnääh ¹ jee´ jwii˜ ja̱˜, ga˜nøø¹ jnääh ¹ ta˜
cha´hoo´ jmii˜. Jëëh´, ma˜ñe´ jnääh¹ he˜
dsa˜nää¹ dsa˜ jee´ ja̱˜, jee´ dsa˜ngiiy` kiyh¹
kih¹ Dio. He˜ja̱˜ ga˜tooh` jnääh¹ ga˜hlëëh´
jnääh¹ juu¹ kih¹ Dio dsa˜mëˆ´ hi̱˜ ma´ tä̱äh´ jee´
ja̱˜.
14 Jäa̱˜ dsa˜mëˆ´ he´ ma´ chee˜ Lidia, hi̱˜
ma´ chäa̱˜ jwii˜ juuh˜ he˜ chee˜ Tiatira.
Ma´ hniiy˜ hmiih˜ gyuu´ he˜ hmooh¹ hi˜ ma´
hnaayh˜ Dio. He˜ja̱˜ ga˜chee¹ Dio dsëy¹
mah¹ wa´ jmeey´ he¹ juu¹ he˜ ma´ hlëëh˜ Paa´.
15 Lä˜kǫǫ˜ ma´ ga˜saay˜ jmii˜ kǫ˜jøh´
kyäah´ läˆjëë˜ hi̱˜ chäa̱˜ kyäay¹, ga˜chuuy´
kyäa̱¹ jnääh¹, ga˜jäyh´:
—Cher´mah¹ lä̱ah´ hnäh´ mi´te` ba´ jnä´ kih¹
Dio, jä´ hnäh´ kin˜ na¹.
He˜ja̱˜ ga˜jmee´ dsa˜mëˆ´ he´ bii¹ he˜ ga˜jä´
jnääh¹ cha´nehˆ kiyh¹.

Ga˜tä̱ayh˜ Paa´ kyäah´ Sila nehˆñe¹

16 Kǫǫ˜ hä´ läˆ ma´ na´nøø¹ jnääh¹ ka˜läh´
jee´ ma´ ngii˜ dsa˜ kiyh¹ kih¹ Dio, jee´ ja̱˜
ga˜jee ¹ jnääh¹ jäa̱˜ chih˜mëˆ´ hi̱˜ ma´ kye˜
jmi˜lle´ hliih¹ hi̱˜ ma´ lle˜ juu¹ kih¹ dsa˜.
Kyäah´ chih˜mëˆ´ he´ ma´ lih¹ dsa˜juuy´
cha˜miih˜ kuu´.
17 Peer˜ kii˜ hooh˜ chih˜mëˆ´ he´ ma´ llee˜y`
kaah` kyäa̱¹ jnääh¹, ma´ hlëëyh˜:
—Dsa˜ñuuh˜ hi̱˜ ga˜nää¹ na˜, ga˜nää´
mada˜ kih¹ Dio Jøøh¹. Hi̱˜ na˜ na˜ kwa˜ juu¹
kih¹ Dio he˜ jmee˜ dsa˜lää´ dsa˜.
18 Ma˜läˆhii` cha˜miih˜ jmii´ jmee˜
chih˜mëˆ´ he´ läˆja̱˜, läˆjiih¹ ga˜läˆdsëh˜
dsë¹ Paa´. He˜ja̱˜ ga˜jeeyh˜ hñiiy´ ga˜siiyh˜
jmi˜lle´ hliih¹:
—Kyäah´ be´ kih¹ Jesucristo jmeen˜ hih˜
kyah¹, go˜hëë¹ kih¹ chih˜mëˆ´ na˜.
Läˆchah´ ja̱˜ yaˆhëë¹ jmi˜lle´ hliih¹ kih¹
chih˜mëˆ´ he´.
19 Ma´ ga˜läˆliih˜ dsa˜juu´ chih˜mëˆ´
he´ moˆsoˆ cha˜ he˜ kyäah´ liyh˜ kuu´,
ga˜läˆhneey˜ kyäah´ Paa´. Ga˜säayh¹ Paa´
kyäah´ Sila na´jääy˜ cha´nëˆ´ dsa˜ta´.
20 Ga˜tä̱ayh˜ goo˜ jwëëˆ´, ga˜siiyh˜:
—Judiu ba´ lä̱a̱ ¹ dsa˜ñuuh˜ la˜, ha˜ kǫh´
hnii˜ saˆ ma´ jay˜ llay˜ jee´ jwii˜ jnän`.
21 Mi˜tëëy˜ jne´ he˜ tëëy¹ jmeey˜ he˜ saˆ
cha˜ jwë¹ jnän` heehn´ niˆ he˜ jmeen´ he˜
tëëy¹ jmeey˜, jne´ hi̱˜ lä̱a̱¹ dsa˜ romano.
22 Hi˜ läˆjëë˜ dsa˜jwii˜ ga˜kwa´ be´ kih¹
dsa˜ hi̱˜ ga˜hnii¹ he´. He˜ja̱˜ ga˜jmee´ dsa˜ta´

mada˜ ga˜lle̱ey' hmɨɨh˜ kih' Paa´ kya̱a̱h´ Sila
mah' ga˜kwa´ dsa˜ kiyh' kya̱a̱h´ si´hma˜.
23 Ma˜ngëë´ ma˜kwa´ dsa˜ kiyh'
cha˜miih˜, ga˜ta̱a̱h˜ dsih´ neh˜ñe'. Ja̱˜ga´
ga˜jmeey´ mada˜ kih' poo˜ kya̱a̱y' mah'
hä̱ä̱y' llu'.
24 Ma˜ngëë´ ma˜hyoh˜ poo˜ jwë' ha˜ lä˜
jmeey', ga˜ta̱a̱yh˜ Paa´ kya̱a̱h´ Sila ga˜të´
neh˜ ga´ kih' neh˜ñe'. Jee´ ja̱˜ ga˜gwëy' tɨɨ´
Paa´ kya̱a̱h´ Sila neh˜ jwɨ´ hma˜ he˜ hë˜ too˜,
he˜ che̱e̱˜ cepo.
25 Pero ma´ ga˜të´ ko̱o̱˜ lla˜nɯɯ' ma´ ngɨɨ˜
Paa´ kya̱a̱h´ Sila kiyh' kih' Dio, hi˜ ma´ häy˜
su̱˜ kih' Dio, hi˜ jñah´ ga´ dsa˜ hi̱˜ ma´ tä̱ä̱h´
neh˜ñe' ja̱˜ ma´ nuuy˜.
26 Ni˜ sa˜ liih˜ ga´ dsa˜ he´ ma´ ga˜jeh'
wɨɨ´ jwërte hwa', lä˜jii̱h' ga˜sa' ga˜hlu̱h' tɨɨ´
na´hyah˜ he˜ la' neh˜ñe' ja̱˜. Lä˜cha̱h´ ja̱˜
ga˜na´ lä˜jë˜ ho´haah´ kih', hi˜ ga˜sa̱a̱' ga˜ja̱a̱'
caden˜ he˜ ma´ na˜hñuu˜ lä˜je̱e̱˜ hi̱˜ ma´
tä̱ä̱h´ neh˜ñe' ja̱˜.
27 He˜ja̱˜ ga˜ñe' poo˜ hi̱˜ ma´ høø˜ jee´ ja̱˜.
Ma´ ga˜jëëy' na˜na´ hoo´ neh˜ñe', ga˜lley˜ ñe
'tuuh˜ kiyh' mah' ma´ jngëëyh' hñiiy´, kih'
he˜ la̱a̱y´ ma˜kyɯɯ' dsa˜ hi̱˜ ma´ tä̱ä̱h´ neh˜ñe
'.
28 He˜ja̱˜ ga˜hlëëh´ Paa´ ki̱˜ga̱a̱˜ ga˜jäyh´:
—Ta˜ jmeeh`hñaah', tøøh´ ba´ jnääh' lä˜je̱e̱˜
jnääh' jee´ la˜.
29 He˜ja̱˜ ga˜ngɨɨ´ poo˜ he´ wa´je˜, mah'
ga˜hey' ko˜chih´ cha´neh˜. Jlä̱ä̱y˜ ga´ lä˜ja̱˜,
ga˜jwä̱ä̱y' hñiiy´ hɯɯ´ tɨɨ´ Paa´ kya̱a̱h´ Sila.
30 Hi̱h' poo˜ he´ ga˜hwëë̱y' øøh' jne´
neh˜ñe', mah' ga˜sɨɨyh˜:
—Dsa˜ñɯɯh˜, he˜ na˜ jmeen`mah' lä̱ä̱n´.
31 He˜ja̱˜ ga˜jäh´ øøh' jne´ he´:
—Jmee´ dsoo´ hoh´ kih' Jesucristo mah'
lä˜ja̱˜ ba´ lä̱ä̱h´ kya̱a̱h´ lä˜je̱e̱˜ hi̱˜ cha̱a̱˜
kyah'.
32 Ja̱˜ga´ ga˜hlëëyh' poo˜ he´ juu' kih' Dio,
kya̱a̱h´ lä˜je̱e̱˜ hi̱˜ cha̱a̱˜ cha´neh˜ kiyh'.
33 Lä˜ hwë' ja̱˜ ga˜jøø' poo˜ he´ kih' Paa´
kya̱a̱h´ Sila na´gyiyh˜ jee´ ga˜la' dsoo´ kiyh'.
Lä˜cha̱h´ ja̱˜ ga˜sa̱a̱˜ poo˜ he´ jmɨɨ˜ kya̱a̱h´
lä˜je̱e̱˜ hi̱˜ cha̱a̱˜ kya̱a̱y'.
34 Ma˜ngëë´ ma˜sa̱a̱y˜ jmɨɨ˜, ga˜tëëy˜
øøh' jne´ he´ cha´neh˜ kiyh', ga˜kwëëyh'
he˜ ga˜kuyh˜. Peer˜ ga˜lä˜cha̱a̱y˜ llu'
kya̱a̱h´ lä˜je̱e̱˜ hi̱˜ cha̱a̱˜ kya̱a̱y', lä˜llu' he˜
ga˜he̱e̱yh˜ juu' kih' Dio.
35 Ma´ ga˜jnä' jyoh´ jmɨɨ´ ja̱˜, ga˜che̱e̱'
dsa˜ta´ jñah´ poo˜ hi̱˜ na´jmee´ juu' kih' hi̱˜
ma´ høø˜ neh˜ñe' mah' lä̱ä̱y' Paa´ kya̱a̱h´ Sila.
36 He˜ja̱˜ ga˜jmeeh' poo˜ juu' kih' Paa´
kya̱a̱h´ Sila, ga˜jäyh´:
—Ma˜jmee´ dsa˜ta´ mada˜ he˜ lä̱ä̱n´ hnäh´.
He˜ja̱˜ jwahn˜, hwëë̱˜ hnäh´, go˜nää´ hnäh´
kya̱a̱h´ juu' llu' ba´.
37 He˜ja̱˜ ga˜jäh´ Paa´ sɨɨyh˜ lä˜la˜:
—¿He˜la' ja̱˜ ga˜kway´ kya̱a̱' jnääh' cha´në´
lä˜je̱e̱˜ dsa˜, ni˜ sa˜ ga˜ngɨɨy´ juu' che´ ä̱ä̱˜
jnääh' dsoo´? He´ ba´ dsa˜ romano jnääh'
ka˜läh´ mah' ga˜ta̱a̱yh˜ jnääh' neh˜ñe'. Na'
la̱a̱y´, lä̱ä̱y' jnääh' jee´ na˜hmää´. Ni˜ miih˜
sa˜ he̱e̱h´ jnääh' lä˜na˜. Wa´ ya˜nää´ hñiɨ´
dsa˜ta´ mah' hwëë̱y' jnääh'.
38 He˜ja̱˜ na´jmeeh´ poo˜ he´ juu' kih'
dsa˜ta´. Peer˜ ga˜lä˜goo˜ dsë' dsa˜ta´ he´ ma´
ga˜nuuy´ la̱a̱' Paa´ dsa˜ romano kya̱a̱h´ Sila.
39 He˜ja̱˜ na´nääy' na´jëë̱y˜, mah' ga˜sɨɨyh˜
Paa´ kya̱a̱h´ Sila:
—Jmee´ hnäh´ jøh˜ hoh´.
Ma˜la˜ ma˜hwëë̱y' neh˜ñe', ga˜sɨɨyh˜:
—Go˜nää´ ba´ hnäh´ ta˜ jee´ jyoh´.
40 Ma´ ya˜hëë̱' Paa´ neh˜ñe' kya̱a̱h´ Sila,
ga˜nääy' ta˜ kih' Lidia, jee´ ga˜je̱e̱y' miih˜
øøh' jne´. Ga˜kwa´ Paa´ kya̱a̱h´ Sila be´ kiyh',
ja̱˜ga´ ga˜hwëë̱y˜ jee´ jwɨɨ˜ ja̱˜, ga˜nääy' ta˜
jee´ jyoh´.

17

Ga˜lä˜hnee˜ dsa˜ kya̱a̱h´ Paa´ jee´ jwɨɨ˜ Tesalónica

1 Ga˜ngëë´ Paa´ kya̱a̱h´ Sila ta˜ jee´ jwɨɨ˜
Anfípoli hi˜ ga˜ngëëy´ jee´ jwɨɨ˜ Apolonia
lä˜jii̱h' ga˜lla˜nääy' jwɨɨ˜ Tesalónica, jee´ ma´
chih' ko̱o̱˜ gwah˜ kih' dsa˜ judiu.
2 Hi˜ lä˜ko̱o̱˜ tëë̱' Paa´ jmee˜, jmɨɨ´ he˜
te̱e̱h˜ dsa˜ dsë' ma´ dsooy˜ neh˜ gwah˜
dsa˜hlëëyh` dsa˜. Ga˜të´ hnë˜ jii̱h˜ ma´
dsooy˜ gwah˜ jmɨɨ´ he˜ te̱e̱h˜ dsa˜ dsë' ma´
dsa˜kway˜ juu' na˜hñaa' lä˜je̱e̱˜.
3 Ma´ mi˜jnääy˜ je̱e̱˜ go˜te˜ lä˜ko̱o̱˜ na˜sɨɨ˜
juu' kih' Dio he˜ jäh´, jmee˜ bii' jëë' Cristo
wɨɨ´ hi˜ lä˜jii̱yh' ka˜läh´ jee´ kih' hi̱˜ na˜jɯɯ´.
Hi˜ ga˜jäyh´:
—Jesús hi̱˜ hlëëhn´ kih' la˜, hi̱˜ he´ he´
Cristo.
4 Ko̱˜lla̱a̱´ judiu ga˜lä˜dsoo´ dsëy', he˜ja̱˜
ga˜jmeey´ ko̱˜jøh´ kya̱a̱h´ Paa´ hi˜ kya̱a̱h´
Sila. Jwëë̱´ griego hi̱˜ ma´ hnaah˜ Dio
ga˜he̱e̱h˜. Hi˜ lä˜ja̱˜ jwëë̱´ dsa˜më´ hi̱˜ hii´
juu' kih' jee´ jwɨɨ˜ ja̱˜ ga˜he̱e̱yh˜ kih' Jesús.
5 Pero ko̱˜lla̱a̱´ judiu hi̱˜ sa˜ ma´ dsoo´ dsë'
kih' Jesús, ga˜lä˜lle̱e̱y´. He˜ja̱˜ na´kya̱a̱y´
ko̱˜lla̱a̱´ dsa˜ñɯɯh˜ hi̱˜ hñaa˜ dsë' hi̱˜ la´
ga˜nää´ jee´ jwɨɨ˜ ja̱˜. Kya̱a̱h´ dsa˜ñɯɯh˜ he´
ga˜lɨyh' ga˜tooyh˜ je˜ dsë' dsa˜ cha̱a̱˜ jee´
jwɨɨ˜ ja̱˜. He˜ja̱˜ ga˜nääy' cha´neh˜ kih' Jasón
he˜ hnøøy' ma´ jä̱ä̱y' Paa´ kya̱a̱h´ Sila mah'
ma´ ta̱a̱yh˜ goo˜ dsa˜jwɨɨ˜.
6 Pero sa˜ ga˜jnä̱ä̱yh˜, he˜ja̱˜ ga˜sa̱a̱yh'
Jasón kya̱a̱h´ jñah´ ga´ øøh' jne´, na´jä̱ä̱y˜ kih'
dsa˜ta´, ta˜hooyh˜ ki̱˜ga̱a̱˜ ma´ jäyh´:
—Dsa˜ na˜ ga˜nää´ mi˜ga̱a̱˜ dsa˜ lä˜ka̱a̱˜
jmɨ˜gyɯɯ˜ hi˜ na' ma˜ya˜nääy' jee´ la˜ jnän`.
7 Jasón la˜ na˜ ma˜ta̱a̱yh˜ dsa˜ he´
cha´neh˜ kih'. Lä˜je̱e̱˜ hi̱˜ la˜ na˜ mi˜kwa̱yh'
ley kih' dsa˜ta´ jøøh' jnän` hi̱˜ gya' roma.
Jäyh´ cha̱a̱˜ jñah´ rey hi̱˜ che̱e̱˜ Jesús.
8 Ma´ ga˜nuu´ dsa˜ta´ kya̱a̱h´ dsa˜jwɨɨ˜ juu'
ja̱˜, ga˜he̱e̱' dsëy' go˜te˜.

9 He⁻ja⁻ ga⁻jmee´ dsa⁻ta´ mada⁻
ga⁻mi⁻hmaah´ Jasón dsoo´ kih¹ kyaah´ lä⁻jëë⁻
øøh⁴ jne´ hi⁻ ga⁻saayh⁴ he´. Ja⁻ga´ ga⁻lääy¹.

Ngoo⁴ Paa´ kyaah´ Sila ta⁻ jwii⁻ Berea

10 Øøh¹ jne´ hi⁻ ma´ chaa⁻ jee´ ja⁻, lä⁻chah´
hwë¹ ja⁻, ga⁻cheey¹ Paa´ kyaah´ Sila ta⁻ jwii⁻
Berea. Ma´ ga⁻lla⁻näay⁴ Berea na´näay¹ neh⁻
gwah⁻ kih¹ judiu.
11 Judiu hi⁻ ma´ chaa⁻ Berea ja⁻, llu⁴
cha⁻ga´miih⁻ huu´dsë⁻ kih⁴ lä⁻koh´ ga´ hi⁻
chaa⁻ Tesalónica. Ga⁻lä⁻hnøø⁴ gyih¹ nuuy⁴
ha⁻ lä⁻ la⁴ juu¹ ja⁻, hi⁻ lä⁻jë⁻ jmii´ ma´ hëy⁻
jee´ na⁻sii⁻ juu¹ kih⁴ Dio mah⁴ ma´ jëëy~ che´
ma⁻ra⁻ ju¹dsoo´ he⁻ ma´ jäh´ Paa´.
12 Jwëë´ dsa⁻ judiu he´ ga⁻heeh⁻ juu¹ kih⁴
Dio hi⁻ lä⁻ja⁻ jwëë´ dsa⁻më´ griega hi⁻ hii´
juu¹ kih⁴ jee´ jwii⁻ ja⁻ hi⁻ jwëë´ dsa⁻ñuuh⁻
ka⁻läh´.
13 Ma´ ga⁻nuu´ judiu hi⁻ chaa⁻ Tesalónica
he⁻ häää´ Paa´ ta⁻ Berea kway⁻ juu¹ kih⁴ Dio,
he⁻ja⁻ na´näay¹ jee´ ja⁻ ka⁻läh´ na´llay⁻ hnii⁻
kih¹ dsa⁻.
14 Lä⁻chah´ ja⁻ øøh¹ jne´ hi⁻ chaa⁻ jee´ ja⁻
ga⁻cheey¹ Paa´ ta⁻ cha´hoo´ jmi⁻ñeeh⁻. Ga⁻jää´
ba´ Sila kyaah´ Timotä jwii⁻ Berea.
15 He´ ba´ øøh¹ jne´ hi⁻ ma´ kyaah´ Paa´
ga⁻jmee´ be´ ga⁻jøø⁴ kiyh⁴ lä⁻ ga⁻të´ jwii⁻
Atena. Hi⁻ ma´ ga⁻hwëë⁻ øøh¹ jne´ jwii⁻
Atena ja⁻, ga⁻chee¹ Paa´ juu¹ wa´ jä⁻ Sila
kyaah´ Timotä ta⁻ la⁻, na⁴koh´ lä⁻jiih¹ jee´ le´.

Ga⁻kwa´ Paa´ juu¹ jee´ jwii⁻ Atena

16 Ta´ko⁻jiih¹ ma´ gya¹ Paa´ jøøy⁻ lloo⁻
Sila kyaah´ Timotä jwii⁻ Atena, ga⁻lä⁻meeh⁻
dsëy¹ kih¹ ga⁻lä⁻kaa⁻ ba´ tääh´ dio hi⁻ na⁻laa⁻
kaah⁻ dsa⁻.
17 He⁻ja⁻ neh⁻ gwah⁻ ma´ mi⁻jnää⁻ Paa´
juu¹ na⁻hñaa¹ lä⁻jëë⁻ kih⁴ judiu hi⁻ ma´ chaa⁻
jee´ ja⁻, hi⁻ kih⁴ jñah´ ga´ dsa⁻ hi⁻ hnaah⁻ Dio.
Hi⁻ lä⁻jë⁻ jmii´ ma´ dsa⁻ngëë´ Paa´ lä⁻kaa⁻
je´hmooh´ ja⁻, hlëëyh⁻ dsa⁻ hi⁻ dsa⁻kuh⁴ jee´
ja⁻ ka⁻läh´.
18 Jee´ ja⁻ ga⁻jeey¹ dsa⁻ hi⁻ jäh´ kyuuh⁻.
Koo⁻ nää¹ dsa⁻ he´ tëëyh⁻ epicúreo hi⁻ jñah´
ka⁻läh´ tëëyh⁻ estoico. Dsa⁻ he´ na⁻ ga⁻løø⁴
ti⁻choo⁻ juu¹ kyaah´ Paa´. He⁻ja⁻ ga⁻jäyh´
siiyh⁻ dsa⁻kyaayh´:

—Hee⁻ ba´ juu¹ he⁻ kwa⁻ dsa⁻ na⁻, heh⁴ he⁻
hlëëyh⁻ cha⁻miih⁻ ngëë¹.

Jñah´ ka⁻läh´ ga⁻jäh´:

—Lä⁻koo⁻ he⁻ hlëëyh⁻ kih⁴ jñah´ dio hi⁻ sa⁻
kyuu⁻ jne´.

Lä⁻ja⁻ ga⁻jäyh´ kih¹ Paa´ kih¹ he⁻ ma´
mi⁻jnää⁻ Paa´ ju¹hmëë´ kih⁴ Jesús hi⁻ juu¹ he⁻
lä⁻jiih´ dsa⁻.
19 He⁻ja⁻ ga⁻jääy⁴ Paa´ koo⁻ jee´ ma´
dsa⁻ñeey⁻, jee´ chee⁻ Areópago. Jee´ ja⁻
ga⁻ngiiy´ juu¹ kiyh¹:

—¿Che´ le´ nuu⁻ jnääh¹ miih⁻ ha⁻ lä⁻ la⁴
ju¹hmëë´ he⁻ kyeh´ na⁻?

20 Kyeh´ juu¹ he⁻ sa⁻ ma⁻nuu´ jnääh⁴ go⁻te⁻.
Hnøø⁻ jnääh¹ lä⁻ñe´ jnääh⁴ he⁻ hnøø⁴ jäh⁻ juu¹
na⁻.
21 (Jëëh´, jwëë´ dsa⁻ chaa⁻ jee´ jwii⁻ Atena
hi⁻ dsa⁻ hi⁻ ya⁻nää¹ hwa¹ uu´, ga⁻taayh` tää´
jee´ ja⁻. Sa⁻ cha⁻ he⁻ ga´ jyoh´ he⁻ ma´ tih⁻
dsëy¹, ma⁻la⁻ ju¹hmëë´ he⁻ ma´ nuuy¹ kyaah´
he⁻ ma´ kway¹, he⁻ ja⁻ ba´ ma´ tih⁻ dsëy¹.)
22 He⁻ja⁻ ga⁻noo⁻ Paa´ to¹dsaah` jee´ kih¹
hi⁻ ma´ tääh´ Areópago ja⁻, mah⁴ ga⁻jäyh´:

—Kyuun⁻ hnäh´ dsa⁻ chaa⁻ Atena. Peer⁻
mi⁻teh` hnäh´ kyaah´ lä⁻jëë⁻ dio kyaah´
hnäh´.
23 Jëëh´ lä⁻ ma´ ñeen´ na´ngën ¹ lä⁻kaa⁻
jee´ jwii⁻ la⁻, ga⁻jëën¹ lä⁻kaa⁻ ba´ tääh´ hi⁻
na⁻laa⁻ kaah⁻ hnäh´. Jee´ ja⁻ ga⁻jëën⁴ koo⁻
na´hyoo´ jee´ na⁻sii⁻ lä⁻la⁻: “Hii⁻ la⁻ Dio hi⁻
sa⁻ kyuu⁻ jne´.” Jëë` da´ hnäh´, he´ ba´ Dio hi⁻
hnaah⁻ hnäh´, ni⁻ sa⁻ kyuu⁻ hnäh´, kih¹ hi⁻
he´ na⁻ hlëëhn´ na¹.
24 ’Dio hi⁻ ga⁻jmee´ lä⁻kaa⁻ jmi⁻ gyuu⁻, hi⁻
ga⁻jmee´ lä⁻jë⁻ he⁻ ga´ cha⁻ në´ kih¹, hi⁻ he´
laa¹ juu´ gyuuh¹ hwa⁴, he⁻ja⁻ sa⁻ jmee⁻ bii¹
jmee⁴ dsa⁻ jmi⁻gyuu⁻ koo⁻ gwah⁻ jee´ gyay⁻.
25 Sa⁻ cha⁻ he⁻ jmee⁻ bii¹ kiyh⁴ ni⁻ miih⁻,
ni⁻ hi⁻ jmee⁴ ta´he¹ kiyh¹. Hñii´ bih¹ jmeey⁻
chaa⁻ lä⁻jëë⁻ jne´, jmeey⁻ kii´ jne´ lle´ hi⁻
kway⁻ lä⁻jë⁻ he⁻ jmee⁻ bii¹ jnän`.
26 ’Kih⁴ jaa⁻ dsa⁻ñuuh⁻ ba´ ga⁻jmääy⁴
lä⁻jëë⁻ nää¹ dsa⁻ jmi⁻gyuu⁻ mah⁴ dsa⁻taayh`
lä⁻kaa⁻ hwa¹. Hi⁻ ga⁻tøøy¹ hih⁻ ha⁻ koh´ jmii´
dsa⁻taah` dsa⁻ hi⁻ ha⁻ hñii´ dsa⁻taayh`.
27 Ga⁻jmääy¹ jne´ mah¹ hnääh´ jnih´. Lä⁻ja⁻
koo⁻ sa⁻ su´ sa⁻ jne⁻ ba´ jne´ Dio. Jëëh´, ma⁻ra⁻
ju¹dsoo´ sa⁻ cheyh⁴ uu´ kih⁴ lä⁻jaa⁻ lä⁻jaa⁻
jne´.
28 Jëëh´, ta⁻la⁻ kiyh⁴ ba´ chaa⁻ jne´ hi⁻
ga⁻nøø´ jne´ hi⁻ na´jiih⁻ jne´. He⁻ la⁻ jeeh¹
kwee⁻ lä⁻koh´ ga⁻sii´ ko⁻llaa´ dsa⁻gooh´
hnäh´ hi⁻ ma´ kyuuh⁻, hi⁻ ga⁻jäh´: “Laa¹ jne´
sa´ju⁻ kih⁴ Dio.”
29 ’Lä⁻llu⁴ he⁻ laa¹ jne´ sa´ju⁻ kih⁴ Dio,
he⁻ja⁻ sa⁻ cha⁻ he⁻ kih¹ jmeen´ huu´dsë⁻
laay¹ lä⁻koo⁻ dio hi⁻ jmää⁻ dsa⁻ kyaah´ ñe¹
nøø⁻ o ñe¹ tøø⁻ o kyaah´ kuu´. Jëëh´ heeh⁻ he⁻
jmee⁻ dsa⁻ ja⁻, la⁴ lä⁻koo⁻ gwa´ huu´dsë⁻ kih⁴
dsa⁻ ba´.
30 Jää¹, sa⁻ ga⁻jmee´ Dio he¹ kih⁴ lä⁻jë⁻
he⁻ ma´ jmee⁻ dsa⁻. Jëëh´ dsa⁻, sa⁻ ma´
ñe⁻ hee⁻ ja⁻ ma´ jmeey⁻. Pero jmii´ na¹,
Dio jmee⁻ mada⁻ kih⁴ lä⁻jëë⁻ dsa⁻ hi⁻ tääh´
lä⁻kaa⁻ jmi⁻gyuu⁻ wa´ lä⁻dsaa⁻ dsëy⁴ lä⁻jë⁻
he⁻ jmeey⁻.
31 Jëëh´, ga⁻tøø⁴ Dio hih⁻ lloo⁻ koo⁻ jmii´
llay⁴ ta´ kih¹ lä⁻jëë⁻ dsa⁻ kyaah´ ju¹dsoo´.
Ma⁻na⁻lleeh´ ba´ jaa⁻ dsa⁻ñuuh⁻ hi⁻ lla¹ ta´
hi⁻ kih⁴ lä⁻jëë⁻ dsa⁻ ga⁻jmee´ Dio dsoo´ juu¹
ja⁻, lä⁻llu⁴ he⁻ ga⁻mi⁻jiiyh` Jesús jee´ kih¹ hi⁻
na⁻juu´ —ga⁻jäh´ Paa´.
32 Ma´ ga⁻nuu´ dsa⁻ he´ juu¹ he⁻ lä⁻jiih´
dsa⁻ hi⁻ ma⁻na⁻juu´, ko⁻llaa´ dsa⁻ he´
ga⁻mi⁻kwayh⁴ hi⁻ ko⁻llaa´ ga⁻jäh´ lä⁻la⁻:

—Jyoh´ jiih˜ ba´ nɯɯ´ jnääh¹ ka˜läh´ juu¹ na˜.

33 He˜ja˜ ya˜hëë¹ Paa´ jee´ kih¹ dsa˜ he´.

34 Ko˜llaa´ hi˜ ga˜läˆdsoo´ dsë¹, ga˜jmeey´ ko˜jøh´ kyaah´ Paa´. Jee´ ja˜ ma´ hää´ Dionisio hi˜ ma´ dsoo˜ ta˜ Areópago. Hi˜ läˆja˜ ga˜heeh˜ jaa˜ dsa˜më´ hi˜ ma´ chee˜ Dámari hi˜ chaa˜ ga´ jñah´ hi˜ ga˜heeh˜.

18

Ngoo¹ Paa´ ta˜ jwii˜ Corinto

1 Ma˜ngëë´ he˜ ja˜, ya˜hëë¹ Paa´ jwii˜ Atena ngooy¹ ta˜ jwii˜ Corinto.

2 Jee´ ja˜ ga˜jeey¹ jaa˜ judiu chee˜ Aquila hi˜ ga˜läˆchaa˜ jee´ jwii˜ Ponto, hi˜ hmëë´ ya˜hëë¹ hwa¹ Italia kyaah´ mëy´ Priscila läˆhih˜ kih¹ Claudio rey to˜në´. Hih¹ rey he´, sa˜ hnøøy¹ ma´ dsa˜taah` dsa˜ hi˜ laa¹ judiu jee´ jwii˜ Roma he˜ nøø´ hwa¹ Italia. He˜ja˜ ñee´ Paa´ na´jëë˜ dsa˜gooy¹ he´.

3 Aquila he´ ma´ jmee˜ ta´ hme˜ hmi˜loo˜, he˜ ja˜ ma´ la¹ ta´ kiyh¹. Ja˜ba´ lih˜ Paa´ ma´ jmeey˜ ta´ ja˜ ka˜läh´, he˜ja˜ ga˜jäy´ jmeey˜ ta´ ja˜ ko˜jøh´ kyaayh´.

4 Läˆjëˆ jmii´ he˜ teeh˜ dsa˜ dsë¹ ma´ dsoo˜ Paa´ nehˆ gwahˆ mäh˜ ma´ dsa˜hlëëyh` dsa˜ judiu kyaah´ hi˜ sa˜ laa¹ judiu, ma´ kway˜ juu¹ na˜hñaa¹ läˆjëë˜ ha˜ läˆ jee´ ma´ heeh˜ dsa˜ juu¹ kih¹ Dio.

5 Ma´ ga˜lloo¹ Sila kyaah´ Timotä hi˜ ma´ tää´ Macedonia, ja˜ga´ ga˜tɯ¹ Paa´ ta´ jmee˜ hmi˜loo˜ mah¹ ga˜kway´ juu¹ kih¹ Dio ba´. Ga˜hlëëyh¹ judiu dsa˜gooy¹, ga˜jmeey´ ju¹dsoo´ kih¹ Jesús. Ga˜jäyh´ hi˜ he´ he´ Cristo.

6 Pero dsa˜ he´ ga˜løø¹ jiiyh˜ juu¹ kyaah´ Paa´, hi˜ ga˜mi˜kwayh¹ ka˜läh´. He˜ja˜ ga˜kyah´ Paa´ hmiih˜ kih¹, ga˜jäyh´:

—Dsoo´ kyah¹ hñaah¹ ba´ hnäh´ na˜, he˜ juuh´ hnäh´ läˆ ma˜na˜bääh` ja˜ba´ hnäh´ kyaah´ dso´kye˜. Sa˜ cha˜ dsoo´ dsëën˜ ni˜ miih˜. Na¹ ta˜ cha´në´ na´kan` juu¹ la˜ kih¹ dsa˜ hi˜ sa˜ laa¹ judiu ba´.

7 Ya˜hëëy¹ nehˆ gwahˆ ja˜, ngooy¹ cha´nehˆ kih¹ jaa˜ dsa˜ñɯɯh˜ hi˜ chee˜ Justo hi˜ ma´ gya¹ jäh˜ jee´ chih¹ gwahˆ. Hi˜ he´ ma´ gah˜ Dio.

8 Jaa˜ dsa˜ hi˜ hä´ goo˜ gwahˆ hi˜ chee˜ Crispo, ga˜heeh˜ juu¹ kih¹ Jesús kyaah´ läˆjëë˜ hi˜ chaa˜ kyaay¹. Hi˜ jwëë´ dsa˜ hi˜ chaa˜ ja˜ba´ Corinto ja˜, ga˜heeyh˜ juu¹ kih¹ Dio ma´ ga˜nuuy´ juu¹ he˜ ma´ kwa˜ Paa´. Läˆjëë˜ hi˜ he´ ga˜saa˜ jmii˜.

9 Koo˜ hwë¹ he˜ ma´ gya¹ Paa´ jwii˜ Corinto ja˜, ga˜hëë´ mi¹nëy´ Dsa˜jøøh¹ jnän` hi˜ ga˜jäh´ siiyh˜:

—Ta˜ wa´ gah¹, hlëëh´ ba´ hne˜ juu¹ kin˜, ta˜ tɯ´ he˜ kwah˜ juu¹.

10 Niˆ jaa˜ sa˜ chaa˜ hi˜ kaah¹ hne˜ mah¹ jmeeyh˜ hne˜. Jëëh´ jnä´ chehn¹ kyaah´ hne˜. Hi˜ ta˜ jyoh´ ko˜taa˜, tääh´ jwëë´ dsa˜ jee´ jwii˜ la˜ hi˜ na¹ ga´ heeh˜ juu¹ kin˜.

11 He˜ja˜ ga˜jä´ Paa´ koo˜ ji˜ñe˜ na˜dsë˜ jñee´ sih˜ jee´ jwii˜ Corinto ja˜, kway˜ juu¹ kih¹ Dio.

12 Läˆkoh´ ma´ laa ¹ Galión lle´moh´ kih¹ läˆkaa˜ hwa¹ Acaya, läˆjëë˜ judiu hi˜ chaa˜ Corinto ga˜taayh` juu¹ kwee˜ kyaah´ dsa˜kyaayh´ ga˜teey¹ kyaah´ Paa´ he˜ja˜ na´jääy˜ në´ta´,

13 ma´ jäyh´:

—Dsa˜ñɯɯh˜ la˜ mi˜tëëy˜ dsa˜ ha˜ läˆ jee´ hnaayh˜ Dio mah¹ lla˜dsëëy` kih¹ ley jnän` kyaah´ juu¹ ja˜.

14 Ma˜cheh¹ Paa´ ma´ hlëëh ¹, ma´ ga˜jäh´ Galión siiyh˜ dsa˜ judiu he´:

—Cher´mah¹ dsoo´ la¹ hliih¹ he˜ jmeey˜, o cher´mah¹ na˜bääyh`koo˜ dsoo´ jɯɯh˜, ja˜ga´ na˜ høø¹ kwaat˜ llan` ta´ kyah¹ hnäh´ dsa˜ judiu.

15 Pero juu¹ ta˜jmah¹ ba´ na˜ hlëëh´ hnäh´. Dsa˜ ba´ na˜ hääh˜ hnäh´, kih¹ ley kyah¹ hnäh´ ba´ na˜ hlëëh´ hnäh´. He˜ja˜ jëë˜ ba´ hnäh´ ha˜ läˆ läˆee˜ juu¹ na˜. Saˆ hnoon¹ taahn˜ hñiinˆ kyaah´ he˜ na˜ —ga˜jäyh´.

16 He˜ja˜ ga˜hwëëy¹ dsa˜ he´ në´ta´ ja˜.

17 He˜ja˜ ga˜saah¹ dsa˜ he´ Sóstene hi˜ ma´ hä´ goo˜ gwah˜ kiyh¹. Ga˜kway´ kih¹ ta˜ ka´hne˜ kih¹ në´ta´ ja˜. Pero lle´moh´ he´ niˆ miih˜ saˆ gaˆjmeey´ he¹ kiyh¹.

18 Pero ga˜gya˜ ga´ Paa´ cha˜miih˜ jmii´ Corinto ja˜. Ja˜ga´ ga˜hiyh¹ juu¹ kih¹ läˆjëëˆ øøh¹ jne´, ngooy¹ ta˜ hwa¹ Siria, kyaah´ Aquila kyaah´ Priscila. Jää¹ ja˜ga´ dsa˜taayh` nehˆ barco jwii˜ Cencrea, ga˜tii´ Paa´ lle´, ga˜jmeey´ kwaah˜ go˜te˜. Läˆja˜ ga˜läˆjnä´ ga˜jmeey´ koo˜ hmooh´ kyaah´ Dio.

19 Ma´ ga˜llaˆnääy¹ Éfeso, ja˜ jiih¹ ga˜jä´ dsa˜kyaayh´. Ngoo¹ ba´ Paa´ ta˜ gwahˆ na´hlëëyh´ judiu.

20 He˜ja˜ ga˜ngii´ judiu he´ ma´ jä¹ ga´ Paa´ miih˜ jmii´, pero sa˜ ga˜heeyh˜.

21 Ga˜hiyh¹ juu¹ kih¹ läˆjëëˆ hi˜ he´, ga˜siiyh˜:

—Jmee˜ bii¹ naahn˜ jmii´ he˜ të´ Jerusalén. Pero koo˜ ka˜läh´ jän˜ ya´jëën˜ hnäh´, cher´mah¹ läˆja˜ hnøø¹ Dio.

Éfeso ja˜ ga˜he¹ Paa´ nehˆ barco, ngaayh¹ ta˜ Jerusalén.

22 Ma´ ga˜llooy¹ Cesarea, ngaah¹ bih¹ ta˜ Jerusalén na´jmeey´ Dio kih¹ øøh¹ jne´ hi˜ ma´ tää´ jee´ ja˜. Ja˜ga´ ngooy¹ ta˜ jwii˜ Antioquía ka˜läh´.

23 Ga˜gyay˜ miih˜ jmii´ Antioquía, ja˜ga´ ya˜hëëy¹ ka˜läh´, ngooy¹ läˆkoo˜ läˆkoo˜ jwii˜ he˜ nøø´ hwa¹ Galacia, hi˜ läˆja˜ jwii˜ he˜ nøø´ hwa¹ Frigia, na´kway˜ be´ kih¹ läˆjëëˆ øøh¹ jne´ hi˜ ma´ tää´ läˆkaa˜ jee´ ja˜.

Ga˜kwa´ Apolo juu¹ jee´ jwii˜ Éfeso

24 Ta´ko˜jiih¹ ja˜, ga˜lloo¹ ta˜ jwii˜ Éfeso jaa˜ judiu hi˜ chee˜ Apolo, hi˜ ga˜läˆchaa˜

jee´ jwɨɨ¯ Alejandría. Peer˜ liyh˜ kway˜ juu' kih' Dio na¯hñaa ' läˆjëë¯ hi˜ ma´ kyɯɯyh˜ ra¯këh' ra¯llụụ' jee´ na¯sɨɨ¯ juu' kih' Dio.

25 Gaˆläˆtëë˜ bih' ha¯ läˆ la' jwë' kih' Jesús hi˜ ma´ hlëëyh˜ läˆkạạ¯ tuh¯dsëy'. Ma´ mi¯tëëy˜ dsa¯ na¯hñaa' läˆjëë¯ ha¯ läˆ la' juu' kih' Jesús. Pero he¯ sạạ˜ dsa¯ jmɨɨ¯, maˆlaˆ he¯ ma´ jmee˜ Jwạạ¯ ba´ ma´ kyɯɯyh˜.

26 Saˆ goyhˆ, gaˆløøy' hlëëyh˜ dsa¯ nehˆ gwahˆ kih' judiu he¯ chih' Éfeso jạ¯. Pero läˆ ma´ gaˆnuu´ Aquila kyạạh´ Priscila ha¯ läˆ la' juu' he¯ ma´ kwaˆ Apolo jạ¯, he¯jạ¯ gaˆtëëy¯ taˆ kiyh' mah' naˆheeh´ gyih' ha¯ läˆ la' juu' kih' Dsa¯jøøh' jnän` jee´ saˆ ma´ kyɯɯyh˜.

27 Ma¯ngëë´ he¯ jạ¯, gaˆläˆhnøø' Apolo dsoo' taˆ hwa' Acaya. Hi˜ läˆjëë˜ øøh' jne´ hị¯ ma´ tạạh´ kyạạyh´ jee´ jạ¯, gaˆkway´ be´ kih' hiˆ gaˆsɨɨy´ kọọ¯ je¯ kih' øøh' jne´ hị¯ ma´ tạạh´ Corinto he¯ nøø´ hwa' Acaya mah' wa´ hẹẹyh´ Apolo läˆkạạ¯ tuh¯dsëy'. Hi˜ ma´ gaˆllooy' jee´ jạ¯, gaˆla' llu' cha¯miih¯ kih' läˆjëë˜ øøh' jne´ hị¯ gaˆhẹẹh¯ kih' Dio, kih' he¯ llu' dsë' Dio kyạạyh´.

28 Läˆjịịh' jee´ le´, gaˆti¯ gaˆchoo´ Apolo juu' kyạạh´ judiu dsa¯kyạạyh´. Gaˆmiˆjnääy¯ na¯hñaa ' läˆjëë¯ läˆkọọ¯ jäh´ juu' kih' Dio mah' läˆngëëy´, Jesús he´ hị¯ lạạ' Cristo.

19

Ngoo' Paa´ taˆ jwɨɨ¯ Éfeso

1 Ta´kọ¯jịịh' ma´ gya' Apolo jwɨɨ¯ Corinto, ngoo' Paa´ jwë´ hwa' ba´ läˆjịịh' gaˆllooy' jwɨɨ¯ Éfeso. Ma´ gaˆllooy' jee´ jạ¯ gaˆjẹẹy' kọ¯llạạ´ øøh' jne´.

2 He¯jạ¯ gaˆngɨɨ´ Paa´ juu' kiyh':

—¿Che´ gaˆtëëh´ hnäh´ Jmɨ¯lle´ Naˆjngɨɨ' läˆ ma´ gaˆhẹẹh` hnäh´ juu' kih' Dsa¯jøøh' jnän`?

He¯jạ¯ gaˆjäh´ dsa¯ he´:

—Niˆ saˆ ñe´ jnääh' hee¯ jạ¯ Jmɨ¯lle´ Naˆjngɨɨ'.

3 He¯jạ¯ gaˆjäh´ Paa´:

—¿Hee¯ juu' gaˆjmeeh´ hnäh´ dsoo´ he¯ gaˆsạạh¯ hnäh´ jmɨɨ¯?

Mah' gaˆjäh´ dsa¯ he´:

—Gaˆsạạ¯ jnääh ' jmɨɨ¯ läˆhihˆ gaˆjmee´ Jwạạ¯ ba´.

4 Mah' gaˆjäh´ Paa´ sɨɨyh˜:

—Jwạạ¯ gaˆchoo' jmɨɨ¯ kih' dsa¯ hị¯ gaˆläˆdsạạ˜ dsë' he¯ ma´ jmeeyˆ he¯ hlɨɨh'. Gaˆsɨɨyh˜ dsa¯ he´: "Wa´läˆdsoo´ hoh´ hnäh´ kih' hị¯ jäˆ kẹẹ¯ ga´ kiˆ jnä´." Jwạạ¯ he´ ma´ hlëëh˜ kih' Jesús hị¯ lạạ' Cristo.

5 Ma´ gaˆnuu´ dsa¯ he´ juu' jạ¯, gaˆsạạy¯ jmɨɨ¯ läˆhihˆ kih' Jesús.

6 Läˆ ma´ gaˆkye¯ Paa´ goo¯ në´ kiyh', gaˆjyoo' Jmɨ¯lle´ Naˆjngɨɨ' në´ kih' dsa¯ he´. Läˆchạh´ jạ¯ gaˆhlëëyh´ jyoh´ juu' hiˆ gaˆløøy' ngëëy˜ juu' he¯ ma´ miˆjnääˆ Dio kiyh'.

7 Jee´ läˆjëë˜ dsa¯ñɯɯh¯ he´ ma´ tẹẹ ' gyaˆtụụ´.

8 Ụụ¯ sɨh¯ he¯ gaˆgya¯ Paa´ jee´ jạ¯, ma´ dsooy˜ gwahˆ kih' dsa¯ judiu he¯ chih' jee´ jạ¯. Saˆ goyhˆ ma´ hlëëyh˜ dsa¯ hiˆ gaˆmiˆjnääy¯ na¯hñaa ' läˆjëë¯ ha¯ läˆ jạạ˜ Dio dsa¯ läˆhihˆ kih'.

9 Pero kọ¯llạạ´ dsa¯ he´ ma´ hweh¯ dsëy', saˆ gaˆjmeey´ dsoo´ dsëy' kih' Jesús. Wɨɨ´ ba´ gaˆhlëëyh´ kih' Jesús toˆloˆ në´ dsa¯kyạạyh´. He¯jạ¯ yaˆhëë˜ Paa´ jee´ kih' dsa¯ he´, gaˆjạạy' øøh' jne´ gaˆnääy' jee´ chih' sa¯kwel˜ kih' hị¯ chẹẹ¯ Tiranno. Jee´ jạ¯ gaˆhlëëh' Paa´ øøh' jne´ juu' kih' Jesús läˆjëˆ jmɨɨ´.

10 Läˆjạ¯ gaˆjmeey´ läˆjịịh' gaˆtë´ tọ' jị¯ñe¯. Läˆjwë´ jạ¯ läˆjëë˜ judiu hị¯ ma´ chạạ¯ hwa' Asia, hiˆ läˆkyẹ¯ dsa¯ hị¯ saˆ lạạ' judiu, gaˆnuuy´ juu' kih' Jesús Dsa¯jøøh' jnän`.

11 He¯ ba´ che¯ jɯh¯gạạ¯ he¯ gaˆjmee´ Dio jee´ jạ¯ taˆlaˆ kih' Paa´.

12 Ma´ dsa¯nää' dsa¯ kyạạh´ hmɨɨh¯ kih' jee´ ma´ cheh' Paa´. Kọọ¯ ma´ dsa¯jnooh' miih¯ në´ kih' Paa´ hmɨɨh¯ saˆlụụ¯ hiˆ hmɨɨh¯ hii´ cha´në´. Hmɨɨh¯ jạ¯ ma´ dsa¯sụy` dsa¯dsaah´ kyạạy'. Läˆjạ¯ ma´ dsa¯jäˆ kiyh' hiˆ läˆkyẹ¯ jmɨ¯lle´ hlɨɨh' ma´ hwëë¯.

13 Hiˆ ma´ chạạ¯ kọ¯llạạ´ judiu hị¯ ma´ gaˆnää´ taˆ kyẹ' taˆ ñii´ ma´ hwëëy˜ jmɨ¯lle´ hlɨɨh' kih' dsaˆ. Pero kọọ¯ hä´, jaˆ hɯɯ´dsë¯ kiyh' ma´ hwëëy' jmɨ¯lle´ hlɨɨh' kyạạh´ be´ kih' Jesús, gaˆjäyh´:

—Kyạạh´ hihˆ kih' Jesús hị¯ hlëëhˆ Paa´ kih', jmeenˆ hihˆ hwëëh¯ hnäh´.

14 He¯ la¯ ma´ jmeeˆ läˆjëëˆ gyẹẹ' jọọ´ dsa¯ judiu hị¯ ma´ chẹẹ¯ Esceva, hị¯ ma´ lạạ' jạạ¯ jmɨ¯dsa¯ hị¯ kyẹ¯ në´.

15 Pero gaˆjịịh' jmɨ¯lle´ hlɨɨh' juu' kyạạh´ dsa¯ he´, gaˆjäyh´:

—Kyụụˆ ba´ jnä´ Jesús, hiˆ maˆ ba´ jnä´ hịị¯ he´ Paa´, pero hnäh´, saˆ kyụụnˆ niˆ miih¯.

16 Dsa¯ hị¯ ma´ kyẹ¯ jmɨ¯lle´ hlɨɨh' he´, niˆ juu' ga´ saˆ gaˆhɨɨy´, gaˆsọọyh' kih' läˆjëëˆ gyẹẹ' dsa¯ he´. Peerˆ gaˆkway´ kih', läˆjịịh' gaˆjmääyh¯ dsoo´, gaˆkyɯɯy' toˆloˆkwạyhˆ.

17 Läˆjëëˆ dsa¯ judiu hiˆ kyạạh´ dsa¯ hị¯ saˆ lạạ' judiu hị¯ ma´ tạạh´ Éfeso gaˆläˆgoyhˆ jwërte ma´ gaˆnuuy´ ha¯ läˆ gaˆla' kih' dsa¯ he´. He¯jạ¯ gaˆjmeey´ jɯɯh¯ kih' Jesús.

18 Hiˆ jwëë´ dsa¯ hị¯ gaˆhẹẹh¯ juu' kih' Dio gaˆmiˆjnääy¯ toˆloˆ në´ øøyh¯ läˆjëˆ he¯ hlɨɨh' he¯ ma´ jmeeyˆ.

19 Hiˆ jạ¯ba´ läˆjạ¯ jwëë´ hị¯ ma´ tëëˆ jị¯nah´ ma´ dsa¯kạyˆ je¯ hlɨɨh' jạ¯, mah' ma´ dsa¯jẹyˆ cha´në´ jee´ läˆjëëˆ. Hiˆ ma´ gaˆjmeeh' dsa¯ kwạạt¯ joh´ kyẹẹ´ jee´ läˆjëˆ moˆje¯ jạ¯, yaˆhɨɨ' kwạạt¯ tọ¯loˆgya´ mil kuu´ tøø¯.

20 Läˆjạ¯ gaˆläˆjwëë´ cha¯ga´miih¯ dsa¯ hị¯ gaˆnuu´ juu' kih' Dio hiˆ gaˆjëëy' ha¯ kọh´ be´ saˆ cha¯ kih' Dio.

21 Ma¯ngëë´ he¯ jạ¯, gaˆjmee´ Paa´ hɯɯ´dsë¯ dsooy' ka¯läh´ taˆ hwa' Macedonia

hi˜ ta˜ hwa¹ Acaya. Ja˜ga´ dsaayh¹ ta˜ Jerusalén. Hi˜ ga˜jäyh´:

—Ma˜lä˜hii` miih˜ jmii´ gyan´ Jerusalén, ma˜ra˜ he˜ jmee˜ bii¹ niin` ta˜ Roma.

22 Uu¹ hi˜ ma´ jmee˜ ko˜jøh´ kyaayh´ ga˜cheey¹ ta˜ hwa¹ Macedonia, ga˜cheey¹ Timotä kyaah´ Erasto. Pero ga˜jä´ ga´ Paa´ miih˜ jmii´ hwa¹ Asia ja˜.

Ga˜lä˜hnee˜ dsa˜ hi˜ ma´ chaa˜ jwii˜ Éfeso kyaah´ Paa´

23 Jmii´ ja˜ ga˜lä˜cha˜ koo˜ hnii˜ juuh˜ jee´ jwii˜ Éfeso, kwaat˜ kih¹ ju¹hmëë´.

24 Jee´ ja˜ ma´ gya¹ jaa˜ dsa˜ chee˜ Demetrio hi˜ ma´ kwa˜ ta´ he˜ jmee˜ dsa˜ gwah˜ pih¹ kyaah´ ñe¹ tøø˜ jmah¹ he˜ la¹ heeh˜ gwah˜ kih¹ Diana he˜ ma´ chih¹ jee´ jwii˜ ja˜. Kyaah´ ta´ ja˜ ma´ liyh¹ cha˜miih˜ kuu´ kyaah´ dsa˜kyaayh´.

25 He˜ja˜ ga˜jøøyh˜ lä˜jëë˜ dsa˜ hi˜ ma´ jmee˜ ta´ kiyh¹ hi˜ jñah´ ga´ dsa˜ hi˜ ma´ jmee˜ ja˜ba´ ta´ ja˜, mah¹ ga˜siiyh˜:

—Dsa˜ñuuh˜, ñeh´ ba´ hnäh´ kwee˜ lëh¹ jne´ cha˜miih˜ kuu´ kyaah´ ta´ la˜.

26 Pero na¹ ma˜jëë´ jne´ hi˜ ma˜nuu´ jne´ ngë˜ Paa´ Éfeso la˜ mi˜gaay˜ jwëë´ dsa˜. Hi˜ ja˜ ma˜la˜ jee´ la˜ jmeey˜ lä˜na˜. Lä˜ ga˜dsa¹ hwa¹ Asia ma˜mi˜gaay˜ jwëë´ dsa˜, jäyh´: “Ja˜ Dio he´, hih¹ dio hi˜ jmää˜ dsa˜ kyaah´ goo˜.”

27 He˜ja˜ hii´ goo˜ wa´ra˜ ga˜heey¹ ta´ jnän` la˜, hi˜ mo˜so˜ tooh˜ dsa˜ ta´ gwah˜ kih¹ dio Diana jnän` hi˜ lä˜ja˜ mo˜so˜ jmeey¹ juuh˜ kih¹ Diana, hi˜ hnaah˜ lä˜jëë˜ dsa˜ chaa˜ hwa¹ Asia hi˜ lä˜kaa˜ jmi˜guu˜ ka˜läh´.

28 Ma´ ga˜nuu´ dsa˜ he´ juu¹ ja˜, ga˜lä˜lleey´ jwërte hi˜ ga˜løøy¹ tooyh˜ cha˜miih˜ miih´, ma´ jäyh´:

—¡He˜ ba´ che˜ jøøh¹ Diana hi˜ cheh¹ Éfeso la˜!

29 He˜ja˜ ga˜kah¹ ga˜gwëh¹ huu´dsë˜ kih¹ lä˜jëë˜ dsa˜ hi˜ ma´ chaa˜ jee´ jwii˜ ja˜. Koo˜ mii¹ ba´ ga˜jmeey´ ga˜saayh¹ Gayo kyaah´ Aristarco na´jääy˜ jee´ dsa˜ñee˜ dsa˜kyaayh´. Lä˜uu´ dsa˜ñuuh˜ he´ chaa˜ Macedonia hi˜ ma´ jmeey˜ ko˜jøh´ kyaah´ Paa´.

30 Hnøø¹ Paa´ ma´ dsa˜hlëëh` kyaah´ dsa˜ he´ pero sa˜ ga˜kwa´ øøh¹ jne´ jwë¹ ma´ dsooy¹.

31 Hi˜ lä˜ja˜ ko˜llaa´ hi˜ ma´ laa¹ ta´ hwa¹ Asia ja˜, ma´ jwayh´ kyaah´ Paa´. He˜ja˜ ga˜cheey¹ juu¹ kih¹, ga˜chuuy´ kyaah´ Paa´ mah¹ sa˜ dsooy¹ jee´ tääh´ dsa˜ he´.

32 Ga˜kah¹ ga˜gwëh¹ go˜te˜ huu´dsë˜ kih¹ lä˜jëë˜ dsa˜ hi˜ ma´ tääh´ jee´ ja˜. Kah´ ba´ ma´ hlëëh˜ lä˜jaa˜ lä˜jaa˜. Hi˜ jwëë´ ga´ hi˜ sa˜ ma˜ñe˜ hee˜ kih¹ ja˜ he˜ ma´ tääyh´ jee´ ja˜.

33 He˜ja˜ dsa˜ judiu ga˜hñaay¹ na¹koh´ Alejandro jee´ kih¹ lä˜jëë˜ dsa˜ he´ mah¹ na´jääy˜ ta˜ cha´në´. He˜ja˜ ga˜jmee´ Alejandro lii˜ kyaah´ gooy˜, hnøøy¹ ma´ hlëëyh¹ jwoo¹ kih¹ judiu.

34 Pero ma´ ga˜lä˜kyuu˜ dsih´ laay¹ judiu, koo˜ hä´ ba´ ga˜tooh¹ lä˜jëë˜ miih´. Miih˜ ga´ sa˜ ga˜të´ to¹ hor˜ ga˜jmeey´ lä˜ja˜, ma´ jäyh´:

—¡He˜ ba´ che˜ jøøh¹ Diana hi˜ cheh¹ Éfeso la˜!

35 Lä˜jiih¹ jaa˜ të˜je˜ kyaa¹ jee´ jwii˜ ja˜, ga˜jmeey´ hih˜ he˜ tu¹ dsa˜ he´ tooh˜ miih´, ga˜jäyh´:

—Nuu˜ da´ hnäh´ hi˜ chaa˜ Éfeso la˜. Ga˜lä˜jëë˜ ba´ dsa˜ jmi˜guu˜ ñe˜, koo˜ jee´ la˜ ba´ la¹ to˜në´ jee´ jmee˜ dsa˜ juuh˜ kih¹ gwah˜ kih¹ Diana he˜ chih¹ jee´ la˜ jnän` hi˜ lä˜ja˜ ka˜läh´ heeh˜ kiyh¹ he˜ ja¹ kih¹ Júpiter.

36 Ni˜ jaa˜ sa˜ le´ jäh˜ sa˜ dsoo´. He˜ja˜ jwahn˜, tu¹ hnäh´, ta˜ jmee˜ hnäh´ na¹koh´ wa´ la¹ cha˜ la¹.

37 Hih¹ uu¹ dsa˜ñuuh˜ hi˜ ma˜ya˜jääh˜ hnäh´ la˜, sa˜ ma˜mi˜kwayh¹ gwah˜ jnän`, ni˜ sa˜ ma˜hlëëyh´ hliih¹ kih¹ dio jnän`.

38 Cher´mah¹ cha˜ hnii˜ kih¹ dsa˜kyaah´ Demetrio kyaah´ jñah´ dsa˜, cha˜ ba´ në´ta´ jee´ le´ mi˜eey˜ juu¹ na˜. Jee´ ja˜ ba´ lle` kih¹ hniiy¹ kih¹ dsa˜.

39 Cher´mah¹ cha˜ ga´ he˜ sa˜ hii˜ lä˜ee˜ kyah¹ hnäh´, le´ mi´ee¹ jne´ lä˜ ma´ dsa˜ñee˜ dsa˜ mada˜ kih¹ dsa˜ta´.

40 Pero he˜ jmee˜ jne´ la˜, hii´ goo˜ dsa˜bääh˜ jne´ he˜ tøøh˜ jne´ cha˜miih˜ miih´. Hee˜ juu¹ dsa´kwan´ cher´mah¹ ga˜tëëh¹ dsa˜ta´ jne´ kih¹ he˜ tøøh´ jne´ miih´ jee´ la˜.

41 Ko˜ja˜ ba´ te¹ ga˜hlëëh´ të˜je˜ he´, mah¹ ga˜hiyh¹ juu¹ kih¹ dsa˜jwii˜.

20

Ngoo¹ Paa´ ta˜ hwa¹ Macedonia hi˜ ta˜ hwa¹ Grecia

1 Ma˜ngëë´ ma˜dsaa¹ juu¹ ja˜, ga˜tëëh¹ Paa´ øøh¹ jne´, ga˜kwëëyh¹ nuuh˜ mah¹ ga˜eey¹, ja˜ga´ ga˜hiyh¹ juu¹, ngooy¹ ta˜ Macedonia.

2 Ga˜ngëëy´ lä˜jë˜ jwii˜ mäh˜ jee´ ma´ tääh´ øøh¹ jne´, ga˜hlëëh¹ gyih¹ mah¹ tëëy¹ cha˜ga´miih˜ be´. Lä˜ja˜ ga˜jmeey´ lä˜jiih¹ ga˜llooy¹ hwa¹ Grecia (ja˜ba´ jee´ chee˜ Acaya).

3 Jee´ ja˜ ga˜gyay˜ uu˜ siih˜. Ma´ ga˜të´ jmii´ he˜ dsa˜hey´ barco he˜ dsooy¹ ta˜ hwa¹ Siria, ga˜lä˜ñey˜ ma˜la¹ juu¹ kih¹ judiu he˜ saah¹ dsih´. He˜ja˜ ga˜mi˜siiy¹ huu´dsë˜ kiyh¹. Ga˜jeeyh˜ ka˜läh´ ta˜ Macedonia, ngooy¹ jwë´ hwa¹ ba´.

4 Hi˜ ko˜llaa´ øøh¹ jne´ ga˜jmee´ ko˜jøh´ kyaayh´ lä˜ ga˜të´ hwa¹ Asia. Jaa˜ hi˜ he´, chee˜ Sópater hi˜ chaa˜ Berea. Hi˜ jñah´ chee˜ Aristarco kyaah´ Segundo hi˜ chaa˜ Tesalónica. Hi˜ jñah´ chee˜ Gayo hi˜ chaa˜ Derbe hi˜ Timotä. Jñah´ chee˜ Tíquico hi˜ Trófimo hi˜ chaa˜ hwa¹ Asia.

5 Ga˜läˆjëë˜ˆ hi˜ he´ ga˜läˆjää¹ na´jäây´
jnääh¹ läˆ ga˜të´ Troa.
6 Hiˆ jnääh ¹, ma˜laˆ ma˜goh˜ jmii´ kih¹
he´ñiih˜ he˜ saˆ kyaah´ levadura, gaˆtooh`
jnääh¹ nehˆ barco jwii˜ Filipo. Ga˜hya˜ ga´
hña´ jmii´, ja˜ga´ gaˆjee¹ jnääh¹ dsa˜kyaahn´
hi˜ ma´ täähˆ´ jøø˜ Troa. Jee´ ja˜ ga˜jä´ jnääh¹
gyii¹ jmii`.

Ga˜gwii˜ Eutico jee´ gyay¹ nuuy˜ juu¹ kih¹
Paa´
7 To˜në´ jmii´ kih¹ seman˜, gaˆtooh` jnääh¹
ko˜jøh´ kyaah´ øøh¹ jne´ jee´ ma´ kih´ jnääh¹
ma˜nuuˆ kih¹ Jesús. He˜ja˜ gaˆløø¹ Paa´ kwaˆ
juu¹. Juu¹ ja˜ gaˆkyoo¹ läˆjiih¹ gaˆtë´ koo˜
llaˆnuu¹, kih¹ he˜ ga˜jmeey´ huu´dsë˜ dsooy¹
taˆ jee´ jyoh´ wa´ gaˆjnä¹ jyoh´ jmii´.
8 Hiˆ ma´tøø´ cha˜miih˜ mi¹së¹ he˜ na˜hih˜
je˜ cha´nehˆ jee´ gaˆtë´ hnë˜ jwëë´ hne¹ jee´
ma´ tøøh´ jnääh¹ ja˜.
9 Jaa˜ chih˜ hi˜ chee˜ Eutico ma´ gyay¹
hoo´ ventan jee´ ma´ tøøh¹ jnääh¹. Jee´ gyay¹
ja˜, ga˜gwiiy˜ ñiih´ kih¹ he˜ gaˆkyoo¹ juu¹ he˜
ma´ kwaˆ Paa´. Jee´ na˜gwiiy˜ ja˜, gaˆtayh´
läˆ gaˆtë´ hwa¹. Ma˜na˜juuy´ ma´ gaˆchaah˜
dsih´.
10 He˜ja˜ gaˆjñaa¹ Paa´, ngooy¹ na´eey´
chih¹ he´. Mah¹ gaˆjäyh´:
—Taˆ jwaah´ hnäh´, jiihˆ ba´ chih˜ la˜.
11 He˜ja˜ ga˜wii¹ Paa´ ka˜läh´ jee´ ma´ tøøh´
jnääh¹, ja˜ga´ gaˆtooh` jnääh¹ gaˆkih´ gaˆhih´
jnääh¹ ma˜nuuˆ kih¹ Jesús. Ma˜ngëë´ he˜
ja˜, ngoo¹ bih¹ hlëëyhˆ läˆjiih¹ gaˆjnä¹. Ja˜ga´
ngooy¹ taˆ jee´ jyoh´.
12 Peerˆ gaˆnøh¹ dsë¹ dsa˜ he´ kih¹ he˜ jiihˆ
ba´ chih˜ kyaay¹, hiˆ gaˆtëëy˜ gaˆnääy` kiyh¹.

Yaˆhëë¹ Paa´ jee´ jwii˜ Troa ngooy¹ läˆ
gaˆtë´ jee´ jwii˜ Mileto
13 Gaˆtooh` jnääh¹ nehˆ barco, mah¹
llaˆnøø¹ jnääh ¹ jää¹ läˆ gaˆtë´ jwii˜ Asón.
Jee´ ja˜, gaˆjää´ jnääh¹ Paa´ läˆkoo˜ la¹ madaˆ
nuuh˜ jnääh¹, jëëh´ jwë´ hwa¹ ba´ ngooy¹ taˆ
jaˆ.
14 Ma´ gaˆlloo¹ Paa´ jee´ tøøh´ jnääh¹ jwii˜
Asón ja˜, gaˆtooh`jnääh¹ nehˆ barco kyaayh´,
gaˆllaˆnøø¹ jnääh¹ jwii˜ Mitilene.
15 Jee´ gaˆtë´ to¹ jmii´, gaˆngëë´ jnääh¹ jäh˜
jwii˜ he˜ chee˜ Quío. Jee´ gaˆtë´ hnë˜ jmii´,
gaˆllaˆnøø¹ jnääh ¹ jwii˜ Samo jee´ hwëë˜
barco. Jee´ gaˆtë´ kye´ jmii´, ja˜ga´ gaˆtëë´
jnääh¹ jwii˜ Mileto.
16 Saˆ ma´ hnøø¹ Paa´ ma´ jä ¹ ki˜wëë´
hwa¹ Asia, he˜ja˜ koo˜ gaˆngëë´ bih¹ kih¹
jwii˜ Éfeso. Gaˆjmeey´ bii¹ he˜ llaayh˜ läˆ
gaˆtë´ Jerusalén mah¹ tëëy¹ jmii´ Pentecosté
cher´mah¹ gaˆla¹.

Gaˆhlëëh´ Paa´ kyaah´ hi˜ kye˜ në´ kih¹
gwahˆ jwii˜ Éfeso
17 Läˆ ma´ gya¹ Paa´ jwii˜ Mileto, gaˆcheey¹
juu¹ he˜ ya˜nää´ dsa˜gyuuh´ hi˜ kye˜ në´ kih¹
øøh¹ jne´ jwii˜ Éfeso.
18 Ma´ gaˆllaˆnää¹ hi˜ he´ jee´ gya¹ Paa´,
gaˆjäh´ Paa´ siiyhˆ:
—Ma˜ñeh´ ba´ hnäh´ ha˜ läˆ gaˆjmeen¹ jee´
kyah¹ hnäh´ läˆ ma´ to˜në´ jan¹ taˆ hwa¹ Asia
la˜ läˆjiih¹ na¹.
19 Niˆ miih˜ saˆ gaˆjmäänˆ hñiinˆ jøøh¹ läˆ
ma´ gaˆgyan¹ kyaah´ hnäh´ kwanˆ juu¹ kih¹
Dio. Jaˆ he˜ koo˜ jiih˜ gaˆtuun` jmii˜ haa´ mi
¹nënˆ kyah¹ hnäh´. Joh´ jiih˜ saˆ gaˆjëën¹ wii´
kih¹ läˆjëˆ he˜ ma´ hnøø¹ dsa˜ judiu ma´ jmee¹
kinˆ.
20 Saˆ cha˜ gaˆjmeen¹ kwaatˆ che´ hii´ goo˜
kinˆ jee´ gaˆjmeen¹ he˜ llu¹ kyah¹ hnäh´.
Ga˜hlëëhn` hnäh´ jee´ ja ¹ dsa˜ hiˆ läˆja˜
cha´nehˆ kyah¹ hnäh´ ka˜läh´.
21 Hnäh´ judiu hiˆ hnäh´ hi˜ saˆ laa¹
judiu, gaˆjwëëhn¹ hnäh´ jeeh` hnäh´ kih¹ Dio
hiˆ wa´ läˆdsoo´ hoh´ hnäh´ kih¹ Jesucristo
Dsa˜jøøh¹ jnän`.
22 Hiˆ na¹ ma˜hään´ jwë¹ ngaahn¹ taˆ
Jerusalén läˆ jøøˆ Jmi˜lle´ Na˜jngii¹ kinˆ. Niˆ
saˆ manˆ he˜ dsa˜ngëën´ jee´ ja˜.
23 Koo˜ he˜ la˜ ba´ manˆ. Läˆkaa˜ jwii˜ jee´
niin` dsa˜ngëën´ wii´, taahˆ dsa˜ jnä´ nehˆñe
¹, jäh´ Jmi˜lle´ Na˜jngii¹.
24 Pero niˆ miih˜ saˆ jmeenˆ he¹ che´
chaan˜ o he˜ juun´. Jëë˜ ba´ dsënˆ ngoon¹
taˆ cha´në´ kyaah´ ta´ he˜ na˜hñaan´, läˆjiih¹
mi´ten` ta´ he˜ gaˆtooh˜ Jesús goonˆ mah¹
kwan` ju¹hmëë´ he˜ mi˜jnääˆ ha˜ läˆkoo˜
hnää¹ Dio jne´.
25 'Manˆ kwee˜ niˆ jaa˜ jee´ läˆjëëˆ hnäh´
moˆsoˆ jëëh¹ hnäh´ jnä´, läˆjëëˆ hnäh´ hi˜
ma˜nuu´ juu¹ he˜ kwanˆ ha˜ läˆ jäähˆ Dio dsa˜
läˆhihˆ kih¹.
26 He˜ja˜ jwëëhn˜ hnäh´ jmii´ na¹, niˆ
jaa˜ dsa˜ moˆsoˆ na˜bäähn`, saˆ cha˜ dsoo´
dsëën˜ niˆ miih˜.
27 Jëëh´, niˆ miih˜ saˆ gaˆläˆgohnˆ,
gaˆmiˆjnään¹ na˜hñaa¹ läˆjëë˜ juu¹ kih¹ Dio
kyah¹ hnäh´.
28 He˜ja˜ jwëëhn˜ hnäh´, häähnäh´
hñaah¹ hiˆ häähläˆjëëˆ dsa˜ kyaah¹ hnäh´.
Ma˜na˜hñaah´ hnäh´ kih¹ Jmi˜lle´ Na˜jngii¹
mah¹ jëëh¹ hnäh´ dsa˜ kyaah¹ hnäh´. He˜ja˜
häähnäh´ kwee˜ läˆjëëˆ hi˜ laa¹ kyaa¹
Dsa˜jøøh¹ jnän` hi˜ gaˆlaa¹ jne´ kyaah´ jma˜
kih¹.
29 Jëëh´, manˆ kwee˜ ha˜ läˆ le´ wa´ra˜
ngaahn¹. Ya˜nää´ jee´ kyah¹ hnäh´ hi˜ laa¹
läˆkoo˜ jah´ häähˆ¹. Niˆ miih˜ saˆ jäˆ läˆñih´
dsëy¹ kih¹ dsa˜ kyaa¹ Dio.
30 Hiˆ ja˜ba´ jee´ kyah¹ hnäh´ hwëëˆ hi˜
jmee¹ ra˜këh¹ ju¹dsoo´ mah¹ jäay¹ øøh¹ jne´läˆ
hyoh˜ dsëy¹.
31 Go˜taah´ hnäh´ leeh´ hnäh´. Mi˜dsooh˜
da´ hoh´ hnäh´ ha˜ läˆ gaˆjmeen¹ ta´ko˜jiih¹
hnë˜ ji˜ñe˜ he˜ gaˆgyan¹ kyaah´ hnäh´.
Läˆjmii ¹ läˆhwë¹, saˆ gaˆtun¹ ma´ kwëëhnˆ
hnäh´ nuuh´, läˆjiih¹ gaˆtuun` jmii˜ he˜ haa´
mi¹nënˆ kih¹ läˆjaa˜ läˆjaa˜ hnäh´.

32 ’Na¹ na˜ øøhn¹, taąhn˜ hnäh´ goo˜ Dio.
Jä´ hnäh´ kyąąh´ juu¹ kiyh¹ he˜ mi˜jąą¹ jne´.
Juu¹ na˜ kye˜ be´ he˜ jmee˜ dsa´nøøn ¹
ta˜ cha´në´ hnäähn˜ Dio cha˜ga´miih˜ mah¹
hñah˜ jne´ heęn˜ ko˜jøh´ kyąąh´ lä˜jëę˜ hi˜
na˜jngëë¹.
33 Sa˜ ga˜lä˜heę´ dsën˜ ku´nøø˜ kuu´ tøø˜
ni˜ hmiih˜ he˜ cha˜ kih¹ dsa˜.
34 Ma˜ñeh´ ba´ hnäh´, ga˜jmee¹ ba´ jnä´ ta´
ha˜ jee´ ga˜jnä¹ he˜ ga˜jmee´ bii¹ kin˜ hi˜
lä˜kye˜ kih¹ dsa˜kyąąhn´.
35 Ma˜ra˜ he˜ ga˜jmee¹ ba´ jnä´ ta´ kyąąh´
goon˜ mah¹ lä˜tëëh˜ hnäh´ jmeeh¹ hnäh´
lä˜koh´ jmee˜ jnä´ hi˜ lä˜ją˜ jmeeh¹ hnäh´ be´
kih¹ hi˜ tä˜ñee´. Mi˜dsooh˜ da´ hoh´ hnäh´
juu¹ kih¹ Jesús Dsa˜jøøh¹ jnän`, hi˜ ga˜jäh´:
“Llu¹ ga´ la¹ kih¹ hi˜ kwa˜ lä˜koh´ ga´ hi˜
hyoh¹.”
36 Ma˜ngëë´ ma˜jäh´ Paa´ lä˜ją˜, ga˜juuyh¹
jnëy´ kyąąh´ lä˜jëę˜ øøh¹ jne´ he´, ga˜ngiiy´
kiyh¹ kih¹ Dio.
37 Lä˜jëę˜ øøhn¹ jne´ he´ ga˜ki´ ga˜hooh¹
cha˜miih˜. Ga˜eey¹ Paa´ mah¹ ga˜chuyh´
kih¹.
38 Ga˜lä˜meeh˜ dsë¹ jwërte dsa˜gyuuh´ he´
kih¹ he˜ ga˜jäh´ Paa´: “Mo˜so˜ jëę˜h¹ ga´ jnä´
ka˜läh´.” Ją˜ga´ ga˜nääy¹ na´jąąy˜ Paa´ ta˜ jee´
ma´ hii´ barco.

21

Ngaah¹ Paa´ ta˜ Jerusalén

1 Ją˜ jiih¹ ga˜jä´ øøh¹ jne´ he´. Hi˜ ga˜tooh`
ba´ jnääh¹ neh˜ barco. Ko˜dsoo´ ba´ ngoo¹
barco ją˜ ta˜ Cos. Ma´ ga˜jnä¹ jyoh´ jmii´,
ga˜lla˜nøø¹ jnääh¹ jwii˜ Roda. Ma˜ngëë´ ją˜
ga˜nøø¹ jnääh¹ ta˜ jwii˜ Pátara.
2 Pátara ją˜ ga˜jëë´ jnääh¹ koo˜ barco he˜
ngoo¹ ta˜ Fenicia. Neh˜ ją˜ ga˜tooh` jnääh¹
ga˜nøø¹ jnääh¹ ta˜ ją˜.
3 Jee´ ga˜nøø¹ jnääh¹ ją˜, ga˜jëë´ jnääh¹ hwa¹
Chipre he˜ hä´ jee´ jmi˜ñeeh˜. Hwa¹ ją˜ ga˜jä´
jwoo¹ ra˜këh¹ ta˜ jee´ ga˜ngëë´ jnääh¹ ta˜ hwa¹
Siria. Ga˜ngëë´ ba´ jnääh¹ lä˜jiih¹ ga˜tëę´
jnääh¹ Tiro he˜ nøø´ hwa¹ kih¹ Siria, jëëh´ jee´
ją˜ hwëë˜ dsa˜ løø¹ he˜ kye˜ barco.
4 Ma´ ga˜tooh` jnääh¹ jee´ jwii˜ Tiro ga˜jeę
¹ jnääh¹ øøh¹ jne´ hi˜ ma´ tąąh´ jee´ ją˜. Hi˜
ga˜jä´ jnääh¹ kiyh¹ gyii¹ jmii˜. Øøh¹ jne´ he´
ga˜hlëëyh¹ Paa´ lä˜koh´ ga˜mi˜jnää˜ Jmi˜lle´
Na˜jngii ¹ kiyh¹ he˜ sa˜ ma´ dsąąyh¹ ta˜
Jerusalén.
5 Ma´ ga˜dsëë¹ jmii´ ją˜, lä˜jëę˜ øøh¹ jne´
hi˜ chąą˜ jee´ ją˜, hi˜ më´ hi˜ ñuuh˜ lä˜kye˜
chih˜pih¹, ga˜jmeey´ ko˜jøh´ kyąąh´ jnääh¹
lä˜ ga˜të´ chuuh´ jwii˜, jee´ la¹ cha´hoo´
jmi˜ñeeh˜. Jee´ ją˜ ga˜juuh´ jnääh¹ jnën´
ga˜ngii´ jnääh¹ kih¹ Dio.
6 Ga˜eę´ jnääh¹ øøh¹ jne´ he´ lä˜jąą˜ lä˜jąą˜
jnääh¹, ją˜ga´ ga˜tooh` jnääh¹ neh˜ barco, hi˜
ga˜nää` ba´ øøh¹ jne´ he´ cha´neh˜ kih¹.
7 Ga˜hwii˜ jnääh ¹ Tiro, ga˜nøø¹ jnääh ¹
ta˜ Tolemaida. Ma´ ga˜lla˜nøø¹ jnääh¹ Tole-
maida ją˜, na´jëë´ jnääh¹ øøh¹ jne´ hi˜ chąą˜
jee´ ją˜. Ga˜jä´ jnääh¹ koo˜ jmii´ kyąąyh´.
8 Ma´ ga˜jnä¹ jyoh´ jmii´, ga˜hwii˜ jnääh ¹
Tolemaida, ga˜nøø¹ jnääh¹ ta˜ Cesarea. Ma´
ga˜tëë´ jnääh¹ Cesarea ją˜, ga˜nøø¹ jnääh¹ kih¹
Felipe hi˜ ma´ kwa˜ ju¹hmëë´ hi˜ ma´ ląąy¹
ząą˜ kih¹ jee´ lä˜jëę˜ gyee¹ hi˜ ma´ kwa˜ be´
kih¹ apóstole jąą¹. Jee´ ją˜ ga˜jä´ jnääh¹ kih¹
Felipe he´.
9 Felipe he´ ma´ chąą˜ kyee´ jo˜miiy´ hi˜
ma´ tąąh´ hñii´, hi˜ ma´ ngëë˜ juu¹ kih¹ Dio.
10 Ma˜hya˜ cha˜miih˜ jmii´ tøøh´ jnääh¹
jee´ ją˜, ma´ ga˜lloo¹ ząą˜ dsa˜ chąą˜ Judea
hi˜ chee˜ Agabo hi˜ ma´ ngëë˜ juu¹ kih¹ Dio.
11 Ma´ ga˜llooy¹ jee´ tøøh´ jnääh¹, ga˜lley˜
loo˜ he˜ hä´ tuh¹ Paa´, mah¹ ga˜hñuuy´ goo˜
tiiy´ hñiiy´, ga˜jäyh´:
—Jäh´ Jmi˜lle´ Na˜jngii ¹, ją˜ba´ lä˜koh´
na˜hñuun˜ la˜, ją˜ba´ lä˜la˜ hñuu¹ dsa˜ judiu
juu´ loo˜ la˜ jee´ jwii˜ Jerusalén mah¹ ngëëy¹
goo˜ dsa˜ hi˜ sa˜ ląą¹ judiu.
12 Ma´ ga˜nuu´ jnääh¹ juu¹ kiyh¹, ga˜chuu´
jnääh¹ cha˜miih˜ kyąąh´ Paa´. Sa˜ ma´ kwa˜
jnääh ¹ jwë¹ ma´ dsąąyh¹ ta˜ Jerusalén, hi˜
ją˜ba´ lä˜ją˜ ma´ jäh´ øøh¹ jne´ hi˜ ma´ chąą˜
jee´ ją˜.
13 He˜ją˜ ga˜jäyh´:
—¿He˜la¹ hooh´ hnäh´ kin˜, he˜la¹ jmeeh˜
hnäh´ meeh˜ dsën˜? Heęh´ ba´ jnä´
cher´mah¹ ga˜hñuu¹ dsa˜ jnä´. Ma˜ke˜
ga˜jngëëh¹ dsa˜ jnä´ ta˜ Jerusalén, lä˜jë˜ ba´
heęhn´ kwąąt˜ kih¹ Jesús.
14 Ma´ sa˜ ga˜lëh¹ jnääh¹ ma´ hløøh´ jnääh¹
kih¹ Paa´, ga˜tu´ jnääh¹ go˜te˜, ga˜chiih´
jnääh¹:
—Wa´ le´ lä˜ hyoh˜ dsë¹ Dio ba´.
15 Ma´ ga˜të´ jmii´ he˜ hwii˜ jnääh¹ jee´ ją˜,
ga˜jmee´ jnääh¹ løø¹ kyąą¹ jnääh ¹, ga˜nøø`
jnääh¹ ta˜ Jerusalén kyąąh´ Paa´.
16 Ko˜lląą´ øøh¹ jne´ hi˜ chąą˜ Cesarea
ga˜jmeey´ ko˜jøh´ kyąąh´ jnääh¹, ga˜jąąy¹
jnääh ¹ lä˜ ga˜të´ cha´neh˜ kih¹ dsa˜ chąą˜
Chipre hi˜ chee˜ Mnasón, hi˜ ga˜heęh˜ kih¹
Jesús lä˜ ma´ to˜në´. Jee´ ją˜ ga˜jä´ jnääh¹.

Ngoo¹ Paa´ na´jëę˜ Jacobo

17 Ma´ ga˜lla˜nøø` jnääh¹ Jerusalén, lä˜jëę˜
øøh¹ jne´ hi˜ ma´ tąąh´ jee´ ją˜ ga˜heęyh˜
jnääh¹ lä˜kąą˜ tuh˜dsëy¹.
18 Ma´ ga˜jnä¹ jyoh´ jmii´, ga˜nøø¹ jnääh ¹
kyąąh´ Paa´ na´jëę´ jnääh¹ Jacobo. Hi˜ ma´
tąąh´ dsa˜gyuuh´ kyąą¹ gwah˜ kyąąyh´.
19 Ma˜la˜ ma˜jmee´ Paa´ Dio kih¹ hi˜ he´,
ga˜jmeeyh¹ juu¹ lä˜hii´ në´ ha˜ lä˜ ga˜jmee´
Dio kyąąh´ dsa˜ hi˜ sa˜ ląą¹ judiu, lä˜kąą˜ jee´
ñeey´ na´kway˜ juu¹.
20 Lä˜ ma´ ga˜nuuy´ juu¹ ją˜, ga˜kway´
cha˜miih˜ ti´hmaah´ kih¹ Dio. He˜ją˜
ga˜jäyh´ siiyh˜ Paa´:

—Ma˜jëëh` jạh´ mil dsa˜ judiu sa˜
ma˜hẹẹh˜ juu' kih' Dio, hi˜ lä˜jëë˜ hị˜ he´
lä˜ ma˜hnøø' bih' høøy' ley kih' Moisé.
21 Hi˜ ma˜nuuy´ hii´ juu' kyah', hne˜
hlëëh´ dsa˜ judiu hị˜ tä̈äh´ ta˜ jee´ jyoh´,
jwïïh´ hnih´: “Ta˜ jmee˜ he' kih' ley kih'
Moisé.” Hi˜ jwïïh´ hnih´: “Sa˜ le´ ụụh˜
jmï˜ngo' kih' gyụụ˜ ñụụh˜ jnän`ni˜ mo˜so˜le´
jmee´ jne´ lä˜kọọ˜ tëë' jne´.”
22 ¿Ha˜ lä˜ jmee´ jne´ na'? Kụh' jwëë´ dsa˜
ma˜la˜ ma˜nuuy´ he˜ ma˜ñeh' ka˜läh´.
23 Jmee´ lä˜kọh´ jäh˜ jnäah ' la˜: Chạạ˜
kyẹẹ´ øøh' jne´ jee´ la˜ hị˜ ga˜tëë´ mi˜te' he˜
ga˜bä̈äyh˜ hñiiy´ kyạạh´ Dio.
24 Jä̈ä̈˜ hị˜ he´, go˜jmää` hñaah' na˜jngëë'
kyạạyh´lä˜kọh´jäh´ley jnän`. Jạ˜ mi˜hmaah´
jñii ' he˜ dsa˜tïï` kwaah˜ lley´ mah' hñaa˜
hmooh´ kih' øøh' jne´ he´. Jạ˜ga´ na˜ lä˜ñe˜
lä˜jëë˜ dsa˜, sa˜ la' dsoo´ juu' he˜ ga˜nuuy´
kyah'. Wa´ra˜ ga˜jmeeh´ lä˜jạ˜, lä˜jnä´ lä˜
ma˜høøh˜ ba´ hne˜ ley.
25 Pero kih' hị˜ sa˜lạạ' judiu hị˜ ma˜hẹẹh˜
juu' kih' Dio, ga˜sïï´ jnäah' kiyh' jä̈ä̈', ga˜jmee´
jnäah' juu' kiyh', ma˜la˜ he˜ la˜ ba´ hnøø'
høøy'. Sa˜ le´ kuyh˜ he˜ ma˜lla´ dsa˜ cha´në´
dio hị˜ na˜lạạ´ kạạh˜ dsa˜ hi˜ sa˜ le´ kuyh˜
jma˜ ni˜ ngo´ jah´ hị˜ dsa˜jụụ´ kyạạh´ he˜
wïï´, hi˜ dsa˜më´ dsa˜ñụụh˜, sa˜ le´ kạạyh'
wa´ hị˜ cha˜ hị˜.
26 Ga˜hẹẹh˜ ba´ Paa´ juu' jạ˜, ga˜jmeey´
kọ˜jøh´ kyạạh´ lä˜jëë˜ kyẹẹ´ øøh' jne´ he´.
Ma´ ga˜jnä' jyoh´ jmïï´, ga˜jmä̈äy' hñiiy´
na˜jngëëy' kyạạyh´. Jạ˜ga´ ga˜hey' jee´ chih'
gwah˜ jụụh˜ na´jmeey´ juu' lih´ dsëë' jmïï´ he˜
ma´ hä̈äy˜ hñiiy´. Jëëh´, wa´ra˜ ga˜dsëë' jmïï´
jạ˜, dsa˜kạy˜ he˜ tëëy˜ kwëëyh' Dio lä˜jạạ˜
lä˜jạạy˜.

Ga˜sạạyh' Paa´ jee´ chih' gwah˜ jụụh˜

27 Ma´ ngoo' ga˜dsëë' gyii' jmïï` he˜ ma´
hä̈äy˜ hñiiy´, ma´ ga˜jëë' judiu hä̈ä̈´ Paa´ ta˜
neh˜ jee´ chih' gwah˜. Judiu he´ ma´ chạạ˜
hwa' Asia. Hị˜ he´ na˜ ga˜tạạh˜ dsa˜ judiu
hị˜ chạạ˜ Jerusalén juu' mah' wa´ lä˜hneey˜
kyạạh´ Paa´. Hi˜ lä˜chạh´ ja˜ ga˜sạạh' dsih´,
28 ga˜ta´ ga˜hooyh' kị˜gạạ˜, ma´ jäyh´:
—Hnäh´ judiu dsa˜goon˜, jmee´ be´ jnän`.
Hị˜ la˜ na˜ dsa˜ñụụh˜ hị˜ ngë˜ lä˜kạạ˜
jmï˜gyụụ˜ kway˜ juu' he˜ lla˜dsëë` jnän` hi˜
lä˜jạ˜ lla˜dsëë` kih' ley jnän` hi˜ kih' gwah˜
jnän`. Hi˜ jạ˜ ma˜la˜ he˜ jạ˜. Lä˜kyẹ˜ dsa˜ hị˜
sa˜ lạạ' judiu ma˜tạạyh˜ neh˜ gwah˜ jnän`,
ma˜mi˜kwạyh' jee´ na˜jngïï' jnän` la˜.
29 (Jëëh´, jä̈ä̈' ba´ ga˜jëëy' Paa´ ta˜ jee´ jwïï˜
ma´ ngëy˜ kọ˜jøh´ kyạạh´ Trófimo, hị˜ chạạ˜
Éfeso. He˜jạ˜ na˜, dsa˜ judiu he´ ma´ jmee˜
hụụ´dsë˜ he˜ ma´ jä̈ä̈˜ Paa´ jạạ˜ hị˜ sa˜ lạạ'
judiu jee´ chih' gwah˜.)
30 Lä˜jëë˜ dsa˜ hị˜ chạạ˜ jee´ jwïï˜ jạ˜
ga˜hẹẹ' dsëy' go˜te˜ ma´ ga˜nuuy´ juu' he˜
ma˜mi˜kwạh' Paa´ gwah˜ kiyh'. He˜jạ˜
ga˜lla˜nää' dsa˜ he´ jee´ jạ˜ ko˜chih´.
Ga˜sạạyh' Paa´ ga˜sëëyh˜ lä˜ ga˜të´ ka´hne˜
kih' gwah˜, hi˜ lä˜chạh´ jạ˜ ga˜jney´ ho´haah´
kih' ho´hne˜ jạ˜.
31 Ma˜tä̈äh´ gyih' jngëëyh ' Paa´ ma´
ga˜jmeeh' dsa˜ juu' kih' hị˜ kyẹ˜ në´ kih'
hløø´ romano, ga˜jäyh´: “Lä˜ ga˜dsa' ba´
Jerusalén cha˜ hnii˜.”
32 Lä˜chạh´ jạ˜, ga˜jøøh˜ hị˜ ma´ kyẹ˜ në´
kih' hløø´ he´ hløø´ kyạạ' kyạạh´ jụụ' hløø´,
ga˜nääy' ko˜chih´ lä˜ ga˜të´ jee´ ma´ tä̈äh´
dsa˜ he´. Ma´ ga˜jëë' dsa˜ he´, ja' hị˜ kyẹ˜
në´ kyạạh´ hløø´ kyạạ', chạh´ ba´ ga˜tụy' ma´
kway˜ kih' Paa´.
33 Ma´ ga˜lloo' hị˜ ma´ kyẹ˜ në´ kih' hløø´
he´, ga˜jmeey´ mada˜ kih' hløø´ he˜ hñụụy'
Paa´ kyạạh´ tọ' caden˜. Mah' ga˜ngïïy´ juu'
kih' judiu, ga˜jäyh´:
—¿Hïï˜ dsa˜ la˜? ¿Hee˜ na˜ ma˜jmeey´?
34 Jyoh´ ma´ hlëëh˜ bih' lä˜jạạ˜ lä˜jạạy˜.
Pero sa˜ ga˜lä˜ngëë´ hị˜ ma´ kyẹ˜ në´ he´ ha˜
lä˜ la' juu' jạ˜, kih' he˜ ma´ tooyh˜ cha˜miih˜
mïïh´. He˜jạ˜ ga˜jmee´ dsa˜jøøh' he´ mada˜
he˜ ga˜tëëy˜ Paa´ ta˜ jee´ chih' hne' kih' hløø´.
35 Ma´ ga˜lloo' Paa´ sa´jọọ` ta˜ kih' hne' jạ˜,
hä̈ä̈' dsa˜ jwërte. Jmee˜ gyih' bii' kway' kih'
Paa´ jee´ jạ˜. He˜jạ˜ ga˜chạạ' hløø´ he´ Paa´
ta˜ gyụụh' mah' sa˜ kwa' dsa˜ kiyh'.
36 Lä˜jëë˜ dsa˜ he´ ya˜nää' tooh˜ mïïh´ ma´
ngïïy˜ he˜ ma´ jụụ´ Paa´.

Ga˜hlëëh´ Paa´ cha´në´ judiu dsa˜gooy'

37 Ma˜tä̈äh´ gyih' tạạyh˜ Paa´ cha´neh˜, ma´
ga˜ngïï´ Paa´ juu' kih' hị˜ ma´ kyẹ˜ në´ kih'
hløø´ he´:
—¿Che´ le´ hlëëhn´ kọọ˜ mï 'juu' kyạạh´
hne˜?
He˜jạ˜ ga˜jäh´ hị˜ ma´ kyẹ˜ në´ he´:
—¿Che´ lẹh' hlëëh´ griego?
38 ¿Che´ jạ˜ he´ hne˜ dsa˜ egipto hị˜
ga˜jmee´ hnii˜ kyạạh´ hwa' la˜ ma˜kọ˜hna˜
la˜? ¿Che´ jạ˜ he´ hne˜ hị˜ ga˜jøøh˜ kyẹẹ´ mil
dsa˜ mah' ga˜tẹẹh´ kyạạh´ lle´moh´, jạ˜ga´
ga˜jä̈ä̈˜ hnih´ ta˜ hwa' kịị˜?
39 He˜jạ˜ ga˜jäh´ Paa´:
—Jnä´ lạạn' ma˜ra˜ judiu. Ga˜lä˜chạạn˜
kọọ˜ jwïï˜ jụụh˜ he˜ chẹẹ˜ Tarso, he˜
na˜hẹẹ˜ hwa' Cilicia. Ta˜ jmee˜ hñaa˜ hoh´,
kwa´ da´ jwë´ hlëëhn´ kyạạh´ dsa˜ la˜.
40 He˜jạ˜ ga˜kwa´ hị˜ ma´ kyẹ˜ në´ he´ jwë'
hlëëyh'. Mah' ga˜noo˜ Paa´ në´ sa´jọọ` ta˜
kih' hne' jạ˜. Ga˜jmeey´ lii˜ kyạạh´ gooy˜
mah' dsa˜tạạyh` tii´. Ma´ ga˜tụ' dsa˜ he´
he˜ tooyh˜ mïïh´, jạ˜ga´ ga˜hlëëh´ Paa´ kyạạh´
juu' hebreo, ga˜jäyh´:

22

1 —Dsa˜ñụụh˜ øøhn', dsa˜ ma˜kạạh´
kyạạn˜, nụụ˜ da´ hnäh´, wa´ kwa` da´ jnä´
juu' kin˜.
2 Ma´ ga˜nuu´ dsa˜ he´, he˜ hlëëh˜ Paa´ juu'
hebreo, ga˜tạạyh` ti´sị̈h´ go˜te˜. Ngoo' bih'
hlëëyh˜:

3 —Laa̱4 jnä´ judiu. Ga˜lä˜chaan˜ jwii˜
Tarso he˜ nøø´ hwa4 Cilicia. Jerusalén la˜
ba´ ga˜kwaan4. Gamaliel ga˜mi˜tëë˜ jnä´
llu4 lä˜koh´ la4 ley kih4 dsa˜ ma˜gyuh˜ jnän`.
Ha˜ koh´ sa˜ hee̱´ dsën˜ hnaahn˜ Dio ja̱˜ba´
lä˜koh´ jmeeh˜ hnäh´ na4.
4 Ñeen´ lä˜kaa̱˜ lä˜juuh˜ jee´ jwii˜ na´jmeen4
hñaa˜ dsën˜ kih4 dsa˜më´ dsa˜ñuuh˜ hi̱˜
ma˜heeh˜ ju4hmëë´ la˜ mah4 ma´ jngëëh˜
jnih´, he˜ja̱˜ ga˜tëë`jnih´ mah4 ga˜taah˜ jnih´
neh˜ñe4.
5 Ñe˜ ba´ jmi˜dsa˜ jøøh4 kyaah´ dsa˜gyuuh´
ha˜ lä˜ ga˜jmeen4. Hi̱˜ he´ ga˜kwa´ je˜
he˜ ma´ kyen´ kih4 dsa˜goo˜ jne´ hi̱˜ chaa̱˜
Damasco. Ñeen´ jee´ ja̱˜ na´hnäähn˜ hi̱˜
ma˜heeh˜ ju4hmëë´ kih4 Jesús mah4 ma´ tëën´
ta˜ Jerusalén la˜ mah4 ma´ heeh4 dsih´ wii´.

Ga˜jmeeh4 Paa´juu4 ha˜ lä˜ ga˜heeyh˜ kih4 Dio

(Hch. 9:1-19; 26:12-18)

6 'Pero jee´ ngoon4 cha´jwë4 ja̱˜, ya˜jäh˜
lloon˜ ta˜ Damasco ma˜të´ koo̱˜ lla̱4hyoo˜,
ni˜ sa˜ liih˜ ga´ jnä´ ga˜jyoo4 gyuuh4 koo̱˜ je˜
he˜ bee̱´ jwërte lä˜ku´ lä˜jii4 jee´ ngoon4 ja̱˜,
7 lä˜jiih4 ga˜taahn´ hwa4. Hi˜ lä˜chah´ ja̱˜
ga˜nuun4 ga˜hlëëh´: "Saulo, Saulo, ¿he˜la4
hñaa˜ hoh´ kyaah´ jnä´?"
8 He˜ja̱˜ ga˜ngiin`juu4 kiyh4: "¿Hii̱˜ hne˜
dsa˜ñuuh˜?", ga˜jwii4 jnih´. Ja̱˜ga´ ga˜jäyh´:
"Jnä´ he´ Jesús dsa˜ chaa̱˜ Nazaret, hi̱˜
jmeeh˜ hñaa˜ hoh´ kih4."
9 Lä˜jëë˜ hi̱˜ ga˜nää4 kyaah´ jnä´ ta˜ ja̱˜,
ga˜jëëy4 wa´je˜ ja̱˜, he˜ja̱˜ ga˜jwaayh4 jwërte
pero sa˜ ga˜lä˜ngëëy´ he˜ juu4 ma´ hlëëh˜
kyaah´ jnä´.
10 He˜ja̱˜ ga˜ngiin`juu4 kih4 hi̱˜ ga˜hlëëh4
jnä´: "¿Hee˜ hnooh˜ jmeen` dsa˜ñuuh˜?"
He˜ja̱˜ ga˜jäh´ dsa˜ñuuh˜ he´: "Noo˜, mah4
gwa˜ ba´ hne˜ ta˜ Damasco. Jee´ oo˜ jmee4
dsa˜ juu4 lä˜jë˜ he˜ ga˜tëëh´ jmeeh4."
11 Kyaah´ wa´je˜ he˜ ga˜jëën4 ja̱˜, ga˜hee̱˜
mi4 'nën˜. Dsa˜kyaahn´ he´ ba´ ga˜jää̱4 jnä´
na˜häay˜ goon˜ lä˜jiih4 ga˜lloon4 Damasco.
12 'Jee´ ja̱˜ ma´ gya4 jaa̱˜ dsa˜ñuuh˜ chee̱˜
Ananía hi̱˜ ma´ mi˜te4 ley jnän`. Hi˜ lä˜jëë˜
dsa˜ judiu hi̱˜ ma´ täähˈ Damasco, ma´
hlëëyh˜ llu4 kiyh4.
13 Ananía he´, ñeey´ na´jëëy˜ jnä´. Ma´
ga˜llooy4 chuh˜ kin˜ ga˜siiyh˜ jnä´: "Øøhn4
Saulo, wa´ lä˜jnä´ ka˜läh´ mi4nëh´." Lä˜chah´
ja̱˜, ga˜lä˜jnä´ mi4nën˜ hi˜ ga˜jëë˜ jnih´.
14 He˜ja̱˜ ga˜siiyh˜ jnä´: "Dio kyaa̱4 dsa˜
ma˜gyuh˜ jnän` ma˜lleeyh˜ hne˜ mah4
lä˜kyuuh˜ lä˜jë˜ he˜ hyoh˜ dsëy4 jmeeh4 hi˜
jëëh4 hi̱˜ lluu̱4 go˜te˜ hi˜ lä˜ja̱˜ ka˜läh´ nuuh4
he˜ jäyh´.
15 Jëëh´, hne˜ jmeeh4 ju4dsoo´ kiyh4,
kih4 lä˜jëë˜ dsa˜ jmi˜gyuu˜ hi˜ jmeeh4
ju4dsoo´ kih4 lä˜jë˜ he˜ ma˜jëëh` hi˜ kih4 he˜
ma˜nuuh˜.
16 Na4 na˜ mo˜to˜ øø`, noo˜ mah4 saah˜
jmii˜, ngii´ kyah4 lä˜hih˜ kih4 Jesús mah4 jñii´
lä˜jë˜ dso´kye˜ kyah4", ga˜jäh´ Ananía.

Ga˜jmeeh4 Paa´juu4 ha˜ lä˜ ga˜la4 he˜ ñeey´ na´kway˜ juu4 kih4 hi̱˜ sa˜ laa̱4 judiu

17 'Hi˜ ma´ jahn4 Jerusalén la˜, ñeen´ jee´
chih4 gwah˜ na´ngiin`kin˜. Jee´ja̱˜ ga˜hëë´ mi
4nën˜ Dsa˜øøh4 jnän`.
18 Ga˜jëën˜ hi̱˜ ga˜hlëëh4 jnä´, ga˜jäyh´:
"Go˜hëë4 na4koh´ Jerusalén la˜. Jëëh´, sa˜
heeh˜ dsa˜ nuu4 juu4 kin˜ he˜ hlëëh´ hne˜."
19 He˜ja̱˜ ga˜jwii4 jnih´: "Dsa˜øøh4 kyaan˜,
ñe˜ ba´ dsa˜ hi̱˜ täähˈ jee´ la˜, he˜ ñeen´
lä˜koo˜ lä˜koo˜ gwah˜ na´hwëën`lä˜jëë˜ hi̱˜
ma˜heeh˜ juu4 kyah4 hi˜ ga˜jmeen4 mada˜
ga˜kwa´ dsa˜ kiyh4 hi˜ ga˜taah˜ dsih´ neh˜ñe
4.
20 Hi˜ lä˜ ma´ ga˜jngëëyh4 Esteban, hi̱˜
ma´ jmee˜ ju4dsoo´ kyah4, ma´ cheh4 jnä´ jee´
ja̱˜ ka˜läh´. Koo˜ ba´ ga˜hii´ huu´dsë˜ kyaa̱4
jnääh4 he˜ ga˜juu̱4 Esteban hi˜ jnä´ ga˜høøn4
hmiih˜ kih4 dsa˜ hi̱˜ ga˜jngiih4 kiyh4."
21 Pero Dsa˜øøh4 jnän` ga˜siih˜ jnä´: "Goh4
jee´ chee̱n˜ hne˜ uu´ jee´ täähˈ dsa˜ hi̱˜ sa˜ laa̱4
judiu ba´."

Ma˜ra˜ he˜ ga˜jä´ ba´ Paa´ goo˜ hløø´

22 Ja̱˜ jiih4 mo˜so˜ ga˜lä˜hnøøy4 ma´ nuuy4
juu4 kih4 Paa´ mah4 ga˜løøy4 tooyh˜ miih´, ma´
jäyh´:
—Wa´ juu̱´ dsa˜ñuuh˜ na˜, sa˜ høø˜ kwaat˜
chaa̱˜ gyih4.
23 Täähˈ gyih4 lä˜ja̱˜ tooyh˜ miih´, ga˜ka̱4
dsa˜ he´ hmiih˜ kiyh4 ga˜jwäy4 ta˜ gyuuh4,
ga˜huuy4 hløø˜ jwë´ në´ lle´.
24 He˜ja̱˜ hi̱˜ kye̱˜ në´ kih4 hløø´ ga˜jmee´
mada˜ kih4 dsa˜ kyaay4 mah4 ga˜tëëy˜ Paa´
ta˜ cha´neh˜ jee´ ma´ täähˈ lä˜jëë˜ hløø´. Hi˜
ga˜jmeey´ mada˜ he˜ ma´ kway4 kiyh4 mah4
jmeeyh4 juu4 he˜la4 tooh˜ dsa˜ miih´ kyaayh´.
25 Ma˜cheh4 Paa´ na˜hñuu˜ jee´ ma´ kwa4
hløø´ kiyh4, he˜ja̱˜ ga˜ngiiy´ juu4 kih4 juu´
hløø´ hi̱˜ ma´ cheh4 jee´ja̱˜:
—¿Che´ cha˜ jwë4 kyah4 hnäh´ kwah4 kih4
jaa̱˜ dsa˜ romano, cher´mah4 sa˜ ma˜kye̱h˜
ju4dsoo´ kiyh4?
26 Ma´ ga˜nuu´ juu´ hløø´ lä˜ja̱˜, ngaayh4
na´jmeey´ juu4 kih4 hi̱˜ kye̱˜ në´, ga˜jäyh´:
—¿Ha˜ lä˜ jmeeh4 na4? Dsa˜ñuuh˜ oo˜ laa̱4
dsa˜ romano.
27 Ja̱˜ga´ ga˜lloo4 hi̱˜ kye̱˜ në´ he´ chuh˜ kih4
Paa´ mah4 ga˜ngiiy´ juu4:
—¿Che´ ju4dsoo´ laah4 hne˜ dsa˜ romano?
He˜ja̱˜ ga˜jäh´ Paa´:
—Ju4dsoo´, hi̱˜ he´ jnä´.
28 Hi˜ ga˜jäh´ hi̱˜ kye̱˜ në´ he´:
—Ya˜hii4 hmooh4 kin˜, lä˜llu4 he˜ ga˜laan4
dsa˜ romano.
He˜ja̱˜ ga˜jäh´ Paa´:
—Pero jnä´ laan4 dsa˜ romano lä˜jiih4 ma´
ga˜lä˜chaan˜.

29 Chạh˘ ba´ ga˜jmee˘ ta˜ koo˘ hløø˘ hị˜ ma´ kwa¹ kih¹ Paa´. Lä˜kẹ˜ hị˜ kẹ˜ nẽ˘ he˘ ma´ ga˜nuuy˘ lạạ¹ Paa´ dsa˜ romano, ga˜lä˜goyh˜ kih¹ he˜ ga˜jmeey˘ mada˜ he˜ ga˜hñụụy¹ Paa´ kyạạh´ caden˜.

Ga˜jäạ̈y¹ Paa´ cha´nẽ˘ dsa˜kạạh´ kyạạ ¹ judiu

30 Ma´ ga˜jnä¹ jyoh˘ jmịị´, hnøø¹ hị˜ kẹ˜ nẽ˘ kih¹ hløø˘ he˘ ma´ lä˜ñe˜ kwee˜ he˜ kih¹ ja˜ he˜ ma´ hnịị˜ judiu kih¹ Paa´. He˜ja˜ ga˜jmeey˘ mada˜ kih¹ hløø˘ wa´ chẹẹyh˜ Paa´ jee´ häạ̈y´ neh˜ñe¹ hi˜ ga˜jmeey˘ mada˜ wa´ ya˜nää˘ jmi˜dsa˜ kạạh´ hi˜ lä˜jẹ̈ẹ̈˜ dsa˜ta´ judiu. Ma´ ga˜lla˜nää¹ lä˜jẹ̈ẹ̈˜ dsa˜ta´ he´, ga˜jmeey˘ mada˜ he˜ ngëë¹ Paa´ cha´nẽ˘ lä˜jẹ̈ẹ̈˜ dsa˜ta´ he´.

23

1 He˜ja˜ ga˜jẹ̈ẹ̈¹ Paa´ kọọ˜ hweh˜ dsa˜ta´ he˘ mah¹ ga˜jäyh˘:

—Ø�hn¹, ni˜ miih˜ sa˜ hnịị˜ hụụ´dsë˜ kin˜, jëëh˘ lä˜ ma˜jmee˜ ba´ jnä˘ lä˜jịịh¹ na¹ lä˜ hnøø¹ Dio.

2 Ananía hị˜ lạạ¹ jmi˜dsa˜ jøøh¹ ga˜jmeey˘ mada˜ kih¹ hị˜ ma´ tạạ̈h´ jạ̈h˜ kih¹ Paa´ wa´ jnooy¹ hooy´.

3 He˜ja˜ ga˜jäh˘ Paa´:

—Kyah¹ hne˜ wa´ jnoo¹ Dio, hne˜ hị˜ na˜jngịị¹ mo˜nẽ˘. Hne˜ hị˜ gya¹ kạ˜ ju¹dsoo˘ kin˜ lä˜kọọ˜ hlëëh˜ ley, ¿he˜la¹ lla˜dsëëh` ley he˜ jmeeh˜ mada˜ jnoo¹ dsa˜ kin˜?

4 Lä˜jẹ̈ẹ̈˜ hị˜ ma´ tạạ̈h´ koo˘ kih¹ Paa´ he˘ ga˜jäyh˘:

—¿He˜la¹ jịịh´ juu¹ wịị´ kyạạh´ jmi˜dsa˜ jøøh¹ kyạạ¹ Dio?

5 He˜ja˜ ga˜jäh˘ Paa´:

—Sa˜ ma´ man˜ øøhn¹ he˜ lạạy¹ jmi˜dsa˜ jøøh¹, jëëh˘ na˜sịị˜ ba´ juu¹ kih¹ Dio he˜ jäh˘: “Ta˜ hlëëh` hlịịh¹ kih¹ hị˜ kẹ˜ nẽ˘ kyah¹ hnäh˘.”

6 Ma´ ga˜lä˜liih˜ Paa´ kih¹ lä˜jẹ̈ẹ̈˜ dsa˜ta´ he˘ tạạ̈h´ hị˜ lạạ¹ saduceo hi˜ tạạ̈h´ hị˜ lạạ¹ fariseo, he˜ja˜ ga˜hlëëyh˘ kọọ˜ kị˜gạạ˜, ga˜jäyh˘:

—Øøhn¹, lạạn¹ fariseo, he˘ ba´ jọọ˘ fariseo jnä˘. Kạh˜ hnäh˘ kwạạt˜ kin˜ kih¹ he˜ kyẹn´ o˜jøh˜ dsë˜ he˜ lä˜jịịh´ hị˜ ma˜na˜juụ´.

7 Ma´ ga˜hlëëyh˘ lä˜ja˜, ga˜jnä¹ hnii˜ kih¹ fariseo kyạạh´ saduceo, lä˜jịịh¹ ga˜lạạy¹ tọ¹ nää¹.

8 Jëëh˘, hị˜ lạạ¹ saduceo sa˜ hẹẹy˘ he˜ lä˜jịịh´ hị˜ ma˜na˜juụ´, ni˜ he˜ chạạ˜ ángele, hi˜ ni˜ he˜ cha˜ jmị˜lle˜ ka˜läh˘. Pero dsa˜ hị˜ lạạ¹ fariseo jmeey˜ dsoo˘ ba´ kih¹ lä˜jë˜ he˜ ja˜.

9 Ha˜ kọh˘ mịịh´ sa˜ ma´ tooh` dsa˜ he˘. Ja˜ga´ ga˜noo˜ kọ˜llạạ´ ta˜jwoh¹ kyạạ¹ ley, hị˜ ma´ lạạ ¹ fariseo, ga˜ti˜ ga˜chooy˘ juu¹ ga˜jäyh˘:

—Ni˜ miih˜ dsoo´ sa˜ na˜bäạ̈h` dsa˜ñụụh˜ na˜. Ta˜ ha˜ hnäh˘ kih¹ Dio, ha˜ ga˜ che˜ jmị˜lle´ o jạạ˜ ángel ga˜hlëëh˘ kyạạyh´.

10 Pero cha˜ga´miih˜ ga˜lä˜hnee˜ dsa˜ he˘. Ga˜lä˜goh˜ hị˜ kẹ˜ nẽ˘ kih¹ hløø˘, gị´hnä¹ dsa˜ kih¹ Paa´ ma´ lạạy˘. He˜ja˜ ga˜tëëyh¹ hløø˘ mah¹ wa´ llẹẹy˜ Paa´ jee´ ja˜ wa´ lla˜jäạ̈y˜ ka˜läh˘ jee´ tạạ̈h´ lä˜jẹ̈ẹ̈˜ hløø˘.

Ga˜tạạh` dsa˜ juu¹ kwee˜ he˜ ma´ jngëëyh¹ Paa´

11 Jee´ ga˜tẽ˘ tọ¹ hwë¹ ga˜lä˜jnää˘ Dsa˜jø�h¹ jnän` cha´nẽ˘ Paa´, ga˜jäyh˘:

—Kwa´ be˘ Paa´. Lä˜kọọ˜ ma˜jmeeh´ ju¹dsoo˘ kin˜ Jerusalén la˜, ja˜ba´ lä˜na˜ jmee˜ bii¹ go´jmeeh´ ka˜läh˘ jwịị˜ Roma.

12 Ma´ ga˜jnä¹ jyoh˘ jmịị´ kọ˜llạạ´ judiu ga˜tạạyh` juu¹ kwee˜, ga˜jäyh˘:

—Wa´ jä˜ dso´jwịị˘ nẽ˘ kyạạ ¹ jnääh¹ cher´mah¹ kih´hịh´ jnääh¹ jäạ̈¹ sa˜ ga´ ma˜jngëëh´ jnääh¹ Paa´.

13 Lạạ˜ ga´ tọ¹lạạ¹ dsa˜ñụụh˜ hị˜ ga˜jmee˘ hmooh´ lä˜ja˜.

14 Dsa˜ he˘ na´nääy ¹ na´jẹ̈ẹ̈y˜ jmi˜dsa˜ kạạh´ kyạạh´ dsa˜gyụụh´, na´chiiyh´:

—Jnääh¹ ma˜hẹẹh´ jnääh¹, he˜ jä˜ dso´jwịị˘ nẽ˘ kyạạ ¹ jnääh¹ cher´mah¹ kih´hịh´ jnääh¹ jäạ̈¹ sa˜ ga´ ma˜jngëëh´ jnääh¹ Paa´.

15 Na¹ na˜ chụụ´ hnäh˘ kọ˜jøh´ kyạạh´ lä˜jẹ̈ẹ̈˜ dsa˜ta´ jnän` kih¹ hị˜ kẹ˜ nẽ˘ kih¹ hløø˘ oo˜ mah¹ wa´ ya˜jäạ̈y˜ Paa´ ta˜ nẽ˘ta´ la˜. Chiiyh´: “Hnøø˜ jnääh ¹ kẹ˜ jnääh¹ kwạạt˜ kiyh¹ cha˜ga´miih˜.” Hi˜ jnääh ¹ cha´jwë¹ ba´ jøø´ jnääh¹ mah¹ jngëëh´ jnääh¹ wa´ra˜ ga˜ngëëy´ jee´ ja˜, ga˜jäh´ dsa˜ he´.

16 Pero chih˜ kyạạ¹ dsa˜më˘ øøh˜ Paa´ ga˜nuu´ ha˜ lä˜ juu¹ he˜ ga˜tạạh` dsa˜ he˘. He˜ja˜ ñeey´ jee´ ma´ tạạ̈h´ hløø´ na´jmeeyh´ juu¹ kih¹ Paa´.

17 He˜ja˜ ga˜tëëh¹ Paa´ jạạ˜ jụụ´ hløø´, mah¹ ga˜sịịyh˜:

—Jäạ̈˜ chih˜ la˜ kih¹ hị˜ kẹ˜ nẽ˘ kih¹ hløø˘. Hnøøy¹ llay¹ miih˜ juu¹ kyạạyh´.

18 He˜ja˜ ga˜jøø¹ jụụ´ hløø˘ he˘ kih¹ chih˜ jee´ ma´ gya¹ hị˜ kẹ˜ nẽ˘ kih¹ hløø˘, mah¹ ga˜sịịyh˜:

—Paa´ hị˜ häạ̈´ neh˜ñe¹ ma˜chẹẹ¹ chih˜ la˜ kyah¹. Cha˜ kọọ˜ juu¹ he˜ sịịyh˜ hne˜.

19 He˜ja˜ hị˜ kẹ˜ nẽ˘ kih¹ hløø˘ ga˜häạ̈y¹ goo˜ chih˜ he˘ ga˜jäạ̈y¹ kạh´ kih¹ mah¹ ga˜ngịịy˘ juu¹ kiyh¹, ga˜jäyh˘:

—¿Hee˜ na˜ jwịịh¹ jnä˘?

20 He˜ja˜ ga˜jäh˘ chih˜ he˘:

—Dsa˜ judiu ma˜tạạh` juu¹ kwee˜ ngịịy¹ kyah¹ he˜ chẹẹh¹ Paa´ hø¹ jee´ dsa˜ñee˜ dsa˜ta´ kyạạy¹, jäyh´ lla˜kyạạy¹ cha˜ga´miih˜ jmịị´.

21 Pero ta˜ jmee˜ dsoo˘. Lạạ˜ ga´ tọ¹lạạ¹ dsa˜ kyạạy¹ hị˜ tạạ̈h´ na˜hmääh´ jøø˜ mah¹ jngëëyh¹ Paa´. Ma˜jäyh˘: “Wa´ jä˜ dso´jwịị˘ nẽ˘ kyạạ ¹ jnääh¹ cher´mah¹ kih´hịh´ jnääh¹

jääˀ sa˜ ga´ ma˜jngëëh´ jnääh' Paa´.” Hi˜ na' ma˜tääyh´ jøøy˜ he˜ na˜ jwah' hne˜.

22 He˜ja˜ ga˜hih' hi˜ kye˜ në´ kih' hløø´ juu' kih' chih˜ he´, mah' ga˜siiyh˜:

—Gwaah˜ ba´ hne˜ kyah', ta˜ lla˜ juu' kyaah´ ni˜ jaa˜ dsa˜ lä˜jë˜ juu' he˜ ma˜chiih´ jnä´.

Hi˜ kye˜ në´ kih' hløø´ ga˜cheey' Paa´ cha´në´ lle´moh´ Félix

23 He˜ja˜ ga˜tëëh' hi˜ kye˜ në´ he´ uu' juu' hløø´ mah' ga˜siiyh˜:

—Jmee´ juu' kih' to' hña˜laa´ hløø´ wa´ mi˜lluuy' hñiiy´ dsa˜nääy' ta˜ Cesarea na' ko˜hi´ ñu' ta˜la˜ hwë'. Hi˜ jmee´ juu' kih' jñah´ ka˜läh´ to˜lo˜gyaa´ dsë˜ gyee´ hi˜ jää' kya´jiih´ hi˜ jñah´ ga´ to' hña˜laa´ hløø´ hi˜ ka' hma˜ lle`ñe' chuuh˜.

24 Hi˜ mi˜lluu` kya´jiih´ hi˜ jää' Paa´ mah' go´jääh˜ hnäh´ cha´në´ lle´moh´ Félix, mah' wa´ llooy˜ na´lluuy`.

25 Hi˜ kye˜ në´ kih' hløø´ he´ ga˜chee' koo˜ je˜ he˜ na˜siiˀ˜ lä˜la˜:

26 “Jnä´ Claudio Lisias siin˜ kyah' hne˜ Félix lle´moh´ lluu'. Wa´ chaah˜ ba´ hne˜ llu'.

27 Dsa˜ñuuh˜ hi˜ ngoo' na˜ ga˜soo˜h' dsa˜ judiu kiyh' koo´ gwah˜, miih˜ ga´ sa˜ ga˜jngiih' dsa˜ kiyh'. Ma´ ga˜lä˜man˜ laay' dsa˜ romano, he˜ja˜ ñeen´ kyaah´ hløø´ kyaan˜ na´lää` jnih´.

28 Ma´ hnoon' lä˜man˜ he˜ kih' he˜ ma´ hnëë˜ dsih´, he˜ja˜ ga˜jää˜ jnih´ cha´në´ dsa˜kaah´ kyaa' dsa˜ judiu.

29 Ja˜ga´ ga˜lä˜jnä´ he˜ ti˜chooy˜ juu' kih' ley kih' bih' ja˜. Sa˜ cha˜ he˜ kih' he˜ juuy´, ni˜ he˜ dsa˜hey´ neh˜ñe'.

30 Pero jnä´ ga˜tëëhn' juu', jwëë´ judiu ma˜tääh´ juu' kwee˜ he˜ ma´ jngiih' kiyh'. He˜ja˜ lä˜chah´ ja˜ ma˜chee˜ jnih´ ta˜ kyah' hne˜. Hi˜ ma˜jwiin' lä˜jëë˜ hi˜ hniiˀ˜ mah' dsa˜kway˜ ju'dsoo´ cha´nëh´ hne˜ he˜ kih' ja˜ he˜ hniiy˜ kih' Paa´. Wa´ dsa˜ngëëh´ ba´ hne˜ llu'”, ga˜jäh´ hi˜ kye˜ në´ kih' hløø´ he´.

31 He˜ja˜ ga˜jøø' hløø´ kih' Paa´ lä˜hih˜ he˜ ga˜jmee´ hi˜ kye˜ në´ he´, ga˜jääy' lä˜ hwë' ja˜ ta˜ Antípatri.

32 Ma´ ga˜jnä' ja˜, ga˜këh' hløø´ hi˜ na´nää' jwë´ tii´ he´, ga˜nääy` ta˜ në´ta´ kiyh'. Hi˜ dsëë˜ jah´ he´ ba´ ga˜nää' kyaah´ Paa´.

33 Ma´ ga˜lla˜nää' hløø´ he´ Cesarea, ga˜kwëëyh' lle´moh´ he´ je˜ he˜ ma´ kyey˜ ja˜ hi˜ ga˜ngëëy' Paa´ goo˜ lle´moh´.

34 Ma˜ngëë´ ma˜hë´ lle´moh´ je˜ ja˜, ga˜ngiiy´ juu' kih' Paa´ ha˜ chaay˜. Ma´ ga˜lä˜ñe˜ lle´moh´ laa' Paa´ dsa˜ chaa˜ Cilicia,

35 he˜ja˜ ga˜jäyh´:

—Wa´ ya˜nää´ da´ hi˜ hniiˀ˜, ja˜ga´ llan` ta´ kyah'.

Hi˜ ga˜jmeey´ mada˜ kih' hløø´, he˜ hääy' Paa´ neh˜ hne' juuh˜ kih' Herode.

24

Ga˜kwa´ Paa´ ju'dsoo´ kih' cha´në´ Félix

1 Ma˜hya˜ hña´ jmiiˀ´ gya' Paa´ Cesarea, ja˜ga´ ga˜lloo' jmi˜dsa˜ jøøh' hi˜ chee˜ Ananía, kyaah´ ko˜llaa´ dsa˜gyuuh´ hi˜ kyaah´ jaa˜ hi˜ cheh' në´ hi˜ chee˜ Tértulo. Ga˜lla˜nääy' hniiy˜ kih' Paa´ cha´në´ lle´moh´.

2 Hi˜ ma´ ga˜lloo' Paa´ cha´në´ Félix, ga˜løø' Tértulo hniiˀ˜ kiyh'.

—Ti´hmaah´ hne˜ lle´moh´ Félix —jäyh´ —. Peer˜ chaa˜ jnääh' llu' he˜ hii´ tii´ kyaa' jnääh' hi˜ cha˜ cha˜miih˜ huu´dsë˜ llu' kyah' he˜ja˜ dsa˜la´ cha˜miih˜ ta´ llu' hwa' kyaa' jnääh'.

3 He˜ ba´ che˜ lluuh' hne˜ Félix. He˜ja˜ sa˜ hwaa´ jnääh' kwa˜ jnääh' ti´hmaah´ kyah' wa´ ha˜ cha˜ ha˜ jee´ tøøh´ jnääh'.

4 Sa˜ hnoon' heen˜ cha˜miih˜ jmiiˀ´ kyah', he˜ja˜ chuun´ kyaah´ hne˜, ta˜ jmee˜ hñaa˜ hoh´ nuuh' miih˜ juu' he˜ kye´ jnääh' la˜.

5 ’Dsa˜ñuuh˜ na˜ hee˜ huu´dsë˜ kih' dsa˜ lä˜kaa˜ jee´ ngëy˜, llay˜ hnii˜ kih' dsa˜ judiu hi˜ tääh´ lä˜kaa˜ jmii˜gyuu˜. Hi˜ na˜ na˜ hi˜ kye˜ në´ kih' dsa˜ hi˜ chee˜ nazareno hi˜ kwa˜ jyoh´ juu'.

6 Hnøøy' ma´ mi˜kwayh' gwah˜ kyaa' jnääh ', he˜ja˜ ga˜chaah´ jnääh'. He˜ ma´ hnøø˜ jnääh' ma´ lla´ jnääh' ta´ kiyh' lä˜koo˜ jäh´ ley kyaa' jnääh'.

7 Pero ga˜lloo' hi˜ kye˜ në´ kih' hløø´ hi˜ chee˜ Lisias jee´ tøøh´ jnääh'. He˜ wiiˀ´ ba´ ga˜lleey˜ dsa˜ñuuh˜ na˜ goo˜ jnääh'.

8 Ga˜jäyh´ wa´ lla˜nää´ lä˜jëë˜ hi˜ hniiˀ˜ kiyh' cha´në´ lle´moh´. Wa´ra˜ ga˜lla˜kyaah˜ hnih´ jmiiˀ´, lä˜ñeh´ la' dsoo´ lä˜jë˜ he˜ jäh˜ jnääh' la˜.

9 Lä˜jëë˜ judiu ga˜hiiˀ´ koo˜ ba´ juu' kiyh', ga˜jäyh´:

—Ja˜ba´ lä˜na˜ jäh˜ jnääh' ka˜läh´.

10 He˜ja˜ ga˜jmee´ lle´moh´ liiˀ˜ kih' Paa´ mah' kway' ju'dsoo´ kiyh'. Ja˜ga´ ga˜jäh´ Paa´:

—Man˜ ma˜hya˜ cha˜miih˜ ji˜ñe˜ laah' hne˜ lle´moh´ Cesarea la˜, he˜ja˜ jëë˜ ba´ dsën˜ kwan` juu' kin˜ lä˜koh´ te' la' ba´.

11 Le´ koo˜h' kwaat˜, na' ma˜hya˜ gya˜to´ jmiiˀ´ ñeen´ ta˜ jee´ chih' gwah˜ juuh˜ jee´ jwiiˀ˜ Jerusalén na´kwan' ti´hmaah´ kih' Dio.

12 Sa˜ ma´ teen˜ kyaah´ ni˜ jaa˜ dsa˜, ni˜ ja˜ he´ jnä´ ga˜jmeen' he˜ ga˜tooh˜ dsa˜ miih´ jee´ chih' gwah˜ juuh˜ ja˜, lä˜koo˜ ma´ jëëy˜ jnä´. Ni˜ sa˜ ga˜llan' hnii˜ kih' dsa˜ jee´ tøø´ gwah˜ mäh˜, ni˜ jee´ jwiiˀ˜ ja˜ sa˜ ga˜llaan˜ dsa˜ hnii˜.

13 He˜ja˜ sa˜ cha˜ he˜ kyaah´ jmee' dsa˜ na˜ dsoo´ lä˜jë˜ he˜ bääyh˜ jnä´ na˜.

14 He˜ la˜ ba´ jmeen˜ dsoo´, he´ ba´ Dio hi˜ ga˜hnaah˜ dsa˜ ma˜guh˜ jnän`, he´ ba´ hi˜ he´ hi˜ hnaahn˜ lä˜koh´ la' juu' hmëë´. Dsa˜ jäyh´ la' ra˜këh' ba´ jwë´ he˜ hään´. Pero hee´ ba´ jnä´ lä˜jë˜ ley he˜ ga˜siiˀ´ Moisé hi˜

läˆjëˆ he¯ gaˆsii´ ga´ jñah´ hi¯ gaˆngëë¹ juu¹ kih¹ Dio.
15 Hiˆ kyen´ o¯jøhˆ dsë¯ kih¹ Dio, ja¯ba´ läˆkoo¯ kye¯ hi¯ na¯, he¯ läˆjiih´ läˆjëëˆ hi¯ na¯juu´, läˆjiih´ hi¯ lluu¹ hi¯ läˆkye¯ hi¯ hlëëh¹.
16 Kih¹ he¯ja¯ ba´ na¯, kwanˆ be´ jmeenˆ he¯ llu¹ jmah¹ mah¹ saˆ hnii¹ huu´dsë¯ kinˆ cha´në´ Dio, hiˆ niˆ cha´në´ dsa¯ ka¯läh´.
17 ’Gaˆläˆhëën` miih¯ ji¯ñe¯ ñeen´ jyoh´ hwa¹, ja¯ga´ gaˆllaahn¹ Jerusalén ma´ kiin´ kuu´ he¯ la¹ kwaat¯ kih¹ hi¯ tä¯ñee´ hi¯ tääh´ jee´ ja¯, hiˆ ma´ kiin´ he¯ gaˆtëën´ kwëëhn¯ Dio.
18 He¯ ja¯ na¯ ma´ jmeenˆ läˆ ma´ gaˆllaˆnää¹ miih¯ judiu hi¯ yaˆnää¹ taˆ hwa¹ Asia. Gaˆjëëy¹ jnä´ jee´ chih¹ gwahˆ Jerusalén, ma¯na¯jngëë¹ ba´ jnä´ läˆhihˆ kih¹ ley. Pero saˆ ma´ tääh´ jwëë´ dsa¯, niˆ miih´ saˆ ma´ tääh´.
19 Wa´ yaˆnää´ hi¯ he´ ba´ jee´ la¯ mah¹ kway¹ ju¹dsoo´ kiyh¹ cher´mah¹ he¯ chaˆ kiyh¹ kyaah´ jnä´.
20 O wa´ jäh´ hi¯ tääh´ na¯ che´ gaˆläˆjnä´ he¯ gaˆhläähn¯ kyaayh´ läˆ ma´ gaˆkay¹ ju¹dsoo´ kinˆ jee´ jwii¯ Jerusalén.
21 Koo¯ he¯ la¯ ba´ saˆ gaˆtih¹ dsëy¹ ma´ gaˆhlëëhn` läˆkoo¯ ma´ hään´ jee´ kiyh¹, gaˆjwii¹ jnih´ läˆla¯ ki¯gaa¯: “Llah¯ hnäh´ ta´ kinˆ, kih¹ he¯ jmeenˆ dsoo´ he¯ läˆjiih´ ka¯läh´ hi¯ ma¯na¯juu´”, gaˆjäh´ Paa´.
22 Ma¯ñe¯ ba´ Félix ha¯ läˆ la¹ juu¹ hmëë´ kih¹ Jesús. He¯ja¯ ma´ gaˆnuuy´ gaˆjäh´ Paa´ läˆja¯, gaˆhiiy´ läˆja¯ ba´ në´ juu¹ ja¯. Gaˆsiiyhˆ hi¯ ma´ tääh´ he´:
—Wa´ jä¯ da´ hi¯ kye¯ në´ kih¹ hløø´ hi¯ chee¯ Lisias, ja¯ga´ jëën´ ha¯ läˆ jä¹ juu¹ kyah¹ hnäh´ na¯.
23 Ja¯ga´ gaˆjmee´ lle´moh´ Félix madaˆ kih¹ hløø´ kyaay¹ mah¹ hääy¹ Paa´ hiˆ gaˆkwa´ bih¹ jwë¹ he¯ na´nää¹ omeˆ kyaay¹ na´jëëy¯ hiˆ na´kay¯ he¯ ma´ jmeeˆ bii¹ kiyh¹.
24 Gaˆläˆhii` ga´ miih¯ jmii´ ma´ jah¹ lle´moh´ Félix në´ta´ kiyh¹ ka¯läh´ kyaah´ Drusila mëy´, hi¯ laa¹ dsa¯ judiu. He¯ja¯ gaˆjmee´ Félix madaˆ he¯ gaˆtëëyh¹ Paa´ mah¹ nuuy¹ haˆ läˆ la¹ juu¹ he¯ jmeeˆ dsoo´ dsë¹ dsa¯ kih¹ Jesucristo.
25 He¯ja¯ gaˆhlëëh´ Paa´ haˆ läˆ jä¹ dsa¯ lluu¹ cha´në´ Dio, hiˆ haˆ läˆ hää¹ dsa¯ hñii´, hiˆ gaˆhlëëyh´ he¯ ka¹ Dio ju¹dsoo´ kih¹ dsaˆ.
Peerˆ gaˆjwaah¹ Félix ma´ gaˆnuuy´ juu¹ ja¯, he¯ja¯ gaˆjäyh´:
—Ma¯le´ gwaah¹ da´, la¯ ba´ tëëhn¯ hne¯ ka¯läh´ läˆ ma´ jään´.
26 Kuu´ ba´ ja¯ ma´ jøø¯ Félix ma´ jiih¹ Paa´, ja¯ga´ ma´ lääy¹. He¯ja¯ ma´ tëëyh¯ Paa´ ko¯lla¯jiih¯ ma´ llayˆ juu¹ kyaayh´.
27 Gaˆhya¯ to¹ ji¯ñe¯ jmeeyˆ läˆja¯ läˆjiih¹ yaˆhëë¹ Félix lle´moh´. Në´kiyh¹ gaˆhe¹ Porcio Festo. Ma´ hnøø¹ Félix ma´ jä¹ llu¹ kyaah´ dsa¯ judiu, he¯ja¯ saˆ gaˆkway´ jwë¹ ma´ lää´ Paa´.

25

Gaˆhlëëh´ Paa´ cha´në´ Festo

1 Ma´ gaˆlloo¹ Festo jwii¯ Cesarea, gaˆläˆhëëy` hnë¯ jmii¯ jee´ ja¯, ja¯ga´ ngooy¹ taˆ Jerusalén.
2 Läˆjëëˆ jmi¯dsa¯ kaah´ kyaah´ läˆjëëˆ hi¯ kye¯ në´ kih¹ judiu, gaˆllaˆnääy¹ hniiy¯ kih¹ Paa´ ka¯läh´ kih¹ lle´moh´ Festo, läˆbii¹ läˆjaa¹ ma´ chuuy´ kyaah´:
3 —Taˆ jmee¯ hñaa¯ hoh´, jmee´ madaˆ he¯ jäh´ Paa´ taˆ Jerusalén —gaˆjäyh´ siiyhˆ Festo.
Jëëh´ gaˆjmeey´ huu´dsë¯ he¯ ma´ jngëëyh¹ Paa´ cha´jwë¹ ba´.
4 He¯ja¯ gaˆjäh´ Festo:
—Jee´ ooˆ ba´ hää´ Paa´ na¯jnëëy¹ jwii¯ Cesarea. Ja¯ba´ jee´ naahn¯ chah´.
5 Läˆjëëˆ hnäh´ hi¯ jää´, maˆnøøn¹ ko¯jøh´ mah¹ jee´ ooˆ ba´ hniih¹ hnäh´ kiyh¹ cher´mah¹ chaˆ koo¯ dsoo´ juuh¯ he¯ na¯bää`dsa¯ñuuh¯ he´.
6 Gaˆgya¯ ga´ Festo jwii¯ Jerusalén koo¯ jña¹ o gya¹ jmii`, ja¯ga´ ngaayh¹ taˆ Cesarea. He¯ gaˆjnä¹ jyoh´ jmii´, ja¯ga´ gaˆgyay¯ në´ta´ kiyh¹. Mah¹ gaˆjmeey´ madaˆ he¯ na´kyaay´ Paa´.
7 Ma´ gaˆhe¹ Paa´ në´ta´ kih¹ lle´moh´, läˆjëëˆ dsa¯ta´ judiu hi¯ yaˆnää¹ Jerusalén gaˆkuyh¹ läˆku´läˆjii¹ kih¹ Paa´. Ja¯ he¯ koo¯ nëë¹ dsoo´ juuh¯ ma´ bää¯ dsih´ pero niˆ miih¯ saˆ gaˆjmää´ juu¹ kih¹ dsa¯ he´.
8 He¯ja¯ gaˆløø¹ Paa´ kwaˆ ju¹dsoo´ kih¹, gaˆjäyh´:
—Niˆ koo¯ he¯ hliih¹ saˆ chaˆ he¯ ma¯jmeen¹, saˆ ma¯hlëëhn` wii´ kih¹ ley kyaa¹ jnääh ¹ dsa¯ judiu. Niˆ saˆ ma¯mi¯kwahn¯ kih¹ gwahˆ juuhˆ hiˆ niˆ saˆ ma¯hläähn¯ kyaah´ rey to¯në´ hi¯ gya¹ Roma.
9 Pero lle´moh´ he´, hnøøy¹ ma´ jäy¹ llu¹ kyaah´ dsa¯ judiu, he¯ja¯ gaˆngiiy´ juu¹ kih¹ Paa´:
—¿Che´ hnooh¯ gwaah¹ taˆ Jerusalén mah¹ mi´een¹ juu¹ na¯ jee´ ooˆ?
10 He¯ja¯ gaˆjäh´ Paa´:
—He¯ ma¯chehn¹ jee´ la¯, läˆkoo¯ he¯ chehn¹ në´ta´ kih¹ rey to¯në´ ba´ ja¯. Jee´ la¯ ba´ gaˆtëë´ läˆee¯ juu¹ kinˆ. Ñeh´ ba´ hne¯ kwee¯, niˆ miih¯ saˆ chaˆ he¯ ma¯hläähn¯ kyaah´ dsa¯ judiu.
11 Lle`kih¹ juun´ cher´mah¹ gaˆjmeen¹ koo¯ dsoo´ juuh¯. Saˆ gohnˆ juun´. Pero cher´mah¹ saˆ la¹ ju¹dsoo´ he¯ bää¯ dsa¯ jnä´ la¯, niˆ jaa¯ dsa¯ta´ saˆ chaˆ jwë¹ ngëë¹ jnä´ gooˆ dsa¯ judiu na¯. Hñii´ rey to¯në´ hnoon¹ mi¯eeyˆ juu¹ kinˆ.
12 He¯ja¯ gaˆlla´ Festo juu¹ kyaah´ dsa¯kyaayh´ haˆ läˆ jmeey¹. Ja¯ga´ gaˆjäh´ Festo siiyhˆ Paa´:
—Hñaah¹ ba´ hne¯ ma¯ngiih´ he¯ mi¯eeˆ hñii´ rey to¯në´ juu¹ kyah¹. He¯ja¯ cha´në´ hi¯ he´ ba´ gooh¹ na¹.

Ga⁻hlëëh´ Paa´ cha´në´ rey Agripa

13 Ga⁻hya⁻ ga´ miih⁻ jmii´, ga⁻lloo¹ rey Agripa jwii⁻ Cesarea ja̱⁻ kyaa̱yh´ Bernice, ga⁻lla⁻nääy¹ na´jëëy⁻ Festo.

14 Ma⁻hya⁻ cha⁻miih⁻ jmii´ tä̱äyh´ jee´ ja̱⁻, ja̱⁻ga´ ga⁻jmeeh¹ Festo juu¹ kih¹ rey Agripa ha⁻ lä⁻ la¹ juu¹ kih¹ Paa´, ga⁻jäyh´:

—Jee´ la⁻ hä̱ä̱´ ja̱a̱⁻ dsa⁻ñuuh⁻ neh⁻ñe¹ hi̱⁻ ga⁻ta̱a̱h⁻ Félix lä⁻ ma´ la̱a̱y¹ ta´.

15 Lä⁻ ma´ ñeen´ Jerusalén lä⁻jëë⁻ jmi⁻dsa⁻ ka̱a̱h´ hi⁻ lä⁻jëë⁻ dsa⁻gyuuh´ kya̱a̱ ¹ judiu ga⁻ngiiy´ kin⁻ he⁻ ma´ jmeen`mada⁻ he⁻ ju̱u̱´ Paa´.

16 'He⁻ja̱⁻ ga⁻jwii¹ jnih´, sa⁻ lle` ley kya̱a̱¹ jnääh¹ dsa⁻ romano he⁻ jmee´ jnääh¹ mada⁻ he⁻ ju̱u̱´ dsa⁻ cher´mah¹ sa⁻ cheh¹ hi̱⁻ na⁻bä̱ä̱h`dsoo´ cha´në´ hi̱⁻ hnii⁻ kiyh¹. Lä⁻ja̱⁻ ba´ cha⁻ jwë¹ lä̱ä̱y¹ hñiiy´ kih¹ he⁻ hnii⁻ dsa⁻ kiyh¹.

17 Hi⁻ ma´ ya⁻nää¹ dsa⁻ he´ jee´ la⁻, cha̱h´ ba´ ngaahn¹ ta⁻ ië´ta´ kin⁻ ma´ ga⁻jnä¹ jyoh´ jmii´. Hi⁻ ga⁻jmeen¹ mada⁻ na´kya̱a̱y´ Paa´.

18 He⁻ja̱⁻ ga⁻løø¹ dsa⁻ he´ hnii⁻ kiyh¹. Pero ni⁻ ko̱o̱⁻ dsoo´ juuh⁻ sa⁻ ga⁻lä⁻jnä´ kiyh¹ lä⁻ko̱o̱⁻ huu´dsë⁻ he⁻ ma´ jmeen⁻.

19 Ga⁻lä⁻høøh` dsa⁻ he´ kih¹ Paa´ kih¹ he⁻ sa⁻ ma´ hnaayh⁻ Dio lä⁻ tëë¹ jmeey⁻. Hi⁻ ga⁻hnii¹ kiyh¹ kwa̱a̱t⁻ kih¹ Jesús, hi̱⁻ ma⁻na⁻ju̱u̱´, hi̱⁻ jmee⁻ Paa´ dsoo´ cha̱a̱⁻ bih¹.

20 He⁻ja̱⁻ sa⁻ man⁻ he⁻ ma´ jmeen`kya̱a̱h´ juu¹ la⁻. He⁻ja̱⁻ ga⁻ngiin`juu¹ kih¹ Paa´ cher´mah¹ hnøøy¹ ma´ dsa̱a̱yh¹ ta⁻ Jerusalén mah¹ ma´ lä⁻ee⁻ juu¹ kiyh¹ jee´ oo⁻.

21 Pero Paa´ ga⁻ngiiy´ he⁻ dsooy¹ cha´në´ rey to⁻në´ hi̱⁻ chee̱⁻ Augusto mah¹ hi̱⁻ he´ mi⁻ee⁻ juu¹ kiyh¹. He⁻ja̱⁻ ga⁻jmeen¹ mada⁻ wa´ hä̱ä̱´ bih¹ kiyh¹ neh⁻ñe¹ ta´ko̱⁻jii̱h¹ lloo⁻ jmii´ chee̱⁻ jnih´ cha´në´ rey he´.

22 He⁻ja̱⁻ ga⁻jäh´ rey Agripa siiyh⁻ lle´moh´ Festo:

—Hnoo¹ jnä´ ka⁻läh´ nuun`juu¹ kih¹ dsa⁻ñuuh⁻ na⁻.

He⁻ja̱⁻ ga⁻jäh´ Festo:

—Hø¹ ba´ nuuh¹ ha⁻ lä⁻ jäyh⁻.

23 Ma´ ga⁻jnä¹ jyoh´ jmii´ ga⁻he¹ rey Agripa ië´ta´ kya̱a̱h´ Bernice. Ha⁻ ko̱h´ juuh⁻ sa⁻ ga⁻jmee´ dsa⁻ kiyh¹. Ga⁻ta̱ayh`ko̱⁻jøh´ kya̱a̱h´ hi̱⁻ kye̱⁻ ië´ kih¹ hløø´ hi⁻ kya̱a̱yh´ dsa⁻ ka̱a̱h´ kya̱a̱h´ jee´ jwii⁻ ja̱⁻. He⁻ja̱⁻ ga⁻jmee´ lle´moh´ Festo mada⁻ na´kya̱a̱y´ Paa´.

24 Ma´ ja¹ Paa´, ga⁻jäh´ Festo:

—Hne⁻ rey Agripa, kya̱a̱h´ lä⁻jëë⁻ hi̱⁻ tä̱ä̱h´ kya̱a̱h´ jne´ jee´ la⁻, hii̱⁻ dsa⁻ñuuh⁻ he´ cheh¹ la⁻. Lä⁻jëë⁻ judiu ya⁻nää¹ cha´nën⁻ bä̱ä̱yh⁻ dsa⁻ñuuh⁻ la⁻ dsoo´. Ga⁻ngiiy´ kin⁻ ma´ lä⁻ee⁻ juu¹ la⁻ ta⁻ Jerusalén hi⁻ ja̱⁻ba´ lä⁻ja̱⁻ ga⁻jmeey´ ma´ ya⁻nääy¹ Cesarea la⁻. Peer⁻ ga⁻tooyh¹ miih´ kya̱a̱h´ jnä´, ga⁻lä⁻hnøøy¹ he⁻ ma´ ju̱u̱´ Paa´.

25 Pero jnä´ la̱a̱n⁻ sa⁻ cha⁻ dsoo´ juuh⁻ ä̱ä̱y⁻ ni⁻ miih⁻ mah¹ ju̱uy´. Hñiii´ Paa´ ga⁻ngii´ kiyh¹ dsooy¹ cha´në´ rey to⁻në´ mah¹ lä⁻ee⁻ juu¹ kiyh¹ jee´ ja̱⁻, he⁻ja̱⁻ ga⁻lla´ dsën⁻ chee̱⁻ jnih´ ta⁻ Roma.

26 Pero sa⁻ cha⁻ he⁻ siin`kih¹ rey he´ ni⁻ miih⁻, he⁻ja̱⁻ ma⁻kwa̱a̱⁻ jnih´ cha´nëh´ hne⁻ rey Agripa hi⁻ cha´në´ jee´ lä⁻jëë⁻ hnäh´ hi̱⁻ tä̱ä̱h´ la⁻. Wa´ jëën´ ha⁻ lä⁻ jä̱¹ juu¹ la⁻, ja̱⁻ga´ cha⁻ he⁻ siin`kih¹ rey to⁻në´ he´.

27 Sa⁻ jnä´ llu¹ la̱a̱n⁻ chee̱n⁻ ja̱a̱⁻ hi̱⁻ hä̱ä̱´ neh⁻ñe¹ ta⁻ Roma cher´mah¹ sa⁻ cha⁻ hee⁻ na⁻ siin`kih¹ rey to⁻në´ ha⁻ lä⁻ la¹ dsoo´ he⁻ bä̱ä̱h⁻ dsih´.

26

Ga⁻kwa´ Paa´ ju¹dsoo´ kiyh¹ cha´në´ rey Agripa

1 He⁻ja̱⁻ ga⁻jäh´ rey Agripa siiyh⁻ Paa´:

—Cha⁻ jwë¹ kyah¹ he⁻ kwah¹ ju¹dsoo´ he⁻ kya̱a̱h´ le´ lä̱ä̱h´ hñaah¹.

He⁻ja̱⁻ ga⁻hii´ Paa´ goo⁻ ga⁻løøy¹ hlëëyh⁻ lä⁻la⁻ lä⁻jwë´ jee´ ma´ lä̱ä̱y¹ hñiiy´:

2 —Cha̱a̱n⁻ llu¹ kya̱a̱h´ hne⁻ rey Agripa, llu̱u̱h¹ hne⁻ kwah⁻ jwë¹ kwan`ju¹dsoo´ he⁻ kya̱a̱h´ lä̱ä̱n´ hñiin⁻ kih¹ lä⁻jë⁻ he⁻ bä̱ä̱h⁻ dsa⁻ judiu jnä´.

3 Llu¹ la¹ kin⁻ kih¹ he⁻ kyu̱u̱h⁻ hne⁻ lä⁻jë⁻ he⁻ tëë¹ jmee⁻ jnääh¹ dsa⁻ judiu, kyu̱u̱h⁻ lä⁻jë⁻ juu¹ he⁻ ti⁻choo⁻ jnääh¹. He⁻ja̱⁻ chu̱u̱n´ kya̱a̱h´ hne⁻ mah¹ wa´ jøh⁻ hoh´ nuuh¹ juu¹ la⁻.

Lä⁻la⁻ ma´jmee⁻ Paa´ jä̱ä̱¹

4 'Lä⁻jëë⁻ judiu kyu̱u̱⁻ jnä´ ha⁻ lä⁻ ma⁻jan⁻ lä⁻jii̱h¹ ma´ mähn¹. Ñe⁻ bih¹ ha⁻ lä⁻ ma´ gyan´ jwii⁻ kin⁻ hi⁻ lä⁻ja̱⁻ jwii⁻ Jerusalén ka⁻läh´.

5 Lä⁻ja̱⁻ ñey⁻ kwee⁻ la̱a̱¹ jnä´ fariseo. Jnääh¹ fariseo mi⁻te`ba´ jnääh¹ lä⁻ nøø´ kya̱a̱¹ jnääh¹ lä⁻ko̱h´ ga´ jee´ lä⁻jëë⁻ judiu. Le´ ba´ mi⁻jnääy⁻ la¹ dsoo´ cher´mah¹ hnøøy¹.

6 Na¹ chehn¹ ië´ta´ la⁻, llah⁻ hnäh´ ta´ kin⁻, kih¹ he⁻ kyen´ o⁻jøh⁻ dsë⁻ he⁻ hñah⁻ jne´ he⁻ ga⁻bä̱ä̱h⁻ Dio hñii´ kya̱a̱h´ dsa⁻ ma⁻gyu̱h⁻ jnän`.

7 Lä⁻jii̱h¹ na¹ jøø⁻ lä⁻jëë⁻ gya⁻to´ nää¹ dsa⁻ judiu lä⁻te¹ juu¹ ja̱⁻. Lä⁻jmii¹ lä⁻hwë¹ hnaayh⁻ Dio jøøy⁻ dsëë¹ juu¹ ja̱⁻. Hne⁻ rey Agripa, kih¹ he⁻ kyen´ o⁻jøh⁻ dsë⁻ kih¹ juu¹ ja̱⁻, he⁻ja̱⁻ ba´ na⁻ hnii⁻ dsa⁻ kin⁻.

8 ¿Ha⁻ lä⁻ jëëh´ hnäh´, che´ jwëëh`he⁻ lä⁻hëëh´ hnäh´ he⁻ mi⁻jii̱h`Dio hi̱⁻ ma⁻na⁻ju̱u̱´?

Lä⁻la⁻ ga⁻jmee´ Paa´ jä̱ä̱¹ kih¹ dsa⁻ kya̱a̱¹ Jesús

9 'Ma⁻ra⁻ ju¹dsoo´ ma´ jmeen⁻ kwa̱a̱t⁻, he⁻ ma´ lle` kih¹ jmeen`hñaa⁻ dsën⁻ cha⁻miih⁻ kih¹ Jesús dsa⁻ cha̱a̱⁻ Nazaret.

10 Lä⁻ja̱⁻ ga⁻jmeen¹ Jerusalén. Jwëë´ dsa⁻ kya̱a̱¹ Jesús ga⁻ta̱a̱hn⁻ neh⁻ñe¹ lä⁻hih⁻ kih¹ jmi⁻dsa⁻ ka̱a̱h´. Hi⁻ lä⁻ ma´ ga⁻jngëëyh¹ dsa⁻ he´, lä⁻kye̱⁻ jnä´ ga⁻hiih⁻ dsën⁻.

11 Cha˜miih˜ jiih˜ ñeen´ lä˜kōō˜ lä˜kōō˜
gwah˜ mäh˜, ga˜sāāhn˜ dsa˜, ga˜heeh˜ jnih´
wii´ mah¹ wa´ hlëëyh´ hliih¹ kih¹ Jesús. Ma´
ya˜jëë¹ dsën˜ jwërte kyāāh´ dsa˜ he´, he˜jā˜
ñeen´ lä˜kāā˜ jwii˜ kih¹ dsa˜ jñah´ mah¹
na´jmeeh`jnih´.

Lä˜la˜ ga˜la¹ ma´ ga˜hēēh˜ Paa´ kih¹ Dio
(Hch. 9:1-19; 22:6-16)

12 'Lä˜ ma´ jmeen˜ jā˜ba´, ngoon¹ ta˜ Dam-
asco lä˜hih˜ kih¹ jmi˜dsa˜ kāāh´ hī˜ ga˜chēē¹
jnä´.
13 Hne˜ rey, jee´ la˜ jwëëhn˜ hne˜ ha˜
lä˜ ga˜la¹ kin˜ jee´ ngoon¹ cha´jwë¹ jā˜.
Ma˜të´ kōō˜ llā¹hyoo˜ ga˜jëën¹ kōō˜ je˜ ja¹
gyuuh¹, bēē´ ga´ lä˜kōō˜ jmëë¹ kih¹ hyoo˜,
he˜ ga˜lä˜jnä´ lä˜ku´lä˜jii¹ jee´ ga˜nøø¹ jnääh¹
jā˜.
14 Lä˜jëë˜ jnääh¹ ga˜sāā¹ jnääh¹ hwa¹. Jee´
jā˜ ga˜nuun¹ ga˜hlëëh´ jāā˜ dsa˜ kyāāh´ juu¹
hebreo: “Saulo, Saulo”, ga˜jäyh´. “He˜
jmeeh´ hñaah¹ ba´ hne˜ na˜, he˜ hah˜ kin˜
jwë¹ he˜ tāāhn˜ hne˜.”
15 He˜jā˜ ga˜jwii¹ jnih´: “¿Hii˜ hne˜
dsa˜ñuuh˜?” He˜jā˜ ga˜jäh´ hī˜ he´: “Jnä´
he´ Jesús hī˜ jmeeh˜ hñaa˜ hoh´ kih¹.
16 Noo˜, chih´ tiih´. Ma˜mi˜jnään¹ hñiin˜
kyah¹ mah¹ hñāān˜ hne˜ jmeeh¹ ta´ kin˜ hi˜
jmeeh¹ dsoo´ lä˜jë˜ he˜ ma˜jëëh` kin˜ hi˜
lä˜jë˜ he˜ na¹ ga´ mi´jnään¹ kyah¹.
17 Lāān´ hne˜ kih¹ lä˜jë˜ he˜ jmee¹
dsa˜gooh´ kyah¹ hi˜ lāān´ hne˜ kih¹ dsa˜
jñah´. Jëëh´ kih¹ dsa˜ jñah´ ba´ chēēn˜ hne˜
na¹.
18 Mah¹ näh ¹ mii ¹nëy´, lä˜jā˜ dsa˜jēēh˜
hī˜ tāāh´ jee´ na˜hōō˜ ta˜ jee´ jnä´ wa´je˜.
Hi˜ dsa˜jēēh˜ hī˜ tāāh´ lä˜hih˜ kih¹ Tana´
mah¹ jmeey¹ lä˜ hnøø¹ Dio. Hi˜ lä˜jëë˜ hī˜
lä˜dsoo´ dsë¹ kin˜ dsa˜che` dso´kye˜ kiyh¹
hi˜ hyoyh˜ hēēy˜ kō˜jøh´ kyāāh´ lä˜jëë˜ hī˜
ma˜na˜jngëë¹'", ga˜jäh´ Jesús siih˜ jnä´.
19 'He˜jā˜ jwëëhn˜ hne˜ rey Agripa,
ga˜hēēh` ba´ jnä´ jmeen` lä˜jë˜ he˜ ga˜nuun¹
lä˜kōō˜ ma´ ga˜lä˜jnä´ kin˜ he˜ ja¹ gyuuh¹.
20 To˜në´ ga˜jmeen¹ juu¹ kih¹ dsa˜ hī˜
chāā˜ Damasco. Jā˜ga´na˜ga˜kwan¹ juu¹ jee´
jwii˜ Jerusalén hi˜ lä˜kāā˜ hwa¹ Judea. Hi˜
lä˜jā˜ ga˜kwan¹ juu¹ kih¹ hī˜ sa˜ lāā¹ judiu
ka˜läh´, ga˜jwii¹ jnih´ wa´ lä˜dsāā˜ dsëy¹
kih¹ lä˜jë˜ he˜ jmeey˜ mah¹ wa´ dsa˜jēēyh˜
kyāāh´ Dio. Hi˜ lä˜jā˜ ga˜jwii¹ jnih´ hnøø¹
jmeey¹ lä˜kōō˜ lle` kih¹ jāā˜ hī˜ ma˜jēēh˜
kyāāh´ Dio.
21 Kwāāt˜ kih¹ juu¹ la˜ ga˜sāāh¹ judiu
jnä´ jee´ chih¹ gwah˜ Jerusalén hnøøy¹ ma´
jngëëyh¹ jnä´.
22 'Pero kyāāh´ be´ kih¹ Dio ma˜kwëëh¹
ba´ dsën˜ lä˜jiih¹ na¹, kwan˜ juu¹ kih¹ Dio
kih¹ lä˜jøh¹ lä˜mäh¹. Sa˜ ga˜lla˜dsëën` he˜
ga˜hlëëh´ hī˜ ga˜ngëë¹ juu¹ kih¹ Dio llo´joo¹
hi˜ lä˜jë˜ he˜ ga˜hlëëh´ Moisé. Lä˜kōō˜ te¹
he˜ ga˜jäyh´ le´, kō˜jā˜ ba´ jiih¹ ga˜jwahn¹.
23 Hī˜ he´ ga˜jäh´, ma˜ra˜ he˜ dsa˜ngëë´ ba´
Cristo wii´ hi˜ lēēy´ to˜në´ hī˜ lä˜jiih´ jee´ kih¹
hī˜ ma˜na˜juu´, mah¹ kway¹ juu¹ kih¹ dsa˜,
he˜ mi˜jnää˜ ju¹dsoo´ kih¹ dsa˜ judiu hi˜ kih¹
hī˜ sa˜ lāā¹ judiu hī˜ tāāh´ jee´ na˜hōō˜.

Ma´ hnøø¹ Paa´ ma´ hēēh˜ rey Agripa juu¹
kih¹ Jesús

24 Hlëëh´ ga´ Paa´ lä˜jā˜, ha˜ lä˜ jee´ ma´
lāāy˜ hñiiy´, ma´ ga˜hlëëh´ Festo kī˜gāā˜,
ga˜jäyh´:
—He˜ ngaah´ ba´ hne˜ na˜ Paa´. Kyāāh´
he˜ ma˜mi˜tēēh¹ hñaah¹ cha˜miih˜, he˜jā˜
ngoo¹ ga˜lä˜ngaah`.
25 Pero Paa´ ga˜jäh´:
—Sa˜ ngaah´ jnä´ Festo kyāān˜. Ju¹dsoo´
na˜ hlëëhn´ hi˜ la¹ juu¹ kyāāh´ hih˜ ba´.
26 Ñe˜ ba´ rey Agripa juu¹ la˜, he˜jā˜
hlëëhn´ lä˜kāā˜ tuh˜dsën˜ cha´nëy´. Lāān˜
ma˜nuu´ ba´ rey juu¹ la˜, jëëh´ lä˜jë˜ he˜ la˜
sa˜ ga˜la¹ jee´ na˜hmää´ he˜ sa˜ lä˜ñe˜ dsa˜.
27 Hne˜ rey Agripa, ¿che´ jmeeh˜ dsoo´
lä˜jë˜ he˜ ga˜hlëëh´ hī˜ ga˜ngëë¹ juu¹ kih¹
Dio? Jnä´ lāān˜ jmeeh˜ ba´ hne˜ dsoo´.
28 He˜jā˜ ga˜jäh´ Agripa siiyh˜ Paa´:
—¿Che´ lāāh´ kyah¹, kyāāh´ ma˜la˜ miih˜
juu¹ he˜ ma˜hlëëh´ na˜ lēēh˜ jnä´ mah¹ lēēn´
dsa˜ kyāā¹ Jesús?
29 He˜jā˜ ga˜jäh´ Paa´:
—Kwee˜ ba´ la¹ kin˜ che´ ma˜lēē˜ kyah¹ o
cher´mah¹ hnooh˜ nuuh¹ cha˜ga´miih˜. Hi˜
jā˜ ma˜la˜ hne˜, lä˜kye˜ hī˜ tāāh´ nuu˜ lä˜
hlëëhn´ la˜, Dio hnøø¹ wa´ lēēy´ dsa˜ kyāā¹
Cristo jā˜ba´lä˜kōō˜ lāā¹ jnä´ pero jā˜ lä˜kōh´
na˜hñuuhn´ kyāāh´ caden˜.
30 Ma´ ga˜nuu´ rey he´ juu¹ jā˜, ga˜nooy˜
jee´ ma´ tāāyh´ kyāāh´ lle´moh´ kyāāh´ Ber-
nice hi˜ lä˜jëë˜ ga´ hī˜ ma´ tāāh´ kyāāyh´.
31 Ma´ ga˜hwëëy˜ nëˆta´ jā˜, ga˜nääy¹ kāh´
hlëëyh˜ kyāāh´ dsa˜kyāāyh´, ma´ jäyh´:
—Ni˜ kōō˜ sa˜ cha˜ he˜ ma˜jmee´
dsa˜ñuuh˜ na˜ mah¹ juuy´ o he˜ dsooy¹
neh˜ñe¹.
32 He˜jā˜ ga˜jäh´ rey Agripa siiyh˜ Festo:
—Le´ ma´ lāā´ ba´ dsa˜ñuuh˜ na˜ jee´ la˜
wa´ra˜ jäh´ kih¹ sa˜ ga˜ngiiy´ dsooy¹ cha´në´
rey to˜në´.

27

Ga˜chēēy¹ Paa´ ta˜ Roma

1 Ga˜lla´ dsëy¹ chēēy¹ jnääh¹ ta˜ hwa¹ Italia
kyāāh´ barco, he˜jā˜ ga˜tāāyh˜ Paa´ kyāāh´
jñah´ ga´ hī˜ ma´ tāāh´ neh˜ñe¹ goo˜ juu¹ hløø´
hī˜ chēē˜ Julio. Hī˜ he´ ma´ na˜hāāā˜ kōō˜
nää¹ hløø´ kyāā¹ rey to˜në´.
2 Ga˜tooh` jnääh¹ kōō˜ barco he˜ ja¹ ta˜
Adramitio, jā˜ba´ he˜ dsa˜ngëë´ lä˜kōō˜
lä˜kōō˜ jwii˜ ta˜ hwa¹ Asia. Hi˜ Aristarco hī˜
chāā˜ Tesalónica he˜ nøø´ hwa¹ Macedonia
ga˜jmee´ kō˜jøh´ kyāāh´ jnääh¹.
3 Jyoh´ jmii´ ga˜lla˜nøø¹ jnääh¹ Sidón. Julio
he´ ga˜lä˜jwāyh´ kyāāh´ Paa´, ga˜kway´ jwë¹

na´jëëy¯ ome´ kyaay¹ mah¹ na´ngɨɨy´ lä¯jë¯ he¯ ma´ jmee¯ bii¹ kiyh¹.
4 Ga¯hwëë¯ jnääh¹ Sidón ja¯, ga¯nøø¹ ba´ jnääh¹. Pero ma´ gwa´ lle´ ta¯ jee´ ga¯nøø¹ jnääh¹ ja¯, he¯ja¯ ga¯jlɨɨɨ´ jnääh¹ jäh¯ koo´ hwa¹ Chipre he¯ hä´ jee´ jmɨ¯ñeeh¯, mah¹ sa¯ hläh¹ lle´ kih¹ barco.
5 Ga¯ngëë´ jnääh¹ jäh¯ hwa¹ Cilicia kyaah´ Panfilia, ga¯lla¯nøø¹ jnääh¹ jwɨɨ¯ Mira he¯ nøø´ hwa¹ Licia jee´ ga¯jä´ barco.
6 Mira ja¯ ga¯jëë¹ jɨɨɨ´ hløø´ jyoh´ barco he¯ ja¹ ta¯ Alejandría, ja¯ba´ he¯ ngoo¹ ta¯ hwa¹ Italia. He¯ja¯ ga¯tooh`jnääh¹ ga¯nøø¹ jnääh¹ ta¯ ja¯.
7 Cha¯miih¯ jmɨɨ´ ga¯tooh`jnääh¹ në´ jmɨɨ¯, ta´ hwa´ lä¯ja¯ ba´ ngoo¹ barco. Ga¯këë´ jwërte ta´, ja¯ga´ ga¯lla¯nøø¹ jnääh¹ jäh¯ jee´ jwɨɨ¯ Gnido. Sa¯ ga¯kwa´ jwë¹ ma´ dsoo¹ ko¯chih´ barco ko¯dsoo´ ta¯ Italia, kih¹ he¯ tä´ lle´. He¯ja¯ ga¯nøø¹ jnääh¹ jäh¯ koo´ jee´ jwɨɨ¯ Salmón he¯ nøø´ Creta, hwa¹ he¯ hä´ jee´ jmɨ¯ñeeh¯.
8 He¯ wɨɨ´ lä¯ja¯ ga¯nøø¹ jnääh¹ lä¯ hä´ hwa¹ ja¯, lä¯jiih¹ ga¯lla¯nøø¹ jnääh¹ koo¯ jee´ chee¯ Ho´haah´ Llu¹. Jäh¯ ja¯ba´ hla¯ jwɨɨ¯ Lasea.
9 Ga¯lä¯hëë` jnääh¹ cha¯miih¯ jmɨɨ´ në´ jmɨɨ¯, hi¯ ma¯hii´ goo¯ mo¯so¯ le´ ngë´ jnääh¹ në´ jmɨɨ¯. Jëëh´ ma¯goh¯ jmɨɨ´ he¯ sa¯ kuh¯hiyh¯ hi¯ cha¯ga´miih¯ ma¯hii´ goo¯ kiyh¹ në´ jmɨɨ¯ ja¯. He¯ja¯ ga¯kwëëh¹ Paa´ nɨɨɨh¯ hi¯ ma´ tääh´ neh¯ barco ja¯.
10 Ga¯jäyh´:
—Jëë` da´ hnäh´, jnä´ man¯ hii´ goo¯ jwërte jwë¹ he¯ ga¯nøøn¹ la¯. Goo¯ hee¯ barco hi¯ lä¯kye¯ løø¹, hi¯ lä¯jiih¹ jnän` hii´ goo¯ jɨɨ´ jne´ cher´mah¹ ha¯ lä¯ ga¯la¹.
11 Pero jɨɨ´ hløø´ he´ sa¯ ga¯jmeey´ kyee´ juu¹ kih¹ Paa´. He¯ ma´ hlëëh¯ jɨɨ´ barco kyaah´ hi¯ ma´ kooh¯ barco ba´ ga¯jmeey´ he¹ kih¹.
12 Jee´ ga¯hɨɨ´ barco ja¯ sa¯ ma´ llu¹ ma´ jä´ jnääh¹ jii¯ gyɨɨɨ´, he¯ja¯ lä¯jëë¯ dsa¯ he´ ga¯jäh´ llu¹ ga´ cher´mah¹ jmeen´ be´ dsa´jää´ jne´ jwɨɨ¯ Fenice he¯ nøø´ hwa¹ Creta jee´ hɨɨ¯ barco, ta´ko¯jiih¹ ngëë´ jii¯ gyɨɨɨ´. He¯ tøøh´ jne´ jee´ ja¯, jnä´ cha´hoo´ jmɨ¯ñeeh¯ ta¯ ñii´ hi¯ ta¯ kye¯ jee´ dsaa¯ hyoo¯.

Ja¹ koo¯ lle´ tä´ në´ jmɨ¯ñeeh¯

13 Lä¯ ma´ ga¯jëëy¹ gwa´ lle´ hwa´ ta¯ kye¹, ga¯jmeey´ hɨɨɨ´dsë¯ ma´ le´ dsa¯nää¹ gyih¹ ta¯ cha´në´. He¯ja¯ ga¯hwɨɨ¯ jnääh¹ jee´ ja¯, ga¯nøø¹ jnääh¹ jäh¯ lä¯ hä´ hwa¹ Creta.
14 Ni¯ sa¯ ga¯lä¯hɨɨ` ga´ ma´ ga¯hwɨɨ¯ jnääh¹ jee´ ja¯, ma´ ja¹ koo¯ lle´ tä´ ta¯ jee´ ga¯nøø¹ jnääh¹.
15 Ta¯ jee´ jyoh´ ba´ ma´ hläh¯ lle´, sa¯ ga¯tää¯ barco ma´ dsoo¹ ta¯ cha´në´, he¯ja¯ ga¯kwa´ dsa¯ jwë¹ ngoo¹ barco lä¯ ngoo¹ lle´ ba´.
16 Ja¯ga´ ga¯ngëë´ jnääh¹ ta¯ koo´ koo¯ hwa¹ pih¹ he¯ hä´ jee´ jmɨ¯ñeeh¯ he¯ chee¯ Clauda. Lä¯jwë´ ja¯ ba´ ga¯kyee¯ miih¯ lle´. Pero he¯lɨɨ¹ ba´ ga¯tëëh¹ jnääh¹ na´moo´ he¯ ma´ kye´ jnääh¹ he¯ ma´ hii´ ta¯ ka´luu´ barco, mah¹ ga¯tøøh´ jnääh¹ neh¯ barco ja¯.
17 Ma´ ga¯he¹ na´moo´ ja¯ neh¯ barco, ga¯ka¹ dsa¯ hnɨɨ` ga¯hñɨɨɨy´ lä¯ku´ lä¯jii¹ tuh¯ barco mah¹ sa¯ llaa´. Hi¯ ma´ hii´ goo¯ lla¯ñu¹ barco në´ mɨ¹sɨɨ´ jee´ sa¯ juuh¯ jmɨɨ¯ jee´ chee¯ Sirte, he¯ja¯ ga¯jyooy¹ hmɨɨh¯ kih¹ barco mah¹ ngoo¹ lä¯ ngoo¹ lle´ ba´.
18 Ma´ ga¯jnä¹ jyoh´ jmɨɨ´ cha¯ga´miih¯ tä´ lle´ ma´ hii´, he¯ja¯ ga¯løø¹ dsa¯ jwä¯ løø¹ kih¹ cha´jmɨɨ¯.
19 Hi¯ jee´ ga¯të´ hnë¯ jmɨɨ´, he¯ wɨɨ´ ba´ ga¯jwä´ jnääh¹ cha´jmɨɨ¯ lä¯jë¯ he¯ jmääyh¯ ta´ kih¹ barco ja¯.
20 Cha¯miih¯ jmɨɨ´ ga¯gya¯ jnii´, mo¯so¯ ga¯lä¯jnä´ hyoo¯, ni¯ nɨɨɨ´ mo¯so¯ ga¯lä¯jnää´. Hi¯ lle´ lä¯ ma¯hii´ ja¯ba´. Mo¯so¯ ma´ cha¯ o¯jøh¯ dsë¯ kyaa¹ jnääh¹ he¯ ma´ lää´ jnääh¹.
21 Cha¯miih¯ jmɨɨ´ ma¯lä¯hɨɨ` mo¯so¯ kih¯hih¯ jnääh¹. He¯ja¯ ga¯noo¯ Paa´ to¹dsaah` jee´ kih¹ dsa¯kyaayh´ he´, ga¯jäyh´ lä¯la¯:
—Wa´ra¯ jäh´ kih¹ ga¯jmeeh´ hnäh´ he¹ juu¹ kin¯, sa¯ ma´ hwee¯ jne´ ta¯ Creta, ni¯ sa¯ ma´ jëë´ jne´ wɨɨ´ he¯ dsa¯ngëë´ jne´ la¯.
22 Na¹ jwahn¯ kwa´ hnäh´ be´. Jëëh´ ni¯ jaa¯ jne´ sa¯ juu´ jne´. Ma¯la¯ barco la¯ ba´ hee´.
23 Nɨɨɨ¯ ga¯jëën¯ jaa¯ ángel hi¯ ga¯chee¹ Dio kyaan¯, he´ ba´ hi¯ jmeen¯ ta´he¹ kih¹.
24 Ga¯jäyh´: “Ta¯ wa´ gah¹ Paa´. Jmee¯ bii¹ llooh¯ kih¹ rey to¯në´. He¯ja¯ ma¯kwa´ Dio jwë¹ he¯ lää´ hne¯ kyaah´ lä¯jëë¯ hi¯ tääh´ neh¯ barco la¯”, sɨɨyh¯ jnä´.
25 Kih¹ he¯ja¯ na¯, jwëëhn¯ hnäh´ dsa¯ñɨɨɨh¯, kwa´ hnäh´ be´. Jëëh´ jmeen¯ dsoo´ dsën¯ kih¹ Dio, ma¯ra¯ he¯ le´ ba´ lä¯koo¯ ma¯jäh´ ángel sɨɨh¯ jnä´.
26 Pero ma¯ra¯ he¯ jä¹ ba´ barco kyaah´ he¯ wɨɨ´ koo¯ jee´ lä¯kaa¯ hwa¹ he¯ hä´ jee´ jmɨ¯ñeeh¯ —ga¯jäh´ Paa´.
27 Ma´ ga¯dsëë¹ to¹ seman¯ ja¯, ga¯ngëë´ jnääh¹ në´ jmɨ¯ñeeh¯ he¯ chee¯ Adriático hi¯ ngoo¹ ba´ barco lä¯ hii´ lle´. Koo¯ lla¯nɨɨɨ¹ hwë¹ ja¯ ga¯lä¯liih¯ dsa¯ hi¯ ma´ kooh¯ barco he¯ ngoo¹ ya¯jäh¯ jee´ la¹ hwa¹.
28 He¯ja¯ ga¯lla´ dsa¯ he´ hih¯ ha¯ koo¯ jiih¹ juuh¯ jmɨɨ¯ jee´ ja¯. Ma´ ga¯jëëy¹ jee´ ja¯, juuh¯ gyii´gya´ jñii´ metro. Miih¯ ga´ ta¯ cha´në´ ga¯jëëy¹ ka¯läh´. Jee´ ja¯ juuh¯ gyii´gyii¹ metro ba´.
29 Goyh¯ lla¯ñu¹ barco ja¯ kyaah´ kuu´. He¯ja¯ ga¯jyooy¹ kye´ mɨ¹ñe¹ hii¯ he¯ hɨɨ¯ ta¯ ka´luu´ barco, he¯ jmee¯ hɨɨ¯ tii´ barco. Peer¯ ma´ hnøøy¹ wa´ra¯ jäh´ kih¹ na¹ ga¯jɨɨh¯ ba´ ma¯jnä¹.
30 Dsa¯ hi¯ ma´ kooh¯ barco ja¯, hnøøy¹ ma´ jñaay¹ neh¯ barco, he¯ja¯ ga¯løøy¹ jyooy¯ na´moo´, ga¯jmeey´ lä¯koh´ he¯ jyooy¯ ñe¹ hlääh` he¯ hɨɨ¯ ta¯ cha´në´ barco.

31 He⁻ja⁻ ga⁻jmeeh⁴ Paa´ juu¹ kih⁴ jʉʉ´ hløø´
hi⁻ kih⁴ hløø´ ka⁻läh´, ga⁻jäyh´:
—Cher´mah⁴ sa⁻ ga⁻jä´ dsa⁻ na⁻ neh⁻ barco
la⁻, sa⁻ läähˇ hnäh´.
32 He⁻ja⁻ ga⁻hnä⁴ hløø´ he´ hnii` he⁻ kyaah´
ma´ jyooy˜ na´moo´ ja⁻. Ga⁻kway´ jwë¹
ga⁻toh´ cha´jmii⁻.
33 Ma´ ngoo¹ ga⁻jnä⁴, ga⁻jmee´ Paa´ mada⁻
wa´ kuh⁻ dsa⁻, ga⁻jäyh´:
—Na⁴ ma⁻të´ gya⁻kye´ jmii´ tøøh´ jne´ neh⁻
barco la⁻, jøø´ jne´ ha⁻ lä⁻ le´, na⁻juu´ jne´
hoo´, sa⁻ cha⁻ ma⁻kihn´ ni⁻ miih⁻.
34 He⁻ja⁻ na⁻ chuun´ kyaah´ hnäh´
kuh⁻hih´ hnäh´ miih⁻ mah⁴ tëëh⁴ hnäh´ be´.
Lä⁻jëë⁻ jne´ lla⁻nøø⁴ ba´ jne´ llu¹, ni⁻ koo⁻ jñu⁻
lle´ jne´ sa⁻ hee´.
35 Ma⁻ngëë´ ma⁻jäyh´ lä⁻ja⁻, ga⁻kay⁴ koo⁻
he´ñiih⁻ ga⁻kway´ ti´hmaah´ kih¹ Dio to⁻lo⁻
ne´ jee´ lä⁻jëë⁻ dsa⁻kyaayh´ hi⁻ ga⁻llaay⁴
he´ñiih⁻ ja⁻, mah⁴ ga⁻løøy⁴ kuyh⁻.
36 Ja⁻ga´ ga⁻nøh⁴ dsë⁴ lä⁻jëë⁻ dsa⁻ he´,
ga⁻taayh` ga⁻kuyh⁻ ka⁻läh´.
37 Jee´ lä⁻jëë⁻ jnääh ¹ hi⁻ ma´ tääh´ neh⁻
barco ja⁻ ma´ tee ¹ to⁴ hña⁻laa´ dsë˜ to⁻
lo⁻gyaa´ dsë˜ gyee´ jñee´ dsa⁻.
38 Ma⁻la⁻ ma⁻kuyh⁻ lä⁻jiih¹ ga⁻këëy⁴,
ja⁻ga´ ga⁻jway⁴ lä⁻jë⁻ trigo kiyh⁴ cha´jmii⁻
mah⁴ ma´ jwää´ ga´ miih⁻ barco.

Ga⁻hee⁴ go⁻te˜ barco

39 Ma´ ga⁻jnä⁴ ni⁻ jaa⁻ sa⁻ chaa⁻ hi⁻
ma´ kyʉʉh˜ heh⁴ hwa⁴ ja⁻. Ga⁻jëëy⁴ koo⁻
gooh¹ jmi⁻ñeeh⁻ he⁻ hä´ jee´ hwa¹. He⁻ja⁻
ga⁻jmeey´ hʉʉ´dsë⁻ ma´ tooyh⁻ barco ta⁻ ja⁻,
cher´mah⁴ ga⁻la⁴.
40 Ga⁻hnäy⁴ hnii` he⁻ ma´ na⁻kyaa⁻ ñe ¹
hlääh` he⁻ kyaah´ hii⁻ tii´ barco, ga⁻kway´
jwë¹ ga⁻toh´ cha´jmii⁻. Ja⁻ga´ ga⁻chiyh´ he⁻
kyaah´ jiiyh˜ barco hi⁻ ga⁻chooyh⁴ hmiih⁻
kih¹ barco he⁻ na⁻kyaa⁻ hma⁻dsë⁻ he⁻ chih⁴
ta⁻ cha´në´. Ja⁻ga´ ngoo¹ barco ko⁻chih´ ta⁻
jee´ jnä´ në´ dsoo´.
41 Ga⁻lä⁻hnøø⁴ ga´ ma´ lloo˜ barco,
ga⁻lla⁻lle⁴ jee´ mi ¹sii´ neh⁻ jmii⁻. Jee´ ja⁻
ga⁻hoo⁴ ta⁻ mi ¹lle´ barco, mah⁴ ga⁻jä´ koo⁻
hweh⁻. Jee´ na⁻hoo⁻ ja⁻ ga⁻jnoh⁴ jmii⁻ ta⁻
ka´luu´. Kyaah´ be´ kih⁴ jmii⁻ ja⁻ ga⁻hee⁴
go⁻te˜.
42 He⁻ja⁻ hnøø⁴ hløø´ he´ ma´ jngiiyh¹ kih⁴
lä⁻jëë⁻ hi⁻ ää⁻ dsoo´ hi⁻ ma´ jääy⁻ he´ mah⁴
sa⁻ kyʉʉy¹ në´ jmii⁻.
43 Pero sa⁻ ga⁻kwa´ jwë¹ jʉʉy´ ma´ juu´
dsa⁻ he´ kih⁴ he⁻ hnøøy⁴ lääy¹ Paa´. He⁻ja⁻
ga⁻jmeey´ mada⁻ to⁻në´ kih¹ hi⁻ lih⁻ gii⁴ jmii⁻
wa´ jwääy¹ hñiiy´ cha´jmii⁻ lä⁻jiih¹ tëëyh⁴
hwa⁴ kii⁻.
44 Ja⁻ga´ ga⁻siiyh⁻ hi⁻ sa⁻ lih⁻ gii⁴ jmii⁻:
—Kye⁻ hnäh´ jwi´ hma⁻, hi⁻ lä⁻ja⁻ he⁻ ga´
na⁻ he⁻ jmää¹ kyah¹ hnäh´ kih¹ barco na⁻,
mah⁴ tëëh⁴ hnäh´ hwa⁴ kii⁻ —ga⁻jäyh´.
Lä⁻ja⁻ ba´ ga⁻tëëh⁴ lä⁻jëë⁻ jnääh¹ hwa⁴ kii⁻.

28

Lä⁻la⁻ ga⁻la⁴ ma´ hää´ Paa´ hwa¹ Malta

1 Ma´ ga⁻tëëh⁴ jnääh ¹ ne´ hwa¹ ja⁻, ja⁻ga´
ga⁻lä⁻ñe´ jnääh⁴, hwa⁴ he⁻ hä´ jee´ jmi⁻ñeeh⁻
ja⁻, chee⁻ Malta.
2 Dsa⁻ hi⁻ ma´ tääh´ jee´ ja⁻ ga⁻jmeey´ llu⁴
dsëy⁴ kyaah´ jnääh⁴. Ma´ hii´ jma⁴ hi⁻ gyʉʉ´
ka⁻läh´ he⁻ja⁻ ga⁻jeeh⁴ dsa⁻ he´ je⁻, ga⁻tëëyh⁴
jnääh¹ mah⁴ llooh´ jnääh⁴ je⁻.
3 He⁻ja⁻ ga⁻løø⁴ Paa´ jʉʉh˜ si´hma⁻ kii⁻ he⁻
ga⁻tooyh⁻ cha´je⁻. Jee´ ja⁻ ya⁻hëë¹ jaa⁻ miih⁻
hi⁻ kyʉʉ⁻ kih¹ je⁻. Lä⁻chah´ ja⁻ ga⁻kyaay⁴
goo⁻ Paa´.
4 Ma´ ga⁻jëë⁴ dsa⁻ chaa⁻ jee´ ja⁻, llee` miih⁻
goo⁻ Paa´, ga⁻jäyh´ siiyh⁻ dsa⁻kyaayh´:
—Dsoo´ ba´ dsa⁻ñʉʉh⁻ na⁻ ää⁻ hlii´.
Ma⁻ke⁻ ma⁻laay´ kih⁴ jmi⁻ñeeh⁻, ma⁻ra⁻ he⁻
ma⁻nøø´ ba´ ta´ kiyh¹.
5 Na⁻ ma⁻hii´ ga⁻kyah´ Paa´ goo⁻ mah⁴
ga⁻tah´ miih⁻ he´ cha´je⁻. Ni⁻ miih⁻ sa⁻ cha⁻
he⁻ ga⁻la⁴ kiyh⁴.
6 Lä⁻jëë⁻ dsa⁻ hi⁻ ma´ tääh´ jee´ ja⁻
ma´ jøøy˜ gyoo⁻ goo⁻ Paa´ hi⁻ ma´ jmeey⁻
hʉʉ´dsë⁻ juuy´ na⁴ ga⁻jʉh⁻. Ma´ ga⁻lä⁻hii`
jëëy˜ sa⁻ cha⁻ he⁻ ga⁻la⁴ ni⁻ miih⁻, ga⁻lä⁻sii⁴
hʉʉ´dsë⁻ kih⁴ dsa⁻ he´. Ma´ jäyh´: “Go⁻ Dio
ba´ na⁻.”
7 Jäh⁻ ba´ jee´ tääyh´ ja⁻, kye⁻ koo⁻ jwi´
hwa¹ kih¹ Publio hi⁻ ma´ laa¹ ta´ kih¹ hwa⁴ he⁻
hä´ jee´ jmi⁻ñeeh⁻ ja⁻. Hi⁻ he´ ga⁻heeh⁻ jnääh
¹ llu⁴ ta´ko⁻jiih¹ ga⁻tooh` jnääh⁴ hnë⁻ jmii´ jee´
ja⁻.
8 Jee´ ja⁻ ma´ kyaa⁴ jmii⁻ Publio, ma´ dsaah´
llii´ hi⁻ ma´ dsaayh´ tʉ´kyaa`. He⁻ja⁻ ga⁻he⁴
Paa´ na´jëëy⁻ hi⁻ dsaah´ he´. Hi⁻ ga⁻ngii´
Paa´ kih¹ Dio he⁻ hlää´ dsa⁻ he´. Ma⁻ngëë´
ma⁻ngiiy´ kih⁴ Dio, ga⁻kyey⁻ gooy⁻ në´ kih¹
hi⁻ dsaah´ he´ mah⁴ ga⁻mi⁻hlääy´.
9 Ma⁻ngëë´ ma⁻jä⁴ kih⁴ jmii⁻ Publio he´,
ya⁻nää⁴ jñah´ dsa⁻dsaah´ hi⁻ chaa⁻ hwa⁴ ja⁻.
Lä⁻jëë⁻ hi⁻ he´ ga⁻jä⁴ kih⁴.
10 Ha⁻ koh´ llu⁴ sa⁻ ga⁻jmeey´ kyaa⁴ jnääh
¹ ta´ko⁻jiih¹ ga⁻tooh` jnääh⁴ kyaah´ dsa⁻ he´.
Hi⁻ ma´ ga⁻të´ jmii´ ga⁻tooh` jnääh⁴ neh⁻
barco, ga⁻kwëëyh⁴ jnääh ¹ cha⁻miih⁻ he⁻
jmee⁻ bii¹ cha´jwë⁴.

Ga⁻lloo¹ Paa´ jwii⁻ Roma

11 Uu⁻ sih⁻ ga⁻tooh` jnääh⁴ kih⁴ dsa⁻ he´.
Jee´ ja⁻ ma´ hii´ koo⁻ barco he⁻ ga⁻jä´
ta´ko⁻jiih¹ dsa⁻ngëë´ jii⁻ gyʉʉ´. He⁻ja⁻
ga⁻tooh` jnääh⁴ neh⁻ barco he⁻ ja⁴ ta⁻ Alejandría. Dsoh´ barco ja⁻, ma´ chaa⁴ uu¹ dio hi⁻
na⁻laa⁻ kaah˜ dsa⁻. Jaa⁻ he´ chee⁻ Cástor,
hi⁻ jñah´ he´ chee⁻ Pólux.
12 Ga⁻lla⁻nøø⁴ jnääh¹ jwii⁻ Siracusa jee´ hii⁻
barco. Jee´ ja⁻ ga⁻tooh` jnääh¹ hnë⁻ jmii´.
13 Ga⁻hwëë⁻ jnääh¹ jee´ ja⁻, ngoo⁴ barco lä⁻
hä´ hwa¹ ja⁻, lä⁻jiih¹ ga⁻tëë´ jnääh¹ jwii⁻ Regio. Jyoh´ ka⁻läh´ jmii´ ma´ hii´ lle´ he⁻ gwa´
ta⁻ kye⁴. Jee´ ga⁻të´ to⁴ jmii´, ja⁻ga´ ga⁻lla⁻nøø⁴
jnääh¹ jwii⁻ Puteoli.

14 Jee´ ja¯ ga˜jee̱ ' jnääh' øøh' jne´ hi̱¯ ga˜tëë¯ jnääh' ta˜ kih'. Ga˜jä̱´ jnääh' kyääyh´ koo̱¯ seman˜. Ja̱´ ga´ ga˜nøø' jnääh' ta˜ Roma.
15 Ma´ ga˜nuu´ øøh' jne´ hi̱¯ ma´ tä̱äh´ Roma he¯ ga˜nøø' jnääh ' ta˜ ja̱˜, ya˜nääy' ga˜mi˜jeey¯ jnääh ' jwii¯ Foro Apio hi˜ ko¯llä̱ä̱´ ya˜jøø` jiih' Tres Taberna. Lä˜koo̱¯ ma´ ga˜jëë' Paa´ øøh' jne´ he´, ga˜kway´ ti´hmaah´ kih' Dio, ga˜nøh' dsëy' jwërte.
16 Ma´ ga˜lla˜nøø' jnääh ' Roma ja̱¯, ga˜ngëë' juu´ hløø´ dsa¯ hi̱¯ ma´ jä̱äy˜ he´ goo¯ hløø´ kyä̱ä̱' rey to¯në´. Pero ga˜kway´ jwë' kih' Paa´ he¯ ga˜gyay¯ ta˜ jee´ jyoh´ ba´ kyä̱ä̱h´ jä̱ä̱¯ hløø´ hi̱¯ ma´ hä̱äy˜.

Ga˜kwa´ Paa´ juu' kih' Jesús jwii¯ Roma

17 Ma¯hya¯ hnë¯ jmii´ gya' Paa´ jee´ ja̱¯, ga˜che̱ey' juu' wa´ ya¯nää´ lä˜jëë˜ dsa¯kä̱ä̱h´ kyä̱ä̱ ' judiu hi̱¯ chä̱ä̱¯ Roma ja̱¯. Ma´ ga˜ngëë¯ lä˜jëë˜ hi̱¯ he´, ga˜jäh´ Paa´ siiyh˜:

—Øøhn', sa˜ cha¯ he¯ ga˜jmee' jnä´ ni˜ miih¯ kih' judiu dsa¯goon˜, ni˜ sa˜ ma¯jmeen' ta˜ koo´ he¯ tëë ' jmee˜ dsa¯ ma¯gyuh¯ jnän`. Sa˜ cha¯ he¯ kih' ga˜sä̱äyh' jnä´ Jerusalén mah' ga˜ngëëy' jnä´ kih' dsa¯ romano.
18 Hi˜ ga˜ka̱' dsa¯ta´ he´ ju'dsoo´ kin˜. Pero ni˜ miih¯ sa˜ ga˜jnøøyh' he¯ kih' ma´ jngëëyh ' jnä´, he¯ja̱¯ hnøøy' ma´ lääy' jnä´.
19 Pero sa˜ ga˜tih' dsë' judiu hi̱¯ ma´ lä̱ä̱' ta´ jee´ ja̱¯. Kih' he¯ja̱¯ ba´ ga˜la' bii' ga˜ngiin` he¯ mi¯ee˜ rey to¯në´ juu' kin˜. Ja̱˜ he¯ ma¯jan˜ mah' hniin¯ kih' dsa¯goon˜.
20 He¯ja̱¯ ba´ na¯ ma¯tëëhn˜ hnäh´ mah' lä˜kyuun˜ hnäh´ hi˜ mah' jwëëhn¯ hnäh´ ha¯ lä˜ la' juu' kin˜. Kih' o¯jøh˜ dsë¯ he¯ ma¯cha¯ jnän` dsa¯ Israel he¯ja̱¯ ba´ na¯ chehn' na´llen` caden˜ la¯.
21 He¯ja̱¯ ga˜jäh´ dsa¯kä̱ä̱h´ he´:

—Ni˜ koo̱¯ je¯ kih' hi̱¯ chä̱ä̱¯ judea sa˜ ma¯hee̱h´ jnääh' he¯ jmeeh˜ juu' ha¯ lä˜ dsa¯ngëëh´ hne¯. Hi˜ ni˜ jä̱ä̱¯ øøh' jne´ hi̱¯ chä̱ä̱¯ jee´ oo˜ sa˜ ma¯ja¯ hi̱¯ hnii¯ kyah' ni˜ he¯ hlëëyh˜ wii´ kyah'.
22 Pero hnøø¯ jnääh ' jwah' ha¯ lä˜ la' juu' kyah', jëëh´ lä˜kä̱ä̱¯ ba´ ma¯nuu´ jnääh' hlëëh˜ dsa¯ wii´ kih' hi̱¯ ma¯tä̱ä̱h` jwë´ hmëë´ na¯.
23 He¯ja̱¯ ga˜tä̱ä̱h` dsa¯ he´ juu' kwee¯ koo̱¯ jmii´ he¯ ya¯nääy´ ya¯llay¯ juu' ka¯läh´ kyä̱ä̱h´ Paa´. Ma´ ga˜lloo' jmii´ ja̱¯, ya˜nää' jwëë´ dsa¯ jee´ ma´ gya' Paa´. Tiih˜ go¯te˜ ga˜løø' Paa´ hlëëh˜, lä˜jiih' ga˜nuu¯, ga˜hlëëyh´ ha¯ lä˜ jä̱ä̱˜ Dio dsa¯ lä˜hih˜ kih'. Ga˜hnooyh¯ ha¯ lä˜ jee´ hee̱h˜ dsa¯ kih' Jesús. Ga˜hlëëyh´ kih' Jesús lä˜koh´ jäh´ ley kih' Moisé hi˜ lä˜koh´ ga˜jäh´ hi̱¯ ga˜ngëë' juu' kih' Dio.
24 Ko̱¯llä̱ä̱´ ga˜hee̱h¯ he¯ ga˜jäh´ Paa´ hi˜ ko¯llä̱ä̱´ sa˜ ga˜lä˜hee̱´.
25 Sa˜ ga˜hii´ koo̱¯ juu' kiyh' jee´ lä˜jëëy˜. He¯ja̱¯ ga˜hlëëh' Paa´ dsa¯ he´ ja̱¯ga´ hwëëy˜ jee´ ja̱¯, ga˜siiyh˜:

—Llu' go¯te˜ ga˜hlëëh´ Jmi¯lle´ Na¯jngii ' lä˜ ma´ ga˜mi˜jnääy¯ juu' la¯ kih' Isaía hi̱¯ ga˜ngëë' juu' kih' Dio kih' dsa¯ ma¯gyuh¯ jnän`. Ga˜jäyh´:
26 Gwa¯ jee´ jwii¯ oo˜, go¯chiih´ dsa¯ oo˜:
Ma˜ke˜ nuuh¯ hnäh´, sa˜ lä˜ngëëh´ hnäh´,
ma˜ke˜ jëëh´ hnäh´ sa˜ lä˜jnä´ kyah' hnäh´.
27 Jëëh´ ma¯na¯jlë¯ huu´dsë¯ kih' dsa¯ oo˜,
ma¯na¯jnë¯ to¯gway´, ma¯na¯løø¯
mi'nëy´,
mah' sa˜ lä˜jnä´ kiyh', ni˜ sa˜ lä˜nuuh´ kiyh'
ni˜ sa˜ lä˜ngëëy´.
Lä˜ja̱¯ mo˜so˜ dsa¯jee̱yh˜ kyä̱ä̱h´ jnä´, mah'
lää´ jnih´.
28 'Hnoon' lä˜ñeh´ hnäh´, na' ta˜ cha´në´ lloo˜ juu' kih' Dio kih' hi̱¯ sa˜ lä̱ä̱' judiu. Hi̱¯ he´ ba´ hee̱h˜ juu' la¯ mah' lääy´.
29 Ma´ ga˜dsä̱ä̱' juu' he¯ ma´ hlëëh˜ Paa´, ga˜hwëë¯ ba´ judiu jee´ ma´ tä̱äyh` ja̱¯. Peer˜ cha¯miih¯ juu' ti¯chooy˜ jee´ ga˜nääy` kiyh'.
30 Hne' hlääh` ba´ ga˜gya¯ Paa´ to̱' ji̱¯ñe¯ na¯hñaa'. Jee´ ja̱¯ ma´ hee̱yh¯ lä˜jëë¯ hi̱¯ ma´ dsa¯nää' dsa¯jëëy˜.
31 Ma´ cha¯ ba´ jwë' kiyh', he¯ ma´ kway˜ juu' ha¯ lä˜ jä̱ä̱˜ Dio dsa¯ lä˜hih˜ kih' hi˜ ma´ hlëëyh˜ dsa¯ kih' Jesucristo Dsa¯jøøh' jnän`. Ni˜ koo̱¯ sa˜ cha¯ he¯ ma´ jmee˜ jwiih` kiyh'.

Romanos
Juu' la¯ ga˜sii´ Paa´ kih' øøh⁴ jne´ hi¯ chaa¯ Roma

1 Jnä´ Paa´ jmeen˜ ta´ kih' Jesucristo, na¯hñaan´ laan' apóstol, lä˜ja¯ ma¯na¯lleehn´ kwan` ju'hmëë´ kih⁴ Dio.
2 Ga˜bäähˆ Dio hñii´ kyaah´ dsa¯ kyaay⁴ hi¯ ga˜ngëë⁴ juu' kiyh⁴ llo´joo' he¯ kway⁴ ju'hmëë´ la¯. Jee´ ma¯na¯sii¯ juu' ja¯, la⁴ na¯jngii' go¯te˜.
3 Jee´ na¯sii¯ ja¯ jäh´ ha¯ lä˜jä˜ jooy´, he´ ba´ Jesucristo Dsa¯jøøh' jnän`. Ga˜laay⁴ sa´ju¯ kih⁴ David ma´ ga˜laay⁴ dsa¯ jmi¯gyuu˜.
4 Hi˜ kyaah´ be´ kih⁴ Jmi¯lle´ Na¯jngii ' ga˜lä˜jnä´ laay⁴ Joo´ Dio, kih⁴ he¯ ga˜lä˜jiiyh` jee´ kih' hi¯ na¯juu´.
5 Hi˜ ta˜la˜ kyaah´ Jesucristo ga˜jmee´ Dio llu' dsë⁴ kyaah´ jnääh⁴, ga˜hñaay⁴ jnääh' laa⁴ jnääh ' apóstol mah' kwa´ jnääh' juu' kiyh⁴ lä˜kaa¯ lä˜juh⁴ jmi¯gyuu˜, mah⁴ wa´ lä¯dsoo´ dsë⁴ dsa¯ kih⁴ Jesús hi˜ wa´ mi¯teh⁴ dsa¯ juu' kiyh⁴, lä˜ja¯ jmee⁴ dsa¯ juuh¯ kiyh⁴.
6 Hi˜ jee´ kih' lä˜jëë˜ dsa¯ he´ ma¯laah⁴ hnäh´ kwaat˜, ma¯na¯teeh´ hnäh´ mah⁴ leeh´ hnäh´ kyaa⁴ Jesucristo.
7 Siin˜ kyah⁴ hnäh´ hi¯ tääh´ jwii¯ Roma. Pero hnää⁴ Dio hnäh´ hi˜ na¯teeh´ hnäh´ mah⁴ leeh´ hnäh´ hi¯ na¯jngëë⁴.
Ngiin´ kih' Dio hi¯ laa⁴ Tää` jnän` hi˜ ngiin´ kih' Jesucristo Dsa¯jøøh' jnän` wa´ kway´ he¯ llu' kyah' hnäh´ hi˜ wa´ jmeey´ hii´ tii´ kyah' hnäh´.
8 To¯në´ kwan˜ ti´hmaah´ kih' Dio kwaat˜ kyah⁴ hnäh´ lä˜jëë˜ hnäh´. Kwan˜ ti´hmaah´ kiyh⁴ ta˜la˜ kih⁴ Jesucristo, kih⁴ he¯ ma¯nuu´ dsa¯ lä˜kaa¯ jmi¯gyuu˜ he¯ ma¯heeh` hnäh´ kih⁴ Jesucristo.
9 Jmeen˜ ta´ kih' Dio, lä˜kaa¯ tuh¯dsën˜ kwan˜ ju'hmëë´ kih⁴ jooy´, he¯ja¯ Dio jmee˜ dsoo´ kin˜ he¯ lä˜ ma¯dsooh˜ ja¯ba´ dsën˜ hnäh´ lä˜jë˜ jiih˜ ma´ chuun´ kyaayh´.
10 Chuun´ kyaah´ Dio mah⁴ wa´ jëën´ che´ kway' jwë' kin˜ na⁴ na´jëën˜ hnäh´.
11 Peer˜ hnoon⁴ na´jëën˜ hnäh´ na´kan` miih¯ he¯ llu' he¯ kwa˜ Jmi¯lle´ kih' Dio mah⁴ lä˜cha¯ cha¯ga´miih¯ be´ kyah' hnäh´.
12 Lä˜ja¯ lä˜cha¯ be´ jnän` kwee¯ lä˜llu' he¯ ma¯dsoo´ hoh´ hnäh´ ja¯ba´ lä˜koh´ jnä´.
13 Hnoon⁴ lä˜ngëëh´ hnäh´ øøhn⁴, joh´ jiih˜ sa˜ ga˜jmeen' huu´dsë¯ na´jëën˜ hnäh´ pero lä˜jiih' na⁴ sa˜ hii˜ kwa⁴ jä´ kin˜ niin`. He¯ hnoon⁴ lä˜jnä´ ta´ kin˜ jee´ kyah' hnäh´ lä˜koo¯ ga˜la' jee´ kih' jee´ lä˜jëë˜ dsa¯ hi¯ sa˜ laa⁴ judiu.
14 Kih⁴ griego hi˜ kih⁴ hi¯ tääh´ jee´ jyoh´ uu´ ga´, hi˜ kih' hi¯ kyuuh¯ hi˜ kih⁴ hi¯ sa¯ kyuuh¯ ka¯läh´ na¯laan¯ hmooh´ na´kwan' juu' kih⁴ dsa¯ he´.
15 Lä˜ja¯ ma˜ra˜ he¯ heee´ ba´ dsën˜ niin` na´kwan' ju'hmëë´ kyah⁴ hnäh´ hi¯ chaa¯ Roma ka¯läh´.
16 Sa˜ cha¯ la⁴ o¯hih˜ kin˜ kyaah´ ju'hmëë´ la¯. Juu' la¯ kyee¯ be´ kih⁴ Dio mah⁴ laa´ lä˜jëë˜ hi¯ dsoo´ dsë⁴, la⁴ kih⁴ judiu to¯në´, hi˜ ja¯ba´ lä˜ja¯ la⁴ kih⁴ hi¯ sa˜ laa⁴ judiu ka¯läh´.
17 Kyaah´ juu' la¯ dsa¯lä¯jnä´ ha¯ lä˜ jmee˜ Dio hwëë¯ dsa¯ lluu⁴ cha´nëy´. La⁴ kyaah´ he¯ ma¯dsoo´ dsë¯ jne´ hi˜ hnøø⁴ lä˜ ma¯dsoo´ ja¯ba´ dsë¯ jne´, lä˜koo¯ na¯sii¯: “Hi¯ lluu⁴ he´, kyaah´ he¯ ma¯dsoo´ dsëy⁴, jmee˜ chaay¯.”

Dsëë˜ dsoo´ dsa¯ jmi¯gyuu˜

18 Ñe´ ba´ jne´ lä˜ ga˜të´ jee´ gya' Dio gwa´ he¯ ya˜jëë⁴ dsëy⁴ kih⁴ lä˜jë˜ he¯ sa˜ hä´ ta´ hi˜ lä˜jë˜ dso´kye¯ he¯ jmee˜ dsa¯. Jëëh´ he¯ hliih' ja¯ ha˜ kih⁴ ju'dsoo´.
19 Jnä´hä´ cha¯ he¯ kyaah´ lä˜kyuuh˜ dsa¯ kih⁴ Dio, jëëh´ ma¯mi¯jnää¯ bih⁴ jää⁴.
20 Ma¯ke˜ sa˜ tëë⁴ jne´ jëën´ Dio pero lä˜ ma´ ga˜nøø⁴ jmi¯gyuu˜, ma˜ra˜ he¯ lii˜ ba´ ha¯ lä˜ laay⁴. Kyaah´ lä˜jë˜ he¯ ga˜jmeey´, he¯ja¯ jnä´hä´ ba´ chaa¯ Dio hi˜ lä¯ja¯ cha¯ tää´ ba´ be´ kiyh⁴. He¯ja¯ sa˜ le´ jäh˜ dsa¯: “Sa˜ man˜ che´ chaa¯ Dio”.
21 Ma´ ñe¯ bih⁴ chaa¯ Dio, pero sa˜ ga˜jmääy⁴ øøh' lä˜ hnøø⁴ kiyh⁴, ni˜ sa˜ ga˜kway´ ti´hmaah´ kiyh' He¯ ga˜jmee´ dsa¯ lä˜ja¯ ga˜hee⁴ go¯te˜ huu´dsë¯ kih⁴ dsa¯, ga˜lä˜hweh˜ dsëy⁴, he¯ja¯ ga˜jlë⁴ go¯te˜ huu´dsë¯ kiyh⁴.
22 He¯ jäh´ bih⁴ cha¯ cha¯miih¯ huu´dsë¯ llu' kiyh⁴ pero cha¯ga´miih¯ taa¯ bih⁴.
23 Lla¯ he¯ ma´ jmeey' juuh¯ kih⁴ Dio hi¯ sa˜ llaa˜ jmii´ kih', ga˜jmeey´ juuh¯ kih⁴ heeh´ kih⁴ dsa¯ hi¯ dsa¯juu´, kih⁴ ta⁴jah´, kih⁴ jah´ kyee´ goo¯ tii´ hi˜ kih⁴ jah´ hi¯ seeh¯ hñii´ hwa⁴.
24 He¯ja¯ ga˜kwa´ Dio jwë' ngëëy⁴ hñiiy´ jmeey⁴ he¯ ga´ jyoh´ he¯ heee´ dsëy⁴ lä˜jiih' ga˜heey⁴ hñiiy´ kaayh¯ dsa¯kyaayh´.
25 Ga˜be⁴ dsa¯ ju'dsoo´ kih⁴ Dio mah⁴ ga˜taayh` kyaah´ juu' ta¯juu'. Ga˜jmeey´ juuh¯ kih⁴ lä˜jë˜ he¯ ga˜jmee´ Dio, lla¯ he¯ ma´ jmeey' juuh¯ kih⁴ hi¯ ga˜jmee´ lä˜jë˜ he¯ cha¯. Hi¯ he´ he´ Dio hi¯ na¯jää¯ lä˜jë˜ joh´ jmii´ cha¯. Wa´ la' lä˜ja¯.
26 He¯ja¯ ga˜kwa´ Dio jwë' ngëëy⁴ hñiiy´ jmeey⁴ lä˜jë˜ he¯ lla˜ dsëy⁴ he¯ la⁴ o¯hih˜. Lla¯ he¯ ma´ jmee' dsa¯më´ lä˜lle` kih', ga˜kaayh⁴ dsa¯më´ dsa¯kyaayh´.
27 Hi˜ ja¯ba´ lä˜ja¯ ga˜jmee´ dsa¯ñuuh¯ ka¯läh´. Sa˜ ga˜jmeey´ lä˜lle` kih' kyaah´ dsa¯më´, ga˜jmeey´ ga˜ngëë´ jwëë ' he¯ ga´ jyoh´ he¯ heee´ dsëy⁴, kaayh¯ he´ ba´ dsa¯ñuuh¯ dsa¯kyaayh´. He¯ja¯ ba´ ja⁴ në´ kiyh' dso´jwii´ lä˜ hnøø⁴ kiyh⁴ kyaah´ jwë´ hliih' he¯ tääyh´ ja¯.
28 Sa˜ ga˜jmää´ kiyh⁴ ma¯lä¯kyuuy˜ Dio, he¯ja¯ ga˜kwa´ Dio jwë', he¯ ga˜heee⁴ go¯te'

hʉʉ´dsë˜ kiyh¹ mah¹ wa´ jmeey´ ga˜jʉh˜ lä˜jë˜ he˜ sa˜ jmää¹ ta´.
29 Ma˜ngëë´ jwëë ¹ jmeey˜ he˜ hlɨɨh¹, hi˜ më´ hi˜ ñʉʉh˜ hi˜ kaah˜ wa´ hi˜ cha˜ hi˜, jmeey˜ hñaa˜ dsëy¹, heë´ dsëy¹ liyh˜ lä˜jë˜ he˜ ga´ cha˜, sa˜ llʉʉy¹ go˜te¹, wɨɨ´ dsëy¹, jngëëyh˜ dsa˜, hneey˜, mi˜gaay˜ dsa˜, hñaa˜ dsëy¹.
30 Koo˜ he˜ sa˜ tɨh˜ dsëy¹ ba´ lä˜jë˜, hlëëyh˜ wɨɨ´ kih¹ dsa˜, sa˜ hnääy¹ Dio, sa˜ jii˜ kiyh¹ he˜ jmeey˜ kih¹ jñah´, jmäay˜ ñiiy´ jøøh¹, taayh¹ ngëë¹, hnooyh˜ ga´ jyoh´ he˜ hlɨɨh¹, chaayh˜ kyaah´ cho¹jmiiy˜.
31 Sa˜ hii˜ lä˜ngëëy´, sa˜ mi˜tey¹ juu¹ kiyh¹, sa˜ hnääy¹ dsa˜, sa˜ hnøøy¹ jeeyh˜ juu¹, sa˜ lä˜ñih´ dsëy¹.
32 Hi˜ ma˜ke˜ ma˜ñe˜ bih¹ he˜ lla¹ Dio ta´ kih¹ hi˜ jmee˜ lä˜ja˜, lle`kih¹ jʉʉy´, pero dsa˜ he´, sa˜ leë´ kiyh¹ he˜ jmeey˜ lä˜ja˜, hnøøy¹ mah¹ jmee¹ jñah´ ka˜läh´.

2

Kyaah´ ju¹dsoo´ lla¹ Dio ta´

1 He˜ja˜ sa˜ cha˜ le´ jwah¹: “Sa˜ dsëën˜ dsoo´”, hne˜ hi˜ ka˜ kwaat˜ kih¹ dsa˜kyaah´, wa´ laah¹ he˜ laah¹ hne˜. Kih¹ he˜ kah˜ kwaat˜ kih¹ dsa˜kyaah´, he˜ bääh´ hñaah ¹ ba´ hne˜ ja˜. Jëëh´, ja˜ba´ he˜ jwah´ sa˜ llu¹, ja˜ba´ he˜ ja˜ jmeeh˜ hñaah¹ ka˜läh´.
2 Ñe´ ba´ jne´, Dio ngɨɨh¹ kwaat˜ kih¹ hi˜ jmee˜ lä˜ja˜ hi˜ lä˜koo˜ la¹ ju¹dsoo´ kiyh¹ llay¹ ta´.
3 Hne˜ hi˜ ka˜ kwaat˜ kih¹ dsa˜kyaah´ mah¹ jmeeh˜ ba´ hne˜ ka˜läh´ he˜ jwah´ sa˜ llu¹, ¿che´ laah´, sa˜ ka¹ Dio ju¹dsoo´ kyah¹?
4 Ta˜ koo´ ba´ jmeeh˜ lä˜koo˜ te¹ he˜ llu¹ dsë¹ Dio kyaah´ jne´. Ha˜ koh´ sa˜ jøh˜ dsëy¹ hi˜ cha˜miih˜ be´ dsëy¹ kyaah´ jne´. ¿Che´ sa˜ jëëh´ he˜ tëëh˜ Dio hne˜ mah¹ wa´ lä˜dsaa˜ miih˜ hoh´, he˜ja˜ ba´ ja˜ he˜ llu¹ dsëy¹?
5 Peer˜ chaah˜ hne˜, sa˜ hii˜ lä˜dsaa˜ miih˜ hoh´. He˜ hnooh´ he˜ jä˜ cha˜ga´miih˜ he˜ wɨɨ´ në´ kyah¹ ba´ ja˜, wa´ra˜ ga˜lloo¹ jmɨɨ´ ya˜jëë ¹ dsë¹ Dio, llay¹ ta´ kyaah´ ju¹dsoo´.
6 Ma´ja˜ mi˜hmaah` Dio jñee ¹ lä˜jaa˜ lä˜jaa˜ lä˜koo˜ te¹ he˜ ma˜jmeey´.
7 Kih¹ lä˜jëë˜ hi˜ sa˜ tʉ˜ jmee˜ he˜ llu¹, kway¹ jwë¹ dsa˜taah`tää´ kyaayh´, lä˜llu¹ he˜ hnooyh˜ ya˜jwɨɨ¹, hi˜ hnooyh˜ ha˜ lä˜ jee´ jmää¹ Dio jøøyh¹, hi˜ hnooyh˜ ha˜ lä˜ jwë´ jee´ sa˜ juuy´.
8 Pero jä˜ ya˜jëë ¹ dsë¹ Dio wa´ra˜ ga˜lä˜lleey´ kyaah´ dsa˜ hi˜ chaah˜, kih¹ hi˜ sa˜ jmee˜ he¹ kih¹ ju¹dsoo´, mah¹ jmee˜ gyih¹ he¹ kih¹ he˜ hlɨɨh¹ ba´.
9 Kih¹ lä˜jëë˜ hi˜ jmee˜ he˜ hlɨɨh¹, jä˜ na˜ku´ na˜ngɨɨ¹ he˜ wɨɨ´ në´ kiyh¹, to˜në´ jä˜ kih¹ hi˜ laa¹ judiu hi˜ ja˜ba´ lä˜ja˜ jä˜ kih¹ hi˜ sa˜ laa¹ judiu ka˜läh´.
10 Pero lä˜jëë˜ hi˜ jmee˜ he˜ llu¹, tëëy¹ ya˜jwɨɨ¹ hi˜ jmää¹ Dio jøøyh¹ hi˜ hɨɨ¹ tii´ kiyh¹. To˜në´ kih¹ hi˜ laa¹ judiu, ja˜ga´ tëë ¹ hi˜ sa˜ laa¹ judiu.
11 Jëëh´, Dio kwee˜ ba´ hnääy¹ lä˜jëë˜ dsa˜.
12 Lä˜jëë˜ hi˜ jmee˜ dso´kye˜, ma˜ke˜ sa˜ na´jnääy´ kyaah´ ley kih¹ Moisé, ja˜ba´ lä˜ja˜ juuy´ go˜te˜, pero ja˜ kih¹ he˜ sa˜ ga˜mi˜tey¹ ley ja˜. Hi˜ lä˜jëë˜ hi˜ na´jnää´ kyaah´ ley, cher´mah¹ ma˜jmeey´ dso´kye˜, ja˜ba´ ley ja˜ ka¹ kwaat˜ kiyh¹.
13 Ja˜ kih¹ he˜ ma˜nuuy´ ley ja˜, he˜ja˜ lluu¹ dsa˜ cha´në´ Dio. Lä˜jëë˜ hi˜ mi˜te¹ ley, hi˜ he´ ba´ hwëë˜ lluu¹.
14 Dsa˜ hi˜ sa˜ laa¹ judiu, sa˜ cha˜ ley kiyh¹, pero cher´mah¹ mi˜tey¹ ley kih¹ Moisé, koo˜ja˜ ga˜lä˜chaa˜ bih¹, he´ ba´ hñiiy´ laay¹ lä˜koo˜ ley, ma˜ke˜ sa˜ kyʉʉyh˜ ley.
15 Kyaah´ he˜ jmee˜ dsa˜ he´ lä˜ja˜, la¹ lä˜koo˜ he˜ na˜sɨɨ˜ ley neh˜ tuh˜dsëy¹. He˜ja˜ hʉʉ´dsë˜ kih¹ hñii´ bih¹ jmee˜ dsoo´, cher´mah¹ jmeey˜ he˜ llu¹ hi˜ cher´mah¹ jmeey˜ he˜ hlɨɨh¹ hnɨɨ˜ kiyh¹.
16 Jmɨɨ´ he˜ lla¹ Dio ta´ kyaah´ jooy´ Jesucristo, lä˜jnä´ lä˜jë˜ hʉʉ´dsë˜ he˜ jmee˜ jne´ jee´ na˜hmää´. Lä˜ja˜ la¹ ju¹hmëë´ kih¹ Dio he˜ kwan˜.

Dsa˜ judiu kyaah´ ley kih¹ Moisé

17 Na¹ cha˜ koo˜ he˜ jwëëhn˜ hne˜ hi˜ laa¹ dsa˜ judiu, hne˜ hi˜ kye˜ o˜jøh˜ dsë˜ kih¹ ley kih¹ Moisé hi˜ jmääh˜ hñaah¹ jøøh¹ kih¹ he˜ jwah´ Dio kyaah´ hne˜.
18 Ma˜ñeh´ ba´ hne˜ ha˜ lä˜ hnøø¹ Dio, hi˜ ma˜mi˜tëëh¹ ba´ hne˜ ley, he˜ja˜ ma˜ñeh´ ba´ hne˜, hee˜ ja˜ he˜ nää˜ he˜ llu¹.
19 Hi˜ leh¹ jääh¹ dsa˜tʉʉ´, laah´. Hi˜ leh¹ chooh¹ je˜ kih¹ hi˜ ga˜nää´ jee´ na˜hoo˜, laah´.
20 Hi˜ leh¹ mi´tëëh¹ jñah´ hi˜ sa˜ kyʉʉh˜ hi˜ laah¹ ta˜jwoh¹ kyaa¹ chih˜pih¹, laah´, kih¹ he˜ ma˜cha˜ ley he˜ la¹ ju¹dsoo´ jmah¹ he˜ jmee˜ kyʉʉh˜ cha˜miih˜.
21 Hne˜ hi˜ mi˜tëë˜ jñah´, ¿he˜la¹ sa˜ mi˜tëëh¹ da´ hne˜ hñaah¹ jää¹? Hne˜ jwah´, sa˜ llu¹ he˜ hëë˜ dsa˜, mah¹ hëëh˜ ba´ hne˜.
22 Hi˜ jwah´ sa˜ llu¹ kyaah´ jne´ jñah´ dsa˜më´, mah¹ kyaah´ ba´ hne˜ jñah´. Hne˜ hi˜ na˜høøh´ kih¹ hi˜ sa˜ laa¹ Dio, mah¹ hɨɨh˜ ba´ hne˜ kuu´ he˜ cha˜ neh˜ gwah˜ kiyh¹.
23 Peer˜ taah¹ hne˜, kih¹ he˜ cha˜ ley kyah¹. ¿Che´ sa˜ jëëh´ ma˜jmääh` ta˜ koo´ Dio, kih¹ he˜ sa˜ ma˜mi˜teh` ley na˜?
24 Lä˜la˜ na˜sɨɨ˜ juu¹ kih¹ Dio: “Dsa˜ hi˜ sa˜ laa¹ judiu mi˜kwah¹ jmɨɨ˜ kih¹ Dio, dsoo´ kyah¹ hnäh´ dsa˜ judiu.”
25 Dsoo´ ba´ kyee´ miih˜ he˜ ga˜wɨh´ jmɨ˜ngo¹ kyah¹, cher´mah¹ mi˜teh` ley. Pero cher´mah¹ sa˜ mi˜teh` ley, laah¹ lä˜koo˜ jaa˜ wa´ hi˜ cha˜ hi˜ dsa˜ hi˜ sa˜ ga˜wɨh´ jmɨ˜ngo¹ kih¹.
26 Hi˜ lä˜ja˜, jaa˜ dsa˜ hi˜ sa˜ ga˜wɨh´ jmɨ˜ngo¹ kih¹, cher´mah¹ mi˜tey¹ lä˜jë˜

mada˜ lä˜kǫǫ˜ jäh´ ley kih¹ Moisé, lạạy¹
lä˜kǫǫ˜ jạạ˜ hị˜ ga˜wịh´ jmɨ˜ngo¹ kih¹.
27 He˜jạ˜, jạạ˜ dsa˜ hị˜ sa˜ ga˜wịh´
jmɨ˜ngo¹ kih¹, cher´mah¹ mi˜tey¹ ley, hị˜ he´
kạ¹ ju¹dsoo´ kyah¹, kih¹ he˜ sa˜ ma˜mi˜teh`
ley ma˜ke˜ ga˜wịh´ jmɨ˜ngo¹ kyah¹ hi˜
na´jnääh´ në´ ley kih¹ Moisé.
28 Sa˜ jmää¹ kih¹ dsa˜ judiu he˜ kǫǫ˜ lạạy¹
judiu. Hi˜ ni˜ sa˜ jmää¹ kih¹ dsa˜, he˜ kǫǫ˜
ga˜wịh´ jmɨ˜ngo¹ kiyh¹.
29 Sa˜ la¹ lä˜jạ˜. Hị˜ ma˜ra˜ hị˜ dsoo´ lạạ¹
judiu, hnaayh˜ Dio lä˜kạạ˜ tuh˜dsëy¹. Hi˜
ma˜ra˜ hị˜ dsoo´ ga˜wịh´ jmɨ˜ngo¹ kih¹, jạ˜ ta´
ga˜wịh´ jạ˜, Jmɨ˜lle´ Na˜jngɨɨ¹ ba´ ga˜mi˜sɨɨ¹
tuh˜dsëy¹. He˜ jạ˜ sa˜ ja¹ lä˜kǫǫ˜ la¹ mada˜
kih¹ ley. Kih¹ hị˜ he´ ba´ hlëëh¹ Dio llu¹ ma˜ke˜
dsa˜ sa˜ jmee¹ lä˜jạ˜.

3

1 ¿Che´ cha˜ he˜ jmää¹ ga´ miih˜ kih¹ dsa˜
hị˜ lạạ¹ judiu, o che´ jmää¹ ga´ kiyh¹, he˜
ga˜wịh´ jmɨ˜ngo¹ kiyh¹?
2 Cha˜miih˜ ga´ cha˜ he˜ jmää¹ ta´
kiyh¹. To˜në´ he˜ kyẹẹ´ kih¹ jee´ lä˜jë˜, he˜
ma˜na˜hä´ gooy˜ juu¹ kih¹ Dio.
3 Ha˜ ga˜ cher´mah¹ kǫ˜llạạ´ dsa˜ he´, sa˜
ma˜dsoo´ dsëy¹. ¿Che´ kih¹ he˜jạ˜, jmee¹
mo˜so˜ mi˜te¹ Dio juu¹ kih¹?
4 Ni˜ miih˜ sa˜ la¹ lä˜jạ˜. Juu¹ kih¹ Dio ba´ la¹
dsoo´, ma˜ke˜ lä˜jëë˜ dsa˜ ta˜jụụ¹. Lä˜kǫǫ˜
jäh´ jee´ na˜sɨɨ˜:
Kyạạh´ ju¹dsoo´ kyah¹ lä˜jnä´ he˜ lạạh¹ llụụ¹.
Hi˜ hne˜ ba´ lẹh˜ wa´ra˜ ga˜kạy¹ ju¹dsoo´
kyah¹.
5 Cher´mah¹ kyạạh´ he˜ jmee˜ jne´ he˜
hlɨɨh¹, jɨɨh˜ juu¹, llụụ¹ ba´ Dio, la¹ lä˜kǫǫ˜
he˜ kwan˜ be´ kiyh¹ kyạạh´ he˜ hlɨɨh¹
he˜ jmeen˜. He˜jạ˜ ¿che´ le´ jähn´, jmee˜
Dio hñaa˜ dsë¹ wa´ra˜ ga˜cheey¹ he˜ wɨɨ´
në´ jnän˜? (Hlëëhn˜ lä˜kọh´ hlëëh˜ dsa˜
jmɨ˜gyɨɨ˜ ba´.)
6 Ni˜ miih˜ sa˜ le´ jäh´ jne´ lä˜jạ˜. Cher´mah¹
lä˜jạ˜ la¹, ha˜ lä˜ le´ lla¹ Dio ta´ kih¹ dsa˜
jmɨ˜gyɨɨ˜.
7 Ha˜ ga˜ cher´mah¹ ga˜mi˜jnään ¹ la¹
dsoo´ cha˜ga´miih˜ juu¹ kih¹ Dio kyạạh´
he˜ ta˜jụụn¹ mah¹ lä˜lii˜ lạạy¹ jǫǫh¹
cha˜ga´miih˜, ¿che´ le´ jwahn˜ he˜la¹
kạy¹ ju¹dsoo´ kin˜ lä˜kǫǫ˜ jạạ˜ hị˜ jmee˜
dso´kye˜?
8 ¿He˜la¹ sa˜ jmee´ jne´ cha˜ga´miih˜ he˜
hlɨɨh¹ mah¹ jä˜ cha˜ga´miih˜ he˜ llu¹? Lä˜jạ˜
mi˜kwạh¹ dsa˜ jne´, jäh´ kǫ˜llạạ´ dsa˜, jne´
ba´ na˜ kwa˜ jne´ juu¹ lä˜na˜. Hị˜ hlëëh˜
lä˜na˜ sǫǫh˜ kiyh¹ dsooy¹ kyạạh´ dso´jwɨɨ´.

Ga˜lä˜jëë˜ jne´ na˜bäähn`cha´në´ Dio

9 Ha˜ lä˜jạ˜. ¿Che´ llụụ¹ ga´ jnääh¹ judiu
lä˜kọh´ ga´ hị˜ sa˜ lạạ¹ judiu? Ni˜ miih˜ sa˜
la¹ lä˜jạ˜. Jnä´ ma˜jwahn¹ lä˜jëë˜ ba´ jne´ jǫǫ˜
he˜ hlɨɨh¹ jnän`lä˜kye˜ hị˜ lạạ¹ judiu kyạạh´
hị˜ sa˜ lạạ¹ judiu.
10 Lä˜kǫǫ˜ jäh´ jee´ na˜sɨɨ˜ juu¹ kih¹ Dio:
Sa˜ chạạ˜ hị˜ llụụ¹ chạạ˜, ni˜ wa´ra˜ jạạ˜ ga´.
11 Sa˜ chạạ˜ ni˜ jạạ˜ hị˜ ngëë´, sa˜ chạạ˜ hị˜
hnaah˜ Dio.
12 Lä˜jëë˜ ba´ ma˜kạh˜ jwë¹, lä˜jëë˜ ba´
mo˜so˜ jmää¹ ni˜ miih˜.
Sa˜ chạạ˜ hị˜ jmee˜ he˜ llu¹, ni˜ wa´ra˜ jạạ˜
ga´ chạạ˜.
13 Tɨ¹ tɨ˜luuy`la¹ lä˜kǫǫ˜ to˜høø˜ na˜na´,
peer˜ mi˜gạạy˜ dsa˜ kyạạh´ juu¹ kiyh¹,
venen kih¹ mɨɨh˜ haa´ neh˜ to˜hooy´.
14 Juu¹ he˜ hwëë˜ hooy´, hwëë˜ dso´jwɨɨ´
jmah¹, kyạạh´ juu¹ hlɨɨh¹ he˜ sa˜ tøøhn´
ta´.
15 Peer˜ hñụụy´, na¹ ba´ kọh´ jngëëyh˜ dsa˜.
16 Wa´ he˜ cha˜ he˜ ba´ dsa˜hẹẹ´ jee´
ga˜nääy´.
17 Sa˜ kyɨɨyh˜ ha˜ lä˜jwë´ jee´ dsa˜tạạyh`tii´.
18 Ni˜ miih˜ sa˜ gạyh˜ Dio.
19 Ma˜ñe´ jne´ lä˜jë˜ he˜ hlëëh˜ ley, la¹ kih¹
hị˜ na´jnää´ kyạạh´ ley mah¹ mo˜so˜ cha˜
ga´ he˜ mo˜ jäh´ jne´. Ga˜lä˜jëë˜ ba´ dsa˜
jmɨ˜gyɨɨ˜ jä¹ na˜bäähˋ cha´në´ Dio.
20 He˜jạ˜ ni˜ jạạ˜ dsa˜ sa˜ hwẹẹ˜ llụụ¹
cha´në´ Dio kyạạh´ he˜ mi˜tey¹ ley. Kyạạh´
ley ga˜lä˜kyụụh˜ jne´ ha˜ lä˜ la¹ dso´kye˜.

Kyạạh´ he˜ ma˜dsoo´ dsë˜ jne´ kih¹ Dio lạạ´ jne´

21 Pero na¹ ma˜lä˜jnä´ ha˜ lä˜ jmää¹ Dio
llụụ¹ dsa˜, pero jạ˜ kyạạh´ ley. Jạ˜ba´ lä˜jạ˜
jäh´ ley hi˜ jạ˜ba´ lä˜jạ˜ ga˜jäh´ lä˜jëë˜ hị˜
ga˜ngëë¹ juu¹ kih¹ Dio llo´joo¹.
22 Dio jmää¹ llụụ¹ ga˜lä˜jëë˜ ba´ dsa˜
cher´mah¹ ga˜jmeey´ dsoo´ dsëy¹ kih¹
Jesucristo. Kwee˜ ba´ lạạ¹ lä˜jëë˜ dsa˜ kih¹
Dio,
23 jëëh´ lä˜jëë˜ ba´ dsa˜ ma˜jmee´ dso´kye˜,
ni˜ kǫ˜hị´pih¹ sa˜ na´jnääy´ ya˜jwɨɨ¹ kih¹ Dio.
24 Pero Dio jmääạ˜ llụụ¹ dsa˜, he˜ la´ jmääy˜
ba´, kih¹ he˜ llu¹ dsëy¹. Ta˜la˜ kih¹ Cristo Jesús
ga˜läây¹ jne´.
25 Ga˜ngëë¹ Dio Jesús mah¹ tụụ˜ jma˜
kiyh¹ mah¹ lä˜jạ˜ dsa˜che` dso´kye˜ jnän`
hị˜ ma˜dsoo´ dsë¹ kih¹ Jesús. Lä˜jwë´ jạ˜
ga˜mi˜jnää˜ Dio he˜ ga˜jmee´ bih¹ llu¹ he˜
sa˜ ga˜jmeey´ kwạạt˜ dso´kye˜ kih¹ dsa˜ hị˜
ma´tääh´ jääạ¹. Sa˜ga˜kạy¹ kwạạt˜ kih¹ hị˜ he´,
kih¹ he˜ jǫh˜ dsëy¹.
26 Lä˜jạ˜ ma˜lla´ dsë¹ Dio jmee¹ mah¹
mi˜jnääy˜ jmɨɨ´ na¹, ma˜ra˜ he˜ llu¹ ba´ he˜
jmeey˜. Heh¹ lä˜jạ˜ dsa˜lä˜jnää´ llụụ¹ ba´
Dio, hi˜ he´ ba´ hñiiy´ jmääy˜ llụụ¹ dsa˜ hị˜
ma˜dsoo´ dsë¹ kih¹ Jesús.
27 ¿Che´ le´ jmääạn´ hñaan¹ kạạh´, kih¹ he˜
llụụ¹ jne´? Ni˜ miih˜ sa˜ le´. ¿Hee˜ juu¹ jạ˜ he˜
dsa˜jnë¹ jwë¹ jnän`? ¿Che´ dsa˜jnë¹ jwë¹ jnän`
kyạạh´ juu¹ he˜ jäh´, hnøø¹ jmee´ jne´ ta´ llu¹?
Jạh˜hạ¹. Juu¹ he˜ jäh´, hnøø¹ dsoo´ dsë˜ jne´
mah¹ hwẹẹ˜ jne´ llụụ¹, he˜ jạ˜ ba´ dsa˜jnë¹
jwë¹ jnän`he˜ jmääạn´ hñaan¹ kạạh´.

28 He˜ja̱˜ dsa˜lä˜ngëë˝ jne´, heh¹ he˜
hwëë̱˜ dsa˜ llu̱u̱¹ kya̱a̱h´ he˜ dsoo´ dsëy¹ kih¹
Jesús, ja̱˜ kya̱a̱h´ he˜ hööy˜ ley.
29 ¿Hih¹ Dio, che´ la̱a̱y¹ ma˜la˜ kya̱a̱¹ dsa˜
judiu ba´? ¿Che´ sa˜ la̱a̱y¹ kya̱a̱¹ dsa˜ hi̱˜ sa˜
la̱a̱¹ judiu ka˜läh´? Ma˜ra˜ ju¹dsoo´, la̱a̱¹ bih¹
Dio kya̱a̱¹ dsa˜ hi̱˜ sa˜ la̱a̱¹ judiu.
30 Ja̱a̱˜ ba´ Dio la̱a̱¹. Kya̱a̱h´ he˜ ma˜dsoo´
dsë¹ dsa˜ jmääy¹ llu̱u̱¹ hi̱˜ ga˜wi̱h´ jmɨ˜ngo¹
kih¹, hi˜ jmääy¹ llu̱u̱¹ hi̱˜ sa˜ ga˜wëh´ jmɨ˜ngo¹
kih¹ ka˜läh´, kya̱a̱h´ he˜ dsoo´ dsëy¹.
31 ¿Che´ jmee˜ jne´ sa˜ kye̱ë̱˜ ley kya̱a̱h´ he˜
ma˜dsoo´ dsë˜ jne´ kih¹ Jesús? Ni˜ miih˜ sa˜
la¹ lä˜ja̱˜. Cha˜ga´miih˜ jmeen´ kye̱ë̱˜ ba´.

4

Lä˜la˜ ba´ la¹ he˜ ga˜jmee´ Abraham llo´joo¹

1 ¿Hee˜ le´ jäh´ jne´ kih¹ Abraham dsa˜
ma˜gyu̱h˜ jnän`, ha˜ lä˜ ga˜jäy´ kya̱a̱h´ juu¹
la˜?
2 Cher´mah¹ Abraham ga˜la̱a̱¹ llu̱u̱¹ kya̱a̱h´
lä˜jë˜ he˜ llu¹ he˜ ga˜jmeey´, le´ ba´ ma´
jmääy¹ hñiiy´ jøøh¹ cha´në´ Dio, pero sa˜ la¹
lä˜ja̱˜.
3 Nɯɯ˜ da´hnäh´ ha˜ lä˜jäh´ jee´na˜sɨɨ˜ juu¹
kih¹ Dio: “Ga˜jmee´ Abraham dsoo´ dsë¹ kih¹
Dio, he˜ja̱˜ ga˜jmee´ Dio kwa̱a̱t˜ la̱a̱y¹ ja̱a̱˜
hi̱˜ llu̱u̱¹.”
4 Pero ja̱a̱˜ hi̱˜ jmee˜ ta´, sa˜ la¹ kwa̱a̱t˜ he˜
la´ hyoyh˜ jñeey¹. Kih¹ he˜ ä̱ä̱˜ dsa˜ kiyh¹,
he˜ja̱˜ ba´ ja̱˜ tëëyh˜ jñeey¹.
5 Hi˜ ja̱a̱˜ hi̱˜ sa˜ ma˜jmee´ ta´ llu¹,
cher´mah¹ ga˜jmeey´ dsoo´ dsëy¹ kih¹ hi̱˜
jmää̱˜ llu̱u̱¹ dsa˜ hi̱˜ ä̱ä̱˜ dsoo´, Dio jmee¹
kwa̱a̱t˜ llu̱u̱¹, kih¹ he˜ ma˜dsoo´ dsëy¹.
6 Ja̱˜ba´lä˜ja̱˜ ga˜hlëëh´ David ha˜ lä˜ko̱o̱˜
llu¹la¹ kih¹ dsa˜, cher´mah¹ Dio jäh´ la̱a̱y¹ llu̱u̱¹
ma˜ke˜ sa˜ cha˜ ta´ llu¹ he˜ ma˜jmeey´.
7 Ga˜jäyh´:
Llu¹ la¹ kih¹ dsa˜ hi̱˜ ma˜che` dso´kye˜
kih¹, hi˜ sa˜ la¹ kwa̱a̱t˜ he˜ hlɨih¹ he˜
ma˜jmeey´.
8 Llu¹ la¹ kih¹ dsa˜ñɯɯh˜ cher´mah¹ sa˜ jmee˜
Dio kwa̱a̱t˜ dso´kye˜ kiyh¹.
9 He˜ llu¹ la˜ ¿che´ ma˜la˜ he˜ kih¹ hi̱˜
ga˜wi̱h´ jmɨ˜ngo¹ kih¹ ba´ o che´ sa˜ la¹ kih¹
hi̱˜ sa˜ ga˜wëh´ kih¹ ka˜läh´? Nɯɯ˜ da´ha˜ lä˜
la¹, na¹ he˜ ma˜jäh´ jne´, ga˜jmee´ Dio kwa̱a̱t˜
llu̱u̱¹ Abraham kih¹ he˜ ga˜lä˜dsoo´ dsëy¹.
10 ¿Ha˜ lä˜ ma´ la̱a̱ ¹ Abraham lä˜
ma´ ga˜jmee´ Dio kwa̱a̱t˜ llu̱u̱y¹? ¿Che´
ma˜na˜wi̱h´ jmɨ˜ngo¹ kiyh¹ o sa˜
ma˜na˜wi̱h´? Sa˜ ma´na˜wi̱h´ jmɨ˜ngo¹ kiyh¹
jii̱˜ ja̱˜.
11 Ga˜hëëh˜ ba´ Abraham he˜ ga˜wi̱h´
jmɨ˜ngo¹ kiyh¹, mada˜ kih¹ Dio. He˜ ja̱˜ la¹
lä˜ko̱o̱˜ he˜ ta̱a̱y˜ ñe¹ mah¹ lii˜ llu̱u̱y¹ kya̱a̱h´
he˜ ma˜dsoo´ dsëy¹ kih¹ Dio. Pero ma˜dsoo´
ba´ dsëy ¹ jää̱ ¹ ja̱˜ga´ ɯɯh˜ jmɨ˜ngo¹ kiyh¹.
Hi˜ lä˜ja̱˜ ga˜la̱a̱y¹ jmii˜ lä˜jëë̱˜ dsa˜ hi̱˜
ma˜dsoo´ dsë¹ kih¹ Dio ma˜ke˜ sa˜ na˜wi̱h´
jmɨ˜ngo¹ kiyh¹. Lä˜ja̱˜ jmee¹ Dio kwa̱a̱t˜
llu̱u̱y¹ ka˜läh´ lä˜jëë̱˜ dsa˜ he´, kya̱a̱h´ he˜
ma˜dsoo´ dsëy¹.
12 Hi˜ la̱a̱y¹ jmii˜ hi̱˜ ga˜wi̱h´ jmɨ˜ngo¹ kih¹
ka˜läh´, pero ja̱˜ ma˜la˜ kih¹ he˜ ga˜wi̱h´ kih¹
ja̱˜, kih¹ he˜ ma˜dsoo´ dsëy¹ lä˜ko̱o̱˜ ga˜jmee´
dsoo´ dsë¹ tää` jnän` Abraham, jää̱ ja̱˜ga´
ɯɯh˜ jmɨ˜ngo¹ kiyh¹.

Dsa˜lä˜te¹ he˜ ga˜bä̱ä̱h˜ Dio hñiiˇ, kya̱a̱h´ he˜ ma˜dsoo´ dsë˜ jne´

13 Ja̱˜ ta˜la˜ kih¹ he˜ ma´ høø˜ Abraham
ley kih¹ Moisé, la¹ kwa̱a̱t˜ hyoyh˜ kya̱a̱h´
jo̱o̱´sɨɨyh´lä˜ga˜dsa¹jmɨ˜gyɯɯ˜. Dio ga˜bä̱ä̱h˜
hñiiˇ kwëëyh¹ Abraham, kih¹ he˜ ga˜la̱a̱y¹
llu̱u̱¹, lä˜llu¹ he˜ ga˜lä˜dsoo´ dsëy¹ ba´.
14 Wa´ra˜ jäh´ kih¹ hi̱˜ høø˜ ley hyoyh˜
he̱e̱y˜ ja̱˜ba´ he˜ hyoh˜ dsa˜ kya̱a̱¹ Abraham,
mo˜so˜ jmää¹ ta´ he˜ ma˜dsoo´ dsë¹ dsa˜ hi˜
jä̱¹ ta˜ koo´ he˜ ga˜bä̱ä̱h˜ Dio hñiiˇ kya̱a̱h´
Abraham, cher´mah¹ lä˜ja̱˜ la¹.
15 Kih¹ he˜ cha˜ ley, he˜ja̱˜ gwa´ ya˜jëë̱¹
dsë¹ Dio kya̱a̱h´ jne´ hi̱˜ sa˜ mi˜te¹ ley. Pero
jee´ sa˜ cha˜ ley, sa˜ cha̱a̱˜ hi̱˜ dsa˜hlä̱ä̱h˜
kih¹.
16 He˜ ga˜bä̱ä̱h˜ Dio hñiiˇ kya̱a̱h´ Abra-
ham, la¹ kya̱a̱h´ he˜ ma˜dsoo´ dsëy¹ mah¹ hy-
oyh˜ he˜ la´ hyoyh˜ ba´. Lä˜jwë´ ja̱˜ jä̱¹ ko̱o̱˜
hweh˜ hmooh´ he˜ ga˜jmee´ Dio kya̱a̱yh´,
lä˜ ma´ ga˜jäyh´ jmeey¹ llu¹ kih¹ lä˜jëë̱˜ sa´ju̱˜
kiyh¹. Hi˜ ja̱˜ ma˜la˜ kih¹ hi̱˜ høø˜ ley ga˜jäyh´
lä˜ja̱˜. La¹ kih¹ lä˜jëë̱˜ hi̱˜ ma˜dsoo´ dsë¹ ba´
ja̱˜, lä˜ko̱o̱˜ ga˜lä˜dsoo´ dsë¹ hñiiˇ Abraham
hi̱˜ la̱a̱¹ tää` kih¹ lä˜jëë̱˜ jne´.
17 Lä˜la˜ na˜sɨɨ˜ kiyh¹: “Ga˜llä̱a̱n˜ hne˜
mah¹ le̱e̱h´ tää` kya̱a̱ ¹ jwëë̱˜ dsa˜˜”, ga˜jäh´
Dio. He˜ja̱˜ la̱a̱y¹ tää`jnän`cha´në´ Dio. Jëëh´,
ga˜jmeey´ dsoo´ dsëy¹ kih¹ Dio hi̱˜ mi˜jii̱h`hi̱˜
ma˜na˜ju̱u̱´, he´ ba´ Dio hi̱˜ hlëëh˜ kih¹ he˜
sa˜ ga´ ma˜cha˜, lä˜ko̱o̱˜ he˜ ma˜cha˜ ba´.
18 He˜ mo˜so˜ kye̱˜ dsa˜ o˜jøh˜ dsë˜
le´, pero Abraham ga˜ka̱¹ ba´ o˜jøh˜ dsë˜,
ga˜lä˜dsoo´ dsëy¹ he˜ ga˜jäh´ Dio, he˜ja̱˜
ga˜la̱a̱y¹ tää` kih¹ jwëë̱˜ dsa˜ lä˜ko̱o̱˜ ga˜jäh´
Dio sɨɨyh˜: “Lä˜la˜ lä˜jwëë̱˜ dsa˜ kya̱a̱h¹.”
19 Lä˜ko̱o̱˜ ma´ ga˜lä˜dsoo´ dsëy¹, sa˜
ga˜hwa̱a̱y´. Sa˜ ga˜ka̱y¹ ni˜ miih˜ hɯɯ´dsë˜
kih¹ he˜ ma˜gyuyh˜. Mo˜so˜ cha̱a̱y˜
cha˜miih˜ jmɨɨ˜ lä˜ko̱o̱˜ ma´ la̱a̱y¹. Jii̱˜ ja̱˜,
miih˜ ga´ sa˜ ma´ hä̱ä̱y´ hña˜loo´ ji̱˜ñe˜. Hi˜
sa˜ ga˜ka̱y¹ cha˜miih˜ hɯɯ´dsë˜ kih¹ Sara
dsa˜më´ kya̱a̱y¹, hi̱˜ sa˜ ma´ le´ ma´ ka̱a̱ ¹
gyɯɯ˜.
20 Ni˜ sa˜ ga˜jeh¹ dsëy¹, sa˜ ja¹ hɯɯ´dsë˜
kiyh¹ ma´ jäyh˜ sa˜ le´. Ma˜ra˜ he˜
jmee¹ ba´ Dio he˜ jäyh´ jmeey¹, ma´ la̱a̱y´.
Cha˜ga´miih˜ ga˜lä˜dsoo´ dsëy¹ hi˜ ga˜kway´
ti´hmaah´ kih¹ Dio.
21 Ma˜ra˜ he˜ ga˜jmee´ bih¹ dsoo´ dsëy¹ he˜
lä˜kë̱h´ Dio jmɨɨ´ jmee¹ he˜ ga˜bä̱ä̱yh˜ hñiiy´.

22 He˜ ga˜lä˜dsoo˴ dsë¹ Abraham lä˜ja˜,
ga˜jmee˴ Dio kwa̱a̱t˜ la̱a̱y¹ llu̱u̱¹.
23 Sa˜ hlëëh˜ ma˜la˜ kih¹ Abraham jee˴
na˜sii˜ juu¹ kih¹ Dio, he˜ jäh˴: “Ga˜la̱a̱y¹
kwa̱a̱t˜”.
24 Lä˜kye˜ jne˴ la̱a̱ ¹ jne˴ kwa̱a̱t˜, kih¹ he˜
ma˜dsoo˴ dsë˜ jne˴ kih¹ Dio, hi̱˜ ga˜mi˜jiih`
Jesús Dsa˜jøøh¹ jnän`jee˴ kih¹ hi̱˜ na˜ju̱u̱˴.
25 Dio ga˜ngëëy¹ Jesús mah¹ ga˜ju̱u̱y¹ kih¹
lä˜jë˜ he˜ na˜bä̱ä̱h` jne˴ hi˜ ga˜mi˜jiiyh`
ka˜läh˴ mah¹ le̱e̱˴ jne˴ llu̱u̱¹ cha˴në˴ Dio.

5

Na¹ ma˜hii˴ tii˴ jnän`kya̱a̱h˴ Dio

1 He˜ ma˜la̱a̱¹ jne˴ llu̱u̱¹ kya̱a̱h˴ he˜
ma˜dsoo˴ dsë˜ jne˴, he˜ja̱˜ hii˴ tii˴ jnän`
kya̱a̱h˴ Dio ta˜la˜ kih¹ Jesucristo Dsa˜jøøh¹
jnän`.
2 Hi˜ lä˜ja̱˜ ta˜la˜ kiyh¹, ma˜cha˜ ba˴
jwë¹ jnän` dsa˴toohn˴ cha˴në˴ Dio. He˜ la˴
ma˜hñah˜ ba˴ jne˴ he˜ la˜, kih¹ he˜ ma˜dsoo˴
dsë˜ jne˴. Peer˜jëë˜ dsë˜ jne˴ he˜ cha˜ o˜jøh˜
dsë˜ jnän`he˜ tëë̱¹ jne˴ ya˜jwii¹ kih¹ Dio.
3 Hi˜ ja̱˜ ma˜la˜ kih¹ he˜ja̱˜. Lä˜kye̱˜ he˜
jëë˴ jne˴ wii˴ jmee˜jëë̱˜ dsë˜ jne˴. Jëëh˴, ñe˴ ba˴
jne˴, he˜ jëë˴ jne˴ wii˴ ja̱˜, jmee˜ kwëëh¹ dsë˜
jne˴ cha˜ga˴miih˜.
4 Hi˜ he˜ kwëëh˜ dsë˜ jne˴, jmee˜ be˴
dsë˜ jne˴. Hi˜ kih¹ he˜ be˴ dsë˜ jne˴ he˜ja̱˜
cha˜ga˴miih˜ o˜jøh˜ dsë˜ cha˜ jnän`.
5 Heh¹ o˜jøh˜ dsë˜ he˜ ma˜cha˜ jnän`, ja̱˜
he˜ mi˜ga̱a̱n¹ hñaan¹ ja̱˜. Jëëh˴, Dio hnää¹ jne˴
cha˜miih˜ ta˜la˜ kih¹ Jmi˜lle˴ Na˜jngii ¹ he˜
ga˜tooyh˜ neh˜ tuh˜dsë˜ jne˴.
6 Lä˜ko̱o̱˜ ma˴la̱a̱¹ jne˴ jä̱ä̱¹, sa˜ ma˴ cha˜ be˴
jnän`. Pero ma˴ga˜të˴ hor˜, Cristo ga˜ju̱u̱¹ jnä`
jne˴ hi̱˜ ä̱ä̱˜ dsoo˴.
7 Ju¹dsoo˴, he˜lii¹ ba˴ jnä̱ä̱˜ ja̱a̱˜ hi̱˜ ju̱u̱˴ lla˜
ja̱a̱˜ hi̱˜ llu̱u̱¹. Pero cher˴mah¹ cha̱a̱˜ ja̱a̱˜ hi̱˜
llu¹ dsë¹, go˜ jnä̱ä̱˜ ja̱a̱˜ hi̱˜ tu̱u̱˜ dsë¹ ju̱u̱˴ lla˜
hi̱˜ he˴.
8 Pero Dio ga˜mi˜jnää˜ ha˜ lä˜ko̱o̱˜ jiih¹
hnääy¹ jne˴, jëëh˴, ma˜ke˜ cha˜miih˜ ma˴
hlëëh¹ jne˴, ga˜kwa̱a̱y¹ Cristo ga˜ju̱u̱¹ kwa̱a̱t˜
jnän`.
9 Na¹ he˜ ma˜llu̱u̱¹ jne˴ kya̱a̱h˴ jma˜ kih¹
Cristo, ha˜ ga˴ sa˜ lä̱ä̱y¹ jne˴ kih¹ he˜ wii˴ he˜
na¹ ga˴ che̱e̱¹ Dio.
10 Lä˜ko̱h˴ sa˜ ma˴ jwa̱h˴ jne˴ kya̱a̱h˴ Dio,
ga˜jiih¹ juu¹ jnän`kya̱a̱yh˴, lä˜llu¹ he˜ ga˜ju̱u̱¹
jo̱o̱y˴. Hi˜ na¹ he˜ ma˜jiih¹ juu¹ jnän`kya̱a̱yh˴,
ha˜ ga˴ sa˜ lä̱ä̱y¹ jne˴ lä˜llu¹ he˜ na˴jiih˜ jo̱o̱y˴.
11 Hi˜ ja̱˜ ma˜la˜ ko̱o̱˜ lä̱ä̱y¹ jne˴, jmeey¹ jëë̱˜
dsë˜ jne˴ tä̱ä̱˴ ta˜la˜ kih¹ Jesucristo Dsa˜jøøh¹
jnän`hi̱˜ ga˜je̱e̱h˜ juu¹ jnän`kya̱a̱h˴ Dio.

Adán kya̱a̱h˴ Cristo

12 Ja̱˜ ba˴ lä˜ko̱o̱˜ ga˜he¹ dso˴kye˜ jmi˜gyuu˜
la˜ kya̱a̱h˴ ja̱a̱˜ dsa˜ ba˴ hi˜ kya̱a̱h˴ dso˴kye˜
ja̱˜ ga˜ju̱u̱y¹, lä˜ja̱˜ ga˜lä˜jëë̱˜ ba˴ dsa˜
dsa˜ju̱u̱˴, kih¹ ga˜lä˜jëë̱˜ ba˴ ga˜jmee˴
dso˴kye˜.
13 Sa˜ ga˴ ma˜cha˜ ley kih¹ Moisé, ma˴
cha˜ ba˴ dso˴kye˜ jmi˜gyuu˜ la˜. Pero sa˜ la¹
kwa̱a̱t˜ dso˴kye˜ ja̱˜, jä̱ä̱¹ sa˜ ga˴ ma˜cha˜ ley.
14 Pero ma˜ra˜ he˜ ga˜ju̱u̱¹ ba˴ dsa˜,
ga˜løø¹ jmii˴ kih¹ Adán, lä˜ ga˜të˴ kih¹ Moisé.
Ga˜lä˜jëë̱˜ ba˴ dsa˜ dsa˜ju̱u̱˴, ma˜ke˜ na˜sii
¹ ba˴ la¹ dso˴kye˜ he˜ ga˜jmeey˴ kya̱a̱h˴ he˜
ga˜jmee˴ Adán. Adán he˴ ma˴ la̱a̱ ¹ lä˜ko̱o̱˜
la̱a̱¹ ja̱a̱˜ hi̱˜ ga˜hii˴ juu¹ kih¹ ja¹ jmi˜gyuu˜ la˜.
15 Pero ka̱h˴ ba˴ la¹ he˜ la˴ kwa˜ Dio jnän`
lä˜ko̱h˴ ga˴ he˜ hliih¹ he˜ ga˜jmee˴ Adán.
Kya̱a̱h˴ dso˴kye˜ he˜ ga˜jmee˴ Adán, ga˜he̱e̱¹
jwëë̱˴ dsa˜. Pero cha˜ga˴miih˜ ga˜lä˜cha˜
he˜ llu¹ kih¹ jwëë̱˴ dsa˜ kya̱a̱h˴ he˜ llu¹ dsë¹
Dio he˜ la˴ kway˜ ba˴ ta˜la˜ kih¹ he˜ llu¹ dsë¹
ja̱a̱˜ dsa˜. Hi̱˜ he˴ he˴ Jesucristo.
16 Hi˜ sa˜ je̱e̱h¹ kwee˜ he˜ hliih¹ he˜
ga˜jmee˴ Adán kya̱a̱h˴ he˜ la˴ kwa˜ Dio. Jëëh˴,
jä˜ jwiz˜ kwa̱a̱t˜ kih¹ ko̱o̱˜ ba˴ dso˴kye˜ he˜
ga˜jmee˴ dsa˜ he˴, hi˜ kih¹ he˜ja̱˜, ga˜toh˴
dso˴jwii˴ në˴ jnän`. Pero kwa̱a̱t˜ kih¹ he˜
jmee˜ dsa˜ cha˜miih˜ dso˴kye˜, he˜ja̱˜ ba˴
ja̱˜ ja¹ he˜ la˴ kwa˜ Dio mah¹ lä˜ja̱˜ le̱e̱˴ llu̱u̱¹
dsa˜.
17 Kya̱a̱h˴ dso˴kye˜ he˜ ga˜jmee˴ ja̱a̱˜
dsa˜ñuuh˜, ga˜lih¹ ga˜he̱e̱¹ lä˜jëë̱˜ dsa˜. Pero
lä˜jëë̱˜ dsa˜ hi̱˜ he̱e̱h˜ he˜ la˴ kwa˜ Dio mah¹
le̱ey˴ llu̱u̱¹, ha˜ ga˴ sa˜ le˴ dsa˜ta̱a̱yh`llu¹, kih¹
he˜ na˴jiiyh˜ cha˴në˴ Dio ta˜la˜ kih¹ ja̱a̱˜ dsa˜
hi̱˜ che̱e̱˜ Jesucristo.
18 Kya̱a̱h˴ dso˴kye˜ he˜ ga˜jmee˴ ja̱a̱˜ dsa˜,
ja¹ dso˴jwii˴ në˴ kih¹ lä˜jëë̱˜. Ja̱˜ ba˴ lä˜ja̱˜,
ta˜la˜ kih¹ ja̱a̱˜ dsa˜ hi̱˜ ga˜jmee˴ llu¹, ja¹ he˜
le̱e̱˴ llu̱u̱¹ lä˜jëë̱˜ dsa˜ mah¹ na˴jiiyh˜ cha˴në˴
Dio.
19 Kih¹ he˜ ga˜lä˜cha̱a̱h˜ ja̱a̱˜ dsa˜ñuuh˜,
jwëë̱˴ dsa˜ ga˜le̱e̱¹ hlëëh¹. Ja̱˜ ba˴ lä˜ja̱˜
ka˜läh˴ kih¹ he˜ ga˜lä˜nuuh`ja̱a̱˜ dsa˜, jwëë̱˴
dsa˜ le̱e̱˴ llu̱u̱¹.
20 Ga˜nøø¹ ley kih¹ Moisé mah¹ lä˜cha˜
cha˜ga˴miih˜ dso˴kye˜. Hi˜ ma˴ ga˜lä˜cha˜
cha˜miih˜ dso˴kye˜, cha˜ga˴miih˜ ga˜lä˜llu¹
dsë¹ Dio kya̱a̱h˴ jne˴.
21 Hi˜ ja̱˜ba˴ lä˜ko̱o̱˜ ga˜lih¹ dso˴kye˜
ga˜jngiih¹ jnän`, ja̱˜ba˴ lä˜ja̱˜ ga˜lih¹ Dio
ga˜jmä̱ä̱¹ jne˴ llu̱u̱¹ ta˜la˜ kih¹ he˜ llu¹ dsëy¹,
mah¹ jmee¹ cha̱a̱˜ jne˴ ga˜lä˜jë˜ joh˴ jmii˴ cha˜
ta˜la˜ kih¹ Jesucristo Dsa˜jøøh¹ jnän`.

6

*Ma˴ ga˜sa̱a̱˜ jne˴ jmii˜, lä˜ko̱o̱˜ he˜ ga˜ju̱u̱¹
jne˴ kya̱a̱h˴ Cristo*

1 ¿Ha˜ lä˜ jäh˴ jne˴ ja̱˜, che˴ wa˴ jmee˴ ba˴ jne˴
he˜ hliih¹ mah¹ lä˜llu¹ dsë¹ Dio cha˜ga˴miih˜
kya̱a̱h˴ jne˴?
2 Ni˜ miih˜ sa˜ la¹ lä˜ja̱˜. Ma˜na˜ju̱u̱˴ jne˴
kih¹ he˜ hliih¹, ha˜ lä˜ja̱˜ dsa˴tooh˴ ga˴ jne˴
jmeen˴ he˜ hliih¹.
3 ¿Che˴ sa˜ ñeh˴ hnäh˴ he˜ ma˜la̱a̱¹ jne˴ ko̱o̱˜
kya̱a̱h˴ Cristo, he˜ja̱˜ ba˴ ja̱˜ heh¹ ga˜sa̱a̱˜ jne˴

jmɨɨ˜ kwa̱a̱t˜ kiyh'? He˜ja̱˜ la' kwa̱a̱t˜ he˜ ga˜juu̱' jne´ ko˜jøh´ kya̱a̱yh´.
4 Lä˜ ma´ ga˜sa̱a̱˜ jne´ jmɨɨ˜, lä˜ko̱o̱˜ he˜ ga˜juu̱' jne´ hi˜ ga˜ha̱a̱' jne´ ko˜jøh´ kya̱a̱h´ Cristo. Hi˜ lä˜ ma´ ga˜lä˜jɨɨh` Cristo jee´ kih' hi̱˜ na˜juu̱´ kya̱a̱h´ be´ kih' Dio, ja̱˜ba´ lä˜ja̱˜ ga˜lä˜cha̱a̱˜ jne´ lä˜hmëë´ mah' dsa´toohn´ kya̱a̱yh´.
5 Cher´mah' la' kwa̱a̱t˜ kya̱a̱h´ jnih´ ko˜jøh´ lä˜ko̱o̱˜ ma´ ga˜juu̱y', ja̱˜ba´ lä˜ja̱˜ lä˜jɨɨh´ jne´ kya̱a̱yh´ lä˜ko̱o̱˜ ga˜lä˜jɨɨh` hñiiy´.
6 Ma˜ñe´ ba´ jne´ lä˜ko̱o̱˜ ma´ la̱a̱' jne´ jä̱ä̱', la' lä˜ko̱o̱˜ he˜ ga˜ta̱a̱˜ jne´ kya̱a̱yh´ dsoh´ hma˜cru˜ mah' ga˜lä̱ä̱y' jne´ kih' jmɨ˜ngo' he˜ ma´ jøø˜ jnän` jwë´ hlɨɨh'. Heh' lä˜ja̱˜ mo˜so˜ cha˜ he˜ kih' jmee´ ga´ jne´ he˜ hlɨɨh'.
7 Jëëh´ ja̱a̱˜ hi̱˜ ma˜na˜juu̱´, ma˜na˜la̱a̱y´ kih' dso´kye˜.
8 Hi˜ cher´mah' ga˜juu̱' jne´ kya̱a̱h´ Cristo, lä˜ja̱˜ ma˜dsoo´ dsë˜ jne´ ma˜cha̱a̱˜ jne´ ka˜läh´ kya̱a̱yh´.
9 Jëëh´ ma˜ñe´ jne´ he˜ ga˜lä˜jɨɨh` Cristo jee´ kih' hi̱˜ na˜juu̱´, he˜ja̱˜ mo˜so˜ cha˜ he˜ kih' juu̱y´ ka˜läh´. Hee˜ ga´ na˜ he˜ jmee' juu̱y´.
10 Jëëh´, lä˜ ma´ ga˜juu̱y', ga˜juu̱y' kih' dso´kye˜ ko̱o̱˜ hä´ ja̱˜ba´. Ni˜ miih˜ sa˜ jmee' dso´kye˜ hih˜ kiyh'. Heh' he˜ na´jɨɨyh˜, na´jɨɨyh˜ kih' Dio ba´.
11 Ja̱˜ba´ lä˜ja̱˜ hnäh´, jmee´ hnäh´ kwa̱a̱t˜ he˜ ma˜na˜juu̱h´ hnäh´ kih' dso´kye˜, hi˜ na´jɨɨh˜ hnäh´ kih' Dio ta˜la˜ kih' Cristo Jesús Dsa˜jøøh' jnän`.
12 Mo˜to˜ kwa˜ hnäh´ jwë' lla˜dsëë` he˜ hlɨɨh' në´ jmɨ˜ngo' kyah' hnäh´. Mo˜to˜ jmeeh˜ hnäh´ he' he˜ ga´ ngɨɨ˜ jmɨ˜ngo' kyah' hnäh´.
13 Ta˜ kwa˜ jwë' jmee' goo˜ tɨɨh´ hnäh´ he˜ hlɨɨh'. Ngëë` hnäh´ hñaah' kih' Dio, lä˜ko̱o̱˜ he˜ ma˜lä˜jɨɨh` hnäh´ jee´ kih' hi̱˜ ma˜na˜juu̱´. Hi˜ ngëë` hnäh´ na˜hñaa' jmɨ˜ngo' kyah' hnäh´ kih' Dio mah' jmee´ he˜ llu' jmah' ba´.
14 Lä˜jwë´ ja̱˜ mo˜so˜ lla˜dsëë` he˜ hlɨɨh' kyah' hnäh´, jëëh´ mo˜so˜ na´jnää´ hnäh´ kih' ley, na' he˜ ma˜tä̱ä̱h´ hnäh´ kya̱a̱h´ he˜ llu' he˜ la´ kwa˜ Dio.

Jne´ hi̱˜ mi˜te' kih' he˜ llu'

15 Ha˜ lä˜ja̱˜, na' he˜ ma˜tøøh´ jne´ kya̱a̱h´ he˜ la´ kwa˜ Dio hi˜ mo˜so˜ na´jnää´ jne´ kih' ley, ¿che´ jmee´ ga´ jne´ he˜ hlɨɨh'? Ni˜ miih˜ sa˜ la' lä˜ja̱˜.
16 ¿Che´ sa˜ ñeh´ hnäh´ ha˜ lä˜ la'? Cher´mah' ga˜hnëëh` hnäh´ hñaah' jmeeh' ta´ kih' dsa˜, he˜ ma˜na˜hñuuh´ hnäh´ mi˜teh` hnäh´ kiyh' ba´ ja̱˜. Lä˜ja̱˜ cher´mah' jmeeh˜ ga´ hnäh´ he˜ hlɨɨh', lä˜ ma˜tä̱ä̱h´ ja̱˜ba´ hnäh´ kya̱a̱h´ he˜ hlɨɨh' he˜ jmee' juu̱´ hnäh´. Pero cher´mah' tä̱ä̱h´ hnäh´ nuuh´ hnäh´ kih' Dio, le̱e̱h´ hnäh´ llu̱u̱'.
17 Ti´hmaah´ Dio, ma˜ke˜ ma´ na˜hñuuh´ hnäh´ kya̱a̱h´ dso´kye˜, pero na' ma˜he̱e̱h` hnäh´ lä˜ka̱a̱˜ tuh˜hoh´ hnäh´ lä˜jë˜ ju'dsoo´ he˜ ma˜nuuh˜ hnäh´.
18 Ma˜na˜la̱a̱h´ hnäh´ kih' dso´kye˜, hi˜ na' ma˜ngëëh` hnäh´ hñaah' jmeeh' hnäh´ he˜ llu' jmah' ba´.
19 Ma˜hlëëhn` hnäh´ juu' kih' hi̱˜ na˜hnëë´ jmee˜ ta´ hi˜ kih' dsa˜juuy´ mah' lä˜ngëë´ hnäh´ kwee˜. Jä̱ä̱' ga˜ngëëh` hnäh´ hñaah' kih' dso´kye˜, ga˜jmeeh´ hnäh´ he' kih' he˜ hlɨɨh' cha˜ga´miih˜. Pero na' ta˜ cha´në´ ngëë` hnäh´ hñaah' kih' Dio mah' le̱e̱h´ hnäh´ hi̱˜ jmee˜ he˜ llu' jmah' ba´ hi˜ lä˜ja̱˜ le̱e̱h´ hnäh´ na˜jngëë' cha˜ga´miih˜.
20 Lä˜ko̱o̱˜ ma´ na˜hñuuh´ hnäh´ kya̱a̱h´ dso´kye˜, sa˜ ma´ la̱a̱h' hnäh´ kwa̱a̱t˜ kya̱a̱h´ he˜ llu'.
21 ¿Hee˜ na˜ ga˜lë̱h' hnäh´ kya̱a̱h´ he˜ hlɨɨh' he˜ ga˜jmeeh´ hnäh´? Hi˜ na' kwa˜ o˜hih˜ kyah' hnäh´. He˜ jngɨɨh˜ jnän` ba´ ja̱˜.
22 Pero na' he˜ mo˜so˜ na˜hñuuh´ hnäh´ kya̱a̱h´ dso´kye˜ ja̱˜, ma˜la̱a̱h' hnäh´ hi̱˜ jmee˜ ta´he' kih' Dio ba´. He˜ la˜ ba´ ja̱˜ ya´jøø˜ kyah' hnäh´, he˜ jmee˜ na˜jngëëh' hnäh´ lä˜jɨɨh' mo˜so˜ juu̱´ hnäh´.
23 Hi̱˜ jmee˜ dso´kye˜, juu̱´ bih'. He˜ ja̱˜ na˜ la' lä˜ko̱o̱˜ jñeey'. Pero he˜ la´ kwa˜ Dio, he˜ ja̱˜ jmee˜ cha̱a̱˜ jne´ tä̱ä̱´ ta˜la˜ kih' Cristo Jesús Dsa˜jøøh' jnän`.

7

Ley kih' Moisé mo˜so˜ jmee˜ hih˜ jnän`

1 Øøhn', hlëëhn´ hnäh´ hi̱˜ kyuuh˜ ley, ¿che´ sa˜ ngëëh´ hnäh´ ha˜ lä˜ la' ley? Ley ja̱˜ jmee˜ hih˜ kih' dsa˜, ta´ko̱˜jɨɨh' cha̱a̱y˜.
2 Lä˜ko̱o̱˜ la' kih' ja̱a̱˜ dsa˜më´ hi̱˜ na˜je̱e̱˜ goo˜. Cha´në´ ley, ma˜na˜la̱a̱y˜ kya̱a̱' ja̱a̱˜ dsa˜ñuuh˜ ba´ ta´ko̱˜jɨɨh' cha̱a̱˜ dsa˜ñuuh˜ kya̱a̱y'. Pero cher´mah' ga˜juu̱' dsa˜ñuuh˜ he´, mo˜so˜ jmee' hih˜ ley ja̱˜ kiyh'.
3 Lä˜ja̱˜, cher´mah' ga˜ka̱a̱' dsa˜më´ he´ jñah´ dsa˜ñuuh˜ ta´ko̱˜jɨɨh' cha̱a̱˜ dsa˜ñuuh˜ kya̱a̱y', he˜ jmeey˜ dso´kye˜ ba´ ja̱˜. Pero cher´mah' ga˜juu̱' dsa˜ñuuh˜ kya̱a̱y', mo˜so˜ jmee˜ hih˜ ley ja̱˜ kiyh'. Ja̱˜ga´ na˜, le´ ba´ ka̱a̱y' jñah´, sa˜ cha˜ hlɨɨh' la'.
4 Ja̱˜ba´ lä˜ja̱˜ hnäh´ øøhn', ma˜na˜juu̱´ hnäh´ cha´në´ ley kih' Moisé, kih' he˜ ga˜juu̱' jmɨ˜ngo' kih' Cristo. Lä˜ja̱˜ cha˜ jwë' le̱e̱h´ hnäh´ kya̱a̱' jñah´. Hi̱˜ he´ he´ Cristo hi̱˜ ga˜lä˜jɨɨh` jee´ kih' hi̱˜ na˜juu̱´ mah' jmee´ jne´ he˜ llu' jmah' cha´në´ Dio.
5 Ta´ko̱˜jɨɨh' ma´ ga˜nøø´ jne´ lä˜ko̱o̱˜ ma´ ngɨɨ˜ jmɨ˜ngo' jnän`, lä˜jë˜ he˜ hlɨɨh' he˜ ma´ he̱e̱´ dsë˜ jne´, ga˜të̱ë̱´ be´ kya̱a̱h´ ley, mah' ga˜jøø' jnän` jmeen´ he˜ hlɨɨh' he˜ ma´ jngɨɨh˜ jnän`.
6 Pero na' ma˜na˜la̱a̱´ jne´, lä˜llu' he˜ ma˜na˜juu̱´ jne´ cha´në´ ley he˜ ma´ jmee˜ hih˜ jnän`. Hi˜ na' tøøh´ jne´ kya̱a̱h´ mada˜ hmëë´ lä˜ko̱o̱˜ hih˜ jmee˜ Jmɨ˜lle´ kih' Dio.

Mo˜so˜ jmee˜ ga´ hih˜ jnän` lä˜kǫǫ˜ na˜sɨɨ˜ në´ ley ma˜gyu̱h˜.

Sa˜ tä̱ä̱˜ jne´ mi´te`jne´ ley

7 ¿Ha˜ lä˜ jäh´ jne´ ja̱˜? ¿Che´ jmee˜ hlɨɨh' ley ja̱˜? Ni˜ miih˜ sa˜ la' lä˜ja̱˜. Jnä´ sa˜ ga˜lä˜kyɯɯhn˜ hee˜ ja̱˜ dso´kye˜ wa´ra˜ jäh´ kih' sa˜ cha˜ ley. Hi˜ ni˜ sa˜ ma˜lä˜kyɯɯhn˜ hee˜ ja̱˜ he˜ hee̱´ dsë' dsa˜ lä˜jë˜ he˜ ga´ cha˜ wa´ra˜ jäh´ kih' sa˜ lle` në´ ley nɯɯh˜ la˜: "Ta˜ wa´ hee̱´ hoh´ le̱h˜ he˜ ga´ cha˜."

8 Pero dso´kye˜ ga˜tëë̱´ be´ cha˜ga´miih˜ ma´ ga˜nuun' ha˜ lä˜ hlëëh˜ nɯɯh˜ ja̱˜. He˜ja̱˜ ga˜lä˜jë˜ go˜te' ba´ ma´ hee̱´ dsën˜. Pero wa´ra˜ jäh´ kih' sa˜ cha˜ ley, na˜hmää´ ba´ dso´kye˜ ja̱˜.

9 Sa˜ ga´ ma˜nuun' ley ma´ cha̱a̱˜ ba´ jnä´ llu' la̱an˜. Pero ma´ ga˜nuun' nɯɯh˜ ja̱˜, ga˜lä˜jnä´ dso´kye˜ hi˜ ga˜lä˜ngëën´ ma´ na˜bä̱ä̱hn` he˜ ma´ ju̱un´ ba´.

10 Ja̱˜ga´ ga˜lä˜ngëën´, heh' nɯɯh˜ he˜ la' kwa̱a̱t˜ jmee' cha̱a̱˜ jne´, ga˜mi˜jnää˜ he˜ ma´ na˜bä̱ä̱hn` he˜ ma´ ju̱un´.

11 Jëëh´, dso´kye˜ ga˜tëë̱´ be´ kya̱a̱h´ nɯɯh˜ ja̱˜, ga˜mi˜ga̱ay˜ jnä´ hi˜ ja̱˜ba´ he˜ ja̱˜ ga˜bä̱ä̱h˜ jnä´ he˜ ma´ ju̱un´.

12 Ma˜ra˜ he˜ na˜jngɨɨ ' ba´ ley, hi˜ lä˜jë˜ nɯɯh˜ he˜ lle` në´ ley na˜jngɨɨ', llu' ba´ la', sa˜ cha˜ la' ni˜ miih˜.

13 ¿Che´ ja̱˜ba´ he˜ llu' ja̱˜, ga˜bä̱ä̱h˜ jnä´ ju̱un´? Ni˜ miih˜ sa˜ la' lä˜ja̱˜. Dso´kye˜ ba´ ja̱˜ he˜ ga˜hee̱' jnä´. Kya̱a̱h´ he˜ llu' ja̱˜, ga˜mi˜jnää˜ ha˜ lä˜ la' dso´kye˜ he˜ kya̱a̱h´ ma˜na˜bä̱ä̱hn` ju̱un´. He˜ja̱˜ kya̱a̱h´ nɯɯh˜ ja̱˜ ga˜lä˜jnä´ ha˜ kǫǫ˜ hlɨɨh' sa˜ la' dso´kye˜ he˜ kye̱´ jne´.

Sa˜ tä̱ä̱˜ jne´ han´ kih' he˜ hlɨɨh' he˜ ngɨɨ˜ jmɨ˜ngo' jnän`

14 Ma˜ñe´ ba´ jne´, jmɨ˜lle´ ba´ la' ley, pero jnä´ jmɨ˜ngo' ba´ la̱an' , ma˜na˜hnëë´ ba´ jnä´ he˜ jmeen˜ ta´he' kih' dso´kye˜.

15 Sa˜ ngëën´ hee˜ na˜ la' kin˜, sa˜ jmeen˜ lä˜kǫǫ˜ hnoon' jmeen˜. He˜ sa˜ tɨh˜ dën˜, he˜ ja̱˜ ba´ jmeen˜.

16 Hi˜ cher´mah' ga˜jmeen' he˜ sa˜ hnoon' jmeen`, lä˜jwë´ ja̱˜ jmeen˜ dsoo´, llu' ba´ ley ja̱˜.

17 He˜ ja̱˜ jmee˜ lii˜, ja̱˜ hñiin˜ he˜ jmeen˜ lä˜ja̱˜, dso´kye˜ he˜ kya̱a̱hn´ ba´ ja̱˜, he˜ jmee˜ lä˜ja̱˜.

18 Man˜ kwee˜, sa˜ jnøø˜ ni˜ miih˜ he˜ llu' ki˜ jnä´. He˜ ma˜jwahn' lä˜na˜ he˜ hlëëhn´ kih' jmɨ˜ngo' kin˜ ba´ ja̱˜. Ma˜ke˜ hnoo' ba´ jnä´ jmeen` he˜ llu', pero sa˜ tä̱ä̱n˜ jmeen`.

19 Jëëh´, sa˜ jmeen˜ he˜ llu' lä˜kǫǫ˜ hnoon' jmeen`. He˜ hlɨɨh' he˜ sa˜ hnoon' jmeen`, he˜ ja̱˜ ba´ jmeen˜.

20 Hi˜ cher´mah' jmeen˜ he˜ sa˜ hnoon' jmeen`, ja̱˜ he´ hñiin˜ he˜ jmeen˜ lä˜ja̱˜. Dso´kye˜ he˜ kya̱a̱hn´ ba´ ja̱˜ he˜ jmee˜ lä˜ja̱˜.

21 Lä˜jë˜ jii̱h˜ he˜ hnoon' jmeen` he˜ llu', he˜ hlɨɨh' jmah' ba´ jøø˜ kin˜. Kǫ˜na˜ la' ba´ kin˜.

22 Neh˜ tuh˜dën˜, tɨh˜ ba´ dën˜ ley kih' Dio.

23 Pero man˜, cha˜ ga´ jyoh´ he˜ ha' kih' he˜ tɨh˜ dën˜. He˜ ja̱˜ lla˜dëë` kin˜ mah' jmeen˜ he' kih' dso´kye˜ he˜ kya̱a̱hn´.

24 Peer˜ jwɨɨ˜ jnä´ kih' Dio. ¿Hii̱˜ lä̱ä̱' jnä´ kih' jmɨ˜ngo' he˜ jmee˜ ju̱un´?

25 Ti´hmaah´ kwan˜ kih' Dio, ma˜ra˜ he˜ lä̱ä̱y' ba´ jnä´ ta˜la˜ kih' Jesucristo Dsa˜jøøh' jnän`. Lä˜la˜ ba´ la'. Neh˜ tuh˜dën˜ hnoon' jmeen` he' kih' ley kih' Dio pero jmɨ˜ngo' kin˜, jmee˜ ga´ he' kih' dso´kye˜ ba´.

8

Jmɨ˜lle´ Na˜jngɨɨ' kwa' be´ mah' le̱h˜ jne´

1 Na' na˜, mo˜so˜ na˜bä̱ä̱h` dsa˜nää' cha´je˜ hi̱˜ tä̱ä̱h´ kya̱a̱h´ Cristo Jesús, hi̱˜ sa˜ ga˜nää´ lä˜ ngɨɨ˜ jmɨ˜ngo' kih', ga˜nää´ bih' lä˜kǫǫ˜ jäh´ Jmɨ˜lle´ Na˜jngɨɨ'.

2 Na' he˜ ma˜kya̱a̱hn´ Cristo Jesús, Jmɨ˜lle´ Na˜jngɨɨ ' he˜ jmee˜ cha̱a̱˜ jne´, ga˜lä̱ä̱' jne´ he˜ ma´ na˜bä̱ä̱h` jne´ kya̱a̱h´ dso´kye˜ he˜ ma´ jngɨɨh˜ jnän`.

3 Sa˜ ga˜jmää´ ley kih' Moisé ma´ lä̱ä̱ ' jne´, kih' he˜ sa˜ cha˜ be´ kih' jmɨ˜ngo' jnän`. He˜ja̱˜ ga˜chee̱' Dio jǫǫ´, ga˜ka̱ay' jmɨ˜ngo' lä˜kǫǫ˜ jmɨ˜ngo' he˜ kye̱´ jne´ hi̱˜ ä̱ä̱˜ dsoo´. Ga˜ju̱uy' kih' he˜ na˜bä̱ä̱h` jne´ kya̱a̱h´ dso´kye˜. Lä˜jwë´ ja̱˜ ga˜chee̱' Dio dso´kye˜ ja̱˜ kya̱a̱h´ dso´jwɨɨ´ he˜ ma´ kye̱´ jne´ në´ jmɨ˜ngo' jnän`.

4 Mah' lä˜ja̱˜ lä˜tä̱ä̱˜ jne´ jmeen´ he˜ llu' jmah' lä˜ hnøø' kih' ley, cher´mah' sa˜ jmee˜ ga´ jne´ he' lä˜kǫǫ˜ ngɨɨ˜ jmɨ˜ngo' jnän`. Hnøø' jmee˜ jne´ he' lä˜kǫǫ˜ jäh´ Jmɨ˜lle´ Na˜jngɨɨ' ba´.

5 Dsa˜ hi̱˜ ga˜nää´ lä˜kǫǫ˜ ngɨɨ˜ jmɨ˜ngo' kih', kye̱y˜ hɯɯ´dsë˜ kih' jmɨ˜ngo'. Pero hi̱˜ ga˜nää´ lä˜kǫǫ˜ jøø˜ Jmɨ˜lle´ Na˜jngɨɨ', kye̱y˜ hɯɯ´dsë˜ kih' Dio ba´.

6 Cher´mah' jmee˜ jne´ he' kih' he˜ ngɨɨ˜ jmɨ˜ngo' jnän`, he˜ ja̱˜ jmee' ju̱u̱´ jne´. Pero cher´mah' jmee˜ jne´ he' kih' Jmɨ˜lle´ Na˜jngɨɨ ', he˜ ja̱˜ ba´ jmee' cha̱a̱˜ jne´ hi˜ jmee' hii´ tii´ jnän`.

7 Lä˜kǫǫ˜ la' kih' jmɨ˜ngo' jnän` sa˜ jwa̱h´ kya̱a̱h´ Dio. Sa˜ jmee˜ he' lä˜kǫǫ˜ jäh´ ley kih' Dio hi˜ ni˜ lä˜ja̱˜ sa˜ tä̱ä̱˜ høøy' wa´ra˜ jäh´ kih' jmeey' he'.

8 Hi̱˜ ga˜nää´ lä˜kǫǫ˜ ngɨɨ˜ jmɨ˜ngo' kih', sa˜ tä̱ä̱y˜ jmeey' he˜ tɨh˜ dsë' Dio.

9 Pero hnäh´, mo˜so˜ tä̱ä̱h´ hnäh´ lä˜ hnøø' jmɨ˜ngo'. Cher´mah' ju'dsoo´ kye̱h´ hnäh´ Jmɨ˜lle´ kih' Dio, tä̱ä̱h´ hnäh´ lä˜ hnøø' Jmɨ˜lle´ Na˜jngɨɨ ' ba´. Hi˜ cher´mah' cha̱a̱˜ hi̱˜ sa˜ kye̱˜ Jmɨ˜lle´ kih' Cristo, sa˜ la̱ay' kya̱a̱' Cristo.

10 Pero cher´mah¹ kyąąh´ hnäh´ Cristo, lä˗kǫǫ˜ he˜ ga˗ǫǫǫ¹ jmɨ˜ngo¹ kyah¹ hnäh´ kwąąt˜ kih¹ dso´kye˜, hi˗ jmɨ˜lle´ kyah¹ hnäh´ na´jiih˗ lä˗llu¹ he˜ ma˜ląąh¹ hnäh´ llǫǫ¹.
11 Cher´mah¹ kyęh´ hnäh´ Jmɨ˜lle´ kih¹ hi̱˜ ga˗chąąh˜ Jesús jee´ kih¹ hi̱˜ ma˜na˜ǫǫ´, he´ ba´ hi̱˜ ga˗mi˗jiih˗ Cristo, mi˜jiiyh˗ jmɨ˜ngo¹ kyah¹ hnäh´ he˜ dsa˜ǫǫ´, ta˗la˗ kyąąh´ be´ kih¹ Jmɨ˜lle´ Na˜jngɨɨ¹ he˜ kyęh´ hnäh´.
12 He˜ja˜ jwęęhn˜ hnäh´ ǫǫhn¹, kǫǫ˜ ba´ la¹ he˜ ąą˜ jmɨɨ´ jmeen´ pero ja˗ he˜ dsa´toohn´ lä˗kǫǫ˜ hnøø¹ jmɨ˜ngo¹ jnän˗.
13 Cher´mah¹ tąąh´ hnäh´ lä˗ hnøø¹ jmɨ˜ngo¹ kyah¹ hnäh´, ǫǫh´ hnäh´. Pero cher´mah¹ kyąąh´ be´ kih¹ Jmɨ˜lle´ Na˜jngɨɨ¹ ga˗lä˗ǫǫh´ hnäh´ kih¹ he˜ ngɨɨ˗ tuh˜hoh´ hnäh´, chąą˜ ba´ hnäh´ tąą´.
14 Lä˗jęę˗ hi̱˜ jøø˗ Jmɨ˜lle´ Na˜jngɨɨ¹ kih¹, hi̱˜ he´ ba´ ląą¹ ma˗ra˗ jǫǫ´ Dio.
15 Sa˗ ga˗hñah¹ jne´ kǫǫ˜ jmɨ˜lle´ he˜ hnęę˜ jne´ mah¹ dsa´tooh´ jne´ gąh¹ jne´ lä˗kǫǫ˜ ma´ tøøh´ jne´ jąą¹. Ga˗hñah¹ jne´ Jmɨ˜lle´ kih¹ Dio hi̱˜ ga˗jmąą¹ jne´ ma˗ra˗ jǫǫy´. He˜ja˜ chiih´ jnih´: “Abba”, he˜ hnøø¹ jäh˗ Tää˗ kyąąn˗.
16 Ja˜ba´ Jmɨ˜lle´ Na˜jngɨɨ¹ jmee˗ ju¹dsoo´ sɨɨyh˗ jmɨ˜lle´ jnän˗, ma˗ra˗ he˜ ląą¹ jne´ jǫǫ´ Dio.
17 Hi˗ he˜ ma˜ląą¹ jne´ jǫǫy´, ma˜ląą¹ jne´ kwąąt˜ hñah˗ jne´ he˜ kwęęh¹ Dio jǫǫ´. Lä˗ja˜ kǫ˜jøh´ kyąąh´ Cristo hñah˗ jne´ hęęn˗ he˜ ga˗bąąh˜ Dio hñii´, cher´mah¹ hęęh´ jne´ jęęn´ wɨɨ´ kǫ˜jøh´ kyąąyh´. Ja˜ga´ na˗, le´ dsa´toohn´ kǫ˜jøh´ kyąąyh´ ya˗jwɨɨ¹ kiyh¹.

Lloo˜ kǫǫ˜ jmɨɨ´ tęęh¹ jne´ ya˗jwɨɨ¹ kih¹ Dio

18 Jnä´ ląąn˗, he˜ lli´wɨɨ´ he˜ jęę´ jne´ na¹, ni˗ miih˜ sa˗ jęęh˗ lä˗kǫǫ˜ le´ jnän˗ ya˗jwɨɨ¹ kih¹ Dio he˜ na¹ ga˗lä˗jnä´.
19 Ga˗lä˗ję˗ he˜ ga˗jmee´ Dio cha˜jmɨ˜gyɨɨ˗ la˜, hnøø¹ wa´ra˗ jäh´ kih¹ na¹ ga˗juh˜ ba´ ma˗tę´ jmɨɨ´ mi˜jnää˗ Dio lä˗jęę˗ hi̱˜ ląą¹ jǫǫy´.
20 Jęęh´, lä˗ję˗ he˜ ga˗jmee´ Dio cha˜jmɨ˜gyɨɨ˗ la˜ mo˗so˗ jnä´ lä˗kǫǫ˜ ma´ jnä´ lä˗ ma´ ga˗jmee´ Dio. Pero ja˗ he˜ hyoh˜ dsę¹ ja˜, he˜ ga˗ją´ ta˗ hwa¹. Lä˗ja˜ ga˗lä˗hnøø¹ hñii´ hi̱˜ ga˗jmee´ ba´. Pero ma˗ra˗ he˜ cha˜ba´ o˜jøh˗ dsę˜ kih¹.
21 Jęęh´, ma˗ra˗ he˜ ląą´ ba´ lä˗ję˗ he˜ ga˗jmee´ Dio, sa˗ kway¹ jwę¹ hęę´ ta˗la´ hęę´ lä˗ja˜ ba´. Ma´ja˜ le´ cha˜miih˗ llu¹ kiyh¹ wa´ra˗ ga˗tę´ jee´ ląąy´ kǫ˜jøh´ kyąąh´ lä˗jęę˗ hi̱˜ ląą¹ jǫǫ´ Dio.
22 Ma˗ñe´ ba´ jne´, lä˗ję˗ he˜ ga˗jmee´ Dio ki˜hooh˜ lä˗jiih¹ na¹ kih¹ lli´wɨɨ´ he˜ jęęy˜, ku¹jii˗ kih¹ lä˗kǫǫ˜ jąą˜ dsa˜mę´ jee´ dsa˜lä˗chąą˜ gyɨɨ˗ kyąąy¹.
23 Hi˗ ja˗ ma˗la˗ he˜ ja˜ ki˜hooh˜, ja˜ba´ lä˗ja˜ jne´ ka˜läh´. Jęęh´, ma˜hñah˗ jne´ Jmɨ˜lle´ Na˜jngɨɨ¹ he˜ la¹ to˜nę´ kih¹ jee´ lä˗ję˗ he˜ na¹ ga´hñah˗ jne´. He˜ja˜ ku¹jii˗ tuh˜dsę˗ jne´, jøøn´ kih¹ Dio he˜ mi˜jnääy˗ jne´ he˜ ląąn¹ ma˗ra˗ jǫǫy´. Ja˜ga´ na˗ ląą´ jmɨ˜ngo¹ he˜ kye´ jne´ la˜.
24 Ga˗ląąy¹ jne´, he˜ja˜ ma˜cha˜ ba´ o˜jøh˗ dsę˜ jnän˗ he˜ ląą´ ba´ jmɨ˜ngo¹ jnän˗. Pero wa´ra˗ jäh´ kih¹ ga˗tęę´ jne´ he˜ la˜, mo˗so˗ cha˜ he˜ kih¹ he˜ jøø´ ga´ jne´. Jęęh´, he˜ ma˗tęę´ jne´, ¿he˜la¹ jøø´ ga´ jne´ tęęn¹?
25 Pero jne´, tøøh´ ba´ jne´ jøøn´ he˜ sa˗ ga´ ma˗tęę´ jne´, he˜ja˜ hnøø¹ jmeen´ jøh˜ dsę˜ jne´.
26 Ja˜ba´ lä˗ja˜, Jmɨ˜lle´ Na˜jngɨɨ¹ kway˗ be´ lä˗ ma´ sa˗ cha˜ be´ jnän˗. Jęęh´, sa˗ kyuuh˜ jne´ ha˜ lä˗ chuun´ kyąąh´ Dio, pero Jmɨ˜lle´ Na˜jngɨɨ¹ cheh¹ nę´ jnän˗, ki˜hooh˜ ngɨɨy˗ jnän˗ kyąąh´ juu¹ he˜ sa˗ kęh´ jne´ jmɨɨ´ hlęęhn´.
27 Dio hi̱˜ jęę˜ kwee˜ ha˜ lä˗ la¹ neh˗ tuh˜dsę˜ jne´, hi̱˜ he´ ñe˜ hee˜ na˜ he˜ ngɨɨ˗ Jmɨ˜lle´ Na˜jngɨɨ¹, jęęh´ lä˗ hyoh˜ dsę¹ Dio ba´ ngɨɨy˗ jnän˗ hi̱˜ ląą¹ kyąąy¹.
28 Jne´ hi̱˜ hnää¹ Dio, ñe´ jne´, he˜ llu¹ jnän˗ ba´ ja˜ lä˗ję˗ he˜ dsa˜ngęę´ jne´, jne´ hi̱˜ na˜teeh´ kyąą¹ Dio lä˗kǫǫ˜ hɨɨ´dsę˜ kiyh¹ he˜ ma˜na˜la˜ jąą¹.
29 Jąą¹ ma˜kyuu˗ Dio lä˗jęę˗ dsa˜ kyąą¹ hi˗ lä˗ja˜ ga˗jmąąy¹ kwąąt˜ lä˗ ma´ to˜nę´, mah¹ lęęy´ lä˗kǫǫ˜ ląą¹ jǫǫy´. Lä˗jwę´ ja˜, lęę´ Cristo to˜nę´ jee´ kih¹ jwęę´ dsa˜ kyąąy¹.
30 Hi˗ lä˗jęę˗ hi̱˜ ga˗jmąąy¹ kwąąt˜ lä˗ ma´ to˜nę´, ga˗tęęyh¹ hi̱˜ he´. Hi˗ lä˗jęę˗ hi̱˜ ga˗tęęyh¹, ga˗jmąąy¹ llu̱¹. Hi˗ hi̱˜ ga˗jmąąy¹ llu̱¹ he´, ga˗jmąąy¹ kąąh´.
31 ¿Hee˜ ga´ na˜ jäh´ jne´ na¹? Cher´mah¹ Dio kyąąh´ jne´, ¿hii̱˜ na˜ hi̱˜ lla˜dsęę˗ jne´?
32 Sa˗ ga˗kǫǫy¹ dsęy¹, ma˗ra˗ he˜ ga˗ngęę¹ bih¹ jǫǫy´ ga˗juu¹ kwąąt˜ jnän˗. Ha˜ ga´ sa˗ kwęęyh¹ jne´ lä˗ję˗ he˜ jmee˗ bii¹ jnän˗.
33 ¿Ha˜ ta˗ jä˗ hi̱˜ hnęę¹ hi̱˜ ma˜na˜llęęh´ kyąą¹ Dio? Hñii´ ba´ Dio jmąąy˜ llu̱¹.
34 ¿Ha˜ ta˗ jä˗ hi̱˜ tąąh˗ jne´ cha´je˜? Cristo ga˗juu¹ jnän˗ hi˗ ja˗ ma˗la˗ kǫǫ˜ ga˗juuy¹ ja˜, ga˗lä˗jiiyh˗ ka˜läh´. Hi˗ ja˗ ma˗la˗ kǫǫ˜ ga˗lä˗jiiyh˗, na¹ gyay¹ jwoo¹ ra˜llu̱¹ kih¹ Dio ngɨɨy˗ jnän˗.
35 ¿Ha˜ ta˗ jä˗ he˜ ha¹ jnän˗ he˜ hnää¹ Cristo jne´? ¿Che´ kyąąh´ he˜ jęę´ jne´ wɨɨ´, che´ kyąąh´ he˜ la¹ jwęęh˗ jnän˗, he˜ kwa˗ dsa˜ jnän˗, he˜ sa˗ cha˜ he˜ kih˜hihn˜, he˜ sa˗ cha˜ hmɨɨh˜ he˜ kyęhn´, he˜ hii´ goo˜ jnän˗, o he˜ juu´ jne´?
36 Lä˗kǫǫ˜ na˜sɨɨ˗ juu¹ kih¹ Dio:
Kih¹ he˜ tøøh´ jnääh¹ kyąąh´ hne˜, he˜ja˜ lä˗ję˗ jmɨɨ´ ba´ hii´ goo˜ juu´ jnääh¹.
Jmee˗ dsa˜ kwąąt˜, ląą¹ jnääh¹ lä˗kǫǫ˜ jah´ hi̱˜ jngęęyh˗.
37 Kih¹ jee´ lä˗ję˗ he˜ ja˜, ma˗ra˗ he˜ lęh˗ ba´ jne´ kyąąh´ be´ kih¹ Cristo hi̱˜ hnää¹ jne´.
38 He˜ja˜ jmeen˗ dsoo´, ni˗ he˜ juu´ jne´, ni˗ he˜ cha˜ jmɨ˜gyɨɨ˗ la˜, ni˗ ángele, ni˗ hi̱˜ ląą¹ ta´ juuh˜, ni˗ hi̱˜ na˜høø˜ ga´ be´, ni˗ he˜ cha˜ na¹, ni˗ he˜ na¹ ga´ lä˗jnä´ ta˗ cha´nę´,

39 ni˖ he˜ cha˜ gyɯuh', ni˖ he˜ cha˜ neh˖
hwa', ni˖ he˜ ga´ jyoh´ he˜ ma˜na˜la˜ kih'
Dio, sa˖ tä̈ä̈˖ jñuuh' lä˖ko̤o̤˜ te' he˜ hnää' Dio
jne´, he˜ ga˖mi˖jnääy˜ jnän` ta˖la˖ kih' Cristo
Jesús Dsa˜jø̤ø̤h' jnän`.

9

Ga˖jä̤´ ta˖ koo´ dsa˜ Israel hi̤˜ ma´ la̤a̤ '
kwa̤a̤t˜

1 Jnä´ hi̤˜ la̤a̤' kya̤a̤h´ Cristo, ju'dsoo´ na˜
jwëë̤hn˜ hnäh´, sa˖ ta˜jṳun'. Hi˖ Jmɨ˜lle´
Na˜jngɨɨ' jmee˖ ju'dsoo´ ko̤˜jø̤h´ kya̤a̤h´ jnä´,
2 he˜ meeh˜ dsën˖ cha˜miih˜. Lä˖jë˖ jmɨɨ´
ba´ jii̤˖ tuh˜dsën˖.
3 Hnoon' jä˖ dso´jwɨɨ´ në´ kin˖, hnoon' jän`
ta˖ koo´ kih' Cristo ha˜ ga˜ che˜ lä˖ja̤˜ le´ llu'
kih' øø̤hn' hi̤˜ te˜jṳ˜ kin˖ kya̤a̤h´,
4 hi̤˜ la̤a̤' dsa˜ Israel. Dio ga˖jmä̤ä̤y'
lä˖ko̤o̤˜ jo̤oy´, hi˖ ga˖mi˖jnääy˜ jmëë' je˜
kiyh' hi˖ ga˖jmee´ Dio hmooh´ kya̤a̤yh´,
ga˖tooyh˜ gooy˜ ley kih' Moisé, hi˖
ga˖jmeey´ mada˜ he˜ jmee˖ dsa˜ he´ jɯuh˜
kiyh', hi˖ ga˖bä̤ä̤yh˜ hñiiy´ ha˜ lä˖ jmeey'
kya̤a̤yh´.
5 Dsa˜ Israel he´ la̤a̤y' sa´jṳ˜ kih' dsa˜
ma˜ka̤a̤h´ kya̤a̤' jnääh' hi̤˜ ma´ cha̤a̤˜ llo´joo'.
Hi˖ jee´ kya̤a̤' jnääh' ya˖hë̤ë̤' Cristo la̤a̤y' dsa˜
jmɨ˜gyɯu˖. Hi̤˜ he´ la̤a̤' Dio, hi̤˜ jø̤ø̤h' ga´ kih'
jee´ lä˖jë̤ë̤˖. Lä˖ja̤˜ wa´ hän´ kiyh' ga˖lä˖jë˖
joh´ jmɨɨ´ cha˜. Wa´ la' lä˖ja̤˜.

Dio sa˖ dsë̤ë̤˜ dsoo´ he˜ ga˖jä̤´ dsa˜ he´ ta˖
koo´

6 Ja̤˖ he˜ sa˖ ga˖mi˖te' Dio juu' kih' kya̤a̤h´
dsa˜ Israel, he˜ ga˖jäy´ ta˖ koo´. Jëëh´ ja̤˖
lä˖jë̤ë̤˖ sa´jṳ˜ kiyh' la̤a̤' ma˖ra˖ dsa˜ Israel.
7 Ni˖ ja̤˖ lä˖jë̤ë̤˖ sa´jṳ˜ kih' Abraham, la̤a̤'
ma˖ra˖ jo̤oy´. Lä˖la˜ ba´ jäh´ Dio sɨɨyh˜:
“Ma˖la˖ sa´jṳ˜ kih' Isaac ba´ le̤e̤´ dsa˜
kya̤a̤h'.”
8 Lä˖la˜ ba´ hnøø' jäh˖ juu' la˜. Ja̤˖ kih'
he˜ ga˖lä˖cha̤a̤˖ dsa˜ jee´ kih' hi̤˜ na˜hñaa
' cha̤a̤˜, he˜ja̤˜ la̤a̤y' jo̤o̤´ Dio. Ma˖la˖ dsa˜
hi̤˜ dsa˜lä˜cha̤a̤˜ lä˖ko̤o̤˜ ga˖bä̤ä̤h˜ Dio hñiiˊ
kya̤a̤h´, hi̤˜ he´ ba´ jmä̤ä̤y˜ kwa̤a̤t˜ la̤a̤' ma˖ra˖
sa´jṳ˜ kiyh'.
9 He˜ la˜ ba´ ja̤˜ he˜ ga˖bä̤ä̤h˜ Dio hñiiˊ,
ga˖jäyh´: “Ja̤˜ ba´ jii̤˖ la˜ jän˜ jyoh´ ji̤˜ñe˜, hi˖
lä˖cha̤a̤˜ jo̤o̤´ Sara.”
10 Ja̤˖ ma˖la˖ he˜ ja̤˜ ga˖la'. Ja̤a̤˜ ba´ jmii˜
lä˖ṳṳ´ jo̤o̤´ Rebeca, hi̤˜ ga˖lä˖cha̤a̤˖. Hi̤˜ he´
he´ dsa˜ ma˜gyṳh˜ jnän` Isaac.
11 Sa˖ ga´ ma˜lä˖cha̤a̤˖ gyɯṳ˜ sṳṳ` he´, hi˖
ni˖ sa˖ ga´ ma˜jmee´ gyɯṳ˜ sṳṳ` he´ ni˖ he˜
hlɨɨh' ni˖ he˜ llu'. Ma´ja̤˜ ba´ ga˖lle̤e̤h˜ Dio
ja̤a̤˜ hi̤˜ ga˖la̤a̤' kya̤a̤y', lä˖ja̤˜ ba´ ga˖jä̤´ ko̤o̤˜
hweh˜, Dio le´ lle̤e̤h˖ hi̤i˜ na˜ hi̤˜ hnääy'. Sa˖
la' kwa̤a̤t˜ hee˜ na˜ he˜ jmee˖ dsa˜, Dio ba´
he´ hi̤˜ tëëh˜ dsa˜.
12 Lä˖la˜ ga˖jäh´ Dio sɨɨh˖ Rebeca: “Hi̤˜
mäh' ba´ jmee' hih˖ kih' hi̤˜ jø̤ø̤h'.”

13 Juu' na˜ je̤e̤h' kwee˜ lä˖ko̤o̤˜ na˜sɨɨ˜
jee´ la˜: “Jacob ba´ ga˖lä˖hnaan˖, pero Esaú
ga˖jmä̤ä̤n˖ ta˖ koo´.”
14 ¿Ha˜ lä˖ jäh´ jne´ ja̤˜? ¿Che´ jmee˖ Dio
hlɨɨh' he˜ jmeey˖ lä˖na˜? Ni˖ miih˜ sa˖ la'
lä˖ja̤˜.
15 Jëëh´, lä˖la˜ ga˖jäh´ Dio sɨɨh˖ Moisé:
“Lä˜ñih´ dsën˖ kih' hi̤˜ lla˖ dsën˖ hi˖ lä˖jø̤h˜
dsën˖ kya̤a̤h´ hi̤˜ lla˖ dsën˖ ka˜läh´.”
16 Sa˖ la' kwa̤a̤t˜ lä˖ hnøø' dsa˜, ni˖ kih' he˜
jmee˖ dsa˜ lä˖bii'. Ni˖ miih˜ sa˖ la' lä˖ja̤˜.
Lä˜ñih´ dsë' Dio kih' dsa˜ hi̤˜ lla˖ dsëy' ba´.
17 Lä˖la˜ na˜sɨɨ˜ juu' kih' Dio lä˖ko̤o̤˜
ma´ ga˖hlëëyh´ kya̤a̤h´ Faraón: “Ma˜lla̤a̤˖
hne˜ jø̤ø̤h' mah' jëë' dsa˜ ha˜ ko̤h´ sa˖
cha˜ be´ kin˖ he˜ mi´jnään' ne´ kyah', mah'
lä˖ja̤˜ lä˖kyṳṳ˖ dsa˜ jnä´ lä˖ka̤a̤˜ jmɨ˜gyɯu˖”,
ga˖jäh´ Dio.
18 Jee´ ja̤˜ dsa˜lä˜jnä´, lä˜ñih´ dsë' Dio kih'
hi̤˜ lla˖ dsëy' hi˖ lä˖ja̤˜ kih' hi̤˜ lla˖ dsëy'
jmeey' lä˜cha̤a̤yh˜ cha˜ga´miih˜.
19 Cher´mah' hne˜ jwɨɨh´ jnä´: “¿He˜la' ja̤˜
bä̤ä̤h˜ Dio jne´ dsoo´? Jëëh´, sa˖ cha̤a̤˜ ni˖ ja̤a̤˜
hi̤˜ lih˖ ha' kih' Dio kih' he˜ lla˖ dsëy' jmeey'.”
20 Pero jnä´ je̤e̤hn´ kyah' lä˖la˜: “Hne˜
dsa˜ñɯuh˜, ¿hee˜ la̤a̤h' hne˜ mah' tí´chooh'
juu' kya̤a̤h´ Dio?” Sa˖ le´ hlëëh' mɨ'hya˜ sɨɨyh˖
të˖hya˜: “¿He˜la' ma˜jmä̤ä̤h` jnä´ lä˖na˜?”
21 Cha˜ jwë' kih' të˖hya˜ jmee' lä˖ lla˖
dsëy'. Kya̤a̤h´ ja̤˜ba´ tɯ´jii̤' ja̤˜, jmeey' mɨ'hya˜
he˜ la' na´hñaah' hi˖ jmeey' mɨ'hya˜ wa´ la'
cha˜ la'.
22 Hi˖ ha˜ lä˖ jäh´ jne´ kih' he˜ la˜. Dio
hnøøy' mi˜jnääy˖ lä˖ko̤o̤˜ ya˜jë̤ë̤' dsëy', hi˖
hnøøy' nuu' dsa˜ ha˜ lä˖ la' be´ kiyh', pero
sa˖ jmeey˖ lä˖cha̤h´ ja̤˜, kwëëh˜ ba´ dsëy
' cha˜miih˜ kya̤a̤h´ hi̤˜ lle` kih' dsa˜nää'
kya̤a̤h´ dso´jwɨɨ´.
23 Hi˖ lä˖ja̤˜ ka˜läh´ hnøøy' jëë' dsa˜ ha˜
ko̤h´ na´hñaah' sa˖ la' ya˖jwɨɨ' kiyh', he˜
mi˜jnääy˖ kih' hi̤˜ lä˜ñih´ dsëy', he´ ba´
hi̤˜ ga˖mi˖llṳuy' lä˖ ma´ to˜në´ mah' të̤ë̤yh'
ya˖jwɨɨ' kiyh'.
24 Lä˖ja̤˜, lä˖kye̤˜ jne´ ma˜tëëyh˖ na'.
Hi˖ ja̤˖ ma˖la˖ hi̤˜ la̤a̤' judiu, ja̤˜ba´ lä˖ja̤˜
ma˜tëëyh˖ hi̤˜ sa˖ la̤a̤' judiu.
25 Lä˖ko̤o̤˜ ga˖jäh´ Osea:
Kih' dsa˜ hi̤˜ sa˖ la̤a̤' kya̤a̤n˖, mi˜che̤e̤´ jnih´
“Dsa˜ kya̤a̤n˖”.
Dsa˜ hi̤˜ sa˖ ma´ hnaan˖, na' ma˜hnaa˖ jnih´.
26 Ja̤˜ba´ jee´ ga˖jäyh´ ja̤˜ “Sa˖ la̤a̤h' hnäh´
dsa˜ kya̤a̤n˖”,
ja̤˜ba´ jee´ ja̤˜, lloo˜ ko̤o̤˜ jmɨɨ´ jäyh˖ “La̤a̤h'
hnäh´ jo̤o̤´ Dio jiih˜”.
27 Ja̤˜ba´ lä˖ja̤˜ ga˖hlëëh´ Isaía kih' dsa˜ Is-
rael: “Ma˖ke˖ jwë̤ë̤´ jwërte sa´jṳ˜ kih' Israel
lä˖ko̤o̤˜ mɨ'sɨɨ´ he˜ cha˜ cha´hoo´ jmɨ˜ñeeh´,
pero miih˜ go˜te˜ ba´ hi̤˜ lä̤ä̤´.
28 Jëëh´, ma˖ra˖ he˜ jmee' ba´ Dio lä˖ko̤o̤˜
ga˖jäyh´ le´ kih' hi̤˜ na˜bä̤ä̤h` dsoo´ lä˖ka̤a̤˜
jmɨ˜gyɯu˖. Cha̤h´ ba´ llay' ta´ kya̤a̤h´ ju'dsoo´
jmah'.”

29 He¯ la¯ na¯ ga˗jäh˴ Isaía jää̱4:
Wa´ra¯ jäh˴ kih4 Dio, hi̱¯ cha¯ ga˗lä˗jë˗ be˴
kih4, ga˗hęey4 lä˗jëë̱˗ jne´ dsa¯ Israel,
ma´ le˴ jnän` lä˗ko̱o̱¯ ga˗la4 kih4 hi̱¯ ma´ tääh´
jwii¯ Sodoma kyäah´ jwii¯ Gomorra.
30 Juu1 la¯ ma¯jä´ lä˗la¯. Dsa¯ hi̱¯ sa˗ läa̱4
judiu hi̱¯ sa˗ ma´ jmee˗ he1 ma´ hnaayh˗ Dio,
ga˗hwëëy¯ lluu̱1 lä˗llu4 he¯ ga˗lä˗dsoo˴ dsëy4.
31 Pero dsa¯ judiu hi̱¯ ma´ høø˗ ley ha¯
lä˗ jee´ ma´ hwëëy˗ lluu̱4, sa˗ ga˗liyh4 ma´ jäy1
lluu̱4.
32 ¿He¯la1 sa˗ ga˗liyh4? Kih4 he¯ ma´
hnooyh¯ ha¯ lä˗ jee´ ma´ hwëëy˗ lluu̱1 kyäah´
he¯ mi¯tey4 ley. Lla˗ he¯ ma´ jmeey1 dsoo˴
dsëy4 kih4 Dio, ga˗tęyh4 kyäah´ kuu̱´ he¯ jmee˗
dsa¯tęh4 dsa¯.
33 Lä˗ko̱o̱¯ na¯sii¯ juu1 kih4 Dio:
Jee´ jwii¯ Sión la¯ kyen` kuu̱´ he¯ jmee˗
dsa¯tęh4 dsa¯, kyen` hloo¯ he¯ jmee˗
täh˗ dsa¯.
Pero hi̱¯ jmee˗ dsoo˴ dsë4 kiyh4, ji̱h´ko̱h˴ sa˗
jäy4 kyäah´ o¯hih˗.

10

Ga˗jää̱˴ ta˗ koo˴ dsa¯ Israel, kih4 he¯ sa˗ ga˗lä˗dsoo˴ dsëy4

1 Øøhn4, ma˗ra˗ ju1dsoo˴, lä˗käa̱¯
tuh¯dsën˗ hnoon4 wa´ lää̱˴ dsa¯ Israel, lä˗ja̱¯
ngiin´ kiyh1 kih4 Dio.
2 Jnä˴ jmeen˗ ju1dsoo˴ kiyh4, ma˗ra˗ he¯
kwa˗ bih1 be˴ hnaayh¯ Dio pero sa˗ ngëëy˴
ha¯ lä˗ hnøø4 Dio.
3 Sa˗ ngëëy˴ ha¯ lä˗ jmää̱¯ Dio lluu̱4 dsa¯.
Hnooyh¯ ha¯ lä˗ jee´ hwëëy˗ lluu̱1 kyäah´
lä˗jë˗ he¯ jmeey˗ hñii˴ bih1, he¯ja̱¯ sa˗ jmeey˗
he1 ha¯ lä˗ jmää̱¯ Dio lluu̱4 dsa¯.
4 Kyäah´ Cristo ga˗lä˗te4 ley kih4 Moisé
mah4 hwëë̱˗ lluu̱4 dsa¯ hi̱¯ ma¯dsoo˴ dsë4
kiyh4.
5 Moisé ga˗jmeeh4 juu1 ha¯ lä˗ jee´ hwëë̱˗
lluu̱4 dsa¯ kyäah´ ley. Ga˗jäyh˴ lä˗la¯:
“Cher´mah4 hi̱¯ ga˗mi˗te4 kih4 ley ja̱¯, ja̱¯ba´
ley ja̱¯ jmee4 chäay¯.”
6 Pero he¯ hwëë̱˗ dsa¯ lluu̱4 kyäah´ he¯
ma¯dsoo˴ dsëy4, lä˗la¯ ba´ ga˗jäh˴ Moisé: “Ta˗
jmee¯ huu´dsë¯ lä˗la¯: ¿Hii̱¯ na¯ wii4 gyuuh1?”
(He¯ la¯ hnøø4 jäh˗: hnøøy4 he¯ dsa¯kyäay˴
Cristo.)
7 “Ni˗ ta˗ jmee¯ huu´dsë¯ lä˗la¯: ¿Hii̱¯
na¯ jñää̱4 ta˗ neh˗ hwa4?” (He¯ la¯ hnøø4
jäh˗: lä˗ko̱h˴ lä˗ ma¯na¯juu̱´ ba´ Cristo mah4
dsa¯chäayh` jee´ kih1 hi̱¯ na¯juu̱´.)
8 ¿Hee¯ ga´ ga˗jäh˴ Moisé? “Jäh˗ go¯te1 ba´
cha¯ juu1 la¯ kyah4, ma¯hä´ ba´ hooh´ hi˗
ma¯hä´ ba´ neh˗ tuh¯hoh´ ka¯läh˴”, ga˗jäyh˴.
He¯ la¯ ba´ ja̱¯ juu1 he¯ kwa¯ jnääh1, he¯
hnøø4 jmeen´ dsoo˴ dsë¯ jne´.
9 He¯ja̱¯, cher´mah4 hñaah4 jwah˴: “Jesús
läa̱4 Dsa¯jøøh1 kyäan˗”, hi˗ cher´mah4
jmeeh¯ dsoo˴ hoh˴, Dio ga˗chäayh¯ jee´ kih1
hi̱¯ na¯juu̱´, ma¯läah´ ba´ hne¯.
10 Jëëh˴, kyäah´ he¯ ma¯dsoo˴ dsë¯ jne´,
hwëë̱¯ jne´ lluu̱1. Hi˗ kyäah´ he¯ jäh´ jne´,
Jesús he˴ läa̱4 Dsa¯jøøh1 kyäan˗, lä˗jwë˴ ja̱¯
ma¯na¯läa̱´ ba´ jne´ ja̱¯.
11 Jee´ na¯sii¯ juu1 kih4 Dio, jäh˴ lä˗la¯:
“Ga˗lä˗jëë̱˗ hi̱¯ ma¯dsoo˴ dsë4 kiyh4, ji̱h´ko̱h˴
sa˗ jäy4 kyäah´ o¯hih˗.”
12 Kwee¯ ba´ läa̱1 dsa¯ judiu kyäah´ hi̱¯
sa˗ läa̱4 judiu. Jëëh˴, ja̱a̱¯ ba´ Dio kyäa̱4 jee´
lä˗jëë̱˗. Ja̱˗ kyäah´ hih˗ mi¯jääy4 lä˗jëë̱˗ hi̱¯
täähˆ ngii˗ kiyh4.
13 Lä˗la¯ na¯sii¯ ka¯läh˴: “Lä˗jëë̱˗ hi̱¯
chuu̱˴ kyäah´ Dsa¯jøøh1 jnän`, hi̱¯ he˴ ba´
lää̱˴.”
14 ¿Ha¯ lä˗ ngii4 dsa¯ kih4 Dio cher´mah4 sa˗
ma¯dsoo˴ dsëy4 kiyh4? ¿Hi˗ ha¯ lä˗ lä˗dsoo˴
dsëy4 kiyh4, cher´mah4 sa˗ ma¯nuuy˴ juu1
kiyh4? ¿Ha¯ lä˗ nuu4 dsa¯ cher´mah4 sa˗
chäa̱¯ hi̱¯ kwa4 juu1?
15 ¿Ha¯ lä˗ kway4 juu1 cher´mah4 sa˗ chäa̱¯
hi̱¯ ma¯chęey1? Lä˗ko̱o̱¯ jäh˴ jee´ na¯sii¯:
“Peer˗ na´hñaah4 la4 wa´ra¯ ja4 jäa̱¯ hi̱¯ ngëë˜
ju1hmëë˴ he¯ jmee˗ hii˴ tii´ kih1 dsa˗.”
16 Pero ja̱˗ lä˗jëë̱˗ israelita ma¯hęeh¯
ju1hmëë˴ la¯. Nuu¯ da´ lä˗ko̱o̱¯ ga˗jäh˴ Isaía:
“Hne¯ Dsa¯jøøh1 kyäan˗, ni˗ jäa̱¯ dsa¯ sa˗
ma¯hęeh¯ juu1 he¯ ma¯kwa´ jnääh4 la¯”,
ga˗siiyh˗ Dio.
17 He¯ja̱¯, wa´ra¯ ga˗nuu´ jne´ ju1hmëë˴,
jmee˗ dsa¯lä¯dsoo˴ dsë¯ jne´. Hi˗ juu1 he¯
nuu´ jne´ ja̱¯, la4 juu1 kih4 Dio ba´ ja̱¯.
18 He¯ja̱¯ ngiin´ ka¯läh˴ juu1: ¿Che´ sa˗
ma¯nuu˴ israelita juu1 la¯ jää̱4? ¿Ha¯ lä˗ sa˗
ma¯nuuy˴? Lä˗ko̱o̱¯ jäh˴ juu1 kih4 Dio:
Lä˗käa̱¯ jmi¯gyuu¯ ma¯lloo4 juu1 kiyh4,
lä˗ku´ lä˗jii4 hwa4 ma¯nuu´ dsa¯ juu1 la¯.
19 Jwahn˗ ka¯läh˴: ¿Che´ sa˗ ga˗lä˗ngëë˴ dsa¯
Israel? Nuu¯ da´ hnäh˴. To¯në´ Moisé
ga˗ngëë4 juu1 kih4 dsa¯ he˴ lä˗ko̱o̱¯ ga˗jäh˴ Dio
siiyh¯:
Jmeen` lä˗llęeh˴ hnäh˴ kyäah´ dsa¯ hi̱¯ sa˗
läa̱4 kwäat¯,
llan` hnii¯ kyah4 hnäh˴ kyäah´ dsa¯ hi̱¯ sa˗
ngëë˴ ni˗ miih¯.
20 Hi˗ lä˗ja̱¯ ka¯läh˴ Isaía ga˗tuu̱¯ dsëy4
ga˗juuyh4 kih4 dsa¯ he˴, kyäah´ juu1 he¯
ga˗ngëë4 Dio kiyh4:
Dsa¯ hi̱¯ sa˗ ma´ hnaah¯ jnä´ ga˗jnääyh˗ jnä´,
ga˗mi˗jnään1 hñiin˗ kih4 hi̱¯ sa˗ ma´ chuu̱´
kyäah´ jnä´, ga˗jäh´ Dio.
21 Pero kih4 dsa¯ Israel, ga˗jäyh˴ ka¯läh˴:
“Lä˗jë˗ jmii˴ ga˗hiin4 goon˗ në´ kyah1 hnäh˴.
Peer˗ chäah¯ hnäh˴, sa˗ hii¯ lä˗nuuh´ hnäh˴
kin˗.”

11

Ma˗ra˗ he¯ ga˗läa̱˴ ba´ ko̱¯llaa̱˴ dsa¯ Israel

1 ¿Ha¯ lä˗ jwahn˗ ja̱¯, che´ ga˗bęe4 Dio
lä˗jëë̱˗ dsa¯ kyäa̱4? Ni˗ miih¯ sa˗ la4 lä˗ja̱¯.
He˴ ba´ israelita jnä˴. He˴ ba´ sa´ju̱¯ kih4
Abraham jnä˴, hi˗ läan4 sa´ju̱¯ kih4 Benjamín.

2 Sa˜ ga˜beę¹ Dio läˆjëë˜ dsa˜ hi˜ ga˜lleęyh˜
jää¹. Che´ sa˜ ñeh´ hnäh´ ha˜ läˆ na˜sii˜ kih¹
Elía, he˜ gaˆhnëëy¹ dsa˜ Israel dsa˜gooy¹,
läˆkoo˜ ma´ gaˆchuuy´ kyaah´ Dio:
3 “Dio Dsa˜jøøh¹ kyaanˆ, dsa˜ he´
ma˜jngëëhˆ läˆjëë˜ dsa˜ hi˜ ma´ ngëë˜ juu¹
kyah¹ hiˆ ma˜hęęy¹ läˆjëˆ na´hyoo´ kyah¹.
Hñiiˆ ba´ jnä´ ma˜jän¹, hiˆ hnøøy¹ jngëëyh¹
jnä´ ka˜läh´”, gaˆjäh´ Elía.
4 Nuu˜ da´, ha˜ läˆ gaˆjäh´ Dio siiyhˆ:
“Na˜hään˜ ga´ gyii¹ mil dsa˜ñuuh˜ hi˜ laa¹
kyaanˆ hi˜ sa˜ ma˜juuh¹ jnë´ cha´në´ Baal.”
5 Ja˜ba´läˆja˜ na¹, ma˜chaa˜ ga´miih˜ dsa˜
Israel hi˜ ma˜na˜lleęh´, kih¹ he˜ llu¹ dsë¹ Dio
kyaayh´.
6 Cher´mah¹ ma˜na˜lleęyh´, kih¹ he˜ llu¹
dsë¹ Dio, jaˆ kih¹ he˜ gaˆjmeey´ ta´ llu¹ ja˜.
Hiˆ wa´ra˜ jäh´ kih¹ ma˜na˜lleęyh´ kih¹ he˜
ma˜jmeey´ ta´ llu¹, moˆsoˆ la¹ kwaatˆ he˜ llu¹
dsë¹ Dio kyaayh´.
7 ¿Ha˜ ba´ läˆ gaˆla¹ ja˜? Saˆ gaˆjnøøh¹
dsa˜ Israel he˜ ma´ hnooyh˜. Läˆjëë˜ hi˜
na˜lleęh´ kyaa¹ Dio, hi˜ he´ ba´ gaˆjnøøh¹.
Pero kih¹ hi˜ jñah´ he´ gaˆjmee´ Dio hweh˜
dsëy¹ cha˜ga´miih˜.
8 Läˆkoo˜ na˜sii˜: “Dio gaˆkah¹ gaˆgwëh¹
huu´dsë˜ kih¹ dsa˜ he´, hiˆ gaˆjmeey´ saˆ jnä´
mi¹nëy´ hiˆ gaˆjmeey´ gaˆläˆgwëëy`. Hiˆ läˆja˜
gaˆjäy´ läˆjiih¹ na¹.”
9 Hiˆ gaˆhlëëh´ David kih¹ dsa˜ he´ ka˜läh´:
Läˆjëˆ he˜ llu¹ he˜ ma˜hñah˜ hnäh´ wa´
dsa˜jiih˜ läˆkoo˜ sa´läˆ hiˆ läˆkoo˜
sa´hma¹ ka˜läh´.
Mah¹ he˜ ja˜ jmee¹ tëh¹ hnäh´, hiˆ ja˜ba´ he˜
ja˜ la¹ jñeeh¹ hnäh´.
10 Wa´ tuu´ mi¹nëh´ hnäh´ mah¹ saˆ le´ jëëh¹
hnäh´,
wa´ jluu¹ ka´luuh´ hnäh´ läˆ ma˜na˜jluu¹
na˜ kyaah´ løø¹ he˜ kyęh´ hnäh´ na˜,
gaˆjäh´ David.
11 He˜ja˜ jwahnˆ: Läˆ ma´ gaˆtëh¹ dsa˜
Israel, ¿che´läˆ gaˆtayh´ ja˜ba´? Niˆ miih˜ saˆ
la¹ läˆja˜. Taˆla˜ kih¹ he˜ gaˆtëyh¹ ja˜, he˜ja˜
gaˆna´ jwë¹ lää´ dsa˜ hi˜ saˆ laa¹ israelita
mah¹ läˆja˜ läˆhęę´ dsë¹ dsa˜ Israel hnaayhˆ
Dio ka˜läh´ läˆhmëë´.
12 Kih¹ he˜ gaˆtah´ dsa˜ Israel dsoo´, he˜ja˜
gaˆla¹ llu¹ kih¹ läˆjëë˜ dsa˜ jmi˜gyuuˆ. Hiˆ
kih¹ he˜ gaˆjäy´ taˆ koo´, he˜ja˜ jnaah¹ la¹
kih¹ hi˜ saˆ laa¹ judiu. Ha˜ ga´ saˆ le´
llu¹ cha˜ga´miih˜ kih¹ läˆjëë˜ dsa˜ wa´ra˜
gaˆjęęyh˜ ka˜läh´ kyaah´ Dio.
13 Pero cha˜ he˜ jwëëhn˜ hnäh´ dsa˜ hi˜
saˆ laa¹ judiu. Jëëh´ na˜hñaan´ laan¹ apóstol
mah¹ hlëëhn´ dsa˜ hi˜ saˆ laa¹ judiu, he˜ja˜
jmeenˆ kyęę´ ta´ he˜ jmeenˆ la˜.
14 Hnoon¹ wa´ra˜ jäh´ kih¹ dsa˜ hi˜ te˜ju˜
kinˆ kyaah´, läˆlliyhˆ kyaah´ hnäh´, ha˜
ga˜ che˜ läˆja˜, läˆhęę´ dsëy¹ hnaayhˆ Dio
ka˜läh´, mah¹ lää´ ko˜llaa´.
15 Kih¹ he˜ gaˆjä´ taˆ koo´ dsa˜ judiu, he˜ja˜
gaˆjiih¹ juu¹ kih¹ dsa˜ jmi˜gyuuˆ kyaah´ Dio.
¿Ha˜ läˆ le´ kih¹ dsa˜ judiu, wa´ra˜ gaˆjęęyh˜
kyaah´ Dio ka˜läh´? Le´ kiyh¹ läˆkoo˜ he˜
ma˜läˆjiiyh` he˜ ma´ na˜juuy´.
16 Cher´mah¹ la¹ kwaat˜, la¹ kih¹ Dio
he´ñiih´ he˜ hwëë˜ to˜në´, läˆja˜ la¹ kiyh¹
ka˜läh´ läˆjëˆ tu´ka´ he˜ dsa˜chaa´. Hiˆ
cher´mah¹ la¹ kih¹ Dio jmoo¹ hma˜, läˆja˜ la¹
kiyh¹ sa´goh¹ ka˜läh´.
17 Dsa˜ judiu he´ laa¹ läˆkoo˜ sa´goh¹ hma˜
olivo llu¹. Läˆkoo˜ dsa˜hla¹ goh¹ hma˜, läˆja˜
gaˆla¹ kih¹ ko˜llaa´ dsa˜ judiu he´. Hiˆ hne˜
dsa˜ hi˜ sa˜ laa¹ judiu, laah¹ läˆkoo˜ sa´goh¹
hma˜ olivo nuu˜. Hiˆ ma˜heh˜ hne˜ høø
¹ dsa˜ judiu he´, läˆkoh´ he˜ ma˜na˜chuhˆ
dsoh´ hma˜ olivo llu¹. Hiˆ kyaah´ he˜ ja˜,
ma˜tëëh¹ be´ ma˜laah¹ koo˜ ba´ kyaah´ hma˜
olivo ja˜.
18 Taˆ jmää˜ hñaah¹ jøøh¹ kyaah´ gooh¹
hma˜ ja˜. Jëëh´ saˆ cha˜ he˜ kih¹ he˜ jmäah¹
hñaah¹ jøøh¹. ¿Che´ saˆ ñeh´, jaˆ he´ hne˜ äah´
jmoo¹ hma˜ ja˜? Jmoo¹ hma˜ ja˜ba´ äah˜
hne˜.
19 Ha˜ ga˜ che˜ gaˆchiih´ jnä´: “Gaˆhla¹
gooh¹ hma˜ olivo ja˜, he˜ja˜ gaˆkwa´ jwë¹
kinˆ he˜ gaˆhen´ høø¹ dsa˜ judiu he´.”
20 Dsoo´ ba´ läˆja˜ gaˆla¹. Pero Dio
gaˆhwëę¹ dsa˜ he´ høøy¹ jee´ ma´ tääyh´, kih¹
he˜ saˆ gaˆjmeey´ dsoo´ dsëy¹. Hiˆ hne˜, llu¹
la¹ kyah¹, kih¹ he˜ ma˜dsoo´ hoh´. He˜ja˜ taˆ
jmää˜ hñaah¹ jøøh¹, hnøø¹ wa´ gah¹ ba´.
21 Jëëh´, cher´mah¹ saˆ gaˆläˆjøhˆ dsë¹ Dio
kyaah´ sa´goh¹ hma˜ llu¹ ja˜, niˆ läˆja˜ saˆ
läˆjøh˜ dsëy¹ kyaah´ hne˜.
22 Kyę˜ da´ hnäh´ kwaat˜, cha˜miih˜ llu¹
dsë¹ Dio hiˆ läˆja˜ häay¹ ka˜läh´. Kyaah´ dsa˜
hi˜ gaˆhwëëy¹ he´, gaˆläˆhäay¹. Pero kyaah´
hne˜ llu¹ dsëy¹, cher´mah¹ saˆ jmeeh˜ taˆ koo´
he˜ llu¹ dsëy¹ kyaah´ hne˜. Pero cher´mah¹
gaˆjmeeh´ taˆ koo´, le´ kyah¹ läˆkoo˜ gaˆla¹
kih¹ dsa˜ he´.
23 Cher´mah¹ dsa˜ he´ gaˆjęęh˜ ka˜läh´
jmeey¹ dsoo´ dsëy¹ kih¹ Dio, dsa˜hęęy¹
ka˜läh´ høøy¹ jee´ ma´ tääyh´. Dio cha˜
cha˜miih˜ be´ kih¹. Le´ chaayhˆ ka˜läh´
läˆhmëë´.
24 Hne˜ dsa˜ hi˜ saˆ laa¹ judiu, hi˜ ma´ laa¹
kyaa¹ hma˜ olivo nuu˜, gaˆlaah¹ hne˜ kyaa¹
hma˜ olivo llu¹, maˆkeˆ saˆ lle`ma´ le´läˆja˜.
Ha˜ ga´ saˆ le´ chuuh¹ ka˜läh´ sa´goh¹ hma˜
olivo llu¹ kyaah´ ma˜raˆ chaah¹ kih¹.
25 Øøhn¹, hnoon¹ läˆngëëh´ hnäh´ juu¹ he˜
ma´ na˜hmää´ jää¹ mah¹ saˆ jmääh¹ hnäh´
hñaah¹ kaah´. Dsoo´ ba´ gaˆläˆchaahˆ dsa˜
Israel pero jaˆ läˆjëë˜. Kih¹ he˜ja˜, gaˆjäy´
taˆ koo´ läˆjiih¹ dsëë¹ läˆjëëˆ hi˜ saˆ laa¹ judiu
hęęyh˜ juu¹ kih¹ Dio.
26 Ma´ja˜ ga´ lää´ läˆjëëˆ dsa˜ Israel,
läˆkoo˜ na˜sii˜ juu¹ kih¹ Dio:
Jwii˜ Sión ya˜hëë¹ jaa˜ hi˜ lää˜ dsa˜,
chey¹ dso´kye˜ kih¹ läˆjëëˆ sa´ju˜ kih¹ Jacob.
27 He˜ la˜ ja˜ hmooh´ he˜ gaˆjmeen¹ kyaah´
dsa˜ judiu,

wa´ra˜ ga˜të˝ jee´ chen˜ dso´kye˜ kiyh¹,
ga˜jäh˝ Dio.
28 Dsa˜ judiu he˝ na˜høøyh´ kih¹ ju¹hmëë˝,
he˜ja̱˜ ga˜la¹ llu¹ kyah¹ hnäh˝. Pero ta˜la˜ kih¹
he˜ ma˜na˜llëëh´ dsa˜ judiu he˝, he˜ja̱˜ lä˜
ma˜hnää¹ ba´ Dio, kih¹ he˜ ga˜lä˜hnääy¹ dsa˜
ma˜gyu̱h˜ kyää¹ jnääh¹.
29 Wa´ra˜ ga˜tëëh¹ Dio dsa˜, sa˜ mi˜sii̱y¹
juu¹ kiyh¹. Hi˜ lä˜ja̱˜ wa´ra˜ ga˜kwëëyh¹ dsa˜
he˜ la´ kwëëyh¹, sa˜ ko̱o̱y¹ ka˜läh˝.
30 Jää¹ ba´ sa˜ ma´ nuuh´ hnäh˝ kih¹
Dio, pero ma˜lä˜ñih˝ dsëy¹ hnäh˝ kih¹ he˜
ga˜lä˜chäah˜ dsa˜ judiu kyäayh´.
31 Ja̱˜ba´ lä˜ja̱˜ na¹, sa˜ nuuh´ dsa˜ judiu he˝
kih¹ Dio. Pero ma˜ra˜ he˜ lä˜ñih˝ ba´ dsë¹
Dio kyäayh´, lä˜ko̱o̱˜ ga˜lä˜ñih˝ dsëy¹ kyah¹
hnäh˝.
32 Ga˜kwa˝ ba´ Dio jwë¹ he˜ ga˜lä˜chäah˜
ga˜lä˜jëë˜ dsa˜ mah¹ lä˜ja̱˜ lä˜ñih˝ dsëy¹ kih¹
lä˜hii˝ në˝ ba´.
33 He˜ ba´ che˜ kyuuh˜ Dio. Peer˜ cha˜
cha˜miih˜ huu´dsë˜ kiyh¹. Ni˜ jää˜ sa˜ lloo˜
lä˜ngëë˝ lä˜ko̱o̱˜ la¹ hih˜ he˜ jmee˜ Dio, hi˜
ni˜ sa˜ dsëë¹ jne´ lä˜ngëë˝ jne´ ha˜ lä˜ la¹ jwë¹
kiyh¹.
34 ¿Ha˜ chäa̱˜ hi̱˜ ngëë˝ ha˜ lä˜ la¹ huu´dsë˜
kih¹ Dio? ¿Ha˜ chäa̱˜ hi̱˜ lih˜ kwëëyh¹ nuuh˜?
35 ¿Ha˜ chäa̱˜ hi̱˜ ga˜kwëëh¹ Dio miih˜ he˜
cha˜ kiyh¹, mah¹ jmeey¹ bii¹ jiih¹ Dio ka˜läh˝?
36 Jëëh˝, lä˜jë˜ he˜ cha˜, gwa˝ kih¹ Dio
ba´ ja̱˜, hñii˝ bih¹ ga˜jmeey˝, kiyh¹ ba´ la¹
ga˜lä˜jë˜. Lä˜ja̱˜, wa´ jmeen´ juuh˜ kih¹ Dio
jnän` lä˜jë˜ joh˝ jmii˝ cha˜. Wa´ la¹ lä˜ja̱˜.

12

Hnøø¹ ngëë´ jne´ hñaan¹ kih¹ Dio

1 Øøhn¹, lä˜llu¹ he˜ ga˜lä˜ñih˝ dsë¹ Dio jne´,
he˜ja̱˜ na˜ chuun˝ kyäah´ hnäh˝ ngëë` hnäh˝
hñaah¹ kih¹ Dio lla˜ he˜ jngëëh¹ hnäh˝ jah˝ në˝
na´hyoo˝. Jëëh˝ he˜ ngëë˝ jne´ hñaan¹ kiyh¹,
he˜ na˜ ba´ la¹ na˜jngii¹ kih¹ Dio hi˜ tih˜ dsëy¹
ka˜läh˝. Ko̱o̱˜ he˜ na˜ ba´ lle` kih¹ jmeeh¹
hnäh˝ hi̱˜ jmee˜ jmii˝ kiyh¹.
2 Ta˜ jmee˜ hnäh˝ lä˜ko̱o̱˜ jmee˜ dsa˜
jmi˜gyuu˜. Hnøø¹ lä˜sëëh¹ hnäh˝, wa´
lä˜hmëë˝ huu´dsë˜ kyah¹ hnäh˝ mah¹
lä˜kyuuh˜ hnäh˝ lä˜jë˜ he˜ tih˜ dsë¹ Dio.
Jëëh˝, sa˜ jmää¹ kiyh¹ he˜ la¹ wa´ la¹ cha˜ la¹.
He˜ llu¹ jmah¹ ba´ tih˜ dsëy¹.
3 Na˜hñäan´ ta´ la˜ kih¹ he˜ llu¹ dsë¹ Dio
kyäah´ jnä˝, he˜ja̱˜ jwëëhn˜ hnäh˝, ta˜ ngëë`
hnäh˝ jwë¹ lä˜ko̱o̱˜ läah¹ hnäh˝. Jmee´ hnäh˝
huu´dsë˜ lä˜ko̱o̱˜ lle` kyah¹ hnäh˝ ba´ kyäah´
lä˜ko̱o̱˜ te¹ he˜ ma˜hñah˜ hnäh˝ kih¹ Dio.
4 Lä˜ko̱o̱˜ la¹ kih¹ jmi˜ngo¹ jnän`, cha˜
cha˜miih˜ he˜ na˜ku˜ na˜chah˝ kyäah´,
pero sa˜ la¹ ko̱o̱˜ ba´ ta´ kiyh¹.
5 Ja̱˜ba´ lä˜ko̱o̱˜ la¹ jmi˜ngo¹ jnän`, lä˜ja̱˜
jwëë˝ jne´ kih¹ Cristo, hi˜ ko̱o̱˜ ba´ ma˜läa̱¹
jne´ jee´ lä˜jëë˜ jne´ kyäayh´. He˜ja̱˜ la¹
lä˜ko̱o̱˜ he˜ na˜ku˜ na˜chah˝ lä˜jëë˜ jne´
ko̱˜høh˝.
6 Lä˜jäa̱˜ lä˜jäa̱˜ jne´, ga˜hñah¹ jne´ ma˜
ko̱o̱˜ nëë¹ ta´ he˜ jmeen´, kih¹ he˜ llu¹ dsë¹ Dio
kyäah´ jne´. He˜ja̱˜, cher´mah¹ hi̱˜ ga˜hyoh¹
ta´ he˜ ngëëy˜ juu¹ kih¹ Dio, wa´ ngëëy ¹
lä˜koh˝ te¹ he˜ ma˜lä˜dsoo´ dsëy¹ ba´.
7 Hi˜ cher´mah¹ hi̱˜ ga˜hyoh¹ ta´ he˜ jmeey¹
ta´he¹ kih¹ dsa˜, wa´ jmee´ bih¹. Hi˜ cher´mah¹
hi̱˜ ga˜hyoh¹ ta´ he˜ mi˜tëëy˜ dsa˜, wa´
mi˜tëëy˜ ba´.
8 Hi˜ cher´mah¹ hi̱˜ ga˜hyoh¹ ta´ he˜
hëëyh¹ dsa˜, wa´ hëëh¹ bih¹. Hi˜ hi̱˜
ga˜hyoh¹ ta´ he˜ kway¹ he˜ cha˜ kiyh¹
kwëëyh¹ dsa˜kyäayh´, wa´ kwa´ bih¹ ja̱˜
kyäah´ hih˜. Hi˜ hi̱˜ ga˜hyoh¹ ta´ he˜ ka̱y¹ në˝
kih¹ dsa˜kyäayh´, wa´ jmee´ bih¹ kwee˜. Hi˜
hi̱˜ ga˜hyoh¹ ta´ he˜ lä˜ñih˝ dsëy¹ kih¹ dsa˜,
wa´ jmeey˝ lä˜käa̱˜ tuh˜dsëy¹.
9 Jmee´ hnaah˜ dsa˜kyäah´ pero ja̱˜ ko̱o̱˜
jmeeh˜ ba´. Jmee´ hnäh˝ ta˜ koo´ he˜ hliih¹,
go˜täah´ hnäh˝ ko̱o̱˜ hweh˜ kyäah´ he˜ llu¹
jmah¹ ba´.
10 Wa´ hnaah˜ hnäh˝ øøh¹ hnäh˝ lä˜ko̱o̱˜ lle`
kih¹. Jmee´ kyee̱˝ ga´ øøh¹ hnäh˝ lä˜koh˝ ga´
hñaah¹ hnäh˝.
11 Kwa´ hnäh˝ be˝, ta˜ jmee˜ hnäh˝ jwëh¹
hnäh˝. Jmee´ hnäh˝ ta´he¹ kih¹ Dsa˜jøøh¹ jnän`
lä˜käa̱˜ tuh˜hoh˝ hnäh˝.
12 Wa´ jëë˜ hoh˝ hnäh˝ kih¹ he˜ ma˜cha˜
o˜jøh˜ dsë˜ kyah¹ hnäh˝. Wa´jøh˜ hoh˝ hnäh˝
he˜ jëëh˝ hnäh˝ wii˝, ta˜ tu˝ hnäh˝ he˜ chuuh˜
hnäh˝ kyäah´ Dio.
13 Kwa´ be˝ kih¹ hi̱˜ läa̱¹ kyäa̱¹ Dio
cher´mah¹ cha˜ he˜ jmee˜ bii¹ kiyh¹. Heeh`
hnäh˝ llu¹ lä˜jëë˜ hi̱˜ tëë˜ cha´neh˜ kyah¹
hnäh˝.
14 Chiih´ Dio, wa´ mi˜jää¹ lä˜jëë˜ hi̱˜ jmeeh˜
hnäh˝. Ngii˝ llu¹ kiyh¹, ta˜ jwä˝ dso´jwii˝ në˝
kiyh¹.
15 Wa´ jëë˜ hoh˝ hnäh˝ kyäah´ hi̱˜ jëë˜ dsë¹,
hooh´ hnäh˝ kyäah´ hi̱˜ hooh˜.
16 Wa´ hii˝ ko̱o̱˜ ba´ huu´dsë˜ kyah¹ hnäh˝.
Ta˜ jmää˜ hnäh˝ hñaah¹ käah´, heeh` hnäh˝
hi̱˜ tä˜ñee˝. Ta˜ jmee˜ hnäh˝ kyuuh˜
cha˜miih˜.
17 Ta˜ jiih` hnäh˝ hliih¹ kih¹ ni˜ jäa̱˜ hi̱˜
jmee˜ he˜ hliih¹ kyah¹ hnäh˝. Kwa´ hnäh˝ be˝
ha˜ lä˜ jee´ jmeeh¹ hnäh˝ he˜ llu¹ kih¹ lä˜jëë˜
ba´.
18 Lä˜jiih¹ jee´ le˝ kwa´ hnäh˝ be˝ go˜täah´
hnäh˝ llu¹ kyäah´ lä˜jëë˜ dsa˜.
19 Øøhn¹ hi̱˜ hnaan˜, ta˜ teeh` hnäh˝ jwii˜
kih¹ dsa˜. Hñii˝ ba´ Dio ga˜tëë˝ heeyh¹ wii˝,
lä˜ko̱o̱˜ ma˜na˜sii˜: “Jnä˝ ba´ teehn´ jwii˜
kiyh¹, jnä˝ ba´ mi´hmaahn` kiyh¹”, ga˜jäh˝
Dio.
20 Lä˜ja̱˜ na˜sii˜ ka˜läh˝: “Cher´mah¹
kyoh˜ hi̱˜ na˜høøh´ kyah¹ hnäh˝, kwëëyh` he˜
kuyh˜. Hi˜ cher´mah¹ lä˜ki̱i̱˜ dsëy¹, kwëëyh`
he˜ hiyh¹. Kyäah´ he˜ jmeeh˜ hnäh˝ lä˜ja̱˜,
jä˜ o˜hih˜ kih¹ hi̱˜ na˜høøh´ kyah¹ hnäh˝.”

21 Ta˜ kwa˜ jwë' lla˜dsëë` he˜ hlɨɨh' kyah'
hnäh´. Jmee´ hnäh´ he˜ llu' jmah' ba´, lä˜jwë´
ja̱˜ lla˜dsëë` hnäh´ kih' he˜ hlɨɨh'.

13

Hnøø' mi´te` jne´ kih' dsa˜ta´

1 Lä˜jëë˜ jne´, jmee˜ bii' mi´te` jne´ kih'
dsa˜ta´. Jëëh´ ni˜ ja̱a̱˜ dsa˜ta´ sa˜ tä̱ä̱h´ ta˜la´
tä̱ä̱h´. Kih' Dio ba´ ja' he˜ na˜hña̱a̱´ lä˜jëë˜
dsa˜ta´.

2 Cher´mah' hi̱˜ cha̱a̱h˜ kya̱a̱h´ dsa˜ta´, he˜
cha̱a̱yh˜ kya̱a̱h´ mada˜ he˜ ga˜jmee´ Dio ba´
ja̱˜. Hi̱h' hi̱˜ jmee˜ lä˜ja̱˜, hnooyh˜ ha˜ lä˜
jwë´ jee´ dsooy' kya̱a̱h´ dso´jwɨɨ´ ba´ ja̱˜.

3 Sa˜ tä̱ä̱h´ dsa˜ta´ mah' jøøyh' hi̱˜ jmee˜
he˜ llu'. Hi̱˜ jmee˜ he˜ hlɨɨh' ba´ hii´ goo˜
kiyh' kya̱a̱h´ dsa˜ta´. Cher´mah' sa˜ hnooh˜
hɨɨ' goo˜ kyah' kya̱a̱h´ dsa˜ta´, jmee´ he˜ llu'
jmah' ba´ mah' hlëëyh' llu' kyah'.

4 Dsa˜ta´ hi̱˜ tä̱ä̱h´ na˜hña̱a̱´ kih' Dio,
na˜hña̱a̱y´ jmeey' he˜ llu' kyah'. Pero
cher´mah' jmeeh˜ he˜ hlɨɨh', he˜ja̱˜ ba´ hii´
goo˜ kyah'. Jëëh´ sa˜ tä̱ä̱h´ dsa˜ta´ he˜ ko̱o̱˜
la̱a̱y' dsa˜ta´ ta˜jmah'. Na˜hña̱a̱y´ kih' Dio
mah' llay' ta´ lä˜ hnøø' kih' hi̱˜ jmee˜ he˜
hlɨɨh' ba´.

5 Jmee˜ bii' mi´te` jne´ mada˜ kih' dsa˜ta´
mah' sa˜ jmeeyh˜ jne´. Hi˜ lä˜ja̱˜ jmee˜ bii'
mi´ten` mah' sa˜ cha˜ he˜ kih' hnɨɨ' hɨɨ´dsë˜
jnän`.

6 Hi˜ lle`kih' mi˜hmaah`dsa˜ ku´sɨh˜. Jëëh´
dsa˜ta´ na˜hña̱a̱y´ jmeey' lä˜ko̱o̱˜ hnøø' Dio
ba´, ko̱o̱˜ he˜ na˜ ba´ la' ta´ kiyh'.

7 Hnøø' mi´hmaah´ hnäh´ lä˜jë˜ he˜ ä̱ä̱h˜
hnäh´. Cher´mah' ko̱o̱ ' dsa˜ ku´sɨh˜, lle`
kih' mi´hmaah´ hnäh´. Cher´mah' he˜ ga´
ga˜tëëh´ hnäh´ mi´hmaah´, ja̱˜ mi˜hmaah´
hnäh´. Ja̱˜ jɨɨh´ hnäh´ juu' llu' kya̱a̱h´ lä˜jëë˜
hi̱˜ la̱a̱' ta´ hi˜ wa´ ga̱h' hnäh´ miih˜ kya̱a̱yh´.

8 Ja̱˜ mi˜hmaah´ hnäh´ he˜ ä̱ä̱h˜ hnäh´ kih'
dsa˜. He˜ ä̱ä̱˜ jne´ kih' dsa˜ dsa˜lla̱a̱˜ ba´.
Pero he˜ hnää' jne´ dsa˜kya̱a̱hn´, ɨɨh´ko̱h´
sa˜ ä̱ä̱˜ jmɨɨ´ lla̱a̱˜. Jëëh´, he˜ hnää˜ jne´
dsa˜kya̱a̱hn´, he˜ ma˜mi˜te`jne´lä˜ko̱o̱˜ jäh´
ley ba´ ja̱˜.

9 Lä˜la˜ jäh´ ley: "Ta˜ ka̱a̱h˜ wa´ hi̱˜ cha˜
hi̱˜, ta˜ jngëëh˜ dsa˜, ta˜ hɨɨ´ kih' dsa˜, ta˜
bä̱ä̱h` dsa˜ kya̱a̱h´ juu' ta˜juu', ta˜ wa´ hee̱´
hoh´ he˜ ga´ cha˜", hi˜ cha˜ ga´ jyoh´ nɨɨh˜
he˜ lle` në´ ley. Pero ma˜mi˜teh` ba´ hne˜
lä˜jë˜ nɨɨh˜ la˜, cher´mah' jmeeh˜ lä˜ko̱o̱˜
jäh´ jee´ la˜: "Wa´ hnaah˜ dsa˜kya̱a̱h´,
lä˜ko̱o̱˜ hnaah˜ hña̱a̱h'."

10 He˜ hnää˜ jne´ dsa˜kya̱a̱hn´, sa˜ cha˜
jwë' jmeen´ he˜ hlɨɨh' kiyh'. Lä˜jwë´ ja̱˜,
dsa˜lä˜te' lä˜ko̱o̱˜ lle` në´ ley.

11 Kyee̱´ da´ hnäh´ kwa̱a̱t˜ ha˜ lä˜ ngoo' la'
jmɨ˜gyɨɨ˜. Hnøø' na˜në´ jne´, jëëh´ ma˜ngoo'
ya˜jäh˜ he˜ lä̱ä̱´ jne´. Miih˜ ga´ hnøø' na',
lä˜ko̱h´ ma´ ga˜hee̱h` jnih´.

12 Ma˜ngoo' hwë' ba´ la˜, ngoo' ya˜jä̱h˜
jmɨɨ´. Mo˜so˜ wa´ jmee´ ga´ jne´ he˜ hlɨɨh'
lä˜ko̱o̱˜ tee̱ ' dsa˜ jmee˜ ta˜la˜ hwë'. Wa´
mi´llu̱u̱` jne´ hña̱an' lä˜hnøø' kih' hi̱˜ tä̱ä̱h´ jee´
wa´je˜.

13 Wa´ jmeen´ he˜ llu' jmah' ba´, lä˜ko̱o̱˜ tee̱
' dsa˜ jmee˜ jmɨɨ'. Sa˜ wa´ kih´hɨhn´ ga˜ngëë´
jwee̱ ', ni˜ he˜ jmeen´ cha´hɨɨh˜, hi̱˜ më´ hi̱˜
ñɨɨh˜ sa˜ wa´ jmeen´ wa´ la' cha˜ la', ni˜ he˜
ga´ jyoh´ he˜ la' o˜hih˜, ni˜ he˜ hnee˜ jne´, ni˜
he˜ wɨɨ´ dsë˜ jne´.

14 Wa´ dsa´toohn´ ko̱o̱˜ hweh˜ kya̱a̱h´ Jesu-
cristo Dsa˜jøøh' jnän`. Sa˜ wa´ jmeen´ he' kih'
he˜ ngɨɨ˜ jmɨ˜ngo' jnän`.

14

Ta˜ wa´ jmeen´ jeh' dsë' øøh' jne´

1 Hee̱h` hnäh´ hi̱˜ sa˜ bee̱´ kya̱a̱h´ he˜
ma˜dsoo´ dsëy'. Ta˜ hlëëh` hnäh´ kya̱a̱h´ juu'
wɨɨ´, cher´mah' sa˜ ga´ ma˜kyɨɨyh˜ lä˜ko̱h´
hnäh´.

2 Ko̱˜lla̱a̱´ la̱a̱´ le´ ba´ kuyh˜ lä˜jë˜ he˜ cha˜.
Hi˜ ko̱˜lla̱a̱´ hi̱˜ sa˜ cha˜ be´ kih', kuyh˜
ma˜la˜ mɨɨ' he˜ jngëë˜ dsa˜ ba´.

3 Hi̱˜ la̱a̱´ le´ ba´ kuyh˜ lä˜jë˜, sa˜ wa´
mi˜kwa̱yh' kih' hi̱˜ sa˜ kuh˜. Hi˜ hi̱˜ sa˜
kuh˜, sa˜ wa´ kyey´ kwa̱a̱t˜ kih' hi̱˜ kuh˜,
jëëh´ ma˜hee̱h˜ ba´ Dio kiyh'.

4 ¿Hee˜ la̱a̱h' hne˜, he˜ kyeh´ kwa̱a̱t˜ kih'
hi̱˜ la̱a̱' kya̱a̱' jñah´? Hñii´ ba´ dsa˜jɨɨy´
ñe˜ che´ jmeey˜ he˜ llu' o che´ jmeey˜ he˜
hlɨɨh'. Pero ma˜ra˜ he˜ go˜hëë' bih' llu', jëëh´
Dio cha˜ cha˜miih˜ be´ kih', sa˜ kway˜ jwë'
tä̱yh˜.

5 Ko̱˜lla̱a̱´ jmee˜ kyee̱´ ga´ ko̱o̱˜ jmɨɨ´ lä˜ko̱h´
ga´ jyoh´ jmɨɨ´. Hi˜ cha̱a̱˜ jñah´ ka˜läh´, la̱a̱y´,
kwee˜ ba´ la' lä˜jë˜ jmɨɨ´. Pero lä˜ja̱a̱˜ lä˜ja̱a̱˜
hnäh´, ko̱o̱˜ hä´ ba´ jmee´ hnäh´ hɨɨ´dsë˜ ha˜
lä˜ jmeeh' hnäh´.

6 Hi̱˜ høø˜ ko̱o̱˜ jmɨɨ´, kih' Dio ba´ ja̱˜
jmeey˜. Hi̱˜ sa˜ jmee˜ he' kih' ko̱o̱˜ jmɨɨ´, kih'
Dio ba´ ja̱˜ jmeey˜ ka˜läh´. Hi˜ hi̱˜ kuh˜ lä˜jë˜
nëë', he˜ jmeey˜ kih' Dio ba´ ja̱˜, jëëh´ kway˜
ti´hmaah´ kih' Dio. Hi˜ hi̱˜ sa˜ kuh˜ lä˜jë˜
nëë', lä˜ja̱˜ he˜ jmeey˜ kih' Dio ba´ ja̱˜, hi˜
kway˜ ti´hmaah´ kih' Dio ka˜läh´.

7 Jëëh´, ni˜ ja̱a̱˜ sa˜ cha̱a̱˜ ta˜la´ cha̱a̱˜ hñii´,
hi˜ ni˜ ja̱a̱˜ sa˜ juu̱´ ta˜la´ juu̱´.

8 Cher´mah' cha̱a̱˜ jne´, kih' Dio ba´ ja̱˜
cha̱a̱˜ jne´. Hi˜ cher´mah' ga˜juu̱' jne´, kih'
Dio ba´ ja̱˜ juu̱´ jne´. Lä˜ja̱˜ cher´mah' cha̱a̱˜
jne´ o cher´mah' ga˜juu̱' jne´, la̱a̱' jne´ kya̱a̱'
Dio ba´.

9 Kih' he˜ja̱˜, ga˜juu̱' Cristo hi˜ ga˜lä˜jɨɨyh`
ka˜läh´ mah' lee̱y´ jɨɨ´ hi̱˜ ma˜na˜juu̱´ hi˜
lee̱y´ jɨɨ´ hi̱˜ cha̱a̱˜ ka˜läh´.

10 Pero hne˜, ¿he˜la' kyeh´ kwa̱a̱t˜ kih'
øøh'? Hi˜ hne˜ ka˜läh´, ¿he˜la' mi˜kwa̱h˜
øøh'? Lä˜jëë˜ ba´ jne´ dsa´nøøn' cha´në´ Cristo
mah' ka̱y' ju'dsoo´ jnän`.

11 Jëëh´, lä˜ko̱o̱˜ na˜sɨɨ˜:

Jmeen˖ dsoo˝, ga˖jäh˝ Dio, lä˖jëë˖ dsa˖ juuh¹ jnë˝ cha´nën˖,
lä˖jëë˖ dsa˖ jmɨ˖gyuu˖ hä¹ kih¹ Dio.
12 Kyaah´ juu¹ la˖ dsa˖lä˖ngëë˝ jne´, lä˖jëë˖ ba´ jne´ ngëën´ kwaat˖ jnän` cha´në˝ Dio.
13 He˖ja˖ mo˖so˖ wa´ kyen´ kwaat˖ kih¹ dsa˖kyaahn´. Llu¹ ga´ wa´ jmeen´ lä˖la˖ ba´. Sa˖ wa´ jmeen´ tëh¹ øøh¹ jne´ ni˖ he˖ jmee´ jne´ jeh¹ dsëy¹.
14 Kih¹ he˖ kyaahn´ Jesús Dsa˖jøøh¹ jnän`, he˖ja˖ man˖ kwee˖ ni˖ koo˖ sa˖ cha˖ he˖ soh´ ta˖la´ soh´ hñii˝. Pero cher´mah¹ cha˖ he˖ laa´ dsa˖ soh´, kih¹ hi˖ he´ lä˖ ma˖ngoo¹ ja˖ba´ soh´.
15 Cher´mah¹ ga˖jmeeh´ jeh¹ dsë¹ øøh¹, kih¹ he˖ ma˖kuh¹ koo˖ nëë¹ ma¹ he˖ sa˖ kuyh˖, he˖ mo˖so˖ hnaah˖ ba´ hnih´ ja˖. Ta˖ hee˖ dsë¹ øøh¹ kyaah´ he˖ kuh˖, jëëh´ Cristo ga˖juu¹ kiyh¹.
16 Lä˖ja˖ ta˖ kwa˖ jwë¹ hlëëh¹ dsa˖ wii˝ kih¹ koo˖ he˖ jmää¹ jnän`.
17 He˖ ga˖nøø´ jne´ kyaah´ juu¹ kih¹ Dio, sa˖ la¹ kih¹ he˖ kih˖hih˖ jne´. Pero he˖ jmee˖ jne´ he˖ llu¹, he˖ hii´ tii´ jnän` kyaah´ øøh¹ jne´, hi˖ he˖ jëë˖ dsë˖ jne´ lä˖koo˖ kwa˖ Jmɨ˖lle´ Na˖jngii¹, he˖ ja˖ ba´ kyee˝ jnän`.
18 Cher´mah¹ jmee´ ba´ jne´ he˖ na˖ jee´ hnääh˖ jne´ Cristo, he˖ na˖ ba´ tɨh˖ dsë¹ Dio hi˖ lä˖ja˖ ka˖läh´ tɨh˖ dsë¹ dsa˖.
19 He˖ja˖ wa´ kwan´ be´ wa´ hnøøhn´ ha˖ lä˖ jee´ hii¹ tii´ jnän` hi˖ wa´ hnøøhn´ ha˖ lä˖ jee´ tëë¹ jne´ cha˖ga´miih˖ be´ ko˖jøh´ kyaah´ øøh¹ jne´.
20 Ta˖ hee˖ ta´ kih¹ Dio kyaah´ he˖ kuh˖huh´. Ju¹dsoo´, ga˖lä˖jë˖ ba´ he˖ kih˖hih˖ jne´ na˖jngii ¹. Pero la¹ hlɨih¹ cher´mah¹ ga˖jeh¹ dsë¹ øøh¹ kyaah´ he˖ kuh˖huh´.
21 Kih¹ he˖ja˖, llu¹ ga´ cher´mah¹ sa˖ kuh¹ ngo¹, he˖ sa˖ huh¹ jmɨh¹ mɨ¹jëh¹ ma˖ää˖, ni˖ sa˖ jmeeh¹ ni˖ koo˖ ni˖ he˖ ga´ jyoh´, he˖ kyaah´ jmeeh¹ tëh¹ øøh¹ jne´.
22 Hi˖ hne˖, che´ jmeeh˖ dsoo˝ llu¹ ba´ he˖ kuh˖ lä˖jë˖, wa´ la¹ kyah¹ hñaah¹ ba´ kyaah´ Dio. La¹ llu¹ kih¹ hi˖ sa˖ hnii˖ huu´dsë˖ kih¹ wa´ra˖ ga˖kuyh˖ lä˖jë˖ he˖ laay´ llu¹.
23 Pero cher´mah¹ hi˖ jmee˖ to¹ dsë¹ kih¹ he˖ kuh˖hiyh˖, ma˖na˖bää´yh` dsoo´ ba´ ja˖, kih¹ he˖ sa˖ ma˖kuyh˖ lä˖kaa˖ tuh˖dsëy¹. Hi˖ lä˖ja˖ kih¹ lä˖jë˖ he˖ jmee˖ jne´, cher´mah¹ sa˖ la¹ kyaah´ koo˖ ba´ huu´dsë˖, ma˖la¹ dso´kye˖ ba´ ja˖.

15

1 Jne´ hi˖ bee´ kyaah´ he˖ ma˖dsoo´ dsën˖, wa´ jmeen´ jøh˖ dsë˖ jne´ kyaah´ hi˖ sa˖ cha˖ be´ kih¹. Sa˖ wa´ jmeen´ lä˖koo˖ hnøø˖ jne´ hñaan¹.
2 Lä˖jaa˖ lä˖jaa˖ jne´ wa´ jmeen´ he˖ tɨh˖ dsë¹ dsa˖kyaahn´ ba´ mah¹ wa´ la¹ llu¹ kiyh¹ hi˖ lä˖ja˖ lä˖cha˖ cha˖ga´miih˖ be´ kiyh¹ cha´në˝ Dio.
3 Jëëh´ sa˖ ga˖hnooh˖ Cristo ma´ jmee¹ lä˖ tɨh˖ dsëy¹ hñiiy´. Lä˖la˖ ba´ na˖sii˖ kiyh¹: “He˖ hlɨih¹ he˖ ma´ hlëëh˖ dsa˖ kyah¹, ja¹ në´ kin˖.”
4 Lä˖jë˖ juu¹ he˖ ma˖na˖sii˖ jää¹, he˖ llu¹ jnän` ba´ ja˖ he˖ na˖sii˖ mah¹ mí´tëë¹ jne´ hñaan¹. Lä˖ja˖, kyaah´ juu¹ kih¹ Dio, tëë¹ jne´ be´ hi˖ jmee¹ kwëëh˖ dsë˖ jne´, hi˖ he˖ na˖ jmee¹ lä˖cha˖ o˖jøh˖ dsë˖ jnän` kyaah´ Dio.
5 Dio ba´ he´ hi˖ jmee˖ kwëëh˖ dsë¹ dsa˖ hi˖ kway˖ be´ ka˖läh´. He˖ja˖ ngɨin´ kiyh¹ mah¹ wa´ jmeey´ koo˖ nëë¹ ba´ huu´dsë˖ kih¹ lä˖jëë˖ hnäh´ lä˖ hnøø¹ Cristo Jesús.
6 Mah¹ lä˖ja˖ lä˖jëë˖ hnäh´, kyaah´ koo˖ nëë¹ ba´ huu´dsë˖, jmeeh¹ hnäh´ juuh˖ kih¹ Dio, hi˖ laa¹ Jmii˖ Jesucristo Dsa˖jøøh¹ jnän`.
7 Heh¹ lä˖ja˖, lle` kih¹ hee´h´ hnäh´ lä˖jaa˖ lä˖jaa˖ øøh¹ jne´ lä˖koo˖ ga˖hee´h˖ Cristo jne´ mah¹ lä˖jnä´ laa¹ jøøh¹ Dio.
8 Lä˖la˖ jwahn˖. Cristo ja¹ mah¹ ga˖hnooyh˖ he˖ llu¹ kih¹ dsa˖ judiu. Lä˖jwë´ ja˖ ga˖lä˖te¹ juu¹ lä˖koo˖ ga˖bääh˖ Dio hñii´ kyaah´ dsa˖ ma˖kaah´ jnän`. Ga˖mi˖jnääy˖ he˖ ga˖mi˖te¹ Dio juu¹ kih¹.
9 Hi˖ lä˖ja˖ jay¹ kih¹ dsa˖ hi˖ sa˖ laa¹ judiu mah¹ jmee¹ dsa˖ he´ juuh˖ kih¹ Dio, kih¹ he˖ ga˖lä˖ñih´ dsëy¹ kiyh¹. Lä˖koo˖ na˖sii˖:
He˖ja˖ hlëëhn´ llu¹ hi˖ hän` kyah¹ jee´ kih¹ dsa˖ hi˖ sa˖ laa¹ judiu.
10 Jyoh´ ka˖läh´ jee´ na˖sii˖, hlëëh˖ lä˖la˖:
Wa´ jëë˖ hoh´ hnäh´ hi˖ sa˖ laa¹ judiu kyaah´ judiu hi˖ laa¹ kyaa¹ Dio.
11 Hi˖ na˖sii˖ ka˖läh´ lä˖la˖:
Hä´ hnäh´ kih¹ Dio lä˖jëë˖ hnäh´ hi˖ sa˖ laa¹ judiu,
lä˖jë˖ jee´ jwii˖ ha˖ jee´ tää´h´ hnäh´, jmee´ hnäh´ juuh˖ kiyh¹.
12 Hi˖ ja˖ba´ lä˖na˖ jäh´ Isaía ka˖läh´:
Hñaa´ jaa˖ dsa˖ jee´ chaah¹ jmoo¹ kih¹ Isaí,
ya˖hëë¹ jaa˖ hi˖ jmee¹ hih˖ kih¹ dsa˖ hi˖ sa˖ laa¹ judiu.
Dsa˖ hi˖ sa˖ laa¹ judiu, kay¹ o˖jøh˖ dsë˖ kiyh¹.
13 Dio ba´ jmee˖ he˖ cha˖ o˖jøh˖ dsë˖ jnän`. He˖ja˖ ngɨin´ kiyh¹ mah¹ wa´ jmeey´ jëë˖ hoh´ hnäh´ cha˖miih˖ hi˖ wa´ jmeey´ hii´ tii´ kyah¹ hnäh´ kih¹ he˖ ma˖dsoo´ hoh´ hnäh´ kiyh¹, mah¹ lä˖ja˖ wa´ lä˖cha˖ cha˖miih˖ o˖jøh˖ dsë˖ kyah¹ hnäh´ ta˖la˖ kyaah´ be´ kih¹ Jmɨ˖lle´ Na˖jngii¹.

Na˖hñaa´ Paa´ kwa¹ ju¹hmëë´ kih¹ hi˖ sa˖ laa¹ judiu

14 Man˖ kwee˖ kyah¹ hnäh´ øøhn¹, llu¹ hoh´ hnäh´ jwërte, hi˖ cha˖ cha˖miih˖ huu´dsë˖ llu¹ kyah¹ hnäh´, hi˖ kyuuh˖ hnäh´ kwëëh ¹ nuuh˖ dsa˖kyaah´ hnäh´.
15 Hnäh´ øøhn¹, koo˖ jee´ koo˖ llah¹ ma˖tuu˖ dsën˖ ma˖siin¹ kyah¹ hnäh´ lä˖koo˖ te¹ lla˖ dsën˖ mah¹ mi˖dsoohn˖ hoh´ hnäh´ he˖ ma˖mi˖tëëh¹ hnäh´ jää¹. Ta´ la˖ na˖hñaan´ jmeen` kih¹ Dio, kih¹ he˖ llu¹ dsëy¹ kyaah´ jnä´,

16 mah¹ jmeen` ta´ kih¹ Cristo jee´ tä̈ä̈h´ dsa˜
hi˜ sa˜ läa¹ judiu, kwan` ju¹hmëë´ kih¹ Dio.
Hi˜ lä˜ja˜ ngëën´ dsa˜ he´ kih¹ Dio. Hi˜ tih˜
ba´ dsëy¹ kih¹ hi˜ he´, jëëh´ Jmi˜lle´ Na˜jngii¹
ga˜jmä̈ä̈y¹ ma˜na´lluuy`.
17 Kih¹ he˜ kyaahn´ Cristo Jesús, he˜ja˜
chaan˜ llu¹ kyaah´ ta´ he˜ jmeen˜ kih¹ Dio.
18 He˜ja˜ sa˜ tuu˜ dsën˜ hlëëhn´ he˜ ga´
jyoh´. Ma˜la˜ he˜ ga˜jmee´ Cristo kyaah´
jnä´, he˜ ja˜ ba´ mi˜jnäänˈ. Kyaah´ be´ kiyh¹,
ga˜kwan¹ juu¹ kih¹ dsa˜ hi˜ sa˜ laa¹ judiu
hi˜ cha˜ ga´ jyoh´ he˜ ga˜jmeen¹, heh¹ he˜
ga˜heeh˜ dsa˜ kih¹ Dio.
19 Kyaah´ be´ kih¹ Jmi˜lle´ kih¹ Dio
ga˜jmeen¹ ja˜ koo˜ nëë¹ he˜ juh˜gaa˜.
Lä˜ja˜ ga˜løø¹ kwan˜ juu¹ kih¹ Cristo jwii˜
Jerusalén hi˜ ngoon¹ lä˜ku´ lä˜jii¹ hwa¹ ja˜,
lä˜jiih¹ ga˜tëën´ hwa¹ Ilírico. Lä˜kaa˜ jee´ ja˜
ga˜kwan¹ ju¹hmëë´ kih¹ Cristo.
20 Lä˜jwë´ ja˜, ga˜kwan¹ be´ ngoon¹
na´kwan¹ ju¹hmëë´ ta˜ jee´ sa˜ ga´ ma˜lloo¹
juu¹ kih¹ Cristo, mah¹ sa˜ mi˜kwaan¹ ta´,
ja˜ba´ jee´ ma˜løø¹ jñah´.
21 Ga˜la¹ ba´ lä˜koo˜ na˜sii˜ he˜ jäh´ lä˜la˜:
Hi˜ sa˜ ga´ ma˜nuu´ hii´ juu¹ kiyh¹, jëëy¹ ba´.
Hih¹ dsa˜ hi˜ sa˜ ga´ ma˜nuu´, lä˜ngëë´ bih¹.

Ga˜jmeeh¹ Paa´ juu¹ he˜ dsa˜kay˜ kuu´, kih¹ øøh¹ jne´ hi˜ lla˜kyaa¹

22 Kih¹ he˜ja˜ ba´ sa˜ hii˜ kwa¹ jä´ na´jëën˜
hnäh´. Sa˜ ma´ jä̈ä̈n´ go˜te˜.
23 Pero na¹, mo˜so˜ cha˜ jee´ nii˜n` hi˜
ma˜hya˜ ji˜ñe˜ hee´ dsën˜ nii˜n` na´jëën˜
hnäh´.
24 He˜ja˜ wa´ra˜ ga˜të´ jee´ nii˜n` ta˜ España,
jmeen˜ huu´dsë˜ dsa˜ngëën´ ta˜ na˜. Hnoon¹
na´jëën˜ hnäh´ mah¹ dsa´toohn´ miih˜ jmii´
hi˜ lä˜jøh˜ dsë˜ jne´. Hi˜ wa´ra˜ ga˜të´ jee´
ya˜hëën¹, hnoon¹ jmeeh¹ hnäh´ be´ kin˜ he˜
kyaah´ nii˜n` ta˜ cha´në´.
25 Pero to˜në´ nii˜n` ta˜ Jerusalén na´kwan¹
be´ kih¹ øøh¹ jne´ hi˜ tä̈ä̈h´ jee´ ja˜.
26 Øøh¹ jne´ hi˜ tä̈ä̈h´ Macedonia kyaah´
hi˜ tä̈ä̈h´ Acaya ga˜juuh¹ ga˜lää̈yh¹ miih˜ kuu´
he˜ ngëën´ kih¹ øøh¹ jne´ hi˜ tä˜ñee´ hi˜ tä̈ä̈h´
Jerusalén.
27 Lä˜ja˜ lla˜ dsëy¹ jmeey¹ hi˜ lä˜ja˜
ga˜tëëy´ jmeey¹ kih¹ judiu he´. Jëëh´ lä˜jëë˜
dsa˜ hi˜ sa˜ laa¹ judiu ga˜hyoyh¹ he˜ la´ kwa˜
Dio ta˜la˜ kih¹ dsa˜ judiu. He˜ja˜ lle` kih¹
hi˜ sa˜ laa¹ judiu, jmee¹ be´ kih¹ dsa˜ judiu
kyaah´ miih˜ he˜ cha˜ kiyh¹ ka˜läh´.
28 Ma˜la˜ ma˜dsaa¹ lä˜jë˜ he˜ jmeen` la˜
hi˜ ti´lloohn˜ kuu´ he˜ ga˜juuh¹ ga˜lää̈h¹ ja˜
kwëëhn˜ hi˜ tä˜ñee´, ja˜ ga´ dsa˜ngëën´ ta˜
na˜ kyah¹ hnäh´ wa´ra˜ ga˜të´ jee´ nii˜n` ta˜
España.
29 Ma˜ ba´ jnä´, cha˜miih˜ mi˜jä̈ä̈¹ Dio
hnäh´ kyaah´ ju¹hmëë´ kih¹ Cristo wa´ra˜
ga˜lloon¹ ta˜ jee´ tä̈ä̈h´ hnäh´.
30 Chuun´ kyaah´ hnäh´ øøhn¹, ta˜la˜ kih¹
Jesucristo Dsa˜jøøh¹ jnän` hi˜ ta˜la˜ kih¹ he˜
hnää¹ Jmi˜lle´ jne´. Ta˜ jmee˜ hnäh´ hñaa˜
hoh´, kwa´ hnäh´ be´ kin˜, ja˜ ngiih´ hnäh´
kin˜ kih¹ Dio,
31 mah¹ sa˜ cha˜ he˜ dsa˜ngëën´ jee´ kih¹
hi˜ chaah˜ hi˜ tä̈ä̈h´ Judea. Hi˜ ngii´ hnäh´
kin˜ ka˜läh´ kih¹ Dio mah¹ ya˜hii¹ llu¹ jee´
ti´lloohn˜ kuu´ la˜ kih¹ øøh¹ jne´ hi˜ tä̈ä̈h´
Jerusalén. Hnoon¹ wa´ heeh˜ bih¹ llu¹.
32 Lä˜ja˜ ngii´ hnäh´ kin˜ mah¹ jëë˜ dsën˜
wa´ra˜ ga˜të´ jee´ lloon˜ jee´ tä̈ä̈h´ hnäh´,
hi˜ teeh´ jne´ ko˜jøh´ dsë˜ jne´ jee´ na˜,
cher´mah¹ lä˜ja˜ hnøø¹ Dio.
33 Dio, hi˜ jmee˜ hii´ tii´ jnän`, wa´ kyaah´
lä˜jëë˜ hnäh´. Wa´ la¹ lä˜ja˜.

16

Jee´ ga˜dsaa¹ ga˜hih¹ Paa´ juu¹

1 Jmeen˜ juu¹ kyah¹ hnäh´ øøhn¹, dsa˜më´
øøh¹ jne´ Febe jmee˜ bih¹ kwee˜ ta´ he˜ hä´
gooy˜ gwah˜ jwii˜ Cencrea.
2 Heeh` hnäh´ lä˜ hnøø¹ Dsa˜jøøh¹ jnän`, lä˜
ä̈ä̈˜ jmii´ jmeen´ kih¹ hi˜ ma˜na˜jngëë¹. Jmee´
hnäh´ be´ kiyh¹ cher´mah¹ he˜ lla˜kyaay¹,
jëëh´ ma˜jmeey´ be´ kih¹ jwëë´ øøh¹ jne´ hi˜
lä˜ja˜ ga˜jmeey´ be´ kin˜ ka˜läh´.
3 Jmee´ Dio kih¹ Priscila kyaah´ Aquila, hi˜
jmee˜ ta´ kih¹ Cristo Jesús ko˜jøh´ kyaah´ jnä´.
4 Ma˜ke˜ ga˜hii´ goo˜ kiyh¹ ma´ juuy´,
ga˜nooy˜ në´ kin˜. Hi˜ ja˜ ma˜la˜ jnä´
kwan˜ ti´hmaah´ kiyh¹, lä˜ja˜ ka˜läh´ lä˜jë˜
gwah˜ jee´ tä̈ä̈h´ dsa˜ hi˜ sa˜ laa¹ judiu kwa˜
ti´hmaah´ kiyh¹.
5 Lä˜ja˜ ka˜läh´, jmee´ hnäh´ Dio kih¹
lä˜jëë˜ øøh¹ jne´ hi˜ dsa˜ñee˜ cha´neh˜ kiyh¹.
Hi˜ jmee´ hnäh´ Dio kih¹ Epeneto hi˜ hnaan˜,
hi˜ he´ to˜në´ ga˜heeh˜ juu¹ kih¹ Cristo hwa¹
Acaya.
6 Jmee´ hnäh´ Dio kih¹ María hi˜ ga˜jmee´
cha˜miih˜ ta´ jee´ kyah¹ hnäh´.
7 Jmee´ hnäh´ Dio kih¹ Adrónico kyaah´ Junia.
Lä˜uu´ dsa˜goon˜ he´ te˜ju˜ kin˜ kyaah´,
na´nääy¹ neh˜ñe¹ ko˜jøh´ kyaah´ jnä´. Lä˜jëë˜
apóstole ga˜lä˜hnääy¹ cha˜miih˜ lä˜uu´ dsa˜
he´, hi˜ ga˜heeh˜ jä̈ä̈¹ kih¹ Cristo lä˜koh´ jnä´.
8 Jmee´ hnäh´ Dio kih¹ Amplias hi˜ hnaan˜,
hi˜ hnaah˜ Dsa˜jøøh¹ jnän` ko˜jøh´ kyaah´
jne´.
9 Jmee´ hnäh´ Dio kih¹ Urbano hi˜ jmee˜
ta´ kih¹ Cristo ko˜jøh´ kyaah´ jnä´, hi˜ jmee´
hnäh´ Dio kih¹ Estaqui ome˜ kyaan˜ hi˜
hnaan˜.
10 Jmee´ hnäh´ Dio kih¹ Apele hi˜
ma˜ya˜hëë˜ llu¹ jee´ jmeey˜ ta´ kih¹ Cristo.
Jmee´ hnäh´ Dio kih¹ lä˜jëë˜ hi˜ tä̈ä̈h´
cha´neh˜ kih¹ Aristóbulo.
11 Jmee´ hnäh´ Dio kih¹ Herodión dsa˜ hi˜
te˜ju˜ kin˜ kyaah´. Jmee´ hnäh´ Dio kih¹ hi˜
tä̈ä̈h´ cha´neh˜ kih¹ Narciso hi˜ jmee˜ ko˜jøh´
kyaah´ Dsa˜jøøh¹ jnän`.
12 Jmee´ hnäh´ Dio kih¹ Trifena hi˜ kih¹
Trifosa hi˜ jmee˜ ta´ kih¹ Dsa˜jøøh¹ jnän`.

Jmee´ hnäh´ Dio kih˝ Pérsida hi̱¯ hnaan˜ hi̱¯
ga˜jmee´ cha¯miih¯ ta´ kih˝ Dsa¯jøø̱h˝ jnän`.
13 Jmee´ hnäh´ Dio kih˝ Rufo hi̱¯ na¯lle̱e̱h´
kya̱a̱˝ Dsa¯jøø̱h˝ jnän`, hi˜ lä˜ja̱¯ kih˝ chooy˝
ka¯läh´. Hi̱¯ he´ ga˜jmä̱ä̱˝ jnä´ lä˜ko̱o̱¯ jo̱oy´.
14 Jmee´ hnäh´ Dio kih˝ Asíncrito, kih˝ Flegonte, kih˝ Herma, kih˝ Patroba, kih˝ Herme,
hi˜ kih˝ lä¯jë̱ë̱˜ øø̱h˝ jne´ hi̱¯ tä̱ä̱h´ kya̱a̱yh´.
15 Jmee´ hnäh´ Dio kih˝ Filólogo, kih˝ Julia,
kih˝ Nereo hi˜ kih˝ dsa¯më´ øøyh¯, hi˜ lä˜ja̱¯
kih˝ Olimpa kya̱a̱h´ lä˜jë̱ë̱˜ hi̱¯ na¯jngëë˝ hi̱¯
tä̱ä̱h´ kya̱a̱yh´.
16 Jmee´ hnäh´ Dio kih˝ dsa¯kya̱a̱h´ hnäh´,
hi˜ ja̱¯ chu̱h¯ hnäh´ kiyh˝ lä˜ hnøø˝ Dio.
Lä˜ko̱o̱¯ lä˜ko̱o̱¯ gwah˜ kih˝ Cristo jmee˜ Dio
kyah˝ hnäh´.
17 Pero chu̱u̱n´ kya̱a̱h´ hnäh´ øø̱hn˝, le̱e̱h¯
hnäh´ kya̱a̱h´ hi̱¯ hnøø˝ jmee˝ to̱˝ nää˝, hi˜
jmeey˜ dsa¯të̱h˝ hnäh´ kih˝ he¯ kway˜ jyoh´
juu˝ he¯ sa˜ la˝ lä˜ko̱o̱¯ juu˝ he¯ ma¯mi¯të̱ë̱˝
hnäh´. Ta˜ jmee¯ hnäh´ ko̱¯jøh´ kya̱a̱yh´.
18 Jëë̱h´ dsa¯ hi̱¯ jmee˜ lä˜ja̱¯, sa˜ jmeey˜
he˝ kih˝ Jesucristo Dsa¯jøø̱h˝ jnän`, hnooyh¯
lä˜jë˜ he¯ ngii˜ tuh¯dsëy˝ ba´. Hlëë̱yh˜ kya̱a̱h´
juu˝ na´hñaah˝ ha¯ lä˜ jee´ tih˝ dsë˝ dsa¯ mah˝
mi¯ga̱a̱y˜ hi̱¯ jlä̱ä̱´.
19 Lä˜ka̱a̱¯ ba´ ma¯ñe¯ dsa¯, nuuh´ ba´
hnäh´, he¯ja̱¯ cha̱a̱n¯ llu˝ kya̱a̱h´ hnäh´.
Hnoon˝ kyu̱u̱h˜ hnäh´ jmeeh˝ hnäh´ he¯ llu˝
jmah˝ ba´, mah˝ sa˜ lih˜ he¯ hliih˝ kyah˝
hnäh´.
20 Dio, hi̱¯ jmee˜ hii´ tii´ jnän`, cha̱h´ ba´
jwä̱ä̱y˝ Tana´ ta˜ hwa˝ huu´ tiih´ hnäh´. Wa´
kwa´ Jesucristo Dsa¯jøø̱h˝ jnän` lä˜jë˜ he¯ llu˝
kyah˝ hnäh´.
21 Timotä, hi̱¯ jmee˜ ta´ kya̱a̱h´ jnä´, jmee˜
Dio kyah˝ hnäh´. Hi˜ lä˜ja̱¯ ka¯läh´ Lucio,
kya̱a̱h´ Jasón, kya̱a̱h´ Sosipater, he´ ba´ dsa¯
hi̱¯ te¯ju̱¯ kin˜ kya̱a̱h´.
22 Jnä´ Tercio ma¯siin˝ lä˜jë˜ juu˝ he¯ hlëë̱h˜
Paa´. Jnä´ jmeen˜ Dio kyah˝ hnäh´.
23 Hi˜ Gayo jmee˜ Dio kyah˝ hnäh´. Kiyh˝
gyan´ na˝, hi˜ kway˜ cha´neh˜ kiyh˝ jee´
dsa¯ñee˜ lä˜jë̱ë̱˜ øø̱h˝ jne´. Erasto hi̱¯ ko̱o̱˝
ku´sih¯ jee´ jwii¯ la¯, kya̱a̱h´ øø̱h˝ jne´ Cuarto
jmee˜ Dio kyah˝ hnäh´.
24 Wa´ mi¯jä̱ä̱˝ Jesucristo Dsa¯jøø̱h˝ jnän`
lä˜jë̱ë̱˜ hnäh´. Wa´ la˝ lä˜ja̱¯.
25 Dio le´ jmeey˝ jä̱h˝ hnäh´ ko̱o̱¯ hweh¯
kya̱a̱h´ ju˝hmëë´ kih˝ Jesucristo he¯ kwan˜
la¯. Lä˜jë˜ juu˝ la¯ ma´ na¯hmää´ jä̱ä̱˝, lä˜jiih˝
ma´ ga˜nøø˝ jmi¯ gyuu˜.
26 Pero na˝ ma¯lä¯jnä´ juu˝ la¯ ta˜la˜
kya̱a̱h´ he¯ ga˜sii´ lä˜jë̱ë̱˜ hi̱¯ ga˜ngëë˝ juu˝
kih˝ Dio llo´joo˝, lä˜ko̱o̱¯ la˝ mada¯ kih˝ Dio
hi̱¯ cha̱a̱¯ lä˜jë˜ joh´ jmii´ cha¯. Ga˜mi¯jnääy¯
juu˝ la¯ mah˝ lä˜dsoo´ dsë˝ lä˜jë̱ë̱˜ dsa¯ hi˜
lä˜ja̱¯ lä˜nuuyh´ kiyh˝.
27 Ja̱a̱¯ Dio ba´ hi̱¯ kyuuh˜ cha¯miih¯. Wa´
la˝ juuh¯ kiyh˝ lä˜jë˜ joh´ jmii´ cha¯, ta˜la˜ kih˝
Jesucristo. Wa´ la˝ lä˜ja̱¯.

1 Corintios
He⁻ la⁻ to⁻nëˊ jeˊ heˉ gaᵃ⁻sᵢᵢˊ Paaˊ kihˡ øøhˡ jneˊ hᵢ⁻ chaa⁻ Corinto

1 Jnäˊ Paaˊ naᵃ⁻hñaanˊ laanˡ apóstol kyaaˡ Jesucristo läᵃ⁻ hyohˉ dsëˡ Dio. Koˉ⁻jøhˊ kyaahˊ Sóstene øøhˡ jneˊ,

2 sᵢᵢnᵃ⁻ kyahˡ hnähˊ hᵢ⁻ laaˡ gwahᵃ⁻ kihˡ Dio jeeˊ jwᵢᵢ⁻ Corinto. Laahˡ hnähˊ kyaaˡ Dio taᵃ⁻laᵃ⁻ kihˡ Cristo Jesús, maᵃ⁻naᵃ⁻lleehˊ hnähˊ mahˡ leehˊ hnähˊ naᵃ⁻jngëëˡ. Hiᵃ⁻ juuˡ laᵃ⁻ laˡ kihˡ läᵃ⁻jëëᵃ⁻ hᵢ⁻ täähˊ taᵃ⁻ laᵃ⁻ taᵃ⁻ jnøᵃ⁻ kaᵃ⁻läh´, läᵃ⁻jëëᵃ⁻ hᵢ⁻ chuuˊ kihˡ Dio taᵃ⁻laᵃ⁻ kihˡ Jesucristo Dsaᵃ⁻jøøhˡ jnän`. Jëëhˊ, jaaᵃ⁻ ba´ laa ˡ Dsaᵃ⁻jøøhˡ jnän`kyaayh´.

3 Ngᵢᵢn´ kihˡ Dio hᵢ⁻ laaˡ Tää`jnän`hiᵃ⁻ ngᵢᵢn´ kihˡ Jesucristo Dsaᵃ⁻jøøhˡ jnän`, wa´ kwayˊ heˉ⁻ lluˡ kyahˡ hnähˊ, hiᵃ⁻ wa´ jmeeyˊ hiiˊ tiiˊ kyahˡ hnähˊ.

Läᵃ⁻jëᵃ⁻ heˉ⁻ lluˡ heˉ⁻ gaᵃ⁻hñahˡ jneˊ kihˡ Cristo

4 Läᵃ⁻jëᵃ⁻ jᵢᵢhˉ kwanᵃ⁻ tiˊhmaahˊ kihˡ Dio jnän`kwaatˉ kyahˡ hnähˊ, jëëhˊ chaᵃ⁻miihˉ heˉ⁻ lluˡ gaᵃ⁻kwëëhˡ Dio hnähˊ heˉ⁻ laˊ gaᵃ⁻kwayˊ ba´ taᵃ⁻laᵃ⁻ kihˡ Cristo Jesús.

5 Kihˡ heˉ⁻ laahˡ hnähˊ kooˉ⁻ kyaahˊ Cristo heᵃ⁻jaˉ⁻ chaˉ⁻ chaᵃ⁻miihˉ⁻ heˉ⁻ gaᵃ⁻hñahˡ hnähˊ kihˡ Dio. Maᵃ⁻teëˊ hnähˊ juuˡ kiyhˡ hiᵃ⁻ läᵃ⁻jaˉ⁻ maᵃ⁻teëˊ hnähˊ chaᵃ⁻miihˉ⁻ hᵤᵤˊdsëˉ⁻ lluˡ.

6 Kihˡ heˉ⁻ maᵃ⁻jäˊ kooˉ⁻ hwehˉ⁻ juuˡ kihˡ Cristo kyaahˊ hnähˊ,

7 heᵃ⁻jaˉ⁻, moᵃ⁻soᵃ⁻ chaˉ⁻ gaˊ heˉ⁻ gaˊ hnøøˡ hñahᵃ⁻ hnähˊ kihˡ Dio jëëhˊ maᵃ⁻hñahˉ⁻ ba´ hnähˊ hiᵃ⁻ maᵃ⁻chaˉ⁻ oᵃ⁻jøhᵃ⁻ dsëˉ⁻ kyahˡ hnähˊ heˉ⁻ teëhˡ hnähˊ yaᵃ⁻jwᵢᵢˡ kiyhˡ waˊraˉ⁻ gaᵃ⁻teˊ jeeˊ läᵃ⁻jnääˊ Jesucristo Dsaᵃ⁻jøøhˡ jnän`.

8 Hiᵃ⁻ hñᵢᵢˊ bihˡ jmeeyˡ goˊtaahˊ hnähˊ kooˉ⁻ hwehˉ⁻ läᵃ⁻jᵢᵢhˡ llaaᵃ⁻ mahˡ moᵃ⁻soᵃ⁻ chaˉ⁻ gaˊ heˉ⁻ naᵃ⁻bääh`hnähˊ niᵃ⁻ miihˉ⁻ waˊraˉ⁻ gaᵃ⁻teˊ jeeˊ jähˊ Jesucristo Dsaᵃ⁻jøøhˡ jnän`.

9 Maᵃ⁻raᵃ⁻ heˉ⁻ miᵃ⁻teˡ ba´ Dio juuˡ kihˡ. Hᵢ⁻ heˊ ba´ hᵢ⁻ gaᵃ⁻tëëhˡ hnähˊ mahˡ jmeehˡ hnähˊ koˉ⁻jøhˊ kyaahˊ Jooyˊ Jesucristo, Dsaᵃ⁻jøøhˡ jnän`.

Gaᵃ⁻laaˡ maᵃ⁻ kihˉ⁻kihˡ øøyhˉ jeeˊ jwᵢᵢˉ⁻ Corinto

10 Heᵃ⁻jaˉ⁻ chuunˊ kyaahˊ hnähˊ øøhnˡ, kyaahˊ hihᵃ⁻ kihˡ Jesucristo Dsaᵃ⁻jøøhˡ jnän`. Jmeeᵃ⁻ biiˡ hᵢᵢˡ kooˉ⁻ ba´ juuˡ kyahˡ hnähˊ läᵃ⁻jëëᵃ⁻ hnähˊ mahˡ saᵃ⁻ leehˊ hnähˊ toˡ näaˡ. Kooˉ⁻ nëëˡ ba´ goᵃ⁻taahˊ hnähˊ. Waˊ laˡ kooˉ⁻ ba´ hᵤᵤˊdsëˉ⁻ kihˡ jeeˊ läᵃ⁻jëëᵃ⁻ hnähˊ.

11 Øøhnˡ, gaᵃ⁻nuunˡ haˉ⁻ läᵃ⁻ täähˊ hnähˊ, gaᵃ⁻jmeehˡ dsaˉ⁻ kyaaˡ Cloé juuˡ heˉ⁻ chaˉ⁻ hniiˉ⁻ jeeˊ kyahˡ hnähˊ.

12 Läᵃ⁻laˉ⁻ ba´ ngooˡ juuˡ laˉ⁻. Koˉ⁻llaaˊ hnähˊ jwahˊ hnähˊ: “Jnäˊ jmeenᵃ⁻ koˉ⁻jøhˊ kyaahˊ Paaˊ.” Hᵢ⁻ jñahˊ jähˊ: “Jnäˊ kyaahnˊ Apolo.” Hᵢ⁻ jñahˊ jähˊ: “Jnäˊ kyaahnˊ Peeˊ.” Hᵢ⁻ jñahˊ jähˊ: “Jnäˊ laanˡ kyaahˊ Cristo.”

13 Haˉ⁻ baˊ läᵃ⁻ laˡ juuˡ jaˉ⁻. ¿Cheˊ laaˡ uuˡ uuˉ⁻ Cristo? ¿Cheˊ jnäˊ gaᵃ⁻taanˉ⁻ dsohˊ hmaᵃ⁻cruˉ⁻ kwaatˉ kyahˡ hnähˊ? ¿Cheˊ gaᵃ⁻saaˉ⁻ hnähˊ jmᵢᵢˉ⁻ läᵃ⁻hihᵃ⁻ kinᵃ⁻?

14 Kwanᵃ⁻ tiˊhmaahˊ kihˡ Dio saᵃ⁻ gaᵃ⁻chaan`dsaˉ⁻ jmᵢᵢˉ⁻ jeeˊ kyahˡ hnähˊ. Maᵃ⁻laᵃ⁻ Crispo kyaahˊ Gayo baˊ gaᵃ⁻chaan`jmᵢᵢˉ⁻.

15 Heᵃ⁻jaˉ⁻ niᵃ⁻ jaaˉ⁻ dsaˉ⁻ saᵃ⁻ leˊ jähᵃ⁻ heˉ⁻ naᵃ⁻saahˉ⁻ hnähˊ jmᵢᵢˉ⁻ kyaahˊ hihᵃ⁻ kinᵃ⁻.

16 Hiᵃ⁻ gaᵃ⁻chaan`jmᵢᵢˉ⁻ hᵢ⁻ chaaˉ⁻ kihˡ Estéfana kaᵃ⁻läh´. Pero saᵃ⁻ manᵃ⁻ cheˊ chaaˉ⁻ gaˊ jñahˊ hᵢ⁻ gaˊ gaᵃ⁻chaan`jmᵢᵢˉ⁻.

17 Jëëhˊ, saᵃ⁻ gaᵃ⁻cheeˡ Cristo jnäˊ mahˡ chaanˊ dsaˉ⁻ jmᵢᵢˉ⁻. Gaᵃ⁻cheeyˡ jnäˊ mahˡ kwan`juˡhmëëˊ kiyhˡ ba´. Hiᵃ⁻ saᵃ⁻ hlëëhn´ kyaahˊ juuˡ kaahˊ, haˉ⁻ gaˉ⁻ cheˉ⁻ saᵃ⁻ häˊ taˊ heˉ⁻ gaᵃ⁻taaˉ⁻ Cristo dsohˊ hmaᵃ⁻cruˉ⁻.

Kyaahˊ Cristo gaᵃ⁻läᵃ⁻jnäˊ heˉ⁻ kyᵤᵤhˉ⁻ Dio chaᵃ⁻miihˉ⁻

18 Jëëhˊ, kihˡ hᵢ⁻ dsaᵃ⁻kahˉ⁻ jwëˡ, ngaahˊ baˊ laˡ juuˡ heˉ⁻ gaᵃ⁻taayˊ dsohˊ hmaᵃ⁻cruˉ⁻. Pero jnä`jneˊ hᵢ⁻ dsaᵃ⁻läähˊ, juuˡ laˉ⁻ laˡ beˊ kihˡ Dio baˊ.

19 Läᵃ⁻kooˉ⁻ naᵃ⁻sᵢᵢˉ⁻ juuˡ kihˡ Dio:

Heeˉ⁻ goˉ⁻teˉ⁻ hᵤᵤˊdsëˉ⁻ kihˡ hᵢ⁻ kyᵤᵤhˉ⁻ chaᵃ⁻miihˉ⁻.

Jñuuhn´läᵃ⁻jëᵃ⁻ heˉ⁻ maᵃ⁻miᵃ⁻teëˉ⁻ dsaˉ⁻ hᵢ⁻ ngëëˊ chaᵃ⁻miihˉ⁻, gaᵃ⁻jähˊ Dio.

20 ¿Naᵃ⁻ hᵢ⁻ kyᵤᵤhˉ⁻ chaᵃ⁻miihˉ⁻? ¿Naᵃ⁻ hᵢ⁻ maᵃ⁻miᵃ⁻teëˉ⁻ chaᵃ⁻miihˉ⁻? ¿Naᵃ⁻ hᵢ⁻ lihᵃ⁻ tiᵃ⁻chooᵃ⁻ juuˡ jmᵢᵃ⁻gyᵤᵤᵃ⁻ laˉ⁻? ¿Cheˊ saᵃ⁻ gaᵃ⁻jmeeˊ Dio gaᵃ⁻jäˊ taᵃ⁻hwaˡ läᵃ⁻jëᵃ⁻ heˉ⁻ kyᵤᵤhˉ⁻ dsaˉ⁻ jmᵢᵃ⁻gyᵤᵤᵃ⁻?

21 Chaᵃ⁻miihˉ⁻ hᵤᵤˊdsëˉ⁻ lluˡ chaˉ⁻ kihˡ Dio, heᵃ⁻jaˉ⁻ saᵃ⁻ gaᵃ⁻kwayˊ jwëˡ maᵃ⁻läᵃ⁻kyuuᵃ⁻ dsihˊ kyaahˊ heˉ⁻ kyᵤᵤhˉ⁻ dsaˉ⁻ chaᵃ⁻miihˉ⁻. Gaᵃ⁻tihˊ dsëyˡ läayˡ dsaˉ⁻ hᵢ⁻ jmeeᵃ⁻ dsooˊ dsëˡ kiyhˡ ba´, taᵃ⁻laᵃ⁻ kihˡ heˉ⁻ kwaˡ dsaˉ⁻ juuˡ kiyhˡ maᵃ⁻keᵃ⁻ jähˊ dsaˉ⁻, ngaahˊ juuˡ naˉ⁻.

22 Dsaˉ⁻ judiu hnøøˡ jëëyˡ kooˉ⁻ heˉ⁻ jᵤhˉ⁻gaaˉ⁻. Hiᵃ⁻ dsaˉ⁻ griego hnooyhˉ⁻ haˉ⁻ läᵃ⁻ jeeˊ läᵃ⁻kyᵤᵤyhˉ⁻ chaˉ⁻ gaˊmiihˉ⁻ baˊ.

23 Pero jneˊ, gaᵃ⁻nøøˡ ba´ jneˊ kwaˊ jneˊ juuˡ heˉ⁻ gaᵃ⁻taaˉ⁻ Cristo dsohˊ hmaᵃ⁻cruˉ⁻. Hiᵃ⁻ juuˡ laˉ⁻ laˡ oᵃ⁻hihᵃ⁻ kihˡ dsaˉ⁻ judiu, hiᵃ⁻ kihˡ dsaˉ griego laˡ juuˡ ngaahˊ baˊ.

24 Pero kihˡ hᵢ⁻ gaᵃ⁻tëëhˡ Dio, dsaˉ⁻ judiu läᵃ⁻kyeˉ griego, juuˡ kihˡ Cristo miᵃ⁻jnääᵃ⁻ haˉ⁻ läᵃ⁻kooˉ⁻ beˊ saᵃ⁻ chaˉ⁻ kihˡ Dio, hiᵃ⁻ haˉ⁻ läᵃ⁻kooˉ⁻ saᵃ⁻ kyᵤᵤyhˉ⁻.

25 Maᵃ⁻keᵃ⁻ jähˊ dsaˉ⁻, ngaahˊ laˡ juuˡ kihˡ Dio, pero kyeeˊ chaˉ⁻gaˊmiihˉ⁻ heˉ⁻ kyᵤᵤhˉ⁻ Dio läᵃ⁻kohˊ gaˊ heˉ⁻ kyᵤᵤhˉ⁻ dsaˉ⁻. Hiᵃ⁻ maᵃ⁻keᵃ⁻ jäyhˊ saᵃ⁻ beeˊ juuˡ kihˡ Dio, pero chaˉ⁻gaˊmiihˉ⁻ beeˊ baˊ läᵃ⁻kohˊ gaˊ juuˡ kihˡ dsaᵃ⁻.

26 Jëë`daˊ hnähˊ øøhnˡ, haˉ⁻ läᵃ⁻ maˊ täähˊ hnähˊ läᵃ⁻ maˊ gaᵃ⁻tëëhˡ Dio hnähˊ. Saᵃ⁻ jwëëˊ hnähˊ hᵢ⁻ maˊ kyᵤᵤhˉ⁻ chaᵃ⁻miihˉ⁻ läᵃ⁻kooˉ⁻ teˡ heˉ⁻ maᵃ⁻miᵃ⁻teëˉ⁻ dsaˉ⁻ jmᵢᵃ⁻gyᵤᵤᵃ⁻. Saᵃ⁻ jwëëˊ

hnäh´ hi̱¯ ma´ jmee˖ hih˖, hi˖ ni˖ sa˖ jwëë̱´ hnäh´ hi̱¯ ma´ hii´ juu' kih'.

27 Ga˖lle̱e̱h¯ Dio hi̱¯ sa˖ kyuuh˜ ni˖ miih¯ jmɨ¯gyuu˖ la¯ mah' lley˖ o¯hih˖ kih' hi̱¯ kyuuh˜ cha¯miih¯, hi˖ ga˖lle̱e̱yh¯ hi̱¯ sa˖ be̱e̱´ jmɨ¯gyuu˖ la¯ mah' lley˖ o¯hih˖ kih' hi̱¯ be̱e̱´.

28 Lä˖kye̱¯ hi̱¯ sa˖ lä˖jëë̱n´, lä˖kye̱¯ hi̱¯ sa˖ tä̱ä̱hn´ ta´ jmɨ¯gyuu˖ la¯, ga˖lle̱e̱h¯ Dio, hi˖ lä˖jëë̱˖ hi̱¯ sa˖ la̱a̱' ni˖ miih¯ ga˖lle̱e̱yh¯ mah' jmä̱ä̱y' ta˖ koo´ lä˖jëë̱˖ hi̱¯ la̱a̱' ka̱a̱h´.

29 Lä˖ja̱¯ ni˖ ja̱a̱¯ sa˖ le´ jmää' hñii´ jøøh' cha´ë´ Dio.

30 Ta˖la˖ kih' Dio ba´ ja̱¯, he¯ tä̱ä̱h´ hnäh´ ka̱a̱h´ Cristo Jesús. Hi˖ ka̱a̱h´ Cristo ga˖jmeey´ kyuuh˜ jne´ cha¯miih¯, he¯ja̱¯ lluu' jne´, na¯jngëë' jne´, hi˖ na¯la̱a̱´ jne´ ta˖la˖ kih' Cristo.

31 He¯ja̱¯ lä˖ko̱o̱¯ na¯sii¯ juu' kih' Dio: “Hi̱¯ hnøø' jmää' hñii´ jøøh', wa´ jmä̱ä̱y' hñiiy´ jøøh' kih' he¯ la̱a̱y' ka̱a̱' Dsa¯jøøh' jnän`.”

2

1 Lä˖ ma´ ñeen´ na´jëë̱n˖ hnäh´ ga˖kwan' juu' kih' Dio, pero sa˖ ga˖hlëë̱hn` hnäh´ ka̱a̱h´ juu' kaah´ ni˖ sa˖ ga˖jmeen' kyuuhn˜ cha¯miih¯.

2 Ga˖lla´ dsën˖ he¯ sa˖ hlëëhn´ kih' wa´ he¯ cha¯ he¯ juu', ma˖la˖ juu' kih' Jesucristo ba´ ga˖kwan', ha¯ lä˖ ga˖ta̱a̱y¯ dsoh´ hma¯cru¯.

3 Sa˖ ma´ cha¯ be´ kin˖ lä˖ ma´ gyan´ jee´ tä̱ä̱h´ hnäh´. Ga˖lä˖gohn˖ lä˖jii̱h' ga˖jlä̱ä̱n'.

4 Lä˖ ma´ ga˖kwan' juu' sa˖ ga˖hlëë̱hn` hnäh´ lä˖ko̱o̱¯ hlëëh˖ ja̱a̱¯ hi̱¯ kyuuh˜ cha¯miih¯ mah' ma´ jmeen` lä˖ngëëh´ hnäh´. Ga˖lä˖jnä´ jëë̱¯ go¯te¯ he¯ ga˖hlëëhn` kya̱a̱h´ be´ he¯ ga˖kwa´ Jmɨ¯lle´ kih' Dio.

5 Lä˖jwë´ ja̱¯, ja̱˖ kya̱a̱h´ he¯ kyuuh˜ dsa¯ cha¯miih¯ ga˖jmeeh´ hnäh´ dsoo´ hoh´ hnäh´. Kya̱a̱h´ be´ kih' Dio ba´ ja̱¯, he¯ ga˖lä˖dsoo´ hoh´ hnäh´.

Lä˖la¯ ba´ la' huu´dsë¯ llu' kih' Dio

6 Dsoo´ ba´ hlëëh´ jne´ kya̱a̱h´ huu´dsë¯ llu' jee´ kih' dsa¯ ma¯ka̱a̱h´ kya̱a̱h´ juu' kih' Dio. Pero ja̱˖ kya̱a̱h´ huu´dsë¯ he¯ cha¯ jmɨ¯gyuu˖ la¯, ni˖ kih' hi̱¯ jmee˖ hih˖ hi̱¯ tä̱ä̱h´ na' hi̱¯ lle` kih' hee̱' go¯te¯.

7 Hlëëh´ jne´ lä˖ko̱o̱¯ la' huu´dsë¯ kih' Dio he¯ ma´ na¯hmää´ jää'. Ma¯ñe¯ ba´ Dio, jä̱ä̱' ja̱¯ga´ nøø' jmɨ¯gyuu˖ ha¯ lä˖ jwë´ tëëy˖ jne´ ya˖jwii' kiyh'.

8 Ni˖ ja̱a̱¯ dsa¯ta´ hi̱¯ cha̱a̱¯ jmɨ¯gyuu˖ la¯, sa˖ ga˖lä˖ñe˖ ha¯ lä˖ la' huu´dsë¯ kih' Dio. Wa´ra¯ jäh´ kih' ga˖lä˖ñey˖, sa˖ ma´ tä̱ä̱y¯ dsoh´ hma¯cru¯ Dsa¯ta´ hi̱¯ jøøh' ga´ kih' jee´ lä˖jëë̱˖.

9 Pero lä˖la¯ ba´ na¯sii¯ juu' kih' Dio:

He¯ sa˖ ma¯jëë̱˖ dsa¯, he¯ sa˖ ma¯nuuy´, he¯ sa˖ ma¯jmee´ dsa¯ huu´dsë¯ kih',
he¯ ja̱¯ ba´ ma¯mi¯llu' Dio kih' lä˖jëë̱˖ hi̱¯ hnää' Dsa¯jøøh' jnän`.

10 Jnä` jne´ ba´ ga˖mi˖jnää¯ Dio ha¯ lä˖ la' huu´dsë¯ kiyh' ta˖la˖ kya̱a̱h´ Jmɨ¯lle´ kiyh'. Jëëh´ Jmɨ¯lle´ kyuuh˜ ba´ ga˖lä˖jë˖. Lä˖kye̱¯ huu´dsë¯ kih' Dio he¯ sa˖ lä˖kë̱h´ jne´ jmii´ lä˖kyuuh˜ jne´, hi̱¯ he´ ba´ kyuuh˜.

11 Sa˖ cha̱a̱¯ dsa¯ hi̱¯ ñe¯ ha¯ lä˖ la' kih' jñah´ dsa¯. Ma˖la˖ jmɨ¯lle´ kiyh' ba´ ñe¯. Ja̱¯ba´ lä˖ja̱¯ la' kih' Dio ka¯läh´. Sa˖ cha̱a̱¯ hi̱¯ ñe¯ ha¯ lä˖ la̱ay'. Ma˖la˖ Jmɨ¯lle´ kiyh' hñiiy´ ba´ ñe¯.

12 Jne´ hi̱¯ ma¯he̱e̱h¯ juu' kih' Dio, sa˖ ga˖hñah' jne´ jmɨ¯lle´ he¯ cha¯ jmɨ¯gyuu˖ la¯. Ga˖hñah' jne´ Jmɨ¯lle´ he¯ ga˖che̱e̱' Dio mah' lä˖ñe´ jne´ ha¯ lä˖ko̱o̱¯ te' he¯ ga˖kwëëh' Dio jne´.

13 Kih' he¯ na¯ ba´ hlëëh´ jne´. Pero ja̱˖ kya̱a̱h´ juu' he¯ ma¯mi¯tëë̱' jne´ kih' dsa¯ hi̱¯ kyuuh˜ cha¯miih¯. He¯ ma¯mi¯tëë̱' jne´ kih' Jmɨ¯lle´ kih' Dio ba´, he¯ ja̱¯ ba´ hlëëhn´. He¯ja̱¯ kwa¯ jnääh' juu' he¯ gwa´ kiyh' mah' ngëën´ kih' jñah´ hi̱¯ ma¯kye̱¯ Jmɨ¯lle´ lä˖na¯.

14 Ja̱a̱¯ dsa¯ ta˖jmah' hi̱¯ sa˖ ga´ ma¯he̱e̱h¯ kih' Dio, sa˖ he̱e̱yh¯ he¯ gwa´ kih' Jmɨ¯lle´ kih' Dio. Juu' ngaah´ ba´ la' he¯ ja̱¯ kiyh', hi˖ ni˖ sa˖ lä˖kë̱yh´ jmii´ lä˖ngëëy´, jëëh´ kya̱a̱h´ be´ kih' Jmɨ¯lle´ Na¯jngii' ba´ lä˖ngëë´ jne´.

15 Pero ta˖ jyoh´ ko̱¯ta̱a̱¯, hi̱¯ ma¯hyoh˜ Jmɨ¯lle´ Na¯jngii', lä˖kë̱yh´ jmii´ ka̱y' kwa̱a̱t˜ kih' lä˖jë˖. Pero kiyh' sa˖ cha̱a̱¯ hi̱¯ ka̱' kwa̱a̱t˜.

16 Lä˖ko̱o̱¯ na¯sii¯ juu' kih' Dio: “¿Hii̱¯ ba´ kyuuh˜ he¯ huu´dsë¯ he¯ jmee˖ Dio? ¿Hii̱¯ ba´ lih˖ kwëëyh' nuuh˜?” Pero jnän`, ma¯cha¯ huu´dsë¯ lä˖ko̱o̱¯ la' huu´dsë¯ kih' Cristo.

3

Ko̱¯jøh´ ba´ wa´ jmeen´ ta´ la¯ lä˖jëë̱˖ jne´

1 Lä˖ja̱¯ øøhn', sa˖ ga˖la' ma´ hlëë̱hn´ hnäh´ lä˖koh´ dsa¯ ma¯ka̱a̱h´ hi̱¯ ga˖nää´ lä˖ hnøø' Jmɨ¯lle´ Na¯jngii'. Ga˖hlëë̱hn` hnäh´ lä˖ko̱o̱¯ lle` kih' dsa¯ hi̱¯ ga˖nää´ lä˖koh´ ngii˖ jmɨ¯ngo' kih'. Ga˖hlëë̱hn` hnäh´ lä˖ko̱o̱¯ ja̱a̱¯ chih¯pih' hi̱¯ na' ga´ ma¯løø' jwë´ kih' Cristo.

2 Ga˖he̱e̱hn` hnäh´ lä˖ko̱o̱¯ wa´juh˖, kih' he¯ sa˖ ga´ ma¯lä¯ngëë´ hnäh´ lä˖ko̱o̱¯ ngëë´ dsa¯ ma¯ka̱a̱h´. Hi˖ lä˖ ma¯tä̱ä̱h´ hnäh´ ja̱¯ lä˖jii̱h' na'.

3 Hi˖ lä˖ ma¯ngoo' ja̱¯ba´ ga˖nää´ hnäh´ lä˖ko̱o̱¯ ngii˖ jmɨ¯ngo' kyah' hnäh´. Cha̱a̱¯ ko̱¯lla̱a̱´ hnäh´ hi̱¯ llih˖, hi˖ cha¯ hnii¯ jee´ kyah' hnäh´, hi˖ ti¯chooh¯ hnäh´ juu'. ¿Che´ sa˖ ñeh´ hnäh´, jmɨ¯ngo' kyah' hnäh´ ba´ na¯ he¯ øø˖ he¯ ga˖nääh´ hnäh´ lä˖ko̱o̱¯ dsa¯ wa´ hi̱¯ cha¯ hi̱¯?

4 Lä˖ ma´ ga˖jäh´ hnäh´: “Jnä´ jmeen˖ ko̱¯jøh´ kya̱a̱h´ Paa'”, mah' hi̱¯ jñah´ ga˖jäh´: “Jnä´ jmeen˖ ko̱¯jøh´ kya̱a̱h´ Apolo”, ¿che´ sa˖ ñeh´ hnäh´, he¯ ga˖nää´ hnäh´ lä˖ko̱o̱¯ ngii˖ jmɨ¯ngo' kyah' hnäh´ ba´ ja̱¯?

5 ¿Hee¯ ba´ la̱a̱' jnä´ ja̱¯? ¿Hee¯ ba´ la̱a̱' Apolo? Sa˖ cha¯ he¯ la̱a̱' jnääh' ni˖ miih¯.

He¯ jmee¯ jnääh' ta´he' kih' Dio ba´ ja¯. Hi˗ ta˗la¯ kyaa' jnääh' ga˗hee̱h` hnäh´ kih' Dio. Lä˗jaa¯ lä˗jaa¯ jnääh' ga˗jmee´ jnääh' ta´ he¯ ga˗hñah' jnääh' kiyh'.

6 Jnä´ ga˗jngëën' mɨ 'ju¯, Apolo ga˗huu' jmɨɨ¯, pero Dio ba´ hɨ¯ ga˗mɨ˗kwaa¯ ta´ he¯ ga˗jmee´ jnääh'.

7 Sa˗ cha¯ he¯ laa' nɨ˗ miih¯ hɨ¯ jngëë¯ hɨ˗ hɨ¯ huu˜ jmɨɨ¯ he¯ na¯jnää´. Dio ba´ hɨ¯ jøøh', hɨ¯ he´ ba´ hɨ¯ jmee˗ dsa¯kwaa˗ ta´ kih'.

8 Kwee¯ ba´ laa' hɨ¯ jngëë¯ kyaah´ hɨ¯ huu˜ jmɨɨ¯. Hi˗ Dio ba´ mɨ¯hmaah` kih' lä˗jaa¯ lä˗jaa¯ lä˗koo¯ te' ta´ he¯ jmeey˗.

9 Jmee¯ jnääh ' ko¯jøh´ ta´ kih' Dio. Hi˗ hnäh´ laah' hnäh´ lä˗koo¯ hwa' jee´ jmee¯ jnääh ' ta´ kih' Dio, hi˗ laah' hnäh´ lä˗koo¯ hne¯ jɨɨh¯ kiyh'.

10 Kyaah´ ta´ he¯ hä´ goon˗ he¯ la´ ga˗hyohn' kih' Dio, ga˗jmeen' lä˗koo¯ jmee˗ të˗hyah˗ hɨ¯ ma¯tëë¯ llu', ga˗jmeen' ma¯tɨɨ´ na´hyah¯ kih' hne' ja¯. Hi˗ jñah´ ba´ hɨ¯ choo˗ na´hyah¯. Pero lä˗jaa¯ lä˗jaa¯ jmee˗ bii' jëëy' kwee¯ ha¯ lä˗ chooyh' na´hyah¯ ja¯.

11 Sa˗ chaa¯ nɨ˗ jaa¯ hɨ¯ na¯ngë' jwë' jmee' jyoh´ ma¯tɨɨ´ na´hyah¯, lä˗koh´ he¯ ma¯na¯la˗. Jesucristo ba´ laa ' ma¯tɨɨ´ na´hyah¯ ja¯.

12 Wa´ra¯ ga˗choo´ dsa¯ na´hyah¯ ja¯, ko¯llaa´ kooh' ku´nøø˗, kuu´ tøø¯, kuu´ he¯ hmooh', jwɨ´ hma¯, wa´ñii¯, moo¯ kii̱¯.

13 Hi˗ lä˗jnä´ ha¯ lä˗ ma¯jmee´ lä˗jaa¯ lä˗jaa¯. Jëëh´ lloo˜ koo¯ jmɨɨ´ lä˗jnä´ kyaah´ wa´je¯, ha¯ lä˗ la' ta´ he¯ ma¯jmeey´. Wa´je¯ ja¯ mɨ´jnää˗ che´ llu' ta´ kiyh'.

14 Cher´mah' ga˗jä´ koo¯ hweh¯ ta´ he¯ ga˗chooy´ në´ ma¯tɨɨ´ na´hyah¯ ja¯, hyoyh˗ jñeey'.

15 Hi˗ cher´mah' ga˗koo´ ta´ he¯ ga˗jmeey´ ja¯, ma¯hee̱˗ ba´ ta´ ja¯. Pero läay´ ba´, le´ kiyh' lä˗koo¯ he¯ ga˗laay' he¯ ma´ kaay˗.

16 ¿Che´ sa˗ ñeh´ hnäh´ laah' hnäh´ gwah˗ kih' Dio hi˗ ja¯ba´ Jmɨ¯lle´ kih' Dio hää´ neh˗ tuh¯hoh´ hnäh´?

17 Cher´mah' chaa¯ hɨ¯ ga˗hee̱' gwah˗ kih' Dio, lä˗ja¯ hee̱' Dio hɨ¯ he´ ka¯läh´. Jëëh´ na¯jngɨɨ ' gwah˗ kih' Dio hi˗ he´ ba´ hnäh´, laah' hnäh´ gwah˗ kiyh'.

18 Ta˗ mɨ¯gaa ' hnäh´ hñaah'. Cher´mah' laah´ hnäh´ kyuuh¯ hnäh´ cha¯miih¯ lä˗koo¯ kyɨɨh˜ dsa¯ jmɨ¯gyɨɨ˗, jmää` hnäh´ hñaah' lä˗koo¯ jaa¯ hɨ¯ too¯ ba´ mah' lä˗ja¯ ba´ lä˗kyuuh¯ hnäh´ cha¯ga´miih¯.

19 Jëëh´, lä˗jë˗ he¯ kyɨɨh¯ dsa¯ jmɨ¯gyɨɨ˗, kih' Dio sa˗ jmää' he¯ ja¯ nɨ˗ miih¯. Lä˗la¯ na¯sɨɨ¯ juu' kih' Dio: “Dio ba´ lla¯dsëë` kih' hɨ¯ kyɨɨh¯ cha¯miih¯, ja¯ba´ kyaah´ he¯ kyɨɨyh˜ ja¯ jmee' tä̱yh˗.”

20 Hi˗ lä˗ja¯ na¯sɨɨ¯ ka¯läh´: “Ñe¯ ba´ Dio sa˗ jmää' nɨ˗ miih¯ lä˗jë˗ hɨɨ´dsë¯ kih' hɨ¯ laa´ kyɨɨh¯ cha¯miih¯.”

21 Heh' lä˗ja¯, nɨ˗ jaa¯ sa˗ wa´ jmää' hñɨɨ´ jøøh' kih' he¯ jmeey˗ ko¯jøh´ kyaah´ jaa¯ dsa¯kyaayh´. Jëëh´ koo¯ ba´ laay' jee´ lä˗jëë˗.

22 Lä˗ja¯ Paa´, kyaah´ Apolo, kyaah´ Pee´, kyaah´ kih' jmɨ¯gyɨɨ˗ la¯, lä˗ja¯ he¯ chaa¯ jne´, he¯ juu´ jne´, hi˗ kih' lä˗jë˗ he¯ cha¯ na' kyaah´ he¯ na' ga´ jä˗, ga˗lä˗jë˗ ba´ la' jnän`.

23 Lä˗ja¯ ka¯läh´ laa' jne´ kyaa' Cristo, hi˗ Cristo laa' kyaa' Dio.

4

Lä˗la¯ la' ta´ kih' apóstol

1 Lä˗ja¯, wa´ jmee´ dsa¯ kwaat¯ laa' jnääh ' hɨ¯ jmee˗ ta´he' kih' Cristo ba´, na¯hñaa´ jnääh' mah' mɨ´jnää' jnääh' juu' kih' Dio he¯ ma´ na¯hmää´ jää'.

2 Hi˗ kih' hɨ¯ hä´ goo¯ koo¯ ta´, jmee˗ bii' mɨ¯tey' kyaah´ ta´ he¯ hä´ gooy¯.

3 Sa˗ cha¯ he¯ jmee' cher´mah' hnäh´ o cher´mah' jñah´ ka' kwaat¯ ha¯ lä˗ ngoon' kyaah´ ta´ kin˗. Nɨ˗ jnä´, sa˗ kyen´ kwaat¯ kɨ˗ hñiin˗.

4 Ma¯ke˗ sa˗ hnɨɨ˜ hɨɨ´dsë¯ llu' kin˗, pero ja˗ kyaah´ he¯ na¯ hnøø' jäh˗ ma¯jän' llu'. Dio ba´ hɨ¯ ngɨɨh' kwaat¯ kin˗.

5 Lä˗ja¯, ta˗ ka¯ hnäh´ kwaat¯ kih' nɨ˗ jaa¯, ta´ko¯jii̱h' sa˗ ga´ ma¯jah˜ Dsa¯jøøh' jnän`. Hɨ¯ he´ ba´ mɨ¯jnää˗ lä˗jë˗ he¯ hlɨɨh' he¯ ma¯jmee´ jne´ jee´ na¯hmää´, hi˗ mɨ¯jnääy˗ ha¯ lä˗ la' neh˗ tuh¯dsë¯ jne´. Ma´ja¯ ba´ hlëëh' Dio llu' kih' lä˗jaa¯ lä˗jaa¯ hɨ¯ hwëë' llu'.

6 He¯ llu' kyah' hnäh´ ba´ na¯ øøhn', he¯ja¯ ma¯jwëëhn' hnäh´ ha¯ lä˗ la' kin˗ kyaah´ Apolo he¯ sa˗ hnoon' jmää' dsa¯ jnääh ' kaah´. Mah' lä˗ja¯ lä˗ngëëh´ hnäh´ lä˗koo¯ hnøø' jäh˗ juu' la¯: “Ta¯ wa´ ngëën´ jwë' kih' lä˗koo¯ te' he¯ na¯sɨɨ¯.” Lä˗ja¯ ta˗ jmää˗ hnäh´ jøøh' nɨ˗ jaa¯ mah' jñah´ jmää˗ hnäh´ ta˗ koo´.

7 ¿Hii̱¯ ba´ na¯ hɨ¯ ga˗jmää' hne¯ jøøh'? ¿Hee¯ ba´ cha¯ kyah' he¯ sa˗ ga˗kwa´ Dio? Hi˗ cher´mah' ma¯hñah˜ ba´ hne¯ kih' Dio, ¿he¯la' jmää' hñaah' jøøh'? Lä˗koo¯ he¯ sa˗ cha¯ he¯ ma¯hñah˜ ba´ jmeeh¯.

8 Ma¯cha¯ ba´ lä˗jë˗ he¯ ma´ hnooh¯ hnäh´, ma¯cha¯ ba´ kuu´ kyah' hnäh´. Ma¯gaa´ hoh´ jnääh '. Jmää˗ hnäh´ hñaah' lä˗koh´ dsa¯ta´. Llu' wa´ra¯ jäh´ kih' ma˗ra¯ ju'dsoo´ ma¯laah' hnäh´ dsa¯ta´ mah' jmee´ jnääh' hih˗ ko¯jøh´ kyaah´ hnäh´.

9 Go¯ laan˗, ga˗llaa' Dio jnääh ' hɨ¯ laa' apóstole ta¯ hwa' go¯te¯, lä˗koo¯ he¯ ga˗jmeey´ hih˗ juu´ jnääh '. Lä˗jë˗ he¯ ga˗ngëë´ jnääh ' ga˗jmee´ ga˗lä˗dsaa¯ dsë' dsa¯ kyaa' jnääh', lä˗kye̱ ángele, hi˗ lä˗jëë˗ dsa¯ jmɨ¯gyɨɨ˗ ka¯läh´.

10 He¯ hnää˗ jnääh ' Cristo, he¯ja¯ laa' jnääh ' lä˗koo¯ dsa¯ too¯ ba´, pero kyah' hnäh´ cha¯ cha¯miih¯ hɨɨ´dsë¯ llu' ta˗la˗ kih' Cristo. Sa˗ cha¯ be´ kyaa' jnääh', pero

kyah¹ hnäh´ cha⁻ cha⁻miih⁻. Hnää¹ dsa⁻ hnäh´ pero jnääh¹ sa⁻ taayh⁻ ta´.
11 Lä⁻jiih¹ na¹, kyaah¹ jnääh¹, na⁻kii⁻ dsë⁻ jnääh ¹, sa⁻ cha⁻ hmiih⁻ he⁻ kyeh´ jnääh¹, kwa⁻ dsa⁻ jwërte kyaa¹ jnääh¹, sa⁻ cha⁻ jee´ dsa´tooh´ jnääh¹.
12 Lä⁻jiih¹ ga⁻hwaa´ jnääh¹ ga⁻jmee´ jnääh¹ ta´ mah¹ cha⁻ he⁻ jmee⁻ bii¹ kyaa¹ jnääh ¹. Pero dso´jwii´ ba´ kwëëh⁻ dsa⁻ jnääh ¹, hi⁻ jnääh¹ ngii´ jnääh¹ he⁻ llu¹ kih¹ hi⁻ jwä⁻ dso´jwii´. Jëë´ jnääh¹ wii´, pero kwëëh⁻ ba´ dsë⁻ jnääh¹.
13 Hlëëh⁻ dsa⁻ wii´ kyaa¹ jnääh ¹, hi⁻ ngii´ jnääh¹ llu¹ kiyh¹ kih¹ Dio. Lä⁻jiih¹ na¹, sa⁻ hii⁻ lä⁻jmää¹ jnääh¹ go⁻te⁻ jmi⁻gyuu⁻ la⁻, laa¹ jnääh¹ lä⁻koo⁻ wa´hlöö⁻ he⁻ be⁻ dsa⁻.
14 Sa⁻ ma⁻siin¹ he⁻ la⁻ mah¹ jäh¹ hnäh´ kyaah´ o⁻hih⁻. He⁻ juuhn´ miih⁻ kyah¹ hnäh´ ba´ la⁻, kih¹ he⁻ laah¹ hnäh´ lä⁻koo⁻ gyuu⁻ kyaan⁻ hi⁻ hnaan⁻.
15 Ma⁻ke⁻ chaa⁻ gyaa¹ mil dsa⁻ hi⁻ hlëëh⁻ hnäh´ juu¹ kih¹ Cristo, pero jaa⁻ ba´ hi⁻ ga⁻hlëëh¹ hnäh´ lä⁻ ma´ to⁻në´ he⁻ja⁻ laan¹ lä⁻koo⁻ tää` kyaah¹ hnäh´. Jëëh´ jnä´ ba´ ga⁻jmeen¹ ga⁻lä⁻chaa⁻ hnäh´ kyaah´ ju¹hmëë´ kih¹ Cristo Jesús.
16 He⁻ja⁻, chuun´ kyaah´ hnäh´, jmee´ hnäh´ lä⁻koo⁻ jmee⁻ jnä´.
17 He⁻ja⁻ ba´ na⁻, ma⁻cheen⁻ Timotä dsa⁻jëë⁻ hnäh´. Peer⁻ hnaa⁻ jnih´. Laay¹ lä⁻koo⁻ gyuu⁻ kyaan⁻, mi⁻tey¹ kih¹ Dsa⁻jööh¹ jnän`. Hi⁻ na⁻ jmee¹ lä⁻dsooh⁻ hoh´ hnäh´ lä⁻koo⁻ mi´ten` kih¹ Cristo. Jëëh´ jmee⁻ ba´ jnä´ lä⁻koo⁻ ma⁻hlëëhn` dsa⁻ lä⁻kaa⁻ gwah⁻, wa´ ha⁻ cha⁻ ha⁻ jee´ tääyh´.
18 Koo⁻llaa´ hnäh´ ma⁻jmääh` hnäh´ hñaah¹ kaah´. Laah´ hnäh´, jih´koh´ sa⁻ lloon⁻ na´jëën⁻ hnäh´.
19 Pero chah´ ba´ niin` na´jëën⁻ hnäh´ cher´mah¹ lä⁻ja⁻ hnöö¹ Dio. Ma´ja⁻ jëën⁻ che´ cha⁻ be´ kih¹ hi⁻ jmää⁻ hñii´ kaah´, o che´ koo⁻ja⁻ hlëëh⁻ bih¹.
20 Jëëh´, he⁻ tööh´ jne´ kyaah´ Dio, tööh´ jne´ kyaah´ be´ kiyh¹, sa⁻ la¹ kyaah´ juu¹ he⁻ kooo⁻ hlëëh´ jne´.
21 ¿Ha⁻ ba´ lä⁻hnooh⁻ hnäh´? ¿Che´ na´jëën⁻ hnäh´ kyen´ kooo⁻ si´hma⁻, o che´ jmeen` hnaan⁻ hnäh´ kih¹ he⁻ hwaan´?

5

Jaa⁻ dsa⁻ñuuh⁻ ga⁻kaa¹ më´ jñah´

1 Hii´ juu¹ cha⁻ kooo⁻ he⁻ hliih¹ jwërte jee´ kyah¹ hnäh´ he⁻ sa⁻ jmee⁻ dsa⁻ hi⁻ sa⁻ ma⁻heeh⁻ kih¹ Dio. Jäyh´, chaa⁻ jaa⁻ jee´ kyah¹ hnäh´ hi⁻ kyaah´ cho¹hmay⁻ (he⁻ hnöö¹ jäh⁻: më´ jmiiy⁻).
2 Ha⁻ ba´ lä⁻ja⁻ he⁻ jmääh⁻ hnäh´ hñaah¹ kaah´. Llu¹ ga´ wa´ra⁻ jäh´ kih¹ ki´hooh´ hnäh´ mah¹ lleeh¹ hnäh´ hi⁻ jmee⁻ dso´kye⁻ lä⁻na⁻, jee´ kyah¹ hnäh´.
3 Ma⁻ke⁻ sa⁻ gyan´ kyaah´ hnäh´, pero ma⁻ra⁻ he⁻ hää´ ba´ jnä´ jee´ kyah¹ hnäh´ kyaah´ jmi⁻lle´ kin⁻. Ma⁻ ba´ jnä´, ha⁻ lä⁻ jmeen` kih¹ hi⁻ ga⁻jmee´ dso´kye⁻ na⁻, lä⁻koo⁻ he⁻ gyan´ koo⁻jöh´ kyaah´ hnäh´ ba´ ma⁻la⁻.
4 Ja⁻ go⁻taah´ hnäh´ koo⁻jöh´ kwaat⁻ kih¹ Jesucristo Dsa⁻jööh¹ jnän`, hi⁻ jmee´ hnäh´ kwaat⁻ he⁻ hä´ jmi⁻lle´ kin⁻ koo⁻jöh´ kyaah´ hnäh´. Ma´ja⁻ kyaah´ be´ kih¹ Jesucristo Dsa⁻jööh¹ jnän`,
5 ngëë` hnäh´ dsa⁻ na⁻ ja´goo⁻ Tana´ mah¹ wa´ juu´ jmi⁻ngo¹ kiyh¹. Mah¹ lä⁻ja⁻ lää´ jmi⁻lle´ kiyh¹ wa´ra⁻ ga⁻të´ jee´ jäh´ Dsa⁻jööh¹ jnän`.
6 Sa⁻ llu¹ he⁻ jmääh⁻ hnäh´ hñaah¹ kaah´. ¿Che´ sa⁻ ñeh´ hnäh´, miih⁻ ba´ levadura leee⁻ kaah¹ dsa⁻ lä⁻kaa⁻ kooo⁻ nää¹ tu´ka´?
7 Jñuuh´ hnäh´ levadura ma⁻gyuh⁻ na⁻ mah¹ leeh´ hnäh´ kooo⁻ nää¹ tu´ka´ hmëë´ ba´ he⁻ sa⁻ kyaah´ levadura, lä⁻llu¹ he⁻ ma⁻na⁻jngëëh¹ hnäh´ na¹. Jëëh´, he⁻ llu¹ jnän` he⁻ ga⁻jngëëh¹ dsa⁻ Cristo hi⁻ laa¹ borrego mäh¹ jnän`.
8 La¹ lä⁻koo⁻ he⁻ tööh´ jne´ jmii´ he⁻ kyehn´ borrego mäh¹ jee´ sa⁻ le´ kihn´ levadura. He⁻ja⁻ wa´ jñuuhn´ kih¹ he⁻ hliih¹. Mo⁻so⁻ wa´ jmee´ ga´ jne´ he⁻ ngii⁻ jmi⁻ngo¹ jnän`. He⁻ na⁻ la¹ lä⁻koh´ levadura ma⁻gyuh⁻. Wa´ kyen´ kooo⁻ nëë¹ ba´ huu´dsë⁻ lä⁻ hnöö¹ kih¹ ju¹dsoo´. He⁻ na⁻ la¹ lä⁻koo⁻ he⁻ kihn´ he´ñiih⁻ he⁻ sa⁻ kyaah´ levadura.
9 Lä⁻ ma´ ga⁻siin¹ kyah¹ hnäh´ jää¹, ga⁻jwëëhn¹ hnäh´, mo⁻to⁻ jmee⁻ hnäh´ koo⁻jöh´ kyaah´ hi⁻ ga⁻nää´ kyaah´ wa´ hi⁻ cha⁻ hi⁻.
10 Sa⁻ jwahn⁻ kih¹ dsa⁻ hi⁻ sa⁻ ma⁻heeh⁻ juu¹ kih¹ Dio, hi⁻ kaah⁻ wa´ hi⁻ cha⁻ hi⁻, hi⁻ hnöö¹ lih⁻ cha⁻miih⁻ kuu´, hiiy⁻ kih¹ dsa⁻, jmääy⁻ jööh¹ dio hi⁻ na⁻laa⁻ kaah⁻ dsa⁻. Cher´mah¹ tööh´ ba´ jne´ jmi⁻gyuu⁻ la⁻, ma⁻ra⁻ he⁻ tööh´ ba´ jne´ jee´ kih¹ dsa⁻ hi⁻ jmee⁻ lä⁻na⁻.
11 Lä⁻la⁻ ba´ ga⁻siin¹ kyah¹ hnäh´. Mo⁻to⁻ jmee⁻ hnäh´ koo⁻jöh´ kyaah´ ni⁻ jaa⁻ hi⁻ jäh´ laay¹ ööh¹ jne´ cher´mah¹ kaayh⁻ wa´ hi⁻ cha⁻ hi⁻, hi⁻ cher´mah¹ hnööy¹ liyh⁻ cha⁻miih⁻ kuu´, jmääy⁻ jööh¹ hi⁻ na⁻laa⁻ kaah⁻ dsa⁻, hlëëyh⁻ wii´ kih¹ dsa⁻, laay¹ lla´hiih⁻, hiiy⁻ kih¹ dsa⁻. Ni⁻ ta⁻ kuh⁻ hnäh´ koo⁻jöh´ kyaayh´.
12 Sa⁻ ga⁻tëën´ llan´ ta´ kih¹ hi⁻ sa⁻ ma⁻heeh⁻ juu¹ kih¹ Dio. Pero kih¹ hi⁻ jmee⁻ koo⁻jöh´ kyaah´ jne´, ¿he⁻la¹ sa⁻ lla´ jne´ ta´ kiyh¹?
13 He⁻ja⁻ lleee` hnäh´ hi⁻ hlëëh¹ he´ jee´ kyah¹ hnäh´. Pero Dio ba´ lla¹ ta´ kih¹ hi⁻ sa⁻ ma⁻heeh⁻ juu¹ kiyh¹.

6

Ma´ hnaah⁻ ööyh⁻ dsa⁻ta´ cha´në´ hi⁻ sa⁻ ma⁻heeh⁻ juu¹ kih¹ Dio

1 Cher´mah¹ chaa¯ jaa¯ hi¯ cha¯ hnii¯ kih¹
kyaah´ øøh¯´, ¿che´ sa¯ lä¯hiiyh´ dsooy¹ nëˈta´
cha´nëˈ jaa¯ hi¯ sa¯ ma¯heeh¯ juu¹ kih¹ Dio,
lla¯ he¯ ma´dsooy¹ cha´nëˈ hi¯ laa¹ kyaa¹ Dio?
2 ¿Che´ sa¯ ñeh´ hnäh´ lloo¯ koo¯ jmii´ hi¯
na¯jngëë¹ ba´ llay¹ ta´ kih¹ dsa¯ jmi¯gyuu¯?
He¯ja¯ cher´mah¹ hñah¯ hnäh´ jwë¹ llah¹
hnäh´ ta´ kih¹ dsa¯ jmi¯gyuu¯, he¯la¹ sa¯ le´
llah¹ hnäh´ ta´ kih¹ koo¯ mi¹juu¹ he¯ sa¯ la¹
juuh¯?
3 ¿Che´ sa¯ ñeh´ hnäh´ lla´ jne´ ta´ kih¹ ángele
ka¯läh´? ¿Ha¯ lä¯ja¯ sa¯ le´ lla´ jne´ ta´ kih¹ hi¯
chaa¯ jmi¯gyuu¯ la¯?
4 He¯ja¯ ga´ ma¯cha¯ koo¯ hnii¯ jee´ kyah¹
hnäh´ jmi¯gyuu¯ la¯, ¿he¯la¹ go´tøøh¹ hnäh´
goo¯ hi¯ sa¯ ma¯heeh¯ juu¹ kih¹ Dio?
5 Hlëëhn´ lä¯na¯ mah¹ jä¯ o¯hih¯ kyah¹
hnäh´. ¿Ha¯ lä¯ la¹ kyah¹ hnäh´? ¿Che´ sa¯
chaa¯ ni¯ jaa¯ øøh¹ hnäh´ hi¯ cha¯ huu´dsë¯
llu¹ kih¹ mah¹ mi¯eey¯ juu¹ kyah¹ hnäh´?
6 Lla¯ he¯ ma´jmeeh¹ hnäh´ lä¯ja¯, te¯jëëh´
hnäh´ kyaah´ øøh¹ hnäh´ mah¹ ga¯nääh´
hnäh´ cha´nëˈ hi¯ sa¯ ma¯heeh¯ juu¹ kih¹ Dio
mah¹ llay¹ ta´ kyah¹ hnäh´.
7 Kih¹ he¯ te¯jëëh´ hnäh´, ma¯hlää¯h¯ hnäh´
kyaah´ dsa¯kyaah´ hnäh´. ¿He¯la¹ sa¯ kwëëh¯
hoh´ hnäh´ cher´mah¹ lla¯dsëëy` hnäh´?
¿He¯la¹ sa¯ kwëëh¯ hoh´ hnäh´ cher´mah¹
jmeeyh¯ hnäh´?
8 Lla¯ he¯ ma´ kwëëh ¹ hoh´ hnäh´,
lla¯dsëëh` hnäh´ kih¹ dsa¯, mah¹ jmeeh´ hi¯
laa¹ ja¯ba´ øøhn¹.
9 ¿Che´ sa¯ ñeh´ hnäh´, lä¯jëë¯ hi¯ hñaa¯
dsë¹, sa¯ heyh¹ ya¯jwii¹ kih¹ Dio? Ta¯ mi¯gaa¹
hnäh´ hñaah¹. Hi¯ sa¯ na¯jee¯ goo¯ kaayh¯
wa´ hi¯ cha¯ hi¯, kyaah´ hi¯ jmää¯ øøh¹
dio hi¯ na¯laa¯ kaah¯ dsa¯, kyaah´ hi¯
na¯jee¯ goo¯ kaayh¯ hi¯ laa¹ kyaa¹ jñah´,
kyaah´ dsa¯ñuuh¯ hi¯ jmee¯ lä¯ jmee¯
dsa¯më´, kyaah´ dsa¯ñuuh¯ hi¯ kaah¯ he´
ba´ dsa¯ñuuh¯ dsa¯kyaayh´, hi¯ he´ sa¯ heh¹
ya¯jwii¹ kih¹ Dio.
10 Lä¯ja¯ hi¯ hii¯ kih¹ dsa¯, hi¯ hee¯
dsë¹ kuu´, lla´hiih¯´, hi¯ jwä¯ dso´jwii´ kih¹
dsa¯kyaah´, hi¯ ga¯nää´ mi¯gaa¯ dsa¯, sa¯
heyh¹ ya¯jwii¹ kih¹ Dio.
11 He¯ ja¯ ma´ laa¹ ko¯llaa´ hnäh´. Pero
na¹ ma¯na¯che´ dso´kye¯ kyah¹ hnäh´,
ma¯na¯jngëëh¹ hnäh´, hi¯ llu¹ hnäh´ ta¯la¯
kih¹ Jesucristo Dsa¯jøøh¹ jnän`, hi¯ ta¯la¯ kih¹
Jmi¯lle´ kih¹ Dio jnän`.

Hnøø¹ dsa´tooh´ jne´ jmeen´ lä¯ hnøø¹ Dio

12 Ga¯lä¯jë¯ ba´ na¯ngën¹ jwë¹ jmeen`, pero
ja¯ lä¯jë¯ jmää¹ ta´. Ga¯lä¯jë¯ ba´ na¯ngën¹ jwë¹
jmeen`, pero sa¯ jmeen` mah¹ sa¯ lla¯dsëë`
kin¯ ni¯ miih¯.
13 Lä¯jë¯ ma¹, la¹ kih¹ tuh¯ jne´, lä¯ja¯ tuh¯
jne´, la¹ kih¹ ma¹. Pero kwee¯ ba´ hee¯ Dio
lä¯to´. Sa¯ ga¯jmää¹ Dio jne´ mah¹ kaah´ jne´
wa´ hi¯ cha¯ hi¯. Ga¯jmeey´ jmi¯ngo¹ he¯
kye´ jne´ mah¹ jmee¹ ta´he¹ kiyh¹. Hi¯ lä¯ja¯
ka¯läh´, he¯ llu¹ jnän` ba´ chaa¯ Dio.
14 Hi¯ lloo¯ koo¯ jmii´, Dio hi¯ ga¯mi¯jiih`
Dsa¯jøøh¹ jnän`, he´ ba´ hi¯ he´ mi¯jiih` jne´
ka¯läh´ kyaah´ be´ kiyh¹.
15 ¿Che´ sa¯ ñeh´ hnäh´ jmi¯ngo¹ he¯ kye´
jne´ la¯ ma¯la¹ koo¯ ba´ kyaah´ Cristo? ¿Che´
jñuuhn´ jaa¯ hi¯ ma¯laa¹ koo¯ kyaah´ Cristo
mah¹ kwëëhn´ jaa¯ dsa¯më´ hi¯ hnëë¯ hñii´
kyaah´ wa´ hi¯ cha¯ hi¯? Ni¯ miih¯ sa¯ soo¯h¯
lä¯ja¯.
16 ¿O che´ sa¯ ñeh´ hnäh´ jaa¯ hi¯ kyaah´
dsa¯më´ hi¯ ngë¯ kyaah´ wa´ hi¯ cha¯ hi¯,
ma¯laay¹ koo¯ jmi¯ngo¹ kyaayh´? Jëëh´,
lä¯koo¯ na¯sii¯ juu¹ kih¹ Dio: “Lä¯uu´ lee´
jaa¯ ba´”.
17 Pero hi¯ jmee¯ ko¯jøh´ kyaah´ Dsa¯jøøh¹
jnän`, kyey¯ koo¯ ba´ jmi¯lle´ kyaayh´.
18 Hää` hnäh´ hñaah¹ cha¯miih¯, ta¯ kaah¯
wa´ hi¯ cha¯ hi¯. Jëëh´ wa´ he¯ cha¯ he¯
ga´ jyoh´ dso´kye¯ he¯ jmee¯ dsa¯, sa¯ hnoo¯
dsoo´ kih¹ jmi¯ngo¹ kiyh¹. Pero hi¯ kaah¯ wa´
hi¯ cha¯ hi¯, he¯ jmeeyh¯ hñiiy´ ba´ ja¯.
19 ¿O che´ sa¯ ñeh´ hnäh´, heh¹ jmi¯ngo¹
jnän`la¹ gwah¯ kih¹ Jmi¯lle´ Na¯jngii¹? Hi¯ he´
hää´ neh¯ tuh¯dsë¯ jne´ hi¯ ga¯kwëëh¯ Dio
jne´. Hi¯ sa¯ laa¹ jne´ dsa¯juu´ jmi¯ngo¹ jnän`,
Dio ba´ he´ hi¯ laa¹ dsa¯juu´.
20 Jëëh´, hmooh¹ kyaah´ ga¯laa¹ Dio jne´.
He¯ja¯ kyaah´ jmi¯ngo¹ jnän` wa´ jmeen´
juuh¯ kih¹ Dio, hi¯ lä¯ja¯ kyaah´ jmi¯lle´ jnän`,
jëëh´ lä¯to´ he¯ la¯ la¹ kiyh¹.

7

Hweh¯ la¹ he¯ jee¯ dsa¯ goo¯

1 Na¹ jeehn´ kyah¹ hnäh´ juu¹ he¯ ga¯siih´
hnäh´ kin¯. Llu¹ la¹ kih¹ dsa¯ cher´mah¹ sa¯
ga¯jeey´ gooy¯.
2 Pero kih¹ he¯ kaah¯ dsa¯ wa´ hi¯ cha¯ hi¯,
he¯ja¯ jwahn¯, lä¯jaa¯ dsa¯ñuuh¯ wa´ kyaay´
jaa¯ dsa¯më´, hi¯ lä¯jaa¯ dsa¯më´, wa´ kyaay´
jaa¯ dsa¯ñuuh¯.
3 Hih¹ dsa¯ñuuh¯, hnøø¹ mi¯tey¹ kyaah´
dsa¯më´ kyaay¹. Ja¯ba´ lä¯ja¯ dsa¯më´ hnøø¹
mi¯tey¹ kyaah´ dsa¯ñuuh¯ kyaay¹ ka¯läh´.
4 Jëëh´ dsa¯më´ sa¯ laay¹ juu´ jmi¯ngo¹ kiyh¹,
dsa¯ñuuh¯ ba´ laa ¹ juu´. Lä¯ja¯ ka¯läh´
dsa¯ñuuh¯, sa¯ laay¹ juu´ jmi¯ngo¹ kiyh¹, mëy´
ba´ laa¹ juu´.
5 Lä¯uuy´ ba´, dsa¯më´ dsa¯ñuuh¯, sa¯
le´ jäyh¯ he¯ sa¯ hnoon¹ ni¯ miih¯. Pero
cher´mah¹ lä¯uuy´ ga¯taayh` juu¹ kwee¯
lä¯øøy´ miih¯ jmii´ ta´ko¯jiih¹ dsa¯taayh`
ngiiy¹ kiyh¹ kih¹ Dio, llu¹ ba´. Hi¯ ga´ ma¯ngëë´
he¯ ja¯, wa´ mi¯tey¹ ka¯läh´ lä¯uuy´ mah¹
lä¯ja¯ sa¯ kaah¹ Tana´, wa´ra¯ sa¯ ga¯lä¯be´
dsëy¹.
6 He¯ jwahn¯ lä¯na¯, he¯ kwan¯ jwë¹ ba´,
ja¯ he¯ jmeen¯ mada¯.
7 Hnoo¹ ga´ jnä´ wa´ra¯ jäh´ kih¹ lä¯jëë¯
ba´ dsa¯ kwëëh¹ dsë¹ lä¯koo¯ jnä´. Pero

läˆjaa¯ läˆjaa¯ jneˊ gaˆhñah¹ jneˊ läˆkoo¯ te¹ he¯ gaˆkwaˊ Dio. Jaa¯ jmeeˆ koo¯, hi¯ jñahˊ jmeeˆ jyohˊ.

8 Kih¹ hi¯ saˆ gaˊ ma¯jeeˊ gooˆ hiˆ läˆkye¯ kih¹ dsa¯ hnɨɨˊ, jwahnˆ, llu¹ la¹ kiyh¹ cherˊmah¹ gaˆjäyˊ hñiiyˊ läˆkoo¯ jnäˊ.

9 Pero cherˊmah¹ saˆ gaˆkwëëh¹ dsëy¹ jäy¹ hñiiyˊ läˆjiih¹ jmɨɨˊ chaay¯, waˊ jeey¹ gooy¯. Jëëhˊ llu¹ gaˊ he¯ jeey¹ gooy¯ läˆkoh¯ gaˊ he¯ tu¯ja¯ tuh¯dsëy¹ kih¹ waˊ hi¯ cha¯ hi¯.

10 Pero kih¹ hi¯ ma¯na¯jeeˆ gooˆ, jmeenˆ madaˆ, (jaˆ heˊ hñiinˆ jwahnˆ, Dio baˊ hi¯ jäh¯), dsa¯meˊ taˆ waˊ beee¹ dsa¯ñuuh¯ kyaa¹.

11 Cherˊmah¹ gaˆbeey¹ øøyh¯, saˆ waˊ jeey¹ gooy¯ kyaah¯ jñahˊ, o waˊ dsa¯jeeyh¯ kyaah¯ dsa¯ñuuh¯ kyaay¹ baˊ. Hiˆ kih¹ dsa¯ñuuh¯ jwahnˆ, saˆ waˊ beey¹ dsa¯meˊ kyaay¹.

12 Pero kih¹ jeeˊ läˆjëëˆ gaˊ jñahˊ, jnäˊ jwahnˆ (jaˆ heˊ Dio). Cherˊmah¹ chaa¯ jaa¯ øøh¹ jneˊ hi¯ kyaahˊ dsa¯meˊ hi¯ saˆ ma¯heeh¯ kih¹ Dio, hiˆ cherˊmah¹ heeh¯ baˊ dsa¯meˊ gyaˆ kyaahˊ øøh¹ jneˊ heˊ, saˆ waˊ beey¹.

13 Hiˆ cherˊmah¹ chaa¯ jaa¯ dsa¯meˊ øøh¹ jneˊ hi¯ kyaahˊ dsa¯ñuuh¯ hi¯ saˆ ma¯heeh¯ kih¹ Dio, hiˆ cherˊmah¹ heeh¯ baˊ dsa¯ñuuh¯ gyaˆ kyaahˊ øøh¹ jneˊ heˊ, saˆ waˊ beey¹.

14 Jëëhˊ, dsa¯ñuuh¯ hi¯ saˆ ma¯heeh¯ kih¹ Dio, ma¯na¯jngëëy ¹ taˆlaˆ kih¹ mëyˊ. Hiˆ ja¯ba¯ läˆja¯ dsa¯meˊ hi¯ saˆ ma¯heeh¯ kih¹ Dio, ma¯na¯jngëëy ¹ taˆlaˆ kih¹ dsa¯ñuuh¯ kyaay¹. Waˊra¯ jähˊ kih¹ saˆ la¹ läˆja¯, chih¯ kyaay¹ jä¹ läˆ ma¯sah¯ ja¯baˊ. Pero taˊko¯jiih¹ tääyhˊ ko¯jøhˊ ma¯na¯jngëë¹ bih¹.

15 Pero cherˊmah¹ hi¯ saˆ ma¯heeh¯ kih¹ Dio gaˆbeey¹ dsa¯kyaayh, waˊ beey¹ kih¹. Cherˊmah¹ gaˆla¹ läˆja¯, saˆ la¹ he¯ wɨɨˊ kih¹ dsa¯meˊ dsa¯ñuuh¯ øøh¹ jneˊ he¯ dsa¯taayh` ko¯jøhˊ. He¯ hɨɨ¹ tiiˊjnän`baˊ gaˆtëëh¹ Dio jneˊ.

16 Jëëhˊ hne¯ dsa¯meˊ øøhn¹, saˆ ñeh¯ hne¯ cheˊ läˆleh¹ läähˊ dsa¯ñuuh¯ kyaah¹. Läˆja¯ hne¯ dsa¯ñuuh¯, saˆ ñehˊ cheˊ läˆleh¹ läähˊ dsa¯meˊ kyaah¹.

Waˊ heehˊ baˊ jneˊ dsaˊtoohnˊ läˆkoo¯ ma¯tøøhnˊla¯

17 Läˆjaa¯ läˆjaa¯ jneˊ, waˊ dsaˊtoohnˊ kyaahˊ he¯ gaˆhñah¹ jneˊ kih¹ Dsa¯jøøh¹ jnän`, läˆkoo¯ maˊ gaˆtëëh¹ Dio jneˊ.

18 Cherˊmah¹ ma¯ngëëˊ ma¯tuy¹ jmɨ¯ngo¹ kyah¹ läˆ maˊ gaˆtëëh¹ Dio hne¯, jäˊ baˊ hne¯läˆna¯. Pero cherˊmah¹ saˆ gaˆtuy¹ jmɨ¯ngo¹ kyah¹ läˆ maˊ gaˆtëëh¹ Dio hne¯, saˆ jmeeˆ bii¹ uuhˆ jmɨ¯ngo¹ kyah¹.

19 Saˆ cha¯ he¯ hnøø¹ jähˆ niˆ miih¯ he¯ gaˆwih¯ jmɨ¯ngo¹ jnän`, o he¯ saˆ gaˆwih¯. Kih¹ jeeˊ läˆjëˆ, hnøø¹ nuuhˊ jneˊ madaˆ kih¹ Dio baˊ.

20 Läˆjaa¯ läˆjaa¯ waˊ jäyˊ baˊ kih¹ läˆ ma¯tääyh¯ ja¯, läˆkoo¯ maˊ gaˆheeyh¯ kih¹ Dio.

21 Cherˊmah¹ maˊ na¯hnëëhˊ jmeeh¯ taˊ kih¹ dsaˆ, läˆkoo¯ maˊ gaˆtëëyh¹ hne¯, taˆ jmee¯ cha¯miih¯ huuˊdsë¯. Pero cherˊmah¹ cha¯ jwë¹ kyah¹ läähˊ hñaah¹, kwaˊ beˊ läähˊ hñaah¹.

22 Jëëhˊ jaa¯ hi¯ maˊ na¯hnëëˊ jmeeˆ taˊ kih¹ dsaˆ läˆkoo¯ maˊ gaˆtëëh¹ Dio, ma¯na¯laaˊ bih¹ kih¹ Dio. Pero jaa¯ hi¯ saˆ na¯hnëëˊ jmeeˆ taˊ kih¹ dsaˆ läˆkoo¯ maˊ gaˆtëëh¹ Dio, na¹ ma¯na¯hnëëyˊ jmeey¹ taˊheˊ kih¹ Cristo baˊ.

23 Hmooh¹ kyaahˊ gaˆlaa¹ Dio jneˊ, he¯ja¯ taˆ hnëëˆ hnähˊ hñaah¹ mah¹ jmeeh¹ taˊ kih¹ dsa¯ läˆjmɨɨ¹ läˆje¯.

24 Läˆjaa¯ läˆjaa¯ hnähˊ øøhn¹, waˊ täähˊ hnähˊ kih¹ läˆkoo¯ ma¯tääh¯ hnähˊ naˆ, läˆkoo¯ maˊ gaˆheeh` hnähˊ kih¹ Dio.

Nuuhˊ kih¹ dsa¯meˊ dsa¯ñuuh¯ hi¯ saˆ na¯jeeˊ gooˆ

25 Kih¹ dsa¯ñuuh¯ hi¯ saˆ ma¯kaahˆ dsa¯meˊ hiˆ kih¹ dsa¯meˊ hi¯ saˆ ma¯kaahˆ dsa¯ñuuh¯, juu¹ he¯ kwan`la¯ saˆ la¹ madaˆ kih¹ Dio. Pero saˆ la¹ kyaahˊ juu¹ taˆjmah¹. Jëëhˊ ma¯läˆñihˊ dsë¹ Dio kinˆ he¯ja¯ hlëëhnˊ ju¹dsooˊ jmah¹ baˊ.

26 Läˆkoo¯ la¹ jmɨɨˊ he¯ tøøhnˊ na¹, kih¹ he¯ja¯ laanˆ, goˆ llu¹ gaˊ he¯ goˊtaahˊ hnähˊ läˆkoo¯ ma¯täähˊ hnähˊ naˆ.

27 Cherˊmah¹ chaa¯ dsa¯meˊ kyaah¹, taˆ jmee¯ huuˊdsë¯ beeh¹ hnihˊ. Hiˆ cherˊmah¹ saˆ chaa¯ dsa¯meˊ kyaah¹, taˆ jmee¯ biiˊ jeehˊ gooh¯.

28 Cherˊmah¹ gaˆkyaahˆ dsa¯meˊ, saˆ la¹ hlɨɨh¹. Läˆja¯ chih¯meˊ kwaa¯, cherˊmah¹ gaˆkaay¹ dsa¯ñuuh¯, saˆ jmeeyˆ hlɨɨh¹. Pero kih¹ hi¯ dsa¯jeeˊ gooˆ, jäˆ cha¯miih¯ huuˊdsë¯ neˊ kiyh¹. Hiˆ hnoon¹ waˊra¯ jähˊ kih¹ niˆ miih¯ he¯ ja¯ saˆ jëëh¹ hnähˊ.

29 Ma¯ngoo¹ yaˆjähˆ jmɨɨˊ, he¯ja¯ na¯ jwahnˆ øøhn¹: Na¹ taˆ chaˊneˊ, hih¹ hi¯ kyaahˊ dsa¯meˊ, läˆkoo¯ he¯ saˆ kyaahˊ bih¹ waˊ jmeeyˊ.

30 Hih¹ hi¯ ti¯meeh¯ dsë¹, waˊ gaaˊ dsëy¹. Hih¹ hi¯ jëë¯ dsë¹, waˊ jmeeyˊ läˆkoo¯ he¯ saˆ jëë¯ dsëy¹. Hih¹ gaˆnää¹ la¯ løø¹, waˊ jmeeyˊ läˆkoo¯ he¯ saˆ cha¯ kiyh¹ baˊ.

31 Hih¹ hi¯ kooh¯ jmeeˆ he¯ cha¯ jmɨ¯gyuuˆ la¯, waˊ jmeeyˊ läˆkoo¯ he¯ saˆ jmeeˆ bii¹ kiyh¹ baˊ. Jëëhˊ läˆjëˆ he¯ jëëˊ jneˊ jmɨ¯gyuuˆ la¯, he¯ dsa¯ngëëˊ baˊ ja¯.

32 Hnoon¹ waˊra¯ jähˊ kih¹ saˆ cha¯ baˊ he¯ kih¹ kah¹ hnähˊ huuˊdsë¯. Dsa¯ñuuh¯ hi¯ saˆ gaˊ ma¯jeeˊ gooˆ, hi¯ heˊ hnaah¯ Dio, hnooyh¯ ha¯ läˆ jeeˊ tih¹ dsë¹ Dio baˊ.

33 Pero hi¯ kyaahˊ dsa¯meˊ, kyee¯ gyih¹ huuˊdsë¯ kih¹ he¯ cha¯ jmɨ¯gyuuˆ la¯, hnooyh¯ ha¯ läˆ jeeˊ tih¹ dsë¹ mëyˊ baˊ.

34 Läˆja¯ ka¯läh¯, kah¯ baˊ la¹ kih¹ dsa¯meˊ hi¯ kyaahˊ dsa¯ñuuh¯, hiˆ kih¹ chih¯meˊ kwaa¯ hi¯ täähˊ hñiiˊ. Chih¯meˊ kwaa¯ heˊ, hnaah¯ gyih¹ Dio, ngëëy¯ hñiiyˊ kyaahˊ

jmɨ˜lle´ kiyh¹ kih¹ Dio. Pero hi̱˜ na˜jee̱˜ goo˜,
kye̱˜ gyih¹ hʉʉ´dsë˜ kih¹ he˜ cha˜ jmɨ˜gyʉʉ˜
la˜, hnooyh˜ ha˜ lä˜ jee´ tɨh¹ dsë¹ dsa˜ñʉʉh˜
kyaa̱y¹ ba´.
35 He˜ la˜ ma˜jwahn¹ mah¹ jmää¹ ta´ kyah¹
hnäh´. Ja̱˜ he˜ hnoon¹ han` kyah¹ hnäh´.
Hnoon¹ go´ta̱a̱h´ hnäh´ lä˜ko̱o̱˜ lle` kyah¹
hnäh´ mah¹ hnaah¹ hnäh´ Dsa˜jøøh¹ jnän`
lä˜ka̱a̱˜ tuh˜hoh´ hnäh´.
36 Cher´mah¹ ja̱a̱˜ dsa˜ cha̱a̱˜ chih˜më´
kya̱a̱¹ hi̱˜ ma˜të´ ji̱˜ñe˜ jee̱y¹ gooy˜, hi˜
cher´mah¹ jmeey˜ hʉʉ´dsë˜ sa˜ so̱o̱h˜ jäy¹
hñiiy´, hi˜ la̱a̱y´, jmee˜ bii¹ jee̱y¹ gooy˜, wa´
jee̱y¹ gooy˜. Jëëh´ lä˜ja̱˜ lla˜ dsëy¹, sa˜ la¹
hlɨɨh¹.
37 Pero cher´mah¹ cha̱a̱˜ jñah´ hi̱˜
ma˜jmee´ ko̱o̱˜ ba´ hʉʉ´dsë˜, hi˜ sa˜ la¹
kya̱a̱h´ he˜ wɨɨ´, jmeey˜ lä˜ko̱o̱˜ hyoh˜ dsëy¹
ba´, cher´mah¹ ma˜jmeey´ ko̱o̱˜ ba´ hʉʉ´dsë˜
sa˜ kwa̱a̱y¹ chih˜më´ kya̱a̱y¹ jee̱´ goo˜, he˜
jmeey˜ llu¹ ba´ ja̱˜.
38 Heh¹ lä˜ja̱˜, cher´mah¹ hi̱˜ ga˜kwa̱a̱¹
chih˜më´ kya̱a̱¹ jee̱´ goo˜, jmeey˜ llu¹ ba´ ja̱˜.
Pero cher´mah¹ sa˜ ga˜kwa̱a̱y¹ jee̱´ goo˜, llu¹
ga´ he˜ jmeey¹ lä˜ja̱˜.
39 Dsa˜më´ hi̱˜ na˜jee̱˜ goo˜, la̱a̱y¹ kya̱a̱¹
ja̱a̱˜ dsa˜ñʉʉh˜ lä˜hih˜ kih¹ ley, ta´ko̱˜jii̱h¹
cha̱a̱˜ dsa˜ñʉʉh˜ kya̱a̱y¹. Pero cher´mah¹
ga˜jʉʉ¹ dsa˜ñʉʉh˜, ma˜cha˜ jwë¹ kiyh¹ jee̱y¹
gooy˜ ka˜läh´ kya̱a̱h´ hi̱˜ tɨh¹ dsëy¹, la˜ ra˜ la̱a̱¹
ja̱a̱˜ dsa˜ñʉʉh˜ hi̱˜ ma˜hee̱h˜ juu¹ kih¹ Dio.
40 Hi˜ jnä´ la̱a̱n˜, llu¹ ga´ la¹ kiyh¹ cher´mah¹
ga˜jäy´ hñiiy´. Pero sa˜ la¹ kya̱a̱h´ hʉʉ´dsë˜
ta˜jmah¹ he˜ ma˜jwahn¹ lä˜na˜, jëëh´ kya̱a̱h´
ba´ jnä´ Jmɨ˜lle´ kih¹ Dio.

8

Ma¹ he˜ kwëëh˜ dsa˜ dio hi̱˜ na˜la̱a̱´ ka̱a̱h˜ dsa˜

1 Na¹ ngëën´ juu¹ kyah¹ hnäh´ kih¹ ma¹ he˜
kwëëh˜ dsa˜ dio hi̱˜ na˜la̱a̱˜ ka̱a̱h˜ dsa˜.
Lä˜jëë˜ ba´ jne´ kyʉʉh˜ jne´ ma˜ miih˜. Hi˜
ta˜la˜ kih¹ he˜ kyʉʉh˜ jne´, he˜ja̱˜ gwa´
jmä̱ä̱n´ hñaan ' ka̱a̱h´. Pero he˜ hnää˜
jne´ dsa˜kya̱a̱hn´, he˜ na˜ kwa˜ be´ he˜
dsa´toohn´ cha˜ga´miih˜ llu¹ kya̱a̱h´ Dio.
2 Hi̱˜ la̱a̱´ kyʉʉh˜ cha˜miih˜, sa˜ ga´
ma˜kyʉʉyh˜ lä˜ko̱o̱˜ te¹ lle` lä˜kyʉʉyh˜.
3 Pero ja̱a̱˜ hi̱˜ hnää¹ Dio, kyʉʉ˜ ba´ Dio hi̱˜
he´.
4 Kih¹ ma¹ he˜ lla˜ dsa˜ cha´në´ dio hi̱˜
na˜la̱a̱˜ ka̱a̱h˜ dsa˜, ma˜ñe´ ba´ jne´ sa˜ cha˜
he˜ la̱a̱¹ dio he´ ni˜ miih˜ jmɨ˜gyʉʉ˜ la˜. Ja̱a̱˜
ba´ Dio cha̱a̱˜. Sa˜ cha̱a̱˜ ga´ jñah´ Dio.
5 Ma˜ke˜ gyʉʉh¹ hwa¹ la˜ jäh´ dsa˜ cha̱a̱˜
ja̱˜ hi̱˜ ja̱a̱˜ dio, (jëëh´ ma˜ra˜ he˜ cha̱a̱˜
jwë̱ë̱´ dio, hi˜ lä˜ja̱˜ cha̱a̱˜ jwë̱ë̱´ dsa˜ka̱a̱h´
ka˜läh´).
6 Pero jnä` jne´, ja̱a̱˜ Dio ba´ cha̱a̱˜ hi̱˜ la̱a̱¹
Tää` jnän`. Ga˜lä˜jë˜ ba´ he˜ cha˜, hñiiy´ ba´
ga˜jmeey´, hi˜ ga˜jmä̱ä̱y¹ jne´ mah¹ jmää¹ jne´
kiyh¹. Hi˜ ja̱a̱˜ ba´ Dsa˜jøøh¹ jnän` cha̱a̱˜.
Hi̱˜ he´ he´ Jesucristo. Ta˜la˜ kiyh¹ ba´ cha˜
ga˜lä˜jë˜, lä˜ja̱˜ ta˜la˜ kiyh¹ ba´ cha̱a̱˜ jne´
ka˜läh´.
7 Pero ja̱˜ lä˜jë̱ë̱˜ kyʉʉh˜ ha˜ lä˜ la¹ juu¹ la˜.
Ko̱˜lla̱a̱´ hi̱˜ ma´ të̱ë̱¹ jmee˜ he¹ kih¹ dio hi̱˜
na˜la̱a̱˜, gwa´ hʉʉ´dsë˜ kiyh¹ kya̱a̱h´ dio he´,
wa´ra˜ ga˜kuyh˜ ma¹ he˜ lla˜ dsa˜ cha´në´ hi̱˜
he´. Kih¹ he˜ sa˜ la¹ ko̱o̱˜ ba´ hʉʉ´dsë˜ kiyh¹,
he˜ja̱˜ la̱a̱y´ mi˜sa̱yh´ hñiiy´.
8 Dsoo´ ba´, ja̱˜ kya̱a̱h´ he˜ kih˜hi̱h˜ jne´
na˜, jmee˜ he˜ hnää¹ Dio jne´. Ja̱˜ kya̱a̱h´
he˜ kih˜hi̱h˜ jne´ na˜, jmee˜ le̱e̱´ jne´ llu̱u̱¹
cha˜ga´miih˜, ni˜ sa˜ jä̱n´ hlɨɨh¹ cher´mah¹ sa˜
ga˜kihn´ lä˜jë˜ nëë¹ he˜ cha˜.
9 Ma˜ke˜ na˜ngë¹ jne´ jwë¹ kih´hi̱hn´ wa´
he˜ cha˜ he˜, hnøø¹ le̱e̱h˜ jne´ mah¹ sa˜ tä̱h˜
hi̱˜ sa˜ la¹ ko̱o̱˜ ba´ hʉʉ´dsë˜ kih¹, kwa̱a̱t˜
jnän`.
10 Cher´mah¹ cha̱a̱˜ ja̱a̱˜ hi̱˜ sa˜ la¹ ko̱o̱˜
hʉʉ´dsë˜ kih¹, ga˜jë̱ë̱y¹ hnäh´, hi̱˜ ma˜kyʉʉh˜
miih˜, tä̱ä̱h´ hnäh´ në´ mes˜ koo´ jee´ tääh´
he̱e̱h˜ kih¹ dio hi̱˜ na˜la̱a̱˜ he´, goo˜ la¹ kiyh¹,
jä˜ lä˜he̱e̱´ dsëy¹ kuyh˜ he˜ ma˜lla´ dsa˜
cha´në´ he̱e̱h˜ ja̱˜.
11 He˜ja̱˜, dsoo´ kyah¹ hnäh´ hi̱˜
ma˜kyʉʉh˜ miih˜, tä̱h˜ øøh¹ hi̱˜ sa˜ cha˜ be´
kih¹, hi˜ kih¹ hi̱˜ he´ ba´, ga˜jʉʉ¹ Cristo.
12 Lä˜ja̱˜, cher´mah¹ ga˜jmeeh´ hnäh´
hñaa˜ hoh´ kih¹ øøh¹ jne´, hi˜ jmeeh˜ hnäh´
sa˜ kye̱e̱´ hʉʉ´dsë˜ kih¹ hi̱˜ sa˜ cha˜ be´ kih¹,
he˜ ma˜hlä̱ä̱h˜ hnäh´ kih¹ Cristo ba´ ja̱˜.
13 He˜ja̱˜ cher´mah¹ ma¹ he˜ kih´ jne´,
jmeen´ tä̱h˜ ja̱a̱˜ øøhn¹, mo˜so˜ kih´ ga´ jne´
ka˜läh´ ngo¹ ji̱h´ko̱h´ mah¹ sa˜ jmeen´ te̱h¹
øøh¹ jne´.

9

Na˜ngë¹ jwë¹ apóstole hyoh˜ miih˜ he˜ jmee˜ bii¹ kiyh¹

1 ¿Che´ sa˜ la̱a̱n¹ apóstol la̱a̱h´ hnäh´? ¿Che´
sa˜ na˜ngën¹ jwë¹ jmeen` lä˜ko̱o̱˜ jmee˜ jñah´
apóstole? Jëëh´, ma˜ra˜ he˜ ga˜jë̱ë̱n˜ Jesús
Dsa˜jøøh¹ jnän`. Hi˜ kih¹ he˜ ga˜he̱e̱h` hnäh´
juu¹ kiyh¹, he˜ ja̱˜ jmee˜ lii˜ ta´ he˜ jmeen˜
kih¹ Dsa˜jøøh¹ jnän`.
2 Cher´mah¹ kih¹ jñah´, sa˜ la̱a̱n¹ apóstol,
pero kyah¹ hnäh´ ma˜ra˜ ju¹dsoo´ la̱a̱n¹.
Jëëh´, lä˜llu¹ he˜ kya̱a̱h´ hnäh´ Dsa˜jøøh¹
jnän`, he˜ ja̱˜ jmee˜ lii˜ ma˜ra˜ he˜ la̱a̱n¹
apóstol.
3 Juu¹ la˜ jmää¹ lä̱ä̱n´ hñiin˜ kih¹ hi̱˜ sa˜
ta̱a̱h˜ jnä´ ta´.
4 ¿Che´ sa˜ na˜ngë¹ jnääh¹ jwë¹ he˜ hñah˜
jnääh¹ he˜ kih´hi̱h´ jnääh¹?
5 ¿Che´ sa˜ na˜ngë¹ jnääh¹ jwë¹ jä̱ä̱´ jnääh¹
dsa˜më´ hi̱˜ la̱a̱¹ øøh˜ jne´ lä˜ko̱o̱˜ jmee˜ jñah´
apóstole, ja̱˜ ba´ lä˜ko̱o̱˜ jmee˜ øøh˜ Dsa˜jøøh¹
jnän` kya̱a̱h´ Pee´ ka˜läh´?

6 ¿Che´ ma˜la˜ jnä´ ba´ kyaah´ Bernabé
jmee˜ bii¹ jmee˜ jnääh¹ ta´ mah¹ jnääh˜ jnääh
¹ he˜ kih´hih´ jnääh¹?
7 ¿Ha˜ chaa˜ hløø´ hi˜ tääh´ jmee˜ ta´
kwaat˜ kih¹ hñii´? ¿Ha˜ chaa˜ hi˜ jmee˜ ta´
koo˜ hwa¹ mah¹ sa˜ kuyh˜ he˜ jngëëy˜? ¿Ha˜
chaa˜ hi˜ hää˜ koo˜ nää¹ jah´ mah¹ sa˜ hiyh˜
jɯh˜ kih¹?
8 ¿Che´ laah´ hnäh´ hlëëhn´ he˜ la˜ lä˜koh´
hlëëh˜ wa´ hi˜ cha˜ hi˜? ¿Che´ sa˜ na˜sii˜
lä˜ja˜ në´ ley?
9 Jëëh´, në´ ley kih¹ Moisé na˜sii˜: “Ta˜
kii˜ hoo´ kya´ jee´ jmeey˜ ta´.” He˜ ga˜jäh´
Dio lä˜ja˜, ja˜ ma˜la˜ kih¹ kya´ ja˜ ma´ kyey˜
hɯɯ´dsë˜.
10 He˜ kyey˜ hɯɯ´dsë˜ jnä` jne´ ba´ ja˜,
he˜ja˜ ba´ ja˜ na˜sii˜ lä˜ja˜. Jëëh´, hi˜ mi˜llu¹
hwa¹, lä˜kye˜ hi˜ mi˜llu¹ mi ¹ju˜, ma˜ra˜
he˜ cha˜ o˜jøh˜ dsë˜ kiyh¹ liyh˜ kih¹ ta´ he˜
jmeey˜ ja˜.
11 Mi ¹ju˜ he˜ la¹ kih¹ Dio ga˜jñee´ jnääh¹
neh˜ tuh˜hoh´ hnäh´, he˜ja˜ ¿che´ jmee˜ hii˜
cher´mah¹ ga˜ngii˜ jnääh¹ miih˜ he˜ cha˜
kyah¹ hnäh´?
12 Cher´mah¹ jñah´ ba´ cha˜ jwë¹ kih¹ hy-
oyh˜ he˜ cha˜ kyah¹ hnäh´, cha˜ga´miih˜
na˜ngë¹ jnääh¹ jwë¹ hñah˜ jnääh¹ he˜ ja˜.
Hi˜ ma˜ke˜ cha˜ jwë¹ jmee´ jnääh¹ lä˜ja˜,
sa˜ ga˜chuu´ jnääh¹ ni˜ miih˜ kyaah´ hnäh´.
Ga˜kwëëh¹ ba´ dsë˜ jnääh ¹ mah¹ sa˜ jmee¹
dsa˜ jyoh´ hɯɯ´dsë˜ jee´ kwa˜ jnääh¹ ju¹hmëë´
kih¹ Cristo.
13 ¿Che´ sa˜ ñeh´ hnäh´, lä˜jëë˜ hi˜ jmee˜
ta´he¹ neh˜ gwah˜, kyaah´ ja˜ba´ he˜ dsa˜ka˜
dsa˜ neh˜ gwah˜ ja˜ jnä˜ he˜ kuyh˜? Hi˜
lä˜ja˜, hi˜ jmee˜ ta´ në´ na´hyoo´, kuyh˜ kih¹
he˜ dsa˜ka˜ dsa˜ në´ na´hyoo´ ja˜.
14 Lä˜ja˜ ka˜läh´, ga˜jmee´ Dsa˜jøøh¹ jnän`
mada˜, hi˜ na˜hñaa´ kwa˜ ju¹hmëë´, ta´ kih¹
ju¹hmëë´ ja˜ba´ wa´ kuyh˜.
15 Pero jnä´, ni˜ koo˜ hä´ sa˜ ma˜ngiin`
he˜ ja˜ kyah¹ hnäh´, ni˜ sa˜ siin˜ lä˜la˜ mah¹
kwëëh¹ jnä´ miih˜ he˜ cha˜ kyah¹ hnäh´. Llu¹
ga´ he˜ juun´ kyohn˜ lä˜koh´ ga´ he˜ jñuuh¹
dsa˜ kin˜ he˜ chaan˜ llu¹ he˜ sa˜ koon˜ jñeen
¹ he˜ kwan˜ juu¹.
16 Pero sa˜ cha˜ he˜ kih¹ he˜ jmään˜ hñiin˜
jøøh¹ he˜ kwan˜ ju¹hmëë´ kih¹ Cristo. Jëëh´,
ma˜na˜hä´ goon˜, he˜ja˜ jmee˜ bii¹ kin˜
kwan` juu¹ na˜. Jwii˜ jnä´ cher´mah¹ sa˜
ga˜mi˜ten` he˜ kwan` ju¹hmëë´ kiyh¹.
17 Cher´mah¹ hyoh˜ dsën˜ kwan` juu¹ kih¹
Dio, hyoh˜ ba´ jnä´ jñeen ¹. Hi˜ ma˜ke˜
sa˜ hyoh˜ dsën˜ jmeen` ta´ la˜, ma˜ra˜ he˜
mi´ten` ba´ ta´ he˜ hä´ goon˜.
18 ¿Hee˜ ba´ jñeen ¹ ja˜? He˜ chaan˜ llu¹
he˜ sa˜ koon˜ jñeen¹ he˜ kwan˜ ju¹hmëë´ kih¹
Cristo. He˜ ja˜ ba´ ja˜ jñeen¹. Kih¹ he˜ja˜, sa˜
ngiin´ ni˜ miih˜ he˜ cha˜ kyah¹ hnäh´ lä˜koo˜
na˜ngën¹ jwë¹ jmeen`.
19 Ni˜ jaa˜ sa˜ chaa˜ hi˜ jmee˜ hih˜ kin˜,
he˜ jmeen˜ lä˜ja˜. Pero ma˜ra˜ he˜ jmee˜ ba´
jnä´ ta´he¹ kih¹ lä˜jëë˜ mah¹ lä˜ja˜ leeh˜ ga´
jnä´ jwëë´ dsa˜ kih¹ Cristo.
20 He˜ja˜ jee´ kih¹ judiu, jmään˜ hñiin˜
lä˜koo˜ jaa˜ judiu, mah¹ leehn˜ dsa˜ judiu.
Hi˜ jee´ kih¹ hi˜ mi˜te¹ ley (ma˜ke˜ sa˜ jmee˜
ley hih˜ kin˜) jmeen˜ lä˜koo˜ hi˜ mi˜te¹ ley
ba´, mah¹ lä˜ja˜ leehn˜ dsa˜ hi˜ mi˜te¹ ley ja˜.
21 Hi˜ kih¹ hi˜ sa˜ kyɯɯh˜ ley, lä˜koo˜
he˜ sa˜ kyɯɯhn˜ ley ba´ jmeen˜, mah¹ lä˜ja˜
leehn˜ dsa˜ hi˜ sa˜ kyɯɯh˜ ley. (Pero ja˜ kih¹
he˜ sa˜ kyaahn´ ley kih¹ Dio, mi˜te` ba´ jnä´
ley kih¹ Cristo.)
22 Hi˜ jee´ kih¹ hi˜ sa˜ beee´ hɯɯ´dsë˜
kih¹, ga˜jmään˜ hñiin˜ lä˜koo˜ he˜ sa˜ beee´
hɯɯ´dsë˜ kin˜. Hi˜ jee´ kih¹ jee´ lä˜jëë˜, kwee˜
ba´ ga˜jmeen¹ kyaayh´, mah¹ lä˜ja˜ jnøøhn˜
ha˜ lä˜ jee´ lään´ ko˜llaa´ dsa˜.
23 Kwaat˜ kih¹ ju¹hmëë´ ba´ jmeen˜ he˜ la˜,
mah¹ ko˜jøh´ ba´ lä˜cha˜ he˜ llu¹ kin˜ kyaah´
hi˜ nuu˜ ju¹hmëë´ he˜ kwan˜ la˜.
24 Ñeh´ ba´ hnäh´, jee´ hlii˜ jwëë´ dsa˜, jaa˜
ba´ hi˜ lih¹. Hi˜ he´ lle` kih¹ hyoh˜ jñee¹. Lä˜ja˜
hnøø¹ kwah¹ hnäh´ be´ jee´ hnaah˜ hnäh´ Dio
mah¹ lä˜ja˜ hñah˜ hnäh´ koo˜ he˜ la´ kwa¹
Dio.
25 Lä˜jëë˜ hi˜ hnøø¹ lih˜ jee´ kooy˜,
mi˜llɯɯy¹ hñiiy´ kih¹ lä˜jë˜ he˜ jmee˜ jwiih`
kiyh¹ mah¹ liyh˜ koo˜ coron he˜ dsa˜heee´.
Pero jne´ mi˜llɯɯn` jne´ hñaan¹ mah¹ leh˜ jne´
koo˜ coron he˜ sa˜ heee´ jih´koh´.
26 Lä˜ja˜ jnä´ ka˜läh´, ngoo¹ ba´ jnä´ kwan˜
be´ ha˜ jee´ lihn˜ koo˜ coron. He˜ja˜ sa˜
jmeen˜ wa´ la¹ cha˜ la¹, lä˜koo˜ jaa˜ hi˜ te˜
jah˜ jwë´ në´ lle´.
27 Heehn˜ hñiin˜ wii´ ba´, ni˜ miih˜ sa˜
kwan˜ jwë¹ kih¹ jmi˜ngo¹ jmee¹ hih˜ kin˜.
Lä˜na˜ ba´ jmeen`, mah¹ sa˜ jän` ta˜ koo´
ma˜la˜ ma˜kwan¹ ju¹hmëë´ kih¹ jñah´.

10

Sa˜ wa´ jmeen´ ko˜jøh´ kyaah´ hi˜ jmää˜ jøøh¹ dio hi˜ na˜laa˜ kaah˜ dsa˜

1 Hnoon¹ wa´ lä˜dsooh˜ hoh´ hnäh´ øøhn¹,
lä˜koo˜ ga˜la¹ kih¹ dsa˜ ma˜gyuh˜ jnän`.
Ga˜lä˜jëë˜ ba´ ga˜nää¹ lä˜ ngoo¹ jnii´. Hi˜
ga˜ngëëy´ jee´ jmi˜ñeeh˜.
2 Lä˜llu¹ he˜ ga˜ngëë´ dsa˜ he´ ko˜jøh´
kyaah´ Moisé jee´ ma´ hii´ jnii´ hi˜ ta˜ jee´
jmi˜ñeeh˜, he˜ja˜ la¹ lä˜koh´ he˜ ga˜taayh`
ko˜jøh´ ga˜saa˜ dsa˜ he´ jmii˜ kyaah´ Moisé
mah¹ leey´ koo˜ kyaayh´.
3 Ga˜lä˜jëë˜ ba´ ga˜kuh˜ he´ñiih˜ he˜
ga˜chee¹ Dio.
4 Ga˜lä˜jëë˜ ba´ ga˜hih¹ jmii˜ he˜ ga˜chee¹
Dio. Sa˜ ma´ la¹ wa´ he˜ cha˜ he˜ jmi˜gwa˜
he˜ ga˜jmee´ Dio ga˜hya˜ dsoh´ mi¹kuu´. Hi˜
mi ¹kuu´ ja˜, sa˜ ma´ la¹ wa´ he˜ cha˜ he˜
mi ¹kuu´, ma´ laa ¹ hñii´ Cristo hi˜ ma´ jmee˜
ko˜jøh´ kyaayh´.

5 Pero miih⁻ go⁻te¹ ba´ dsa⁻ he´ ga⁻jmee´
he⁻ tih⁻ dsë¹ Dio. He⁻ja⁻ jwëë´ ga´ ga⁻juu¹
hwa¹ kii⁻ ja⁻.
6 He⁻ ga⁻la¹ lä⁻ja⁻ kih¹ dsa⁻ he´, he⁻ ja⁻
kwëëh⁻ jne´ nuuh⁻´ mah¹ sa⁻ wa´ hee´ dsë⁻ jne´
jmeen´ he⁻ hliih¹ lä⁻koh´ ga⁻jmee´ dsa⁻ he´.
7 Ni⁻ ta⁻ wa´ jmään´ jøøh¹ dio hi⁻ na⁻laa⁻
kaah⁻ dsa⁻, lä⁻koh´ ga⁻jmee´ dsa⁻ he´.
Lä⁻koo⁻ jäh´ jee´ na⁻sii⁻ juu¹ kih¹ Dio:
“Ga⁻taah`lä⁻jëë⁻ dsa⁻ ga⁻kuh⁻ ga⁻hih¹, ja⁻ga´
ga⁻taayh`ga⁻jmeey´ wa´ la¹ cha⁻ la¹.”
8 Ni⁻ ta⁻ wa´ kaah´ jne´ wa´ hi⁻ cha⁻ hi⁻,
lä⁻koo⁻ ga⁻jmee´ dsa⁻ he´. Jëëh´ kyaah´ koo⁻
jmii´ ba´ ga⁻juu¹ gyii´ hnë⁻ mil dsa⁻ he´.
9 Ni⁻ sa⁻ wa´ koo´ jne´ kyaah´ he⁻ jøh⁻ dsë¹
Dsa⁻jøøh¹ jnän`, lä⁻koo⁻ ga⁻jmee´ ko⁻llaa´
dsa⁻ he´ mah¹ ga⁻jngiih¹ miih⁻ kiyh¹.
10 Sa⁻ wa´ cha⁻ wa´ hää⁻ jne´ Dio, lä⁻koo⁻
ga⁻cha⁻ ga⁻hää¹ dsa⁻ he´, mah¹ ga⁻jngiih¹
ángel kiyh¹.
11 He⁻ ga⁻la¹ lä⁻ja⁻ kih¹ dsa⁻ he´, he⁻ ja⁻
kwëëh⁻ jne´ nuuh⁻´, hi⁻ ma⁻na⁻sii⁻ jnän`mah¹
lä⁻leeh⁻´ jne´ hi⁻ chaa⁻ na¹ jee´ ga⁻dsaa¹ jmii´
he⁻ tøøhn´ la⁻.
12 Lä⁻ja⁻, kih¹ hi⁻ jmee⁻ huu´dsë⁻ sa⁻ cha⁻
he⁻ kih¹ jeh¹ dsëy¹, hnøø¹ liiyh⁻ mah¹ sa⁻
täyh⁻.
13 Wa´ he⁻ cha⁻ he⁻ he⁻ wii´ he⁻ jëë´ jne´,
ja⁻ba´ lä⁻ja⁻ ma⁻jëë⁻ jñah´. Pero Dio llu¹
dsëy¹. Sa⁻ kway⁻ jwë¹ ngëë´ jne´ koo⁻ he⁻
hweh⁻ ga´ he⁻ mo⁻so⁻ tää⁻ jne´. Wa´ra⁻ ga⁻të´
jee´ jëë´ jne´ he⁻ wii´ ja⁻, kwa¹ ba´ Dio be´ ha⁻
lä⁻ jee´ lää´ jne´ hi⁻ lä⁻ja⁻ kwëëh¹ dsë⁻ jne´.
14 He⁻ja⁻ jwëëhn⁻ hnäh´ øøhn¹ hi⁻ hnaan⁻.
Hää` hnäh´ hñaah¹ cha⁻miih⁻. Mo⁻to⁻ jmee⁻
hnäh´ juuh⁻ kih¹ dio hi⁻ na⁻laa⁻ kaah⁻ dsa⁻.
15 Hlëëhn´ hnäh´ lä⁻koo⁻ dsa⁻ hi⁻ kyuuh⁻.
Kye⁻ da´ hnäh´ kwaat⁻ ha⁻ lä⁻ ngoo¹ juu¹ he⁻
hlëëhn´ hnäh´.
16 Lä⁻ ma´ hih⁻ jne´ kyaah´ wa´kyaah´ he⁻
na⁻øø⁻, kwa⁻ jne´ ti´hmaah´ kih¹ Dio, la¹
kwaat⁻ hih⁻ jne´ jma⁻ kih¹ Cristo ba´ ja⁻, hi⁻
lä⁻ja⁻ ma⁻laa¹ jne´ koo⁻ ba´ kyaayh´. Hi⁻ lä⁻
ma´ kih⁻ jne´ he´ñiih⁻´ he⁻ ti⁻llooh⁻ jne´, he⁻
jmee⁻ jne´ kwaat⁻ jmi⁻ngo¹ kih¹ Cristo ba´
ja⁻, hi⁻ lä⁻ja⁻ ma⁻laa¹ jne´ koo⁻ ba´ kyaayh´
ka⁻läh´.
17 Ma⁻ke⁻ jwëë´ jne´, koo⁻ ba´ laa¹ jne´ jee´
lä⁻jëë⁻ jne´. Jëëh´, koo⁻ ba´ la¹ he´ñiih⁻´ he⁻
kih⁻ jne´.
18 Jëë` da´ hnäh´ ha⁻ lä⁻ ga⁻la¹ kih¹ dsa⁻
Israel hi⁻ ga⁻kuh⁻ jah´ hi⁻ ma´ dsa⁻jää⁻ dsa⁻
ne´ na´hyoo´, ga⁻laay¹ koo⁻ ba´ kyaah´ Dio juu´
na´hyoo´ ja⁻.
19 He⁻ jwahn⁻ lä⁻na⁻, ja⁻ he⁻ jwahn⁻ kyee´
jwërte dio hi⁻ na⁻laa⁻ kaah⁻ dsa⁻, ni⁻ ngo¹
he⁻ lla⁻ dsa⁻ cha´ne´ dio he´, sa⁻ cha⁻ he⁻ la¹
ni⁻ miih⁻.
20 Lä⁻la⁻ ba´ jwëëhn⁻ hnäh´, lä⁻koo⁻ jmee⁻
hi⁻ sa⁻ ma⁻heeh⁻ kih¹ Dio, wa´ra⁻ ga⁻llay´
miih⁻ he⁻ cha⁻ kiyh¹ cha´ne´ dio hi⁻ na⁻laa⁻
he´, he⁻ kwëëyh⁻ hi⁻sa⁻llu¹ ba´ ja⁻, ja⁻ he⁻
kwëëyh⁻ Dio jnän` ja⁻. Sa⁻ hnoon¹ jmeeh¹
hnäh´ ko⁻øh´ kyaah´ hi⁻sa⁻llu¹.
21 Cher´mah¹ ga⁻hih´ hnäh´ he⁻ kwa⁻ Dio,
mo⁻so⁻ le´ huh¹ hnäh´ he⁻ kwa⁻ hi⁻sa⁻llu¹.
Cher´mah¹ ga⁻taah` hnäh´ ga⁻ku´ ga⁻hih´
hnäh´ he⁻ lla⁻ Dio ne´ na´mes⁻, mo⁻so⁻ le´
kuh´huh¹ hnäh´ ne´ mes⁻ kih¹ hi⁻sa⁻llu¹
ka⁻läh´.
22 ¿Che´ ja⁻ he⁻ hnøøh´ jne´ ha⁻ lä⁻ jee´
lä⁻llih⁻ Dio he⁻ jmee⁻ jne´ lä⁻ja⁻? ¿Che´ cha⁻
ga´ be´ jnän`, lä⁻koh´ ga´ kiyh¹?

Wa´ hnøøhn´ he⁻ llu¹ kih¹ øøh¹ jne´

23 Ga⁻lä⁻jë⁻ ba´ na⁻ngën¹ jwë¹ jmeen`, pero
ja⁻ lä⁻jë⁻ jmää¹ ta´. Ga⁻lä⁻jë⁻ ba´ na⁻ngën¹
jwë¹ jmeen`, pero ja⁻ lä⁻jë⁻ kwa⁻ be´ jnän`jee´
hnäähn⁻ Dio.
24 Sa⁻ wa´ hnøøhn´ he⁻ llu¹ jnän`hñaan¹, wa´
hnøøhn´ he⁻ llu¹ kih¹ jñah´ ba´.
25 Kuh¹ ba´ hnäh´ ga⁻lä⁻jë⁻ ngo¹ he⁻ hnii⁻
dsa⁻ jee´ jngëëyh⁻ jah´. Ta⁻ ngii` hnäh´ ni⁻
miih⁻ juu¹ mah¹ sa⁻ jmeeh¹ hnäh´ cha⁻miih⁻
huu´dsë⁻.
26 Jëëh´, kih¹ ba´ Dio la¹ jmi⁻gyuu⁻ la⁻, hi⁻
lä⁻ja⁻ lä⁻jë⁻ he⁻ ga´ cha⁻ ne´ kih¹, kih¹ bih¹ la¹
lä⁻jë⁻.
27 Cher´mah¹ jaa⁻ hi⁻ sa⁻ ma⁻heeh⁻ kih¹
Dio ga⁻tëëyh¹ hnäh´ mah¹ go´kuh¹ hnäh´
kiyh¹, hi⁻ gwa´ hoh´ hnäh´ go´nääh¹ hnäh´, ja⁻
go⁻kuh¹ ba´ hnäh´ ga⁻lä⁻jë⁻ he⁻ llay⁻. Ta⁻ ngii`
hnäh´ ni⁻ miih⁻ juu¹ mah¹ sa⁻ jmeeh¹ hnäh´
cha⁻miih⁻ huu´dsë⁻.
28 Pero cher´mah¹ chaa⁻ hi⁻ ga⁻jäh´: “Ngo¹
he⁻ ma⁻lla´ dsa⁻ ne´ na´hyoo´ ba´ na⁻”, ta⁻
kuh⁻ hnäh´ ga⁻ ja⁻, mah¹ la¹ llu¹ kih¹ hi⁻
ma⁻mi⁻jnää⁻ juu¹ ja⁻. Lä⁻ja⁻ sa⁻ jmeey¹
jyoh´ huu´dsë⁻ he⁻ jmee¹ jwiih` kiyh¹. Jëëh´,
kih¹ ba´ Dio la¹ jmi⁻gyuu⁻ la⁻ hi⁻ lä⁻ja⁻ lä⁻jë⁻
he⁻ ga´ cha⁻ ne´ kih¹, kih¹ bih¹ la¹ lä⁻jë⁻.
29 Ja⁻ he⁻ hlëëhn´ kih¹ huu´dsë⁻ kyah¹
hnäh´. He⁻ hlëëhn´ kih¹ huu´dsë⁻ kih¹ jñah´
ba´ na⁻, mah¹ sa⁻ jmeey¹ jyoh´ huu´dsë⁻ he⁻
jmee¹ jwiih` kiyh¹. ¿He⁻la¹ ha¹ dsa⁻ kin⁻ he⁻
na⁻ngën¹ jwë¹ jmeen` cher´mah¹ ko⁻ja⁻ la¹
huu´dsë⁻ kiyh¹?
30 Cher´mah¹ kwan⁻ ti´hmaah´ kih¹ Dio kih¹
he⁻ kuhn⁻, ¿he⁻la¹ hlëëh¹ dsa⁻ wii´ kin⁻ kih¹
he⁻ kuhn⁻ he⁻ ja⁻?
31 Hi⁻ kwee⁻ ba´ la¹ kih¹ lä⁻jë⁻, cher´mah¹
kuh⁻huh´ hnäh´, o he⁻ ga´ jmeeh⁻ hnäh´,
jmee´ hnäh´ lä⁻jë⁻ lä⁻koo⁻ lle` kih¹ ba´ mah¹
lä⁻ja⁻ wa´ la¹ juuh⁻ kih¹ Dio jnän`.
32 Ta⁻ jmee⁻ hnäh´ jeh¹ dsë¹ dsa⁻ judiu,
ni⁻ hi⁻ sa⁻ laa¹ judiu, ni⁻ hi⁻ laa¹ kyaa¹ Dio
ka⁻läh´.
33 Jmee´ hnäh´ lä⁻koh´ jmee⁻ jnä´ ba´. Jëëh´
jmeen⁻ bii¹ hnoohn⁻ ha⁻ lä⁻ jee´ tih¹ dsë¹ dsa⁻
kyaah´ lä⁻jë⁻ he⁻ jmeen⁻. Sa⁻ hnoohn⁻ he⁻
llu¹ ki⁻ hñiin⁻, hnoohn⁻ he⁻ llu¹ kih¹ ga⁻lä⁻jëë⁻
ba´ mah¹ läää´.

11

Juu' kih' dsa˜ hi˜ jlë˜ ka'lle´

1 Jmee´ hnäh´ lä˜koo˜ jmee˜ jnä´, jëëh´ jnä´
jmeen˜ lä˜koo˜ ga˜jmee´ Cristo.
2 Chaan˜ llu' cha˜miih˜ lä˜koo˜ tääh´
hnäh´ øøhn', jëëh´, ga˜lä˜jë˜ jiih˜ ba´
dsa˜lä˜dsooh˜ hoh´ jnä´, hi˜ choh´ ba´ hnäh´
koo˜ hweh˜ juu' he˜ ma˜hlëëhn` hnäh´.
3 Hnoon' lä˜ngëëh´ hnäh´, Cristo laa'
to˜në´ kih' lä˜jëë˜ dsa˜ñuuh˜, hi˜ lä˜ja˜ laa'
dsa˜ñuuh˜ kih' dsa˜më´, lä˜ja˜ laa' Dio kih'
Cristo ka˜läh´.
4 La' o˜hih˜ kih' dsa˜ñuuh˜ cher´mah' jlëy˜
ka'lley´ wa'ra˜ ga˜të´ jee´ ngiiy' kiyh' kih' Dio
o wa'ra˜ ga˜ngëëy' juu' kih' Dio cha'në´ dsa˜.
5 Lä˜ja˜ ka˜läh´ la' o˜hih˜ kih' dsa˜më´
cher´mah' sa˜ na˜jlë˜ ka'lley´ wa'ra˜ ga˜të´
jee´ ngiiy' kiyh' kih' Dio o wa'ra˜ ga˜ngëëy'
juu' kih' Dio cha'në´ dsa˜. Heh' lä˜ja˜, la'
lä˜koo˜ he˜ na˜tii´ kwah˜ lley´.
6 Cher´mah' jaa˜ dsa˜më´ sa˜ jlë˜ lle´, llu'
ga´wa´tiiy´ lley´ go˜te˜. Pero cher´mah' laay´
la' o˜hih˜ kiyh' he˜ tiiy' lley´ o he˜ jmeey'
kwah˜, he˜ja˜ wa´jlëy' ba´.
7 Sa˜ soohˆ kih' dsa˜ñuuh˜ jlëy' lley´,
jëëh´ laay' heeh˜ kih' Dio, mah' mi˜jnääy˜
ha˜ lä˜koo˜ øøh' laa' Dio. Pero dsa˜më´
mi˜jnää˜ ha˜ lä˜koo˜ øøh' laa' dsa˜ñuuh˜.
8 Dsa˜ñuuh˜ sa˜ ya˜hëë' kih' dsa˜më´,
dsa˜më´ ba´ ya˜hëë' kih' dsa˜ñuuh˜.
9 Lä˜ja˜ ka˜läh´, sa˜ ga˜jmää' Dio
dsa˜ñuuh˜ mah' le´ llu' kih' dsa˜më´,
ga˜jmääy' dsa˜më´ mah' le´ llu' kih'
dsa˜ñuuh˜ ba´.
10 Kih' he˜ja˜, hi˜ kwaat˜ kih' ángele
ka˜läh´, jmee˜ bii' jlë' dsa˜më´ lle´ mah'
jmee' lii˜ chaa˜ hi˜ kye˜ në´ kiyh'.
11 Pero he˜ tøøh´ jne´ kyaah´ Dsa˜øøh'
jnän`, ja˜ ma˜la˜ dsa˜ñuuh˜ laa' kwaat˜,
ja˜ba´ lä˜ja˜ laa' kwaat˜ dsa˜më´ ka˜läh´.
12 Jëëh´, lä˜koh´ ya˜hëë' dsa˜più˜ kih'
dsa˜ñuuh˜, ja˜ba´ lä˜ja˜ kih' dsa˜più˜
dsa˜lä˜chaa˜ dsa˜ñuuh˜. Lä˜uu˜ ba´ hwëë˜
kih' Dio.
13 Kye˜ da´ hnäh´ kwaat˜ hñaah' hnäh´,
¿che´ sa˜ laah´ hnäh´ sa˜ jnä´ llu' wa'ra˜
ga˜ngii´ jaa˜ dsa˜più˜ kih', kih' Dio ma´ sa˜
na˜jlë˜ lley´?
14 Lä˜koo˜ jmee˜ jne´ he˜ tøøhn´ jmi˜ gyuu˜
la˜ lä˜koo˜ la' kih' dsa˜ñuuh˜, mi˜jnää˜ he˜
la' o˜hih˜ kiyh' he˜ kway˜ jwë' kwaa˜ jñu˜
lley´.
15 Pero kih' dsa˜più˜, kah´ ba´ la'. Jnä´ llu'
kiyh' he˜ kway˜ jwë' dsa˜kwaa˜ jñu˜ lley´.
Jëëh´, dsa˜più˜, ga˜hyoyh' jñu˜ lley´ kyoo˜
mah' jlë' lley´ lla˜ he˜ ma´jlëy' kyaah´ hmiih˜.
16 Cher´mah' chaa˜ hi˜ hnøø' ti´choo' juu'
kih' juu' he˜ hlëëhn´ la˜, hnøø' lä˜ñey˜ ha˜ lä˜
la' kyaa' jnääh'. Jëëh´ koo˜ nëë' ba´ he˜ tëë'
jnääh' jmee˜ jnääh' hi˜ lä˜ja˜ lä˜kaa˜ gwah˜
kih' Dio.

Mi˜kwayh' ma˜nuu˜ kih' Dsa˜øøh' jnän`

17 Pero ta˜ jyoh´ ko˜taa˜, sa˜ chaan˜ llu'
lä˜koo˜ jmeeh˜ hnäh´. Jëëh´, jee´ dsa˜ñeeh˜
hnäh´, cha˜ga´miih˜ he˜ hliih' jmeeh˜ hnäh´
lla˜ he˜ ma´jmeeh' hnäh´ he˜ llu'.
18 To˜në´ he˜ ja˜, ma˜nuun' kyah' hnäh´
he˜ sa˜ hii´ koo˜ ba´ juu' kyah' hnäh´ jee´
dsa˜ñeeh˜ hnäh´. Hi˜ jee´ llah' laan˜ dsoo´
ba´.
19 Jëëh´, go˜ laan˜ jmää' kyah' hnäh´ he˜
tääh´ hnäh´ lä˜ja˜ mah' lä˜lee˜ hii˜ na˜ hi˜
hnaah˜ Dio hi˜ lä˜lee˜ hii˜ na˜ hi˜ sa˜ hnaah˜
Dio.
20 Cher´mah' lä˜ja˜ tääh´ hnäh´, jee´
dsa˜ñeeh˜ hnäh´, ja˜ ma˜nuu˜ kih' Dsa˜øøh'
jnän` ja˜ kuh˜ hnäh´.
21 Jëëh´, wa´ra˜ ga˜të´ hor˜ kuh' hnäh´,
lä˜jaa˜ lä˜jaa˜ hnäh´ dsa˜lä˜jää' kuh˜huh´
hnäh´ he˜ go˜kye˜ hnäh´. Hñaah' ba´ hnäh´
kuh˜huh´ lä˜jiih' dsa˜lä˜heee˜ hnäh´ mah'
ko˜llaa´ jäy˜ kyaah´ kyoo´.
22 ¿Che´ sa˜ cha˜ cha´neh˜ kyah' hnäh´
jee´ go´taah´ hnäh´ kuh´huh' hnäh´? ¿He˜la'
mi˜kwah˜ hnäh´ hi˜ laa' kyaa' Dio, mah'
lleh˜ hnäh´ o˜hih˜ kih' hi˜ sa˜ kye˜ ni˜ miih˜
he˜ kuh´hih'? ¿Hee˜ ba´ na˜ jwëëhn˜ hnäh´?
¿Che´ jwëëhn˜ hnäh´ jmeeh˜ ba´ hnäh´ llu'?
Ni˜ miih˜ sa˜ jwëëhn˜ hnäh´ lä˜ja˜.
23 Jëëh´, kih' Dsa˜øøh' jnän` ga˜hyohn' juu'
la˜, ja˜ba´ he˜ ma˜hlëëhn` hnäh´ jää'. Hwë'
he˜ ga˜ngëëy' Dsa˜øøh' jnän` ja˜, ga˜kay'
he´ñiih˜.
24 Mah' ga˜kway´ ti´hmaah´ kih' Dio.
Ma˜ngëë´ he˜ ja˜, ga˜llaay' he´ñiih˜ ja˜ mah'
ga˜jäyh´: “Hee˜ la˜, kuh' hnäh´. He˜ la˜ na˜
jmi˜ngo' kin˜. Ta˜la˜ kyah' hnäh´ kwaan˜
hñiin˜ juun´. Ja˜ jmeeh˜ hnäh´ lä˜la˜ mah'
lä˜dsooh˜ hoh´ hnäh´ kin˜.”
25 Ja˜ba´ lä˜ja˜ ga˜jmeey´ kyaah´
wa´kyaah´, ma˜ngëë´ ma˜kuyh˜ ma˜nuu˜.
Ga˜jäyh´: “Wa´kyaah´ la˜ la' hmooh´ hmëë´
he˜ jmeen` kyaah´ jma˜ kin˜. Ja˜ jmeeh˜
hnäh´ lä˜la˜, ga˜lä˜jë˜ jiih˜ ma´ huh´ hnäh´,
mah' lä˜dsooh˜ hoh´ hnäh´ kin˜.”
26 Lä˜ja˜, lä˜jë˜ jiih˜ ma´ kuh˜ hnäh´
he´ñiih˜ la˜, hi˜ ma´huh´ hnäh´ he˜ haa´ neh˜
wa´kyaah´ la˜, he˜ jmeeh˜ hnäh´ juu' he˜
ga˜juu' Dsa˜øøh' jnän` ba´ na˜, lä˜ ma˜ngoo'
ja˜ba´ lä˜jiih' jäyh´ ka˜läh´.
27 He˜ja˜, cher´mah' hi˜ ga˜kuh˜ he´ñiih˜,
hi˜ ga˜hiyh' he˜ haa´ neh˜ wa´kyaah´ kih'
Dsa˜øøh' jnän`, hi˜ lä˜ ma˜ngoo' bih'
jmeey˜ he˜ hliih', ma˜na˜bääyh` dsoo´, kih'
he˜ mi˜kwayh' jmi˜ngo' kyaah´ jma˜ kih'
Dsa˜øøh' jnän`.
28 Lä˜jaa˜ lä˜jaa˜ hnäh´ hnøø' kah´ da´
hnäh´ kwaat˜ che´ sa˜ hnii˜ huu´dsë˜ kyah'
hnäh´, jää' ja˜ga´ kuh' hnäh´ he´ñiih˜ hi˜ huh'
hnäh´ he˜ haa´ neh˜ wa´kyaah´.
29 Jëëh´, cher´mah' jmee˜ gyih' he˜ hliih'
mah' kuyh˜ he´ñiih˜ hi˜ hiyh˜ he˜ haa´ neh˜
wa´kyaah´ ja˜, he˜ ngiiy˜ he˜ jä˜ he˜ hliih' në´

kiyh' ba´ ja̱˜. Jëëh´ sa˜ tooyh˜ ta´ jmɨ˜ngo' kih'
Dsa˜jøøh' jnän`.
30 Kih' he˜ja̱˜, chaa̱˜ jwëë´ jee´ kyah' hnäh´
hi̱˜ dsaah´, jwëë´ hi̱˜ mo˜so˜ cha˜ be´ kih',
lä˜jiih' chaa̱˜ ko̱˜llaa̱´ hi̱˜ ga˜juu̱'.
31 Pero cher´mah' ga˜kye´ jne´ kwaa̱t˜ he˜
hnɨɨ˜ huu´dsë˜ jnän`, jää' ja̱˜ga´ kih´hi̱hn´,
mo˜so˜ cha˜ he˜ kih' lla' Dio ta´ jnän`.
32 Hi˜ cher´mah' ga˜llay´ ta´ jnän`, Dio ba´
he´ hi̱˜ heeh' jne´ wɨɨ´, mah' sa˜ dsa´nøøn'
cha´je˜ ko̱˜jøh´ kyaa̱h´ hi̱˜ sa˜ ma˜hee̱h˜ juu'
kiyh'.
33 He˜ja̱˜ øøhn', wa´ra˜ ga˜taa̱h` hnäh´
kuh', ja̱˜ jää̱h´ hnäh´ dsa˜kyaa̱h´ hnäh´.
34 Hi˜ cher´mah' chaa̱˜ jaa̱˜ hi̱˜ kyo̱h˜, wa´
lla˜kuyh˜ cha´neh˜ kiyh', mah' sa˜ jä˜ he˜
wɨɨ´ në´ kiyh', wa´ra˜ ga˜jmeey´ wa´ la' cha˜
la' jee´ dsa˜ñeeh˜ hnäh´. Cher´mah' cha˜ ga´
jyoh´ juu', he˜ ja̱˜ mi´een' wa´ra˜ ga˜lloon'
na´jëë̱n˜ hnäh´.

12

*Lä˜jë˜ he˜ ga˜hñah' jne´ kih' Jmɨ˜lle´ kih'
Dio*

1 Hnoon' lä˜ngëëh´ hnäh´ miih˜ øøhn', ha˜
lä˜ la' he˜ ma˜hñah˜ jne´ kih' Jmɨ˜lle´ kih'
Dio.
2 Ñeh´ ba´ hnäh´ ha˜ lä˜ ma´ jmeeh˜ hnäh´,
jää' sa˜ ga´ ma˜hee̱h` hnäh´ kih' Dio. Ma´
ga˜nää´ hnäh´ ta˜ la˜ ta˜ jnø˜, ga˜ka̱h˜ hnäh´
jwë' jee´ ma´ hnaah˜ hnäh´ dio ka̱a̱` hi̱˜
na˜laa̱˜ ka̱a̱h˜ dsa˜.
3 He˜ja̱˜ hnoon' lä˜ngëëh´ hnäh´ ni˜ jaa̱˜
hi̱˜ hlëëh' lä˜ gwa´ kih' Jmɨ˜lle´ kih' Dio sa˜
jwäy' dso´jwɨɨ´ në´ kih' Jesús. Lä˜ja̱˜ ka˜läh´
sa˜ jäyh˜ jøøh' Jesús, cher´mah' sa˜ kyaayh´
Jmɨ˜lle´ Na˜jngɨɨ'.
4 Ka̱h´ ba´ la' he˜ ma˜hñah˜ jne´ lä˜jaa̱˜
lä˜jaa̱˜ jne´ kih' Dio, pero jaa̱˜ ba´ Jmɨ˜lle´
Na˜jngɨɨ' hi̱˜ kwa˜ lä˜jë˜ he˜ ja̱˜.
5 Ka̱h´ ba´ la' ta´ he˜ jmee˜ jne´ lä˜jaa̱˜
lä˜jaa̱˜ jne´ jee´ hnääh˜ jne´ Dio, pero jaa̱˜ ba´
hi̱˜ laa̱' Dsa˜jøøh' jnän`.
6 Ka̱h´ ba´ la' be´ he˜ ma˜tëë´ jne´ lä˜jaa̱˜
lä˜jaa̱˜ jne´, pero jaa̱˜ ba´ Dio hi̱˜ jmee˜ lä˜jë˜
kih' ga˜lä˜jëë˜ jne´.
7 Lä˜jaa̱˜ lä˜jaa̱˜ jne´ ma˜hñah˜ jne´ he˜
ga˜kwa´ Jmɨ˜lle´ Na˜jngɨɨ' mah' lä˜ja̱˜ jä' llu'
kih' lä˜jëë˜.
8 Jaa̱˜ ga˜hyoh' miih˜ huu´dsë˜ llu' he˜
ga˜kwa´ Jmɨ˜lle´. Jñah´ ga˜hyoh' he˜ jmee˜
kyuuyh˜ cha˜ga´miih˜, he˜ ga˜kwa´ ja̱˜ba´
Jmɨ˜lle´ Na˜jngɨɨ'.
9 Jñah´ ka˜läh´ ga˜hyoh' kih' ja̱˜ba´ Jmɨ˜lle´
ha˜ lä˜ jee´ lä˜dsoo´ dsëy' cha˜ga´miih˜. Hi̱˜
jñah´ ga˜hyoh' ha˜ lä˜ jee´ mi˜hläy´ hi̱˜
dsaah´ kyaa̱h´ be´ kih' ja̱˜ba´ Jmɨ˜lle´ Na˜jngɨɨ
'.
10 Jñah´ ga˜hyoh' ha˜ lä˜ jmeey' he˜
juh˜gaa̱˜. Jñah´ ga˜hyoh' juu' he˜ ngëëy' kih'
dsa˜. Jñah´ ga˜hyoh' mah' kay' kwaa̱t˜ che´
la' kih' Jmɨ˜lle´ Na˜jngɨɨ' he˜ hlëëh˜ dsa˜ o
che´ la' kih' jmɨ˜lle´ hlɨɨh'. Jñah´ ga˜hyoh'
hlëëyh' jyoh´ juu'. Jñah´ ka˜läh´, ga˜hyoh' be´
mah' jiiy' juu' he˜ hlëëh' dsa˜kyaayh´.
11 Pero jaa̱˜ ba´ Jmɨ˜lle´ hi̱˜ jmee˜ lä˜jë˜ he˜
ja̱˜. Hi˜ lä˜ko̱o̱˜ hyoh˜ dsëy' ba´ ti˜llooyh˜
kih' lä˜jaa̱˜ lä˜jaa̱˜.

*Jee´ lä˜jëë˜ hi̱˜ laa̱' kyaa̱' Dio laay' lä˜ko̱o̱˜
jaa̱˜ ba´*

12 Ko̱o̱˜ ba´ la' jmɨ˜ngo' jnän`, hi˜ cha˜
cha˜miih˜ nëë' he˜ na˜ku˜ na˜cha̱h´.
Ma˜ke˜ cha˜miih˜ nëë' he˜ na˜ku˜
na˜cha̱h´, ma˜ra˜ he˜ la' ba´ ko̱o̱˜ jmɨ˜ngo'
jee´ lä˜jë˜. Ja̱˜ba´ lä˜ja̱˜ Cristo ka˜läh´ kyaa̱h´
jne´.
13 Jëëh´, kyaa̱h´ jaa̱˜ ba´ Jmɨ˜lle´ ga˜lëë'
jne´ ko̱o̱˜ ba´ kyaayh´, lä˜llu' he˜ ma˜na˜saa̱˜
jne´ jmɨɨ˜ kyaa̱h´ Jmɨ˜lle´ Na˜jngɨɨ' kih' Dio.
Lä˜ja̱˜ kih' hi̱˜ laa̱' judiu o hi̱˜ sa˜ laa̱'
judiu, hi˜ lä˜ja̱˜ ka˜läh´ kih' hi̱˜ na˜hnëë´
jmee˜ ta´ kih' dsa˜ o cher´mah' sa˜ na˜hnëëy´.
Ga˜lä˜jëë˜ ba´ jne´ ma˜hee̱h´ jne´ kih' jaa̱˜ ba´
Jmɨ˜lle´.
14 Heh' jmɨ˜ngo' jnän`, sa˜ la' ko̱o̱˜ ba´ jee´
lä˜jë˜, cha˜miih˜ jee´ na˜ku˜ na˜cha̱h´.
15 Cher´mah' ma˜tɨɨn´ ga˜jäh´: “Sa˜ laan'
ma˜gooh˜, he˜ja̱˜ sa˜ na´jnään´ kih' jmɨ˜ngo'
kyah'”, pero ma˜ke˜ ma˜jäh´ lä˜ja̱˜, ma˜ra˜
he˜ na´jnää´ ba´ kih' jmɨ˜ngo' jnän`.
16 Hi˜ cher´mah' lo˜gwan´ ga˜jäh´: “Sa˜
laan' mɨ´nëh´, he˜ja̱˜ sa˜ na´jnään´ kih'
jmɨ˜ngo' kyah'”, pero ma˜ke˜ ma˜jäh´ lä˜ja̱˜,
ma˜ra˜ he˜ na´jnää´ ba´ kih' jmɨ˜ngo' jnän`.
17 Cher´mah' lä˜kaa̱˜ jmɨ˜ngo' jnän`, la'
ko̱o̱˜ mɨɨ' mɨ'në´ juuh˜, ¿hee˜ kyaa̱h´ ja̱˜ nuu´
jne´? Hi˜ cher´mah' lä˜kaa̱˜ jmɨ˜ngo' jnän`,
la' ko̱o̱˜ to˜gwa´ juuh˜, ¿hee˜ kyaa̱h´ ja̱˜ he˜
taa̱h' jne´ jmeh'?
18 Pero Dio ga˜jmee´ na˜ku˜ na˜cha̱h´
jmɨ˜ngo' jnän`, lä˜ko̱o̱˜ lla˜ dsëy'.
19 Cher´mah' ko̱o̱˜ nëë' ba´ la' lä˜kaa̱˜
jmɨ˜ngo' jnän`, mo˜so˜ la' lä˜ko̱o̱˜ jmɨ˜ngo'
he˜ kye´ jne´.
20 Pero ja̱˜ lä˜ja̱˜ la' jmɨ˜ngo' jnän`. Na˜ku˜
na˜cha̱h´ cha˜miih˜ nëë', hi˜ jee´ lä˜jë˜ ko̱o̱˜
ba´ la'.
21 Sa˜ le´ jäh˜ mɨ'nën´ sɨɨh˜ ma˜goon˜: “Sa˜
jmee˜ bii' hne˜ kin˜.” Ni˜ sa˜ le´ jäh˜ ka´llen´
sɨɨh˜ ma˜tɨɨn´: “Sa˜ jmee˜ bii' hne˜ kin˜.”
22 Pero sa˜ la' lä˜ja̱˜. He˜ cha˜ kih'
jmɨ˜ngo' jnän`, he˜ jmee˜ jne´ kwaa̱t˜
sa˜ bee̱´ ni˜ miih˜, he˜ ja̱˜ jmää' jnän`
cha˜ga´miih˜.
23 Hi˜ he˜ cha˜ kih' jmɨ˜ngo' jnän` he˜
jmee˜ jne´ kwaa̱t˜ sa˜ jnä´ llu', he˜ ja̱˜ høø´
jne´ cha˜ga´miih˜. Hi˜ he˜ sa˜ so̱o̱h˜ jëë'
dsa˜, jlë´ jne´ llu'.
24 Pero he˜ jnä´ llu' në´ jnän`, sa˜ jmee˜ bii'
jlë´ jne´. Ga˜jmee´ Dio jmɨ˜ngo' jnän` mah'
høøn´ cha˜ga´miih˜ lä˜jë˜ he˜ sa˜ bee̱´.

25 Heh¹ läˆja¯, jmɨ¯ngo¹ jnän` saˆ jmeeˆ maˆ
kih¯kih¹. Läˆjëˆ nëë¹ ba´ hnääy¹ dsa¯kyaayh´.
26 Cher´mah¹ jii̱ˆ kih¹ koo̱¯ nëë¹, läˆja¯
gaˆläˆjëˆ ba´ jii̱ˆ kih¹. Hiˆ cher´mah¹ gaˆla¹ llu¹
kih¹ koo̱¯ nëë¹, läˆja¯ la¹ llu¹ kih¹ gaˆläˆjëˆ ba´.
27 Läˆja¯ jne´ ka¯läh´, laa̱¹ jne´ läˆkoo̱¯
jmɨ¯ngo¹ kih¹ Cristo. Läˆjaa̱¯ läˆjaa̱¯ jne´
na¯ku¯ na¯chah´ jne´ kyaayh´.
28 Jee´ kih¹ hi̱¯ laa̱¹ gwahˆ, Dio gaˆhñaa̱¹
to¯nëˆ´ hi̱¯ laa̱¹ apóstole, ja¯ga´ gaˆhñaay¹ hi̱¯
ngëë˜ juu¹ kiyh¹, hiˆ gaˆhñaay¹ ta¯jwoh¹,
kyaah´ hi̱¯ jmeeˆ heˆ jɨh¯gaa̱¯, kyaah´ hi̱¯
mi¯hlää´ dsa¯, kyaah´ hi̱¯ jmeeˆ beˆ´ kih¹
dsaˆ, kyaah´ hi̱¯ kyeˆ¯ nëˆ´ kih¹ dsa¯kyaah´, hiˆ
kyaah´ hi̱¯ lihˆ hlëëh¹ jyoh´ juu¹.
29 ¿Cheˆ´ läˆjëëˆ laa̱¹ apóstole? ¿Cheˆ´
gaˆläˆjëëˆ laa̱¹ hi̱¯ ngëë˜ juu¹ kih¹ Dio? ¿Cheˆ´
gaˆläˆjëëˆ laa̱¹ ta¯jwoh¹? ¿Cheˆ´ gaˆläˆjëëˆ
jmeeˆ heˆ jɨh¯gaa̱¯?
30 ¿Cheˆ´ gaˆläˆjëëˆ ma¯hyoh˜ beˆ´ mah¹
mi¯hläy´ dsa¯dsaah´? ¿Cheˆ´ gaˆläˆjëëˆ lihˆ
hlëëh¹ jyoh´ juu¹? ¿Cheˆ´ gaˆläˆjëëˆ lihˆ jii̱¹ juu¹
heˆ hlëëh¯ dsa¯kyaayh´?
31 Wa´ heeˆ´ hoh´ hnäh´ kih¹ ta´ heˆ la´ kwaˆ
Jmɨ¯lleˆ´ Na¯jngɨɨ¹ heˆ llu¹ ga´ miih¯.
Pero taˆ jyoh´ koˆ¯taa̱¯, hlëëhn´ hnäh´ ha¯
läˆ jee´ jnäähˆ hnäh´ heˆ jmää¹ cha¯ga´miih¯
kyah¹ hnäh´.

13

Heˆ hnääˆ jne´ dsa¯kyaahn´, heˆ ja¯ ba´ kyeeˆ´

1 Cher´mah¹ gaˆhlëëhn` kyaah´ wa´ he¯
chaˆ heˆ juu¹ heˆ hlëëhˆ dsa¯, hiˆ kyaah´ juu¹
heˆ hlëëhˆ ángele kaˆläh´, hiˆ cher´mah¹ saˆ
hnaanˆ dsa¯kyaahn´, laan¹ läˆkoo̱¯ ñe¹ he¯
koo̱¯ hii̱´ taˆjmah¹. Laan¹ läˆkoo̱¯ jwɨ´ñe¹ kih¹
tëˆ.
2 Cher´mah¹ gaˆhyohn¹ cha¯miih¯ juu¹
kih¹ Dio heˆ ngëën´ kih¹ dsaˆ, hiˆ cher´mah¹
gaˆläˆngëën´ läˆjëˆ juu¹ heˆ naˆhmää´,
cher´mah¹ kyɨɨhˆ ba´ jnä´ läˆjëˆ, hiˆ
cher´mah¹ gaˆjmeen¹ dsoo´ dsënˆ cha¯miih¯
läˆjii̱h¹ mi´sɨɨn`høø¹ moh´, pero cher´mah¹ saˆ
hnaanˆ dsa¯kyaahn´, niˆ miih¯ saˆ chaˆ heˆ
laan¹.
3 Cher´mah¹ gaˆti´ gaˆlloohn¹ gaˆläˆjëˆ
heˆ chaˆ kinˆ mah¹ ääh´n´ dsa¯ tä¯ñee´, hiˆ
cher´mah¹ gaˆkwaanˆ hñiinˆ kaanˆ, pero
cher´mah¹ saˆ hnaanˆ dsa¯kyaahn´, niˆ
miih¯ saˆ jmää¹ kinˆ läˆjëˆ heˆ ja¯.
4 Heˆ hnääˆ jne´ dsa¯, heˆ jøh¯ dsënˆ
ba´ ja¯, hiˆ llu¹ dsëˆ jne´ ka¯läh´. Heˆ
hnääˆ jne´ dsa¯, jaˆ heˆ wɨɨ´ dsëˆ jne´ kyaah´
dsa¯. Heˆ hnääˆ jne´ dsa¯, jaˆ heˆ jmää´
jne´ hñaan¹ kaah´, niˆ heˆ jmeen´ kyeeˆ´ jne´
cha¯ga´miih¯.
5 Heˆ hnääˆ jne´ dsa¯, jaˆ heˆ jmeen´ heˆ
saˆ lle` kih¹ jmeen´, jaˆ heˆ hnøøhn´ maˆlaˆ
heˆ llu¹ jnän` hñaan¹, jaˆ heˆ läˆlleeˆ´ jne´
na¹koh´, jaˆ heˆ tøøhˆ jne´ dsën¯ kyaah´ dsa¯.
6 Jaˆ heˆ tɨhˆ dsëˆ jne´ heˆ hlɨɨh¹, heˆ tɨh¹
dsëˆ jne´ ju¹dsoo´ jmah¹ ba´.
7 Heˆ hnääˆ jne´ Dio, heˆ läˆbeˆ´ dsëˆ jne´
kih¹ läˆjëˆ, hiˆ läˆ ma¯dsoo´ jaˆba´ dsëˆ jne´
kiyh¹, hiˆ ngoo¹ ba´ heˆ kyeˆ jne´ oˆ¯jøhˆ dsëˆ,
hiˆ heˆ kwëëh¹ dsëˆ jne´ ka¯läh´.
8 Heˆ hnääˆ jne´ dsa¯kyaahn´ saˆ llaa̱ˆ
jih´koh´. Pero lloo˜ koo̱¯ jmɨɨ´ moˆsoˆ jmeeˆ
bii¹ mi¯jnääˆ Dio juu¹ kih¹, läˆja¯ ka¯läh´
moˆsoˆ jmeeˆ bii¹ hyohˆ dsa¯ hlëëh¹ jyoh´
juu¹, hiˆ moˆsoˆ jmeeˆ bii¹ hyoyhˆ heˆ jmeey¹
kyɨɨhˆ˜ cha¯ga´miih¯.
9 Pero jmɨɨ´ heˆ tøøhn´ laˆ, saˆ ga´
ma¯läˆkyuuhˆ˜ jne´ na¯hñaa¹ läˆjëˆ juu¹ naˆ,
hiˆ läˆja¯ ka¯läh´ läˆjëëˆ hi̱¯ ngëë˜ juu¹ kih¹
dsaˆ, saˆ hlëëyhˆ na¯hñaa¹ läˆjëëˆ.
10 Pero wa´raˆ gaˆlloo¹ jmɨɨ´ jmee¹ Dio
ma¯na¯hñaa¹ go¯teˆ läˆjëˆ, ma´ja¯ moˆsoˆ
jmeeˆ bii¹ heˆ gaˆläˆkyuuhˆ˜ jne´ miih¯
jmɨ¯gyɨɨˆ laˆ, llaa̱¯ go¯teˆ ba´ ja¯.
11 Läˆkoo̱¯ ma´ laan¹ chih¯, gaˆhlëëhn`
läˆkoo̱¯ jaa̱¯ chih¯, gaˆjmeen¹ hɨɨ´dsëˆ
läˆkoo̱¯ jaa̱¯ chih¯, hiˆ gaˆkan¹ kwaat˜
läˆkoo̱¯ jaa̱¯ chih¯. Pero ma´ gaˆläˆjøøhn¹,
moˆsoˆ gaˆjmeen¹ läˆjëˆ heˆ ma´ jmeenˆ
läˆkoo̱¯ ma´ mähn¹.
12 Jmɨɨ´ na¹, saˆ ma¯läˆngëëˆ´ jne´ na¯hñaa¹
läˆjëëˆ, la¹ jnän` läˆkoo̱¯ heˆ jëëˆ´ jne´ kyaah´
hu¯ heˆ saˆ jëëˆ ba´. Pero wa´ra¯ gaˆlloo¹
jmɨɨ´ ja¯, ja¯ga´ tëë¹ jne´ jëën´ jëëˆ go¯teˆ. Na¹
kyɨɨhˆ˜ miih¯ ba´. Pero wa´raˆ gaˆlloo¹ jmɨɨ´
ja¯, ja¯ga´ läˆkyɨɨhˆ˜ läˆjëˆ, ja¯ba´ läˆkoo̱¯
kyuuˆ Dio jnä´.
13 Hnëˆ nëë¹ ba´ heˆ saˆ llaa̱ˆ: heˆ
ma¯dsoo´ dsëˆ jne´, heˆ chaˆ oˆ¯jøhˆ dsëˆ
jnän`, hiˆ heˆ hnääˆ jne´ dsa¯kyaahn´. Kih¹
jee´ läˆjëˆ heˆ laˆ, kyeeˆ´ ga´ heˆ hnääˆ jne´
dsa¯kyaahn´.

14

Haˆ läˆ la¹ kih¹ hi̱¯ hlëëhˆ jyoh´ juu¹

1 Heˆ¯ja¯ go¯nää´ ba´ hnäh´ taˆ cha´nëˆ´ heˆ
hnaahˆ hnäh´ øøh¹ hnäh´. Hiˆ läˆja¯ wa´
heeˆ´ hoh´ hnäh´ kih¹ ta´ heˆ la´ kwaˆ Jmɨ¯lleˆ´
Na¯jngɨɨ¹. Hiˆ kih¹ jee´ läˆjëˆ ta´ naˆ, wa´ heeˆ´
hoh´ hnäh´ kih¹ heˆ ngëëh´ hnäh´ juu¹ kih¹
Dio.
2 Jëëh´, jaa̱¯ hi̱¯ hlëëhˆ jyoh´ juu¹, jaˆ heˆ
hlëëyhˆ kyaah´ dsa¯ ja¯, heˆ hlëëyhˆ kyaah´
Dio ba´ ja¯. Hiˆ maˆkeˆ hlëëyhˆ juu¹ kaah´ heˆ
kwaˆ Jmɨ¯lleˆ´ Na¯jngɨɨ¹, niˆ jaa̱¯ saˆ ngëëˆ´ juu¹
kiyh¹.
3 Pero jaa̱¯ hi̱¯ ngëëˆ juu¹ läˆkoo̱¯
gaˆhyoyh¹ kih¹ Dio, hi̱¯ heˆ´ ba´ hlëëhˆ juu¹
heˆ jmeeyˆ dsa¯nää¹ dsa¯ taˆ cha´nëˆ´, kwayˆ
beˆ´ kih¹ dsa¯, hiˆ jmeeyˆ dsa¯nøh¹ dsëˆ¹ dsa¯.
4 Jaa̱¯ hi̱¯ hlëëhˆ juu¹ heˆ saˆ ngëëˆ´ jne´, heˆ
kwayˆ beˆ´ kih¹ hñiiy´ ba´ ja¯. Pero jaa̱¯ hi̱¯
ngëëˆ juu¹ läˆkoo̱¯ gaˆhyoyh¹ kih¹ Dio, kwayˆ
beˆ´ kih¹ läˆjëëˆ hi̱¯ laa̱¹ kyaa̱¹ Dio.

5 Hnoon¹ wa´ra¯ jäh´ kih¹ lä˜jëë˜ ba´ hnäh´
hlëëh´ hnäh´ jyoh´ juu¹. Pero cha¯ga´miih¯
hnoon¹ wa´ra¯ jäh´ kih¹ ga˜hñah¹ hnäh´ ta´
he¯ ngëëh´ hnäh´ juu¹ kih¹ Dio. Jëëh´, llu¹ ga´
he¯ ja¯, lä˜kọh´ ga´ he¯ hlëëh˜ hnäh´ jyoh´
juu¹. Hi˜ ma˜ra˜ he¯ jmää¹ ba´ he¯ hlëëh´
hnäh´ jyoh´ juu¹ wa´ra¯ jäh´ kih¹ cha̱a̱¯ hi̱¯ jii̱¹
juu¹ ja̱¯ mah¹ kwa¹ be´ kih¹ hi̱¯ la̱a̱¹ kya̱a̱¹ Dio.
6 Jëë` da´ hnäh´ øøhn¹. Cher´mah¹ ngoon¹
na´hlëëhn` hnäh´ kya̱a̱h´ jyoh´ juu¹ he¯
ma¯hyohn˜ kih¹ Dio, sa˜ jmää¹ he¯ ja¯
kyah¹ hnäh´. Llu¹ ga´ he¯ hlëëhn´ hnäh´ he¯
ga˜mi¯jnää¯ Dio kin˜ ba´, hi˜ hlëëhn´ hnäh´
he¯ ma¯kyu̱u̱h˜ jne´, hi˜ hlëëhn´ juu¹ lä˜kọọ¯
ga˜hyohn¹ kih¹ Dio, hi˜ kya̱a̱h´ nuuh˜ he¯
ma¯mi¯tëë¹ jne´.
7 Lä˜ja̱¯ la¹ kih¹ lä˜jë˜ he¯ sa˜ na´jii̱h˜.
Wa´ra¯ ga˜hii̱´ luu´ hma¯ta¯, wa´ra¯ ga˜hii̱´
tu̱¯, cher´mah¹ sa˜ ga˜hii̱´ kwee¯, sa˜ cha̱a̱¯
hi̱¯ ñe¯ hee¯ su̱¯ ja̱¯ hii̱´.
8 Hi˜ cher´mah¹ sa˜ ga˜hii̱´ kwee¯ luu´
hoo´, ni˜ ja̱a̱¯ hløø´ sa˜ mi¯llu̱u̱¹ hñii´ mah¹
dsa¯nääy¹ jee´ hnii¯.
9 Lä˜ja̱¯ la¹ kyah¹ hnäh´ ka¯läh´. Cher´mah¹
sa˜ jëë˜ juu¹ he¯ hlëëh´ hnäh´, ¿ha¯ lä˜ja̱¯
lä˜ngëë´ dsa¯ juu¹ he¯ hlëëh´ hnäh´? Kọọ¯
ta̱a̱h˜ mii̱h´ ba´ ja̱¯ he¯ hlëëh´ hnäh´.
10 Joh´ juu¹ sa˜ hlëëh˜ dsa¯ lä˜ka̱a̱¯ lä˜juh¹
jmi̱¯gyuu̱ˇ, hi˜ lä˜kọọ¯ lä˜kọọ¯ jwii̱¯ ngëë´
bih¹ juu¹ kiyh¹.
11 He¯ja̱¯ cher´mah¹ sa˜ ngëën´ juu¹ he¯
hlëëh˜ dsa¯, la̱a̱n¹ lä˜kọọ¯ ja̱a̱¯ hi̱¯ cha̱a̱¯ u̱u̱´
ba´ kiyh¹. Hi˜ lä˜ja̱¯ la̱a̱¹ hi̱¯ he´ ki˜ jnä´
ka¯läh´.
12 Lä˜ja̱¯ jmee´ hnäh´ ka¯läh´. Na¹ he¯
ma¯hee´ hoh´ hnäh´ kih¹ ta´ he¯ la´ kwa˜
Jmi̱¯lle´ Na¯jngii̱¹, he¯ja̱¯ cha¯ga´miih¯ wa´
tih¯ hoh´ hnäh´ he¯ la´ kwa˜ Jmi̱¯lle´ Na¯jngii̱¹
he¯ jmee˜ dsa¯kwa̱a̱˜ lä˜hii´ në´ hi̱¯ la̱a̱¹ kya̱a̱¹
Dio.
13 Kih¹ he¯ja̱¯, ja̱a̱¯ hi̱¯ ma¯hyoh˜ hlëëh¹
jyoh´ juu¹, wa´ ngii̱y´ kiyh¹ kih¹ Dio mah¹
kway¹ be´ ha¯ lä˜ jee´ jii̱y¹ juu¹ ja̱¯ kya̱a̱h´
dsa¯kya̱a̱yh´.
14 Jëëh´, cher´mah¹ ga˜ngii̱n` kin˜ kya̱a̱h´
juu¹ he¯ sa˜ ngëën´, he¯ ngii̱n´ kya̱a̱h´ jmi̱¯lle´
kin˜ ba´ ja̱¯. Pero juu¹ ja̱¯, sa˜ ngëën´ he¯
hnøø¹ jäh˜.
15 He¯ja̱¯, ¿ha¯ lä˜ jmeen`? Ngii´ ba´ jnä´
kya̱a̱h´ jmi̱¯lle´ kin˜, hi˜ lä˜ja̱¯ ka¯läh´ kya̱a̱h´
juu¹ he¯ ngëën´ ba´. Hi˜ hän` kya̱a̱h´ jmi̱¯lle´
kin˜, hi˜ lä˜ja̱¯ ka¯läh´ hän` kya̱a̱h´ juu¹ he¯
ngëën´.
16 Jëëh´, cher´mah¹ ga˜häh´ kya̱a̱h´ jmi̱¯lle´
jmah¹ jee´ kwah¯ ti´hmaah´ kih¹ Dio, ha¯
lä˜ja̱¯ jäh˜ hi̱¯ tä̱ä̱h´ nuu¯: “Wa´ la¹ lä˜ja̱¯”,
cher´mah¹ sa˜ ma¯lä¯ngëëy´ hee¯ ja̱¯ he¯
ma¯hlëëh´.
17 Ma˜ke˜ jna̱a̱h¹ ma¯kwah´ ti´hmaah´,
pero kih¹ hi̱¯ tä̱ä̱h´ nuu¯, sa˜ tëëy¹ be´ kya̱a̱h´
juu¹ ja̱¯.
18 Kwan˜ ti´hmaah´ kih¹ Dio kih¹ he¯
ma¯hyohn˜ hlëëhn´ cha¯ga´miih¯ jyoh´ juu¹
lä˜kọh´ ga´ hnäh´.
19 Pero ga´ ma¯chehn¹ jee´ dsa¯ñee˜ øøh¹
jne´, llu¹ ga´ la̱a̱n˜ he¯ hlëëhn´ hña´ mi¹juu¹ he¯
lä˜ngëë´ dsa¯ wa´ra¯ ga˜të´ jee´ hlëëh´ jnih´,
lä˜kọh´ ga´ he¯ hlëëhn´ gya¹ mil mi¹juu¹ he¯
sa˜ kyuuh˜ dsa¯.
20 Øøhn¹, ta˜ jmee¯ hnäh´ huu´dsë¯ lä˜kọọ¯
ja̱a̱¯ chih¯ hi̱¯ sa˜ ngëë´. Llu¹ ba´ cher´mah¹
la̱a̱h¹ hnäh´ lä˜kọọ¯ ja̱a̱¯ chih¯ hi̱¯ sa˜ jmee˜
he¯ hlii̱h¹. Pero hnøø¹ jmeeh¹ hnäh´ huu´dsë¯
lä˜kọọ¯ ja̱a̱¯ dsa¯ ma¯jøøh¹ ba´.
21 Lä˜la¯ na¯sii̱¯ në´ ley:
Kya̱a̱h´ jyoh´ juu¹ hlëëhn´ dsa¯ la¯.
Kya̱a̱h´ juu¹ he¯ hlëëh˜ dsa¯ cha̱a̱¯ u̱u̱´ ba´
hlëëh´ jnih´.
Pero ni˜ lä˜ja̱¯, sa˜ nuuy¹ kin˜, ga˜jäh´ Dio.
22 Lä˜ja̱¯, hi̱¯ ma¯hyoh˜ hlëëh¹ jyoh´
juu¹, la¹ kọọ¯ he¯ juh¯ga̱a̱¯ kih¹ hi̱¯ sa˜ ga´
ma¯hee̱h¯ kih¹ Dio. Sa˜ la¹ kih¹ hi̱¯ ma¯hee̱h¯
kih¹ Dio. Pero ta˜ jyoh´ kọ¯ta̱a̱¯, ja̱a̱¯ hi̱¯
ngëë˜ juu¹ he¯ ga˜hyoyh¹ kih¹ Dio, hlëëyh˜
hi̱¯ ma¯hee̱h¯ kih¹ Dio ba´. Sa˜ la¹ kih¹ hi̱¯ sa˜
ma¯hee̱h¯ kih¹ Dio.
23 He¯ja̱¯ sa˜ llu¹ cher´mah¹ lä˜jëë˜ hnäh´
hlëëh´ hnäh´ jyoh´ juu¹ he¯ sa˜ ngëë´ jne´ jee´
dsa¯ñee˜ hnäh´. Jëëh´, cher´mah¹ ga˜llọọ¹
ja̱a̱¯ hi̱¯ hmëë´ o ja̱a̱¯ hi̱¯ sa˜ ga´ ma¯dsọọ´
dsë¹ kih¹ Dio, ma´ja̱¯ jäyh˜, he¯ ngaah´ ba´
hnäh´ na¯.
24 Pero cher´mah¹ lä˜jëë˜ hnäh´ ngëëh´
hnäh´ juu¹ he¯ ga˜hñah¹ hnäh´ kih¹ Dio
hi˜ cher´mah¹ ga˜llọọ¹ ja̱a̱¯ hi̱¯ hmëë´ o
ja̱a̱¯ hi̱¯ sa˜ ga´ ma¯hee̱h¯ kih¹ Dio jee´
tä̱ä̱h´ hnäh´, kya̱a̱h´ juu¹ he¯ ngëëh´ hnäh´
ja̱¯ jmee¹ lä¯ngëëy´ he¯ ma¯hlä̱ä̱yh¯, hi˜
lä¯liiyh˜ lä˜jë˜ he¯ jmeey˜.
25 Hi˜ lä˜jnä´ lä˜jë˜ he¯ na¯hmää´ neh˜
tuh¯dsëy¹. Ja̱¯ga´ na˜ juu̱yh¹ jnëy´ mah¹
hnaayh˜ Dio, jäyh˜: “Ma˜ra˜ ju¹dsọọ´, cheh¹
ba´ Dio jee´ kyah¹ hnäh´.”

Hnøø¹ dsa´toohn´ lä˜kọọ¯ lle` kih¹ lä˜ ma´ dsa¯ñee˜ jne´

26 Øøhn¹, he¯ kọọ¯ juu¹ lle´ jne´ kih¹ jee´
lä˜jë˜ he¯ ma¯jwëëhn¹ hnäh´. Jee´ dsa¯ñeeh˜
hnäh´, cha̱a̱¯ hi̱¯ hä˜, cha̱a̱¯ hi̱¯ mi¯tëë˜,
cha̱a̱¯ hi̱¯ hlëëh˜ ga´ jyoh´ juu¹, cha̱a̱¯ hi̱¯
ma¯mi¯jnää¯ Dio miih¯ kih¹, cha̱a̱¯ hi̱¯ lih˜
jii̱¹ juu¹ he¯ sa˜ ngëë´ jne´. He¯ja̱¯ jmee´ hnäh´
lä˜jë˜ he¯ na¯ mah¹ lä˜cha¯ cha¯ga´miih¯ be´
kyah¹ hnäh´.
27 Wa´ra¯ ga˜hlëëh´ hnäh´ jyoh´ juu¹, wa´
hlëëh´ u̱u̱¹ u̱u̱¯ ba´, pero ma˜ ja̱a̱¯ ba´. Hi˜
ma˜ra˜ he¯ hnää¹ ja̱a̱¯ hi̱¯ lih˜ jii̱¹ juu¹ ja̱¯.
28 Cher´mah¹ sa˜ cha̱a̱¯ hi̱¯ lih˜ jii̱¹ juu¹ ja̱¯,
sa˜ wa´ hlëëyh¹ hi̱¯ tä̱ä̱h´ neh˜ gwah˜. Wa´
hlëëyh´ jee´ nuuy¯ hñiiy´ ba´, hi˜ wa´ hlëëyh´
kya̱a̱h´ Dio.
29 Lä˜ja̱¯ ka¯läh´ kih¹ hi̱¯ ngëë˜ juu¹ he¯
ga˜hyoyh¹ kih¹ Dio. Wa´ hlëëh´ u̱u̱¹ u̱u̱¯ ba´,

mah¹ jee´ lä˜jëë˜ wa´ kyey´ kwaat˜ ha˜ lä˜
dsoo˜ juu¹ ja˜.
30 Cher´mah¹ ga˜mi˜jnää˜ Dio miih˜ kih¹
jaa˜ hi˜ gya¹ nuu˜, wa´ jøøy¹ lä˜jiih¹ llaa˜
hlëëh¹ hi˜ ma˜løø¹ to˜në´ he´.
31 Jëëh´, lä˜jëë˜ ba´ hnäh´ cha˜ jwë¹ kyah¹
hnäh´ ngëëh´ hnäh´ juu¹ he˜ ma˜hñah˜ hnäh´
kih¹ Dio. Pero ma˜ jaa˜ ba´ hnäh´ ngëëh´
hnäh´ juu¹ ja˜, mah¹ lä˜ja˜ lä˜tëë˜ lä˜jëë˜, hi˜
hyoyh˜ cha˜ga´miih˜ be´.
32 Jmi˜lle´ kih¹ hi˜ ngëë˜ juu¹ nuuh´ bih¹, sa˜
hlëëyh¹ ta´ko˜jiih¹ hlëëh˜ jñah´ øøyh˜.
33 Jëëh´ Dio, sa˜ laay¹ Dio hi˜ koo˜ jmee˜
tääh´ miih´. He˜ jmeey˜ hii´ tii´ jnän`ba´.
Lä˜koo˜ jmee˜ lä˜jë˜ gwah˜ jee´ dsa˜ñee˜
lä˜jëë˜ hi˜ laa¹ kyaa¹ Dio,
34 lä˜jëë˜ dsa˜më´ sa˜ wa´ tooyh¹ miih´ jee´
tääyh´ neh˜ gwah˜. Jëëh´, sa˜ cha˜ jwë¹ kiyh¹
hlëëyh¹. Hnøø¹ nuuyh´ kih¹ dsa˜ñuuh˜ ba´,
lä˜koo˜ jäh´ në´ ley.
35 Cher´mah¹ he˜ hnøøy¹ lä˜tëëy˜, wa´
ngiiy¹ juu¹ kih¹ dsa˜ñuuh˜ kyaay¹ wa´ra˜
ga˜lla˜nääy`cha´neh˜ kiyh¹. Jëëh´, sa˜ sooh˜
kih¹ dsa˜më´ hlëëyh¹ neh˜ gwah˜.
36 Ja˜ ma˜la˜ jee´ kyah¹ hnäh´ ga˜lä˜cha˜
juu¹ kih¹ Dio. Ni˜ sa˜ la¹ ma˜la˜ kyah¹ hnäh´
ka˜läh´.
37 Cher´mah¹ chaa˜ hi˜ jmee˜ huu´dsë˜
laay¹ jaa˜ hi˜ ngëë˜ juu¹, o cha˜ ga´jyoh´ he˜
ga˜hyoyh¹ kih¹ Jmi˜lle´ Na˜jngii¹, hi˜ he´ tah˜
dsëy¹ la¹ mada˜ kih¹ Dio lä˜jë˜ he˜ ma˜siin¹
la˜.
38 Kih¹ hi˜ sa˜ jmee˜ he¹ kih¹ juu¹ la˜, ta˜
jmee˜ hnäh´ he¹ kiyh¹.
39 Lä˜ja˜ hnäh´ øøhn¹, wa´ hee´ hoh´ hnäh´
kih¹ ta´ he˜ ngëëh´ hnäh´ juu¹ kih¹ Dio. Hi˜ ta˜
ha˜ hnäh´ kih¹ hi˜ lih˜ hlëëh¹ jyoh´ juu¹.
40 Pero ta˜ jmee˜ hnäh´ wa´ la¹ cha˜ la¹ jee´
dsa˜ñeeh˜ hnäh´, jmee´ hnäh´ lä˜koo˜ lle`kih¹
ba´.

15

Ga˜lä˜jiih`Cristo ma´ ga˜hya˜ hnë˜ jmii´ na˜juuy´

1 Na¹ na˜ mi˜dsoohn˜ hoh´ hnäh´ øøhn¹,
ha˜ lä˜ la¹ ju¹hmëë´ he˜ ga˜hlëëhn`hnäh´,
ja˜ba´ he˜ ga˜heeh`hnäh´ ja˜. Hi˜ lä˜
ma˜tääh´ ja˜ba´ hnäh´ kyaah´ juu¹ ja˜ lä˜jiih¹
na¹.
2 Kyaah´ ja˜ba´ juu¹ la˜ ma˜na˜laah´
hnäh´ cher´mah¹ ga˜nää´ ba´ hnäh´ koo˜
hweh˜ kyaah´ juu¹ he˜ ma˜hlëëhn`hnäh´.
Pero cher´mah¹ sa˜ la¹ lä˜ja˜, sa˜ jmää¹ he˜
ma˜dsoo´ hoh´ hnäh´.
3 To˜në´ ga˜hlëëhn`hnäh´ ja˜ba´ juu¹ he˜
ga˜heehn`hñiin˜ he˜ ga˜juu¹ Cristo kih¹
dso´kye˜ jnän`lä˜koo˜ na˜sii˜ juu¹ kih¹ Dio.
4 Ja˜ga´ na˜ ga˜haa¹ dsih´ mah¹ ga˜lä˜jiiyh`
ka˜läh´ ma´ ga˜hya˜ hnë˜ jmii´, lä˜koo˜
ma˜na˜sii˜ kiyh¹ jää¹.
5 Ga˜mi˜jnääy˜ hñiiy´ kih¹ Pee´. Hi˜ këë˜
ga´, ga˜mi˜jnääy˜ hñiiy´ kih¹ lä˜jëë˜ gya˜tuu´.
6 Ma˜ngëë´ he˜ ja˜, ga˜mi˜jnääy˜ hñiiy´
kih¹ laa˜ ga´ hña´ hña˜laa´ øøh¹ jne´ kyaah´
koo˜ hä´ ba´. Hi˜ jwëë´ øøh¹ jne´ he´, chaa˜
gyih¹ lä˜jiih¹ na¹, ko˜llaa´ ba´ ma˜na˜juu´.
7 Ma˜ngëë´ he˜ ja˜, ga˜mi˜jnääy˜ hñiiy´
kih¹ Jacobo, ja˜ga´ ga˜mi˜jnääy˜ hñiiy´ jee´
ma´ tääh´ lä˜jëë˜ apóstole.
8 Jee´ ga˜dsaa¹ ja˜, ga˜mi˜jnääy˜ hñiiy´ ki˜
jnä´. Jnä´ hi˜ ga˜la¹ kih¹ lä˜koo˜ jaa˜ hi˜ sa˜
ga˜lä˜chaa˜ lä˜koo˜ lle`kih¹.
9 Jëëh´, mäh¹ ga´ jnä´ lä˜koh´ ga´ jee´ lä˜jëë˜
apóstole he´. Ni˜ sa˜ lle`kih¹ tëëh¹ dsa˜ jnä´
apóstol. Jëëh´, ga˜jmeehn`cha˜miih˜ hi˜ laa¹
kyaa¹ Dio.
10 Pero, kih¹ he˜ llu¹ dsë¹ Dio, he˜ja˜ ba´
ja˜ laan¹ he˜ jwahn˜ laan¹. Hi˜ ga˜jmää´ ba´
he˜ llu¹ dsëy¹ kyaah´ jnä´ jëëh´ ga˜jmeen¹
cha˜ga´miih˜ ta´ lä˜koh´ ga´ jee´ lä˜jëë˜
apóstole he´. Pero ja˜ hñiin˜ hi˜ ga˜jmee´
ta´ ja˜. He˜ llu¹ dsë¹ Dio kyaah´ jnä´ ba´ ja˜,
he˜ja˜ ya˜hii¹ llu¹ ta´ he˜ ga˜jmeen¹.
11 Lä˜ja˜ ba´ la¹ juu¹ he˜ kwa˜ jnääh ¹,
kwee˜ ba´ jmee˜ cher´mah¹ jnä´, o cher´mah¹
jñah´ kwa˜ juu¹ la˜, hi˜ juu¹ la˜ ba´ ja˜, he˜
ga˜heeh`hnäh´.

Lä˜jiih´ lä˜jëë˜ dsa˜ hi˜ ma˜na˜juu´

12 Ga˜nuuh˜ ba´ hnäh´ he˜ ga˜kwa´ dsa˜
juu¹ he˜ ga˜lä˜jiih`Cristo. ¿He˜la¹ ja˜ ko˜llaa´
hnäh´ jwah´ hnäh´ he˜ sa˜ lä˜jiih´ dsa˜ hi˜
ma˜na˜juu´?
13 Jëëh´, cher´mah¹ sa˜ lä˜jiih´ dsa˜
hi˜ ma˜na˜juu´, ni˜ sa˜ ga˜lä˜jiih`Cristo
cher´mah¹ lä˜ja˜ la¹.
14 Hi˜ cher´mah¹ sa˜ ga˜lä˜jiih`Cristo, sa˜
jmää¹ ta´ he˜ kwa˜ jnääh¹ juu¹ kiyh¹. Lä˜ja˜
ka˜läh´, he˜ ma˜lä˜dsoo´ dsë˜ jne´, sa˜ jmää¹
ta´ ni˜ miih˜.
15 Hi˜ ja˜ ma˜la˜ he˜ ja˜. Ga˜jmee´ jnääh¹
juu¹ ta˜juu¹ kih¹ Dio, jëëh´ ma˜jmee´ jnääh¹
ju¹dsoo´ he˜ ga˜mi˜jiiyh`Cristo. Pero sa˜
ga˜lä˜jiih`Cristo cher´mah¹ la¹ ju¹dsoo´ he˜
sa˜ lä˜jiih´ dsa˜.
16 Jëëh´, cher´mah¹ sa˜ lä˜jiih´ dsa˜ hi˜
ma˜na˜juu´, ni˜ lä˜ja˜ sa˜ ga˜lä˜jiih`Cristo.
17 Wa´ra˜ jäh´ kih¹ sa˜ ga˜lä˜jiih`Cristo,
sa˜ jmää¹ ta´ he˜ ma˜dsoo´ hoh´ hnäh´. Lä˜
ma˜tääh´ ja˜ba´ hnäh´ kyaah´ dso´kye˜ kyah¹
hnäh´.
18 Lä˜ja˜ ka˜läh´, ma˜na˜hee˜ go˜te˜
lä˜jëë˜ hi˜ ga˜juu¹ hi˜ laa¹ kyaa¹ Cristo.
19 Wa´ra˜ jäh´ kih¹ la¹ kih¹ jmi˜gyuu˜ la˜ ba´,
he˜ ma˜cha˜ o˜jøh˜ dsë˜ jnän`kyaah´ Cristo,
peer˜ jwii˜ jne´ jee´ kih¹ lä˜jëë˜ dsa˜.
20 Pero ma˜ra˜ ju¹dsoo´ he˜ ga˜lä˜jiih`
Cristo jee´ kih¹ hi˜ na˜juu´. Laay¹ to˜në´ kih¹
lä˜jëë˜ hi˜ lä˜jiih´ jee´ kih¹ hi˜ na˜juu´.
21 Kih¹ jaa˜ ba´ dsa˜ ja¹ he˜ dsa˜juu´ dsa˜.
Lä˜ja˜ ka˜läh´, kih¹ jaa˜ ba´ dsa˜ ja¹ he˜
lä˜jiih´ hi˜ na˜juu´.

22 Jëëh´, ja¯ba´ lä˜koh´ dsa¯juu´ dsa¯ kih¹ he¯ laay¹ sa´ju¯ kih¹ Adán, ja¯ba´ lä˜ja¯ lä˜jiih´ hi¯ laa¹ kyaa¹ Cristo.
23 Lä˜jaa¯ lä˜jaa¯ lä˜jiih´, ga´ ma¯të´ hor˜ kiyh¹. To¯në´ ga˜lä˜jiih` Cristo hi¯ kye¯ në´ jnän`. Ja¯ga´ lä˜jiih´ ka¯läh´ hi¯ laa¹ kyaay¹ wa´ra¯ ga˜të´ jee´ jäyh´.
24 Hi˜ wa´ra¯ ga˜të´ jee´ llaa˜ go¯te˜, lla¯dsëë` Cristo kih¹ lä˜jëë˜ hi¯ tääh´ jmee˜ hih˜, hi˜ kih¹ hi¯ laa¹ ta´ hi˜ kih¹ hi¯ beë´. Ma´ja¯ ga´ tooyh˜ goo¯ Dio hi¯ laa¹ Tää` jnän` mah¹ hñii´ bih¹ jmeey¹ hih˜.
25 Jëëh´, jmee˜ bii¹ lla¯dsëë` Cristo kih¹ lä˜jëë˜ hi¯ na¯høøh´ kiyh¹ lä˜jiih¹ jäy¹ ta˜ hwa¹ huu´ tii´.
26 Kih¹ jee´ lä˜jëë˜ hi¯ na¯høøh´ kiyh¹ he´, heey¹ go¯te¯ hi¯ jngiih˜ kih¹ dsa˜.
27 Jëëh´, kih¹ Dio ma¯jä´ ta˜ hwa¹ huu´ tii´ Cristo lä˜jë˜ go¯te¯ he¯ cha¯. Lä˜koo¯ ma´ ga˜jäyh´: “Ma¯jä´ ta˜ hwa¹ huu´ tii´ lä˜jë˜ he¯ cha¯”, ñe´ ba´ jne´ sa˜ hlëëh˜ lä˜kye¯ kih¹ hñii´ Dio hi¯ ga˜tooh¯ gooy¯ lä˜jë˜ he¯ ja¯.
28 He¯ja¯ wa´ra¯ ga˜jä´ ta˜ hwa¹ huu´ tii´ lä˜jë˜ he¯ cha¯, ja¯ga´ na˜ Jooy´ ngëëy¹ hñiiy´ cha´në´ hi¯ ga˜tooh¯ gooy¯ lä˜jë˜ he¯ cha¯ mah¹ lä˜ja¯ jä¹ jøøh¹ Dio jee´ kih¹ lä˜jëë˜.
29 Ta˜ jyoh´ ko¯taa¯, ¿hee¯ ga˜lih¹ dsa¯ hi¯ ga˜saa¯ jmii¯ lla˜ hi¯ ma¯na¯juu´? Cher´mah¹ sa˜ lä˜jiih´ dsa¯ hi¯ ma¯na¯juu´, ¿he¯la¹ ja¯ ga˜saay¯ jmii¯ lla˜ hi¯ ma¯na¯juu´?
30 Lä˜ja¯ jnääh¹ ka¯läh´, ¿he¯la¹ ja¯ heeh´ jnääh¹ he¯ hii´ goo¯ kyaa¹ jnääh¹ ga˜lä˜jë˜ jmii´, cher´mah¹ sa˜ lä˜jiih´ dsa¯?
31 Ju¹dsoo´ jwahn˜ øøhn¹, lä˜jë˜ jmii´ ba´ hii´ goo¯ juun´. Hi˜ lä˜ja¯ la¹ ju¹dsoo´ he¯ chaan¯ llu¹ jwërte kwaat˜ kyah¹ hnäh´ jee´ hnääh˜ jne´ Jesucristo Dsa¯jøøh¹ jnän`.
32 Wa´ra¯ jäh´ kih¹ laan¹ dsa¯ wa´ hi¯ cha¯ hi¯, ¿hee¯ jmää¹ kin˜ ja¯, he¯ ga˜teen¹ kyaah´ dsa¯ hi¯ laa¹ lä˜koo¯ jah´ hää¹ hi¯ tääh´ jwii¯ Éfeso? Wa´ra¯ jäh´ kih¹ sa˜ lä˜jiih´ dsa¯ hi¯ ma¯na¯juu´, wa´ jmee´ ba´ jne´ lä˜jë˜ he¯ tih˜ dsë¯ jne´, wa´ kih´hihn´ llu¹. Jëëh´, hø¹ ba´ juu´ jne´.
33 Pero ta˜ mi¯gaa ¹ hnäh´ hñaah¹ kih¹ hi¯ hlëëh˜ lä˜ja¯. Jëëh´ cher´mah¹ ga˜jmee´ jne´ ko¯jøh´ kyaah´ hi¯ hñaa¯ dsë¯, dsa¯heee´ lä˜jë˜ he¯ llu¹ he¯ tëë¹ jne´ jmeen¯.
34 Jmee´ hnäh´ huu´dsë¯, mo¯to˜ jmee¯ ga´ hnäh´ he¯ hliih¹. Jëëh´, ko¯llaa´ hnäh´ sa˜ jmeeh¯ hnäh´ he¹ kih¹ Dio. He¯ja¯ jwahn˜ lä˜na¯ mah¹ jä˜ o¯hih˜ kyah¹ hnäh´.

Ha¯ lä˜ la¹ he¯ lä˜jiih´ dsa¯

35 Pero jäh˜ ko¯llaa´ dsa¯: “¿Ha¯ lä˜ la¹ he¯ lä˜jiih´ dsa¯? ¿Ha¯ ba´ lä˜jnääy´ wa´ra¯ ga˜lä˜jiiyh`?”
36 Peer˜ taah¯ hne¯. Sa˜ hya˜ mi¹ju¯ he¯ jngëëh¯ cher´mah¹ ga˜jä´ lä˜ ma¯la¹ ja¯ba´ mii¹.
37 He¯ jngëëh¯ ja¯, sa˜ la¹ chaah¹ he¯ ja¯ga´ hya˜. La¹ mi¹ju¯ ta˜jmah¹ ba´, cher´mah¹ la¹ mi¹ju¯ trigo, o he¯ ga´ jyoh´ mi¹ju¯.
38 Dio kwa˜ chaah¹ lä˜koo¯ lla˜ dsëy¹. Lä˜koo¯ nëë¹ mi ¹ju¯ hya˜ kyaah´ chaah¹ lä˜koo¯ lle` kih¹.
39 Hi˜ lä˜ja¯ la¹ kih¹ ngo¹, sa˜ la¹ koo¯ nëë¹ ba´ jee´ lä˜jë˜. Kah´ ba´ la¹ jmi¯ngo¹ kih¹ dsa¯ jmi¯gyuu˜, hi˜ kah´ ba´ la¹ ngo¹ kih¹ jah´. Kah´ ba´ la¹ ka¯läh´ ngo¹ kih¹ jah´ hi¯ tääh´ cha´jmii¯, hi˜ lä˜ja¯ ka¯läh´ kih¹ jah´ hi¯ hëëë˜.
40 Hi˜ lä˜ja¯ la¹ ka¯läh´ kih¹ hi¯ chaa¯ gyuuh¹ kyaah´ hi¯ chaa¯ hwa¹ la¯. Kah´ ba´ jnää´ hi¯ chaa¯ gyuuh¹ hi˜ kah´ ba´ laa ¹ hi¯ chaa¯ hwa¹ la¯.
41 Kah´ ba´ la¹ jmëë¹ hyoo¯, hi˜ kah´ ba´ la¹ kih¹ sih¯, hi˜ lä˜ja¯ kih¹ cha´nuu´ ka¯läh´. Kah´ ba´ la¹ jmëë¹ kih¹ jaa¯ jaa¯.
42 Ja¯ba´ lä˜ja¯ la¹ he¯ lä˜jiih´ dsa¯ hi¯ ma¯na¯juu´. Hoo˜ dsa¯ jmi¯ngo¹ he¯ dsa¯heee´, pero wa´ra¯ ga˜lloo¹ jmii´ lä˜jiiyh´ ka¯läh´, mo˜so˜ heey´ jih´koh´.
43 Hoo˜ dsa¯ he¯ mo˜so˜ tih˜ dsëy¹, pero wa´ra¯ ga˜lä˜jiih`, lä˜jnä´ na´hñaah¹. Hoo˜ dsa¯ he¯ ma¯hwaa´ go¯te˜, pero wa´ra¯ ga˜të´ jee´ lä˜jiih´, ma¯kyaah´ cha¯miih¯ be´.
44 He¯ hoo˜ dsa¯, la¹ kih¹ hwa¹ la¯. Pero he¯ lä˜jiih´, la¹ kyaah´ jmi¯lle´. Cha¯ jmi¯ngo¹ he¯ la¹ kih¹ hwa¹, hi˜ lä˜ja¯ cha¯ he¯ la¹ kyaah´ jmi¯lle´.
45 Lä˜ja¯ na¯sii¯ juu¹ kih¹ Dio: “Dsa¯ñuuh¯ Adán hi¯ to¯në´ he´, ma´ na¯laa¯ kih¹ hwa¹ la¯ ba´ hi˜ ma´ jiiyh˜.” Pero Adán hi¯ ja¹ jee´ ga˜dsaa¹ he´, laa¹ kyaah´ jmi¯lle´ mah¹ jmeey¹ chaa¯ dsa¯.
46 Hi¯ laa¹ kyaah´ jmi¯lle´ sa˜ laay¹ to¯në´. Hi¯ ma´ na¯laa¯ kih¹ hwa¹ la¯ ba´ ma´ laay¹ to¯në´, ja¯ga´ ja¹ hi¯ laa¹ jmi¯lle´.
47 Dsa¯ñuuh¯ hi¯ ma´ laa ¹ to¯në´, ma´ na´jnääy´ kih¹ hwa¹ la¯. Pero jee´ ga˜të´ uu¹ dsa¯ñuuh¯ he´, laa¹ Dsa¯jøøh¹ jnän` hi¯ na´jnää´ kih¹ gyuuh¹.
48 Ga˜lä˜jëë˜ hi¯ na´jnää´ kih¹ hwa¹ la¯, laay¹ kwee¯ kyaah´ hi¯ ga˜laa¹ kyaah´ gwaah´. Lä˜ja¯ ka¯läh´ lä˜jëë˜ hi¯ na´jnää´ gyuuh¹, leey´ lä˜koo¯ laa¹ hi¯ gya¹ gyuuh¹.
49 Jnää´ jne´ kwee¯ lä˜koo¯ ma´ jnää´ hi¯ ga˜laa¹ kyaah´ gwaah´. Ja¯ba´ lä˜ja¯, lä˜koo¯ jnää´ hi¯ gya¹ gyuuh¹, lä˜ja¯ lä˜jnää´ jne´ ka¯läh´.
50 Lä˜ja¯ jwëëhn˜ hnäh´ øøhn¹, hi¯ laa¹ kyaah´ jmi¯ngo¹, sa˜ tëëy¹ ya˜jwii¹ kih¹ Dio. Jëëh´ jmi¯ngo¹ he¯ dsa¯heee´, sa˜ hiih˜ kyaah´ jyoh´ jmi¯ngo¹ he¯ na¹ ga´ tëë ¹ jne´ he¯ sa˜ dsa¯heee´ jih´koh´.
51 Na¹ jwëëhn˜ hnäh´ koo¯ juu¹ he¯ ma´ na¯hmää´. Ja¯ lä˜jëë˜ jne´ juun´, pero lä˜jëë˜ jne´ lä˜seee¹ jne´.
52 Ni˜ sa˜ leeh¯ ga´ jne´, kyaah´ koo¯ hmih´ ba´ jne´ lä˜seee¹ jne´, wa´ra¯ ga˜hii´ jee´ ga˜dsaa¹ luu´ hoo´. Jëëh´, hii` luu´ hoo´ mah¹ lä˜jiih´ lä˜jëë˜ hi¯ ma¯na¯juu´. Ja¯ jiih¹

moˆsoˆ juuy´ jih´koh´. Läˆjëëˆ ba´ jne´ läˆsëëˆ
jne´ ma´ja¯.
53 Jmii¯ngo¹ jnän` he¯ dsa¯heee´, jmeeˆ biiˡ
läˆsiiˡ mahˡ moˆsoˆ heee´. Hiˆ jmeeˆ biiˡ läˆsiiˡ
mahˡ moˆsoˆ juu´ jih´koh´.
54 Wa´ra¯ ga¯liiˡ jmii¯ngoˡ he¯ dsa¯heee´, ja¯
jiih mo¯soˆ heee´, hiˆ wa´ra¯ gaˆliiˡ jmii¯ngoˡ
he¯ dsa¯juu´, läˆja¯ moˆsoˆ juu´ ga´. Ja¯ga´
naˆ läˆteˡ juuˡ he¯ naˆsii¯ läˆla¯: “Ma¯dsaaˡ
go¯teˆ ba´ he¯ ma´ jmeeˆ dsa¯juu´ dsa¯.
55 Naˆ hma¯kuuˡ he¯ ma´ lle` na´kuu´ he¯
ma´ jngiihˆ kihˡ dsa¯. Naˆ to¯hoo¯, he¯ ma´
lla¯dsëë` kihˡ dsa¯.”
56 Hma¯kuuˡ he¯ jngiihˆ kihˡ dsa¯, laˡ
dso´kye¯. Hiˆ dso´kye¯ ja¯, ka¯ be´ kihˡ ley
mahˡ jmeehˆ jne´.
57 Wa´ kwan´ ti´hmaahˡ kihˡ Dio hii¯ jmeeˆ
lëhˡ jne´ taˆlaˆ kihˡ Jesucristo Dsa¯jooh¹ jnän`.
58 He¯ja¯ jwëëhn¯ hnäh´ oohnˡ hii¯ hnaanˆ
cha¯miih¯, go¯taah´ hnäh´ koo¯ hweh¯. Taˆ
jehˆ hoh´ hnäh´ niˆ miih¯. Jmeeˡ ba´ hnäh´
cha¯ga´miih¯ ta´ kihˡ Dsa¯jooh¹ jnän` koo¯
hä´koo¯ hä´. Jëëh´, ñe´ ba´ jne´ saˆ na¯heee¯ ta´
he¯ jmee¯ jne´ kiyhˡ.

16

Wa´ choohˡ jne´ kuu´ mahˡ kwëëhn´ hii¯ tä¯ñee´

1 Kwaat¯ kihˡ he¯ choohˡ hnäh´ kuu´ kihˡ
hii¯ laaˡ kyaaˡ Dio, jmee´ hnäh´ ja¯ba´ läˆkoo¯
ga¯jmeenˡ madaˆ kihˡ gaˆläˆjëˆ gwahˆ he¯
too´ hwaˡ Galacia.
2 To¯në´ jmiiˡ kihˡ semanˆ, läˆjaa¯ läˆjaa¯
hnäh´ hoo´ hnäh´ kah´ miih¯ kuu´, he¯ lle`
kihˡ kwëëhˡ hnäh´ Dio ha¯ koh´ teˡ he¯ lëhˡ
hnäh´ läˆkoo¯ semanˆ mahˡ ma¯na¯jaa´ kuu´
wa´ra¯ gaˆlloonˡ.
3 Hiˆ wa´ra¯ gaˆlloonˡ jee´ taah´ hnäh´, siin`
koo¯ je¯ he¯ lla´llenˡ jmiiˡ kihˡ hii¯ ma¯hñaah`
hnäh´ mahˡ dsa¯kayˆ kuu´ he¯ ma¯chooh`
hnäh´ kihˡ oohˡ jne´ hii¯ taah´ Jerusalén.
4 Cher´mahˡ gaˆlaˡ niin`, dsa´noo¹ jnäähˡ
koo¯johˆ´ kyaayh´.

Dsooˡ Paa´ taˆ Macedonia

5 Niin` jaa ¹ taˆ Macedonia, ja¯ga´ niin`
jee´ taah´ hnäh´, jëëh´ taˆ Macedonia ba´
dsa¯ngëën´ jaaˡ.
6 Hii¯ jëëˆ cher´mahˡ gaˆjänˡ kyaah´ hnäh´
miih¯ jmii´, o cher´mahˡ gaˆlaˡ jän` kyaah´
hnäh´ ta´koo¯jiihˡ ngëë´ jii¯ gyuu´. Ja¯ga´
kwëëhˡ jnä´ miih¯ he¯ jmeeˆ biiˡ kinˆ
cha´jwëˡ ha¯ taˆ jee´ niin`.
7 Jëëh´ saˆ hnoonˡ, koo¯ dsa¯ngëë´ ba´ jnä´
taˆ jee´ taah´ hnäh´. Cher´mahˡ gaˆkwa´ Dio
jwëˡ, hnoonˡ jän` miih¯ jmii´ kyaah´ hnäh´.
8 Pero jän` jee´ jwii¯ Éfeso la¯, läˆjiihˡ gooh¯
jmii´ Pentecosté.
9 Jëëh´ jee´ la¯ ma¯cha¯ jwëˡ kinˆ he¯ kwan`
juuˡ, hiˆ taˆ kinˆ go¯hii ¹ lluˡ maˆke¯ chaa¯
jwëëˆ´ hii¯ na¯hooh´ kinˆ.
10 Cher´mahˡ gaˆlooˡ Timotä, jmee´ hnäh´
läˆ tih¯ dsëyˡ, jëëh´ jmee¯ bihˡ taˆ kihˡ Dio
ja¯ba´ läˆkoo¯ jmeeˆ jnä´.
11 Läˆjëëˆ ba´ wa´ hnääy ¹ mahˡ jäyh´ jëëˆ
dsëyˡ taˆ laˆ kin¯. Jëëh´ gyan´ jää´ jnih´ kyaah´
jñah´ ga´ oohˡ jne´.
12 Jee´ laˆ jwëëhn¯ hnäh´ ha¯ läˆ laˡ kihˡ
Apolo. Cha¯miih¯ jiih¯ gaˆchuunˡ kyaayh´
mahˡ ma´ dsooyˡ ma´ dsa¯jëëyˆ hnäh´ kyaah´
jñah´ ga´ oohˡ jne´. Pero saˆ gaˆlla´ dsëyˡ ma´
dsooyˡ läˆchah´ ja¯. Dsooyˡ ba´ läˆkoo¯ ma´
jäay´.

Gaˆhihˡ Paa´ juuˡ kyaah´ ooyh¯

13 Wa´ na¯nëh´ hnäh´, hnooˡ läˆ ma¯dsoo´
ja¯ba´ hoh´ hnäh´. Wa´ chaˆ cha¯miih¯ be´
kyahˡ hnäh´. Hiˆ taˆ jehˆ hoh´ hnäh´ niˆ
miih¯.
14 Läˆjëˆ he¯ jmeeh¯ hnäh´, jmee´ hnäh´
läˆlle` kihˡ he¯ hnaahˆ hnäh´ dsa¯kyaah´
hnäh´.
15 Ooohnˡ, ma¯ñeh´ ba´ hnäh´ kihˡ Estéfana
kyaah´ läˆjëëˆ hii¯ chaa¯ kyaayˡ. Laayˡ to¯në´
hii¯ gaˆheeh¯ juˡhmëë´ hwaˡ Acaya. Läˆjëëˆ
hii¯ he´ taah´ jmeeyˆ ta´heˡ kihˡ läˆjëëˆ hii¯ laaˡ
kyaaˡ Dio.
16 Chuun´ kyaah´ hnäh´, wa´ nuuh´ hnäh´
kihˡ dsa¯ hii¯ jmeeˆ läˆkoo¯ hii¯ he´. Läˆja¯
ka¯läh´ kihˡ hii¯ kwaˆ be´ kihˡ oohˡ jne´ hiˆ
kyaah´ ga´ jñah´ oohˡ jne´ hii¯ jmeeˆ ta´ kihˡ
Dio.
17 Peerˆ jëëˆ dsënˆ he¯ ma¯jaˆ Estéfana,
kyaah´ Fortunato, kyaah´ Acaico. Hii¯ he´
naˆ gaˆkwa´ be´ kyaaˡ jnäähˡ kihˡ he¯ saˆ
gaˆlaˡ ma¯ya¯näähˡ hnäh´.
18 Gaˆjmeey´ jëëˆ dsënˆ cha¯miih¯ ja¯ba´
läˆkoo¯ gaˆjmeey´ kyahˡ hnäh´. Kihˡ dsa¯ hii¯
jmeeˆ läˆja¯, hnooˡ kwa´ jne´ ti´hmaahˡ kiyhˡ.
19 Läˆjëˆ gwahˆ he¯ tooˆ´ hwaˡ Asia, jmeeˆ
Dio kyahˡ hnäh´. Aquila kyaah´ Priscila
kyaah´ oohˡ jne´ hii¯ dsa¯ñeeˆ cha´nehˆ kiyhˡ,
jmeeyˆ cha¯miih¯ Dio kyahˡ hnäh´ läˆ hnooˡ
Dsa¯jooh¹ jnän`.
20 Gaˆläˆjëëˆ oohˡ jne´ jmeeˆ Dio kyahˡ
hnäh´. Ja¯ chuh¯ hnäh´ kihˡ dsa¯kyaah´
hnäh´ läˆ hnooˡ Dio.
21 Jnä´ Paa´ kyaah´ goonˆ hñiinˆ, ma¯siinˡ
miih¯ jee´ ma¯dsaaˡ he¯ la¯, he¯ jmeenˆ Dio
kyahˡ hnäh´.
22 Dso´jwii´ ba´ kyaah´ hii¯ saˆ hnääˡ Je-
sucristo Dsa¯jooh¹ jnän`. Chah´ ba´ jäh´
Dsa¯jooh¹ jnän`.
23 Wa´ mi¯jaaˡ Jesucristo Dsa¯jooh¹ jnän`
läˆjëëˆ hnäh´.
24 Läˆjëëˆ hnäh´ hnaanˆ taˆlaˆ kihˡ Cristo
Jesús. Wa´ laˡ läˆja¯.

2 Corintios
He⁻ la⁻ jee´ ga⁺të´ to̱ˡ je⁻ he⁻ ga⁺siˡ´ Paa´ kihˡ øøhˡ jne´ hi̱⁻ chaa̱⁻ Corinto

1 Jnä´ Paa´ laaṉˡ apóstol kyaa̱ˡ Jesucristo lä⁺ hyoh⁻ dsëˡ Dio. Kyaah´ Timotä øøhˡ jne´ siin⁺ kyahˡ hnäh´ hi̱⁻ tä̱äh´ gwah⁻ kihˡ Dio jwii⁻ Corinto lä⁺kye̱⁻ kihˡ lä⁺jëë̱⁻ hi̱⁻ laa̱ˡ kyaa̱ˡ Dio hi̱⁻ tä̱äh´ lä⁺kaa̱⁻ hwaˡ Acaya.

2 Ngiin´ kihˡ Dio hi̱⁻ laa̱ˡ Tää`jnän`hi⁺ ngiin´ kihˡ Dsa⁻jøøhˡ jnän` Jesucristo, wa´ kway´ he⁻ lluˡ kyahˡ hnäh´, hi⁺ wa´ jmeey´ hii´ tii´ kyahˡ hnäh´.

Kwa⁻ ba´ Dio be´ jnän`lä⁺ ma´ jëë´ jne´ he⁻ wii´

3 He⁻ ba´ che⁻ lluuˡ Dio, Jmii⁻ Jesucristo Dsa⁻jøøhˡ jnän`, hi̱⁻ laa̱ˡ Tää`jnän`hi̱⁻ lä⁻ñih´ dsëˡ jne´, hi⁺ laayˡ Dio jnän` hi̱⁻ jmee⁺ dsa⁻nøhˡ dsë⁻ jne´.

4 Ma´ chaa̱⁻ jne´ lli´wii´, hi̱⁻ he´ jñuuh⁻ he⁻ ti⁻meeh⁻ dsë⁻ jne´. Mahˡ lä⁺ja̱⁻ ka⁻läh´ jne´, kwan´ be´ kihˡ jñah´ hi̱⁻ ti⁻meeh⁻ dsëˡ lä⁺ko̱o̱⁻ ma⁻jmee´ Dio he⁻ ma⁻nøhˡ dsë⁻ jne´.

5 Jëëh´, tøøh´ jne´ jëën´ cha⁻miih⁻ lli´wii´ lä⁺ko̱o̱⁻ ga⁺jëëˡ Cristo. Hi⁺ ja̱⁻ba´ lä⁺ja̱⁻, ta⁺la⁺ kihˡ Cristo, tøøh´ jne´ jëë̱⁻ dsë⁻ jne´ cha⁻miih⁻.

6 He⁻ja̱⁻ wa´ra⁻ ga⁺jëë´ jnäähˡ lli´wii´, laˡ lluˡ kyahˡ hnäh´ mahˡ ja̱⁻ lää̱h´ hnäh´. Hi⁺ ma´ jëë̱⁻ dsë⁻ jnäähˡ, he⁻ ja̱⁻ jmee⁺ dsa⁻nøhˡ hoh´ hnäh´ hi⁺ kwëëh⁻ hoh´ hnäh´ ma´ jëëh´ hnäh´ he⁻ wii´, ja̱⁻ba´ lä⁺ko̱o̱⁻ wii´ he⁻ ma⁻jëë´ jnäähˡ.

7 Hehˡ o⁻jøh⁺ dsë⁻ he⁻ cha⁻ kyaa̱ˡ jnäähˡ ta⁺la⁺ kyahˡ hnäh´, sa⁺ llaa̱⁺. Jëëh´, ñe´ jnäähˡ lä⁺ko̱o̱⁻ jëë´ jnäähˡ wii´, ja̱⁻ba´ lä⁻ja̱⁻ jëëh´ hnäh´ wii´. Hi⁺ ja̱⁻ba´ lä⁺ko̱o̱⁻ dsa⁻nøhˡ dsë⁻ jnäähˡ, ja̱⁻ba´ lä⁺ja̱⁻ dsa⁻nøhˡ hoh´ hnäh´ ka⁻läh´.

8 Øøhnˡ, hnøø⁻ jnäähˡ lä⁺ñeh´ hnäh´ ha⁻ko̱h´ wii´ sa⁺ ga⁺ngëë´ jnäähˡ hwaˡ Asia. Ma´ jmee⁻ jnäähˡ hiin´dsë⁻ sa⁺ ma´ lä⁺tä̱ä̱⁺ jnäähˡ. Lä⁺jiih´ sa⁺ ga⁺lä⁺cha⁺ o⁻jøh⁺ dsë⁻ he⁻ ma´ lää̱´ jnäähˡ.

9 Ma´ jmee⁻ jnäähˡ hiin´dsë⁻ he⁻ ma⁻na⁻jii̱´ ba´ jnäähˡ ja̱⁻. He⁻ ja̱⁻ ga⁺jmää´ kyaa̱ˡ jnäähˡ mahˡ sa⁺ kye´ jnäähˡ o⁻jøh⁺ dsë⁻ kyaa̱ˡ hñaaˡ jnäähˡ. Mahˡ lä⁺ja̱⁻ lä⁺cha⁻ o⁻jøh⁺ dsë⁻ kyaa̱ˡ jnäähˡ kihˡ Dio hi̱⁻ mi⁻jiih`hi̱⁻ ma⁻na⁻jii̱´.

10 Hi̱⁻ he´ ga⁺lää̱ˡ jnäähˡ, hi̱⁻ he´ lää̱ˡ jnäähˡ, hi⁺ kye´ jnäähˡ o⁻jøh⁺ dsë⁻ kiyhˡ, lä⁺ ma⁻ngooˡ ja̱⁻ba´ läay⁻ jnäähˡ ma´ hii´ goo⁻ jii̱´ jnäähˡ.

11 Lä⁺ja̱⁻ jmeeyˡ cher´mahˡ kwah⁻ hnäh´ be´ ngii´ hnäh´ kyaahˡ jnäähˡ kiyhˡ. Jëëh´ cher´mahˡ jwëë´ ngii⁻ kihˡ Dio ta⁺la⁺ kyaa̱ˡ jnäähˡ, lä⁺ja̱⁻ ka⁻läh´ jwëë̱⁻ kwaˡ ti´hmaah´ kihˡ Dio ma⁻ngëë´ ma⁻jmeey´ he⁻ lluˡ kyaa̱ˡ jnäähˡ.

Ga⁺mi⁺siˡ´ Paa´ hiin´dsë⁻ he⁻ ma´ dsooyˡ ta⁺ jwii⁻ Corinto

12 He⁻ la⁻ ba´ ja̱⁻ he⁻ tih⁻ dsë⁻ jnäähˡ, he⁻ sa⁺ hnii⁻ hiin´dsë⁻ kyaa̱ˡ jnäähˡ lä⁺ko̱o̱⁻ ga⁺jmee´ jnäähˡ ta⁺ jee´ jyoh´. Kye̱´ jnäähˡ ko̱o̱⁻ nëëˡ ba´ hiin´dsë⁻ he⁻ gwa´ kihˡ Dio. Sa⁺ ga⁺jmee´ jnäähˡ lä⁺ko̱o̱⁻ jmee⁻ hi̱⁻ kyiin´ cha⁻miih⁻. Ga⁺jmee´ jnäähˡ lä⁺ko̱o̱⁻ lle`kihˡ ba´, kihˡ he⁻ lluˡ dsëˡ Dio kyaahˡ jnäähˡ. Lä⁺ja̱⁻ cha⁻ga´miih⁻ lluˡ ga⁺jmee´ jnäähˡ jee´ kyahˡ hnäh´.

13 He⁻ ma⁻sii´ jnäähˡ kyahˡ hnäh´, laˡ kyaahˡ ko̱o̱⁻ nëëˡ ba´ hiin´dsë⁻. Ha⁻ ko̱o̱⁻ jiiihˡ lä⁺ngëëh´ ba´ hnäh´ jee´ëhˡ hnäh´ he⁻ ma⁻siiˡ jnäähˡ la⁻, ko̱⁻ja̱⁻ ba´ laˡ hiin´dsë⁻ kyaa̱ˡ jnäähˡ. Hi⁺ hnoonˡ tä̱h⁺ hoh´ hnäh´ lluˡ,

14 lä⁺ko̱h´ ma⁻lä⁻ngëëh´ hnäh´ miih⁻ ha⁻ lä⁺ le´ jnän` wa´ra⁻ ga⁺të´ jee´ jä̱h´ Jesús Dsa⁻jøøhˡ jnän`. Jëëh´ ja̱⁻ba´ lä⁺ko̱o̱⁻ lä⁺chaa̱⁻ jnäähˡ lluˡ kwaa̱t⁻ kyahˡ hnäh´, ja̱⁻ba´ lä⁺ja̱⁻ lä⁺chaa̱⁻ hnäh´ lluˡ kwaa̱t⁻ kyaa̱ˡ jnäähˡ jmiiˡ ja̱⁻.

15 Ma⁺ra⁺ juˡdsoo´ lä⁺ja̱⁻ le´ jnän`. Ma´ jmeen`hiin´dsë⁻ ma´ niin`to⁻në´ ta⁺ jee´ tä̱äh´ hnäh´. Hi⁻ lä⁺ja̱⁻ ka⁻läh´ ta⁺la⁺ he⁻ ma´ jä̱hn´ ma´ na´jëë̱n⁺ hnäh´ mahˡ tëˡ to̱ˡ jiiih⁻ lä⁺chaa̱⁻ hnäh´ lluˡ.

16 Jee´ tä̱äh´ hnäh´ na⁻ ma´ niin`ta⁺ Macedonia. Hi⁻ Macedonia ja̱⁻, ma´ jä̱hn´ ka⁻läh´ ta⁺ jee´ tä̱äh´ hnäh´. Hi⁺ kyaah´ be´ kyahˡ hnäh´ ma´ niin`ta⁺ Judea.

17 Lä⁺ko̱o̱⁻ ma´ ga⁺jmeenˡ hiin´dsë⁻ lä⁺ja̱⁻, ja̱⁺ he⁻ koon⁺. O ¿che´ laah´ hnäh´ ga⁺jmeenˡ hiin´dsë⁻ lä⁺ko̱o̱⁻ jaa̱⁻ hi̱⁻ ta⁻jii̱ˡ hi̱⁻ jäh´ "jaah⁻" mahˡ ja̱⁻ga´ jäyh⁺ "jah⁻ha̱'"?

18 Mi⁻teˡ ba´ Dio juuˡ kihˡ. Ja̱⁻ba´ lä⁺ja̱⁻ jnäähˡ ka⁻läh´. Sa⁺ jäh´ jnäähˡ "jaah⁻" mahˡ ja̱⁻ga´ jäh⁻ jnäähˡ "jah⁻ha̱'".

19 Hi⁺ lä⁺ja̱⁻ ka⁻läh´ juuˡ kihˡ Jesucristo Jo̱o̱´ Dio he⁻ ga⁺kwa´ jnäähˡ jee´ kyahˡ hnäh´, kyaahˡ Silvano hi⁺ kyaahˡ Timotä, sa⁺ ma´ laˡ "jaah⁻, jah⁻ha̱'", ko̱o̱⁻ "jaah⁻" ba´ ma´ laˡ, jëëh´ sa⁺ ta⁻jiiyˡ.

20 Jëëh´ ga⁺lä⁺jë⁺ he⁻ ga⁺bä̱äh⁻ Dio hñii´ jmeeyˡ ta⁺la⁺ kihˡ jo̱oy´, ko̱o̱⁻ "jaah⁻" ba´ laˡ. Ma⁺ra⁺ he⁻ mi⁻teyˡ ba´ juuˡ kiyhˡ. He⁻ja̱⁻ ba´ ja̱⁻, ta⁺la⁺ kihˡ Cristo jäh⁻ jne´ "Wa´ laˡ lä⁺ja̱⁻" mahˡ jmeen´ jiiih⁻ kihˡ Dio jnän`.

21 Dio ba´ hi̱⁻ jmee⁺ he⁻ tøøh´ jne´ ko̱o̱⁻ hweh⁻ kyaah´ Cristo hi⁺ ga⁺lle̱eyh⁻ jne´ mahˡ le̱e̱´ jne´ kyaayˡ.

22 Ga⁺tooyh⁻ Jmiˡ⁻lle´ Na⁻jngiiˡ kiyhˡ neh⁺ tuh⁻dsë⁻ jne´, lä⁺ko̱o̱⁻ he⁻ ga⁻jmä̱äyˡ jne´ le̱e̱⁻. He⁻ja̱⁻ ñeˡ jne´ hñahˡ ga´ jne´ ta⁺ cha´ñe´.

23 Ñeˡ ba´ Dio he⁻ sa⁺ ga´ ma⁻ñeenˡ jwii⁻ Corinto jee´ tä̱äh´ hnäh´ na⁻ kihˡ he⁻ ga⁺lä⁺ñih´ dsën⁺ kyahˡ hnäh´.

24 Ja̱⁺ he⁻ hnøø⁻ jnäähˡ jmee´ jnäähˡ madaˡ kyahˡ hnäh´ jee´ hnäähn´ Dio. He⁻ hnøø⁻

jnääh ˈ jmeeˊ jnäähˌ beˊ kyahˌ hnähˊ baˊ
jaˉ, mahˌ jëëˊ hohˊ hnähˊ. Jëëhˊ, kihˌ heˉ
maˉheehˋ hnähˊ kihˌ Dio, heˉjaˉ maˉtäähˊ
hnähˊ koo̱ˉ hweˉ.

2

1 Heˉjaˉ gaˉllaˊ dsënˉ heˉ saˉ ñeenˊ naˊjëënˉ
hnähˊ cherˊmahˌ koo̱ˉ kaˉläh jmeenˋ
tiˉmeehˉ hohˊ hnähˊ.
2 Jëëhˊ, cherˊmahˌ gaˉjmeenˌ tiˉmeehˉ
hohˊ hnähˊ, ¿hii̱ˉ moˉ jmeeˌ jëëˉ dsënˉ
cherˊmahˌ gaˉjmeenˌ läˉja̱ˉ? Maˉlaˉ hnähˊ
baˊ hi̱ˉ jmeeˌ jëëˉ dsënˉ.
3 Kihˌ heˉja̱ˉ baˊ maˉsiinˌ kyahˌ hnähˊ
mahˌ waˊraˉ gaˉlloonˌ naˊjëënˉ hnähˊ, saˉ
jmeehˌ hnähˊ tiˉmeehˉ dsënˉ, hnähˊ hi̱ˉ maˊ
jmeeˉ jëëˉ dsënˉ. Chaˉ baˊ oˉjøhˉ dsëˉ
kinˉ kyaa̱hˊ hnähˊ, heˉ täähˊ hnähˊ jëëˉ hohˊ
hnähˊ läˉkoo̱ˉ jnäˊ.
4 Läˉkoo̱ˉ maˊ gaˉsiinˌ kyahˌ hnähˊ, saˉ
maˊ chaa̱nˉ lluˌ, maˊ tiˉmeehˉ dsënˉ jwërte,
läˉjiihˌ jaˌ hoohnˊ. Pero jaˉ heˉ gaˉsiinˌ mahˌ
jmeenˋ tiˉmeehˉ hohˊ hnähˊ. Gaˉsiinˌ mahˌ
läˉñehˊ hnähˊ heˉ hnaanˉ hnähˊ chaˉmiihˉ
baˊ jaˉ.

*Hnøøˌ jøhˉ dsëˉ jneˊ kihˌ hi̱ˉ gaˉjmeeˊ heˉ
hliihˌ mahˌ jäyhˊ kaˉläh*

5 Hi̱ˉ gaˉjmeeˊ tiˉmeehˉ dsënˉ, jaˉ maˉlaˉ
kinˉ gaˉjmeeyˊ läˉja̱ˉ. Gaˉjmeeyˊ kihˌ läˉjëëˉ
hnähˊ heˉ tiˉmeehˉ hohˊ hnähˊ miihˉ.
Jwëëhnˉ hnähˊ läˉlaˉ, mahˌ saˉ jmeenˋ juuhˉ
kihˌ juuˌ laˉ.
6 Maˉleeˉ koˉnaˉ kihˌ dsaˉ heˊ, läˉkoo̱ˉ teˌ
heˉ maˉheehˋ hnähˊ wii̱ˊ.
7 Heˉjaˉ naˌ, lluˌ gaˊ heˉ jmeehˌ hnähˊ jøhˉ
hohˊ hnähˊ kiyhˌ, mahˌ jëëˉ dsëyˌ, leˊ ga-
cheˉ gaˉheeˉ dsëyˌ kihˌ heˉ tiˉmeehˉ dsëyˌ
chaˉmiihˉ.
8 Heˉja̱ˉ chuunˊ kyaa̱hˊ hnähˊ, miˉjnäähˌ
hnähˊ kiyhˌ heˉ hnaahˉ hnihˊ.
9 Läˉja̱ˉ kaˉläh gaˉsiinˌ kyahˌ hnähˊ jäähˌ,
mahˌ jëënˉ cheˊ nuuhˊ hnähˊ kihˌ läˉjëˉ madaˉ
kinˉ.
10 Cherˊmahˌ jøhˉ hohˊ hnähˊ kihˌ
dsaˉkyaa̱hˊ hnähˊ, jnäˊ kaˉläh jmeenˋ jøhˉ
dsënˉ kiyhˌ. Hehˌ heˉ jmeenˋ jøhˉ dsënˉ jaˉ
(cherˊmahˌ chaˉ heˉ kihˌ jmeenˋ jøhˉ dsënˉ)
heˉ jmeenˋ läˉja̱ˉ, heˉ lluˌ kyahˌ hnähˊ baˊ
jaˉ, chaˊnëˊ Cristo.
11 Hehˌ läˉja̱ˉ saˉ kwanˊ jwëˌ kihˌ Tanaˊ
leeyˉ jneˊ. Jëëhˊ, kyuuhˉ baˊ jneˊ haˉ läˉ laˌ
maˉyˉ kiyhˌ.

*Gaˉläˉmeehˉ dsëˌ Paaˊ läˉ maˊ gyayˌ jwii̱ˉ
Troa*

12 Maˊ gaˉlloonˌ jeeˊ jwii̱ˉ Troa, maˊ kwanˋ
juˈhmëëˊ kihˌ Cristo. Jeeˊ jaˉ Dsaˉjøøhˋ jnänˋ
gaˉnäˌ jwëˌ kinˉ mahˌ maˊ jmeenˋ taˊ kiyhˌ.
13 Pero saˉ gaˉhiiˊ tiiˊ nehˉ tuhˉdsënˉ kihˌ
heˉ saˉ gaˉjnäähnˉ øøhnˌ Tito. Heˉja̱ˉ
gaˉhihnˌ juuˌ kihˌ dsaˉ heˊ mahˌ ngoonˌ taˉ
Macedonia baˊ.

Taˉlaˉ kihˌ Cristo leˉhˉ baˊ jneˊ

14 Tiˈhmaahˊ Dio hi̱ˉ kwaˉ jwëˌ leˉhˉ jneˊ
täähˊ kyaa̱hˊ beˊ kihˌ Cristo Jesús. Läˉkaa̱ˉ
jeeˊ dsaˉnøøˌ jneˊ, nuuˌ dsaˉ juuˌ kihˌ Dio.
Läˉkoo̱ˉ heˉ kyeˊ jneˊ lleˊ miˉjwii̱ˉ heˉ jwäˉ
uuˊ baˊ laˌ.
15 Taˉlaˉ kihˌ Cristo laa̱ˌ jneˊ läˉkoo̱ˉ lleˊ
miˉjwii̱ˉ heˉ sooˉ jeeˊ gyaˌ Dio. Heˉ naˉ laˌ
jmehˌ heˉ taa̱hˉ dsaˉ hi̱ˉ dsaˉläähˊ hiˉ läˉkyeˉ
hi̱ˉ dsaˉheeˊ kaˉläh.
16 Kihˌ hi̱ˉ dsaˉheeˊ, hii̱ˉ läˉkoo̱ˉ jaa̱ˉ hlii̱ˊ.
Hiˉ kihˌ hi̱ˉ dsaˉläähˊ, hii̱ˉ miˉjwii̱ˉ heˉ kwaˉ
jneˊ juuˌ heˉ jmeeˉ chaa̱ˉ dsaˉ. ¿Hii̱ˉ baˊ täähˉ
jmeeˌ taˊ laˉ?
17 Saˉ jmeeˉ jnäähˌ läˉkoo̱ˉ jmeeˉ jwëëˊ hi̱ˉ
gaˉnäähˊ kwaˉ juuˌ kihˌ Dio haˉ läˉ jeeˊ liyhˉ
kuuˊ. Kyaa̱hˊ koo̱ˉ nëëˌ baˊ huuˈdsëˉ gaˉnøøˊ
jnäähˌ läˉkoo̱ˉ gaˉcheeˌ Dio jnäähˌ. Läˉja̱ˉ
jmeeˊ jnäähˌ chaˊnëyˊ, läˉlluˌ heˉ tøøhˊ jnäähˌ
kyaa̱hˊ Cristo.

3

Gaˉhlëëhˊ Paaˊ kihˌ hmoohˊ hmëëˊ

1 Pero taˉ jmeeˉ hnähˊ huuˈdsëˉ heˉ hlëëhˊ
jnäähˌ lluˌ kyaa̱hˊ hñaaˌ jnäähˌ. Hiˉ saˉ jmeeˉ
biiˌ kyeˊ jnäähˌ koo̱ˉ jeˉ heˉ ngëëˉ juuˌ heeˉ
taˊ laa̱ˌ jnäähˌ läˉkoo̱ˉ jmeeˉ koˉllaa̱ˊ. Niˉ saˉ
ngiiˊ jnäähˌ kwahˌ hnähˊ koo̱ˉ jeˉ heˉ hlëëhˉ
lluˌ kyaa̱ˌ jnäähˌ mahˌ heehˊ jnäähˌ dsaˉ ha-
jeeˊ tëëˌ jnäähˌ.
2 Hñaahˌ baˊ hnähˊ laa̱hˌ hnähˊ läˉkoo̱ˉ jeˉ
heˉ hlëëhˉ lluˌ kyaa̱ˌ jnäähˌ. Läˉkoo̱ˉ he-
naˉsiiˉ nehˉ tuhˉdsëˉ jnäähˌ. Heˉ jaˉ baˊ
jëëˌ dsaˉ hiˉ kayˌ kwaa̱tˉ haˉ läˉ laˌ taˊ he-
gaˉjmeeˊ jnäähˌ jeeˊ kyahˌ hnähˊ.
3 Jnäˊhäˊ laa̱hˌ hnähˊ läˉkoo̱ˉ jeˉ heˉ gaˉsiiˊ
Cristo taˉlaˉ kyaa̱ˌ jnäähˌ. Jaˉ heˉ naˉsiiˉ
kyaa̱hˊ heeˉ. Heˉ naˉsiiˉ kyaa̱hˊ Jmiˉlleˊ kihˌ
Dio jiihˉ baˊ jaˉ. Niˉ saˉ naˉsiiˉ nëˊ miˉkuuˊ,
heˉ naˉsiiˉ nehˉ tuhˉdsëˌ dsaˉ baˊ.
4 Taˉlaˉ kihˌ Cristo jmeeˉ jnäähˌ kwaatˉ,
maˉraˉ heˉ gaˉjmääˊ kyahˌ hnähˊ taˊ heˉ
gaˉjmeeˊ jnäähˌ. Heˉ jaˉ laˌ oˉjøhˉ dsëˉ he-
chaˉ kyaa̱ˌ jnäähˌ chaˊnëˊ Dio.
5 Jaˉ kyaa̱hˊ beˊ kyaa̱ˌ jnäähˌ heˉ
maˉyaˉnøøˌ jnäähˌ jmeeˉ jnäähˌ taˊ laˉ, mahˌ
saˉ jmeeˉ jnäähˌ huuˈdsëˉ heˉ laˌ taˊ kyaa̱ˌ
hñaaˌ jnäähˌ. Saˉ laˌ läˉja̱ˉ. Taˊ heˉ leˉhˉ jnäähˌ
jmeenˉ, laˌ kyaa̱hˊ beˊ kihˌ Dio baˊ jaˉ.
6 Hi̱ˉ heˊ baˊ gaˉhñaa̱ˌ jnäähˌ hiˉ gaˉjmeeyˊ
heˉ teˊdsëëˌ jnäähˌ mahˌ kwaˉ jnäähˌ juuˌ
haˉ läˉ laˌ hmoohˊ hmëëˊ. Jaˉ koo̱ˉ naˉsiiˉ
taˉjmahˌ, kyaa̱hˊ Jmiˉlleˊ baˊ laˌ hmoohˊ
hmëëˊ. Jëëhˊ, nëˊ ley kihˌ Moisé naˉsiiˉ,
maˉnaˉbäähˋ jneˊ heˉ juuˊ baˊ jneˊ jaˉ. Pero
Jmiˉlleˊ kihˌ Dio jmeeˉ chaa̱ˉ jneˊ.
7 Ley heˉ maˊ naˉsiiˉ nëˊ jwiˊ kuuˊ, heˉ
taa̱hˉ jneˊ dsoˈjwiiˊ, heˉ jaˉ jaˌ kyaa̱hˊ jeˉ
tøˉjlëëˉ ñihˌ. Heˉja̱ˉ dsaˉ Israel saˉ gaˉtäähˉ
maˊ jëëyˌ moˉnëˊ Moisé kihˌ heˉ beeˊ jeˉ jaˉ.
Pero gaˉdsaa̱ˌ baˊ heˉ beeˊ jaˉ.

8 Ha˜ ga´ sa˜ llu¹ cha˜ga´miih˜ hmooh´
hmëë´ he˜ la¹ jnän` ta˜la˜ kih¹ Jmɨ˜lle´ kih¹
Dio.
9 Jëëh´, cher´mah¹ ja¹ kyaah´ je˜ tø˜jlëë˜
ñih¹ juu¹ he˜ taah˜ jne´ dso´jwii´, ha˜ ga´ koo˜
sa˜ jnaah¹ juu¹ he˜ jmää˜ jne´ llüü¹.
10 Heh¹ he˜ tø˜jlëë˜ ñih¹ kih¹ hmooh´
ma˜gyüh˜ ja˜, ni˜ miih˜ sa˜ jeeh¹ kwee˜
lä˜koo˜ jnaah¹ la¹ hmooh´ hmëë´.
11 Jëëh´, cher´mah¹ ma´ la¹ tø˜jlëë˜ ñih¹
hmooh´ he˜ ma˜ngëë´ ja˜, ha˜ ga´ sa˜ jnaah¹
cha˜ga´miih˜ hmooh´ he˜ sa˜ ngëë´ jih´koh´.
12 Peer˜ jnaah¹ la¹ he˜ o˜jøh˜ dsë˜ he˜
ma˜cha˜ jnän`kyaah´ hmooh´ hmëë´, he˜ja˜
hlëëh´ jnääh¹ lä˜kaa˜ tuh˜dsë˜ jnääh¹ kih¹
he˜ na˜.
13 Sa˜ jmee˜ jnääh¹ lä˜koo˜ ga˜jmee´ Moisé
he˜ ma´ jlëy˜ mo˜nëy´ kyaah´ koo˜ jwɨ´
hmiih˜ mah¹ sa˜ ma´ jëë¹ dsa˜ Israel je˜
tø˜jlëë˜ ñih¹ ja˜ ta´ko˜jiih¹ ma´ dsa˜ɯɯ˜.
14 Lä˜ja˜ ka˜läh´, hɯɯ´dsë˜ kih¹ dsa˜ he´
ma´ na˜jlë˜. Lä˜ja˜ la¹ lä˜jiih¹ na¹, wa´ra˜
ga˜hëy´ jee´ na˜sii˜ hmooh´ ma˜gyüh˜ ja˜.
La¹ kiyh¹ lä˜koo˜ na˜jlë˜ jwɨ´ hmiih˜ hɯɯ´dsë˜
kiyh¹, sa˜ kwa˜ jwë¹ lä˜ngëëy´. Pero kyaah´
Cristo dsa˜jñuh¹ he˜ na˜jlë˜ hɯɯ´dsë˜ kiyh¹.
15 Lä˜jiih¹ jmii´ na¹, wa´ra˜ ga˜hëy´ he˜
ga˜sii´ Moisé, lä˜ ma˜na˜jlë˜ ja˜ba´ hɯɯ´dsë˜
kiyh¹.
16 Pero wa´ra˜ ga˜heeh˜ dsa˜ kih¹
Dsa˜jøøh¹ jnän`, dsa˜jñuh¹ he˜ na˜jlë˜
hɯɯ´dsë˜ kiyh¹.
17 Jëëh´, Dsa˜jøøh¹ jnän` laa ¹ Jmɨ˜lle´
Na˜jngii ¹. Hi˜ cher´mah¹ Jmɨ˜lle´ kih¹
Dsa˜jøøh¹ jnän` kyaah´ jne´, ma˜na˜na´
hɯɯ´dsë˜ jnän` hi˜ ma˜laa´ ba´ jne´ cha´në´
Dio.
18 He˜ja˜ lä˜jëë˜ jne´ ga˜nøøn´ na˜jñih˜
mo˜në´ jne´, laa¹ jne´ lä˜koo˜ hu˜ he˜ jëë˜ jee´
kih¹ dsa˜ mah¹ tëëy¹ jëëy¹ ha˜ koh´ jøøh¹ sa˜
laa¹ Dsa˜jøøh¹ jnän`. Lä˜ja˜ Dsa˜jøøh¹ jnän`
hi˜ laa¹ jmɨ˜lle´ ngoo¹ mi˜sëëy¹ jne´ lä˜jiih¹
leee´ jne´ lä˜koo˜ laay¹ hñiiy´.

4

1 Kih¹ he˜ ga˜lä˜ñih´ dsë¹ Dio jnääh¹, he˜ja˜
ga˜hñah¹ jnääh¹ jmee˜ jnääh¹ ta´ la˜. He˜ja˜
sa˜ dsa˜jeh¹ dsë˜ jnääh¹.
2 Ma˜jmee´ jnääh¹ ta˜ koo´ lä˜jë˜ he˜
la¹ o˜hih˜ hi˜ lä˜jë˜ he˜ jmee˜ dsa˜ jee´
na˜hmää´. Sa˜ hnøø˜ jnääh¹ may˜ hlii¹h¹ ja˜,
ni˜ sa˜ mi˜sii` jnääh¹ juu¹ kih¹ Dio. Ñe˜ ba´
Dio he˜ hlëëh´ jnääh¹ ju¹dsoo´ jmah¹ hi˜ lä˜ja˜
lä˜jëë˜ ba´ ñe˜ kwee˜ ha˜ lä˜ jmee˜ jnääh¹.
3 Dsoo´ ba´ na˜hmää´ ba´ la¹ ju¹hmëë´ he˜
kwa˜ jnääh¹, pero ma˜la˜ kih¹ hi˜ ma˜kah˜
jwë¹ ba´.
4 Tana´ hi˜ laa¹ dio kih¹ jmɨ˜gyɯɯ˜ la˜,
ga˜jlëy¹ hɯɯ´dsë˜ kih¹ dsa˜ hi˜ sa˜ ma˜heeh˜
kih¹ Dio. Mah¹ lä˜ja˜ sa˜ jëëy¹ wa´je˜ kih¹
ju¹hmëë´ he˜ mi˜jnää˜ ha˜ koh´ sa˜ jøøh¹ laa¹
Cristo hi˜ laa¹ koo˜ heeh˜ kyaah´ Dio.
5 Sa˜ hlëëh´ jnääh¹ juu¹ kyaa¹ hñaa¹ jnääh¹,
hlëëh´ jnääh¹ kih¹ Jesucristo ba´. Jäh˜ jnääh¹
laay¹ Dsa˜jøøh¹ jnän`mah¹ jmee´ jnääh¹ ta´he¹
kyah¹ hnäh´ kwaat˜ kih¹ Jesús.
6 Hih¹ Dio hi˜ ga˜jäh´: “Wa´ lä˜jnä´ wa´je˜
jee´ na˜hoo˜”, hi˜ he´ ga˜mi˜jnää˜ wa´je˜
neh˜ tuh˜dsë˜ jne´. Lä˜ja˜ ga˜na´ hɯɯ´dsë˜
jnän` mah¹ lä˜kyüüh˜ jne´ ha˜ koh´ jøøh¹ sa˜
laa¹ Dio, lä˜koo˜ ga˜mi˜jnää˜ Cristo jnän`.

Chaa˜ jne´ kyaah´ he˜ ma˜dsoo´ dsë˜ jne´ kih¹ Dio

7 Peer˜ jnaah¹ la¹ ta´ he˜ jmee˜ jnääh ¹
la˜, ma˜ke˜ laa¹ jnääh¹ lä˜koo˜ mɨ¹hya˜ he˜
na˜la˜ kyaah´ gwaah´ mah¹ lä˜ja˜ lä˜jnä´ kih¹
dsa˜, ta´ he˜ jmee˜ jnääh¹ la¹ kyaah´ be´ he˜
gwa´ kih¹ Dio, ja˜ he˜ gwa´ kyaa¹ jnääh¹.
8 Na˜ku´ na˜ngii¹ he˜ wii´ dsa˜ngëë´ jnääh
¹, pero sa˜ jeh˜ dsë˜ jnääh ¹. Chaa˜ jnääh ¹
cha˜miih˜ hɯɯ´dsë˜, pero ma˜ra˜ he˜ cha˜
ba´ o˜jøh˜ dsë˜ kyaa¹ jnääh¹.
9 Hëë˜ dsa˜ kyaa¹ jnääh¹ pero Dio sa˜ beee˜
jnääh¹. Jmeeh˜ dsa˜ jnääh¹, pero sa˜ dsa˜juu´
jnääh¹.
10 Lä˜kaa˜ jee´ ga˜nøø´ jnääh¹ hii´ goo˜
juu´ jnääh ¹ kwaat˜ kih¹ Jesús. Lä˜jwë´ ja˜
dsa˜lä˜jnä´ he˜ cheh¹ Jesús kyaa¹ jnääh ¹,
he˜ja˜ ba´ chaa˜ jnääh¹.
11 Jëëh´, jnääh ¹ hi˜ jiih˜, koo˜ ba´ he˜ hii´
goo˜ juu´ jnääh¹ kwaat˜ kih¹ Jesús. Lä˜ja˜ ba´
dsa˜lä˜jnä´ he˜ cheh¹ Jesús në´ kyaa¹ jnääh¹
hi˜ sa˜ beee´.
12 Heh¹ lä˜ja˜, lä˜jë˜ jmii´ ba´ he˜ chaa˜ juu´
jnääh¹ mah¹ hnäh´, ma˜jnääh˜ hnäh´ ha˜ lä˜
jee´ lä˜chaa˜ hnäh´ tää´.
13 Lä˜koo˜ na˜sii˜ juu¹ kih¹ Dio:
“Ga˜lä˜dsoo´ dsën˜, kih¹ he˜ja˜ ba´
ga˜hlëëhn`.” Ja˜ba´ lä˜ja˜ la¹ hɯɯ´dsë˜ he˜
kyee´ jnääh¹ la˜. Ga˜lä˜dsoo´ dsë˜ jnääh ¹
he˜ja˜ ba´ hlëëh´ jnääh¹.
14 Jëëh´ ñe´ ba´ jnääh¹, he´ ba´ Dio hi˜
ga˜mi˜jiih` Jesús Dsa˜jøøh¹ jnän`, he´ ba´ hi˜
he´ mi˜jiih` jnääh¹ ka˜läh´ kyaah´ Jesús hi˜
lä˜ja˜ ko˜jøh´ lä˜jëë˜ jne´ tëëy˜ ya˜jwii¹ kiyh¹.
15 Lä˜jë˜ he˜ dsa˜ngëë´ jnääh ¹, he˜ llu¹
kyah¹ hnäh´ ba´ ja˜. Mah¹ mi˜jää¹ Dio
hnäh´ cha˜ga´miih˜, hi˜ lä˜ja˜ jwëë´ ga´ kwa¹
ti´hmaah´ kih¹ Dio hi˜ jmäay¹ jøøh¹ ka˜läh´.
16 He˜ja˜ sa˜ jeh˜ dsë˜ jnääh ¹. Ma˜ke˜
ngoo¹ dsa˜gyüh˜ hi˜ dsa˜heee´ jmɨ˜ngo¹ kyaa¹
jnääh ¹, pero ta˜ neh˜ jee´ hä´ jmɨ˜lle´ kyaa¹
jnääh¹ dsa˜lä˜hmëë´ koo˜ jmii´ koo˜ jmii´.
17 Sa˜ juuh˜ la¹ he˜ wii´ he˜ jëë´ jne´
jmɨ˜gyɯɯ˜ la˜, he˜ dsa˜ngëë´ ba´ ja˜. He˜
ja˜ jmää¹ jnän` hi˜ hnaah˜ Dio mah¹ tëëë¹
jne´ ya˜jwii¹ he˜ jnä´ na´hñaah¹ he˜ sa˜ heee´
jih´koh´.
18 He˜ja˜ sa˜ jmee˜ jnääh¹ he¹ kih¹ he˜ jnä´
hwa¹ la˜. Jmee˜ jnääh¹ he¹ kih¹ he˜ sa˜ jnä´
ba´. Jëëh´, lä˜jë˜ he˜ jnä´, he˜ dsa˜ngëë´ ba´
ja˜. Pero he˜ sa˜ jnä´, lä˜ ma˜la¹ ja˜ba´ lä˜jë˜
joh´ jmii´ cha˜.

5

1 Jmɨ˜ngo˛ he˜ kyę´ jne´, la˛ läˆkǫǫ˜ hne˛ jnän` ta´kǫ˜jiih˛ tøøhn´ jmɨ˜gyɯɯˆ la˜. Jmɨ˜ngo˛ la˜ la˛ läˆkǫǫ˜ hne˛ he˜ na˜laˆ kyąąh´ loo´ jah´. He˜ją˜ ñe´ jne´, wa´raˆ gaˆhęę˛ jmɨ˜ngo˛ jnän`, läˆcha˜ jyoh´ heˆ hmëë´ gyɯɯh˛ jmɨ˜gyɯɯˆ he˜ hñah˜ jne´ kih˛ Dio he˜ saˆ la˛ läˆkǫǫ˜ hne˜ he˜ jmeeˆ dsa˜. He˜ ją˜ saˆ hęę´ jih´kǫh´.

2 Peerˆ ku˛jii˜ jnän` ta´kǫ˜jiih˛ ląą˛ jne´ jmɨ˜ngo˛, hnøø˜ jne´ wa´raˆ jäh´ kih˛ na˛ gaˆjǫh˜ ba´ tęę˛ jne´ jmɨ˜ngo˛ he˜ saˆ hęę´ heˆ chaˆ gyɯɯh˛ jmɨ˜gyɯɯˆ.

3 Läˆją˜, läˆcha˜ ba´ jmɨ˜ngo˛ jnän` mah˛ saˆ jä˛ jmɨ˜lle´ jnän` taˆjmah˛.

4 Ta´kǫ˜jiih˛ chąą˜ jne´ kyąąh´ jmɨ˜ngo˛ la˜, Peerˆ ku˛jii˜ jnän` hi˜ kɨ´hooh´ jne´. Jąˆ kǫ˜ją˜ hnøø˜ jne´ ben´ jmɨ˜ngo˛ la˜, he˜ hnøø˜ jne´ tęę˛ jne´ jmɨ˜ngo˛ hmëë´ ba´. Mah˛ jä˛ jmɨ˜ngo˛ hmëë´ he˜ chaˆ tąą´, lla˜ jmɨ˜ngo˛ he˜ dsaˆhęę´.

5 Dio ba´ he´ hi˜ gaˆjmąą˛ jne´ mah˛ tęę˛ jne´ he˜ hmëë´ ją˜. Hiˆ gaˆkwëëyh˛ jne´ Jmɨ˜lle´ Naˆjngɨɨ˛ he˜ jmeehˆ juu˛ jnän` he˜ hñahˆ jne´ chaˆga´miihˆ taˆ cha´në´.

6 Kih˛ he˜ją˜, ngoo˛ ba´ chaˆ oˆjøhˆ dsëˆ jnän`. Hiˆ ñe´ jne´, ta´kǫ˜jiih˛ tøøh´ jne´ kyąąh´ jmɨ˜ngo˛ la˜, läˆkǫǫ˜ he˜ tøøh´ jne´ ɯɯ´ kih˛ Dio ba´ la˛.

7 (Jëëh´, kyąąh´ he˜ dsoo´ dsëˆ jne´ he˜ tøøhn´ jwë´ kiyh˛, ją˜ kyąąh´ he˜ jëë´ jne´.)

8 He˜ją˜ maˆchaˆ ba´ oˆjøhˆ dsëˆ jnän`. Hiˆ hnøø˜ ga´ jne´ läˆøøn´ kih˛ jmɨ˜ngo˛ la˜ mah˛ dsa´toohn´ kǫ˜jøh´ kyąąh´ Dio.

9 He˜ją˜ wa´ kwan´ be´ jmeen´ läˆ tɨhˆ dsë˛ Dio, cher´mah˛ tøøhn´ kyąąh´ jmɨ˜ngo˛ la˜ o maˆkeˆ saˆ tøøhn´ kyąąh´ kaˆläh´.

10 Jëëh´, gaˆläˆjëëˆ ba´ jne´ dsa´nøøn˛ nëˆta´ kih˛ Cristo mah˛ läˆją˜ läˆją˜ jne´ tëëh˛ jne´ jñeen˛ haˆ kǫǫ˜ te˛ ta´ he˜ ma´ jmeeˆ jne´ ta´kǫ˜jiih˛ ma´ chąą˜ jne´, che´ he˜ llu˛, o che´ he˜ hlɨɨh˛.

Kih˛ he˜ gaˆjɯɯ˛ Cristo gaˆjiih˛ juu˛ jnän` kyąąh´ Dio

11 Gąhˆ ba´ jnäähˆ Dio, he˜ją˜ hlëëh´ jnäähˆ dsa˜ läˆjiih˛ läˆngëëy´. Ñe˜ ba´ Dio ha˜ läˆ la˛ hɯɯ´dsë˜ kyąą˛ jnäähˆ. Läˆją˜ hnoon˛ wa´raˆ jäh´ kih˛ läˆngëëh´ hnäh´ kaˆläh´.

12 Ją˜ he˜ hnøø˜ jnäähˆ hlëëh´ jnäähˆ llu˛ kyąą˛ hñaa˛ jnäähˆ cha´në´ hnäh´. He˜ kwaˆ jnäähˆ jwë˛ mah˛ läˆchąą˜ hnäh´ llu˛ kyąąh´ ta´ he˜ jmeeˆ jnäähˆ. Läˆjwë´ ją˜, cha˜ he˜ kyąąh´ jiih´ hnäh´ juu˛ kyąąh´ dsa˜ hi˜ kǫǫ˜ jëëˆ ha˜ läˆ täąąh´hąą´ dsa˜ lla˜ he˜ ma´ kąy˛ kwąąt˜ heeˆ na˜ hnøø˛ tuhˆdsë˛ dsa˜.

13 Cher´mah˛ ngaah´ jnäähˆ, kih˛ Dio ba´ ją˜ he˜ jmeeˆ jnäähˆ läˆją˜. Hiˆ cher´mah˛ llɯɯ˛ jnäähˆ, he˜ llu˛ kyah˛ hnäh´ ba´ ją˜.

14 Läˆkǫǫ˜ hnää˛ Cristo jne´, läˆją˜ jøøˆ jnän` jmeen´ läˆlle` kih˛. Jëëh´ ma˜ñe´ ba´ jne´ he˜ gaˆjɯɯ˛ jąą˜ kih˛ läˆjëëˆ, he˜ją˜ la˛ kwąąt˜ gaˆläˆjëëˆ jne´ gaˆjuun˛.

15 Cristo gaˆjɯɯ˛ kih˛ läˆjëëˆ mah˛ läˆjëëˆ hi˜ chąą˜, moˆsoˆ jmeey˛ läˆ hnøøy˛ hñiiy´. Jmeey˛ läˆ hnøø˛ Cristo ba´, hi˜ gaˆjɯɯ˛ hi˜ gaˆläˆjiih` kih˛ gaˆläˆjëëˆ.

16 He˜ją˜ jnääh˛, na˛ taˆ cha´në´ moˆsoˆ kyę´ jnääh˛ kwąąt˜ kih˛ dsaˆ läˆkǫǫ˜ tęę˛ jmeeˆ dsa˜ jmɨ˜gyɯɯˆ. Maˆkeˆ jąą˛ saˆ gaˆjmee´ jnääh˛ he˛ kih˛ Cristo, pero na˛ moˆsoˆ jmee˜ jnääh˛ läˆją˜.

17 Heh˛ läˆją˜, cher´mah˛ jąą˜ hi˜ maˆląą˛ kǫǫ˜ kyąąh´ Cristo, maˆląąy˛ jąą˜ hi˜ hmëë´ ba´. Läˆjëˆ he˜ ma´ jmeeyˆ jąą˛, maˆngëë´ ba´ ją˜. na˛ maˆląąy˛ hmëë´ goˆteˆ.

18 Läˆjëˆ he˜ la˜, gwa´ kih˛ Dio hi˜ gaˆjęęhˆ juu˛ jnän` taˆlaˆ kih˛ Cristo mah˛ saˆ chaˆ ga´ he˜ naˆbąąh` jne´ kyąąyh´. Hiˆ gaˆtooyh˜ goo˜ jnääh˛ mah˛ hlęęh´ jnääh˛ dsa˜ ha˜ läˆ jęęyhˆ juu˛ kiyh˛ kyąąh´ Dio.

19 Taˆlaˆ kih˛ Cristo, moˆsoˆ jmeeˆ Dio kwąąt˜ kih˛ dso´kye˜ jnän` heh˛ läˆją˜ jęęyhˆ juu˛ jnän` kyąąyh´. Hiˆ gaˆtooyh˜ goo˜ jnääh˛ kwa´ jnääh˛ juu˛ ha˜ läˆ jee´ jęęhˆ dsa˜ juu˛ kih˛ kyąąh´ Dio.

20 He˜ją˜ naˆhñąą´ jnääh˛ he˜ kwa˜ jnääh˛ juu˛ läˆhihˆ kih˛ Cristo. La˛läˆkǫǫ˜ he˜ chɯɯ´ Dio kyąąh´ hnäh´ taˆlaˆ kyąą˛ jnääh˛. He˜ją˜ chɯun´ kyąąh´ hnäh´ taˆlaˆ kih˛ Cristo, jęęh` hnäh´ juu˛ kyah˛ hnäh´ kyąąh´ Dio.

21 Cristo hi˜ saˆ chaˆ dso´kyeˆ kih˛, Dio gaˆjmee´ chaˆ dso´kyeˆ kiyh˛ he˜ llu˛ jnän`, mah˛ taˆlaˆ kiyh˛, lęę´ jne´ lluɯ˛ cha´në´ Dio.

6

1 He˜ją˜ jnääh˛ hi˜ kwaˆ be´ kyąąh´ ta´ kih˛ Dio, hlęęhn´ hnäh´, taˆ jmeeˆ hnäh´ taˆ kooˆ he˜ llu˛ dsë˛ Dio kyąąh´ hnäh´.

2 Jëëh´, läˆkǫǫ˜ naˆsɨɨ˜ juu˛ kih˛ Dio: Horˆ he˜ jøh˜ dsënˆ, gaˆnuun˛ kyah˛. Jmɨɨ´ he˜ ma´ läąą´ dsa˜, gaˆjmeen˛ be´ kyah˛, gaˆjäh´ Dio.

He˜ją˜ jwęęhnˆ hnäh´, na˛ ba´ ją˜ horˆ he˜ jøh˜ dsë˛ Dio. Na˛ ba´ maˆchaˆ jmɨɨ´, läąąh´ hnäh´.

3 Gaˆnøø´ jnääh˛ läˆkǫǫ˜ lle` kih˛ ba´ mah˛ niˆ jąą˜ saˆ chaˆ he˜ kih˛ mi˜kwąyh˛ kih˛ ta´ he˜ jmeeˆ jnääh˛.

4 Wa´ he˜ chaˆ he˜ he˜ dsaˆngëëˆ jnääh˛, hnøø˜ jnääh˛ mi´jnää˛ jnääh˛ kih˛ dsaˆ, ląą˛ jnääh˛ hi˜ jmeeˆ ta´he˛ kih˛ Dio. Kwëëh˜ ba´ dsë˜ jnääh˛, hi˜ ją˜ kǫǫ˜ nëë˛ he˜ wɨɨ´ he˜ dsaˆngëëˆ jnääh˛, llaˆkyąą˛ jnääh˛, gwa´ he˜ jmeeˆ jwɨɨh` kyąą˛ jnääh˛.

5 Jmɨ˜bąąˆ dsa˜ jnääh˛, tąąh˜ dsa˜ jnääh˛ nehˆñe˛, tooyhˆ mɨɨh´ kyąąh´ jnääh˛. Peerˆ hwehˆ ta´ kyąą˛ jnääh˛, chaˆ ma´ saˆ gwɨɨ˜ jnääh˛, niˆ saˆ chaˆ he˜ kih˜hih˜ jnääh˛.

6 Gaˆnøø´ jnääh˛ kǫǫ˜ nëë˛ ba´, chaˆ ba´ hɯɯ´dsë˜ kyąą˛ jnääh˛, jøh˜ dsë˜ jnääh˛, llu˛ dsë˜ jnääh˛, gaˆnøø´ jnääh˛ kyąąh´ Jmɨ˜lle´

Na˜jngɨɨ', hi˜ kyąąh´ ju'dsoo´ hnää˜ jnääh'
dsa˜.
7 Hlëëh´ jnääh' ju'dsoo´ jmah' ba´. Kyąąh´
be´ kih' Dio ga˜nøø´ jnääh'. Jmee˜ jnääh' he˜
llu' jmah', lä˜jwë´ ją˜ häą˜ jnääh' hñaa' jnääh
' hi˜ lę̈h' jnääh' kih' he˜ hlɨɨh'.
8 Cha˜ ma´ hnää' dsa˜ jnääh ', cha˜ ma´
na˜häąyh´ jnääh'. Cha˜ ma´ mi˜kwąyh'
jnääh ', cha˜ ma´ hlëëyh˜ llu' kyąą' jnääh '.
Ląą' jnääh ' kiyh' lä˜kǫǫ˜ dsa˜ hi˜ ta˜juu ',
ma˜ke˜ hlëëh´ jnääh' ju'dsoo´.
9 Jmeey˜ sa˜ kyuuy˜ jnääh', ma˜ke˜ kyuuy˜
ba´. Hi˜ ma˜ngoo' ga˜juu' ba´ jnääh' kiyh',
pero chąą˜ ba´ jnääh'. Kwa˜ dsa˜ kyąą' jnääh
' pero sa˜ jngëëyh˜ jnääh'.
10 Ma˜ke˜ ti˜meeh˜ dsë˜ jnääh ', ma˜ra˜
he˜ ję̈ę̈˜ ba´ dsë˜ jnääh' Ląą' jnääh' tä˜ñee´,
pero cha˜miih˜ he˜ llu' ma˜hyoh˜ jwę̈ę̈´
dsa˜ kwąąt˜ kyąą' jnääh'. Lä˜kǫǫ˜ he˜ sa˜
cha˜ ni˜ miih˜ kyąą' jnääh ' ba´ la', pero
ga˜lä˜jë˜ ba´ cha˜ kyąą' jnääh'.
11 Sa˜ gąh' jnääh' ma˜hlę̈ę̈h´ jnääh' hnäh´
dsa˜ Corinto juu' la˜. Lä˜kąą˜ tuh˜dsë'
jnääh' ga˜mi˜jnää' jnääh' hñaa' jnääh' kyah'
hnäh´.
12 Ją˜ kyąąh´ hih˜ ga˜lä˜hnää˜ jnääh' hnäh´.
Pero hnäh´, sa˜ ga˜mi˜jnääh ' hnäh´ hñaah'
hnäh´ kyąą' jnääh'.
13 Lä˜kǫǫ˜ jmee˜ jnääh ', ją˜ba´ lä˜ją˜
jmee´ hnäh´. (Hlę̈ę̈hn´ hnäh´ lä˜kǫǫ˜
gyuu˜ kyąąn˜.) Wa´ hnaah˜ jnääh ' lä˜kąą˜
tuh˜hoh´ hnäh´.

Ląą' jne´ lä˜kǫǫ˜ gwah˜ kih' Dio

14 Ta˜ jmee˜ hnäh´ kǫ˜jǫh´ kyąąh´ hi˜ sa˜
ma˜hęęh˜ kih' Dio. Jëëh´, sa˜ jęęh' kwee˜
he˜ hlɨɨh' kyąąh´ he˜ llu'. ¿Ha˜ lä˜ją˜ jmee'
kǫ˜jǫh´ jee´ na˜hǫǫ˜ kyąąh´ jee´ jnä´ wa´je˜?
15 Hi˜ sa˜ sǫǫh˜ kih' hi˜sa˜llu' he˜ jmeey'
kǫ˜jǫh´ kyąąh´ Cristo. Lä˜ją˜ ka˜läh´ kih' hi˜
ma˜hęęh˜ kih' Dio kyąąh´ hi˜ sa˜ ma˜hęęh˜.
16 Dio hi˜ na˜ląą´ kąąh˜ dsa˜, ni˜ miih˜ sa˜
sǫǫh˜ jmeey' kǫ˜jǫh´ kyąąh´ gwah˜ kih' Dio.
Jëëh´, jne´ ba´ ląąn' gwah˜ kih' Dio jiih˜. Juu'
he˜ jwahn˜ la˜, la' lä˜kǫǫ˜ ga˜jäh´ hñii´ Dio:
Jąn` jee´ kiyh' mah' ngën` kǫ˜jǫh´ kyąąyh´.
Jnä´ lęęn´ Dio kyąąy' mah' lä˜jëëy˜ lęęy´ dsa˜
kyąąn˜.
17 He˜ją˜ ga˜jäh´ Dsa˜jǫǫh' jnän`:
Hwę̈ę̈˜ hnäh´ jee´ kih' hi˜ sa˜ ma˜hęęh˜ kin˜,
wa´ lä˜ǫǫ´ hnäh´ kiyh', ga˜jäh´ Dsa˜jǫǫh'
jnän`.
Ta˜ kooh´ hnäh´ he˜ sa˜ lle` kih' kooh' hnäh´,
lä˜ją˜ ba´ hęęhn´ hnäh´.
18 Mah' jnä´ lęęn´ Tää` kyąąh' hnäh´.
Hih' hnäh´, lęęh´ hnäh´ gyuu˜ më´ gyuu˜
ñuuh˜ kyąąn˜,
jäh´ Dio hi˜ cha˜ ga˜lä˜jë˜ be´ kih'.

7

1 Na' ma˜nuun´ ha˜ kǫh´ na´hñaah' sa˜ la'
he˜ ga˜jäh´ Dio jmee' jnän`. He˜ją˜ jwę̈ę̈hn˜
hnäh´ ǫǫhn' hi˜ hnaan˜, hnøø' ben´ lä˜jë˜
he˜ mi˜sąh´ jne´ hi˜ lä˜ją˜ kih' he˜ mi˜soh´
jmɨ˜lle´ jnän`. Hi˜ kih' he˜ gąh˜ jne´ Dio,
hnøø' mi˜llyu˜ jne´ hñaan' kǫǫ˜ hä´ kǫǫ˜ hä´
lä˜jiih' jąn´ na˜jngëën' go˜te˜.

*Ma´ hnøø' Paa´ ma´ jmee' dsa˜ Corinto he'
kiyh'*

2 Jmee´ hnäh´ miih˜ he' kyąą' jnääh'. Jëëh´,
kih' ni˜ ją˜ hnäh´ sa˜ ma˜jmee´ jnääh' he˜
hlɨɨh'. Sa˜ ma˜hęę´ jnääh' huu´dsë˜ kih' ni˜
ją˜, ni˜ sa˜ ma˜mi˜gą' jnääh' ni˜ ją˜.
3 Sa˜ jwahn˜ lä˜ją˜ mah' bąąhn´ hnäh´
dsoo´. Ga˜jwę̈ę̈hn' hnäh´ jąą', hnaan˜ hnäh´.
Jëëh´ ma˜lla˜ dsë˜ jnääh ', jmee˜ jnääh '
kǫ˜jǫh´ kyąąh´ hnäh´ ma˜ke˜ chąą˜ juu´
jnääh'.
4 Cha˜ cha˜miih˜ o˜jǫh˜ dsë˜ kin˜ kyąąh´
hnäh´. Chąąn˜ llu' kwąąt˜ kyah' hnäh´.
He˜ją˜ gwa´ dsa˜nǫh' dsën˜ cha˜miih˜ hi˜
ję̈ę̈˜ dsën˜ ma´ jëën˜ cha˜miih˜ he˜ wɨɨ´.
5 Lä˜ ma´ ga˜tę̈ę̈´ jnääh ' Macedonia,
sa˜ ga˜tęęh´ jnääh' dsë˜ jnääh' ni˜ miih˜.
Ga˜lä˜jë˜ nëë' he˜ wɨɨ´ ga˜jëë´ jnääh'. Ga˜tęę'
dsa˜ kyąąh´ jnääh'. Hi˜ ją˜ ma˜la˜ he˜ ją˜,
ga˜lä˜gąh' jnääh' cha˜miih˜.
6 Pero Dio hi˜ jmee˜ dsa˜nǫh' dsë' lä˜jëë˜
hi˜ chąą˜ huu´dsë˜, ga˜jmeey´ ga˜nǫh' dsë˜
jnääh' lä˜ ma´ ja' Tito.
7 Ją˜ ma˜la˜ kih' he˜ ja' Tito, kih' he˜
ga˜jmeeh´ hnäh´ ga˜nǫh' dsëy' ka˜läh´, he˜
ją˜ ba´ ją˜ ga˜nǫh' dsë˜ jnääh'. Ga˜jmeeyh'
juu' he˜ hnooh˜ hnäh´ jëëh' jnä´, hi˜
ti˜meeh˜ hoh´ hnäh´, lle` hoh´ jnä´. He˜ją˜
cha˜ga´miih˜ ję̈ę̈˜ dsën˜.
8 Ma˜ke˜ ga˜jmeen' meeh˜ hoh´ hnäh´
kyąąh´ je˜ he˜ ga˜sɨɨn' kyah' hnäh´, pero sa˜
kǫǫn˜ dsën˜. Dsoo´ ba´ ga˜jii' miih˜ kin˜ kih'
he˜ ga˜lä˜meeh˜ hoh´ hnäh´ kǫ˜hwëë´.
9 Pero na' jëë˜ dsën˜. Ją˜ kih' he˜
ga˜lä˜meeh˜ hoh´ hnäh´. Kih' he˜ ga˜lä˜sɨɨ'
huu´dsë˜ kyah' hnäh´, ma´ ga˜jii' kyah'
hnäh´, he˜ją˜ ba´ jmee˜ jëë˜ dsën˜. Lä˜ ma´
ga˜lä˜meeh˜ hoh´ hnäh´, ga˜jmeeh´ hnäh´ lä˜
hnøø' Dio. Lä˜ją˜, ni˜ kǫǫ˜ he˜ hlɨɨh' sa˜ ja'
në´ kyah' hnäh´ kwąąt˜ kyąą' jnääh'.
10 Jëëh´, cher´mah' gwa´ ti˜meeh˜ dsë˜
jne´ lä˜ hnøø' Dio, he˜ ją˜ jmee˜ dsa˜lä˜sɨɨ'
huu´dsë˜ jnän` mah' lą̈ą̈´ jne´. Heh' he˜
ma˜na˜ląą´ jne´ sa˜ jmee˜ ti˜meeh˜ dsë˜ jne´.
Pero he˜ ti˜meeh˜ dsë˜ jne´ lä˜kǫǫ˜ tę̈ę̈ '
jmee˜ dsa˜ jmɨ˜gyuu˜, kyąąh´ he˜ ją˜ juu´ ba´
jne´ ją˜.
11 Jëë` da´ hnäh´ ha˜ lä˜ ga˜la' kyah'
hnäh´ lä˜ ma´ ga˜lä˜meeh˜ hoh´ hnäh´ lä˜
hnøø' Dio. Ga˜jmää´ ba´ ta´ he˜ ją˜ kyah'
hnäh´, ja' hoh´ hnäh´ ga˜nooh˜ hnäh´ në´
kin˜, ja' ya˜jëë ' hoh´ hnäh´, ja' gąh' hnäh´,
hnooh˜ hnäh´ ma´ ję̈ę̈h' jnä´, ga˜mi˜eeh'
hnäh´ juu' lä˜kǫǫ˜ mada˜ ga˜jmeen' kyah'
hnäh´. Lä˜ją˜ ga˜mi˜jnääh' hnäh´ hñaah' he˜
ma˜mi˜teh` ba´ hnäh´ kih' juu' ją˜.

12 He˜ja̱˜ lä˜ ma´ ga˜sɨɨn¹ kyah¹ hnäh´
je˜ ja̱˜, ja̱˜ ma˜la˜ kih¹ hɨ̱˜ hña̱a˜ dsë¹
he´ ga˜jmeen¹ hɨɨɨ´dsë˜, nɨ˜ ja̱˜ kih¹ hɨ̱˜
ga˜jmeeyh˜. He˜ hnoon¹ lä˜jnä´ kyah¹ hnäh´
cha´në´ Dio he˜ kye̱h´ hnäh´ hɨɨɨ´dsë˜ kya̱a̱¹
jnääh¹ ba´ ja̱˜.
13 Peer˜ ga˜nøh¹ dsë˜ jnääh¹ he˜ ga˜lä˜jnä´
he˜ kye̱h´ hnäh´ hɨɨɨ´dsë˜ kya̱a̱¹ jnääh¹.
Hi˜ cha˜ga´miih˜ jë̱ë̱˜ dsë˜ jnääh ¹, kih¹
he˜ ma˜jëë´ jnääh¹ cha̱a̱˜ Tito llu¹. Jëëh´,
ga˜lä˜jë̱ë̱˜ ba´ hnäh´ ga˜he̱e̱h˜ hnäh´ llu¹ hi˜
ga˜jmeeh´ hnäh´ jë̱ë̱˜ dsëy¹.
14 Ga˜jmeehn¹ juu¹ kih¹ Tito he˜ cha̱a̱n˜
llu¹ kya̱a̱h´ hnäh´. Hi˜ sa˜ ga˜jä̱n¹ hlɨɨh¹.
Jëëh´ lä˜jë˜ he˜ ga˜jwë̱ë̱hn¹ hnäh´ la¹ ju¹dsoo´.
Lä˜ja̱˜ ka˜läh´ ma´ ga˜jëë¹ Tito ha˜ lä˜ tä̱ä̱h´
hnäh´, sa˜ na˜he̱e̱˜ juu¹ lä˜ko̱o̱˜ ga˜jwɨɨ¹ jnih´
he˜ cha̱a̱˜ jnääh¹ llu¹ kya̱a̱h´ hnäh´.
15 Hi˜ cha˜ga´miih˜ hnää¹ Tito hnäh´
lä˜ko̱o̱˜ ma´ dsooh˜ dsëy¹ he˜ nuuh˜ ba´
hnäh´ kiyh¹. Hi˜ ga˜he̱e̱h˜ ba´ hnäh´ llu¹
lä˜ko̱o̱˜ ja̱a̱˜ dsa˜ ma˜jøø̱h¹.
16 Peer˜ jë̱ë̱˜ dsën˜ kya̱a̱h´ hnäh´. Ga˜lä˜jë˜
ba´ mi˜teh˜ hnäh´.

8

Ga˜cho̱o̱h¹ dsa˜ kuu´ kih¹ øø̱h¹ jne´ hɨ̱˜ cha̱a̱˜ Jerusalén

1 Jee´ la˜ jmeeh´ jnääh¹ juu¹ kyah¹ hnäh´ ha˜
lä˜ ga˜jmee´ øø̱h¹ jne´ hɨ̱˜ tä̱ä̱h´ lä˜ka̱a̱˜ gwah˜
he˜ tøø̱´ hwa¹ Macedonia kih¹ he˜ llu¹ dsë¹
Dio kya̱a̱yh´.
2 Ma˜ke˜ tä̱ä̱yh´ jëëy˜ wɨɨ´, pero cha̱a̱y˜ llu¹.
Ma˜ke˜ tä̱ä̱yh´ tä˜ñeey´ pero cha˜miih˜ kuu´
ga˜kway´. Ga˜jmä̱ä̱y¹ hñiiy´ lä˜ko̱o̱˜ dsa˜
cha˜ kuu´.
3 Jmeen˜ dsoo´ kiyh¹, ga˜kway´ kuu´
lä˜ko̱o̱˜ lla˜ dsëy¹, lä˜ko̱h´ jɨɨ̱h¹ tä̱ä̱y˜. Hi˜
ga˜kway´ la˜ ga´.
4 Cha˜miih˜ ga˜chu̱u̱´ dsa˜ he´ kya̱a̱h´
jnääh¹ mah¹ kwa´ jnääh¹ jwë¹ jmeey¹ lä˜ko̱o̱˜
jmee˜ lä˜jë̱ë̱˜ hɨ̱˜ cho̱o̱h˜ kuu´ mah¹ jmeey¹
be´ kih¹ hɨ̱˜ la̱a̱¹ kya̱a̱¹ Dio.
5 Cha˜ga´miih˜ ga˜jmeey´ lä˜ko̱h´ ga´ he˜
ma´ la¹ hɨɨɨ´dsë˜ kya̱a̱¹ jnääh ¹. To˜në´
ga˜ngëëy¹ hñiiy´ mah¹ jmeey¹ lä˜ hnøø¹ Dio.
Hi˜ lä˜ja̱˜ ga˜jmeey´ kya̱a̱¹ jnääh¹ ka˜läh´.
6 He˜ja̱˜ ga˜chu̱u̱´ jnääh ¹ kya̱a̱h´ Tito
mah¹ mi˜hña̱a̱y˜ ta´ kiyh¹ he˜ jɨh´lä̱ä̱yh¹ kuu´
lä˜ko̱o̱˜ ga˜løøy¹ jmeey˜ jä̱ä̱¹ jee´ kyah¹ hnäh´
hɨ̱˜ kwa˜ kuu´ lä˜ka̱a̱˜ tuh˜dsë¹.
7 Ma˜hwë̱ë̱h˜ hnäh´ llu¹ kya̱a̱h´ lä˜jë˜ he˜
jmeeh˜ hnäh´. Ma˜lä˜dsoo´ hoh´ hnäh´,
ma˜hlë̱ë̱h´ hnäh´ dsa˜, ma˜kyu̱u̱h˜ hnäh´
llu¹, ma˜jmeeh˜ hnäh´ ta´ lä˜ka̱a̱˜ tuh˜hoh´
hnäh´, hi˜ ma˜lä˜hnaah˜ jnääh ¹. Lä˜ja̱˜
ka˜läh´, hnøø¹ hwë̱ë̱˜ hnäh´ kwee˜ kya̱a̱h´ ta´
llu¹ jee´ jɨh´lä̱ä̱h´ hnäh´ kuu´.
8 Ja̱˜ he˜ jmeen˜ mada˜ kyah¹ hnäh´ he˜
jwë̱ë̱hn˜ hnäh´ lä˜na˜. He˜ hnoon¹ jëën˜
che´ ma˜ra˜ ju¹dsoo´ hnaah˜ hnäh´ øø̱h¹ jne´.
He˜ja̱˜ ba´ na˜ ma˜jwë̱ë̱hn¹ hnäh´ lä˜ko̱o̱˜
ga˜jmee´ hɨ̱˜ tä̱ä̱h´ Macedonia.
9 Jëëh´, ma˜ñeh´ ba´ hnäh´ lä˜ko̱o̱˜ llu¹ dsë¹
Jesucristo Dsa˜jøø̱h¹ jnän˜. Ma˜ke˜ hä´ gooy˜
lä˜jë˜ he˜ cha˜, ga˜jmä̱ä̱y¹ hñiiy´ hɨ̱˜ tä˜ñee´,
kih¹ he˜ hnääy¹ jne´. Lä˜jwë´ ja̱˜ lä˜cha˜ jnän˜
cha˜miih˜, kih¹ he˜ ga˜jmä̱ä̱y¹ hñiiy´ tä˜ñee´.
10 He˜ llu¹ kyah¹ hnäh´ he˜ kwan˜ nɨɨɨh˜
la˜. Hnäh´ to˜në´ ga˜lä˜hyoh˜ hoh´ hnäh´
cho̱o̱h´ hnäh´ kuu´ ma˜hya˜ ko̱o̱˜ jɨ̱˜ñe˜.
Hi˜ ja̱˜ ma˜la˜ he˜ja̱˜, ga˜løøh˜ hnäh´ cho̱o̱h´
hnäh´ kuu´, jä̱ä̱¹ ga´ lä˜ko̱h´ jñah´ øø̱h¹ jne´.
11 He˜ja̱˜ na¹ mi˜hña̱a ¹ hnäh´ ta´ he˜
ma˜løøh˜ hnäh´. Ja̱˜ba´ lä˜ko̱o̱˜ ga˜lä˜hyoh˜
hoh´ hnäh´ jmeeh¹ hnäh´, lä˜ja̱˜ ka˜läh´,
lä˜ka̱a̱˜ tuh˜hoh´ hnäh´ mi˜hña̱a¹ hnäh´ ta´
na˜. Ja̱˜ cho̱o̱h˜ hnäh´ kuu´ lä˜ko̱o̱˜ te¹ tä̱ä̱h˜
ba´ hnäh´.
12 Cher´mah¹ cha̱a̱˜ hɨ̱˜ lla˜ dsë¹ kwa¹,
he̱e̱h˜ ba´ Dio ha˜ ko̱o̱˜ te¹ cha˜. Jëëh´ sa˜
ngɨɨ˜ Dio he˜ sa˜ cha˜ jnän˜.
13 Sa˜ jwahn˜ lä˜la˜ mah¹ jñah´ ba´ lä˜cha˜
kih¹, ta´ko̱˜jɨɨ̱h¹ sa˜ cha˜ kyah¹ hnäh´.
14 Hnøø¹ jmeeh¹ hnäh´ lä˜ko̱o̱˜ lle˜ kih¹.
Jmɨɨ´ na¹ he˜ cha˜ cha˜miih˜ kyah¹ hnäh´,
he˜ ja̱˜ le̱e̱˜ kih¹ hɨ̱˜ lla˜kya̱a̱¹. Lä˜ja̱˜ ka˜läh´
ma´ cha˜ cha˜miih˜ kih¹ jñah´, le̱e̱˜ kyah¹
hnäh´ ma´ jmee˜ bii¹. Lä˜ja̱˜ ba´ jä̱¹ llu¹ kih¹
lä˜jë̱ë̱˜.
15 Lä˜ko̱o̱˜ na˜sɨɨ˜ juu¹ kih¹ Dio: “Sa˜
ga˜cha̱a̱¹ ga´ kih¹ hɨ̱˜ ga˜jɨɨɨh¹ cha˜miih˜.
Ni˜ sa˜ ga˜lä˜hnøø¹ ga´ kih¹ hɨ̱˜ ga˜jɨɨɨh¹
ko̱˜hɨ̱´pih¹.”

Tito kya̱a̱h´ dsa˜kya̱a̱h´

16 Peer˜ ti´hmaah´ Dio hɨ̱˜ ga˜jmee´ ga˜ka̱¹
Tito hɨɨɨ´dsë˜ kyah¹ hnäh´, ja̱˜ba´ lä˜ko̱o̱˜ kye̱´
jnä´ hɨɨɨ´dsë˜.
17 Ga˜he̱e̱h˜ bih¹ lä˜ko̱o̱˜ ga˜hlë̱ë̱h˜ jnih´.
Jëëh´, hñiɨ´ bih¹ ma´ lle˜ dsëy¹ kway¹ be´ kyah¹
hnäh´. He˜ja̱˜ jee´ të̱ë̱y˜ hñiɨ´ bih¹ dsooy¹
dsa˜jë̱ë̱y˜ hnäh´.
18 Ko̱˜jøh´ kya̱a̱h´ Tito, che̱e̱´ jnääh¹ ja̱a̱˜
øø̱h¹ jne´ hɨ̱˜ hiɨ´ juu¹ kih¹ lä˜ka̱a̱˜ gwah˜ jee´
jmeey˜ ta´ kwa̱a̱t˜ kih¹ ju¹hmë̱ë̱´.
19 Ja̱˜ ma˜la˜ he˜ ja̱˜, øø̱h¹ jne´ ga˜hña̱a̱y¹
mah¹ jmeey¹ ko̱˜jøh´ kya̱a̱h´ jnääh¹ jee´
dsa´ka̱´ jnääh¹ kuu´ he˜ jɨh˜lä̱ä̱h˜ øø̱h¹ jne´.
Kya̱a̱h´ he˜ ja̱˜, jmee´ jnääh¹ jɨɨɨh˜ kih¹ Dio
hi˜ lä˜jwë´ ja̱˜ lä˜jnä´ he˜ hnøø˜ jnääh¹ kwa´
jnääh¹ be´ kih¹ øø̱hn¹.
20 Lä˜ja̱˜ jmee˜ jnääh¹, mah¹ sa˜ cha̱a̱˜ hɨ̱˜
hlëëh¹ wɨɨ´ kya̱a̱¹ jnääh¹ he˜ jɨh´lä̱ä̱h´ jnääh¹
cha˜miih˜ kuu´.
21 Jëëh´ ñe˜ ba´ Dio he˜ jmee˜ jnääh ¹ bii¹
jmee´ jnääh¹ ta´ lä˜ko̱o̱˜ lle˜ kih¹, hi˜ lä˜ja̱˜
hnoon¹ ka̱¹ dsa˜ jmɨ˜gyɨɨ˜ kwa̱a̱t˜ ka˜läh´.
22 Hi˜ che̱e̱´ ga´ jnääh¹ jñah´ øø̱h¹ jne´
ko̱˜jøh´ kya̱a̱yh´. Hɨ̱˜ he´, ja̱˜ ko̱o̱˜ hä´
ma˜jëë´ jnääh¹ jmeey˜ he˜ llu¹ jmah¹. Hi˜
cha˜ga´miih˜ jmeey¹, na¹ he˜ ma˜jëëy˜ he˜
mi˜te˜ hnäh´.

23 Ta˖ ka˜ hnäh´ hʉʉ´dsë˜. Tito laa¹
dsa˜kyaah´ jnääh¹ jee´ jmee˜ jnääh ¹ ta´
ko˜jøh´ mah¹ le´ llu¹ kyah¹ hnäh´. Hi˜ jñah´
øøh¹ jne´ hi˜ jääy˖ na˜, hä´ gooy˜ lä˖kaa˜
gwah˜. Hi˖ kwaat˜ kih¹ hi˜ he´, lä˖kaa˜ jee´
dsa˜nääy¹ jmee˖ øøh¹ jne´ jʉʉh˜ kih¹ Cristo.
24 Ja˜ mi˜jnää¹ hnäh´ kiyh¹ ha˜ lä˖koo˜ jiih¹
hnaah˜ hnäh´ dsa˜. Lä˖ja˜ mi˜jnää¹ hnäh´
cha´në´lä˖jëë˖ øøh¹ jne´ he˜ kih¹ ja˜ he˜ chaa˜
jnääh¹ llu¹ kyaah´ hnäh´.

9

Hnøø¹ kwa´ jne´ kuu´ lä˖kaa˜ tuh˜dsë˜ jne´

1 Kih¹ he˜ chooh´ jne´ miih˜ kuu´ kih¹ øøh¹
jne´ hi˜ lla˜kyaa¹, sa˖ jmee˖ bii¹ siin` kyah¹
hnäh´ laan˖.
2 Jëëh´, ma˖ ba´ jnä´ kyah¹ hnäh´ hi˜ tääh´
hwa¹ Acaya, lle` hoh´ hnäh´ he˜ jʉh´lääh´
hnäh´ kuu´. Hi˖ ga˖hlëëhn` llu¹ kyah¹ hnäh´
jee´ kih¹ øøh¹ jne´ hi˜ tääh´ hwa¹ Macedonia.
Na¹ ma˜koo˜ ñe˜ ga˖jwii¹ jnih´ he˜ ma˜lla˖
hoh´ hnäh´ kwah¹ hnäh´ kuu´. He˜ja˜ jwëë´
øøh¹ jne´ he´, ga˖nøh¹ dsëy¹ kih¹ he˜ llu¹ hoh´
hnäh´.
3 Pero ma˖ra˖ he˜ chee˜n˜ øøh¹ jne´,
mah¹ sa˖ jän` hlii¹h¹ kih¹ lä˖jë˖ he˜ llu¹ he˜
ga˖hlëëhn` kyah¹ hnäh´. Hnoon¹ wa´ra˜
jäh´ kih¹ ma˜na´llʉʉh` hnäh´ jmeeh¹ hnäh´
lä˖koo˜ ga˖jwii¹ jnih´.
4 Heh¹ lä˖ja˜, wa´ra˜ ga˖lloon¹ jee´
tääh´ hnäh´, ko˜jøh´ kyaah´ jñah´ øøh¹
jne´ hi˜ chaa˜ hwa¹ Macedonia, hnoon¹
ma˜na´llʉʉh` hnäh´ mah¹ sa˖ jä´ jnääh¹
o˜hih˜ wa´ra˜ ga˖lla˖nøø¹ jnääh ¹, lä˖llu¹
he˜ ma˜jäh´ jnääh¹ mi˜teh` ba´ hnäh´, hi˖
cha˜ga´miih˜ jäh¹ hnäh´ o˜hih˖, cher´mah¹
sa˖ ga˖mi˖teh` hnäh´.
5 Kih¹ he˜ja˜ ba´ ga˖la¹ bii¹ kin˖ chʉʉn´
kyaah´ øøh¹ jne´ he´, mah¹ dsa˜nääy¹
dsa˜jëëy˖ hnäh´ to˜në´, mah¹ kway¹ be´ kyah¹
hnäh´ ha˜ lä˖ jee´ jʉh´lääh´ hnäh´ kuu´ he˜
ga˖bääh` hnäh´ hñaah¹ kwah¹ hnäh´. Lä˖jwë´
ja˜ ma˜na´llʉʉh` hnäh´ kwah¹ hnäh´ kuu´
lä˖kaa˜ tuh˜hoh´ hnäh´, ja˖ kyaah´ he˜ wii´.
6 Nʉʉ˜ da´ hnäh´ ha˜ lä˖ la¹ kih¹ hi˜
jngëë˜ mi ¹ju˜: Hi˜ jngëë˜ miih˜, miih˜
ba´ chooyh¹. Hi˜ jngëë˜ cha˜miih˜, lä˖ja˜
cha˜miih˜ chooyh¹.
7 Lä˖jaa˜ lä˖jaa˜ wa´ kway´ lä˖koo˜ te¹ lla˖
dsëy¹. Pero ja˖ kyaah´ he˜ meeh˜ dsëy¹, ni˖
ja˖ kyaah´ he˜ wii´. Jëëh´, Dio hnää¹ hi˜ kwa˖
lä˖kaa˜ tuh˜dsë¹.
8 Dio hi˜ cha˜ be´ kih¹, jmeey¹ lä˖cha˜
cha˜miih˜ he˜ llu¹ kyah¹ hnäh´. Lä˖ja˜ ni˖
miih˜ sa˖ cha˜ he˜ jmee˖ bii¹ kyah¹ hnäh´
jih´koh´. Lä˖jiih¹ chaa´ ga´ kyah¹ hnäh´,
jmeeh¹ hnäh´ ja˖ he˜ koo˜ nëë¹ he˜ llu¹ kih¹
hi˜ lla˜kyaa¹.
9 Lä˖la˜ na˜sii˜ juu¹ kih¹ Dio:

Hi˜ llu¹ dsë¹ ga˖ti´ ga˖llooyh¹ he˜ cha˜ kiyh¹,
ga˖kwëëyh¹ dsa˜ hi˜ tä˜ñee´.

Ta´ llu¹ kiyh¹ lä˖jnä´ ga˖lä˖jë˖ joh´ jmii´ cha˜.
10 Dio ba´ he´ hi˜ kwa˖ mi¹ju˜ kih¹ hi˜ jngëë˜,
lä˖ja˜ ka˜läh´ kway˖ he˜ kih˜hih˜ jne´. Hi˜
he´ kwa¹ lä˖jë˖ he˜ jmee˖ bii¹ kyah¹ hnäh´
hi˖ jmeey¹ lä˖cha˜ cha˜ga´miih˜. Mah¹ lä˖ja˜
lä˖cha˜ he˜ kyaah´ jmeeh¹ hnäh´ cha˜miih˜
he˜ llu¹ jmah¹ ba´.
11 Lä˖llu¹ he˜ lä˖cha˜ lä˖jë˖ nëë¹ he˜ jmee˖
bii¹ kyah¹ hnäh´, lä˖ja˜ lä˖cha˜ cha˜miih˜
he˜ kwëëh¹ hnäh´ hi˜ lla˜kyaa¹. Hi˖ wa´ra˜
ga˖ngëë´ jnääh¹ kuu´ ja˜ kih¹ øøh¹ jne´ he´,
kway¹ cha˜miih˜ ti´hmaah´ kih¹ Dio.
12 Jëëh´, wa´ra˜ ga˖ngëë´ jnääh¹ kuu´ he˜
jʉh´lääh´ hnäh´ kih¹ øøh¹ jne´ he´, he˜ ja˜
kwa¹ be´ kiyh¹. Hi˖ ja˖ ma˖la˖ he˜ ja˜, kway¹
cha˜miih˜ ti´hmaah´ kih¹ Dio ka˜läh´.
13 Wa´ra˜ ga˖ngëë´ jnääh¹ kuu´ ja˜, jmee¹ dsa˜
he´ jʉʉh˜ kih¹ Dio, jëëh´ ma˜mi˜jnääh¹ hnäh´
he˜ mi˜te`hnäh´ kyaah´ ju¹hmëë´ kih¹ Cristo.
Hi˖ lä˖kaa˜ tuh˜hoh´ hnäh´ ga˖kwëëh` hnih´
kuu´, hi˖ lä˖ja˜ jmeeh˜ hnäh´ kih¹ lä˖jëë˖ hi˜
jmee˖ bii¹ kih¹.
14 Hi˖ wa´ra˜ ga˖ngiiy´ kyah¹ hnäh´ kih¹ Dio,
jä˖ lla˜lle´ dsëy¹ hnäh´ jëëh´ ma˜lä˖jnä´ he˜
ma˜mi˜jää¹ Dio hnäh´ cha˜miih˜.
15 Ti´hmaah´ kwan˖ kih¹ Dio, ha˜ koh´ sa˖
llu¹ he˜ ga˖kwëëyh¹ jne´. Hii˜ lä˖kë˖h´ jmii´
lä˖ngëë´.

10

Ga˜jmee´ Paa´ dsoo´ he˜ laay¹ apóstol

1 Jnä´ Paa´ chʉʉn´ kyaah´ hnäh´, hlëëhn´
hnäh´ ja˜ba´ lä˖koo˜ jmee˖ hñii´ Cristo hi˜
hwaa´ hi˜ jøh˜ dsë¹. Jëëh´, jäh´ dsa˜ kin˖, sa˖
tʉʉ˜ dsën˖ hlëëhn´ lä˖ ma´ hään´ jee´ kih¹ dsa˖.
Mah¹ wa´ra˜ ga˖lä˖øøn´ jee´ kiyh¹, ja˜ ga´ tʉʉ˜
dsën˖ hlëëhn´.
2 He˜ja˜ chʉʉn´ kyaah´ hnäh´, go˜taah´
hnäh´ lä˖koo˜ lle` kih¹, mah¹ wa´ra˜ ga˖lloon¹
jee´ tääh´ hnäh´, sa˖ cha˜ he˜ kih¹ hlëëhn´ hi˜
jäh´, ga˖nøø´ jnääh¹ lä˖koo˜ wa´ hi˜ cha˜ hi˜.
Jëëh´, tʉʉ˜ ba´ dsën˖ ti˜choon` juu¹ kyaayh´
cher´mah¹ lä˖ja˜ hnøøy¹.
3 Dsa˜ jmi˜gyʉʉ˖ ba´ laa¹ jnääh¹, pero sa˖
tee´ jnääh¹ lä˖koo˜ tee˜ dsa˜ jmi˜gyʉʉ˖.
4 Sa˖ tee´ jnääh ¹ kyaah´ wa´ he˜ cha˜ he˜
he˜ kooh˜ dsa˜ jmi˜gyʉʉ˖. Tee´ jnääh¹ kyaah´
be´ kih¹ Dio he˜ lih˖ hee¹ lä˖jë˖ he˜ sa˖ lä˖kë˖h´
jnääh¹ jmii´ kyaah´.
5 Lä˖ja˜ leh˖ jnääh ¹ kyaah´ hi˜ jmee˖
kyʉʉh˜ cha˜miih˜. Hi˖ leh˖ jnääh¹ kyaah´ hi˜
jmää˜ hñii´ kaah´. Jëëh´ juu¹ he˜ hlëëyh˖ ja˜,
jne˖ jwë¹ kih¹ dsa˖ mah¹ sa˖ heeyh˖ kih¹ Dio.
He˜ja˜ hnøøh´ jnääh¹ ha˜ lä˖ jee´ dsa˜jeeh˜
dsa˜ hi˜ jmee˖ hʉʉ´dsë˜ hlii¹h¹ mah¹ lä˖nʉʉyh´
kih¹ Cristo.
6 Ma˜lla˖ dsë˜ jnääh ¹ heeh´ jnääh¹ wii´
lä˖jëë˖ hi˜ chaah˜, ma˜la˖ ma˜mi˜jnääh ¹
hnäh´ hñaah¹ hnäh´ he˜ nʉʉh´ hnäh´ kih¹
Cristo.

7 Koo̱ kaẖ hnäh´ kwaaṯ ha lä tä̱äh´haa dsa. Cher´mah¹ jaa jmee hʉʉ´dsë laay¹ kyaa¹ Cristo, wa´ jmeey´ hʉʉ´dsë laa¹ jnääh ¹ ka´läh´ kyaa¹ Cristo, ja´ba´ lä´koo̱ laay¹ hñiiy´.

8 Ga´hñaa¹ Dio jnä´ mah¹ kwan´ be´ kyah¹ hnäh´ ha´ lä´ jee´ go´taah´ hnäh´ koo̱ hweh. Sa´ ga´hñaay¹ jnä´ mah¹ heen´ hnäh´. Hi´ ma´ke´ jmeen´ jʉʉh kih¹ ta´he´ hä´ goon´ sa´ la¹ o´hih´ kin´ he jmeen´ lä´ja.

9 Sa´ hnoon¹ he jmeeh¹ hnäh´ hʉʉ´dsë he jʉʉhn´ kyah¹ hnäh´ kyaah´ juu¹ he sii̱n´ ko̱ lla´jii̱h.

10 Jëëh´, lä´la´ hlëëh´ ko̱ llaa´ kin´. Hweh juu¹ he sii̱n´ kih¹ dsa´. Pero ma´ chehn¹ cha´në´ dsa, hwaa´ ba´ jnä´, jäyh´. Sa´ tooyh ta´ juu¹ kin´.

11 Hi̱ hlëëh´ lä´ja kyaa¹ jnääh ¹, hnøø¹ lä´ngëëy´ lä´koo̱ la¹ hʉʉ´dsë kyaa¹ jnääh ¹. Jëëh´, ja´ba´ lä´koo̱ hlëëh´ jnääh¹ kyaah´ juu¹ he sii̱ jnääh ¹ ma´ tøøh´ jnääh¹ ʉʉ´, ja´ba´ lä´ja hlëëh´ jnääh¹ ka´läh´ ga´ ma´tøøh´ jnääh¹ kyaayh´.

12 Sa´ tʉʉ dsë jnääh¹ jmee´ jnääh¹ lä´koo̱ jmee´ hi̱ hlëëh´ llu¹ kih¹ hñii´. Sa´ hnøø jnääh ¹ jeeh´ kyaa¹ jnääh ¹ kyaah´ dsa´ he´ hi̱ llaay hñiiy´ hih´ lä´koo̱ la¹ hʉʉ´dsë kih¹ hñii´ bih¹. Hi´ hnøøy¹ jeeh´ kwee kiyh¹ kyaah´ dsa´kyaayh´. He´ ba´ che´ taay.

13 Pero lä´koo̱ hä´ hih´ ba´ hlëëh´ jnääh¹ kyaa¹ hñaa¹ jnääh¹, lä´koo̱ la¹ hʉʉ´dsë kih¹ Dio hi̱ ga´hñaa¹ jnääh¹. He´ja ga´lla´nøø¹ jnääh¹ lä´ ga´të´ jee´ tä̱äh´ hnäh´.

14 Jii̱h¹ jee´ ga´tøø¹ Dio hih´ ba´ ga´nøø¹ jnääh¹. Sa´ ga´nøø¹ jnääh ¹ jee´ tä̱äh´ hnäh´ wa´ra´ jäh´ kih¹ sa´ ga´cheee¹ Dio jnääh¹. Jëëh´ jnääh ¹ to´në´ na´kwa´ jnääh¹ ju¹hmëë´ kih¹ Cristo jee´ tä̱äh´ hnäh´.

15 Sa´ jmä̱ä´ jnääh ¹ hñaa¹ jnääh ¹ kaah´ kyaah´ ta´ kih¹ jñah´. Hnøø jnääh ¹ wa´ lä´dsoo´ hoh´ hnäh´ cha´ga´miih kih¹ Dio ba´. Lä´jwë´ ja kwaa´ ga´ ta´ kyaa¹ jnääh¹ jee´ kyah¹ hnäh´ jee´ ga´tooh Dio goo jnääh¹.

16 Ja ga´ na´ dsa´kwa´ jnääh¹ ju¹hmëë´ ta´ jee´ ʉʉ´ ga´. Pero sa´ dsa´tooh´ jnääh¹ jee´ ma´løø¹ jñah´, mah¹ sa´ jmä̱ä´ jnääh¹ hñaa¹ jnääh¹ kaah´ kih¹ ta´ he´ ma´jmee´ jñah´.

17 Hi̱ hnøø¹ jmää¹ hñii´ jøøh¹, wa´ jmä̱äy¹ hñiiy´ jøøh¹ kih¹ he´ laay¹ kyaa¹ Dsa´jøøh¹ jnän`.

18 Jëëh´, hi̱ hlëëh´ llu¹ kih¹ hñii´, ja´ kyaah´ he´ ja´ ya´heëy¹ llu¹. Hi̱ hlëëh´ Dio llu¹ kih¹, hi̱ he´ ba´ ya´heë¹ llu¹.

11

Paa´ kyaah´ hi̱ jmä̱ä hñii´ kaah´

1 Hnoon¹ kwëëh¹ hoh´ hnäh´ kyaah´ jnä´ cher´mah¹ ga´hlëëhn` lä´koo̱ jaa hi̱ sa´ cha´ hʉʉ´dsë´ kih¹. Kwëëh` hoh´ hnäh´, ta´ jmee´ hnäh´ hñaa hoh´.

2 Peer´ kyen´ hʉʉ´dsë´ kyah¹ hnäh´. He´ gwa´ kih¹ Dio ba´ ja, he´ la¹ lä´ja´ kin´. Jëëh´, ma´kwaan´ hnäh´ kih¹ jaa dsa´ñʉʉh. Hi̱ he´ he´ Cristo. Hi´ hnoon¹ mi´jnään¹ hnäh´ kiyh¹ lä´koo̱ jaa chih´më´ hi̱ na´jngëë¹ go´te.

3 Pero gohn´ wa´ra ga´la¹ kyah¹ hnäh´ lä´koo̱ ga´la¹ kih¹ Eva. Kyaah´ may ga´mi´goo mii̱h kiyh¹. Lä´ja hii´ goo mi´gaay´ hnäh´ ka´läh´. Heey¹ hʉʉ´dsë´ kyah¹ hnäh´ mah¹ mo´so´ hnaah¹ hnäh´ Cristo lä´kaa tuh´hoh´ hnäh´.

4 Jëëh´, cher´mah¹ ga´lla´nää¹ wa´ hi̱ cha´ hi̱, hi̱ kwa´ jyoh´ juu¹ he sa´ jeeh¹ kwee´ kyaah´ juu¹ kih¹ Jesús he´ kwa´ jnääh ¹, lä´chah´ ja´ heeh´ hnäh´. Hi´ heeh´ hnäh´ jyoh´ jmii̱´lle´ he´ sa´ la¹ Jmii̱´lle´ Na´jngii̱ ¹ he´ ma´heeh` hnäh´ jää¹. Hi´ heeh´ hnäh´ jyoh´ ju¹hmëë´, he´ sa´ jeeh¹ kwee´ kyaah´ ju¹hmëë´ he´ ma´heeh` hnäh´.

5 Go´ laan´, sa´ kyee´ ga´ apóstole hi̱ jmä̱ä´ hñii´ kaah´ lä´koh´ ga´ jnä´.

6 Ma´ke´ sa´ hlëëhn´ kyaah´ juu¹ na´hñaah¹, pero cha´ ba´ hʉʉ´dsë´ llu¹ kin´. Joh´ jii̱h´ sa´ ga´mi´jnään¹ he´ ja´ kyah¹ hnäh´.

7 Pero ga´jmä̱ä´n´ hñiin´ jaa´ hi̱ hwaa´ mah¹ leeh´ hnäh´ kaah´. Jëëh´, sa´ ga´koon¹ jñeen ¹ ma´ ga´kwan¹ ju¹hmëë´ kih¹ Dio jee´ kyah¹ hnäh´. ¿Che´ jwa´ ga´jmeen¹ hlii̱h¹ he´ ga´jmeen¹ lä´ja´?

8 Ga´kan¹ kuu´ kih¹ øøh¹ jne´ hi̱ tä̱äh´ ta´ jee´ jyoh´, ga´koon¹ jñeen¹ mah¹ jmeen` ta´ jee´ kyah¹ hnäh´.

9 Lä´koo̱ ma´ gyan´ jee´ kyah¹ hnäh´, sa´ ga´lla´kyaan´ hnäh´ ni´ miih´ jmii̱´ ma´ ga´jmee´ bii¹ kin´. Øøh¹ jne´ hi̱ ya´näa¹ ta´ Macedonia ba´ ga´kwa´ be´ kin´ lä´ ma´ ga´lla´kyaan¹. Sa´ ga´kwan¹ jwë¹ ma´ kah¹ hnäh´ hʉʉ´dsë´ kin´. Hi´ ngoo¹ ba´ jmeen´ lä´ja.

10 Kyʉʉh´ ba´ jnä´ ju¹dsoo´ kih¹ Cristo. He´ja´ man´, ni´ jaa´ sa´ ha¹ kin´ he´ chaan´ llu¹ he´ sa´ koon´ jñeen¹ lä´kaa´ jee´ jwii̱´ he´ na´heee´ hwa¹ Acaya.

11 ¿He´la¹ jmeen´ lä´ja´, laah´ hnäh´? O, ¿che´ laah´ hnäh´ he´ sa´ hnaan´ hnäh´? Ñe´ ba´ Dio he´ hnaan´ hnäh´.

12 Hi´ ngoo¹ ba´ jnä´ jmeen´ lä´ja´, mah¹ sa´ kwan` jwë¹ kih¹ hi̱ hlëëh´ llu¹ kih¹ hñii´, hi̱ jäh´ jmee´ ja´ba´ lä´koo̱ jmee´ jnääh¹.

13 Dsa´ he´ jäyh´ laay¹ apóstole. Pero ta´ juu ¹ bih¹. Mi´gaay´ dsa´, jmä̱äy´ hñiiy´ lä´koo̱ apóstole kyaa¹ Cristo.

14 Ja´ he´ jmee¹ dsaa´ dsë´ jne´ juu¹ la´. Jëëh´, lä´kyee´ Tana´ jmä̱ä´ hñii´ lä´koo̱ jaa´ ángel hi̱ kyee´ jmëë¹.

15 Hi´ lä´ja´ la¹ kih¹ hi̱ jmee´ ta´ kiyh¹ ka´läh´. Jëëh´, ja´ juu¹ he´ cha´ na¹ na´, he´ jmä̱äy´ hñiiy´ hi̱ llʉʉ¹. Pero wa´ra´ ga´të´ jee´ llaa´ jmii̱´ liyh´ jñeey¹ lä´koo̱ te¹ ta´ he´ jmeey´.

Ga˜jmää̈ˡ Paa´ hñiiˊ lä˜kǫǫ˜ jąą˜ hi̱˜ sa˜ cha˜ hɯɯ´dsë˜ kihˡ

16 Kǫǫ˜ ka˜läh´ jwëë̈hn˜ hnäh´: Ni˜ jąą˜ hnäh´ ta˜ jmee˜ hnäh´ hɯɯ´dsë˜ he˜ ngaahn´. Pero cher´mahˡ lä˜ja̱˜ ląąh´ hnäh´, kwa´ hnäh´ jwëˡ kin˜ hlëë̈hn´ hnäh´ lä˜kǫǫ˜ jąą˜ hi̱˜ sa˜ cha˜ hɯɯ´dsë˜ kihˡ mahˡ lä˜ja̱˜ jmää̈n˜ miih˜ hñiin˜ jǫǫhˡ lä˜kǫǫ˜ jmee˜ hi̱˜ he´.

17 He˜ jmää̈n˜ hñiin˜ jǫǫhˡ, sa˜ hlëëhn´ lä˜kǫǫ˜ hnǫǫˡ Dio, he˜ hlëëhn´ lä˜kǫǫ˜ jąą˜ hi̱˜ ngaah´ ba´.

18 Peer˜ jwëë̈´ hi̱˜ jmää̈˜ hñiiˊ kąąh´ lä˜kǫǫ˜ tëë̈ˡ jmee˜ dsa˜ jmɨ˜gyɯɯ˜, hi˜ ja̱˜ba´ lä˜ja̱˜ jmee˜ jnä´ ka˜läh´.

19 Ma˜ke˜ cha˜ hɯɯ´dsë˜ kyahˡ hnäh´, pero kwëëh˜ hoh´ hnäh´ cha˜miih˜ kyąąh´ hi̱˜ ngaah´ he´.

20 Hi˜ lä˜ja̱˜ kwëëh˜ hoh´ hnäh´ ma´ jmeey˜ hih˜ kyahˡ hnäh´, ma´ jñuuyh˜ he˜ cha˜ kyahˡ hnäh´, kąąyh˜ hnäh´ lä˜ të˜ dsëyˡ, jmää̈y˜ hñiiy´ kąąh´ jee´ kyahˡ hnäh´, lä˜jii̱hˡ jnooy˜ mo˜nëh´ hnäh´.

21 Na˜hiihn´ miih˜ he˜ jwëë̈hn˜ hnäh´ he˜ sa˜ bee̱´ jnääh ˡ jmee˜ jnääh ˡ lä˜kǫǫ˜ jmee˜ dsa˜ he´.

Pero lä˜kǫǫ˜ tɯɯ˜ dsëˡ dsa˜ he´ jmää̈y˜ hñiiy´ kąąh´, jnä´ ka˜läh´ tɯɯ˜ dsën˜ jmeen` lä˜ja̱˜, ma˜ke˜ hlëëhn´ lä˜kǫǫ˜ jąą˜ hi̱˜ sa˜ cha˜ hɯɯ´dsë˜ kihˡ.

22 Hi̱˜ he´ jäh´ ląąyˡ dsa˜ hebreo, ja̱˜ba´ lä˜ja̱˜ ląąˡ jnä´. Jäyh´ ląąyˡ dsa˜ Israel, ja̱˜ba´ lä˜ja̱˜ jnä´ ka˜läh´. Jäyh´ ląąyˡ sa´ju̱˜ kihˡ Abraham, ja̱˜ba´ he˜ ja̱˜ ląąˡ jnä´.

23 Jäyh´ jmeey˜ ta´heˡ kihˡ Cristo. Pero cha˜ga´miih˜ jmee˜ jnä´. Ngooˡ ba´ jnä´ hlëëhn´ lä˜kǫǫ˜ jąą˜ hi̱˜ ngaahˊ. Cha˜ga´miih˜ ta´ he˜ ma˜jmeeˡ jnä´, cha˜ga´miih˜ jii̱h˜ ma˜ñeen´ neh˜ñeˡ lä˜kǫh´ ga´ dsa˜ he´. Cha˜ga´miih˜ ga˜jmi´ ga˜bąąˡ dsa˜ jnä´. Joh´ jii̱h˜ sa˜ ga˜ląąn´ he˜ ma´ jngëëhˡ dsa˜ jnä´.

24 Ja˜ kǫǫ˜ hä´ ga˜jmiˡ dsa˜ judiu kin˜ ma˜ gyii´gya´ ñuˡ sɨ´hnɨɨ`. Lä˜jii̱hˡ ga˜të´ hña´ jii̱h˜ ga˜jmeey´ lä˜ja̱˜ kin˜.

25 Hnë˜ jii̱h˜ ga˜jmiyˡ kin˜ kyąąh´ sɨ´hma˜. Kǫǫ˜ hä´ ga˜teˡ dsa˜ kɯɯ´ kin˜. Hnë˜ jii̱h˜ ga˜ląąn´ jee´ ga˜hmehˡ barco neh˜ jmɨɨ˜. Kǫǫ˜ hä´ ga˜jäänˡ kǫǫ˜ jmɨɨ´ kǫǫ˜ hwëˡ jee´ tǫˡdsaah` jmɨ˜ñeeh´.

26 Sa˜ na˜heˡ jii̱h˜ ngoonˡ hi˜ ja̱hnˡ jee´ ɯɯ´. Ga˜hɨɨ´ goo˜ kin˜ jee´ hąąn´ cha´jmɨɨ˜ jɯɯh˜, lä˜ja̱˜ kyąąh´ dsa˜hɨɨ˜ hi˜ kyąąh´ dsa˜goon˜ hi˜ kyąąh´ hi̱˜ chąą˜ ta˜ jee´ jyoh´ ka˜läh´. Ga˜hɨɨ´ goo˜ kin˜ jee´ jwɨɨ˜ jɯɯh˜ hi˜ ta˜ jee´ sa˜ chąą˜ dsa˜. Ga˜hɨɨ´ goo˜ kin˜ cha´jmɨ˜ñeeh´ hi˜ lä˜ja̱˜ kyąąh´ hi̱˜ jäh´ ląąˡ ǫǫhˡ jne´.

27 Cha˜miih˜ ta´ ga˜jmeenˡ, ga˜jëënˡ cha˜miih˜ wɨɨ´. Cha˜ hwëˡ sa˜ ma´ gwɨɨn˜. Ga˜läˆkyohn´, ga˜läˆkɨɨ˜ dsën˜. Ja˜ he˜ kǫǫ˜ hä´ sa˜ ga˜läˆcha˜ he˜ ma´ kuhn`. Ga˜ngëën´ gyɯɯ´ hi˜ sa˜ ga˜läˆcha˜ hmɨɨh˜ ma´ kë̈hn´.

28 Ja˜ ma˜la˜ he˜ ja̱˜. Lä˜jë˜ jmɨɨ´ ba´ kyen´ hɯɯ´dsë˜ kihˡ lä˜jë˜ gwah˜. Peer˜ wɨɨ´ dsa˜ngëën´.

29 Kyąąh´ lä˜jëë̈˜ hi̱˜ sa˜ cha˜ be´ kihˡ, jnä´ ka˜läh´ jii̱˜ kin˜. Hi˜ gwa´ ya˜jëë̈ˡ dsën˜, wa´ra˜ ga˜jmee´ dsa˜ tąh˜ jąą˜ ǫǫhˡ jne´.

30 Wa´ra˜ jäh´ kihˡ jmee˜ biiˡ hlëëhn´ llu˜ kihˡ hñiin˜, ma´ja̱˜ hlëëhn´ kihˡ he˜ mi˜jnää˜ he˜ sa˜ cha˜ be´ kin˜.

31 Dio Jmii˜ Jesús, Dsa˜jǫǫhˡ jnän`, hi̱˜ na˜jää̈˜ ga˜läˆjë˜ joh´ jmɨɨ´ cha˜, hi̱˜ he´ ñe˜ he˜ sa˜ hlëëhn´ juuˡ ta˜juuˡ.

32 Kǫǫ˜ hä´ lä˜ ma´ gyan´ jee´ jwɨɨ˜ Damasco, lle´moh´ kyąąˡ rey Areta ga˜jmee´ mada˜ ga˜hǫǫ´ dsa˜ lä˜kąą˜ ho´haah´ kihˡ chɯɯh´ jwɨɨ˜ he˜ hnǫǫyˡ ma´ sąąyhˡ jnä´.

33 Pero neh˜ kǫǫ˜ hma˜ta˜ ga˜jñąąˡ dsa˜ jnä´ ta˜ ho´haah´ pihˡ he˜ ma´ na˜hë˜ dsoh´ na´hyah˜. Lä˜ja̱˜ ba´ ga˜ląąn´ he˜ ma´ sąąhˡ dsa˜ jnä´.

12

Ga˜jëëˡ Paa´ kǫǫ˜ jee´ laˡ na´hñaahˡ

1 Sa˜ jmääˡ ta´ he˜ jmäänˡ˜ hñiin˜ jǫǫhˡ. Pero ma˜ra˜ he˜ hlëëhn´ kihˡ kǫǫ˜ he˜ ga˜hëë̈´ mɨˡnën˜ he˜ ga˜mi˜jnää˜ Dsa˜jǫǫhˡ jnän`.

2 Kyɯɯn˜ jąą˜ ǫǫhˡ jne´ hi̱˜ ga˜tëë˜ Dio lä˜ ga˜të´ hnë˜ jwëë̈ˡ kihˡ gyɯɯhˡ jmɨ˜gyɯɯ˜ ma˜hya˜ gya˜kye´ ji̱˜ñe˜. Sa˜ man˜ ha˜ lä˜ ga˜jää̈ˡ dsih´, che´ lä˜ ma˜na˜hñaay ˡ o che´ kyąąh´ ma˜la˜ jmɨ˜lle´ kiyhˡ. Hñiiˊ ba´ Dio ñe˜ ha˜ lä˜ ga˜laˡ.

3 Kyɯɯ˜ ba´ jnä´ dsa˜ he´. Sa˜ man˜ ha˜ lä˜ ngooyˡ, che´ lä˜ ma˜na˜hñaay ˡ o che´ kyąąh´ ma˜la˜ jmɨ˜lle´ kiyhˡ. Hñiiˊ ba´ Dio ñe˜.

4 Ga˜jää̈ˡ dsih´ kǫǫ˜ jee´ jnä´ na´hñaahˡ. Jee´ ja̱˜ ga˜nuuy´ ga˜hlëëhˡ juuˡ he˜ sa˜ le´ hlëëh´ jne´ hi˜ sa˜ chąą˜ ni˜ jąą˜ hi̱˜ na˜ngëˡ jwëˡ hlëëhˡ.

5 Kihˡ dsa˜ lä˜ja̱˜, le´ ba´ jmää̈˜ jnih´ jǫǫhˡ, pero sa˜ jmäänˡ˜ hñiin˜ jǫǫhˡ. Kihˡ he˜ mi˜jnää˜ he˜ sa˜ cha˜ be´ kin˜, ma˜la˜ kihˡ he˜ na˜ ba´ jmäänˡ˜ hñiin˜ jǫǫhˡ.

6 Cher´mahˡ hnoonˡ jmäänˡ˜ hñiin˜ jǫǫhˡ, ja̱˜ he˜ ngaahn´ ja̱˜, jëëh´ hlëëhn´ juˡdsoo´ ba´. Pero sa˜ jmeen` lä˜ja̱˜ mahˡ ni˜ jąą˜ sa˜ jmeeˡ hɯɯ´dsë˜, jǫǫhˡ ga´ jnä´ lä˜kǫǫ˜ jëëy˜ jmeen˜ o lä˜kǫǫ˜ nuuy˜ hlëëhn´.

7 He˜ja̱˜ jaˡ në´ jmɨ˜ngoˡ kin˜ he˜ jmee˜ jwɨɨh`. Laˡ lä˜kǫǫ˜ tǫǫ´ he˜ jaˡ mada˜ kihˡ Tana´ mahˡ heehˡ jnä´ wɨɨ´. He˜ ja̱˜ jmääˡ kin˜ mahˡ sa˜ jmäänˡ˜ hñiin˜ jǫǫhˡ, lä˜llu˜ he˜ ga˜jëënˡ kǫǫ˜ he˜ laˡ na´hñaahˡ he˜ sa˜ ma˜jëënˡ jii̱h´kǫh´.

8 Hnë˜ jii̱h˜ ga˜chɯɯnˡ kyąąh´ Dio mahˡ jñuuyhˡ he˜ jmee˜ jwɨɨh` kin˜.

9 Pero lä˜la˜ ba´ ga˜jee̱h˜ Dio juuˡ kin˜: “Ma˜lee̱˜ ba´ kyahˡ he˜ llu˜ dsën˜ kyąąh´ hne´. Jëëh´ cha˜ga´miih˜ lä˜jnä´ be´ kin˜ kyąąh´ dsa˜ hi̱˜ sa˜ cha˜ be´ kihˡ”, ga˜jäyh´.

He˜ja˜ lä˜kaa˜ tuh˜dsën˜ jmään˜ hñiin˜ jøøh' kih' he˜ sa˜ cha˜ be´ kin˜ mah' jä' në´ kin˜ be´ kih' Cristo.

10 Kih' he˜ja˜, chaan˜ llu' lä˜ ma´ sa˜ cha˜ be´ kin˜, ma´ hlëëyh˜ wii´ kin˜, ma´ lla˜kyaan', ma´ jmeeh˜ dsa˜ jnä´, ma´ jëën˜ wii´ kwaat˜ kih' Cristo. Jëëh´ lä˜ ma´ sa˜ been´, ma´ja˜ cha˜ be´ kin˜.

Ma´kye˜ Paa´huu´dsë˜ kih' lä˜jee˜ øøh' jne´

11 Dseeh˜ hnäh´ dsoo´ he˜ ga˜jmeen' lä˜koo˜ jaa˜ hi˜ sa˜ cha˜ huu´dsë˜ kih', jee´ ga˜jmään˜ hñiin˜ jøøh'. Hnäh´ ba´ ga˜teeh´ hnäh´ ma´ hlëëh´ hnäh´ llu' kin˜. Jëëh´ hi˜ jäh´ laa' apóstole kaah´ sa˜ kyee´ ga´ hi˜ he´ lä˜koh´ ga´ jnä´, ma˜ke˜ sa˜ cha˜ laan' ni˜ miih˜.

12 Kih' he˜ jøh˜ dsën˜ ba´ ga˜jmeen' lä˜jë˜ he˜ la˜. Ga˜jmeen' cha˜miih˜ lii˜, ga˜jmeen' he˜ juh˜gaa˜, ga˜jmeen' he˜ dsaa˜ dsë' dsa˜ jee´ kyah' hnäh´. Lä˜ja˜ ga˜mi˜jnään' ma˜ra˜ he˜ laan' apóstol.

13 Koo˜ ba´ he˜ ga˜jmeen' ta˜ jee´ jyoh´ jee´ tääh´ øøh' jne´, he˜ ja˜ sa˜ ga˜jmeen' kyah' hnäh´. Ga˜ngiin` kiyh' he˜ ma´ jmee˜ bii' kin˜. ¿Che´ kih' he˜ja˜, laah´ hnäh´ sa˜ taahn˜ hnäh´ ta´? Jmee´ hnäh´ jøh˜ hoh´ kih' he˜ sa˜ ga˜ngiin` kyah' hnäh´ ka˜läh´.

14 Jee´ la˜ të˜ hnë˜ jiih˜ he˜ ma˜na´llun` na´jëën˜ hnäh´. Ni˜ lä˜ja˜ sa˜ ngiin´ kyah' hnäh´ he˜ jmee˜ bii' kin˜. Sa˜ na´hnøøhn' he˜ cha˜ kyah' hnäh´. Hnoon' heeh´ hnäh´ jnä´ ba´. Jëëh´, ja˜ he´ chih˜ hi˜ ga˜teë´ juh´läähˈ he˜ hnøø' kih' cho'jmii˜. Cho'jmii˜ chih˜ ba´ hi˜ ga˜teë´ juh´läähˈ he˜ hnøø' kih' chih˜ kyaa'. Lä˜ja˜ la' kin˜ kyaah´ hnäh´ ka˜läh´.

15 Lä˜kaa˜ tuh˜dsën˜ mi´llan' lä˜jë˜ he˜ cha˜ kin˜ lä˜jiih' kwaan˜ hñiin˜ juun´ kwaat˜ kyah' hnäh´. Ma˜ke˜ cha˜ga´miih˜ hnaan˜ hnäh´ koo˜ hä´ koo˜ hä´. Pero hnäh´, miih˜ go˜te˜ ba´ hnaah˜ jnä´.

16 Lä˜ja˜ ga˜la', sa˜ ga˜llan' lleh´ hnäh´ kih' he˜ ma´ jmee˜ bii' kin˜. Pero ko˜llaa´ dsa˜ jäh´, kyaah´ may˜ ba´, ga˜jmeen' ga˜tah´ hnäh´ neh˜ sa´läˈ. ¿Che´ jwa´ ga˜jmeen' lä˜ja˜ mah' ga˜mi˜gaan' hnäh´?

17 Sa˜ ga˜mi˜gaan' hnäh´ lä˜ ma´ ga˜cheen˜ øøh' jne´ jee´ tääh´ hnäh´.

18 Ga˜chuun' kyaah´ Tito mah' dsooy' jee´ tääh´ hnäh´ hi˜ ga˜cheen˜ ga´ jaa˜ øøh' jne´ kyaayh´. Hi˜ ni˜ miih˜ sa˜ ga˜mi˜gaa˜ Tito hnäh´. Jëëh´, koo˜ nëë' ba´ huu´dsë˜ kye´ jnäähˈ. Ja˜ba´ lä˜koo˜ jmee˜ jnä´, jmee˜ Tito ka˜läh´.

19 Ta˜ wa´ laah´ hnäh´ he˜ hnøø˜ jnäähˈ hwee˜ jnäähˈ llu' cha´nëh´ hnäh´. Ni˜ miih˜ sa˜ la' lä˜ja˜. Ñe˜ ba´ Dio he˜ hlëëh´ jnäähˈ lä˜koo˜ lle` kihˈ hi˜ laa' kyaa' Cristo. Øøhn' hi˜ hnaan˜ cha˜miih˜, lä˜jë˜ juu' he˜ sii˜ jnäähˈ la˜, he˜ llu' kyah' hnäh´ mah' kwa´ be´ kyah' hnäh´ go´nääh' hnäh´ ta˜ cha´në´.

20 Gohn˜ miih˜ wa´ra˜ ga˜lloon' jee´ tääh´ hnäh´, jëën˜ hnäh´ jmeeh˜ hnäh´ he˜ sa˜ tih˜ dsën˜. Hi˜ lä˜ja˜ hnäh´ ka˜läh´ jëëh ˈ hnäh´ jmeen` he˜ sa˜ tih˜ hoh´ hnäh´. Lä˜ja˜ le´ cher´mah' ga˜jëën˜ hnäh´ ti˜hnee˜ hnäh´, wii´ hoh´ hnäh´, haa ˈ hnäh´, jmeeh˜ hnäh´ jñah´ nää', hlëëh´ hnäh´ wii´ kih' dsa˜, kooh´ hnäh´ juu' jwii`, jmää˜ hnäh´ hñaah' kaah´, jmeeh˜ hnäh´ wa´ la' cha˜ la'.

21 Kyen´ miih˜ huu´dsë˜ wa´ra˜ ga˜lloon' ka˜läh´ jee´ tääh´ hnäh´, ha˜ ga˜ che˜ ga˜jmee´ Dio ga˜jän' o˜hih˜ kwaat˜ kyah' hnäh´. Lä˜jiih' jä˜ hoohn´, cher´mah' jëëˈ hnäh´ tääh´ hnäh´ jmeeh˜ hnäh´ dso´kye˜ hi˜ sa˜ ma˜beh' hnäh´ lä˜jë˜ he˜ mi˜soh´ tuh˜hoh´ hnäh´, hi˜ lä˜ ma˜kaah˜ ba´ hnäh´ wa´ hi˜ cha˜ hi˜, hi˜ jmeeh˜ hnäh´ he˜ la' o˜hih˜ he˜ ma´ jmeeh˜ hnäh´ jää'.

13

Ga˜hih' Paa´ juu' kih' øøh' jne´ hi˜ tääh´ Corinto

1 Jee´ la˜ të' hnë˜ jiih˜ he˜ niin` na´jëën˜ hnäh´. Lä˜la˜ na˜sii˜ juu' kih' Dio: “Wa´ he˜ cha˜ he˜ hnii˜ he˜ cha˜ kih' dsa˜, lä˜ee˜ ba´ kyaah´ ju'dsoo´ he˜ jmee' uu' uu˜ dsa˜.”

2 Ga˜jwëëhn' hnäh´ jää', hi˜ na' he˜ ma˜gyan´ uu´ kyah' hnäh´, jwëëhn˜ hnäh´ ka˜läh´. Hi˜ wa´ra˜ ga˜lloon' jee´ tääh´ hnäh´, jee´ ja˜ të˜ hnë˜ jiih˜ he˜ jwëëhn˜ hnäh´. Ma´ja˜ mo˜so˜ jmeen` jøh˜ dsën˜ kih' hi˜ tääh´ jmee˜ wa´ la' cha˜ la', hi˜ lä˜ja˜ kih' hi˜ tääh´ jmee˜ ga´ lä˜jiih' na'.

3 He˜ hnooh˜ hnäh´ jëëh' hnäh´ che´ dsoo´ ba´ hlëëhn´ lä˜koo˜ mada˜ kih' Cristo. Jëëh´, hi˜ he´ mi˜jnää˜ be´ kih' jee´ kyah' hnäh´. Sa˜ laay' lä˜koo˜ jaa˜ hi˜ sa˜ cha˜ be´ kih'.

4 Ma˜ke˜ dsoo´ ga˜tää˜ dsih´ dsoh´ hma˜cru˜ lä˜koo˜ jaa˜ hi˜ sa˜ cha˜ be´ kih', pero chaa˜ bih' kyaah´ be´ kih' Dio. Ja˜ba´ lä˜ja˜ jnääh ˈ hi˜ laa' koo˜ kyaah´ Cristo, ga˜nøø´ jnääh' lä˜koo˜ he˜ sa˜ cha˜ be´ kyaa' jnääh'. Pero kyaah´ be´ kih' Dio chaa˜ jnääh' ta˜la˜ kih' Cristo mah' kwa´ jnääh' be´ kyah' hnäh´.

5 Kye˜ da´ hnäh´ kwaat˜ kyah' hñaah' hnäh´, che´ lä˜ ma˜dsoo´ ja˜ba´ hoh´ hnäh´ kih' Cristo. Jëë` da´ kyah' hnäh´ hñaah'. ¿Che´ sa˜ ñeh´ hnäh´, Jesucristo hää´ jee´ kyah' hnäh´? Pero cher´mah' sa˜ la' lä˜ja˜, he˜ sa˜ laah' hnäh´ kwaat˜ ba´ ja˜.

6 Hnoon' lä˜ñeh´ hnäh´ he˜ laa' jnääh ˈ kwaat˜.

7 Ngii´ jnääh' kih' Dio mah' jmeeh' hnäh´ he˜ llu' jmah' ba´. Sa˜ jwahn˜ lä˜la˜ mah' jä´ jnääh' llu'. He˜ hnøø˜ jnääh' go´taah´ hnäh´ lä˜koo˜ lle` kih', ma˜ke˜ ga˜jä´ jnääh' lä˜koo˜ jaa˜ hi˜ sa˜ laa' kwaat˜.

8 Jëëh´, ni˜ miih˜ sa˜ le´ lla´dsëë` jnääh' kih' ju'dsoo´. Jmee˜ jnääh' lä˜ hnøø' ju'dsoo´ ba´.

9 He¯ja̱¯ jëë̱¯ dsë¯ jnääh¹ läˆ ma´ saˆ chaˆ
be´ kya̱a̱¹ jnääh¹, mah¹ läˆja̱¯ hnäh´ läˆchaˆ
be´ kyah¹ hnäh´. Gaˆnøø´ jnääh¹ ngɨɨ´ jnääh¹
kyah¹ hnäh´ mah¹ hwëë̱ˆ hnäh´ llu¹ go¯teˆ.
10 Kih¹ he¯ja̱¯ ba´ naˆ, sɨɨnˆ läˆlaˆ kyah¹
hnäh´ maˆkeˆ gyan´ ɥɥ´, mah¹ wa´raˆ
gaˆlloon¹ jee´ tä̱ä̱h´ hnäh´, saˆ chaˆ heˆ kih¹
jmeen` hä̱ä̱n¹ kya̱a̱h´ hnäh´, kya̱a̱h´ be´ heˆ
gaˆhyohn¹ kih¹ Dsa¯jøøh¹ jnänˋ. Heˆ hnøøy¹
kwan` be´ kih¹ dsaˆ ba´, ja̱ˆ heˆ heehˆ jnih´
wɨɨ´.
11 Kya̱a̱h´ jee´ gaˆdsa̱a̱¹ juu¹ heˆ sɨɨnˆ kyah¹
hnäh´, jwëë̱hn˜ näh´ øøhn¹, wa´ jëë̱¯ hoh´
hnäh´. Hnøøh¹ hnäh´ haˆ läˆ jee´ go´ta̱a̱h´
hnäh´ llu¹ chaˆga´miihˆ, wa´ nøh¹ hoh´ hnäh´,
wa´ la¹ ko̱o̱¯ nëë¹ ba´ hɥɥ´dsë¯ kyah¹ hnäh´,
wa´ hii´ tii´ kyah¹ hnäh´. Hiˆ Dio hɨ̱¯ hnää¹
jne´, hɨ̱¯ jmeeˆ hii´ tii´ jnänˋ, jä̱y¹ jee´ jnänˋ.
12 Jmee´ hnäh´ Dio kih¹ dsaˆkya̱a̱h´ hnäh´
hiˆ ja̱¯ chɥ̱h¯ hnäh´ kiyh¹ läˆ hnøø¹ Dio.
13 Läˆjëë̱ˆ hɨ̱¯ la̱a̱¹ kya̱a̱¹ Dio jmeeˆ Dio
kyah¹ hnäh´.
14 Wa´ miˆjä̱ä̱¹ Jesucristo Dsa¯jøøh¹ jnänˋ
läˆjëë̱ˆ hnäh´. Wa´ hnää¹ Dio gaˆläˆjëë̱ˆ hnäh´.
Hiˆ Jmɨˆlle´ Naˆjngɨɨ¹ wa´ la̱a̱¹ ko̱¯jøh´ kya̱a̱h´
hnäh´. Wa´ la¹ läˆja̱¯.

Gálatas
Juu' la¯ ga˜sii˝ Paa´ kih' øøh' jne´ hi¯ täähˇ hwa' Galacia

1 Jnä˝ Paa´ laan' apóstol. Pero ja˜ he¯ ga˜chee' dsa¯ jnä˝, ni˜ ja˜ kyaah´ be˝ kih' dsa¯ na¯hñaan´. Jesucristo ba´ ga˜chee' jnä˝ kyaah´ Dio hi¯ laa' Tää`jnän` hi¯ ga˜mi˜jiih` Jesucristo jee´ kih' hi¯ na¯juu´.
2 Siin˜ juu' la¯ kyah' hnäh˝ øøhn' jee´ dsa¯ñeeh˜ hnäh˝ lä˜kaa¯ hwa' Galacia. Hi˜ lä˜jee˜ øøh' jne´ hi¯ tääh´ kyaah´ jnä´, koo¯ neë' ba´ la' huu´dsë¯ kyaa' jnääh' he¯ siin˜ la¯.
3 Ngiin´ kih' Dio hi¯ laa' Tää`jnän` hi˜ ngiin´ kih' Jesucristo Dsa¯jøøh' jnän`, wa´ kway˝ he¯ llu' kyah' hnäh˝, wa´ jmeey˝ hii˝ tii´ kyah' hnäh˝.
4 Jëëh˝ Jesús ga˜kwaa' hñii˝ ga˜juuy' kwaat¯ kih' dso´kye¯ jnän` mah' lääy' jne´ kih' jmi¯gyuu˜ hliih' la¯, lä˜koo¯ hyoh¯ dsë' Dio jmee' jnän`, he´ ba´ hi¯ laa' Tää`jnän`.
5 Lä˜ja¯ wa´ la' juuh¯ kiyh' ga˜lä˜jë˜ joh´ jmii´ cha¯. Wa´ la' lä˜ja¯.

Koo¯ ba´ ju'hmëë˝ cha¯ he¯ kyaah´ lää´ jne´

6 Peer˜ dsaa¯ dsën˜ kih' he¯ ga˜nuun' chah´ ga¯juh¯ ga˜lä˜øøh´ hnäh´ kih' Dio hi¯ ga˜tëëh' hnäh´ ta˜la˜ kih' he¯ llu' dsë' Cristo, mah' ma¯taah` hnäh´ kyaah´ jyoh´ ju'hmëë˝ he¯ laah´ hnäh´ llu' ga´.
7 Pero sa˜ cha¯ ga´ jyoh´ jwë' he¯ kye¯ ju'hmëë˝. He¯ hnøø' ko¯llaa´ dsa¯ kah´gwëh' huu´dsë¯ kyah' hnäh´ ba´ ja¯, hi˜ hnøøy' mi¯siiy' ju'hmëë˝ kih' Cristo.
8 He¯ja¯ jwahn˜, wa´ tøh´ dso´jwii˝ në´ kyaa' jnääh' cher´mah' ga˜jmee´ jnääh' lä˜na¯, o cher´mah' jaa¯ ángel ja' gyuuh' kwa' jyoh´ juu' lä˜koh´ ga´ he¯ ga˜mi˜tëë' jnääh' hnäh´, ja¯ba´ lä˜ja¯ wa´ tøh´ dso´jwii˝ në´ kiyh'.
9 Koo¯ ka¯läh´ jwahn˜, ja¯ba´ he¯ ma¯ngëë˝ ma¯jähn´ jää'. Cher´mah' chaa¯ hi¯ ga´ jñah´ hi¯ kwa¯ juu' kyah' hnäh´ he¯ sa˜ la' kwee¯ kyaah´ he¯ ga˜heeh` hnäh´, wa´ tøh´ dso´jwii˝ në´ kiyh'.
10 ¿Ha¯ lä˜ laah´ hnäh´? ¿Che´ he¯ hnoon' he¯ jän` llu' kyaah´ dsa¯ he¯ ma¯hlëëhn` lä˜na¯, o che´ he¯ hnoon' he¯ jän` llu' kyaah´ Dio? ¿Che´ laah´ hnäh´ he¯ hnoohn˜ ha¯ lä˜ jee´ tih' dsë' dsa¯ ki˜ jnä´? Jëë`da´, wa´ra¯ jäh´ kih' ngoo' ba´ jnä´ jmeen˜ lä˜jë˜ he¯ hnøø' dsa¯, mo˜so˜ laan' jaa¯ hi¯ jmee˜ ta´ kih' Cristo.

Dio ba´ ga˜llee̱h¯ Paa´ mah' lee̱˝ apóstol kyaay'

11 Øøhn', hnoon' lä˜ñeh´ hnäh´ he¯ la¯. Ja˜ he¯ gwa´ kih' dsa˜, ju'hmëë˝ he¯ kwan˜ la¯.
12 Sa˜ ga˜hyohn' kih' dsa¯ juu' la¯ hi˜ ni˜ sa˜ ga˜mi˜tëë¯ dsa¯ jnä´. Jesucristo ga˜mi˜jnää¯ kin˜ juu' la¯, he¯ja¯ ba´ ja¯ he¯ kyuuhn˜.
13 Ma¯nuuh¯ ba´ hnäh´ lä˜koo¯ ma´ ngën˜ jää', he¯ ga˜jmeen' lä˜koh´ tëë' jmee˜ judiu dsa¯goon˜. Ha¯ koh´ sa˜ ga˜lä˜hñaa˜ dsën˜ kyaah´ hi¯ ga˜heeh¯ kih' Jooo¯ Dio. Ma´ hnoon' ma´ mi´llaan' go¯te¯ lä˜jëë˜ hi¯ he´.
14 Ga˜jmee' ga´ jnä´ cha¯ga´miih¯ lä˜koh´ ga´ jee´ lä˜jëë˜ judiu hi¯ laa' koo¯ ji¯ñe¯ kyaah´ jnä´. Ga˜jmeen' bii' ga˜høøn' lä˜jë˜ nuuh˜ kih' dsa¯ ma¯gyuh¯ kyaa' jnääh'.
15 Pero sa˜ ga´ ma¯lä¯chaan˜ ga˜lleeh¯ Dio jnä´ mah' ja¯ leen´ kyaa' bih'. Ga˜tëëyh' jnä´ kih' he¯ llu' dsëy' kyaah´ jnä´. Hi˜ lä˜koh´ ma´ ga˜tih' dsëy',
16 ja¯ga´ ga˜mi˜jnääy¯ jooy´ kin˜ mah' kwan` juu' kiyh' kih' dsa¯ hi¯ sa˜ laa' judiu. Pero sa˜ ga˜hnaahn˜ ni˜ jaa¯ dsa¯ mah' ma´ siiyh˜ jnä´ ha¯ lä˜ la' juu' he¯ ma´ kwan`.
17 Ni˜ sa˜ ngaahn' ta˜ Jerusalén na´jëën˜ hi¯ laa' apóstole jää' ga´ lä˜koo¯ jnä´. Lä˜chah´ ja¯ ngoon' ta˜ hwa' Arabia ba´, (koo¯ hwa' kii˜ jee´ sa˜ kwa˜ ni˜ miih¯). Ma¯ngëë˝ he¯ ja¯, ngoon' ka¯läh´ ta˜ Damasco.
18 Ma¯hya¯ hnë¯ ji¯ñe¯, ja¯ga´ ngaahn' ta˜ Jerusalén na´jëën˜ Pee´ hi˜ ga˜jän' kyaayh´ gya˜hña´ miii´ jee´ ja¯.
19 Ni˜ sa˜ ga˜jeen' ga´ jñah´ apóstole, ma˜la˜ Jacobo dsa¯ñuuh¯ øøh˜ Dsa¯jøøh' jnän` ba´ ga˜jeen'.
20 Jmeen˜ dsoo´, Dio ba´ ñe¯ sa˜ cha¯ ta¯juun' he¯ siin˜ kyah' hnäh´ la¯.
21 Ma¯ngëë˝ he¯ ja¯, ñeen´ ta˜ hwa' Siria kyaah´ Cilicia.
22 Øøh' jne´ hi¯ tääh´ lä˜kaa¯ hwa' Judea, hi¯ dsa¯ñee˜ kwaat¯ kih' Cristo sa˜ ma´ kyuuy˜ jnä´.
23 Koo¯ ma´ nuuy¯ lla˜ dsa¯ juu' ki˜ jnä´: "Dsa¯ñuuh¯ hi¯ ma´ jmee˜ hñaa¯ dsë' kyaa' jnääh' he´, na' ngëy˜ kway˜ juu' he¯ ma¯dsoo´ dsë¯ jne´ la¯, ja¯ba´ juu' he¯ ma´ hnøøy' ma´ heey' jää'."
24 He¯ja¯ ga˜jmeey´ juuh¯ kih' Dio lä˜ ma´ ga˜nuuy´ kin˜.

2

Lä˜jëë˜ apóstole ga˜heeh¯ bih' Paa´

1 Ma¯hya¯ gya˜kye´ ji¯ñe¯, ja¯ga´ ngaahn' ka¯läh´ ta˜ Jerusalén ko¯jøh´ kyaah´ Bernabé hi˜ ma´ jään˜ Tito ka¯läh´.
2 Ga˜mi˜jnää¯ Dio kin˜ he¯ jmee˜ bii' naahn˜, he¯ja¯ ba´ ngaahn' na´jmeehn` juu' ha¯ lä˜ la' ju'hmëë˝ he¯ ga˜kwan' ta˜ jee´ tääh´ hi¯ sa˜ laa' judiu. To¯në´ ga˜llan' juu' kyaah´ ma˜la˜ hi¯ kye¯ në´ ba´, le´ ga¯ che¯ sa˜ jmää' he¯ jmeen˜ la¯ hi˜ lä˜kye¯ he¯ ga˜jmeen' jää'.
3 Pero sa˜ cha¯ ga˜jäyh´ ni˜ miih¯. Hi˜ Tito hi¯ ma´ cheh' kyaah´ jnä´, sa˜ ma´ laay' judiu, dsa¯ griego ba´ he´. Ni˜ lä˜ja¯ sa˜ ga˜jäyh´ jmee˜ bii' uuh˜ jmi¯ngo' kiyh' lä˜koo¯ tëë' jmee˜ dsa¯ judiu.

4 Sa˗ ga˗ti´ ga˗choo´ jnääh¹ juu¹ he˜ ʉʉh˗
jmɨ˗ngo¹ kih¹ dsa˜ wa´ra˜ jäh´ kih¹ sa˗
ga˗tąąh` ko˜lląą´ dsa˜ jee´ ma´ tøøh´ jnääh¹,
hi˜ jäh´ ląąy¹ øøh¹ jne´. Hi˜ he´, koo˜ ma´
kooy˜ juu¹ he˜ ma´ kwan˗ he˜ ma˜ląą´ jne´
kih¹ dso´kye˜ ta˗la˗ kih¹ Cristo Jesús. Sa˗
ga˗lä˗hnøøy¹ he˜ ma´ jäh´ jnääh¹ mo˗so˗
na˜hñuuh´ jnääh¹ kyąąh´ ley. Jëëh´, ma´
hnøøy¹ lä˗ ma˜na˜hñuuh´ ja˜ba´ jne´ kyąąh´
nʉʉh˜ kih¹ Moisé.
5 Pero ni˗ miih˜ sa˗ ga˗kwa´ jnääh¹ jwë¹ ma´
jmeey¹ lä˗ lla˗ dsëy¹. Hnøø˜ jnääh¹ wa´ jä´
ju¹hmëë´ kih¹ Jesús kyah¹ hnäh´ lä˗ ma˜la¹
ja˜ba´, mah¹ sa˗ dsa˜hɨɨ¹ ju¹dsoo´.
6 Hi˜ na´jnää´ kye˜ në´ kih¹ øøh¹ jne´, ni˗
miih˜ sa˗ cha˜ jäyh´ he˜ ma˜hlą̈ą̈hn˜ kyąąh´
juu¹ he˜ kwan˗. Jnä´ jwahn˗ na´jnääy´ kyey˜
në´, jëëh´ sa˗ ga˗tëën´ jëën˜ kiyh¹. Kih¹ koo˜
ba´ ląą¹ jne´ cha´në´ Dio.
7 Pero dsa˜ he´ sa˗ ga˗hay´ kin˗. Ga˗heeh˜
bih¹ he˜ hä´ goon˗ ta´ he˜ kwan˗ ju¹hmëë´
kih¹ hi˜ sa˗ ląą¹ judiu, ja˜ba´ lä˗ hä´ goo˜ Pee´
kway˜ ju¹hmëë´ kih¹ hi˜ ląą¹ judiu.
8 He´ ba´ Dio hi˜ kwa˗ be´ kih¹ Pee´ he˜
ląąy¹ apóstol mah¹ kway¹ juu¹ kih¹ judiu, he´
ba´ hi˜ he´ na˜, kwa˗ be´ kin˗ ka˜läh´ he˜
ląąn¹ apóstol mah¹ kwan` juu¹ kih¹ hi˜ sa˗ ląą¹
judiu.
9 He˜ja˜ lä˗jëë˜ hi˜ ląą¹ kwąąt˜ kye˜ në´
kih¹ gwah˗, ga˗soyh¹ goo˜ jnääh¹ kyąąh´
Bernabé. Ma´ jëëy˜ ląąn¹ ta´ ta˗la˗ kih¹ he˜
llu¹ dsë¹ Dio kyąąh´ jnä´, he˜ja˜ ba´ ga˗jmąąy¹
jnääh¹ kwąąt˜ ląą¹ jnääh¹ ma˗ra˗ øøyh˜.
Hi˜ kye˜ në´ he´ chee˜ Jacobo, Pee´, kyąąh´
Jwąą˜. Ga˗jäyh´: “Llu¹ go´nääh¹ hnäh´ kih¹
hi˜ sa˗ ląą¹ judiu mah¹ lä˗ja˜ jnääh¹ dsa´nøø¹
jnääh¹ kih¹ hi˜ ląą¹ judiu.”
10 Hi˗ ga˗jäyh´: “Hnøø¹ dsooh˜ hoh´ hnäh´
jmeeh¹ be´ kih¹ hi˜ tä˜ñee´.” Ko˜ja˜ ba´ jiih¹
ga˗jäh´ dsa˜ he´. Hi˗ ma˗ra˗ he˜ jmee˗ ba´
jnä´ be´ kih¹ hi˜ tä˜ñee´.

Ga˗jʉʉh¹ Paa´ kih¹ Pee´

11 Ma´ ga˗lloo¹ Pee´ Antioquía ga˗jʉʉhn`
kiyh¹ to˗lo˗ në´ dsa˜, jëëh´ lä˗ja˜ hnøø¹ kiyh¹
kyąąh´ he˜ hlɨɨh¹ he˜ ga˗jmeey´ ja˜.
12 Jąą¹ sa˗ ga´ ma˗lla˜nää¹ ko˜lląą´ dsa˜
hi˜ ga˗chee¹ Jacobo, ma´ kuh˜ Pee´ ko˜jøh´
kyąąh´ hi˜ sa˗ ląą¹ judiu. Pero ma´
ga˗lla˗nää¹ dsa˜ judiu he´, ga˗tëë˜ Pee´ hñii´,
ya˗hëëy¹ jee´ kih¹ hi˜ sa˗ ląą¹ judiu, kih¹ he˜
goyh˗ kyąąh´ hi˜ ga˗lla˗nää¹ he´ hi˜ jäh´
jmee˗ bii¹ ʉʉh˗ jmɨ˗ngo¹ jnän`.
13 Hi˗ lä˗ja˜ ga˗jmee´ jñah´ judiu ga˗tëëy˜
hñiiy´, hi˗ lä˗jiih¹ Bernabé ga˗tëë˜ hñii´ ma´
ga˗jëëy¹ ga˗jmee´ Pee´ to¹ dsë¹.
14 Lä˗koo˜ ma´ ga˗jëën˜ dsa˜ he´ mo˗so˗
jmeey˗ lä˗koo˜ lle` kih¹ ju¹dsoo´ he˜ la¹
ju¹hmëë´, he˜ja˜ ga˗jwɨɨn¹ Pee´ cha´në´ jee´
lä˗jëë˜ dsa˜: “Hne˜ ląąh¹ judiu, ma˜tʉh¹ ma´
jmeeh˜ lä˗koh´ ma´ tëë¹ jne´ jmeen´ mah¹
ma˜løøh` jmeeh˜ ko˜jøh´ kyąąh´ hi˜ sa˗ ląą¹
judiu. Pero na¹, ma˜teeh` hñaah¹ mah¹
jmeeh˜ ka˜läh´ lä˗koh´ jäh´ nʉʉh˜ ma˜gyʉh˜
ja˜. ¿Che´ sa˗ ñeh´ he˜ jmeeh˜ wɨɨ´ kih¹ hi˜ sa˗
ląą¹ judiu mi˜tey¹ nʉʉh˜ ma˜gyʉh˜ ja˜, kih¹
he˜ ma˜teeh` hñaah¹?”
15 He˜ ga˗lä˗chąą˗ jne´ ląą¹ jne´ judiu, sa˗
ląą¹ jne´ wa´ hi˜ cha˜ hi˜ hi˜ jmee˗ he˜ hlɨɨh¹
lä˗koo˜ ląą¹ jñah´ dsa˜.
16 Pero na¹ ma˜ñe´ ba´ jne´, sa˗ jä¹ dsa˜
llu¹ cha´në´ Dio kyąąh´ he˜ mi˜tey¹ ley jnän`.
Hnøø¹ dsoo´ dsë˜ jne´ kih¹ Jesucristo ba´.
He˜ja˜ lä˗kye˜ jne´ dsa˜ judiu ga˗jmee´ jne´
dsoo´ mah¹ jmää¹ jne´ kih¹ Dio kyąąh´ he˜
ma˜dsoo´ dsë˜ jne´. Pero ja˗ kih¹ he˜
ma˜mi˜te` jne´ ley. Jëëh´ ni˗ jąą˜ dsa˜ sa˗
ya˜hëëy¹ llʉʉ¹ kih¹ he˜ høøy˗ nʉʉh˜ ja˜.
17 He˜ hnøøh´ jne´ ha˗ lä˗ jee´ hwëë˗ jne´
llʉʉ ¹ ta˗la˗ kih¹ Cristo, lä˗ja˜ ma˜lä˜jnä´
lä˗kye˜ jne´ judiu ląą¹ jne´ dsa˜ hi˜ jmee˗
dso´kye˜. ¿Che´ jwa˜ jähn´ Cristo dsëë˜ dsoo´
he˜ tøøh´ jne´ kyąąh´ dso´kye˜? Ni˗ miih˜ sa˗
la¹ lä˗ja˜.
18 Hi˗ cher´mah¹ ga˗løøn¹ høøn˗ ka˜läh´ ley
he˜ ma˜ben¹, he˜ ma˜bą̈ą̈hn`hñiin˗ dsoo´ ba´
ja˜.
19 Jëëh´, lä˗ ma´ ga˗lä˗ngëën´ he˜ ąą˜ jmɨɨ´
jʉʉn´ lä˗lle` ley, ga˗tʉn¹ he˜ ma´ kyen´ o˜jøh˗
dsë˜ kih¹ ley. La¹ lä˗koh´ he˜ na˜jʉʉn´ kih¹
ley mah¹ jmeen` ta´he¹ kih¹ Dio ba´.
20 La¹ kwąąt˜ lä˗koh´ he˜ ga˗jʉʉn¹ ko˜jøh´
kyąąh´ Cristo dsoh´ hma˜cru˜. Mo˗so˗
chąąn˜ lä˗ hnoon¹ hñiin˗. Cristo hi˜ jmee˗
ko˜jøh´ kyąąh´ jnä´, he˜ja˜ ba´ jmee˗ chąąn˜.
Hi˗ lä˗ ma˜dsoo´ ja˜ba´ dsën˗ kih¹ Joo´ Dio,
hi˜ hnää¹ jnä´ hi˗ ga˗ngëëy¹ hñiiy´ ga˗jʉʉy¹
ki˗ jnä´. He˜ja˜ ba´ na˜ chąąn˜ na¹.
21 Sa˗ jmeen` ta˗ koo´ he˜ llu¹ dsë¹ Dio
kyąąh´ jne´. Jëëh´, cher´mah¹ ga˗jä´ dsa˜ llu¹
cha´në´ Dio kyąąh´ he˜ mi˜tey¹ ley, he˜ la´
ga˗jʉʉ¹ ba´ Cristo.

3

Kih¹ he˜ ma˜dsoo´ dsë˜ jne´ he˜ja˜ ba´ lą̈ą̈´ jne´

1 ¡He˜ ba´ che˜ tąąh˜ hnäh´ dsa˜
chąą˜ Galacia! ¿Hii˜ ga˗mi˗gąą˜ hnäh´?
Ga˗hlëëhn` hnäh´ na˜hñaa ¹ lä˗jëë˜ ha˜ lä˗
ga˗jʉʉ¹ Jesucristo dsoh´ hma˜cru˜.
2 Koo˜ ga´ juu¹ ngɨɨn´ kyah¹ hnäh´. ¿Ha˜
lä˗ ga˗tëëh´ hnäh´ Jmɨ˗lle´ Na˜jngɨɨ¹? ¿Che´
kih¹ he˜ ga˗mi˗teh` hnäh´ ley kih¹ Moisé, o
che´ kih¹ he˜ ma˜dsoo´ hoh´ hnäh´ kih¹ juu¹
he˜ ma˜nʉʉh˜ hnäh´, he˜ja˜ ga˗tëëh´ hnäh´
Jmɨ˗lle´ Na˜jngɨɨ¹?
3 Peer˗ tąąh˜ hnäh´. Ga˗løøh` ba´ hnäh´ llu¹,
kyąąh´ be´ kih¹ Jmɨ˗lle´ Na˜jngɨɨ ¹. Hi˗ na¹
na˗, hnooh˜ hnäh´ go´nääh¹ hnäh´ ta˗ cha´në´
kyąąh´ be´ kyah¹ hñaah¹ hnäh´.
4 ¿Che´ sa˗ ga˗jmää´ kyah¹ hnäh´ lä˗jë˗ he˜
ga˗ngëëh´ hnäh´? Go˜ ląąn˗ ga˗jmää´ ba´.

5 Ga˜kwëëh¹ Dio hnäh´ Jmɨ˜lle´ kiyh¹ hi˜
ngoo¹ ba´ jmeey˜ cha˜miih˜ he˜ jʉh˜gaa˜
jee´ kyah¹ hnäh´. ¿He˜la¹ jmeey˜ lä˜ja˜, che´
kih¹ he˜ ga˜mi˜teh` hnäh´ ley o che´ kih¹ he˜
ma˜dsoo´ hoh´ hnäh´ juu¹ he˜ ma˜nʉʉh˜
hnäh´?
6 Lä˜la˜ ga˜la¹ kih¹ Abraham. Ga˜jmeey´
dsoo´ dsëy¹ kih¹ Dio he˜ja˜ ga˜jmee´ Dio
kwaat˜ laay¹ jaa˜ hɨ˜ llʉʉ¹.
7 Heh¹ lä˜ja˜, hnøø¹ lä˜ngëëh´ hnäh´, lä˜jëë˜
hɨ˜ jmee˜ dsoo´ dsë¹ kih¹ Dio laay¹ lä˜koo˜
joo´ Abraham.
8 Jää¹ ba´ ga˜jäh´ juu¹ kih¹ Dio ha˜ lä˜
jmeey¹ ta˜ cha´në´, he˜ jmeey¹ kwaat˜ llʉʉ¹
hɨ˜ sa˜ laa¹ judiu cher´mah¹ ga˜jmeey´ dsoo´
dsëy¹. Jëëh´, llo´joo¹ ba´ ga˜jmee´ Dio juu¹ kih¹
Abraham ha˜ lä˜ la¹ ju¹hmëë´ kiyh¹, lä˜ ma´
ga˜sɨɨyh˜: “Ta˜la˜ kyah¹ hne˜ ba´ mi˜jää˜n˜
ga˜lä˜jëë˜ dsa˜ jmɨ˜gyʉʉ˜.”
9 He˜ja˜ ga˜lä˜jëë˜ dsa˜ hɨ˜ jmee¹ dsoo´
dsë¹ kih¹ Dio ma˜na˜jää˜y˜ ko˜jøh´ kyaah´
Abraham, hɨ˜ ga˜lä˜dsoo´ dsë¹ jää¹.
10 Pero lä˜jëë˜ hɨ˜ ga˜nää´ høø˜ ley kih¹
Moisé, ma˜cha˜ dso´jwɨɨ´ në´ kiyh¹. Lä˜koo˜
na˜sɨɨ˜: “Dso´jwɨɨ´ ba´ kyaah´ lä˜jëë˜ hɨ˜ sa˜
tää˜ høø˜ lä˜hii´ në´ he˜ na˜sɨɨ˜ ley ja˜.”
11 Jëë˜ go˜te˜ ba´ la¹, sa˜ chaa˜ ni˜ jaa˜ hɨ˜
llʉʉ¹ cha´në´ Dio kyaah´ he˜ høøy˜ ley. Lä˜la˜
ba´ na˜sɨɨ˜ juu¹ kih¹ Dio: “Pero dsa˜ hɨ˜ llʉʉ¹,
kyaah´ he˜ ma˜dsoo´ dsëy¹, jmee˜ chaay˜.”
12 Ley kih¹ Moisé sa˜ hlëëh˜ kih¹ he˜ jmeen´
dsoo´ dsë˜ jne´. Lä˜la˜ ba´ jäh´ ley ja˜:
“Cher´mah¹ hɨ˜ ga˜mi˜te¹ kih¹, lä˜ ma˜jiiyh˜
ja˜ba´ kyaah´ ley ja˜.”
13 Pero Cristo, kyaah´ jma˜ kih¹, ga˜läay¹
jne´ kih¹ dso´jwɨɨ´ he˜ gwa´ ta˜la˜ kih¹ ley.
Ga˜heeyh˜ ja¹ dso´jwɨɨ´ në´ kiyh¹ he˜ la¹
kwaat˜ jnän`. Jëëh´, lä˜la˜ na˜sɨɨ˜ ley ja˜:
“Dso´jwɨɨ´ ba´ kyaah´ lä˜jëë˜ hɨ˜ na˜hëë˜
dsoh´ hma˜.”
14 Lä˜ja˜, ta˜la˜ kih¹ Cristo Jesús mi˜jää¹
Dio lä˜jëë˜ hɨ˜ sa˜ laa¹ judiu ja˜ba´ lä˜koh´
ga˜mi˜jääy¹ Abraham. Hi˜ lä˜ja˜, ta˜la˜ kih¹
he˜ ma˜dsoo´ dsë˜ jne´, hñah˜ jne´ Jmɨ˜lle´
kih¹ Dio he˜ ga˜bää˜yh˜ hñiiy´ kwëëyh¹ jne´.

He˜ la˜ hmooh´ he˜ ga˜jmee´ Dio kyaah´ Abraham

15 Jëë` da´ hnäh´ øøhn¹ ha˜ lä˜ jmee˜ jne´
hɨ˜ laa¹ dsa˜ jmɨ˜gyʉʉ˜. Cher´mah¹ ga˜jmee´
jne´ koo˜ hmooh´, sa˜ le´ heen´ hmooh´ ni˜
sa˜ le´ jmeen´ na˜dsë˜ ga´, koo˜ hä´ ba´
ma˜jmeen´ hmooh´.
16 Hi˜ ga˜jmee´ Dio koo˜ hmooh´ kyaah´
Abraham, ga˜bää˜yh˜ hñiiy´ ha˜ lä˜ jmeey¹
kih¹ Abraham hi˜ kih¹ sa´ju˜ kiyh¹. Pero sa˜
ga˜jäh´ Dio: “La¹ kih¹ lä˜jëë˜ sa´ju˜ kyah¹.”
He˜ ma˜jmee´ Dio hmooh´ kyaah´ jwëë´ dsa˜
wa´ra˜ jäh´ kih¹ lä˜ja˜ la¹ juu¹. Lä˜la˜ ba´
ga˜jäyh´: “La¹ kih¹ ma˜la˜ jaa˜ dsa˜ kyaah¹
ba´.” He˜ja˜ ga˜hlëëyh´ kih¹ jaa˜ dsa˜ ba´, hɨ˜
he´ he´ Cristo.
17 Lä˜la˜ jwahn˜. Lä˜ ma´ to˜në´
ga˜jmee´ Dio koo˜ hmooh´ kyaah´ Abraham.
Ma˜hya˜ kye´ hña˜loo´ na˜dsë˜ gyii´gya´
jɨ˜ñe˜, ja˜ga´ ja¹ ley kih¹ Moisé. Pero ley ja˜,
sa˜ ga˜heee¹ hmooh´ he˜ ga˜jmee´ Dio jää¹. Sa˜
ga˜jmää´ ta´ he˜ ga˜bää˜h˜ Dio hñii´ kyaah´
Abraham, wa´ra˜ jäh´ kih¹ lä˜ja˜ la¹.
18 Jëëh´, cher´mah¹ ga˜hyoh¹ dsa˜ heee˜
ta˜la˜ kih¹ he˜ mi˜tey¹ ley ja˜, mo˜so˜
la¹ kwaat˜ he˜ ga˜hyoyh¹ ta˜la˜ kih¹ he˜
ga˜bää˜h˜ Dio hñii´ kyaayh´. Pero ga˜hyoh¹
Abraham heee˜ la´ ga˜hyoyh¹ ba´, lä˜llu¹ he˜
ga˜bää˜h˜ Dio hñii´ kyaayh´.
19 ¿Hee˜ kih¹ jmää¹ ley kih¹ Moisé ja˜? La¹
miih˜ he˜ na˜dsë˜ ba´ ja˜, kih¹ he˜ cha˜
dso´kye˜ kih¹ dsa˜ jmɨ˜gyʉʉ˜. Hi˜ ga˜jä´
lä˜ja˜ ba´ ley ja˜ lä˜jiih¹ ja¹ hɨ˜ laa¹ sa´ju˜ kih¹
Abraham lä˜koh´ la¹ hmooh´ he˜ ga˜bää˜h˜
Dio hñii´. Heh¹ lä˜ ma´ ga˜nøø¹ ley ja˜, ma´
chaa˜ jaa˜ dsa˜ hɨ˜ ga˜ngëë¹ ley ja˜ kih¹
dsa˜kyaayh´ hi˜ ma´ tää˜h´ ángele ka˜läh´ hɨ˜
ga˜kwa´ be´ mah¹ ngëëy¹ juu¹ ja˜.
20 Pero cher´mah¹ jaa˜ dsa˜ lla˜ dsë¹ jmee¹
koo˜ hmooh´ lä˜koo˜ la¹ hʉʉ´dsë˜ kih¹ hñiiy´,
sa˜ jmee˜ bii¹ jñah´ hɨ˜ kwa¹ be´ cher´mah¹
lä˜ja˜ la¹ hʉʉ´dsë˜ kiyh¹. Hi˜ jaa˜ ba´ Dio
chaa˜, hñii´ bih¹ ga˜hlëëyh´ kyaah´ Abraham
lä˜koo˜ ma´ ga˜jmeey´ hmooh´ kyaayh´.
21 ¿Che´ ha˜ ley kih¹ Moisé kyaah´ he˜
ga˜bää˜h˜ Dio hñii´ jmee¹? Ni˜ miih˜ sa˜ la¹
lä˜ja˜. Wa´ra˜ jäh´ kih¹ cha˜ ley he˜ kwa¹ Dio
he˜ jmee¹ chaa˜ dsa˜, lä˜ja˜ ba´ llʉʉ¹ dsa˜
kyaah´ ley ja˜, wa´ra˜ jäh´ kih¹ lä˜ja˜ la¹.
22 Pero në´ ley ja˜ na˜sɨɨ˜ lä˜la˜. Ga˜lä˜jëë˜
ba´ dsa˜ na˜hñuuh´ kyaah´ dso´kye˜. Mah¹
lä˜ja˜, kih¹ he˜ ma˜dsoo´ dsë˜ jne´ kih¹ Je-
sucristo, hñah˜ jne´ he˜ ga˜bää˜h˜ Dio hñii´
kway¹.
23 Jää¹ sa˜ ma´ cha˜ juu¹ he˜ hnøø¹ jmeen´
dsoo´ dsë˜ jne´, ma´ tøøh´ jne´ lä˜hih˜ kih¹ ley.
Lä˜ja˜ ma´ tøøh´ jne´ lä˜jiih¹ ga˜läˆjnä´ juu¹
he˜ hnøø¹ jmeen´ dsoo´ dsë˜ jne´.
24 Ley ja˜ ma´ hää˜ jne´ jää¹ hi˜ ma´ jøø˜
jnän` mah¹ tëëh¹ jne´ kih¹ Cristo. Heh¹ lä˜ja˜
hwëë˜ jne´ llʉʉ¹ kyaah´ he˜ ma˜dsoo´ dsë˜
jne´ kiyh¹.
25 Na¹ he˜ ma˜dsoo´ dsë˜ jne´, mo˜so˜ tøøh´
jne´ kyaah´ ley he˜ ma´ hää˜ jne´.
26 Ga˜lä˜jëë˜ ba´ jne´ laa¹ jne´ joo´ Dio ta˜la˜
kih¹ he˜ ma˜dsoo´ dsë˜ jne´ kih¹ Cristo Jesús.
27 Jëëh´ lä˜jëë˜ hɨ˜ ma˜na˜saa˜ jmɨɨ˜
kyaah´ Jmɨ˜lle´ Na˜jngɨɨ¹, ma˜laay¹ koo˜
kyaah´ Cristo, la¹ lä˜koo˜ he˜ ma˜kyeyh´
hmɨɨh˜ hmëë´.
28 He˜ja˜ koo˜ ba´ laa¹ lä˜jëë˜ jne´ cha´në´
Dio. Jee´ oo˜ sa˜ chaa˜ hɨ˜ laa¹ judiu, ni˜
hɨ˜ laa¹ griego, sa˜ chaa˜ hɨ˜ na˜hnëë´ jmee˜
ta´ kih¹ dsa˜ ni˜ hɨ˜ sa˜ na˜hnëë´, sa˜ chaa˜
dsa˜më´ dsa˜ñʉʉh˜. Jaa˜ ba´ laa¹ jne´ kyaah´
Cristo Jesús.

29 Cher´mah¹ laa¹ jne´ kyaa¹ Cristo, ja¯ba´
läˆja¯ laa¹ jne´ sa´ju¯ kih¹ Abraham. Hiˆ cha¯
ba´ hee¯ jne´ he¯ gaˆbäähˆ Dio hñii´ kway¹.

4

1 Läˆla¯ na¯ jwahnˆ: Jaa¯ chihˆ hi¯ lle`
kih¹ hyohˆ he¯ gaˆtee´ hyoyhˆ kih¹ jmiiy¯,
maˆke¯ la¹ kwaat˜ hyohˆ bih¹ hee´ kwee¯
ba´ laay¹ kyaah´ hi¯ na¯hnee´ jmeeˆ ta´ kih¹
jmiiy¯ ta´ko¯ jiih¹ mäyh¹.
2 He¯ja¯ ba´ chaa¯ ta¯jwoh¹ kyaa¹ chih¯ hiˆ
chaa¯ hi¯ hääy˜ läˆjiih¹ lloo˜ jmii´ he¯ jähˆ
jmiiy¯ hyoyhˆ hee´.
3 Ja¯ba´ läˆja¯ ma´ laa¹ jne´ jää¹, ta´ko¯ jiih¹
saˆ ga´ ma¯hee´h´ jne´ kih¹ Cristo. Jiih¹ ja¯
ma´ na¯hnee´ jne´ ma´ jmee¯ jne´ läˆko¯ tee¹
dsa¯ jmeeˆ jmii¯ gyuuˆ la¯.
4 Pero ma´ gaˆdsee¹ jmii´, gaˆchee¹ Dio
joo´ hi¯ gaˆläˆchaaˆ kih¹ jaa¯ dsa¯mee´, hiˆ
gaˆläˆchaayˆ na´jnääy´ kih¹ ley.
5 Jay¹ mah¹ lääy¹ jne´ hi¯ na¯hñuuh´ läˆhihˆ
kih¹ ley, mah¹ lee´ jne´ maˆraˆ joo´ Dio ba´.
6 Kih¹ he¯ laa¹ jne´ jooy´, he¯ja¯ gaˆchee¹
Dio Jmii¯lle´ kih¹ gyuu¯ kyaay¹ nehˆ tuh¯dsë¯
jne´. Hiˆ ja¯ba´ Jmii¯lle´ ja¯ hi¯ siihˆ Dio läˆla¯:
“Abba”, he¯ hnoo¹ jähˆ tää`kyaanˆ.
7 He¯ja¯ moˆsoˆ laa¹ jne´ dsa¯ hi¯ na¯hnee´,
laa¹ jne´ maˆraˆ jooy´ ba´. Hiˆ kih¹ he¯ laa¹ jne´
jooy´, hñahˆ ba´ jne´ heen˜ he¯ kwa¹ Dio taˆlaˆ
kih¹ Cristo.

Peer¯lle`dsë¹ Paa´kih¹ dsa¯chaa¯ Galacia

8 Jää¹ saˆ ga´ ma¯hee`h´ kih¹ Dio,
ma´ laah¹ hnäh´ läˆkoo¯ dsa¯ hi¯ na¯hnee´,
ga¯jmee´hnäh´ he¹ kih¹läˆjee¯ dio hi¯ na¯laa¯
kaah˜ dsa¯.
9 Pero na¹ ma¯kyuuh˜ hnäh´ miih¯ kih¹
Dio. Llu¹ ga´ he¯ jwahnˆ läˆla¯, ma¯kyuuˆ
Dio hnäh´. ¿Hee¯ ba´ la¹ ma¯jee`h´ hnäh´ taˆ
ka´luu´ mah¹ jmeeh¯ hnäh´läˆkoo¯ tee¹ dsa¯
jmeeˆ jmii¯gyuuˆ la¯, jmeeh¯ hnäh´ he¹ kih¹
juu¹ he¯ saˆ kyee´ niˆ miih¯? ¿Che´ hnooh¯
hnäh´ jäh¹ na¯hnee´h´ hnäh´ ka¯läh´läˆkoh´
ma´ tääh´ hnäh´ jää¹?
10 Hooh¯ hnäh´ jmii´, jmeeh¯ hnäh´läˆkoo¯
tee¹ dsa¯ jmeeˆ kih¹ läˆjaa¯ siih¯, hiˆ läˆja¯
ka¯läh´ he¯ jmeeˆ dsa¯läˆkoo¯ ji¯ñe¯ hiˆ he¯
ga´ jyoh´ jmii´ he¯ tee¹ dsa¯ jmeeˆ.
11 He¯ja¯ jmeenˆ cha¯miih¯ huu´dsë¯
kyah¹ hnäh´, le´ ga¯ che¯ saˆ gaˆjmää´ ta´ he¯
gaˆjmeen¹ jee´ kyah¹ hnäh´.
12 Chuun´ kyaah´ hnäh´ oohn¹, wa´ la¹
huu´dsë¯ kyah¹ hnäh´läˆkoo¯ la¹ huu´dsë¯
kinˆ. Niˆ miih¯ he¯ hliih¹ saˆ cha¯ he¯
gaˆjmeeh´ hnäh´ kinˆ läˆ ma´ gyan´ kyaah´
hnäh´.
13 Ñeh´ ba´ hnäh´, kih¹ he¯ gaˆläˆdsaah`
ba´ jnä´, he¯ja¯ ba´ gaˆkwan¹ ju¹hmee´ kyah¹
hnäh´läˆ ma´ to¯nee´.
14 Maˆke¯ gaˆjee`h´ hnäh´ wii´ kih¹ he¯ ma´
dsaahn´, pero saˆ gaˆmiˆkwah´ hnäh´ jnä´.
Maˆraˆ he¯ gaˆjmääh` ba´ jnä´ he¹ läˆkoo¯
jaa¯ ángel kyaa¹ Dio, hiˆ gaˆhee`h` ba´ jnä´
läˆkoo¯ hñii´ Cristo Jesús.
15 ¿Hee¯ gaˆla¹ kyah¹ hnäh´? ¿He¯la¹ moˆsoˆ
jee¯ hoh´ hnäh´? Jnä´ jmeenˆ ju¹dsoo´ kyah¹
hnäh´, llu¹ jwerte hoh´ hnäh´ kyaah´ jnä´,
läˆjiih¹ hnooh¯ hnäh´ ma´ lleh¹ hnäh´ mi¹neh´
mah¹ ma´ kwee´h¹ jnä´ wa´ra¯ jäh´ kih¹ ma´ le´
ba´.
16 ¿Che´ na¯hääh´ hnäh´ jnä´ kih¹ he¯
ma¯hlee´hn` hnäh´ maˆraˆ ju¹dsoo´?
17 Chaa¯ ko¯llaa´ dsa¯ hnooyh¯ haˆ läˆ
jwe´ jee´läˆjwah´ hnäh´ kyaayh´. Pero saˆ llu¹
huu´dsë¯ kiyh¹. Hnooy¹ jmeeh¹ hnäh´ taˆ koo´
kyaa¹ jnääh¹ mah¹ jmeeh¹ hnäh´ ta´he¹ kiyh¹.
18 Llu¹ ba´ he¯ hnää¹ dsa¯ hnäh´ cha¯miih¯
pero kyaah´ koo¯ nee¹ ba´ huu´dsë¯ hiˆ
gaˆläˆjeˆ jmii´ ba´. Jaˆ maˆlaˆ ta´ko¯ jiih¹ gyan´
kyaah´ hnäh´.
19 Peerˆ hnaanˆ hnäh´ gyuu¯ kyaanˆ.
¡He¯ ba´ che¯ jiiˆ kinˆ kwaatˆ kyah¹ hnäh´!
Läˆkoo¯ la¹ kih¹ jaa¯ dsa¯mee´ wa´ra¯ ngoo¹
gaˆläˆchaaˆ gyuu¯ kyaay¹, läˆja¯ la¹ kinˆ he¯
hnoon¹ go´nääh ¹ hnäh´ taˆ cha´ne´ läˆjiih¹
lee´h´ hnäh´läˆkoo¯ laa¹ hñii´ Cristo.
20 Hnoon¹ wa´ra¯ jäh´ kih¹ na¹ ga¯juh¯ tooh´
jne´ ko¯joh´. Ma´ja¯ le´ hlee´hn´ hnäh´ läˆ
hnoo¹ kyah¹ hnäh´. Jee´h´ na¹ saˆ manˆ go¯te¯
he¯ huu´dsë¯ kan` kyah¹ hnäh´.

Juu¹ na¯hmää´ kih¹ Agar kyaah´ Sara

21 Hnäh´ hi¯ hnoo¹ hoo¹ ley kih¹ Moisé,
ngiin´ juu¹ kyah¹ hnäh´. ¿Che´ saˆ ma¯nuuh¯
hnäh´läˆkoo¯ jäh´ ley ja¯?
22 Ne´ ley ja¯ na¯siiˆ läˆla¯: Uu¹ ba´ joo´
Abraham ma´ chaa¯. Jaa¯ jooy´ gaˆläˆchaaˆ
kyaah´ dsa¯mee´ hi¯ ma´ na¯hnee´ hiˆ jaa¯
jooy´ gaˆläˆchaaˆ kyaah´ maˆraˆ mey´.
23 Jooy´ hi¯ gaˆläˆchaaˆ kyaah´ hi¯
na¯hnee´ he´, gaˆläˆchaayˆ läˆkoh´
dsa¯läˆchaa¯ wa´ hi¯ cha¯ hi¯ dsa¯. Pero
jooy´ hi¯ gaˆläˆchaaˆ kyaah´ maˆraˆ mey´,
gaˆläˆchaayˆ kih¹ läˆja¯ ba´ gaˆbääh¯ Dio
hñii´ kyaah´ chooy¹. (Hi¯ na¯hnee´ he´ ma´
chee¯ Agar, hiˆ hi¯ ma¯laa¹ maˆraˆ mey´ ma´
chee¯ Sara.)
24 Kyaah´ juu¹ kih¹ läˆuu´ dsa¯mee´ he´, le´
hwee´ ga´ jne´ cha¯ga´miih¯ juu¹. Wa´ kye´ da´
jne´ kwaatˆ läˆuu´ dsa¯mee´ he´ laay¹ läˆkoh´
to¹ hmooh´ he¯ gaˆjmee´ Dio. Koo¯ hmooh´
gaˆjmee´ Dio taˆ mohˆ Sinaí läˆ ma´ gaˆnoo¹
ley kih¹ Moisé. Läˆjee¯ dsa¯ hi¯ ma´ na´jnää´
kih¹ hmooh´ ja¯, hi¯ he´ laa¹ hi¯ na¯hnee´ ba´.
Hiˆ hmooh´ ja¯ laa¹ kwaatˆ Agar.
25 Hiˆ Agar he´ laa¹ kwaatˆ mohˆ Sinaí
he¯ noo´ hwa¹ Arabia hiˆ laay¹ läˆkoh´ jwii¯
Jerusalén he¯ hla¯ jmii¯gyuuˆ la¯. Na¯hnii´
jwii¯ ja¯ läˆkye¯ dsa¯ kyaay¹ kih¹ he¯ tääyh´
jmeeyˆ ta´he¹ kih¹ ley ja¯.
26 Pero jwii¯ Jerusalén he¯ noo´ gyuuh¹, saˆ
na¯hnii´, he¯ ja¯ la¹ kwaatˆ läˆko¯ Sara maa`
jnän`.

27 Jee´ na˜sii˜ juu' kih' Dio (jäh´ lä˜la˜ kih'
lä˜uu´ dsa˜më´ he´):
Wa´ chaah˜ hne˜ llu', hne˜ hi˜ sa˜ chaa˜ ni˜
jaa˜ gyuu˜ kyaa'.
Wa´ jëë˜ hoh´ jwërte, jmee´ cha˜miih˜ miih´,
hne˜ sa˜ ma˜jëëh` wii´ lä˜koh´ ga´ jñah´
dsa˜më´ hi˜ dsa˜lä˜chaa˜ joo´.
Jëëh´, lä˜jwëë´ ga´ jooh˜ hne˜ hi˜ ga˜jä´ hñii´,
lä˜koh´ ga´ hi˜ chaa˜ dsa˜ñuuh˜ kyaa'.
28 Lä˜ja˜ øøhn', laa' jne´ ja˜ba´ lä˜koh´
Isaac, jëëh´ laa' jne´ joo´ Dio lä˜llu' he˜
ga˜bäähy˜ hñiiy´ kyaah´ Abraham.
29 Pero lä˜la˜ ba´ ga˜ngëë´ lä˜uu´ joo´
dsa˜më´ he´. Jooy´ hi˜ ga˜lä˜chaa˜ lä˜koh´
dsa˜lä˜chaa˜ wa´ hi˜ cha˜ hi˜ dsa˜,
ga˜jmeeyh˜ Isaac hi˜ ga˜lä˜chaa˜ kyaah´ be´
kih' Jmii˜lle´ kih' Dio. Hi˜ lä˜ja˜ la' lä˜jiih' na',
jmeeh˜ dsa˜ hi˜ ma˜laa' kyaa' Jmii˜lle´ kih'
Dio.
30 Nuu˜ da´ ha˜ lä˜ jäh´ juu' kih' Dio: "Bee˜
go˜te˜ dsa˜më´ hi˜ na˜hnëë´ na˜ kyaah´
jooy´. Joo´ dsa˜më´ hi˜ na˜hnëë´ na˜ sa˜
cha˜ lle` kih' hyoyh˜ ni˜ miih˜ lä˜koh´ te'
hyoh˜ joo´ më´ Abraham."
31 Lä˜ja˜ øøhn', sa˜ laa' jne´ joo´ hi˜
na˜hnëë´ he´, laa' jne´ lä˜koo˜ joo´ më´ Abra-
ham ba´.

5

Sa˜ wa´ jmee´ jne´ ta˜ koo´ he˜ ma˜na˜laa´ jne´

1 Ga˜lää' Cristo jne´ mah' dsa´toohn´
na˜laa´ jne´. He˜ja˜ jä´ hnäh´ koo˜ hweh˜
lä˜koh´ ma˜tääh´ hnäh´ na˜ ba´. Ta˜ kwaa˜
hnäh´ hñaah' leeh´ hnäh´ ka˜läh´ lä˜koo˜ jaa˜
hi˜ na˜hnëë´ jmee˜ ta´.
2 Nuu˜ da´ hnäh´, jnä´ Paa´ jwëëhn˜ hnäh´.
Cher´mah' ga˜wih´ jmii˜ngo' kyah' hnäh´ sa˜
jmää' ni˜ miih˜ kyah' hnäh´ he˜ ga˜juu'
Cristo.
3 Jwahn˜ ka˜läh´ lä˜hmëë´. Ga˜lä˜jëë˜
dsa˜ñuuh˜, cher´mah' ga˜wih´ jmii˜ngo'
kiyh', jmee˜ bii' mi˜tey' lä˜hii´ në´ he˜ lle`
në´ ley kih' Moisé.
4 Hnäh´ hi˜ hnooh˜ ha˜ lä˜ jee´ hwëëh˜
hnäh´ llu'u' kyaah´ he˜ mi˜teh` hnäh´ ley, he˜
ma˜jmeeh´ hnäh´ ta˜ koo´ kih' Cristo ba´ ja˜.
Ma˜hwëëh˜ hnäh´ jee´ mi˜jää' Dio hnäh´.
5 Pero jnääh ', jmee˜ jnääh ' dsoo´ dsë˜
jnääh ' kih' Cristo kyaah´ be´ kih' Jmii˜lle´,
he˜ja˜ cha˜ o˜jøh˜ dsë˜ kyaa' jnääh' hwëë˜
jnääh' llu'u'.
6 He˜ ma˜laa' jne´ koo˜ kyaah´ Cristo Jesús,
sa˜ cha˜ he˜ jmee' che´ ga˜wih´ jmii˜ngo'
jnän` o sa˜ ga˜wih´. Koo˜ ba´ he˜ kyee´
jee´ lä˜jë˜: he˜ dsoo´ dsë˜ jne´ kih' Dio, he˜
mi˜jnää˜ he˜ hnää˜ jne´ dsa˜kyaahn´.
7 Ma´ ga˜nääh´ ba´ hnäh´ llu' jää'. ¿Hii˜
na˜ ga˜ha´ kyah' hnäh´, he˜ja˜ mo˜so˜ høøh˜
hnäh´ ju'dsoo´?
8 Juu' he˜ ga˜taayh˜ hnäh´ na˜, sa˜ ja' kih'
Dio hi˜ ga˜tëëh' hnäh´.
9 (Hi˜ juu' na˜ la' lä˜koh´ levadura.) Jëëh´
"miih˜ ba´ levadura lee˜ kaah' dsa˜ lä˜kaa˜
koo˜ nää' tu´ka´."
10 Kye´ ba´ jnä´ o˜jøh˜ dsë˜ kih' Dsa˜jøøh'
jnän`, go˜ sa˜ jmeeh' ga´ hnäh´ jyoh´ huu´dsë˜
lä˜koh´ ga´ he˜ jmee˜ jnä´. Pero dsa˜ hi˜
kah˜gwëh˜ huu´dsë˜ kyah' hnäh´, hi˜ he´
mi˜hmaah` kih' lä˜jë˜ he˜ jmeey˜, sa˜ cha˜
he˜ jmee' wa´ he˜ cha˜ he˜ he˜ laay'.
11 Øøhn', ko˜llaa´ dsa˜ jäh´ kin˜ he˜ kwa˜
ga´ jnä´ juu' he˜ jmee˜ bii' uuh˜ jmii˜ngo' kih'
dsa˜ñuuh˜. Pero ta˜juuy' ba´. Jëëh´, wa´ra˜
jäh´ kih' ga˜tun' kwan` juu' he˜ ga˜juu' Jesús
dsoh´ hma˜cru˜, mo˜so˜ cha˜ he˜ kih' tøh˜
wii´ kih' dsa˜, hi˜ lä˜ja˜ mo˜so˜ jmeeh˜ gyih'
jnä´.
12 He˜ja˜ na˜ jwahn˜, lä˜jëë˜ hi˜
kah˜gwëh˜ huu´dsë˜ kyah' hnäh´, llu' ga´
hnäy' go˜te˜ he˜ kyey˜ jay' jmii˜gyuu˜ la˜.
13 Ga˜tëëh' Dio jne´ øøhn', mah' dsa´toohn´
na˜laa´ jne´. Pero ja˜ kih' he˜ja˜ na˜, cha˜
jwë' jnän` jmeen´ wa´ he˜ cha˜ he˜ lä˜ hyoh˜
dsë˜ jne´. Wa´ jmeen´ be´ kih' dsa˜kyaahn´
ba´, kih' he˜ hnää˜ jne´ øøh' jne´.
14 Jee´ kih' lä˜jë˜ nuuh˜ he˜ ga˜kwa´ Moisé
ya˜hii ' koo˜ nuuh˜ la˜: "Wa´ hnaah˜ hnäh´
dsa˜kyaah´ hnäh´ lä˜koh´ hnaah˜ hñaah'."
15 Pero cher´mah' kuh˜hih´ hnäh´
kih' dsa˜kyaah´ hnäh´ kyaah´ he˜ hlëëh´
hnäh´, leeh˜ wa´ra˜ ga˜heeh˜ hnäh´ lä˜jëë˜
dsa˜kyaah´ hnäh´.

Sa˜ jwah´ Jmii˜lle´ Na˜jngii' kyaah´ he˜ ngii˜ jmii˜ngo' jnän`

16 He˜ja˜ na˜ jwahn˜. Go˜taah´ hnäh´
lä˜koo˜ jøø˜ Jmii˜lle´ kih' Dio kyah' hnäh´,
lä˜ja˜ mo˜so˜ jmeeh' hnäh´ he˜ ngii˜ jmii˜ngo'
kyah' hnäh´.
17 Hnøø' jmii˜ngo' jnän` lä˜jë˜ he˜ sa˜ sooh˜
kih' Jmii˜lle´ hi˜ lä˜jë˜ he˜ hnøø' Jmii˜lle´, sa˜
jeeh' kyaah´ he˜ ngii˜ jmii˜ngo' jnän`. Lä˜to´
ba´ lla˜dsëë` he˜ja˜ sa˜ kwa˜ jwë' jmeeh'
hnäh´ lä˜ ngii˜ jmi˜ngo' kyah' hnäh´.
18 Pero cher´mah' ga˜nääh´ ba´ hnäh´
lä˜koo˜ jøø˜ Jmii˜lle´ kyah' hnäh´, mo˜so˜
na˜hnëëh´ ga´ hnäh´ jmeeh' hnäh´ ta´he' kih'
ley.
19 Jnä´hä´ ba´ la' lä˜jë˜ he˜ hliih' he˜
hwëë˜ tuh˜dsë' dsa˜ jmii˜gyuu˜. Dsa˜më´
dsa˜ñuuh˜ hi˜ kaah˜ hi˜ sa˜ laa' kyaa', hi˜
kaah˜ wa´ hi˜ cha˜ hi˜, hi˜ mi˜sah´ hñii´
kyaah´ he˜ hliih', hi˜ jmee˜ lä˜jë˜ he˜ la'
o˜hih˜.
20 Jmääy˜ jøøh' dio hi˜ na˜laa˜ kaah˜ dsa˜,
jmeey˜ ji˜nah´, na˜høøyh´, hneey˜, lliyh˜,
llee´y˜, tee´y˜, hi˜ jmee˜ to' nää', hi˜ hnaah˜
ma˜la˜ hi˜ tih˜ dsëy',
21 hi˜ wii´ dsë', hi˜ jngiih˜, lla´heeyh˜,
jmeey˜ he˜ lla˜ dsëy' jee´ të˜ jmii´, hi˜ jmee˜
gyih' jyoh´ he˜ hliih'. Ma˜ñeh´ ba´ hnäh´,
sa˜ heyh' ya˜jwii' kih' Dio lä˜jëë˜ hi˜ jmee˜
lä˜ja˜, ja˜ba´ lä˜koh´ ga˜jwëëhn' hnäh´ jää'.

22 Pero kyąąh´ be´ kih¹ Jmɨ¯lle´ Na¯jngɨɨ¹ ba´
hwëë¯ läˆjë¯ he¯ la¯: he¯ hnää¹ dsa¯ øøh´,
he¯ jëë¯ dsë¹ dsa¯, he¯ hii´ tii´ dsëy ¹, cha¯
o¯jøh¯ dsë¯ kiyh¹, he¯ tɨh¯ dsëy¹ dsa¯kyąąyh´,
llu¹ dsëy¹, mi¯tey¹ juu¹ kiyh¹,
23 hwąąy´, häąy¯ hñiiy´. Niˆ miih¯ saˆ haˆ
ley kih¹ läˆjëˆ he¯ la¯.
24 Läˆjëëˆ hɨ¯ ląą¹ kyąą¹ Cristo Jesús
ma¯bey¹ läˆjëˆ he¯ ngɨɨˆ dsëy¹, läˆkǫǫ¯ he¯
ma¯na¯jụụy´ ba´ la¹ kih¹ he¯ hlɨɨh¹ he¯ ma´
hęę´ dsëy¹.
25 Na¹ he¯ jɨɨhˆ jne´ kyąąh´ be´ kih¹ Jmɨ¯lle´
kih¹ Dio, he¯jąˆ jmeeˆ bii¹ jnän` dsa´nøø¹ jne´
taˆ cha´në´ läˆkǫǫ¯ jäh´ Jmɨ¯lle´.
26 Taˆ wa´ jmäänˆ´ hñaan ¹ kąąh´, saˆ wa´
lląąn´ dsa¯ hnii¯, saˆ wa´ jmeen´ wɨɨˆ´ dsë¯ jne´
kyąąh´ dsa¯kyąąhn´.

6

Hnøø¹ jmee´ jne´ be´ kih¹ øøh¹ jne´

1 Øøhn¹, wa´ra¯ gaˆtąh´ jąą¯ øøh¹ jne´
kyąąh´ he¯ hlɨɨh¹, hnøø¹ go´chąąh` hnih´,
hnäh´ hɨ¯ täąh´ läˆkǫǫ¯ jøøˆ Jmɨ¯lle´ kih¹.
Jmee´ hnäh´ hwąąh´ kyąąyh´ hiˆ lęęh¯ hnäh´,
le´ ga¯ che¯ në´ jąˆ ga¯näähˆ hnäh´ ka¯läh´.
2 Jąˆ kwah¯ hnäh´ be´ kih¹ dsa¯kyąąh´
hnäh´ ma´ he¯ chąąy¯, läˆjwë´ jąˆ mi¯teh`
hnäh´ nụụh¯ kih¹ Cristo.
3 Cher´mah¹ jąą¯ øøh¹ jne´ ląąy´: “Peerˆ
jøøh¹ jnä´”, mah¹ saˆ cha¯ he¯ ląąy¹ niˆ miih¯,
he¯ mi¯gąąyˆ hñii´ bih¹ jąˆ.
4 Läˆjąąˆ läˆjąąˆ jne´ hnøø¹ kyęn´ kwąąt¯
ha¯ läˆ gaˆnøø´ jne´. Cher´mah¹ lii´ jne´ jmee¯
jne´ llu¹, jąˆga´ soǫh¯ jnän` chąąˆ jne´ llu¹.
Pero taˆ wa´ jëë´ jne´ kih¹ øøh¹ jne´, wa´ jëën´
jnän` hñaan¹ ba´.
5 Jëëh´, läˆjąąˆ läˆjąąˆ jne´, jmeen´ läˆkǫh´
te¹ tęę¯ jne´ jmeen´.
6 Jąąˆ dsa¯ hɨ¯ ma¯mi¯tęę¯ juu¹ kih¹ Dio
hnøø¹ jmeey¹ be´ kih¹ hɨ¯ gaˆkwa´ juu¹, kway¹
miih¯ he¯ cha¯ kiyh¹.
7 Taˆ mi¯gąą ¹ hnäh´ hñaah¹. Saˆ le´
mi¯kwąh¯ jne´ Dio. Jëëh´, jąˆba´ he¯ jñee¯
jne´, la¹ kwąąt¯ choohn´ ka¯läh´.
8 Dsa¯ hɨ¯ jmeeˆ läˆjëˆ he¯ ngɨɨˆ jmɨ¯ngo¹
kih¹, hɨ¯ he´ hęę´ ba´, he¯ jąˆ ba´ liyhˆ. Pero
dsa¯ hɨ¯ jmeeˆ läˆ hnøø¹ Jmɨ¯lle´ kih¹ Dio, he¯
la¯ ba´ liyhˆ: he¯ chąąy¯ täą´ kyąąh´ be´ kih¹
Jmɨ¯lle´ kih¹ Dio.
9 Saˆ wa´ hwąąn´ he¯ jmee´ jne´ he¯ llu¹.
Jëëh´, lloo¯ kǫǫ¯ jmɨɨ´ lęhˆ jne´ cha¯ga´miih¯
cher´mah¹ saˆ gaˆhwąą´ jne´.
10 Wa´ jmee´ jne´ he¯ llu¹ jmah¹ kih¹ läˆjëëˆ
dsa¯, na¹ läˆ cha¯ jmɨɨ´. Hiˆ cha¯ga´miih¯ wa´
jmeen´ kih¹ øøh¹ jne´ hɨ¯ ma¯dsoo´ dsë¹ kih¹
Dio.

Gaˆhɨh¹ Paa´ juu¹ kih¹ dsa¯ chąą¯ Galacia

11 Jëë` da´ hnäh´ ha¯ kǫh´ saˆ kaah´ hwëh´
he¯ ma¯sɨɨn¹ miih¯ kyah¹ hnäh´ kyąąh´ goonˆ
hñiinˆ.

12 Läˆjëëˆ dsa¯ hɨ¯ hnooh¯ ha¯ läˆ jee´ jäy¹
llu¹ cha´në´ dsa¯kyąąyh´, hɨ¯ he´ na¯ jäh´
jmeeˆ bii¹ ụụhˆ jmɨ¯ngo¹ kyah¹ hnäh´. Saˆ tɨh¯
dsëy¹ juu¹ he¯ gaˆjụụ¹ Cristo dsoh´ hma¯cru¯,
jëëh´ saˆ hnøøy¹ jëëy¹ wɨɨ´ kwąąt¯ kih¹ he¯ jąˆ,
he¯jąˆ ba´ jąˆ jmeeyˆ läˆjąˆ kyah¹ hnäh´.
13 Dsa¯ he´, maˆkeˆ gaˆwɨh´ jmɨ¯ngo¹ kiyh¹,
niˆ läˆjąˆ saˆ høøyˆ ley. Heˆ hnøøy¹ ụụhˆ
jmɨ¯ngo¹ kyah¹ hnäh´ mah¹ jmäąy¹ hñii´
kąąh´, kih¹ he¯ ma¯ląąh¹ hnäh´ dsa¯ kyąąy¹.
14 Pero jnä´, niˆ miih¯ saˆ jmäänˆ hñiinˆ
jøøh¹. Kih¹ he¯ gaˆjụụ¹ Jesucristo Dsa¯jøøh¹
jnän` dsoh´ hma¯cru¯, he¯ jąˆ ba´ na¯ jmeeˆ
chąąn¯ llu¹. Taˆlaˆ kih¹ he¯ gaˆjụụ¹ Jesús,
he¯jąˆ läˆjëˆ he¯ cha¯ hwa¹ la¯ ma¯na¯jụụ´
ba´ jąˆ kinˆ, hiˆ läˆjąˆ moˆsoˆ cha¯ ga´ he¯
hęę´ dsënˆ kih¹ jmɨ¯gyụụˆ la¯.
15 Saˆ kyęę´ niˆ miih¯ cher´mah¹ gaˆwɨh´
jmɨ¯ngo¹ jnän` o cher´mah¹ saˆ gaˆwɨh´. He¯
ma¯ląą¹ jne´ jąąˆ hɨ¯ hmëë´ hɨ¯ gaˆjmäą¹ Dio,
he¯ jąˆ ba´ kyęę´ jnän`.
16 Läˆjëëˆ hɨ¯ høøˆ juu¹ la¯, wa´ hii´ tii´ kiyh¹
hiˆ wa´ läˆñih´ dsë¹ Dio kyąąyh´. Hiˆ läˆjąˆ
ka¯läh´ kih¹ dsa¯ Israel, hɨ¯ ląą¹ kyąą¹ Dio.
17 Na¹ taˆ cha´në´, saˆ wa´ jmee´ dsa¯ jwɨɨh`
kinˆ. Ha¯ kǫh´ gwɨh¹ saˆ kyęn´ he¯ gaˆkwa´
dsa¯ kinˆ he¯ la¹ liiˆ jmeenˆ kǫ¯jøh´ kyąąh´
Jesús Dsa¯jøøh¹ jnän`.
18 Øøhn¹, wa´ mi¯jäą¹ Jesucristo Dsa¯jøøh¹
jnän` hnäh´. Wa´ la¹ läˆjąˆ.

Efesios
Juu¹ la˜ ga˭sii˴ Paa´ kih¹ ø�h¹ jne´ hi˜ chaa˜ Éfeso

1 Jnä´ Paa´ na˜hñaan´ laan¹ apóstol kyaa¹
Jesucristo, lä˭ hyoh˜ dsë¹ Dio. Siin˭ kyah¹
hnäh´ hi˜ na˜jngëë¹ hi˜ tääh´ jwii˜ Éfeso, hi˭
mi˜teh` ba´ hnäh´ kih¹ he˜ ma˜laah¹ hnäh´
koo˜ kyaah´ Cristo Jesús.
2 Ngiin´ kih¹ Dio hi˜ laa¹ Tää`jnän`hi˭ ngiin´
kih¹ Jesucristo Dsa˜jøøh¹ jnän`, wa´ kway˴
he˜ llu¹ kyah¹ hnäh´ hi˭ wa´ jmeey˴ hii´ tii´
kyah¹ hnäh´.

Cha˜miih˜ ga˭mi˜jää¹ Dio jne´

3 He˜ ba´ che˜ llüü¹ Dio, Jmii˜ Jesucristo
Dsa˜jøøh¹ jnän`. Ga˭mi˜jääy¹ jne´ kyaah´
lä˭jë˭ he˜ kwa˭ Jmi˜lle´ Na˜jngii¹ he˜ cha˜
gyuuh¹, lä˭llu¹ he˜ ma˜laa¹ jne´ koo˜ kyaah´
Cristo.
4 Jää¹ ja˜ga´ nøø¹ jmi˜gyuu˭, ga˭lleeyh˜ jne´
mah¹ lee´ jne´ koo˜ kyaah´ Cristo. He˜ lä˭ja˜
ma˜na˜jngëë¹ jne´, sa˭ cha˜ na˜hee˜ jne´ ni˭
miih˜. Hi˭ kih¹ he˜ hnääy¹ jne´ cha˜miih˜,
5 he˜ja˜ ga˭jmääy¹ jne´ kwaat˜ lä˭ ma´
to˜në´, lee´ jne´ jooy´ ta˭la˭ kih¹ Jesucristo.
Lä˭ja˜ ga˭lä˭hnøøy¹ hi˭ ga˭tih¹ dsëy¹ ka˜läh´.
6 Mah¹ lä˭ja˜ kwa´ jne´ ti´hmaah´ kiyh¹, kih¹
he˜ llu¹ dsëy¹ cha˜miih˜. Jëëh´, ja˜ kyaah´
hih˭ ga˭mi˜jääy¹ jne´, he˜ la´ ga˭hñah¹ ba´ jne´
ja˜, ta˭la˭ kih¹ Jooy´ hi˜ hnääy¹ cha˜miih˜.
7 Hi˭ ta˭la˭ kih¹ jooy´, ga˭laa¹ Dio jne´
kyaah´ he˜ ga˭tüü˜ jma˜ kiyh¹. Mah¹ lä˭ja˜
ga˭chey¹ dso´kye˜ jnän` ta˭la˭ kih¹ he˜ llu¹
dsëy¹ cha˜miih˜ kyaah´ jne´.
8 He˜ja˜ ga˭jmeey´ ga˭lä˭kyuuh˜ jne´
cha˜miih˜ hi˭ ga˭kway˴ cha˜miih˜ huu´dsë˜
llu¹ jnän` ka˜läh´.
9 Dio ga˭mi˭jnää˜ jnän` lä˭koo˜
ga˭lä˭hyoh˭ dsëy¹ jmeey¹ he˜ ma´ na˜hmää´.
Hi˭ ma˜na˜la˜ ba´ huu´dsë˜ kiyh¹ jää¹,
lä˭koo˜ lla˭ dsëy¹ jmeey¹.
10 Lä˭la˜ la¹ huu´dsë˜ kiyh¹. Wa´ra˜
ga˭dsëë¹ jmii´, Dio ba´ tooh˭ goo˜ Cristo lä˭jë˭
go˜te˜ he˜ cha˜ gyuuh¹ hwa¹, mah¹ lä˭ja˜
hñii´ bih¹ jmeey¹ hih˭.
11 Hi˭ lä˭ja˜ ka˜läh´ hñah˭ jne´ hee´n˴, lä˭llu¹
he˜ ma˜laa¹ jne´ koo˜ kyaah´ Cristo. Jëëh´
lä˭ ma´ to˜në´, Dio ga˭lleeh˜ jne´ mah¹ lee´
jne´ dsa˜ kyaay¹, ja˜ba´ lä˭koo˜ ma˜na˜la˜
huu´dsë˜ kiyh¹. Hi˜ ma˜ra˭ he˜ dsa˜la´ ba´
lä˭jë˭ lä˭ hyoh˜ dsëy¹ hñiiy´.
12 Lä˭ja˜ kwa¹ dsa˜ ti´hmaah´ kiyh¹, hi˭
jmeey¹ juuh˜ kiyh¹ lä˜llu¹ he˜ ma˜laa¹ jnääh
¹ koo˜ kyaayh´, jnääh¹ hi˜ laa¹ to˜në´ hi˜ kye˜
o˜jøh˭ dsë˜ kih¹ Cristo.
13 Hi˭ lä˭ja˜ hnäh´ ka˜läh´, lä˭ ma´
ga˭nuuh˜ hnäh´ ju¹dsoo´, ja˜ba´ ju¹hmëë´ he˜
lää˜ jne´, ja˜ba´ lä˭ja˜ ga˭hee´h` hnäh´ kiyh¹.
Ma´ja˜ ga˭laah¹ hnäh´ lee˜ kyaah´ Jmi˜lle´
Na˜jngii¹ he˜ ga˭bääh˜ Dio hñii´ kwëëh¹ jne´.
14 He˜ ja˜ na˜ ga˭hñah¹ jne´ to˜në´ mah¹ lii˜
la¹ hweh˜ hmooh´ he˜ tee˜ jne´ hee´n˴, wa´ra˜
ga˭lloo¹ jmii´ läää´ go˜te˜ lä˭jee˜ hi˜ laa¹ kyaa¹
Dio. He˜ja˜ kwa´ jne´ ti´hmaah´ kih¹ Dio, hi˜
he´ ba´ øøh¹.

Ga˭ngii˴ Paa´ kih¹ Dio mah¹ kway¹ be´ kih¹ øøh¹ jne´

15 He˜ja˜ lä˭ ma´ ga˭nuun¹ he˜ ga˭hee´h`
hnäh´ kih¹ Jesucristo Dsa˜jøøh¹ jnän` hi˭
hnaah˭ hnäh´ lä˭jee˜ hi˜ laa¹ kyaay¹,
16 sa˭ ma˜tun¹ kwan˭ ti´hmaah´ kih¹ Dio
kwaat˜ kyah¹ hnäh´ jee´ ngiin´ kiyh¹.
17 Ngiin´ kih¹ Dio, Jmii˜ Dsa˜jøøh¹ jnän`
Jesucristo, he´ ba´ hñii´ Tää`hi˜ jøøh¹, jwii˜
jnih´ wa´ kwëëyh ¹ hnäh´ cha˜ga´miih˜
huu´dsë˜ llu¹ hi˭ wa´ mi˜jnääy˜ kyah¹ hnäh´
ha˜ lä˭ jee´ lä˭kyuuh˭ hnih´ cha˜ga´miih˜.
18 Hi˭ ngiin´ kih¹ Dio, wa´ nä˜ huu´dsë˜
kyah¹ hnäh´ mah¹ lä˭ngëëh´ hnäh´ ha˜ lä˭ la¹
he˜ jøø´ jne´ kiyh¹ ha˜ jee´ ga˭tëëh¹ Dio jne´.
Hnoon¹ lä˭ngëëh´ hnäh´ ha˜ koh´ na´hñaah¹
sa˭ la¹ hee˜ hi˜ laa¹ kyaay¹.
19 Hi˭ hnoon¹ lä˭ngëëh´ hnäh´ ha˜ koh´ sa˭
cha˜ be´ kih¹ Dio he˜ jøø˭ jnän`hi˜ ma˜dsoo´
dsë¹ kiyh¹. Jëëh´, be´ ja˜, la¹ ja˜ba´ be´ kiyh¹
20 he˜ ga˭mi˭jiih` Cristo mah¹ ga˭llaay¹
jwoo¹ ra˜llüü¹ kiyh¹ jee´ gyay¹.
21 Laay¹ jøøh¹ ga´ lä˭koh´ ga´ jñah´ hi˜ tääh´
gyuuh¹ hi˭ jøøh¹ ga´ kih¹ jee´ lä˭jee˜ hi˜ hä´
goo˜ miih˜ ta´ jee´ oo˭, wa´ hi˜ cha˜ hi˜ hi˜
laa¹ ta´. Hi˭ kih¹ jee´ lä˭jee˭, sa˭ chaa˜ hi˜ kye˜
jmii˜ lä˭koh´ jmii˜ kih¹ Cristo. Ja˭ ma˜la˭ jmii´
na¹ laay¹ jøøyh¹, lä˭ ma˜laay¹ ja˜ba´ jøøyh¹
lä˭kye˜ jmi˜gyuu˭ he˜ na¹ ga´ lä˭jnä´.
22 Ga˭lä˭jë˭ ba´ he˜ cha˜ ga˭lla´ Dio huu´
tiiy´. Hi˭ ga˭llaay¹ Cristo mah¹ kay¹ në´ kih¹
jee´ lä˭jee˜ hi˜ na´jnää´ gwah˭ kiyh¹ hi˭ lä˭ja˜
kay¹ në´ kih¹ jee´ lä˭jë˭ he˜ ga´ cha˜.
23 Jee´ lä˭jee˭ dsa˜ kyaay¹, laay¹ lä˭koo˜
jmi˜ngo¹ kiyh¹. Kyaah´ gwah˭ ma˜na˜hñaay¹
hñiiy´ hi˭ kyaah´ hñiiy´ ka˜läh´ ma˜na˜hñaa¹
lä˭jë˭ he˜ ga´ cha˜.

2

Kih¹ he˜ llu¹ dsë¹ Dio he˜ja˜ ba´ ga˭läy¹ jne´

1 Jää¹ ba´ ma´ na˜juuh´ hnäh´ kwaat˜ kih¹
dso´kye˜ he˜ ma´ jmeeh˜ hnäh´,
2 hi˭ ma´ tääh´ hnäh´ lä˭koo˜ dsa˜
jmi˜gyuu˭ ta˭jmah¹. Ma´ jmeeh˜ hnäh´ he¹
kih¹ jmi˜lle´ hliih¹ hi˜ jmää˜ hñii´ jøøh¹ jee´
lle´. Hi˜ he´ na˜ kwa˭ be´ kih¹ hi˜ chaah˜
kyaah´ Dio.
3 Hi˭ ja˜ba´ lä˭ja˜ ga˭jmee´ jnääh¹ jää¹, ma´
jmee´ jnääh¹ lä˭jë˭ he˜ ngii˭ jmi˜ngo¹ kyaa¹
jnääh ¹, hi˭ ma´ tøøh´ jnääh¹ lä˭ hyoh˜ dsë˜
jnääh ¹ hñaa¹ jnääh ¹ hi˭ ma´ tøøh´ jnääh¹
lä˭koo˜ ma´ la¹ huu´dsë˜ kyaa¹ jnääh¹. Hi˭
lä˭koo˜ ya˭nøø¹ jnääh ¹ jmi˜gyuu˭ la˜, ma´

jøø˜ dso´jwɨɨ´ kyąą¹ jnääh¹, ją˜ba´ lä˜kǫǫ˜ la¹ kih¹ lä˜jëë˜ dsa˜ jmɨ˜gyɯɯ˜.
4 Peer˜ ga˜lä˜hnää¹ Dio jne´ cha˜miih˜, hi˜ lä˜ją˜ ga˜lä˜ñih´ dsëy¹ jne´ ka˜läh´.
5 Hi˜ ma˜ke˜ ma´ tøøh´ jne´ na˜jǫǫ´ jne´ kyąąh´ dso´kye˜, pero Dio ga˜jmee´ chąą˜ jne´ kǫ˜jøh´ kyąąh´ Cristo. Kih¹ he˜ llu¹ dsë¹ Dio, he˜ją˜ ba´ ma˜na˜ląą´ jne´.
6 Hi˜ ga˜mi˜jiih` Dio jne´ kǫ˜jøh´ kyąąh´ Cristo Jesús hi˜ ga˜lląąy¹ jne´ kǫ˜jøh´ kyąąyh´ gyɯɯh¹.
7 Lä˜ją˜ ga˜jmee´ Dio mah¹ mi˜jnääy˜ jmɨ˜gyɯ˜ he˜ na¹ ga´ lä˜jnä´, ha˜ kǫh´ sa˜ llu¹ dsëy¹ kyąąh´ jne´, jëëh´ cha˜miih˜ ma˜kwëëyh¹ jne´ kǫ˜jøh´ kyąąh´ Cristo Jesús.
8 La´ ga˜hñah¹ ba´ jne´ kih¹ Dio he˜ ma˜na˜ląą´ jne´ ta˜la˜ kih¹ he˜ ma˜dsoo´ dsë˜ jne´ kih¹ Jesús. Hi˜ ją˜ he˜ gwa´ jnän` hñaan¹ he˜ ma˜dsoo´ dsë˜ jne´. He˜ la´ ga˜kwa´ ba´ Dio ją˜.
9 Hi˜ he˜ ma˜na˜ląą´ jne´, ją˜ kih¹ he˜ ma˜jmee´ jne´ he˜ llu¹. Heh¹ lä˜ją˜ ni˜ jąą˜ sa˜ le´ jmää¹ hñii´ jøøh¹.
10 Lä˜llu¹ he˜ ma˜ląą¹ jne´ kǫǫ˜ kyąąh´ Cristo Jesús, Dio ga˜jmąąy¹ jne´ lä˜kǫǫ˜ jąą˜ hi˜ hmëë´ mah¹ jmee´ jne´ lä˜jë˜ ta´ he˜ ma˜na˜jąą´ jnän`.
11 Mi˜dsooh˜ hoh´ hnäh´ ha˜ lä˜ ma˜la¹ kyah¹ hnäh´ jąą¹, sa˜ ląąh¹ hnäh´ dsa˜ judiu. He˜ją˜ dsa˜ judiu ga˜mi˜chęey˜ hnäh´: “Dsa˜ hi˜ sa˜ ga˜wëh´.” Hi˜ judiu ga˜mi˜chęey˜ hñiiy´: “Dsa˜ hi˜ ga˜wɨh´ jmɨ˜ngo¹ kih¹.” He˜ ją˜ jmeey˜ në´ jmɨ˜ngo¹ kih¹ dsa˜ñɯɯh˜ (mah¹ ląąy¹ lii˜ he˜ jmeey˜ he¹ kih¹ Dio).
12 Jąą¹, sa˜ ma˜ląąh¹ hnäh´ kyąąh´ Cristo, sa˜ ma˜ląąh¹ hnäh´ dsa˜goo¹ Israel, ni˜ sa˜ ma´ la¹ kyah¹ hnäh´ hmooh´ he˜ ga˜bąąh˜ Dio hñii´ kyąąh´ dsa˜ he´, sa˜ ma´ chąą˜ hnäh´ kyąąh´ o˜jøh˜ dsë˜ jmɨ˜gyɯ˜ la˜, hi˜ ma´ na˜hëë¹ ba´ hnäh´ kih¹ Dio.
13 Pero na¹ he˜ kyąąh´ hnäh´ Cristo Jesús, mo˜so˜ tąąh´ hnäh´ ɯɯ´ kih¹ Dio lä˜kǫǫ˜ ma´ tąąh´ hnäh´ jąą¹. Lä˜kǫǫ˜ he˜ tąąh´ hnäh´ ją˜h˜ ba´, lä˜llu¹ he˜ ga˜tɯɯ˜ jma˜ Cristo dsoh´ hma˜cru˜.
14 Hñii´ ba´ Cristo ga˜jmee´ hii´ tii´ jnän` kyąąh´ dsa˜kyąąhn´. Ga˜jmąąy¹ kǫǫ˜ ba´ jee´ lä˜tǫ˜ nää¹ dsa˜. Ga˜jmeey´ ta˜ koo´ he˜ ma´ na˜hąąyh´ dsa˜kyąąyh´ he˜ la¹ lä˜kǫǫ˜ na´hyah˜ he˜ ma´ jmee˜ jwɨɨh` kiyh¹.
15 Lä˜ ma´ ga˜jɯɯ¹ jmɨ˜ngo¹ kih¹ Cristo, ga˜mi˜lląąy˜ ley kih¹ Moisé hi˜ lä˜jë˜ nɯɯh˜ he˜ ma´ jmee˜ bii¹ ma´ høø¹ dsa˜gooy¹. Lä˜ją˜ ga˜jmąąy¹ ją˜ąą˜ dsa˜ hmëë´ kyąąh´ lä˜tǫ˜ nää¹ dsa˜ hi˜ ma´ tąąh´ jąą¹. Ga˜ląąy¹ kǫǫ˜ nää¹ dsa˜ kyąąyh´ hñiiy´. Lä˜ją˜ ba´ ga˜jmeey´, ga˜hɨɨ´ tii´ kih¹ dsa˜.
16 Ga˜jiih¹ juu¹ he˜ la¹ jnän` kyąąh´ Dio, hi˜ lä˜ją˜ ga˜jmąąy¹ kǫǫ˜ nää¹ ba´ hi˜ ma´ ląą¹ tǫ˜ nää¹. Ma´ ga˜jɯɯy¹ dsoh´ hma˜cru˜, ga˜dsąą¹ he˜ ma´ cha˜ hnii˜.
17 Ja¹ Cristo kway˜ ju¹hmëë´ kyah¹ hnäh´ hi˜ tąąh´ ɯɯ´, jäyh´ jmeey¹ hɨɨ¹ tii´ kyah¹ hnäh´ hi˜ lä˜ją˜ ka˜läh´ kyąą¹ jnääh¹ hi˜ tąąh´ ją˜h˜.
18 Kyąąh´ Cristo, lä˜tǫ˜ nää¹ jne´ ma˜cha˜ jwë¹ jnän` he˜ ya˜jąąh˜ jne´ jee´ gya¹ Tää` jnän` ta˜la˜ kih¹ ją˜ba´ Jmɨ˜lle´ Na˜jngɨɨ¹.
19 He˜ją˜ mo˜so˜ ląąh¹ hnäh´ lä˜kǫǫ˜ dsa˜ hi˜ chąą˜ ɯɯ´, ni˜ mo˜so˜ ląąh¹ hnäh´ lä˜kǫǫ˜ dsa˜ hi˜ tąąh´ hwa¹ kih¹ jñah´. Ma˜ląąh¹ hnäh´ dsa˜goo¹ hi˜ na˜jngëë¹ kyąą¹ Dio, hi˜ ma˜ląąh¹ hnäh´ kǫǫ˜ kyąąh´ øøh¹ jne´ hi˜ ma˜tąąh´ kyąąh´ Dio.
20 Ląąh¹ hnäh´ lä˜kǫǫ˜ mɨ¹kɯɯ´ he˜ ngoo¹ soo˜ në´ ma˜tɨɨ´ na´hyah˜ he˜ ga˜chih´ apóstole kyąąh´ hi˜ ma´ ngëë˜ juu¹ kih¹ Dio. Hi˜ hñii´ Jesucristo ląą¹ lä˜kǫǫ˜ to˜në´ mɨ´kɯɯ´ he˜ kye˜ kiih` tɨɨ´ na´hyah˜ ją˜.
21 Kyąąh´ Cristo na˜ku˜ na˜chąh´ jne´, ląą¹ jne´ lä˜kǫǫ˜ hne¹ he˜ ngoo¹ ga˜hñaa˜ lä˜jiih¹ të¹ kǫǫ˜ gwah˜ na˜jngɨɨ¹ ta˜la˜ kih¹ Dsa˜jøøh¹ jnän`.
22 Hi˜ hnäh´ ka˜läh´, na˜ku˜ na˜chąh´ hnäh´ kyąąyh´, lä˜ją˜ ląąh¹ hnäh´ lä˜kǫǫ˜ hne¹ jee´ gya¹ Dio ta˜la˜ kih¹ Jmɨ˜lle´ kiyh¹.

3

Paa´ ba´ na˜hñąą´ kway¹ ju¹hmëë´ kih¹ hi˜ sa˜ ląą¹ judiu

1 Kih¹ he˜ją˜, jnä´ Paa´ hąąn´ neh˜ñe¹ kwąąt˜ kih¹ Cristo Jesús lä˜llu¹ he˜ ga˜kwan¹ juu¹ kiyh¹ kyah¹ hnäh´ hi˜ sa˜ ląą¹ judiu.
2 Ma˜ñeh´ ba´ hnäh´ ląąn˜, ha˜ lä˜ la¹ ta´ he˜ hä´ goon˜. He˜ llu¹ dsë¹ Dio kyąąh´ jnä´, he˜ją˜ ga˜hñąąy¹ jnä´ mah¹ kwan` juu¹ kiyh¹ kyah¹ hnäh´.
3 Ga˜mi˜jnääy˜ kin˜ juu¹ kiyh¹, he˜ ma´ na˜hmää´ jąą¹, ją˜ba´ lä˜kǫǫ˜ juu¹ he˜ ma˜sɨɨn¹ miih˜ kyah¹ hnäh´.
4 Wa´ra˜ ga˜heh˜ hnäh´ juu¹ la˜, lä˜ngëëh´ hnäh´ kwee˜ lä˜kǫh´ ga˜lä˜ngëën´ kih¹ Cristo he˜ ma´ na˜hmää´ jąą¹.
5 Sa˜ ga˜mi˜jnää˜ Dio juu¹ la˜ kih¹ hi˜ ma´ tąąh´ llo´joo¹, pero na¹ ga˜mi˜jnääy˜ kyąąh´ Jmɨ˜lle´ kiyh¹ mah¹ lä˜ngëë´ lä˜jëë˜ apóstole kyąąy¹ kyąąh´ lä˜jëë˜ hi˜ ngëë˜ juu¹ kiyh¹.
6 He˜ la˜ na˜ juu¹ he˜ ma´ na˜hmää´: Ta˜la˜ kih¹ ju¹hmëë´ kih¹ Cristo, hi˜ sa˜ ląą¹ judiu lęę´ kǫǫ˜ nää¹ ba´ kyąąh´ hi˜ ląą¹ judiu. Kǫ˜jøh´ ba´ hyoyh˜ he˜ kwa¹ Dio, hi˜ kǫ˜jøh´ ba´ tëëy¹ he˜ ga˜bąąh˜ Dio hñii´ kwa¹ ta˜la˜ kih¹ Cristo.
7 Kih¹ he˜ llu¹ dsë¹ Dio, he˜ la´ ga˜hyoh¹ ba´ jnä´ be´ kiyh¹ he˜ na˜hñąąn´ jmeen˜ ta´ kwan˜ juu¹ la˜.
8 Ma˜ke˜ mäh¹ ga´ jnä´ kih¹ jee´ lä˜jëë˜ dsa˜ hi˜ ląą¹ kyąą¹ Dio, he˜ la´ ga˜kwa´ ba´ Dio ta´ la˜ he˜ kwan˜ ju¹hmëë´ kih¹ hi˜ sa˜ ląą¹ judiu, jwɨɨ˜ jnih´, cha˜miih˜ mi˜jąą¹ Dio jne´ ta˜la˜ kih¹ Cristo. Ni˜ sa˜ lä˜kęh´ jne´ jmɨɨ´ lä˜ngëë´ jne´ ha˜ kǫh´ mi˜jąąy¹ jne´.

9 Jëë˜ go˜te˜ jwɨɨn˜ lä˜jëë˜ dsa˜, ha˜ lä˜ la'
he˜ mi˜jää' Dio jne´, jëëh´ lä˜jiih' ma´ ga˜nøø'
jmɨ˜gyɨɨ˜ sa˜ ma´ kyɨɨh˜ dsa˜ ha˜ lä˜ la'
hɨɨ´dsë˜ kih' Dio, hi˜ ga˜jmee´ ga˜lä˜jë˜ he˜
cha˜.
10 Lä˜koo˜ jmee˜ Dio jmɨɨ´ na', he˜
kyah´jäy˜ jne´ hi˜ laa' gwah˜ kiyh', lä˜jwë´
ja˜ mi˜jnääy˜ kih' lä˜jëë˜ hi˜ hä´ goo˜ ta´
gyɨɨh' jmɨ˜gyɨɨ˜ ha˜ koh´ hɨɨ´dsë˜ llu' sa˜
cha˜ kiyh'.
11 Jmeey˜ ja˜ba´ lä˜koh´ ga˜lla´ dsëy'
jmeey' lä˜ ma´ to˜në´ ta˜la˜ kih' Cristo Jesús
Dsa˜jøøh' jnän`.
12 He˜ ma˜laa' jne´ koo˜ kyaah´ Jesús, hi˜
he˜ ma˜dsoo´ dsë˜ jne´ kiyh', he˜ja˜ ma´
cha˜ jwë' jnän`he˜ ya˜jäh˜ jne´ kih' Dio, jëëh´
ma˜cha˜ ba´ o˜øh˜ dsë˜ jnän`kyaayh´.
13 He˜ja˜ jwëëhn˜ hnäh´, ta˜ jeh˜ hoh´
hnäh´ kih' he˜ jëën˜ wɨɨ´ lä˜llu' he˜ kwan˜
juu' kiyh'. He˜ llu' kyah' hnäh´ ba´ na˜.
14 He˜ja˜ juuhn´ jnën˜ cha´në´ Tää` kyaa
' Jesucristo Dsa˜jøøh' jnän`, mah' chuun´
kyaayh´.
15 Kih' hi˜ he´ na˜, na´jnää´ lä˜jëë˜ hi˜ tääh´
gyɨɨh' lä˜kye˜ hi˜ tääh´ hwa' la˜.
16 Jih´koh´ sa˜ lla˜ he˜ cha˜ ya˜jwɨɨ' kih'
Dio he˜ kwëëyh˜ jne´, he˜ja˜ ngɨɨn´ kiyh'
kyah' hnäh´, wa´ kway´ be´ kih' jmɨ˜lle´ kyah'
hnäh´ kyaah´ Jmɨ˜lle´ Na˜jngɨɨ' kiyh'.
17 Hi˜ ngɨɨn´ kih' Dio kyah' hnäh´, wa´ hää´
tää´ Cristo neh˜ tuh˜hoh´ hnäh´ kyaah´ he˜
dsoo´ hoh´ hnäh´. Hi˜ lä˜kaa˜ tuh˜hoh´
hnäh´ kye˜ hnäh´ ya´jøø´ he˜ hnääy' hnäh´.
18 Mah' lä˜ngëëh´ hnäh´ kyaah´ lä˜jëë˜
øøh' jne´ ha˜ lä˜ cha˜miih˜ hnää' Cristo
jne´. Ma˜ra˜ ju'dsoo´ jwahn˜, ja˜ kyaah´ hih˜
hnääy' jne´.
19 Sa˜ lä˜këh´ jne´ jmɨɨ´ lä˜ngëë´ jne´ ha˜
koh´ sa˜ hnääy' jne´ pero ngɨɨn´ kih' Dio kyah'
hnäh´ mah' lä˜ngëëh´ hnäh´ cha˜ga´miih˜,
mah' lä˜ja˜ wa´ cha˜ kyah' hnäh´ lä˜jë˜
go˜te˜ he˜ kwa˜ Dio.
20 Ti´hmaah´ Dio hi˜ lih˜ jmee' lä˜jë˜ go˜te'.
Hi˜ cha˜ga´miih˜ jmeey' lä˜koh´ ga´ he˜ ngɨɨ´
jne´ kiyh'. Ni˜ sa˜ lloo˜ hɨɨ´dsë˜ jnän` ha˜
koh´ be´ sa˜ kway' jnän`.
21 Lä˜ja˜ wa´ la' jɨɨh˜ kiyh' ga˜lä˜jë˜ joh´
jmɨɨ´ cha˜, ta˜la˜ kih' gwah˜ hi˜ ta˜la˜ kih'
Cristo Jesús. Wa´ la' lä˜ja˜.

4

Jmɨ˜lle´ Na˜jngɨɨ' jmee˜ he˜ laa' jne´ koo˜ ba´jee´ lä˜jëë˜

1 Jnä´ hään´ neh˜ñe' kwaat˜ kih' Dsa˜jøøh'
jnän`, he˜ja˜ chuun´ kyaah´ hnäh´, go˜taah´
hnäh´ kwee˜ lä˜koo˜ lle` kih' jmeeh' hnäh´,
na' he˜ ma˜tëëh˜ Dio hnäh´ mah' leeh´ hnäh´
kyaay'.
2 Ta˜jmää˜ hnäh´ hñaah' kaah´, jmee´ hnäh´
hwaah´ ba´. Jmee´ hnäh´ jøh˜ hoh´ hi˜ hnøø'
kwëëh' hoh´ hnäh´ kyaah´ dsa˜kyaah´ hnäh´
lä˜llu' he˜ hnaah˜ hnih´.
3 Kwa´ hnäh´ be´ wa´ la' koo˜ nëë' ba´
hɨɨ´dsë˜ kyah' hnäh´ lä˜jëë˜ hnäh´, kyaah´
be´ kih' Jmɨ˜lle´ Na˜jngɨɨ', hi˜ ta˜la˜ kih' he˜
ma˜hii´ tii´ kyah' hnäh´.
4 Koo˜ ba´ laa ' jne´ lä˜jëë˜ jne´ kih' Dio,
koo˜ ba´ Jmɨ˜lle´ Na˜jngɨɨ', hi˜ ja˜ba´ lä˜ja˜
ga˜tëëh' Dio jne´ mah' lä˜cha˜ koo˜ ba´ o˜jøh˜
dsë˜ jnän`.
5 Jaa˜ ba´ Dsa˜jøøh' jnän`, koo˜ ba´ he˜
dsoo´ dsë˜ jne´, koo˜ ba´ he˜ saa˜ jne´ jmɨɨ˜,
6 jaa˜ ba´ Dio chaa˜, hi˜ laa' Tää` kyaa '
lä˜jëë˜. Hi˜ he´ na˜ kye˜ në´ kih' jee´ lä˜jëë˜,
hi˜ he´ hi˜ kyah´ja˜ lä˜jëë˜ dsa˜, hi˜ hääy´ jee´
kih' lä˜jëë˜.
7 Lä˜jaa˜ lä˜jaa˜ jne´ ma˜hñah˜ jne´ he˜ la´
ga˜kwa´ Cristo, lä˜ hyoh˜ dsëy' hñiiy´.
8 He˜ja˜ cha˜ jee´ na˜sɨɨ˜ juu' kih' Dio he˜
jäh´ lä˜la˜:
Lä˜ ma´ ga˜sayh' ta˜ gyɨɨh', ga˜tëëy˜ lä˜jëë˜
hi˜ ga˜lëëyh˜ jee´ hnii˜,
mah' dsa˜ kyaay' ga˜kwëëyh' he˜ cha˜ kiyh'.
9 Heh' he˜ ga˜sah' Cristo ta˜ gyɨɨh', he˜
ja˜ hnøø' jäh˜, jää' ga´ ga˜jñaay' ta˜ hwa' ga´
miih˜ kih' hwa' la˜.
10 Hi˜ ga˜jñaa' he´, he´ ba´ hi˜ he´ ga˜sah'
ta˜ gyɨɨh' lä˜ ga˜të´ jee´ ga˜dsaa' go˜te˜ mah'
leey´ jøøh' kih' lä˜jë˜ ba´.
11 Hi˜ he´ ga˜kwa´ ta´ kih' dsa˜ kyaay'.
Ga˜hñaay' ko˜llaa´ dsa˜ mah' leey´ apóstole,
hi˜ ko˜llaa´ ga˜hñaay' ngëë' juu' kiyh', hi˜
ko˜llaa´ ga˜hñaay' mah' dsa˜nääy' jee´ jyoh´
dsa˜kay˜ ju'hmëë´. Hi˜ ko˜llaa´ ga˜hñaay'
hi˜ hää' dsa˜ kyaay' hi˜ leey´ ta˜jwoh'.
12 Ga˜tooyh˜ gooy˜ ta´ ja˜ mah' mi˜tëëy˜
dsa˜ kyaa' Dio ha˜ lä˜ jmeey' ta´he' kih'
dsa˜kyaayh´. Lä˜jwë´ ja˜ ga˜nää' bih' ta˜
cha´në´ lä˜jëë˜ hi˜ laa' kyaa' Cristo,
13 lä˜jiih' lloo˜ jmɨɨ´ le´ koo˜ ba´ hɨɨ´dsë˜
kih' jee´ lä˜jëë˜ jne´ hi˜ ma˜dsoo´ dsë' kiyh'.
Ma´ja˜ ga´ lä˜kyuu˜ jne´ ha˜ lä˜ laa' Joo´
Dio. Ja˜ga´ na˜ lee´ jne´ lä˜koo˜ jaa˜ dsa˜
ma˜øøh' lä˜koh´ laa' hñii´ Cristo.
14 Lä˜ja˜ mo˜so˜ lee´ jne´ lä˜koo˜ jaa˜ chih˜
hi˜ sa˜ kwa˜ ta´ mi˜gaay˜ kyaah´ wa´ he˜
cha˜ he˜ juu' he˜ nuuy˜. Goo˜ la' jnän`
dsa˜nää' dsa˜ hi˜ lih˜ mi˜gaa˜ jne´ taayh´
jne´ jwë´ hlɨɨh', kih' he˜ kyɨɨyh˜ cha˜miih˜
may˜.
15 Lla˜ he˜ ja˜, hnøø' dsa´tooh´ jne´ kyaah´
ju'dsoo´ jmah' ba´ hi˜ hnää˜ jne´ øøh' jne´.
Lä˜ja˜ ba´ dsa´nøø' jne´ ta˜ cha´në´ kyaah´
lä˜jë˜ he˜ jmee˜ jne´ lä˜jiih' leee´ jne´ lä˜koo˜
laa' hñii´ Cristo, hi˜ kye˜ në´ jnän`.
16 Lä˜jëë˜ jne´ na˜ku˜ na˜chah´ jne´ kyaah´
Cristo kih' he˜ laa' jne´ koo˜ ba´ kyaayh´. Hi˜
ngoo' ba´ lä˜ja˜, kwa˜ jne´ be´ kih' lä˜jaa˜
lä˜jaa˜ øøh' jne´ lä˜koh´ la' ta´ he˜ ma˜hñah˜
jne´ jmeen´. Lä˜ja˜, ga˜lä˜jëë˜ jne´ tëë ' jne´
be´ mah' dsa´nøø' jne´ ta˜ cha´në´ kyaah´ he˜
hnää˜ jne´ øøhn'.

Ta˜la˜ kih¹ Cristo ma˜laa¹ jne´ lä˜koo˜ jaa˜ hi˜ hmëë´ ba´

17 He˜ja˜ jwëëhn˜ hnäh´ juu¹ la˜ hi˜ kih¹ he˜ kyaahn´ Cristo, jmee˜ bii¹ jwahn˜. Mo˜to˜ jmee˜ hnäh´ lä˜koo˜ tääh´ lä˜jëë˜ hi˜ sa˜ ma˜heeh˜ kih¹ Dio. Sa˜ jmää¹ ni˜ miih˜ lä˜koo˜ la¹ huu´dsë˜ kiyh¹.

18 Lä˜koh´ he˜ na˜jlë˜ huu´dsë˜ kiyh¹, uu´ go˜te˜ ba´ tääyh´ kih¹ Dio. Hweh˜ dsëy¹ he˜ja˜ sa˜ ngëëy´ ni˜ koo˜ ni˜ jyoh´.

19 Sa˜ liiyh˜ he˜ jmeey˜ he˜ja˜ ga˜ngëëy¹ hñiiy´ jmeey¹ lä˜jë˜ he˜ ngii˜ jmi˜ngo¹ kiyh¹, lä˜jiih¹ heee´ dsëy¹ jmeey¹ he˜ ga´ jyoh´ he˜ hliih¹ cha˜ga´miih˜.

20 Pero sa˜ ga˜lä˜tëëh˜ hnäh´ lä˜na˜ kih¹ Cristo.

21 ¿Ja¹ ma˜nuuh˜ ba´ hnäh´ ha˜ lä˜ juu¹ he˜ ga˜kway´? Ma˜lä˜tëëh˜ ba´ hnäh´ lä˜koo˜ la¹ ju¹dsoo´ kih¹ Jesús.

22 Hnøø¹ tuh¹ hnäh´ jwë´ hliih¹ jee´ ma´ tääh´ hnäh´ jää¹. He˜ heee˜ jne´ ba´ jwë¹ ja˜, mi˜gaa˜ jne´ kyaah´ lä˜jë˜ he˜ heee´ dsë˜ jne´.

23 Hi˜ hnøø¹ lä˜sii¹ huu´dsë˜ kyah¹ hnäh´, wa´ la¹ koo˜ ba´ huu´dsë˜ he˜ hmëë´ go˜te˜.

24 Hnøø¹ lä˜sëëh¹ hnäh´ go˜te˜, wa´ laah¹ hnäh´ lä˜koo˜ jaa˜ hi˜ hmëë´ ba´ lä˜koo˜ laa¹ hñii´ Dio. Lä˜ja˜ hnøø¹ lluuh¹ hnäh´ hi˜ na˜jngëëh¹ hnäh´ lä˜ hnøø¹ kih¹ ju¹dsoo´.

25 He˜ja˜ jwahn˜, sa˜ wa´ ta˜juuh¹ hnäh´, hlëëh´ hnäh´ øøh¹ hnäh´ kyaah´ ju¹dsoo´ ba´. Jëëh´ ma˜laa¹ jne´ jaa˜ ba´ jee´ lä˜jëë˜ jne´.

26 Wa´ra˜ ga˜lä˜lleee´ hnäh´, ta˜ kwa˜ hnäh´ jwë¹ le´ juuh˜. Mi˜llaa¹ hnäh´ juu¹ na˜, na¹ sa˜ ga´ ma˜dsaa¹ jmii´.

27 Lä˜ja˜ ta˜ kwa˜ hnäh´ jwë¹ kaah¹ hi˜sa˜llu¹ hnäh´.

28 Hi˜ hii˜ kih¹ dsa˜, mo˜so˜ wa´ jmee´ gyih¹. Hnøø¹ jmeey¹ ta´ lä˜lle` kiyh¹ mah¹ lä˜cha˜ kiyh¹ he˜ kyaah´ jmeey¹ be´ kih¹ hi˜ lla˜kyaa¹.

29 Ta˜ wa´ hwëë˜ hooh´ hnäh´ juu¹ he˜ toh˜ wii´. Lla´ hnäh´ juu¹ he˜ kwa˜ be´ kih¹ dsa˜ ba´, mah¹ ja˜ tøh˜ llu¹ kih¹ lä˜jëë˜ hi˜ nuu˜.

30 Ta˜ jmee˜ hnäh´ meeh˜ dsë¹ Jmi˜lle´ Na˜jngii¹ kih¹ Dio. Jëëh´ hi˜ he´ na˜ ga˜jmee´ leee˜ hnäh´ mah¹ lä˜ja˜ lääh´ hnäh´ wa´ra˜ ga˜lloo¹ jmii´.

31 Che¹ lä˜jë˜ he˜ hä´ tuh˜hoh´ hnäh´, he˜ lleee´ hnäh´, he˜ ya˜jëë¹ hoh´ hnäh´, he˜ tooh´ hnäh´ miih´, he˜ hlëëh´ hnäh´ wii´ kih¹ dsa˜, he˜ hñaa˜ hoh´ hnäh´ kyaah´ dsa˜.

32 Jmee´ hnäh´ llu¹ hoh´ hnäh´, wa´ lä˜ñih´ hoh´ hnäh´, kii¹ hnäh´ hoh´ kyaah´ dsa˜kyaah´ hnäh´, ja˜ba´ lä˜koo˜ ga˜koo¹ Dio dsë¹ kyaah´ jne´ ta˜la˜ kih¹ Cristo.

5

Lä˜jëë˜ hi˜ tääh´ jee´ jnä´ wa´je˜, mo˜so˜ cha˜ he˜ kih¹ dsa˜taayh` jee´ na˜hoo˜

1 Ja˜ jmeeh˜ hnäh´ ja˜ba´ lä˜koo˜ jmee˜ hñii´ Dio, lä˜llu¹ he˜ laah¹ hnäh´ jooy´ hi˜ hnääy¹ cha˜miih˜.

2 Go˜taah´ hnäh´ hnaah˜ hnäh´ dsa˜, ja˜ba´ lä˜koo˜ hnää¹ Cristo jne´, hi˜ ga˜ngëë¹ hñii´ ga˜juu¹ kwaat˜ jnän`. He˜ ga˜kwaay¹ hñiiy´ ja˜, la¹ lä˜koo˜ he˜ ga˜kwëëyh¹ Dio jmii˜ mi˜jwii˜ he˜ ga˜tih¹ dsëy¹.

3 Dsa˜më´ dsa˜ñuuh˜, ta˜ kaah˜ hnäh´ wa´ hi˜ cha˜ hi˜. Ni˜ ta˜ jmee˜ hnäh´ he˜ ga´ jyoh´ he˜ heee´ hoh´ hnäh´, ni˜ sa˜ wa´ hnooh˜ hnäh´ leh˜ hnäh´ lä˜jë˜ he˜ ga´ cha˜. Jëëh´ hi˜ na˜jngëë¹ kyaa¹ Dio sa˜ lle` kih¹ jmee¹ lä˜ja˜.

4 Ni˜ ta˜ hlëëh` hnäh´ juu¹ hliih¹, ni˜ ta˜ hlëëh` hnäh´ wa´ la¹ cha˜ la¹, ni˜ ta˜ jmee˜ hnäh´ lëë` he˜ sa˜ jmää¹ ta´. Jëëh´, lä˜jë˜ he˜ na˜ sa˜ sooh˜ jnän`. Hnøø¹ kwa´ jne´ ti´hmaah´ kih¹ Dio ba´.

5 Ma˜ñeh´ ba´ hnäh´ sa˜ heh¹ ni˜ jaa˜ dsa˜ jee´ gya¹ Cristo kyaah´ Dio hi˜ kaah˜ wa´ hi˜ cha˜ hi˜, hi˜ jmee˜ he˜ ga´ jyoh´ he˜ heee´ dsëy¹, ni˜ hi˜ hnøø¹ lih˜ lä˜jë˜ he˜ ga´ cha˜, jëëh´ lä˜koo˜ he˜ ja˜ ba´ laa¹ dio kyaay¹ he˜ jmeey˜ lä˜ja˜.

6 Ta˜ kwa˜ hnäh´ jwë¹ mi˜gaa˜ dsa˜ hnäh´ kyaah´ lä˜jë˜ juu¹ he˜ sa˜ jmää¹ ta´. Kih¹ he˜ hliih¹ na˜ gwa´ ya˜jëë¹ dsë¹ Dio kyaah´ hi˜ chaah˜.

7 He˜ja˜ ta˜ jmee˜ hnäh´ ko˜øh´ kyaah´ hi˜ jmee˜ lä˜ja˜.

8 Jää¹ ma´ tääh´ hnäh´ jee´ na˜hoo˜, pero na¹ ma˜tääh´ hnäh´ jee´ jnä´ wa´je˜ kih¹ Dsa˜jøøh¹ jnän`. He˜ja˜ hnøø¹ go´taah´ hnäh´ lä˜lle` kih¹ hi˜ na´jnää´ kih¹ wa´je˜.

9 Jëëh´, he˜ tøøh´ jne´ lä˜ jøø˜ Jmi˜lle´ Na˜jngii¹, he˜ ja˜ na˜ jmee˜ llu¹ dsë˜ jne´, jmee˜ he˜ dsa´toohn´ kwee˜ hi˜ jmee˜ hlëëh´ jne´ ju¹dsoo´ jmah¹.

10 Hnøø¹ jmeeh¹ hnäh´ lä˜jë˜ he˜ tih˜ dsë¹ Dsa˜jøøh¹ jnän`.

11 Ta˜ jmee˜ hnäh´ lä˜ jmee˜ hi˜ tääh´ jee´ na˜hoo˜. Ni˜ miih˜ sa˜ jmää¹ lä˜jë˜ he˜ jmeey˜ ja˜. Hnøø¹ mi´jnääh¹ hnäh´ kiyh¹, kih¹ he˜ tääyh´ jwë´ hliih¹.

12 Jëëh´ la¹ o˜hih˜ lä˜jë˜ he˜ jmee˜ dsa˜ jee´ na˜hmää´, lä˜jiih¹ gwa´ lä˜heeh´ jne´ hlëëhn´ lä˜koh´ jmeey˜.

13 Lä˜jë˜ he˜ dsa˜lä˜jnä´ kyaah´ wa´je˜, jee´ ja˜ dsa˜jñih¹. Jëëh´ wa´je˜ mi˜jnää˜ lä˜jë˜.

14 He˜ja˜ ga˜jäh´ lä˜la˜:
Hne˜ hi˜ na˜gwii˜, ñe` hñaah¹.
Chaah` hñaah¹ jee´ kih¹ hi˜ na˜juu´,
Cristo choo¹ wa´je˜ kyah¹.

15 Leeh˜ hnäh´, ha˜ lä˜ jmeeh˜ hnäh´. Ta˜ wa´ taah˜ hnäh´. Hnøø¹ go´taah´ hnäh´ kyaah´ cha˜miih˜ huu´dsë˜ llu¹ ba´.

16 Kyee˜ da´ hnäh´ kwaat˜, na¹ lä˜cha˜ jmii´. Jëëh´, lä˜jë˜ jmii´ ba´ cha˜ he˜ hliih¹.

17 Ta˜ wa´ taah˜ hnäh´, hnøø¹ lä˜ngëëh´ hnäh´ ha˜ lä˜ hnøø¹ Dsa˜jøøh¹ jnän`.

18 Ta˜ mi˜heee¹ hnäh´ hñaah¹ kyaah´ jmih¹ mi¹jëh¹ ma˜ää˜. He˜ jää˜ jne´ jmeen´ wa´

he¯ cha¯ he¯ ba´ ja¯. Wa´ na¯kah' tuh¯hoh´
hnäh´ kyaah´ Jmi¯lle´ Na¯jngii' ba´.
19 Ja¯ hlëëh´ hnäh´ dsa¯kyaah´ hnäh´
kyaah´ salmo, kyaah´ su¯ kih' Dio, kyaah´
läˆjëˆ suˆ he¯ kwaˆ jmi¯lle´. Ja¯ häh¯ hnäh´
kih' Dsa¯jøøh' jnän` hiˆ jaˆ kwah¯ hnäh´
ti´hmaah´ kiyh' läˆkaa¯ tuh¯hoh´ hnäh´.
20 Läˆjëˆ jiih¯, kih' läˆjëˆ ba´, ja¯ kwah¯
hnäh´ ti´hmaah´ kih' Dio hi¯ laa' Tää` jnän`,
taˆlaˆ kih' Jesucristo Dsa¯jøøh' jnän`.

Jmeeˆ biiˆ jmee´ jne´ heˆ kihˆ dsaˆ

21 Ja¯ jmeeh¯ hnäh´ he' kih' dsa¯kyaah´
hnäh´ läˆllu' he¯ gah¯ hnäh´ Dio.
22 Hnäh´ dsa¯më´ hi¯ chaa¯ dsa¯ñuuh¯
kyaa', ja¯ jmeeh¯ hnäh´ he' kih' dsa¯ñuuh¯
kyaah' hnäh´, läˆkoo¯ jmeeh¯ hnäh´ kih'
Dsa¯jøøh' jnän`.
23 Jëëh´, dsa¯ñuuh¯ ba´ kye¯ në´ kih'
dsa¯më´ kyaa', ja¯ba´ läˆkoo¯ kye¯ Cristo në´
kih' dsa¯ kyaay' hi¯ gaˆläay', hi¯ laa' kwaat¯
gwahˆ kiyh'.
24 He¯ja¯, ja¯ba´ läˆkoo¯ gaˆtëë´ gwahˆ
jmeey' he' kih' Cristo, ja¯ba´ läˆja¯ ka¯läh´,
gaˆtëë´ jmee' dsa¯më´ he' kih' dsa¯ñuuh¯
kyaa'.
25 Hnäh´ dsa¯ñuuh¯ hi¯ chaa¯ dsa¯më´
kyaa', ja¯ jmeeh¯ hnäh´ hnaahˆ hnäh´
dsa¯më´ kyaah' hnäh´, ja¯ba´ läˆkoo¯ hnää'
Cristo gwahˆ kih', läˆjiih' gaˆngëëy' hñiiy´
ga¯juuy' kwaatˆ kih' gwahˆ.
26 Läˆjwë´ ja¯ gaˆjä´ na¯jngii ' gwahˆ,
gaˆgyiyh' he¯ ma´ soh´ kyaah´ jmii¯ hiˆ
kyaah´ juu' kih' Dio.
27 Mah' wa´ra¯ gaˆlloo' jmii´ ja¯, kih' hñii´
bih' mi¯jnääy gwahˆ he¯ la' na´hñaah', he¯
saˆ soh´, niˆ saˆ jnä´ ma¯gyuh¯, niˆ he¯ ga´
jyoh´ he¯ la' läˆja¯. Na¯jngii' go¯te' ba´ gwahˆ
ja¯, moˆsoˆ chaˆ ga´ dso´kye¯ kih'.
28 Ja¯ba´ läˆja¯ dsa¯ñuuh¯ hi¯ chaa¯
dsa¯më´ kyaa', jmeeˆ biiˆ läˆhnääy' mëy´,
ja¯ba´ läˆkoo¯ hnääy' hñiiy´. He¯ hnääy'
mëy´, he¯ hnääy' hñii´ bih' ja¯.
29 Saˆ chaa¯ niˆ jaa¯ hi¯ saˆ hnää' hñii´,
läˆjëëˆ ba´ hää¯ hñii´. Hiˆ ja¯ba´ läˆja¯ høøˆ
Cristo gwahˆ kih'.
30 Jëëh´ na¯ku¯ na¯chah´ jne´ kyaayh´,
laa' jne´ läˆkoo¯ jmi¯ngo' kiyh', läˆllu' he¯
ma¯laa' jne´ koo¯ ba´ kyaayh´.
31 Kih' he¯ja¯ ba´ bee¯ dsa¯ñuuh¯
cho'jmiiy¯ mah' dsa¯gyayˆ kyaah´ mëy´,
leey´ jaa¯ ba´ jee´ läˆuuy´.
32 Juuh¯ la' juu' he¯ na¯hmää´ la¯. Pero jaˆ
he¯ hlëëhn´ kih' dsa¯ jmi¯gyuuˆ, he¯ hlëëhn´
kih' Cristo kyaah´ gwahˆ kiyh' ba´.
33 He¯ja¯ jwahnˆ, jmeeˆ biiˆ kih' läˆjaa¯
läˆjaa¯ dsa¯ñuuh¯ läˆhnääy' dsa¯më´ kyaay'
hiˆ läˆja¯ dsa¯më´ hi¯ chaa¯ dsa¯ñuuh¯
kyaa', hnøø' jmeey' he' kih' dsa¯ñuuh¯
kyaay'.

6

1 Hnäh´ hi¯ laa' chih¯, wa´ nuuh´ hnäh´ kih'
maa` kyaah' tää` kyaah'. Läˆja¯ ba´ soo¯h¯
kyah' hnäh´, hi¯ laa' kyaa' Dsa¯jøøh' jnän`.
2 He¯ la¯ to¯në´ madaˆ he¯ ja' ko¯jøh´
kyaah´ he¯ la´ kwaˆ Dio kih' hi¯ mi¯teˆ: "Wa´
nuuh´ kih' maa` kyaah' tää` kyaah',
3 mah' chaah¯ hne¯ llu' hiˆ läˆ ma¯ngoo'
ja¯ba´ chaah¯ jmi¯gyuuˆ laˆ."
4 Hnäh´ hi¯ chaa¯ joo´, taˆ taˆ taˆ haah`
hnäh´ gyuu¯ kyaah' ga¯ngëë´ jwëë', ha¯ ga¯
che¯ gaˆyaˆjëë' dsëy'. Jee´ dsa¯kwaayˆ, hnøø'
kwëëh' hnäh´ nuuh¯ läˆlle` kih' mah' läˆtëëy¯
jmeey' läˆ hnøø' Dsa¯jøøh' jnän`.
5 Hih' hnäh´ hi¯ jmeeˆ ta´ kih' dsaˆ, ja¯
jmee¯ hnäh´ he' kih' dsa¯juu´ ta´. Taˆ jmee¯
hnäh´ chaah¯ hnäh´ kyaayh´, niˆ taˆ mi¯gaa
' hnih´, hnøø' gahˆ hnih´ ba´. Jmee´ hnäh´
kwaatˆ läˆkoo¯ he¯ jmeeh¯ hnäh´ ta´ kih'
Cristo.
6 Läˆkaa¯ tuh¯hoh´ hnäh´ jmee´ hnäh´ he'
kih' dsa¯juu´ ta´ läˆkoo¯ hnøø' Dio. Hiˆ jaˆ
maˆlaˆ ta´ko¯jiih' tääyh´ jëëy¯, läˆkoo¯ jmeeˆ
hi¯ hnøø' jä' llu' kyaah´ dsa¯. Jmee´ da´ hnäh´
huu´dsë¯, la' läˆkoo¯ he¯ jmeeh¯ hnäh´ ta´
kih' Cristo ba´.
7 Kyaah´ koo¯ nëë' ba´ huu´dsë¯ jmee´ hnäh´
ta´ kiyh', läˆkoo¯ he¯ jmeeh¯ hnäh´ ta´ kih'
Dsa¯jøøh' jnän`, jaˆ kih' dsa¯ jmi¯gyuuˆ.
8 Jëëh´ ñeh´ ba´ hnäh´, mi´hmaah` ba´ Dio
kih' läˆjëëˆ dsa¯ ha¯ koh´ te' ta´ llu' he¯
ma¯jmeey´. Saˆ chaˆ he¯ jmee' che´ jmeeyˆ
ta´ kih' dsaˆ o che´ la' ta´ kih' hñiiy´.
9 Ja¯ba´ läˆja¯ jmee´ hnäh´ kyaah´ hi¯ jmeeˆ
ta´ kyah' hnäh´. Taˆ taˆ taˆ haah` hnih´. Ñeh´
ba´ hnäh´, he´ ba´ hi¯ gya' gyuuh' laa' juu´
hi¯ jmeeˆ ta´ kyah' hnäh´ hiˆ laay' juu´ hnäh´
ka¯läh´. Jëëh´, koo¯ ba´ laa' dsa¯ cha´ëy´.

Cha¯ ba´ he¯ kyaah´ teen´ kyaah´ hi¯ saˆllu'

10 Taˆ jyoh´ ko¯taa¯, jwëëhn¯ hnäh´ øøhn',
kwa´ hnäh´ be´ kih' he¯ ma¯laah' hnäh´ koo¯
kyaah´ Cristo. Jëëh´ cha¯miih¯ be´ cha¯
kiyh'.
11 Jmääh` hnäh´ ta´ läˆjëˆ he¯ kwaˆ Dio he¯
kyaah´ läähˆ hnäh´ hñaah'. Läˆja¯ ba´ tääh¯
hnäh´ teeh' kyaah´ läˆjëˆ may¯ kih' hi¯ saˆllu'.
12 Saˆ la' juu' tee´ jne´ kyaah´ dsa¯
jmi¯gyuuˆ, la' juu' kyaah´ läˆjëˆ jmi¯lle´ hliih'
hi¯ kye¯ na¯ku´ na¯ngii' ta´ jmi¯gyuuˆ hliih'
la¯. Chaa¯ hi¯ mäh', läˆ gaˆtë´ hi¯ jøøh'.
Läˆkye¯ jmi¯lle´ hliih' hi¯ gaˆnää´ gyuuh' tee´
jne´ kyaah´ ka¯läh´.
13 He¯ja¯ jmeeˆ biiˆ jmääh´ hnäh´ ta´ läˆjëˆ
he¯ kwaˆ Dio, mah' teeh' hnäh´ kyaah´ hi¯
he´. Läˆjëˆ he¯ kwëëh¯ Dio hnäh´ la' läˆkoo¯
he¯ choo¯h¯ hløø´ hi¯ tääh´ jee´ hnii¯ mah'
lääh´ hnäh´ hñaah' wa´ra¯ gaˆlloo' jmii´ hliih'
ja¯. Hiˆ maˆlaˆ maˆteeh´ hnäh´, maˆlëh¯
hnäh´ kih' läˆjëˆ.
14 He¯ja¯ go¯taah´ hnäh´ koo¯ hweh¯
kyaah´ ju'dsoo´. He¯ ja¯ na¯ la' läˆkoo¯ loo¯

he¯ na¯hñuu¯ tuh¯ hløø´. Hi˜ lä˜ja¯ hnøø⁴ jmeeh¹ hnäh´ he¯ llu⁴ jmah⁴ mah⁴ lä˜ja¯ läähʼ hnäh´ hñaah⁴, lä˜ jmee˜ hløø´ hi¯ tääh´ jee´ hnii¯ na¯lää¯ bih⁴ ñe¹.

15 Hi˜ hnøø⁴ ma¯na´llu¯uh`hnäh´ tää´ kwah¹ hnäh´ ju¹hmëë´ he¯ jmee˜ hii´ tii´ jnän`. He¯ ja¯ na¯ la⁴ lä˜koo¯ he¯ hä´ mii¯ tii´ jne´.

16 Hi˜ jee´ lä˜jë˜, hnøø⁴ dsoo´ hoh´ hnäh´ kih⁴ Dio mah⁴ leh˜ hnäh´ kih⁴ hi¯sa˜llu⁴ wa´ra¯ ga˜jmeey´ jwiih`kyah¹ hnäh´. He¯ ja¯ na¯ la⁴ lä˜koo¯ he¯ jmee˜ hløø´ hi¯ hii¯ ñe¹ he¯ läay˜ hñiiy´ kih⁴ lä˜jë˜ flech he¯ na¯hih˜ je¯ he¯ te˜ dsa¯ jee´ cha¯ hnii¯.

17 Hi˜ dsooh˜ hoh´ hnäh´ ma¯lää⁴ ba´ Dio hnäh´. Lä˜ja¯ laah¹ hnäh´ lä˜koo¯ laa⁴ hløø´ hi¯ hä´ mi¹kyaah´ lle´. Hi˜ choohʼ hnäh´ ñe¹tuuh¯ juuh¯ kih⁴ Jmi¯lle´ Na¯jngii¹. He¯ ja¯ na¯ la⁴ juu¹ kih⁴ Dio.

18 Lä˜jë˜ jiih˜ hnøø⁴ chuuh¹ hnäh´ kyaah´ Dio, ngii´ hnäh´ kiyh⁴ lä˜ hnøø⁴ Jmi¯lle´ Na¯jngii¹. Wa´ na¯nëh´ hnäh´, ta˜ tu´ hnäh´ he¯ ngiih´hnäh´kih⁴lä˜jëë˜ hi¯ laa⁴ kyaa⁴ Dio.

19 Hi˜ ngii´ hnäh´ kin˜ mah⁴ kway⁴ juu¹ he¯ hlëëhn´ hi˜ ni˜ sa˜ jä˜ lä˜gohn˜ wa´ra¯ ga˜të´ jee´ kwan`ju¹hmëë´ kih⁴ Jesús he¯ ma´ na¯hmää´.

20 Ga˜chee⁴ Dio jnä´ mah⁴ kwan`juu¹ kiyh⁴. He¯ja¯ ba´ na¯ hään´ neh˜ñe ¹. He¯ja¯ ngii´ hnäh´ kin˜ mah⁴ ja¯ tuu¯ dsën˜ hlëëhn´ lä˜koo¯ lle`kih¹.

21 Tíquico laa⁴ jaa¯ øøh⁴ jne´ hi¯ hnaan˜ cha¯miih¯. Lä˜ ma¯jmeey˜ ja¯ba´ ta´ kih¹ Dsa¯jøøh¹ jnän`. Hi¯ he´ jmee⁴ juu¹ kyah⁴ hnäh´ha¯ lä˜ la⁴ kin˜ hi˜ ha¯ lä˜ ngën˜ kyaah´ ta´ kin˜.

22 Kih⁴ he¯ja¯ ba´ na¯, chee˜ jnih´ ta˜ na˜ kyah⁴ hnäh´ mah⁴ lä˜ñeh´ hnäh´ ha¯ lä˜ dsa¯ngëë´ jnääh¹ hi˜ lä˜ja¯ kway⁴ be´ kyah⁴ hnäh´.

23 Ngiin´ kih¹ Dio hi¯ laa⁴ Tää`jnän`hi˜ ngiin´ kih¹ Jesucristo Dsa¯jøøh¹ jnän`, wa´ jmeey´ hii´ tii´ dsë¹ lä˜jëë˜ øøh⁴ jne´ hi¯ tääh´ jee´ na¯, wa´ jmeey´ hnääy⁴ øøyh¯ hi˜ wa´ jmeey´ dsoo´ dsëy⁴ kih⁴ Dio.

24 Wa´ mi¯jää⁴ Dio lä˜jëë˜ hi¯ sa˜ hwaa˜ he¯ hnääy⁴ Jesucristo Dsa¯jøøh¹ jnän`. Wa´ la¹ lä˜ja¯.

Filipenses
Juu' la˜ ga˜sɨɨ˝ Paa´ kih' øøh' jne´ hɨ˜ chąą˜ Filipo

1 Jnä˝ Paa´ kyąąh´ Timotä jmee´ jnäähˈ ta´ kih' Jesucristo, sɨɨn˜ kyahˈ hnäh˝ hɨ˜ na˜jngëëˈ hɨ˜ tąąh´ jwɨɨ˜ Filipo, kihˈ he˜ ma˜ląąhˈ hnäh˝ kǫǫ˜ kyąąh´ Jesús. Hi˜ sɨɨn˜ he˜ la˜ lä˜kyę˜ kih' hɨ˜ kyę˜ në˝ hi˜ kyąąh´ lä˜jëę˜ hɨ˜ na˜hñąą´ kwa˜ be´ jee´ na˜.

2 Ngɨɨn´ kih' Dio hɨ˜ ląąˈ Tää`jnän`hi˜ ngɨɨn´ kih' Jesucristo Dsa˜jøøh' jnän`, wa´ kway˝ lä˜jë˜ he˜ llu' kyahˈ hnäh˝, hi˜ wa´ jmeey˝ hii´ tii´ kyah' hnäh˝.

Ga˜kwa´ Paa´ ti´hmaah´ kih' Dio

3 Kwan˜ ti´hmaah´ kih' Dio kyąąn˜, kǫǫ˜ hä´ kǫǫ˜ hä´ lä˜ ma´ dsooh˜ dsën˜ hnäh˝.

4 Lä˜jë˜ jɨɨh˜ lä˜ ma´ hlëëhn´ kyąąh´ Dio, chąą˜ ba´ jnä˝ llu' jee´ ngɨɨn´ kih' lä˜jëę˜ hnäh˝,

5 jëëh˝ lä˜ ma´ ga˜løøh`hnäh˝ kwah˜ hnäh˝ be´ kin˜ jee´ kwan˜ ju'hmëë˝ lä˜jɨɨh' na' sa˜ ma˜hwąąh´ hnäh˝.

6 Ma˜ ba´ jnä˝ lä˜kǫǫ˜ jmee˜ Dio kyahˈ hnäh˝. Hñii˝ bihˈ ga˜løøyˈ jąąy˜ hnäh˝ hi˜ lä˜ją˜ ngooˈ ba´ jąąy˜ hnäh˝ lä˜jɨɨh' hñąą˜ ta´ he˜ jmeeyˈ kihˈ lä˜ją˜ lä˜ją˜ hnäh˝ wa´ra˜ ga˜të˝ jee´ jäh˝ Jesucristo.

7 Sǫǫh˜ he˜ kąn`o˜jøh˜ dsë˜ lä˜ją˜ kyahˈ hnäh˝, jëëh˝, hnaan˜ hnäh˝ cha˜miih˜. Ma˜ke˜ hąąn´ neh˜ñe' o chehnˈ në˝ta´ mahˈ noon`në´ kih' ju'hmëë˝, ma˜ra˜ he˜ mɨ˜jąąˈ ba´ Dio jne´ kǫ˜jøh˝.

8 Ñe˜ ba´ Dio he˜ hnaan˜ hnäh˝ cha˜miih˜, ją˜ba´ lä˜kǫǫ˜ hnääˈ Jesucristo hnäh˝.

9 Lä˜la˜ ngɨɨn´ kih' Dio kyahˈ hnäh˝. Hnoonˈ hnaah˜ hnäh˝ øøhˈ hnäh˝ cha˜ga´miih˜, hi˜ hnoonˈ lä˜cha˜ ga´ hɨɨɨ´dsë˜ llu' kyahˈ hnäh˝ hi˜ hnoonˈ lä˜ngëëh˝ hnäh˝ cha˜ga´miih˜.

10 Ma´ją˜ ba´ lä˜ñeh´ hnäh˝ hee˜ na˜ he˜ llu' ga´ kyah' hnäh˝ kihˈ jee´ lä˜jë˜. Lä˜jwë˝ ją˜ lęęh˝ hnäh´ na˜jngëëˈ, mo˜so˜ cha˜ ga´ he˜ na˜bąąh`hnäh˝ ni˜ miih˜ wa´ra˜ ga˜të˝ jee´ jäh˝ Cristo.

11 He˜ lä˜ją˜, lä˜cha˜ na˜ku´ na˜ngɨɨ' ta´ llu' he˜ jmeehˈ hnäh´, ta˜la˜ kih' Jesucristo mahˈ wa´ laˈ jɨɨh˜ kihˈ Dio hi˜ lä˜ją˜ häˈ dsa˜ cha˜miih˜ kiyhˈ.

Ga˜jmeehˈ Paa´ juu' ha˜ lä˜ laˈ kih' hñiiy˝

12 Hnoonˈ lä˜ñeh´ hnäh˝ øøhnˈ, kwąąt˜ kihˈ lä˜jë˜ wɨɨ˝ he˜ ga˜ngëën´, ga˜jñee˝ cha˜ga´miih˜ ju'hmëë˝.

13 Lä˜ją˜ lä˜jëę˜ hløø´ hɨ˜ tąąh´ në´ta´ la˜, ma˜ñe˜ bihˈ hąąn´ neh˜ñe' kwąąt˜ kihˈ Cristo. Hi˜ ga˜lä˜jëę˜ ba´ hɨ˜ tąąh´ jee´ la˜ ma˜nuu˜ bihˈ.

14 Jwëę˝ øøhˈ jne´ ga˜tëëyhˈ be´ ta˜la˜ kihˈ Dsa˜jøøh' jnän`, lä˜llu' he˜ ga˜nuuy˝ he˜ hąąn´ neh˜ñe '. He˜ją˜ tɨɨ˜ dsëyˈ cha˜ga´miih˜ hlëëyh˜ dsa˜ juu' kihˈ Dio, mo˜so˜ goyh˜ naˈ.

15 Ma˜ra˜ ju'dsoo˝, wɨɨ˝ dsëˈ kǫ˜lląą´ dsa˜ hɨ˜ ga˜nää´ kwa˜ juu' kih' Cristo, hi˜ hnøøyˈ llayˈ hnii˜. Pero hɨ˜ jñah´ hɨ˜ kwa˜ juu', kǫǫ˜ nëëˈ ba´ la' hɨɨ´dsë˜ kiyhˈ.

16 Hɨh' kǫǫ˜ nääˈ dsa˜ he´, kwa˜ juu' kih' Cristo, pero ta˜jɨɨ' bih'. He˜ hnooyh˜ hnii˜ ba´ ją˜. Hi˜ hnooh˜ gyih' ha˜ lä˜ jee´ lä˜wɨɨ˝ kin˜ he˜ hąąn´ neh˜ñe' la˜, hɨɨ´dsë˜ kih' bih' ją˜.

17 Pero hɨ˜ jñah´ he´, kwa˜ juu' kih' Cristo kih' he˜ hnääyˈ dsa˜. Ma˜ñe˜ bih' hąąn´ neh˜ñe' mahˈ noon`në´ kih' ju'hmëë˝.

18 Pero sa˜ cha˜ he˜ jmeeˈ, cher´mahˈ llu' hɨɨ´dsë˜ kiyh' o cher´mahˈ sa˜ llu'. He˜ kwa˜ dsa˜ juu' kih' Cristo, he˜ ją˜ ba´ jmee˜ chąąn˜ llu'.

Hi˜ lä˜ ma˜ngooˈ ją˜ba´ chąąn˜ llu',

19 jëëh´ ma˜ ba´ jnä˝ lä˜jë˜ ba´ ya˜hɨɨ' llu'. Ląą˝ ba´ jnä˝ kyąąh´ he˜ ngɨɨh´ hnäh˝ kin˜ kihˈ Dio hi˜ kyąąh´ be´ kihˈ Jmɨ˜lle´ kihˈ Jesucristo.

20 Ma˜cha˜ ba´ o˜jøh˜ dsë˜ kin˜ hi˜ sa˜ ją̈n`kyąąh´ o˜hih˜. Ma˜ra˜ he˜ jmeeˈ dsa˜ jɨɨɨh˜ kihˈ Cristo ta˜la˜ kih' jnä˝. Sa˜ cha˜ he˜ jmeeˈ cher´mahˈ chąą˜ ga´ jnä˝ o ma˜na˜juun´.

21 Cher´mahˈ chąą˜ ga´ jnä˝, Cristo ba´ kyąąh´ jnä˝. Hi˜ cher´mahˈ ga˜jɨɨn˜, ma˜lih˜ ba´ jnä˝ ją˜.

22 Cher´mahˈ ngooˈ ga´ chąąn˜ jmɨ˜gyɨɨ˜ la˜, lä˜cha˜ cha˜ga´miih˜ ta´ llu' he˜ jmeen`. Sa˜ man˜ he˜ kǫǫ˜ jee´ lä˜tǫ˜ he˜ llu' ga´.

23 Kǫǫ˜ jee´ ba´ hąąn´ kih' he˜ ją˜. Hnooˈ ga´ jnä˝ he˜ jɨɨn˝ ba´ mahˈ na´gyanˈ kyąąh´ Cristo. Cha˜ga´miih˜ llu' he˜ ją˜ kin˜.

24 Pero lä˜jmää' ga´ kyah' hnäh´, cher´mahˈ chąą˜ ga´ jnä˝ jmɨ˜gyɨɨ˜ la˜.

25 Lä˜la˜ gwa´ hɨɨ´dsë˜ kin˜, man˜ he˜ chąą˜ ga´ jnä˝ miih˜ jmɨɨ˝, he˜ gyan´ kyąąh´ hnäh˝ jmɨ˜gyɨɨ˜ la˜. Lä˜ją˜ go˜nää˝ hnäh´ ta˜ cha´në´ he˜ jmeehˈ hnäh˝ dsoo´ hoh´ cha˜ga´miih˜ hi˜ ją˜ba´ lä˜ją˜ jëę˜ hoh´ hnäh˝ kyąąh´ he˜ ma˜dsoo´ hoh´ hnäh´.

26 He˜ją˜ wa´ra˜ ga˜lloonˈ ka˜läh´ jee´ tąąh´ hnäh´, lä˜chąąh˜ hnäh˝ llu' cha˜ga´miih˜ ta˜la˜ kih' Cristo, wa´ra˜ ga˜jëëh`jnä˝.

27 Kihˈ jee´ lä˜jë˜, jmee˜ biiˈ go´tąąh´ hnäh˝ kwee˜ lä˜ hnøøˈ kihˈ ju'hmëë˝ kih' Cristo. Cher´mahˈ ngoonˈ na´jëën˜ hnäh´, o cher´mahˈ sa˜ ngoonˈ, pero ma˜ra˜ he˜ hnoonˈ tëëhnˈ juu' kyahˈ hnäh˝ che´ lä˜ ma˜tąąh´ ba´ hnäh´ kǫǫ˜ hweh˜ kyąąh´ kǫǫ˜ nëëˈ ba´ hɨɨ´dsë˜, hi˜ hnoonˈ nuun`ka˜läh´ che´ lä˜ ma˜kwah´ ba´ hnäh˝ be´ kǫ˜jøh´ jee´ jñeeh´ hnäh´ ju'hmëë˝ he˜ jmee˜ jne´ dsoo´.

28 Ta˜ wa´ gąąh' hnäh˝ ni˜ miih˜ kihˈ hɨ˜ na˜høøh´ kyah' hnäh˝. Lä˜jwë˝ ją˜ lä˜jnä˝

he⁻ lloo˜ kǫǫ⁻ jmɨɨ´ hęęy´. Pero kyah¹ hnäh´
lä˖jnä´, ma˖ra˖ he⁻ lää´ ba´ hnäh´. Dio ba´ he´
hi⁻ jmee˖ lä˖ja⁻.
29 Jëëh´ ta˖la˖ kih¹ Cristo, he⁻ ga˖na´ jwë¹
jmeeh¹ hnäh´ dsoo´ hoh´ hnäh´ kiyh¹. Hi˖ ja˖
ma˖la˖ he⁻ ja⁻, ma˖ra˖ he⁻ jëëh¹ hnäh´ he⁻
wɨɨ´ kwąąt˜ kiyh¹ ka⁻läh´.
30 He⁻ja⁻ jëëh´ hnäh´ wɨɨ´, ja⁻ba´ lä˖kǫǫ⁻
wɨɨ´ ga˖jëën˜¹ lä˖ ma´ gyan´ kyąąh´ hnäh´. Hi˖
na¹ nuuh⁻ hnäh´ he⁻ ngoo¹ ba´ jëën˜ wɨɨ´.

2

Cristo ga˖jmąąą̨¹ hñɨɨ´ mäh¹ go⁻te˜

1 Cher´mah¹ ju¹dsoo´ ma⁻hñah˜ hnäh´
miih⁻ be´ kih¹ Cristo lä˖llu¹ he⁻ ma⁻ląąh¹
hnäh´ kǫǫ⁻ kyąąyh´, hi˖ cher´mah¹ jęę⁻ hoh´
hnäh´ kih¹ he⁻ hnääy¹ hnäh´, hi˖ cher´mah¹
tɨh⁻ hoh´ hnäh´ he⁻ kyęh´ hnäh´ Jmɨ⁻lle´
Na⁻jngɨɨ¹, hi˖ cher´mah¹ ga˖lä˖ñɨh´ hoh´ hnäh´
hi˖ jǫh⁻ hoh´ hnäh´ kyąąh´ ǫǫh¹ jne´,
2 cher´mah¹ lä˖ja⁻ la¹ kyah¹ hnäh´ ǫǫhn¹,
ja⁻ jmeeh⁻ hnäh´ jęę⁻ dsën˖ go⁻te˜. Hnoon¹
jmeeh¹ hnäh´ kǫǫ⁻ nëë¹ ba´ hɨɨɨ´dsë⁻ jee´
lä˖jęę˖ hnäh´, hi˖ lä˖hii´ në´ ba´ wa´ hnaah˖
hnäh´ dsa⁻kyąąh´ hnäh´, hi⁻ wa´ la¹ kǫǫ⁻ ba´
hɨɨɨ´dsë⁻ kyah¹ hnäh´ jee´ hnaah˖ hnäh´ Dio.
3 Ta˖ jmee⁻ hnäh´ lä˖ tɨh⁻ hoh´ hnäh´
hñaah¹, ni⁻ ta˖ jmąąą̨˖ hnäh´ hñaah¹ kąąh´. Lla⁻
he⁻ ja⁻, jmąąą̨ hnäh´ hñaah¹ lä˖kǫǫ⁻ jąą⁻ hi⁻
mäh¹ ba´. Jmee´ hnäh´ kwąąt˜ kyęę´ ga´ ǫǫh¹
hnäh´ lä˖kǫh´ ga´ hñaah¹ hnäh´.
4 Lä˖ja⁻ hnǫǫh¹ hnäh´ he⁻ llu¹ kih¹
dsa⁻kyąąh´ hnäh´, ja⁻ ma˖la˖ kyah¹ hñaah¹
hnäh´.
5 Wa´ la¹ hɨɨɨ´dsë⁻ kyah¹ hnäh´, ja⁻ba´
lä˖kǫǫ⁻ la¹ hɨɨɨ´dsë⁻ kih¹ Cristo Jesús.
6 Kwee⁻ go⁻te˜ ba´ ląąy¹ kyąąh´ Dio, pero
sa˖ ga˖jmeey´ bii¹ ma´ lęęy´ kwee⁻ kyąąyh´.
7 Ga˖jmąąąy¹ hñɨɨy´ mäh¹, jay¹ lä˖kǫǫ⁻ jąą⁻
moz˜ ba´. Ga˖lä˖chąąy˖ lä˖kǫǫ⁻ wa´ hi⁻ cha⁻
hi⁻ dsa⁻ jmɨ⁻gyɨɨɨ˖.
8 Lä˖ ma´ ga˖ngëy´ ląąy¹ dsa⁻, ga˖jmąąąy¹
hñɨɨy´ mäh¹ go⁻te˜, lä˖jɨɨh¹ ga˖hęęyh⁻ jǫǫy´,
ma˖ke˖ la¹ o⁻hih˖ he⁻ ga˖jǫǫy¹ dsoh´
hma⁻cru˜.
9 He⁻ja⁻ ga˖chąąh⁻ Dio ta˖ gyɨɨɨh¹,
ga˖lląąy¹ jǫǫyh¹ go⁻te˜. Hi˖ ga˖kwëëyh¹ kǫǫ⁻
jmɨɨ⁻ he⁻ llu¹ ga´ lä˖kǫh´ ga´ kih¹ jee´ lä˖jęę˖.
10 Mah¹ ga˖lä˖jęę˖ ba´ dsa⁻ jǫǫh¹ jnë´
wa´ra⁻ ga˖nuuy´ jmɨɨ⁻ kih¹ Jesús. Lä˖ja⁻
jmee¹ hi⁻ tąąąh´ gyɨɨɨh¹ kyąąh´ hi⁻ tąąąh´ hwa¹,
lä˖kye⁻ hi⁻ tąąąh´ neh˖ hwa¹ ka⁻läh´.
11 Hi˖ ga˖lä˖jęę˖ ba´ jäh˖: “Jesucristo ba´ ląą
¹ Dsa⁻jǫǫh¹ jnän˜”, lä˖ja⁻ jmeey¹ jɨɨɨh⁻ kih¹ Dio
hi⁻ ląą¹ Tää`jnän`.

Ląą¹ jne´ lä˖kǫǫ⁻ wa´je⁻ he⁻ choo˖ kih¹ dsa˖

12 Ǫǫhn¹ hi⁻ hnaan˖, chąąn⁻ llu¹ kyąąh´
hnäh´, jëëh´ ga˖jmeeh´ ba´ hnäh´ he¹ kin˖
lä˖ ma´ tǫǫhn´ kǫ⁻jǫh´ jee´ na⁻. Hi˖ na¹
he⁻ gyan´ lä˖ ga˖të´ la⁻, he⁻ja⁻ na⁻ jwęęhn⁻
hnäh´, jmee´ hnäh´ he¹ cha⁻ga´miih⁻ lä˖kǫh´
lle`kyah¹ hnäh´ kih¹ he⁻ ma⁻ląąh´ hnäh´. Hi˖
lä˖ja⁻ hnǫǫ¹ wa´ gąh˖ hnih´.
13 Dio ba´ jmee¹ jä˖ tuh⁻hoh´ hnäh´ jmeeh¹
hnäh´ lä˖ hnǫǫǫy¹ hñɨɨy´ hi˖ kway¹ be´ kyah¹
hnäh´ mah¹ kwëëh¹ hoh´ hnäh´ jmeeh¹ he⁻
jäyh˖.
14 Ta˖ ti⁻choo⁻ hnäh´ juu¹. Ja⁻ mi⁻teh`
hnäh´ to⁻kë´ ba´ kih¹ lä˖jë˖ he⁻ jmeeh⁻ hnäh´.
15 Mah¹ lęęh´ hnäh´ na⁻jngëë¹ hi˖ mo˖so˖
cha⁻ ga´ he⁻ na⁻bąąąh`hnäh´ ni˖ miih⁻. Lęęh´
hnäh´ jǫǫ´ Dio hi⁻ mo˖so˖ cha⁻ dso´kye⁻ kih¹
jee´ kih¹ dsa˖ hi⁻ na⁻hęę˖ dsë¹. Jee´ kih¹ hi⁻
hñaa⁻ dsë¹ he´, lęęh´ hnäh´ lä˖kǫǫ⁻ cha´nɨɨɨ´
hi⁻ chąąą¹ gyɨɨɨh¹ hi⁻ choo˖ wa´je⁻ lä˖kąąą⁻
jmɨ⁻gyɨɨɨ˖,
16 lä˖llu¹ he⁻ kwah⁻ hnäh´ juu¹ he⁻ jmee˖
chąąą⁻ dsa⁻. Hi˖ lä˖ja⁻ lä˖chąąn⁻ llu¹ wa´ra⁻
ga˖të´ jee´ jąh´ Cristo. Jëëh´ ma´ja⁻ lä˖jnä´
he⁻ jmää¹ ba´ ta´ kin˖, ja⁻ kǫǫ⁻ ga˖jmeen¹ ta´
ta˖jmah¹.
17 Hi˖ cher´mah¹ ga˖jngɨɨh¹ dsa⁻ kin˖,
sa˖ cha⁻ he⁻ jmee¹. Jëëh´ ma⁻ngëë´ ba´
ma⁻dsoo´ hoh´ hnäh´ kih¹ Dio hi˖ ga⁻ngëëh`
hnäh´ hñaah¹ mah¹ jmeeh¹ hnäh´ ta´he¹ kiyh¹.
Hi˖ cher´mah¹ ga˖jǫǫn¹ jee´ kwan˖ be´ kyah¹
hnäh´, ja⁻ga´ ma⁻hñaa⁻ he⁻ kwëëhn´ Dio.
Heh¹ lä˖ja⁻ chąąą⁻ ba´ jnä´ llu¹, hi⁻ jęę⁻ ba´
dsën˖ kwąąt˜ kyah¹ hnäh´.
18 Hi˖ lä˖ja⁻ hnoon¹ jmeeh¹ hnäh´ ka⁻läh´,
wa´ chąąh⁻ hnäh´ llu¹, wa´ jęę⁻ hoh´ hnäh´
kǫ⁻jǫh´ kyąąh´ jnä´.

Timotä kyąąh´ Epafrodito

19 Wa´ jëën´ ha⁻ lä˖ jäh˖ Jesús Dsa⁻jǫǫh¹
jnän`, na¹ ga´ hnoon¹ chęęn˜ Timotä
dsa⁻jęęy˖ hnäh´, mah¹ lä˖chąąn⁻ llu¹ ka⁻läh´
lä˖hmëë´ wa´ra⁻ ga˖tęęhn¹ juu¹ kyah¹ hnäh´.
20 Sa˖ chąąą⁻ ga´ jñah´ hi⁻ kye⁻ kǫǫ⁻ ba´
hɨɨɨ´dsë⁻ lä˖kǫǫ⁻ jnä´. Jąą⁻ hi⁻ he´ ba`lle`dsë¹
hnäh´ cha⁻miih⁻.
21 Lä˖jęę˖ ga´ jñah´ hnooyh⁻ ma˖la˖ he⁻
hnǫǫǫy¹ hñɨɨ´ bih¹, sa˖ hnooyh⁻ he⁻ hnǫǫ¹
Cristo Jesús.
22 Ma⁻ñeh´ ba´ hnäh´ ma⁻ya⁻hęę˜ Timotä
llu¹ kyąąh´ ta´ kih¹. Lä˖kǫǫ⁻ jąą⁻ hi⁻ kwa˖ be´
kih¹ jmii⁻, lä˖ja⁻ jmeey˖ kyąąh´ jnä´ jee´ kwa´
jnääh¹ juu¹ kih¹ Jesús.
23 He⁻ja⁻ to⁻chąh´ wa´ra⁻ ga˖lä˖man˖ ha⁻
lä˖ jä¹ juu¹ kin˖, ja⁻ga´ chęęn˜ Timotä kyah¹
hnäh´, ląąn˖.
24 Kyęn´ o⁻jǫh˖ dsë⁻ kih¹ Dsa⁻jǫǫh¹ jnän`,
chąh´ ba´ nɨɨn`ka⁻läh´ jee´ tąąąh´ hnäh´.
25 Hi˖ jmee˖ bii¹ chęęn˜ ǫǫh¹ jne´
Epafrodito kyah¹ hnäh´ ka⁻läh´. He´ ba´ hi⁻
na⁻ ga˖chęęh˖ hnäh´ mah¹ jmeey¹ be´ kin˖.
He⁻ja⁻ ga˖jmee´ jnääh¹ ta´ kǫ⁻jǫh´ kyąąyh´.
Peer˖ ga˖kwa´ jnääh¹ be´ lä˖jɨɨh¹ jee´ le´.
26 Pero hnǫǫ¹ gyih¹ dsa⁻jęęy˖ hnäh´, jëëh´
jmeey˖ cha⁻miih⁻ hɨɨɨ´dsë⁻ kyah¹ hnäh´, kih¹
he⁻ ma⁻nɨɨɨh⁻ hnäh´ dsaayh´.
27 Ma˖ra˖ ju¹dsoo´ ba´ dsaayh´, miih⁻
ga´ sa˖ ga˖jǫǫy¹. Pero ga˖lä˖ñɨh´ dsë¹ Dio

kiyh'. Hi˜ ja˜ ma˜la˜ kih' hi˜ he˝ ga˜lä˜ñih˝ dsëy'. Ga˜lä˜ñih˝ dsëy' ki˜ jnä˝ ka˜läh˝ jee˝ ma˜hlaay˝. Meeh˜ dsën˜ cha˜ga˝miih˜ wa˝ra˜ jäh˝ kih' ga˜juuy'.

28 He˜ja˜ jmee˜ bii' kin˜ chee˜ jnih˝ ka˜läh˝ dsa˜jëëy˜ hnäh˝. Hi˜ wa˝ra˜ ga˜jëëh` hnih˝, lä˜chaah˜ hnäh˝ llu'. Hi˜ jnä˝ ka˜läh˝ mo˜so˜ lä˜meeh˜ dsën˜.

29 Heeh` hnäh˝ lä˜kaa˜ tuh˜hoh˝ hnäh˝ lä˜ hnøø' Dsa˜jøøh' jnän`. Hi˜ wa˝ lä˜hnaah˜ hnäh˝ lä˜jëë˜ hi˜ jmee˜ ta˝ lä˜koo˜ jmee˜ øøh' jne˝ he˝.

30 Miih˜ ga˝ sa˜ ga˜juuy' jee˝ jmeey˜ ta˝ kih' Cristo. Ga˜hii˝ goo˜ kiyh' he˜ ga˜jmeey˝ be˝ kin˜ lla˜ hnäh˝ kih' he˜ sa˜ ga˜la' he˜ ma˝ jmeeh' hnäh˝ hñaah' hnäh˝.

3

Ga˜jmee˝ Paa˝ ta˜ koo˝ lä˜koo˜ ma˝ laay' jää'

1 He˜ja˜ øøhn', wa˝ jëë˜ hoh˝ hnäh˝ ta˜la˜ kih' Dsa˜jøøh' jnän`. Sa˜ dsa˜lä˜dsëh˜ dsën˜ he˜ siin˜ ka˜läh˝, ja˜ba˝ he˜ ma˜siin' jää', jëëh˝ he˜ llu' kyah' hnäh˝ ba˝ ja˜.

2 Leeh˜ hnäh˝ kyaah˝ hi˜ jmee˜ he˜ hliih', hi˜ jmee˜ lä˜koo˜ dsii˜ hää', jäyh˝, jmee˜ bii' uuh˜ jmi˜ngo' kih' dsa˜ñuuh˜.

3 Jne˝ ba˝ he˝ hi˜ ma˜laa' kwaat˜ hi˜ ga˜wih˝ jmi˜ngo' kih', jne˝ ba˝ he˝ hi˜ jmee˜ ta˝he' kih' Dio kyaah˝ koo˜ nëë' ba˝ huu˝dsë˜. Jne˝ ba˝ he˝ hi˜ chaa˜ llu' kih' he˜ ma˜laa' jne˝ koo˜ kyaah˝ Cristo Jesús. ¿He˜la' kye˝ ga˝ jne˝ o˜jøh˜ dsë˜ jnän` hñaan ' hi˜ laa' jmi˜ngo'?

4 Le˝ ba˝ kan` o˜jøh˜ dsë˜ kih' hñiin˜ wa˝ra˜ jäh˝ kih' hnoon'. Hi˜ cher˝mah' chaa˜ hi˜ kye˜ o˜jøh˜ dsë˜ kih' ta˝ he˜ ma˜jmeey˝, jnä˝ ba˝ cha˜ kin˜ cha˜ga˝miih˜ lä˜koh˝ ga˝ kih' hi˜ he˝.

5 Jëëh˝, ma˝ ga˜hyan˜ jñaa' jmii`, ga˜wih˝ jmi˜ngo' kin˜. Hi˜ laan' sa˝ju˜ kih' Israel, hi˜ laan' ja˜ba˝ sa˝ju˜ kih' Benjamín jooy˝. Hi˜ laan' ma˜ra˜ dsa˜ hebreo, jëëh˝ hebreo ba˝ ma˝ laa ' maa` kyaan˜ tää` kyaan˜. Hi˜ ma˝ laan' jaa˜ fariseo hi˜ ma˝ høø˜ ley kih' Moisé.

6 He˜ja˜ ga˜kwaan˜ hñiin˜ he˜ ma˝ jmeehn˝ dsa˜ kyaa' Dio. Ma˝ mi˝ten` ley mah' ma˝ jän` llu' kyaah˝ Dio, ni˜ miih˜ sa˜ ma˝ na˜bää˜hn` dsoo˝ ma˝ laan˜.

7 Pero lä˜jë˜ he˜ ma˝ kyen˝ o˜jøh˜ dsë˜ kih' ja˜, ga˜jmeen' kwaat˜ mo˜so˜ jmää' he˜ ja˜ kin˜, mah' ngoon' kyaah˝ Cristo ba˝.

8 Hi˜ ja˜ ma˜la˜ he˜ ja˜, ga˜lä˜jë˜ ba˝ he˜ cha˜, ga˜jmeen' kwaat˜ sa˜ jmää' ni˜ miih˜. Pero he˜ kyuun˜ Cristo Jesús Dsa˜jøøh' jnän`, he˜ ja˜ ba˝ kyee˝ cha˜ga˝miih˜ kin˜. He˜ja˜ ga˜jmeen' ta˜ koo˝ lä˜jë˜ go˜te˜ ba˝, kih' he˜ hnaa˜ jnih˝. Ga˜jmeen' kwaat˜ la˜ lä˜koo˜ hløø˜ jmah' ba˝, mah' ngoon' kyaah˝ Cristo.

9 Hnoon' jän` go˜te˜ koo˜ jøh˝ kyaayh˝. Mo˜so˜ hnoohn˜ ha˜ lä˜ jee˝ jän` llu' kyaah˝ he˜ høøn˜ ley ma˜gyuh˜. He˜ jmeen˜ dsoo˝ dsën˜ kih' Cristo, he˜ja˜ ba˝ jän` llu'. He˜ ja˜ ja' ta˜la˜ kih' Dio, lä˜llu' he˜ jmee˝ jne˝ dsoo˝ dsë˜ jne˝ kiyh'.

10 Hi˜ hnoon' lä˜kyuun˜ Cristo cha˜ga˝miih˜, hnoon' ngën` kyaah˝ lä˜jë˜ be˝ kiyh', ja˜ba˝ be˝ he˜ kyaah˝ ga˜lä˜jiiyh` ja˜. Hi˜ hnoon' jëën˜ wii˝ lä˜koo˜ ga˜jëë' Cristo, lä˜jiih' le˝ kin˜ lä˜koo˜ ga˜la' kiyh' he˜ ga˜juuy' kwaat˜ kih' dso˝kye˜ jnän`,

11 mah' lä˜ja˜ tëën' jmeen` ma˜ra˜ he˜ llu' jmah' lä˜koo˜ jaa˜ hi˜ ma˜lä˜jiih` jee˝ kih' hi˜ ma˜na˜juu˝.

Ga˜kwa˝ Paa˝ be˝ lä˜jiih' jee˝ le˝

12 Ja˜ he˜ jwahn˜ he˜ ma˜la˜ ga˜juh˜, ni˜ he˜ ma˜laan' llu' go˜te˜. Pero ngoo' ba˝ jnä˝ ta˜ cha˝në˝ kwan˜ be˝, ha˜ ga˜ che˜ lloo˜ koo˜ jmii˝ leen˝ lä˜koo˜ hyoh˜ dsë' Cristo Jesús hi˜ ga˜tëëh' jnä˝.

13 Øøhn', sa˜ ga˝ ma˜tëën˝ he˜ ja˜. Pero he˜ jmeen˜ lä˜la˜. mo˜so˜ mi˜dsoohn˜ dsën˜ lä˜jë˜ he˜ ma˜ngëë˝, mah' kwan` be˝ lä˜jiih' tëën' he˜ cha˜ ta˜ cha˝në˝ ga˝.

14 Ngoo' ba˝ jnä˝ ta˜ cha˝në˝ kwan˜ be˝ lä˜jiih' tëën˝ he˜ lle` kih' hyohn˜ he˜ cha˜ gyuuh'. Kih' he˜ja˜ ba˝ ga˜tëëh' Dio jnä˝ ta˜la˜ kih' Cristo Jesús.

15 Lä˜jëë˜ jne˝ hi˜ ma˜tää˜h˝ koo˜ hweh˜, hnøø' dsa˝toohn˝ kyaah˝ koo˜ ba˝ huu˝dsë˜, ja˜ba˝ lä˜koo˜ huu˝dsë˜ he˜ jmeen˜. Hi˜ cher˝mah' chaa˜ ko˜llaa˝ hnäh˝ hi˜ sa˜ la' lä˜ja˜ huu˝dsë˜ kih', Dio ba˝ jmee' lä˜ngëëy˝ ha˜ lä˜ la'.

16 Pero hnøø' dsa˝tooh˝ jne˝ koo˜ hweh˜ kyaah˝ juu' he˜ ma˜mi˜tëë' jne˝.

17 Øøhn', jmee˝ hnäh˝ ja˜ba˝ lä˜koo˜ jmee˜ jnä˝. Hi˜ kye˜ hnäh˝ ne˝ jmee˝ hnäh˝ ja˜ba˝ lä˜koo˜ jmee˜ dsa˜kyaah˝ jnääh'.

18 Ja˜ koo˜ hä˝ ma˜jwëëhn' hnäh˝, jwëë˝ dsa˜ ga˜nää˝ jwë˝ hliih'. Hi˜ koo˜ ka˜läh˝ jwëëhn˜ hnäh˝, lä˜ ma˜ga˜nää˝ ba˝ dsa˜ jmee˜ ta˜ koo˝ juu' he˜ ga˜juu' Cristo dsoh˝ hma˜cru˜. He˜ja˜ meeh˜ dsën˜, lä˜jiih' tuu˜ jmii˜ mi'nën˜ kih' he˜ jmeey˜ lä˜ja˜.

19 Kyaah˝ dso˝jwii˝ ba˝ dsa˜nääy'. He˜ kuh˜hih˜ bih' laa' dio kyaay'. Tih˜ dsëy' lä˜jë˜ he˜ la' o˜hih˜. Kyey˜ huu˝dsë˜ kih' ma˜la˜ he˜ cha˜ jmi˜gyuu˜ la˜ ba˝.

20 Pero jnä` jne˝, gyuuh' ba˝ na˝jnää˝ jne˝ jee˝ ya˜hëë' Jesucristo Dsa˜jøøh' jnän` hi˜ jøøn˝ lää' jne˝.

21 Cha˜ be˝ kiyh' he˜ kyaah˝ le˝ jmeey' hih˜ kih' ga˜lä˜jë˜ he˜ cha˜. Hi˜ kyaah˝ ja˜ba˝ be˝ ja˜ mi˜siiy' jmi˜ngo' he˜ kye˝ jne˝ jmi˜gyuu˜ la˜ mah' lee˝ jne˝ jøøh' lä˜koo˜ laay' hñiiy˝.

4

Wa˝ chaa˜ jne˝ llu' ga˜lä˜jë˜ jmii˝ ta˜la˜ kih' Dsa˜jøøh' jnän`

1 Peer˖ hnaan˖ hnäh˴ øøhn⁴, hnoon⁴
na˴jëën˖ hnäh˴ hi˵ jmee˖ jëë˵ dsën˖. Jëëh˴
he˵ ga˖heeh` hnäh˴ kih⁴ Jesús, he˵ ja˵ ba˴
la¹ lä˖koo˵ jñeen¹. He˵ja˵ jwëëhn˜ hnäh˴,
øøhn¹ hi˵ hnaan˖, ja˵ go˵taah˴ hnäh˴ koo˵
hweh˵ lä˖llu⁴ he˵ ma˵laah⁴ hnäh˴ koo˵
kyaah˴ Dsa˵jøøh¹ jnän`.
2 Chuun˴ cha˵miih˵ kyaah˴ Evodia hi˖
kyaah˴ Síntique ka˵läh˴, wa˴ hii˴ koo˵ ba˴ dsëy
¹ lä˖ hnøø⁴ Dsa˵jøøh¹ jnän`.
3 Hi˖ ngiin˴ kyah¹ hne˵ hi˵ jmee˖ ta˴ ko˵jøh˴
kyaah˴ jnä˴, mah¹ kwah¹ be˴ kih⁴ lä˖uu˴ øøh⁴
jne˴ he˴. Jëëh˴, cha˵ cha˵miih˵ ta˴ he˵
ga˖jmee˴ dsa˵më˴ he˴ ko˵jøh˴ kyaah˴ jnä˴ jee˴
ga˖kwa˴ jnääh⁴ ju¹hmëë˴. Hi˖ lä˖ja˵ ga˖jmee˴
ka˵läh˴ Clemente kyaah˴ lä˖jëë˖ ga˴ jñah˴ hi˵
kwa˖ be˴ kin˖. Lä˖jëë˖ hi˵ he˴ na˵sii˵ jmii˵
kih⁴ në˴ je˵ jee˴ na˵sii˵ jmii˵ kih⁴ lä˖jëë˖ hi˵
na˴jnää˴ kih⁴ Dio.
4 Wa˴ chaah˵ hnäh˴ llu⁴ ga˖lä˖jë˖ jmii˴ ta˖la˖
kih⁴ Dsa˵jøøh¹ jnän`. Jwahn˖ ka˵läh˴: Wa˴
chaah˵ hnäh˴ llu⁴.
5 Mi˵jnää¹ hnäh˴ kih⁴ lä˖jëë˖ dsa˵ he˵ llu⁴
hoh˴ hnäh˴, jëëh˴ ngoo⁴ ga˖lloo⁴ jmii˴ jäh˴
Jesús.
6 Ni˖ miih˵ ta˖ kwëëh˴ hnäh˴ hñaah⁴
huu˴dsë˵. Hnøø⁴ ngii˴ hnäh˴ kyah¹ hnäh˴ kih⁴
Dio ba˴. Hlëëh˴ hnäh˴ Dio ha˵ lä˖ hnooh˵
hnäh˴, chuu˴ hnäh˴ kyaayh˴ cher˴mah⁴ ha˵
lä˖ la¹ kyah¹ hnäh˴ hi˖ kwa˴ hnäh˴ ti˴hmaah˴
kiyh¹.
7 Hi˖ Dio jmee⁴ hii˴ tii˴ kyah¹ hnäh˴ hi˖ ni˖
sa˖ lä˖ngëëh˴ hnäh˴ ha˵ koh˴ jiih¹ jmeey⁴.
Kyaah˴ lä˖ja˵, mo˖so˖ jeh˵ hoh˴ hnäh˴ hi˖ jä¹
koo˵ hweh˵ huu˴dsë˵ kyah⁴ hnäh˴, ta˖la˖ kih⁴
he˵ ma˵laah⁴ hnäh˴ koo˵ kyaah˴ Cristo Jesús.
8 Ta˖ jyoh˴ ko˵taa˵ jwëëhn˜ hnäh˴ øøhn⁴,
kye˵ hnäh˴ huu˴dsë˵ kih¹ he˵ la˵ ba˴: kih⁴
he˵ la⁴ dsoo˴, kih⁴ lä˖jë˖ he˵ jmää⁴, lä˖jë˖ he˵
llu⁴, lä˖jë˖ he˵ na˵jngii¹, lä˖jë˖ he˵ tih˜ dsë˵
jne˴, lä˖jë˖ he˵ hii˴ juu¹ kih⁴. Kye˵ hnäh˴
huu˴dsë˵ kih⁴ lä˖jë˖ he˵ la˵ he˵ ga˖tëë˴ jne˴
jmeen˴ juuh˵ kih⁴.
9 Ja˵ høøh˵ hnäh˴ he˵ ma˵heehn˖ hnäh˴,
he˵ ma˵mi˵tëëh¹ hnäh˴ kin˖, he˵ ma˵nuuh˵
hnäh˴ kin˖, hi˖ he˵ ma˵jëëh` hnäh˴ jmeen˖.
Hñii˴ Dio hi˵ jmee˖ hii˴ tii˴ jnän`, hi˵ he˴ na˵
kyaah˴ hnäh˴.

Ga˖tih⁴ dsë¹ Paa˴ kih¹ he˵ ga˵hyoyh⁴ kuu˴

10 Peer˖ jëë˵ dsën˖ ta˖la˖ kih⁴ Dsa˵jøøh¹
jnän`, na⁴ he˵ ma˵kwah˴ hnäh˴ be˴ kin˖
ka˵läh˴ lä˖hmëë˴. Ma˖ ba˴ jnä˴ he˵ ma˴ lle`
hoh˴ jnä˴, pero he˵ sa˖ ga˖kwa˴ jä˴ ba˴ kyah¹
hnäh˴ he˵ ma˴ jmeeh⁴ hnäh˴ be˴ kin˖.
11 Ja˖ kih⁴ he˵ lla˵kyaan⁴ he˵ ma˵jwëëhn⁴
hnäh˴ lä˖na˵. Ma˵lä˵tëën˜ kwan˖ be˴ kih⁴
hñiin˖. Chaa˵ ba˴ jnä˴ llu⁴ kih⁴ wa˴ he˵ cha˵
he˵ he˵ dsa˵ngëën˴.
12 Ma˵kyuuh˜ ba˴ jnä˴ hee˵ ja˵ he˵
tä˵ñeen˴ hi˖ lä˖koo˵ ma˴ cha˵ cha˵miih˵
kin˖. Ma˵lä˵tëën˜ kwan˖ be˴ kih⁴ hñiin˖
he˵ chaan˵ llu⁴ kih⁴ wa˴ he˵ cha˵ he˵ he˵
dsa˵ngëën˴, lä˖ ma˴ kyohn˖ hi˖ lä˖koo˵ ma˴
na˵kën˴. Kwee˵ ba˴ jmee˖ lä˖ ma˴ dsa˵chaa˴
kin˖, o lä˖koo˵ ma˴ sa˖ cha˵ go˵te˜.
13 Kih⁴ ga˖lä˖jë˖ ba˴ lihn˖ lla˴dsëën` kyaah˴
be˴ kih⁴ Cristo hi˵ ngë˖ kyaah˴ jnä˴.
14 Pero ma˖ra˖ he˵ ga˖jmeeh˴ ba˴ hnäh˴ llu⁴,
ga˖kwah˴ hnäh˴ he˵ hnoon⁴ lä˖ ma˴ ga˖jëën⁴
wii˴.
15 Ñeh˴ ba˴ hnäh˴ ha˵ lä˖ ga˖la⁴ lä˖ ma˴
to˵në˴, lä˖ ma˴ ya˖hëën⁴ hwa⁴ Macedonia
ma˴ na˴kwan¹ ju¹hmëë˴. Ni˖ koo˵ gwah˖
sa˖ ga˖jmeey˴ be˴ kin˖, ma˖la˖ hnäh˴ ba˴
ga˖jmeeh˴ hnäh˴ ko˵jøh˴ kyaah˴ jnä˴, cha˵
he˵ ga˖kwah˴ hnäh˴ hi˖ cha˵ he˵ ga˖hñah⁴
hnäh˴ ka˵läh˴.
16 Ja˖ koo˵ hä˴ ga˖cheeh˖ hnäh˴ lä˖jë˖
he˵ ma˴ jmee˖ bii⁴ kin˖ lä˖ ma˴ gyan˴ jwii˵
Tesalónica.
17 Hi˖ ja˖ he˵ koo˵ jøøn˴ he˵ hyohn˖ kyah⁴
hnäh˴. He˵ hnoohn˖ ha˵ lä˖ jee˴ lä˵jnä˴
cha˵ga˴miih˵ ta˴ llu¹ kyah⁴ hnäh˴ cha˴në˴ Dio.
18 Ma˵ngëë˴ ma˵hyohn˜ ha˵ koh˴ te⁴ he˵
lle` kih¹ hyohn˖, lä˖jiih¹ ma˵ngëë˴ ga˴, na⁴
he˵ ma˵tëëhn⁴ kuu˴ he˵ ma˵cheeh˖ hnäh˴
kyaah˴ Epafrodito. He˵ na˵ hii˴ mi˵jwii˵
kih⁴ Dio, he˵ na˵ ba˴ heeyh˵, hi˖ he˵ na˵ ba˴
tih˜ dsëy⁴.
19 Dio kyaan˖ kwa⁴ ka˵läh˴ he˵ jmee˖ bii⁴
kyah⁴ hnäh˴, jëëh˴ cha˵ ba˴ lä˖jë˖ gyuuh¹ he˵
sa˖ lla˖ jih˴koh˴ he˵ hñah˖ jne˴ kih¹ Cristo
Jesús.
20 Lä˖jë˖ joh˴ jmii˴ cha˵ wa˴ la¹ juuh˵ kih⁴
Dio hi˵ laa⁴ Tää` jnän`. Wa˴ la¹ lä˖ja˵.
21 Jmee˴ Dio kih⁴ lä˖jëë˖ hi˵ na˵jngëë¹ hi˵
laa⁴ koo˵ kyaah˴ Cristo Jesús. Hi˖ lä˖jëë˖
øøh⁴ jne˴ hi˵ tää˴h˴ kyaah˴ jnä˴ la˵, jmeey˖ Dio
kyah⁴ hnäh˴.
22 Hi˖ ga˖lä˖jëë˖ ba˴ dsa˵ hi˵ na˵jngëë¹
jmee˖ Dio kyah⁴ hnäh˴ ka˵läh˴. Hi˖
cha˵ga˴miih˵ lle` dsëy¹ hnäh˴ lä˖jëë˖ hi˵ tää˴h˴
cha˴neh˖ kih⁴ César.
23 Wa˴ mi˵jää¹ Jesucristo Dsa˵jøøh¹ jnän`
lä˖jëë˖ hnäh˴. Wa˴ la¹ lä˖ja˵.

Colosenses
Juu' la¯ ga˗sɨɨ˴ Paa´ kih' øøh' jne´ hi¯ chaa¯ Colosas

1 Jnä˴ Paa´ laan' apóstol kyaa' Jesucristo lä˗
hyoh¯ dsë' Dio. Kyaah´ Timotä øøh' jne´ sɨɨn˗
kyah' hnäh˴,
2 hi¯ tääh´ jwɨɨ¯ Colosas. Laah' hnäh˴
na¯jngëë' hi˗ mi¯teh` ba´ hnäh˴, kih' he¯
ma¯laah' hnäh˴ koo¯ kyaah´ Cristo. He¯ja¯
ngɨɨn´ kih' Dio hi¯ laa' Tää` jnän` hi˗ ngɨɨn´ kih'
Jesucristo Dsa¯jøøh' jnän`, wa´ kway˴ lä˗jë˗
he¯ llu' kyah' hnäh˴ hi˗ wa´ jmeey˴ hii˴ tii´
kyah' hnäh˴.

Ga˗kwa˴ Paa´ ti´hmaah´ kih' Dio

3 Lä˗jë˗ jiih¯ ma´ ngɨɨ´ jnääh' kyah' hnäh˴,
kwa¯ jnääh ' ti´hmaah´ kih' Dio, Jmii¯
Dsa¯jøøh' jnän` Jesucristo.
4 Jëëh˴ ma¯tëëh' jnääh' juu' he¯ ma¯dsoo˴
hoh˴ hnäh˴ kih' Cristo Jesús hi˗ hnaah˗ hnäh˴
lä˗jëë˗ hi¯ na¯jngëë'.
5 Jmeeh¯ hnäh˴ lä˗ja¯, jëëh˴ ma¯cha¯
ba´ o¯jøh˗ dsë¯ kyah' hnäh˴ he¯ hña˗h
hnäh˴ heeh¯ he¯ høø¯ Dio gyɨɨh' jmɨ¯gyɨɨ˗.
Ga˗nɨɨh¯ ba´ hnäh˴ na¯ lä˗ la' he¯ o¯jøh˗
dsë¯ la¯ lä˗ ma´ ga˗heeh` hnäh˴ ju'dsoo˴,
ja¯ba´ ju'hmëë˴ kih' Cristo.
6 Ga˗lloo' juu' na¯ lä˗ ga˗të˴ jee´ tääh´
hnäh˴, ja¯ba´ lä˗koo¯ ngoo' lä˗kaa¯ lä˗jɨh˗
jmɨ¯gyɨɨ˗. Hi˗ lä˗kaa¯ jee´ dsa¯kway˗ juu'
na¯, le´ llu' kih' dsa¯ hi˗ lä˗ja¯ ngoo' ba´ ta˗
cha´ë˴, ja¯ba´ lä˗koo¯ ga˗la' kyah' hnäh˴ lä˗
ma´ to¯ë˴ ga˗nɨɨh¯ hnäh˴ hi˗ ga˗lä˗ngëëh˴
hnäh˴ ha¯ koh˴ sa˗ llu' dsë' Dio kyaah´ jne´.
7 Ga˗lä˗tëë˗ ba´ hnäh˴ juu' na¯, lä˗ ma´
ga˗hlëëh' Epafra hnäh˴, øøh' jne´ hi¯ hnää˗
jnääh ', hi¯ jmee˗ ta´ ko¯jøh˴ kyaah´ jnääh'
hi˗ mi¯te' bih' lä˗jë˗ ta´ kih' Cristo, jee´ kyah'
hnäh˴ ka¯läh˴.
8 Hi¯ he´ ga˗jmeeh' juu' kyaa' jnääh ' he¯
tääh´ hnäh˴ hnaah˗ hnäh˴ øøh' kyaah´ be´
kih' Jmɨ¯lle´ Na¯jngɨɨ'.

Ga˗ngɨɨ˴ Paa´ kih' Dio mah' kway' be´ kih'
øøh' jne´

9 He¯ja¯ lä˗ ma´ ga˗tëëh' jnääh' juu' kyah'
hnäh˴ sa˗ ma¯tɨɨ´ jnääh' ngɨɨ´ jnääh' kih' Dio
mah' wa´ kwëëyh' hnäh˴ hɨɨɨ´dsë¯ llu' he¯ jä˗
gyɨɨh', lä˗jwë˴ ja¯ lä˗ñeh´ hnäh˴ kwee¯ ha¯
lä˗ hnøøy' hñiiy˴.
10 Lä˗ja¯ ngɨɨ˴ jnääh' kyah' hnäh˴ mah'
go´taah´ hnäh˴ lä˗koo¯ lle` kih' hi¯ laa' kyaa'
Dsa¯jøøh' jnän`, hi˗ jmeeh' hnäh˴ tää˴ ba´
lä˗jë˗ he¯ tɨh¯ dsëy'. Ma´ja¯ ga´ jmeeh' hnäh˴
lä˗jë˗ he¯ llu' jmah' hi˗ lä¯kyɨɨh˗ hnäh˴ Dio
cha¯ga´miih¯ koo¯ hä´ koo¯ hä´.
11 Hi˗ wa´ tëëh˴ hnäh˴ be´ kih' Dsa¯jøøh'
jnän` hi¯ cha¯ ga˗lä˗jë˗ be´ kih' mah' kwëëh'
hoh˴ hnäh˴ kih' lä˗jë˗ he¯ dsa¯ngëëh˴ hnäh˴
hi˗ lä˗jøh¯ hoh˴ hnäh˴ cha¯ga´miih¯ kyaah´
dsa¯.
12 Hi˗ wa´ jëë¯ hoh˴ hnäh˴ kwa´ hnäh˴
ti´hmaah´ kih' Dio hi¯ laa' Tää` jnän` hi¯
ga¯mi˗llɨɨ' jne´ mah' hña˗h jnän` heen¯ jee´
oo˗ ya˗jwɨɨ' jee´ jnä˴ wa´je¯ ko¯jøh˴ kyaah´
jee´ lä˗jëë˗ hi¯ na¯jngëë'.
13 Jëëh˴, ga˗läay' jne´ he¯ ma´ tøøhn´ jee´
na¯hoo¯ jee´ ma´ jmee˗ hi¯sa˗llɨ' hih˗ jnän`
hi˗ ga˗taayh¯ jne´ goo¯ Jooy˴ hi¯ hnääy'
cha¯miih¯ mah' hi¯ he´ ba´ jää ' jne´ lä˗hih˗
kiyh'.
14 Ga˗läayh˗ jne´ ta˗la˗ kih' Jooy˴ hi¯
ga˗tɨɨ¯ jma¯ kih'. Kyaah´ he¯ ja¯ ga˗kooy'
dsëy' kih' dso´kye¯ jnän`.

Jaa¯ Cristo ba´ laa' jøøh' kih' jee´ lä˗jëë˗

15 Cristo laa' koo¯ heeh˗ kyaah´ Dio hi¯ sa˗
tëë' jne´ jëën´. Jää' ba´ ma¯chaay¯, he¯ja¯
laay' to¯ë˴ kih' he¯ ja¯ga´ ga˗nøø'.
16 Ta˗la˗ kih' Cristo ga˗jmee˴ Dio ga˗lä˗jë˗
go¯te˴ he¯ cha¯. Ga˗jmeey˴ lä˗jë˗ he¯ cha¯
gyɨɨh' hwa', lä˗jë˗ he¯ jnä´ kyaah´ he¯ sa˗
jnä˴. Ga˗jmääy' lä˗jëë˗ nëë' dsa¯ta´ hi¯ mäh',
hi¯ kaah´. Ko¯jøh˴ kyaah´ Jooy˴, ga˗jmeey˴
ga˗lä˗jë˗ ba´ he¯ cha¯ hi˗ ga˗lä˗jë˗ ba´ la' kih'
Jooy˴ ka¯läh˴.
17 Ma¯gya' bih' jää', ja¯ga´ ga˗la' lä˗jë˗ he¯
cha¯ hi˗ kyaah´ be´ kiyh' ngoo' ba´ na´jnä´
ga˗lä˗jë˗ he¯ ga˗jmeey˴.
18 Hi¯ he´ na¯ kye¯ në´ kih' gwah˗. Hñii´
bih' laay' to¯ë´ jee´ kih' jee´ lä˗jëë˗, hi˗ hñii´
bih' hi¯ ga˗lä˗jiih` to¯ë´ jee´ kih' hi¯ na¯juu˴,
mah' lä˗ja¯ leey˴ jøøh' kih' jee´ lä˗jëë˗.
19 Jëëh˴, ga˗tih' ba´ dsë' Dio he¯ laa' Cristo
kwee¯ lä˗koo¯ laay' hñiiy˴.
20 Hi˗ ga˗tih' ba´ dsëy' he¯ ga˗jeeyh¯ juu'
he¯ ma´ cha¯ gyɨɨh' hwa'. Ga˗mi˗llaay¯
go¯te˴ he¯ ma´ ää¯ jne´ kiyh', ta˗la˗ kih'
Cristo hi¯ ga˗tɨɨ¯ jma¯ kih' dsoh´ hma¯cru¯
mah' lä˗ja¯ hɨɨ' tii´ jnän` kyaah´ Dio.
21 Jää' ma´ laah' hnäh˴ lä˗koo¯ dsa¯ chaa¯
ɨɨ´, sa¯ ma´ jwah˴ hnäh˴ kyaah´ Dio. Jëëh˴,
hɨɨ´dsë¯ hlɨɨh' jmah' ba´ ma´ kyeh´ hnäh˴, hi˗
he¯ hlɨɨh' jmah' ba´ ma´ jmeeh¯ hnäh˴. Pero
na' ma¯jeeh¯ bih' juu' kyah' hnäh˴,
22 ta˗la˗ kyaah´ jmɨ¯ngo' kih' Jesús. Ga˗
jɨɨy' mah' mi¯jnääy˗ hnäh˴ na¯jngëëh
' hnäh˴ cha´ëy´, mo˗so˗ cha¯ dso´kye¯ kyah'
hnäh˴ hi˗ mo˗so˗ cha¯ ga´ he¯ na¯bääh`
hnäh˴ ni¯ miih¯.
23 Pero hnøø' lä˗ ma¯dsoo˴ na¯ ba´ hoh˴
hnäh˴ kih' Jesús hi˗ ta˗ wa´ gaa´ hoh˴ hnäh˴
o¯jøh¯ dsë¯ he¯ kyeh´ hnäh˴ kih' ju'hmëë˴
he¯ ma¯nɨɨh¯ hnäh˴, ja¯ba´ ju'hmëë˴
kih' Jesús he¯ kwa˗ dsa¯ lä˗kaa¯ lä˗jɨh˗
jmɨ¯gyɨɨ˗. Hi˗ lä˗ja¯ jnä´ ka¯läh˴ na¯hña˗n´
kwan` ju'hmëë˴ na¯.

Ga˗kwa˴ Paa´ juu' he¯ ma´ na¯hmää´ jää'

24 Chaa¯ ba´ jnä´ llu' kih' he¯ jëën¯ wɨɨ˴
kyah' hnäh˴. Hi¯ ngoo' ba´ jnä´ jëën¯ wɨɨ˴
kyaah´ jmɨ¯ngo' kin˗ mah' lä˗ja¯ hña˗a ha¯

koh´ wii´ he¯ jëë˜ Cristo kih¹ hi¯ laa¹ kyaay¹,
jne´ hi¯ laa¹ gwah˗ kiyh¹.
25 Hi˗ ga˗hñaa¹ Dio jnä´ mah¹ kwan` be´
kih¹ gwah˗. Ga˗jmeey´ mada¯ he¯ mi´jnään¹
na¯hñaa¹ lä˗jëë¯ juu¹ kiyh¹ jee´ kyah¹ hnäh´.
26 Ma´ na¯hmää´ ba´ juu¹ ja¯ llo´joo¹. Pero
na¹ ma¯mi¯jnääy¯ juu¹ ja¯ kih¹ hi¯ na¯jngëë¹
kyaay¹.
27 Kih¹ hi¯ he´ ba´ ga˗tih¹ dsë¹ Dio mi¯jnää˗
juu¹ he¯ ma´ na¯hmää´. Peer˗ jnaah¹ la¹ juu¹
ja¯ kih¹ lä˗jëë˗ dsa¯ hi¯ sa˗ laa¹ judiu, he¯
jäh´ lä˗la¯: Cristo jmee˗ ko¯jøh´ kyaah´ jne´.
He¯ja¯ na¯ kye´ jne´ o¯jøh˗ dsë¯ dsa´tooh´
jne´ ya˗jwii¹ kiyh¹.
28 He¯ja¯ na¯ kwa¯ jnääh ¹ juu¹ la¯ kih¹
lä˗jëë˗ dsa¯. Hlëëh´ jnääh¹ hi˗ mi´tëë¹ jnääh
¹ dsa¯, kyaah´ cha¯miih¯ hww´dsë¯ llu¹, mah¹
ngëë´ jnih´ kih¹ Dio lä˗jaa¯ lä˗jaay¯, llyyy¹
go¯te¯, laay¹ koo¯ ba´ kyaah´ Cristo Jesús.
29 He¯ja¯ kwan˗ be´ jmeen˗ ta´ la¯, kyaah´
be´ he¯ kwa˗ Cristo. Ha¯ koh´ be´ sa˗ cha¯
kih¹ hi¯ kyah´já˗ jnä´.

2

1 Hnoon¹ lä˗ñeh´ hnäh´ he¯ jmeen˗ ta´ la¯,
lä˗jiih¹ jee´ le´, he¯ llu¹ kyah¹ hnäh´, hi˗ kih¹
lä˗jëë˗ hi¯ tääh´ Laodicea ka¯läh´ hi˗ lä˗ja¯
kih¹ lä˗jëë˗ hi¯ sa˗ ga´ ma¯jëë˗ jnä´.
2 Lä˗ja¯ jmeen˗ mah¹ wa´ cha¯
cha¯ga´miih¯ be´ kih¹ lä˗jëë˗, hi˗ hnoon¹ wa´
hnääy¹ øøyh˗ mah¹ wa´ le´ koo¯ ba´ hww´dsë¯
kih¹ jee´ lä˗jëë˗. Hi˗ hnoon¹ wa´ lä¯ngëëy´
na¯hñaa¹ lä˗jëë¯ mah¹ kwa¹ jwë¹ lä˗kyyyh˜
he¯ ma´ na¯hmää´ kih¹ Dio, hi¯ he´ he´ Cristo.
3 Jaa¯ hñii´ bih¹ cha¯ hww´dsë¯ llu¹ kiyh¹.
Jaa¯ hñii´ bih¹ ngëëy´ ga˗lä˗jë˗ go¯te¹. He¯ ja¯
ba´ kyee´ jnän` cha¯ga´miih¯ pero na¯hmää´
ba´ he¯ ja¯ ta´ko¯jiih¹ sa˗ ga´ ma¯heeh`jnih´.
4 Ma¯jwëëhn¹ hnäh´ lä˗ja¯ mah¹ ni˗ jaa¯
sa˗ mi¯gaa˗ hnäh´ kyaah´ juu¹ na´hñaah¹ ha¯
lä˗ jee´ leeyh¯ hnäh´.
5 Ma˗ke˗ sa˗ gyan´ kyaah´ hnäh´ ko¯jøh´,
ma˗ra˗ he¯ lle`ba´ dsën˗ hnäh´. Peer˗ chaan¯
llu¹ kih¹ he¯ ma¯nuun¹ tääh´ hnäh´ kwee¯
kyaah´ koo¯ nëë¹ ba´ hww´dsë¯, hi˗ lä˗ja¯
ngoo¹ ba´ dsoo´ hoh´ hnäh´ kih¹ Cristo.

Juu¹ kih¹ Cristo ba´jmää¹ jnän`

6 Heh¹ lä˗ja¯, ja¯ba´ lä˗koo¯ ga˗heeh`hnäh´
kih¹ Jesucristo Dsa¯jøøh¹ jnän`, ja¯ba´ lä˗ja¯
go¯nää´ hnäh´ kyaayh´ ta˗ cha´në´.
7 Hnøø¹ jäh¹ hnäh´ koo¯ hweh¯ kyaayh´.
Lä˗jwë´ ja¯, leeh´ hnäh´ lä˗koh´ chaah¹ hma¯
he¯ ma¯chooh¯ jmoo¹. Lä˗ja¯ lä˗cha¯ be´
kyah¹ hnäh´ go´nääh ¹ hnäh´ ta˗ cha´në´
lä˗koh´ ga˗mi˗tëë¯ dsa¯ hnäh´. Hi˗ hnøø¹
kwah¹ hnäh´ cha¯miih¯ ti´hmaah´ kih¹ Dio.
8 Leeh˜ hnäh´ mah¹ ni˗ jaa¯ sa˗ mi¯gaa˗
hnäh´ kyaah´ juu¹ kaah´ lä˗koo¯ gwa´
hww´dsë¯ kih¹ dsa˗. Sa˗ jmää¹ ta´ juu¹ he¯
ma¯tëë¹ dsa¯ hlëëh˗ kih¹ he¯ cha¯ jmi¯gyyy˗
la¯. Sa˗ gwa´ kih¹ Cristo juu¹ ja¯.
9 Jëëh´, ja¯ba´ lä˗koo¯ laa¹ hñii´ Dio, ja¯ba´
lä˗ja¯ laa¹ Cristo hi¯ ga˗lëë¹ ngo¹.
10 Hi˗ lä˗jë˗ go¯te¹ he¯ cha¯ kih¹ Dio, la¹
kyah¹ hnäh´ ka¯läh´ kih¹ he¯ ma¯laah¹ hnäh´
koo¯ kyaah´ Cristo hi¯ kye¯ ně´ kih¹ jee´
lä˗jëë˗ hi¯ laa¹ ta´ jwwh¯ hi¯ chaa¯ gyyyh¹.
11 Hi˗ kih¹ he¯ ma¯laah¹ hnäh´ koo¯
kyaayh´, he¯ja¯ la¹ lä˗koo¯ he¯ ga˗wih´
jmi¯ngo¹ kyah¹ hnäh´. Pero sa˗ la¹ lä˗koo¯
tëë¹ dsa¯ jmee˗. Cristo ba´ ga˗jñuuh¹ he¯ hlii¹h¹
he¯ ma´ hä´ tuh¯hoh´ hnäh´, he¯ja¯ ma¯laah¹
hnäh´ kwaat¯ lä˗koo¯ he¯ ga˗wih´ jmi¯ngo¹
kyah¹ hnäh´ lä˗ hnøøy¹ hñiiy´.
12 Hi˗ lä˗ ma´ ga˗saah¯ hnäh´ jmii¯, lä˗koo¯
he¯ ga˗haah¹ hnäh´ kyaayh´ hi˗ ga˗lä˗jiih`
hnäh´ ka¯läh´ kyaayh´, lä˗llu¹ he¯ ma¯dsoo´
hoh´ hnäh´ cha¯ ba´ be´ kih¹ Dio he¯ kyaah´
ga˗mi˗jiiyh` Cristo jee´ kih¹ hi¯ na¯juu´.
13 Hi˗ lä˗koo¯ ma´ tääh´ hnäh´ na¯juuh´
hnäh´ kwaat¯ kih¹ dso´kye¯ hi˗ sa˗
ma´ na¯wih´ jmi¯ngo¹ kyah¹ hnäh´, Dio
ga˗mi˗jiih` hnäh´ ko¯jøh´ kyaah´ Cristo.
Ga˗koy¹ dsëy¹ kih¹ lä˗jë˗ dso´kye¯ jnän`.
14 Ga˗mi˗llaay¯ go¯te¯ lä˗jë˗ he¯ ma´ hnii¯
jnän`, he¯ ga˗hlääh¯ jne´ kih¹ ley. Joh´ dsoo´
sa˗ ma´ bääh¯ jne´. Pero Dio ga˗jmee´ ta˗
koo´ he¯ ja¯, lä˗koo¯ he¯ ga˗hooy¹ dsoh´
hma¯cru˜ ba´.
15 Hi˗ ga˗jmää¹ Dio ta˗ koo´ lä˗jëë˗ hi¯ laa¹
ta´ jwwh¯ hi¯ chaa¯ gyyyh¹, ga˗mi¯kwayh¹ kih¹
hi¯ he´ cha´ně´ lä˗jëë˗. Ga˗liyh¹ ga˗lla˗dsëëy`
kyaah´ he¯ ga˗juu¹ Cristo dsoh´ hma¯cru˜.

Mo¯so¯ jmää¹ jnän`nwwh¯ ma¯gyuh¯

16 Kih¹ he¯ja¯ ba´ na¯, ni˗ jaa¯ sa˗ wa´ kye¯
kwaat¯ ha¯ lä˗ kuh¯huh´ hnäh´ ni˗ kih¹ he¯
sa˗ jmeeh¯ hnäh´ jmii´ he¯ tëëy¹ jmeey˗ o sa˗
jmeeh¯ hnäh´ jwwh¯ kih¹ lä˗ ma´ heeh´ sih¯ o
kih¹ jmii´ he¯ teeh¯ dsa¯ dsë¹.
17 Lä˗jë˗ he¯ ma¯gyuh¯ ja¯, koo¯
ga˗mi¯jnää¯ miih¯ ha¯ lä˗ la¹ kih¹ ju¹dsoo´
he¯ ja¯ga´ ja¹. Pero Cristo ba´ he´ hi¯ laa¹
ma˗ra˗ ju¹dsoo´ ja¯.
18 Hi˗ leh˗ ba´ hnäh´ jñeeh ¹ cher´mah¹
mi¯teh` hnäh´ kih¹ Cristo. He¯ja¯ ta˗ kwa¯
hnäh´ jwë¹ kih¹ ni˗ jaa¯ hi¯ jñuuh¹ he¯ ja¯
kyah¹ hnäh´. Dsa¯ he´, jmää¯ hñii´ hwaa´
pero he¯ jmee˗ bih¹ ja¯ hi˗ jmeey˗ jwwh¯ kih¹
ángele ka¯läh´. Hi˗ jäyh´ cha¯ he¯ ma¯jëëy˗
he¯ gwa´ gyyyh¹. Hi˗ jmääy¯ hñiiy´ jøøyh¹
kyaah´ hww´dsë¯ kih¹ dsa¯ ta˗jmah¹ ba´.
19 Hi¯ he´, sa˗ laa¹ koo¯ kyaah´ Cristo hi¯
kye¯ ně´ jnän`. Pero lä˗jaa¯ lä˗jaa¯ jne´
na¯ku¯ na¯chah´ jne´ kyaah´ Cristo, laa¹ jne´
lä˗koo¯ jaa¯ dsa¯ ba´. Lä˗jwë´ ja¯, tëë¹ jne´ be´
he¯ kwa˗ Dio mah¹ dsa´nøø¹ jne´ ta˗ cha´në´.
20 He¯ ma¯laah¹ hnäh´ koo¯ kyaah´ Cristo,
he¯ja¯ la¹ lä˗koo¯ he¯ ga˗juuh¹ hnäh´ ko¯jøh´
kyaayh´ mah¹ mo˗so˗ na´jnää´ hnäh´ kih¹
nwwh¯ ma¯gyuh¯ he¯ cha¯ jmi¯gyyy˗ la¯.
He¯ja¯ mo˗so˗ cha¯ he¯ kih¹ he¯ jmeeh¹
hnäh´ he¹ kih¹ nwwh¯ ja¯,

21 läˆkoo̱˜ jäh˝ dsa˜: “Taˆ kooh˝ he˜ na˜, taˆ
kuh˜ he˜ na˜, taˆ soo̱h˝ he˜ na˜.”
22 He˜ llaˆ ba´ läˆjëˆ he˜ ja̱˜ jee´ koo´jmee˜
jne´. Hiˆ läˆjëˆ nuuh˝ ja̱˜, he˜ gaˆlla´ dsa˜
jmɨ˜gyuuˆ ba´ ja̱˜ läˆkoo̱˜ la¹ huu´dsë˜ kiyh¹.
23 Heh¹ nuuh˝ ja̱˜, dsoo˝ ba´ mi˜jnääˆ
läˆkoo̱˜ he˜ kye̱˜ huu´dsë˜ llu¹. Jëëh˝ kyaah˝
he˜ ja̱˜, jmeeˆ dsa˜ läˆkoo̱˜ he˜ hnaayh˜ Dio,
hiˆ jmääy˜ hñii´ hwaa̱´ hiˆ heeyh˜ hñiiy´ wii´
ka˜läh˝. Pero niˆ miih˜ saˆ jmää¹ jnän`nuuh˝
ja̱˜ mah¹ lää̱¹ jne´ kih¹ he˜ hee̱˜ dsë¹ jmɨ˜ngo¹
jnän`.

3

1 Läˆllu¹ he˜ ma˜läˆjiih` hnäh˝ kyaah˝
Cristo, he˜ja̱˜ kye̱˜ hnäh˝ huu´dsë˜ kih¹ he˜
cha˜ jee´ oo˜ yaˆjwii¹, jee´ gya¹ Cristo jwoo¹
ra˜llu̱u̱¹ kih¹ Dio.
2 Wa´ lle` hoh˝ hnäh˝ he˜ cha˜ gyuuh¹ ba´,
moˆto˜ hnooh˜ ga´ hnäh˝ he˜ cha˜ jmɨ˜gyuuˆ
la˜.
3 Jëëh˝, ma˜na˜ju̱u̱´ ba´ hnäh˝ kih¹
jmɨ˜gyuuˆ la˜ hiˆ chaa̱˜ ba´ hnäh˝ ko̱˜jøh˝
kyaah´ Cristo jee´ gya¹ Dio maˆke˜ na˜hmää´
he˜ ja̱˜ jnän`jmii¹ na¹.
4 Pero wa´ra˜ gaˆläˆjnää´ Cristo hi̱˜ jmeeˆ
chaa̱˜ jne´, ma´ja̱˜ läˆjnää´ jne´ tø˜jlee̱̱˜ ñih¹
ko̱˜jøh˝ kyaayh´.

Wa´ ben´ läˆjëˆ he˜ hlii̱h¹ mah¹ dsa´nøøn¹
kyaah´ he˜ llu¹ ba´

5 He˜ja̱˜ tu¹ hnäh˝ läˆjëˆ he˜ hlii̱h¹ he˜
jmeeh˜ hnäh˝ jmɨ˜gyuuˆ la˜. Hnäh˝ dsa˜mëˆ
dsa˜ñuuh˜ taˆ kaah˜ wa´ hi̱˜ cha˜ hi̱˜, taˆ
mɨ˜saah¹ hnäh˝ hñaah¹, taˆ jmee˜ hnäh˝ he˜
ngii̱˜ jmɨ˜ngo¹ kyah¹ hnäh˝ niˆ he˜ ga´ jyoh˝
he˜ hee̱˜ hoh˝ hnäh˝. Taˆ hnooh˜ hnäh˝
leh˜ hnäh˝ läˆjëˆ he˜ ga´ cha˜. Jëëh˝ läˆko̱o̱˜
he˜ ja̱˜ ba´ laa̱¹ dio kyaah¹ hnäh˝ cher´mah¹
jmeeh˜ hnäh˝ läˆja̱˜.
6 Kih¹ he˜ hlii̱h¹ na˜ gwa´ ya˜jee̱̱¹ dsë¹ Dio
kyaah´ hi̱˜ chaah˜.
7 Läˆjëˆ he˜ na˜ gaˆjmeeh´ hnäh˝ läˆko̱h˝
ma´ taä̱h´ hnäh˝ jää̱¹.
8 Pero na¹ moˆto˜ jmee˜ hnäh˝ läˆjëˆ he˜
la˜: he˜ ya˜jee̱̱¹ hoh˝ hnäh˝, he˜ llee̱˝ hnäh˝,
he˜ hñaa˜ hoh˝ hnäh˝ kyaah´ dsa˜, he˜ hlëëh´
hnäh˝ wii´ kih¹ dsaˆ, he˜ hlëëh´ hnäh˝ juu¹
hlii̱h¹.
9 Taˆ juu` kih¹ dsa˜kyaah´ hnäh˝, jëëh˝
ma˜jñuuh´ hnäh˝ kih¹ läˆjëˆ he˜ ma´ jmeeh˜
hnäh˝ jää̱¹.
10 Hiˆ gaˆløøh` hnäh˝ jmeeh¹ he˜ llu¹ ba´.
He˜ja̱˜ la¹ läˆko̱o̱˜ he˜ ma˜kyeh¹ hnäh˝
hmii̱h˜ hmëë´. Hiˆ ngoo¹ dsa˜läˆhmëë´
hnäh˝ ko̱o̱˜ jmii´ ko̱o̱˜ jmii´ kih¹ he˜ mi˜tee̱̱¹
hnäh˝ cha˜ga´miih˜ mah¹ lee̱h˝ hnäh˝
läˆko̱o̱˜ laa̱¹ hi̱˜ gaˆjmää¹ jne´.
11 Hi̱h¹ hi̱˜ laa̱¹ ko̱o̱˜ kyaah´ Cristo saˆ
cha˜ he˜ jmee¹ cher´mah¹ laay¹ judiu, o
saˆ laay¹ judiu, cher´mah¹ gaˆwi̱h˝ jmɨ˜ngo¹
kiyh¹ o saˆ gaˆwi̱h˝, cher´mah¹ laay¹ jaa̱˜ hi̱˜
saˆ kyuuh˜ o jaa̱˜ hi̱˜ chaa̱˜ uu˝, cher´mah¹
na˜hnëëy´ jmeey¹ ta´ kih¹ dsaˆ o cher´mah¹
saˆ na˜hnëëy´. Koo̱˜ ba´ he˜ kyee̱˝ kih¹ jee´
läˆjëˆ. Cristo ba´ he˜ hi̱˜ jøøh¹ kih¹ jee´ läˆjee̱̱ˆ,
hi̱˜ he´ ba´ hi̱˜ cheh¹ kyaah´ jne´.
12 He˜ja̱˜ go˜taah´ hnäh˝ läˆko̱o̱˜ lle` kih¹
hi̱˜ na˜llee̱h´ kyaa̱¹ Dio. Jëëh˝ ma˜na˜jngëë¹
jne´ hiˆ hnääy¹ jne´ cha˜miih˜. He˜ja̱˜ wa´
läˆñih˝ hoh˝ hnäh˝ kih¹ dsa˜kyaah´ hnäh˝,
wa´ llu¹ hoh˝ hnäh˝ kyaayh´, taˆ jmää̱ˆ hnäh˝
hñaah¹ kaah´, jmee´ hnäh˝ hwaah´ kyaah´
dsa˜kyaah´, hiˆ jmee´ hnäh˝ jøh˜ hoh˝ hnäh˝
kyaayh´.
13 Kwëëh` hoh˝ hnäh˝ kih¹ dsa˜kyaah´
hnäh˝. Cher´mah¹ chaa̱˜ jaa̱˜ hi̱˜ gaˆhlä̱ä̱h˜
kyah¹ hnäh˝, kii̱¹ hnäh˝ hoh˝ kiyh¹. Hiˆ
jmee´ hnäh˝ jøh˜ hoh˝ hnäh˝ kih¹ dsa˜kyaah´,
ja̱˜ba´ läˆko̱o̱˜ gaˆjmee´ Jesús jøh˜ dsë¹
kyaah´ jne´.
14 Koo̱˜ ba´ he˜ kyee̱˝ kih¹ jee´ läˆjëˆ. He˜
hnaahˆ hnäh˝ øøh¹ hnäh˝. Jëëh˝ he˜ hnää¹
jne´ øøhn¹ läˆtä̱ä̱ˆ jne´ jmeen´ läˆjëˆ he˜ lle`
kih¹.
15 Kwa´ hnäh˝ jwë¹ jmee¹ Dio hii¹ tii´ jee´
kih¹ läˆjee̱̱ˆ hnäh˝. Jëëh˝ gaˆtëëyh¹ hnäh˝ mah¹
go´taah´ hnäh˝ hii˝ tii´ kyah¹ hnäh˝ läˆllu¹ he˜
laah¹ hnäh˝ koo̱˜ ba´ jee´ läˆjee̱̱ˆ hnäh˝. Hiˆ
hnøø¹ kwah¹ hnäh˝ ti´hmaah´ kih¹ Dio.
16 Wa´ jä̱˝ juu¹ kih¹ Cristo na˜hñaa¹
läˆjee̱̱˜ kyaah´ hnäh˝. Hiˆ kyaah´ cha˜miih˜
huu´dsë˜ llu¹, mi´tee̱̱¹ hnäh˝ dsa˜kyaah´
hiˆ hlee̱̱h´ hnih˝ ka˜läh˝. Hiˆ kwa´ hnäh˝
ti´hmaah´ kih¹ Dsa˜jøøh¹ jnän`jee´ häh˜ hnäh˝
kiyh¹ kyaah´ salmo, kyaah´ himno, kyaah´
su˜ he˜ kwaˆ jmɨ˜lle´.
17 Hiˆ gaˆläˆjëˆ ba´ he˜ jmeeh˜ hnäh˝,
cher´mah¹ la¹ kyaah´ juu¹, cher´mah¹ jmeeh˜
hnäh˝ ta´, ja̱˜ jmeeh˜ hnäh˝ läˆhihˆ kih¹ Jesús
Dsa˜jøøh¹ jnän`hiˆ kwa´ hnäh˝ ti´hmaah´ kih¹
Dio, taˆlaˆ kiyh¹.

Hnøø¹ dsa´tooh´ jne´ kwee˜ kyaah´ øøh¹
jne´

18 Hnäh˝ dsa˜mëˆ hi̱˜ chaa̱˜ dsa˜ñuuh˜
kyaa̱¹, jmeeh˜ hnäh˝ he¹ kiyh¹, läˆko̱o̱˜ hnøø¹
Dsa˜jøøh¹ jnän`.
19 Hnäh˝ dsa˜ñuuh˜ hi̱˜ chaa̱˜ dsa˜mëˆ
kyaa̱¹, wa´ läˆhnaahˆ hnäh˝ dsa˜mëˆ kyaah¹
hnäh˝, taˆ jmeeyh`.
20 Hnäh˝ hi̱˜ laa̱¹ chih˜, hnøø¹ nuuh¹ hnäh˝
madaˆ kih¹ maa` tää` kyaah¹ hnäh˝, jëëh˝
läˆja̱˜ ba´ tih˜ dsë¹ Dsa˜jøøh¹ jnän`.
21 Hnäh˝ hi̱˜ laa̱¹ cho¹jmii˜ chih˜, taˆ
jmeeh` hnäh˝ chih˜ kyaah¹ gaˆngëë˝ jwee̱̱¹
mah¹ saˆ läˆmeeh˜ dsëy¹.
22 Hnäh˝ hi̱˜ tä̱ä̱h´ jmeeˆ ta´ kih¹ dsaˆ, nuu˜
hnäh˝ läˆjëˆ madaˆ he˜ jmeeyˆ kyah¹ hnäh˝.
Hiˆ jaˆ maˆlaˆ ta´ko̱˜jiih¹ tä̱ä̱yh´ jëëy˜, läˆko̱o̱˜
jmeeˆ hi̱˜ hnøø¹ jä̱¹ llu¹ kyaah´ dsa˜. Hnøø¹
kyeh´ hnäh˝ koo̱˜ nëë¹ ba´ huu´dsë˜ hiˆ hnøø¹
gah˜ hnäh˝ Dio.

23 Ga˜läˆjëˆ ba´ he˜ jmeeh' hnäh´, jmee´ hnäh´ läˆkaa˜ tuh˜hoh´ hnäh´. Läˆkoo˜ he˜ jmeeh˜ hnäh´ ta´ kih' Dsa˜jøøh' jnän`, jaˆ maˆlaˆ kih⁴ dsa˜ taˆjmah⁴.
24 Ma˜ñeh´ ba´ hnäh´ he˜ hñahˆ hnäh´ heeh˜ hnäh´ kih⁴ Cristo Dsa˜jøøh' jnän`. Jëëh´ hi˜ he´ mi˜hmaah` kyah' hnäh´ läˆllu⁴ he˜ jmeeh˜ hnäh´ ta´he⁴ kiyh⁴.
25 Hiˆ kih' hi˜ jmeeˆ ga´ he˜ hliih', hyoyhˆ ka˜läh´ läˆkoo˜ te⁴ he˜ hliih' he˜ jmeeyˆ jaˆ. Jëëh´ saˆ jëëˆ Dio hee˜ laa⁴ dsa˜.

4

1 Cher´mah⁴ tää´ hi˜ jmeeˆ ta´ kyah' hnäh´, jmee´ hnäh´ kiyh⁴ läˆkoo˜ lle` kih', taˆ jmeeyh`. Jëëh´, ma˜ñeh´ ba´ hnäh´, ja˜ba´ läˆja˜ chaa˜ dsa˜juu´ hnäh´ hi˜ gya⁴ gyuuh' jmi˜gyuuˆ.
2 Taˆ hwaa` hnäh´ ngii´ hnäh´ kih⁴ Dio. Ngii´ hnäh´ kiyh⁴ tää´ hiˆ kwa´ hnäh´ ti´hmaah´ kiyh'.
3 Ngii´ hnäh´ kyaa⁴ jnääh ' mah⁴ nä⁴ Dsa˜jøøh' jnän` jwë' kwa´ jnääh⁴ juu' kiyh⁴. Mah⁴ mi´jnää⁴ jnääh' juu' kih⁴ Cristo he˜ ma´ na˜hmää´ jää '. Jëëh´ kwaat˜ kih⁴ juu' na˜ hää˜n´ nehˆñe' la˜.
4 Ngii´ hnäh´ kih⁴ Dio mah⁴ kwan` juu' na˜hñaa' läˆjëë˜ läˆkoo˜ lle` kih'.
5 Hnøø⁴ cha˜ huu´dsë˜ llu⁴ kyah⁴ hnäh´ läˆ ma´ tää´ hnäh´ kyaah´ hi˜ saˆ ma˜heeh˜ juu' kih⁴ Jesús. Hlëëh´ hnih´ na⁴ läˆcha˜ jmii´.
6 Jee´ llah˜ hnäh´ juu' kyaayh´, hlëëh´ hnih´ kyaah´ juu' llu⁴ jmah⁴ ba´ hiˆ kyaah´ juu' he˜ toh˜ llu⁴ kiyh⁴. Hiˆ hnøø⁴ kyuuh˜ hnäh´ ha˜ läˆ jeeh´ hnäh´ juu' kih⁴ läˆjaa˜ läˆjaa˜.

Gaˆhih⁴ Paa´ juu' kih⁴ dsa˜ kyaay⁴

7 Øøh⁴ jne´ Tíquico hi˜ hnääˆ jne´, dsoo⁴ dsa˜jmee´ juu' kyah⁴ hnäh´ ha˜ läˆ la⁴ kinˆ. Maˆraˆ he˜ mi˜te⁴ bih⁴ kyaah´ ta´ kiyh' he˜ jmeeyˆ ta´ kih' Dsa˜jøøh' jnän`ko˜jøh´ kyaah´ jnä´.
8 He˜jaˆ cheeˆ jnih´ jee´ tää´ hnäh´ mah⁴ nuuh' hnäh´ ha˜ läˆ tøøh´ jnääh⁴ jee´ la˜, he˜ läˆja˜ jëë´ hoh´ hnäh´.
9 Dsooy⁴ kyaah´ Onésimo, øøhn⁴ hi˜ hnääˆ jne´, hi˜ mi˜te⁴ kyaah´ ta´ kiyh'. Hiˆ laay⁴ dsa˜gooh´ hnäh´. Läˆuu´ hi˜ he´ ngëë⁴ juu' kyah⁴ hnäh´ läˆjëˆ ha˜ läˆ la⁴ jee´ la˜.
10 Aristarco hi˜ hää´ nehˆñe ' ko˜jøh´ kyaah´ jnä´ jee´ la˜, jmeeyˆ Dio kyah⁴ hnäh´ hiˆ läˆja˜ ka˜läh´ Marco hi˜ laa⁴ jaa˜ ba´ ma˜hyaa´ ta˜guuh´ kyaay' kyaah´ Bernabé. Ma˜jwëëhn⁴ hnäh´ jää⁴ ha˜ läˆ jmeeh' hnäh´ wa´ra˜ gaˆlloo⁴ Marco. He˜ja˜ cher´mah⁴ gaˆlooy⁴ jee´ na˜, ja˜ heeh` hnih´ llu⁴.
11 Hi˜ läˆja˜ Jesús hi˜ cheeˆ Justo, jmeeˆ Dio kyah⁴ hnäh´. Läˆjëëˆ hi˜ he´ laa⁴ judiu. Saˆ chaa˜ ga´ jñah´ judiu jee´ kih' läˆjëëˆ hi˜ kwaˆ be´ kinˆ jwë´ jee´ chaa˜ jne´ kih' Dio. Taˆlaˆ kih⁴ hi˜ he´, jmeeˆ jëëˆ dsënˆ.
12 Epafra hi˜ laa⁴ dsa˜gooh´ hnäh´ jmeeˆ Dio kyah⁴ hnäh´. Hiˆ jmeeyˆ ta´he⁴ kih⁴ Cristo ka˜läh´. Läˆjëˆ jiih˜ kwayˆ be´ ngiiyˆ kyah⁴ hnäh´ mah⁴ wa´ cha˜ be´ kyah⁴ hnäh´ tää´ hiˆ mah⁴ ma˜na´lluuh` hnäh´ jmeeh' hnäh´ läˆjëˆ he˜ tih˜ dsë⁴ Dio.
13 Jmeenˆ ju'dsoo´ kiyh⁴, he˜ lle` dsëy ' hnäh´ cha˜miih˜ hiˆ läˆkye˜ kih⁴ øøh⁴ jne´ hi˜ tää´ Laodicea, kyaah´ hi˜ tää´ Hierápoli.
14 Tëˆmë˜ hi˜ cheeˆ Luca hi˜ hnää⁴ jne´, jmeeyˆ Dio kyah⁴ hnäh´ hiˆ läˆja˜ jmeeˆ Dema ka˜läh´.
15 Hiˆ jmee´ hnäh´ Dio kih⁴ øøh⁴ jne´ hi˜ tää´ Laodicea hiˆ kih⁴ Ninfa ka˜läh´, kyaah´ läˆjëëˆ øøh⁴ jne´ hi˜ dsa˜ñeeˆ cha´nehˆ kiyh⁴.
16 Ma˜ngëë´ ma˜heh˜ hnäh´ juu' he˜ ma˜siin⁴ kyah⁴ hnäh´ la˜, taˆ jmee˜ hnäh´ hñaa˜ hoh´, ja˜ cheeˆ ka˜läh´ juu' la˜ kih⁴ øøh⁴ jne´ hi˜ tää´ Laodicea mah⁴ hëy⁴ ka˜läh´ jee´ ooˆ. Hiˆ läˆja˜ hëh ' hnäh´ he˜ ma˜siin⁴ kiyh⁴ wa´ra˜ gaˆcheeyh˜ taˆ kyah⁴ hnäh´.
17 Hiˆ chiih´ Arquipo wa´ kway´ be´ mi˜tey⁴ ta´ he˜ ma˜na˜hñaay´ jmeey' kih⁴ Dsa˜jøøh' jnän`.
18 Jnä´ Paa´ ma˜siin⁴ miih˜ jee´ gaˆdsaa⁴ juu' la˜ kyaah´ goonˆ. Dsooh˜ hoh´ hnäh´ jnä´ hää˜n´ nehˆñe⁴. Wa´ mi˜jää⁴ Dio läˆjëëˆ hnäh´. Wa´ la⁴ läˆja˜.

1 Tesalonicenses
He¯ la¯ to¯në´ je¯ he¯ ga˗sɨɨ´ Paa´ kih' øøh' jne´ hɨ¯ chaa¯ Tesalónica

1 Jnä´ Paa´ kyaah´ Silvano kyaah´ Timotä
sɨɨn˗ kih' gwah˗ jwɨɨ¯ Tesalónica, hnäh´ hɨ¯
tääh´ kyaah´ Tää` jnän`hi˗ kyaah´ Jesucristo
Dsa¯jøøh' jnän`. Ngɨɨn´ kiyh' wa´ kway´ he¯
llu' kyah' hnäh´ hi˗ wa´ jmeey´ hii´ tii´ kyah'
hnäh´.

Ga˗kwa´ Paa´ ti´hmaah´ kih' Dio

2 Dsooh˜ ba´ dsë¯ jnääh' kyah' hnäh´ lä˗jë˗
jɨɨh˜ wa´ra¯ ga˗ngɨɨ´ jnääh' kih' Dio, he¯jaa¯
kwa¯ jnääh' ti´hmaah´ kiyh'.
3 Sa˗ dsa¯gaa´ dsë¯ jnääh ' kwa¯ jnääh '
ti´hmaah´ kih' Dio hɨ¯ laa' Tää` jnän`. Ja˗
koo¯ nëë' ta´ llu' ma¯jmeeh´ hnäh´ kih' he¯
ma¯dsoo´ hoh´ hnäh´ kiyh', hi˗ mi¯teh` ba´
hnäh´ ta´ kyah' hnäh´ kih' he¯ hnaah˗ hnih´
cha¯miih¯. Hi˗ kwëëh˜ ba´ hoh´ hnäh´ kih'
he¯ kyeh´ hnäh´ o¯jøh˗ dsë¯ kih' Jesucristo
Dsa¯jøøh' jnän`.
4 Jëëh´, laah' hnäh´ øøhn' hɨ¯ hnää' Dio
cha¯miih¯ hi˗ ñe´ ba´ jnääh' he¯ ga˗lleeh¯
Dio hnäh´.
5 Lä˗ ma´ ga˗ngëë´ jnääh' ju'hmëë´ kyah'
hnäh´, ja˗ kyaah´ ma˗la˗ juu' ta˗jmah'. Ja˗
kyaah´ cha¯miih¯ be´ kih' Jmɨ¯lle´ Na¯jngɨɨ
' ba´ ja¯. Sa˗ cha¯ ma´ kye´ jnääh' jyoh´
hɨɨ´dsë¯. Juu' na¯ la' ma˗ra˗ ju'dsoo´ jmah'
ba´. Hi˗ ma¯ñeh´ ba´ hnäh´ ha¯ lä˗ ga˗jmee´
jnääh' jee´ tääh´ hnäh´, kih' he¯ hnää˗ jnääh'
hnäh´.
6 He¯ja¯ ga˗jmeeh´ hnäh´ ja¯ba´ lä˗koo¯
jmee¯ jnääh' hi˗ lä˗koo¯ ga˗jmee´ Dsa¯jøøh'
jnän`. Jëëh´, ma´ ga˗heeh` hnäh´ juu' kiyh',
chaa¯ ba´ hnäh´ llu' ga˗jmee´ Jmɨ¯lle´
Na¯jngɨɨ ', ma˗ke˗ ga˗jëëh` hnäh´ cha¯miih¯
he¯ wɨɨ´.
7 Heh' he¯ jmeeh¯ hnäh´ lä˗ja¯, ga˗nuu´
øøh' jne´ hɨ¯ tääh´ hwa' Macedonia hi˗ hwa'
Acaya. He¯ja¯ ja' dsëy' ga˗jmeey´ ja¯ba´
lä˗koo¯ jmeeh¯ hnäh´.
8 Kwaat˜ kyah' hnäh´ ga˗lloo' juu' kih'
Dsa¯jøøh' jnän`lä˗kaa¯ hwa' Macedonia hi˗
Acaya. Hi˗ ga˗lä˗cha˗ juu' he¯ ma¯dsoo´
hoh´ hnäh´ kih' Dio lä˗kaa¯ jee´ jyoh´ jwɨɨ¯.
He¯ja¯ mo˗so˗ jmee˗ ga´ bii' jmeeh´ jnääh'
juu' kiyh' ha¯ lä˗ ga˗jmeeh´ hnäh´.
9 Lä˗jëë˗ ba´ dsa¯ hlëëh˗ ha¯ lä˗ ga˗heeh`
hnäh´ jnääh ' lä˗ ma´ ga˗lla˗nøø' jnääh ' jee´
tääh´ hnäh´, hi˗ ha¯ lä˗ ga˗beeh˗ hnäh´ dio
hɨ¯ na¯laa˗ kaah˜ dsa¯ hi˗ ha¯ lä˗ jmeeh¯
hnäh´ ta´he' kih' hɨ¯ laa' ma˗ra˗ Dio jɨɨh˗.
10 Hi˗ hlëëyh˗ he¯ lle` hoh´ hnäh´ he¯ jäh´
jooy´ ka¯läh´ gyɨɨh' jmɨ¯gyɨɨ˗. Jëëh´ Dio
ga˗mi˗jɨɨh` Jesús jee´ kih' hɨ¯ na¯juu´ mah'
jooy´ he´ lää' jne´ kih' lli´wɨɨ´ he¯ na' ga´ jä˗.

2

Ha¯ lä˗ ga˗jmee´ Paa´ jwɨɨ¯ Tesalónica

1 Øøhn', ma¯ñeh´ ba´ hnäh´, sa˗ na¯heee˗ ta´
he¯ ga˗jmee´ jnääh' lä˗ ma´ na´nøø' jnääh' jee´
tääh´ hnäh´.
2 Hi˗ ma¯ñeh´ ba´ hnäh´ ha¯ lä˗ ga˗lä˗hääh`
dsa¯ jnääh ', ga˗kwa´ dsa¯ kyaa' jnääh '
jwɨɨ¯ Filipo. Pero Dio kyaah´ jnääh' he¯ja¯
ga˗tuu¯ dsë¯ jnääh' ga˗kwa´ jnääh' ju'hmëë´
kiyh' jee´ jwɨɨ¯ kyah' hnäh´ ma˗ke˗ ga˗teee´
ga˗jëë´ dsa¯ kyaa' jnääh'.
3 Sa˗ na¯heee˗ juu' he¯ ga˗kwa´ jnääh',
ni˗ ja˗ kyaah´ hɨɨ´dsë¯ hlɨɨh'. Hi˗ ni˗ sa˗
ga˗mi˗gaan' hnäh´.
4 Ga˗jëë' ba´ Dio jmää' jnääh' jmee´ jnääh'
ta´ kiyh', he¯ja¯ hlëëh´ jnääh' lä˗koo¯ lle`
kyaa ' jnääh' hɨ¯ na¯hñaa´ kwa˗ ju'hmëë´
kiyh'. Hi˗ ja˗ he¯ hnøøh´ jnääh' ha¯ lä˗ jee´
tih' dsë' dsa¯ kyaa' jnääh ' kyaah´ juu' he¯
kwa´ jnääh'. He¯ hnøøh´ jnääh' ha¯ lä˗ jee´
tih' dsë' Dio hɨ¯ kyɨɨh˜ ha¯ lä˗ la' hɨɨ´dsë¯
jnän`.
5 Ñeh´ ba´ hnäh´ sa˗ ga˗hlëëh´ jnääh' kyaah´
juu' na´hñaah' lä˗jwë´ jee´ ga˗lëëhn˗ hnäh´
ni˗ sa˗ ga˗hnøøh´ jnääh' ha¯ lä˗ jee´ ma´ leh˗
jnääh' kuu´. Dio ba´ ñe¯ ha¯ lä˗ la'.
6 Sa˗ hnøøh´ jnääh' jmää' dsa¯ jnääh' kaah´.
Sa˗ hnøø¯ jnääh' jmeeh' hnäh´ lä˗ja¯ ni˗ he¯
jmee' jñah´. Kih' he¯ laa' jnääh ' apóstole
kyaa' Cristo, cha¯ ba´ jwë' kyaa' jnääh' he¯
ma´ jmee´ jnääh' mada˗ kyah' hnäh´ wa´ra¯
jäh´ kih' lä˗ja¯ hnøø¯ jnääh'.
7 Pero ga˗jmee´ jnääh' jøh¯ dsë¯ jnääh
' ba´, lä˗koo¯ jøh¯ dsë' jaa¯ dsa¯më´ jee´
mi¯kwaay˗ gyɨɨ¯ kyaay'.
8 Ga˗lä˗hnää˗ jnääh ' hnäh´ cha¯miih¯.
He¯ja¯ sa˗ ga˗jmää´ kyaa' jnääh ' koo¯ ma´
dsa¯ka´ jnääh' ju'hmëë´ kih' Dio ta˗jmah'.
Ga˗lla´ dsë¯ jnääh' ga˗jmee´ jnääh' be´ kyah'
hnäh´ lä˗jɨɨh' ma´ ngëë´ jnääh' hñaa' jnääh
' juu´ jnääh ' kwaat˜ kyah' hnäh´ kih' he¯
hnää˗ jnääh' hnäh´ cha¯miih¯.
9 Øøhn', ¿Che´ sa˗ dsooh˜ hoh´ hnäh´ ha¯
lä˗ ga˗jmee´ jnääh' ta´, mah' ga˗lä˗cha˗ he¯
ga˗kih´ jnääh'? Lä˗jmɨɨ ' lä˗hwë' ga˗jmee´
jnääh' ta´, jëëh´ sa˗ hnøø¯ jnääh ' ma´
lla´kyaan˗ hnäh´ jmɨɨ´ ta´ko¯jɨɨh' ga˗kwa´
jnääh' juu' kih' Dio.
10 Ma¯ñeh´ ba´ hnäh´ hi˗ ñe¯ ba´ Dio
ha¯ lä˗ ga˗jmee´ jnääh' jee´ tääh´ hnäh´ hɨ¯
ma¯heeh¯ kih' Jesús. Ma¯laa' jnääh ' hɨ¯
na¯jngëë'. Ga˗jmee´ jnääh' he¯ llu' jmah' ba´.
Sa˗ cha¯ he¯ na¯bääh` jnääh' ni˗ miih¯.
11 Ma¯ñeh´ ba´ hnäh´ ha¯ lä˗ ga˗jmee´
jnääh' kyah' hnäh´ lä˗jaa¯ lä˗jaa¯ hnäh´.
Ga˗kwa´ jnääh' be´ kyah' hnäh´, ga˗chaah´
jnääh' hnäh´ lä˗koo¯ jmee˗ jaa¯ dsa¯ kyaah´
gyɨɨ¯ kyaay'.
12 Hi˗ ga˗hlëëh´ jnääh' hnäh´ mah' jmeeh'
hnäh´ lä˗ hnøø' Dio hɨ¯ ga˗tëëh' hnäh´ mah'
lä˗jnääh´ hnäh´ ya˗jwɨɨ' jee´ jmeey˗ hih˗.

13 He¯ja¯ sa˗ hwaa˴ jnääh' kwa¯ jnääh'
ti˴hmaah˴ kih' Dio. Jëëh˴, ga˗heeh` hnäh˴ juu'
kiyh' he¯ ga˗kwa˴ jnääh'. Ga˗lä˗ngëëh˴ hnäh˴
sa˗ la' juu' kih' wa˴ hi¯ cha¯ hi¯ dsa¯. La'
ma˗ra¯ juu' kih' Dio ba˴, ja¯ba˴ juu' he¯ jøø˗
kyah' hnäh˴, hi¯ ma¯heeh¯ kih' Jesús.
14 Øøhn' hi¯ tääh˴ Tesalónica na¯, kwee¯
ba˴ ga˗la' kyah' hnäh˴ kyaah˴ lä˗jë˗ gwah˗
kih' Dio he¯ tøø˴ hwa' Judea. He˴ ba˴
dsa¯gooh˴ hnäh˴ ga˗jmeeh˗ hnäh˴, ja¯ba˴
lä˗koh˴ ga˗la' kih' øøh' jne˴ hi¯ tääh˴ Judea.
Judiu dsa¯gooy' ga˗jmeeh˗ dsih˴ kih' he¯
ga˗lä˗dsoo˴ dsëy' kih' Cristo Jesús.
15 Ja¯ba˴ dsa¯gooy' he˴ ga˗jngiih' kih'
Jesús Dsa¯jøøh' jnän` lä˗koh˴ ga˗jngëëyh'
hi¯ ma˴ ngëë¯ juu' kih' Dio jää'. Hi¯ ja¯ba˴
lä˗ja¯ ga˗lä˗hñaa˗ dsëy' kyaa' jnääh' ka¯läh˴.
Jmeey˗ he¯ sa˗ tih˜ dsë' Dio hi˗ lla¯dsëëy` kih'
lä˗jëë˗ dsa¯.
16 Ngoo' ba˴ hay˗ kyaa' jnääh' he¯ hlëëh˴
jnääh' dsa¯ hi¯ sa˗ laa' judiu mah' lää˴y˴.
Lä˗jwë˴ ja¯, mo˗so˗ kyaah˴ hih˗ dso˴kye¯
kiyh', he¯ja¯ jä˗ dso˴jwii˴ në˴ kiyh' cha¯miih¯
ngëë'.

Hnøø' Paa˴ dsa¯jëë˗ øøh' jne˴ hi¯ chaa¯ Tesalónica

17 Hnäh˴ øøhn', ma¯lä¯hii` miih¯ jmii˴ he¯
sa˗ jëën˴ hnäh˴. Pero sa˗ ma¯gaa˴ dsë¯ jnääh
'. Ma˗ra˗ he¯ lle` dsë¯ jnääh' dsa¯jëë˴ jnääh'
hnäh˴.
18 He¯ja¯ hnøø¯ jnääh' ma˴ dsa¯jëë˴ jnääh'
hnäh˴. Jnä˴ Paa˴ jmeen˗ dsoo˴, ja˗ he¯ koo¯
hä˴ ga˗jmeen' huu˴dsë¯ ma˴ dsa˴nøø' jnääh'.
Pero sa˗ ga˗la', jmee˗ Tana˴ jwiih` kyaa '
jnääh'.
19 Hnäh˴ ba˴ hi¯ kye˴ jnääh' o¯jøh˗ dsë¯
kih', hnäh˴ ba˴ hi¯ jmee˗ chaa¯ jnääh '
llu'. Hnäh˴ ba˴ hi¯ jmee˗ lii˜ jmää' ta˴ he¯
ma¯jmee˴ jnääh'. He¯ja¯ hnøø¯ jnääh' jëë˴
jnääh' hnäh˴ tääh˴ hnäh˴ cha˴në˴ Jesucristo
wa˴ra¯ ga˗të˴ jee˴ jäyh˴ ka¯läh˴.
20 ¡He¯ ba˴ che¯ llu' kyaa' jnääh' kwaat˜
kyah' hnäh˴ he¯ja¯ chaa¯ ba˴ jnääh' llu'!

3

1 Sa˗ lä¯be˴ dsë¯ jnääh', he¯ja¯ jmee¯ jnääh
' huu˴dsë¯ jää˴ jnääh' jwii¯ Atena la¯,
2 mah' chee˴ jnääh' Timotä øøh' jne˴
dsa¯jëë˗ hnäh˴. Øøh' jne˴ he˴, jmee˗ ta˴ kih'
Dio ko¯jøh˴ kyaah˴ jnääh', kway˗ ju'hmëë˴
kih' Cristo. Hi¯ he˴ kwa' be˴ kyah' hnäh˴
mah' go˴taah˴ hnäh˴ koo¯ hweh¯ jwë˴ kih'
Dio he¯ tääh˴ hnäh˴ na¯.
3 Mah' lä˗ja¯, ni˗ jaa¯ hnäh˴ sa˗ jeh' hoh˴
hnäh˴ kih' he¯ jëëh˴ hnäh˴ he¯ wii˴. Ma¯ñeh˴
ba˴ hnäh˴ lä˗na¯ lle` kih' le˴ jnän`.
4 Jëëh˴, lä˗ ma˴ tøøh˴ jnääh' kyaah˴ hnäh˴,
ga¯jäh˴ jnääh' dsa¯ngëë˴ jne˴ cha¯miih¯ he¯
wii˴ hi˗ na' ma¯jëëh` ba˴ hnäh˴ ha¯ lä˗ la' he¯
ja¯.

5 He¯ja¯ mo˗so˗ ga˗lä˗be˴ dsën˗. Chah˴
ba˴ ga˗chee¯ Timotä mah' dsa¯jëëy˗ che˴
lä˗ ma¯dsoo˴ ja¯ba˴ hoh˴ hnäh˴. Jmeen˗
huu˴dsë¯ wa˴ra¯ ga˗jmee˴ hi¯sa˗llu' jwiih`
kyah' hnäh˴ hi˗ hee˴ ta˴ kyaa' jnääh'.
6 Pero lä˗ ma˴ jah' Timotä jee˴ tøøh˴ jnääh'
la¯, ga¯jmeeyh' juu', lä˗ ma¯dsoo˴ ja¯ba˴
hoh˴ hnäh˴ hi˗ hnaah˗ hnäh˴ dsa¯kyaah˴.
Hi˗ jäyh˴, dsooh˜ hoh˴ hnäh˴ kyaa' jnääh '
cha¯miih¯, hi˗ hnooh¯ hnäh˴ jëëh' jnääh'
ka¯läh˴, ja¯ba˴ lä˗koo¯ hnøø¯ jnääh ' jëë˴
jnääh' hnäh˴.
7 Øøhn', ma˗ke˗ dsa¯ngëë˴ jnääh ' na¯ku˴
na¯ngii ' he¯ wii˴ jee˴ la¯, pero cha¯miih¯
ga˗nøh' dsë¯ jnääh ' ma˴ ga˗nuu˴ jnääh'
jmeeh¯ ba˴ hnäh˴ dsoo˴ hoh˴ hnäh˴ kih' Dio.
8 Na' ba˴ ra˴ si˜ chaa¯ jnääh' llu', kih' he¯
ga˗nuu˴ jnääh' tääh˴ ba˴ hnäh˴ koo¯ hweh¯
jwë˴ kih' Dsa¯jøøh' jnän`.
9 Joh˴ ti˴hmaah˴ sa˗ kwa¯ jnääh ' kih' Dio
kwaat˜ kyah' hnäh˴. Jëëh˴, cha¯miih¯ jëë¯
dsë¯ jnääh' cha˴në˴ Dio ta˗la˗ kyah' hnäh˴.
10 Tøøh˴ ba˴ jnääh' ngii˴ jnääh' kih' Dio
lä˗jmii ' lä˗hwë' mah' lä˗cha¯ jwë' dsa˴jëë˴
jnääh' hnäh˴ ka¯läh˴. Mah' kwa˴ jnääh' be˴
tëëh' hnäh˴ he¯ ga˴ hnøø' kyah' hnäh˴ jee˴
tääh˴ hnäh˴ jwë˴ kih' Dio.
11 Ngii˴ jnääh' kih' Tää` jnän` hi˗ kih' Je-
sucristo Dsa¯jøøh' jnän` mah' kway' jwë'
dsa˴jëë˴ jnääh' hnäh˴ ka¯läh˴.
12 Hi˗ ngiin˴ kih' Dio wa˴ lä¯hnaah˗ hnäh˴
cha¯ga˴miih¯ dsa¯kyaah˴ hnäh˴ hi˗ wa˴
lä¯hnaah˗ lä˗na¯ lä˗jëë˗ dsa¯ ja¯ba˴ lä˗koo¯
hnää˗ jnääh' hnäh˴.
13 Hi˗ ngiin˴ kih' Dio mah' go˴taah˴ hnäh˴
koo¯ hweh¯ hi˗ na¯jngëëh ' hnäh˴ go¯te¯
mah' mo˗so˗ cha¯ ga˴ he¯ na¯bääh` hnäh˴ ni˗
miih¯ cha˴në˴ Tää` jnän` wa˴ra¯ ga˗të˴ jee˴ jäh˴
Jesús Dsa¯jøøh' jnän` kyaah˴ lä˗jëë˗ hi¯ llu̱u̱
kyaay'.

4

Wa˴ jmeen˴ lä˗ tih˜ dsë' Dio

1 Øøhn', hlëëhn˴ hnäh˴ lä˗ hnøø' Jesús
Dsa¯jøøh' jnän`. Ta˗ jmee¯ hnäh˴ hñaa¯ hoh˴,
go¯nää˴ ba˴ hnäh˴ lä˗koo¯ ga˗lä˗tëëh˗ hnäh˴
kyaa' jnääh '. Jëëh˴, lä˗ja¯ lle` kyah' hnäh˴
hi˗ lä˗ja¯ tih' dsë' Dio ka¯läh˴. Hi˗ jmee˗ bii'
jmeeh' hnäh˴ he¯ llu' cha¯ga˴miih¯ koo¯ hä˴
koo¯ hä˴.
2 Ma¯ñeh˴ ba˴ hnäh˴ ha¯ lä˗ la' nuuh˴ he¯
ga˗hñah' hnäh˴ kyaa' jnääh' mada¯ kih' Jesús
Dsa¯jøøh' jnän`.
3 He¯ tøøh˴ jne˴ na¯jngëën ', he¯ja¯ ba˴
hnøø' Dio. Hnäh˴ dsa¯më˴ dsa¯ñuuh¯ ta˗
kaah˗ hnäh˴ wa˴ hi¯ cha¯ hi¯.
4 Go¯taah˴ hnäh˴ llu' kyaah˴ dsa¯më˴
kyaah' hnäh˴. Hnøø' na¯jngëëh ' hnäh˴
kyaayh˴ lä˗koo¯ lle` kih'.

5 Ta̱ jmee̱ hnäh´ he̱ ngii̱ jmɨ̱ngo¹ kyah¹
hnäh´ lä̱ jmee̱ dsa̱ hi̱ sa̱ läa̱¹ judiu hi̱ sa̱
ma̱heeẖ kih¹ Dio.
6 Ni̱ jaa̱ hnäh´ ta̱ mi̱kwaẖ kih¹ øøh¹
hnäh´, ni̱ ta̱ mi̱gaa ¹ hnäh´ ni̱ jaa̱.
Ma̱jmee´ ba´ jnääh¹ juu¹ kyah¹ hnäh´,
Dsa̱jøøh¹ jnän` teeẖ jwii̱ kih¹ läjëë̱ hi̱
jmee̱ ta´ hlɨɨh¹ ja̱.
7 Jëëh´, sa̱ ga̱tëëh¹ Dio jne´ mah¹ jmeen´
wa´ la¹ cha̱ la¹. Ga̱tëëyh¹ jne´ mah¹
dsa´toohn´ na̱jngëën¹ ba´.
8 Hi̱ sa̱ jmee̱ he¹ juu¹ la̱, ja̱ kih¹ dsa̱ ja̱
he̱ jmeey̱ chaayẖ. He̱ jmeey̱ chaayẖ
kyaah´ Dio ba´ ja̱, he´ ba´ Dio hi̱ ga̱kwëëh¹
jne´ Jmɨ̱lle´ Na̱jngii¹.
9 He̱ hnää̱ jne´ dsa̱kyaahn´, sa̱ jmee̱
bii¹ sii´ jnääh¹ kyah¹ hnäh´. Jëëh´, Dio
ma̱mi̱tëë̱ hnäh´ he̱ hnaaẖ hnäh´
dsa̱kyaah´.
10 Ma̱ ba´ jnä´, hnaaẖ ba´ hnäh´ lä̱jëë̱
øøh¹ jne´ hi̱ tää̱h´ lä̱kaa̱ hwa¹ Macedonia.
Pero chuun´ kyaah´ hnäh´ øøhn¹, mah¹ wa´
hnaaẖ hnih´ cha̱ga´miiẖ.
11 Kwa´ hnäh´ be´ hii¹ tii´ kyah¹ hnäh´, ta̱
wa´ hnee̱ hnäh´. Ta̱ jëë´ hnäh´ he̱ jmee̱
jñah´. Ta̱ wa´ jwëh¹ hnäh´, ja̱ jmeeẖ ba´
hnäh´ ta´lä̱koo̱ mada̱ he̱ ma̱jmee´jnääh¹
kyah¹ hnäh´.
12 Lä̱jwë´ ja̱, hi̱ sa̱ ma̱heeẖ juu¹ kih¹
Dio hlëëyh¹ llu¹ kyah¹ hnäh´ hi̱ lä̱ja̱ lä̱cha̱
ba´ lä̱jë̱ he̱ jmee̱ bii¹ kyah¹ hnäh´.

Ha̱ lä̱ le´ wa´ra̱ ga̱të´ jee´ jä̱h´ Dsa̱jøøh¹ jnän`

13 Øøhn¹, hnøø̱ jnääh¹ lä̱ngëëh´ hnäh´ ha̱
lä̱ le´ kih¹ øøh¹ jne´ hi̱ ma̱na̱juu´. Sa̱
hnøø̱ jnääh¹ lä̱meeẖ hoh´ hnäh´ lä̱koo̱
la¹ kih¹ hi̱ sa̱ cha̱ o̱jøẖ dsë̱ kih¹.
14 Dsoo´ ba´ dsë̱ jne´ he̱ ga̱juu¹ Jesús hi̱
ga̱lä̱jiiyh` ka̱läh´. Hi̱ jmee̱ jne´ dsoo´,
ja̱ba´lä̱ja̱ mi̱jiiẖ` Dio ko̱jøẖ´ kyaah´ Jesús
ga̱lä̱jëë̱ hi̱ na̱juu´ hi̱ ga̱heeẖ kiyh¹.
15 He̱ja̱ jwëëhṉ hnäh´ lä̱koo̱ ga̱jäh´
Dsa̱jøøh¹ jnän`. Jne´ hi̱ chaa̱ wa´ra̱ ga̱të´
jmii´ jäyh´, sa̱ lä̱jää¹ jne´ kih¹ øøh¹ jne´ hi̱
na̱juu´.
16 Ki̱gaa̱ lä̱nuuh´ jmee¹ Dsa̱jøøh¹ jnän`
mada̱ wa´ra̱ ga̱të´ jee´ jñaay¹ gyuuh¹, hi̱
lä̱nuuh´ hlëëh¹ ángel hi̱ jøøh¹ ga´ kih¹ jee´
lä̱jëë̱, hi̱ lä̱nuuh´ hii` luu´ hoo´ kih¹ Dio.
Ma´ja̱ lä̱jiih´ to̱në´ lä̱jëë̱ hi̱ na̱juu´ hi̱
ga̱heeẖ kih¹ Jesús.
17 Hi̱ lä̱jëë̱ jne´ hi̱ chaa̱ jmii´ ja̱,
chaayẖ jne´ jee´ jnii´ ko̱jøẖ´ kyaah´ hi̱
na̱juu´ mah¹ jee̱ jne´ Jesús jwë´ në´ lle´.
Ja̱ga´ na̱ dsa´tooh´ jne´ kyaah´ Dsa̱jøøh¹
jnän` lä̱jë̱ joh´ jmii´ cha̱.
18 He̱ja̱ jmee´ hnäh´ jëë̱ dsë¹ dsa̱kyaah´
hnäh´ kyaah´ juu¹ la̱.

5

1 Øøhn¹ sa̱ jmee̱ bii¹ sii´ jnääh¹ kyah¹ hnäh´
hee̱ ji̱ñe̱ o hee̱ jmii´ lä̱te¹ juu¹ la̱.
2 Ma̱ñeh´ ba´ hnäh´ kwee̱, wa´ra̱ ga̱lloo¹
jmii´ jäh´ Jesús, jäyh´ jmii´ he̱ sa̱ liiẖ dsa̱,
lä̱koo̱ jmee̱ dsa̱hii̱ ta̱la̱ hwë¹.
3 Lä̱koo̱ wa´ra̱ ga̱jäh´ dsa̱: "Ma̱tøøh´
ba´ jne´ llu¹, mo̱so̱ hii´ goo̱ jnän'", lä̱chah´
ja̱, ni̱ sa̱ liiẖ gyih¹, jä̱ he̱ wii´ në´ kiyh¹,
lä̱koo̱ jmee̱ kih¹ dsa̱më´ jee´ dsa̱lä̱chaa̱
gyuu̱ kyaay¹. Ni̱ jaa̱ sa̱ lää´ kih¹ he̱ ja̱.
4 Pero hnäh´ øøhn¹, mo̱so̱ tääh´ hnäh´
jmeeẖ hnäh´ wa´ la¹ cha̱ la¹. He̱ja̱ wa´ra̱
ga̱të´ jee´ jäyh´, sa̱ jøøẖ hnäh´ lä̱koo̱
dsa̱jøøẖ dsa̱ wa´ra̱ ga̱lloo¹ jaa̱ dsa̱hii̱
kiyh¹.
5 Lä̱jëë̱ ba´ hnäh´ ma̱na´jnää´ hnäh´ jee´
jnä´ wa´je̱ hi̱ lä̱ja̱ kih¹ jmii ¹ ka̱läh´.
Mo̱so̱ na´jnää´ hnäh´ kih¹ hwë¹, ni̱ kih¹ jee´
na̱hoo̱.
6 He̱ja̱ jwëëhṉ hnäh´, sa̱ wa´ jmeen´
lä̱koo̱ jaa̱ hi̱ sa̱ liiẖ he̱ jmee̱. Hnøø¹
na̱ë´ jne´ hi̱ wa´ hää´ jne´ hñaan¹.
7 Hi̱ gwii̱, hwë¹ ba´ gwiiy̱. Hi̱ hee̱´,
ko̱ja̱ lla´heeẖ bih¹.
8 Pero jne´ hi̱ ma̱na´jnää´ kih¹ jmii¹, wa´
leeẖ jne´. Wa´ lä̱dsoo´ dsë̱ jne´ kih¹ Dio,
wa´ hnää̱ jne´ øøh¹ jne´. Lä̱jwë´ ja̱ hää̱
jne´ hñaan¹ lä̱koo̱ jmee̱ hløø´ hi̱ na̱lää̱
ñe¹. Hi̱ wa´ kyen´ o̱jøẖ dsë̱ he̱ lää´ jne´.
Lä̱jwë´ ja̱ hää̱ jne´ hñaan¹ lä̱koo̱ jmee̱
hløø´ hi̱ hä´ mɨ¹kyaah´ lle´.
9 Jëëh´, ga̱jmää̱¹ Dio jne´ mah¹ lääy¹ jne´
ta̱la̱ kih¹ Jesucristo Dsa̱jøøh¹ jnän`, sa̱
ga̱jmääy¹ jne´ mah¹ jëën´ he̱ lli´wii´ he̱ na¹
ga´ jä̱.
10 Hi̱ he´ ga̱juu¹ jnä` jne´ mah¹ chaa̱ jne´
ko̱jøẖ´ kyaayh´, kwee̱ ba´ la¹ che´ chaa̱ jne´
o na̱juu´ jne´ wa´ra̱ ga̱të´ jmii´ jäyh´.
11 Kih¹ he̱ja̱, ja̱ kwaẖ hnäh´ be´ kih¹
dsa̱kyaah´ mah¹ dsa̱nääy¹ ta̱ cha´në´,
ja̱ba´lä̱koẖ´ tää̱h´ hnäh´ jmeeẖ hnäh´.
12 Chuu´ jnääh ¹ kyaah´ hnäh´ øøhn¹, ja̱
jmeeẖ hnäh´ he¹ kih¹ hi̱ kwa̱ be´ kyah¹
hnäh´ hi̱ lä̱ja̱ kih¹ hi̱ jää̱ hnäh´ kwaaṯ
kih¹ Dsa̱jøøh¹ jnän` hi̱ kih¹ hi̱ hlëëẖ hnäh´
ka̱läh´.
13 Wa´ hnaaẖ hnih´ cha̱miiẖ ta̱la̱ kih¹
ta´ he̱ jmeey̱. Hi̱ wa´ hii´ tii´ kyah¹ hnäh´
kyaah´ dsa̱kyaah´ hnäh´.
14 Hi̱ chuun´ kyaah´ hnäh´ øøhn¹, hlëëh´
hnäh´ hi̱ sa̱ hnøø¹ jmee¹ ta´. Kwa´ hnäh´ be´
kih¹ hi̱ sa̱ lä̱kaa̱ dsë¹, hi̱ lä̱ja̱ kih¹ hi̱
sa̱ bee̱´ huu´dsë̱ kih¹. Jmee´ hnäh´ jøẖ hoh´
kyaah´ lä̱jëë̱.
15 Leeẖ hnäh´, ni̱ jaa̱ hnäh´ ta̱ jiih` hlɨɨh¹
kih¹ hi̱ jmee̱ he̱ hlɨɨh¹. Lä̱jë̱ jiiẖ jmee´
hnäh´ he̱ llu¹ jmah¹ ba´ kih¹ øøh¹ hnäh´ hi̱
kih¹ lä̱jëë̱ dsa̱ jmɨ̱gyuu̱.
16 Wa´ jëë̱ hoh´ hnäh´ lä̱jë̱ jmii´ ba´.
17 Ngii´ hnäh´ tää̱´ kih¹ Dio.

18 Kwa´ hnäh´ ti´hmaah´ kih¹ Dio kih⁴ lä˜jë˜.
He¯ la¯ na¯ hnøø⁴ Dio jmeeh¹ hnäh´ lä˜llu⁴
he¯ ma¯lạạh⁴ hnäh´ kọọ¯ kyạạh´ Cristo Jesús.
19 Ta˜ ha¯ hnäh´ kih⁴ Jmɨ¯lle´ Na¯jngɨɨ¹.
20 Ta˜ jmee¯ hnäh´ ta˜ koo´ juu¹ he¯ kwa˜
hị¯ ngëë˜ juu¹ kih⁴ Dio.
21 Kyẹ´ da´ hnäh´ kwạạt˜ kih⁴ lä˜jë˜ he¯
hlëëyh˜. Mah⁴ go¯tạạh´ hnäh´ kọọ¯ hweh¯
kyạạh´ ma˜la˜ he¯ llu⁴ jmah⁴ ba´.
22 Be⁴ hnäh´ ta˜ koo´ lä˜jë˜ nëë¹ he¯ hlɨɨh¹.
23 Dio ba´ he´ hị¯ jmee˜ hii´ tii´ tuh¯dsë¯
jne´. He¯jạ¯ ngɨɨn´ kiyh¹ mah⁴ wa´ jmeey´
na¯jngëë¹ hnäh´ go¯te˜. Wa´ hậậy¹ hnäh´.
Wa´ høøy´ jmɨ¯lle´ kyah⁴ hnäh´, wa´ høøy´
lä˜jë˜ hɨɨ´dsë¯ kyah⁴ hnäh´, wa´ høøy´
jmɨ¯ngo⁴ kyah⁴ hnäh´ mah⁴ mo˜so˜ cha¯ ga´
he¯ na¯bậậh` hnäh´ ni˜ miih¯ wa´ra¯ ga˜të´
jee´ jậh´ Jesucristo Dsa¯jø�h¹ jnän`.
24 Ma˜ra˜ he¯ mi¯te¹ ba´ hị¯ ga˜tëëh⁴ hnäh´.
He¯ ga˜jäyh´ jmeey⁴, ma˜ra˜ he¯ jmee⁴ bih⁴.
25 Øøhn⁴, ngɨɨ´ hnäh´ kih⁴ Dio mah⁴ kway⁴
be´ kyạạ⁴ jnääh¹.
26 Jmee´ hnäh´ Dio kih⁴ lä˜jẹẹ˜ øøh⁴ hnäh´,
jạ¯ chụh¯ hnäh´ kiyh⁴ lä˜ hnøø⁴ Dio.
27 Kyạạh´ mada¯ kih⁴ Dsa¯jøøh¹ jnän`,
jwẹẹhn¯ hnäh´, jạ¯ hëh¯ hnäh´ he¯ ma¯sɨɨn⁴
la¯ cha´në´ jee´ lä˜jẹẹ˜ øøh⁴ jne´.
28 Wa´ mi¯jậậ⁴ Jesucristo Dsa¯jøøh¹ jnän`
lä˜jẹẹ˜ hnäh´. Wa´ la¹ lä˜jạ¯.

2 Tesalonicenses
He¯ la¯ jee´ ga˖të˝ to̱ˡ je¯ he¯ ga˖siˡˡ˝ Paa´ kihˡ øøẖˡ jne´ hi̱¯ cha̱a̱¯ Tesalónica

1 Jnä˝ Paa´ kya̱a̱h´ Silvano kya̱a̱h´ Timotä siˡˡn˖ kihˡ gwah˖ jwˡˡ¯ Tesalónica, hnäh˝ hi̱¯ tä̱ä̱h´ kya̱a̱h´ Jesucristo Dsa¯jøøẖˡ jnän` kya̱a̱h´ Dio hi̱¯ la̱a̱ˡ Tää` jnän`.
2 Ngˡˡn´ kihˡ Dio hi̱¯ la̱a̱ˡ Tää` jnän` hi˖ ngˡˡn´ kihˡ Jesucristo Dsa¯jøøẖˡ jnän`, wa´ kway˝ he¯ lluˡ kyahˡ hnäh˝, hi˖ wa´ jmeey˝ hii˝ tii´ kyahˡ hnäh˝.

Dio llaˡ ta´ kihˡ hi̱¯ jmeeh˖ øøẖˡ jne´ wa´ra¯ ga˖të˝ jee´ jä̱h´ Dsa¯jøøẖˡ jnän`
3 Øøhnˡ, hnøøˡ kwa¯ jnääh ˡ ti´hmaah´ kihˡ Dio lä˖jë˖ jmˡˡ´ kwa̱a̱t˜ kyahˡ hnäh˝, lä˖lle` kihˡ, lä˖lluˡ he¯ ngooˡ ba´ dsoo˝ hoh´ hnäh˝ kiyhˡ, hi˖ ngooˡ ba´ hnaah˖ hnäh´ dsa¯kya̱a̱h´.
4 Tˡh˜ ba´ dsë¯ jnääh ˡ lä˖ko̱o̱¯ jmeeh¯ hnäh˝, he¯ja̱¯ ga˖hlëëh´ jnääh ˡ lluˡ kyahˡ hnäh˝ lä˖ko̱o̱¯ lä˖ko̱o̱¯ gwah˖ kihˡ Dio. Jmeeh¯ jnääh ˡ juuˡ ha¯ lä˖ jøh¯ hoh´ hnäh´ kya̱a̱h´ lä˖jë˖ wˡˡ´ he¯ dsa¯ngëë´ hnäh´. Hi˖ ha¯ lä˖ dsoo˝ hoh´ hnäh´ kihˡ Dio hi˖ kwëëh˜ ba´ hoh´ hnäh´ ma´ cha̱a̱¯ hnäh´ llí´wˡˡ´.
5 Hehˡ lä˖ja̱¯, mi¯jnää˖ ma˖ra˖ he¯ lla˖ Dio ta´ lä˖ko̱o̱¯ lle` kihˡ, he¯ja̱¯ na¯ na¯ngëˡ hnäh´ jwëˡ go´ta̱a̱h´ hnäh´ ya˖jwˡˡ ˡ kiyhˡ, kihˡ he¯ jëëh´ hnäh´ wˡˡ´ naˡ.
6 Jëëh´, Dio jmeeˡ lä˖ko̱o̱¯ lle` kihˡ, he¯ mi¯hmaayh` kihˡ hi̱¯ jmeeh˖ hnäh´ naˡ.
7 Hi˖ hnäh´ hi̱¯ dsa¯ngëë´ wˡˡ´ naˡ, hñah˖ ba´ hnäh´ jee´ te̱e̱h´ hnäh´ hoh´ ko̱¯jøh´ kya̱a̱h´ jnääh ˡ wa´ra¯ ga˖të´ jee´ lä˖jnä´ Jesús jña̱a̱yˡ gyˡˡˡˡ kya̱a̱h´ ángele kya̱a̱yˡ hi̱¯ cha¯ be´ kihˡ.
8 Jäyh´ jee´ wa´je¯ jihˡgye̱hˡ, ma´ja̱¯ heeyhˡ wˡˡ´ lä˖jëë˖ hi̱¯ sa˖ ga˖he̱e̱h¯ kihˡ Dio, hi˖ lä˖kye̱¯ hi̱¯ sa˖ ga˖lä˖hnøøˡ juˡhmëë´ kihˡ Jesucristo Dsa¯jøøẖˡ jnän`.
9 Hi̱¯ he´ na¯, jëëˡ wˡˡ´ he¯ sa˖ llaa̱˖ jih´ko̱h´ jih´lih´, ˡˡˡˡ´ go¯teˡ ba´ dsa¯ta̱a̱yh` kihˡ Dsa¯jøøẖˡ jnän`, jee´ mo˖so˖ tëëyˡ jëëyˡ jee´ jnä´ na´hñaahˡ kya̱a̱h´ be´ kiyhˡ,
10 wa´ra¯ ga˖të´ jmˡˡ´ jä̱h´ Jesús. Ma´ja̱¯ dsa¯ta̱a̱h` lä˖jëë˖ hi̱¯ la̱a̱ˡ kya̱a̱yˡ, jmeeyˡ jˡˡˡˡ¯ kiyhˡ. Peer˖ jëëˡ dsa̱h˖ lä˖jëë˖ hi̱¯ ma¯he̱e̱h¯. Hi˖ lä˖kye̱¯ hnäh´ jëëhˡ hnih´, jëëh´ ma¯lä˖dsoo´ ba´ hoh´ hnäh´ juuˡ he¯ ma¯kwa´ jnääh ˡ.
11 He¯ja̱¯ ngˡˡ´ jnääh ˡ kyahˡ hnäh´ lä˖jë˖ jmˡˡ´ mahˡ jmäähˡ Dio hnäh´ llˡˡˡˡ lä˖lle` kyahˡ hnäh´ hi̱¯ na¯teeh´ kya̱a̱yˡ. Hi˖ ngˡˡ´ jnääh ˡ kiyhˡ mahˡ kwayˡ be´ kyahˡ hnäh´ jmeehˡ hnäh´ lä˖jë˖ ta´ lluˡ he¯ hyoh¯ hoh´ hnäh´ jmeehˡ, lä˖lluˡ he¯ ma¯dsoo´ hoh´ hnäh´.
12 Ma´ja̱¯ jmeeˡ dsa¯ jˡˡˡˡ¯ kihˡ Jesucristo kwa̱a̱t¯ kyahˡ hnäh´ hi˖ ja¯ba´ lä˖ja̱¯ le´ kyahˡ hnäh´ ko̱¯jøh´ kya̱a̱yh´, kihˡ he¯ lluˡ dsëˡ Dio jnän`, hi˖ kihˡ he¯ lluˡ dsëˡ Jesucristo Dsa¯jøøẖˡ jnän`.

2

Ha¯ lä˖ le´ wa´ra¯ ga˖të˝ jee´ jä̱h´ Dsa¯jøøẖˡ jnän`
1 Naˡ hlëëh´ ga´ jnääh ˡ miih¯ kihˡ ha¯ lä˖ le´ wa´ra¯ ga˖të´ jee´ jä̱h´ Jesucristo Dsa¯jøøẖˡ jnän` hi˖ ha¯ lä˖ je̱e̱˖ jnih´ mahˡ jmeen´ ko̱¯jøh´ kya̱a̱yh´. Øøhnˡ, chˡˡˡˡ´ kya̱a̱h´ hnäh´,
2 ta˖ he̱e̱˖ hnäh´ ga¯jˡˡˡˡ¯ hˡˡˡˡ´dsë¯ kyahˡ hnäh´. Ta˖ jeh˖ hoh´ hnäh´ cher´mahˡ ga˖nˡˡˡˡ¯ hnäh´ jäh´ dsa¯ ma¯ja̱h˜ Jesús. Ma˖ke˖ he¯ ga´ jäyh´ ma¯hlëëh´ Jmˡ¯lle´ kihˡ Dio, ma˖ke˖ he¯ ga´ jäyh´ ma¯ya¯ka̱˖ dsa¯ juuˡ kya̱a̱ˡ jnääh ˡ o ma¯tëëyhˡ juuˡ kya̱a̱ˡ jnääh ˡ, ta¯ jmee¯ hnäh´ heˡ go¯te˜.
3 Ta˖ kwa¯ hnäh´ jwëˡ he¯ ga´ mi¯ga̱a̱˖ dsa¯ hnäh´. Sa˖ jä̱h´ Jesús jä̱ä̱ˡ sa˖ ga´ ma¯lllooˡ jmˡˡ´ jmeeˡ dsa¯ na¯høøh´ kihˡ Dio lä˖ka̱a̱¯ jmˡ¯gyˡˡˡˡ˖ hi˖ lä˖jnää´ dsa¯ hlëëhˡ hi̱¯ ma¯na¯he̱e̱˖ go¯te˜.
4 Hi̱¯ he´ lä˖hnøøˡ lla¯dsëëy` kihˡ Dio hi˖ kihˡ lä˖jë˖ he¯ jmee˖ dsa¯ jˡˡˡˡ¯ kihˡ. Jmä̱ä̱yˡ hñiiy´ jøøẖˡ kihˡ jee´ lä˖jëë˖, lä¯jˡˡˡˡ¯ gyay˖ neh˖ gwah˖ kihˡ Dio, jmä̱ä̱yˡ hñiiy´ lä˖ko̱o̱¯ Dio.
5 ¿Che´ sa˖ dsooh˜ hoh´ hnäh´ he¯ ga˖jwëëhnˡ hnäh´ he¯ la¯, lä˖ ma´ gyan´ kya̱a̱h´ hnäh´ jee´ na¯?
6 Ma¯ñeh´ ba´ hnäh´ hee¯ na¯ he¯ sa˖ kwaˡ jwëˡ lä˖jnää´ dsa¯ hlëëhˡ he´ jä̱ä̱ˡ sa˖ ga´ ma¯të´ jmˡˡ´ kiyhˡ.
7 Sa˖ cha̱a̱¯ hi̱¯ ñe¯ kwee¯, ha¯ lä˖ ma¯løøˡ jmee˖ ta´ hi̱¯ hlëëhˡ he´, pero ma˖ra˖ he¯ jmee˖ bihˡ ta´ to¯kë´. Ko̱o̱¯ jøøy˜ lloo˜ jmˡˡ´ jñuuhˡ he¯ jmee˖ jwˡˡhˡ kiyhˡ.
8 Ja̱¯ga´ na˖ lä˖cha¯ jwëˡ ngëyˡ jnä´hä´. Pero wa´ra¯ ga˖të´ jee´ jä̱h´ Jesús, kya̱a̱h´ lle´ he¯ hä´ hooy´ ba´ jngëëyh ˡ dsa¯ hlëëhˡ he´. Mi¯llaay˖ go¯te¯ kya̱a̱h´ jmëëˡ kiyhˡ wa´ra¯ jayhˡ.
9 Kya̱a̱h´ cha¯miih¯ be´ kihˡ Tana´, jmeeˡ dsa¯ hlëëhˡ he´ ta´. Jmeeyˡ hˡˡˡˡ goo¯ jmˡ¯gyˡˡˡˡ˖ hi˖ jmeeyˡ he¯ jˡˡˡˡ¯gaa̱¯. Pero kya̱a̱h´ juuˡ ta¯juuˡ jmahˡ ba´ jmeeyˡ lä˖jë˖ he¯ ja̱¯.
10 Ja̱˖ he¯ ko̱o̱¯ nëëˡ he¯ hlˡˡˡˡh ˡ jmeeyˡ. Kya̱a̱h´ he¯ ja̱¯, mi¯ga̱a̱y˖ dsa¯ hi̱¯ ma¯tä̱ä̱h´ he̱e̱´ go¯te˜, kihˡ he¯ sa˖ ga˖lä˖hnøøyˡ ma´ nuuyˡ juˡdsoo´ mahˡ ma´ lä̱ä̱y´.
11 He¯ja̱¯ kwaˡ Dio jwëˡ lä˖ga̱a̱¯ dsa¯ he´ cha¯ga´ miih¯ kya̱a̱h´ juuˡ ja̱¯ mahˡ jmeeˡ gyihˡ heˡ kihˡ juuˡ ta¯juuˡ ba´.
12 Hehˡ lä˖ja̱¯, jä˖ dso´jwˡˡ´ nëˡ kihˡ lä˖jëë˖ hi̱¯ sa˖ he̱e̱¯ kihˡ juˡdsoo´, kihˡ he¯ hnøøˡ gyihˡ he¯ hlˡˡˡˡh ˡ.

Ga˖lle̱e̱h¯ Dio jne´ mahˡ lä̱ä̱´ jne´
13 Dsa¯jøøẖˡ jnän` hnääyˡ hnäh´ øøhnˡ, he¯ja̱¯ jmee˖ biiˡ kwa´ jnääh ˡ tä̱ä̱´ ti´hmaah´ kihˡ Dio kwa̱a̱t¯ kyahˡ hnäh´. Jëëh´ Dio ga˖lle̱e̱h¯ hnäh´ lä˖ ma´ to¯në´ mahˡ lä̱ä̱h´

hnäh´, lä˜llu¹ he˜ ga˜mi˜llu̱u̱y¹ hnäh´ ta˜la˜
kih¹ Jmɨ˜lle´ Na˜jngɨɨ ¹ hi˜ lä˜llu¹ he˜
ma˜dsoo´ hoh´ hnäh´ kih¹ ju¹dsoo´.
14 Ga˜tëëh¹ Dio hnäh´ kya̱a̱h´ ju¹hmëë´ he˜
ga˜kwa´ jnääh¹ mah¹ të̱ë̱h¹ hnäh´ ya˜jwɨɨ¹ kih¹
Jesucristo Dsa˜jøøh¹ jnän`.
15 Lä˜ja̱˜ øøhn¹, go˜ta̱a̱h´ hnäh´ ko̱o̱˜
hweh˜. Ta˜ wa´ gaa´ hoh´ hnäh´ lä˜jë˜ he˜
ga˜lä˜të̱ë̱h˜ hnäh´ kya̱a̱h´ juu¹ he˜ ga˜hlëëhn`
hi˜ kya̱a̱h´ lä˜jë˜ he˜ ga˜sɨɨ´ jnääh¹ kyah¹
hnäh´.
16 Ngɨɨ´ jnääh¹ kih¹ Jesús Dsa˜jøøh¹ jnän` hi˜
ngɨɨn´ kih¹ Dio hi̱˜ la̱a̱¹ Tää` jnän` hi̱˜ hnää¹
jne´, hi̱˜ ga˜jmee´ jë̱ë̱˜ dsë˜ jne´ he˜ sa˜ lla̱a̱˜
jih´ko̱h´, hi̱˜ ga˜jmee´ cha˜ o˜jøh˜ dsë˜ jnän`
ta˜la˜ kih¹ he˜ llu¹ dsëy¹.
17 Ngɨɨn´ kiyh¹ mah¹ wa´ jmeey´ jë̱ë̱˜ hoh´
hnäh´ hi˜ wa´ kway´ be´ kyah¹ hnäh´ mah¹
ya˜hɨɨ ¹ llu¹ lä˜jë˜ he˜ hlëëh´ hnäh´ hi˜ lä˜jë˜
he˜ jmeeh˜ hnäh´.

3

Ga˜jäh´ Paa´ sɨɨh˜ øøh¹ jne´ngɨɨ´ hnäh´ kya̱a̱¹ jnääh¹

1 Øøhn¹ ta˜ jyoh´ ko̱˜ta̱a̱˜, ngɨɨ´ hnäh´ kya̱a̱¹
jnääh¹ mah¹ lloo˜ cha̱h´ juu¹ kih¹ Dsa˜jøøh¹
jnän` lä˜ka̱a̱˜ jmɨ˜gyɨɨ˜ hi˜ lä˜ja̱˜ wa´ tøøyh˜
ta´ juu¹ ja̱˜ lä˜ko̱o̱˜ ga˜jmeeh´ hnäh´.
2 Ngɨɨ´ hnäh´ kya̱a̱¹ jnääh¹ mah¹ sa˜ cha˜ he˜
dsa˜ngëë´ jnääh ¹ jee´ kih¹ dsa˜ hñaa˜ dsë¹.
Jëëh´ ja̱˜ lä˜jë̱ë̱˜ dsa˜ lä˜dsoo´ dsë¹ juu¹ la˜.
3 Pero mi˜te¹ ba´ Dsa˜jøøh¹ jnän` juu¹ kih¹,
ma˜ra˜ he˜ hä̱ä̱¹ bih¹ hnäh´ mah¹ sa˜ cha˜ he˜
dsa˜ngëëh´ hnäh´.
4 Kye̱´ jnääh¹ o˜jøh˜ dsë˜ kih¹ Dsa˜jøøh¹
jnän`, he˜ jmeeh˜ ba´ hnäh´ lä˜jë˜ he˜
ma˜jäh´ jnääh¹ hi˜ ngoo¹ ba´ jmeeh˜ hnäh´
lä˜ja̱˜.
5 Dsa˜jøøh¹ jnän`, hi̱˜ he´ ba´ jä̱ä̱˜ hnäh´
mah¹ lä˜hnaah˜ hnäh´ øøh¹ hnäh´ lä˜ko̱o̱˜
hnää¹ Dio jne´ hi˜ lä˜ja̱˜ jä̱ä̱y˜ hnäh´ mah¹
kwëëh¹ hoh´ hnäh´ lä˜ ga˜kwëëh¹ dsë¹ Cristo.

Jmee˜ bii¹ jmee´ jne´ ta´

6 Jmee˜ jnääh¹ mada˜ kyah¹ hnäh´ lä˜hih˜
kih¹ Dsa˜jøøh¹ jnän`. Ta˜ jmee˜ hnäh´ ko̱˜jøh´
kya̱a̱h´ ni˜ ja̱a̱˜ øøh¹ jne´ hi̱˜ jmee˜ wa´ la¹
cha˜ la¹, hi̱˜ sa˜ jmee˜ he¹ lä˜jë˜ juu¹ he˜
ma˜kwa´ jnääh¹.
7 Ma˜ñeh´ ba´ hnäh´ he˜ lle` kyah¹ hnäh´
jmeeh¹ hnäh´ lä˜ko̱o̱˜ jmee˜ jnääh ¹. Sa˜
ga˜jmee´ jnääh¹ wa´ la¹ cha˜ la¹ jee´ kyah¹
hnäh´.
8 Sa˜ ga˜kih´ jnääh¹ la´ ga˜kih´ jnääh¹ kih¹ ni˜
ja̱a̱˜ dsa˜. Sa˜ ga˜te̱e̱h´ jnääh¹ dsë˜ jnääh¹ ma´
ga˜jmee´ jnääh¹ ta´ lä˜jmɨɨ¹ lä˜hwë¹. Jëëh´ ni˜
ja̱a̱˜ hnäh´ sa˜ ma´ hnøø˜ jnääh¹ ma´ lla´kya̱a̱˜
jnääh¹ jmɨɨ´.
9 Ja̱˜ he˜ sa˜ na˜ngë¹ jnääh¹ jwë¹ he˜ ma´
ngɨɨ´ jnääh¹ kyah¹ hnäh´. Pero lla˜ he˜ ja̱˜,
ga˜jmee´ jnääh¹ ta´ mah¹ jmeeh¹ hnäh´ ja̱˜ba´
lä˜ko̱o̱˜ ga˜jmee´ jnääh¹.
10 Lä˜ ma´ ga˜tooh` jnääh¹ kya̱a̱h´ hnäh´
ga˜jmee´ jnääh¹ mada˜: Cher´mah¹ hi̱˜ sa˜
hnøø¹ jmee¹ ta´, lä˜ja̱˜ sa˜ wa´ kuyh˜.
11 Jëëh´ ma˜nɨɨ´ jnääh¹, ko̱˜lla̱a̱´
dsa˜kya̱a̱h´ hnäh´ jmee˜ wa´ la¹ cha˜ la¹. Ni˜
miih˜ ta´ sa˜ jmeey˜. Ko̱o̱˜ dsa˜jëëy˜ he˜
jmee˜ dsa˜ ba´.
12 Kih¹ hi̱˜ he´ na˜ hlëëh´ jnääh¹ hi˜
jmee˜ jnääh¹ mada˜, lä˜hih˜ kih¹ Jesucristo
Dsa˜jøøh¹ jnän`. Ta˜ wa´ tä̱ä̱yh´ ta˜ la˜ ta˜ jnø˜,
wa´ jmeey´ ta´ mah¹ lä˜cha˜ he˜ kuyh˜.
13 Hi˜ hnäh´ øøhn¹, jmee´ ba´ hnäh´ he˜ llu¹,
ta˜ tɨɨ´ hnäh´.
14 Cher´mah¹ cha̱a̱˜ ko̱˜lla̱a̱´ hi̱˜ sa˜ nɨɨh´
kih¹ juu¹ he˜ na˜sɨɨ˜ la˜, kye̱˜ da´ hnäh´
kwa̱a̱t˜ kih¹ hi̱˜ jmee˜ lä˜ja̱˜ hi˜ mo˜to˜ jmee˜
hnäh´ ko̱˜jøh´ kya̱a̱yh´ mah¹ wa´ jä˜ o˜hih˜
kiyh¹.
15 Pero ta˜ jmee˜ hnäh´ na˜hä̱ä̱h´ hnih´,
hlë̱ë̱yh´ lä˜lle` kih¹ ta˜la˜ kih¹ he˜ la̱a̱¹ øøh¹ ba´.
16 He´ ba´ Dio hi̱˜ jmee˜ hii´ tii´ jnän`, wa´
jmeey´ hii´ tii´ kyah¹ hnäh´ lä˜jë˜ jmɨɨ´ wa´ he˜
cha˜ he˜ he˜ cha̱a̱˜ hnäh´. Dio kya̱a̱h´ hnäh´.
17 Jnä´ Paa´ ma˜sɨɨn¹ miih˜ jee´ ga˜dsa̱a̱¹
juu¹ la˜ kya̱a̱h´ goon˜. Lä˜ja̱˜ jmeen˜ kya̱a̱h´
lä˜jë˜ je˜ he˜ sɨɨn˜ mah¹ la¹ dsoo´ jnä´ he´ hi̱˜
che̱e̱˜ je˜ ja̱˜.
18 Wa´ mi˜jä̱ä̱¹ Jesucristo Dsa˜jøøh¹ jnän`
lä˜jë̱ë̱˜ hnäh´. Wa´ la¹ lä˜ja̱˜.

1 Timoteo
He¯ la¯ to¯në´ je¯ he¯ ga˜sii´ Paa´ kih' Timotä

1 Jnä´ Paa´ laan' apóstol kyaa' Jesucristo
lä˜hih˜ kih' Dio hi¯ lää˜ jne´ hi˜ lä˜hih˜ kih'
Jesucristo Dsa¯jøøh' jnän` hi¯ kyen´ o¯jøh˜
dsë¯ kih'.
2 Siin˜ kyah' Timotä, hne¯ hi¯ laa' lä˜koo¯
gyuu¯ kyaan˜ lä˜llu' he¯ jään˜ hne¯ jwë´ kih'
Dio. Ngiin´ kih' Dio hi¯ laa' Tää` jnän` hi˜ kih'
Cristo Jesús Dsa¯jøøh' jnän` wa´ kway´ lä˜jë˜
he¯ llu' kyah', wa´ lä¯ñih´ dsëy' hne¯, hi˜ wa´
jmeey´ hii´ tii´ kyah'.

Ga˜jmee´ Paa´ mada¯ kih' Timotä mah'
hlëëyh' dsa¯ hi¯ kwa¯ juu' ta¯juu'

3 Jää' sa˜ ga´ ma¯ngoon¯ ta˜ hwa' Mace-
donia, ga˜jwëëhn' hne¯ he¯ jäh' jwii¯ Éfeso
na¯ mah' hah' kih' ko¯llaa´ hi¯ mi¯gaa˜ dsa¯
kyaah´ juu' ta¯juu'.
4 Ni˜ ta˜kwa¯ jwë' jmeey' he' kih' lä˜jë˜ juu'
ma¯gyuh¯ kiyh', ni˜ he¯ jmeey' juu' ha¯ lä˜
ma´ laa' ma¯hyaa´ ta¯gyuuh´ jnän`. Sa˜ cha¯
jee´ llaa˜ juu' ja¯. Koo¯ llay˜ hnii¯ ba´ ja¯.
Sa˜ dsoo' ta˜ cha´në´ juu' kih' Dio kyaah´ juu'
ja¯. He¯ dsoo´ dsë¯ jne´ kih' Dio, he¯ ja¯ ba´
jmää' kih' dsa˜. He¯ja¯ jwahn˜ ka¯läh´, ja¯
jäh¯ Éfeso na¯ mah' jmeeh' he¯ ga˜jwëëhn'
hne¯ jää'.
5 He¯ hnoon' lä˜hnää' dsa¯ øøh¯ kyaah´
koo¯ nëë' ba´huu´dsë¯, he¯ja¯ ba´ ma¯jmeen'
mada¯ lä¯na˜. Peer˜ cher´mah' hnii˜
huu´dsë¯ kiyh' hi˜ cher´mah' koo¯ jäh´ bih'
he¯ ma¯dsoo´ dsëy' kih' Dio, sa˜ jmää' kiyh'
he¯ jäyh´ hnääy' øøyh¯.
6 Kih' he¯ ga˜jmee´ ko¯llaa´ dsa¯ ta˜ koo´
he¯ hnääy' øøyh¯, he¯ja¯ ga˜nääy' kyaah´
juu' he¯ sa˜ jmää' ta´.
7 Hnøøy' jmääy' hñiiy´ jaa¯ hi¯ kyuuh¯ ley
kih' Dio, pero ni˜ he¯ hlëëyh¯ sa˜ ngëëy´,
ma˜ke˜ kway˜ juu' lä˜kaa¯ tuh¯dsëy'.
8 Pero ma¯ñe´ ba´ jne´, llu' ba´ ley kih' Dio
wa´ra¯ jäh´ kih' ngëë´ jne´ hee¯ kih' jmää' ley
ja¯.
9 Ñe´ ba´ jne´ sa˜ ga˜kwa´ Dio ley kih' hi¯
jmee˜ he¯ llu'. La' kih' hi¯ ma¯hlääh¯, kih'
hi¯ chaah¯, kih' hi¯ na¯hee¯ dsë', kih' hi¯
jmee˜ dso´kye¯, kih' hi¯ sa˜ kyaah´ Dio, kih'
hi¯ sa˜ cha¯ nuuh¯ kih', kih' hi¯ jngëëh˜
cho'jmii¯, kih' hi¯ jngëëh˜ dsa¯kyaah´, kih'
hi¯ he´ ba´ hnøø' ley ja¯.
10 Kih' dsa¯më´ dsa¯ñuuh¯ hi¯ kaah˜ wa´
hi¯ cha¯ hi¯, kih' dsa¯më´ o dsa¯ñuuh¯ hi¯
kaah˜ ja¯ba´ dsa¯kyaah´, kih' hi¯ hëë¯ dsa¯
mah' hnëëy˜, kih' hi¯ ta¯juu', kih' hi¯ jmee˜
ju'dsoo´ kih' juu' ta¯juu', hi˜ la' kih' hi¯ hnøø'
lla¯dsëë` kih' ju'dsoo´ he¯ kwa¯ jnääh' la¯,
11 lä¯koo¯ lle` ju'hmëë´ he¯ na¯hñaan´
kwan˜. He¯ ba´ che¯ na´hñaah' la' ju'hmëë´
kih' Dio hi¯ laa' Tää` jnän`.

Cha¯miih¯ ga¯lä˜ñih´ dsë' Dio kih' Paa´

12 Kwan˜ ti´hmaah´ kih' Cristo Jesús
Dsa¯jøøh' jnän` hi¯ kwa˜ be´ kin˜. Jëëh´,
ga˜jmääy' jnä´ kwaat¯ he¯ mi´ten` kiyh',
he¯ja¯ ga˜hñaay' jnä´ mah' jmeen` ta´ kiyh'.
13 Jää' sa˜ ga´ ma¯tëëyh˜ jnä´ ga˜mi˜kwah¯
jnih´. Ga˜ngën' jmeen˜ hñaa¯ dsën˜ kih' dsa¯
kyaay', ma´ hään' jwërte. Pero ga˜lä˜ñih´ dsë'
Dio jnä´, jëëh´ sa˜ ma´ man˜ hee¯ ja¯ ma´
jmeen˜, hi˜ sa˜ ma´ heen´ kih' ju'dsoo´.
14 Ha¯ koh´ sa˜ llu' dsë' Dsa¯jøøh' jnän`
kyaah´ jnä´. Ga˜jmeey´ ga˜lä˜dsoo´ dsën˜
kiyh' hi˜ ga˜jmeey´ he¯ ga˜lä˜hnaan˜ dsa¯
ta¯la˜ kih' Cristo Jesús.
15 Juu' he¯ jwahn˜ la¯, la' dsoo´ hi˜ hnøø'
heeh˜ ga˜lä˜jëë˜ dsa¯. Ja' Cristo Jesús
jmi¯gyuu˜ la¯ mah' lääy' dsa¯ hi¯ jmee˜ he¯
hliih'. Hi˜ jnä´ laan' to¯në´ kih' jee´ lä˜jëë˜ hi¯
jmee˜ lä˜ja¯.
16 Kih' he¯ja¯ ba´ na¯, ga˜lä˜ñih´ dsë'
Dio jnä´, mah' mi¯jnää˜ Cristo Jesús ta˜la˜
ki˜ jnä´ ha¯ lä˜koo¯ jøh¯ dsëy'. Jëëh´,
cha¯ga´miih¯ he¯ hliih' ga˜jmeen' lä˜koh´ ga´
he¯ jmee˜ jñah´. Lä˜jwë´ ja¯, ka' kwaat¯ hi¯
na' ga´ heeh˜ kih' Jesús, ha¯ koh´ sa˜ lä˜jøh¯
dsë' Jesús kyaayh´, mah' jmeey' chaay¯ lä˜jë˜
joh´ jmii´ cha¯.
17 Lä˜ja¯ wa´ la' juuh¯ kih' Dio hi˜ wa´ laay'
jøøyh'. Sa˜ chaa¯ ga´ jñah´ Dsa¯ta´ hi¯ jøøh'
ga´, hi¯ sa˜ juu´ jih´koh´, hi˜ ni˜ sa˜ tëë' jne´
jëë´ jnih´, jaa¯ hñii´ bih' laay' Dio hi¯ kyuuh¯.
Wa´ la' lä˜ja¯.
18 Timotä, gyuu¯ kyaan˜, kwëëhn˜
hne¯ nuuh¯ la¯, ja¯ba´ lä˜koo¯ juu' he¯
ga˜mi˜jnää¯ Dio kih' hi¯ ga˜hlëëh´ kyah' jää'.
Ja¯ mi¯dsooh¯ hoh´ lä˜koo¯ ga˜jäh´ hi¯ he´
mah' tëëh' be´ jmeeh' ta´ lä˜jiih' jee´ le´.
19 Hnøø' lä˜ ma¯dsoo´ ja¯ba´ hoh´, hi˜
lä˜ ma¯jmeeh¯ ja¯ba´ he¯ llu' jmah' mah'
sa˜ hnii' huu´dsë¯ kyah'. Koo¯llaa´ dsa¯
sa˜ ga˜jmeey´ he' lä˜koo¯ ya¯nääy' kyaah´
huu´dsë¯ kiyh', he¯ja¯ ga˜heey' hñiiy´,
mo¯so˜ ga˜nääy' ta¯ cha´në´.
20 Uu' hi¯ ga¯jmee´ lä˜ja¯ chee¯ Himeneo
kyaah´ Leja´. Hi¯ he´ ga¯ngëën` kih' Tana´
mah' lä¯ja¯ mi¯tëëy¯ sa¯ mi¯kwayh' Dio.

2

Ha¯ lä˜ chuu´ jne´ kyaah´ Dio kih' lä¯jëë˜
dsa¯

1 Chuun´ kyaah´ hne¯ to¯në´, wa´ ngii´ jne´
kih' Dio mah' wa´ le´ llu' kih' lä¯jëë˜. Wa´
hlëëh´ jne´ Dio lä˜jë˜ he¯ lla˜ dsë¯ jne´ hi˜
wa´ chiihn´ Dio lä˜jë˜ he¯ chaa¯ jne´, hi˜ wa´
kwan´ ti´hmaah´ kiyh'.
2 Lä¯ja¯ hnøø' ngii´ jne´ kih' lä¯jëë˜ hi¯ kye¯
ta´ hi˜ lä˜kye¯ dsa¯ta´ mäh' mah' kway' jwë'

dsa´toohn´ llu' hii' tii´ jnän`. Hi˜ lä˜ja˜ cha˜ jwë' hnäähn´ Dio, hi˜ jmeen´ lä˜kǫǫ˜ lle` kih'.
3 He˜ la˜ ba´ ja˜ he˜ llu' he˜ tih˜ dsë' Dio hi˜ läą̈˜ jne´.
4 Dio hnøø' he˜ läą̈´ lä˜jëë˜ dsa˜ hi˜ hnøøy' lä˜ngëë´ dsa˜ ha˜ lä˜ la' ju'dsoo´.
5 Jëëh´, jąą˜ ba´ Dio ląą' hi˜ lä˜ja˜ jąą˜ ba´ dsa˜ñuuh˜ chąą˜ hi˜ mi˜ee˜ juu' kih' dsa˜ kyąąh´ Dio. Dsa˜ñuuh˜ he´ chęę˜ Jesucristo.
6 Ga˜ngëëy' hñiiy´ he˜ ga˜juuy', mah' läąy' läˆjëë˜ dsa˜. He˜ la˜ ga˜mi˜jnää˜ Dio ma´ ga˜lloo' jmii´ ja˜.
7 He˜ja˜ ga˜hñąąy' jnä´ ląąn' apóstol mah' kwan` juu' kiyh'. Ñe˜ ba´ Cristo, hlëëhn´ ju'dsoo´, sa˜ ta˜juun'. Na˜hñąąn´ mi´tëën' dsa˜ hi˜ sa˜ ląą' judiu, hee˜ ja˜ he˜ dsoo´ dsë' jne´ hi˜ hee˜ ja˜ ju'dsoo´.
8 He˜ja˜ hnoon' läˆjëë˜ dsa˜ñuuh˜ hi˜ chąą˜ läˆkąą˜ jmi˜gyuu˜ chuuy' kyąąh´ Dio. Hi˜ wa´ra˜ ga˜hlëëyh´ kyąąh´ Dio chooy' gooy˜ ta˜ gyuuh', hnøø' na˜jngëëy', sa˜ llęęy´, hi˜ sa˜ hneey˜.
9 Läˆja˜ jwahn˜ ka˜läh´ kih' dsa˜më´, wa´ kyęyh´ hmiih˜ kyąąh´ kǫǫ˜ nëë' ba´ huu´dsë˜ läˆkǫǫ˜ lle` kih' hi˜ hnaah˜ Dio. Hi˜ wa´ra˜ ga˜jñaay' lley´ sa˜ llu' jmeey' jih'gyęh' na˜beh˜ kyąąh´ ñe' nøø˜ o kuu´ he˜ hmooh', ni˜ he˜ këyh˜ hmiih˜ hmooh'.
10 Lla˜ he˜ ja˜, wa´ jmąąy' hñiiy´ na´hñaah' kyąąh´ läˆjë˜ ta´ llu', läˆkǫǫ˜ lle` kih' dsa˜më´ hi˜ hnaah˜ Dio.
11 Hi˜ sa˜ sǫǫh˜ kih' dsa˜më´ he˜ tooyh' miih´ jee´ kwa˜ dsa˜ juu', hnøø' nuuyh´ kih' juu' he˜ nuuy˜.
12 Sa˜ kwan` jwë' kih' dsa˜më´ he˜ mi˜tëëy˜ dsa˜ñuuh˜, ni˜ sa˜ le´ kąy' në´ kih' dsa˜ñuuh˜. Hnøø' dsa˜tąąyh` to˜kë´ ba´.
13 Jëëh´, Dio ga˜jmąą' Adán to˜në´. Këë˜ ga´ ga˜jmąąy' Eva.
14 Hi˜ ja˜ kih' Adán ga˜mi˜goo˜ hi˜sa˜llu'. Kih' dsa˜më´ ba´ ga˜mi˜gooy˜. Kih' he˜ja˜ ba´ ga˜läˆcha˜ dso´kye˜ kiyh'.
15 He˜ja˜ ga˜jäh´ Dio kih' dsa˜më´, jëëy' wii´ jee´ läˆcha˜ gyuu˜ kyąąy', pero läą̈´ bih' cher´mah' ngoo' ba´ dsoo´ dsëy' kih' Dio hi˜ läˆja˜ hnøø' hnäąy' dsa˜, hnøø' na˜jngëëy', hi˜ hnøø' dsa˜tąąyh` läˆkǫǫ˜ lle` kih'.

3

Ha˜ läˆ hnøø' jmee' hi˜ kyę˜ në´ kih' øøh' jne´

1 Jwahn˜ dsoo´, cher´mah' chąą˜ hi˜ hnøø' ką' në´ kih' øøh˜, ta´ llu' ba´ ja˜ hnooyh˜.
2 Pero hi˜ hä´ goo˜ ta´ ja˜, jmee˜ bii' łąąy' jąą˜ hi˜ sa˜ na˜bąąh` ni˜ miih˜ dsoo´, jąą˜ dsa˜ñuuh˜ hi˜ kyąąh´ jąą˜ ba´ dsa˜më´, jąą˜ hi˜ ngë˜ kǫǫ˜ nëë' ba´, jąą˜ hi˜ hąą˜ hñii´, jąą˜ hi˜ hä´ ta´ kih', jąą˜ hi˜ kwa˜ jee´ jä' dsa˜ hi˜ go˜nää´, jąą˜ hi˜ lih˜ mi˜tëë˜ dsa˜.
3 Sa˜ le´ ką' në´, jąą˜ dsa˜ lla´hiih˜. Hnää' jąą˜ hi˜ sa˜ hnee˜, jąą˜ hi˜ jøh˜ dsë' hi˜ sa˜ ti˜choo˜ juu', jąą˜ hi˜ sa˜ hęę´ dsë' kuu´,
4 jąą˜ hi˜ lih˜ lla' ta´ cha´neh˜ kih', jąą˜ hi˜ lih˜ kwëëh' nuuh˜ jǫǫ´ mah' sa˜ jiiyh' juu' kyąąyh´.
5 Cher´mah' chąą˜ jąą˜ hi˜ sa˜ lih˜ lla' ta´ cha´neh˜ kih', ¿ha˜ ba´ läˆja˜, ką' në´ kih' gwah˜ kih' Dio?
6 Jąą˜ øøh' jne´ hi˜ hmëë´, sa˜ le´ ką' në´, wa´ra˜ ja' huu´dsë˜ kiyh' jmąąy' hñiiy´ jøøyh', hi˜ jä˜ dso´jwii´ në´ kiyh' läˆkǫh´ ga˜la' kih' hi˜sa˜llu'.
7 Hi˜ jee´ kih' hi˜ sa˜ ma˜hęęh˜, hnøø' hii´ juu' kiyh' he˜ jmeey˜ he˜ llu' jmah' ba´, mah' sa˜ hlëëh' dsa˜ hliih' kiyh' hi˜ läˆja˜ sa˜ mi˜goo˜ hi˜sa˜llu' kiyh'.

Ha˜ läˆ hnøø' jmee' dsa˜ na˜llęęh´ kyąą' Dio hi˜ kwa˜ juu' kiyh'

8 Hi˜ läˆja˜ ka˜läh´ kih' läˆjëë˜ hi˜ jmee˜ be´ kih' hi˜ kyę˜ në´, hnää' jąą˜ hi˜ há´ ta´ kih', hi˜ mi˜te' juu' kih', hi˜ sa˜ hih˜, hi˜ hi˜ sa˜ hęę´ dsë' kuu´.
9 Hi˜ hnää' jąą˜ hi˜ na˜jngii' huu´dsë˜ kih', hi˜ chǫǫh˜ kǫǫ˜ hweh˜ juu' he˜ ma˜dsoo´ dsë˜ jne´, he˜ ma˜läˆjnä´ jnän` na'.
10 He˜ja˜, jäą̈' ga´ hnøø' kyę´ jne´ kwąąt˜ che´ jmäąy' jmeey' ta´ ja˜. Ja˜ga´ na˜, le´ jmeey' be´ kih' hi˜ kyę˜ në´, cher´mah' sa˜ cha˜ he˜ na˜bąąyh`.
11 Ja˜ba´läˆja˜ kih' dsa˜më´, hnøø' jąą˜ hi˜ há´ ta´ kih', hi˜ sa˜ kooh˜ juu' jwii', hi˜ ngë˜ kǫǫ˜ nëë' ba´, hi˜ jąą˜ hi˜ mi˜te' juu' kih'.
12 Hi˜ jmee' be´ kih' hi˜ kyę˜ në´, wa´ łąąy' dsa˜ñuuh˜ kyąą' jąą˜ ba´ dsa˜më´, hi˜ wa´ liyh˜ llay' ta´ cha´neh˜ kiyh', hi˜ wa´ kwëëyh' nuuh˜ jǫǫy´.
13 Läˆjëë˜ hi˜ ya˜hëë˜ llu' kyąąh´ ta´ ja˜, dsa˜hä` ta´ kiyh' jee´ kih' dsa˜kyąąyh´ hi˜ cha˜ga´miih˜ läˆcha˜ be´ kiyh' hlëëyh' dsa˜ ha˜ läˆ la' he˜ ma˜dsoo´ dsë˜ jne´ kih' Cristo Jesús.

Jnąąh' la' juu' he˜ ma˜läˆjnä´ jnän`

14 Hnoon' niin` na´jëën˜ hne˜ chąh´ la˜, pero maˆraˆ he˜ sii˜ ba´ jnä´ kyah',
15 le´ ga˜ che˜ sa˜ ngoon' chąh´. Läˆja˜ läˆñeh´ ha˜ läˆ kąh' në´ kih' dsa˜ hi˜ ma˜hęęh˜ hi˜ łąą' gwah˜ kih' Dio jiiih˜ hi˜ tąąh´ në´ kih' ju'dsoo´, hi˜ chǫǫyh˜ kǫǫ˜ hweh˜ juu' ja˜, łąąy' läˆkǫh´ ma˜tii´ na´hyah˜.
16 Maˆraˆ ju'dsoo´, sa˜ läˆkëh´ jne´ jmii´ läˆngëën´ ha˜ läˆ la' jwë´ kih' Dio. Pero kyąąh´ he˜ na˜sii˜ jee´ la˜ läˆngëë´ ba´ jne´ miih˜:

Ga˜miˆjnää˜ Dio hñii´ jmi˜gyuu˜ la˜, łąąy' läˆkǫǫ˜ jąą˜ dsa˜.
Hi˜ he´ ya˜hëë˜ llu' taˆlaˆ kih' Jmi˜lle´ Na˜jngii'.
Läˆjëë˜ ángele gaˆjëëy'.

Hi˜ ga˜kwa˝ dsa˜ juu' kiyh' kih' dsa˜ hi̱˜ sa˜
la̱a̱' judiu.
Ga˜lä˜dsoo˝ dsë' dsa˜ kiyh', jmɨ˜gyɯɯ˜ la˜,
hi˜ ga˜he̱e̱h˜ Dio ka˜läh˝ gyɯɯh' ya˜jwɨɨ'.

4

Lloo˜ ko̱o̱˜ jmɨɨ˝ jmee' dsa˜ ta˜ koo˝ ju'dsoo˝

1 Na˜hñaa ' lä˜jëë˜ ga˜mi˜jnää˜ Jmɨ˜lle˝
Na˜jngɨɨ ', ha˜ lä˜ le˝ wa'ra˜ ga˜të˝ jee˝ lla̱a̱˜
jmɨɨ˝. Ko̱˜lla̱a̱˝ dsa˜ lä˜ø̱ø̱˝ kih' he˜ ma˜dsoo˝
dsë˜ jne˝, nuuy' juu' ta˜juu' he˜ kwa' jmɨ˜lle˝
hlɨɨh'.
2 ¡He˜ ba˝ che˜ ta˜ju̱u̱' hi̱˜ kwa' juu' lä˜ja̱˜!
Mo˜so˜ liiyh˜ he˜ jmeey', jlë' go˜te˜ hɯɯ˝dsë˜
kiyh'.
3 Mo˜so˜ kway' jwë' je̱e̱˝ goo˜ dsa˜, ni˜
sa˜ kway' jwë' kuh˝hi̱h' dsa˜ lä˜jë˜ he˜ cha˜.
Pero Dio ga˜lla˝ lä˜jë˜ he˜ cha˜ mah' kuh˝hi̱h'
hi̱˜ kwa˜ ti˝hmaah˝ kiyh', hi̱˜ la̱a̱' kya̱a̱y' hi̱˜
kyɯɯ˜ ha˜ lä˜ la' ju'dsoo˝.
4 Jëëh˝, llu' ba˝ lä˜jë˜ he˜ ga˜lla˝ Dio he˜
kih˜hi̱hn˜. Sa˜ cha˜ he˜ kih' jähn˝ sa˜ llu',
hnøø' kwan˝ ti˝hmaah˝ kih' bih'.
5 Kya̱a̱h˝ juu' kih' Dio hi˜ kya̱a̱h˝ he˜
ngɨɨ˜ dsa˜ kiyh', jmee˜ na˜jngɨɨ ' lä˜jë˜ he˜
kuh˜hi̱h˜ dsa˜.

Ha˜ lä˜ hnøø' jmee' hi̱˜ hä˝ goo˜ ta˝ kih' Cristo

6 Cher˝mah' mi˜tëë̱h' øø̱h' juu' la˜,
ya˜hëë̱h' ba˝ hne˜ llu' kya̱a̱h˝ ta˝ kih'
Jesucristo, hne˜ hi̱˜ tëë̱˜ be˝ kya̱a̱h˝ juu'
he˜ ma˜dsoo˝ dsë˜ jne˝, ja̱˜ba˝ ju'dsoo˝ he˜
ma˜he̱e̱h˜na˜.
7 Mo˜to˜ ta̱a̱h˜ hñaah' kya̱a̱h˝ juu'
ma˜gyu̱h˜, kya̱a̱h˝ juu' he˜ sa˜ jmää' ta˝.
Jmee˝ bii' hnääh' Dio ba˝.
8 Llu' ba˝ miih˜ he˜ koo˝hlɨɨ˝ jne˝. Pero
cha˜ga˝miih˜ llu' he˜ hnääh˝ jne˝ Dio. Jëëh˝
he˜ ja̱˜ la' ya˝jøø˜ jnän` jmɨ˜gyɯɯ˜ la˜ hi˜
lä˜ja̱˜ ka˜läh˝ jmɨ˜gyɯɯ˜ he˜ na' ga˝ lä˜jnä˝.
9 Juu' la˜, la' dsoo˝ hi˜ jmee˜ bii' he̱e̱h˜
lä˜jëë̱˜ dsa˜.
10 He˜ja̱˜ ba˝ kwa˜ jne˝ be˝ lä˜jɨɨh' jee˝
le˝, kih' he˜ kye̱˝ jne˝ o˜jø̱h˜ dsë˜ kih' Dio
jɨɨh˜, hi̱˜ lää̱˜ lä˜jëë̱˜ dsa˜. Pero lä˜jëë̱˜ hi̱˜
ma˜he̱e̱h˜ kiyh', hi̱˜ he˝ ba˝ lää̱˝.
11 Ja̱˜ mi˜tëë̱h' dsa˜ juu' la˜, hi˜ jwɨɨh' hnih˝
jmee˜ bii' mi˜tey'.
12 Ni˜ ja̱a̱˜, ta˜ wa˝ mi˜kwa̱h˜ hne˜ kih'
he˜ mäh'. Jlë' jwë' kiyh'. Jmee˝ ba˝ hne˜
kwee˜ mah' ka̱' në˝ hi̱˜ ma˜he̱e̱h˜ juu' kih'
Dio lä˜ko̱o̱˜ jmeeh˜ hñaah': ha˜ lä˜ hlëëh˝,
ha˜ lä˜ jmeeh˜, ha˜ lä˜ hnaah˜ dsa˜kya̱a̱h˝,
ha˜ lä˜ ma˜dsoo˝ hoh˝ kih' Dio hi˜ ha˜ lä˜
ngëh˜ kya̱a̱h˝ ko̱o̱˜ nëë' ba˝ hɯɯ˝dsë˜.
13 Ta˝ko̱˜jɨɨh' sa˜ ga˝ ma˜lloon', ja̱˜ hëh˜ ba˝
hne˜ juu' kih' Dio, ja̱˜ hlëë̱h˝ dsa˜ kya̱a̱h˝ juu'
na˜, hi˜ ja̱˜ mi˜tëë̱h' dsa˜ ka˜läh˝.
14 Ta˜ ya˜tɨ˝ ta˝ he˜ ga˜hñah' kih' Dio
lä˜ ma˝ ga˜kye˜ dsa˜gyɯɯh˝ goo˜ në˝ kyah'.
Ga˜ngëëy' juu' he˜ ga˜mi˜jnää˜ Dio kiyh',
ga˜hlëëyh˝ kih' ta˝ he˜ ma˜hñah˜ kih' Dio.
15 He˜ja̱˜ ta˜ hwa̱a̱` jee˝ jmeeh˜ ta˝ ja̱˜.
Jmee˝ ba˝ hne˜ he' mah' lii˜ ga˜llooh˝ ba˝
hne˜ ta˜ cha˝në˝.
16 Hä̱ä̱` hñaah' hi˜ le̱e̱h˜ wa˝ra˜ ga˜mi˜sɨɨh`
juu' na˜. Ja̱˜ mi˜teh` ba˝ hne˜. Cher˝mah'
ga˜llooh˝ ba˝ hne˜ jmeeh˜ lä˜na˜, lä̱ä̱h˜
hñaah' hi˜ lä̱ä̱h˜ lä˜jëë̱˜ hi̱˜ nuu˜ juu' he˜
kwah˜.

5

Ha˜ lä˜ dsa˝toohn˝ kya̱a̱h˝ hi̱˜ ma˜he̱e̱h˜ juu' kih' Dio

1 Ta˜ hlëë̱h` dsa˜ñɯɯh˜ ma˜gyu̱h˜ wa˝ la'
cha˜ la', hlëë̱yh˝ kya̱a̱h˝ juu' llu' ba˝ lä˜ko̱h˝
ja̱a̱˜ tää` kya̱a̱h'. Hi˜ lä˜ja̱˜ kih' hi̱˜ kwa̱a̱˜,
hlëë̱yh˝ lä˜ko̱h˝ dsa˜ñɯɯh˜ øø̱h' ba˝.
2 Lä˜ja̱˜ kih' hi̱˜ la̱a̱' dsa˜ ma˜hyaa˝,
hlëë̱yh˝ lä˜ko̱h˝ maa` kya̱a̱h'. Hi˜ kih' hi̱˜
la̱a̱' dsa˜më˝ kwa̱a̱˜, hlëë̱yh˝ lä˜ko̱h˝ dsa˜më˝
øø̱h' ba˝. Wa˝ na˜jngɨɨ' go˜te˜ hɯɯ˝dsë˜ kyah'
kya̱a̱yh˝.
3 Cher˝mah' dsoo˝ cha̱a̱˜ dsa˜më˝ hi̱˜ hnɨɨ˝,
kwa˝ be˝ kiyh'.
4 Pero cher˝mah' cha̱a̱˜ dsa˜ hnɨɨ˝ hi̱˜
cha̱a̱˜ jo̱o̱˝, cha̱a̱˜ gyu̱u̱˜ llooy`, hi̱˜ he˝ ba˝
ga˜tëë̱˝ jmee' be˝ kiyh' to˜në˝, lä˜ko̱o̱˜ lle`
kih' hi̱˜ hnaah˜ Dio, lä˜llu' he˜ ga˜mi˜kwa̱a̱˜
cho'jmiiy˜. He˜ ja̱˜ ba˝ llu' hi˜ tɨh˜ dsë' Dio.
5 Cher˝mah' cha̱a̱˜ ja̱a̱˜ ma˜ra˜ hi̱˜ dsoo˝
hnɨɨ˝, hi̱˜ ma˜jä˝ hñɨɨ˝ go˜te˜, hi̱˜ he˝ ba˝ kye̱˜
o˜jø̱h˜ dsë˜ kih' Dio, hlëë̱yh˜ kya̱a̱h˝ Dio, hi˜
ngɨɨy˜ kiyh' lä˜jmɨɨ' lä˜hwë'.
6 Pero dsa˜më˝ hnɨɨ˝ hi̱˜ jmee˜ lä˜ ngɨɨ˜
jmɨ˜ngo' kih', na˜juuy˝ jee˝ ka̱˜ Dio ma˜ke˜
jɨɨyh˜ jmɨ˜gyɯɯ˜ la˜.
7 Kwa˝ ba˝ hne˜ juu' la˜, mah' ni˜ ja̱a̱˜ sa˜
wa˝ jä̱˝ na˜bä̱ä̱h` dsoo˝.
8 Cher˝mah' cha̱a̱˜ hi̱˜ sa˜ jmee˜ he' kih'
hi̱˜ cha̱a̱˜ kya̱a̱y', he˜ ma˜bey' he˜ ma˜dsoo˝
dsëy' ba˝ ja̱˜. Hi˜ jmeey˜ hlɨɨh' cha˜ga˝miih˜
cher˝mah' sa˜ hä̱ä̱y˜ hi̱˜ tä̱ä̱h˝ cha˝neh˜ kiyh'.
Hlëë̱h' gyih' lä˜ko̱h˝ ga˝ hi̱˜ sa˜ ma˜he̱e̱h˜
go˜te˜.
9 Cher˝mah' cha̱a̱˜ dsa˜më˝ hnɨɨ˝, hi̱˜ hä̱ä̱˝
la˜ ga˝ to̱˜lo˜gya˝ dsë˜ gya' ji̱˜ñe˜, hi̱˜ he˝ ba˝
cha˜ jwë' lla˜lle̱e̱' je˜ mah' hyoyh˜ he˜ jmee˜
bii' kiyh', cher˝mah' ma˝ la̱a̱y' më˝ ja̱a̱˜ ba˝
dsa˜ñɯɯh˜.
10 Jmee˜ bii' ja̱a̱˜ dsa˜më˝ hi̱˜ hii˝ juu'
jmee˜ he˜ llu' jmah', hi̱˜ ga˜mi˜kwa̱a̱˜ jo̱o̱˝,
hi̱˜ ga˜kwa˝ jee˝ ga˜jä̱˝ dsa˜, hi̱˜ ga˜jmä̱ä̱'
hñɨɨ˝ hwa̱a̱˝ mah' ga˜jmeey˝ ta˝he' kih' hi̱˜
la̱a̱' kya̱a̱' Dio, hi̱˜ ga˜jmee˝ be˝ kih' hi̱˜ jëë˜
wɨɨ˝, hi̱˜ ma˝ tëë̱' jmee˜ he˜ llu' jmah'.
11 Pero dsa˜ hnɨɨ˝ hi̱˜ kwa̱a̱˜, sa˜ cha˜ jwë'
kiyh' lla˜lle̱e̱y' je˜, wa˝ra˜ ja' dsëy' ka̱ay'
jñah˝ dsa˜ñɯɯh˜ hi˜ sa˜ lä˜tä̱ä̱y˜ mi˜tey' ta˝
kih' Cristo.

12 Jee´ ja̱ˉ maˉnaˉbääyh`, kih¹ heˉ
maˉhlääyhˉ kyäah´ hmooh´ heˉ gaˆjmeey´
toˉnë´.
13 Hiˆ ja̱ˆ maˆlaˆ heˉ ja̱ˉ jmeey¹, läˆjwëëyh¹
hiˆ läˆtëëyˇ ngëy¹ läˆjoh´ hne¹ chih¹. Hiˆ
kooyh¹ juu¹ jwii`, hiˆ täayhˆ hñiiy´ jee´ saˆ
gaˆtëëy´ jëëy¹, hiˆ llay¹ juu¹ heˉ saˆ gaˆtëëy´
hlëëyh¹.
14 Dsaˉmë´ hnii´ hiˉ kwääˉ, hnoo¹ ga´ jnä´
heˉ käay¹ dsaˉñuuhˉ, mah¹ läˆchääˉ jooy´ hiˆ
jmeey¹ ta´he¹ cha´nehˆ kiyh¹. Hiˆ hnøø¹ liiyhˇ
kih¹ läˆjëˆ heˉ jmeey¹. Läˆja̱ˉ jlë¹ jwë¹ kih¹ hiˉ
naˉhøøh´ hiˉ hlëëhˆ wii´ kiyh¹.
15 Chäaˉ koˉllää´ dsaˉmë´ hnii´ maˉtuy¹
juu¹ kih¹ Dio mah¹ jmeeyˆ läˆ jøøˆ Tana´ kiyh¹.
16 Cher´mah¹ cha´nehˆ kih¹ øøh¹ jne´ hiˉ
më´ hiˉ ñuuhˉ chäaˉ jäaˉ dsaˉmë´ hnii´, wa´
hnøø´ bih¹ läˆjëˆ heˉ jmeeˆ bii¹ kiyh¹ mah¹
saˆ jmee¹ hiiˉ kih¹ gwahˆ. Ja̱ˉga´ naˆ läˆtääˆ
gwahˆ kwa¹ be´ kih¹ dsaˉ hnii´ hiˉ saˆ chäaˉ
kyäa¹ goˉteˇ.
17 Dsaˉgyuuh´ hiˉ täah´ ta´jääˉ gwahˆ, lle`
kih¹ hyoyhˆ toˉ jäa¹. Pero jmeeˆ bii¹ hyohˆ
toˉnë´ hiˉ kwaˆ juu¹ kih¹ Dio, hiˆ läˆja̱ˉ hiˉ
miˉtëëˆ dsaˉ.
18 Läˆja̱ˉ naˉsiiˉ juu¹ kih¹ Dio: “Saˆ llu¹
naˉhñuuˉ hoo´ kya´ jee´ peˉjleeyhˇ kyah¹ kih¹
mi¹trigo.” Hiˆ läˆja̱ˉ naˉsiiˉ kaˉläh´: “Hiˉ
jmeeˆ ta´, lle`kih¹ tëëyh¹ jñeey¹.”
19 Taˆ jmeeˆ heˉ juu¹ kih¹ hiˉ bäähˉ dsoo´
dsaˉgyuuh´ kyäa¹ gwahˆ cher´mah¹ saˆ chäaˉ
uu¹ uuˉ hiˉ jmeeˆ ju¹dsoo´.
20 Cher´mah¹ ngoo¹ bih¹ jmeeyˆ heˉ hliih¹,
hlëëyh´ toˉloˆ në´ jee´ läˆjëëˆ, mah¹ läˆja̱ˉ hii¹
gooˉ kih¹ läˆjëëˆ.
21 Jmeen`mada¯ kyah¹, ñeˉ ba´ Dio, ñeˉ ba´
Jesucristo Dsaˉjøøh¹ jnän` hiˆ ñeˉ ángele hiˉ
naˉlleeh´ kyäay¹. Jwëëhnˇ hneˉ høø´ läˆjëˆ
juu¹ laˉ. Jmee´ kweeˉ läˆhii´ në´, taˆ wa´
hnaahˆ maˆlaˆ uu¹ uuˉ ba´.
22 Taˆ hñäaˆ tä´be´ hiˉ ka¹ në´ kih¹ øøh¹
jne´ mah¹ kyeh¹ goohˉ në´ kiyh¹ mah¹ saˆ
dsaˉbäähˆ dso´kyeˉ kiyh¹. Häää` hñaah¹, wa´
naˉjngëëh¹ kih¹ läˆjëˆ heˉ hliih¹.
23 Na¹ taˆ cha´në´ moˉtoˆ huh´ jmiˉdsëˆ
jmah¹, hih´ miihˉ jmih¹ mi¹jëh¹ maˉäähˆ kih¹
heˉ dsaah´ tuhˉ hiˆ kih¹ heˉ dsaˉläˉdsäah´
koˉllaˉjiihˇ.
24 Heˉ hliih¹ heˉ jmeeˆ koˉllää´ dsaˉläˉjnä´
jmiˉgyuuˆ laˉ jäähˆ jaˉga´ lla¹ Dio ta´. Pero heˉ
hliih¹ heˉ jmeeˆ jñah´, läˆjnä´ wa´raˉ gaˆtë´
jee´ lla¹ Dio ta´.
25 Hiˆ läˆja̱ˉ, dsaˉläˉjnä´ ta´ llu¹. Pero
cher´mah¹ chaˉ ta´ llu¹ heˉ saˆ na´jnä´, maˆraˆ
heˉ läˆjnä´ ba´ këëˉ.

6

1 Hih¹ hiˉ jmeeˆ ta´ kih¹ dsaˆ, hnøø¹ chaˉ
nuuhˉ kiyh¹ kyäah´ dsaˉjuuy´ mah¹ saˆ hlëëh¹
dsaˉ wii´ kih¹ Dio, hiˆ niˆ saˆ hlëëyh¹ wii´ kih¹
juu¹ heˉ maˉmiˉtëë¹ jne´.
2 Hiˆ cher´mah¹ chäaˉ øøh¹ jne´ hiˉ läa¹
juu´ ta´, saˆ chaˉ jwë¹ jnän` jmeen´ wa´ la¹
chaˉ la¹ kih¹ heˉ läay¹ øøh¹ jne´. Läˆllu¹
heˉ hnääˆ jnih´, hnøø¹ jmeen´ heˉ llu¹ jmah¹
kyäayh´ taˆlaˆ kih¹ heˉ läay¹ øøh¹ jne´ hiˉ jä¹
llu¹ kyäah´ ta´ kiyh¹. Heˉja̱ˉ miˉtëë¹ dsaˉ juu¹
laˉ, hiˆ hlëëyh´ kaˉläh´.

Hii´ gooˉjnän`kyäah´ kuu´

3 Cher´mah¹ chäaˉ jäaˉ hiˉ miˉtëëˆ dsaˉ
jyoh´ juu¹ heˉ saˆ jeeh¹ kwee¯ kyäah´ ju¹dsoo´
kih¹ Jesucristo Dsaˉjøøh¹ jnän`, hiˆ saˆ jeeh¹
kweeˉ kyäah´ juu¹ heˉ maˉheeh´ jne´,
4 heˉ jmääyˇ hñiiy´ jøøh¹ ba´ ja̱ˉ, heeˉ naˉ
kyuuyhˇ, heˉ saˆ tuy¯ tiˉchooyˆ juu¹ ja̱ˉ, koo̱ˉ
llayˆ hniiˉ ba´. Jee´ja̱ˉ hwëëˉ hiˉ wii´ dsë¹, hiˉ
hnooˉ hniiˉ, hiˉ hlëëhˆ wii´ kih¹ dsaˆ, hiˆ hiˉ
saˆ chaˉ oˉjøhˆ dsë¹ kih¹.
5 Hiˆ läˆja̱ˉ hwëëˉ hiˉ chäahˆ hiˉ
naˉheeˆ goˉteˇ huu´dsëˉ kih¹, hiˉ moˉsoˆ
chaˉ ju¹dsoo´ kih¹. Hiˉ heˇ läa´, läˆchayˉ
chaˉmiihˉ kuu´, kih¹ heˉ hnaayhˉ Dio. Taˆ
jmeeˆ koˉjøh´ kyäah´ dsaˉ heˇ.
6 Jnäah¹ la¹ jnän` heˉ hnäähˆ jne´ Dio, pero
hnøø¹ heeh´ ba´ jne´ haˉ koh´ te¹ heˉ chaˉ
jnän`.
7 Niˆ miihˉ saˆ chaˉ heˉ kye´ jne´ ma´
yaˆnøø¹ jne´ jmiˉgyuuˆ laˉ. Hiˆ läˆja̱ˉ saˆ chaˉ
heˉ kii´ jne´ wa´raˉ gaˆnøø` jne´ kaˉläh´.
8 Cher´mah¹ chaˉ heˉ kih¹hih´ jne´ hiˆ
chaˉ ba´ hmiihˉ kyeh´ jne´, kyäah´ heˉ ja̱ˉ ba´,
wa´ chäaˉ jne´ llu¹.
9 Hiˉ hnøø¹ läˆchaˉ chaˉmiihˉ kuu´, gwa´
dsëy¹ jmeey¹ heˉ hliih¹ kyäah´ heˉ jøøˆ kiyh¹.
Dsaˉläˉngaayh´ kyäah´ läˆjëˆ heˉ heeˇ dsëy¹,
koo̱ˉ hnooˉ dsoo´ ba´ ja̱ˉ. Kyäah´ heˉ ja̱ˉ,
dsooy¹ taˆ hwa¹ mah¹ heey´ goˉteˇ.
10 Kih¹ heˉ heeˇ dsë¹ dsaˉ kuu´, heˉja̱ˉ ba´
hya´ läˆjëˆ nëë¹ heˉ hliih¹. Kih¹ heˉ hnøøy¹
liyhˆ chaˉga´miihˉ kuu´, läˆja̱ˉ koˉllää´ dsaˉ
maˉbe¹ heˉ maˉdsoo´ dsëy¹ kih¹ Dio, heˉja̱ˉ
maˉjaˉ chaˉmiihˉ wii´ në´ kiyh¹.

Wa´ kwan´ be´ kyäah´ juu¹ heˉ maˉheeh´ jne´

11 Pero hneˉ dsaˉñuuhˉ kyäa¹ Dio, niˆ
miihˉ taˆ jmeeˆ läˆkooˉ jmeeˆ dsaˉ heˇ.
Jmee´ heˉ llu¹ jmah¹ ba´, hnäähˈ Dio, wa´
läˉdsoo´ hoh´ kiyh¹, wa´ hnaahˆ dsaˉ, wa´
jøhˉ hoh´ kyäah´ dsaˉ, hiˆ jmäää` hñaahˈ
hwäah´ ba´.
12 Jwërte kwa´ be´ hnäähˈ Dio, läˆllu¹ heˉ
maˉdsoo´ hoh´. Jëëh´ gaˆlleeh´ Dio hneˉ
mah¹ jmeey¹ läˆchäah´ tääˇ. Heˉja̱ˉ kwa´ ba´
heˉ beˇ kyäah´ juu¹ ja̱ˉ. Jëëh´ gaˆmiˉjnäähˈ
ba´ heˉ juu¹ heˉ maˉdsoo´ hoh´ jee´ kih¹
jwëëˇ dsaˉ.
13 Jmeenˆ madaˉ kyah¹, miˉte` läˆjëˆ heˉ
maˉjwëëhn¹ heˉ. Ñeˉ ba´ Dio hiˉ jmeeˆ
chäaˉ gaˆläˆjëëˆ hiˆ ñeˉ ba´ Jesucristo hiˉ
gaˆmiˉjnää¯ juu¹ kih¹ cha´nëˇ Poncio Pilato,
gaˆjäyh´ haˉ läˆ la¹ ju¹dsoo´.

14 Jmee´ ba´ hne¯ lä˭jë˭ mada˯ he¯
ma¯jmeen˩ kyah˩ mah˩ sa˭ hläähˬ hne¯ hi˭
sa˭ na¯bäähˬ ni˭ kooˬ wa´ra¯ ga˭të´ jee´ jähˬ
Jesucristo Dsa¯jøøh˩ jnänˬ.
15 Dio hi¯ llu˩ mi¯jnäay˭ Jesús wa´ra¯
ga˭lloo˩ jmii´. Jaa¯ Dio ba´ hi¯ lla˩ ta´. Hi¯
he´ he´ Rey hi¯ kye¯ në´ kih˩ jee´ lä˭jëë˭ Rey,
hi˭ jaa¯ hñii´ bih˩ laay˩ jøøh˩ kih˩ jee´ lä˭jëë˭
Dsa¯kaahˬ.
16 Jaa¯ hñii´ bih˩ sa˭ juuy´ jih´koh´, hñii´
bih˩ gyay˩ jee´ jnä´ wa´je¯, ni˭ jaa¯ sa˭ të´dsëë˩
jee´ gyay˩. Ni˭ jaa¯ dsa¯ jmɨ¯gyɯɯ˭ sa˭
ma¯jëëy˭, ni˭ sa˭ tëëy˩ jëëy˩. Wa´ la˩ jɯɯh¯
kiyh˩ hi¯ cha¯ cha¯miih¯ be´ kih˩ lä˭jë˭ joh´
jmii´ cha¯. Wa´ la˩ lä˭ja¯.
17 Hlëëh´ hi¯ cha¯ cha¯miih¯ kuu´
jmɨ¯gyɯɯ˭ la¯, ta˭ wa´ jmääy˩ hñiiy´ kaayh´.
Ta˭ wa´ kye´ o¯jøh˭ dsë¯ kyaahˬ kuu´ kiyh˩.
Lla˭ ba´ kuu´ na¯. Hnøø˩ kay˩ o¯jøh˭ dsë¯ kih˩
Dio ba´, hi¯ kwa˭ cha¯miih¯ lä˭jë˭ he¯ hnøø˩
jnänˬ mah˩ kyen´ ya´jøø˯.
18 Chiih´ hi¯ cha¯ kuu´, wa´ jmeey´ he¯
llu˩ ba´. Lla˯ he¯ ma´ lä˭chay¯ kuu´, wa´
jmeey´ cha¯miih¯ be´ kih˩ hi¯ lla¯kyaa˩, sa˭
wa´ chaayh¯.
19 Lä˭ja¯ ba´ lä˭cha¯ cha¯miih¯ kiyh˩ he¯
mo˭so˭ lla˭ në´ jmɨ¯gyɯɯ˭ he¯ na˩ ga´ jä˭. Hi˭
lä˭ja¯ tëëy˩ chaay¯ tää´.
20 Timotä, ja¯ mi¯tehˬ lä˭jë˭ mada˯ nuuh˯
kih˩ Dio. Ta˭ taahˬ hñaah˩ jee´ cha¯ juu˩ he¯
sa˭ jmää˩ ta´ hi˭ lä˭jë˭ juu˩ he¯ kwa˭ hi¯ jähˬ
ma¯mi¯tëë¯ cha¯miih¯.
21 Heh˩ lä˭ja¯ ma¯kahˬ koˬ¯llaa´ jwë˩,
ma¯jmeey´ ta˯ koo´ juu˩ kih˩ Dio he¯ jmee´
jne´ dsoo´.
Wa´ mi¯jää˩ Dio hne¯. Wa´ la˩ lä˭ja¯.

2 Timoteo
He¯ la¯ jee´ ga˗të´ to¯ˡ je¯ he¯ ga˗siˡ´ Paa´ kihˡ Timotä

1 Jnä´ Paa´ laanˡ apóstol kyaaˡ Jesucristo lä˗
hyoh¯ dsëˡ Dio. Ga˗cheeyˡ jnä´ mahˡ kwan`
juuˡ kiyhˡ lä˗koo¯ ga˗bäähy¯ hñiiy´ jmeeyˡ
chaa¯ jne´ ta˗la˗ kihˡ Cristo Jesús.
2 Jee´ la¯ siin˗ kyahˡ Timotä lä˗koh´ jaa¯
gyuu¯ hi¯ hnaan˗. Ngiin´ kihˡ Dio hi¯ laaˡ
Tää`jnän`hi˗ ngiin´ kihˡ Jesucristo Dsa¯jøøhˡ
jnän`, wa´ kway´ he¯ lluˡ kyahˡ, wa´ lä¯ñih´
dsëyˡ hne¯, wa´ jmeey´ hii´ tii´ kyahˡ.

Paa´ ga˗hlëëhˡ Timotä mahˡ mi¯teyˡ ta´ he¯
hä´ gooy¯

3 Kwan˗ ti´hmaah´ kihˡ Dio. Jmee˗ ba´
jnä´ ta´heˡ kiyhˡ ja¯ba´ lä˗koh´ ga˗jmee´ dsa¯
ma¯kaah´ kyaan˗. He¯ja¯ sa˗ hniˡ¯ huu´dsë¯
kin˗. Hi˗ dsooh˜ ba´ dsën˗ hne¯ lä˗jmii
lä˗hwëˡ lä˗ ma´ hlëëhn´ kyaah´ Dio kyaan˗.
4 Dsooh˜ dsën˗ he¯ ga˗lä˗meeh˗ hoh´.
He¯ja¯ hnoonˡ niin`na´jëën˗ hne¯, ja¯ga´ na˗
chaan¯ lluˡ.
5 Ma˗ ba´ jnä´, ja˗ koo¯ jwah´ ba´ hne¯
he¯ ma¯dsoo´ hoh´ kihˡ Dio. Lä˗ ma´ to¯në´
ga˗lä˗dsoo´ dsëˡ ma¯hyaa´ kyaahˡ Loida
kyaah´maa`kyaahˡ Eunice, hi˗ jmeen˗ dsoo´,
ja¯ba´ lä˗ja¯ ma¯dsoo´ hoh´ hne¯ ka¯läh´.
6 He¯ja¯ jwëëhn˜ hne¯, kwa´ ba´ hne¯ be´
kyaah´ ta´ he¯ ga˗kwëëhˡ Dio hne¯ lä˗ ma´
ga˗kyenˡ goon˗ në´ kyahˡ.
7 Jëëh´, sa˗ ga˗kwa´ Dio Jmi¯lle´ kihˡ mahˡ
jmeen´ gahˡ jne´. Ga˗kway´ mahˡ kwaˡ be´
jnän`, mahˡ lä˗hnää˗ jne´ dsa¯kyaahn´, hi˗
mahˡ hää̈n´ hñaanˡ.
8 He¯ja¯ jwëëhn˜ hne¯, ta˗ jmee¯
na¯heeh´. Kwa´ ba´ hne¯ juuˡ kihˡ Dsa¯jøøhˡ
jnän`. Ni˗ ta˗ jmee¯ na¯heeh´ ki˗ jnä´ he¯
hää̈n´ nehˡ˗ñe kwaat˜ kihˡ Jesús. Heeh`ba´
hne¯ jëëhˡ wii´ kwaat˜ kihˡ juˡhmëë´ lä˗koh´
jëën˜ la¯. Dio ba´ kwaˡ be´ kyahˡ.
9 Hi¯ he´ ga˗läähˡ jne´ hi˗ ga˗tëëyhˡ jne´
mahˡ lee´ jne´ na¯jngëëˡ. Ja˗ ta˗la˗ kihˡ he¯
ma¯jmeen´ he¯ lluˡ ga˗tëëyhˡ jne´. Jääˡ ba´
ma¯lla´ dsëˡ Dio jmeeyˡ lä˗ja¯, he¯ja¯ ba´
ga˗tëëyhˡ jne´. Hi˗ lä˗ ma´ ga˗heeh´ jne´ kihˡ
Cristo, ga˗hñahˡ jne´ he¯ la´ kwa˗ Dio he¯
ma¯na¯la´ juuˡ jääˡ ja¯ga´ nøøˡ jmi¯guu˗.
10 Hi¯ naˡ ma¯mi¯jnää¯ Dio lä˗jë˗ he¯ ja¯,
lä˗lluˡ he¯ jaˡ Jesucristo Dsa¯jøøhˡ jnän`hi¯
ga˗lääˡ jne´. Ma˗ke˗ ga˗juuyˡ, sa˗ ga˗lihˡ
he¯ ja¯ kyaayh´. Ma˗ra˗ he¯ ga˗läˡ˗jiih`bihˡ.
Hi˗ kyaahˡ juˡhmëë´ kiyhˡ ga¯mi˗jnääy¯ ha¯
lä˗ lä˗chaa¯ dsa¯ tää´, lä¯ja¯ mo˗so˗ juuy´
jih´koh´.
11 Hi˗ jnä´ na¯hñaan´ kwan`juuˡ la¯, laanˡ
apóstol, hi˗ laanˡ ta¯jwohˡ kyaaˡ hi¯ sa˗ laaˡ
judiu.
12 Kihˡ he¯ja¯ ba´ na¯, jëën˜ wii´. Pero
sa˗ gwa´ na¯hiihn´, kyuu¯ ba´ jnä´ hi¯ kihˡ
ma¯dsoo´ dsën˗. He¯ja¯ jmeen˗ dsoo´, hi¯
he´ cha¯ be´ kihˡ høøyˡ lä˗jë˗ he¯ ga˗toohnˡ
gooy¯ lä˗jiihˡ lloo˜ jmii´.
13 Wa´ jä´ koo¯ hweh¯ kyahˡ lä˗jë˗ juˡdsoo´
he¯ ma¯jwëëhˡ hne¯. Wa´ dsoo´ hoh´ tää´,
wa´hnaah˗dsa¯. He¯ na¯ ba´ cha¯ jnän`, kihˡ
he¯ ma¯laaˡ jne´ koo¯ kyaah´ Cristo Jesús.
14 Kyaah´ be´ kihˡ Jmi¯lle´ Na¯jngii ˡ he¯
kyaah´ jne´, høø´ juuˡ lluˡ he¯ ma¯hñah˜.
15 Ma¯ñeh´ ba´ hne¯, lä˗jëë˗ hi¯ chaa¯ hwaˡ
Asia ma¯bee¯ jnä´. Lä˗ja¯ ga˗jmee´ Figelo
kyaah´ Hermógene.
16 Wa´ lä¯ñih´ dsëˡ Dio lä˗jëë˗ hi¯ chaa¯
kyaaˡ Onesíforo. Joh´ jiih˜ sa˗ ga˗jmeey´ be´
kin˗, sa˗ ga˗läˡ˗hiiyh`kihˡ he¯ hää̈n´ neh˗ñeˡ.
17 Lä˗chah´ ma´ ga˗lllooˡ Onesíforo jwii¯
Roma, ga˗hnaayh¯ jnä´ lä˗biiˡ lä˗jaaˡ, lä˗jiihˡ
ga˗jnääyh˗ jnä´.
18 Wa´ lä¯ñih´ dsëˡ Dsa¯jøøhˡ jnän`kiyhˡ
wa´ra¯ ga˗të´ jee´ llaa˗ jmii´. Hne¯ ñeh´ kwee¯
he¯ ga¯jmeey´ cha¯miih¯ be´ jnän`lä˗ ma´
tøøhn´ jwii¯ Éfeso.

2

Hnøøˡ ma¯na´lluu`jne´ mahˡ lä¯ja¯ lee´ jne´
lä˗koo¯ jaa¯ hløø´ kyaaˡ Jesucristo

1 Jwëëhn˜ hne¯ gyuu¯ kyaan˗, kwa´ ba´
hne¯ be´ kyaah´ he¯ la´ hñahˡ jne´ ta˗la˗ kihˡ
Cristo Jesús.
2 Ga˗läˡ˗tëëh˗ juuˡ he¯ ga˗kwanˡ to˗lo˗ në´
jwëë´ dsa¯. He¯ja¯ jwëëhn˜ hne¯, tøøhˡ goo¯
jñah´ hi¯ laah´ jmää¯ mi¯tëë˗ dsa¯ juuˡ ja¯.
3 Kwëëh`hoh´ ma´ jëëh´ wii´. Mahˡ lä˗ja¯
lee´ lä˗koh´ jaa¯ hløø´ lluuˡ kyaaˡ Jesucristo.
4 Ni˗ jaa¯ hløø´ sa˗ jää̈y´ jmeeyˡ jyoh´ ta´,
ga˗tëëy´ jmeeyˡ lä˗jë˗ mada¯ kihˡ juu´ bihˡ
mahˡ tihˡ dsëˡ juuy´ hi¯ ga˗kwëëyhˡ ta´ ja¯.
5 Hi˗ lä˗ja¯ hi¯ koo˗, ni˗ koo¯ sa˗ liyh˗
cher´mahˡ sa˗ ga˗kooy´ lä˗lle`kiyhˡ.
6 Jaa¯ hi¯ jmee˗ ta´ hwaˡ kihˡ, lle`kihˡ tëëyˡ
to¯në´ kihˡ jee´ lä˗jëë˗ wa´ra¯ ga˗sooh˗ ta´ ja¯.
7 Jmee´ da´ huu´dsë¯ hee¯ hnøøˡ jäh˗ he¯
ma¯jwëëhˡ hne¯. Dsa¯jøøhˡ jnän`ba´ kwaˡ
be´ kyahˡ mahˡ lä˗ngëëh´ lä˗jë˗ he¯ ja¯.
8 Wa´ dsooh˜ hoh´ kihˡ Jesucristo, hi¯ laaˡ
sa´ju¯ kihˡ David hi¯ ga˗läˡ˗jiih`jee´ kihˡ hi¯
na¯juu´, lä˗koo¯ laˡ juˡhmëë´ he¯ kwan˗.
9 Kihˡ he¯ja¯ ba´ na¯, jëën˜ wii´, he¯
na¯hñuuhn´ kyaah´ caden˜ lä˗koh´ jaa¯ hi¯
ää¯ dsoo´. Pero ni˗ miihˡ sa˗ le´ jmeeyˡ lä¯ja¯
kihˡ juuˡ kihˡ Dio.
10 He¯ja¯ kwëëh˜ ba´ dsën˗ jëën˜ wii´ mahˡ
wa´laˡ lluˡ kihˡ lä˗jëë˗ hi¯ na¯lleeh´ kyaaˡ Dio.
Mahˡ lä˗ja¯ lloo˜ koo¯ jmii´ lääy´ ta˗la˗ kihˡ
Cristo Jesús mahˡ dsa¯nääy`ya¯jwii¯ jee´ sa˗
hee´ jih´koh´.
11 Juuˡ laˡ juˡdsoo´:
Cher´mahˡ ga˗juuˡ jne´ kyaah´ Jesús, lä˗ja¯
jmeeyˡ chaa¯ jne´ ko¯jøh´ kyaayh´.

12 Cher´mah¹ ga˜läˆbe´ dsë˜ jne´ jëën´ wii´,
läˆja˜ cha˜ jwë¹ jnän` jmeen´ hihˆ
ko˜jøh´ kyaayh´.
Cher´mah¹ gaˆjäh´ jne´ saˆ kyuuˆ jnih´, ja˜ba´
läˆja˜ jäyhˆ saˆ kyuuyˆ jne´.
13 Cher´mah¹ saˆ gaˆmiˆten` juu¹ jnän`, pero
maˆraˆ he˜ miˆte¹ bih¹ juu¹ kiyh¹,
jëëh´ saˆ le´ hiiy¹ juu¹ kiyh¹.

Jaa˜ hi˜ ma˜ya˜hëë˜ llu¹ kyaah´ ta´ kih¹ Dio

14 Mi˜dsooh˜ dsë¹ øøh¹ jne´ kyaah´ juu¹ la˜.
Ja˜ jwiiyh´, ñe˜ ba´ Dsa˜jøøh¹ jnän`, saˆ llu¹
he˜ ti´choo´ jne´ juu¹ he˜ saˆ jmää¹ ta´. Koo˜
hee˜ dsë¹ dsa˜ hi˜ nuu˜ ba´ ja˜.
15 Kwa´ be´ mah¹ ya˜hëëh¹ llu¹ cha´në´ Dio
mah¹ saˆ jäh¹ o˜hihˆ kyaah´ ta´ he˜ mi´tëëh¹
dsa˜ ju¹dsoo´ läˆkoo˜ lle` kih¹.
16 Taˆ kwaaˆ hñaah¹ kyaah´ juu¹ he˜ saˆ
jmää¹ ta´. Kyaah´ juu¹ ja˜ dsa˜nää¹ dsa˜
cha˜ga´miih˜ kyaah´ he˜ hliih¹.
17 Juu¹ ja˜ kuh˜gii˜ kih¹ dsaˆ läˆkoh´
kuh˜gii˜ në´ dsoo´ jee´ jaˆ. Läˆja˜ gaˆla¹ kih¹
Himeneo kyaah´ Fileto.
18 Hi˜ he´ gaˆkah˜ jwë¹ kih¹ ju¹dsoo´, jäyh´
ma˜ngëë´ ba´ he˜ dsa˜läˆjiih´ dsa˜. Kyaah´
juu¹ ja˜, gaˆhee¹ dsë¹ ko˜llaa´ dsa˜ hi˜
ma˜dsoo´ dsë¹.
19 Pero juu¹ kih¹ Dio jäˆ koo˜ hweh˜,
läˆkoh´ ma˜tii´ na´hyah˜ he˜ na˜sii˜ në´ kih¹:
“Kyuuˆ ba´ Dsa˜jøøh¹ jnän` läˆjëëˆ hi˜ laa¹
kyaay¹.” Hiˆ: “Läˆjëëˆ hi˜ ngiiˆ taˆlaˆ kih¹
Cristo, wa´ läˆøøy´ kih¹ läˆjëˆ he˜ hliih¹.”
20 Jëë` da´. Koo˜ hne¹ juuh˜ jee´ cha˜
cha˜miih˜ nëë¹ goo˜ tii´ dsa˜, cha˜ he˜ la¹
kyaah´ ñe¹ hmooh¹, hiˆ cha˜ he˜ la¹ kyaah´
hma˜, hiˆ cha˜ he˜ la¹ kyaah´ gwaah´. Läˆjëˆ
he˜ hmooh¹ jmääyh˜ ta´ läˆ ma´ të˜ jmii´. Hiˆ
he˜ saˆ hmooh¹, he˜ ja˜ ba´ jmääyh˜ ta´ koo˜
kyoo˜ ba´.
21 Hiˆ ja˜ba´ läˆja˜ la¹ kih¹ dsa˜ kyaa¹ Dio
ka˜läh´. Cher´mah¹ ko˜llaa´ hi˜ ma˜läˆøø´
kih¹ he˜ hliih¹, hi˜ he´ laa¹ läˆkoo˜ ñe¹
he˜ hmooh¹, he˜ na˜jngii¹ he˜ jmää¹ kih¹
Dsa˜jøøh¹ jnän`. Läˆja˜ ma˜na´lluu˜ bih¹
jmeey¹ läˆjëˆ ta´ llu¹.
22 Be¹ go˜teˆ läˆjëˆ he˜ hee´ dsë¹ chih˜
kwaa˜. Hiˆ gwa˜ ba´ hne˜ taˆ cha´në´ ko˜jøh´
kyaah´ läˆjëëˆ hi˜ ngiiˆ kih¹ Dsa˜jøøh¹ jnän`
kyaah´ koo˜ nëë¹ ba´ huu´dsë˜. Ja˜ jmeeh˜
he˜ llu¹ jmah¹ ba´, hiˆ hnøø¹ läˆ ma˜dsoo´
ja˜ba´ hoh´ kih¹ Dio, wa´ hnaahˆ dsa˜kyaah´
hiˆ wa´ hii´ tii´ kyah¹.
23 Jmee´ taˆ koo´ juu¹ he˜ ti˜choo˜ dsa˜, juu¹
he˜ saˆ jmää¹ ta´. Ma˜ñeh´ ba´ hne˜, koo˜ llaˆ
hnii˜ ba´ juu¹ ja˜.
24 Jaa˜ hi˜ jmeeˆ ta´heˆ kih¹ Dsa˜jøøh¹ jnän`,
saˆ hnøø¹ hneey˜ kyaah´ dsa˜. Hnøø¹ llu¹
dsëy¹ kyaah´ läˆjëëˆ ba´. Hnøø¹ liyhˆ mi˜tëëyˆ
dsa˜, hnøø¹ jøh˜ dsëy¹ kyaah´ dsa˜.
25 Hiˆ hnøø¹ jmääy¹ hñiiy´ hwaa´ wa´ra˜
gaˆtë´ jee´ hlëëyh¹ hi˜ chaah˜, ha˜ ga˜ che˜
gaˆkwa´ Dio jwë¹ dsa˜jeeh˜ hi˜ he´ kyaayh´
mah¹ läˆkyuuyh˜ ju¹dsoo´.
26 Läˆja˜ ba´ läää´ hi˜ tääh´ goo˜ hi˜saˆlluˆ¹,
hi˜ jmeeˆ läˆ hyoh˜ dsëy¹.

3

Ha˜ läˆ tääh´ dsa˜ wa´ra˜ gaˆtë´ jee´ llaa˜ jmii´

1 Hnøø¹ läˆñeh´ he˜ la˜ ka˜läh´, jäˆ he˜ wii´
wa´ra˜ gaˆtë´ jee´ llaa˜ jmii´.
2 Ma´ja˜ dsa˜taah` dsa˜ läˆ hyoh˜ dsë¹
hñii´, läˆhee´ dsëy¹ kuu´, jmääy¹ hñiiy´ kaah´,
läˆtaayh¹, mi˜kwayh¹ Dio, läˆchaayh˜ kih¹
cho¹jmiiy˜, saˆ jiiyh¹ niˆ koo˜ juu¹ llu¹,
läˆhlëëyh¹ go˜teˆ.
3 Niˆ saˆ läˆjøh˜ dsëy¹, niˆ saˆ läˆhnøøy¹
jeeyh˜ juu¹ kyaah´ dsa˜, kooyh¹ juu¹ jwii`, saˆ
läˆtääyˆ hääy¹ hñiiy´, läˆhñaa˜ dsëy¹ gaˆngëë´
jwëë¹, jmeey¹ na˜høøyh´ kih¹ he˜ llu¹.
4 Jmii´ ja˜, läˆtuu˜ dsëy¹ hnëëy¹
dsa˜kyaayh´, ngaayh´ kyaah´ läˆjëˆ he˜
jmeey¹, jmääy¹ hñiiy´ llu¹, hnooyh˜ ga´ he˜
tih˜ dsëy¹ läˆkoh´ ga´ he˜ hnaayhˆ Dio.
5 Jmeey¹ läˆkoo˜ hi˜ hnaah˜ Dio, pero
kyaah´ läˆjëˆ he˜ jmeey¹ ja˜, läˆjnä´ saˆ kyey˜
niˆ miih˜ be´ kih¹ Dio. He˜ja˜ taˆ jmee˜
ko˜jøh´ kyaayh´.
6 Dsa˜ he´ dsa˜taayh` cha´nehˆ kih¹
dsa˜më´ hi˜ saˆ cha˜ be´ kih¹, mi˜gaayˆ
dsa˜më´ hi˜ tëë¹ jmeeˆ he˜ hliih¹, läˆkoo˜
jøøˆ he˜ hee´ dsë¹ jmi˜ngo¹ kiyh¹.
7 Tääyh´ mi˜tëëy˜ hñiiy´, pero jih´koh´ saˆ
läˆkëyh´ jmii´ läˆngëëy´ ha˜ läˆ la¹ ju¹dsoo´.
8 Hiˆ ja˜ba´ läˆkoo˜ gaˆjmee´ Jane kyaah´
Jambre, hi˜ gaˆha´ kih¹ Moisé, läˆja˜
jmeeˆ dsa˜ñuuh˜ he´, hayˆ kih¹ ju¹dsoo´.
Ma˜na˜hee˜ go˜teˆ huu´dsë˜ kiyh¹, moˆsoˆ
laay¹ kwaat˜ kyaah´ hi˜ ma˜dsoo´ dsë¹.
9 Pero saˆ dsa˜nääy¹ taˆ cha´në´ kyaah´ juu¹
kiyh¹. Jëëh´, läˆjnää´ kih¹ läˆjëëˆ, he˜ laay¹
dsa˜ too˜, läˆkoh´ gaˆla¹ kih¹ dsa˜ hi˜ gaˆha´
kih¹ Moisé.

Jee´ gaˆdsaa¹ juu¹ la˜ kwaˆ ga´ Paa´ nuuh˜ kih¹ Timotä

10 Pero ma˜kyuuh˜ ba´ hne˜ juu¹ he˜
ma˜nuuh˜ kinˆ, ha˜ läˆ jmeenˆ, ha˜ läˆ la¹
huu´dsë˜ kinˆ, he˜ ma˜dsoo´ dsënˆ, he˜ jøh˜
dsënˆ, he˜ hnaanˆ dsa˜, hiˆ he˜ kwëëh˜
dsënˆ.
11 Ma˜ñeh´ ba´ hne˜ ha˜ läˆ gaˆjmeehˆ dsa˜
jnä´, hiˆ ha˜ läˆ gaˆjëën¹ wii´ jee´ jwii˜ An-
tioquía, Iconio, Listra. Gaˆjëën¹ wii´ jwërte.
Pero Dsa˜jøøh¹ jnän` gaˆläää¹ jnä´ kih¹ läˆjëˆ
he˜ ja˜.
12 Hiˆ läˆjëëˆ hi˜ hnøø¹ dsa˜taah` läˆkaa˜
tuh˜dsë¹ kyaah´ Cristo Jesús, maˆraˆ he˜ jëë¹
bih¹ wii´.
13 Pero dsa˜ hñaa˜ dsë¹ he´, kyaah´ hi˜
ta˜juu¹, jmeeˆ gyih¹ cha˜ga´miih˜ he˜ hliih¹
koo˜ häˆ´ koo˜ häˆ´, mi˜gaay˜ dsa˜ hiˆ mi˜gooˆ
dsa˜ kiyh¹.

14 Pero gwa´ ba´ hne˜ ta˖ cha´në´ kyąąh´
he˜ ma˜mi˜tę̈ę̈h¹, ma˜ñeh´ ba´ hne˜ ha˜ lä˖
la¹ he˜ ma˜hęęh`. Jëëh´, kyụụh˖ ba´ hne˜ hịị˜
na˜ hị˜ ga˖mi˖tę̈ę̈˜ hne˜.
15 Lä˖jịịh¹ ma´ mäh¹ ma˜kyụụh˜ ba´ hne˜
juu¹ kih¹ Dio lä˖kọọ˜ na˜sɨɨ˜. Juu¹ ją˜
ga˖mi˖tę̈ę̈˜ hne˜ lä˖jwë´ jee´ läąh´, lä˖llu¹ he˜
ma˜dsoo´ hoh´ kih¹ Cristo Jesús.
16 Dio ba´ ga˖kwa´ hɨɨ´dsë˜ llu¹ kih¹ hị˜
ga˖sɨɨ´ lä˖jë˖ juu¹ ją˜ he˜ jmää¹ mi´tę̈ę̈¹ jne´
dsa˜, he˜ mi˜jnää˖ he˜ dsa˜hläąh˖ jne´,
jmää¹ he˜ hlę̈ę̈h´ jne´ dsa˜, hi˖ he˜ mi´tę̈ę̈¹
jnih´ jmeey¹ he˜ llu¹ jmah¹ ba´.
17 Lä˖ją˜ ba´ hwę̈ę̈˖ llu¹ hị˜ hnaah˖ Dio,
ją˜ga´ na˖ ma˜na´llụụy` go˜te˜ jmeey¹ lä˖jë˖
nëë¹ he˜ llu¹.

4

1 Chụụn´ kyąąh´ hne˜. Ñe˜ ba´ Dio hi˖
lä˖ją˜ Jesucristo Dsa˜jøøh¹ jnän` hị˜ jąh´ lla¹
ta´ kih¹ hị˜ jịịh˖ hi˖ kih¹ hị˜ na˜jụụ´, wa´ra˜
ga˖lä˖jnääy´ jmeey¹ hih˖ kih¹ dsa˖.
2 He˜ją˜ kwa´ ba´ hne˜ juu¹ ją˜. Kwa´ ba´
hne˜ jä´ ma˖ke˖ sa˖ la¹ hor˜ kih¹. Hlę̈ę̈h´
hị˜ dsa˜hläąh˖, jɨɨh´ kiyh¹ kyąąh´ juu¹ ją˜,
kwëëyh` nɨɨh˖. Hi˖ hnøø¹ jøh˜ hoh´ kyąąyh´
jee´ mi˜tę̈ę̈h¹ hnih´.
3 Lloo˜ kọọ˜ jmɨɨ´ mo˖so˖ lä˖hnøø¹ dsa˜
nuu¹ ju¹dsoo´ he˜ ma˜mi˜tę̈ę̈¹ jne´. He˜ją˜
hnaayh˖ jwę̈ę̈´ ta˜jwoh¹ hị˜ kwa¹ juu¹ lä˖kọọ˜
tɨh˜ dsë¹ dsa˜ nuu¹.
4 Dsa˜ he´ na˜, be¹ ju¹dsoo´ mah¹ jmee¹
gyih¹ he¹ kih¹ juu¹ wa´ he˜ cha˜ he˜.
5 Pero hne˜ hąą` hñaah¹, kwëëh` hoh´ kih¹
lä˖jë˖ he˜ wɨɨ´ he˜ jä˖ë´ kyah¹, kwa´ ju¹hmëë´
la˜ kih¹ dsa˜ hị˜ sa˖ ma˜nuu´, mi˜te` lä˖jë˖ ta´
he˜ ga˖tę̈ę̈h´ jmeeh¹.
6 Ma˜ngoo¹ ya˖jąh˖ he˜ naahn˖, jëëh´
ma˜lloo¹ jmɨɨ´ he˜ jngëëh¹ dsa˜ jnä´.
7 Ma˜kwan¹ cha˜miih˜ be´ kyąąh´ ta´ la˜.
Ma˜lɨh˜ ba´ jnä´ kyąąh´ ta´ he˜ hä´ goon˖. Lä˖
ma˜dsoo´ ją˜ba´ dsën˖ kih¹ Dio.
8 He˜ją˜ ma˜na˜la˖ juu¹ hyohn˖ kọọ˜
coron ma´ją˜, ją˜ga´ na˖ ya˜hëë̈n¹ llụụ¹.
Dsa˜jøøh¹ jnän`, dsa˜ta´ llụụ ¹, kway¹ he˜
ga˖tę̈ę̈n´ hyohn˖. Hi˖ ją˖ ma˖la˖ jnä´ hyohn˖,
ją˜ba´ lä˖ją˜ hyoh˜ lä˖jë̈ë̈˖ hị˜ lle` dsë¹ he˜
jąh´ Jesucristo.

Ga˖jąh´ Paa´ ha˜ lä˖ jmee¹ Timotä

9 Jmee´ bii¹ ya˜jë̈ë̈` jnä´ chąh´.
10 Ma˜bęę¹ Dema jnä´, mah¹ hnooh˜ gyih¹
he˜ cha˜ jmɨ˜gyɨɨ˖ la˜. Ma˜ngooy˜ jwɨɨ˜
Tesalónica. Crescente ma˜ngoo˜ ta˖ hwa¹
Galacia, Tito ma˜ngoo˜ ta˖ hwa¹ Dalmacia.
11 Ją˜ą˜ Luca ga´ gya¹ kyąąh´ jnä´. Ją˜ jąąh˖
Marco ta˖ la˖ wa´ra˜ ga˖tę̈´ jee´ ñeeh`. Hị˜ na˜
jmää¹ kin˖ kyąąh´ ta´ la˜.
12 Ma˜chęęn˖ Tíquico ta˖ jwɨɨ˜ Éfeso.
13 Wa´ra˜ ga˖tę̈´ jee´ ñeeh`, ją˜ kąh˜ kọ˜lla˜
hmɨh˜lloo´ kin˖ he˜ ga˖kyen¹ kih¹ Carpo jee´
jwɨɨ˜ Troa. Hi˖ dsooh˜ hoh´ kąh¹ lä˖jë˖ mo´je˜
na˜gyęę˜ kin˖, hi˖ he˜ jmee˖ ga´ bii¹ kin˖ loo´
jah´ jee´ sɨɨn`.
14 Leją´ të˖ñe ¹ he´, ga˖jmee´ cha˜miih˜
hlɨɨh¹ kin˖. Dio mi˜hmaah` ha˜ kọh´ te¹ he˜
ga˖jmeey´ kin˖.
15 Hąą` hñaah ¹ kyąąyh´. Peer˖ hnøøy¹
lla˜dsëëy` kih¹ juu¹ he˜ kwa˜ jne´.
16 To˜në´ lä˖ ma´ ga˖lloon¹ në´ta´ jee´ ma´
läąn´ hñiin˖ ni˖ ją˜ą˜ sa˖ ga˖jmee´ be´ kin˖,
lä˖ję̈ę̈˖ ba´ ga˖bęę¹ jnä´. Sa˖ wa´ jmee´ Dio
kwąąt˜ kih¹ he˜ ją˜.
17 Pero Dio cheh¹ kyąąh´ jnä´, ga˖kway´
be´ kin˖, lä˖jịịh¹ ga˖hñaa˜ ga˖kwan¹ juu¹ kiyh¹
mah¹ wa´ nɨɨ´ lä˖ję̈ę̈˖ dsa˜ hị˜ sa˖ ląą¹ judiu.
Hi˖ lä˖ją˜ ga˖kway´ be´ kin˖ ga˖läąy¹ jnä´ he˜
ma´ kụh˖ hyah˜ jnä´.
18 Hi˖ lä˖ją˜ läąą¹ Dio jnä´ kih¹ lä˖jë˖ he˜
hlɨɨh¹, tëëy˖ jnä´ ya˖jwɨɨ¹ kiyh¹. Lä˖ją˜ wa´ la¹
jɨɨh˜ kiyh¹ ga˖lä˖jë˖ joh´ jmɨɨ´ cha˜. Wa´ la¹
lä˖ją˜.
19 Jmee´ Dio kih¹ Prisca hi˖ kih¹ Aquila.
Hi˖ jmee´ Dio kih¹ hị˜ chąą˜ cha´neh˖ kih¹
Onesíforo.
20 Erasto ga˖jä´ jwɨɨ˜ Corinto, Trófimo
ga˖lląąn˖ jwɨɨ˜ Mileto kih¹ he˜ dsaayh´.
21 Ją˜ jmeeh˜ bii¹ ñeeh` to˜chąh´ la˜, na¹
sa˖ ga´ ma˜ja˜ jịị˜ gyɨɨ´. Eubulo jmee˖ Dio
kyah¹, hi˖ lä˖ją˜ jmee˖ Pudente, kyąąh´ Lino,
kyąąh´ Claudia, hi˖ lä˖ję̈ę̈˖ øøh¹ jne´ hị˜ tąąh´
jee´ la˜ ka˜läh´.
22 Wa´ hąą´ Jesucristo Dsa˜jøøh¹ jnän`
tuh˜hoh´, wa´ mi˜jąą¹ Dio hne˜. Wa´ la¹
lä˖ją˜.

Tito
Juu¹ la⁻ ga˗sii˴ Paa˴ kih¹ Tito

1 Jnä˴ Paa˴ jmeen˗ ta˴ kih¹ Dio, hi˗ laan¹ apóstol kyaa¹ Jesucristo he⁻ja⁻ jmeen` juu¹ kih¹ hi⁻ na⁻lleeh˴ kyaa¹ Dio, mah¹ lä˗dsoo˴ dsëy¹ kiyh¹ hi˗ lä˗jwë˴ ja⁻ lä˗ngëëy˴ ha⁻ lä˗ la¹ ju¹dsoo˴ he⁻ tøøh˴ jne˴.
2 He⁻ja⁻ kye˴ jne˴ o⁻jøh˗ dsë⁻ he⁻ chaa⁻ jne˴ tää˴ lä˗jë˗ joh˴ jmii˴ cha⁻, lä˗koo⁻ ga˗bää̈h⁻ Dio hñii˴ ja⁻ga˴ llay¹ jmɨ⁻gyuu˗. Hi˗ sa˗ ta⁻juuy¹.
3 Lä˗ ma˴ ga˗lloo¹ jmii˴, ga˗mi˗jnääy⁻ juu¹ kiyh¹ he⁻ na⁻hñaan˴ kwan` lä˗koo⁻ mada˴ ga˗jmee˴ Dio hi⁻ lää̈˗ jne˴.
4 Siin˗ kyah¹ Tito, hne⁻ laah¹ lä˗koh˴ gyuu⁻ kyaan⁻ ta˗la˗ kih¹ he⁻ ma⁻dsoo˴ hoh˴ kih¹ Dio ko⁻jøh˴ kyaah˴ jnä˴. Ngiin˴ kih¹ Dio hi⁻ laa¹ Tää̈` jnän` hi˗ ngiin˴ kih¹ Jesucristo Dsa⁻jøøh¹ jnän`, hi⁻ ga˗lää̈¹ jne˴, wa˴ kway˴ he⁻ llu¹ kyah¹, wa˴ lä⁻ñih˴ dsëy¹ hne⁻, hi˗ wa˴ jmeey˴ hii˴ tii˴ kyah¹.

Ha⁻ lä˗ hnøø¹ kih¹ hi⁻ kye⁻ në˴ kih¹ øøh¹ jne˴

5 Ga˗llaan˗ hne⁻ Creta (hwa¹ he⁻ hä˴ jee˴ jmɨ⁻ñeeh⁻) mah¹ mi˴hñaah¹ ta˴ he⁻ ga˴ hnøø¹ le˴. Hi˗ lä˗kaa⁻ jwii⁻ jee˴ gooh¹, ja⁻ hñaah˗ dsa⁻gyuuh˴ kyaa ¹ lä˗koo⁻ lä˗koo⁻ gwah˗, lä˗koh˴ mada˴ ga˗jmeen¹ kyah¹.
6 Hnää¹ jaa⁻ hi⁻ sa˗ na⁻bää̈h` ni˗ miih⁻ dsoo˴, jaa⁻ dsa⁻ñuuh⁻ hi⁻ kyaah˴ jaa⁻ ba˴ dsa⁻më˴, hi˗ hnøø¹ ma⁻dsoo˴ dsë¹ chih⁻ kyaay¹, hi˗ jaa⁻ hi⁻ sa˗ hii˴ juu¹ kih¹ chih⁻ kyaa¹ he⁻ jmeey˗ wa˴ he⁻ cha⁻ he⁻ hi˗ ni˗ sa˗ chaayh⁻.
7 Jmee˗ bii¹ kih¹ dsa⁻gyuuh˴ he⁻ sa˗ na⁻bää̈yh` go⁻te˜ lä˗llu¹ he⁻ hä˴ gooy⁻ ta˴ kih¹ Dio. Hnää¹ jaa⁻ hi⁻ sa˗ jmää̈˗ hñii˴ jøøh¹, jaa⁻ hi⁻ sa˗ lä˗lleeˊ chah˴, jaa⁻ hi⁻ sa˗ hih˜, jaa⁻ hi⁻ sa˗ hnee⁻, jaa⁻ hi⁻ sa˗ heeˊ dsë¹ kuu˴.
8 Hnää¹ jaa⁻ hi⁻ kwa˗ jee˴ jä ¹ dsa⁻ hi⁻ go⁻nää˴, jaa⁻ hi⁻ hnooh⁻ ma˗la˗ he⁻ llu¹ ba˴, jaa⁻ hi⁻ ngë˗ koo⁻ nëë¹, jaa⁻ hi⁻ jmee˗ he⁻ llu¹ jmah¹, jaa⁻ hi⁻ na⁻jngëë¹, jaa⁻ hi⁻ lih˗ hää¹ hñii˴.
9 Hnää¹ jaa⁻ hi⁻ chooh⁻ koo⁻ hweh⁻ ju¹dsoo˴ he⁻ ma⁻mi⁻tëë ¹ jne˴, mah¹ lä˗ja⁻ hëëyh¹ jñah˴ dsa⁻ kyaah˴ ja⁻ba˴ juu¹ la⁻. Hi˗ lä˗ja⁻ ba˴ liyh˗ lla⁻dsëëy` kih¹ hi⁻ hlëëh˗ wii˴ kih¹ ju¹dsoo˴.

Ta⁻jwoh¹ hi⁻ kwa⁻ juu¹ ta⁻juu¹

10 Peer˗ jwëë˴ hi⁻ chaah⁻, hlëëyh˗ juu¹ he⁻ sa˗ jmää¹ ta˴, mi⁻gaay⁻ dsa⁻. Hi˗ jee˴ kih¹ lä˗jëë˗ hi⁻ he˴, jwëë˴ hi⁻ jäh˴, jmee˗ bii¹ uuh˗ jmɨ⁻ngo¹ kih¹ dsa⁻ñuuh⁻.
11 Jmee˗ bii¹ jnë¹ jwë¹ kiyh¹ mah¹ mo˗so˗ hlëëh¹ gyih¹ juu¹ he⁻ sa˗ jmää¹ ta˴. Kyaah˴ juu¹ kiyh¹ ga˗nääy˴ lä˗joh˴ hne¹ chih¹ heey⁻ dsë¹ lä˗jah˴ hi⁻ tää̈h˴ cha˴neh˗, mi⁻tëëy˗ dsa⁻ he⁻ sa˗ lle` kih¹, lä˗jwë˴ jee˴ liyh¹ kuu˴.
12 He˴ ba˴ dsa⁻ hi⁻ ngëë˜ juu¹ kih¹ dsa⁻gooy¹ jäyh˴ lä˗la⁻: “Jne˴ hi⁻ tøøhn˴ hwa¹ Creta la⁻, peer˗ ta⁻juu¹ jne˴. Ma˗ra˗ jah˴ hlëëh¹ laa¹ jne˴, jwëh¹ jne˴, jlaa˴ jne˴”, ga˗jäyh˴.
13 Ma˗ra˗ ju¹dsoo˴ na⁻ lä˗ja⁻ laa¹ dsa⁻ he˴. He⁻ja⁻ jwëëhn˜ hne⁻, hweh⁻ juuh˴ kiyh¹ mah¹ dsa⁻taayh` na⁻jngëëy¹ kyaah˴ ju¹dsoo˴ ba˴.
14 Ta˗ wa˴ jmeey˴ he¹ juu¹ ma⁻gyuh⁻ kih¹ dsa⁻ judiu, ni˗ sa˗ wa˴ jmeey˴ he¹ nuuh˴ he⁻ kwa˗ dsa⁻ hi⁻ ma⁻be¹ ju¹dsoo˴.
15 Lä˗jë˗ ba˴ he⁻ cha⁻, llu¹ ba˴ la¹ kih¹ hi⁻ lluu¹. Pero kih¹ hi⁻ na⁻heeˊ dsë¹ kyaah˴ hi⁻ sa˗ ma⁻dsoo˴ dsë¹ kih¹ Dio, ni˗ koo⁻ sa˗ llu¹ kiyh¹. Ma⁻na⁻heeˊ go⁻te˜ lley˴, hi˗ lä˗kyeˊ huu˴dsë⁻ kiyh¹ na⁻heeˊ.
16 Jäyh˴ kyuuy˗ Dio, pero kyaah˴ he⁻ jmeey˗ ja⁻, sa˗ dsoo˴ juu¹ kiyh¹. Peer˗ sa˗ lä˗jëë˴ jne˴ lä˗koo⁻ jmee˗ dsa⁻ he˴, peer˗ chaayh⁻, mo˗so˗ jmää̈y¹ jmeey¹ ni˗ koo⁻ ta˴ llu¹.

2

Ha⁻ lä˗ hnøø¹ jmee¹ dsa⁻ lä˗jiih¹ jäh˴ Jesús

1 Pero hne⁻, hlëëh˴ ba˴ hne⁻ lä˗koh˴ la¹ ju¹dsoo˴ he⁻ ma⁻mi⁻tëë¹ jne˴.
2 Lä˗jëë˗ dsa⁻gyuuh˴ hnøø¹ ngëy¹ koo⁻ nëë¹ ba˴, hnää¹ jaa⁻ hi⁻ hä˴ ta˴ kih¹, jaa⁻ hi⁻ hää˗ hñii˴, jaa⁻ hi⁻ ma⁻kyuuh⁻ he⁻ ma⁻dsoo˴ dsë⁻ jne˴, jaa⁻ hi⁻ hnää¹ dsa⁻, jaa⁻ hi⁻ kwëëh˜ dsë¹ ma˴ cha⁻ he⁻ wii˴.
3 Ja⁻ba˴ lä˗ja⁻ lä˗jëë˗ dsa⁻ ma⁻hyaa˴, hnøø¹ cha⁻ nuuh˴ kiyh¹. Sa˗ wa˴ kooyh˜ juu¹ jwii`, sa˗ wa˴ hiyh¹ jmɨh¹ mɨ¹jëh¹ ma⁻ää̈˗, hi˗ hnøø¹ mi⁻tëëy˗ dsa⁻ he⁻ llu¹ jmah¹ ba˴.
4 Hnøø¹ mi⁻tëëy˗ dsa⁻më˴ kwaa⁻ ha⁻ lä˗ jmeey¹ mah¹ lä˗hnääy¹ dsa⁻ñuuh⁻ kyaay¹ hi˗ lä˗ja⁻ lä˗hnääy¹ gyuu⁻ kyaay¹.
5 Hnøø¹ hää̈y¹ hñiiy˴, hnøø¹ ngëy¹ koo⁻ nëë¹ ba˴, hnøø¹ høøy¹ cha˴neh˗ kiyh¹, hnøø¹ llu¹ dsëy¹, hnøø¹ hwaay˴ kyaah˴ dsa⁻ñuuh⁻ kyaay¹, mah¹ ni˗ jaa⁻ sa˗ wa˴ mi⁻kwah¹ juu¹ kih¹ Dio.
6 Ja⁻ba˴ lä˗ja⁻ hnøø¹ hlëëh˴ dsa⁻ñuuh⁻ kwaa⁻ mah¹ hää̈y¹ hñiiy˴.
7 Hne⁻ to⁻në˴, jmee˴ he⁻ llu¹ jmah¹ ba˴ mah¹ lä˗tëë⁻ dsa⁻ jmee˗ lä˗koo⁻ jmeeh⁻. Ja⁻ jmeeh⁻ hne⁻ ka⁻läh˴ ja⁻ba˴ lä˗koo⁻ mi˴tëëh¹ dsa⁻, ta˗ wa˴ ta⁻juuh¹ kih¹ dsa˗.
8 Hlëëh˴ dsa⁻ juu¹ na⁻jngii ¹ he⁻ sa˗ toh⁻ wii˴ mah¹ lä˗jëë˗ hi⁻ na⁻høøh˴ jä˗ o⁻hih⁻ kih¹, lä˗ja⁻ mo˗so˗ cha⁻ he⁻ kih¹ hlëëyh¹ wii˴ kyah¹ hnäh˴.
9 Chiih˴ hi⁻ jmee˴ ta˴ kih¹ dsa˗, wa˴ jmeey˴ lä˗ tih⁻ dsë¹ juuy˴ ba˴, sa˗ wa˴ jiiyh¹ juu¹ kyaayh˴.
10 Chiiyh˴ sa˗ llu¹ hëëy¹ dsa⁻juu˴ ta˴. Wa˴ mi⁻jnääy⁻ he⁻ laay¹ jaa⁻ hi⁻ mi⁻te¹ kih¹ lä˗jë˗ ba˴. Lä˗ja⁻ jëë¹ dsa⁻, jnaah¹ llu¹ juu¹ kih¹ Dio hi⁻ lää̈˗ jne˴.

11 Jëëh´, na¹ ma¯lä¯jnä´ kih¹ lä¯jëë¯ dsa¯
ha¯ lä¯kǫǫ¯ llu¹ dsë¹ Dio kyąąyh´ mah¹ lä¯ją¯
läąy´.
12 Ju¹hmëë´ he¯ mi¯tëë¯ jne´, sa¯ kwa¯ jwë¹
jmeen´ he¯ hlɨɨh¹, ni¯ he¯ jmeen´ he¯ hee´
dsë¹ jmɨ¯ngo¹ jnän`. Lä¯ją¯ mi¯tëë¯ jne´ ngën´
kǫǫ¯ nëë¹ ba´, jmeen´ he¯ llu¹ jmah¹, hi¯ he¯
hnäähn¯ Dio ta´kǫ¯jiih¹ tøøh´ jne´ jmɨ¯gyɨɨ¯
la¯.
13 Hi¯ ga¯nøø¹ ba´ jne´ jøøn´ lä¯jiih¹ lä¯jnää´
Jesucristo hi¯ ląą¹ Dio Jøøh¹ jnän` hi¯ läą¯
jne´. Peer¯ jnąąh¹ le´ jmii´ ją¯, he¯ ją¯ jmee¯
chąą¯ jne´ llu¹ ta´kǫ¯jiih¹ tøøhn´ jøøn´ he¯
lä¯te¹ juu¹ ją¯.
14 Hi¯ he´ na¯ ga¯ngëë¹ hñii´ ta¯la¯ jnä` jne´
mah¹ läąy¹ jne´ kih¹ lä¯jë¯ he¯ hlɨɨh¹ hi¯ lä¯ją¯
jmąąy¹ jne´ na¯jngëë¹ go¯te¯, mah¹ lee´ jne´
kǫǫ¯ nää¹ dsa¯ kyąąy¹ hi¯ hee´ dsë¹ jmee¹ he¯
llu¹ jmah¹ ba´.
15 Mi¯tëë¹ dsa¯ juu¹ la¯, hlëëh´ dsa¯, jɨɨh´
kiyh¹ lä¯kǫǫ¯ mada¯ nuuh¯, mah¹ ni¯ ląą¯ sa¯
wa´ mi¯kwąh¹ hne¯.

3

1 Mi¯dsooh¯ dsëy¹, wa´ jmeey´ he¹ hi¯ wa´
nɨɨyh´ mada¯ he¯ jmee¯ lä¯jëë¯ dsa¯ta´, hi¯
wa´ lla¯ dsëy¹ jmeey¹ he¯ llu¹ jmah¹ ba´.
2 Sa¯ wa´ hlëëyh´ wii´ kih¹ dsa¯, sa¯ wa´ llay¯
hnii¯. Wa´ llu¹ dsëy¹ kyąąh´ dsa¯, wa´ jmąąy¹
hñiiy´ hwąą´ kyąąh´ lä¯jëë¯ ba´.
3 Jëëh´, lä¯kye¯ jne´ ma´ tąą¯ jne´ jąą¹, ma´
chąąh¯ jne´, sa¯ nɨɨh´ jne´, ma´ na¯hëë¹ jne´
kih¹ Dio, ma´ ląą¹ jne´ kyąą¹ lä¯jë¯ he¯ ma´ hee´
dsë¯ jne´, ma´ tɨh¯ dsë¯ jne´ na¯ku´ na¯ngii
¹ he¯ hlɨɨh¹, ma´ hñaa¯ dsë¯ jne´, ma´ wii´
dsë¯ jne´, ma´ na¯høøh´ dsa¯ jnän` hi¯ ma´
na¯hąąh´ jne´ dsa¯.
4 Lä¯kǫǫ¯ ma´ tøøh´ jne´ lä¯ją¯, Dio jnän`,
hi¯ läą¯ jne´, ga¯mi¯jnääy¯ ha¯ lä¯ llu¹ dsëy¹
kyąąh´ jne´, hi¯ ha¯ lä¯kǫǫ¯ hnääy¹ jne´.
5 He¯ją¯ ga¯läąy¹ jne´ pero ją¯ ta¯la¯ kih¹
he¯ ma¯jmee´ jne´ he¯ llu¹. Ga¯läąy¹ jne´ kih¹
he¯ ga¯lä¯ñih´ dsëy¹ jne´ ba´, hi¯ ga¯jmeey´
ga¯lä¯chąą¯ jne´. He¯ ją¯ la¹ lä¯kǫh´ he¯
ga¯gyeeyh¯ jne´. Ga¯ląą¹ jne´ hmëë´ ta¯la¯
kih¹ Jmɨ¯lle´ Na¯jngii¹.
6 Ją¯ kyąąh´ hih¯ ga¯chee¹ Dio Jmɨ¯lle´ kiyh¹
në´ jnän` ta¯la¯ kih¹ Jesucristo hi¯ läą¯ jne´.
7 Kih¹ he¯ llu¹ dsëy¹ ga¯jmäąy¹ jne´ llu̱u¹,
lä¯ją¯ hñah¯ jne´ heen¯ he¯ tøøh´ jne´ jøøn¯
jee´ mo¯so¯ juu´ jne´ jih´koh´.
8 Juu¹ he¯ ma¯jwahn¹ la¯, la¹ ju¹dsoo´.
Hnoon¹ jmeeh¹ bii¹ kwah¹ juu¹ la¯. Hlëëh´ hi¯
ma¯lä¯dsoo´ dsë¹ kih¹ Dio mah¹ wa´ ngëëy¹
hñiiy´ jmeey¹ he¯ llu¹ jmah¹ ba´. He¯ la¯ ba´
llu¹ hi¯ jmää¹ kih¹ lä¯jëë¯.
9 Ta¯ kwąą¯ hñaah¹ kyąąh´ juu¹ he¯ sa¯
jmää¹ ta´ hi¯ ni¯ kyąąh´ juu¹ ha¯ lä¯ ma´ ląą¹
ma¯hyaa´ ta¯gyɨɨh´ jnän`. Ta¯ tąąh¯ hñaah¹
jee´ läąh´ dsa¯ hi¯ ti¯choo¯ juu¹ hi¯ hi¯ te¯jëë´
kwąąt¯ kih¹ ley kih¹ Moisé. Jëëh´ juu¹ ją¯ sa¯
jmää¹ ni¯ miih¯, ni¯ sa¯ kye¯ ya´jøø¯.

10 Cher´mah¹ jee´ kyah¹ hnäh´, chąą¯ jąą¯
hi¯ hnøø¹ jmee¹ to¹ nää¹, hlëëyh´ kǫǫ¯ hä´ to
¹ hä´. Hi¯ cher´mah¹ sa¯ ga¯jmeey´ he¹ juu¹
kyah¹, llee`y go¯te¯ ba´.
11 Ma¯ñeh´ ba´ hne¯, hi¯ jmee¯ lä¯ją¯, he¯
ma¯kąyh¯ jwë¹ ba´ ją¯. Ją¯ba´ dso´kye¯ he¯
jmeey¯ ją¯, bąąyh¯ dsoo´.

Ga¯hih¹ Paa´juu¹ kih¹ Tito

12 Wa´ra¯ ga¯të´ jee´ chee¯n¯ Artema o
Tíquico ta¯ kyah¹, ją¯ go´jëëh` jnä´ chąh´ ta¯
jwii¯ Nicópoli. Jee´ ją¯ jmeen¯ hɨɨ´dsë¯
dsa¯ngëën´ jii¯ gyɨɨ´.
13 Wa´ra¯ ga¯lloo¹ Zena hi¯ cheh¹ në´,
kyąąh´ Apolo ta¯ na¯, ją¯ jmeeh¯ be´ kiyh¹
lä¯jiih¹ jee´ le´. Ją¯ kwëëyh´ lä¯jë¯ he¯ jmee¯
bii¹ cha´jwë¹ jee´ dsa¯nääy¹.
14 Wa´ lä¯tëë¯ lä¯jëë¯ øøh¹ jne´ jmeey¹ ta´
llu¹ jmah¹ ba´ mah¹ lä¯cha¯ he¯ kyąąh´ jmeey¹
be´ lä¯ ma´ chąą¯ hi¯ lla¯kyąą¹. Mah¹ sa¯
dsa¯tąąyh` lä¯kǫǫ¯ hi¯ sa¯ ma¯jmee´ ta´.
15 Lä¯jëë¯ hi¯ tąąh´ kyąąh´ jnä´ jee´ la¯
jmeey¯ Dio kyah¹. Hi¯ jmee´ Dio kih¹ lä¯jëë¯
hi¯ hnää¹ jne´, lä¯llu¹ he¯ ma¯dsoo´ dsëy¹
kǫ¯jøh´ kyąąh´ jne´. Wa´ mi¯jąą¹ Dio lä¯jëë¯
hnäh´. Wa´ la¹ lä¯ją¯.

Filemón
Juu¹ la¯ ga˭sii˴ Paa˴ kih¹ Filemón

1 Jnä˴ Paa˴ häänn˴ neh˭ñe¹ kwaat˜ kih¹ Jesucristo. Siin˭ juu¹ la¯ ko¯jøh˴ kyaah˴ øøh¹ jne˴ Timotä. Siin˭ kyah¹ Filemón, hnaan˭ hne¯ kih¹ he¯ jmee¯ jne˴ koo¯ ba˴ ta˴.

2 Ja¯ba˴ lä˭ja¯ siin˭ kih¹ dsa¯më˴ øøh¹ jne˴ Apia kyaah˴ Arquipo ka¯läh˴, he˴ ba˴ hi¯ jmee˭ ta˴he¯ jmee¯ jne˴. Hi˭ lä˭ja¯ kih¹ lä˭jëë˭ øøh¹ jne˴ hi¯ dsa¯ñee˭ cha˴neh˭ kyah¹.

3 Ngiin˴ kih¹ Dio hi¯ laa¹ Tää`jnän`hi˭ ngiin˴ kih¹ Jesucristo Dsa¯jøøh¹ jnän`, wa˴ kway˴ he¯ llu¹ kih¹ lä˭jëë˭ hnäh˴ hi˭ wa˴ jmeey˴ hii˴ tii˴ kyah¹.

Ga˭kwa˴ Paa˴ ti˴hmaah˴ kih¹ Dio

4 Lä˭jë˭ jiih˜ wa˴ra¯ ga˭ngiin` kin˭ kih¹ Dio kyaan˭, dsooh˜ ba˴ dsën˭ hne¯. Kwan˭ ti˴hmaah˴ kiyh¹ ta˭la˭ kyah¹,

5 kih¹ he¯ ga˭nuun¹ kyah¹ ha¯ lä˭ hnaah˭ Jesús Dsa¯jøøh¹ jnän` hi˭ ga˭nuun¹ ha¯ lä˭ ma¯dsoo˴ hoh˴ kiyh¹, hi˭ he¯ hnaah˭ lä˭jëë˭ hi¯ laa¹ kyaa¹ Dio.

6 Hi˭ ngiin˴ kih¹ Dio mah¹ jwih¹ jñah˴ ha¯ lä˭ la¹ he¯ ma¯dsoo˴ hoh˴ hi˭ ngiin˴ kiyh¹ mah¹ lä˭ngëëh˴ ha¯ lä˭ ma¯mi¯jää¹ Dio jne˴ ta˭la˭ kih¹ Cristo Jesús.

7 Peer˭ chaa¯ jnääh¹ llu¹ he¯ ma¯nuu˴ jnääh¹ ha¯ lä˭ hnaah˭ dsa¯, he¯ja¯ ma¯nøh¹ dsë¯ jnääh¹. Jëëh˴ ta˭la˭ kyah¹ hne¯ øøhn¹, ma¯tëë˴ be˴ lä˭jëë˭ hi¯ laa¹ kyaa¹ Dio.

Paa˴ ga˭chee˴ Onésimo ka¯läh˴ kih¹ Filemón

8 Ta˭la˭ kih¹ Cristo cha¯ jwë˴ kin˭ jmeen` hih˭ kyah¹ mah¹ jmeeh¹ lä˭lle`kih¹.

9 Pero llu¹ ga˴ laan˭ hlëëhn˴ hne¯ kyaah˴ juu¹ llu¹ ba˴, kih¹ he¯ hnaan˭ hne¯. Jnä˴ Paa˴, ma¯gyuh¯ ba˴ jnä˴ hi˭ lä˭ ma¯hää˴ ba˴ jnä˴ neh˭ñe¹ kwaat˜ kih¹ Jesucristo, he¯ja¯ chuun˴ kyaah˴ hne¯.

10 Ta˭ jmee¯ hñaa¯ hoh˴, ja¯ kwah¯ be˴ kih¹ Onésimo, jëëh˴ laay¹ lä˭koh˴ jaa¯ gyuu¯ kyaan˭ kih¹ he¯ ga˭heeyh¯ juu¹ kih¹ Dio jee˴ hään˴ neh˭ñe¹ la¯.

11 Jää¹ sa˭ ga˴ ma¯heeyh¯ kih¹ Dio sa˭ ga˭jmääy¹ ma˴ jmeey¹ ta˴ kyah¹, pero na¹ jmääy¹ kin˭ hi˭ jmääy¹ kyah¹ ka¯läh˴.

12 Na¹ cheeh˴ jnih˴ ka¯läh˴ kyah¹. Heeyh` lä˭koh˴ he¯ heeh˴ jnä˴ ba˴.

13 Hnoon¹ jäy¹ kyaah˴ jnä˴ ta˴ko¯jiih¹ hään˴ neh˭ñe¹ kwaat˜ kih¹ ju¹hmëë˴ mah¹ jmeey¹ be˴ kin˭ llah˴ hne¯.

14 Pero sa˭ hnoon¹ jmeen` bii¹ cher˴mah¹ sa˭ lla˭ hoh˴, mah¹ sa˭ wa˴ la¹ lä˭koo¯ he¯ wii˴ he¯ ngiin˴ kyah¹. Wa˴ la¹ lä˭koo¯ hnooh¯ hñaah¹.

15 Go˴ laan˭, ga˭lä˭øøy˴ kyah¹ ko¯hwëë˴, mah¹ lä˭ja¯ heeh˴ hnih˴ ka¯läh˴, he¯ jäy¹ kyaah˴ hne¯ go¯te˜.

16 Na¹, mo˭so˭ laay¹ wa˴ hi¯ cha¯ hi¯, hi¯ jmee˭ ta˴ kih¹ dsa˭. Na¹ ga˴ laay¹ ma˭ra˭ øøh¹ jne˴ hi¯ hnaan˭ cha¯miih¯. Ha¯ ga˴ sa˭ lä˭hnaah˭ hnih˴, lä˭llu¹ he¯ ma¯laay¹ dsa¯kyaah˴ jne˴ hi˭ ma¯laay¹ kyaa¹ Dio ka¯läh˴.

17 Lä˭ja¯, cher˴mah¹ laa¹ jnä˴ ome˴ kyaah¹, heeh`Onésimo lä˭koh˴ he¯ ma¯heeh`jnä˴ ba˴.

18 Cher˴mah¹ cha¯ he¯ ma¯jmeey˴ kyah¹ o cher˴mah¹ ääy¯ miih¯ kyah¹, jmee˴ kwaat˜ lä˭koo¯ jnä˴ ba˴ ään¯ kyah¹.

19 Jnä˴ Paa˴ siin˭ kyah¹ kyaah˴ goon˭, jnä˴ jwahn˭ mi˴hmaahn` kyah¹, kih¹ he¯ sa˭ hnoon¹ jwëëhn˴ hne¯ he¯ ää¹h¯ kin˭ lä˭llu¹ he¯ ga˭laah˴.

20 Lä˭ja¯ øøhn¹, jmee˴ jëë˭ dsën˭, jmee˴ nøh¹ dsën˭, lä˭ hnøø¹ Dsa¯jøøh¹ jnän`.

21 Jmeen˭ dsoo˴, nuuh¹ ba˴ hne¯ he¯ ma¯siin¹ la¯. Man˭ jmeeh¹ ga˴ hne¯ cha¯ga˴miih¯ lä˭koh˴ ga˴ he¯ ma¯jwahn¹ la¯.

22 Hi˭ ja¯ba˴ lä˭ja¯, mi˴llu` ha¯ jee˴ jän`. Cha¯ ba˴ o¯jøh˭ dsë¯ kin˭, nuu¯ ba˴ Dio lä˭jë˭ he¯ ngiih˴ hnäh˴, kwa¹ bih¹ jwë¹ niin`na˴jëën˭ hnäh˴.

23 Epafra jmee˭ Dio kyah¹. Hi¯ la¯ na¯, hää˴ neh˭ñe¹ kyaah˴ jnä˴ jee˴ la¯ kwaat˜ kih¹ Cristo Jesús.

24 Hi˭ lä˭ja¯ jmee˭ Dio kyah¹ Marco, Aristarco, Dema, kyaah˴ Luca. Lä˭jëë˭ hi¯ he˴ jmee˭ ta˴ kih¹ Dio ko¯jøh˴ kyaah˴ jnä˴.

25 Jesucristo Dsa¯jøøh¹ jnän` wa˴ mi¯jøøy¹ jmii¯lle˴ kyah¹ hnäh˴. Wa˴ la¹ lä˭ja¯.

Hebreos
He⁻ la⁻ je⁻ he⁻ ga⁺lloo¹ kih¹ dsa⁻ hebreo

Jøøh¹ ga´ Joo´ Dio lä⁺koh´ ga´ lä⁺jëë⁺ ángel

1 Joh´ jiih˜ sa⁺ ga⁺hlëëh´ Dio kyaah´ dsa⁻
ma⁻gyuh⁺ jnän` llo´joo¹. Ga⁺cheey¹ hi⁻
ga⁺ngëë¹ juu¹ kiyh¹, kih¹ dsa⁻ ma⁻gyuh⁺
jnän`. Ko⁻llaa´ hi⁻ ga⁺ngëë¹ juu¹ he´ ga⁺hyoh¹
juu¹ kiyh¹ jee´ ma´ këy⁺ hi⁺ jñah´ ko⁻llaa´
ga⁺hëë´ mi¹në´ he⁻ ga⁺mi⁻jnää⁺ Dio kiyh¹. Ja⁺
koo⁻ nëë¹ ga⁺jmee´ Dio ha⁻ lä⁺ jee´ ga⁺hlëëyh´
kyaah´ hi⁻ ma´ ngëë˜ juu¹ kiyh¹.
2 Pero jee´ ma⁻dsaa¹ jmii´ la⁻, ga⁺hlëëh¹
Dio jne´ ta⁺la⁺ kyaah´ Jooy´ ba´, hi⁻ ga⁺tooyh⁻
goo⁻ ga⁺lä⁺jë⁺ he⁻ cha⁻, hi⁺ he´ ba´ hi⁻
kyaayh´ ga⁺jmeey´ gyuuh¹ hwa¹ ka⁻läh´.
3 Hi⁻ he´ mi⁻jnää⁺ na⁻hñaa¹ lä⁺jëë⁺ ha⁻
lä⁺koo⁻ jøøh¹ laa¹ Dio, kih¹ he⁻ laay¹ koo⁻
heeh⁻ kyaah´ Dio. Hi⁺ kyaah´ juu¹ kiyh¹ he⁻
beee´, høøy⁻ ga⁺lä⁺jë⁺ go⁻te¹ he⁻ cha⁻. Hi⁺
ma⁻ngëë´ ma⁻chey¹ dso´kye⁻ jnän`, ja⁻ga´
ga⁺gyay⁻ jwoo¹ ra⁻lluu¹ kih¹ Dio Jøøh¹ hi⁻
gya¹ gyuuh¹.
4 Jaa⁻ hi⁻ he´ ba´ ya⁺hëë¹ jøøh¹ ga´ lä⁺koh´
ga´ lä⁺jëë⁺ ángele. Jëëh´, ga⁺hyoyh¹ koo⁻ jmii⁻
he⁻ kyee´ ga´ lä⁺koh´ ga´ he⁻ ga⁺hyoh¹ ángele.
5 Jëëh´ ni⁺ jaa⁻ ángel jih´koh´ sa⁺ ga⁺jäh´ Dio
siiyh⁺:
Hne⁻ laah¹ gyuu⁻ kyaan⁺.
Na¹ ma⁻laan¹ Tää` kyaah¹.
Ja⁻ba´ lä⁺ja⁻, sa⁺ ga⁺siiyh⁺ ni⁺ jaa⁻ ángel
lä⁺la⁻:
Jnä´ leen´ Tää` kyaah¹.
Hne⁻ leeh´ gyuu⁻ kyaan⁺.
6 Koo⁻ ka⁻läh´, lä⁺ ma´ ga⁺cheey¹ jmi⁻ gyuu⁺
la⁻, Jooy´ hi⁻ laa¹ to⁻në´, ga⁺jäyh´:
Lä⁺jëë⁺ hnäh´ ángele kyaa¹ Dio, jmee´ hnäh´
juuh⁻ kiyh¹.
7 Pero lä⁺la⁻ ba´ ga⁺hlëëyh´ kih¹ lä⁺jëë⁺ ángele:
Dio chee⁺ ángele kyaa¹, laa¹ lä⁺koo⁻ lle´.
Ángele hi⁻ jmee⁺ ta´he¹ kiyh¹, laa¹ lä⁺koo⁻ je⁻
he⁻ hëë⁺.
8 Pero lä⁺la⁻ ba´ ga⁺siiyh⁺ Jooy´:
Hne⁻ Dio, jmeeh¹ hih⁺ ga⁻lä⁺jë⁺ joh´ jmii´
cha⁻.
Kyaah´ ju¹dsoo´ jmah¹ ba´ jmeeh¹ hih⁺.
9 He⁻ llu¹ jmah¹ ba´ hnooh´, hne⁻ sa⁺ hnooh´
go⁻te¹ he⁻ hliih¹.
He⁻ja⁻ hñii´ Dio, hi⁻ laa¹ Dio kyaah¹, hi⁻ he´
ga⁺hñaa¹ hne⁻.
Lä⁺ja⁻ ga⁺jmeey´ jëë⁻ hoh´ cha⁻ga´miih⁻
lä⁺koh´ ga´ lä⁺jëë⁺ dsa⁻kyaah´.
10 Hi⁺ ga⁺jäyh´ ka⁻läh´ lä⁺la⁻:
Hne⁻ Dsa⁻jøøh¹, lä⁺ ma´ to⁻në´ ga⁺llah´
jmi⁻ gyuu⁺ la⁻,
Hñaah¹ ba´ hne⁻ ga⁺jmeeh´ gyuuh¹ jmi⁻ gyuu⁺.
11 Lä⁺jë⁺ he⁻ ja⁻ lla⁺ ba´, pero hne⁻ lä⁺
ma⁻chaah⁻ na⁻ ba´.
Dsa⁻gyuh⁺ ba´ gyuuh¹ hwa¹, lä⁺koo⁻
dsa⁻gyuh⁺ sa´hmiih⁻.
12 Lä⁺koo⁻ bää⁺ dsa⁻ sa´hmiih⁻, lä⁺ja⁻
bääh´ ga⁺lä⁺jë⁺ he⁻ ja⁻, hi⁺ dsa⁻lä⁻siii¹
ka⁻läh´.
Pero hne⁻, lä⁺ ma⁻laah¹ na⁻ ba´, jih´koh´ sa⁺
gyuh⁺.
13 Juu¹ lä⁺la⁻, jih´koh´ sa⁺ ga⁺jäh´ Dio siih⁺
jaa⁻ ángel. Joo´ bih¹ ga⁺hlëëyh¹ lä⁺la⁻, lä⁺ ma´
ga⁺jäyh´:
Na´ hne⁻ jwoo¹ ra⁻lluu¹ kin⁺ la⁻,
lä⁺jiih¹ lloo˜ jmii´ llaan˜ huu´ tiih´ lä⁺jëë⁺ hi⁻
na⁻høøh´ kyah¹.
14 ¿Ja¹ jee´ lä⁺jëë⁺ ángele, koo⁻ ga⁺nää´ mada⁻
ba´, laay¹ jmi⁻lle´ hi⁻ ga⁺chee¹ Dio mah¹
jmeey¹ ta´he¹ kih¹ lä⁺jëë⁺ hi⁻ laa¹ kwaat˜ lää´?

2

Ta⁺ wa´ gaa´ dsë⁻ jne´ juu¹ he⁻ lää´ jne´

1 He⁻ja⁻ jmee⁺ bii¹ jmeen´ cha⁻ga´miih⁻
he¹ kih¹ juu¹ he⁻ ma⁻nuun´ mah¹ sa⁺ wa´
lä⁻øø´ jne´ kih¹ jwë´ llu¹ he⁻ ma⁻tøøhn´.
2 Jëëh´, ley he⁻ ga⁺ngëë¹ ángele kih¹ Moisé,
ma´ la¹ koo⁻ hmooh´ hweh⁻. He⁻ja⁻ lä⁺jëë⁺
hi⁻ ma´ dsa⁻hlääh⁻ kih¹ hmooh´ ja⁻, hi⁺
lä⁺jëë⁺ hi⁻ ma´ chaah⁻, ga⁺jëëy¹ wii´ lä⁺koo⁻
lle` kiyh¹.
3 ¿Ha⁻ lä⁺ja⁻ tëëh¹ jne´, cher´mah¹ sa⁺
ga⁺jmee´ jne´ he¹ kih¹ juu¹ he⁻ lää´ jne´ he⁻
kyee´ ga´ lä⁺koo⁻ ley ja⁻? He´ ba´ hñii´
Dsa⁻jøøh¹ jnän` ga⁺kwa´ juu¹ la⁻ to⁻në´ ha⁻
lä⁺ jee´ lää´ jne´. Ma⁻ngëë´ he⁻ ja⁻, lä⁺jëë⁺ hi⁻
ma⁻nuu´ kiyh¹, ma⁻jmeey´ dsoo´ kih¹ juu¹ la⁻
jee´ jnän`.
4 Hi⁺ ga⁺jmee´ Dio dsoo´ juu¹ kih¹ dsa⁻
he´ jee´ ga⁺nääy¹ kway⁺ juu¹, jëëh´ Dio hi⁻
kyaayh´ ga⁺jmee´ cha⁻miih⁻ he⁻ juh⁻gaa⁻,
hi⁺ ga⁺jmeey´ na⁻ku´ na⁻ngii¹ he⁻ jmee⁺ jëë⁺
dsah⁺ dsa⁻. Hi⁺ ga⁺kwëëyh¹ jmeey¹ na⁻ku´
na⁻ngii¹ ta´ kyaah´ be´ kih¹ Jmi⁻lle´ Na⁻jngii
¹, lä⁺koo⁻ hyoh⁻ dsëy¹.

Jesucristo ga⁺laa¹ kwee⁻ kyaah´ jne´

5 Sa⁺ ga⁺kwa´ Dio jwë¹ kih¹ ángele jmee¹
hih⁺ kih¹ jmi⁻gyuu⁺ he⁻ na¹ ga´ jä⁺, he⁻
ma⁻løø´ jne´ hlëëhn´ miih⁻ kih¹.
6 Cha⁻ jee´ na⁻sii⁻ kih¹ hi⁻ ga⁺hlëëh´ lä⁺la⁻:
¿Hee⁻ laa¹ dsa⁻ jmi⁻gyuu⁺ mah¹ lä⁺
ma⁻dsooh⁻ ba´ hoh´ kiyh¹?
¿Hee⁻ laa¹ dsa⁻ hi⁻ laa¹ jmi⁻ngo¹ mah¹ lä⁺
ma⁻jmääh⁻ ba´ hnih´ he'?
7 Miih⁻ jmii´ ba´ ga⁺jmääh` hnih´ mäh¹ ga´
miih⁻ lä⁺koh´ ga´ jee´ lä⁺jëë⁺ ángele.
Ja⁻ga´ ga⁺llaayh` høøy¹ hi⁺ ga⁺jmääh` hnih´
jøøh¹ mah¹ lä⁺ja⁻ lä⁺gah⁻ dsih´.
Hi⁺ ga⁺tøøh¹ gooy⁻ ga⁺lä⁺jë⁺ ba´ he⁻ cha⁻.
8 Ga⁺lä⁺jë⁺ he⁻ cha⁻ ga⁺llah´ ta⁺ hwa¹ huu´ tiiy´
mah¹ jmeey¹ hih⁺ kih¹, lä⁺ja⁻ na⁻siii⁻
juu¹ kih¹ Dio.
Kyaah´ he⁻ ga⁺tooh⁻ Dio gooy⁻ ga⁺lä⁺jë⁺ he⁻
cha⁻, he⁻ja⁻ ni⁺ miih⁻ sa⁺ ga⁺jä´ he⁻ sa⁺ le´

jmeey¹ hih⁻ kih¹. Pero na¹ ga⁻jʉh⁻ sa⁻ ga´
ma⁻jnä´ he⁻ jmeey⁻ hih⁻.
9 Pero ñe´ ba´ jne´ kih¹ hi̱⁻ ga⁻jä´ mäh¹ ga´
miih⁻ lä⁻koh´ ga´ jee´ lä⁻jëë⁻ ángele. Ga⁻llaa̱¹
Dio høøy¹, hi⁻ ga⁻jmääy¹ jøøh¹ mah¹ lä⁻gah⁻
dsih´ lä⁻llu¹ he⁻ ga⁻juuy¹. Hi⁻ kih¹ he⁻ llu¹
dsë¹ Dio, he⁻ja̱⁻ ba´ ja̱⁻, ga⁻ngëëy¹ Jesús he⁻
ga⁻juuy¹ he⁻ llu¹ kih¹ ga⁻lä⁻jëë⁻ ba´.
10 Ga⁻lä⁻jë⁻ ba´ he⁻ cha⁻ na⁻la⁻ kih¹ Dio hi⁻
la¹ kiyh¹ ka⁻läh´. Hi⁻ ga⁻lä⁻hnøøy¹ tëëy⁻ jwëë´
jooy´ ya⁻jwii¹ kiyh¹. He⁻ja̱⁻ sooh⁻ ba´ kih¹ Dio,
he⁻ ga⁻mi⁻lluuy¹ go⁻te⁻ Jesús hi̱⁻ lää̱⁻ jne´,
ta⁻la⁻ kih¹ he⁻ ga⁻jëëy¹ wii´.
11 Jne´ hi̱⁻ na⁻jngëë¹, hi⁻ lä⁻ja̱⁻ Jesús hi̱⁻
jmää̱⁻ jne´ na⁻jngëë¹, lä⁻jëë⁻ jne´ laa̱¹ kyaa̱¹
Tää`. Kih¹ he⁻ja̱⁻, sa⁻ la¹ o⁻hih⁻ kih¹ Jesús
tëëyh⁻ jne´ øøyh⁻.
12 He⁻ja̱⁻ ga⁻jäh´ Jesús siiyh⁻ Dio:
Hlëëhn´ kyah¹ cha´në´ lä⁻jëë⁻ øøhn¹.
Jee´ dsa⁻ñee⁻ lä⁻jëë⁻ øøhn¹, jee´ja̱⁻ hän`kyah¹.
13 Hi⁻ ja̱⁻ba´ lä⁻ja̱⁻ ga⁻jäyh´:
Kye̱´ ba´ jnä´ o⁻jøh⁻ dsë⁻ kiyh¹.
Hi⁻ koo̱⁻ ka⁻läh´ ga⁻jäyh´:
Hii̱⁻ jnä´ la⁻ kyaah´ jooy´ hi̱⁻ ga⁻kwëëyh⁻
jnä´.
14 Kih¹ he⁻ kye̱⁻ jmi⁻ngo¹ lä⁻jëë⁻ jooy´ he´,
lä⁻ja̱⁻ ka⁻läh´ hñiiy´ ma´ kye̱y⁻ jmi⁻ngo¹ hi⁻
ga⁻juuy¹. He⁻ lä⁻ja̱⁻, ga⁻liyh¹ ga⁻lla⁻dsëëy`
kih¹ hi̱⁻sa⁻llu¹ hi̱⁻ jngiih⁻ kih¹ dsa⁻.
15 Mah¹ lä⁻ja̱⁻ lääy¹ hi̱⁻ tää̱h´ goh⁻ juu´
lä⁻jii̱h¹ jmii´ chaa̱⁻.
16 Dsoo´ ba´ sa⁻ jay¹ mah¹ kway¹ be´ kih¹
ángele. Jay¹ mah¹ kway¹ be´ kih¹ lä⁻jëë⁻ hi̱⁻
laa̱¹ sa´ju̱⁻ kih¹ Abraham ba´.
17 Kih¹ he⁻ja̱⁻ ba´ ja̱⁻, he⁻ ga⁻la¹ bii¹ kiyh¹
ga⁻lëëy¹ jmi⁻ngo¹, ja̱⁻ba´ lä⁻koo̱⁻ laa̱¹ jne´.
Lä⁻ja̱⁻ ga⁻laay¹ jaa̱⁻ jmi⁻dsa⁻ jøøh¹ hi̱⁻ øh⁻
dsë¹, hi̱⁻ mi⁻te¹ kih¹ Dio mah¹ lä⁻ja̱⁻ chey¹
dso´kye⁻ kih¹ lä⁻jëë⁻ dsa⁻.
18 Kih¹ he⁻ ga⁻jëëy¹ wii´ lä⁻koo̱⁻ ma´ ga⁻ka̱¹
dsa⁻ dsëy¹, he⁻ja̱⁻ ba´ ja̱⁻ kyʉʉyh⁻ kway¹ be´
kih¹ hi̱⁻ gwa´ hʉʉ´dsë⁻ hliih¹ kih¹.

3

Jesús ba´ laa̱¹ jøøh¹ lä⁻koh´ ga´ Moisé

1 Lä⁻jëë⁻ hnäh´ øøhn¹ hi̱⁻ na⁻jngëë¹, lä⁻jëë⁻
hi̱⁻ na´jnää´ gyʉʉh¹ ya⁻jwii¹ kih¹ Dio, jmee´
da´ hnäh´ miih⁻ hʉʉ´dsë⁻ ha⁻ lä⁻koo̱⁻ laa̱¹
Cristo Jesús. Hi̱⁻ he´ to⁻në´ ga⁻kwa´ juu¹ he⁻
ma⁻heeh´ jne´ la⁻ hi⁻ laay¹ jmi⁻dsa⁻ jøøh¹
jnän`ka⁻läh´.
2 Hi̱⁻ he´ ga⁻mi⁻teh¹ kih¹ hi̱⁻ ga⁻hñaay¹,
ja̱⁻ba´ lä⁻koo̱⁻ ga⁻mi⁻te¹ Moisé lä⁻ ma´ kye̱y⁻
në´ kih¹ dsa⁻ hi̱⁻ laa̱¹ kyaa̱¹ Dio.
3 Pero lle`jmeen´ jʉʉh⁻ kih¹ Jesús lä⁻koh´
ga´ kih¹ Moisé, ja̱⁻ba´ lä⁻koo̱⁻ la¹ kih¹ jaa̱⁻ hi̱⁻
jmee⁻ koo̱⁻ hne¹. Kyee̱´ ga´ hi̱⁻ ga⁻jmee´ hne¹
lä⁻koh´ ga´ hñii´ hne¹.
4 Jëëh´ ga⁻lä⁻jë⁻ hne¹, chaa̱⁻ ba´ hi̱⁻
ga⁻jmee´. Pero Dio ba´ hi̱⁻ ga⁻jmee´ ga⁻lä⁻jë⁻
go⁻te¹ he⁻ cha⁻.
5 Lä⁻ja̱⁻ Moisé, koo̱⁻ ga⁻jmeey´ ta´he¹ kih¹
Dio ba´. Dsoo´ ba´, ga⁻mi⁻teyh¹ lä⁻ ma´ kye̱y⁻
në´ kih¹ dsa⁻ kyaa̱¹ Dio. Ga⁻jäyh´ ha⁻ lä⁻ la¹
juu¹ he⁻ lä⁻cha⁻ këë⁻, ma⁻ngëë´ ma⁻juuy⁻.
6 Pero Cristo ba´ laa̱ ¹ jøøh¹ lä⁻koh´ ga´
Moisé, kih¹ he⁻ laay¹ Jooy´ Dio hi̱⁻ kye̱⁻
në´ kih¹ dsa⁻ kyaay¹. Hi⁻ laa̱¹ jne´ dsa⁻
kyaa̱¹ Dio, cher´mah¹ tøøh´ jne´ koo̱⁻ hweh⁻
kyaah´ o⁻jøh⁻ dsë⁻ jøøn´ kih¹ Dio lä⁻jii̱h¹ llaa̱⁻
jmi⁻gyʉʉ⁻.

Ha⁻ lä⁻ tee̱h⁻ dsa⁻ dsë¹ kyaah´ Dio

7 Wa´ nʉʉ´jne´ lä⁻koo̱⁻ jäh´ Jmi⁻lle´ Na⁻jngii¹
kih¹ Dio:
Cher´mah¹ na¹ nuuh¹ hnäh´ juu¹ kiyh¹,
8 ta⁻ jmee⁻ hnäh´ hweh⁻ tuh⁻hoh´ hnäh´,
lä⁻koo̱⁻ ga⁻jmee´ dsa⁻ hi̱⁻ sa⁻ ga⁻hii¹ ma´ nuu¹
lä⁻ ma´ ga⁻kay¹ dsën⁻ jee´ oo⁻ hwa¹ kii̱⁻.
9 Jee´ ja̱⁻ dsa⁻ ma⁻gyuh⁻ kyaah¹ hnäh´
ga⁻kooy´ kyaah´ jnä´, ma´ jëëy⁻ he⁻
ga´ na⁻ ma´ jmeen⁻ kyaayh´.
Ma⁻ke⁻ ga⁻jëëy¹ lä⁻jë⁻ he⁻ jʉh⁻gaa̱⁻ he⁻
ga⁻jmeen¹ kiyh¹ to¹loo¹ ji̱⁻ñe⁻.
10 Kih¹ he⁻ja̱⁻, ga⁻lä⁻lee̱n´ kyaah´ dsa⁻ he´,
mah¹ ga⁻jwii¹ jnih´:
“Hʉʉ´dsë⁻ kyah¹ hnäh´ hä´ tää̱´ ta⁻ jee´ jyoh´.
Sa⁻ hnooh⁻ hnäh´ lä⁻kyuuh⁻ hnäh´ hee⁻ ja̱⁻
he⁻ llu¹.”
11 He⁻ja̱⁻ ga⁻tään`hñiin⁻ ma´ ga⁻ya⁻jëë¹ dsën⁻
kyaah´ dsa⁻ he´:
“Sa⁻ heh¹ dsa⁻ he´ jee´ tee̱hn´ dsën⁻”, ga⁻jäh´
Dio.
12 Lee̱h⁻ hnäh´ øøhn¹, ni⁻ jaa̱⁻ hnäh´ ta⁻ wa´
hñaa⁻ hoh´ hnäh´ he⁻ sa⁻ hee̱h´ hnäh´ kih¹
Dio jii̱h⁻ mah¹ sa⁻ wa´ lä⁻øø´ hnäh´ kiyh¹.
13 Lla⁻ he⁻ ja̱⁻, kwa´ hnäh´ be´ kih¹
dsa⁻kyaah´ hnäh´ koo̱⁻ jmii´ koo̱⁻ jmii´, na¹
lä⁻cha⁻ jmii´. Mah¹ sa⁻ leh⁻ he⁻ hliih¹ hnäh´
he⁻ mi⁻goo⁻ kyah¹ hnäh´.
14 Jëëh´ ma⁻laa̱¹ jne´ koo̱⁻ kyaah´ Cristo
cher´mah¹ lä⁻ ma⁻kyen´ ja̱⁻ba´ o⁻jøh⁻ dsë⁻
kiyh¹ lä⁻jii̱h¹ llaa̱⁻ jmi⁻gyʉʉ⁻, ja̱⁻ba´ lä⁻koo̱⁻
ga⁻jmee´ jne´ lä⁻ ma´ to⁻në´.
15 Lä⁻la⁻ hnøø¹ jnän`, lä⁻koo̱⁻ jäh´ juu¹ la⁻:
Cher´mah¹ na¹ nuuh¹ hnäh´ juu¹ kiyh¹,
ta⁻ jmee⁻ hnäh´ hweh⁻ tuh⁻hoh´ hnäh´,
lä⁻koo̱⁻ ga⁻jmee´ dsa⁻ hi̱⁻ sa⁻ ga⁻hii¹ ma´
nuu¹.
16 ¿Hii̱⁻ na⁻ hi̱⁻ ga⁻jmee´ hweh⁻ dsë¹,
ma⁻ngëë´ ma⁻nuuy´ juu¹ kih¹ Dio? ¿Ja̱¹ he´
dsa⁻ hi̱⁻ ga⁻hwee̱¹ Moisé hwa¹ Egipto?
17 ¿Hii̱⁻ na⁻ hi̱⁻ ga⁻ya⁻jëë¹ dsë¹ Dio kyaah´
to¹loo¹ ji̱⁻ñe⁻? ¿Ja̱ ¹ he´ dsa⁻ hi̱⁻ ga⁻jmee´
dso´kye⁻ hi̱⁻ ga⁻saa̱¹ na⁻juu´ jee´ la¹ hwa¹ kii̱⁻
ja̱⁻?
18 ¿Hii̱⁻ ba´ kyaah´ na⁻ he⁻ ga⁻bääh⁻ Dio
hñii´, he⁻ sa⁻ heyh¹ jee´ tee̱h⁻ Dio dsë¹? ¿Ja̱¹
he´ dsa⁻ hi̱⁻ sa⁻ ga⁻jmee´ he¹ juu¹ kiyh¹?
19 He⁻ ga⁻la¹ lä⁻ja̱⁻, jmee⁻ dsa⁻lä⁻ngëë´
jne´, sa⁻ ga⁻la¹ ma´ dsa⁻taayh`jee´ ma´ tee̱yh⁻
dsëy¹, kih¹ he⁻ sa⁻ ma´ hee̱y´ juu¹ kih¹ Dio.

4

1 He¯ja¯ ta´ko¯jiih' cha¯ jwë' jnän` heh' jne´
jee´ teeyh¯ dsëy' läˆkoo¯ gaˆbäähy¯ hñiiy´,
hnøø' leeh¯ hnäh´, le´ ga¯ che¯ ko¯llaa´ hnäh´
saˆ gaˆheh' hnäh´ jee´ ja¯.
2 Jëëh´, jnä` jne´ kaˆläh´ ma¯kway´ ba´
ju'hmëë´ läˆkoo¯ juu' he¯ gaˆhyoh' dsa¯ he´.
Pero saˆ gaˆjmää´ ta´ niˆ miih¯ kiyh' läˆ ma´
gaˆnuuy´ juu' ja¯. Koo¯ gaˆnuuy´ ba´, saˆ
gaˆläˆheey´.
3 Wa´ dsa´toohn´ jee´ teeh´ jne´ dsën¯ hi¯
ma¯dsoo´ dsë', läˆkoo¯ gaˆjäyh´:
He¯ja¯ gaˆtään` hñiinˆ ma´ gaˆyaˆjëë' dsënˆ
kyaah´ dsa¯ he´:
“Saˆ heyh' jee´ teeh´ dsënˆ”, gaˆjäh´ Dio.
Hiˆ ma¯laˆ ma¯jmee´ Dio jmi¯gyuuˆ,
ma¯na¯hñaa' ba´ ta´ kiyh'.
4 Jëëh´ jee´ llah', na¯sii¯ juu' kiyh', hlëëhˆ kih'
gyii' jmii':
Hiˆ gaˆteeh¯ Dio dsë' ma´ gaˆla' ta´ kiyh' jee´
gaˆtë´ gyii' jmii`.
5 Hiˆ koo¯ ka¯läh´ na¯sii¯:
Saˆ heyh' jee´ teehn´ dsënˆ.
6 He¯ läˆja¯, ñe´ jne´ hnøø' ga´ dsa¯taah`
ko¯llaa´ jee´ ja¯. Hiˆ läˆjëëˆ hi¯ gaˆnuu´
läˆ ma´ to¯në´, saˆ gaˆtaayh`, kih' he¯ saˆ
gaˆjmeey´ he' juu' kih' Dio.
7 Ma¯ngëë´ cha¯miih¯ ji¯ñe¯, koo¯ kaˆläh´
gaˆtøø' Dio hihˆ koo¯ jmii´ mah' jmee' dsa¯
he' kiyh'. Gaˆngëë' David juu' kih' dsaˆ,
läˆkoo¯ gaˆjäh´ Dio:
Cher´mah' na' nuuh' hnäh´ juu' kiyh',
taˆ jmee¯ hnäh´ hweh¯ tuh¯hoh´ hnäh´.
8 Niˆ saˆ gaˆtaah` dsa¯ hwa' kih' läˆkoo¯ ma´
gya' Josué. Jëëh´, wa´ra¯ jäh´ kih' gaˆkwa´
Josué jee´ ma´ teehˆ dsa¯ dsë', saˆ ma´ hlëëh
' ga´ Dio läˆhmëë´ kih' jyoh´ jmii´.
9 He¯ja¯ jne´ hi¯ laa' jwii¯ kih' Dio, ma¯cha¯
ba´ jnän` jee´ teeh´ jne´ dsën¯.
10 Jëëh´, hi¯ ma¯heˆ teeh¯ dsë' kyaah´ Dio,
läˆja¯ teeyh¯ dsëy' kih' ta´ he¯ ma¯jmeey´,
läˆkoo¯ teeh¯ Dio dsë' kih' ta´ he¯ gaˆjmeey´.
11 Wa´ jmeen´ bii' dsa´toohn´ jee´ teeh´ jne´
dsën¯, mah' niˆ jaa¯ saˆ wa´ tähˆ läˆkoo¯
gaˆtah´ hi¯ saˆ gaˆjmee´ he' juu' kih' Dio jää'.
12 Jëëh´, juu' kih' Dio na´jiihˆ hiˆ cha¯ be´
kih'. He¯ dsoo¯ ñiih´ ga´ läˆkoh´ ga´ ñe'tuuh¯
he¯ na¯jnii´ läˆto´ jwoo'. Dsa¯he´ läˆ gaˆtë´
nehˆ tuh¯dsë¯ jne´ jee´ hä´ jmi¯lle´, jñihˆ
huu´dsë¯ he¯ kyee´ jne´ hiˆ jñih¯ he¯ heee´ dsë¯
jne´.
13 Niˆ koo¯ he¯ na¯laˆ kih' Dio saˆ le´
dsa¯hmää`cha´nëy´. Gaˆläˆjëˆ ba´ na´jnä´ kih'
hi¯ tëë¯ jne´ dsa´ngëën´ kwaat¯ jnän`.

Jesús laa' jaa¯ jmi¯dsa¯ hi¯ jøøh' ga´

14 Jesús, Joo´ Dio, laay' jnän` jaa¯ jmi¯dsa¯
hi¯ jøøh' ga´ hi¯ gya' yaˆjwii'. He¯ja¯ jmeeˆ
bii' jnän` dsa´toohn´ koo¯ hweh¯ jwë' he¯
ma¯tøøhn´.
15 Jëëh´, jmi¯dsa¯ jøøh' hi¯ cheh' në´ jnän`
kyuuh¯ bih' jmeey' jøh¯ dsëy' ma´ saˆ cha¯
be´ jnän`. Jëëh´, ja¯ba´ läˆkoo¯ ka¯ dsë¯
jne´, ja¯ba´ läˆja¯ gaˆka' dsëy' kyaah´ na¯ku´
na¯ngii ' he¯ cha¯ jmi¯gyuuˆ laˆ. Pero niˆ
läˆja¯ saˆ gaˆjmeey´ niˆ koo¯ he¯ hliih'.
16 He¯ja¯ kyaah´ o¯jøhˆ dsë¯ he¯ ma¯cha¯
jnän` kyaah´ jmi¯dsa¯ he´, saˆ wa´ gah' jne´
ya´nøøn ' kih' Dio hi¯ llu' dsë' mah' läˆja¯
läˆñih´ dsëy' jne´, hiˆ kway' be´ jnän` wa´ra¯
gaˆtë´ jee´ lla¯kyaa' jne´.

5

1 Läˆjëëˆ jmi¯dsa¯ kaah´ ma´ laa ' dsa¯
jmi¯gyuuˆ ba´. Ma´na¯hñaay´ gaˆkay' në´ kih'
dsaˆ mah' gaˆjmeey´ ta´he' kih' Dio llaˆ dsa¯
he´. Hiˆ ma´ heeyh¯ läˆjëˆ he¯ ma´ kwëëh¯
dsa¯ Dio hiˆ ma´ jëëy¯ jah´ në´ na´hyoo´
kwaat¯ kih' dso´kye¯ kih' dsaˆ.
2 Kyuuh¯ bih' jmeey' jøh¯ dsëy' kyaah´ hi¯
saˆ kyuuh¯ hiˆ kyaah´ hi¯ gaˆnää´ na¯heë ',
jëëh´ ñe¯ bih', ja¯ he¯ koo¯ nëë' he¯ jmeeˆ
jwiih` kih' hñiiy´.
3 Kih' he¯ saˆ ma´ cha¯ be´ kiyh', ma´ la'
bii' jëëy' jah´ kwaat¯ kih' dso´kye¯ kiyh' hiˆ
läˆja¯ kih' dso´kye¯ kih' dsaˆ.
4 Niˆ jaa¯ saˆ ma´ le´ ma´ hñaa' hñii´ kih' ta´
llu' ja¯. Maˆlaˆ hi¯ ma´ na¯teeh´ kyaa' Dio
ba´ hi¯ ma´ jmeeˆ ta´ ja¯, läˆkoo¯ ma´ na¯teeh´
Aarón.
5 Läˆja¯ ka¯läh´ Cristo, saˆ gaˆhñaay' hñiiy´
jmi¯dsa¯ jøøh'. Dio ba´ he´ hi¯ gaˆkwëëyh' ta´
llu', läˆ ma´ gaˆjäyh´:
Hne¯ laah' gyuu¯ kyaanˆ.
Na' ma¯laan' Tää`kyaah'.
6 Läˆja¯ ka¯läh´ na¯sii¯ jee´ jyoh´:
Hne¯ laah' jmi¯dsa¯ gaˆläˆjëˆ joh´ jmii´ cha¯,
läˆkoo¯ laa' Melquisedec.
7 Läˆkoo¯ ma´ gya' Cristo jmi¯gyuuˆ la¯,
gaˆngiiy´ kiyh' kih' Dio kyaah´ be´, läˆjiih'
gaˆtuu¯ jmii¯ mi'nëy´, gaˆchuuy´ kyaah´ hi¯
na´këh´ jmii´ ma´ lääy' kih' he¯ ma´ juuy´. Hiˆ
gaˆnuu´ ba´ Tää`kiyh', jëëh´ gaˆheeh¯ bih' le´
kiyh' läˆkoo¯ hyoh¯ dsë' Tää`.
8 Maˆkeˆ laay' Joo´ Dio, kyaah´ he¯ wii´
he¯ gaˆngëëy´ ja¯, gaˆläˆkyuuyh¯ he¯ jmeey'
nuuyh´ kih' Dio.
9 He¯ läˆja¯, gaˆlaay' lluu' ga´, gaˆjäy´ laay'
juu´ hi¯ lää¯ go¯te' läˆjëëˆ dsa¯ hi¯ nuuh´
kiyh'.
10 Hiˆ na¯hñaay´ kih' Dio he¯ laay'
jmi¯dsa¯ jøøh' läˆkoo¯ gaˆlaa' Melquisedec.

Goo' la' kih' hi¯ ma¯heeh¯ mah' beey' Dio

11 Cha¯ cha¯ga´miih¯ he¯ hnoon' jwëëhn¯
hnäh´ kih' juu' la¯, pero jwëëh` kin¯ jmeen`
läˆngëëh´ hnäh´, jëëh´ ta´ hwa´ go¯te¯
dsa¯läˆngëë´ hnäh´.
12 Ngoo' gaˆläˆhii` cha¯miih¯ jmii´ he¯ tääh´
hnäh´ mi¯tëëh' hnäh´. Ma¯të´ jee´ leeh´
hnäh´ ta¯jwoh'. Pero hnøø' ga´ läˆtëëh¯
hnäh´ kwee¯ ha¯ läˆ la' juu' kih' Dio he¯
gaˆmiˆtëë ' jne´ to¯në´. Läˆ ma¯laah' ba´
hnäh´ läˆkoo¯ jaa¯ gyuu¯ hi¯ hih¯ wa´juhˆ,

hi¯ sa˜ ma¯lih˜ kuh¯ ma' he¯ kuh¯ dsa¯
ma¯kąąh´.
13 Lä˜jęę˜ hi¯ sa˜ hii˜ lä˜ngęę´, sa˜ liyh˜ kąy'
kwąąt˜ hee¯ ją¯ he¯ llu', jęęh´ ląąy' lä˜kǫǫ¯
jąą¯ gyąąą¯ hi¯ hih˜ wa´jąąh˜.
14 Pero juu' he¯ la' lä˜kǫǫ¯ ma', la' kih'
dsa¯ ma¯kąąh´ ba´ ją¯. La' kih' dsa¯ hi¯
ma¯kyąąąh˜ ką˜ kwąąt˜ hee¯ na¯ he¯ llu' hi˜
hee¯ na¯ he¯ hiih'. Jęęh´, lä˜ją¯ ma¯lä¯tęęy˜
jmeey˜.

6

1 He¯ją¯ ga˜nøø' ba´ jne´ ta˜ cha´nę´ lä˜jiih'
tęę' jne´ lęę´ jne´ dsa¯ hi¯ kyąąh˜. Mo˜so˜
hlęęh´ ga´ jne´ he¯ ma¯mi¯tęę ' jne´ to¯nę´
kih' Cristo. Sa˜ løøn´ ka¯läh´ hlęęhn´ juu' he¯
ga˜nąąn´ to¯nę´:
He¯ hnøø' ben´ jwę´ hliih' mah' dsa¯jęęh˜
jne´ kih' Dio,
he¯ hęęh´ jne´ kih' Dio,
2 he¯ sąą˜ jne´ jmii¯,
he¯ kye´ jne´ goon¯ nę´ kih' øøh' jne´,
he¯ lä¯jiih´ dsa¯ hi¯ na¯jąą´,
hi˜ kih' he¯ mo˜so˜ ląą' dsa¯ wa´ra¯ ga˜tę´ jee´
lla' Dio ta´.
3 He¯ la¯ ba´ jmeen´, ga˜nøø' ba´ jne´ ta˜
cha´nę´ cher´mah' ga˜kwa´ Dio jwę'.
4 Pero jne´ hi¯ ga˜na´ hąąą´dsę¯ kih', hi˜
ga˜jęę´ jne´ ha¯ lä˜ la' he¯ la´ kwa˜ Dio, hi˜
ga˜hñah' jne´ Jmii¯lle´ Na¯jngii',
5 hi˜ ga˜jęę´ jne´ llu' ba´ juu' kih' Dio hi˜
ga˜läˆngęę´ jne´ miih¯ kih' he¯ jąh¯gąą¯ he¯
na' ga´ jä˜.
6 Pero cher´mah' ga˜tąh´ jne´, mo˜so˜ le´
dsa¯jęęh˜ jne´ ka¯läh´. Jęęh´ he¯ jmee˜ jne´
lä˜ją¯, he¯ tąą´ jne´ Jǫǫ´ Dio dsoh´ hma¯cru¯
ka¯läh´ ba´ ją¯, mah' lle´ jne´ o¯hih˜ kiyh'
cha´nę´ lä˜jęę˜.
7 Lä˜kǫǫ¯ la' kih' hwa' he¯ hih¯ jmii¯jma'
he¯ hla˜ kǫ¯lla¯jiih˜. Cher´mah' ga˜kwa´
cha¯miih¯ mii' he¯ kuh¯ dsa¯ hi¯ jmee˜ ta´
jee´ ją¯, mi¯jøø' Dio cha¯ga´miih¯ hwa' ją¯.
8 Pero hwa' he¯ dsa¯hya˜ tǫǫ´ kyąąh´ nuu¯
hliih', sa˜ jmää' ni˜ miih¯. Jä˜ dso´jwii´ nę´
kih' hwa' ją¯. Hi˜ kyąąh´ jee´ lląą˜, koo˜
go¯te˜.

O¯jøh˜ dsę¯ he¯ kyę´ jne´ kwa˜ be´ jnän`

9 Øøhn' hi¯ hnaan˜, ma˜ke˜ ma¯hlęęhn`
hnäh´ lä˜na¯, ma˜ra˜ he¯ jmee´ jnääh' dsoo´,
hwęę˜ hnäh´ llu', lä˜lle`kih' hi¯ ma¯na¯ląą´.
10 Jęęh´, Dio jmee˜ he¯ llu' jmah' ba´,
jih´kǫh´ sa¯ gaa´ dsëy' ta´ he¯ ma¯jmeeh´
hnäh´. Ma¯mi¯jnääh' ba´ hnäh´ kiyh', he¯
hnaah˜ hnih´ lä˜ ma´ ga˜jmeeh´ hnäh´ be´
kih' hi¯ na¯jngęę' kyąąy' hi˜ lä˜ ma¯jmeeh¯
ją¯ba´ hnäh´ lä˜jiih' na'.
11 He¯ hnøø¯ jnääh' go´nääh' hnäh´ jmeeh'
hnäh´ lä˜ją¯, lä˜jiih' jee´ lląą˜ jmi¯gyąąą˜ mah'
tęę' hnäh´ o¯jøh˜ dsę¯ he¯ kyę´ hnäh´.
12 Sa˜ hnøø¯ jnääh ' jmeeh' hnäh´ jwęh'
hnäh´. Wa´ lä¯dsoo´ hoh´ hnäh´ kih' Dio ba´
hi˜ wa´ kwęęh ' hoh´ hnäh´ lä˜kǫǫ¯ jmee˜
lä˜jęę˜ hi¯ hyoh' he¯ ga˜bąąh¯ Dio hñii´
kway'.
13 Lä˜kǫǫ¯ ma´ ga˜bąąh¯ Dio hñii´ mi¯jąąy'
Abraham, ga˜tąąy¯ hñiiy´, jęęh´ sa˜ chąą¯
jñah´ hi¯ jøøh' ga´läˆkǫh´ hñiiy´ hi¯ ma´tąąy˜.
14 Ga˜jäyh´: "Jwahn˜ dsoo´, mi¯jąąn¯ hne¯
cha¯miih¯. Jmeen` lä˜jwęę´ jwërte sa´ją¯
kyah'."
15 Lä˜ją¯ ga˜kwęęh' dsę' Abraham ma´
jøøy˜ lä˜jiih' ga˜tęęy´ he¯ ga˜bąąh¯ Dio hñii´
kyąąyh´.
16 Dsoo´ ba´, tąą¯ dsa¯ kih' jñah´ hi¯ jøøh'
ga´läˆkǫh´ hñiiy´. Lä˜ją¯ ją˜hweh¯ juu' kiyh'.
Mo˜so˜ cha¯ he¯ kih' he¯ ti¯chooy˜ juu'.
17 He¯ją¯ lä˜kǫǫ¯ ma´ ga˜bąąh¯ Dio hñii´
mi¯jąąy' dsa¯ kyąąy', ga˜tąąy¯ hñiiy´ mah'
ją' kǫǫ¯ hweh¯ juu' ją¯. Lä˜ją¯ ga˜mi˜jnääy¯
kih' hi¯ mi¯jąąy' he´, he¯ sa˜ le´ lä˜sii' ni˜
miih¯ juu' kiyh'.
18 Cha¯ tǫ' juu'. Ga˜bąąyh¯ hñiiy´ hi˜
ga˜tąąy¯ hñiiy´. Ni˜ miih¯ sa˜ le´ lä˜sii' juu'
na¯, jęęh´ sa˜ le´ juu' Dio. Kih' he¯ją¯, kwa˜
be´ jnän`jwërte, jne´ hi¯ chǫǫh¯ kǫǫ¯ hweh¯
juu' he¯ cha¯ o¯jøh˜ dsę¯ jnän` kyąąyh´,
lä˜kǫǫ¯ ga˜bąąh¯ Dio hñii´.
19 He¯ o¯jøh˜ dsę¯ he¯ kyę´ jne´ la¯, jmee˜
sa˜ jeh˜ dsę¯ jne´, lä˜kǫǫ¯ jmee˜ ñe ' hlääh`
he¯ jwä¯ dsa¯ cha´jmii¯ he¯ kyąąh´ hii¯ tii´
barco. Ma˜ra˜ he¯ läą´ ba´ jne´, jęęh´, ta˜
ka´luu´ sa´hmiih¯ he¯ hii´ neh˜ gwah˜ ba´
cha¯ he¯ jøø´ jne´.
20 Jesús ga˜he' to¯nę´ jee´ ją¯ mah' ga˜näy'
jwę' jnän`, ląąy' jmi¯dsa¯ jøøh' kih' ga˜läˆję˜
joh´ jmii´ cha¯, lä˜kǫǫ¯ Melquisedec.

7

Jesús ląą' jąą¯ jmi¯dsa¯ lä˜kǫǫ¯ Melquisedec

1 Melquisedec he´, ma´ ląą ' dsa¯ta´ jøøh'
kih' jwii¯ Salem hi˜ ma´ ląąy' jmi¯dsa¯ kyąą'
Dio hi¯ gya' gyąąąh'. Hi¯ he´ ngoo' ga˜mi¯jęę¯
Abraham hi¯ jąh' ma´ ga˜liyh' ga˜tęęy'
kyąąh´ jñah´ dsa¯ta´. Jee´ ją¯ ga˜mi¯jąąy'.
2 Hi˜ läˆchąh´ ją¯ ga¯ngęę' Abraham gya'
kih' läˆkǫǫ¯ hña¯loo´ he¯ ga˜liyh' jee´ hnii¯.
Jmii¯ Melquisedec, hnøø' jäh˜ "dsa¯ta´ jøøh'
hi¯ lla˜ kwee¯ ta´". Hi˜ jäh´ dsa¯ kiyh' ka¯läh´
"dsa¯ta´ jøøh' kyąą' jwii¯ Salem", he¯ hnøø'
jäh˜ "dsa¯ta´ jøøh' hi¯ jmee˜ hii´ tii´ kih' dsa˜".
3 Hi¯ he´ sa˜ chąą¯ cho'jmii¯, ni˜ sa˜ chąą¯
hi¯ ñe¯ ha¯ ta¯ ya¯hęęy', sa¯ cha¯ juu' cha¯
he¯ ga˜läˆchąąy˜ he¯ ga˜jąąy'. He¯ läˆją¯,
ląąy' kwee¯ lä˜kǫǫ¯ ląą' Jǫǫ´ Dio ba´. Ląąy'
jmi¯dsa¯ ga˜läˆję˜ joh´ jmii´ cha¯.
4 Jmee´ da´ hąąą´dsę¯ ha¯ kǫǫ¯ sa˜ jøøh'
Melquisedec he´. Läˆkyę¯ Abraham dsa¯
ma¯gyąh¯ jnän`ga˜kwęęyh' gya' kih' läˆkǫǫ¯
hña¯loo´ he¯ ga˜liyh' jee´ hnii¯.
5 Lä˜jęę˜ jmi¯dsa¯ hi¯ ma´ ląą ' sa´ją¯ kih'
Leví, ga¯jmeey´ lä˜kǫǫ¯ lle`ley, ga˜kǫǫy' ma˜

gya¹ kih¹ lä˜kǫǫ˜ hña˜loo´ he˜ ma´ kwa˜ dsa˜,
ma˜ke˜ he´ ba´ øøyh˜ hı̨˜ lạạ¹ sa´jụ˜ kih¹ Abra-
ham.
6 Pero Melquisedec he´, hı̨˜ sa˜ ma´ lạạ¹
sa´jụ˜ kih¹ Leví, ga˜kǫǫy¹ kih¹ Abraham gya¹
kih¹ lä˜kǫǫ˜ hña˜loo´ mah¹ ga˜mı̨˜jäây¹ Abra-
ham hı̨˜ ga˜jmee´ Dio hmooh´ kyạạh´.
7 Ni˜ jạạ˜ sa˜ le´ ti˜choo˜ ni˜ miih˜ juu¹ kih¹
he˜ la˜. Jøøh¹ ga´ hı̨˜ mı˜jøø¹, lä˜kǫh´ ga´ hı̨˜
ma˜na˜jää˜.
8 Ta˜ kǫ˜tạạ˜, jmı˜dsa˜ hı̨˜ ma´ lạạ¹ sa´jụ˜
kih¹ Leví hı̨˜ ma´ kǫǫ¹ gya¹ kih¹ lä˜kǫǫ˜
hña˜loo´, ga˜jụụy¹ ba´. Pero ta˜ jyoh´
kǫ˜tạạ˜, Melquisedec, hı̨˜ ga˜kǫǫ¹ gya¹ kih¹
lä˜kǫǫ˜ hña˜loo´, cha˜ juu¹ chạạ˜ bih¹.
9 Lä˜jëë˜ jmı˜dsa˜ hı̨˜ ma´ lạạ¹ sa´jụ˜ kih¹
Leví ga˜kǫǫy¹ gya¹ kih¹ lä˜kǫǫ˜ hña˜loo´.
Jạ˜ba´ lä˜jạ˜, le´ jähn´, lä˜kye˜ jmı˜dsa˜ he´
ga˜kwëëyh¹ Melquisedec, gya¹ kih¹ lä˜kǫǫ˜
hña˜loo´.
10 Jëëh´, lä˜kǫǫ˜ ma´ ga˜mı˜jee˜
Melquisedec Abraham, la¹ lä˜kǫǫ˜ he˜
ga˜kwa´ Leví gya¹ kih¹ lä˜kǫǫ˜ hña˜loo´, heh¹
he˜ ga˜kwa´ Abraham ta˜gyuuh´ kyạạy¹ jạ˜,
ma˜ke˜ sa˜ ga´ ma˜chạạy˜.
11 Dsa˜ Israel ga˜hyoyh¹ ley jạ˜, ta˜la˜
kih¹ jmı˜dsa˜ levita hı̨˜ ma´ lạạ¹ sa´jụ˜ kih¹
Aarón. Hi˜ wa´ra˜ jäh´ kih¹ ga˜lih¹ jmı˜dsa˜
he´ ga˜jmäây¹ llụụ¹ hı̨˜ ma´ høø˜ ley jạ˜,
sa˜ cha˜ ma´ jmee˜ bii¹ ma´ ya˜hëë˜ jñah´
jmı˜dsa˜ lä˜kǫǫ˜ Melquisedec. Ma˜lee˜ ba´
kyạạh´ jmı˜dsa˜ hı̨˜ ma´ lạạ¹ sa´jụ˜ kih¹
Aarón wa´ra˜ jäh´ kih¹ ga˜lıyh¹.
12 Pero na¹ he˜ ga˜lä˜jnää´ jñah´ jmı˜dsa˜
hı̨˜ sa˜ lạạ¹ sa´jụ˜ kih¹ Aarón, he˜ja˜ ga˜la¹ bii¹
ga˜lä˜jnä´ jyoh´ ley.
13 He˜ jwahn˜ ga˜lä˜jnää´ jñah´ jmı˜dsa˜,
he˜ hlëëhn´ kih¹ Jesús hı̨˜ na´jnää´ kih¹ jñah´
nää¹ dsa˜ Israel. Pero jee´ kih¹ dsa˜ he´, sa˜
ga´ ma˜ya˜hëë˜ ni˜ jạạ˜ jmı˜dsa˜ hı̨˜ jmee˜
ta´ jee´ la¹ na´hyoo´.
14 Jëëh´, ñe´ ba´ jne´, Jesús Dsa˜jøøh¹ jnän`
lạạ¹ sa´jụ˜ kih¹ Judá ba´. Hi˜ ni˜ miih˜ sa˜
cha˜ he˜ ga˜jäh´ Moisé kih¹ Judá, lä˜kǫǫ˜ ma´
ga˜hlëëyh´ kih¹ jmı˜dsa˜.
15 Na˜hñaa¹ lä˜jëë˜ na´jnä´ he˜ ga˜hñạạ´
jñah´ jmı˜dsa˜, jëëh´ lạạy¹ jạạ˜ jmı˜dsa˜
lä˜kǫǫ˜ Melquisedec.
16 Na˜hñạạy´ lạạy¹ jmı˜dsa˜, pero ja˜ kih¹
he˜ lạạy¹ sa´jụ˜ kih¹ Leví lä˜kǫh´ ma´ jmee˜
hih˜ ley jạ˜. Lạạy¹ jmı˜dsa˜ ta˜la˜ kih¹ he˜
cha˜ be´ kiyh¹ tạạ˜, jëëh´ sa˜ jụụy´ jı̨h´kǫh´
jı̨h´lih´.
17 Lä˜la˜ na˜sıı˜ kiyh¹:
Hne˜ lạạh¹ jmı˜dsa˜ ga˜lä˜jë˜ joh´ jmıı´ cha˜.
Hne˜ lạạh¹ jmı˜dsa˜ lä˜kǫǫ˜ Melquisedec.
18 He˜ja˜ ma˜jä´ ta˜ koo´ ley ma˜gyụh˜,
kih¹ he˜ sa˜ cha˜ be´ kih¹, hi˜ sa˜ jmää¹ ta´
ka˜läh´.
19 Jëëh´, ni˜ kǫǫ˜ sa˜ ga˜jä´ llu¹ kyạạh´
ley kih¹ Moisé. Lla˜ he˜ja˜, ma˜cha˜ kǫǫ˜
o˜jøh˜ dsë˜ he˜ llu¹ ga´, lä˜jwë´ jee´ le´ ya´nøø¹
jne´ kih¹ Dio.
20 He˜ llu¹ ja˜, sa˜ ja¹ ta˜jmah¹. Ja¹ kyạạh´
he˜ ga˜tää˜ Dio hñıı´ ba´.
21 Sa˜ ga˜tää˜ Dio hñıı´ lä˜ ma´ ga˜hñạạ
¹ jmı˜dsa˜ kih¹ ley jạ˜. Pero kyạạh´ he˜
ga˜tääy˜ hñııy´, ga˜lạạ¹ Jesús jạạ˜ jmı˜dsa˜.
Ga˜sııyh˜ lä˜la˜:
Ga˜tää˜ Dio hñıı´, hi˜ ni˜ miih˜ sa˜ mı˜sııy¹
huu´dsë˜ kiyh¹:
“Hne˜ lạạh¹ jạạ˜ jmı˜dsa˜ ga˜lä˜jë˜ joh´ jmıı´
cha˜, lä˜kǫǫ˜ Melquisedec.”
22 Lä˜llu¹ he˜ ga˜hñạay¹ Jesús kyạạh´ juu¹ ja˜,
he˜ja˜ ñe´ jne´, llu¹ ga´ hmooh´ kiyh¹ lä˜kǫh´
ga´ ley ma˜gyụh˜ ja˜.
23 Ga˜lä˜chạạ˜ jwëë´ jmı˜dsa˜ kih¹ ley
ma˜gyụh˜ ja˜. Jëëh´, sa˜ ga˜la¹ ma´ dsa˜nää¹
gyih¹ ta˜ cha´në´ kyạạh´ ta´ kiyh¹, kih¹ he˜ ma´
dsa˜jụụy´.
24 Pero lä˜ ma˜chạạ˜ na˜ ba´ Jesús, hi˜
lä˜ ma˜lạay¹ ja˜ba´ jmı˜dsa˜ lä˜jë˜ joh´ jmıı´
cha˜. Ni˜ jạạ˜ sa˜ ka¹ në´ kiyh¹.
25 He˜ja˜ le´ ba´ lääy¹ go˜te˜ lä˜jëë˜ hı̨˜
go˜nää´ kih¹ Dio ta˜la˜ kiyh¹. Jëëh´ gyay¹ tạạ˜,
ngııy˜ kih¹ dsa˜ kyạay¹.
26 Jạạ˜ jmı˜dsa˜ jøøh¹ he´ ba´ hı̨˜ jmee˜ bii¹
jnän`, hı̨˜ na˜jngëë¹, hı̨˜ sa˜ ää˜ ni˜ miih˜,
hı̨˜ sa˜ sạh´, hı̨˜ sa˜ jmee˜ he˜ hlıih¹ lä˜ jmee˜
dsa˜, gyay¹ lạay¹ jøøh¹ ga´ lä˜kǫh´ jñah´ hı̨˜
tääh´ gyuuh¹ jmı˜gyuu˜.
27 Kiyh¹, sa˜ cha˜ he˜ jmee˜ bii¹ kǫǫ˜ jmıı´
kǫǫ˜ jmıı´, jmeey¹ lä˜kǫǫ˜ ga˜jmee´ jmı˜dsa˜
he´. To˜në´ ma´ jngëëyh˜ jah´ kih¹ dso´kye˜
kiyh¹ hñııy´, ja˜ga´ ma´ jngëëyh˜ jah´ kih¹
dso´kye˜ kih¹ dsa˜. Pero Jesús, kǫǫ˜ hä´ja˜ba´
ga˜ngëëy¹ hñııy´ jụụy´.
28 Ley ja˜ ga˜hñạạ¹ jmı˜dsa˜ kạạh´ hı̨˜
lạạ¹ dsa˜ñuuh˜ hı̨˜ sa˜ cha˜ be´ kih¹. Pero
këë˜ ga´ kih¹ ley, kyạạh´ he˜ ga˜tää˜ Dio
hñıı´ ga˜hñạay¹ Jǫǫy´ lạạ¹ jmı˜dsa˜ jøøh¹ hı̨˜
ya˜hëë¹ llụụ¹ go˜te˜ ga˜lä˜jë˜ joh´ jmıı´ cha˜.

8

Ga˜jmee´ Jesús kǫǫ˜ hmooh´ he˜ llu¹ ga´

1 He˜ la˜ ba´ he˜ kyee´ ga´ kih¹ lä˜jë˜
juu¹ he˜ tøøhn´ hlëëhn´ la˜. Ma˜chạạ˜ ba´
jạạ˜ jmı˜dsa˜ jøøh¹ jnän` hı̨˜ ga˜gya˜ jwoo¹
ra˜llụụ¹ jee´ gya¹ hı̨˜ jøøh¹ gyuuh¹ jmı˜gyuu˜.
2 Na˜hñạay´ jmeey˜ ta´he¹ jee´ chih¹ gwah˜
he˜ ga˜jmee´ Dio, ja˜ gwah˜ he˜ ga˜jmee´
dsa˜ jmı˜gyuu˜.
3 Lä˜jëë˜ jmı˜dsa˜ kạạh´ na˜hñạay´ ngëëy˜
cha´në´ Dio lä˜jë˜ he˜ kwëëh˜ dsa˜ Dio hi˜
jëy˜ lä˜jë˜ he˜ kwëëh˜ dsa˜ Dio. Lä˜ja˜
ka˜läh´, ga˜jmee´ bii¹ kih¹ Jesús ga˜kwëëyh¹
Dio lä˜lle`kiyh¹, lä˜llu¹ he˜ lạay¹ jmı˜dsa˜.
4 Wa´ra˜ jäh´ kih¹ gya¹ gyih¹ hwa¹ la˜, ni˜
lä˜ja˜ sa˜ lạay¹ jmı˜dsa˜. Jëëh´, lä˜ ma˜tää˜h´
ja˜ba´ jmı˜dsa˜ hı̨˜ ngëë˜ he˜ kwa˜ dsa˜
lä˜hih˜ kih¹ ley.

5 Gwahˆ jee´ jmeeˆ ta´heꜜ jmi¯dsa¯ he´, laꜜ
läˆkǫǫ¯ gwahˆ he¯ chihꜜ gyɯɯhꜜ jmɨ¯gyɯɯˆ.
He¯ja̱¯ ba´ na¯, gaˆhlëëh´ Dio kyäähꜜ Moisé
läˆkǫǫ¯ ma´ gaˆlววyꜜ jmeeyꜜ gwahˆ kyäähꜜ
loo´ jahꜜ ja̱¯, gaˆjäyh´: “Jëë` da´ kwee¯,
mahꜜ jmeehꜜ ja̱¯ba´ läˆkǫǫ¯ laꜜ gwahˆ he¯
gaˆheehˆ hne¯ gyɯɯhꜜ lle´moh´ ja̱¯.”
6 Pero lluꜜ ga´ ta´ he¯ gaˆhyohꜜ Jesús, ja̱¯ba´
läˆkǫǫ¯ lluꜜ hmooh´ he¯ gaˆjmeey´ ja̱¯. Jëëh´,
lluꜜ cha¯ga´miih¯ he¯ gaˆbäähˆ Dio hñiiˇ
kwëëyhꜜ jne´ kyäähꜜ hmooh´ ja̱¯, läˆkǫh´ ga´
hmooh´ ma¯gyuh¯.
7 Wa´ra¯ jäh´ kihꜜ gaˆjmää´ to¯në´ hmooh´
ja̱¯, saˆ ma´ jmeeˆ biiꜜ jee´ gaˆtë´ tǫꜜ hmooh´.
8 Pero gaˆjëëꜜ Dio he¯ ma´ cha¯ dso´kye¯
kihꜜ dsa¯ he´, he¯ja̱¯ gaˆjäyh´:
Lloo˜ jmɨɨˇ, gaˆjäh´ Dsa¯jววhꜜ jnän`,
jmeen` kǫǫ¯ hmooh´ hmëë´ kyäähꜜ dsa¯ Israel,
hiˆläˆja̱¯ ka¯läh´ kyäähꜜ dsa¯ Judá.
9 Pero saˆ laꜜ läˆkǫǫ¯ hmooh´ he¯ gaˆjmeenꜜ
kyäähꜜ dsa¯ ma¯gyuh¯ kyäayꜜ,
läˆkǫǫ¯ ma´ ñeen´ na´hwëë̱` jnih´ hwaꜜ Egipto.
Jëëh´, saˆ gaˆmiˆteyꜜ kyäähꜜ hmooh´ he¯
gaˆjmeenꜜ kyäayh´,
he¯ja̱¯ gaˆjñuuhn` kiyhꜜ, gaˆjäh´ Dio.
10 He¯ja̱¯, läˆla¯ ba´ laꜜ hmooh´ he¯ jmeen`
kyäayh´,
wa´ra¯ gaˆdsëë̱ꜜ jmɨɨˇ ja̱¯, gaˆjäh´ Dsa¯jววhꜜ
jnän`:
Toohnˆ lley´läˆjëˆ ley kinˆ.
Sɨɨn` nehˆ tuh¯dsëyꜜ juuꜜ kinˆ.
Ma´ja̱¯ lee̱n´ Dio kyäayꜜ,
hiˆläˆjëë̱ˆ hi̱¯ he´ lee̱´ dsa¯ kyäänˆ.
11 Ma´ja̱¯, moˆsoˆ kwaꜜ dsa¯ juuꜜ kihꜜ
dsa¯gooꜜ.
Niˆ jää̱¯ moˆsoˆ sɨɨhˆ ววhˆ:
“Wa´ läˆkyววhˆ Dsa¯jววhꜜ jnän`.”
Jëëh´, läˆjववhꜜ läˆmähꜜ ba´ läˆkyววˆ jnä´.
12 Jëëh´, kǫǫnˆ dsënˆ kihꜜ gaˆläˆjëˆ he¯ hlɨɨhꜜ
he¯ ma¯jmeey´.
Jih´kǫh´ jih´lih´, moˆsoˆ läˆdsooh˜ dsënˆ
läˆjëˆ dso´kye¯ kiyhꜜ, gaˆjäh´ Dio.
13 He¯ gaˆhlëëh´ Dio kihꜜ hmooh´ hmëë´ ja̱¯,
gaˆjmeey´ ma¯gyuh¯ ba´ hmooh´ to¯në´ ja̱¯.
Hiˆ läˆjëˆ he¯ ngooꜜ dsa¯gyuhˆ, lloo˜ jmɨɨˇ
äähꜜ go¯te˜.

9

Gwahˆ he¯ chihꜜ hwaꜜ la¯ jee´ ma´ jmeeˆ jmi¯dsa¯ ta´heꜜ kihꜜ Dio

1 Hmooh´ he¯ ma´ laꜜ to¯në´ ja̱¯, ma´ jmeeˆ
hihˆ ha¯ läˆ gaˆhnaah¯ dsa¯ Dio, hiˆ ha¯ läˆ
gaˆjmee´ dsa¯ kǫǫ¯ gwahˆ kyäähꜜ loo´ jah´.
2 Gwahˆ ja̱¯, ma´ laꜜ tǫꜜ jee`. Jee´ to¯në´
ja̱¯, ma´ chee̱¯ Jee´ Na¯jngɨɨꜜ. Jee´ ja̱¯ ma´
chihꜜ candelero, kyäähꜜ kǫǫ¯ mes˜ jee´ ma´
hla¯ he´ñiihˆ he¯ na¯jววˆ. Hiˆ ma´ hii´ kǫǫ¯
sa´hmɨɨhˆ ho´haah´.
3 Taˆ ka´luu´ llahꜜ jee´ ma´ hii´ jee´ gaˆtë´ tǫꜜ
sa´hmɨɨhˆ chee̱¯ Jee´ Na¯jngɨɨꜜ Go¯te˜.
4 Jee´ ja̱¯ ma´ chihꜜ kǫǫ¯ na´hyoo´ he¯ ma´
laꜜ kyäähꜜ ku´nววˆ jee´ ma´ koo¯ wa´chu̱¯.
Hiˆ ma´ chihꜜ kǫǫ¯ goo´ he¯ na¯lววˆ kyäähꜜ
ku´nววˆ. Goo´ ja̱¯ ma´ chee̱¯ goo´ kihꜜ
hmooh´. Nehˆ goo´ ja̱¯ ma´ hä´ kǫǫ¯ mɨ
ꜜhya¯ jee´ ma´ tääh´ miih¯ maná. Hiˆ ma´ hä´
sɨ´hma¯ kihꜜ Aarón he¯ gaˆhyoꜜ sa´jih´ kǫǫ¯
hä´, hiˆ ma´ tääh´ jwɨˇ kuu̱´ jma´ jee´ na¯sɨɨ¯
hmooh´ ka¯läh´.
5 Në´ kihꜜ wa´goo´ ja̱¯, ma´ na¯lää̱ˆ uu̱ꜜ
querubine hi̱¯ ma´ tääh´ hววˆ jee´ na¯jngɨɨꜜ
go¯te˜. Ma´ na¯nɨɨh˜ sa´kyooy´ ma´ dsa¯jlëꜜ
hoo´ wa´goo´ ja̱¯. Pero naꜜ ga¯juhˆ saˆ le´
kwan` cha¯ga´miih¯ juuꜜ kihꜜ läˆjëˆ he¯ ja̱¯.
6 Ma¯laˆ ba´ ma´ chihꜜ läˆjëˆ he¯ ja̱¯, ma´
dsa¯taah` jmi¯dsa¯ kǫ¯lla¯jiih¯ to¯në´ llahꜜ
kihꜜ gwah¯ ja̱¯, mahꜜ ma´ jmeeyˆ ta´heꜜ kihꜜ
Dio.
7 Pero jee´ gaˆtë´ tǫꜜ llahꜜ ja̱¯, maˆlaˆ
jmi¯dsa¯ jววhꜜ ba´ ma´ dsa¯he´ jee´ ja̱¯, kǫǫ¯
hä´ ba´ läˆkǫǫ¯ ji¯ñe¯. Hiˆ saˆ ma´ dsa¯hey´
taˆjmahꜜ. Ma´ jmeeˆ biiꜜ kiyhꜜ ma´ dsa¯hey´
kyäähꜜ jma¯ kihꜜ jah´ mahꜜ dsa¯che` dso´kye¯
kiyhꜜ, hiˆ läˆja̱¯ ka¯läh´ kihꜜ dsa¯ kyäayꜜ hi̱¯
saˆ liihˆ ma´ dsa¯hläähˆ kyäähꜜ dso´kye¯.
8 Kihꜜ he¯ ma´ dsa¯he´ jmi¯dsa¯ kǫǫ¯
hä´ ba´ läˆkǫǫ¯ ji̱¯ñe¯ Jee´ Na¯jngɨɨꜜ Go¯te˜,
he¯ja̱¯ Jmɨ¯lle´ Na¯jngɨɨꜜ gaˆjmee´ läˆngëën´
he¯ saˆ ma´ cha¯ jwëꜜ jnän` ma´ dsa´toohn´
jee´ ja̱¯, ta´kǫ¯jiihꜜ chihꜜ llahꜜ to¯në´ ja̱¯.
9 Läˆjëˆ he¯ ma´ jmeeyˆ nehˆ gwahˆ ja̱¯,
jmäätꜜ jnän` hi̱¯ tääh´ naꜜ. He¯ ja̱¯ jmeeˆ
dsa¯läˆngëë´ jne´ he¯ ma´ kwëëh˜ dsa¯ he´
Dio kyäähˆ he¯ ma´ jëy¯ në´ na´hyoo´, saˆ le´
ma´ gyiyhꜜ tuh¯dsëꜜ dsa¯ hi̱¯ ma´ kwaˆ he¯
ja̱¯.
10 Jëëh´, läˆjëˆ juuꜜ ja̱¯, kǫǫ¯ hlëëhˆ kihꜜ he¯
kih¯hih¯ jne´, hiˆ ha¯ läˆ gyihˆ jne´ he¯ kooh¯
jmee¯jne´. He¯ kǫǫ¯ jmee¯hihˆ kihꜜ jmɨ¯ngoꜜ
jnän` ba´ ja̱¯, ta´kǫ¯jiihꜜ saˆ ga´ ma¯lllooꜜ jmɨɨˇ
mi¯sɨɨꜜ Dio läˆjëˆ.

Gaˆjmee´ Cristo kǫǫ¯ hmooh´ hmëë´ kyäähˆ jma¯ kiyhꜜ

11 Pero naꜜ he¯ ma¯jaˆ Cristo, lääyꜜ
jmi¯dsa¯ jววhꜜ jnän` hi̱¯ kwaˆ läˆjëˆ he¯ lluꜜ
he¯ naꜜ ga´ jäˆ. Hiˆ gaˆllooyꜜ nehˆ gwahˆ he¯
juuhˆ ga´ he¯ lluꜜ go¯te˜. Saˆ laꜜ gwahˆ kihꜜ
jmɨ¯gyɯɯˆ la¯ niˆ jäˆ he´ dsa¯ hi̱¯ gaˆjmee´
gwahˆ ja̱¯.
12 Hiˆ läˆ ma´ gaˆllooyꜜ jee´ ja̱¯, saˆ ma´
kyey¯ jma¯ kihꜜ chivo dsoꜜ, niˆ kihꜜ kya´ mäh
ꜜ. Ma´ kyey¯ jma¯ kihꜜ hñiiy´ ba´ hiˆ kǫǫ¯ hä´
ja̱¯ba´ gaˆhey´ Jee´ Na¯jngɨɨꜜ Go¯te˜. Läˆja̱¯
gaˆlɨyhꜜ gaˆlääyꜜ jne´ läˆjëˆ joh´ jmɨɨˇ cha¯.
13 Läˆhihˆ kihꜜ hmooh´ to¯në´ ja̱¯, kyäähˆ
jma¯ kihꜜ kya´ dsoꜜ hiˆ kyäähˆ jma¯ kihꜜ chivo
dsoꜜ hiˆ kyäähˆ tɯ´jwa¯ kihꜜ kya´ mëˆ mähꜜ
ma´ huuy˜ nëˆ kihꜜ dsaˆ. Läˆjëˆ he¯ ja̱¯,
kǫǫ¯ ma´ dsa¯jñiiˇ jmɨ¯ngoꜜ kihꜜ dsa¯ hi̱¯ ma´
dsa¯hläähˆ cha´nëˆ ley ja̱¯.

14 Ha˜ ga´ sa˜ kyee˝ jma˜ kih¹ Cristo.
Ga˜ngëëy¹ hñiiy´ ga˜juuy¹ kyaah´ be´ kih¹
Jmɨ˜lle´ he˜ cha˜ taä´. Cristo hi˜ sa˜ ää˜ ni˜
miih˜, ga˜kwaay¹ hñiiy´ kih¹ Dio mah¹ jñii´
neh˜ tuh˜dsë˜ jne´ kih¹ he˜ hɨɨh¹ he˜ jngɨɨh˜
jnän`. Lä˜ja˜ ma˜na´lluu` jne´ mah¹ jmeen´
ta´he¹ kih¹ Dio jiih˜.

15 Kih¹ he˜ja˜, Cristo he´ hi˜ ga˜jmee´
koo˜ hmooh´ hmëë´. Ga˜juuy¹ mah¹ ga˜chey¹
lä˜jë˜ he˜ ma´ hlääh˜ jne´ cha´në´ hmooh´
to˜në´ ja˜. Heh¹ lä˜ja˜, lä˜jëë˜ hi˜ na˜teeh´,
hyoyh˜ heey´ he˜ ga˜bää˜ Dio hñii´ kwa¹
he˜ sa˜ hee´ jih´koh´.

16 Cher´mah¹ ga˜jmee´ dsa˜ koo˜ hmooh´
he˜ jäh´, hi˜ na˜ tëë¹ he˜ cha˜ kiyh¹, sa˜
jmää¹ hmooh´ ja˜, ta´ko˜jiih¹ sa˜ ma˜juu˜ hi˜
ga˜jmee´ hmooh´ ja˜.

17 Ma˜ngëë´ ma˜juu˜ dsa˜ hi˜ ga˜jmee´
hmooh´ ja˜, ja˜ga´ løø¹ jmee¹ ta´ hmooh´ ja˜.
Sa˜ jmää¹ ta´, ta´ko˜jiih¹ chaay˜.

18 Ja˜ba´ lä˜ja˜ ga˜la¹ kih¹ hmooh´ to˜në´
ja˜, ga˜løø¹ jmee˜ ta´ kyaah´ he˜ ga˜tuu˜
jma˜.

19 Jëëh´, ma˜ngëë´ ma˜jmeeh¹ Moisé juu¹
kih¹ dsa˜ he´ lä˜hii´ në´ lä˜koo˜ na˜sɨɨ˜ ley,
ja˜ga´ ga˜kay¹ jma˜ kih¹ kya´ mäh ¹, jma˜
kih¹ chivo dso¹, mah¹ ga˜kaayh˜ kyaah´
jmɨɨ˜. Ga˜kay¹ miih˜ jñu˜ kih¹ borrego
he˜ ma˜na˜hee˜ hee˜ gyɨɨ´ kyaah´ sa´goh¹
hisopo. Ga˜mi˜gyɨyh´ he˜ ja˜ mah¹ ga˜huuy¹
në´ jee´ na˜sɨɨ˜ juu¹ ja˜, hi˜ lä˜kye˜ në´ kih¹
dsa˜.

20 Ga˜jäyh´: “Kyaah´ jma˜ la˜ løø¹ jmee¹
ta´ lä˜koo˜ hmooh´ he˜ ga˜jmee´ Dio kyaah´
hnäh´.”

21 Hi˜ ja˜ ma˜la˜ jee´ ja˜. Lä˜kye˜ kih¹
gwah˜ ga˜jñeey¹ jma˜ ja˜, hi˜ lä˜kye˜ kih¹
kyah´wii´ he˜ ma´ jmää˜h˜ jmi˜dsa˜ ta´ jee´
ja˜.

22 Lä˜koh´ he˜ ma´ dsa˜jñii´ lä˜jë˜ ba´
kyaah´ jma˜, lä˜koo˜ lle` ley ja˜. Wa´ra˜
jäh´ kih¹ sa˜ ga˜tuu˜ jma˜, sa˜ ma´ dsa˜che`
dso´kye˜ kih¹ dsa˜.

Kyaah´ jma˜ kih¹ Cristo dsa˜che` dso´kye˜ jnän`

23 Ga˜la¹ bii¹ he˜ ga˜jngɨɨ´ gwah˜ kih¹ dsa˜
he˜ la¹ lä˜koo˜ gwah˜ he˜ ga˜jëë¹ Moisé
gyɨɨh¹ jmɨ˜gyɨɨ˜. Pero hnøø¹ kwëëh¹ dsa˜
Dio he˜ llu¹ ga´, mah¹ jñii´ gwah˜ he˜ chih¹
gyɨɨh¹ jmɨ˜gyɨɨ˜.

24 He˜ja˜ sa˜ ga˜he¹ Cristo gwah˜ he˜
ga˜jmee´ dsa˜, he˜ la¹ lä˜koo˜ he˜ chih¹
gyɨɨh¹. Ga˜hey¹ ma˜ra˜ gwah˜ he˜ chih¹
gyɨɨh¹ jmɨ˜gyɨɨ˜ ba´, mah¹ nooy˜ në´ jnän`
cha´në´ Dio.

25 Pero sa˜ ñeey´ ko˜lla˜jiih˜ na´kay˜ jma˜
kiyh¹, lä˜koo˜ ma´ jmee˜ jmi˜dsa˜ jøøh¹ he´,
ma´ dsooy˜ lä˜jë˜ ji˜ñe˜, ma´ dsa˜kay˜ jma˜
kih¹ jñah´ jee´ ma´ jäh´ dsa˜ kih¹ Jee´ Na˜jngɨɨ¹
Go˜te˜.

26 Joh´ jiih˜ sa˜ ma´ jmee˜ bii¹ ma´ jëë¹ Cristo
wii´ lä˜jiih¹ ma´ ga˜nøø¹ jmɨ˜gyɨɨ˜ wa´ra˜ jäh´
kih¹ lä˜ja˜ la¹. Pero na¹ jee´ ngoo¹ ga˜dsaa¹
jmii´ he˜ tøøh´ jne´ la˜, ga˜ngëëy¹ hñiiy´
ga˜juuy¹ koo˜ hä´ ja˜ba´ mah¹ mi˜llaay˜
go˜te˜ lä˜jë˜ dso´kye˜.

27 Lä˜koo˜ lle` kih¹ dsa˜ jmɨ˜gyɨɨ˜ la˜, koo˜
hä´ ba´ dsa˜juuy´. Ma˜ngëë´ he˜ ja˜, ja˜ga´
lla¹ Dio ta´ kiyh¹.

28 Ja˜ba´ lä˜ja˜ la¹ kih¹ Cristo. Koo˜ hä´
ja˜ba´ ga˜kwaa¹ Dio ga˜juuy¹ mah¹ ga˜chey¹
lä˜jë˜ dso´kye˜ kih¹ jwee´. Ja˜ga´ lä˜jnääy´
ka˜läh´ jee´ të˜ to¹ jiih˜, pero ja˜ kih¹ dso´kye˜
ja˜ jäyh´. Jäyh´ lääy¹ lä˜jee˜ hi˜ tääh´ jääy˜
ya˜teey˜.

10

1 Jëëh´ ley kih¹ Moisé koo˜ ga˜mi˜jnää˜
miih˜ kih¹ he˜ llu¹ he˜ ja˜ga´ ja¹. Sa˜ ma´ la¹
koo˜ heh˜ lä˜koo˜ la¹ he˜ cha˜ gyɨɨh¹. Kih¹
he˜ja˜, jih´koh´ sa˜ ga˜jmää´ ma´ hwee˜ dsa˜
he´ lluu¹ kyaah´ he˜ ma´ jëëy˜ jah´, he˜ ma´
jmeey˜ lä˜jë˜ ji˜ñe˜ he˜ ma´ hnaayh˜ Dio.

2 Wa´ra˜ jäh´ kih¹ ga˜hwee˜ llu¹, ga˜tɨy¹
kih¹, he˜ ma´ kwëëyh˜ Dio. Jëëh´, wa´ra˜
jäh´ kih¹ ga˜jmää´ he˜ ja˜ ga˜jäy´ na˜jngëëy
¹, mo˜so˜ ma´ jmee¹ gyih¹ hɨɨ´dsë˜ he˜ cha˜
dso´kye˜ kiyh¹.

3 Pero he˜ jee˜ dsa˜ jah´ lä˜jë˜ ji˜ñe˜, koo˜
jmee˜ mi˜dsooh˜ dsëy¹ he˜ cha˜ dso´kye˜
kiyh¹ ba´ ja˜.

4 Jëëh´, jma˜ kih¹ kya´ dso¹, hi˜ jma˜ kih¹
chivo dso¹, sa˜ jmää¹ mah¹ che¹ dso´kye˜ kih¹
dsa˜.

5 He˜ja˜ ma´ ja¹ Cristo jmɨ˜gyɨɨ˜ la˜,
ga˜jäyh´ sɨɨyh˜ Dio:

Sa˜ ga˜tɨh¹ hoh´ he˜ kaa˜ jah´ ni˜ he˜ ga´ jyoh´
he˜ kwëëh˜ dsa˜ hne˜.
Ga˜jmeeh´ ga˜laan¹ jmɨ˜ngo¹ ba´.

6 Sa˜ ga˜tɨh¹ hoh´ he˜ kaa˜ jah´ ni˜ he˜ ga´
jyoh´ he˜ kwëëh˜ dsa˜ hne˜ kwaat˜
kih¹ dso´kye˜.

7 He˜ja˜ ga˜jwahn¹: “Hii˜ jnä´ la˜, ma˜jan˜
mah¹ jmeen` lä˜ hnooh˜ hñaah¹, hne˜
Dio kyaan˜.

Jmee` ba´ jnä´ lä˜koo˜ ma˜na˜sɨɨ˜ kin˜.”

8 To˜në´ jee´ na˜sɨɨ˜ kih¹ juu¹ la˜, jäh´ lä˜la˜:
“He˜ kaa˜ jah´, hi˜ he˜ ga´ jyoh´ he˜ kwëëh˜
dsa˜ hne˜ kwaat˜ kih¹ dso´kye˜, sa˜ ga˜hiih´
ma´ hee˜h´ ni˜ sa˜ ga˜tɨh¹ hoh´.” Ma´ kwa˜ dsa˜
he˜ ja˜, lä˜hih˜ kih¹ ley ba´ ja˜.

9 Ja˜ga´ ga˜jäyh´: “Hii˜ jnä´ la˜ Dio kyaan˜,
ma˜jan˜ mah¹ jmeen` lä˜ hnooh˜ hñaah¹.”
Juu¹ ja˜, jmee˜ ta˜ koo´ ley ma˜gyɨh˜ he˜ la¹
to˜në´, mah¹ jä¹ jee´ ga˜të´ to¹ hmooh´.

10 Ga˜hee˜h˜ Jesús ga˜jmeey´ lä˜ hyoh˜ dsë¹
Dio, he˜ja˜ ba´ ja˜, ga˜laa¹ jne´ na˜jngëë¹,
lä˜llu¹ he˜ ga˜ngëëy¹ hñiiy´ ga˜juuy¹ kyaah´
koo˜ hä´ ja˜ba´.

11 Lä˜ja˜, lä˜jë˜ jmii´ ba´ ma´ cheh¹ jmi˜dsa˜
he´ jmeey˜ ta´he¹. Ko˜lla˜jiih˜ ba´ jëëy˜ jah´
në´ na´hyoo´. Koo˜ ba´ he˜ ja˜ jmah¹, la¹ ta´

kiyh', he¯ sa˗ jmää˝ jih´koh´ che˝ dso´kye¯
kih˝ dsa˗.
12 Pero Cristo ga˗kwaay˝ hñiiy´ ga˗juuy˝
kih˝ dso´kye¯ jnän` koo¯ hä´ ja¯ba´, ja¯ga´
ga¯gyay¯ jwoo˝ ra¯lluu˝ kih˝ Dio.
13 Jee´ ja¯ jøøy˜ lä˗jiih˝ llaa˝ Dio ta˗ hwa˝
huu´ tii´y´ lä˗jëë˗ hi¯ na¯høøh´ kiyh'.
14 Jëëh´ kyaah´ koo¯ hä´ ba´ ga˗kwaay˝
hñiiy´ ga˗juuy˝, lä˗ja¯ ga˗jmäay˝ lluu˝ lä˗jë˗
joh´ jmii´ cha¯, lä˗jëë˗ hi¯ na¯jngëë˝ kyaay˝.
15 Jmi¯lle´ Na¯jngii ˝ jmeey˗ ju˝dsoo´ kih˝
juu˝ ja¯. Jëëh´, ma¯ngëë´ ma¯jäyh´ lä˗la¯:
16 Lä˗la¯ ba´ la˝ hmooh´ he¯ jmeen` kyaayh´,
wa´ra¯ ga˗dsëë˝ jmii´ ja¯, ga¯jäh´
Dsa¯jøøh˝ jnän`.
Toohn˗ lley´ lä˗jë˗ ley kin˗.
Siin` neh˗ tuh¯dsëy˝ ka¯läh´.
17 Ja¯ga´ ga˗jäyh´ ka¯läh´:
Jih´koh´ jih´lih´, mo˗so˗ lä˗dsooh˜ dsën˗ lä˗jë˗
dso´kye¯ kiyh˝.
18 He¯ ma¯na¯che´ dso´kye¯ jnän`, mo˗so˗
jmee˗ bii˝ he¯ ga´ kwëëhn´ Dio kwaat˜ kih˝
dso´kye¯.

Jmee˗ bii˝ hnäähn´ Dio

19 Lä˗ja¯ hnäh´ øøhn˝, ta˗la˗ kih˝ he¯
ga˗tuu¯ jma¯ kih˝ Jesucristo, ma¯na¯na´
jwë˝ jnän` dsa´toohn´ Jee´ Na¯jngii˝ Go¯te˜.
20 Wa´ dsa´toohn´ jwë´ hmëë´ he¯ jmee˗
chaa¯ jne´, he¯ ga˗näy˝ jnän` lä˗ ma´ ga˗hey˝
ta˗ ka´luu´ hmiih¯ he¯ ma´ hii´ jee´ ga˗të´ to˝
llah˝. Hmiih¯ ja¯ la˝ kwaat˜ jmi¯ngo˝ kiyh˝.
21 Chaa¯ jaa¯ jmi¯dsa¯ jøøh˝ hi¯ cheh˝ në´
jnän`, jne´ hi¯ laa˝ kyaa˝ Dio.
22 He¯ja¯ lä˗kaa¯ tuh¯dsë¯ jne´ wa´
hnäähn´ Dio. Jëëh´, ma¯ñe´ ba´ jne´ he¯
ma¯heeh´ jne´ kih˝ Dio. Ma¯na¯jngii ˝ neh˗
tuh¯dsë¯ jne´ he¯ja¯ mo˗so˗ cha¯ ga´ he¯
mo˗ hnii˜ jnän`, hi˗ ma¯na¯jngii ˝ jmi¯ngo˝
jnän` kyaah´ jmii¯ jëë¯.
23 Wa´ choh´ jne´ koo¯ hweh¯ he¯ o¯jøh˗
dsë¯ he¯ kye¯ jne´. Ni˗ miih¯ sa˗ wa´ jeh˝ dsë¯
jne´, jëëh´, mi¯te˝ ba´ Dio lä˗koo¯ ga˗bäay˝
hñiiy´.
24 Wa´ hnøøhn´ ha¯ lä˗ jmeen´ mah˝
jä˗ dsë˝ øøh˝ jne´ lä˗hnäay˝ cha¯ga´miih¯
dsa¯kyaayh´ hi˗ lä˗ja¯ jmeey˝ cha¯ga´miih¯
he¯ llu˝.
25 Sa˗ wa´ tun´ he¯ dsa´ñee˗ jne´, lä˗koo¯
tëë˝ ko¯llaa´. Wa´ hlëëhn´ dsa¯kyaahn´. Hi˗
cha¯ga´miih¯ wa´kwan´ be´ kih˝ øøh˝ jne´, na˝
he¯ jëë´ jne´ ma¯ngoo˝ ya˗jäh˗ jmii´.
26 Jëëh´, cher´mah˝ ga˗jmee´ ga´ jne´
dso´kye¯ he¯ ñe´ jne´ sa˗ soohˆ jmeen¯ hi˗
ma¯ngëë´ ba´ ma¯kyuuh˜ jne´ ju˝dsoo´, hee¯
ga´ ja¯ mo˗ kwëëh´ jne´ Dio kwaat˜ kih˝
dso´kye¯.
27 Kih˝ hi¯ he´, jä˗ ga´ koo¯ he¯ jmee˗ goo¯
jwërte jnän`, he¯ lla˝ Dio ta´ kyaah´ je¯ he¯
jëëy˝ go¯te˜ lä˗jëë˗ hi¯ na¯høøh´ kiyh˝.
28 Kih˝ hi¯ sa˗ ga˗tooh¯ ta´ ley kih˝ Moisé,
cher´mah˝ ma´ chaa¯ uu˝ uu¯ hi¯ ma´ hnii˜
kih˝ hi¯ he´, sa˗ ga˗lä˗ñih´ dsëy˝ ga˗jngëëyh˝.
29 Ha¯ koh´ wii´ sa˗ hnøø˝ kih˝ dsa¯ hi¯
mi¯kwah˝ Joo´ Dio hi˗ kih˝ hi¯ sa˗ tooh¯ ta´
jma¯ kiyh˝ he¯ kyaah´ ga˗la˝ hmooh´ he¯
ga˗jmäay˝ jne´ na¯jngëë˝. Hi˗ lä˗ja¯ hnøø˝
kih˝ hi¯ sa˗ tooh¯ ta´ kih˝ Jmi¯lle´ hi¯ hnää˝
jne´.
30 Jëëh´, kyuu˗ ba´ jne´ hi¯ ga˗jäh´ lä˗la¯:
“Jnä´ ba´ teehn´ jwii˜, jnä´ ba´ mi´hmaahn`
kiyh˝.” Koo¯ ka¯läh´ na¯sii˜: “Dsa¯jøøh˝
jnän` ngiiyh˝ kwaat˜ kih˝ dsa¯ kyaay˝.”
31 He¯ ba´ che¯ goo¯ la˝ jnän` wa´ra¯ ga˗jaa´
jne´ kih˝ Dio jiih˗.
32 Mi¯dsooh˗ da´ hoh´ hnäh´ ha¯ lä˗ ga˗la˝
jää˝, lä˗koo¯ ma´ ga˗na´ huu´dsë¯ kyah˝
hnäh´. Ga˗lä˗be´ ba´ hoh´ hnäh´ ma˗ke˗
cha¯miih¯ ngëë˝ he¯ wii´ ja˝ në´ kyah˝ hnäh´.
33 Ga˗ta´ ga˗haah¯ dsa¯ hnäh´ hi˗
ga˗jmeeyh˗ hnäh´ to˗lo˗ në´ dsa¯. Hi˗ ja˗
ma˗la˗ he¯ ja¯. Ga˗jmeeh´ hnäh´ ko¯jøh´
kyaah´ hi¯ ma´ jëë˜ wii´ ka¯läh´.
34 Ga˗lä˗ñih´ hoh´ hnäh´ kih˝ hi¯ ma´ tää˝h´
neh˗ñe˝. Hi˗ ga˗lä˗chaah˗ hnäh´ llu˝ lä˗ ma´
ga˗jñuuh˝ dsa¯, he¯ ma´ cha¯ kyah˝ hnäh´.
Jëëh´, ma¯ñeh´ ba´ hnäh´, cha¯ kyah˝ hnäh´
gyuuh˝ jmi¯gyuu˗ he¯ llu˝ ga´ he¯ sa˗ heee´
jih´koh´.
35 Ta˗ wa´ gaa´ hoh´ hnäh´ kih˝ o¯jøh˗ dsë¯
he¯ ma¯cha¯ kyah˝ hnäh´. Jëëh´, kyaah´ he¯
ja¯, hñah˗ hnäh´ cha¯miih¯ jñeeh˝ hnäh´.
36 Hnøø˝ kwëëh˜ hoh´ hnäh´ jmeeh˝ hnäh´
lä˗ hyoh¯ dsë˝ Dio, mah˝ hñah˗ hnäh´ he¯
ga˗bäayh¯ hñiiy´.
37 Lä˗koo¯ jäh´ jee´ na¯sii˜ juu˝ kih˝ Dio:
Miih¯ ga´ jmee˗.
Hi¯ nøø´ juu˝ jäh´, ma˗ra˗ he¯ jäh´ bih˝,
mo˗so˗ lä˗hëëy´.
38 Pero dsa¯ hi¯ lluu˝, kyaah´ he¯ ma¯dsoo´
dsëy˝, jmee˗ chaay¯.
Hi˗ cher´mah˝ ga˗jeeyh˜ ta˗ ka´luuy´, sa˗
chaan¯ llu˝ kyaayh´, ga˗jäh´ Dio.
39 Pero jne´, sa˗ laa˝ jne´ lä˗koo¯ hi¯ dsa¯jeeh˜
ta˗ ka´luu´ hi¯ dsa¯hëë˝ go¯te˜. Jëëh´,
ma¯dsoo´ ba´ dsë¯ jne´ kih˝ Jesús, he¯ja¯ läää´
ba´ jne´.

11

Hee¯ja¯ he¯ jmee¯ jne´ dsoo´ dsë¯ jne´

1 He¯ ma¯dsoo´ dsë¯ jne´ hnøø˝ jäh˗: sa˗
na¯heee˗, ñe´ ba´ jne´ he¯ tëë˝ jne´ he¯ jøøn´
hñah˗ jne´ kih˝ Dio. Hi˗ hnøø˝ jäh˗ ka¯läh´:
jmee¯ ba´ jne´ dsoo´, cha¯ ba´ he¯ ja¯ ma˗ke˗
sa˗ tëë˝ jne´ jëëh´.
2 Dsa¯ ma´ chaa¯ llo´joo˝, kyaah´ he¯
ga˗lä˗dsoo´ dsëy˝, ga˗hlëëh´ dsa¯ llu˝ kiyh˝.
3 Heh˝ he¯ ma¯dsoo´ dsë¯ jne´, he¯ja¯ ba´
ga˗lä˗ngëë´ jne´, ga˗la˝ lä˗jë˗ he¯ cha¯ gyuuh˝
hwa˝ kyaah´ koo¯ ga˗hlëëh´ Dio. He¯ lä˗ja¯,

ga˜jmee´ Dio lä˜jë˜ he˜ jnä´, ja˜ba´ kyaah´
he˜ sa˜ tëë˜ jne´ jëën´.
4 Kih˜ he˜ ga˜lä˜dsoo´ dsë˜ Abel,
ga˜kwëëyh˜ Dio he˜ llu˜ cha˜ga´miih˜ lä˜koh´
ga´ he˜ ga˜kwa´ Caín. Kih˜ he˜ja˜, ga˜hii´ juu˜
kiyh˜, ya˜hëëy˜ llu˜. Ga˜heeh˜ ba´ Dio he˜
ga˜kway´. Hi˜ ma˜ke˜ ma˜na˜juu´ Abel, lä˜
ma˜ngoo˜ ja˜ba´ cha˜ juu˜ kiyh˜ lä˜llu˜ he˜
ma˜dsoo´ dsëy˜.
5 Kih˜ he˜ ga˜lä˜dsoo´ dsë˜ Enoc, ga˜tëë˜
Dio lä˜ ma˜jiiyh˜ ja˜ mah˜ sa˜ ma´ juuy´. Ma´
ga˜hnaah˜ dsih´, mo˜so˜ ga˜jnäayh˜. Jëëh´,
ga˜tëë˜ ba´ Dio lä˜ ma˜jiiyh˜ ja˜. Hi˜ jää˜
sa˜ ga´ ma˜ngaayh˜, ga˜hii´ juu˜ kiyh˜ he˜
ga˜jmeey´ he˜ tih˜ dsë˜ Dio.
6 Pero cher´mah˜ sa˜ ga˜jmee´ jne´ dsoo´
dsën˜ kih˜ Dio, ni˜ miih˜ sa˜ lä˜këh´ jne´
jmii´ jmeen´ he˜ tih˜ dsëy˜. Jëëh´, lä˜jëë˜ hi˜
ya˜nää´ kih˜ Dio, hnøø˜ dsoo´ dsëy˜ he˜ chaa˜
ba´ Dio hi˜ jmee˜ bii˜ dsoo´ dsë˜ jne´ he˜
mi˜hmaayh`kih˜ lä˜jëë˜ hi˜ hnaayh˜.
7 Ga˜lä˜dsoo´ ba´ dsë˜ Noé lä˜koo˜ ma´
ga˜jäh´ Dio siiyh˜, jä˜ lä˜jë˜ he˜ sa˜ ga´
ma˜jëëy˜. Kih˜ he˜ gayh˜ Dio, ga˜jmeey´
koo˜ barco jee´ ga˜laa´ lä˜jëë˜ hi˜ chaa˜
ba´ Dio hi˜ jmee˜ bii˜ dsoo´ dsë˜ jne´ he˜
mi˜hmaayh`kih˜ lä˜jëë˜ hi˜ hnaayh˜.
7 Ga˜lä˜dsoo´ ba´ dsë˜ Noé lä˜koo˜ ma´
ga˜jäh´ Dio siiyh˜, jä˜ lä˜jë˜ he˜ sa˜ ga´
ma˜jëëy˜. Kih˜ he˜ gayh˜ Dio, ga˜jmeey´
koo˜ barco jee´ ga˜laa´ lä˜jëë˜ hi˜ chaa˜
kyaay˜. Hi˜ kih˜ he˜ ga˜lä˜dsoo´ dsëy˜,
ga˜jmeey´ ga˜jä´ dso´jwii´ në´ kih˜ dsa˜
jmi˜ gyuu˜. Hi˜ ga˜jmää˜ Dio kwaat˜ ya˜hëëy˜
llu˜ kih˜ he˜ ga˜lä˜dsoo´ dsëy˜.
8 Kih˜ he˜ ga˜lä˜dsoo´ dsë˜ Abraham,
lä˜koo˜ ma´ ga˜tëë˜ Dio kiyh˜, ga˜heeyh˜
ba´ dsooy˜ ta˜ jee´ la˜ kwaat˜ hyoyh˜ he˜ la˜
heey˜. Hi˜ ni˜ sa˜ ñey˜ ha˜ ta˜ ma´ dsooy˜,
ma´ ya˜hëëy˜ jee´ ma´ gyay˜ ja˜.
9 Kih˜ he˜ ma´ dsoo´ dsë˜ Abraham,
ga˜heeh˜ bih˜ he˜ ga˜gyay˜ hwa˜ jee´
ga˜bää˜h˜ Dio hñii´, laay˜ lä˜koo˜ jaa˜
dsa˜ chaa˜ uu´ hi˜ ga˜gya˜ hwa˜ kih˜ dsa˜.
Sa´hmiih˜ ba´ ga˜hiiy´ jee´ ga˜gyay˜. Ja˜ba´
lä˜ja˜ ga˜gya˜ Isaac kyaah´ Jacob ka˜läh´,
hi˜ ga˜tëë´ heee˜ ko˜jøh´ kyaah´ Abraham
lä˜koo˜ ga˜bää˜h˜ Dio hñii´.
10 Ga˜kwëëh˜ ba´ dsë˜ Abraham, kih˜ he˜
ma´ jøøy˜ tëëy˜ koo˜ jwii˜ he˜ chih˜ koo˜
hweh˜ he˜ ga˜jmee´ Dio lä˜ hyoh˜ dsë˜.
11 Kih˜ he˜ ma´ dsoo´ dsë˜ Sara, ga˜hyoyh˜
be´ he˜ ga˜kaay˜ gyuu˜, ma˜ke˜ sa˜ ma´ le´
ma´ kaay˜. Hi˜ ga˜lä˜chaa˜ ba´ gyuu˜ kyaay˜
ma˜ke˜ ma˜gyuyh˜. Jëëh´ ga˜jmeey´ dsoo´
he˜ mi˜te˜ Dio juu˜ he˜ ga˜bää˜yh˜ hñiiy´.
12 He˜ lä˜ja˜, kih˜ jaa˜ ba´ dsa˜ñuuh˜ he´,
ma˜ke˜ ma˜ya˜jäh˜ llaa˜ jmii´ kiyh˜, këë˜ ga´
ga˜lä˜jwëë´ jwërte dsa˜ kyaay˜, lä˜koo˜ jwëë´
nuu´ hi˜ hëë˜ guuh˜ hi˜ lä˜koo˜ mi˜ sii´ he˜
cha˜ cha´hoo´ jmi˜ñeeh´, he˜ sa˜ tää˜ jne´
hen´.
13 Lä˜jëë˜ dsa˜ he´, lä˜ ma˜dsoo´ ja˜ba´
dsëy˜ lä˜jiih˜ ga˜juuy˜. Sa˜ ga˜hyoyh˜ he˜
ga˜tøø˜ Dio hih˜ ma´ kwëëyh˜. Pero ga˜jmee´
bih˜ dsoo´, ma˜ra˜ he˜ tëëy´ ba´. La˜ lä˜koo˜
he˜ ga˜jëëy˜ uu´ jee´ ma´ tääyh´ ja˜, hi˜
la˜ lä˜koo˜ he˜ ga˜jmeey´ Dio kih˜ ba´.
Ga˜jmääy˜ hñiiy´ lä˜koo˜ dsa˜ chaa˜ uu´, hi˜
tää˜h´ ko˜hwëë´ ba´ jmi˜ gyuu˜ la˜.
14 Lä˜jëë˜ hi˜ hlëëh˜ lä˜ja˜, dsa˜lä˜ngëë´
jne´ kiyh˜, he˜ hnooyh˜ høøy˜ jee´ dsa˜taayh`
tää´.
15 Wa´ra˜ jäh´ kih˜ ma´ hlëëh˜ dsa˜ he´ kih˜
hwa˜ jee´ ga˜hwëëy˜ ja˜, ma´ jä´ ba´ kiyh˜ ma´
dsa˜nääy`ka˜läh´ jee´ ga˜hwëëy˜ ja˜.
16 Pero dsa˜ he´, ma´ heee´ dsëy˜ koo˜ hwa˜
he˜ llu˜ cha˜ga´miih˜ he˜ hla˜ guuh˜. Kih˜
he˜ja˜, sa˜ la˜ o˜hih˜ kih˜ Dio he˜ jäyh´, laay˜
Dio kyaa˜ dsa˜ he´. Jëëh´, ma˜na˜la˜ ba´ koo˜
jwii˜ he˜ ga˜jmeey´ kih˜ dsa˜ he´.
17 Kih˜ he˜ ma´ dsoo´ dsë˜ Abraham,
lä˜koo˜ ma´ ga˜jmee´ Dio mada˜ kiyh˜ he˜
ma´ jngëëyh˜ Isaac, ga˜heeh˜ bih˜ kwaay˜
guu˜ koo˜ mëë˜ kyaay˜, ma˜ke˜ ga˜bää˜h˜
Dio hñii´ he˜ jmeey˜ llu˜ kih˜ Abraham ta˜la˜
kih˜ guu˜ he´.
18 Jëëh´ ma˜ngëë´ ba´ ma˜jäh´ Dio siiyh˜:
“Ta˜la˜ kih˜ Isaac ba´ hwëë˜ hi˜ leee´ dsa˜
kyaah˜.”
19 Ma´ jmee˜ Abraham huu´dsë˜ he˜ cha˜
ba´ be´ kih˜ Dio, he˜ mi˜jiiyh`dsa˜ jee´ kih˜
hi˜ na˜juu´. Kih˜ Abraham, la˜ lä˜koo˜ he˜
ga˜juu˜ jooy´ mah˜ ga˜lä˜jiiyh`ka˜läh´.
20 Kih˜ he˜ ga˜lä˜dsoo´ dsë˜ Isaac,
ga˜mi˜jääy˜ Jacob kyaah´ Esaú, ga˜jäyh´
siiyh˜ ha˜ lä˜ jmee˜ Dio kiyh˜ ta˜ cha´në´.
21 Kih˜ he˜ ga˜lä˜dsoo´ dsë˜ Jacob, lä˜koo˜
ma´ ngoo˜ ga˜juuy˜, ga˜mi˜jääy˜ ma˜ jaa˜ ma˜
jaa˜ joo´ José, hi˜ ga˜jmeey´ juuh˜ kih˜ Dio
na˜huuy˜ hma˜hu˜ kiyh˜.
22 Kih˜ he˜ ga˜lä˜dsoo´ dsë˜ José, lä˜koo˜
ma´ ngoo˜ ga˜juuy˜, ga˜hlëëyh´ kih˜ he˜
hwëë˜ dsa˜ Israel hwa˜ Egipto, hi˜ ga˜jmeey´
mada˜ ha˜ ta˜ dsa˜hoo˜ dsa˜ jmi˜ ngo˜ kiyh˜.
23 Kih˜ he˜ ga˜lä˜dsoo´ dsë˜ cho˜jmii˜
Moisé, he˜ja˜ lä˜koo˜ ma´ ga˜lä˜chaay˜,
ga˜hmääy˜ lä˜jiih˜ ga˜tëë´ uu˜ siih˜, kih˜ he˜
ga˜jëëy˜ laa˜ na´hñaah˜ gyuu˜ ñuuh˜ he´. Sa˜
ga˜lä˜goyh˜ kyaah´ mada˜ he˜ ga˜jmee´ rey
he˜ ma´ juu´ lä˜jëë˜ gyuu˜ ñuuh˜.
24 Kih˜ he˜ ga˜lä˜dsoo´ dsë˜ Moisé, he˜ja˜
lä˜koo˜ ma´ ga˜lä˜jøøyh˜, ga˜jmeey´ sa˜ kyeee´
he˜ ma´ tëëyh˜ joo´ jo˜mii˜ Faraón.
25 Ga˜lä˜hnøøy˜ ga´ he˜ ga˜jëëy˜ wii´
ko˜jøh´ kyaah´ dsa˜ kyaa˜ Dio, lä˜koh´ ga´
he˜ ma´ lä˜chaay˜ llu˜ miih˜ jmii´ jmi˜ gyuu˜
la˜ ma´ jmeey˜ dso´kye˜.
26 Ga˜jmeey´ huu´dsë˜ llu˜ ga´ he˜ jëëy˜ wii´
kwaat˜ kih˜ Cristo lä˜koh´ ga´ he˜ chaay˜ llu˜
kyaah´ lä˜jë˜ he˜ cha˜ Egipto. Jëëh´ ma´ jøøy˜
heey˜ he˜ nøø´ juu˜ hyoyh˜.
27 Kih˜ he˜ ga˜lä˜dsoo´ dsëy˜, ya˜hëëy˜ hwa˜
Egipto. Sa˜ ga˜lä˜goyh˜ ma˜ke˜ ga˜ya˜jëë˜
dsë˜ rey kyaayh´. Ga˜kwëëh˜ ba´ dsë˜ Moisé,
jëëh´ la˜ kiyh˜ lä˜koo˜ he˜ ma˜jëë˜ bih˜ Dio
hi˜ sa˜ tëë˜ jne´ jëën´.
28 Kih˜ he˜ ga˜lä˜dsoo´ dsë˜ Moisé,
ga˜jmeey´ jmii´ he˜ kuh˜ dsa˜ borrego mäh˜
hi˜ ga˜jmeey´ mada˜ he˜ chuh˜ dsa˜ jma˜

ho´haah´ kih¹, mah⁴ ni˜ jaa˜ gyuu˜ ñuuh˜ hi˜
laa⁴ to˜në´ kyaa¹ dsa˜ Israel sa˜ juu´, wa´ra˜
ja⁴ ángel jngiih⁴ kih⁴ gyuu˜ ñuuh˜ hi˜ laa⁴
to˜në´ kyaa¹ dsa˜ Egipto.
29 Kih⁴ he˜ ga˜lä˜dsoo´ dsë⁴ dsa˜ kyaa⁴
Dio, ga˜ngëëy´ jmi˜ñeeh˜ gyuu´ lä˜koo˜ he˜
ga˜näay´ hwa¹ kii˜ ba´. Chah´ ba´ ga˜lä˜hnøø⁴
dsa˜ Egipto ma´ngëë¹ lä˜ja˜, pero ga˜hmäyh⁴
cha´jmii˜ ja˜.
30 Kih⁴ he˜ ga˜lä˜dsoo´ dsë⁴ dsa˜ Israel,
ga˜hla⁴ na´hyah˜ kih⁴ jee´ jwii˜ Jericó, koo˜
ga˜jeey⁴ lä˜ku´ lä˜jii¹ kih⁴ na´hyah˜ ja˜ gyii⁴
jmii` ba´.
31 Kih⁴ he˜ ga˜lä˜dsoo´ dsë⁴ Rahab,
dsa˜më´ hi˜ ma´ hnëë˜ hñii´ kyaah´ wa´ hi˜
cha˜ hi˜, he˜ja˜ sa˜ ga˜juuy⁴ lä˜ ma´ ga˜juu⁴
dsa˜gooy¹ hi˜ chaah˜. Jëëh´, ga˜heeyh˜ ba´
llu¹ hi˜ ga˜taah` koo¹ juu¹ ha˜ lä˜ la⁴ jee´ jwii˜
ja˜.
32 ¿Hee˜ ga´ jwahn˜? Hnøø⁴ kwa⁴ jä´ kin˜
mah⁴ hlëëhn´ kih¹ Gedeón kih⁴ Barac, kih⁴
Sansón, kih⁴ Jefté, kih⁴ David, kih⁴ Samuel,
hi˜ kih¹ ga´ jñah´ dsa˜ hi˜ ma´ ngëë˜ juu¹ kih⁴
Dio llo´joo⁴.
33 Kih⁴ he˜ ga˜lä˜dsoo´ dsë⁴ hi˜ he´, ja˜
koo˜ hä´ ga˜liyh⁴ ga˜teey⁴ kyaah´ rey, ga˜llay´
kwee˜ ta´ kih¹ dsa˜, ga˜hyoyh⁴ he˜ ga˜bääh˜
Dio hñii´ kyaayh´, ga˜laay´ he˜ ma´ kuh˜
hyah˜.
34 Ga˜laay´ he˜ ma´ kaay˜, ga˜laay´ he˜
ma´ juuy´ kyaah´ ñe¹tuuh˜, ma˜ke˜ sa˜ cha˜
be´ kiyh⁴ ga˜tëëy´ be´, ga˜lä˜beey´ jwërte jee´
cha˜ hnii˜, ga˜hëëy⁴ go˜te˜ kih⁴ hløø´ hi˜
ya˜nää⁴ uu´.
35 Ma´ chaa˜ dsa˜më´ hi˜ ga˜juu⁴
dsa˜dsaah´ kyaa¹ mah⁴ ga˜lä˜jiiyh` ka˜läh´.
Hi˜ jñah´ ko˜llaa´, ga˜heeh˜ bih⁴ he˜ ga˜heeh⁴
dsih´ wii´. Sa˜ ga˜lä˜hnøøy⁴ ma´ läay´ jëëh´,
ma˜kyey˜ o˜jøh˜ dsë˜ he˜ lä˜jiiyh´ jee´ llu¹
ga´.
36 Ko˜llaa´ ga˜mi˜kwah⁴ dsih´, ga˜jmi´
ga˜baa¹ dsih´. Hi˜ ja˜ ma˜la˜ he˜ ja˜.
Ga˜hñuu⁴ dsih´ kyaah´ caden˜ mah⁴ ga˜taah˜
dsih´ neh˜ñe¹.
37 Ko˜llaa´ ga˜juu⁴ kyaah´ kuu´, jñah´
ga˜jmääy⁴ to¹ hnoo¹, hi˜ jñah´ ga˜juu⁴ kyaah´
ñe¹tuuh˜. Hi˜ ko˜llaa´ ma´ ga˜nää´ ta˜ la˜ ta˜
jnøˆ, ma´ na˜lääy˜ loo´ borrego kyaah´ loo´
chivo ka˜läh´, ma´ tä˜ñeey´. Sa˜ ma´ chaay˜
llu⁴, ma´ ta˜ ma´ haah˜ dsih´.
38 Jee´ kih¹ dsa˜ jmi˜gyuu˜ sa˜ soh˜ he˜
tääh´ hi˜ llu¹ he´. He˜ja˜ ga˜näay´ lä˜koo˜
he˜ na˜hëëy¹ lä˜kaa˜ hwa⁴ kii˜, lä˜kaa˜ neh˜
nuu˜, ma´ na´hmääyh´ neh˜ too˜ kuu´, hi˜
lä˜kaa˜ jee´ hë˜ too˜ moh´.
39 Lä˜jëë˜ dsa˜ he´, sa˜ ga˜hyoyh⁴ he˜
ga˜bääh˜ Dio hñii´ kyaayh´, ma˜ke˜ ga˜hii´
juu¹ kiyh⁴ lä˜llu¹ he˜ ga˜lä˜dsoo´ dsëy⁴.
40 Jëëh´, ma˜lla´ dsë⁴ Dio he˜ hñah˜ jne´
ko˜jøh´ he˜ llu¹ cha˜ga´miih˜ kyaah´ dsa˜
he´ hi˜ lä˜ja˜ hwëë˜ jne´ llu¹ ko˜jøh´ kyaayh´.

12

Wa´jmeen´ huu´dsë˜ ha˜ lä˜ ga˜kwëëh⁴ dsë¹ Jesús

1 Jwëë´ jwërte dsa˜ hi˜ ga˜lä˜dsoo´ dsë⁴
jää⁴. Hi˜ he´ laa⁴ lä˜koo˜ jnii´ he˜ hii´ lä˜ku´
lä˜jii⁴ jnän`, hi˜ jmee˜ dsoo´ ha˜ lä˜ ga˜la⁴
kiyh⁴. Lä˜ja˜ hnøø¹ jmeen´ ta˜ koo´ lä˜jë˜ he˜
jmee˜ jwiih` jnän` kyaah´ dso´kye˜ he˜ jmee˜
dsa˜tah˜ jne´. Hi˜ hnøø¹ kwëëh⁴ dsë˜ jne´
dsa´nøøn¹ ta˜ cha´në´ jwë¹ he˜ tøøhn´ la˜.
2 Wa´ jmeen´ miih˜ huu´dsë˜ kih¹ Jesús hi˜
ga˜nä⁴ jwë¹ ha˜ lä˜ jee´ läää´ jne´ hi˜ lloo˜ koo˜
jmii´ he˜ läay⁴ jne´ go˜te˜. Kih⁴ he˜ ñey˜ jëë´
ba´ dsëy¹ ta˜ cha´në´, he˜ja˜ ga˜heeh˜ bih⁴
ga˜jëëy¹ wii´ dsoh´ hma˜cru˜. Sa˜ ga˜jmeey´
he¹ he˜ la⁴ o˜hih˜. Ja˜ga´ ga˜gyay˜ jwoo¹
ra˜llu⁴ kih⁴ Dio.
3 Jmee´ da´ hnäh´ huu´dsë˜ kiyh⁴, ha˜ koh´
wii´ sa˜ ga˜jëëy¹ kih⁴ dsa˜ hñaa˜ dsë⁴ hi˜
ga˜lä˜hnee˜ kyaayh´. Lä˜ja˜ ta˜ hwaa` hnäh´
ni˜ sa˜ wa´ jeh˜ hoh´ hnäh´.
4 Jëëh´, jee´ kwah˜ hnäh´ be´ mah⁴ sa˜
tah˜ hnäh´ kyaah´ dso´kye˜, sa˜ ga´ ma˜tuuh´
hnäh´ jma˜ kyah⁴ hnäh´.
5 Che´ ma˜gaa´ hoh´ hnäh´ nuuh˜ kih⁴ Dio,
he˜ hlëëyh˜ hnäh´ lä˜koo˜ jooy´, heh⁴ he˜
ga˜jäyh´:
Gyuu˜ kyaan˜, ta˜ jwah´ sa˜ llu⁴ wa´ra˜
ga˜heeyh⁴ hne˜ wii´.
Ta˜ jeh˜ hoh´ wa´ra˜ ga˜juuyh⁴ kyah⁴.
6 Jëëh´, Dsa˜jøøh¹ jnän`, heeyh˜ wii´ hi˜
hnääy⁴ ba´.
Kway˜ kih⁴ lä˜jëë˜ hi˜ tëëyh˜ jooy´.
7 Wa´ kwëëh¹ hoh´ hnäh´ he˜ heeyh˜ hnäh´
wii´. He˜ jmääy˜ hnäh´ lä˜koo˜ jooy´ ba´ ja˜.
¿Che´jwa˜ chaa˜ jaa˜ chih˜ hi˜ sa˜ heeh˜ Tää`
kyaay¹ wii´?
8 Ga˜lä˜jëë˜ ba´ jne´ heeh˜ Dio wii´. Pero
cher´mah⁴ sa˜ ga˜heeh⁴ Dio hnäh´ wii´, sa˜
laah⁴ hnäh´ jooy´. Laah⁴ hnäh´ lä˜koh´ hi˜ sa˜
chaa˜ juu´ ba´.
9 Ta˜ jyoh´ ko˜taa˜, tää` jnän` hi˜ chaa˜
hwa⁴ la˜ ga˜heeyh⁴ jne´ wii´ lä˜ ma´ mäh
¹ jne´ mah⁴ ga˜lä˜hnää˜ jnih´. ¿He˜la¹ sa˜
jmeen´ cha˜ga´miih˜ he¹ kih⁴ Tää` hi˜ laa⁴ juu´
jmi˜lle´ jnän`, mah⁴ lä˜ja˜ chaa˜ jne´ tää´ ba´?
10 Tää` jnän` hi˜ chaa˜ hwa⁴ la˜, ga˜heeyh⁴
jne´ wii´ miih˜ jmii´ jmi˜gyuu˜ la˜, lä˜koo˜ la⁴
huu´dsë˜ kiyh⁴. Pero ta˜ jyoh´ ko˜taa˜, hi˜
gya⁴ gyuuh¹ heeyh˜ jne´ wii´ kih⁴ he˜ llu¹ jnän`
ba´ mah⁴ hwëë˜ jne´ na˜jngëë¹ lä˜koo˜ laay⁴
hñiiy´.
11 Dsoo´ ba´, sa˜ tih˜ dsë˜ jne´ to˜chah´ wa´ra˜
ga˜heeyh⁴ jne´ wii´. Koo˜ dsa˜lä˜meeh˜
dsën˜ ba´ ja˜. Pero ma˜ngëë´ ma˜heeyh⁴
jne´ wii´, lä˜tëë˜ jne´ jmeen´ he˜ llu⁴ jmah⁴ hi˜
jmee˜ hii´ tii´ jnän` ka˜läh´.

Goo˜ la⁴ wa´ra˜ sa˜ ga˜jmee´ jne´ he¹ he˜ jäh´ Dio

12 He˜ja˜ kwa´ hnäh´ be´, hnäh´ hi˜ sa˜
cha˜ be´ kih⁴.

13 Kwa´ hnäh´ be´ go¯nää´ hnäh´ ko¯dsoo´
mah¹ tëë¹ be´ hi¯ sa¯ beę´ hi¯ lä¯ja¯ mo¯so¯
kayh˜ jwë¹.
14 Hnøøh¹ hnäh´ ha¯ lä¯ jee´ hii¹ tii´ kyah¹
hnäh´ kyaah´ lä¯jëë¯ dsa¯, hi¯ ha¯ lä¯ jee´
leeh´ hnäh´ na¯jngëë¹ cha¯ga´miih¯. Jëëh´,
hi¯ sa¯ na¯jngëë¹, sa¯ dsa¯taayh`ya¯jwii¹ kih¹
Dio.
15 Leeh¯ hnäh´ ha¯ ga¯ che¯ ga¯jñuuh´
hnäh´ kih¹ he¯ la´ kwa¯ Dio jnän`. Goo¯
wa´ra¯ ga¯lä¯wii´ hoh´ hnäh´ kyaah´ dsa¯. Hi¯
kyaah´ he¯ hliih¹ ja¯ hee¯ jwëë´ dsa¯.
16 Ni¯ jaa¯ hnäh´ dsa¯më´ dsa¯ñuuh¯, ta¯
kaah¯ hnäh´ wa´ hi¯ cha¯ hi¯. Ta¯ jmee¯
hnäh´ ta¯ koo´ he¯ la´ kwa¯ Dio, lä¯koo¯
ga¯jmee´ Esaú. Ma¯na¯la¯ juu¹ hyoyh¯
heey¯, kih¹ he¯ laay¹ gyuu¯ to¯në´. Pero
ga¯hniiy´ he¯ ja¯, koo¯ ga¯tëëy´ koo¯ wii´ ma¹
ba´.
17 Ma¯ñeh´ ba´ hnäh´ ha¯ lä¯ ga¯la¹ kiyh¹ ta¯
cha´në´. Ma´ chuuy´ kyaah´ jmiiy¯ mah¹ ma´
mi¯jääy¹, mah¹ ma´ kwëëyh¹ he¯ ma¯na¯la¯
heey¯. Pero sa¯ ga¯hyoyh¹. Ma¯ke¯ ga¯hooyh¹
cha¯miih¯, mo¯so¯ ga¯lä¯sii¹ juu¹ kih¹ jmiiy¯.
18 Jëë` da´ hnäh´, sa¯ ga¯lla¯nääh¹ hnäh´
moh´ Sinaí he¯ sa¯ ma´ le´ dsa¯nää¹ dsa¯
chuh¯ kih¹, lä¯koo¯ ga¯la¹ kih¹ dsa¯ Israel
llo´joo¹. Peer¯ ga¯hya¯ je¯ gyuuh¹ moh´ ja¯,
ga¯la¹ na¯hoo¯ läh¯, ga¯hii´ goo¯, ja¹ koo¯ lle´
tä´.
19 Jee´ ja¯ ga¯lä¯nuuh´ hii´ luu´ hoo´,
ga¯lä¯nuuh´ hlëëh¯ Dio. Lä¯ ma´ ga¯nuu´ hi¯
ma´ tääh´ jee´ ja¯, ga¯chuuy´ cha¯miih¯ mah¹
mo¯so¯ hlëëh¹ gyih¹ kyaayh´.
20 Jëëh´, sa¯ ga¯lä¯be´ dsëy¹ ma´ nuuy¹
mada¯ he¯ ma´ jmeey¯: “Cher´mah¹ chaa¯
hi¯ ga¯hee´ ë´ moh´ la¯, ma¯ke¯ jaa¯ jah´,
jmee¯ bii¹ juuy´ kyaah´ kuu´ o juuy´ kyaah´ ñe
¹ chuuh¯.”
21 Kih¹ he¯ la¹ goo¯ ngëë¹ he¯ ga¯jëë¹ dsa¯
he´, he¯ja¯ lä¯ ga¯të´ Moisé ga¯jäh´: “Peer¯
gohn¯, lä¯jiih¹ jlään¯.”
22 La¹ lä¯koo¯ he¯ ma¯lla¯nääh¹ hnäh´
moh´ Sión ba´ ja¯, jee´ jwii¯ kih¹ Dio jiih¯,
jwii¯ Jerusalén he¯ hla¯ gyuuh¹ jmi¯gyuu¯,
jee´ tääh´ cha¯miih¯ mil ángele hi¯ jmee¯ jmii´
kih¹ Dio.
23 Hi¯ ma¯kuh¹ hnäh´ ko¯jøh´ kyaah´ hi¯
ga¯heeh¯ kih¹ Dio to¯në´ hi¯ na¯sii¯ jmii¯ kih¹
gyuuh¹ jmi¯gyuu¯. Ma¯lla¯nääh¹ hnäh´ kih¹
Dio hi¯ lla¹ ta´ kih¹ lä¯jëë¯ dsa¯, ja¯ba´ jee´
tääh´ lä¯jëë¯ hi¯ lluu¹, hi¯ laa¹ jmi¯lle´ hi¯
ga¯jmää¹ Dio lluu¹ go¯te˜.
24 Ma¯lla¯nääh¹ hnäh´ kih¹ Jesús hi¯
ga¯jmee´ koo¯ hmooh´ hmëë´ hi¯ lä¯ja¯
ma¯lla¯nääh¹ hnäh´ kih¹ jma¯ he¯ ga¯tuu¯
kwaat˜ jnän`. Jma¯ ja¯ ngii¯ llu¹ jnän`.
Sa¯ hnii¯ kih¹ dsa¯ lä¯koo¯ jmee¯ jma¯ he¯
ga¯tuu¯ kih¹ Abel.
25 He¯ja¯ leeh¯ hnäh´ wa´ra¯ ga¯jmeeh´
hnäh´ chaah¯ hnäh´ kih¹ hi¯ hlëëh¯ hnäh´.
Jëëh´, hi¯ sa¯ ga¯hii¹ ma´ nuu¹, lä¯koo¯ ma´
ga¯hlëëh´ Dio kyaayh´ gyuuh¹ moh´ he¯ chih¹
hwa¹ la¯, sa¯ ga¯laa´ hi¯ he´. ¿Ha¯ ba´ lä¯ lää´
jne´ ja¯, cher´mah¹ sa¯ ga¯jmeen´ he¹ kih¹ hi¯
hlëëh˜ jne´ lä¯ ga¯të´ gyuuh¹ jmi¯gyuu¯?
26 Lä¯koo¯ ma´ ga¯hlëëyh´ kyaah´ dsa¯ he´,
lä¯kyee¯ hwa¹ ga¯jeh¹. Pero koo¯ ka¯läh´
ga¯jäyh´: “Koo¯ ga´ koo¯ hä´ jmeen`jeh¹ hwa¹
la¯, lä¯kyee¯ gyuuh¹ jmi¯gyuu¯ ka¯läh´.”
27 Kyaah´ he¯ ga¯jäyh´: “Koo¯ ga´ koo¯ hä´”,
dsa¯lä¯ngëë´ jne´, ääh¹ go¯te¯ lä¯jë¯ he¯ le´
sa´jeh¹. He¯ ja¯ hnøø¹ jäh¯, lä¯jë¯ he¯ na¯la¯
he¯ ga¯jmee´ Dio. Ja¯ga´ na¯, jä¹ koo¯ hweh¯
lä¯jë¯ he¯ sa¯ le´ sa´jeh¹.
28 He¯ja¯ wa´kwan´ti´hmaah´ kih¹ Dio, kih¹
he¯ ma¯na´jnää´ jne´ ya¯jwii¹ kiyh¹ jee´ sa¯ le´
sa´jeh¹ ni¯ miih¯. Wa´ jmeen´ ta´he¹ kiyh¹, wa´
gah¯ jnih´, wa´ nuuh´ jne´ kiyh¹, lä¯ja¯ ba´ tih˜
dsëy¹.
29 Jëëh´ Dio jnän`laa¹ je¯ he¯ mi¯llaa¯ lä¯jë¯
go¯te˜.

13

Ha¯ lä¯ hnøø¹ jmeen´ mah¹ tih¹ dse¹ Dio

1 Ta¯ tu´ hnäh´ he¯ hnaah¯ hnäh´
dsa¯kyaah´ hnäh´ lä¯koo¯ lle` jnän`, lä¯llu¹
he¯ laa¹ jne´ øøhn¹.
2 Ta¯ wa´ gaa´ hoh´ hnäh´ kwah¹ jee´ jä¹ hi¯
go¯nää´ kyah¹ hnäh´. Jëëh´, ko¯llaa´ ga¯kwa´
bih¹ jee´ ga¯jä´ dsa¯, ni¯ sa¯ ga¯lä¯ñey¯ koh´
koh´, ángele ba´ he´ hi¯ ga¯jä´ kiyh¹.
3 Mi¯dsooh¯ hoh´ hnäh´ kih¹ dsa¯ hi¯ tääh´
neh¯ñe ¹, jmee´ hnäh´ kwaat˜ lä¯koo¯ he¯
tääh´ hnäh´ ko¯jøh´ kyaayh´. Lä¯ja¯ ka¯läh´
kih¹ hi¯ jëë˜ wii´, jmee´ hnäh´ kwaat˜ lä¯koo¯
he¯ jëëh´ hnäh´ wii´ ko¯jøh´ kyaayh´.
4 Llu¹ ba´ he¯ jee˜ dsa¯ goo¯. Pero hnøø¹
go´taah´ hnäh´ lä¯lle` kih¹. Jëëh´, Dio lla¹ ta´
kih¹ hi¯ sa¯ na¯jee¯ goo¯ mah¹ kaayh˜ wa´ hi¯
cha¯ hi¯ hi¯ lä¯ja¯ kih¹ hi¯ na¯jee¯ goo¯ mah¹
kaayh˜ hi¯ laa¹ kyaa¹ jñah´.
5 Ta¯ wa´ hee´ hoh´ hnäh´ kuu´. Wa´ chaah¯
hnäh´ llu¹ kyaah´ he¯ cha¯ kyah¹ hnäh´ ba´.
Jëëh´ ga¯jäh´ Dio: “Jih´koh´ jih´lih´ sa¯ been¯
hne¯, ni¯ sa¯ jmää¯ hne¯ ta¯ koo´.”
6 Kih¹ he¯ja¯, jähn´ lä¯kaa¯ tuh¯dsë¯ jne´:
Dsa¯jøøh¹ kyaan¯ ba´ kwa¯ be´ kin¯, ni¯ miih¯
mo¯so¯ gohn¯.
¿Hee¯ na¯ le´ jmee¹ dsa¯ kin¯?
7 Mi¯dsooh¯ hoh´ hnäh´ ha¯ lä¯ ga¯jmee´
hi¯ ma´ jøø¯ kyah¹ hnäh´, hi¯ ga¯hlëëh¹
hnäh´ juu¹ kih¹ Dio. Jëë` da´ hnäh´ ha¯ lä¯
ga¯hwëëy¯ kyaah´ ta´ kiyh¹. Wa´ lä¯dsoo´
hoh´ hnäh´, ja¯ba´ lä¯koo¯ ga¯lä¯dsoo´ dsë¹
hi¯ he´.
8 Jesucristo, lä¯ ma¯laay¹ ja¯ba´ lloo´, na¹,
lä¯ja¯ ga¯lä¯jë¯ joh´ jmii´ cha¯.
9 Ta¯ kwa¯ jwë¹ mi¯gaa¯ dsa¯ hnäh´ kyaah´
he¯ ga´ jyoh´ nuuh¯ he¯ sa¯ la¹ kwee¯ kyaah´
he¯ ma¯mi¯tëë ¹ jne´. Llu¹ ga´ he¯ tëë¹ jne´
be´ kyaah´ he¯ la´ kwa¯ Dio ba´, ja¯ kyaah´
he¯ kih¯hih¯ jne´. Jëëh´, jih´koh´ sa¯ ga¯ka¹

ya´jøø¯ hi¯ ma´ hlëëh˭ kih' he¯ kuh¯hih˜ dsa¯.

10 Chaa¯ ba´ jaa¯ hi¯ ga˭juu' jnän`, pero jmi¯dsa¯ hi¯ täähˊ jmee˭ ta´he' neh˭ gwah˭ lä˭hih˭ kih' hmoohˊ ma¯gyuh¯ ja¯, sa˭ na¯ngëy ' jwë' jmeey' ko¯jøhˊ kyaahˊ hi¯ ga˭juu' jnän`.

11 Jmi¯dsa¯ kaahˊ heˊ, maˊ dsa¯taayh` jeeˊ jähˊ dsa¯ kih' Jeeˊ Na¯jngii ' Go¯te˜ kyaahˊ jma¯ kih' jahˊ hi¯ maˊ kwëëh¯ dsa¯ Dio kwaat˜ kih' dsoˊkye¯. Ja¯gaˊ maˊ dsa¯jey˭ hnoo' kih' jahˊ heˊ, uuˊ gaˊ kih' jeeˊ jwii¯ ja¯.

12 Ja¯baˊ lä˭ja¯, ga˭juu' Jesús chuuhˊ jwii¯ ja¯, mah' jmäay' dsa¯ na¯jngëë' kyaahˊ jma¯ kiyh'.

13 Lä˭ja¯ waˊ jmeenˊ ko¯jøhˊ kyaahˊ Jesús, ma˭ke˭ dsa¯, sa˭ tooyh¯ taˊ jnän`. Waˊ hlëëhˊ bih' lä˭koo¯ hnøøy' hlëëyh', ja¯baˊ lä˭koo¯ ga˭hlëëyhˊ kih' Jesús.

14 Jëëhˊ, jeeˊ jwii¯ he¯ tøøhnˊ la¯, dsa¯ngëëˊ baˊ. Pero jneˊ, hnøøhˊ jneˊ koo¯ jwii¯ he¯ na' gaˊ lä˭jnäˊ.

15 He¯ja¯ sa˭ waˊ tun˭ hänˊ kih' Dio ta˭la˭ kih' Jesús. Waˊ jmeenˊ juuh¯ kiyh'. He¯ ja¯ baˊ lle` kih' kwëëhˊ hnihˊ.

16 Ta˭ waˊ gaaˊ hohˊ hnähˊ jmeeh' he¯ llu' jmah' baˊ, hi˭ kwëëh' hi¯ lla¯kyaa' miih¯ he¯ cha¯ kyah' hnähˊ. He¯ ja¯ baˊ tih˜ dsë' Dio jmeenˊ.

17 Waˊ nuuh¯ hnähˊ kih' hi¯ jää˭ hnähˊ hi˭ waˊ hwaahˊ hnähˊ kyaayhˊ. Jëëhˊ, hi¯ heˊ na¯dsë˜ lleyˊ hnähˊ, he¯ ñey¯ lloo˜ koo¯ jmiiˊ ngëëy ' kwaat˜ kih' taˊ he¯ jmeey˭. Lla˭ he¯ maˊ jmeeh˭ hnähˊ ti¯meeh¯ dsëy', jmeeˊ hnähˊ jëë¯ dsëy' baˊ. Jëëhˊ, cherˊmah' sa˭ ga˭jmeehˊ hnähˊ lä˭lle` kih', sa˭ cha¯ ya´jøø¯ kah' hnähˊ.

18 Ngiiˊ hnähˊ kyaa' jnääh ' kih' Dio. Kih' he¯ liiˊ jnääh', sa˭ hniiˊ huuˊdsë¯ kyaa' jnääh '. Lä˭ja¯ hnøø¯ jnääh' dsaˊnøø' jnääh' kwee¯ kyaahˊ lä˭jë˭ he¯ jmeeˊ jnääh'.

19 Peer˭ chuunˊ kyaahˊ hnähˊ he¯ ngiihˊ hnähˊ kin˭ kih' Dio mah' kwayˊ jwë' llaahn˜ to¯chahˊ la¯ jeeˊ täähˊ hnähˊ.

Ga¯hiyh' juu' kyaahˊ øøyh¯

20 Dio baˊ heˊ hi¯ jmee˭ hiiˊ tiiˊ tuh¯dsë¯ jneˊ. Hi¯ heˊ ga¯mi˭jiih` Jesucristo Dsa¯jøøh' jnän` hi¯ hää¯ kwee¯ lä˭jëë˭ hi¯ laa' kyaa' Dio. Jëëhˊ kyaahˊ jma¯ kiyh' he¯ ga˭tuu¯ ja¯, ga˭jmeeyˊ koo¯ hmoohˊ hmëëˊ he¯ sa˭ heeˊ jihˊkohˊ.

21 Ngiin`kiyh' he¯ jmäay' hnähˊ lluu' mah' jmeeh' hnähˊ lä˭jë˭ taˊ llu' lä˭ hyoh¯ dsëy' hi˭ jäay' hnähˊ lä˭ tih˜ dsëy' ta˭la˭ kih' Jesucristo. Waˊ la' juuh¯ kiyh' ga˭lä˭jë˭ johˊ jmiiˊ cha¯. Waˊ la' lä˭ja¯.

22 Øøhn', chuunˊ kyaahˊ hnähˊ, jmeeˊ hnähˊ jøh¯ hohˊ hnähˊ kyaahˊ juu' he¯ ma¯hëëhn` hnähˊ la¯. Sa˭ cha¯ cha¯miih¯ juu' he¯ ma¯siin' kyah' hnähˊ.

23 Hnoon' lä˭ñehˊ hnähˊ, ma¯laaˊ baˊ Timotä øøh' jneˊ he¯ maˊ häayˊ neh˭ñe '. Cherˊmah' jäyhˊ to¯chahˊ la¯, niin` kyaayhˊ na´jëënˊ hnähˊ.

24 Jmeeˊ hnähˊ Dio kih' lä˭jëë˭ hi¯ jää˭ hnähˊ kyaahˊ lä˭jëë˭ gaˊ hi¯ na¯jngëë'. Lä˭jëë˭ hi¯ täähˊ hwa' Italia la¯, jmeey˭ Dio kyah' hnähˊ ka¯lähˊ.

25 Waˊ mi¯jää' Dio lä˭jëë˭ hnähˊ. Waˊ la' lä˭ja¯.

Santiago
Juu¹ la˜ ga˭sɨɨ˝ Satia˜ kih¹ judiu dsa˜gooy¹

1 Jnä˝ Satia˜, jmeen˭ ta˝he¹ kih¹ Dio kyąąh˝ Jesucristo Dsa˜jøøh¹ jnän`. Jee˝ la˜ ma˜sɨɨn¹ kyah¹ hnäh˝ lä˭jëë˭ gya˭tǫ˝ nää¹ dsa˜ judiu hi˜ na˜saa˜ na˜jñee˝ lä˭kąą˜ jmɨ˜gyɯɯ˭. Jmeen˭ Dio kyah¹ hnäh˝.

Hɯɯ˝dsë˜ llu¹ he˜ kwa˜ Dio

2 Øøhn¹, hnøø¹ wa˝ chąąh˜ hnäh˝ llu¹ wa˝ra˜ ga˭ngëëh˝ hnäh˝ wa˝he˜ cha˜ he˜ he˜ wɨɨ˝.

3 Ma˜ñeh˝ ba˝ hnäh˝ lä˭ ma˝jëëh˝ hnäh˝ he˜ wɨɨ˝, jee˝ ją˜ dsa˜lä˜jnä˝ che˝ lä˭ ma˜dsoo˝ ją˜ba˝ hoh˝ hnäh˝ hi˭ lä˭jwë˝ ją˜, lä˭tëëh˜ hnäh˝ kwëëh¹ hoh˝ hnäh˝.

4 Pero hnøø¹ kwëëh¹ hoh˝ hnäh˝ cha˜ga˝miih˜ lä˜jɨɨh¹ hwëë˜ hnäh˝ llu¹, lä˭kǫǫ˜ jąą˜ hi˜ ma˜ąą˜ hɯɯ˝dsë˜ kih¹. Ją˜jɨɨh¹ mo˜so˭ cha˜ ga˝ he˜ mo˭ jmee˭ bii¹ kyah¹ hnäh˝.

5 Cher˝mah¹ chąą˜ kǫ˜lląą˝ jee˝ kyah¹ hnäh˝ hi˜ sa˭ ga˝ ma˜ngëë˝ llu¹, wa˝ ngɨɨy˝ kih¹ Dio, hi˜ he˝ ba˝ jmee¹ lä˭ngëëy˝. Jëëh˝ ma˭ra˭ he˜ kwa˭ ba˝ Dio cha˜miih˜ hɯɯ˝dsë˜ llu¹ kih¹ lä˭jëë˭ hi˜ ngɨɨ˭, hi˭ sa˭ dsa˜lä˜llęęy˝ kyąąh˝ ni˭ jąą˜ hi˜ ngɨɨ˭.

6 Wa˝ra˜ ga˭ngɨɨh˝ hnäh˝ kiyh¹, hnøø¹ jmeeh¹ hnäh˝ dsoo˝ hoh˝ hnäh˝, ta˭ wa˝ jeh˭ hoh˝ hnäh˝ ni˭ miih˜. Jëëh˝, ją˜ąą˜ hi˜ jmee˭ tǫ¹ dsë¹, ląąy¹ lä˭kǫǫ˜ la¹ kih¹ jmɨ˜ñeeh˜ wa˝ra˜ ga˭hlụh¹ kyąąh˝ lle˝, be˜ ta˭ la˭ ta˭ jnø˭.

7 Ją˜ąą˜ dsa˜ hi˜ jmee˭ lä˭ją˜, he˜la¹ mo˭ jøø¹ gyih¹ he˜ hyoyh˜ kih¹ Dsa˜jøøh¹ jnän`.

8 Dsa˜ hi˜ jmee˭ tǫ¹ dsë¹, sa˭ jmąąy¹ ngëy¹ kǫǫ˜ nëë¹.

9 Ją˜ąą˜ øøh¹ jne˝ hi˜ tä˜ñee˝, wa˝ jëë˜ ba˝ dsëy¹. Jëëh˝, kih¹ Dio ma˜ląąy¹ lä˭kǫǫ˜ ją˜ąą˜ hi˜ jøøh¹.

10 Pero dsa˜ hi˜ cha˜ kuu˝, hnøø¹ jëë˜ dsëy¹, cher˝mah¹ Dio ga˭jmeey˝ ga˭jäy˝ ta˭ hwa¹. Jëëh˝, dsa˜ he˝ ąąh¹ lä˭kǫǫ˜ dsa˜ąąh¹ wa˝le¹ he˜ cha˜ në˝ nuu˜.

11 Wa˝ra˜ ga˭hya˜ hyoo˜ llii˝ jwërte, ëëh¹ llii˝ chaah¹ le¹ ją˜, he˜ją˜ dsa˜lä˜kɨɨ˜ chaah¹ hi˭ dsa˜tøh˭ mɨ ¹le¹, mo˭so˭ jnä˝ na˝hñaah¹. Ją˜ba˝ lä˭ją˜ la¹ kih¹ hi˜ cha˜ kuu˝, kǫǫ˜ dsa˜ụụ˜ bih¹ jee˝ jmeey˭ ta˝ kiyh¹.

Llu¹ la¹ kih¹ hi˜ kwëëh˜ dsë¹ ma˝ jëëy˜ he˜ wɨɨ˝

12 Llu¹ la¹ kih¹ hi˜ ga˭lä˭be˝ dsë¹ wa˝ra˜ ja¹ he˜ hlɨɨh¹ ką¹ dsëy¹. Jëëh˝ cher˝mah¹ ya˭hëëy¹ llụụ¹, lä˭kǫǫ˜ jñeey¹ hyoyh˜ jee˝ chąąy˜ tąą˝. He˜ ją˜ la¹ lä˭kǫǫ˜ coron he˜ ga˭bąąh˜ Dio hñii˝ kwëëyh¹ dsa˜ hi˜ hnaayh˜.

13 Cher˝mah¹ gwa˝ dsë¹ dsa˜ jmee¹ he˜ hlɨɨh¹, ni˭ miih˜ sa˭ sǫǫh˜ he˜ jäyh˭ Dio ką˜ dsëy¹. Jëëh˝ sa˭ gwa˝ dsë¹ Dio jmee¹ he˜ hlɨɨh¹, hi˭ ni˭ sa˭ ką˜ dsë¹ dsa˜ mah¹ jëëy¹ che˝ jmee¹ dsa˜ he˜ hlɨɨh¹.

14 Kih¹ he˜ hęę˝ dsë¹ lä˭ją˜ą˜ lä˭ją˜ą˜ he˜ hlɨɨh¹, he˜ją˜ gwa˝ dsëy¹ jmeey¹ he˜ hlɨɨh¹, mi˜goo˭ kiyh¹, hi˭ jøø˭ kiyh¹ jwë˝ hlɨɨh¹.

15 Hi˭ ma˜ngëë˝ ma˜hąąy˝ jwë˝ he˜ hęę˝ dsëy¹, ma˜na˝jnääy˝ kyąąh˝ dso˝kye˜. Ma˜la˭ ma˜hęęy¹ hñiiy˝ kyąąh˝ dso˝kye˜, ją˜ jɨɨh¹ jụụy˝ go˜te˜.

16 Øøhn¹ hi˜ hnaan˭, ta˭ mi˜gąą ¹ hnäh˝ hñaah¹.

17 Lä˭jë˭ he˜ llu¹ he˜ ga˭hñah¹ jne˝ la˜, lä˭jë˭ he˜ jnąąh¹ la¹, he˜ la˜ na˜ ja¹ gyɯɯh¹ jmɨ˜gyɯɯ˭, he˜ la˝ ga˭kwa˝ ba˝ Dio. Hi˜ he˝ na˜ ga˭jmąą¹ lä˭jëë˭ hi˜ choo¹ je˜ gyɯɯh¹ jmɨ˜gyɯɯ˭. Pero Dio sa˭ dsa˜lä˜sëëy¹ lä˭kǫǫ˜ la¹ kih¹ hi˜ hëë˜ gyɯɯh¹ he˜ dsa˜lä˜sɨɨ¹ hęęh˜ kih¹.

18 Lä˭ hyoh˜ dsëy¹, ga˭jmeey˝ ga˭lä˭chąą˭ jne˝ lä˭hmëë˝ ta˭la˭ kih¹ ju˝dsoo˝ he˜ ga˭kwëëyh¹ jne˝ mah¹ lęę˝ jne˝ ma˭ra˭ hi˜ kyąąy¹ jee˝ kih¹ lä˭jëë˭ hi˜ ga˭jmąąy¹.

19 He˜ją˜ jwahn˭ øøhn¹ hi˜ hnaan˭. Hnøø¹ nuuh¹ da˝ hnäh˝ jąą¹ ha˜ lä˭la¹ juu¹ kih¹ dsa˜. Ta˭ jɨɨh` hnäh˝ chąh˝. Ta˭ mi˜llęę ¹ hnäh˝ hñaah¹ na¹kǫh˝.

20 Heh¹ dsa˜lä˜llęę˝ jne˝, jne˭ jwë¹ jnän`he˜ jmeen˝ he˜ llu¹.

21 He˜ją˜ jwahn˭, mo˭to˭ jmee˜ ga˝ hnäh˝ he˜ hlɨɨh¹, mo˭to˭ bąąh` ga˝ hnäh˝ hñaah¹ dso˝kye˜ he˜ cha˜ cha˜miih˜ na¹. Jmąą` hnäh˝ hñaah¹ hwąąh˝, hęęh` hnäh˝ juu¹ he˜ ma˜na˜jnää˝ tuh˜hoh˝ hnäh˝. Jëëh˝ juu¹ na˜ ląą¹ hnäh˝.

Hnøø¹ jmeen˝ ta˝he¹ kih¹ juu¹ he˜ ma˜nɯɯ˝ jne˝

22 Ją˜ jmeeh˜ hnäh˝ he¹ kih¹ juu¹ na˜, ją˭ kǫǫ˜ nuuh˜ ba˝ hnäh˝. He˜ mi˜gąąh¹ hnäh˝ hñaah¹ ba˝ ją˜, cher˝mah¹ sa˭ ga˭jmeeh˝ hnäh˝ he¹.

23 Cher˝mah¹ sa˭ ga˭jmee˝ dsa˜ he¹ wa˝ra˜ ga˭nuuy˝ juu¹ na˜, hi˜ he˝ ląą¹ lä˭kǫǫ˜ ją˜ąą˜ hi˜ jëë˜ hñii˝ kyąąh˝ hu˜.

24 Jëëh˝, ma˜la˭ ma˜jëëy˭ hñiiy˝ mah¹ go˜hëëy¹ hi˭ lä˭chąh˝ ją˜ dsa˜gaa˝ dsëy¹ ha˜ lä˭ ląąy¹.

25 Pero cher˝mah¹ ją˜ąą˜ dsa˜ ga˭nuu˝ kwee˜ lä˭kǫǫ˜ jäh˝ ley he˜ llu¹ go˜te˜ he˜ kyąąh˝ dsa˜ląąą˝ jne˝, hi˭ cher˝mah¹ dsa˜ he˝ ngoo¹ bih¹ jmeey˭ he¹ kih¹ juu¹ na˜, kih¹ hi˜ he˝ mi˜jøø¹ ba˝ Dio lä˭jë˭ he˜ jmeey˭. Jëëh˝, ją˭ kǫǫ˜ nuu˜ bih¹ mah¹ dsa˜gaa˝ dsëy¹ ka˜läh˝, ma˭ra˭ he˜ jmee˭ bih¹ he¹ kih¹ juu¹ na˜.

26 Cher˝mah¹ ją˜ąą˜ dsa˜ ląąy˝, hnaayh˜ Dio mah¹ hlëëh˜ bih¹ wa˝ la¹ cha˜ la¹, he˜ mi˜gąąy˭ hñii˝ bih¹ ją˜, sa˭ jmää¹ go˜te˜ he˜ jäyh˝ hnaayh˜ Dio.

27 Pero cha˝në˝ Dio hi˜ ląą¹ Tää`jnän`, ją˜ąą˜ dsa˜ hi˜ ma˭ra˭ he˜ dsoo˝ hnaayh˜ Dio, hnøø¹ kway¹ be˝ kih¹ chih˜ hnɨɨ˝ hi˜ jëë˜ wɨɨ˝

hi˜ lä˜ja˜ kih¹ dsa˜më´ hnii´ ka˜läh´, hi˜ hnøø¹ hää̱y¹ hñiiy´ mah¹ sa˜ wa´lä˜sa̱yh´ kya̱a̱h´ he˜ hlii̱h¹ he˜ cha˜ jmi̱˜gyuu˜ la˜.

2

Sa˜ wa´jëë´jne´ he˜ la̱a̱¹ dsa˜

1 Øøhn¹, he˜ ma˜dsoo´ hoh´ hnäh´ kih¹ Jesucristo Dsa˜jøøh¹ jnän` hi̱˜ lluu̱¹ go˜te˜, jmee˜ bii¹ jmeeh¹ hnäh´ kwee˜ lä˜hii´ në´ kya̱a̱h´ dsa˜.

2 Cher´mah¹ ga˜lloo¹ ja̱a̱˜ dsa˜ jee´ dsa˜ñeeh˜ hnäh´, hi̱˜ he´ na˜ kye̱h´ hmii̱h˜ llu¹ hi˜ hä´ aniy˜ hmooh¹ gooy˜ ka˜läh´. Hi˜ wa´ra˜ ga˜lloo¹ ja̱a̱˜ hi̱˜ tä˜ñee´ hi̱˜ si̱h´hi˜ hmii̱h˜ kih¹.

3 Hi˜ cher´mah¹ jmä̱ä̱h¹ hnäh´ jøøh¹ hi̱˜ jna̱a̱h¹ hmii̱h˜ kih¹ he´, mah¹ jwii̱h¹ hnih´: “Na´ jee´ llu¹ la˜”, mah¹ hi̱˜ tä˜ñee´ he´, jwii̱h¹: “Jmää¹ lä˜ ma˜cheh¹ na˜ o jee´ la˜ ya˜na´ huu´ tii̱n˜ la˜.”

4 Jee´ ja̱˜ dsa˜lä˜jnääh´ hnäh´ he˜ sa˜ jmeeh˜ hnäh´ kwee˜ lä˜hii´ në´ kya̱a̱h´ dsa˜. He˜ jmeeh˜ hnäh´ lä˜ja̱˜, jmä̱ä̱h˜ hnäh´ hñaah¹ jwëë˜ hi̱˜ kye̱˜ huu´dsë˜ hlii̱h¹ jmah¹ ba´.

5 Nuu˜ da´ hnäh´ øøhn¹ hi̱˜ hnaan˜: ¿Che´ sa˜ ga˜lle̱e̱h˜ Dio hi̱˜ tä˜ñee´ jmi̱˜gyuu˜ la˜, mah¹ lä˜dsoo´ dsëy¹ kiyh¹? Hi̱˜ he´ la̱a̱¹ lä˜ko̱h´ hi̱˜ cha˜ kuu´ kih¹, hi˜ hyoyh˜ he̱e̱y˜ ya˜jwii̱¹ kih¹ Dio lä˜ko̱o̱˜ ga˜bä̱ä̱h˜ Dio hñii´ kih¹ lä˜jëë˜ hi̱˜ hnaayh˜.

6 Pero mi˜kwa̱h˜ hnäh´ kih¹ hi̱˜ tä˜ñee´, mah¹ hnaah˜ hnäh´ hi̱˜ cha˜ kuu´. ¿Ja̱¹ dsa˜ cha˜ kuu´ na˜ hi̱˜ tä̱ä̱h´ jmeeh˜ hnäh´? ¿Ja̱¹ hi̱˜ he´ na˜, dsa˜jä̱ä̱˜ hnäh´ në´ta´?

7 ¿Ja̱¹ dsa˜ cha˜ kuu´ na˜, hi̱˜ mi˜kwa̱h¹ jmii˜ kih¹ Cristo he˜ la¹ na´hñaah¹ jnän`, hi˜ ja̱˜ba´ kya̱a̱h´ jmii˜ kih¹ Cristo ga˜mi˜che̱e̱y˜ hnäh´?

8 He˜ jmeeh˜ hnäh´ llu¹ ba´ ja̱˜, cher´mah¹ ju¹dsoo´ ga˜mi˜teh` hnäh´ ley juuh˜, lä˜ko̱o̱˜ na˜sii˜ juu¹ kih¹ Dio: “Wa´ hnaah˜ dsa˜kya̱a̱h´, ja̱˜ba´ lä˜ko̱o̱˜ hnaah˜ hñaah¹.”

9 Pero cher´mah¹ sa˜ ga˜jmeeh´ hnäh´ kwee˜ lä˜hii´ në´ kya̱a̱h´ dsa˜, he˜ jmeeh˜ hnäh´ dso´kye˜ ba´ ja̱˜. Ja̱˜ba´ ley ja̱˜, hnii˜ kyah¹ hnäh´ he˜ na˜bä̱ä̱h` hnäh´ dsoo´.

10 Ja̱a̱˜ dsa˜ hi̱˜ høø˜ lä˜jë˜ he˜ lle` ley kih¹ Moisé, cher´mah¹ ga˜hlä̱ä̱yh˜ kya̱a̱h´ ko̱o̱˜ mi̱ ¹juu¹ ba´, ma˜na˜bä̱ä̱yh` lä˜jë˜.

11 He´ ba´ hi̱˜ ga˜jäh´: “Hne˜ hi̱˜ na˜je̱e̱˜ goo˜, ta˜ ka̱a̱h˜ hi̱˜ la̱a̱¹ kya̱a̱¹ jñah´”, he´ ba´ hi̱˜ he´ ga˜jäh´ ka˜läh´: “Ta˜ jngëëh˜ dsa˜.” He˜ja̱˜, cher´mah¹ sa˜ ka̱a̱h˜ hi̱˜ la̱a̱¹ kya̱a̱¹ jñah´, pero jngëëh˜ dsa˜, ma˜ra˜ he˜ ma˜na˜bä̱ä̱h` ba´ hne˜ cha´në´ ley.

12 He˜ja̱˜ hnøø¹ hlëëh´ hnäh´ hi˜ hnøø¹ jmeeh¹ hnäh´ lä˜ko̱o̱˜ lle` kyah¹ hnäh´ ba´, jëëh´ lloo˜ ko̱o̱˜ jmii´, ley ja̱˜ ngii̱h¹ kwa̱a̱t˜ jnän`, ja̱˜ba´ ley he˜ kya̱a̱h´ dsa˜lä̱ä̱´ jne´.

13 Kih¹ hi̱˜ sa˜ lä˜ñih´ dsë¹ dsa˜kya̱a̱h´, ja̱˜ba´ lä˜ja̱˜ sa˜ lä˜ñih´ dsë¹ Dio kya̱a̱yh´ ka˜läh´ wa´ra˜ ga˜të´ jee´ llay¹ ta´. Pero cher´mah¹ ga˜lä˜ñih´ dsë˜ jne´ kih¹ dsa˜kya̱a̱h´ jne´, hwëë˜ jne´ llu¹ wa´ra˜ ga˜të´ jee´ ngiiyh¹ kwa̱a̱t˜ jnän`.

Ta´llu¹jnän`kya̱a̱h´he˜ma˜dsoo´dsë˜jne´

14 Øøhn¹, hee˜ jmää¹ kih¹ ja̱a̱˜ hi̱˜ jäh´ ma˜dsoo´ ba´ dsëy¹ kih¹ Dio mah¹ ni˜ ko̱o̱˜ he˜ llu¹ sa˜ jmeey˜. ¿Che´ lä̱ä̱y´ kya̱a̱h´ he˜ ko̱o̱˜ jäyh´: “Ma˜dsoo´ ba´ dsën˜”?

15 Cher´mah¹ cha̱a̱˜ ja̱a̱˜ øøh¹ jne´, dsa˜më´ dsa˜ñuuh˜ hi̱˜ sa˜ cha˜ hmii̱h˜ he˜ kë̱yh˜ hi˜ sa˜ cha˜ he˜ kuh´hi̱yh¹ ko̱o̱˜ jmii´ ko̱o̱˜ jmii´,

16 hi˜ cher´mah¹ ja̱a̱˜ hnäh´ ga˜chiih´ hnih´: “Jwërte kwa´ be´, gwa̱a̱h˜ ba´ hne˜ llu¹, ja̱˜ mi˜lla̱a̱h¹ hñaah¹, ja̱˜ kuh˜ ba´ hne˜ llu¹.” Pero ¿hee˜ jmää¹ he˜ ga˜jäh´ lä˜na˜, cher´mah¹ sa˜ ga˜kwëëh` hnih´ he˜ jmee˜ bii¹ kiyh¹?

17 Ja̱˜ba´ lä˜ja̱˜ la¹ kih¹ hi̱˜ jäh´ ma˜dsoo´ dsëy¹ kih¹ Dio. Cher´mah¹ sa˜ cha˜ ni˜ miih˜ he˜ llu¹ ma˜jmeey´, sa˜ jmää¹ he˜ jäyh´: “Ma˜dsoo´ ba´ dsën˜.” Juu¹ ta˜jmah¹ ba´ ja̱˜.

18 Pero cher´mah¹ ja̱a̱˜ ga˜jäh´: “Hne˜ jmeeh˜ ta´ llu¹, jnä´ ma˜dsoo´ dsën˜”, lä˜la˜ jwii˜ jnih´ ka˜läh´: “Mi˜jnää¹ kin˜ he˜ ma˜dsoo´ hoh´, hne˜ hi̱˜ sa˜ ma˜jmee´ ni˜ miih˜ ta´ llu¹, mah¹ jnä´ mi´jnäänˡ kyah¹ he˜ ma˜dsoo´ dsën˜ kya̱a̱h´ ta´ llu¹ he˜ jmeen˜.”

19 Hne˜ jmeeh˜ dsoo´, ja̱a̱˜ ba´ Dio cha̱a̱˜. Jmeeh˜ ba´ hne˜ llu¹. Hi˜ lä˜ja̱˜ jäh´ hi̱˜ sa˜llu¹ ka˜läh´, mah¹ jlä̱ä̱˜ bih¹ kih¹ he˜ goyh˜.

20 Peer˜ ta̱a̱h˜ hne˜. ¿He˜la¹ sa˜ hii˜ lä˜ngëëh´ miih˜? Sa˜ jmää¹ he˜ jäh´ jne´ ma˜dsoo´ ba´ dsën˜ kih¹ Dio mah¹ sa˜ na´jnä´ ta´ jnän`.

21 ¿Ja̱¹ ga˜jmee´ Dio kwa̱a̱t˜ llu̱u̱¹ Abraham dsa˜ ma˜gyuh˜ jnän` ta˜la˜ kih¹ ta´ llu¹ he˜ ga˜jmeey´, he˜ ga˜ngëëy¹ Isaac jo̱o̱y´ kih¹ Dio mah¹ ma´ ju̱u̱y´ në´ na´hyoo´?

22 ¿Che´ sa˜ ngëëh´ ha˜ lä˜ la¹? Ga˜lä˜dsoo´ dsë¹ Abraham kih¹ Dio, he˜ja̱˜ ba´ ga˜jmeey´ lä˜ko̱o̱˜ ga˜jäh´ Dio. Hi˜ kya̱a̱h´ he˜ ga˜jmee´ Abraham ja̱˜, ga˜lä˜jnä´ ma˜ra˜ he˜ ga˜lä˜dsoo´ ba´ dsëy¹ kih¹ Dio.

23 Lä˜ja̱˜ ga˜lä˜te¹ lä˜ko̱o̱˜ na˜sii˜ juu¹ kih¹ Dio he˜ jäh´ lä˜la˜: “Ga˜lä˜dsoo´ dsë¹ Abraham kih¹ Dio, he˜ja̱˜ ga˜jmee´ Dio kwa̱a̱t˜ llu̱u̱¹.” Hi˜ ga˜lä˜che̱e̱y˜ ome˜ kya̱a̱¹ Dio.

24 Lä˜ja̱˜ dsa˜lä˜ngëë´ jne´, jmee˜ Dio kwa̱a̱t˜ llu̱u̱¹ dsa˜, kya̱a̱h´ he˜ jmeey˜ ta´ llu¹, ja̱˜ ma˜la˜ kya̱a̱h´ he˜ ma˜dsoo´ dsëy¹.

25 Ja̱˜ba´ lä˜ja̱˜ ga˜la¹ kih¹ Rahab, ja̱a̱˜ dsa˜më´ hi̱˜ ma´ hnëë˜ hñii´ kya̱a̱h´ wa´ hi̱˜ cha˜ hi̱˜. Ga˜jmee´ Dio kwa̱a̱t˜ llu̱u̱¹ kih¹ he˜ ga˜kway´ jee´ ga˜jä̱´ hi̱˜ ga˜lla˜nää¹ ko̱o̱ ¹juu¹ hi˜ ga˜che̱e̱y¹ ta˜ jyoh´ jwë¹ lä˜llu¹ jee´ ga˜la̱a̱y´.

26 Jmi̱˜ngo¹ he˜ mo˜so˜ kya̱a̱h´ jmi̱˜lle´, na˜ju̱u̱´ ba´ ja̱˜. Ja̱˜ba´ lä˜ja̱˜ la¹ jnän`.

Sa˖ jmää˹ he˘ ma˘dsoo˴ dsë˘ jne´ kih˹ Dio, cher´mah˹ sa˘ na´jnä˴ ta´ llu˹ he˘ jmee˘ jne´.

3

Hnøø˹ lęęh˴ jne´ ha˘ lä˖ hlëëh´ jne´

1 Sa˖ wa´ chąą˘ jwęę˴ ta˘jwoh˹ jee´ tąąh´ hnäh˴ øøhn˹. Ma˘ñeh´ ba´ hnäh˴, hweh˘ ga´ miih˘ ngɨih˹ Dio kwąąt˘ jnän` hı˘ ląą˹ ta˘jwoh˹.

2 Lä˖jęę˖ ba´ jne´, joh´ jıih˘ sa˖ dsa˘hląąh˖ jne´. Pero jąą˘ hı˘ sa˖ dsa˘hląąh˖ kyąąh´ juu˹ he˘ hlëëyh˖, hı˘ he˴ ląą˹ jąą˘ dsa˘ñuuh˘ lluu˹ go˘te˘. Liyh˖ hąąy˹ hñiiy˴ kih˹ lä˖jë˖ ba´, sa˖ kway˖ jwë˹ jøø˹ he˘ hlɨih˹ kiyh˹.

3 Wa´ra˘ ga˖tøøh´ jne´ fren˘ hoo´ kya´jɨih´, hwąą´ bih˹ kyąąh´ jne´. Ma˖ke˖ jøøyh˹, kyąąh´ kǫǫ˘ he˘ pih˹ ba´ tąą˖ jąą´ jne´ ha˘ ta˖ jee´ hnøø˘ jne´.

4 Lä˖ją˘ la˹ ka˘läh´ kyąąh´ barco. Ma˖ke˖ he˘ ga´ juuh˘ ngëë˹ barco hi˖ ma˖ke˖ sëëh˘ lle´ tä´ kih˹, pero kyąąh´ kǫǫ˘ jwɨ´ hma˘ pih˹ ba´ kooh˘ dsa˘, le´ dsa˘nääy˹ ha˘ ta˖ jee´ hnøøy˹.

5 Hi˖ lä˖ją˘ la˹ ka˘läh´ kyąąh´ lä´sɨih´ jne´. Kǫǫ˘ he˘ pih˹ ba´, pero ha˘ kǫh´ dsoo´ sa˖ hnoo˘. Kyąąh´ kǫǫ˘ je˘ pih˹ ba´ lęę˖ sǫǫh˹ lä˖jɨih˹ koo˖ kǫǫ˘ moh´ juuh˘.

6 Hi˖ lä´sɨih´ jne´ la˹ lä˖kǫǫ˘ je˘. Joh´ nëë˹ he˘ hlɨih˹ sa˖ gwa´ kih˹. He˘ na˘ hęę˘ lä˖kąą˘ jmɨ˘ngo˹ jnän` lä˖jë˖ jmɨɨ´ ba´. Lä´sɨih´ jne´ na˘, tęę˘ be´ kih˹ cha´je˘.

7 Lih˖ ba´ dsa˘ mi˘hwąą´ lä˖jęę˖ nëë˹ jah´ ląą` hı˘ chąą˘ hwa˹ la˘, liyh˖ mi˘hwąąy´ ta˹, mɨih˘, hi˖ jah´ hı˘ chąą˘ jmɨ˘ñeeh˘ ka˘läh´.

8 Pero sa˖ chąą˘ ni˖ jąą˘ hı˘ lih˖ ha˹ kih˹ lä´sɨih´ jne´. Sa˖ cha˘ he˘ lla˘dsëë` kih˹ he˘ hlɨih˹ na˘. Lä˖kǫǫ˘ he˘ na˘kąh˹ venen he˘ jngɨih˖ kih˹ dsa˖ ba´ la˹ lä´sɨih´ jne´.

9 Kyąąh´ lä´sɨih´ jne´ hlëëh´ jne´ llu˹ kih˹ Dio hı˘ ląą˹ Tää` jnän`, hi˖ ją˘ba´ kyąąh´ lä´sɨih´ jne´, jwä´ jne´ dso´jwɨɨ´ kih˹ dsa˖, hı˘ ląą˹ lä˖kǫǫ˘ hęęh˘ kih˹ Dio.

10 Kǫǫ˘ ba´ hoo´ jne´ jee´ hwëë˘ juu˹ llu˹ hi˖ jee´ hwëë˘ juu˹ hlɨih˹. Ni˖ miih˘ sa˖ sǫǫh˘ lä˖na˘, øøhn˹.

11 Ha˘ lä˖ją˘, kǫǫ˘ jmɨ˘too˘ hya˖ jmɨɨ˘ øø´ hi˖ ją˘ba´ he˘ ją˘ hya˖ jmɨɨ˘ llih˹ ka˘läh´.

12 Øøhn˹, ha˘ lä˖ją˘ kǫǫ˘ chaah˹ higo hɨɨ˹ mɨ˹olivo o wɨɨ˘ jëh˹ hɨɨ˹ mɨ˹higo. Ją˘ba´ lä˖ją˘ la˹ kih˹ jee´ hya˘ jmɨɨ˘, sa˖ hwëë˖ jmɨɨ˘ ñii` kǫ˘jøh´ kyąąh´ jmɨɨ˘ øø´.

Kih˹ Dio ba´ ją˘, he˘ gwa´ huu´dsë˘ llu˹

13 Cher´mah˹ chąą˘ jąą˘ hnäh´ hı˘ cha˘ huu´dsë˘ llu˹ kih˹, hı˘ kyuuh˘ cha˘miih˘, hı˘ he´ hnøø˹ mi˘jnää˖ he˘ kyuuyh˘ ją˘, kyąąh´ ta´ llu˹ he˘ jmeey˖. Hi˖ hnøø˹ jmąąy˹ hñii´ jąą˘ hı˘ hwąą´, lä˖lle` kih˹ jąą˘ hı˘ kyuuh˘.

14 Pero cher´mah˹ wɨɨ´ hoh´ hnäh´ hi˖ jmeeh˘ hnäh´ lä˖ tɨh˘ hoh´ hnäh´ hñaah˹, sa˖ cha˘ he˘ kih˹ he˘ jmąąą˖ hnäh´ hñaah˹ kąąh´. He˘ ta˘juu˹ ba´ hnäh´ ją˘.

15 Ją˖ he˘ ja˹ gyuuh˹ huu´dsë˘ na˘. Huu´dsë˘ cha˘ hwa˹ la˘ ba´ na˘, he˘ gwa´ kyąąh´ jmɨ˘ngo˹ kyah˹ hnäh´ ba´ na˘. La˹ kih˹ hı˘ sa˖llu˹ ba´ huu´dsë˘ na˘.

16 Jëëh´, he˘ wɨɨ´ hoh´ hnäh´ kyąąh´ dsa˘kyąąh´ hnäh´ hi˖ hnooh˘ hnäh´ he˘ tɨh˘ hoh´ hnäh´ hñaah˹, he˘ ją˘ jmee˖, he˘ tąąh´ hnäh´ wa´ la˹ cha˘ la˘, jmeeh˘ hnäh´ lä˖jë˖ nëë˹ he˘ hlɨih˹.

17 Pero huu´dsë˘ he˘ ja˹ gyuuh˹, he˘ ją˘ ba´ na˘jngɨɨ˹. He˘ ją˘ ba´ jmee˖ hiı´ tiı´ kih˹ dsa˖, jmee˖ hwąą´ dsa˘, nuuh´ dsa˘, dsa˘lä˘ñih´ dsëy˹ cha˘miih˘ hi˖ jmeey˖ he˘ llu˹ jmah˹ ba´. Kyąąh´ huu´dsë˘ llu˹ ją˘, jmee˖ dsa˘ kwee˘ lä˖hii´ në´ kyąąh´ dsa˘ hi˖ ją˖ kǫǫ˘ ta˘juuy˹.

18 Dsa˘ hı˘ ga˖nää´ kǫǫ˘ nëë˹ ba´, jmeey˖ hiı´ tiı´ kih˹ dsa˖, hi˖ lä˖ją˘ lä˖jwęę˴ dsa˘ hı˘ jmee˖ he˘ llu˹ jmah˹ ba´.

4

Sa˖ wa´ hnøøh´ jne´ he˘ cha˘ jmɨ˘gyuu˖ la˘

1 ¿Ha˘ ta˖ gwa´ he˘ tę˘jęęh´ hnäh´? Kih˹ he˘ hęę´ hoh´ hnäh´ he˘ ga´ cha˘, he˘ ją˘ ba´ na˘ jmee˖ jwɨɨh` kyah˹ hnäh´.

2 Cha˘ he˘ hnooh˘ hnäh´ pero sa˖ tęęh˹ hnäh´. Jngëëh˖ hnäh´ dsa˘ hi˖ jmeeh˘ hnäh´ bii˹ lęh˖ hnäh´ he˘ cha˘ kiyh˹ pero sa˖ tęęh˹ hnäh´. Ti˘chooh˘ hnäh´ juu˹, hi˖ ti˘hnee˖ hnäh´. Sa˖ ma˘hñah˘ hnäh´ he˘ hnooh˘ hnäh´, jëëh´ sa˖ ma˘ngɨih´ hnäh´ kih˹ Dio.

3 Hi˖ wa´ra˘ ga˖ngɨih´ hnäh´ kih˹ Dio, sa˖ hñah˖ hnäh´. Jëëh´ sa˖ ngɨih´ hnäh´ kyąąh´ huu´dsë˘ llu˹, kǫǫ˘ hnooh˘ hnäh´ lä˖ tɨh˘ hoh´ hnäh´ hñaah˹ ba´.

4 Hnäh´ dsa˘më´ dsa˘ñuuh˘, ¿he˘la˹ ma˘lä˘øø´ hnäh´ kih˹ Dio? ¿Che´ sa˖ ñeh´ hnäh´ mo˖so˖ jwąh´ hnäh´ kyąąyh´, cher´mah˹ hnooh´ ga´ hnäh´ he˘ cha˘ jmɨ˘gyuu˖ la˘? Jëëh´, hı˘ hnooh˘ ga´ he˘ cha˘ jmɨ˘gyuu˖ la˘, mo˖so˖ jwąyh´ kyąąh´ Dio.

5 ¿Che´ ląąh´ hnäh´, kǫǫ˘ ta˘jäh´ ba´ juu˹ kih˹ Dio he˘ lle`lä˘la˘: “Jmɨ˘lle´ Na˘jngɨɨ˹ kih˹ Dio he˘ kyąąh´ jne´, hnääy˹ jne´ cha˘miih˘, sa˖ hnøøy˹ kyę´ jne´ jyoh´ jwë˹”?

6 Pero cha˘miih˘ jmee˖ Dio llu˹ dsë˹ kyąąh´ jne´. He˘ją˘ jäh´ juu˹ kiyh˹ lä˖la˘: “Dio jne˖ jwë˹ kih˹ hı˘ jmąąą˘ hñiı´ jøøh˹, pero llu˹ ba´ dsëy˹ kyąąh´ hı˘ hwąą´.”

7 Wa´ nuuh´ hnäh´ kih˹ Dio. Ta˖ kwa˘ jwë˹ kih˹ hı˘ sa˖llu˹ kąąyh˹ hnäh´, lä˖ją˘ ba´ lä˖øøy´ kyah˹ hnäh´.

8 Ya˘nää´ hnäh´ kih˹ Dio hi˖ Dio mi˘jąyh˖ kyah˹ hnäh´. Hnäh´ hı˘ jmee˖ dso´kye˘, hnøø˹ na˘jngëë˹ hnäh´. Hi˖ hnäh´ hı˘ jmee˖ tǫ˹ dsë˹, wa´ la˹ kǫǫ˘ ba´ huu´dsë˘ kyah˹ hnäh´.

9 Kı´hooh´ hnäh´ lä˖jɨih˹ chąąh˹ hoh´ hnäh´. Lla˘ he˘ ngɨih˹ hnäh´, hnøø˹ hooh´ hnäh´ ba´. Lla˘ he˘ chąą˘ hnäh´ llu˹, wa´ ti˘meeh˘ hoh´ hnäh´.

10 Wa´ hwąąh´ hnäh´ kih˹ Dsa˘jøøh˹ jnän`, mah˹ jmąąy˹ hnäh´ kąąh´.

Sa˜ wa´ kyẹn´ kwạạt˜ kih¹ øøh¹ jne´

11 Øøhn¹, ta˜ cha˜häạ̈˜ hnäh˝ dsa˜kyạạh´ hnäh˝. Hị˜ cha˜häạ̈˜ øøh˜, o kạy˜ kwạạt˜ kiyh¹, hị˜ he˝ cha˜häạ̈˜ ley, hi˜ kạy˜ kwạạt˜ kih¹ ley. He˜jạ˜ cher´mah¹ kạh˜ hnäh´ kwạạt˜ kih¹ ley, he˜ jmäạ̈h˜ hñaah¹ jwëë˝ ba´ jạ˜, lla˜ he˜ ma´ høøh¹ hnäh´ ley.

12 Jạạ˜ ba´ hị˜ ga˜lla´ ley, jạạ˜ ba´ hị˜ na˜ngë¹ jwë¹ läạ̈y¹ dsa˜ hi˜ na˜ngëy ¹ jwë¹ hẹẹy¹ dsa˜. Pero hnäh´, hee˜ lạạh¹ hnäh´ mah¹ kạh¹ hnäh´ kwạạt˜ kih¹ jñah´.

Sa˜ chạạ˜ hị˜ ñe˜ ha˜ lä˜ chạạ˜ jne´ hø¹

13 Nuu˜ da´ hnäh´ hị˜ jäh´: “Na¹ o hø¹ dsa´nøø¹ jnääh¹ dsa´jmee´ jnääh¹ ta´ jee´ jyoh´ jwii˜. Jee´ oo˜ jä´ jnääh¹ kọọ˜ ñe˜, jmee´ jnääh¹ miih˜ ta´ hnii˜ mah¹ lẹh˜ jnääh ¹ cha˜miih˜ kuu´”, jwah´ hnäh´.

14 Pero sa˜ ñeh´ hnäh´ hee˜ na˜ le´ kyah¹ hnäh´ hø¹, che´ chạạ˜ jụụh´ hnäh´. ¿Che´ sa˜ kye´ hnäh´ kwạạt˜ he˜ lạạh¹ hnäh´ lä˜kọọ˜ jmii˜ hmoo´ he˜ gwa´ kọ˜hwëë´ mah¹ dsa˜äạ̈h¹ ka˜läh´?

15 Lla˜ he˜ ma˜jwah´ hnäh´ lä˜jạ˜, jwah¹ hnäh´ lä˜la˜ ba´: “Cher´mah¹ jäh´ Dio chạạ˜ ga´ jne´, jmee´ ba´ jne´ hee˜ ga´ hnøø¹ le´.”

16 Pero kyạạh´ he˜ hlëëh´ hnäh´, he˜ jmäạ̈h˜ hnäh´ hñaah¹ kạạh´ ba´ na˜. Lä˜jë˜ juu¹ tạạh¹ lä˜na˜, la¹ hliih¹.

17 Hị˜ lih˜ jmee¹ he˜ llu¹, mah¹ sa˜ jmeey˜, he˜ jmeey˜ dso´kye˜ ba´ jạ˜.

5

Dsa˜ cha˜ kuu´ hị˜ hñaa˜ dsë˜ jëëy¹ wii˝ ba´

1 Nuu˜ da´ hnäh´ dsa˜ cha˜ kuu´. Ki´hooh´ hnäh´ jwërte. Na¹ ga´ jä˜ cha˜miih˜ wii˝ në´ kyah¹ hnäh´.

2 Ngoo¹ ga˜hẹẹ¹ lä˜jë˜ he˜ hmooh¹ he˜ cha˜ kyah¹ hnäh´. Ma˜jwë¹ jah´ sa´hmiih˜ kyah¹ hnäh´.

3 Lä˜jë˜ kuu´ kyah¹ hnäh´ ma˜hya˜ tu´juuh˜. Lä˜jë˜ he˜ na˜ hnii¹ kyah¹ hnäh´ lä˜jịịh¹ mi˜llạạ˜ hnäh´, lä˜kọọ˜ he˜ kạạh˜ hnäh´ kyạạh´ je˜ ba´. Peer˜ ma˜lla˜mah¹ kuu´ kyah¹ hnäh´ jee´ ma˜dsạạ¹ jmii˝ la˜.

4 Jñee ¹ dsa˜ hị˜ ma´ jmee˜ ta´ jee´ nuu˜ kyah¹ hnäh´ ki˜hooh˜ jwërte, hnii˝y˜ kyah¹ hnäh´ kih¹ Dio. He˜ ga˜juu´ hnäh´ kiyh¹, he˜ sa˜ ga˜mi˜hmaah´ hnäh´ jñeey ¹. Peer˜ ki˜hooh˜ dsa˜ hị˜ ga˜chooh¹ ta´ kyah¹ hnäh´ he˜jạ˜ ma˜nuu´ Dio hị˜ lạạ¹ juu lä˜jëẹ̈˜ hị˜ täạ̈h´ gyuuh¹.

5 Peer˜ jnạạh¹ dsa˜ngëëh´ hnäh´ hwa¹ la˜, ma˜lẹh˜ hnäh´ ga˜läˆjë˜ ba´ he˜ ma˜hẹẹ´ hoh´ hnäh´. Ma˜gyạạh¹ hnäh´ lä˜kọọ˜ jah´ hị˜ ngoo¹ ga˜lloo¹ jmii˝ jngëëh¹ dsa˜.

6 Kih¹ hị˜ sa˜ äạ̈˜ ni˜ miih˜ ma˜bäạ̈h`hnäh´ dsoo´ hi˜ ma˜jngëëh˜ hnih´. Sa˜ ga˜hnooyh˜ ha˜ lä˜ jee´ ma´ läạ̈y¹ hñiiy´.

Hnøø¹ jøh˜ dsë˜ jne´ lä˜jịịh¹ jäh´ Dsa˜jøøh¹ jnän`

7 He˜jạ˜ jwẹẹ̈hn˜ hnäh´ øøhn¹, wa´ jøh˜ hoh´ hnäh´ lä˜jịịh¹ lloo˜ jmii˝ jäh´ Dsa˜jøøh¹ jnän`. Jëë` da´ hnäh´ lä˜kọọ˜ la¹ kih¹ hị˜ jmee˜ ta´, jøøy˜ jma¹ he˜ lä˜gyuh´ jee´ nuu˜ kiyh¹, jạ˜ga´ chooyh¹ ta´ he˜ kyey˜ o˜jøh˜ dsë¹ kih¹.

8 Jạ˜ba´ lä˜jạ˜ hnøø¹ jmeeh¹ hnäh´. Wa´ jøh˜ hoh´ hnäh´, go˜tạạh´ hnäh´ kọọ˜ hweh˜, ta˜ hwạạ` hnäh´, jëëh´ ngoo¹ ya˜jäh˜ jmii˝ jäh´ Dsa˜jøøh¹ jnän`.

9 Ta˜ hnoo˜ hnäh´ juu¹ kih¹ dsa˜kyạạh´ hnäh´ mah¹ sa˜ kạ¹ Dio ju¹dsoo´ kyah¹ hnäh´. Hịị˜ Jwëë˝ ma˜cheh¹ chụh˜ ho´haah´.

10 Øøhn¹, mi˜dsooh˜ da´ hoh´ hnäh´ ha˜ lä˜kọọ˜ wii˝ ga˜jëë¹ lä˜jẹẹ̈˜ hị˜ ga˜ngëë¹ juu¹ kih¹ Dio, lä˜ ma´ ga˜hlẹẹ̈yh¹ dsa˜ mada˜ kih¹ Dio. Hi˜ ma´ cha˜ ba´ o˜jøh˜ dsë˜ kih¹ dsa˜ he´. Jạ˜ba´ lä˜jạ˜ jmee´ hnäh´ ka˜läh´.

11 Ha˜ kọh´ llu¹ sa˜ la¹ kih¹ dsa˜ hị˜ kwëëh˜ dsë¹. Ma˜nuuh˜ ba´ hnäh´, ha˜ lä˜ ga˜kwëëh¹ dsë¹ Job lä˜kọọ˜ ma´ ga˜jëëy¹ wii˝ hi˜ ma˜ñeh´ ba´ hnäh´ ha˜ lä˜ ga˜jmee´ Dio kyạạyh´ ma˜ngëë´ ma˜jëëy˜ wii˝. Peer˜ cha˜miih˜ dsa˜lä˜ñih´ dsë¹ Dio jnä` jne´ hi˜ kọọy¹ dsëy¹ ka˜läh´.

12 Øøhn¹, jee´ lä˜jë˜ he˜ hnoon¹ jwẹẹ̈hn˜ hnäh´, ta˜ täạ̈` hnäh´ gyuuh¹, ni˜ ta˜ täạ̈` hnäh´ hwa¹, ni˜ he˜ ga´ jyoh´, ta˜ täạ̈` hnäh´. Cher´mah¹ jwah¹ hnäh´ “Jạạh˜”, kọọ˜ “Jạạh˜” ba´ jwah¹ hnäh´. Hi˜ cher´mah¹ jwah¹ hnäh´ “Jạh˜hạ ¹”, kọọ˜ “Jạh˜hạ ¹” ba´ jwah¹ hnäh´ mah¹ sa˜ kạ¹ Dio ju¹dsoo´ kyah¹ hnäh´.

Ha˜ lä˜ hnøø¹ jmeen´ ma´ chạạ˜ hị˜ dsaah´

13 Cher´mah¹ chạạ˜ jạạ˜ hị˜ jëë˜ wii˝ jee´ kyah¹ hnäh´, wa´ ngiiy´ kiyh¹ kih¹ Dio. Cher´mah¹ chạạ˜ jạạ˜ hị˜ jẹẹ̈˜ dsë¹, wa´ häy´ kih¹ Dio.

14 Hi˜ cher´mah¹ chạạ˜ jạạ˜ hị˜ dsaah´ jee´ kyah¹ hnäh´, hnøø¹ tëëyh¹ dsa˜gyuuh´ kyạạ ¹ gwah˜ mah¹ tạạyh˜ aceit lä˜kọọ˜ hih˜ he˜ ga˜jmee´ Dsa˜jøøh¹ jnän` hi˜ ngiiy¹ kih¹ Dio mah¹ mi˜hläạ̈y´ hị˜ dsaah´ he´.

15 Hnøø¹ dsoo´ dsëy¹ jee´ ngiiy˜ kih¹ hị˜ dsaah´, lä˜jạ˜ jä¹ ba´ kiyh¹. Dio ba´ chạạyh˜. Hi˜ cher´mah¹ ma˜jmeey´ he˜ hliih¹, kọọ˜ ba´ Dio dsë¹ kiyh¹.

16 Mi˜jnää¹ kih¹ dsa˜kyạạh´ hnäh´, cher´mah¹ he˜ ma˜hläạ̈h˜ kyạạh´ hnih´. Hi˜ ngii˝ hnäh´ kih¹ dsa˜kyạạh´ hnäh´ kih¹ Dio mah¹ jä¹ kyah¹ hnäh´. He˜ ngii˝ jạạ˜ hị˜ llụụ¹ kyẹẹ´, hi˜ kyẹ˜ cha˜miih˜ be´.

17 Elía ma´ lạạ¹ jạạ˜ dsa˜ lä˜ jne´. Hị˜ he´ ga˜ngii˝ kih¹ Dio lä˜kạạ˜ tuh˜dsë¹, mah¹ sa˜ wa´ jä˜ jma¹. Hi˜ hnë˜ jị˜ñe˜ na˜dsë˜ jñee´ sih˜, sa˜ ja¹ ni˜ miih˜ jma¹.

18 Ma˜ngëë´ he˜ jạ˜, kọọ˜ ka˜läh´ ga˜ngiiy´ kih¹ Dio he˜ jä˜ jma¹, hi˜ ja¹ jma¹, hi˜ kọọ˜ ka˜läh´ ga˜løø¹ ga˜kwa´ mi¹hma˜.

19 Øøhn¹, cher´mah¹ chạạ˜ jạạ˜ hnäh´ hị˜ ma˜lä˜øø´ kih¹ju¹dsoo´, hi˜ lä˜jạ˜ chạạ˜ jñah´ hị˜ jmee¹ ya˜nääy´ ka˜läh´,

20 hnøø¹ lä¯ngëëh´ hnäh´ he¯ la¯.
Cher´mah¹ ga¯lëh¹ hnäh´ chąąah´ jąą¯ hi¯
ma¯lä¯øø´, ma¯läąąh` hnäh´ jąą¯ hi¯ ma´
hii´ goo¯ juu´, hi¯ lä¯ją¯ ma¯che` cha¯miih¯
dso´kye¯.

1 Pedro
He¯ la¯ to¯në´ je¯ he¯ ga˖sɨɨ˝ Pee´

Ga˖chee˝ Pee´ koo¯ je¯ kih¹ dsa¯gooy¹ hi¯ ma´tä̈ä̈h´ ɨɨ˝

1 Jnä˝ Pee´ laan¹ apóstol kyaa¹ Jesucristo, sɨɨn˖ kyah¹ hnäh˝ hi¯ ga˖hwee¯ jwɨɨ¯ kih¹. Hnäh˝ hi¯ tä̈äh´ hwa¹ Ponto, Galacia, Capadocia, Asia hi˖ Bitinia.

2 Dio hi¯ laa¹ Tää` jnän` ga˖lleeyh¯ hnäh˝ lä˖koh˝ hɨɨ´dsë¯ ma¯na¯la¯ kiyh¹ jä̈ä¹, hi˖ kyaah´ Jmɨ¯lle´ kiyh¹ ga˖mi¯llɨɨy¹ hnäh˝ mah¹ jmeeh¹ hnäh´ he¹ kih¹ Jesucristo, hi˖ lä˖ja¯ ma¯na¯jngëëh ¹ hnäh˝ kyaah´ jma¯ kiyh¹. Wa´ mi¯jä̈ä¹ Dio hnäh˝ cha¯ga´miih¯ hi˖ lä˖ja¯ wa´jmeey˝ hii˝ tii´ kyah¹ hnäh˝.

Ma¯na¯laa˝ jne´ kwaat¯ tee¹ jne´ ya¯jwɨɨ¹

3 He¯ ba´ che¯ llɨɨ¹ Dio Jmii¯ Jesucristo Dsa¯jøøh¹ jnän`. Ha¯ koh˝ sa˖ ga˖lä˖ñih˝ dsëy¹ jne´, he¯ja¯ na¯ ga˖jmeey˝ ga˖lä˖chaa˖ jne´ lä˖hmëë˝ ta˖la˖ kih¹ he¯ ga˖lä˖jiih` Jesucristo jee´ kih¹ hi¯ na¯jɨɨ´. He¯ja¯ kye´ jne´ o¯jøh˖ dsë¯ he¯ tee¹ jne´ jee´ tä̈äh´ hi¯ na´jiih˖.

4 Hi˖ lä˖ja¯ hñah˖ jne´ heen¯ he¯ høø˖ Dio gyɨɨh¹, he¯ sa˖ hee´ jih´koh˝, he¯ sa˖ lä˖soh˝ hi˖ ni˖ sa˖ lä˖sɨɨ¹.

5 Kih¹ he¯ ma¯dsoo˝ dsë¯ jne´ kih¹ Dio, he¯ja¯ hä̈äy¯ jne´ kyaah´ be´ kiyh¹ lä˖jiih¹ lä̈äy¹ jne´ go¯te¯ lä˖koo¯ ma¯na¯la¯ juu¹ mi¯jnääy¯ jnän` wa´ra¯ ga˖të´ jee´ llaa˖ jmɨ¯gyɨɨ˖.

6 He¯ja¯ jee¯ dsë¯ jne´, ma˖ke˖ ko¯hwëë˝ ba´ jëë´ jne´ na¯ku´ na¯ngɨɨ ¹ he¯ wɨɨ˝ cher´mah¹ lä˖ja¯ jmee˖ bii¹ he¯ dsa¯ngëë˝ jne´.

7 Mah¹ lä˖jnä˝, che´ lä˖ ma¯dsoo˝ ja¯ba´ dsë¯ jne´ kih¹ Dio. He¯ dsoo˝ dsë¯ jne´, kyee˝ cha¯ga´miih¯ lä˖koh˝ ga´ku´nøø˝. Jëëh´ ku´nøø˝ ja¯, koo¯ dsa¯llaa˖ ba´. Hi˖ hnøø¹ koo¹ kyaah´ je¯, ja¯ga´ lä˖jnä´ ma˖ra˖ he¯ llu¹ ba´. Ja¯ba´ lä˖ja¯ jne´, kyaah´ he¯ jëë´ jne´ he¯ wɨɨ˝, lä˖jnä´ he¯ ma¯dsoo˝ dsë¯ jne´ kih¹ Dio mah¹ lä˖ja¯ hlëëyh¹ llu¹ hi˖ jmeey¹ jɨɨh¹ jnän` hi˖ jmääy¹ jne´ kwaat¯ lä˖koo¯ hi¯ kaah´ wa´ra¯ ga˖të´ jee´ lä˖jnää˝ Jesucristo.

8 Hnaah˖ ba´ hnäh˝ Jesucristo ma˖ke˖ sa˖ ma¯jëëh` hnih´. Hi˖ ma˖ra˖ he¯ dsoo´ ba´ hoh´ hnäh´ kiyh¹, ma˖ke˖ sa˖ jëëh˖ hnäh´. He¯ja¯ ba´ jëë¯ hoh´ hnäh´ cha¯miih¯, lä˖jiih¹ mo˖so˖ lä˖kee˝ hnäh´ jmɨɨ˝ hlëëh´ hnäh´ lä˖koh˝ te¹ he¯ jee¯ hoh´ hnäh´.

9 Jëëh´, ma¯na¯laah´ hnäh´ na¹. He¯ na¯ba´ hnooh´ hnäh´ he¯ja¯ ma¯lä¯dsoo´ hoh´ hnäh´.

10 Lä˖jee¯ hi¯ ga˖ngëë¹ juu¹ kih¹ Dio llo´joo¹, ga˖hlëëh´ kih¹ ha¯lä˖ mi¯jä̈ä¹ Dio jne´. Ga˖kway˝ be´ ma´ hnøøy¹ ma´ lä˖ngëëy˝ ha¯lä˖ jwë˝ jee´ lä̈ä ¹ Dio jne´ lä˖koo¯ ma¯jwahn¹ la¯.

11 Hi˖ Jmɨ¯lle´ kih¹ Cristo ga˖jmee˝ juu¹ kih¹ dsa¯ he´, ha¯lä˖ jëë¹ Cristo wɨɨ˝ hi˖ ha¯lä˖ lee˝ jøøh¹ ma¯ngëë˝ ma¯jëëy˖ wɨɨ˝. Hi˖ ga˖kwa˝ dsa¯ he´ be´ ma´ hnøøy ¹ lä˖ngëëy˝ hii¯ dsa¯ ma´ lee˝ Cristo hi˖ hee¯ jmɨɨ˝ ma´ le´ lä˖ja¯.

12 Pero Dio ga˖mi˖jnää¯ kih¹ dsa¯ he´, ja˖ kih¹ jmɨɨ˝ ja¯ heh¹ juu¹ he¯ ga˖kway˝ ja¯, la¹ jnä` jne´ ba´ ja¯. Juu¹ ja¯ ma¯nɨɨ´ jne´ na¹. Jëëh´, kyaah´ be´ kih¹ Jmɨ¯lle´ Na¯jngɨɨ ¹ he¯ ja¹ gyɨɨh¹, ga˖kwa´ dsa¯ ju¹hmëë´ la¯. Hi˖ lä˖kye¯ ángele ka¯läh´ ma´ hnøø¹ ma´ lä˖ngëëy˝ ha¯lä˖ la¹ juu¹ la¯.

Dio hnøø¹ lee˝ jne´ na¯jngëë¹

13 Kih¹ he¯ja¯ na¯, jwee¯hn¯ hnäh´, wa´ jñiih¹ hɨɨ´dsë¯ kyah¹ hnäh´ mah¹ hä̈ä` hnäh´ hñaah¹. Lä˖kaa¯ tuh¯hoh´ hnäh´ jøø´ hnäh´ heeh¯ he¯ la´ kwa¹ Dio wa´ra¯ ga˖të´ jee´ lä¯jnää´ Jesucristo.

14 Wa´ laa¹ jne´ lä˖koo¯ jaa¯ gyɨɨ¯ hi¯ nɨɨh´ kih¹ jmii¯. Mo˖so˖ wa´ jmee´ ga´ jne´ lä˖koo¯ ma´ jmee¯ jne´ jä̈ä ¹ he¯ sa˖ ma¯kyɨɨh¯ jne´ juu¹ kih¹ Dio.

15 Ja¯ba´ lä˖koh´ na¯jngëë¹ Dio hi¯ ga˖llee¯h¯ jne´, ja¯ba´ lä˖ja¯ hnøø¹ dsa´toohn´ na¯jngëë¹ jne´ kyaah´ lä¯jë˖ he¯ jmeen¯.

16 Lä˖la¯ na¯sɨɨ¯ juu¹ kih¹ Dio: “Wa´ laah¹ hnäh´ na¯jngëë¹ lä˖koo¯ na¯jngëë¹ jnä˝.”

17 Jwah´ hnäh´ Tää` kih¹ Dio hi¯ ngɨɨh¹ kwaat¯ kih¹ lä˖hii˝ ne´ ha¯lä˖ tä̈äh´ haa´ dsa¯. He¯ja¯ hnøø¹ gah˖ hnih´ ta´ko¯jiih¹ chaah¯ hnäh´ jmɨ¯gyɨɨ˖ la¯.

18 Jëëh´, ma¯ñeh´ ba´ hnäh´ joh´ sa˖ ga˖kee˝ he¯ ga˖lää¹ Dio jne´ kih¹ lä¯jë˖ he¯ hlɨɨh¹ he¯ ga˖lä˖tee˖ jne´ kih¹ dsa¯ ma¯gyɨɨh¯ jnän`. Sa˖ ga˖lä˖hmaah` kyaah´ he¯ dsa¯hee˝, lä˖ la¹ kuu´ tøø¯ ku´nøø˝.

19 Ga˖lä˖hmaah` kyaah´ jma¯ kih¹ Cristo he¯ hmooh¹ jwërte, laay¹ lä˖koo¯ jaa¯ borrego mäh¹ hi¯ llɨɨ¹ go¯te¯ hi¯ kwee¯h¯ dsa¯ Dio.

20 Jä̈ä¹ ja¯ga´ nøø¹ jmɨ¯gyɨɨ˖ la¯, ma¯na¯la¯ juu¹ chee¹ Dio joo˝. Hi˖ na¹ jee´ ngoo¹ ga˖dsaa¹ jmɨ¯gyɨɨ˖, ma¯mi¯jnää¯ bih¹ jnän` ta˖la˖ kih¹ he¯ hnääy¹ jne´.

21 Ta˖la˖ kih¹ Cristo ma¯lä¯dsoo´ dsë¯ jne´ kih¹ Dio hi¯ ga˖mi¯jiiyh` jee´ kih¹ hi¯ na¯jɨɨ´ hi˖ ga˖jmääy¹ jøøh¹. He¯ja¯ kih¹ Dio ba´ he¯ ma¯lä¯dsoo´ dsë¯ jne´ hi˖ kih¹ hñii˝ bih¹ he¯ ma¯cha¯ o¯jøh˖ dsë¯ jnän`.

22 Na¹ ma¯na¯jngëë¹ jne´ kyaah´ be´ kih¹ Jmɨ¯lle´ Na¯jngɨɨ¹, lä˖llu¹ he¯ ga˖jmee´ jne´ he¹ kih¹ juu¹ dsoo´ mah¹ lä˖ja¯ lä˖hnää˖ jne´ øøh¹ jne´, pero ja˖ kyaah´ juu¹ ta˖jmah¹. He¯ja¯ wa´ lä¯hnää˖ jne´ øøhn¹ lä˖kaa¯ tuh¯dsë¯ jne´ hi˖ kyaah´ lä¯jë˖ be´ jnän`.

23 Jëëh´, he¯ ga˖lä˖chaa˖ jne´ ka¯läh´ lä˖hmëë´, sa˖ la¹ kyaah´ jmɨ¯ngo¹ he¯

dsa⁻hee̱´. Chaa̱⁻ jne´ kyaa̱h´ juu¹ kih¹ Dio he⁻
na´jiih⁻ ba´. He⁻ ja̱⁻ sa⁻ hee̱´ jih´ko̱h´ jih´lih´.
24 Jëëh´ (lä⁻la⁻ na⁻sii⁻ juu¹ kih¹ Dio):
Lä⁻jëë⁻ dsa⁻ laa̱¹ lä⁻ko̱o̱⁻ wa´nuu⁻.
Lä⁻jë⁻ he⁻ jnä´ na´hñaah¹ kih¹ dsa⁻, la¹ lä⁻ko̱o̱⁻
wa´le¹ kih¹ wa´nuu⁻ ba´.
Dsa⁻lä⁻kii⁻ wa´nuu⁻, hi⁻ wa´le¹ kih¹
dsa⁻tøh⁻.
25 Pero juu¹ kih¹ Dio, lä⁻ ma⁻cha⁻ ja̱⁻ba´, sa⁻
llaa̱⁻ jih´ko̱h´.
He⁻ la⁻ ja̱⁻ juu¹ he⁻ ga⁻nuuh⁻ hnäh´ lä⁻ko̱o̱⁻
ma´ ga⁻kwa´ dsa⁻ ju¹hmëë´ kih¹ Cristo.

2

1 He⁻ja̱⁻ be¹ hnäh´ lä⁻jë⁻ he⁻ hliih¹, ta⁻
jmee⁻ hnäh´ juu¹ ta⁻juu¹, ta⁻ wa´ ta⁻juuh¹
hnäh´ he⁻ jmääh⁻ hnäh´ hñaah¹ lä⁻ko̱o̱⁻ jaa̱⁻
hi⁻ mi⁻te¹ mah¹ sa⁻ mi⁻teyh¹, ta⁻ wa´ wii´ hoh´
hnäh´, ta⁻ kooh´ hnäh´ juu¹ jwii`.
2 Lä⁻ jmee⁻ jaa̱⁻ gyuu⁻ sëh´ hi⁻ tuh´
ko̱⁻lla⁻jiih⁻, lä⁻ja̱⁻ wa´ lä⁻hee̱´ hoh´ hnäh´
wa´juh⁻ he⁻ la¹ ko̱o̱⁻ nëë¹ ba´ he⁻ gwa´ gyuuh¹.
He⁻ la⁻ na⁻ la¹ juu¹ he⁻ sa⁻ jwëëh` he⁻ jmee⁻
dsa´nøø¹ jne´ ta⁻ cha´në´ lä⁻jwë´ jee´ lää̱´ jne´.
3 Jëëh´, ma⁻kuuh⁻ ba´ hnäh´ ha⁻ ko̱h´ sa⁻
llu¹ dsë¹ Dsa⁻jøøh¹ jnän`.

Cristo laa̱¹ lä⁻ko̱o̱⁻ mi¹kuu´ he⁻ na´jiih⁻

4 He⁻ja̱⁻ ya´nääh¹ hnäh´ chuh⁻ kih¹ Cristo
hi⁻ laa̱¹ lä⁻ko̱h´ kuu´ he⁻ na´jiih⁻ he⁻ sa⁻
ga⁻tih¹ dsë¹ dsa⁻ jää̱¹, pero kih¹ Dio, laay¹
lä⁻ko̱h´ mi¹ kuu´ he⁻ na⁻lliih´ hi⁻ hmooh¹
jwërte ka⁻läh´.
5 Hi⁻ ja̱⁻ba´ lä⁻ja̱⁻ laah¹ hnäh´ lä⁻ko̱h´ kuu´
he⁻ na´jiih⁻, he⁻ kyaah´ jmee⁻ Dio hne¹
kiyh¹ hi⁻ leeh´ hnäh´ lä⁻ko̱o̱⁻ jmi⁻dsa⁻ hi⁻
na⁻jngëë¹ go⁻te⁻ mah¹ kwëëh ¹ hnäh´ Dio
lä⁻jë⁻ he⁻ ngiiy⁻. Lä⁻ja̱⁻ ba´ tih⁻ dsë¹ Dio
jmeeh¹ hnäh´ ta⁻la⁻ kih¹ Jesucristo.
6 Kih¹ he⁻ja̱⁻ ba´ hlëëh⁻ lä⁻la⁻ jee´ na⁻sii⁻
juu¹ kih¹ Dio:
Jnä´ Dio llaan⁻ jwii⁻ Sión jaa̱⁻ hi⁻ laa̱¹ lä⁻ko̱o̱⁻
kuu´ he⁻ kye⁻ dsa⁻ to⁻në´ kih¹ ko̱o̱⁻
hne¹ juuh⁻.
La¹ ko̱o̱⁻ mi´kuu´ na⁻lliih´ he⁻ hmooh¹ jwërte.
Hi⁻ dsoo´ dsë¹ kiyh¹, jih´ko̱h´ sa⁻ jäy¹ kyaah´
o⁻hih⁻.
7 Kuu´ ja̱⁻ hmooh¹ jwërte kyah¹ hnäh´ hi⁻
ma⁻dsoo´ dsë¹. Pero kih¹ hi⁻ sa⁻ dsoo´ dsë¹
kih¹ Dio, na⁻sii⁻ lä⁻la⁻:
Ja̱⁻ba´ kuu´ he⁻ sa⁻ ga⁻tih¹ dsë¹ të⁻hyah⁻,
he⁻ ja̱⁻ ba´ ga⁻jä´ lä⁻ko̱o̱⁻ mi¹ kuu´ he⁻ kye⁻
dsa⁻ to⁻në´ kih¹ ko̱o̱⁻ hne¹ juuh⁻.
8 Hi⁻ lä⁻la⁻ na⁻sii⁻ ka⁻läh´:
La¹ ko̱o̱⁻ mi´kuu´ he⁻ dsa⁻tëh¹ dsa⁻ hi⁻
lä⁻ko̱o̱⁻ hloo⁻ he⁻ jmee⁻ dsa⁻tä̱h⁻
dsa⁻.
Dsa⁻ he´ dsa⁻tëh¹, kih¹ he⁻ sa⁻ hii⁻ heeyh⁻
juu¹ kih¹ Dio, ko̱⁻ja̱⁻ lle` kih¹ bih¹ ja̱⁻.
9 Pero jne´ ma⁻laa̱¹ jne´ ko̱o̱⁻ nää¹ dsa⁻
hi⁻ na⁻lleeh´ ba´, hi⁻ ma⁻laa̱¹ jne´ lä⁻ko̱o̱⁻
jmi⁻dsa⁻ kyaa̱¹ dsa⁻ta´ jøøh¹, ma⁻laa̱¹ jne´
ko̱o̱⁻ nää¹ dsa⁻ hi⁻ na⁻jngëë¹. Hi⁻ ja̱⁻ba´
lä⁻ja̱⁻ ma⁻laa̱¹ jne´ ko̱o̱⁻ jwii⁻ kih¹ Dio mah¹
kwa´ jne´ juu¹ ha⁻lä⁻ la¹ he⁻ juh⁻gaa̱⁻ he⁻
jmeey⁻. Jëëh´, ga⁻hwëëy¹ jne´ jee´ na⁻hoo̱⁻
mah¹ dsa´tooh´ jne´ kyaayh´ jee´ jnä´ wa´je⁻
jih¹gyeh¹.
10 Jää̱¹ sa⁻ cha⁻ ma´ laa̱¹ jne´ kih¹ Dio, pero
na¹ ma⁻laa̱¹ jne´ dsa⁻ kyaay¹. Sa⁻ chaa̱⁻ hi⁻
ga⁻lä⁻ñih´ dsë¹ jne´ jää̱¹, pero na¹ ma⁻lä⁻ñih´
dsë¹ Dio jne´.

Jmee⁻ bii¹ mi´te` jne´ kih¹ Dio

11 Peer⁻ hnaan⁻ hnäh´ øøhn¹. Jwii⁻ hnäh´
hi⁻ ga⁻hwëë⁻ jwii⁻ kih¹ mah¹ ga⁻nääh¹ hnäh´
jee´ jyoh´ jwii⁻. Lä⁻ko̱h´ he⁻ mo⁻so⁻ na´jnää´
hnäh´ kih¹ jmi⁻gyuu⁻ ba´ la¹. He⁻ja̱⁻ chuun´
kyaah´ hnäh´, mo⁻to⁻ jmee⁻ hnäh´ he⁻ ngii⁻
jmi⁻ngo¹ kyah¹ hnäh´ he⁻ jmee⁻ dsa⁻hee̱´
tuh⁻hoh´ hnäh´.
12 Go⁻taah´ hnäh´ lä⁻ko̱o̱⁻ lle` kyah¹ hnäh´,
jee´ kih¹ dsa⁻ hi⁻ sa⁻ ma⁻hee̱h⁻ kih¹ Dio mah¹
lä⁻ja̱⁻ jmeey¹ juuh⁻ kih¹ Dio wa´ra⁻ ga⁻të´ jee´
jäyh´. Jëëh´ ma´ja̱⁻ jëë¹ dsa⁻ he´, he⁻ llu¹ ba´
ta´ kyah¹ hnäh´ ma⁻ke⁻ na¹ hlëëyh⁻ wii´ kyah¹
hnäh´, jäyh´ he⁻ hliih¹ ba´ na⁻ jmeeh⁻ hnäh´.
13 Kwaat⁻ kih¹ Dsa⁻jøøh¹ jnän`, wa´ nuuh´
hnäh´ kih¹ lä⁻jëë⁻ dsa⁻ hi⁻ laa̱¹ ta´ jmi⁻gyuu⁻
la⁻. Lä⁻ja̱⁻ wa´ nuuh´ hnäh´ kih¹ dsa⁻ta´ jøøh¹
hi⁻ jmee⁻ hih⁻ kih¹ lä⁻jëë⁻.
14 Hi⁻ lä⁻ja̱⁻ wa´ nuuh´ hnäh´ kih¹ lä⁻jëë⁻
lle´moh´ hi⁻ na⁻hñaa̱´ kyaay¹ hi⁻ lla⁻ ta´ kih¹
hi⁻ jmee⁻ he⁻ hliih¹ hi⁻ hlëëyh⁻ llu¹ kih¹ hi⁻
jmee⁻ he⁻ llu¹ jmah¹ ba´.
15 Jëëh´, Dio hnøø¹ jmeeh¹ hnäh´ he⁻ llu¹
jmah¹ ba´ mah¹ sa⁻ cha⁻ he⁻ kih¹ hlëëh¹ wii´
hi⁻ sa⁻ ngëë´ hi⁻ sa⁻ cha⁻ huu´dsë⁻ llu¹ kih¹.
16 Go⁻taah´ hnäh´ lä⁻ko̱o̱⁻ jaa̱⁻ hi⁻ na⁻laa̱´
ba´, jëëh´ mo⁻so⁻ cha⁻ he⁻ hnii⁻ kyah¹ hnäh´.
Pero ta⁻ jmee⁻ hnäh´ huu´dsë⁻ cha⁻ jwë¹
jmeeh¹ hnäh´ wa´ la¹ cha⁻ la¹, kih¹ he⁻
ma⁻na⁻laah´ hnäh´. Jmee´ hnäh´ lä⁻ko̱o̱⁻
jmee⁻ hi⁻ tä̱äh´ tä̱ä̱´ jmee⁻ ta´he¹ kih¹ Dio ba´.
17 Wa´ jiih´ jne´ juu¹ llu¹ kih¹ lä⁻jëë⁻ dsa⁻.
Wa´ hnää⁻ jne´ øøh¹ jne´, wa´ gah⁻ jne´ Dio,
hi⁻ wa´ mi⁻te` jne´ kih¹ dsa⁻ta´ jøøh¹ hi⁻ chaa̱⁻
hwa¹ la⁻.
18 Hnäh´ hi⁻ jmee⁻ ta´ kih¹ dsa⁻, wa´ nuuh´
hnäh´ kih¹ juu´ ta´ hi⁻ wa´ gah¹ hnih´. Ja̱⁻
ma⁻la⁻ kih¹ hi⁻ jmee⁻ llu¹ hi⁻ jøh⁻ dsë¹, lä⁻ja̱⁻
jmeeh¹ hnäh´ kih¹ juu´ ta´ hi⁻ sa⁻ jøh⁻ dsë¹
kyaah´ dsa⁻.
19 Jaa̱⁻ dsa⁻ hi⁻ jëë⁻ wii´, ma⁻ke⁻ sa⁻ cha⁻
he⁻ kih¹ jmeeh⁻ dsih´, cher´mah¹ heeh⁻ bih¹
he⁻ jëëy⁻ wii´, lä⁻ja̱⁻ ba´ tih⁻ dsë¹ Dio. Jëëh´,
ga⁻jmeey´ lä⁻ko̱o̱⁻ lle` kih¹ mah¹ sa⁻ cha⁻ he⁻
kih¹ he⁻ hnii¹ huu´dsë⁻ kiyh¹.
20 Ha⁻ jmää¹ he⁻ be´ hoh´ hnäh´ he⁻ jëëh´
hnäh´ wii´ cher´mah¹ jmeeh⁻ ga´ hnäh´ he⁻
hliih¹. Pero cher´mah¹ ga⁻lä⁻be´ hoh´ hnäh´
he⁻ jëëh ¹ hnäh´ wii´ kih¹ he⁻ jmeeh⁻ hnäh´
he⁻ llu¹, he⁻ na⁻ ba´ tih⁻ dsë¹ Dio.

21 Kih¹ he⁻ja̱⁻ ba´ ga⁻lle̱e̱h⁻ Dio jne´. Jëëh´,
Cristo ga⁻jëë̱y¹ wɨɨ´ kwa̱a̱t⁻ jnän`. Hñiiy´
ga⁻jmeey´ to⁻në´ mah¹ jmee´ jne´ lä⁻ja̱⁻.
22 Cristo, sa⁻ ga⁻jmee´ ni⁻ miih⁻ dso´kye⁻,
ni⁻ sa⁻ ga⁻mi⁻ga̱a̱y⁻ ni⁻ ja̱a̱⁻ dsa⁻.
23 Ma´ ga⁻hlëëh´ dsa⁻ hlɨɨh¹ kiyh¹, sa⁻
ga⁻jɨɨyh¹ juu¹ kya̱a̱h´ dso´jwɨɨ´. Hi⁻ ma´
ga⁻heeh¹ dsih´ wɨɨ´, sa⁻ ga⁻ta´ ga⁻ha̱a̱yh⁻
dsa⁻. Ga⁻tooyh⁻ goo⁻ Dio ba´ hɨ̱⁻ lla⁻ ta´
kya̱a̱h´ juu¹ dsoo´.
24 Cristo ga⁻ko̱o̱¹ lä⁻jë⁻ dso´kye⁻ jnän` në´
kiyh¹ lä⁻ko̱o̱⁻ ma´ ga⁻ta̱a̱y⁻ dsoh´ hma⁻cru⁻.
Lä⁻ja̱⁻ ma⁻na⁻jɨɨ´ jne´ kih¹ dso´kye⁻ mah¹
jmee´ jne´ he⁻ llu¹ jmah¹ ba´. Ga⁻jä̱¹ jnän`,
lä⁻llu¹ he⁻ ga⁻la¹ dsoo´ kiyh¹.
25 Ma´ la̱a̱¹ jne´ lä⁻ko̱o̱⁻ ja̱a̱⁻ borrego hɨ̱⁻
ga⁻ka̱h⁻ jwë¹, pero na¹ ma⁻je̱e̱h⁻ jne´ kih¹
Cristo hɨ̱⁻ hä̱ä̱⁻ jne´ hɨ̱⁻ jøø⁻ jnän`.

3

Nɨɨh⁻ kih¹ hɨ̱⁻ na⁻je̱e̱⁻ goo⁻

1 Hi⁻ ja̱⁻ba´ lä⁻ja̱⁻ hnäh´ dsa⁻më´ hɨ̱⁻ cha̱a̱⁻
dsa⁻ñɨɨh⁻ kya̱a̱¹, wa´ nɨɨh´ hnäh´ kiyh¹. Hi⁻
cher´mah¹ dsa⁻ñɨɨh⁻ kya̱a̱h¹ sa⁻ ma⁻he̱e̱yh⁻
kih¹ Dio, sa⁻ jwë̱ë̱h` kiyh¹ he̱e̱yh⁻ juu¹ kih¹ Dio.
Sa⁻ hnøø¹ cha⁻miih⁻ juu¹, wa´ra⁻ ga⁻jëëy¹ he⁻
hwa̱a̱h´ hnäh´ kya̱a̱yh´.
2 Le̱e̱⁻ ko̱o̱⁻ jëëy⁻ ba´ he⁻ jmeeh⁻ hnäh´ llu¹
hi⁻ ga̱h⁻ hnih´ ka⁻läh´.
3 Ta⁻ jmää` hnäh´ hñaah¹ kya̱a̱h´ he⁻ na⁻lɨɨ´
cha⁻miih⁻ lleh´, tääh´ cha⁻miih⁻ caden⁻
luuh´, ky̱eh´ hnäh´ hmɨɨh⁻ hmooh¹ mah¹ jëë¹
dsa⁻ kyah¹ hnäh´.
4 Wa´ la̱a̱h¹ hnäh´ na´hñaah¹ ta⁻ neh⁻
tuh⁻hoh´ hnäh´ ba´, kya̱a̱h´ he⁻ hwa̱a̱h´
hnäh´ hi⁻ tä̱ä̱h´ hnäh´ to⁻kë´. Heh¹ na´hñaah¹
lä⁻ja̱⁻, sa⁻ lä⁻sɨɨ¹ jɨ̱h´ko̱h´ hi⁻ kye̱e̱´ cha⁻miih⁻
kih¹ Dio.
5 Lä⁻ja̱⁻ ma´ la̱a̱¹ na´hñaah¹ dsa⁻më´ hɨ̱⁻
na⁻jngëë¹ hɨ̱⁻ ma´ cha̱a̱⁻ llo´joo¹. Ma´ ky̱ey⁻
o⁻jøh⁻ dsë⁻ kih¹ Dio hi⁻ ma´ nɨɨyh´ kih¹
dsa⁻ñɨɨh⁻ kya̱a̱y¹.
6 Lä⁻ja̱⁻ ma´ la̱a̱¹ Sara, ma´ nɨɨyh´ kih¹
Abraham, ga⁻jmää̱y¹ jøøh¹. Hi⁻ lä⁻ja̱⁻ hnäh´
dsa⁻më´, le̱e̱h´ hnäh´ lä⁻ko̱o̱⁻ ma´ la̱a̱¹ Sara
cher´mah¹ jmeeh⁻ hnäh´ he⁻ llu¹ hi⁻ ni⁻ sa⁻
ga̱h¹ hnäh´ ni⁻ miih⁻.
7 Hi⁻ ja̱⁻ba´ lä⁻ja̱⁻ hnäh´ dsa⁻ñɨɨh⁻ hɨ̱⁻
cha̱a̱⁻ dsa⁻më´ kya̱a̱¹, go⁻ta̱a̱h´ hnäh´ llu¹
kya̱a̱yh´ lä⁻ hnøø¹ kih¹ dsa⁻më´. Jëëh´, sa⁻
cha⁻ be´ kiyh¹ lä⁻ko̱h´ hnäh´. Pero Dio
ba´ jmee⁻ he⁻ cha̱a̱⁻ dsa⁻më´ dsa⁻ñɨɨh⁻,
he⁻ja̱⁻ kwee⁻ ba´ na´jnää´ hnäh´ cha´nëy´.
Lä⁻ja̱⁻ hnäh´ dsa⁻ñɨɨh⁻, go⁻ta̱a̱h´ hnäh´ llu¹
kya̱a̱yh´, mah¹ nuu¹ Dio jee´ ngɨɨh´ hnäh´
kyah¹.

Hnøø¹ he̱e̱h´ jne´ he⁻ jëën´ wɨɨ´

8 Ko̱o̱⁻ ka⁻läh´ jwë̱ë̱hn⁻ hnäh´, wa´ la¹ ko̱o̱⁻
nëë¹ ba´ hɨɨ´dsë⁻ kyah¹ hnäh´ jee´ lä⁻jë̱ë̱⁻
hnäh´, wa´ jøh⁻ hoh´ hnäh´, wa´ hnaah⁻
hnäh´ dsa⁻kya̱a̱h´ hnäh´ lä⁻ko̱o̱⁻ ja̱a̱⁻ øøh¹
hnäh´. Wa´ lä⁻ñih´ hoh´ hnäh´ hi⁻ jmee´
hwa̱a̱h´ hnäh´.
9 Ta⁻ jɨɨh` hlɨɨh¹ kih¹ hɨ̱⁻ jmee⁻ he⁻ hlɨɨh¹, ni⁻
ta⁻ hlëëh` wɨɨ´ kih¹ hɨ̱⁻ hlëëh⁻ wɨɨ´ kyah¹ hnäh´,
ngɨɨ´ hnäh´ he⁻ llu¹ kiyh¹ ba´. Kih¹ he⁻ja̱⁻ ba´
ga⁻tëëh¹ Dio jne´ mah¹ mi⁻jä̱ä̱y¹ jne´.
10 Jëëh´ lä⁻la⁻ na⁻sɨɨ⁻ juu¹ kih¹ Dio:
Hɨ̱⁻ hnøø¹ lä⁻cha̱a̱⁻ llu¹ jmɨ⁻gyɨɨ⁻ la⁻,
hi⁻ hnøøy¹ dsa⁻ngëëy´ llu¹ ta´ko̱⁻ jɨɨh¹ cha̱a̱y⁻,
wa´ høøy´ hooy´ mah¹ sa⁻ hwëë⁻ juu¹ hlɨɨh¹,
hi⁻ ta⁻ wa´ hlëëyh´ juu¹ ta⁻juu¹.
11 Wa´ lä⁻øøy´ kih¹ he⁻ hlɨɨh¹ mah¹ wa´ jmeey´
he⁻ llu¹ jmah¹ ba´.
Wa´ hnøøyh⁻ ha⁻lä⁻ jee´ hɨɨ¹ tii´ dsëy¹,
lä⁻ja̱⁻ wa´ jmeey´ lä⁻jë⁻ jmɨɨ´.
12 Hä̱ä̱⁻ ba´ Dio lä⁻jë̱ë̱⁻ hɨ̱⁻ jmee⁻ he⁻ llu¹,
hi⁻ nuu⁻ bih¹ kih¹ lä⁻jë⁻ he⁻ ngɨɨy⁻.
Pero ya⁻jë̱ë̱¹ dsëy¹ kya̱a̱h´ hɨ̱⁻ jmee⁻ dso´kye⁻.
13 ¿Hɨɨ̱⁻ na⁻ hɨ̱⁻ jmee¹ he⁻ hlɨɨh¹ kyah¹ hnäh´
cher´mah¹ jmeeh⁻ hnäh´ he⁻ llu¹ jmah¹ ba´?
14 Pero llu¹ la¹ kyah¹ hnäh´ ma⁻ke⁻ jëëh´
hnäh´ he⁻ wɨɨ´, kwa̱a̱t⁻ kih¹ he⁻ llu¹ he⁻
jmeeh⁻ hnäh´. Ta⁻ jøøh` hnäh´ hñaah¹ kih¹ ni⁻
ja̱a̱⁻, ni⁻ ta⁻ wa´ ga̱h¹ hnäh´.
15 Wa´ ga̱h⁻ hnäh´ Dio ba´. Hnääh¹ hnäh´
Dio lä⁻ka̱a̱⁻ tuh⁻hoh´ hnäh´. Hnøø¹ wa´
na´llu` juu¹ kyah¹ hnäh´ tä̱ä̱´ mah¹ cha⁻ he⁻
jwɨɨh¹ lä⁻ja̱a̱⁻ lä⁻ja̱a̱⁻ dsa⁻ hɨ̱⁻ ngɨɨ⁻ juu¹ ha⁻lä⁻
la¹ o⁻jøh⁻ dsë⁻ he⁻ cha⁻ kyah¹ hnäh´. Lä⁻ja̱⁻
wa´ hwa̱a̱h´ hnäh´ kya̱a̱yh´, hi⁻ jɨɨh` hnäh´ juu¹
llu¹ kiyh¹.
16 Hä̱ä̱` hnäh´ hñaah¹ mah¹ sa⁻ hnɨɨ¹
hɨɨ´dsë⁻ kyah¹ hnäh´, hi⁻ lä⁻ja̱⁻ jä̱¹ o⁻hih⁻
hɨ̱⁻ hlëëh⁻ wɨɨ´ kyah¹ hnäh´ kih¹ he⁻ ga⁻nääh´
hnäh´ jmeeh⁻ hnäh´ he⁻ llu¹ lä⁻ hnøø¹ Cristo.
17 Hi⁻ cher´mah¹ hnøø¹ Dio jëë´ jne´ he⁻
wɨɨ´ lä⁻ ma´ jmee⁻ jne´ he⁻ llu¹, llu¹ ga´ lä⁻ja̱⁻,
lä⁻ko̱h´ ga´ he⁻ jëë´ jne´ he⁻ wɨɨ´ lä⁻ ma´ jmee⁻
jne´ dso´kye⁻.
18 Lä⁻ja̱⁻ ga⁻la¹ kih¹ Cristo ka⁻läh´. Ko̱o̱⁻ hä´
ja̱⁻ba´ ga⁻jɨɨy¹ kih¹ dso´kye⁻ jnän`. Hɨ̱⁻ llɨɨ¹
he´ ga⁻jɨɨy¹ kwa̱a̱t⁻ jnän` hɨ̱⁻ jmee⁻ dso´kye⁻
mah¹ lä⁻ja̱⁻ tëëy⁻ jne´ kih¹ Dio. La¹ juu¹ dsoo´
ga⁻jɨɨ¹ jmɨ⁻ngo¹ kiyh¹ pero ga⁻lä⁻jɨɨyh` la̱a̱y¹
jmɨ⁻lle´.
19 Lä⁻ja̱⁻ ñeey´ la̱a̱y¹ jmɨ⁻lle´, na´kway⁻ juu¹
kih¹ jmɨ⁻lle´ hɨ̱⁻ tä̱ä̱h´ na⁻jnëë¹,
20 hɨ̱⁻ sa⁻ ga⁻jmee´ he¹ kih¹ Dio llo´joo¹. Ma´
jøh⁻ dsë¹ Dio kya̱a̱yh´, sa⁻ ga⁻che̱e̱y¹ cha̱h´
he⁻ wɨɨ´ në´ kiyh¹ ta´ko̱⁻ jɨɨh¹ ma´ jmee⁻ Noé
barco. Miih⁻ go⁻te⁻ ba´ ga⁻la̱a̱´ kya̱a̱h´ barco
ma´ ja¹ jmɨɨ⁻. He⁻lɨɨ¹ ba´ ga⁻të´ jña̱a̱¹ dsa⁻ jee´
lä⁻jë̱ë̱⁻.
21 He⁻ ga⁻la¹ lä⁻ja̱⁻ kya̱a̱h´ jmɨɨ⁻ ja̱⁻, la¹
lä⁻ko̱o̱⁻ he⁻ ga⁻sa̱a̱⁻ jne´ jmɨɨ⁻ he⁻ kya̱a̱h´
ma⁻la̱a̱´ jne´ na¹. Pero he⁻ sa̱a̱⁻ jne´ jmɨɨ⁻, sa⁻
dsa⁻jñee´ jne´ kya̱a̱h´ he⁻ ja̱⁻. He⁻ na⁻ ko̱o̱⁻
jɨɨh⁻ juu¹ ba´ he⁻ mo⁻so⁻ hnɨɨ⁻ hɨɨ´dsë⁻ jnän`
kih¹ Dio ta⁻la⁻ kih¹ he⁻ ga⁻lä⁻jɨɨh` Jesucristo.
22 Hi⁻ ngaayh¹ gyɨɨh¹, na´gyay⁻ jwoo¹
ra⁻llɨɨ¹ kih¹ Dio. Hi⁻ lä⁻jë̱ë̱⁻ ángele hi⁻

lä˜kye˜ lä˜jëë˜ hi˜ cha˜ be´ kih¹ gyuuh¹ nuuh´ kiyh¹.

4

Wa´jmeen´lä˜jë˜ ta´he˜ ma˜hñah˜jne´kih¹ Dio

1 Lä˜ ma´ kye˜ Cristo jmi˜ngo¹ lä˜koh´ kye´ jne´, ga˜jëëy¹ wii´ kwaat˜ jnän`. He˜ja˜ wa´ la¹ koo˜ nëë¹ ba´ huu´dsë˜ jnän`kyaayh´. Wa´ heeh´ jne´ jëë´ jne´ he˜ wii´. Jëëh´ jaa˜ hi˜ ma˜jëë˜ wii´ mo˜so˜ cha˜ he˜ kih¹ jmee¹ gyih¹ dso´kye˜.

2 He˜ja˜ ta´ko˜jiih¹ chaay˜, mo˜so˜ jmee¹ gyih¹ he˜ ngii˜ jmi˜ngo¹ kiyh¹. Hnøø¹ jmeey¹ lä˜ tih˜ dsë¹ Dio ba´.

3 Ma˜leee˜ ba´ lä˜koo˜ te¹ he˜ ma˜jmeeh´ hnäh´ jää¹, lä˜ ma´ jmeeh˜ hnäh´ lä˜jë˜ he˜ la¹ o˜hih˜ hi˜ he˜ ga´ jyoh´ he˜ ngii˜ jmi˜ngo¹ kyah¹ hnäh´. Ga˜lä˜heeh´ hnäh´, ja˜ kyaah´ hih˜ ga˜kuh¹ hnäh´ lä˜ ma´ cha˜ jmii´ hi˜ ga˜jmeeh´ hnäh´ juuh˜ kih¹ dio hi˜ na˜laa˜ kaah˜ dsa˜ he˜ sa˜ lä˜jëë¹ Dio go˜te˜. Ma´ jmeeh˜ hnäh´ lä˜koh´ jmee˜ lä˜jëë˜ hi˜ sa˜ ma˜heeh˜ kih¹ Dio.

4 He˜ja˜ dsaa˜ dsë¹ dsa˜ he´ na¹, he˜ mo˜so˜ jmeeh˜ hnäh´ ko˜jøh´ kyaayh´ jee´ ga˜nääy¹ jmeey˜ na˜ku´ na˜ngii¹ he˜ hliih¹ ja˜. He˜ja˜ na˜ hlëëyh˜ wii´ kyah¹ hnäh´.

5 Pero dsa˜ he´ ngëëy¹ kwaat˜ kiyh¹ cha´në´ hi˜ gya¹ ma˜na´lluu` llay¹ ta´ kih¹ lä˜jëë˜ hi˜ na´jiih˜, hi˜ lä˜ja˜ kih¹ hi˜ na˜juu´.

6 Kih¹ he˜ja˜, ga˜kwa´ dsa˜ ju¹hmëë´ kih¹ hi˜ ma˜na˜juu´. Jëëh´, ma˜ke˜ ga˜juuy¹ lä˜koo˜ lle` kih¹ dsa˜juu´ dsa˜ jmi˜guu˜, pero na´jiih˜ jmi˜lle´ kiyh¹ jee´ ka˜ Dio.

7 Ngoo¹ ya˜jäh˜ llaa˜ jmi˜guu˜. He˜ja˜ mi˜leeh˜ hnäh´ hi˜ chuu´ hnäh´ ko˜lla˜jiih˜ kyaah´ Dio.

8 He˜ kyee´ ga´ kih¹ jee´ lä˜jë˜, wa´ hnaah˜ hnäh´ øøh¹ hnäh´. Jëëh´, kyaah´ he˜ hnää˜ jne´ øøh¹ jne´, dsa˜jnë¹ jwë¹ kih¹ cha˜miih˜ dso´kye˜.

9 Lä˜kaa˜ tuh˜hoh´ hnäh´, heeh` øøh¹ jne´ hi˜ dsa˜nää¹ cha´neh˜ kyah¹ hnäh´.

10 Na˜sii¹ ba´ ta´ he˜ la´ kwa˜ Dio jmeen´ mah¹ jmee´ jne´ ta´he¹ kih¹ dsa˜kyaahn´. Hi˜ lä˜jaa˜ lä˜jaa˜ jne´ hnøø¹ mi˜ten` kyaah´ ta´ he˜ ma˜hñah˜ jne´ mah¹ jmää¹ jnän`he˜ llu¹ dsë¹ Dio kyaah´jne´. Ja˜ koo˜ nëë¹ he˜ llu¹ he˜ kwëëyh˜ dsa˜ kyaay¹.

11 Cher´mah¹ hi˜ hëëh˜ dsa˜, wa´ hëëyh´ lä˜koo˜ jaa˜ hi˜ ngëë˜ juu¹ kih¹ Dio ba´. Cher´mah¹ hi˜ kwa˜ be´ kih¹ dsa˜, wa´ kway´ kyaah´ be´ kih¹ Dio. Lä˜ja˜ lä˜jë˜ he˜ jmee˜ jne´, hnøø¹ jmeen´ kyaah´ be´ kih¹ Dio mah¹ jmee¹ dsa˜ juuh˜ kiyh¹ ta˜la˜ kih¹ Jesucristo. Lä˜ja˜ jmään´øøh¹ Dio jnän`hi˜ cha˜ be´ kih¹ ga˜lä˜jë˜ joh´ jmii´ cha˜. Wa´ la¹ lä˜ja˜.

Jëë´jne´wii´ kih¹ he˜ laa¹ jne´ kyaa¹ Cristo

12 Øøhn¹ hi˜ hnaan˜, wa´ra˜ ga˜ngëëh´ hnäh´ cha˜miih˜ he˜ wii´, ta˜ jmee˜ dsaa˜ hoh´ hnäh´. Ta˜ wa´ laah´ hnäh´: “Sa˜ cha˜ he˜ kih¹ jëën´ koo˜ na˜ jiih¹ he˜ wii´.” Jëëh´ he˜ na˜, mi˜jnää˜ che´ lä˜ ma˜dsoo´ ja˜ba´ hoh´ hnäh´.

13 Wa´ chaah˜ hnäh´ llu¹ ba´, jëëh´ lä˜kye˜ hnäh´ ma˜jëëh`hnäh´ he˜ wii´ ko˜øøh´ kyaah´ Cristo. Mah¹ lä˜ja˜ lä˜chaah˜ hnäh´ llu¹ jwërte wa´ra˜ ga˜të´ jee´ lä˜jnääy´ ha˜ koh´ øøh¹ laay¹.

14 Llu¹ la¹ kyah¹ hnäh´ cher´mah¹ hlëëh˜ dsa˜ wii´ kyah¹ hnäh´ kwaat˜ kih¹ Cristo. Jëëh´ Jmi˜lle´ kih¹ Dio he˜ jnaah¹ jwërte, cheh¹ taa´ kyaah´ hnäh´. Dsoo´ ba´ mi˜kwah¹ dsa˜ Jmi˜lle´ kih¹ Dio pero hnäh´ jmeeh˜ hnäh´ juuh˜ kiyh¹.

15 Pero jyoh´ juu¹ ba´ ja˜ cher´mah¹ jëëh´ hnäh´ he˜ wii´ kih¹ he˜ ma˜jngëëh˜ hnäh´ dsa˜, o cher´mah¹ ma˜hiih´ hnäh´ kih¹ dsa˜, cher´mah¹ ma˜jmeeh´ hnäh´ he˜ hliih¹, cher´mah¹ ma˜taah` hnäh´ jee´ sa˜ ga˜tëëh´ hnäh´.

16 Pero cher´mah¹ jëëh´ hnäh´ he˜ wii´ kih¹ he˜ laah¹ hnäh´ dsa˜ kyaa¹ Cristo sa˜ la¹ o˜hih˜. Kwa´ hnäh´ ti´hmaah´ kih¹ Dio ba´ kih¹ he˜ jëëh´ hnäh´ he˜ wii´.

17 Ma˜dsëë¹ jmii´ he˜ ngiih¹ Dio kwaat˜ kih¹ dsa˜ kyaay¹. Cher´mah¹ ma˜løø¹ ngiiyh˜ kwaat˜ jnän`, ha˜ ga´ koh´ sa˜ jmeey¹ kih¹ hi˜ sa˜ ma˜heeh˜ ju¹hmëë´ kiyh¹.

18 Cher´mah¹ he˜lii¹ ba´ dsa˜lää´ hi˜ lluu¹, ha˜ ba´ lä˜ le´ kih¹ hi˜ sa˜ ma˜heeh˜ juu¹ kih¹ Dio hi˜ taah´ jmee˜ wa´ la¹ cha˜ la˜.

19 He˜ja˜ ma´ jëë´ jne´ he˜ wii´ lä˜ hnøø¹ Dio, ma˜nøø¹ jne´ jmeen´ he˜ llu¹ jmah¹ ba´ hi˜ wa´ tøøhn´ goo˜ Dio lä˜jë˜ he˜ chaa˜ jne´. Jëëh´ hi˜ he´ ga˜jmää¹ jne´ hi˜ mi˜te¹ bih¹ juu¹ kiyh¹.

5

Nuuh˜ kih¹ dsa˜ hi˜ kye˜ në´

1 Na¹ hlëëhn´ lä˜jëë˜ hnäh´ dsa˜guuh´ kyaa¹ gwah˜ lä˜kaa˜ jee´ taah´ hnäh´. Jëë`da´, koo˜ ba´ la¹ ta´ kin˜ kyaah´ ta´ he˜ jmeeh˜ hnäh´. Hi˜ jmeen˜ juu¹ dsoo´ kih¹ he˜ wii´ he˜ ga˜ngëë´ Cristo, hi˜ lä˜ja˜ tëëhn¹ ya˜jwii¹ kiyh¹ he˜ na¹ ga´ lä˜jnä´. He˜ja˜ chuun´ kyaah´ hnäh´.

2 Haa`hnäh´ lä˜jëë˜ dsa˜ kyaa¹ Dio hi˜ nøø´ goo˜ hnäh´. Jmee´ hnäh´ ta´ lä˜koh´ lla˜ hoh´ hnäh´ ba´, ja˜ kyaah´ he˜ wii´, ni˜ ja˜ kih¹ he˜ hee´ hoh´ hnäh´ kuu´, hi˜ jmee´ hnäh´ lä˜kaa˜ tuh˜hoh´ hnäh´.

3 Ta˜ wa´ hnooh˜ hnäh´ he˜ jmee¹ dsa˜ hi˜ haah˜ hnäh´ ta´he¹ kyah¹ hnäh´. Jmee´ da´ hnäh´ ta´he¹ kih¹ dsa˜ jää¹, mah¹ lä˜kyuuyh˜ jmeey¹ ja˜ba´ lä˜koo˜ jmeeh˜ hnäh´.

4 Mah¹ lä˜ja˜, wa´ra˜ jah¹ hi˜ laa¹ to˜në´ kih¹ jee´ lä˜jëë˜ jne´ hi˜ hä´ goo˜ ta´ la˜, hñah˜ jne´ koo˜ coron he˜ jnaah¹ jwërte he˜ sa˜ hee´ jih´koh´.

5 Ja̱˜ba´ lä˜ja̱˜ hnäh´ chih˜ kwa̱a̱˜, wa´
nuuh´ hnäh´ kih¹ dsa˜gyuuh´. Hi˜ jmee´ hnäh´
hwa̱a̱h´ hnäh´ kya̱a̱h´ dsa˜kya̱a̱h´ hnäh´.
Jëëh´:
Dio jne˜ jwë¹ kih¹ hi̱˜ jmää˜ hñii´ ka̱a̱h´,
pero llu¹ dsëy¹ kya̱a̱h´ hi̱˜ jmää˜ hñii´ hwa̱a̱´.
6 He˜ja̱˜ jwëëhn˜ hnäh´, jmää` hnäh´ hñaah¹
hwa̱a̱h´ kya̱a̱h´ Dio hi̱˜ cha˜ cha˜miih˜ be´
kih¹ mah¹ jmääy¹ hnäh´ ka̱a̱h´ wa´ra˜ ga˜dsëë¹
jmii´ ja̱˜.
7 Tøøh¹ hnäh´ goo˜ Dio lä˜jë˜ huu´dsë˜ he˜
cha̱a̱˜ hnäh´, jëëh´ hñii´ bih¹ hä̱ä̱y˜ hnäh´.
8 Lëëh˜ hnäh´, mi˜jnøø´ hnäh´ mi ¹nëh´.
Jëëh´ hi̱˜sa˜llu̱¹ hñaa˜ dsëy¹ kya̱a̱h´ jne´. Tää´
sa˜ jä̱ä̱y´ ngëy˜, hnaayh˜ hi̱˜ sa̱a̱yh¹. La̱a̱y¹
lä˜ko̱h´ ja̱a̱˜ hyah˜ hä̱ä̱ ¹ jee´ hnooyh˜ he˜
kuyh˜.
9 He˜ja̱˜ go˜ta̱a̱h´ hnäh´ ko̱o̱˜ hweh˜
kya̱a̱h´ he˜ ma˜dsoo´ hoh´ hnäh´, lä˜ja̱˜ ta˜
kwa˜ hnäh´ jwë¹ ka̱a̱yh¹ hnäh´. Ma˜ñeh´ ba´
hnäh´, ja̱˜ba´ lä˜na˜ dsa˜ngëë´ lä˜jëë˜ øøh¹
jne´ hi̱˜ tä̱ä̱h´ lä˜ka̱a̱˜ jmi˜gyuu˜.
10 He´ ba´ Dio hi̱˜ kwa˜ lä˜jë˜ he˜ llu¹ jnän`
ga˜tëëyh¹ jne´ ta˜la˜ kih¹ Jesucristo mah¹ tëëh¹
jne´ ya˜jwii¹ kiyh¹ he˜ sa˜ lla̱a̱˜ ji̱h´ko̱h´. Hi˜
ma˜ngëë´ ma˜jëë´ jne´ he˜ wii´ miih˜ jmii´,
Dio jmää¹ jne´ llu̱u̱ ¹ go˜te˜, jmeey¹ jä¹ jne´
ko̱o̱˜ hweh˜, hi˜ jmeey¹ lä˜cha˜ be´ jnän`,
mah¹ mo˜so˜ cha˜ ga´ he˜ le´ jnän`.
11 Lä˜ja̱˜ wa´ jmään´ Dio jnän` jøøh¹ hi̱˜
cha˜ be´ kih¹ lä˜jë˜ joh´ jmii´ cha˜. Wa´ la¹
lä˜ja̱˜.

Ga˜jmee´ Pee´ Dio kih¹ dsa˜ jee´ ga˜dsa̱a̱¹
juu¹ la˜

12 Ma˜siin¹ miih˜ juu¹ la˜ kya̱a̱h´ Silvano
hi̱˜ la̱a̱¹ ja̱a̱˜ øøh¹ jne´ hi̱˜ mi˜te¹ juu¹ kih¹.
Ma˜kwan¹ miih˜ nuuh˜ la˜ kyah¹ hnäh´ hi˜
jmeen˜ dsoo´, he˜ la˜ ja̱˜, he˜ la´ kwa˜ Dio.
He˜ja̱˜ go˜ta̱a̱h´ hnäh´ ko̱o̱˜ hweh˜ kya̱a̱h´
he˜ ja̱˜.
13 Øøh¹ jne´ hi̱˜ tä̱ä̱h´ jwii˜ Babilonia hi̱˜
na˜llëëh´ ko̱˜jøh´ kya̱a̱h´ hnäh´, jmeey˜ Dio
kyah¹ hnäh´, lä˜ja̱˜ Marco gyuu˜ kya̱a̱n˜
ka˜läh´.
14 Jmee´ hnäh´ Dio kih¹ dsa˜kya̱a̱h´ hnäh´
hi˜ ja̱˜ chu̱h˜ hnäh´ kiyh¹ lä˜llu¹ he˜ hnaah˜
hnäh´.
Wa´ hii´ tii´ kih¹ lä˜jëë˜ hnäh´ hi̱˜ la̱a̱¹ ko̱o̱˜
ba´ kya̱a̱h´ Cristo. Wa´ la¹ lä˜ja̱˜.

2 Pedro
He¯ la¯ jee´ ga˜të´ to̱˜ je¯ he¯ ga˜sɨɨ´ Pee´

Ga˜sɨɨ´ Pee´ kih˜ dsa¯gooy˜

1 Jnä´ Simón Pee´ jmeen˜ ta´ kih˜ Jesucristo
la̱a̱n˜ apóstol kya̱a̱y˜, sɨɨn˜ kyah˜ hnäh´ hɨ̱¯
ma¯dsoo´ dsë˜ ko̱¯jø̱h´ kya̱a̱h´ jnä´. Peer˜
jna̱a̱h˜ la˜ jnän` he¯ ma¯dsoo´ dsë¯ jne´ ta˜la˜
kih˜ he¯ llu̱u̱˜ Jesucristo hɨ̱¯ lä̱ä̱¯ jne´. Hɨ̱¯ he´
he´ Dio jnän`.

2 Ta˜la˜ kih˜ he¯ kyu̱u̱h˜ hnäh´ Dio hi˜
kyu̱u̱h¯ hnäh´ Jesucristo Dsa¯jøøh˜ jnän`, wa´
mɨ¯jä̱ä̱˜ Dio hnäh´ cha¯miih¯ hi˜ wa´ jmeey´
hii´ tii´ kyah˜ hnäh´.

Ha¯ lä¯ jmee´ jne´ hɨ̱¯ ma¯dsoo´ dsë¯ kih˜ Dio

3 Kya̱a̱h´ be´ kih˜ Dio ba´ cha¯ lä˜jë˜ he¯
jmee˜ cha̱a̱¯ jne´ mah˜ jmee´ jne´ lä¯ hnøøy˜
hñiiy´. Ga˜hñah˜ jne´ he¯ la¯, kya̱a̱h´ he¯
ma¯kyu̱u̱˜ jnih´. Hɨ̱¯ he´ ga˜tëëh˜ jne´ ta˜la˜
kih˜ he¯ la̱ay˜ jøøh˜ hi˜ liyh˜ jmeey˜ he¯
jɨh¯ga̱a̱¯.

4 Hi˜ lä˜ja̱¯ ga˜hñah˜ jne´ he¯ jɨh¯ga̱a̱¯
he¯ ga˜jäyh´ jmeey˜ jnän`. Peer˜ jna̱a̱h˜ la˜
jnän` he¯ ma¯kyu̱u̱h¯ jne´ juu˜ kiyh˜. Jëëh´
ta˜la˜ kih˜ juu˜ na¯ ma¯tøøh´ jne´ jee´ le̱e̱´
jne´ lä˜ko̱o̱¯ la̱a̱˜ hñii´ Dio hi˜ lä̱ä̱y¯ jne´ kih˜
he¯ hlɨɨh˜ he¯ cha¯ jmɨ¯gyɨɨ˜ la¯ he¯ ngɨɨ˜
jmɨ¯ngo˜ jnän`.

5 He¯ja̱¯ lä˜llu˜ he¯ ma¯dsoo´ hoh´ hnäh´,
kwa´ hnäh´ be´ jmee´ hnäh´ lä˜ko̱o̱¯ lle` kih˜
ba´. Hi˜ ja̱˜ ma˜la˜ he¯ jmeeh¯ hnäh´ lä˜lle`
kih˜, hnøø˜ lä˜kyu̱u̱h¯ hnäh´ cha¯ga´miih¯.

6 Hi˜ ja̱˜ ma˜la˜ he¯ kyu̱u̱h¯ hnäh´, hnøø˜
hä̱ä̱h˜ hnäh´ hñaah˜. Hi˜ ja̱˜ ma˜la˜ he¯ hä̱ä̱h˜
hnäh´ hñaah˜, hnøø˜ jøh¯ hoh´ hnäh´. Hi˜ ja̱˜
ma˜la˜ he¯ jøh¯ hoh´ hnäh´, hnøø˜ hnaah˜
hnäh´ Dio.

7 Hi˜ ja̱˜ ma˜la˜ he¯ hnaah˜ hnäh´ Dio,
hnøø˜ jmeeh˜ hnäh´ he¯ llu˜ kih˜ dsa¯kya̱a̱h´
hnäh´. Hi˜ ja̱˜ ma˜la˜ he¯ ja̱¯, hnøø˜ hnaah˜
dsa¯kya̱a̱h´ ba´.

8 Cher´mah˜ jmeeh¯ hnäh´ lä˜jë˜ he¯ ja̱¯,
hi˜ ngoo˜ ba´ jmeeh¯ hnäh´ cha¯ga´miih¯
lä˜ja̱¯, ma´ja̱¯ ba´ lä˜jnä´ ta´ kyah˜ hnäh´. Hi˜
ja̱¯ko̱o̱¯ jwah´ hnäh´: “Kyu̱u̱˜ ba´ jnäähˈ Jesu-
cristo Dsa¯jøøh˜ jnän`.”

9 Pero hɨ̱¯ sa˜ jmee˜ lä˜ja̱¯, sa˜ jnä´ kiyh˜,
la̱a̱y˜ lä˜ko̱o̱¯ ja̱a̱¯ hɨ̱¯ tɨɨ´. Ma¯gaa´ dsëy˜ ha¯
lä˜ ga˜che`lä˜jë˜ he¯ hlɨɨh˜ he¯ ga˜jmeey´ jä̱ä̱˜.

10 Lä˜ja̱¯ øøhn˜, mɨ¯jnää˜ hnäh´ he¯
na¯lle̱e̱h´ hnäh´ hi˜ mɨ¯jnää˜ hnäh´ he¯ la̱a̱h˜
hnäh´ hɨ̱¯ ga˜tëëh˜ Dio. Cher´mah˜ jmeeh¯
hnäh´ lä˜jë˜ he¯ ja̱¯, sa˜ tä̱h˜ hnäh´ jɨh´ko̱h´,

11 hi˜ nɨ˜ ko̱o̱¯ sa˜ cha¯ he¯ ha˜ kyah˜ hnäh´,
na¯na´ ba´ jwë˜ kyah˜ hnäh´ go´ta̱a̱h´ hnäh´
tä̱ä̱´ ya˜jwɨɨ˜ kih˜ Jesucristo, Dsa¯jøøh˜ jnän`
hɨ̱¯ lä̱ä̱¯ jne´.

12 He¯ja̱¯ ngoo˜ ba´ jnä´ mɨ¯dsoohn¯ hoh´
hnäh´ kih˜ juu˜ la¯ ma¯ke˜ ma¯kyu̱u̱h¯ hnäh´
hi˜ tä̱ä̱h´ hnäh´ ko̱o̱¯ hweh¯ kya̱a̱h´ ju˜dsoo´
la¯.

13 Pero llu˜ ga´ la̱a̱n˜ he¯ kwan` nɨɨh¯ la¯
kyah˜ hnäh´ ta´ko̱¯jɨɨh˜ cha̱a̱n¯.

14 Jëëh´, ma˜ ba´ jnä´, cha̱h´ ba´ ya´hë̱ë̱n˜
jmɨ¯gyɨɨ˜ la¯, lä˜ja̱¯ ga˜mɨ¯jnää¯ Jesucristo
kin˜.

15 He¯ja̱¯ kwan` be´ lä˜jɨɨh˜ jee´ le´, hlë̱ë̱hn´
hnäh´ juu˜ la¯ mah˜ lä˜dsooh¯ hoh´ hnäh´ ga´
ma¯ju̱u̱n˜.

Ga˜jëë˜ Pee´ ha¯ ko̱h´ sa˜ jɨɨh¯ be´ he¯ ga˜mɨ¯jnää¯ Cristo

16 Lä˜ ma´ ga˜kwa´ jnääh˜ juu˜ kyah˜ hnäh´
sa˜ ga˜hlëëhn` juu˜ ta˜jmah˜ he¯ gwa´ kya̱a̱h´
ma̱y¯. Ga¯jmee´ jnääh˜ dsoo´ ha¯ lä˜ lä˜jnä´
be´ kih˜ Jesucristo Dsa¯jøøh˜ jnän` wa´ra¯
ga˜të´ jee´ jäyh´. Jëëh´ kya̱a̱h´ mɨ´në´ jnääh˜
ga˜jëë´ jnääh˜ ko̱o̱¯ hä´, ha¯ lä˜ tø¯jlë̱ë̱¯
ga¯jmä̱ä̱y˜ hñiiy´.

17 Ga¯jëë´ jnääh˜ ga˜jmä̱ä̱˜ Dio jøøyh˜ hi˜
ga˜jmeey´ jɨɨh¯ kiyh˜. Jee´ ja̱¯ ga˜nɨɨ´
jnääh˜ ha¯ lä˜ na´hñaah˜ ga˜hlëëh´ Dio kiyh˜,
ga˜jäyh´: “Hɨ̱¯ la¯ na¯ gyɨɨ¯ kya̱a̱n˜ hɨ̱¯
hnaan˜, peer¯ cha̱a̱n¯ llu˜ kya̱a̱yh´.”

18 He´ ba´ jnääh˜ ga˜nɨɨ´ jnääh˜ he¯
ga˜hlëëh´ gyɨɨh˜ ba´ ja̱¯, lä˜ ma´ tøøh´ jnääh˜
ko̱¯jø̱h´ kya̱a̱h´ Jesús gyɨɨh˜ moh´ he¯
na¯jngɨɨ˜ ja̱¯.

19 He¯ja̱¯ cha¯ga´miih¯ he̱e̱h´ jnääh˜ juu˜
kih˜ hɨ̱¯ ma´ ngëë¯ juu˜ kih˜ Dio llo´joo˜. Hi˜
cher´mah˜ jmeeh¯ hnäh´ he˜ kih˜ juu˜ ja̱¯,
jmeeh¯ ba´ hnäh´ llu˜. Juu˜ ja̱¯ la˜ lä˜ko̱o̱¯
wa´je¯ he¯ kwa˜ jmëë˜ jee´ na¯ho̱o̱¯, he¯
na¯hɨh¯ lä˜jɨɨh˜ jnä˜, lä˜jɨɨh˜ hña̱a̱´ nɨɨ´ høø˜
chooy˜ wa´je¯ lä˜ ga˜të´ neh˜ tuh¯hoh´ hnäh´.

20 Kih˜ jee´ lä˜jë˜ he¯ jwahn¯ la¯ hnoon˜
tä̱h˜ hoh´ hnäh´ kih˜ he¯ la¯. Ni˜ ja̱a̱¯ sa˜
lä˜kë̱h´ jmɨɨ´ kih˜ hñii´ he¯ jɨɨy˜ juu˜ he¯ ga˜sɨɨ´
lä˜jë̱ë̱˜ hɨ̱¯ ma´ ngëë¯ juu˜ kih˜ Dio.

21 Jëëh´ ni˜ ja̱a̱¯ hɨ̱¯ ma´ ngëë¯ juu˜ kih˜
Dio, sa˜ ga˜hlëëh´ lä˜ko̱o̱¯ la˜ hɨɨ´dsë¯ kih˜
hñiiy´. Ga¯hlëëyh´ lä˜ko̱o̱¯ la˜ hɨɨ´dsë¯ kih˜
Dio ba´, ta˜la˜ kih˜ Jmɨ¯lle´ Na¯jngɨɨ˜ hɨ̱¯ ma´
jøø¯ kiyh˜.

2

Dsa¯ hɨ̱¯ kwa¯ juu˜ ta¯juu˜
(Judas 4-13)

1 Ma´ cha̱a̱¯ ba´ dsa¯ llo´joo˜ hɨ̱¯ ma´ jäh´
ngëëy¯ juu˜ kih˜ Dio jee´ kih˜ dsa¯ ma¯gyu̱h¯
jnän` pero juu˜ kih˜ dsa¯ he´ ma´ la˜ juu˜
ta¯juu˜ ba´. Hi˜ ja̱¯ba´ lä˜ja̱¯ hwë̱ë̱¯ ta¯jwoh˜
hɨ̱¯ kwa˜ juu˜ ta¯juu˜ jee´ kyah˜ hnäh´ na˜.
Jwë´ na¯hmää´ ba´ mɨ¯ga̱a̱y˜ hnäh´, hi˜ he̱e̱y˜
hnäh´ kya̱a̱h´ he¯ mɨ¯sɨɨy˜ juu˜ kih˜ Dio,
lä˜jɨɨh˜ jmä̱ä̱y˜ ta¯ koo´ Dsa¯jøøh˜ jnän` hɨ̱¯
ga˜lä̱ä̱y˜. He¯ jmeey˜ lä˜ja̱¯, ngɨɨy˜ jä¯ na˜ ba´
ko̱h´ dso´jwɨɨ´ në´ kiyh˜.

2 Jwëë̈˝ dsa˜ jmee¹ ko˜jøh˝ kyäayh˝ kyäah˝
jwë̈˝ hlïïh¹ kiyh¹. Hi˜ kwäat˜ kih¹ dsa˜ he˝,
mi˜kwah¹ dsa˜ kih¹ ju¹dsoo˝.
3 Kih¹ he˜ hëë˝ dsëy¹ kuu˝, säayh¹ hnäh˝
kyäah˝ juu¹ he˜ gwa˝ tuh˜dsëy¹ hñiiy˝. Ko˜ja˜
ma˜na˜hëë˝ ba˝ dsa˜ he˝ llo˝joo¹. Mo˜so˜
cha˜ jee˝ mo˜lääy˝.
4 Lä˜ja˜ läˆjëë̈˜ ángele hi˜ ga˜jmee˝ he˜
hlïïh¹, sa˜ ga˜läˆjøh˜ dsë¹ Dio kyäayh˝,
ga˜jwääy¹ cha˝je˜, ga˜hñuuyh˜ jee˝ na˜hoo˜
jee˝ sa˜ jnä˝ sa˜ nuuh˝. Jee˝ ja˜ tääyh˝ läˆjiih¹
dsëë̈¹ jmïï˝ he˜ llay¹ ta˝ kiyh¹.
5 Hi˜ läˆja˜ kih¹ dsa˜ jmï˜gyuu˜ hi˜ ma˝
chäa˜ llo˝joo¹, sa˜ ga˜kooy¹ dsëy¹ kiyh¹,
ga˜jngëëyh¹ hi˜ hñaa˜ dsë¹ he˝ kyäah˝ jmïï˜.
Jii˜ ja˜ ga˜läa˝ ma˜la˜ Noé ba˝ kyäah˝ gyee¹
hi˜ ma˝ chäa˜ kiyh¹. Hi˜ he˝ ga˜kwa˝ juu¹ ha˜
läˆ dsa˜täah`dsa˜ kyäah˝ he˜ llu¹ jmah¹.
6 Hi˜ läˆja˜ ga˜hëë¹ Dio jwïï˜ Sodoma
kyäah˝ Gomorra, ga˜jëëy¹ läˆjiih¹ ga˜lïï¹
tu˝jwa˜. Lä˜ja˜ ga˜la¹ mah¹ läˆñe˜ dsa˜ hi˜
chäa˜ na¹ ha˜ läˆ le˝ kih¹ hi˜ sa˜ gah˜ Dio.
7 Jäa˜ Lot ba˝ ga˜lääy¹, hi˜ ma˝ läa¹ jäa˜
dsa˜ lluu¹. Peerˆ ma˝ meeh˜ dsëy¹ ma˝ jëëy˜
ha˜ läˆ ma˝ täah˝ dsa˜ hëëh¹ he˝ jmeeyˆ läˆjëˆ
he˜ la¹ o˜hih˜.
8 Hih¹ dsa˜ñuuh˜ lluu¹ he˝, läˆko˜ ma˝
gyay¹ koo˜ jmïï˝, koo˜ jmïï˝ kyäah˝ dsa˜ hëëh¹
he˝, ma˝ jii˜ läˆ ga˜të˝ nehˆ tuh˜dsëy¹, läˆ ma˝
nuuy˜ hi˜ ma˝ jëëy˜ he˜ ma˝ jmeeˆ dsa˜ he˝
wa˝ la¹ cha˜ la¹.
9 He˜ja˜ ma˜ñe˝ ba˝ jne˝, Dio lihˆ lää¹ läˆjëëˆ
hi˜ hnaayh˜ ma˝ jëëy˜ wïï˝, hi˜ hi˜ hñaa˜ dsë¹
he˝, läˆ ma˜täah˝ ja˜ba˝, läˆjiih¹ lloo˜ jmïï˝ lla¹
Dio ta˝ kiyh¹ mah¹ heeyh¹ wïï˝.
10 Hi˜ cha˜ga˝miih˜ wïï˝ chëë¹ Dio kih¹ hi˜
ga˜nää˝ läˆ hnøø¹ jmï˜ngo¹ kih¹, hi˜ ga˜nää˝
hnooh˜ he˜ ga˝ jyoh˝ he˜ hëë˝ dsëy¹, saˆ
hnøøy¹ jmeey¹ läˆko˜ la¹ mada˝ kih¹ Dio, niˆ
miih˜ sa˜ goyh˜, jmääy¹ hñiiy˝ jøøh¹, hi˜ saˆ
goyhˆ hlëëyh¹ wïï˝ kih¹ hi˜ käah˝ hi˜ täah˝
gyuuh¹.
11 Lä˜jëë̈˜ ángele hi˜ täah˝ gyuuh¹, bee˝ ga˝
läˆkoh˝ ga˝ jmï˜lle˝ hlëëh¹ he˝, pero niˆ läˆja˜
saˆ tuu˜ dsëy¹ jwäy¹ dso˝jwïï˝ në˝ kih¹ hi˜
hlëëh¹ he˝ cha˝në˝ Dio.
12 Pero dsa˜ hñaa˜ dsë¹ he˝, hlëëyhˆ wïï˝
kih¹ läˆjëˆ he˜ saˆ ngëëy˝, jmeeyˆ läˆko˜ jah˝
nuu˜ hi˜ ma˜na˜jää˝ jngëëh¹ dsa˜. Lä˜ja˜ le˝
kih¹ dsa˜ he˝, läˆko˜ jah˝ ba˝ heey˝ go˜te˜.
13 Jee˝ ja˜ hyoyhˆ jñeey ¹ läˆko˜ te¹ ta˝
hlïïh¹ he˜ ma˝ jmeeyˆ. Chaay˜ llu¹ jwërte
laay˝, jmeeyˆ läˆjëˆ he˜ tïh˜ dsëy¹ hñiiy˝.
Peerˆ hlëëh¹ dsa˜ he˝, dsa˜taayh`läˆkye˜ jee˝
jmeeh˜ hnäh˝ jmïï˝, kuyhˆ ko˜jøh˝ kyäah˝
hnäh˝, hnoohˆ gyih¹ ma˜laˆ he˜ hee˝ dsëy¹.
14 Saˆ le˝ jëëy¹ jäa˜ dsa˜më˝, ma˜raˆ he˜
hee˝ ba˝ dsëy¹. Saˆ dsa˜läˆdsëhˆ dsëy¹ jmeeyˆ
he˜ hlïïh¹. Mi˜gäayˆ dsa˜kyäah˝ hnäh˝ hi˜ saˆ
cha˜ be˝ kih¹. Peerˆ hñuuy˝ ha˜ läˆ jee˝ liyhˆ
läˆjëˆ he˜ hee˝ dsëy¹, jëëh˝ ma˜hääy˝ kyäah˝
dso˝jwïï˝.
15 Ma˜jmeey˝ taˆ koo˝ kih¹ jwë˝ llu¹,
ma˜kayh˜ jwë¹. Ga˜näay˝ jmeeyˆ läˆkoo˜
ga˜jmee˝ Balaam, joo˝ Beor hi˜ ga˜hnooh˜
ha˜ läˆ ma˜läˆchayˆ kuu˝ kyäah˝ he˜ hlïïh¹
he˜ ma˝ jmeeyˆ.
16 Pero burra hi˜ ma˝ dsëë̈˜ Balaam he˝
ga˜hlëëh˝ läˆkoo˜ jäa˜ dsa˜. Ga˜juuyh¹ kiyh¹,
kih¹ he˜ ma˝ jmeeyˆ huu˝dsë˜ hlïïh¹ ja˜, mah¹
saˆ ma˝ dsooy¹ taˆ cha˝në˝ kyäah˝ huu˝dsë˜
ngaah˝ kiyh¹.
17 Lä˜jëë̈˜ dsa˜ hñaa˜ dsë¹ he˝, läa¹ läˆko˜
jmï˜too˜ he˜ saˆ haa˝ jmïï˜, hi˜ läay¹ läˆko˜
jnii˝ he˜ go˜kye˜ lle˝ wa˝ ha˜ cha˜ ha˜.
Ma˜na˜hëëy˜ go˜te˜. Ma˜la¹ juu¹ dsa˜nääy¹
jee˝ na˜hoo˜ läh˜ läˆjëˆ joh˝ jmïï˝ cha˜.
18 Hlëëyhˆ juu¹ kaah˝ jmah¹ he˜ saˆ tøøhn˝
ta˝, hi˜ kyäah˝ läˆjëˆ he˜ ngïïˆ jmï˜ngo¹ ja˜,
mi˜gäayˆ øøh¹ jne˝ hi˜ hmëë˝ ma˜läa˝ kih¹
he˜ hlïïh¹.
19 Hi˜ he˝ jäh˝ läˆla˜: “Ma˜na˜läa˝ ba˝ jne˝.
He˜ja˜ cha˜ jwë¹ jnän`jmeen˝ läˆjëˆ he˜ llaˆ
dsë˜ jne˝.” Pero niˆ saˆ ñey˜ he˜ saˆ na˜läay˝.
Na˜hnëëy˝ jmeeyˆ he˜ hlïïh¹ jmah¹ ba˝. Jëëh˝,
cher˝mah¹ gaˆtah˝ dsa˜ kyäah˝ wa˝ he˜ cha˜
he˜ he˜ jøøˆ kiyh¹, ma˜läay¹ kyäa¹ he˜ ja˜.
20 Cher˝mah¹ ga˜läa˝ jäa˜ dsa˜ kih¹ he˜
hlïïh¹ he˜ cha˜ jmï˜guu˜ la˜, taˆla˜ kih¹ he˜
ga˜läˆkyuuyˆ Dsa˜jøøh¹ jnän` hi˜ lää˜ jne˝,
hi˜ cher˝mah¹ ga˜jeeyh˜ ka˜läh˝ taˆ ka˝luuy˝,
hi˜ ga˜lih¹ he˜ hlïïh¹ ja˜ kiyh¹, cha˜ga˝miih˜
läˆhlëëyh¹, läˆko˜ ma˝ läay¹ jää¹.
21 Llu¹ ga˝ la¹ kih¹ dsa˜ he˝ wa˝ra˜ jäh˝ kih¹
saˆ ga˜läˆkyuuyh˜ go˜te˜ jwë˝ llu¹. Jwïïy˜,
kih¹ he˜ ga˜läˆkyuuyh˜ ba˝ mah¹ ga˜jmeey˝
taˆ koo˝ madaˆ he˜ na˜jngïï¹ he˜ ga˜hyoyh¹
kih¹ Dio.
22 He˜ läˆja˜, jeeh¹ kwee˜ läˆko˜ dsoo˜
juu¹ he˜ hlëëhˆ dsa˜: “Sa˝dsïï˜ hi˜ ñu˜, koo˜
ka˜läh˝ kuyh˜ tu˝ñu˜ kiyh¹”, hi˜ “cha˝ñe¹ hi˜
ma˜na˜jngëë¹, koo˜ ka˜läh˝ looyh˜ jmïï˜ jii¹.”

3

Lloo˜ koo˜ jmïï˝ jäh˝ Jesús ka˜läh˝

1 Peerˆ hnaanˆ hnäh˝ øøhn¹, jee˝ la˜ ma˜të˝
to¹ mo˝je˜ he˜ sïïn˜ kyah¹ hnäh˝. Lä˜to˝ na˜
hlëëh˝ koo˜ ba˝ juu¹, hlëëhn˝ hnäh˝ mah¹ kah¹
hnäh˝ koo˜ nëë¹ ba˝ huu˝dsë˜.
2 Hnoon¹ läˆdsooh˜ hoh˝ hnäh˝ kih¹ läˆjëˆ
he˜ ga˜sïï˝ hi˜ na˜jngëë¹ hi˜ ma˝ ngëë˜ juu¹
kih¹ Dio llo˝joo¹. Hi˜ hnoon¹ läˆdsooh˜ hoh˝
hnäh˝ madaˆ kih¹ Dsa˜jøøh¹ jnän` hi˜ lää˜
jne˝. Jëëh˝ jnääh¹ hi˜ läa¹ apóstole, kwa˜
jnääh¹ juu¹ kiyh¹ jee˝ kyah¹ hnäh˝.
3 Wa˝ läˆdsoo˝ hoh˝ hnäh˝ to˜në˝ he˜
jwahnˆ la˜. Wa˝ra˜ gaˆtë˝ jee˝ llaa˜ jmïï˝,
ya˜nää˝ dsa˜ hi˜ mi˜kwah¹ kih¹ läˆjëˆ ba˝,
hi˜ joh˝ he˜ hlïïh¹ saˆ jmeey¹ läˆko˜ ngïïˆ
jmï˜ngo¹ kiyh¹.
4 Jäyhˆ läˆla˜: “¿He˜la¹ saˆ ma˜jah˜ Cristo
läˆko˜ ga˜bääyh˜ hñiiy˝ ma˝ jäyh˝? Lä˜jiih¹
jmïï˝ ga˜juu¹ dsa˜ ma˜gyuh˜ jnän`, läˆ

ma⁻ngoo⁴ ja⁻ba´ hii´ tii´ jmɨ⁻gyɯ̆ˆ läˆjiih¹ na⁴. Saˆ cha⁻ he⁻ ma⁻na⁻sɨɨ¹ läˆjiih¹ ma´ gaˆnøø⁴ jmɨ⁻gyɯ̆ˆ”, jäh´ dsa⁻ he´.

5 Saˆ hnøøy⁴ nuuy⁴ ha⁻ läˆ gaˆnøø⁴ jmɨ⁻gyɯ̆ˆ. Jëëh´, kyaah´ koo⁻ gaˆhlëëh´ ba´ Dio, gaˆla⁴ gyɯ̆h¹ hwa⁴ läˆ ma´ to⁻në´. Hwa⁴ yaˆhɨɨ¹ nehˆ jmɨɨˆ, hiˆ jmɨɨ⁻ ja⁻ gaˆnøø⁴ läˆku´ läˆjii¹ kih⁴.

6 Ja⁻ba´ kyaah´ jmɨɨ⁻ ja⁻, gaˆhee⁴ Dio jmɨ⁻gyɯ̆ˆ he⁻ ma´ nøø´ jää⁴, läˆkoo⁻ ma´ chaa⁻ Noé.

7 Hiˆ kyaah´ he⁻ gaˆhlëëh´ Dio, ma⁻na⁻laˆ juu¹ kooˆ kyaah´ je⁻ gyɯ̆h¹ hwa⁴ he⁻ jnä´ na⁴. Koo⁻ jøøy˜ ba´ ha⁻ läˆ looˆ jmɨɨ´ jmeey¹ jwiz˜ mah⁴ mi⁻llaayˆ läˆjee⁻ hi⁻ hñaa⁻ dsë⁴, ja⁻ga´ hee⁻y¹ läˆjeˆ goˆte˜.

8 Pero hnäh´ hi⁻ hnaanˆ, taˆ wa´ gaa´ hoh´ hnäh´ he⁻ la⁻. Koo⁻ jmɨɨ´ jnä` jne´, kih⁴ Dio la⁴ koo⁻ mil ji⁻ñe⁻. Hiˆ koo⁻ mil ji⁻ñe⁻, la⁴ kih⁴ Dio läˆkoo⁻ koo⁻ jmɨɨ´ ba´.

9 Jaˆ he⁻ dsa⁻läˆhee´ Dio mi⁻tey⁴ he⁻ gaˆbääyh⁻ hñiiy´ jmeey⁴, läˆkoo⁻ laa´ ko⁻llaa´ dsa⁻. He⁻ jøh⁻ dsëy⁴ kyaah´ jne´ ba´ ja⁻, saˆ hnøøy⁴ hee´ niˆ jaa⁻, he⁻ hnøøy⁴ läˆdsaa⁻ dsë⁴ läˆjee⁻ ba´ mah⁴ ya⁻nääy´ kaˆläh´ kih⁴ Dio.

10 Wa´ra⁻ gaˆdsee⁴ jmɨɨ´ kih¹ Dsa⁻jøøh¹ jnän`, koo⁻ jmɨɨ´ he⁻ saˆ jøø˜ dsa⁻ ba´ jäyh´, läˆkoo⁻ jmeeˆ jaa⁻ dsa⁻hii⁻. Jmɨɨ´ ja⁻, hii` goo⁻ ääh⁴ go⁻te⁻ gyɯ̆h¹ jmɨ⁻gyɯ̆ˆ, kooˆ kyaah´ je⁻. Läˆja⁻ kooˆ hwa⁴ la⁻ kyaah´ läˆjeˆ he⁻ cha⁻ në´ kih¹.

11 Kih⁴ he⁻ ma⁻ñe´ jne´ he⁻ hee´ läˆjeˆ go⁻te¹ he⁻ cha⁻ gyɯ̆h¹ hwa⁴, he⁻ja⁻ jmeeˆ bii⁴ dsa´toohn´ na⁻jngëë¹ jne´ jee´ hnäähnˆ Dio.

12 Hnøø⁴ dsa´toohn´ kyaah´ o⁻jøhˆ dsë⁻ läˆjiih¹ looˆ jmɨɨ´ ja⁻. Wa´ kwan´ be´ hñaaˆ ta´ jnän` mah⁴ wa´ läˆte⁴ ga⁻jɩh⁻. Jmɨɨ´ ja⁻ hee´ gyɯ̆h¹ jmɨ⁻gyɯ̆ˆ, kooˆ kyaah´ je⁻. Hiˆ läˆjeˆ go⁻teˆ he⁻ ga´ cha⁻ joo⁴ kyaah´ je⁻.

13 Pero jne´ tøøhn´ jøøn´ koo⁻ gyɯ̆h¹ hwa⁴ he⁻ hmëë´ he⁻ gaˆbäähˆ Dio hñiiˆ´ kwa⁴. Jee´ ja⁻ läˆcha⁻ he⁻ llu⁴ jmah⁴ ba´.

14 He⁻ja⁻ jwahnˆ øøhn⁴ hi⁻ hnaanˆ, ta´ko⁻jiih¹ tøøh´ jne´ jøøn´ he⁻ läˆte⁴ he⁻ ja⁻, wa´ kwan´ be´ mah⁴ jeeyˆ jne´ tøøhn´ na⁻jngëën ¹ hiˆ niˆ miih⁻ saˆ cha⁻ he⁻ na⁻bääh` jne´ hiˆ hii´ tii´ jnän` wa´ra⁻ gaˆtë´ jee´ jäyh´.

15 Hnøø⁴ tähˆ dsë⁻ jne´ kih¹ juu¹ la⁻. Cher´mah⁴ saˆ jayh⁴ chah´, he⁻ hnøøy⁴ läây⁴ läˆjee⁻ ba´ ja⁻. Kih⁴ he⁻ja⁻ ba´ na⁻, he⁻ jøh⁻ dsë⁴ Dio kyaah´ jne´. Ja⁻ba´ läˆja⁻ gaˆsɨɨ´ øøh⁴ jne´ Paa´ hi⁻ hnääˆ jne´ läˆkoo⁻ la⁴ hɯ̆´dsë⁻ he⁻ gaˆhyoyh⁴ kih⁴ Dio.

16 Läˆjeˆ mo´je⁻ kiyh¹ he⁻ gaˆsɨɨy´, hlëëyhˆ ja⁻ba´ läˆkoo⁻ hlëëh´ jnä´ kih⁴ he⁻ la⁻. Hiˆ jee´ llah⁴ na⁻sɨɨ⁻ jwee⁻h` he⁻ saˆ läˆngëë´ jne´. He⁻ja⁻ ko⁻llaa´ dsa⁻ hi⁻ saˆ ngëë´ hi⁻ saˆ la⁴ koo⁻ ba´ hɯ̆´dsë⁻ kih⁴, mi⁻sɨɨy⁴ juu¹ he⁻ gaˆsɨɨ´ Paa´. Hiˆ läˆja⁻ mi⁻sɨɨy⁴ ka⁻läh´ taˆ jee´ jyoh´ jee´ na⁻sɨɨ⁻ juu¹ kih⁴ Dio, läˆjwë´ ja⁻ hee⁻y˜ hñiiy´ go⁻te˜.

17 Hnäh´ øøhn⁴ hi⁻ hnaanˆ, ma⁻ngëë´ ma⁻nɯ̆h⁻ ba´ hnäh´ juu¹ la⁻, he⁻ja⁻ hää` hnäh´ hñaah¹ kih¹ hi⁻ ta⁻jɯ̆ ¹ he´ mah⁴ saˆ kah¹ hnäh´ jyoh´ jwë¹ hiˆ läˆja⁻ saˆ tähˆ hnäh´, na⁴ he⁻ ma⁻tääh´ hnäh´ koo⁻ hweh⁻.

18 Wa´ läˆkyɯ̆hˆ hnäh´ cha⁻ga´miih⁻ Jesucristo Dsa⁻jøøh¹ jnän` hi⁻ lää⁻ jne´. Läˆja⁻ go⁻nää´ ba´ hnäh´ taˆ cha´në´ kyaah´ he⁻ llu⁴ he⁻ la´ kwaˆ Jesús. Läˆja⁻ wa´ jmeen´ jɩɩh⁻ kiyh¹ jmɨɨ´ na¹ hiˆ läˆja⁻ kaˆläh´ läˆjeˆ joh´ jmɨɨ´ cha⁻. Wa´ la¹ läˆja⁻.

1 Juan
He¯ la¯ to¯në´ je¯ he¯ ga˖siɨ´ Jwa̱a̱˻

Juu' he¯jmee˖ cha̱a̱¯jne´

1 Jee´la¯ siɨ¯ jnääh' kyah' hnäh´ juu' kih' hi̱¯
cha̱a̱¯ jä̱ä̱' ga´ kih' jmɨ¯gyɯɯ˖. Ga˖nɯɯ´ jnääh'
juu' he¯ ga˖kway´, kya̱a̱h´ mɨ´në´ jnääh'
ga˖jëë´ jnääh' kiyh'. Ga˖jëë´ jnääh' hi˖ ga˖chu´
ga˖bëë´ jnääh'. Hi̱¯ he´ he´ la̱a̱' juu' hi̱¯ jmee˖
cha̱a̱¯ dsa¯ he¯ja̱¯ kwa¯ jnääh' juu' kiyh'.
2 Hi̱¯ na´jiih˖ he´ ga˖lä˖jnääy´ lä˖ ma´
jay' jmɨ¯gyɯɯ˖ la¯. ga˖jëë´ jnääh', hi˖
jmee¯ jnääh ' ju'dsoo´ kiyh'. He¯ja̱¯ hlëëh´
jnääh' hnäh´ kih' hi̱¯ na´jiih˖ tä̱ä̱´. Hi̱¯ he´
ma¯cha̱a̱¯ kya̱a̱h´ Tää`jä̱ä̱', hi˖ he´ ba´ hi̱¯ he´
ga˖lä˖jnääy´ jee´ kya̱a̱' jnääh'.
3 Lä˖jë˖ he¯ ma¯jëë´ jnääh' hi˖ he¯ ma¯nɯɯ´
jnääh', juu' ja̱¯ba´ kwa¯ jnääh ' mah' lä˖ja̱¯
kyah' hnäh´ lä˖cha¯ ko̱o̱¯ ba´ hɯɯ´dsë¯ kya̱a̱h´
jnääh', lä˖ko̱h´ hii´ ko̱o̱¯ ba´ hɯɯ´dsë¯ kya̱a̱'
jnääh' kya̱a̱h´ Dio hi˖ kya̱a̱h´ jo̱oy´ Jesucristo.
4 Lä˖jë˖ he¯ la¯ siɨ¯ jnääh' kyah' hnäh´ mah'
jëë¯ hoh´ hnäh´ go¯te˜.

Dio la̱a̱' wa´je¯

5 He¯ la¯ na¯ juu' he¯ ma¯nɯɯ´ jnääh'
kiyh', ja̱¯ba´ juu' la¯ kwa¯ jnääh' kyah' hnäh´
ka¯läh´. Dio he´ hi̱¯ la̱a̱' wa´je¯, ni˖ miih¯ he¯
hlɨih' sa˖ cha¯ kiyh'.
6 Cher´mah' jäh´ jne´, hii´ ko̱o̱¯ ba´ hɯɯ´dsë¯
jnän` kya̱a̱h´ jnih´ mah' jmee¯ ga´ jne´ he¯
hlɨih', he¯ ta¯ju̱u̱' ba´ jne´ ja̱¯, jëëh´ sa˖ mi¯te`
jne´ lä˖ko̱o̱¯ lle`ju'dsoo´.
7 Pero cher´mah' mi¯te` jne´ lä˖ko̱o̱¯ lle`
kih' hi̱¯ hä̱ä̱´ jee´ wa´je¯, ja̱¯ba´ lä˖ko̱o̱¯ hä̱ä̱´
hñii´ Dio jee´ wa´je¯, he¯ja̱¯ ba´ dsoo´ hii´
ko̱o̱¯ ba´ hɯɯ´dsë¯ jnän` kya̱a̱h´ øøh' jne´. Hi˖
kya̱a̱h´ jma¯ kih' Jesucristo Jo̱o̱´ Dio gyih˜
lä˖jë˖ dso´kye¯ jnän`.
8 Cher´mah' jäh´ jne´ sa˖ cha¯ dso´kye¯
jnän`, he¯ mi¯ga̱a̱' jne´ hñaa' ba´ jne´ ja̱¯, sa˖
cha¯ ju'dsoo´ cha¯ jnän`.
9 Pero cher´mah' ga˖mi¯jnää' jne´ dso´kye¯
jnän`, llu̱u̱' ba´ Dio, hi̱¯ lä˖ ma¯ko̱o̱' ja̱¯ba´ dsë'
kih' dso´kye¯ jnän`, hi˖ chey' go¯te˜ lä˖jë˖ he¯
hlɨih' he¯ dsa¯hlä̱ä̱˖ jne´.
10 Cher´mah' ga˖jäh´ jne´ sa˖ cha¯ dso´kye¯
jnän`, he¯ jmä̱ä̱˖ jne´ Dio he¯ ta¯ju̱uy' ba´. Sa˖
hä´ juu' kiyh' neh˖ tuh¯dsë¯ jne´ cher´mah'
lä˖ja̱¯ la'.

2

Jesús cheh' në´ jnän` ngɨɨ˖ jnän` kih' Dio

1 Hnäh´ gyu̱u̱¯ pih' kya̱a̱n˖, ma¯siɨn'
lä˖jë˖ he¯ la¯ mah' mo˖so˖ jmeeh' ga´
hnäh´ dso´kye¯. Pero cher´mah' cha̱a̱¯ hi̱¯
ma¯jmee´ dso´kye¯, cha̱a̱¯ ja̱a̱¯ hi̱¯ cheh' në´
jnän` ngɨɨ˖ kih' Tää`, hi̱¯ he´ he´ Jesucristo,
hi̱¯ llu̱u̱' go¯te˜.
2 Hi̱¯ he´ ga˖ngëë' hñii´ mah' ga˖ju̱uy',
ga˖mi˖hmaayh´ dso´kye¯ jnän`. Pero ja̱˖
ma˖la˖ dso´kye¯ jnän` ga˖mi˖hmaayh´,
lä˖ja̱¯ ka¯läh´ ga˖mi˖hmaayh´ dso´kye¯ kih'
ga˖lä˖jëë˖ dsa¯ hi̱¯ tä̱ä̱h´ jmɨ¯gyɯɯ˖ la¯.
3 Cher´mah' ga˖høø´ jne´ nɯɯh¯ kih' Dio,
ma¯ñe´ jne´ he¯ ma¯kyu̱u̱˖ ba´ jnih´ ja̱¯.
4 Pero hi̱¯ jäh´: "Kyu̱u̱˖ ba´ jnä´ Dio", mah'
sa˖ høøy˖ nɯɯh¯ kiyh', he¯ ta¯ju̱uy' ba´ ja̱¯.
Sa˖ la' dsoo´ juu' kiyh'.
5 Pero hi̱¯ høø˖ juu' kih' Dio, hi̱¯ he´ ba´
hnää' Dio lä˖ko̱o̱¯ te' lle` kih'. He¯ lä˖ja̱¯, ñe´
jne´ he¯ la̱a̱' jne´ ko̱o̱¯ kya̱a̱yh´.
6 Hi̱¯ jäh´ la̱a̱' ko̱o̱¯ kya̱a̱h´ Dio, hi̱¯ he´ ä̱ä̱¯
jmɨɨ´ jmeey' lä˖ko̱o̱¯ ga˖jmee´ Jesús ba´.

Nɯɯh¯ hmëë´ he¯ ga¯kwa´ Jesús

7 Ja̱˖ he¯ hmëë´ nɯɯh¯ la¯ he¯ siɨn˖
kyah' hnäh´ øøhn'. Nɯɯh¯ ma¯gyu̱h¯ he¯
ma¯kyu̱u̱h¯ hnäh´ lä˖ ma´ to¯në´ ba´ la¯.
Nɯɯh¯ ma¯gyu̱h¯ la¯, la' juu' he¯ ga˖nɯɯh¯
hnäh´ lä˖ ma´ to¯në´.
8 Pero ma˖ra˖ he¯ hmëë´ ba´ nɯɯh¯
la¯ he¯ siɨn˖ kyah' hnäh´. Jëëh´, ma˖ra˖
he¯ ga˖lä˖hnää' ba´ Cristo jne´ hi˖ lä˖ja̱¯
ma¯lä¯hnaah˖ hnäh´ øøh' hnäh´. Jëëh´,
dsa¯ngëë´ ba´ he¯ na¯ho̱o̱¯ ja̱¯, hi˖ ngoo'
dsa¯lä¯jnä´ hñii´ wa´je¯ he¯ jmee˖ hnää'
dsa¯.
9 Hi̱¯ jäh´ hä̱ä̱´ jee´ jnä´ wa´je¯ mah'
na¯hä̱ä̱yh´ øøyh¯, lä˖ ma¯hä̱ä̱´ bih' jee´
na¯ho̱o̱¯.
10 Hi̱¯ hnää' øøh¯, hi̱¯ he´ hä̱ä̱´ tä̱ä̱´ jee´ jnä´
wa´je¯. Sa˖ cha¯ he¯ jmee' tëyh'.
11 Pero hi̱¯ na¯høøh´ kih' øøh¯, lä˖ ma¯hä̱ä̱´
bih' jee´ na¯ho̱o̱¯. Jëëh´ he¯ hlɨih' jmah' ba´
jmeey˖. Hi˖ ni˖ sa˖ ñey¯ ha¯ ta˖ dsooy', jëëh´
sa˖ jnä´ mɨ'nëy´ he¯ ngëy˖ jee´ na¯ho̱o̱¯.
12 Gyu̱u̱¯ pih', siɨn˖ kyah' hnäh´, jëëh´
ma¯na¯che´ dso´kye¯ kyah' hnäh´ ta˖la˖ kih'
Jesús.
13 Hnäh´ dsa¯ ma¯ka̱a̱h´, siɨn˖ kyah' hnäh´,
jëëh´ ma¯lä¯kyu̱u̱h˖ ba´ hnäh´ hi̱¯ ma¯cha̱a̱¯
jä̱ä̱' ga´ kih' jmɨ¯gyɯɯ˖. Hi˖ siɨn˖ kyah' hnäh´
chih¯ kwa̱a̱¯, jëëh´ ma¯lë̱h˜ hnäh´ kih' hi̱¯
hlëëh'.
Siɨn˖ kyah' hnäh´ gyu̱u̱¯ pih', jëëh´
ma¯lä¯kyu̱u̱h˖ ba´ hnäh´ Tää`.
14 Siɨn˖ kyah' hnäh´ dsa¯ ma¯ka̱a̱h´, jëëh´
ma¯lä¯kyu̱u̱h˖ ba´ hnäh´ hi̱¯ ma¯cha̱a̱¯ jä̱ä̱'
ga´ kih' jmɨ¯gyɯɯ˖. Siɨn˖ ka¯läh´ kyah' hnäh´
chih¯ kwa̱a̱¯, jëëh´ cha¯ be´ kyah' hnäh´,
hi˖ ma¯jä̱´ ko̱o̱¯ hweh¯ juu' kih' Dio neh˖
tuh¯hoh´ hnäh´, hi˖ ma¯lë̱h˜ hnäh´ kih' hi̱¯
hlëëh'.
15 Ta˖ wa´ he̱e̱´ hoh´ hnäh´ he¯ cha¯
jmɨ¯gyɯɯ˖ la¯, ni˖ he¯ ga´ jyoh´ he¯ cha¯ në´
kih'. Hi̱¯ he̱e̱´ dsë' he¯ cha¯ jmɨ¯gyɯɯ˖ la¯, sa˖
hnääy' Tää`.

16 Jëëh´, lä˜jë˜ he˜ hlɨɨh¹ he˜ cha˜ jmɨ˜gyɯɯ˜ la˜, sa˜ gwa˜ kih¹ Dio. Kih¹ jmɨ˜gyɯɯ˜ la˜ ba´ ja˜ he˜ hëë´ dsë¹ jmɨ˜ngo¹, hi˜ he˜ hëë´ dsëy¹ lä˜jë˜ he˜ jëëy˜, hi˜ he˜ jmääy˜ hñiiy´ jøøh¹.

17 Dsa˜llaa˜ ba´ he˜ cha˜ jmɨ˜gyɯɯ˜ la˜ kyaah´ he˜ hëë´ dsë¹ dsa˜. Pero hi˜ jmee˜ lä˜ hnøø¹ Dio, lä˜ ma˜chaay˜ ja˜ba´.

Ju¹dsoo´ hi˜ juu¹ ta˜juu¹

18 Gyɯɯ˜ kyaan˜, ngoo¹ ga˜dsaa¹ jmɨɨ´ he˜ tøøhn´ la˜. Ma˜nɯɯh˜ ba´ hnäh´ kih¹ jaa˜ hi˜ jä˜ hi˜ na˜høøh´ kih¹ Cristo. Hi˜ lä˜ja˜ la¹, jwëë´ dsa˜ kyaay¹ ma˜chaa˜ na¹. Kih¹ he˜ja˜ ba´ na˜, ñe´ jnääh¹ ngoo¹ ga˜dsaa¹ jmɨɨ´ he˜ tøøhn´ la˜.

19 Hi˜ he´ ga˜hwëë˜ jee´ kyaa¹ jnääh¹, pero sa˜ ma´ laay¹ kyaa¹ jnääh¹. Wa´ra˜ jäh´ kih¹ ma´ laay¹ kyaa¹ jnääh¹, ma´ jäy¹ koo˜ hweh˜ kyaah´ jnääh¹. He˜ ga˜hwëëy˜ jee´ kyaa¹ jnääh¹ ga˜lä˜jnä´, ja˜ lä˜jëëy˜ laay¹ kyaa¹ jnääh¹.

20 Pero ma˜hñah˜ ba´ hnäh´ Jmɨ˜lle´ Na˜jngɨɨ¹ he˜ ga˜kwëëh¹ Cristo hnäh´. He˜ja˜ ma˜kyɯɯh˜ ba´ hnäh´ ha˜ lä˜ la¹ ju¹dsoo´.

21 Ja˜ kih¹ he˜ sa˜ kyɯɯh˜ hnäh´ ju¹dsoo´ he˜ sɨɨn˜ juu¹ la˜ kyah¹ hnäh´. Sɨɨn˜ he˜ la˜ kih¹ he˜ ma˜kyɯɯh˜ ba´ hnäh´. Jëëh´ ma˜ñeh´ ba´ hnäh´ ni˜ koo˜ juu¹ ta˜juu¹ sa˜ go˜hɨɨ¹ jee´ kih¹ ju¹dsoo´.

22 ¿Hɨɨ˜ na˜ hi˜ ta˜jɯɯ¹? Hi˜ jäh´ kih¹ Jesús sa˜ laay¹ Cristo, hi˜ he´ ba´ hi˜ ta˜jɯɯ¹. Hi˜ na˜høøh´ kih¹ Cristo, jäyh´ sa˜ chaa˜ Dio hi˜ ni˜ sa˜ chaa˜ jooy´ ka˜läh´.

23 Lä˜jëë˜ hi˜ jäh´ sa˜ laa¹ Jesús Joo´ Dio, hi˜ he´ sa˜ laa¹ kyaa¹ Tää`. Pero hi˜ mi˜jnää˜ hñiiy´ he˜ laay¹ kyaa¹ Joo´ Dio, laay¹ kyaa¹ Tää` ka˜läh´.

24 Wa´ jä´ koo˜ hweh˜ kyaah´ hnäh´ he˜ ga˜nɯɯh˜ hnäh´ lä˜ ma´ to˜në´. Jëëh´, cher´mah¹ ga˜jä´ koo˜ hweh˜ kyaah´ hnäh´ he˜ ga˜nɯɯh˜ hnäh´ lä˜ ma´ to˜në´, lä˜ja˜ tää˜h´ hnäh´ tää´ kyaah´ jooy´ hi˜ kyaah´ Tää` ka˜läh´.

25 He˜ la˜ ja˜, he˜ ga˜bääh˜ Jesucristo hñiiy´ kyaah´ jne´: he˜ ga˜jmeey´ chaa˜ jne´ tää´.

26 Sɨɨn˜ he˜ la˜ kyah¹ hnäh´ mah¹ lä˜ñeh´ hnäh´ kih¹ hi˜ hnøø¹ mi˜gaa˜ hnäh´.

27 Pero Jmɨ˜lle´ Na˜jngɨɨ¹ he˜ ma˜hñah˜ hnäh´ kih¹ Cristo, ma˜jä¹ ja˜ba´ kyaah´ hnäh´. Mo˜so˜ jmee˜ bii¹ hi˜ mi˜tëë˜ hnäh´. Jmɨ˜lle´ Na˜jngɨɨ¹ ba´ mi˜tëë˜ hnäh´ ga˜lä˜jë˜. Hi˜ hlëëyh˜ ju¹dsoo´ jmah¹ ba´, ja˜ juu¹ ta˜juu¹. Ja˜ go˜taah´ hnäh´ koo˜ hweh˜ kyaah´ Cristo, ja˜ba´ lä˜koo˜ ma˜mi˜tëë˜ Jmɨ˜lle´ Na˜jngɨɨ¹ hnäh´.

28 Gyɯɯ˜ kyaan˜, na¹ na˜ go˜taah´ hnäh´ koo˜ hweh˜ kyaah´ Cristo. Lä˜ja˜ lä˜cha˜ o˜jøh˜ dsë˜ jnän`wa´ra˜ ga˜të´ jee´ lä˜jnääy´, hi˜ lä˜ja˜ sa˜ jän´ kyaah´ o˜hih˜ wa´ra˜ ga˜të´ jee´ jäyh´.

29 Ma˜ñeh´ ba´ hnäh´, llɯɯ¹ ba´ Jesús. Lä˜ja˜ hnøø¹ lä˜ngëëh´ hnäh´ ka˜läh´, lä˜jëë˜ hi˜ jmee˜ he˜ llu¹ laay¹ kyaa¹ Dio.

3

Hɨ˜ laa¹ joo´ Dio

1 Jëë`da´ hnäh´ ha˜ koh´ sa˜ hnää¹ Tää`jne´, lä˜jɨɨh¹ ma˜mi˜chëëy˜ jne´ jooy´. He˜ja˜, dsa˜ jmɨ˜gyɯɯ˜ sa˜ kyɯɯ˜ jne´, jëëh´ sa˜ ga˜lä˜kyɯɯy˜ hñii´ Dio.

2 Øøhn¹ hi˜ hnaan˜, na¹ ma˜laa¹ jne´ joo´ Dio. Sa˜ ga´ ma˜ñe´ jne´ ha˜ lä˜ lëë´ jne´. Pero ñe´ ba´ jne´, wa´ra˜ ga˜të´ jee´ lä˜jnää´ Jesucristo, lëë´ jne´ lä˜koo˜ laay¹ hñiiy´, jëëh´ ma´ja˜ jëë´ jnih´ na˜hñaa ¹ lä˜jëë˜ lä˜koo˜ laay¹ hñiiy´.

3 Hi˜ ga˜lä˜jëë˜ hi˜ cha˜ o˜jøh˜ dsë˜ kih¹ he˜ lëëy´ kwee˜ kyaayh´, hi˜ he´ na˜, ngoo¹ mi˜llɯɯy¹ hñiiy´ cha˜ga´miih˜ lä˜jɨɨh¹ lëëy´ na˜jngëëy¹ lä˜koo˜ na˜jngëë¹ hñii´ Jesús.

4 Lä˜jëë˜ hi˜ jmee˜ dso´kye˜, hlääyh˜ cha´në´ ley kih¹ Dio. Jëëh´ hi˜ jmee˜ dso´kye˜ na˜, sa˜ mi˜tey¹ kih¹ ley.

5 Ma˜ñeh´ ba´ hnäh´, ja¹ Jesús mah¹ jñuuyh¹ dso´kye˜ jnän`. Hi˜ he´ ni˜ miih˜ dso´kye˜ sa˜ ga˜lä˜cha˜ kiyh¹.

6 Lä˜jëë˜ hi˜ tääh´ kyaayh´, sa˜ jmeey˜ dso´kye˜. Pero lä˜jëë˜ hi˜ jmee˜ dso´kye˜, sa˜ ga´ ma˜jëëy˜ ni˜ sa˜ ga´ ma˜lä˜kyɯɯy˜.

7 Gyɯɯ˜ kyaan˜, ta˜ kwa˜ hnäh´ jwë¹ kih¹ ni˜ jaa˜ mah¹ mi˜gaay˜ hnäh´. Hi˜ jmee˜ ma˜la˜ he˜ llu¹ jmah¹, hi˜ he´ ba´ llɯɯ ¹, lä˜koo˜ llɯɯ¹ hñii´ Cristo.

8 Pero hi˜ ga˜nää´ jmee˜ dso´kye˜, laa¹ kyaa¹ hi˜sa˜llɯ¹, jëëh´ hi˜sa˜llɯ¹ ga˜løø¹ jmee˜ he˜ hlɨɨh¹ lä˜ ma´ to˜në´. He˜ja˜ ja¹ Joo´ Dio mah¹ hëëy¹ ta´ kih¹ hi˜sa˜llɯ¹.

9 Lä˜jëë˜ hi˜ laa¹ kyaa¹ Dio sa˜ jmeey˜ dso´kye˜, jëëh´ lä˜ ma˜laay¹ ja˜ba´ sa´jɯ˜ kih¹ Dio. Sa˜ le´ jmeey˜ dso´kye˜, kih¹ he˜ laay¹ kyaa¹ Dio.

10 Jee´ la˜ dsa˜lä˜jnä´ hɨɨ˜ laa¹ joo´ Dio hi˜ hɨɨ˜ laa¹ joo´ hi˜sa˜llɯ¹. Ga˜lä˜jëë˜ hi˜ sa˜ jmee˜ he˜ llu¹, hi˜ sa˜ hnääy¹ øøyh˜, sa˜ laay¹ kyaa¹ Dio.

Wa´hnää˜jne´lä˜jaa˜lä˜jaa˜dsa˜kyaahn´

11 Juu¹ la˜, he˜ ga˜nɯɯh˜ hnäh´ lä˜ ma´ to˜në´: Wa´ hnää˜ jne´ lä˜jaa˜ lä˜jaa˜ dsa˜kyaahn´.

12 Ta˜ jmee˜ hnäh´ lä˜koo˜ ga˜jmee´ Caín hi˜ ma´laa¹ kyaa¹ hi˜sa˜llɯ¹ mah¹ ga˜jngëëyh¹ øøyh˜. ¿Hee˜ kih¹ ja˜ he˜ ga˜jngëëyh¹ øøyh˜? Ga˜jngëëyh¹, kih¹ lä˜jë˜ he˜ ma´ jmeey˜ ma´ la¹ ta´ hlɨɨh¹ ba´, hi˜ ta´ kih¹ øøyh˜ ma´ la¹ ta´ llu¹ jmah¹.

13 Hnäh´ øøhn¹, ta˜ jmee˜ hnäh´ dsaa˜ hoh´ cher´mah¹ na˜høøh´ dsa˜ kyah¹ hnäh´.

14 Kih¹ he˜ hnää˜ jne´ øøh¹ jne´, he˜ja˜ ma˜ñe´ jne´ ma˜tëëh¹ jne´ jee´ chaa˜ jne´ tää´ lla˜ he˜ ma´ juu´ jne´. Pero hi˜ sa˜ hnää¹ øøh˜, lä˜ ma˜na˜jɯɯy´ ja˜ba´.

15 Lä˜jëë˜ˆ hi˜ na˜häähˊ øøhˇ, laay¹ lä˜koo˜
jaa˜ hi˜ jngëëh˜ˆ dsa˜. Ma˜ñehˊ baˊ hnähˊ, niˆ
jaa˜ hi˜ jngëëh˜ˆ dsa˜, saˆ naˊjnäätˊ kih¹ Dio.
16 Ma˜ñeˊ baˊ jneˊ hee˜ ja˜ he˜ hnäätˆ jneˊ
øøhn¹. Jëëhˊ, Jesucristo ga˜ngëëˊ hñii˜ˊ gaˆjuu¹
jnäˋ jneˊ. Ja˜baˊ läˆja˜ jneˊ ka˜läh˜ˊ, ää˜ jmii˜ˊ
kwaaˊ jneˊ hñaan¹ mah¹ juuˇ jneˊ kih¹ øøhn¹.
17 Hi˜ ma˜cha˜ kih¹ jmi˜gyuu˜ˆ la˜, mah¹ saˆ
kway˜ niˆ miih˜ läˆ maˊ lla˜kyaa¹ øøyh˜ˇ, ha˜
läˆja˜ jäyhˆ hnää¹ bih¹ Dio mah¹ saˆ hnääy¹
øøyh˜ˇ.
18 Gyuu˜ kyaanˆ, saˆ jmää¹ jnänˋ he˜ hnäätˆ
jneˊ dsa˜kyaahnˊ kyaahˊ juu¹ taˆjmah¹. Hnøø¹
kwanˊ läˆkaa˜ tuh˜dsë˜ jneˊ he˜ jmeeˆ bii¹
kiyh¹, jaˆ koo˜ jmeenˊ baˊ.
19 Heh¹ läˆja˜ ñeˊ jneˊ he˜ tøøhnˊ kyaahˊ
ju¹dsooˊ hiˆ moˆsoˆ hnii˜ gaˊ huuˊdsë˜ jnänˋ
chaˊnë˜ Dio.
20 Pero cherˊmah¹ hnii˜ gaˊ huuˊdsë˜ jnänˋ,
ha˜ gaˊ saˆ ñe˜ Dio hi˜ jëë˜ jneˊ. Ga˜läˆjëˆ
go˜te˜ baˊ ñey˜.
21 Øøhn¹ hi˜ hnaanˆ, cherˊmah¹
ma˜na˜jngii ¹ huuˊdsë˜ jnänˋ, ma˜cha˜ baˊ
o˜jøhˆ dsë˜ jnänˋ kyaahˊ Dio.
22 Hiˆ waˊ he˜ cha˜ he˜ he˜ ngiinˊ kih¹ Dio,
hñah˜ˆ baˊ jneˊ, jëëhˊ høø˜ baˊ jneˊ nuuh˜ˇ kiyh¹
hiˆ jmee˜ baˊ jneˊ läˆjëˆ he˜ tih˜ dsëy¹.
23 He˜ la˜ ja˜ nuuh˜ˇ kiyh¹: He˜ jmeenˊ
dsooˊ dsë˜ jneˊ kih¹ jooyˊ Jesucristo, hiˆ he˜
hnäätˆ jneˊ dsa˜kyaahˊ läˆkoo˜ madaˇ he˜
gaˆjmeeyˊ jnänˋ.
24 Hi˜ høøˆ läˆjëˆ madaˇ kiyh¹, chaa˜ bih¹
kyaahˊ Dio, hiˆ Dio kyaayhˊ ka˜läh˜ˊ. Taˆlaˆ
kih¹ jmi˜lleˊ he˜ gaˆkwëëyh¹ jneˊ, he˜ja˜ baˊ
na˜ ñeˊ jneˊ Dio kyaahˊ jneˊ.

4

Beeˊ gaˊJmi˜lleˊ kih¹ Dio läˆkohˊ gaˊjmi˜lleˊ kih¹ hi˜saˆllu¹

1 Øøhn¹ hi˜ hnaanˆ, taˆ waˊ heehˊ hnähˊ
kih¹ läˆjëëˆ hi˜ jähˊ kye˜ Jmi˜lleˊ kih¹ Dio.
Kye˜ daˊ hnähˊ kwaatˆ˜ kih¹ dsa˜ heˊ cheˊ
laay¹ kyaa¹ Dio o saˆ laay¹. Jëëhˊ jwëëˊ hi˜
ta˜juu ¹ gaˆnääˊ läˆkaa˜ jmi˜gyuuˆ jmääy˜
hñiiyˊ läˆkohˊ hi˜ ngëëˆ˜ juu¹ kih¹ Dio.
2 Läˆla˜ baˊ läˆkyuuhˆ hnihˊ, hii˜ na˜ hi˜
kye˜ Jmi˜lleˊ kih¹ Dio. Läˆjëëˆ hi˜ jähˊ ja¹
Jesucristo, laa¹ jmi˜ngo¹, hi˜ heˊ baˊ kye˜
Jmi˜lleˊ kih¹ Dio.
3 Hiˆ läˆjëëˆ hi˜ kye˜ jmi˜lleˊ hi˜ jähˊ saˆ
gaˆlaa¹ Jesucristo jmi˜ngo¹, hi˜ heˊ saˆ laa¹
kyaa¹ Dio. Jmi˜lleˊ hi˜ na˜høøhˊ kih¹ Cristo
baˊ heˊ. Ma˜nuuh˜ baˊ hnähˊ, jäˆ jmi˜lleˊ
kih¹ hi˜ na˜høøhˊ heˊ hiˆ ma˜chaay˜ baˊ
jmi˜gyuuˆ jmiiˊ na¹.
4 Gyuu˜ kyaanˆ, ma˜laah¹ hnähˊ kyaa¹ Dio,
hiˆ ma˜lëh˜ hnähˊ kih¹ hi˜ ta˜juu¹ heˊ. Jëëhˊ
beeˊ gaˊ Jmi˜lleˊ kih¹ Dio hi˜ jää˜ hnähˊ,
läˆkohˊ gaˊ hi˜ jää˜ dsa˜ jmi˜gyuuˆ.
5 Dsa˜ heˊ laa¹ kyaa¹ jmi˜gyuuˆ la˜ baˊ,
he˜ja˜ hlëëyhˆ juu¹ he˜ cha˜ jmi˜gyuuˆ la˜,
hiˆ dsa˜ jmi˜gyuuˆ baˊ nuu˜ kiyh¹.
6 Pero jneˊ laa¹ jneˊ kyaa ¹ Dio. Hi˜ kyuuˆ
Dio, hi˜ heˊ nuu˜ jnänˋ. Pero hi˜ saˆ kyuuˆ
Dio, saˆ jmeeyˆ he¹ jnänˋ. Läˆja˜ baˊ jmeeˆ
liiˆ˜ hee˜ na˜ jmi˜lleˊ he˜ la¹ kih¹ ju¹dsooˊ, hiˆ
hee˜ na˜ jmi˜lleˊ he˜ la¹ juu¹ ta˜juu¹.

He˜ baˊ che˜ hnää¹ Dio jneˊ

7 Øøhn¹ hi˜ hnaanˆ, waˊ hnäätˆ jneˊ
dsa˜kyaahnˊ. Jëëhˊ, he˜ hnäätˆ jneˊ øøhn¹
gwa˜ kih¹ Dio baˊ ja˜. Gaˆläˆjëëˆ hi˜ hnää¹
dsa˜kyaahˊ, hi˜ heˊ baˊ laa¹ kyaa¹ Dio, hi˜ heˊ
baˊ kyuuˆ Dio.
8 Hi˜ saˆ hnää¹ dsa˜kyaahˊ, saˆ gaˊ
ma˜kyuuyˆ Dio. Jëëhˊ, Dio hnää¹ bih¹ dsa˜.
9 Kyaahˊ läˆla˜ gaˆmi˜jnää˜ Dio ha˜ kohˊ
saˆ hnääy¹ jneˊ. Gaˆcheey¹ jooyˊ jmi˜gyuuˆ la˜
hi˜ laa¹ gyuu˜ koo˜ mëë¹ kyaay¹. Mah¹ jmeey¹
chaa˜ jneˊ taˆla˜ kih¹ jooyˊ baˊ.
10 Ha˜ gwa˜ he˜ hnää¹ jneˊ Dio. Saˆ
ja¹ jnänˋ he˜ hnäätˆ jneˊ Dio. Dio baˊ heˊ
hi˜ gaˆläˆhnää¹ jneˊ to˜nëˊ he˜ja˜ gaˆcheey¹
jooyˊ mah¹ gaˆjuuy¹ llaˇ jneˊ läˆjwëˊ jeeˊ
gaˆläˆhmaahˋ dsoˊkye˜ jnänˋ.
11 Øøhn¹ hi˜ hnaanˆ, cherˊmah¹ Dio
ma˜läˆhnää¹ jneˊ cha˜miih˜, ja˜baˊ läˆja˜
ää˜ jmii˜ läˆhnäätˆ jneˊ dsa˜kyaahnˊ.
12 Jih˜kohˊ niˆ jaa˜ saˆ ma˜jëëˆ Dio. Pero
cherˊmah¹ hnäätˆ jneˊ dsa˜kyaahnˊ, Dio
baˊ kyaahˊ jneˊ. Hiˆ he˜ jmeenˊ läˆja˜
ma˜na˜hñaa¹ he˜ hnäätˆ jneˊ Dio.
13 Kih¹ he˜ gaˆkwëëh¹ Dio jneˊ Jmi˜lleˊ
kiyh¹, he˜ja˜ ñeˊ jneˊ chaa˜ jneˊ kyaahˊ Dio,
hiˆ Dio kyaahˊ jneˊ.
14 Ma˜jëëˊ jnääh¹ hiˆ jmeeˊ jnääh¹ ju¹dsooˊ,
Tääˋ heˊ hi˜ gaˆcheeˊ jooˊ mah¹ lääy¹ dsa˜
jmi˜gyuuˆ.
15 Gaˆläˆjëëˆ hi˜ jähˊ, Jesús heˊ laa¹ Jooˊ Dio,
chaay˜ kyaahˊ Dio, hiˆ Dio kyaayhˊ ka˜läh˜ˊ.
16 Ma˜läˆkyuuh˜ jnääh ¹ hiˆ ma˜jmeeˊ
jnääh¹ dsooˊ he˜ hnää¹ Dio jneˊ. Jëëhˊ, Dio
hnää¹ bih¹ dsa˜. Hiˆ hi˜ tääh˜ˊ koo˜ hweh˜
he˜ hnääy¹ dsa˜kyaayhˊ, chaay˜ kyaahˊ Dio,
hiˆ Dio kyaayhˊ ka˜läh˜ˊ.
17 He˜ja˜, cherˊmah¹ hnäätˆ jneˊ
dsa˜kyaahnˊ, ma˜na˜hñaa ¹ baˊ he˜ hnäätˆ
jneˊ Dio mah¹ läˆja˜ ma˜cha˜ baˊ o˜jøhˆ dsë˜
jnänˋ waˊra˜ gaˆtëˊ jeeˊ lla¹ Dio taˊ. Jëëhˊ
läˆkoo˜ laa¹ hñiiˊ Dio, ja˜baˊ läˆja˜ laa¹ jneˊ
jmi˜gyuuˆ la˜.
18 Hi˜ hnää¹ dsa˜kyaahˊ, saˆ cha˜ moˆ
goyhˆ. Hi˜ dsooˊ hnää¹ dsa˜kyaahˊ, jmeeyˆ
taˆ kooˊ baˊ he˜ goyhˆ. Pero hi˜ gohˆ, jëëy¹
wiiˊ baˊ laayˊ, he˜ja˜ goyhˆ. Läˆja˜ cherˊmah¹
hi˜ gohˆ, he˜ saˆ na˜hñaa¹ he˜ hnääy¹ Dio baˊ
ja˜.
19 Hnäätˆ jneˊ Dio, jëëhˊ hñiiˊ bih¹
gaˆläˆhnääy¹ jneˊ to˜nëˊ.
20 Cherˊmah¹ hi˜ jähˊ: “Jnäˊ hnaanˆ Dio”,
mah¹ na˜häähˊ øøyh˜ˇ, hi˜ ta˜juu ¹ baˊ heˊ.

Jëëh˝, hi̱˜ jëë̱˜ øøh˜ mah˹ sa˜ hnääy˹, ¿ha˜
lä˜ja̱˜ hnääy˹ Dio hi̱˜ sa˜ ma˜jëëy˜ jih˝koh˝?
21 Ga˜hñah˹ jne´ nuuh˜ la˜ kiyh˹: Cher´mah˹
hi̱˜ hnää˹ Dio, wa´ hnääy˹ øøyh˜ ka˜läh˝.

5

Wa´ lla˜dsëë`jne´ kih˹ he˜ hiih˹

1 Ga˜läˆjëë̱˜ hi̱˜ ma˜dsoo˝ dsë˹, Jesús he˝
la̱a̱˹ Cristo, hi̱˜ he˝ ba´ la̱a̱ ˹ kya̱a̱˹ Dio.
Cher´mah˹ hnää˜ jne´ ja̱a̱˜ dsa˜ hi̱˜ cha̱a̱˜
chih˜ kya̱a̱˹, lä˜ja̱˜ ka˜läh˝ hnää˜ jne´ chih˜
kya̱a̱y˹.
2 Cher´mah˹ hnää˜ jne´ Dio hi˜ jmee´ jne´
lä˜jë˜ mada˜ kiyh˹, ñe´ jne´ hnää˜ ba´ jne´
ka˜läh˝ lä˜jëë̱˜ jo̱o̱y˝.
3 Lä˜la˜ ba´ la˹ he˜ hnää˜ jne´ Dio, hnøø˹
høøn´ lä˜jë˜ mada˜ he˜ jmeey˜. Hi˜ lä˜jë˜
mada˜ kiyh˹ sa˜ jwëë̱h`go˜te˜.
4 Jëëh˝, lä˜jëë̱˜ hi̱˜ la̱a̱˹ kya̱a̱˹ Dio lla˜dsëë`
kih˹ he˜ hiih˹ he˜ cha˜ jmi˜gyuu˜ la˜. Kya̱a̱h´
he˜ ma˜dsoo˝ dsë˜ jne´ kih˹ Dio, he˜ja̱˜ ba´
ma˜lla˜dsëë` jne´ kih˹ he˜ hiih˹ he˜ cha˜
jmi˜gyuu˜ la˜.
5 Hi̱˜ ma˜dsoo˝ dsë˹, Jesús he˝ la̱a̱˹ Jo̱o̱˝ Dio,
hi̱˜ he˝ ba´ hi̱˜ lla˜dsëë` kih˹ he˜ hiih˹ he˜
cha˜ jmi˜gyuu˜ la˜.

Cha˜ ba´ he˜ jmee˜ ju˹dsoo˝ kih˹ Jo̱o̱˝ Dio

6 Kya̱a̱h´ jmii˜ hi˜ kya̱a̱h´ jma˜ ja˹ Je-
sucristo jmi˜gyuu˜ la˜. Ja̱˜ ma˜la˜ ko̱o̱˜
ga˜sa̱a̱y˜ jmii˜, ga˜tu̱u̱y˹ jma˜ kiyh˹ dsoh˝
hma˜cru˜. Hi˜ ja̱˜ba´ Jmi˜lle˝ kih˹ Dio jmee˜
ju˹dsoo˝ he˜ jay˹, jëëh˝ Jmi˜lle˝ kih˹ Dio la˹
ju˹dsoo˝ jmah˹ ba´.
7 U̱u̱˜ la̱a̱˹ hi̱˜ jmee˜ ju˹dsoo˝ gyuuh˹
jmi˜gyuu˜. Tää` he˝ ja̱a̱˜, hi̱˜ la̱a̱˹ juu˹ he˝ jee´
ga˜të˝ u̱u̱˹, hi˜ Jmi˜lle˝ Na˜jngii˹ ka˜läh˝. Ko̱o̱˜
ba´ juu˹ hii˝ kih˹ jee´ lä˜jëë̱˜ u̱u̱˜ hi̱˜ he˝.
8 Hi˜ cha˜ hnë˜ nëë˹ he˜ jmee˜ ju˹dsoo˝
hwa˹ la˜. Jmi˜lle˝ kih˹ Dio he˝, jmii˜ ja̱˜, hi˜
jma˜ ka˜läh˝. Lä˜jë˜ hnë˜ nëë˹ he˜ ja̱˜, hii˝
ko̱o̱˜ ba´ juu˹ kiyh˹.
9 He̱e̱h´ ba´ jne´ ju˹dsoo˝ he˜ kwa˜ dsa˜, ha˜
ga´ sa˜ kye̱e̱˝ ju˹dsoo˝ he˜ ga˜jmee˝ Dio kih˹
jo̱o̱˝.
10 Hi̱˜ jmee˜ dsoo˝ dsë˹ kih˹ Jo̱o̱˝ Dio, kye̱y˜
ju˹dsoo˝ la˜ neh˜ tuh˜dsëy˹. Hi̱˜ sa˜ jmee˝
dsoo˝ dsë˹ kiyh˹, jmää̱y˜ Dio ja̱a̱˜ hi̱˜ ta˜ju̱u̱
˹, jëëh˝ sa˜ ma˜he̱e̱yh˜ ju˹dsoo˝ he˜ ga˜jmee˝
Dio kih˹ Jo̱o̱˝.
11 He˜ la˜ ja̱˜ ju˹dsoo˝ he˜ ga˜kway˝: Ta˜la˜
kih˹ Jo̱o̱y˝ hi̱˜ na´jii̱h˜, ga˜jmeey˝ cha̱a̱˜ jne´
tä̱ä̱˝.
12 Hi̱˜ ma˜he̱e̱h˜ kih˹ Jo̱o̱y˝, lä˜ ma˜cha̱a̱y˜
ja̱˜ba´. Pero hi̱˜ sa˜ ma˜he̱e̱h˜ kih˹ Jo̱o̱y˝, sa˜
na´jnääy˝ kih˹ Dio.

Nuuh˜ kih˹ Jwa̱a̱˜ jee´ ga˜dsa̱a̱˹ juu˹ kiyh˹

13 Siin˜ lä˜jë˜ he˜ la˜ kyah˹ hnäh˝ hi̱˜
ma˜he̱e̱h˜ kih˹ Jo̱o̱˝ Dio, mah˹ lä˜ñeh´ hnäh˝
he˜ ma˜cha̱a̱h˜ ba´ hnäh˝ tä̱ä̱˝, hi˜ mah˹
jmeeh˜ hnäh˝ dsoo˝ kih˹ Jo̱o̱˝ Dio.
14 He˜ la˜ ja̱˜ o˜jøh˜ dsë˜ he˜ ma˜cha˜
jnän`kya̱a̱yh´. Cher´mah˹ ga˜ngiin´ he˜ hnøø˹
jne´ kiyh˹ lä˜ hyoh˜ dsëy˹, nuuy˹ ba´.
15 Hi˜ cher´mah˹ ñe´ jne´ nuuy˹ ba´ jnän`,
lä˜ja̱˜ ñe´ jne´ ka˜läh˝ wa´ra˜ ga˜ngiin´
wa´ he˜ cha˜ he˜ he˜ lla˜kya̱a̱˹ jne´ kiyh˹,
ma˜hñah˜ ba´ jne´ ja̱˜ lä˜jë˜ he˜ ma˜ngiin´
ja̱˜.
16 Cher´mah˹ ja̱a̱˜ hnäh˝ ga˜jëëh`ja̱a̱˜ øøh˹
jne´ hi̱˜ jmee˜ dso´kye˜ he˜ sa˜ jngiih˜ kiyh˹,
ja̱˜ ngiih´ kiyh˹ kih˹ Dio, hi˜ Dio jmee˜ ba´
jøh˜ dsë˹ kiyh˹. He˜ la˜ ja̱˜, hlëëhn´ kih˹ hi̱˜
jmee˜ dso´kye˜ he˜ sa˜ jngiih˜. Jëëh˝, cha˜
ba´ dso´kye˜ he˜ jngiih˜ kih˹ dsa˜. Hi˜ kih˹ hi̱˜
ma˜jmee´ dso´kye˜ ja̱˜, sa˜ cha˜ jwahn˜ ngii´
kiyh˹.
17 Lä˜jë˜ he˜ hiih˹ he˜ jmee˜ jne´, la˹
dso´kye˜. Pero cha˜ ba´ dso´kye˜ he˜ sa˜
jngiih˜ jnän`.
18 Ma˜ñe´ jne´ ga˜läˆjëë̱˜ hi̱˜ la̱a̱˹ kya̱a̱˹ Dio
mo˜so˜ jmeey˜ dso´kye˜, jëëh˝ Jo̱o̱˝ Dio ba´
hä̱ä̱˜ jne´. Sa˜kway˜ jwë`kih˹ hi̱˜sa˜llu̱˹ mah˹
ka̱a̱yh˹ jne´.
19 Ma˜ñe´ ba´ jne´ he˜ ma˜la̱a̱˹ jne´ kya̱a̱
˹ Dio, hi˜ hi̱˜sa˜llu̱˹ ba´ jmee˜ hih˜ lä˜ka̱a̱˜
lä˜juh˹ jmi˜gyuu˜.
20 Hi˜ ma˜ñe´ ba´ jne´, ja˹ ba´ Jo̱o̱˝ Dio.
Ga˜jmeey˝ ga˜läˆngëë˝ jne´ mah˹ lä˜kyu̱u̱˜
jnih˝. Hi̱˜ he˝ he˝ la̱a̱˹ juu˹ dsoo˝. Hi˜ ma˜tøøh´
ba´ jne´ ko̱˜jøh˝ kya̱a̱h´ hi̱˜ la̱a̱˹ juu˹ dsoo˝. Hi̱˜
he˝ he˝ Jesucristo Jo̱o̱˝ Dio. Hi̱˜ he˝ he˝ hi̱˜
dsoo˝ la̱a̱˹ Dio, hi̱˜ jmee˜ cha̱a̱˜ jne´ tä̱ä̱˝.
21 Gyuu˜ kya̱a̱n˜, hä̱ä̱`hnäh˝ hñaah˹ kih˹ dio
hi̱˜ na˜la̱a̱˜ ka̱a̱h˜ dsa˜. Wa´ la˹ lä˜ja̱˜.

2 Juan
He¯ la¯ jee´ ga˭të´ to̱ˈ je¯ he¯ ga˭sɨɨ´ Jwa̱a̱¯

Hee¯ja̱¯ juˈdsoo´ hi˭ hee¯ja̱¯ he¯ hnää˭ jne´ dsa¯kya̱a̱hn´

1 Jnä´ dsa¯ ma¯gyu̱h¯ kya̱a̱hˈ hnäh´ sɨɨn˭ juuˈ la¯ kihˈ dsa¯më´ hi̱¯ na¯lle̱e̱h´ kya̱a̱ˈ Dio kya̱a̱h´ kihˈ lä˭jëë˭ jo̱o̱y´ hi̱¯ hnaan˭ lä˭ka̱a̱¯ tuh¯dsën˭. Ja̱¯ ma˭la¯ jnä´ hnaan˭ hnäh´, lä˭ja̱¯ ka¯läh´, lä˭jëë˭ hi̱¯ ma¯lä¯kyɨɨh˜ juˈdsoo´ hnääyˈ hnäh´.

2 Hnaan˭ hnäh´ kihˈ he¯ tøøh´ jne´ kya̱a̱h´ juˈdsoo´ hi˭ lä˭ ma¯tøøhn´ ja̱¯ba´ kya̱a̱h´ juˈdsoo´ la¯ lä˭jë˭ joh´ jmɨɨ´ cha¯.

3 Ngɨɨn´ kihˈ Dio hi̱¯ la̱a̱ˈ Tää`jnän`hi˭ ngɨɨn´ kihˈ Jesucristo jo̱o̱y´, wa´kway´ he¯ lluˈkyahˈ hnäh´, wa´lä¯ñih´ dsëyˈ hnäh´, hi˭ wa´jmeey´ hii´ tii´ tuh¯hoh´ hnäh´, lä˭ko̱o̱¯ laˈ juˈdsoo´ kiyhˈ hi˭ lä˭ko̱o̱¯ jɨɨhˈ hnääyˈ hnäh´.

4 Peer˭ cha̱a̱n¯ cha¯miih¯ lluˈ kihˈ he¯ ma¯je̱e̱nˈ ko̱¯lla̱a̱´ gyɨɨ¯ kya̱a̱hˈ hi̱¯ ga˭nää´ lä˭ko̱o̱¯ hnøøˈ juˈdsoo´ hi˭ lä˭ko̱o̱¯ nɨɨh¯ he¯ ma¯hña̱h˜ jne´ kihˈ Tää`.

5 Sa˭ laˈ nɨɨh¯ hmëë´ he¯ sɨɨn˭ kyahˈ la¯. Ja̱¯ba´ nɨɨh¯ he¯ ga˭hña̱hˈ jne´ lä˭ ma´ to¯në´ ba´la¯. He¯ja̱¯ hne¯ dsa¯më´, chu̱u̱n´ kya̱a̱h´ hne¯ naˈ, wa´lä¯hnää˭ jne´ dsa¯kya̱a̱hn´.

6 He¯ la¯ ba´ ja̱¯, he¯ hnää˭ jne´ dsa¯kya̱a̱hn´, he¯ jmeen´ lä˭ko̱o̱¯ jäh´ nɨɨh¯ kihˈ Dio ba´. He¯ la¯ ja̱¯ nɨɨh¯ he¯ ga˭nɨɨh¯ hnäh´ lä˭ ma´ to¯në´: he¯ go´ta̱a̱h´ hnäh´ hnaah˭ hnäh´ dsa¯kya̱a̱h´ hnäh´.

Dsa¯hi̱¯ ta¯ju̱u̱ˈ

7 Jëëh´, ga˭nää´ jwëë´ hi̱¯ ta¯ju̱u̱ˈ lä˭ka̱a̱¯ jmɨ¯gyɨɨ˭, hi̱¯ sa˭ jmee˭ dsoo´ jaˈ Jesucristo jmɨ¯gyɨɨ˭ la¯, la̱a̱ˈ jmɨ¯ngoˈ. Hi̱¯ jmee˭ lä˭ja̱¯, hi̱¯ he´ he´ hi̱¯ ta¯ju̱u̱ˈ, hi˭ na¯høøyh´ kihˈ Cristo.

8 Le̱e̱h¯ hnäh´ mahˈ sa˭ he̱e̱´ ta´kyahˈ hnäh´ he¯ ma¯na´llu`. Lä˭ja̱¯ ba´ le̱h˭ hnäh´ na´tee` jñeeˈ hnäh´.

9 Wa´ hi̱¯ cha¯ hi̱¯, hi̱¯ dsa¯ka̱h˜ jwëˈ cher´mahˈ ga˭tɨyˈ nɨɨh¯ kihˈ Cristo, sa˭ la̱a̱yˈ kya̱a̱ˈ Dio. Pero hi̱¯ høø˭ ko̱o̱¯ hweh¯ nɨɨh¯ kihˈ Cristo, hi̱¯ he´ ba´ la̱a̱ˈ kya̱a̱h´ Dio hi˭ la̱a̱yˈ kya̱a̱h´ Jo̱o̱y´ ka¯läh´.

10 Cher´mahˈ ja̱a̱¯ hi̱¯ ga˭lloo˭ kyahˈ hnäh´ hi̱¯ sa˭ kye̱¯ nɨɨh¯ kihˈ Cristo lä˭ko̱o̱¯ hlëëhn´ la¯, ta˭ he̱e̱h`hnäh´ cha´neh˭ kyahˈ hnäh´, ni˭ ta˭ jmee¯ hnäh´ Dio kiyhˈ.

11 Jëëh´, hi̱¯ jmee˭ Dio kiyhˈ, he¯ jmeey˭ ko̱¯jøh´ kya̱a̱h´ ta´hlɨɨhˈ he¯ jmee˭ dsa¯ he´.

12 Cha¯ cha¯ga´miih¯ juuˈ he¯ hnoonˈ jwëëhn¯ hnäh´, pero mo˭so˭ ma¯sɨɨˈ ga´jnä´, kihˈ he¯ hnoonˈ nɨɨn`na´jëë̈n˭ hnäh´ mahˈ llan`juuˈ ko̱¯jøh´ hi˭ lä˭ja̱¯ jëë̈¯ dsë¯ jne´ go¯te˜.

13 Jo̱o̱´ dsa¯më´ øø̱hˈ hnäh´ hi̱¯ na¯lle̱e̱h´ kya̱a̱ˈ Dio, jmeey˭ Dio kyahˈ hnäh´. Wa´laˈ lä˭ja̱¯.

3 Juan
He¯ la¯ jee´ ga˜të´ hnë¯ je¯ he¯ ga˜sɨɨ´ Jwa̱a̱¯

Ga˜hɨɨ´ juu' kih' Gayo he¯ ga˜ngëëy´ llu'

1 Jnä´ dsa¯gyɨɨh´ kya̱a̱h' hnäh´, sɨɨn˜ juu' la¯ kih' ome´ kya̱a̱n˜, Gayo, hi̱¯ hnaan˜ lä˜ka̱a̱¯ tuh¯dsën˜.

2 Øøhn' hi̱¯ hnaan˜, ngɨɨn´ kih' Dio mah' wa´ dsa¯ngëëh´ llu' kih' ga˜lä˜jë˜ ba´. Lä˜kọh´ llụụh' hne¯ kih' Dio, ja̱¯ba´ lä˜ja̱¯ wa´ cha̱a̱h¯ hne¯ llu'.

3 Ga˜jëë´ dsën˜ cha¯miih¯ ma´ ya˜nää' kọ¯lla̱a̱´ øøh' jne´. Ga˜jmeeyh' juu' lä˜ ma¯hä̱ä̱h´ ba´ hne¯ kọọ¯ hweh¯ kya̱a̱h´ ju'dsoo´.

4 Sa˜ cha¯ ga´ jyoh´ he¯ jmee˜ jëë¯ dsën˜ lä˜kọh´ ga´ he¯ la¯, he¯ nuun˜ tä̱ä̱h´ ba´ gyụụ¯ kya̱a̱n˜ lä˜kọọ¯ la' ju'dsoo´.

5 Øøhn' hi̱¯ hnaan˜, jmeeh¯ ba´ hne¯ llu' lä˜kọọ¯ hä´ ma´ jmeeh¯ be´ kih' øøh' jne´. Hi˜ cha¯ga´miih¯ llu' jmeeh¯ kih' hi̱¯ go¯nää´ ta˜ jee´ jyoh´.

6 Hi̱¯ he´ ga˜kwa´ juu' neh˜ gwah˜ ha¯ lä˜ kọh´ hnaah˜ hnih´. Ja̱¯ jmeeh¯ llu' hoh´ kwëëyh ' he¯ jmee˜ bii' kiyh' cha´jwë' jee´ ga˜nääy', jëëh´ lä˜ja̱¯ lle` kih' hi̱¯ jmee˜ ta´he' kih' Dio.

7 Hi̱¯ he´ na´nää' llu' dsë' kwa̱a̱t¯ kih' Jesús. Sa˜ ga˜he̱e̱yh¯ ni˜ miih¯ he¯ ma´ kwa˜ dsa¯ hi̱¯ sa˜ ga´ ma¯he̱e̱h¯ juu' kih' Dio.

8 Ä̱ä̱¯ jmɨɨ´ jmeen´ be´ kih' hi̱h' dsa¯ hi̱¯ ga˜nää´ kwa˜ ju'dsoo´. Jëëh´, he¯ jmee´ jne´ lä˜ja̱¯, jmee´ jne´ kọ¯jøh´ kya̱a̱yh´ ba´ ja̱¯.

Ga˜jmee´ Diótrefe he¯ hlɨɨh'

9 Ga˜sɨɨn' kih' gwah˜, pero Diótrefe sa˜ hnøøy' jmee¯ jnäähˈ mada¯ kiyh', jëëh´ hñɨɨ´ bih' hnøøy' jmeey' hih˜.

10 He¯ja̱¯ wa´ra¯ ga˜të´ jee´ nɨɨn` jee´ ja̱¯, mi¯liihn¯ dsëy' he¯ ngëy˜ kooyh˜ juu' jwɨɨ` mah' jmeey˜ juu' ta¯juu' kya̱a̱' jnäähˈ. Hi˜ sa˜ lẹẹ' kiyh' he¯ jmeey˜ lä˜ja̱¯. Lä˜kye̱¯ øøh' jne´ hi̱¯ dsa¯nää' jee´ ja̱¯ sa˜ he̱e̱yh¯. Hi˜ lä˜ja̱¯ hay˜ kih' hi̱¯ hnøø' he̱e̱h¯ øøh' jne´, lä˜jɨɨh' llẹẹy¯ neh˜ gwah˜ go¯te˜.

Ga˜hɨɨ´ juu' kih' Demetrio he¯ ga˜jmeey´ he¯ llu'

11 Øøhn' hi̱¯ hnaan˜, ta˜ jmee¯ lä˜kọọ¯ jmee˜ hi̱¯ ga˜nää´ jwë´ hlɨɨhˈ. Jmee´ he¯ llu' jmah' ba´. Jëëh´ hi̱¯ jmee˜ he¯ llu', la̱a̱' kya̱a̱' Dio. Pero hi̱¯ jmee˜ he¯ hlɨɨhˈ, sa˜ ga´ ma¯he̱e̱yh¯ kih' Dio.

12 Ga˜lä˜jëë˜ ba´ hlëëh˜ llu' kih' Demetrio. Lä˜kye̱¯ juˈdsoo´ hlëëh˜ llu' kiyh'. Ja̱¯ba´ lä˜ja̱¯ jnäähˈ jmee¯ jnäähˈ juˈdsoo´ kiyh' ka¯läh´. Hi˜ ñeh´ hnäh´ hlëëh´ jnäähˈ juˈdsoo´ jmah' ba´.

13 Cha¯ cha¯ga´miih¯ he¯ hnoon' jwë̱ë̱hn¯ hne¯, pero mo¯so˜ ma¯sɨɨn' ga´ jnä´.

14 To¯cha̱h´ la¯ hnoon' na´jë̱ë̱n˜ hne¯ mah' llan´ juu' kọ¯jøh´.

15 Wa´ hii´ tii´ tuh¯hoh´. Ome´ jnän` jmee˜ Dio kyah'. Jmee´ Dio kih' lä˜ja̱a̱¯ lä˜ja̱a̱¯ ome´ jnän` hi̱¯ tä̱ä̱h´ jee´ na¯.

Judas
He¯ la¯ na¯ je¯ he¯ ga˖sɨɨ˴ Juda

1 Jnä˴ Juda jmeen˖ ta˴ kih˹ Jesucristo hi˖
lạạn˹ ø�h˷ Jacobo, sɨɨn˖ kyah˹ hnäh˴ hị¯
na¯teeh˴ kyạạ˹ Dio hị¯ lạạ˹ Tää˵ jnän˵, hnäh˴
hị¯ na¯jngëë˹, hi˖ lä˖jạ¯ hậậ˷ ba˴ Jesucristo
hnäh˴.
2 Wa˴ lä¯ñih˴ dsë˹ Dio hnäh˴ cha¯ga˴miih¯,
hi˖ wa˴ jmeey˴ hii˴ tii˴ kyah˹ hnäh˴, hi˖ lä˖jạ¯
wa˴ hnääy˹ hnäh˴ cha¯ga˴miih¯.

Dio lla˹ ta˴ kih˹ hị¯ hñaa¯ dsë˹
(2 Pedro 2:1-17)

3 Hnäh˴ øøhn˹ hị¯ hnaan˖, ma˴ hnoon˹ ma˴
sɨɨn˵ kyah˹ hnäh˴ ha¯ lä˖ ga˖lậậ˹ Dio jne˴. Pero
na˹ ba˴ lạạn˖, jmee˖ bii˹ kin˖ sɨɨn˵ jyoh˴ juu˹
kyah˹ hnäh˴. He¯jạ¯ chụụn˴ kyạạh˴ hnäh˴,
ni˖ kọ¯hị˴pih˹ ta˖ kwa¯ hnäh˴ jwë˹ mi¯sɨɨ˹
dsa¯ juu˹ he¯ ma¯dsoo˴ dsë¯ jne˴ la¯. Jëëh˴,
kọọ¯ hä˴ ba˴ ma˴ ga˖kwa˴ Dio juu˹ la¯ kih˹
lä˖jëë˖ hị¯ na¯jngëë˹.
4 Kọ¯llạạ˴ hị¯ ma¯tạạh˵ jee˴ kyah˹ hnäh˴
jmậäy˷ hñiiy˴ lä˖kọọ¯ jạạ¯ øøh˹ jne˴. Pero
kọ¯jạ¯ ma¯na¯hẹẹ˖ ba˴ hị¯ hñaa¯ dsë˹ he˴ ja˹
jmɨ¯gyɨɨ˖. Lä˖kọọ¯ he¯ tɨh˷ dsëy˹ juu˹ he¯ llu˹
dsë˹ Dio kyạạh˴ jne˴, he¯jạ¯ jäyh˴ na¯na˴ jwë˹
jnän˵ jmeen˴ lä˖jë˖ he¯ lla˖ dsë¯ jne˴. Ni˖ sa˖
tooyh¯ ta˴ kih˹ Jesucristo Dsa¯jøøh˹ jnän˵ hị¯
lạạ˹ jạạ¯ ba˴, hị¯ jmee˖ hih˖ kih˹ lä˖jëë˖.
5 Ma˖ke¯ ma¯ñeh˴ ba˴ hnäh˴ he¯ la¯, hnoon˹
mi˴dsoohn˖ hoh˴ hnäh˴ lä˖kọọ¯ ga˖jmee˴ Dio
llo˴joo˹, lä˖ ma˴ ga˖hwẹẹy˹ dsa¯ kyạạy˹ hị¯
ma˴ tậäh˴ hwa˹ Egipto. Ma¯ngëë˴ he¯ jạ¯,
ga˖jngëëh˹ Dio lä˖jëë˖ hị¯ sa˖ ga˖lä˖dsoo˴ dsë˹
kiyh˹.
6 Hi˖ lä˖jạ¯ kọ¯llạạ˴ ángele ga˖bey˹ høøy˹,
kih˹ he¯ sa˖ ga˖tɨh˹ dsëy˹ ta˴ he¯ ma˴ hä˴ gooy¯.
He¯jạ¯ ga˖jmee˴ Dio tậäyh˴ na¯jnëëy ˹ jee˴
na¯họọ¯ jee˴ sa˖ hwẹëy˖ jịh˴kọh˴, lä˖jịịh˹ lloo˖
jmɨɨ˴ lla˹ Dio ta˴ kiyh˹.
7 Hi˖ lä˖jạ¯ ga˖heeh˹ Dio wɨɨ˴ hị¯ ma˴ tậäh˴
jwɨɨ¯ Sodoma, hị¯ ma˴ tậäh˴ jwɨɨ¯ Gomorra
hi˖ hị¯ ma˴ tậäh˴ jyoh˴ jwɨɨ¯ he¯ ma˴ tääh˴
lä˖kạạ¯ jäh˖ jạ¯, kih˹ he¯ ga˖kạạyh˹ wa˴ hị¯
cha¯ hị¯, hi˖ ga˖kạạyh˹ he¯ ba˴ dsa¯ñɨɨh¯
dsa¯kyạạyh˴. Lä˖jạ¯ ga˖la˹ kih˹ dsa¯ he˴ mah˹
lä˖ngëë˴ jne˴ ha¯ lä˖kọọ¯ wɨɨ˴ sa˖ jëë˹ dsa¯
wa˴ra¯ ga˖të˴ jee˴ lla˹ Dio ta˴, kạạy˖ kyạạh˴ je¯
he¯ sa˖ ɨɨ˖ jịh˴kọh˴.
8 Jạ¯ba˴ lä˖jạ¯ jmee˖ dsa¯ hị¯ ma¯tạạh˵
jee˴ kyah˹ hnäh˴, lạạy˹ lä˖kọọ¯ dsa¯ hị¯ sa˖
cha¯ hɨɨ˴dsë¯ kih˹, ma¯mi¯sạyh˴ hñiiy˴, sa˖
hnøøy˹ jmee˹ Dio hih˖ kiyh˹, hi˖ hlëëyh˖ wɨɨ˴
kih˹ jmɨ¯lle˴ hị¯ cha¯ be˴ kih˹.
9 Pero ángel høøh˹ hị¯ chẹẹ¯ Migye˹ sa˖
ga˖tụụ¯ dsëy˹ ma˴ jwậäy˹ dso˴jwɨɨ˴ kih˹
hị¯sa¯llụ˹, ma˴ ga˖ti¯ ga˖choo˴ hị¯sa¯llụ˹ juu˹
kyạạyh˴. Ma˴ tẹẹy˷ kwạạt˷ kih˹ hị¯ kih˹ ma˴
jä˹ hlɨɨ˴ Moisé. He¯jạ¯ ga˖sɨɨyh˖ lä˖la¯ ba˴:
“Dsa¯jøøh˹ jnän˵ wa˴ jɨɨh˹ kyah˹.”
10 Pero dsa¯ hñaa¯ dsë˹ he˴, hlëëyh˖ wɨɨ˴
kih˹ lä˖jë˖ he¯ sa˖ ngëëy˴. Hi˖ dsa¯gạạy˹
kyạạh˴ he¯ sa˖ jwẹẹh˵ lä˖ngëë˴ jne˴. Jëëh˴,
ma¯ñe˴ ba˴ jne˴ lä˖kọọ¯ lle˵ jnän˵ hi˖ lä˖kyẹ¯
jah˴ ma¯ñe¯ bih˹ ka¯läh˴. Pero dsa¯ he˴,
hẹẹy˷ hñiiy˴ kyạạh˴ lä˖jë˖ he¯ hẹẹ˴ dsëy˹. Ni˖
miih¯ sa˖ jmeey˖ hɨɨ˴dsë¯.
11 Peer˖ jwɨɨ˷ dsa¯ he˴, he¯ jmeey˖ lä˖kọọ¯
ga˖jmee˴ Caín. Hi˖ hnøøy˹ liyh˖ cha¯miih¯
kuu˴, he¯jạ¯ dsa¯kạyh˷ jwë˴ lä˖kọọ¯ ga˖kạh˷
Balaam. Hi˖ le˴ kiyh˹ lä˖kọọ¯ ga˖la˹ kih˹
Coré hị¯ ga˖jụụ˹ kih˹ he¯ ga˖jmeey˴ chạạyh¯
kyạạh˴ Dio.
12 La˹ o¯hih˖ kyah˹ hnäh˴ lä˖kọọ¯ jmee˖
dsa¯ he˴, ma˴ dsa¯tạạyh˵ jee˴ kyah˹ hnäh˴
lä˖ ma˴ jmeeh¯ hnäh˴ jmɨɨ˴ kuh¯huh˴ hnäh˴
kyạạh˴ dsa¯kyạạh˴ hnäh˴. Ni˖ miih¯ sa˖
lä¯hiiyh˴ dsa¯tạạyh˵ kuh¯hịyh˷ jee˴ kyah˹
hnäh˴, hnooyh¯ lä˖jë˖ he¯ ga˴tɨh˷ dsëy˹ hñiiy˴
ba˴. Lạạy˹ lä˖kọọ¯ jniiy˴ he¯ sa˖ kyạạh˴ jma˹,
he¯ go¯kyẹ˴ lle˴ ta˖ la˖ ta˖ jnø˖. Lạạy˹
lä˖kọọ¯ hma¯ he¯ sa˖ hɨɨ˴ mɨɨ˹ jịị¯ kih˹, he¯
ma¯cheeh˵ lä˖kyẹ¯ jmoo˹ kih˹. Lä˖kọọ¯ he¯
na¯jụụ˴ tọ˹ jịịh˷ ba˴ lạạy˹.
13 Lä˖kọọ¯ jmɨ¯ñeeh˖ jee˴ cha¯hlụh˖ soo¯
tɨ˴jọọ˷ kih˹, lä˖jạ¯ lạạ˹ hị¯ he˴ kyạạh˴ lä˖jë˖
he¯ hlɨɨh˹ he¯ jmeey˖ jạ¯. Lạạy˹ lä˖kọọ¯ nɨɨ˴
hị¯ ma¯kạh˷ jwë˴ kih˹. Ma¯na¯lạạy˴ kwạạt˷
dsa¯nääy˹ tậä˴ jee˴ na¯họọ¯ läh¯.
14 Enoc, hị¯ ma˴ lạạ˹ jee˴ ga˖të˴ gyẹẹ˹ sa˴jụ¯
kih˹ Adán, ga˖hlëëyh˴ kih˹ dsa¯ he˴, ga˖ngëëy˴
juu˹ ha¯ lä˖ le˴ ta˖ cha˴në˴, ga˖jäyh˴: “Hịị¯
Dsa¯jøøh˹ jnän˵ ma¯ja˷ kyạạh˴ cha¯miih¯
mil hị¯ na¯jngëë˹ kyạạy˹,
15 mah˹ jmeey˹ jwiz˷ kih˹ lä˖jëë˖ dsa¯.
Ma˴jạ¯ llay˹ ta˴ kih˹ lä˖jëë˖ hị¯ hñaa¯ dsë˹
he˴ kwạạt˷ kih˹ dso˴kye¯ he¯ ga˖jmeey˴ jee˴
tậäyh˴ jwë˴ hlɨɨh˹ jạ¯, hi˖ kwạạt˷ kih˹ lä˖jë˖
wɨɨ˴ he¯ ga˖hlëëyh˴ kih˹ Dio”, ga˖jäh˴ Enoc.
16 Dsa¯ he˴ kọọ¯ ti¯chooy˖ juu˹, sa˖ tɨh˹
dsëy˹ ni˖ kọọ¯ ni˖ he¯ ga˴ jyoh˴ he¯ llu˹,
ga˖nääy˴ hnooyh˖ lä˖jë˖ he¯ hẹẹ˴ dsëy˹ ba˴.
Hi˖ hlëëyh˖ juu˹ kaah˴ jmah˹ hi˖ hlëëyh˖ juu˹
jmä˴øø˴ ha¯ lä˖ jee˴ liyh˖ kuu˴.

Hnøø˹ mi˴te˵jne˴ lä˖kọọ¯ lle˵ kih˹

17 Hnäh˴ øøhn˹ hị¯ hnaan˖, mi¯dsooh˖
hoh˴ hnäh˴ lä˖jë˖ juu˹ he¯ ma¯nɨɨn˴ jää˹ he¯
ga˖kwa˴ apóstole kyạạ˹ Jesucristo Dsa¯jøøh˹
jnän˵,
18 ga˖jäyh˴ sɨɨyh˖ hnäh˴: “Wa˴ra¯ ga˖të˴ jee˴
llạạ˖ jmɨɨ˴, ya˖nää˹ dsa¯ hị¯ mi¯kwạh˹ lä˖jë˖
he¯ llu˹, hị¯ ga˖nää˴ lä˖kọọ¯ ngɨɨ˖ he¯ hlɨɨh˹
he¯ hä˴ tuh¯dsëy˹.”
19 Hị¯ he˴, kọọ¯ llạạy˷ dsa¯ hnii¯ mah˹
jmeey˹ tọ˹ nää˹, hnooh¯ gyih˹ he¯ ngɨɨ˖
jmɨ¯ngo˹ kiyh˹, sa˖ kyẹy˷ Jmɨ¯lle˴ Na¯jngɨɨ˹.
20 Øøhn˹ hị¯ hnaan˖, go¯nää˴ ba˴ hnäh˴
ta˖ cha˴në˴ kyạạh˴ he¯ ma¯dsoo˴ hoh˴ hnäh˴.
He¯ na¯ ba˴ he¯ na¯jngɨɨ˹ go¯te˷. Hi˖ lä˖jạ¯

ngɨɨ´ hnäh´ kyah¹ kyąąh´ be´ kih¹ Jmɨ¯lle´
Na¯jngɨɨ¹.
21 Go¯tąąh´ hnäh´ kǫǫ¯ hweh¯ kyąąh´ he¯
hnää¹ Dio hnäh´. Kwëëh` hoh´ hnäh´ lä¯jiih¹
tëë¹ Jesucristo Dsa¯jøøh¹ jnän` kyah¹ hnäh´
mah¹ lä¯ją¯ jmee¹ chąą¯ hnäh´ kyąąyh´ lä¯jë¯
joh´ jmɨɨ´ cha¯, jëëh´ lä¯ñih´ dsëy¹ kyah¹ hnäh´.
22 Hlëëh´ hnäh´ hi¯ jmee¯ tǫ¹ dsë¹, mah¹
lä¯ngëëy´ hee¯ ją¯ he¯ llu¹.
23 Chąąh` hnäh´ hi¯ ma¯hii´ goo¯ kih¹ dsoo¹
cha´je¯ hi¯ wa´ lä¯ñih´ hoh´ hnäh´ kih¹ jñah´.
Pero lęęh¯ hnäh´ wa´ra¯ ga¯jmeeh´ hnäh´
kǫ¯jøh´ kyąąyh´. Jëëh´, lä¯kǫǫ¯ he¯ sąh´ ba´
ląąy¹ kyąąh´ he¯ hlɨɨh¹ he¯ jmeey¯ ją¯.
24 Jąą¯ Dio ba´ hi¯ cha¯ be´ kih¹. Hñii´ bih¹
liyh¯ häąy¹ hnäh´ mah¹ sa¯ tąh¯ hnäh´. Heh¹
lä¯ją¯ ngëëy¹ hnäh´ ya¯jwɨɨ¹ kiyh¹, na¯jngëëh¹
hnäh´ hi¯ cha¯miih¯ jëë¯ hoh´ hnäh´.
25 Jąą¯ hñiiy´ ba´ cha¯ cha¯miih¯ hɯɯ´dsë¯
llu¹ kiyh¹, hi¯ ląąy˜ jne´. He¯ją¯ wa´ jmeen´
jɯɯh¯ kih¹ Dio hi¯ gya¹ jøøh¹. Jąą¯ hñii´ bih¹
jmeey¯ hih¯ hi¯ cha¯ cha¯miih¯ be´ kiyh¹.
Lä¯ją¯ ląąy¹ na¹ hi¯ lä¯ją¯ ląąy¹ ga¯lä¯jë¯ joh´
jmɨɨ´ cha¯. Wa´ la¹ lä¯ją¯.

Apocalipsis
Juu¹ he⁻ ga˜mi˜jnää⁻ ángel kih⁴ Jwąą˜

1 Jee´ la⁻ na⁻sɨɨ⁻ he⁻ ga˜mi˜jnää⁻ Jesucristo, ją⁻ba´ he⁻ ga˜hyoyh⁴ kih⁴ Dio mah⁴ mi⁻jnääy˜ kih⁴ dsa⁻ kyąay¹ lä˜jë˜ he⁻ nøø´ juu¹ le´ chąh´. Ga˜chęey¹ ángel kyąay⁴ mah¹ ngëëy⁴ juu¹ la⁻ ki˜jnä´, Jwąą˜ hi⁻ jmee˜ ta´he⁴ kiyh¹.

2 Jnä´ ga˜jmeen⁴ dsoo´ juu¹ kih⁴ Dio, hi˜ ga˜jmeen⁴ dsoo´ kih⁴ lä˜jë˜ juu¹ he⁻ ga˜kwa´ Jesucristo, ją⁻ba´ lä˜kǫǫ⁻ ga˜jëën⁴.

3 La⁴ llu¹ kih⁴ hi⁻ hë⁻ hi˜ kih⁴ hi⁻ nuu⁻ lä˜jë˜ he⁻ na⁴ ga´ le´ lä˜kǫǫ⁻ jäh´ juu¹ la⁻. Hi˜ la⁴ llu¹ kih⁴ hi⁻ jmee˜ he¹ lä˜kǫǫ⁻ na⁻sɨɨ⁻ juu¹ la⁻, jëëh´ ma⁻ngoo⁴ ya˜jäh˜ le´ he⁻ ją⁻.

Ga˜sɨɨ´ Jwąą˜ kih⁴ lä˜jë˜ gyii¹ gwah˜

4 Jnä´ Jwąą˜ sɨɨn˜ kih⁴ lä˜jë˜ gyii¹ gwah˜ he⁻ tøø´ hwa⁴ Asia. Ngɨɨn´ kih¹ Dio wa´ kway´ lä˜jë˜ he⁻ llu¹ kyah¹ hnäh´ hi˜ wa´ jmeey´ hii´ tii´ kyah¹ hnäh´. Hi⁻ he´ he´ ląą⁴ na⁴, hi⁻ he´ he´ ma´ ląą¹ jąą⁴, hi⁻ he´ he´ hi⁻ na⁴ ga´ jäh´. Hi˜ lä˜ją⁻ ngɨɨn´ kih¹ lä˜jëë˜ gyęę⁴ jmɨ⁻lle´ hi⁻ tąąh´ cha´në´ Dio.

5 Hi˜ lä˜ją⁻ ngɨɨn´ kih¹ Jesucristo hi⁻ mi⁻te⁴ juu¹ kih⁴. Hi⁻ he´ to⁻në´ ga˜lä˜jiih`jee´ kih¹ hi⁻ ma⁻na⁻juu´ hi˜ jøøh¹ ga´ kih¹ jee´ lä˜jëë˜ rey hi⁻ chąą⁻ hwa⁴ la⁻.

Hi⁻ he´ hnää⁴ jne´, hi˜ ga˜chey⁴ dso´kye⁻ jnän`kyąah´jma⁻ kiyh⁴.

6 Hi˜ ga˜jmääy¹ jne´ lä˜kǫǫ⁻ rey, hi˜ lä˜kǫǫ⁻ jmi⁻dsa⁻ mah¹ jmeen´ ta´he⁴ kih⁴ Dio hi⁻ ląą⁴ Jmiiy⁻. Wa´ jmeen´ juuh⁻ kiyh¹ hi˜ wa´ ląąy¹ dsa⁻ta´ lä˜jë˜ joh´ jmɨɨ´ cha⁻. Wa´ la¹ lä˜ją⁻.

7 Miih⁻ ga´ jmee˜, jäyh´ jee´ jniiʼ. Ga˜lä˜jëë˜ ba´ jëëy¹ wa´ra⁻ ga˜të´ jee´ jäyh´, lä˜kyę⁻ hi⁻ ga˜jmąąyh⁻ dsoo´. Lä˜jëë˜ nëë¹ dsa⁻ hi⁻ chąą⁻ hwa⁴ la⁻ ki´hooh⁴ wa´ra⁻ ga˜jëëy¹ ją̈h¹ Jesús. Wa´ la¹ lä˜ją⁻.

8 “Jnä´ he´ ląąn⁴ lä˜kǫǫ⁻ hwëh´ A kyąąh´ hwëh´ Zeta, jnä´ he´ ma⁻ląąn⁴ jąą⁴ ją⁻ga´ nøø¹ jmɨ⁻gyɨɨ˜, hi˜ lä˜jiih¹ hęę´ jmɨ⁻gyɨɨ˜ lä˜ ma⁻ląąn⁴ ją⁻ba´”, ga˜jäh´ Dsa⁻jøøh¹ jnän`. Hi⁻ he´ ląą⁴ na⁴, hi⁻ he´ ma´ ląą¹ jąą⁴, hi˜ ją⁻ba´ hi⁻ he´ jäh´ ka⁻läh´, hi⁻ cha⁻ cha⁻miih⁻ be´ kih⁴.

Ga˜hęę´ mɨ¹në´ Jwąą˜ jmëë¹ kih⁴ Dsa⁻jøøh¹ jnän`

9 Jnä´ Jwąą˜ øøh¹ hnäh´, jëën˜ wɨɨ´ kǫ⁻jøh´ kyąah´ hnäh´, jee´ hnääh˜ jne´ Dio kǫ⁻jøh´, hi˜ kwëëh⁻ ba´ dsë⁻ jne´ kyąah´ be´ he⁻ kwa˜ Jesucristo. Ma´ gyan´ hwa¹ he⁻ chęę⁻ Patmo, he⁻ hä´ jee´ jmɨ⁻ñeeh˜. Jee´ ją⁻ ga˜chęę¹ dsa⁻ jnä´ kih¹ he⁻ sa˜ ga˜lä˜hnøøy¹ juu¹ kih¹ Dio, hi˜ lä˜ją⁻ sa˜ ga˜lä˜hnøøy¹ he⁻ ma´ kwan˜ juu¹ kih⁴ Jesucristo.

10 Ma´ ga˜të´ jmɨɨ´ he⁻ tąąh´ dsa⁻ kwa˜ ti´hmaah´ kih¹ Dsa⁻jøøh¹ jnän`, ma´ kyęn´ cha⁻miih⁻ Jmɨ⁻lle´ Na⁻jngɨɨ¹, ma´ ga˜nuun⁴ ta˜ ka´luun˜ kǫǫ⁻ ki⁻gąą⁻ he⁻ nɨɨh´ lä˜kǫǫ⁻ luu´ hoo´,

11 he⁻ ga˜jäh´:

—Jnä´ he´ ląąn⁴ lä˜kǫǫ⁻ hwëh´ A kyąąh´ hwëh´ Zeta. Jnä´ he´ ma⁻ląąn⁴ jąą⁴ ją⁻ga´ nøø¹ jmɨ⁻gyɨɨ˜, lä˜jiih¹ hęę´ jmɨ⁻gyɨɨ˜ lä˜ ma⁻ląąn⁴ ją⁻ba´. Sɨɨ´ në´ mo´je⁻ lä˜kǫǫ⁻ te⁴ he⁻ jëëh´ la⁻, chęę˜ kih⁴ lä˜jë˜ gyii¹ gwah˜ he⁻ tøø´ hwa⁴ Asia. Chęę˜ kih⁴ jwɨɨ⁻ Éfeso, kih⁴ Esmirna, kih⁴ Pérgamo, kih⁴ Tiatira, kih⁴ Sardis, kih⁴ Filadelfia hi˜ kih⁴ Laodicea.

12 Ga˜jęęhn` hñiin˜ mah¹ jëën˜ hii⁻ he´ ma´ hlëëh˜ kyąąh´ jnä´. Lä˜kǫǫ⁻ ma´ ga˜jęęhn` hñiin˜ ga˜jëën¹ gyii¹ candelero he⁻ na⁻la˜ kyąąh´ ku´nøø˜.

13 Tǫ¹dsaah` jee´ kih¹ candelero ją⁻, ga˜jëën˜ ją̈ą⁻ hi⁻ ląą¹ lä˜kǫh´ ma´ ląą ¹ Hi⁻ga˜lëę⁴ngo⁴, ma´ kyęyh´ kǫǫ⁻ hmɨɨh⁻ kyoo⁻ he⁻ të⁻ lä˜ ga˜të´ hwa⁴, hi˜ ma´ na⁻hñɨɨ˜ mo⁻dsëy¹ kyąąh´ hmɨɨh⁻ he⁻ ma´ na⁻la˜ kyąąh´ ku´nøø˜.

14 Peer˜ ma´ tø⁻jlëë˜ lley´ lä˜kǫǫ⁻ tøø⁻ jñu˜ borrego, hi˜ lä˜kǫǫ⁻ tøø⁻ tɨ´hmoo⁻. Mɨ¹nëy´ ma´ la¹ lä˜kǫǫ⁻ jee´ hya⁻ je⁻.

15 Ma⁻tɨɨy´ ma´ la¹ lä˜kǫǫ⁻ la⁴ ñe¹ nøø´ he⁻ jih¹ lä˜kǫǫ⁻ ma´ koo⁻ neh˜ hwii´. Lle´ kiyh⁴ ma´ nɨɨh´ lä˜kǫǫ⁻ jee´ jyoo˜ jmɨɨ⁻.

16 Ma´ chąąyh⁻ kyąąh´ gooy⁻ ra⁻llɨɨ¹ gyęę⁴ nɨɨ´ hi˜ neh˜ to⁻hooy´ ma´ go⁻hɨɨ ¹ kǫǫ⁻ ñe ¹tuuh˜ chɨɨh⁻ he⁻ na⁻jnii´ lä˜tǫ´ jwoo¹. Mo⁻nëy´ ma´ la¹ lä˜kǫǫ⁻ jmëë¹ hyoo⁻ he⁻ jëë⁻ ñih⁴.

17 Ma´ ga˜jëë˜ jnih´, ga˜tąhn´ lä˜kǫǫ⁻ he⁻ na⁻jɨɨn´ hɨɨ´ tɨɨy´. Ją⁻ga´ ga˜kyey⁻ gooy⁻ ra⁻llɨɨ¹ në´ kin˜ mah¹ ga˜sɨɨyh⁻ jnä´:

—Ta˜ wa´ gąh¹, jnä´ he´ ma⁻ląąn⁴ jąą⁴ ją⁻ga´ nøø¹ jmɨ⁻gyɨɨ˜, lä˜jiih¹ hęę´ jmɨ⁻gyɨɨ˜, lä˜ ma⁻ląąn⁴ ją⁻ba´.

18 Jnä´ he´ na´jiihn˜. Jnä´ he´ ga˜jɨɨn⁴, pero hii˜ jnä´ la⁻ na´jiihn˜ ka⁻läh´ lä˜jë˜ joh´ jmɨɨ´ cha⁻. Wa´ la¹ lä˜ją⁻. Jnä´ ba´ jmeen˜ hih˜ jɨɨ´ dsa⁻, hi˜ jnä´ ba´ jmeen˜ hih˜ cher´mah⁴ dsa⁻nääy⁴ cha´je⁻.

19 Sɨɨ´ lä˜jë˜ he⁻ ma⁻jëëh`, lä˜jë˜ he⁻ jëëh´ na⁴ hi˜ lä˜jë˜ he⁻ na⁴ ga´ le´.

20 Jee´ la⁻ mi´jnäänˇ he⁻ hnøø⁴ jäh˜ kih⁴ lä˜jëë˜ gyęę⁴ nɨɨ´ hi⁻ ma⁻jëëh` hi⁻ tąąh´ goon˜ ra⁻llɨɨ¹ he´ hi˜ lä˜jë˜ gyii¹ candelero he⁻ na⁻la˜ kyąąh´ ku´nøø˜. Lä˜jëë˜ gyęę⁴ nɨɨ´ ląą⁴ lä˜kǫǫ⁻ ángele kyąą⁴ lä˜jë˜ gyii¹ gwah˜, hi˜ lä˜jë˜ gyii¹ candelero he⁻ ma⁻jëëh`ją⁻, la⁴ lä˜kǫǫ⁻ lä˜jë˜ gyii¹ gwah˜.

2

Juu¹ la⁻ ga˜chęę⁴ Jwąą˜ kih⁴ gwah˜ jwɨɨ⁻ Éfeso

1 ’Sɨɨ´ kih⁴ ángel hi⁻ na⁻hñąą´ gwah˜ jwɨɨ⁻ Éfeso: “Jäh´ hi⁻ chąąh⁻ gyęę⁴ nɨɨ´ kyąąh´

gooy˜ ra˜lluu̱ˡ heˇ, hi̱˜ ngëˆ jeeˇ kihˡ gyiiˡ
candelero he˜ na˜laˇ kyaa̱hˇ kuˇnøøˇ:
2 Maˆ baˇ jnäˇ läˆjëˆ he˜ jmeehˇ. Saˆ
dsa˜hwaa̱hˇ kyaa̱hˇ taˇ kyahˡ hiˆ jø̨h˜ baˇ
hohˇ. Hiˆ saˆ kwëëh˜ hohˇ kyaa̱hˇ hi̱˜ hlëëhˡ
hiˆ ma˜jëëh` baˇ hi̱˜ jmää̱˜ hñiiˇ läˆko̱o̱˜
apóstole hiˆ saˆ laa̱yˡ. Juuˡ ta˜juuˡ baˇ
ma˜jnääh˜ kiyhˡ.
3 Ma˜jëëh` cha˜miih˜ wiiˇ kwaa̱t˜ kinˆ hiˆ
ma˜kwëëhˡ baˇ hohˇ, saˆ cha˜ ma˜hwaa̱hˇ.
4 Pero cha˜ ko̱o̱˜ he˜ ma˜hlää̱h˜ kyaa̱hˇ
jnäˇ, moˆsoˆ hnaahˆ jnäˇ läˆko̱o̱˜ maˇ hnaahˆ
jnäˇ läˆ maˇ toˆnëˇ.
5 Mi˜dsooh˜ daˇ hohˇ läˆko̱o̱˜ maˇ hnaahˆ
jnäˇ läˆ maˇ toˆnëˇ. Waˇ läˆdsaa̱˜ hohˇ
ka˜läh˜ mahˡ jmeeˇläˆjëˆ he˜ lluˡläˆko̱o̱˜ maˇ
jmeeh˜ jää̱ˡ. Cherˇmahˡ saˆ jmeehˡ läˆja̱˜,
cha̱hˇ baˇ jän˜ mahˡ jñuuhnˇ candelero kyahˡ
cherˇmahˡ saˆ gaˆjeeh` kyaa̱hˇ Dio ka˜läh˜.
6 Pero cha˜ baˇ ko̱o̱˜ he˜ lluˡ he˜ ma˜jëënˡ
kyahˡ. Saˆ tih˜ hohˇ he˜ jmeeˆ läˆjëëˆ nico-
laita, ja̱˜baˇ läˆja̱˜ saˆ tih˜ dsënˆ ka˜läh˜.
7 Hi̱˜ hnøøˡ heehˆ juuˡ la˜, waˇ heeyh˜ he˜
hlëëhˆ Jmi˜lleˇ Na˜jngii ˡ kihˡ läˆjëˆ gwahˆ.
Hi̱˜ gaˆlihˡ mi˜teˡ, kwan` kuyhˆ kihˡ chaahˡ
hma˜ he˜ jmeeˆ cha̱a̱˜ dsa˜, he˜ chihˡ
to̱ˡdsaah` yaˆjwiiˡ kihˡ Dio.”

Juuˡ la˜ gaˆchee̱ˡ Jwa̱a̱˜ kihˡ gwahˆ jwii˜ Esmirna

8 ’Hiˆ siiˇ kihˡ ángel hi̱˜ na˜hña̱a̱ˇ gwahˆ
jwii˜ Esmirna: “Hi̱˜ ma˜la̱a̱ˡ jää̱ˡ ja̱˜gaˇ
nøøˡ jmi˜gyuuˆ, läˆjiihˡ hee̱˜ jmi˜gyuuˆ
läˆ ma˜la̱a̱yˡ ja̱˜baˇ, hiˆ hi̱˜ gaˆju̱uˡ hiˆ
gaˆläˆjiiyh` kaˆläh˜, jäh˜ läˆlaˆ:
9 Maˆ baˇ jnäˇ läˆjëˆ he˜ jmeehˇ. Jëëh˜
baˇ hneˇ wiiˇ hiˆ täˆñeeˇ hneˇ pero cha˜
cha˜miih˜ kyahˡ gyuuhˡ jmi˜gyuuˆ. Maˆ baˇ
jnäˇ kihˡ hi̱˜ hlëëhˆ wiiˇ kyahˡ. Heˇ ko̱o̱˜ jäh˜
bihˡ la̱a̱yˡ judiu. Pero la̱a̱yˡ dsa˜ kyaa̱ˡ Tanaˇ
baˇ.
10 Niˆ miih˜ taˆ waˇ ga̱hˡ kihˡ heˇ naˡ
gaˇ dsa˜ngëëh˜. Hii̱˜ hi̱˜saˆllu̱ˡ la˜ taa̱yhˆ
ko̱˜lla̱a̱ˇ hnäh˜ nehˆñeˡ mahˡ jëëyˡ cheˇ kwëëhˡ
hoh˜ hnäh˜. Heeyhˡ hnäh˜ wiiˇ läˆjiihˡ tëˡ gyaˡ
jmii`. Kwëëh` hohˇ läˆjiihˡ juuh˜. Hii̱˜ jnäˇ
kwëëhn˜ hneˇ ko̱o̱˜ coron he˜ kyaa̱hˇ jmeeˡ
cha̱a̱h˜.
11 Hi̱˜ hnøøˡ heehˆ juuˡ la˜, waˇ heeyh˜ he˜
hlëëhˆ Jmi˜lleˇ Na˜jngii ˡ kihˡ läˆjëˆ gwahˆ.
Hi̱˜ gaˆlihˡ mi˜teˡ, saˆ cha˜ he˜ leˇ kiyhˡ jeeˇ
tëˡ to̱ˡ jiih˜ juu̱ˇ dsaˆ.”

Juuˡ la˜ gaˆchee̱ˡ Jwa̱a̱˜ kihˡ gwahˆ jwii˜ Pérgamo

12 ’Hiˆ siiˇ kihˡ ángel hi̱˜ na˜hña̱a̱ˇ gwahˆ
jwii˜ Pérgamo: “Hi̱˜ cho̱o̱h˜ ñeˡtuuh˜ chuu̱h˜
he˜ na˜jniiˇ läˆto̱ˇ jwooˡ, jäyh˜ läˆlaˆ:
13 Maˆ baˇ jnäˇ läˆjëˆ he˜ jmeehˇ hiˆ ha˜
cha̱a̱h˜. Laˡ ø̱øˡ hi̱˜saˆllu̱ˡ baˇ jeeˇ naˆ.
Pero maˆraˆ he˜ cho̱o̱hˇ baˇ hneˇ ko̱o̱˜ hwehˆ
juuˡ kinˆ. Hiˆ läˆ ma˜dsooˇ ja̱˜baˇ hohˇ kinˆ
kaˆläh˜, maˆkeˆ ñehˇ baˇ haˆ läˆ gaˆlaˡ kihˡ
Antipa hi̱˜ maˇ mi˜tehˡ kyaa̱hˇ juuˡ kinˆ.
Gaˆjngiihˡ dsa˜ kiyhˡ jeeˇ kyahˡ hnäh˜ naˆ jeeˇ
hää̱ˇ hi̱˜saˆllu̱ˡ.
14 Pero cha˜ gaˇ jyohˇ he˜ kyaa̱hˇ gaˆhlää̱h˜
hneˇ. Jëëh˜, tää̱h˜ gaˇ jeeˇ kyahˡ hnäh˜ hi̱˜
kyeˆ nuuhˆ kihˡ Balaam. Hi̱˜ heˇ gaˆta̱a̱h˜
juuˡ Balac haˆ läˆ gaˆjmeeyˇ he˜ gaˆta̱hˇ
dsa˜ Israel kyaa̱hˇ ko̱o̱˜ gaˆkuyh˜ he˜ llaˆ
dsa˜ chaˇnëˇ dio hi̱˜ na˜la̱a̱ˇ ka̱a̱h˜ dsa˜, hiˆ
kyaa̱hˇ he˜ gaˆka̱a̱yhˡ waˇ hi̱˜ cha˜ hi̱˜.
15 Ja̱˜baˇ läˆja̱˜ tää̱h˜ jeeˇ kyahˡ hnäh˜ hi̱˜
kyeˆ nuuhˆ kihˡ dsa˜ nicolaita, he˜ ja̱˜ saˆ
tih˜ dsënˆ.
16 He˜ja̱˜ jee̱h` hñaahˡ kyaa̱hˇ Dio. Pero
cherˇmahˡ saˆ gaˆhee̱h` he˜ jwahˆ la˜, cha̱hˇ
baˇ jänˆ kyahˡ mahˡ tee̱nˆ kyaa̱hˇ dsa˜ heˇ
kyaa̱hˇ ñeˡtuuhˆ he˜ häˇ hoonˆ.
17 Hi̱˜ hnøøˡ hee̱hˆ juuˡ la˜, waˇ hee̱yh˜ he˜
hlëëhˆ Jmi˜lleˇ Na˜jngii ˡ kihˡ läˆjëˆ gwahˆ.
Kihˡ hi̱˜ gaˆlihˡ mi˜teˡ, kwan` kuyhˆ manáˡ
he˜ na˜hmää̱ˇ, hiˆ kwëëhˆ jnihˇ ko̱o̱˜ mii ˡ
miˇku̱u̱ˇ tøøˆ. Nëˇ miˇku̱u̱ˇ ja̱˜, na˜siiˡ ko̱o̱˜
jmii˜ hmëëˇ, he˜ niˆ ja̱a̱˜ saˆ kyuuhˆ. Maˆla˜
hñiiˇ hi̱˜ hyohˆ baˇ läˆkyuuhˆ.”

Juuˡ la˜ gaˆchee̱ˡ Jwa̱a̱˜ kihˡ gwahˆ jwii˜ Tiatira

18 ’Hiˆ siiˇ kihˡ ángel hi̱˜ na˜hña̱a̱ˇ kihˡ
gwahˆ jwii˜ Tiatira: “Jo̱o̱ˇ Dio hi̱˜ hyaˆ je˜
miˡnëˇ, hiˆ laˡ ma˜tiiy läˆko̱o̱˜ ñeˡ nøøˇ he˜
jihˡgyehˡ, hi̱˜ heˇ jäh˜ läˆlaˆ:
19 Maˆ baˇ jnäˇ läˆjëˆ he˜ jmeehˇ, hnaahˆ
baˇ hneˇ dsa˜, mi˜tehˡ baˇ hneˇ taˇ kyahˡ, hiˆ
jø̨h˜ baˇ hohˇ. Cha˜gaˇmiihˇ taˇ lluˡ jmeehˇ
naˡläˆko̱hˇ gaˇ he˜ ma˜jmeehˇ jää̱ˡ.
20 Pero cha˜ gaˇ jyohˇ he˜ kyaa̱hˇ gaˆhlää̱h˜
hneˇ. Kwah˜ jwëˡ kihˡ dsa˜mëˇ hi̱˜ chee̱˜
Jezabel hi̱˜ jäh˜ ngëëˆ juuˡ kihˡ Dio kihˡ dsa˜.
Kyaa̱hˇ nuuhˆ kiyhˡ mi˜gaa̱yˆ hi̱˜ nuuhˆ kinˆ
mahˡ ka̱a̱yhˆ waˇ hi̱˜ cha˜ hi̱˜, hiˆ kuyhˆ he˜
llaˆ dsa˜ chaˇnëˇ dio hi̱˜ na˜la̱a̱ˇ ka̱a̱h˜ dsa˜.
21 Maˇ jøøn` mahˡ jëënˆ cheˇläˆdsaa̱˜ dsëyˡ,
pero saˆ hiiˆ tuyˡ he˜ ka̱a̱yhˆ waˇ hi̱˜ cha˜ hi̱˜.
22 Naˡ naˆ, jeeˇ hää̱yˇ jwëˇ hliihˡ, kyaa̱ˇ
jnihˇ nëˇ jii̱˜ mahˡ heehˇ jnihˇ cha˜miih˜
wiiˇ ko̱˜jø̨hˇ kyaa̱hˇ hi̱˜ ka̱a̱yh˜ cherˇmahˡ
saˆ ga˜läˆdsaa̱˜ dsëyˡ kihˡ läˆjëˆ taˇ hliihˡ heˇ
jmeeyˆ.
23 Jmää̱nˇ jo̱o̱yˇ dsooˇ läˆjiihˡ juu̱yˇ. Läˆja̱˜
läˆjëˆ gwahˆ läˆñeˆ kinˆ, jnäˇ baˇ kyuuhˆ
huuˇdsëˆ kiyhˡ, hiˆ kyuuhˆ nehˆ tuh˜dsëyˡ
ka˜läh˜. Jnäˇ baˇ kwëëhˆ hnäh˜ läˆja̱a̱˜
läˆja̱a̱˜ hnäh˜, läˆko̱o̱˜ teˡ heˇ jmeeh˜ hnäh˜.
24 Pero jnäˇ hlee̱hˆ hnäh˜ kyaa̱hˇ läˆjëëˆ
gaˇ hi̱˜ tää̱h˜ jwii˜ Tiatira, hnäh˜ hi̱˜ saˆ
tää̱h˜ kyaa̱hˇ nuuhˆ naˆ, hnäh˜ hi̱˜ saˆ kyuuhˆ
he˜ jäyh˜ he˜ na˜hmää̱ˇ ñiih˜ gaˇ kihˡ Tanaˇ.
Jwee̱hˆ hnäh˜, moˆsoˆ chaˆ gaˇ he˜ hnøøˡ
kyahˡ hnäh˜.
25 Cho̱o̱hˡ hnäh˜ ko̱o̱˜ hweh˜ läˆjëˆ nuuhˆ
he˜ ma˜hñah˜ hnäh˜, läˆjiihˡ lloo˜ jmii˜ jä̱hn˜.

26 Kih¹ hi̱˜ ga˜lih¹ mi˜te¹ läˇjëˇ mada˘ kinˇ läˇjiih¹ llaa̱˜ jmɨ˜gyuuˇ, jnä˝ kwan` jwë¹ jmeey¹ hihˇ kih¹ dsa˜ hi̱˜ tääh´ läˇkaa̱˜ hwa¹.
27 Jmeey¹ hihˇ läˇkoo̱˜ jmeeˇ hihˇ jaa̱˜ hi̱˜ choohˇ hma˜hɨihˇ he˜ la¹ ñe¹. Wa´ra˜ gaˇtë´ jee´ jmeey¹ hihˇ kih¹ dsaˇ, läˇko̱o̱˜ he˜ jøøy¹ ko̱o̱˜ mɨ ¹hya˜ ba´ le´ kih¹ dsaˇ. Jëëh´ hy-oyhˇ cha˜miih˜ be´, ja˜ba´ läˇko̱o̱˜ be´ he˜ ma˜hyohn˜ kih¹ Tää` kyaa̱nˇ.
28 Hiˇ kwëëh˘ jnih´ nuu´ høˈ ka˜läh´.
29 Hi̱˜ hnøø¹ heeh˜ juu¹ la˜ wa´ heeyh˜ he˜ hlëëhˇ Jmɨ˜lle´ Na˜jngɨɨ¹ kih¹ läˇjëˇ gwahˇ."

3

Juu¹ la˜ gaˇchee̱¹ Jwaa̱˘ kih¹ gwahˇ jwɨɨ˜ Sardis

1 ’Sɨɨ´ kih¹ ángel hi̱˜ na˜hñaa̱´ gwahˇ jwɨɨ˜ Sardis: “Hi̱˜ jää˜ geee̱¹ jmɨ˜lle´ kih¹ Dio hiˇ jääy˜ geee̱¹ nuu´, hi̱˜ he´ jäh´ läˇla˜: Maˇ ba´ jnä´ läˇjëˇ he˜ jmeeh˜. Cha˜ juu¹ na´jiihˇ hne˜, pero hi̱˜ na˜juu̱´ ba´ hne˜.
2 Nä´ mɨ´nëh´, ja˜ kwah˜ be´ kyaah´ ta´ he˜ hä´ gooh˜, na¹ saˇ ga´ ma˜ääh¹ ta´ kyah¹. Jëëh´ ma˜jëën¹ saˇ ma˜jä´ llu¹ ta´ kyah¹ läˇko̱o̱˜ hnøø¹ Dio.
3 Mi˜dsooh˘ hoh´ ja˜, hee˜ na˜ ma˜heeh` hiˇ hee˜ na˜ ma˜nuuh˜. Høø´ he˜ na˜, hiˇ jeeh` hñaah¹ ka˜läh´ kih¹ Dio. Cher´mah¹ saˇ høøh˜ he˜ na˜, jmeeh˜ wa´ la¹ cha˜ la¹, jähn´ kyah¹ läˇko̱o̱˜ jaa̱˜ hi̱˜ hii̱˜ ba´. Jëëh´ hor˜ he˜ saˇ leeh˜ jähn´ kyah¹.
4 Tääh´ ga´ miih˜ dsa˜ kyaah´ hne˜ jee´ jwɨɨ˜ Sardis na˜, hi̱˜ saˇ ma˜mi˜soh´ sa´hmɨɨh˜ kih¹. Hi̱˜ he´ na˜ ngë¹ kyaah´ jnä´ kyeh´ hmɨɨh˜ tø˜jlee̱˜, jëëh´ läˇja˜ lle` le´ kiyh¹.
5 Hi̱˜ gaˇlih¹ mi˜te¹, hi̱˜ he´ këhˇ hmɨɨh˜ tø˜jlee̱˜. Saˇ chen˘ jmɨɨ˜ kiyh¹ he˜ na˜sɨɨ˜ nëˇ je˜ jee´ na˜sɨɨ˜ jmɨɨ˜ kih¹ läˇjee̱˜ hi̱˜ na´jnää´ kih¹ Dio. Hiˇ mí´jnäänˇ¹ cha´nëˇ Tää` kyaanˇ hiˇ cha´nëˇ ángele kyaay¹ he˜ kyuu̱ˇ jnih´.
6 Hi̱˜ hnøø¹ heeh˜ juu¹ la˜, wa´ heeyh˜ he˜ hlëëhˇ Jmɨ˜lle´ Na˜jngɨɨ¹ kih¹ läˇjëˇ gwahˇ."

Juu¹ la˜ gaˇchee̱¹ Jwaa̱˘ kih¹ gwahˇ jwɨɨ˜ Filadelfia

7 ’Sɨɨ´ kih¹ ángel hi̱˜ na˜hñaa̱´ gwahˇ jwɨɨ˜ Filadelfia: “Heˇ laˇ jäh´ hi̱˜ na˜jngëë¹, hi̱˜ jmeeˇ ju¹dsoo´, hi̱˜ choohˇ jo̱˜ñe¹ kih¹ David. Jee´ näy˜ niˇ jaa̱˜ saˇ jne¹, jee´ jneyˇ niˇ jaa̱˜ saˇ nä¹:
8 Maˇ ba´ jnä´ läˇjëˇ he˜ jmeeh˜. Na¹ ma˜na˜na´ jwë¹ kyah¹ he˜ ma˜nän¹, he˜ niˇ jaa̱˜ saˇ le´ ha¹ kyah¹. Maˇke˜ miih˜ ga´ be´ cha˜ kyah¹, ma˜høøh´ ba´ hne˜ juu¹ kinˇ. Niˇ ko̱o̱˜ hä´ saˇ ma˜jäh´ saˇ kyuuhˇ jnä´.
9 Läˇla˜ jmeen` kih¹ hi̱˜ laa̱¹ kyaa̱¹ Tana´ hi̱˜ ko̱o̱˜ jäh´ laay¹ judiu. Peerˇ ta˜juuy¹ ba´ ja˜. He˜ja˜ jmeen` ya˜nääy´ ya˜juyh´ jnëy´ huu´ tɨih´, hiˇ jmeen` mi˜jnääyˇ he˜ ma˜läˇhnaanˇ hne˜.
10 Ma˜kwëëh¹ ba´ hoh´ kyaah´ mada˘ he˜ gaˇjmeen¹ kyah¹. He˜ja˜ häänˇ hne˜ kih¹ he˜ wɨɨ´ he˜ na¹ ga´ jäˇ läˇkaa̱˜ jmɨ˜guuˇ wa´ra˜ gaˇtë´ jee´ jëë¹ Dio che´ läˇdsaa̱˜ dsë¹ dsa˜ hi̱˜ tääh´ läˇkaa̱˜ hwa¹ kyaah´ he˜ wɨɨ´ ja˜.
11 Chah´ ba´ jähn´. Choohˇ ko̱o̱˜ hweh˜ nuuh˘ he˜ ma˜hñah˜ mahˇ niˇ jaa̱˜ saˇ jñuuh¹ coron kyah¹.
12 Kih¹ hi̱˜ gaˇlih¹ mi˜te¹, jmää˘ jnih´ läˇko̱o̱˜ hma˜dsë˜ kih¹ gwahˇ he˜ la¹ kih¹ Dio kyaanˇ, jih´kohˇ saˇ ya˜hëëy¹ jee´ ja˜. Në´ kiyh¹ siin` jmɨɨ˜ kih¹ Dio kyaanˇ kyaah´ jmɨɨ˜ kih¹ jee´ jwɨɨ˜ kih¹ Dio kyaanˇ ka˜läh´ he˜ chee̱˜ Jerusalén hmëë´ he˜ jyoo¹ guuh¹ jmɨ˜guuˇ kih¹ Dio kyaanˇ, hiˇ siin` në´ kiyh¹ jmɨɨ˜ hmëë´ kinˇ.
13 Hi̱˜ hnøø¹ heehˇ juu¹ la˜, wa´ heeyh˜ he˜ hlëëhˇ Jmɨ˜lle´ Na˜jngɨɨ¹ kih¹ läˇjëˇ gwahˇ."

Juu¹ la˜ gaˇchee̱¹ Jwaa̱˘ kih¹ gwahˇ jwɨɨ˜ Laodicea

14 ’Sɨɨ´ kih¹ ángel hi̱˜ na˜hñaa̱´ gwahˇ jwɨɨ˜ Laodicea: “Hii̱˜ la˜ hi̱˜ laa̱¹ dsoo´ hi̱˜ mi˜te¹ juu¹ kih¹, he´ ba´ hñiiy´ kwayˇ ju¹dsoo´. Hi̱˜ he´ laa̱¹ to˜në´ kih¹ jee´ läˇjëˇ he˜ gaˇjmee´ Dio. Jäyh´ läˇla˜:
15 Maˇ ba´ jnä´ läˇjëˇ he˜ jmeeh˜, niˇ saˇ guh´ niˇ saˇ llaah´ hne˜. Llu¹ ba´ wa´ra˜ jäh´ kih¹ guh´ o llaah´.
16 Kih¹ he˜ saˇ guh´ niˇ saˇ llaah´, he˜ja˜ ñun˘ hne˜ taˇ wa´hoonˇ, kih¹ ko̱˜ hi̱´pih¹ ba´ llaah´ hne˜.
17 Jëëh´ hne˜ jwah´: Jnä´ chan˜ kuu´, hiˇ ma˜llaanˇ hñiinˇ llu¹, moˇsoˇ cha˜ he˜ ga´ jmeeˇ bii¹ kinˇ. Saˇ ñeh´ he˜ laah¹ jaa̱˜ hi̱˜ na˜hëë¹, hi̱˜ moˇsoˇ jmää¹ ta´, hi̱˜ tä˜ñee´, hi̱˜ tuu´ hiˇ jaa̱˜ hi̱˜ kwah˜.
18 Jnä´ kwanˇ nuuh˘ kyah¹, kiˇ jnä´ läˇ ku´nøø` he˜ ma˜na´llu` kyaah´ je˜, mah¹ läˇcha˜ cha˜miih˜ kyah¹. Hiˇ läˇ hmɨɨh˜ tøø˜ he˜ këh¹ mah¹ saˇ jëë¹ dsa˜ la¹ o˜hihˇ he˜ kwah˜. Hiˇ tøøh¹ më˜ mɨ´nëh´ mah¹ läˇjnä´ llu¹.
19 Jnä´ juuhn´ kiyh¹ mah¹ heehnˇ wɨɨ´ läˇjëëˇ hi̱˜ hnaanˇ. He˜ja˜ wa´ jëë˜ hoh´ he˜ hää˜h´ jwë´ kih¹ Dio, chaah` hñaah¹.
20 Hii̱˘ jnä´ chehn¹ ho´haah´ tëën˜. Cher´mah¹ chaa̱˜ hi̱˜ nuu˜ juu¹ kinˇ mah¹ näy¹ ho´haah´, dsa˜hen´ jmeen´ maˇnuuˇ kyaayh´, hiˇ hñiiy´ kyaah´ jnä´ ka˜läh´.
21 Hi̱˜ gaˇlih¹ mi˜te¹, kwan` gayˇ kyaah´ jnä´ jee´ jmeenˇ hihˇ, ja˜ba´ läˇko̱o̱˜ gaˇlihn¹ gaˇmiˇten`, he˜ja˜ gaˇgyan¹ koo´ kih¹ Tää` kyaanˇ.
22 Hi̱˜ hnøø¹ heehˇ juu¹ la˜, wa´ heeyh˜ he˜ hlëëhˇ Jmɨ˜lle´ Na˜jngɨɨ¹ kih¹ läˇjëˇ gwahˇ."

4

Dsa˜kaah´ he´ gaˇjmää¹ jøøh¹ Dio

1 Ma˜ngëë´ he˜ ja˜, gaˇjëën¹ ko̱o̱˜ ho´haah´ na˜na´ guuh¹ jmɨ˜guuˇ. Hiˇ ja˜ba´ lle´ he˜

ga˜nuun¹ lä˜ ma´ to˜në´, he˜ nɯɯh´ lä˜kǫǫ˜ hii´ luu´ hoo´, ga˜hlëëh´ kyąąh´ jnä´, ga˜jäh´:

—Wii´ ta˜ la˜ mah¹ heehn˜ hne˜ hee˜ na˜le´ ta˜ cha´në´ ga´ —ga˜siiyh˜ jnä´.

2 Lä˜chąh´ ją˜ ma˜cheh¹ jmi˜lle´ kin˜ gyɯɯh¹. Jee´ ją˜ ga˜jëën¹ kǫǫ˜ hma˜sii˜ hi˜ në´ hma˜sii˜ ma´ gya¹ jąą˜ hi˜ ląą¹ jøøh¹.

3 Hi˜ ma´ gya¹ jee´ ją˜, ma´ jnąąy´ lä˜kǫǫ˜ mi ¹kuu´ he˜ chęę˜ jaspe kyąąh´ cornalina. Ma´ jnä´ lä˜ku´ lä˜jii¹ jee´ ma´ gyay¹ ją˜, jąą˜ mih˜kuu´ he˜ jnä´ jih¹gyęh¹ lä˜kǫǫ˜ jnä´ jih¹gyęh¹ esmeralda.

4 Hi˜ lä˜ku´ lä˜jii¹ kih¹ hma˜sii˜ ma´ tøø´ ga´ jyoh´ gyii´kyę´ hma˜sii˜. Në´ hma˜sii˜ ją˜, ma´ tąąh´ gyii´kyęę´ dsa˜gyɯɯh´ hi˜ ma´ kyęh´ hmiih˜ tøø˜ hi˜ ma´ lley` coron he˜ la¹ kyąąh´ ku´nøø˜.

5 Jee´ ma´ chih¹ hma˜sii˜ jɯɯh˜ ją˜, ma´ jmee˜ je˜ñih¹ hi˜ ma´ nii˜ hi˜ ma´ nɯɯh´ ma´ hlëëh˜ dsa˜. Hi˜ ma´ na˜hih˜ gyii¹ mi¹së¹ he˜ ma´koo˜ cha´në´ hma˜sii˜ ją˜. He˜ ją˜ ma´ la¹ lä˜jë˜ gyii¹ jmi˜lle´ kih¹ Dio.

6 Cha´nëy´ jee´ ma´ gyay¹ ją˜, ma´ na˜jaa´ he˜ la¹ lä˜kǫǫ˜ hu˜ he˜ jęę˜, he˜ jɯɯh˜ lä˜kǫǫ˜ jmi˜ñeeh˜.

Koo´ kih¹ hma˜sii˜ he˜ ma´ chih¹ to¹dsaah` kih¹ jee´ lä˜jë˜ hma˜sii˜ he˜ ma´ tøø´ lä˜ku´ lä˜jii¹ ją˜, ma´ tąąh´ kyęę´ jah´ hi˜ ma´ choo¹ mi¹në´ ta˜ ka´luuy´ hi˜ ta˜ cha´nëy´.

7 Hi˜ to˜në´ jah´ he´ ma´ ląą¹ lä˜kǫǫ˜ jąą˜ león. Jee´ ga˜të´ uu¹ jah´ he´ ma´ ląą¹ lä˜kǫǫ˜ jąą˜ kya´ mäh¹. Jee´ ga˜të´ uu˜ jah´ he´ ma´ la¹ mo˜nëy´, lä˜ la¹ mo˜në´ jąą˜ dsa˜ñɯɯh˜. Hi˜ jee´ ga˜të´ kyęę´ jah´ he´ ma´ ląą¹ lä˜kǫǫ˜ jąą˜ mii˜ hi˜ hęę˜.

8 Lä˜jęę˜ kyęę´ jah´ he´ ma´ choo¹ jñii´ sa´kyooy´. Lä˜ku´ lä˜jii¹ ma´ choo¹ cha˜miih˜ mi ¹nëy´. Lä˜jmii ¹ lä˜hwë¹ sa˜ ma´ tɯy˜ ma´ jäyh´:

Na˜jngëë¹, na˜jngëë¹, na˜jngëë¹ ląą¹ Dio Dsa˜jøøh¹ jnän` hi˜ cha˜ ga˜lä˜jë˜ be´ kih¹.

Hi˜ na˜ ma´ ląą¹, hi˜ na˜ ląą¹ na¹, hi˜ ją˜ba´ hi˜ na˜ lląąh˜ ka˜läh´.

9 Lä˜jęę˜ jah´ he´ ma´ jmąąy˜ jøøh¹ hi˜ gya¹ në´ hma˜sii˜ he´, hi˜ chąą˜ lä˜jë˜ joh´ jmii´ cha˜. Ma´ hnääy¹ cha˜miih˜ hi˜ ma´ kway˜ ti´hmaah´ kiyh¹. Kǫǫ˜ hä´ kǫǫ˜ hä´ he˜ ma´ jmeey˜ lä˜ją˜,

10 lä˜jęę˜ gyii´kyęę´ dsa˜gyɯɯh´ ma´ juuh˜ jnë´ cha´në´ hi˜ gya¹ jmee˜ hih˜ he´, jmeey˜ jɯɯh˜ kih¹ hi˜ chąą˜ lä˜jë˜ joh´ jmii´ cha˜. Ma´ jwäy˜ coron kiyh¹ cha´nëy´, ma´ jäyh´:

11 Hne˜ Dio, Dsa˜jøøh¹ kyąą¹ jnääh¹,

jąą˜ hne˜ ba´ hi˜ jmąą´ jnääh¹ jøøh¹.

Kyah¹ hne˜ ba´ jmee˜ jnääh¹ jɯɯh˜,

kyah¹ ba´ la¹ ga˜lä˜jë˜ be´.

Jëëh´, hne˜ ba´ ga˜jmeeh´ lä˜jë˜ he˜ cha˜.

Lä˜ hyoh˜ hoh´ hñaah¹ ga˜jmeeh´, he˜ją˜ ba´ cha˜.

5

Jee´ la˜ hlëëh˜ kih¹ kǫǫ˜ je˜ he˜ na˜bą˜ he˜ ma´ chǫǫh˜ Borrego mäh¹

1 Hi˜ ma´ gya¹ jmee˜ hih˜ he´, ga˜jëën¹ ma´ chǫǫyh˜ kyąąh´ gooy˜ ra˜lluu¹ kǫǫ˜ je˜ he˜ na˜sii˜ ta˜ neh˜, hi˜ na˜sii˜ ta˜ ka´luu´ ka˜läh´, na˜gyǫh´ gyii¹ jiih˜.

2 Hi˜ ga˜jëën˜ jąą˜ ángel bęę´ hi˜ ma´ hlëëh˜ kyąąh´ be´, ga˜jäyh´:

—¿Hii˜ na˜ hi˜ na˜ngë¹ jwë¹ jii¹ lä˜jë˜ he˜ na˜gyǫh´ gyii¹ jiih˜ ją˜ mah¹ nɨyh¹?

3 Pero sa˜ ga˜jnąą¹ ni˜ jąą˜ hi˜ lih˜ ma´ jii ¹ je˜ ją˜ mah¹ ma´ hëy¹, ni˜ gyɯɯh¹ jmi˜gyɯɯ˜, ni˜ hwa¹ la˜, ni˜ neh˜ hwa¹ ka˜läh´.

4 Peer˜ ga˜hoohn` cha˜miih˜, kih¹ he˜ sa˜ chąą˜ ni˜ jąą˜ hi˜ na˜ngë¹ jwë¹ ma´ nɨyh¹ je˜ ją˜ mah¹ ma´ hëy¹.

5 Pero jąą˜ jee´ lä˜jęę˜ dsa˜gyɯɯh´ he´ ga˜siiyh˜ jnä´:

—Mo˜to˜ hooh` cha˜miih˜. Hii˜ León la˜ hi˜ na´jnää´ kih¹ Judá, ją˜ba´ sa´ju˜ kih¹ David, hi˜ la˜ ba´ ga˜lih¹, he˜ją˜ na˜ngëy ¹ jwë¹ jiiy¹ lä˜jë˜ gyii¹ he˜ na˜gyǫh´ ją˜ mah¹ nɨyh¹ —ga˜jäh´ dsa˜gyɯɯh´ siih˜ jnä´.

6 Hi˜ ga˜jęę˜ jnih´, ląąy¹ lä˜kǫǫ˜ jąą˜ borrego mäh¹ hi˜ ma´ cheh¹ koo´ kih¹ hi˜ ma´ gya¹ jmee˜ hih˜, to¹dsaah` kih¹ kyęę´ jah´ he´, hi˜ ją˜ba´ jee´ kih¹ lä˜jęę˜ dsa˜gyɯɯh´ he´. Borrego he´ ma´ jnąą´ lä˜kǫǫ˜ borrego hi˜ ma˜jngëëh˜ dsa˜ në´ na´hyoo´, ma´ lle` gyii¹ jøø¹ lley´, hi˜ ma´ choo¹ gyii¹ mi ¹nëy´. He˜ ją˜ la¹ gyii¹ jmi˜lle´ kih¹ Dio he˜ ga˜chęęy¹ lä˜kąą˜ hwa¹.

7 Borrego mäh¹ he´ ngooy¹ mah¹ ga˜kąy¹ je˜ he˜ ma´ hä´ ja´goo˜ ra˜llɯɯ¹ kih¹ hi˜ jmee˜ hih˜ he´.

8 Lä˜ ma´ ga˜sǫǫyh¹ je˜ ją˜, lä˜jęę˜ kyęę´ jah´ he´ hi˜ lä˜jęę˜ gyii´kyęę´ dsa˜gyɯɯh´ ka˜läh´ ga˜juuh¹ jnë´ cha´nëy´. Lä˜ąąą˜ lä˜ąąą˜ ma´ chǫǫh˜ ma˜ kǫǫ˜ tu˜ he˜ choo¹ cha˜miih˜ si´ñe¹, hi˜ ma´ chǫǫyh˜ ka˜läh´ ma˜ kǫǫ˜ kyaah´ he˜ na˜la˜ kyąąh´ ku´nøø˜ he˜ na˜kąh¹ kyąąh´ chu˜. Chu˜ ją˜ la¹ kwąąt˜ juu¹ kih¹ hi˜ na˜jngëë¹ hi˜ tąąh´ ngii˜ kih¹ kih¹ Dio.

9 Ga˜lä˜jęę˜ ba´ hi˜ he´ ma´ hä˜ kǫǫ˜ su˜ hmëë´, ma´ jäyh´:

Ją˜ąą˜ hne˜ ba´ na˜ngëh ¹ jwë¹ sǫǫh¹ je˜ na˜, mah¹ jiih¹ lä˜jë˜ gyii¹ he˜ na˜gyǫh´ ją˜.

Jëëh´ ga˜jngëëh¹ dsa˜ hne˜, ga˜läąąh˜ jnääh ¹ kyąąh´ jma˜ kyah¹ mah¹ ga˜ngëëh` jnääh¹ kih¹ Dio.

Ga˜läąąh˜ ga˜lä˜jęę˜ nëë¹ dsa˜ hi˜ hlëëh˜ lä˜kǫǫ˜ lä˜kǫǫ˜ juu¹, hi˜ tąąh´ lä˜kąą˜ jwii˜, hi˜ lä˜kąą˜ hwa¹ jee´ tąąh´ dsa˜ hi˜ jmee˜ hih˜.

10 Ga˜hñąąh` jnääh¹ dsa˜ta´ kąąh´, ga˜hñąąh` jnääh¹ jmi˜dsa˜ mah¹ jmee´ jnääh¹ ta´he¹ kih¹ Dio jnän`,

hi˜ lä˜ją˜ jmee´ jnääh¹ hih˜ kih¹ dsa˜ hi˜ tąąh´ lä˜kąą˜ jmi˜gyɯɯ˜.

11 Chaḥ´ ba´ ga˜jëën˜ ka˜läh´, ga˜nuun˜ ma´
hlëëh´ jwëë´ ángele läˆku´ läˆjii˜ kih˜ hi˜ ma´
jmeeˆ hihˆ jee´ ja˜, kyaah´ jah´ he´, hiˆ kyaah´
dsa˜gyuuh´ he´. Joh´ millón saˆ teë˜ hi˜ ma´
tääh´ jee´ ja˜.
12 Läˆjëëˆ hi˜ he´ ma´ hlëëhˆ ki˜gaa˜, ma´
jäyh´:
Borrego mäh˜ hi˜ gaˆjngiih˜ dsa˜ kih˜,
hi˜ na˜ ba´ na˜ngë˜ jwë˜ he˜ chaˆ läˆjëˆ be´
kih˜, he˜ cha˜ chaˆmiih˜ kiyh˜,
he˜ kyuuyh˜ gaˆläˆjëˆ ba´, he˜ chaˆ
chaˆmiih˜ be´ kiyh˜,
he˜ läˆgahˆ jnih´, he˜ jmeen´ juuh˜ kiyh˜, hiˆ
he˜ hä´ jne´ kiyh˜.
13 Koo˜ ka˜läh´ gaˆnuun˜ kih˜ gaˆläˆjëëˆ hi˜
tääh´ gyuuh˜ hi˜ gaˆjmää˜ Dio, läˆkye˜ hi˜
gaˆjmääy˜ hi˜ tääh´ hwa˜ laˆ, hiˆ nehˆ ga´ kih˜
hwa˜ laˆ hiˆ läˆjëëˆ hi˜ tääh´ nehˆ jmi˜ñeehˆ
hiˆ läˆjëˆ he˜ ga´ chaˆ nëˆ kih˜. Läˆjëëˆ hi˜ he´
ma´ jäh´:
Wa´ hän´ kih˜ hi˜ gya˜ jmeeˆ hihˆ nëˆ
hmaˆsiiˆ, wa´ hän´ kih˜ Borrego mäh˜,
wa´ gahˆ jnih´,
wa´ jmeen´ juuhˆ kiyh˜ hiˆ wa´ chaˆ
chaˆmiihˆ be´ kiyh˜ gaˆläˆjëˆ johˆ´ jmii´
chaˆ.
14 Läˆjëëˆ kyee´ jah´ he´ ma´ jäh´:
—Wa´ la˜ läˆja˜.
Hiˆ läˆjëëˆ gyii´kyee´ dsa˜gyuuh´ he´
gaˆjuuh˜ jnëy´, gaˆjyooy˜ lley´ läˆ gaˆtë´ hwa˜
mah˜ gaˆjmeey´ juuh˜ kih˜ Dio.

6

Läˆjëˆ gyii˜ he˜ na˜gyoh´ ja˜

1 Gaˆjii˜ Borrego mäh˜ koo˜ jwëë˜ he˜
na˜gyoh´ ja˜, gaˆjëën˜. Ja˜ga´ gaˆnuun˜
gaˆhlëëh´ jaa˜ kih˜ jee´ läˆjëëˆ kyee´ jah´ he´.
Lle´ kiyh˜ ma´ nuuh´ läˆkoo˜ kii˜ hii˜ ñih˜,
gaˆjäyh´:
—Ñaˆ mah˜ jëë`.
2 Ma´ gaˆjëën˜, gaˆjëën˜ jaa˜ kya´jiih´ tää˜.
Hi˜ ma´ dsëëˆ kya´jiih´ he´ ma´ choohˆ koo˜
hmaˆ heˆ teyˆ flecha. Gaˆhyoyh˜ koo˜ coron
hiˆ yaˆhëëy˜ maˆna´lluuy` mah˜ liyhˆ jee´
hnii˜.
3 Läˆ ma´ gaˆjiiy˜ jee´ gaˆtë´ to˜ jwëë˜ he˜
na˜gyoh´ ja˜, gaˆnuun˜ gaˆhlëëh´ jee´ gaˆtë´
uu˜ jah´ he´, gaˆjäyh´:
—Ñaˆ mah˜ jëë`.
4 Yaˆhëë˜ jñah´ kya´jiih´ gyuu´ jih˜. Hi˜ ma´
dsëëˆ kya´jiih´ he´ gaˆhyoyh˜ koo˜ ñe˜tuuhˆ
juuhˆ. Läˆja˜ gaˆhyoyh˜ be´ mah˜ jñuuyh˜ he˜
hii´ tii´ kih˜ dsa˜ jmi˜gyuuˆ. Llay˜ hnii˜ mah˜
jngëëh˜ dsa˜ dsa˜kyaah´.
5 Läˆ ma´ gaˆjiiy˜ jee´ gaˆtë´ hnë˜ jwëë˜ he˜
na˜gyoh´ ja˜, gaˆnuun˜ kih˜ jee´ gaˆtë´ uu˜
jah´ he´, gaˆjäyh´:
—Ñaˆ mah˜ jëë`.
Hiˆ gaˆjëëˆ jaa˜ kya´jiih´ läh˜. Hi˜ ma´
dsëëˆ kya´jiih´ läh˜ he´ ma´ choohˆ koo˜
kyaah´ hihˆ.
6 Ja˜ga´ gaˆnuun˜ gaˆhlëëh´ too˜dsaah` jee´
kih˜ läˆjëëˆ kyee´ jah´ he´, ma´ jäyh´:
—Too˜ ñe˜ mi˜trigo la˜ kih˜ koo˜ jmii´ ta´. Hiˆ
jñii´ ñe˜ mi˜cebada la˜ kih˜ koo˜ jmii´ ta´. Pero
taˆ heee´ naa` niˆ jmihˆ mi˜jëh˜ maˆää˜.
7 Läˆ ma´ gaˆjiiy˜ jee´ gaˆtë´ kye´ he˜
na˜gyohˆ´ ja˜, gaˆnuun˜ kih˜ jee´ gaˆtë´ kye´
jah´ he´, gaˆjäyh´:
—Ñaˆ mah˜ jëë`.
8 Ma´ gaˆjëën˜, gaˆjëëˆ jaa˜ kya´jiih´ nää´.
Hi˜ ma´ dsëëˆ kya´jiih´ he´ ma´ cheee˜ Hi˜
Naˆjuu´, jähˆ kaah` kiyh˜ ma´ jnä´ cha´jeˆ.
Gaˆhyoyh˜ be´ kih˜ koo˜ kiih` kih˜ jmi˜gyuuˆ
mah˜ jngëëyh˜ dsa˜ kyaah´ ñe˜tuuhˆ, kyaah´
kyoo´, kyaah´ dsoo´, hiˆ kyaah´ jah´ hää˜ hi˜
chaa˜ hwa˜ laˆ.
9 Ma´ gaˆjiiy˜ jee´ gaˆtë´ hña´ heˆ naˆgyoh´
ja˜, gaˆjëëˆ taˆ hwa˜ kih˜ na´hyoo´ läˆjëëˆ
dsa˜ hi˜ gaˆjuu˜ kwaatˆ kih˜ juu˜ kih˜ Dio hiˆ
kwaatˆ kih˜ heˆ gaˆmiˆtey˜ kwayˆ ju˜dsoo´.
10 Hi˜ he´ ma´ hlëëhˆ kii˜:
—Hneˆ Dio hi˜ naˆjngëë˜ hi˜ laa˜ ju˜dsoo´,
¿lih´ ba´ llah˜ ta´ mah˜ teeh´ jwii˜ kih˜ dsa˜ hi˜
tääh´ hwa˜, hi˜ gaˆtuu˜ jma˜ kyaa˜ jnääh˜?
11 Läˆjaa˜ läˆjaa˜ gaˆhyoh˜ hmiihˆ tooˆ, hiˆ
gaˆla˜ mada˜ kiyh˜ mah˜ teeyhˆ dsëy˜ koo˜
ga´ koˆhwëë´ läˆjiih˜ dsëëˆ ooyh˜, hi˜ jmeeˆ
jaˆba´ ta´ ja˜ hi˜ lle` kih˜ juu´ ja˜ba´ läˆkoo˜
gaˆjuuy˜ hñiiy´.
12 Hiˆ gaˆjëën˜ ma´ gaˆnäy˜ jee´ gaˆtë´ jñii´
heˆ naˆgyoh´ ja˜. Gaˆjeh˜ wii´ jwërte hwa˜,
gaˆläˆläh˜ nëˆ´ hyooˆ, läˆkoo˜ läh˜ hmiihˆ
heˆ këhˆ dsa˜ hi˜ tiˆmeehˆ dsë˜ läˆ ma´
dsa˜juu´ hi˜ chaa˜ kiyh˜. Hiˆ nëˆ´ siˆ koˆlla˜
gaˆläˆgyuu´ jma˜.
13 Gaˆhlaa˜ nuu´ hi˜ ma´ hëëˆ gyuuh˜ läˆ
gaˆtë´ hwa˜, läˆkoo˜ hlaˆ mi˜ ˜higo gyuuh˜
hmaˆ kih˜, wa´raˆ gaˆjmeeˆ´ lle´ tä´.
14 Gyuuh˜ jmi˜gyuuˆ gaˆäähˆ go˜teˆ läˆkoo˜
mo´jeˆ heˆ dsa˜gyee˜ kih˜ hñii´. Gaˆläˆjëˆ
mohˆ´ kyaah´ läˆjëˆ hwa˜ heˆ tääh´ jee´
jmi˜ñeehˆ gaˆläˆsii˜ hoo˜.
15 Läˆjëëˆ rey hi˜ chaa˜ hwa˜, dsa˜kaah´,
dsa˜ chaˆ kuu´, juu´ hlooˆ´, hiˆ läˆjëëˆ hi˜ beee´
ga´, läˆjëëˆ hi˜ naˆhnëë´ jmeeˆ ta´, hiˆ hi˜
saˆ naˆhnëë´ gaˆhmääyh˜ nehˆ tooˆ kuu´ hiˆ
nehˆ kuu´ hlooˆ.
16 Läˆjëëˆ hi˜ he´ gaˆjäh´ siiyhˆ´ moh´,
gaˆsiiyhˆ hlooˆ kaˆläh´:
—Wa´ hla˜ hnäh´ nëˆ´ kyaa˜ jnääh˜, hmää`
jnääh˜ kih˜ hi˜ gya˜ jmeeˆ hihˆ ooˆ, hmää`
jnääh˜ kih˜ Borrego mäh˜ hi˜ hää˜ ooˆ mah˜
saˆ jëëy˜ jnääh˜.
17 Jëëh´ maˆdsëëˆ jmii´ juuhˆ heˆ yaˆjëëˆ
dsëy˜. ¿Hii˜ ba´ tää˜ teee˜ kyaayh´? —gaˆjäyh´.

7

Hñaa˜´ laa˜´ naˆdsëˆ´ toˆ˜laa˜ kyee´ mil teˆ hi˜ laa˜ leee˜ jee´jwii˜ Israel

1 Maˆngëë´ heˆ ja˜, gaˆjëëˆ kyee´ ángele
hi˜ ma´ cheh˜ läˆjëˆ kye´ sa´kiih` kih˜ hwa˜.

Sa˗ ma´ kway˗ jwë¹ ma´ dsa˜ngëë´ lle´ në´
hwa¹, ni˗ në´ jmɨ˜ñeeh˜, ni˗ jee´ cha˜ chaah¹
hma˜.
2 Hi˗ ga˗jëën˗ jñah´ ángel hi˜ ja¹ ta˗ jee´
hya˜ hyoo˜, hi˜ ma´ choọh˜ sello kih¹ Dio
hi˜ na´jiih˗. Ga˗tëëy¹ koọ˜ ki˜ gaạ˜ kih¹ lä˗jëë˗
kyẹẹ´ hi˜ ma´ tạạh´ he´ hi˜ ga˗hyoh¹ be´ mah¹
jmeey¹ dsoo´ kih¹ hwa¹ hi˗ kih¹ jmɨ˜ñeeh˜
ka˜läh´.
3 Ga˗jäyh´:
—Ta˗ jmee˜ dsoo´ kih¹ hwa¹ ni˗ kih¹
jmɨ˜ñeeh˜, ni˗ kih¹ ni˗ koọ˜ chaah¹ hma˜
ta´koọ˜jiih¹ sa˗ ga´ ma˜la˗ lii˜ mo˜kye¹ lä˗jëë˗
hi˜ jmee˜ ta´he¹ kih¹ Dio jnän`.
4 Ja˜ga´ ga˗nuun¹ ma˜të´ hña˜laạ´ na˜dsë˜
toọ¹laạ¹ kyẹẹ´ mil dsa˜ hi˜ ma˜laạ¹ lẹẹ˜ kih¹
jee´ lä˗jëë˗ nää¹ dsa˜ kyạạ¹ Israel.
5 Dsa˜ kyạạ¹ Judá, tẹẹ¹ gya˗toọ´ mil hi˜
ma˜laạ¹ lẹẹ˜, hi˜ kyạạ¹ Rubén, tẹẹ¹ gya˗toọ´
mil, hi˜ kyạạ¹ Gad, tẹẹ¹ gya˗toọ´ mil,
6 Hi˜ kyạạ¹ Aser, tẹẹ¹ gya˗toọ´ mil, hi˜ kyạạ¹
Neftalí, tẹẹ¹ gya˗toọ´ mil, hi˜ kyạạ¹ Manasé,
tẹẹ¹ gya˗toọ´ mil,
7 hi˜ kyạạ¹ Simeón, tẹẹ¹ gya˗toọ´ mil, hi˜
kyạạ¹ Leví, tẹẹ¹ gya˗toọ´ mil, hi˜ kyạạ¹ Isacar,
tẹẹ¹ gya˗toọ´ mil,
8 hi˜ kyạạ¹ Zabulón, tẹẹ¹ gya˗toọ´ mil, hi˜
kyạạ¹ José, tẹẹ¹ gya˗toọ´ mil, hi˜ kyạạ¹ Ben-
jamín, tẹẹ¹ gya˗toọ´ mil.

Jwëë´ jwërte dsa˜ hi˜ ma´ kyẹh´ hmɨɨh˜ tøø˜ jmah¹

9 Ma˜ngëë´ he˜ ja˜, ga˗jëën˗ jwëë´ jwërte
dsa˜ hi˜ ni˗ jaạ˜ sa˗ tạạ˗ hëëy¹. Jee´ ja˜ ma´
tạạh´ dsa˜ hi˜ chạạ˜ lä˗kạạ˜ hwa¹, lä˗jëë˗
nää¹ dsa˜ hi˜ chạạ˜ lä˗kạạ˜ jmɨ˜gyɯɯ˗, dsa˜
hi˜ hlëëh˗ lä˗koọ˜ lä˗koọ˜ juu¹ kih¹, ma´ tạạh´
cha´në´ hi˜ gya¹ jmee˗ hih˗ he´, hi˗ cha´në´
Borrego mäh¹. Lä˗jëë˗ hi˜ he´ ma´ kyẹh´
hmɨɨh˜ tøø˜ hi˗ ma´ choọyh˜ gooh¹ hma˜su¹.
10 Ga˗lä˗jëë˗ ma´ hlëëh˗ ki˜ gaạ˜, ma´ jäh´:
“Dio jnän` hi˜ gya¹ jmee˗ hih˗ na˜, kyạạh´
Borrego mäh¹ kyạạy¹, hi˜ na˜ ma˜läạ¹ jne´.”
11 Lä˗jëë˗ ángele hi˜ ma´ tạạh´ lä˗ku´ lä˗jii¹
kih¹ hi˜ gya¹ jmee˗ hih˗ he´, kyạạh´ lä˗jëë˗
dsa˜gyɯɯh´, kyạạh´ lä˗jëë˗ kyẹẹ´ jah´ he´,
ga˗juụyh¹ jnëy´ cha´në´ hi˜ jøøh¹, lä˗jiih¹
ga˗jyooy¹ lley´ lä˗ ga˗të´ hwa¹, ga˗jmeey´
jɯɯh˜ kih¹ Dio.
12 Ga˗jäyh´:
Wa´ la¹ lä˗jạ˜, wa´ hän´ kiyh¹, lạạy¹ jøøh¹,
kyɯɯyh˜ cha˜miih˜,
wa´ kwan´ ti´hmaah´ kiyh¹, wa´ gạh˗ jnih´,
cha˜ be´ kiyh¹ hi˗ bẹẹy´.
Kih¹ Dio jnän` wa´ la¹ lä˗jạ˜ lä˗jë˗ joh´ jmɨɨ´
cha˜.
13 Jạạ˜ jee´ lä˗jëë˗ dsa˜gyɯɯh´ he´ ga˗ngɨɨ´
juu¹ kin˗, ga˗jäyh´:
¿Hiii˜ na˜ hi˜ kyẹh´ hmɨɨh˜ tøø˜ hi˜ tạạh´
la˜, ha˜ ta˗ ma˜ya˜nääy¹?
14 —Hne˜ Dsa˜jøøh¹ kyạạn˗, ñeh´ ba´ hne˜
—ga˗jwɨɨ¹ jnih´.

Mah¹ ga˗sɨɨyh˗ jnä´:
—Hi˜ na˜ na˜ hi˜ ga˗hwëë˜ jee´ ga˗jëë¹
dsa˜ wɨɨ´ jwërte. Ga˗gyiyh¹ sa´hmɨɨh˜ kiyh¹,
ga˗jmeey´ tø˜jlëë˜ kyạạh´ jma˜ kih¹ Borrego
mäh¹.
15 He˜ja˜ ba´ na˜ tạạyh´ cha´në´ Dio jee´
jmee˗ hih˗. Lä˗jmɨɨ¹ lä˗hwë¹ jmeey˗ jmɨɨ´ jee´
chih¹ gwah˗ kiyh¹. Hi˗ hi˜ gya¹ në´ hma˜sii˜
hi˜ jmee˗ hih˗ he´, jmeey˗ cha˜ hih¹ kih¹
lä˗jëë˗ hi˜ tạạh´ cha´nëy´.
16 Ja˜ jiih¹ mo˗so˗ jä˗ lä˗kyọyh˗, ni˗ he˜ jä˗
lä˗kii˜ dsëy¹. Mo˗so˗ hëyh¹ hyoo˜, ni˗ mo˗so˗
lla¹ llii´ kiyh¹.
17 Jëëh´ Borrego mäh¹ hi˜ gya¹ toọ¹dsaah`
jee´ chih¹ hma˜sii˜ na˜, hi˜ na˜ jạạy¹ ha˜ jee´
kuyh˗, hi˗ jạạy¹ ha˜ jee´ hla˜ jmɨɨ˜ he˜ jmee˗
chạạ˜ dsa˜. Ma´ja˜ mi˜kih´ Dio jmɨɨ˜ he˜
tụụ˜ mɨ¹nëy´.

8

Ga˗jiiy¹ jee´ ga˗të´ gyii¹ he˜ na˜gyọh´ ja˜

1 Ma´ ga˗jiiy¹ jee´ ga˗të´ gyii¹ he˜ na˜gyọh´
ja˜, ga˗kë´ ti´sɨh´ go˜te¹ gyɯɯh¹ jmɨ˜gyɯɯ˗,
ya˜jäh˗ koọ˜ jwoo¹ hor˜.
2 Ga˗jëën˗ gyẹẹ¹ ángele hi˜ ma´ tạạh´
cha´në´ Dio. Ga˗hyoyh¹ gyii¹ luu´ hoo´.
3 Ja˜ga´ ja¹ jñah´ ga´ ángel, ga˗nooy˜
cha´në´ na´hyoo´. Ma´ choọyh˜ ñe ¹ he˜
koo˜ wa´chụ˜ he˜ na˜la˜ kyạạh´ ku´nøø˜.
Ga˗hyoyh¹ cha˜miih˜ wa´chụ˜ mah¹ ga˗jëy´
në´ na´hyoo´ he˜ la¹ kyạạh´ ku´nøø˜ he˜ chih¹
cha´në´ jee´ gya¹ hi˜ jmee˗ hih˗. Kyạạh´ he˜
ja˜, kwa˗ be´ kih¹ juu¹ he˜ ngɨɨ˗ lä˗jëë˗ hi˜
na˜jngëë¹.
4 Lä˗ ma˜choọh˜ ja˜ ángel ñe ¹ chụ˜,
ga˗soo˜ ñe´ chụ˜ cha´në´ Dio koọ˜jøh´ kyạạh´
jwoh¹ kih¹ hi˜ na˜jngëë¹.
5 Ma˜ngëë´ he˜ ja˜, ga˗kạy¹ ñe ¹ jee´ ma´
koo˜ wa´chụ˜, mah¹ ga˗kạy¹ je˜ he˜ na˜chạh´
kih¹ na´hyoo´ ja˜, ga˗jwäy¹ ta˗ hwa¹. Kyạạh´
he˜ ja˜ ga˗nɨɨ˜, ga˗jmee´ goo˜, ga˗jmee´
je˜ñih¹ hi˗ ga˗jeh¹ wɨɨ´ jwërte hwa¹.

Ga˗jɯɯ´ gyẹẹ¹ ángele luu´ hoo´ kih¹

6 Hi˗ lä˗jëë˗ ángele hi˜ ma´ choọh˜ lä˗jë˗
gyii¹ luu´ hoo´ ga˗lla˗lley¹ hooy´ mah¹ jɯɯy¹.
7 Ma´ ga˗jɯɯ´ to˜në´ ángel luu´ hoo´ ja˜,
ga˗saạ¹ ga˗jạạ¹ mɨ¹dsë¹ kyạạh´ je˜ ta˗ hwa¹,
na˜kạạh˜ na˜gwëëh˜ kyạạh´ jma˜. La˜ ga´
koọ˜ kiih` kih¹ chaah¹ hma˜ ga˗koo´ hi˗
ga˗koo´ lä˗jë˗ nuu˜ eeh˜.
8 Ma´ ga˗jɯɯ´ jee´ ga˗të´ ụụ¹ ángel luu´ hoo´
ja˜, lä˗koọ˜ moh´ jɯɯh˜ la¹ je˜ he˜ ga˗hla¹ në´
jmɨ˜ñeeh˜. La˜ ga´ koọ˜ kiih` kih¹ jmɨ˜ñeeh˜
ga˗liɨ¹ jma˜.
9 La˜ ga´ koọ˜ kiih` kih¹ hi˜ chạạ˜
cha´jmɨ˜ñeeh˜ ga˗jụụ¹, hi˗ ja˜ba´ lä˗ja˜ la˜
ga´ koọ˜ kiih` kih¹ lä˗jë˗ barco ga˗hẹẹ¹ go˜te˜.
10 Ma´ ga˗jɯɯ´ jee´ ga˗të´ ụụ˜ ángel luu´
hoo´ kih¹, ga˗tạh´ gyɯɯh¹ jạạ˜ nɯɯ´ jøøh¹
na˜chạh´ je˜, hi˜ lạạ¹ lä˗koọ˜ hma˜ lle` je˜.

Ga˗tạyh˴ në˴ kih' la˗ ga˴ kọọ˗ kiih` jmɨ˗jɯɯh˗ hi˗ ga˗lloo' lä˗ ga˗tẽ˴ jee˴ hya˗ jmɨɨ˗ gwa˗.

11 Nɯɯ˴ he˴ cheẹẹ˗ Llih'. La˗ ga˴ kọọ˗ kiih` kih' jmɨɨ˗ ga˗lä˗llih'. Jwẽẽ˴ dsa˗ ga˗jụụ' kih' he˗ ga˗hịyh' jmɨɨ˗ llih' jạ˗.

12 Ma˴ ga˗jɯɯ˴ jee˴ ga˗tẽ˴ kyẹẹ˴ ángel he˴, ga˗hẹẹ' la˗ ga˴ kọọ˗ kiih` kih' hyoo˗, jạ˗ba˴ kọ˗jạ˗ ga˗hẹẹ' në˴ sɨh˗, hi˗ la˗ ga˴ kọọ˗ kiih` kih' nɯɯ˴ ga˗hẹẹ' ka˗läh˴. He˗jạ˗ ga˗la' na˗họọ˗ la˗ ga˴ kọọ˗ kiih` kih' lä˗kọọ˗ lä˗kọọ˗. Kih' he˗jạ˗, lä˗jmɨɨ' lä˗hwë' mo˗so˗ ga˗lä˗jnä˴ la˗ ga˴ kọọ˗ kiih` kih' jmɨ˗gyɯɯ˗.

13 Hi˗ ga˗jëën', mah' ga˗nuun' hẽẽ˗ jạạ˗ ángel tọ'dsaah` kih' gyɯɯh' jmɨ˗gyɯɯ˗, ma˴ hlëëyh˗ kyạạh˴ be˴, ma˴ jäyh˴:

—Jwɨɨ˜, jwɨɨ˜, jwɨɨ˜ dsa˗ hị˗ jạạh˴ hwa' la˗. Jëëh˴ tạạh˴ ga˴ ụụ˗ ángele hị˗ jạ˗ga˴ jɯɯ' luu˴ hoo˴ kih'.

9

1 Ma˴ ga˗jɯɯ˴ jee˴ ga˗të˴ hñạạ˴ ángel luu˴ hoo˴, ga˗jëẹn˗ jạạ˗ nɯɯ˴ ga˗tạh˴ gyɯɯh' jmɨ˗gyɯɯ˗ lä˗ ga˗tẽ˴ hwa'. Ga˗hyoyh' jọ˗ñe' kih' too˗ ñiih˴ he˗ dsoo˜ lä˗ ga˗tẽ˴ cha˴je˗.

2 Ma˴ ga˗näy' too˗ ñiih˴ jạ˗, ga˗soo˗ cha˗miih˗ ñe˴, lä˗kọọ˗ ñe˴ kih' kọọ˗ hwịị˴ jɯɯh˗. Ga˗kạh' ñe˴ kyạạh˴ lle˴ mah' ga˗jlë' në˴ hyoo˗, he˗ ga˗jmee˴ ñe˴ he˗ ga˗soo˗ neh˗ too˗ ñiih˴ jạ˗.

3 Jee˴ ñe˴ jạ˗ ga˗hwẽẽ˗ iih˗ hị˗ ga˗sa˴ ga˗jñee˴ ta˗ në˴ hwa'. Ga˗hyoyh' be˴ jmeey' dsoo˴ lä˗kọọ˗ jmee˗ cha˴hne' hị˗ chạạ˗ hwa' la˗.

4 Ga˗la' mada˗ kiyh', mah' sa˗ jmeey' dsoo˴ kih' nuu˗ he˗ dsa˗hya˗ hwa', ni˗ kọọ˗ ga˴ he˗ eeh˗, ni˗ kih' ni˗ kọọ˗ chaah' hma˗. Ma˗la˗ kih' dsa˗ hị˗ sa˗ la' lii˜ mo˗kye' kạạh˜ Dio, kih' hị˗ he˴ ba˴ jmeey' dsoo˴.

5 Pero sa˗ ga˗hyoyh' jwë' mah' jngëëyh', kọọ˗ heeyh' wɨɨ˴ ba˴ kọọ˗ hñạạ˴ sɨh˗. Jee˴ jmee˗ dsoo˴ iih˗ he˴, jëẽ˗ dsa˗ wɨɨ˴ lä˗kọọ˗ jëẽ˗ dsa˗ wɨɨ˴ jee˴ jmee˗ dsoo˴ cha˴hne' hị˗ chạạ˗ jmɨ˗gyɯɯ˗ la˗.

6 Jmɨɨ˴ ja˗ hnooh˗ dsa˗ ha˗ lä˗ jee˴ jụụy˴ pero mo˗so˗ jnøøyh˗ he˗ kyạạh˴ jụụy˴. Ma˗ke˗ lä˗hnøøy' jngëëyh' hñiiy˴, mo˗so˗ jụụy˴.

7 Iih˗ he˴ ma˴ jnäạ˴ lä˗ jnäạ˴ kya˴jɨih˴ hị˗ ma˗na˴llụụ` dsa˗näạ' jee˴ hnii˗. Ka˗lley˴ ma˴ choo' he˗ la' lä˗kọọ˗ coron he˗ na˗la˗ kyạạh˴ ku˴nøø˗. Mo˗nëy˴ ma˴ jnä˴ lä˗kọọ˗ mo˗në˴ dsa˗.

8 Jñu˗ lley˴ ma˴ jnä˴ lä˗kọọ˗ jñu˗ lle˴ dsa˗më˴. Cha˗jạy˴ ma˴ jnä˴ lä˗kọọ˗ cha˗jạ˴ león.

9 Na˗läạy˗ kyạạh˴ ñe' jmah', hi˗ sa˴kyooy˴ ma˴ nɯɯh˴ lä˗kọọ˗ jee˴ ngë˗ cha˗miih˗ carret he˗ cheeh˗ kya˴jɨih˴ hị˗ hlii˗ jee˴ ga˗näạ˴ jee˴ hnii˗.

10 Na˴kụụy˴ ma˴ choo' hma˗kuu˴ lä˗ choo' na˴kụụ˴ cha˴hne'. Kyạạh˴ na˴kụụy˴ jạ˗, ga˗jmeey˴ dsoo˴ kih' dsa˗ lä˗jiih' ga˗tẽ˴ hñạạ˴ sɨh˗.

11 Dsa˗jøøh' kyạạ' iih˗ he˴ ma˴ lạạ' ángel kyạạ' too˗ ñiih˴ jạ˗. Kyạạh˴ juu' hebreo cheẹẹy˗ Abadón, hi˗ kyạạh˴ juu' griego cheẹẹy˗ Apolión. (Jmɨɨ˗ kiyh' hnøø' jäh˗: hị˗ heẹẹ˜ dsa˗.)

12 Ga˗ngëẽ˴ to˗në˴ he˗ wɨɨ˴ jạ˗. Hi˗ ga˗jä˴ ga˴ tọ' he˗ wɨɨ˴ he˗ jạ˗ga˴ ga˗jëën'.

13 Ma˴ ga˗jɯɯ˴ jee˴ ga˗tẽ˴ jñee˴ ángel luu˴ hoo˴ kih', ga˗nuun' ga˗hlëëh˴ jee˴ kih' lä˗jë˗ kyẹ˴ jøø' kih' na˴hyoo˴ he˗ na˗la˗ kyạạh˴ ku˴nøø˗ he˗ ma˴ chih' cha˴në˴ Dio.

14 Ga˗hlẽẽyh' jee˴ ga˗tẽ˴ jñee˴ ángel hị˗ ma˴ choọh˗ luu˴ hoo˴ he˴, ga˗sɨɨyh˗:

—Cheẹh` lä˗jẽẽ˗ kyẹẹ˴ ángele hị˗ na˗hñuuh˴ cha˴jmɨɨ˗ jɯɯh˗ he˗ cheẹẹ˗ Eufrate.

15 Hi˗ ga˗cheẹeyh˗ lä˗jẽẽ˗ kyẹẹ˴ ángele he˴ hị˗ ma˗na˴llụụ` kih' hor˜ jạ˗, jmɨɨ˴ jạ˗, sɨh˗ jạ˗, jị˗ñe˗ jạ˗ mah' jngëëyh' la˗ ga˴ kọọ˗ kiih` kih' dsa˗ jmɨ˗gyɯɯ˗.

16 Ga˗tẽẽn˴ ga˗nuun' ma˴ teẹ' tọ' hñạ˗läạ˴ millón hløø˴ hị˗ ma˴ dsẽẽ˗ kya˴jɨih˴.

17 Lä˗la˗ ga˗läạ˗jnä˴ kin˗ ma˴ ga˗jëẹn˗ kya˴jɨih˴ he˴. Lä˗jẽẽ˗ hị˗ ma˴ dsẽẽy˗ he˴, ma˴ na˗lø˗ mo˗dsëy' ñe' gyụụ˴, kyạạh˴ he˗ eeh˗, hi˗ he˗ nøø˴ ka˗läh˴. Lle˴ kya˴jɨih˴ he˴ ma˴ jnä˴ lä˗kọọ˗ lle˴ león. Hi˗ ma˴ hwëẽ˗ to˗hooy˴ je˗, ñe˴, hi˗ azufre.

18 Ga˗tẽ˴ la˗ ga˴ kọọ˗ kiih` kih' dsa˗ hị˗ ga˗jụụ' kih' lä˗jë˗ hnë˗ nëë' he˗ wɨɨ˴ he˗ ma˴ hwëẽ˗ hoo˴ kya˴jɨih˴ he˴, he˗ ma˴ la' je˗, ñe˴, hi˗ azufre.

19 Jëëh˴, ma˴ kyẹ˗ cha˗miih˗ be˴ hoo˴ kya˴jɨih˴ he˴ kyạạh˴ kụụy˴ ka˗läh˴. Kụụy˴ jạ˗ ma˴ la' lä˗ lạạ' mɨɨh˗. Ma˴ lle` lley˴ he˗ kyạạh˴ ma˴ jmeey˗ dsoo˴.

20 Dsa˗ hị˗ sa˗ ga˗jụụ' kyạạh˴ he˗ wɨɨ˴ jạ˗, ni˗ läạ˗ sa˗ ga˗läạ˗dsạạ˜ dsëy' he˗ ma˴ jmeey˗ jɯɯh˗ kih' he˗ na˗la˗ kyạạh˴ gooy˗. Sa˗ ga˗tɯy' he˗ ma˴ jmäạy˗ jøøh' läạ˗jẽẽ˗ jmɨ˗lle˴ hlẽẽh', hi˗ kih' läạ˗jë˗ heẹeh˗ he˗ na˗la˗ kyạạh˴ ku˴nøø˗, kyạạh˴ kuu˴ tøø˗, kyạạh˴ ñe' hweh˗, kyạạh˴ kụụ˴, hi˗ kyạạh˴ hma˗ ka˗läh˴. Läạ˗jë˗ heẹeh˗ jạ˗ sa˗ jëẽ˗, sa˗ nuu˗, hi˗ ni˗ sa˗ ngë˗.

21 Hi˗ ni˗ sa˗ ga˗läạ˗dsạạ˜ dsëy' he˗ ma˴ jngëëyh˗ dsa˗, he˗ ma˴ jmeey˗ ji˗nah˴, he˗ ma˴ kạạyh˜ wa˴ hị˗ cha˗ hị˗, hi˗ he˗ ma˴ hẽẽy˗.

10

Jạạ˗ ángel kyạạh˴ kọọ˗ libro pih'

1 Ma˗ngëẽ˴ he˗ jạ˗, ga˗jẽẽn˗ jñah˴ ángel hị˗ bẹẹ˴ jwërte hị˗ ga˗jñạạ' gyɯɯh' jmɨ˗gyɯɯ˗ na˗läạ˗ jnii˴, ma˴ jnäạ˴ mɨɨh˗ kụụ˴ gyɯɯh' lley˴. Mo˗nëy˴ ma˴ jnä˴ lä˗ jnä˴ hyoo˗, hi˗ lä˗ kyoo˗ tɨɨy˴ ma˴ la' lä˗kọọ˗ je˗ he˗ chih' kọ˗dsoo˴.

2 Ma´ hä´ ja´gooy¯ kǫǫ¯ je¯ pih¹ na¯na´. Mah¹ ga˜chiyh´ tɨɨy´ ra¯llụụ¹ në´ jmɨ¯ñeeh¯, hi˜ tɨɨy´ ra¯kẹ̈h¹ ga˜chiyh´ hwa¹ kɨɨ̰˜.
3 Ja¯ga´ ga˜hlëëyh´ kǫǫ¯ kɨ¯gaa¯ lä˜kǫǫ¯ kɨ¯gaa¯ hooh˜ leǫ́n ma´ mi¯gaay¹. Lä˜ ma´ ga˜hlëëyh´ ja¯, ga˜ngëëh¯ kiyh¹ gyẹẹ¹ ñih¹.
4 Ma´ ga˜ngëëh¯ lä˜jẹ̈ẹ̈˜ gyẹẹ¹ ñih¹ he´, ngoo¹ ga´ jnä´ ma´ sɨɨn`, ma´ ga˜nuun¹ ga˜hlëëh´ gyɨɨh¹, ga˜sɨɨh˜ jnä´:
—Hmä´ lä˜jë˜ juu¹ he¯ ma¯hlëëh´ ñih¹ na¯, to˜ ya˜sɨɨ¯.
5 Hɨh¹ ángel hɨ¯ ga˜jẹ̈ẹ̈n˜ hɨ¯ chih¹ kǫǫ¯ tɨɨ´ në´ jmɨ¯ñeeh¯ kyaah´ kǫǫ¯ tɨɨy´ hwa¹ kɨɨ̰˜ he´, ga˜chooy´ gooy¯ ta˜ gyɨɨh¹.
6 Mah¹ ga˜tä̰ä̰y¯ hɨ¯ chaa¯ ga˜lä˜jë˜ joh´ jmɨɨ´ cha¯, he´ ba´ hɨ¯ ga˜jmee´ gyɨɨh¹ jmɨ¯gyɨɨ˜ kyaah´ lä˜jë˜ he¯ jnä´ në´ kih¹, he´ ba´ hɨ¯ ga¯jmee´ hwa¹, kyaah´ lä˜jë˜ he¯ ga´ cha¯ në´ kih¹, hi˜ he´ ba´ hɨ¯ ga˜jmee´ jmɨ¯ñeeh¯ kyaah´ lä˜jë˜ he¯ ga´ cha¯ kih¹. Ga˜tä̰ä̰y¯ hɨ¯ he´ ga˜jäyh´:
—Mo˜so˜ lä˜hɨɨ´ ga´ cha¯miih¯ jmɨɨ´.
7 Jä̰ä̰¹ ja¯ga´ jɨɨ ¹ jee´ ga˜të´ gyẹẹ¹ ángel he´ luu´ hoo´ kih¹, lä˜jë˜ he¯ na¯hmää´ kih¹ Dio lä˜te¹ lä˜kǫǫ¯ ga˜jäh´ Dio sɨɨh˜ dsa¯ hɨ¯ ga˜ngëë¹ juu¹ hɨ¯ ma´ jmee˜ ta´he¹ kiyh¹ llo´joo¹ —ga˜jäh´ ángel he´.
8 Kǫǫ¯ ka¯läh´ ga˜nuun¹ ga˜hlëëh´ gyɨɨh¹ jmɨ¯gyɨɨ˜ kyaah´ jnä´, ga˜jäh´:
—Gwa¯ go¯kyẹ¯ je¯ pih¹ na¯na´ he¯ hä´ ja´goo¯ ángel hɨ¯ chih¹ tɨɨ´ në´ jmɨ¯ñeeh¯ kyaah´ në´ hwa¹ oo˜.
9 He¯ja¯ ñeen´ jee´ ma´ cheh¹ ángel mah¹ ga˜ngɨɨn` je¯ pih¹ ja¯. Mah¹ ga˜sɨɨyh˜ jnä´:
—Hee¯ la¯, kuh¹. He¯ la¯ jmee¹ lä˜llih¹ tu¯jlah´, pero neh˜ to¯hooh´ lä˜øø´, lä˜kǫǫ¯ øø´ jmɨh¹ tah¹.
10 Ja¯ga´ ga˜kan¹ je¯ pih¹ he¯ ma´ chǫǫh¯ ángel mah¹ ga˜kuhn¹. Ga˜lä˜øø´ neh˜ to¯hoon˜ lä˜kǫǫ¯ øø´ jmɨh¹ tah¹. Ma¯la˜ ma¯kuhn¹ ga˜lä˜llih¹ tu¯jlan˜.
11 Ja¯ga´ ga˜sɨɨyh˜ jnä´ ka¯läh´:
—Jmee˜ bii¹ mi´jnääh¹ juu¹ kin˜ ka¯läh´ kih¹ cha¯miih¯ jee´ jwɨɨ¯, hi˜ lä˜kaa¯ hwa¹ jee´ tä̰ä̰h´ dsa¯ hɨ¯ jmee˜ hih˜, hi˜ kih¹ hɨ¯ hlëëh˜ lä˜kǫǫ¯ lä˜kǫǫ¯ juu¹, hi˜ kih¹ lä˜jẹ̈ẹ̈˜ dsa¯ta´ kaah´.

11

Lä˜ụụ´ dsa¯ hɨ¯ kwa¹ ju¹dsoo´ kih¹ Dio

1 Ma¯ngëë´ he¯ ja¯, ga˜hyohn¹ kǫǫ¯ hma¯ he¯ lla˜ hih˜ he¯ la¹ lä˜kǫǫ¯ sɨ´hma¯tah¯, mah¹ ga˜sɨɨyh˜ jnä´:
—Noo¯, mah¹ lla´ hih˜ gwah˜ kih¹ Dio, kyaah´ na´hyoo´, mah¹ hẹẹ˜ jah´ tẹẹ¹ hɨ¯ tä̰ä̰h´ jmee˜ jɨɨh¯ kih¹ Dio.
2 Wa´ jä̰´ ba´ kih¹ ho´hne¯ kih¹ gwah˜ na¯, sa˜ llah¹ hih˜. Jëëh´ he¯ ma¯na¯la¯ hẹẹ¯ hɨ¯ sa˜ laa¹ judiu ba´ na¯, mah¹ jmeey¹ he¯ lla˜ dsëy¹ jee´ jwɨɨ¯ na¯jngɨɨ¹ tǫ¹laa¹ ụụ¹ sɨh¯.
3 Chẹẹn¯ ụụ¹ dsa¯ hɨ¯ dsa¯kwa˜ ju¹dsoo´ kin˜. Kyẹyh´ hmɨɨh¯ he¯ kẹ̈h¯ dsa¯ ma´ ti¯meeh¯ dsë¹. Ngëëy¹ juu¹ kin˜ kih¹ dsa˜ kǫǫ¯ mil dsë˜ tǫ¹ hña¯loo´ na¯dsë˜ tǫ¯lo˜gya´ dsë˜ gya¹ jmɨɨ` —ga˜sɨɨyh˜ jnä´.
4 Lä˜ụụ´ hɨ¯ kwa¹ ju¹dsoo´ kih¹ Dio he´, laa¹ kwaat˜ lä˜kǫǫ¯ tǫ¹ chaah¹ hma¯ olivo, hi˜ laay¹ kwaat˜ lä˜kǫǫ¯ tǫ¹ candelero he¯ na´jnää´ cha´ë´ Dio jɨɨ´ hwa¹.
5 Cher´mah¹ chaa¯ hɨ¯ hnøø¹ jmä̰ä̰yh˜ dsoo´, kyaah´ je¯ he¯ hwëë¯ neh˜ to¯hooy´ jẹẹ̈y¹ go¯te˜ hɨ¯ na¯høøh´ kiyh¹. Lä˜ja¯ jmee˜ bii¹ jụụ´ wa´ hɨ¯ cha¯ hɨ¯, hɨ¯ hnøø¹ jmä̰ä̰yh˜ dsoo´.
6 Lä˜ụụ´ dsa¯ he´ na¯ngëy¹ jwë¹ he¯ jmeey¹ sa˜ jä˜ jma¹ ta´kǫ¯jɨɨh¹ ngëëy¹ juu¹ kih¹ Dio. Lä˜ja¯ na¯ngëy¹ jwë¹ jmeey¹ kih¹ jmɨɨ¯ he¯ lii˜ jma¯. Hi˜ na¯ngëy¹ jwë¹ heeyh¹ dsa¯ lli´wɨɨ´, lä˜joh´ jɨɨh˜ hnøø¹ bih¹.
7 Ma¯la˜ ma¯dsẹẹ̈¹ jmɨɨ´ kway˜ juu¹ kih¹ Dio, ya¯hẹẹ̈¹ jah´ hlẹẹ̈h¹ neh˜ too¯ ñiih´ kih¹ cha´je¯ mah¹ tẹẹy¹ kyaah´ dsa¯ he´, lä˜jɨɨh¹ lä˜liyh˜ jngëëyh¹.
8 Ga´ ma¯na¯jụụy´, jäy¹ cha´jwë¹ jee´ jnä´hä´ kih¹ jwɨɨ¯ jɨɨh¯, ja¯ba´ jee´ jwɨɨ¯ jee´ ga˜tä̰ä̰y¯ dsoh´ hma¯cru¯ Dsa¯jøøh¹ jnän`. Hɨ¯ chaa¯ jee´ ja¯, kwee¯ hña˜a¯ dsëy¹ lä˜kǫǫ¯ dsa¯ hɨ¯ ma´ chaa¯ jwɨɨ¯ Sodoma kyaah´ Egipto, he¯ja¯ kih¹ jee´ jwɨɨ¯ ja¯, le´ jähn´ chẹẹ¯ Sodoma hi˜ Egipto ka¯läh´.
9 Hnë¯ jmɨɨ´ dsa¯hnoo¹, ga˜lä˜jẹ̈ẹ̈˜ ba´ dsa¯ dsa¯taah` jẹẹ̈y¹ hɨ¯ na¯jụụ´ he´, dsa¯ hɨ¯ chaa¯ lä˜jë˜ jee´ jwɨɨ¯, lä˜jẹẹ̈˜ nää¹ dsa¯, dsa¯ hɨ¯ hlëëh˜ lä˜kǫǫ¯ lä˜kǫǫ¯ juu¹, hi˜ lä˜kaa¯ hwa¹ jee´ tä̰ä̰h´ dsa¯ hɨ¯ jmee˜ hih˜. Sa˜ kway¹ jwë¹ haa¹ hɨ¯ na¯jụụ´ he´.
10 Ga˜lä˜jẹẹ̈˜ ba´ dsa¯ jmɨ¯gyɨɨ˜ lä˜chaay¯ llu¹ wa´ra¯ ga˜jëëy¹ na¯jụụ´ dsa¯ he´. Dsa¯taayh` jẹẹ̈¯ dsëy¹ jwërte, hi˜ kwëëyh¹ dsa¯kyaayh´ miih¯ he¯ cha¯ kih¹ lä˜jaa¯ lä˜jaay¯, jëëh´ lä˜ụụ´ hɨ¯ ma´ ngëë¯ juu¹ kih¹ Dio he´ ma´ heeyh˜ wɨɨ´ lä˜jẹẹ̈˜ hɨ¯ chaa¯ hwa¹ la¯.
11 Ga´ ma¯të´ hnë¯ jmɨɨ´ dsa¯hnoo¹ ja¯, jmɨ¯lle´ na´jɨɨh˜ he¯ ja¹ kih¹ Dio ga˜tooh` tuh¯dsëy¹ mah¹ ga˜nooy¯ lä˜hmëë´. Ga˜lä˜goo˜ jwërte dsë¹ dsa¯ hɨ¯ ma´ tä̰ä̰h´ jëë˜ jee´ ja¯.
12 Ga˜lä˜nɨɨh´ ga˜hlëëh´ gyɨɨh¹, ga˜jäh´:
—Wɨɨ´ hnäh´ jee´ la¯.
Mah¹ ga˜sayh¹ ta˜ gyɨɨh¹ jee´ jnii´ lä˜ ma¯jëë˜ ja¯ lä˜jẹẹ̈˜ hɨ¯ ma´ na¯høøh´ kiyh¹.
13 Hor˜ ja¯ ga˜jeh¹ wɨɨ´ jwërte hwa¹. Hi˜ kih¹ hña¯loo´ hne¯, ga˜hla¹ ma˜ gya¹ jee´ lä˜kaa¯ jee´ jwɨɨ¯ jɨɨh¯ ja¯. Hi˜ ga˜jụụ¹ gyẹẹ¹ mil dsa¯ ma´ ga˜jeh¹ hwa¹. Hɨ¯ ga˜chaa¹ he´, kyaah´ he¯ goyh˜ ja¯, ga˜jmä̰ä̰y¹ jøøh¹ Dio hɨ¯ gya¹ gyɨɨh¹ jmɨ¯gyɨɨ˜.
14 Ga˜ngëë´ tǫ¹ he¯ wɨɨ´ ja¯. Hi˜ ga˜jä̰´ ga´ kǫǫ¯ he¯ wɨɨ´ he¯ ja¯ga´ ga˜jëën¹.

Ga˜jɨɨy´ jee´ ga˜të´ gyii¹ luu´ hoo´

15 Ma´ ga˜të˝ gyęę̨¹ ángel ga˜jʉʉ˝ luu˝ hoo´
kih¹, ga˜lä˜nʉʉh˝ gyʉʉh¹ ga˜tooh` kį̨˜gąą̨˜
mįįh´, ma´ jäyh˝:
Na¹ ma˜të˝ jee´ jmee¹ Dio hih˜ kih¹ lä˜kąą̨˜
jmį˜gyʉʉ˜ kǫ̨˜jǫh˝ kyąąh´ Cristo
kyąąy¹.
Hį̨˜ he´ ba´ jmee¹ hih˜ ga˜lä˜jë˜ joh˝ jmįį´ cha˜.
16 Lä˜jęę̨˜ gyii˝kyęę̨˜ dsa˜gyʉʉh´ hį̨˜ ma´ tąąh´
në´ hma˜sii˜ cha´në´ Dio, ga˜tąąyh` ga˜juʉyh¹
jnëy´, ga˜jyooy¹ lley´ lä˜ ga˜të˝ hwa¹ mah¹
ga˜jmeey˝ jʉʉh˜ kih¹ Dio.
17 Mah¹ ma´ jäyh˝:
Kwa˜ jnääh¹ ti´hmaah´ kyah¹ hne˜ Dio hį̨˜
cha˜ ga˜lä˜jë˜ be´ kih¹,
hne˜ he´ hį̨˜ ląą̨¹, hne˜ he´ hį̨˜ ma´ ląą̨¹, hi˜
hne˜ he´ hį̨˜ lląąh˜ ka˜läh´.
Ma˜mi˜jnääh¹ hñaah¹ kyąąh´ be´ kyah¹ mah¹
lǫǫh¹ jmeeh¹ hih˜.
18 Ga˜lä˜jęę̨˜ hį̨˜ tąąh´ lä˜kąą̨˜ hwa¹
ma˜lä˜llęę̨˜ jwërte,
ma˜të˝ jee´ tęęh´ jwįį˜ kih¹ hį̨˜ he´.
Ma˜të˝ jmįį´ llah¹ ta´ kih¹ hį̨˜ na˜juʉ´,
mah¹ kwëëh¹ hęę̨˜ lä˜jęę̨˜ hį̨˜ ga˜ngëë¹ juu¹
hį̨˜ ga˜jmee´ ta´he¹ kyah¹,
hi˜ lä˜ja˜ lä˜jęę̨˜ hį̨˜ na˜jngëë¹ hi˜ lä˜jęę̨˜ ga´
hį̨˜ gąh˜ hne˜, lä˜jǫh¹ lä˜mäh¹.
Hi˜ ma˜të˝ jmįį´ jngëëh¹ lä˜jęę̨˜ hį̨˜ hęę̨˜
jmį˜gyʉʉ˜ la˜.
19 Ja˜ga´ ga˜na´ gwah˜ kih¹ Dio gyʉʉh¹
jmį˜gyʉʉ˜, hi˜ neh˜ gwah˜ ja˜, ga˜lä˜jnä´ goo´
he˜ tääh´ kʉʉ´ na˜sįį˜ hmooh´ to˜në´. Peer˜
ga˜jmee´ je˜ñih¹, ga˜tooh` mįįh´, ga˜hįį¹ ñih¹,
ga˜jeh¹ wįį´ jwërte hwa¹, mah¹ ga˜hla¹ mį¹dsë¹
kah´gąą̨˜.

12

Dsa˜më´ hi˜ Dragón

1 Ma˜ngëë´ he˜ ja˜, ga˜lä˜jnä´ gyʉʉh¹
jmį˜gyʉʉ˜ kǫǫ̨˜ he˜ jʉh˜gąą̨˜. Ga˜lä˜jnää´
jąą̨˜ dsa˜më´ hį̨˜ ma´ na˜läą̨̨̨

lley´, hi˗ ma´ choo¹ gya⁴ jøø¹. Në´ jøø¹ kiyh⁴ ma´ choo¹ gya⁴ coron. Hi˗ ma´ na˗sii˗ lä˗jë˗ ka´lley´ koo˗ juu¹ he˗ mi˗kwah⁴ kih⁴ Dio.

2 Jah´ hi˗ ga˗jëën˗ he´, ma´ laa¹ lä˗koo˗ hyah˗. Ma˗tiiy´ ma´ la¹ lä˗ la¹ tii´ oso. Mo˗hooy´ ma´ la¹ lä˗ la⁴ hoo´ león. Dragón he´, ga˗kwëëyh⁴ be´, hi˗ ga˗llaay⁴ høøy¹ mah⁴ jmeey¹ hih˗ llay˗, mah⁴ leey´ dsa˗ta´ jøøh¹.

3 Ga˗jëën⁴ koo˗ lley´ ma´ la¹ dsoo´ he˗ ma´ jngiih¹ kiyh⁴. Pero dsoo´ he˗ ma´ jngiih¹ kiyh⁴ ja˗, ga˗jä⁴ ba´. Peer˗ ga˗lä˗dsaa˗ dsë⁴ lä˗jëë˗ dsa˗ jmi˗gyuu˗, he˗ja˗ ga˗jmeey´ ko˗jøh´ kyaah´ jah´ hi˗ laa⁴ na´høø´ he´.

4 Hi˗ ga˗jmää¹ dsa˗ jøøh¹ Dragón hi˗ ga˗llaa⁴ jøøh¹ jah´ hi˗ laa⁴ na´høø´ he´. Ja˗ba´ lä˗ja˗ ga˗jmääy⁴ jøøh¹ jah´ laa⁴ na´høø´ he´ ka˗läh´, mah⁴ ma´ jäyh´ kiyh⁴:

—Sa˗ chaa˗ ga´ jñah´ hi˗ laa⁴ lä˗koo˗ jah´ na˗. ¿Hii˗ na˗ hi˗ lih˗ tee⁴ kyaayh´?

5 Ga˗kway´ jwë¹ kih⁴ mah⁴ hlëëyh⁴ juu¹ taah⁴ hi˗ hlëëh⁴ bih⁴ juu¹ he˗ mi˗kwah⁴ kih⁴ Dio. Ga˗llaay⁴ mah⁴ leey´ dsa˗ta´ to¹laa⁴ uu⁴ sih˗.

6 Lä˗ja˗ ga˗løøy⁴ mi˗kwayh⁴ kih⁴ Dio. Ga˗mi˗kwayh⁴ jmii˗ kiyh⁴, lä˗kye˗ kih⁴ gwah˗ kiyh¹, hi˗ lä˗ja˗ kih⁴ hi˗ tää˗h´ gyuuh¹ jmi˗gyuu˗ ka˗läh´.

7 Hi˗ ga˗hyoyh⁴ jwë¹ jmeey¹ hnii˗ kyaah´ lä˗jëë˗ hi˗ na˗jngëë¹ lä˗jiih¹ leeyh˗. Hi˗ ga˗hyoyh⁴ jwë¹ jmeey¹ hih˗ kih⁴ lä˗jëë˗ nää⁴ dsa˗, lä˗jë˗ jee´ jwii˗, dsa˗ hi˗ hlëëh˗ lä˗koo˗ lä˗koo˗ juu¹, hi˗ lä˗kaa˗ hwa⁴ jee´ tää˗h´ dsa˗ jmee˗ hih˗ ma˗ ki˗ kih⁴.

8 Lä˗jëë˗ dsa˗ jmi˗gyuu˗ hi˗ ga˗jmää⁴ jøøh¹ jah´ laa⁴ na´høø´ he´, sa˗ ma´ na˗sii˗ jmii˗ kiyh¹ në´ je˗ kih⁴ Borrego mäh⁴ hi˗ laa⁴ kwaat˗ ga˗juu¹ në´ na´hyoo´ lä˗ ma´ huu´ jmi˗gyuu˗. Në´ je˗ kiyh⁴ ja˗, na˗sii˗ jmii˗ kih⁴ lä˗jëë˗ hi˗ na´jnää´ kih⁴ Dio.

9 Cher´mah¹ chaa˗ hi˗ hnøø⁴ heeh˗ juu¹ la˗, wa´ heeyh˗.

10 Hi˗ lle` kih¹ dsoo⁴ neh˗ñe¹, jää⁴ dsih´ neh˗ñe¹. Hi˗ lle` kih¹ juu´ kyaah´ ñe¹tuuh˗, kyaah´ ñe¹tuuh˗ jngëëh⁴ dsih´. Hor˗ ja˗ hnøø⁴ kwëëh⁴ dsë⁴ hi˗ na˗jngëë¹ kyaa⁴ Dio hi˗ hnøø⁴ lä˗ ma˗dsoo´ ja˗ba´ dsëy¹.

11 Ma˗ngëë´ he˗ ja˗, ga˗jëën˗ jñah´ jah´ laa⁴ na´høø´ hi˗ ya˗hëë⁴ neh˗ hwa⁴. Ma´ lley` to⁴ jøø¹ he˗ la¹ lä˗ la⁴ kih⁴ jaa˗ borrego mäh⁴, hi˗ ma´ hlëëyh˗ lä˗ hlëëh˗ jaa˗ dragón.

12 Ma´ kyey˗ lä˗jë˗ be´ kih⁴ to˗në´ jah´ he´, mah⁴ to˗lo˗ në´y´ ga˗løøy⁴ jmeey˗ hih˗ kih⁴ hi˗ tää˗h´ lä˗kaa˗ hwa⁴ mah⁴ wa´ jmeey´ juuh˗ kih⁴ to˗ë´ jah´ he´, hi˗ ga˗jä⁴ kih⁴ kyaah´ dsoo´ he˗ ma´ juuy´ ja˗.

13 Hi˗ lä˗ja˗ ma´ jmeey˗ cha˗miih˗ he˗ juh˗gaa˗ ka˗läh´, lä˗jiih¹ ga˗jmeey´ ga˗jyoo⁴ je˗ gyuuh¹ jmi˗gyuu˗ lä˗ ga˗të´ hwa⁴, lä˗ ma˗jëë˗ ja˗ dsa˗.

14 Mi˗gaay˗ hi˗ tää˗h´ lä˗kaa˗ hwa⁴ kyaah´ lä˗jë˗ he˗ juh˗gaa˗ he˗ ga˗hyoyh⁴ jwë¹ jmeey¹ cha´në´ jah´ to˗ë´ he´. Ga˗jmeey´ mada˗ kih⁴ hi˗ tää˗h´ lä˗kaa˗ hwa⁴ he˗ jmeey⁴ heeh˗ kih⁴ jah´ hi˗ ga˗jä⁴ kih⁴ hi˗ ma´ la¹ dsoo´ kih¹ kyaah´ ñe¹tuuh˗.

15 Ga˗hyoyh⁴ jwë¹ he˗ jmeey¹ jiih˗ heeh˗ kih⁴ jah´ he´ mah⁴ hlëëh⁴. Hi˗ mah⁴ ga˗jmeey´ mada˗ jngiiyh⁴ kih⁴ lä˗jëë˗ dsa˗ hi˗ sa˗ jmee⁴ juuh˗ kih⁴ heeh˗ ja˗.

16 Ga˗jmeey´ hih˗ kih⁴ ga˗lä˗jëë˗ dsa˗, lä˗jøh¹ lä˗mäh⁴, hi˗ cha˗ kuu´, hi˗ tä˗ñee´, hi˗ na˗hnëë´ jmee˗ ta´, hi˗ hi˗ sa˗ na˗hnëë´ ka˗läh´, mah⁴ jmeey¹ lii˗ gooy˗ ra˗lluu⁴ o cha´kyey¹.

17 Lä˗ja˗ ni˗ jaa˗ sa˗ lä˗cha˗ jwë¹ kih⁴ la⁴ gyih⁴ løø¹, ni˗ sa˗ lä˗cha˗ jwë¹ hniiy⁴ gyih⁴ he˗ cha˗ kiyh⁴ cher´mah⁴ sa˗ laay⁴ lii˗ kyaah´ jmii˗ kih⁴ jah´ he´ o kyaah´ hwëh´ lä˗koo˗ chee˗ jah´ he´.

18 Jee´ la˗ hnøø⁴ cha˗ huu´dsë˗ llu⁴. Hi˗ ngëë´, he˗ da´ hwëh´ kih⁴ jah´ he´, jëëh´ la⁴ hwëh´ kih⁴ dsa˗ñuuh˗ ba´ ja˗. Hwëh´ kih⁴ jah´ he´ te⁴ jñii´ hña˗loo´ na˗dsë˗ to˗lo˗gya´ na˗dsë˗ gya˗jñii´.

14

Koo˗ su˗ hmëë´ ga˗hä´ lä˗jëë˗ hña˗laa´ na˗dsë˗ to¹laa⁴ kyee´ mil dsa˗

1 Ma˗ngëë´ he˗ ja˗, ga˗jëën˗ Borrego mäh⁴ cheh⁴ në´ moh´ Sión kyaah´ hña˗laa´ na˗dsë˗ to¹laa⁴ kyee´ mil dsa˗ hi˗ ma˗na˗sii˗ jmii˗ kih⁴ Borrego mäh⁴ cha´kyey¹, hi˗ ma˗na˗sii˗ jmii˗ kih⁴ Jmiiy˗ ka˗läh´.

2 Ja˗ga´ ga˗nuun⁴ ga˗hlëëh´ gyuuh¹ ga˗hii´ goo˗ lä˗ hii´ jee´ jyoo˗ cha˗miih˗ jmii˗. Hi˗ ga˗hii´ lä˗koo˗ hii´ jee´ hii˗ ñih⁴ ki˗gaa˗, hi˗ ga˗hii´ lä˗ hii´ jee´ tää˗h´ dsa˗ kooh˗ tu˗ he˗ choo¹ cha˗miih˗ si´ñe⁴.

3 Lä˗jëë˗ hi˗ he´ ma´ hä˗ koo˗ su˗ hmëë´ cha´në´ hi˗ ma´ gya¹ jmee˗ hih˗ në´ hma˗sii˗, hi˗ cha´në´ lä˗jëë˗ kyee´ jah´ hi˗ ma´ tää˗h´ he´, hi˗ cha´në´ lä˗jëë˗ dsa˗gyuuh´ ka˗läh´. Ni˗ jaa˗ sa˗ lih˗ ma´ hä¹ su˗ ja˗. Ma˗la˗ hña˗laa´ na˗dsë˗ to¹laa⁴ kyee´ mil ba´ ma´ lih˗ ma´ hä⁴, dsa˗ hi˗ ga˗lää⁴ Dio kyaah´ jma˗ kih⁴ jee´ kih¹ dsa˗ hi˗ chaa˗ hwa⁴.

4 Lä˗jëë˗ hi˗ la˗ sa˗ ga˗mi˗saah´ hñiiy´ kyaah´ dsa˗më´, jëëh´ ga˗häay⁴ hñiiy´. Hi˗ he´ jmee˗ ko˗jøh´ kyaah´ Borrego mäh⁴ wa´ ha˗ cha˗ ha˗ jee´ dsooy¹. Hi˗ he´ na˗ ga˗läay⁴ jee´ kih¹ dsa˗, laay⁴ koo˗ nää⁴ hi˗ ma˗ja´ llu⁴ kih⁴ Dio hi˗ lä˗ja˗ kih⁴ Borrego mäh⁴.

5 Ni˗ miih˗ sa˗ ga˗hwëë˗ juu¹ ta˗juu¹ hooy´, na˗jngëë¹ go˗te˗ laay⁴ cha´në´ Dio.

Juu¹ he˗ ga˗kwa´ uu˗ ángele

6 Hi˗ ga˗jëën˗ jñah´ ángel hi˗ ma´ hëë˗ to¹dsaah` guuh¹ jmi˗gyuu˗ hi˗ ma´ kye˗ ju¹hmëë´ he˗ sa˗ ngëë´ jih´koh´. Ma´ hlëëyh˗ lä˗jëë˗ dsa˗ hi˗ chaa˗ lä˗kaa˗ hwa⁴ jee´ jmeey˗ hih˗, lä˗jëë˗ nää⁴ dsa˗ hi˗ hlëëh˗ lä˗koo˗ lä˗koo˗ juu¹, hi˗ lä˗jëë˗ hi˗ chaa˗ lä˗koo˗ lä˗koo˗ jee´ jwii˗.

7 Ga˗hlëëh´ ángel he´ kyaah´ lä˗jë˗ be´ kih⁴:

—Wa´ gąh˗ hnäh˝ Dio, jmee´ hnäh˝ jɯh˗ kiyh¹. Jëëh˝, ma˗të˝ hor˜ llay¹ ta´. Kwa´ hnäh˝ ti´hmaah´ kih¹ hi˗ ga˗jmee´ gyɯh¹ jmɨ˗gyɯ˗, hi˗ ga˗jmee´ hwa¹, hi˗ ga˗jmee´ jmɨ˗ñeeh˗, hi˗ hi˗ ga˗jmee´ lä˗kąą˗ jee´ hya˗ jmii˗ gwa˗.
8 Jñah˝ ka˗läh˝ ángel ga˗lla˗lle¹ kaah` kiyh¹, ma´ jäyh˝:
—Ma˗hee˗, ma˗hee˗ go˗te˜ Babilonia jwii˗ jɯh˗ hi˗ ga˗hee¹ dsa˗ lä˗kąą˗ jmɨ˗gyɯ˗ kyąąh´ lä˗jë˗ wa´ he˗ cha˗ he˗ he˗ hliih¹ ma´ jmeey˗. La¹ lä˗koo˗ he˗ ga˗kwëëyh¹ dsa˗ jmɨ˗llii˝ hąą¹.
9 Jee´ ga˗të˝ uu˗ ángel hi˗ ma´ llee` kaah` he´, ma´ hlëëyh˗ kyąąh´ lä˗jë˗ be´ kiyh¹:
—Cher´mah¹ hi˗ ga˗jmąą¹ jøøh¹ jah´ hi˗ ląą¹ na´høø´ he´ kyąąh´ heeh˗ kiyh¹, hi˗ cher´mah¹ ga˗jmeey´ lii˜ cha´kyey¹ o ma˗gooy˗,
10 ja˗ba´ lä˗ja˗ le´ kih¹ dsa˗ he´. Le´ kiyh¹ lä˗koo˗ he˗ hiyh¹ jmɨ˗llii˝ hąą¹, wa´ra˗ ga˗ya˗jëë¹ dsë¹ Dio kyąąyh´. Ja˗ kyąąh´ hih˗ jä˗ ya˗jëë ¹ dsë¹ Dio. Jmeey¹ kąąy˗ kyąąh´ je˗, kyąąh´ azufre cha´në´ lä˗jëë˗ ángele hi˗ na˗jngëë¹ hi˗ cha´në´ Borrego mäh¹ ka˗läh˝.
11 Jee´ tąąyh´ kąąy˗ ja˗, soo˗ ñe´ ga˗lä˗jë˗ joh´ jmii˝ cha˗. Lä˗jëë˗ hi˗ ma´ jmąą˜ jøøh¹ jah´ he´ kyąąh´ heeh˗ kiyh¹, hi˗ hi˗ heeh˗ lee´ lii˜ kyąąh´ jmii˗ kiyh¹, ni˗ jmii¹ ni˗ hwë¹ sa˗ le´ tee˗ dsëy¹.
12 Hor˜ ja˗ hnøø¹ kwëëh¹ dsë¹ lä˗jëë˗ hi˗ na˗jngëë¹, lä˗jëë˗ hi˗ nɯh´ kih¹ Dio hi˗ lä˗jëë˗ hi˗ jmee˗ dsoo´ dsë¹ kih¹ Jesús.
13 Ja˗ga´ ga˗nuun¹ ka˗läh´ ga˗hlëëh´ gyɯh¹ jmɨ˗gyɯ˗ ma´ jäyh˝:
—Sii˝ he˗ la˗: “Na¹ ta˗ cha´në´, llu¹ la¹ kih¹ hi˗ juu´ jee´ jmeey˗ ko˗jøh´ kyąąh´ Dsa˗jøøh¹ jnän`.”
—Jąąh˗, lä˗ja˗ le´ —jäh´ Jmɨ˗lle´ Na˗jngii¹—. Hi˗ he´ tee˗ dsë¹, jëëh´ ja˗ jiih¹ lląą˗ he˗ ma˗jëëy˗ wii˝, hi˗ lä˗jnä´ ba´ lä˗jë˗ he˗ llu¹ he˗ ga˗jmeey´.

Lloo˜ koo˗ jmii´ jøøh˗ Dio lä˗jëë˗ dsa˗

14 Ja˗ga´ ga˗jëën¹ koo˗ jnii´ tøø˗. Jee´ jnii´ ja˗, ma´ gya¹ jąą˗ hi˗ ląą¹ lä˗ ląą¹ Hi˗ga˗lëë¹ngo¹. Ma´ lley` koo˗ coron he˗ la¹ kyąąh´ ku´nøø˗, hi˗ ma´ choo˗ koo˗ ñe ¹tuuh˗ hlääh` he˗ hme¹.
15 Neh˗ gwah˗ kih¹ Dio ya˗hëë¹ jñah´ ángel hi˗ hlëëh˗ kyąąh´ lä˗jë˗ be´ kih¹, ga˗siiyh˗ hi˗ gya¹ jee´ jnii´:
—Kyee˗ ñe¹tuuh˗ hläh` kyah¹ mah¹ chooh` ta´ kyah¹. Jëëh´ ma˗jwii˗ ba´ mii¹, ma˗të´ hor˜ jee´ jɯh´.
16 He˗ja˗ hi˗ ma´ gya¹ jee´ jnii´ he´ ga˗jyooy¹ ñe ¹tuuh˗ hlääh` kiyh¹ lä˗ ga˗të´ hwa¹, mah¹ ga˗tee˗ lä˗jë˗ mii ¹ kih¹ hwa¹ ja˗.
17 Neh˗ gwah˗ he˗ la¹ gyɯh¹ jmɨ˗gyɯ˗, ya˗hëë¹ jñah´ ángel hi˗ ma´ choo˗ koo˗ ñe ¹tuuh˗ hläh` he˗ hme¹.
18 Jee´ chih¹ na´hyoo´ ya˗hëë¹ jñah´ ángel hi˗ ma´ na˗ngë¹ jwë¹ jmee¹ hih˗ kih¹ je˗. Kyąąh´ be´ ga˗hlëëyh¹ hi˗ ma´ choo˗ ñe¹tuuh˗ hläh` hme¹ ja˗, ga˗siiyh˗:
—Kyąąh´ ñe ¹tuuh˗ hläh` kyah¹ na˗, hnä¹ lä˗jë˗ sa´mah´ kih¹ mi¹jëh¹ he˗ cha˗ hwa¹ na˗, jëëh´ ma˗jwii˗ ba´.
19 He˗ja˗ ga˗jyoo¹ ángel he´ ñe¹tuuh˗ hläh` kih¹ lä˗ ga˗të´ hwa¹ mah¹ ga˗hnäy¹ sa´mah´ kih¹ mɨ ¹jëh¹ he˗ cha˗ hwa¹ la˗, ga˗tooyh˗ neh˗ koo˗ jee´ jlee˗yh¹ kyąąh´ ma˗tiiy´. He˗ la˗ la¹ kwąąt˜ he˗ wii˝ he˗ na¹ ga´ chee¹ Dio ně´ kih¹ dsa˗.
20 Hi˗ ga˗jlee˗yh¹ kyąąh´ ma˗tiiy´ mɨ ¹jëh¹ jee´ ma˗tääh´ he˗ ma´ hla˗ ta˗ chɯh´ jwii˗. Hi˗ jee´ ga˗jlee˗h¹ mɨ¹jëh¹ ja˗, ga˗hwëë˗ jmii˗ gyɯ˗ lä˗koo˗ jma˗ he˗ ga˗lloo¹ lä˗ ga˗të´ fren˜ kih¹ kya´jiih´, ga˗ngëë´ la˗ ga´ hnë˗ hña˗loo´ kilómetro.

15

Gyee¹ ángele kyąąh´ gyii¹ lli´wii˝

1 Ga˗jëën¹ jyoh´ ka˗läh´ koo˗ he˗ jɯh˗gąą˗ gyɯh¹ jmɨ˗gyɯ˗ lä˗jiih¹ ga˗lä˗dsąą˜ dsën˗. Ga˗jëën˗ gyee¹ ángele hi˗ ma´ kye˗ gyii¹ nëë¹ he˗ wii˝ he˗ jä˗ kyąąh´ jee´ lląą˗ go˗te˜. Jëëh´ kyąąh´ he˗ ja˗, lląą˗ he˗ ya˗jëë¹ dsë¹ Dio.
2 Hi˗ ga˗jëën¹ ka˗läh´ he˗ ma´ na˗jaa´ he˗ la¹ lä˗koo˗ hu˗ he˗ jëë˗, he˗ jɯh˗ lä˗koo˗ jmɨ˗ñeeh˗, na˗kąąh˜ kyąąh´ je˗. Ně´ ja˗ ma´ tąąh´ hi˗ ga˗lih¹ ga˗tee¹ kyąąh´ jah´ hi˗ ląą¹ na´høø´ he´ kyąąh´ heeh˗ kiyh¹, lä˗jëë˗ hi˗ sa˗ ga˗kwąą¹ hñii´ ma´ lee´ lii˜ ni˗ sa˗ ga˗kąy¹ hwëh´ lä˗ chee˗ jah´ he´. Ma´ choo˗ tu˗ he˗ choo¹ cha˗miih˗ si´ñe¹ he˗ ga˗hyoyh¹ kih¹ Dio.
3 Ma´ häy˗ su˗ he˗ ma´ hä˗ Moisé hi˗ ma´ jmee˗ ta´he¹ kih¹ Dio, hi˗ ma´ häy˗ su˗ he˗ ma´ hä˗ Borrego mäh¹, ma´ jäyh˝:
Peer˗ jɯh˗gąą˗ la¹ lä˗jë˗ he˗ ma˗jmeeh´,
hne˗ Dio hi˗ ląą¹ jøøh¹ hi˗ cha˗ ga˗lä˗jë˗ be´ kih¹.
Dsoo´ ba´, llu¹ la¹ jwë¹ kyah¹, hne˗ Dsa˗ta´ jøøh¹ kyąą¹ hi˗ na˗jngëë¹.
4 Lä˗jëë˗ ba´ dsa˗ gąh˗ hne˗ Dio.
Lä˗jëë˗ ba´ dsa˗ jmee¹ jɯh˗ jmii˗ kyah¹.
Jąą˗ hne˗ ba´ hi˗ na˗jngëë¹.
He˗ja˗ ga˗lä˗jëë˗ hi˗ chąą˗ hwa¹, ya˗nääy´ mah¹ jmeey¹ jɯh˗ kyah¹.
Jëëh´, ma˗lä˗jnä´ ba´ he˗ ma˗løøh` llah˗ ta´.
5 Ma˗ngëë´ he˗ ja˗, ga˗jëën¹ na˗na´ gwah˗ he˗ chih¹ gyɯh¹, ja˗ba´ gwah˗ he˗ ga˗mi˗jnää˗ Dio kih¹ Moisé.
6 Neh˗ gwah˗ ja˗ ga˗hwëë˗ gyee¹ ángele hi˗ ma´ kye˗ lä˗jë˗ gyii¹ nëë¹ he˗ wii˝. Ma´ kyeyh´ hmiih˗ he˗ chee˗ lino he˗ na˗jngii ¹, he˗ la¹ jih¹gyeh¹. Hi˗ na˗hñɯ˗ mo˗dsëy¹ kyąąh´ hmiih˗ he˗ ma´ na˗la˗ kyąąh´ ku´nøø˗.
7 Jąą˗ jee´ lä˗jëë˗ kyee´ jah´ he´ ga˗kwëëh¹ lä˗jëë˗ gyee¹ ángele he´ ma˗ koo˗ kyaah´ he˗ la¹ kyąąh´ ku´nøø˗ he˗ na˗kąh¹ lä˗jë˗ he˗ wii˝ he˗ na¹ ga´ chee¹ Dio hi˗ chąą˗ ga˗lä˗jë˗ joh´ jmii´ cha˗.

8 Ga˜ka̱h' neh˜ gwah˜ cha˜miih˜ ñe´, kih'
he˜ la̱a̱' jøøh' Dio hi̱˜ cha˜ cha˜miih˜ be´
kih'. Ni˜ ja̱a̱˜ sa˜ ma˜le´ ma´ dsa˜ta̱a̱h` neh˜
gwah˜ ja̱˜, ta´ko̱˜jii̱h' sa˜ ga´ ma˜lä˜te' lä˜jë˜
gyii' he˜ wii´ he˜ kye̱˜ lä˜jëë̱˜ gye̱e̱' ángele he´.

16

Wa´kyaah´ he˜ kya̱a̱h´ he˜ ga˜heeyh' dsa˜ wii´

1 Ja̱˜ga´ ga˜nuun' ga˜hlëëh´ ki̱˜ga̱a̱˜ neh˜
gwah˜ ja̱˜, ga˜siiyh˜ lä˜jëë̱˜ gye̱e̱' ángele he´:
—Go˜nää´ hnäh´ mah' go˜jää´ he˜ lli´wii´
he˜ haa´ neh˜ lä˜jë˜ gyii' kyaah´ he˜ na' ga´
che̱e̱' Dio lä˜ka̱a̱˜ hwa'.
2 Ñee´ to˜në´ ángel he´ na´jää´ he˜ ma´
haa´ neh˜ kyaah´ kiyh' ta˜ jee´ tä̱ä̱h´ dsa˜.
Lä˜cha̱h´ ja̱˜, ga˜toh´ ko̱o̱˜ dsoo´ he˜ ku'jii̱˜
he˜ la' na´høø´, në´ kih' hi̱˜ la̱a̱' lii˜ kih' jah´
la̱a̱' na´høø´ he´, hi˜ në´ kih' hi̱˜ ma´ jmee˜
juuh˜ kih' ja̱˜ba´ he̱e̱h˜ kih' jah´ he´.
3 Jee´ ga˜të´ u̱u̱' ángel ga˜jää' he˜ ma´
haa´ neh˜ kyaah´ kiyh' ta˜ në´ jmi˜ñeeh˜, hi˜
ga˜lii' jma˜ lä˜ la' jma˜ kih' hi̱˜ na˜ju̱u̱´.
Kya̱a̱h´ he˜ja̱˜ ga˜ju̱u̱' lä˜hii´ në´ hi̱˜ cha̱a̱˜
cha´jmi˜ñeeh˜.
4 Jee´ ga˜të´ u̱u̱˜ ángel ga˜ja̱a̱' he˜ ma´ haa´
neh˜ kyaah´ kiyh' ta˜ në´ jmi˜juuh˜ kya̱a̱h´
lä˜ka̱a̱˜ jee´ hya˜ jmii˜ gwa˜ pih'. Lä˜kye̱˜
he˜ ja̱˜ ga˜lii' jma˜ ka˜läh´.
5 Lä˜cha̱h´ ja̱˜ ga˜nuun' ga˜hlëëh´ ángel hi̱˜
la̱a̱' juu´ jmii˜, ga˜jäyh´:
—Jna̱a̱h' llu̱u̱' la̱a̱h' hne˜, Dsa˜jøøh'
kya̱a̱n˜. Hne˜ la̱a̱h', hi˜ ma´ la̱a̱h', hi˜
na˜jngëëh', jëëh´ ma˜llah´ ba´ hne˜ ta´ kih'
dsa˜.
6 Kih' he˜ ga˜tu̱u̱y' jma˜ hi̱˜ na˜jngëë'
kya̱a̱h' hi˜ kih' hi̱˜ ga˜ngëë' juu' kyah', he˜ja̱˜
hne˜ kwëëyh' hiyh' jma˜ ka˜läh´, he˜ te̱e̱h˜
jwii˜ kiyh'.
7 Lä˜ja̱˜ ga˜nuun' kih' jñah´ hi̱˜ ga˜hlëëh´
jee´ chih' na´hyoo´, ga˜jäyh´:
—Dsoo´ ba´, hne˜ Dio Dsa˜jøøh' kya̱a̱n˜ hi̱˜
cha˜ ga˜lä˜jë˜ be´ kih'. Hne˜ ba´ ma˜llah´ ta´
kya̱a̱h´ ju'dsoo´ lä˜ko̱o̱˜ lle`kih'.
8 Jee´ ga˜të´ kye̱e̱´ ángel he´ ga˜ja̱a̱' he˜ ma´
haa´ neh˜ kyaah´ kiyh' ta˜ në´ hyoo˜. Lä˜ja̱˜
ga˜lä˜cha˜ be´ kih' hyoo˜ mah' jmee' ka̱a̱˜
dsa˜ kya̱a̱h´ je˜.
9 Ga˜lä˜llii´ hyoo˜ lä˜jii̱h' ga˜ka̱a̱´ dsa˜. Ni˜
lä˜ja̱˜ sa˜ ga˜lä˜dsa̱a̱˜ dsëy' mah' ma´ jmeey'
juuh˜ kih' Dio. Lla˜he˜ ja̱˜, ga˜mi˜kwa̱h' bih'
kih' Dio hi̱˜ lih˜ che̱e̱' lä˜jë˜ he˜ wii´ ja̱˜.
10 Jee´ ga˜të´ hña̱a̱´ ángel ga˜ja̱a̱' kyaah´
kiyh' ta˜ në´ jee´ gya' jmee˜ hih˜ jah´ la̱a̱'
na´høø´ he´. Hi˜ lä˜ka̱a̱˜ hwa' jee´ ma´ jmeey˜
hih˜ ga˜la' na˜ho̱o̱˜, lä˜jii̱h' ga˜jñaah' dsa˜
na´siih´, kih' he˜ ma´ jëëy˜ wii´.
11 Ko̱o̱˜ ka˜läh´ ga˜mi˜kwa̱yh' kih' Dio hi̱˜
gya' guuh' jmi˜guu˜ kih' he˜ ma´ jëëy˜ wii´
hi˜ kih' dsoo´ he˜ la' na´høø´ ja̱˜. Pero ni˜
lä˜ja̱˜ sa˜ ga˜lä˜dsa̱a̱˜ dsëy' he˜ ma´ jmeey˜
he˜ hliih'.
12 Jee´ ga˜të´ jñee´ ángel ga˜ja̱a̱' he˜ ma´
haa´ neh˜ kyaah´ kiyh' ta˜ në´ jmi˜juuh˜ he˜
che̱e̱˜ Eufrate. Jmii˜ ja̱˜ ga˜lä˜ki̱h´ mah'
ga˜ja̱´ ma˜na´llu`jwë' jee´ ngë' lä˜jëë̱˜ rey hi̱˜
ya˜nää´ ta˜ jee´ hya˜ hyoo˜.
13 Hi˜ ga˜jëë̱n˜ u̱u̱˜ jmi˜lle´ hlëëh' hi̱˜ jna̱a̱´
lä˜ jna̱a̱´ jeh' wë̱h˜. Ya˜hë̱ë̱' neh˜ to˜hoo´
Dragón, hi˜ ya˜hë̱ë̱' neh˜ to˜hoo´ jah´ hi̱˜ la̱a̱'
na´høø´ he´ hi˜ ya˜hë̱ë̱' neh˜ to˜hoo´ jah´ hi̱˜
ma´ ngëë˜ juu' ta˜juu'.
14 Hi̱˜ he´ la̱a̱' dsa˜ hlëëh' hi̱˜ jmee' ja̱˜ he˜
ko̱o̱˜ nëë' mah' jëë' dsa̱h˜ dsa˜. Dsa˜nääy'
cha´në´ lä˜jëë̱˜ rey lä˜ka̱a̱˜ lä˜juh' jmi˜gyuu˜,
mah' dsa˜jøøyh`dsa˜ dsa˜nääy' dsa˜jmeey´
hnii˜ wa´ra˜ ga˜të´ jmii´ juuh˜ jmii´ goo˜ kih'
Dio hi̱˜ cha˜ ga˜lä˜jë˜ be´ kih'.
15 "Hii˜ jnä´ ngaahn' na˜, lä˜ko̱o̱˜ ja̱a̱˜ hi̱˜
hii˜. Llu' la' kih' hi̱˜ na˜në´, hi̱˜ hä̱a̱˜ hñii´, hi̱˜
jmee˜ ta´ llu'. Hi̱˜ he´ sa˜ ja̱a̱' o˜hih˜", ga˜jäh´
Dio.
16 Hi˜ he´ ba´ jah´ he´ ga˜jmee´ ga˜ku̱h'
lä˜jëë̱˜ rey, ko̱o̱˜ jee´ che̱e̱˜ kya̱a̱h´ juu' he-
breo Armagedón.
17 Jee´ ga˜të´ gye̱e̱' ángel ga˜ja̱a̱' he˜
ma´ haa´ neh˜ kyaah´ kiyh' ta˜ në´ lle´.
Ga˜lä˜nuuh´ ga˜hlëëh´ ko̱o̱˜ ki̱˜ga̱a̱˜ jee´ chih'
gwah˜ guuh' jmi˜guu˜ jee´ gya' Dio jmee˜
hih˜, ma´ jäh´: "Ma˜la˜ ba´."
18 Lä˜cha̱h´ ja̱˜ ga˜jmee´ je˜ñih', ga˜hlëëh´,
ga˜hii' ñih', hi˜ ga˜jeh' wii´ jwërte hwa',
he˜ sa˜ ma˜jeh' ni˜ ko̱o̱˜ hä´ ko˜ja̱˜ jii̱h',
ta´ko˜jii̱h' tä̱ä̱h´ dsa˜ jmi˜guu˜ la˜.
19 Jee´ jwii˜ juuh˜ Babilonia ga˜la' hnë˜
nää', hi˜ jyoh´ ga´ jee´ jwii˜ kaah´ ga˜sa'
ga˜hla' go˜te˜. Ma˜ra˜ he˜ ga˜te̱e̱h˜ ba´ Dio
jwii˜ kih' jwii˜ juuh˜ ja̱˜, ga˜che̱e̱y' në´ kih'
lä˜jë˜ go˜te' he˜ ya˜jëë̱' dsëy' kya̱a̱h´.
20 Ga˜lä˜jë˜ hwa' he˜ tä̱ä̱h´ jee´ jmi˜ñeeh˜
ga˜ä̱ä̱h' høø' kih'. Lä˜ja̱˜ ka˜läh´ ga˜ä̱ä̱h'
lä˜jë˜ moh´.
21 Hi˜ ga˜sa̱a̱' në´ kih' dsa˜ mi˜'dsë' kaah´
he˜ hii˜ ma˜ to'loo' kil. Hi˜ lä˜jëë̱˜ dsa˜
cha˜ga´miih˜ ga˜mi˜kwa̱yh' kih' Dio ma´
ga˜jëëy' he˜ wii´ ja̱˜. Jëëh´, ko̱o̱˜ he˜ ja̱˜ ba´
ma´ la' juuh˜ ga´ kih' jee´ lä˜jë˜.

17

Heeh' Dio wii´ Babilonia

1 Ma˜ngëë´ he˜ ja̱˜, ja' ja̱a̱˜ jee´ lä˜jëë̱˜ gye̱e̱'
ángele hi̱˜ ma´ cho̱oh˜ lä˜jë˜ gyii' kyaah´ mah'
ga˜hlëëyh´ kya̱a̱h´ jnä´, ga˜jäyh´:
—Ña˜ ta˜ la˜ mah' heehn˜ hne˜ ha˜ lä˜
la' he˜ wii´ he˜ heeh' Dio hyaa` hi̱˜ ma´
kya̱a̱h´ wa´ hi̱˜ cha˜ hi̱˜, hi̱˜ gya' jøøh' në´ kih'
cha˜miih˜ jmii˜.
2 Dsa˜më´ he´ ga˜jmee´ wa´ la' cha˜ la'
kya̱a̱h´ lä˜jëë̱˜ rey hi̱˜ cha̱a̱˜ hwa' la˜. Hi˜
lä˜jëë̱˜ dsa˜ hi̱˜ tä̱ä̱h´ hwa' la˜ ga˜he̱e̱' go˜te˜
huu´dsë˜ kiyh' kya̱a̱h´ lä˜jë˜ he˜ hliih' he˜

ga˜jmeey´ kyaah´ dsa˜më´ he´. La¹ lä˜koo˜
he˜ ga˜kwëëyh¹ jmɨ˜llii´ he˜ hää¹ jwërte.
3 He˜ja˜ ga˜jää¹ jmɨ˜lle´ jnä´ koo˜ hwa¹ kii˜
jee´ sa˜ kwa˜ ni˜ miih˜. Jee´ ja˜ ga˜jëën˜
jaa˜ dsa˜më´ hi˜ ma´ dsëë˜ jaa˜ jah´ gyuu´.
Lä˜kaa˜ në´ kih¹ jah´ he´ na˜sii˜ jmii˜ he˜
mi˜kwah¹ kih¹ Dio, hi˜ ma´ lle` gyii¹ lley´
kyaah´ gya¹ jøø¹.
4 Dsa˜më´ he´ ma´ kyeh´ hmii˜h˜ heë˜ gyuu´
hi˜ gyuu˜ läh˜, he˜ na˜lii´ kyaah´ ku´nøø˜, hi˜
kyaah´ kuu´ he˜ la¹ na´hñaah¹. Ma´ chooyh˜
koo˜ kyaah´ he˜ na˜la˜ kyaah´ ku´nøø˜ jee´
ma´ na˜kah¹ kyaah´ lä˜jë˜ he˜ la¹ o˜hih˜ he˜
ma´ jmeey˜.
5 Ma´ na˜sii˜ cha´kyey¹, koo˜ jmii˜ he˜ sa˜
lä˜ngëë´ jne´, he˜ ma´ jäh´: “Jwii˜ juuh˜ Ba-
bilonia. Choo¹ dsa˜më´ hi˜ kaah˜ wa´ hi˜
cha˜ hi˜. Choo¹ lä˜jë˜ he˜ jmee˜ na˜hää¹h¹
dsë˜ jne´.”
6 Ga˜lä˜liihn˜ he˜ ma´ heë´ dsa˜më´ he´
kyaah´ jma˜ kih¹ hi˜ na˜jngëë¹, hi˜ kyaah´
jma˜ kih¹ hi˜ ga˜juu¹ kwaat˜ kih¹ Jesús.
Ma´ ga˜jëën˜ dsa˜më´ he´ ga˜lä˜dsaa˜ dsën˜
jwërte.
7 Mah¹ ga˜jäh´ ángel he´ sii˜h˜ jnä´:
—¿He˜la¹ dsaa˜ hoh´? Jnä´ mi´jnään¹ kyah¹
he˜ sa˜ lä˜ngëëh´ hne˜ kih¹ dsa˜më´ na˜, hi˜
lä˜ja˜ kih¹ jah´ laa¹ na´høø´ hi˜ jääy˜ na˜, hi˜
lle` gyii¹ lle´ kyaah´ gya¹ jøø¹.
8 Jah´ hi˜ ma˜jëëh` na˜, ma´ laa¹ hi˜ na¹
mo˜so˜ laay¹. Hi˜ na˜ na˜ ya˜hëë¹ neh˜
too˜ ñiih´ kih¹ cha´je˜, jää¹ ja˜ga´ dsooy¹
gyi´jwii¹. Lä˜jëë˜ hi˜ tää˜h´ hwa¹ la˜ hi˜ sa˜
na˜sii˜ jmii˜ kih¹ në´ je˜ jee´ na˜sii˜ jmii˜
kih¹ lä˜jëë˜ hi˜ na´jnää´ kih¹ Dio lä˜jiih¹ ma´
ga˜nøø¹ jmɨ˜gyuu˜, lä˜jëë˜ hi˜ he´ lä˜dsaa˜
dsëy¹ wa´ra˜ ga˜jëëy¹ jah´ he´, hi˜ ma´ laa¹,
hi˜ na¹ mo˜so˜ laay¹, hi˜ hi˜ na¹ ga´ lä˜jnää´
ka˜läh´.
9 ’He˜ jwahn˜ la˜, la¹ kih¹ hi˜ cha˜ huu´dsë˜
llu¹ kih¹. Lä˜jë˜ gyii¹ lle´ jah´ he´, la¹ kwaat˜
gyii¹ moh´ jee´ gya¹ dsa˜më´ he´.
10 Hi˜ la¹ kwaat˜ laa¹ gyee¹ rey ka˜läh´.
Hñaa´ rey he´ mo˜so˜ laay¹ ta´. Chaa˜ ga´
jaa˜, hi˜ chaa˜ ga´ jñah´ hi˜ sa˜ ga´ ma˜ja˜.
Ga´ ma˜ja˜ hi˜ he´, jmee˜ bii¹ kiyh¹ mi˜heey˜
ko˜hwëë´ ba´.
11 Jah´ hi˜ ma´ laa¹ he´, hi˜ na¹ mo˜so˜ laay¹,
hi˜ he´ laa¹ jee´ ga˜të´ jñaa¹ rey ka˜läh´. Hi˜
laay¹ jaa˜ kih¹ jee´ lä˜jëë˜ gyee¹ rey he´ hi˜
dsoo¹ gyi´jwii¹.
12 ’Lä˜jë˜ gya¹ jøø¹ he˜ ma˜jëëh` ja˜, la¹
kwaat˜ gyaa¹ rey hi˜ sa˜ ga´ ma˜løø¹ jmee¹
hih˜. Koo˜ hor˜ ba´ hyoyh˜ jwë¹ leey´ rey
mah¹ jmeey¹ ko˜jøh´ kyaah´ jah´ laa¹ na´høø´
he´.
13 Ga˜lä˜jëë˜ gyaa¹ rey he´ dsa˜taayh` juu¹
kwee˜, mah¹ tooyh˜ goo˜ jah´ hi˜ laa¹ na´høø´
he´ he˜ jmeey¹ hih˜ kih¹ dsa˜ jmɨ˜gyuu˜.
14 Hi˜ lä˜ja˜ teey¹ kyaah´ Borrego mäh¹.
Pero Borrego mäh¹ he´ liyh˜ ba´ wa´ra˜
ga˜teey¹ kyaah´. Jëëh´, hi˜ he´ he´ Rey
hi˜ kye˜ në´ kih¹ jee´ lä˜jëë˜ Rey, hi˜ laay¹
jøøh¹ kih¹ jee´ lä˜jëë˜ Dsa˜kaah´. Hi˜ lä˜jëë˜
hi˜ tää˜h´ kyaayh´, ma˜na˜teeh´ kyaay¹,
ma˜na˜lleeh´, ja˜ba´ hi˜ mi˜teh¹ kiyh¹.
15 Hi˜ ga˜jäh´ ángel siiyh˜ jnä´ ka˜läh´:
—Lä˜jë˜ jmii˜ he˜ ma˜jëëh` jee´ ma´ gya¹
hyaa` hi˜ kaah˜ wa´ hi˜ cha˜ hi˜, la¹ kwaat˜
lä˜jë˜ jee´ jwii˜, lä˜jëë˜ dsa˜, lä˜kaa˜ hwa¹ jee´
tää˜h´ dsa˜ jmee˜ hih˜, hi˜ lä˜jëë˜ dsa˜ hi˜
hlëëh˜ lä˜koo˜ lä˜koo˜ juu¹.
16 Hih¹ jah´ hi˜ laa¹ na´høø´ he´ kyaah´ lä˜jë˜
gya¹ jøø¹ kih¹, jmeey¹ na˜høøh´ kih¹ hyaa`
hlëëh¹ he´. Ja˜ jiih¹ beey¹ kyaah´ o˜hih˜ kih¹,
jngiiyh¹ kih¹, hi˜ jëy¹ kyaah´ je˜.
17 Jëëh´ Dio ba´ hi˜ ga˜tooh˜ huu´dsë˜ neh˜
tuh˜dsë¹ lä˜jëë˜ rey he´ mah¹ jmeey¹ lä˜
hnøø¹ Dio he˜ dsa˜taayh` juu¹ kwee˜ mah¹
llaay¹ jøøh¹ jah´ hi˜ laa¹ na´høø´ he´, lä˜jiih¹
lä˜te¹ lä˜koo˜ jäh´ juu¹ kih¹ Dio.
18 Hi˜ dsa˜më´ hi˜ ma˜jëëh`na˜, la¹ kwaat˜
koo˜ jwii˜ juuh˜ he˜ jmee˜ hih˜ kih¹ lä˜jëë˜
rey hi˜ chaa˜ hwa¹ la˜.

18

Ga˜heeˈ jwii˜ Babilonia

1 Ma˜ngëë´ he˜ ja˜, ga˜jëën˜ jñah´ ángel hi˜
ga˜jñaa¹ gyuuh¹ jmɨ˜gyuu˜ kyaah´ cha˜miih˜
be´. Hi˜ hwa¹ la˜ ga˜lä˜jnä´ jëë˜ go˜te¹ kyaah´
jmëë¹ kiyh¹.
2 Ga˜hlëëyh´ kyaah´ lä˜jë˜ be´ kiyh¹,
ga˜jäyh´:
Ma˜jää´ ta˜ hwa¹, ma˜jää´ ta˜ hwa¹ Babilonia
jwii˜ juuh˜.
Ma˜lii˜ cha´neh˜ kih¹ lä˜jëë˜ hi˜sa˜llu¹.
La¹ høø¹ lä˜jëë˜ jmɨ˜lle´ hlii˜h¹,
hi˜ la¹ sii˜ kih¹ lä˜jëë˜ ta¹ hi˜ laa¹ na´høø´ hi˜
sa˜ lä˜jëë´ jne´.
3 Jëëh´, ga˜lä˜jëë˜ dsa˜ hi˜ chaa˜ hwa¹ la˜,
ga˜heeˈ go˜te˜ huu´dsë˜ kih¹ kyaah´
lä˜jë˜ he˜ la¹ o˜hih˜ he˜ ma´ jmeey˜
jee´ ja˜.
La¹ lä˜koo˜ he˜ ga˜hiyh¹ jmɨ˜llii´ he˜ hää¹
go˜te˜ ba´.
Lä˜jëë˜ rey hi˜ chaa˜ hwa¹ la˜ ga˜jmee´ wa´
la¹ cha˜ la¹ kyaayh´.
Dsa˜ hi˜ ma´ nøø´ hmooh´ kih¹, hi˜ ma´ tää˜h´
lä˜kaa˜ jmɨ˜gyuu˜ ga˜lä˜chay˜ kuu´,
kih¹ he˜ ma´ hniiy˜ he˜ ma´ cha˜ ga˜ngëë´
jwëë¹ kih¹ dsa˜më´ he´, ga˜jäh´ ángel.
4 Ja˜ga´ ga˜nuun¹ jyoh´ juu¹ gyuuh¹
jmɨ˜gyuu˜ he˜ ma´ jäh´:
Hnäh´ hi˜ laa¹ dsa˜ kyaan˜, hwëë˜ hnäh´ jee´
kih¹ dsa˜ he´
mah¹ sa˜ kwah´ dso´kye˜ kiyh¹ kyah¹ hnäh´,
mah¹ sa˜ tëëh¹ hnäh´ he˜ wii´ he˜ jä˜ë´ kiyh¹.
5 Jëëh´, he˜ ma˜ngëë´ jwëë´ dso´kye˜ kiyh¹,
ma˜lloo¹ lä˜ ga˜të´ gyuuh¹ jmɨ˜gyuu˜.
Na¹ ma˜të´ hor˜ koo˜ Dio jwii˜ kwaat˜ kih¹
he˜ hlii˜h¹ he˜ ma´ jmee˜ dsa˜ he´.
6 Kwëëyh` kiyh¹ lä˜koh´ te¹ he˜ ga˜kwëëyh¹
jñah´.

Mi⁻hmaah´ to̱ˡ juh⁻ kiyhˡ, lä⁻ko̱h´ teˡ he⁻
ga⁻jmeey´.
Ga⁻kwëëyhˡ jñah´ ga⁻hi̱hˡ jmii⁻ hääˡ.
Kwëëyh`kiyhˡ naˡ hi̱yhˡ to̱ˡ juh⁻ ko̱⁻ja̱⁻.
7 Lä⁻ko̱h´ teˡ ma⁻jmääyˡ hñiiy´ jøøhˡ, lä⁻ko̱h´
teˡ he⁻ lluˡ he⁻ ma´ cha̱a̱y⁻, ko̱⁻ja̱⁻ he⁻
wii´ kwëëyh`ka⁻läh´.
Jëëh´, ma´ jmeey⁻ huu´dsë⁻:
“La̱a̱nˡ jøøhˡ lä⁻ko̱o̱⁻ hi̱⁻ jmee⁻ hih⁻,
cha̱a̱⁻ ba´ dsa⁻ñuuh⁻ kya̱a̱n⁻, sa⁻ cha⁻
he⁻ kihˡ he⁻ jëën⁻ wii´.”
8 He⁻ja̱⁻ kya̱a̱h´ ko̱o̱⁻ jmii´ ba´, joh´ he⁻ wii´
sa⁻ jä⁻ në´ kiyhˡ, jä⁻ jngiihˡ kiyhˡ, jä⁻
hooyhˡ, jä⁻ kyo̱yh⁻.
Hi⁻ ka̱ay⁻ kya̱a̱h´ je⁻, jëëh´ Dio Dsa⁻jøøhˡ
jnän`, hi̱⁻ cha⁻ cha⁻miih⁻ be´ kihˡ,
llayˡ ta´ kihˡ jwii⁻ ja̱⁻.
9 Lä⁻jëë⁻ rey hi̱⁻ tä̱ä̱h´ hwaˡ hi̱⁻ ga⁻jmee´
wa´ laˡ cha⁻ laˡ kya̱a̱h´ dsa⁻më´ he´ hi⁻ ma´
cha̱a̱y⁻ llu´ kya̱a̱yh´, hi̱⁻ he´ ki´hooh´ kiyhˡ
wa´ra⁻ ga⁻jëëyˡ hwëë⁻ ñe´ jee´ ka̱a̱y⁻.
10 Ṵṵ´ ba´ dsa⁻ta̱a̱yh`, kihˡ he⁻ lä⁻goyh⁻
jëëyˡ he⁻ wii´ he⁻ jä⁻ në´ kihˡ jwii⁻ ja̱⁻, jäyh⁻:
—He⁻ ba´ che⁻ jwii⁻, jwii⁻, Babilonia jwii⁻
juuh⁻ na⁻, he⁻ ma´ jmee⁻ hih⁻. Jëëh´, kya̱a̱h´
ko̱o̱⁻ hor⁻ ba´, ma⁻ja⁻ jwiz⁻ kyahˡ.
11 Dsa⁻ hi̱⁻ ma´ nøø´ hmooh´ kihˡ lä⁻ka̱a̱⁻
hwaˡ, ki´hooh´ kihˡ jee´ jwii⁻ ja̱⁻. Jëëh´,
mo⁻so⁻ cha̱a̱⁻ hi̱⁻ laˡ løøˡ kiyhˡ.
12 Løø´ kihˡ ku´nøø´, kuu´ tøø⁻, lä⁻jë⁻ nëëˡ
ku̱u̱´ hmoohˡ, hmiihˡ lino, hmiihˡ gyṵṵ´,
hmiihˡ ceda, hmiihˡ gyṵṵ´ läh⁻, hma⁻ he⁻
hii⁻ mi⁻jwii⁻, lä⁻jë⁻ ga´he⁻jnä´ na´hñaahˡ he⁻
na⁻la´ kya̱a̱h´ ja̱´ elefante, kya̱a̱h´ hma⁻ he⁻
hmoohˡ, kya̱a̱h´ ñeˡ nøø´ kya̱a̱h´ wa´he⁻ cha⁻
he⁻ ñeˡ, hi⁻ kya̱a̱h´ ku̱u̱´ jihˡ.
13 Løø´ kihˡ kyahˡ hma⁻, ki⁻maˡ, jmii⁻
mi⁻jwii⁻, wa´chu̱⁻, mirra, naa` mi⁻jwii⁻,
jmihˡ mi ˡjëhˡ ma⁻ä̱ä̱⁻, naa` he⁻ kuh⁻ dsa⁻,
harin llu´, kya̱a̱h´ mi ˡtrigo, loo`, borrego,
kya´jiih´, carret. Hi⁻ ma´ hnëëy⁻ lä⁻jëë⁻
hi̱⁻ na⁻hnëë´ jmee⁻ ta´ ma⁻ke⁻ la̱a̱yˡ dsa⁻
jmi⁻gyuu⁻.
14 Ma´ jäyh´ siiyh⁻ jwii⁻ ja̱⁻:
—Lä⁻jë⁻ he⁻ ma´ he̱e̱´ hoh´, ma⁻jä̱´ ta⁻ koo´
ba´ ja̱⁻. Lä⁻jë⁻ he⁻ jmä´øø´ kyahˡ ma⁻dsaˡ
go⁻te⁻. Jih´ko̱h´ mo⁻so⁻ tëëhˡ.
15 Lä⁻jëë⁻ hi̱⁻ ma´ hniii⁻ he⁻ ja̱⁻, ga⁻lä⁻chay⁻
cha⁻miih⁻ kuu´ lä⁻ko̱o̱⁻ ma´ hniiy⁻ kihˡ jwii⁻
oo⁻. Ṵṵ´ ba´ dsa⁻ta̱a̱yh`, kihˡ he⁻ lä⁻goyh⁻
jëëyˡ he⁻ wii´ he⁻ jä⁻ në´ kihˡ jwii⁻ ja̱⁻ mahˡ
ki´hooyhˡ,
16 jäyh⁻:
—He⁻ ba´ che⁻ jwii⁻, jwii⁻, Babilonia jwii⁻
juuh⁻ jee´ ma´ tä̱ä̱h´ dsa⁻ hi̱⁻ ma´ kë̱h⁻ hmiihˡ
lino na⁻ka̱a̱h⁻ gyṵṵ´ läh⁻, ma´ na⁻lëëy´
kya̱a̱h´ ku´nøø⁻ hi⁻ kya̱a̱h´ lä⁻jë⁻ ku̱u̱´ he⁻ jnä´
na´hñaahˡ.
17 Jëëh´, kya̱a̱h´ ko̱o̱⁻ hor⁻ ba´ ma⁻dsaˡ
lä⁻jë⁻ kuu´ he⁻ ma´ chay⁻.
Hi⁻ ga⁻lä⁻jëë⁻ juu´ barco, hi⁻ lä⁻jëë⁻ ga´
hi̱⁻ ma´ ga⁻nääˡ neh⁻, kya̱a̱h´ hi̱⁻ ma´
kooh⁻ barco, hi⁻ lä⁻jëë⁻ hi̱⁻ ma´ jmee⁻ ta´
cha´jmi⁻ñeehˡ ga⁻ta̱a̱h`uu´ ba´,
18 jëëy⁻ lä⁻ko̱o̱⁻ ma´ hwëë⁻ ñe´ ma´ koo⁻
jee´ jwii⁻ ja̱⁻. Ga⁻ta̱a̱yh` ga⁻tooyhˡ miih´, ma´
jäyh´:
—Sa⁻ cha⁻ ga´ jyoh´ jwii⁻ he⁻ laˡ lä⁻ko̱o̱⁻
jwii⁻ juuh⁻ na⁻.
19 Lä⁻jëë⁻ hi̱⁻ he´ ga⁻ka̱ˡ hløø⁻ mahˡ
ga⁻huuyˡ lley´ hi⁻ ga⁻ki´ ga⁻hooyhˡ, ma´ jäyh´:
—He⁻ ba´ che⁻ jwii⁻, jwii⁻, jwii⁻ juuh⁻
na⁻. Ga⁻lä⁻jëë⁻ ba´ hi̱⁻ na⁻høø⁻ barco
cha´jmi⁻ñeehˡ ma⁻lä⁻chay⁻ kuu´ kya̱a̱yh´,
kihˡ he⁻ cha⁻ cha⁻miih⁻ kuu´ kihˡ jwii⁻ na⁻.
Kya̱a̱h´ ko̱o̱⁻ hor⁻ ba´ ma⁻he̱e̱⁻ go⁻te⁻.
20 Lä⁻jëë⁻ hnäh´ hi̱⁻ tä̱ä̱h´ gyuuhˡ jmi⁻gyuu⁻,
wa´ cha̱a̱h⁻ hnäh´ llu´ˡ. Lä⁻ja̱⁻ ka⁻läh´ hnäh´
hi̱⁻ na⁻jngëëˡ, hnäh´ apóstole, hi⁻ hnäh´ hi̱⁻
ga⁻ngëëˡ juu´ kihˡ dsa⁻. Jëëh´ ma⁻te̱e̱h⁻ Dio
jwii⁻ kihˡ jwii⁻ na⁻ hi̱⁻ ga⁻jmeeh⁻ hnäh´.
21 Ma⁻ngëë´ he⁻ ja̱⁻, ja̱a̱⁻ ángel hi̱⁻ cha⁻
cha⁻miih⁻ be´ kihˡ ga⁻ka̱ayˡ ko̱o̱⁻ mi ˡku̱u̱´
juuh⁻, lä⁻ko̱o̱⁻ juuh⁻ cha´tooˡ kihˡ moli̱i´,
ga⁻jwäyˡ cha´jmi⁻ñeehˡ mahˡ ga⁻jäyh´:
—Ja̱⁻ba´ lä⁻na⁻, wii´ hlaˡ Babilonia jwii⁻
juuh⁻, jih´ko̱h´ mo⁻so⁻ lä⁻jnä´ ka⁻läh´.
22 Mo⁻so⁻ lä⁻nuuh´ hi̱i̱` tu̱⁻ he⁻ chooˡ
cha⁻miih⁻ si´ñeˡ, ni⁻ jñah´ ga´ të⁻, ni⁻ hi̱⁻ juu⁻
luu´ hma⁻ta⁻, ni⁻ hi̱⁻ juu⁻ luu´ hoo´ mo⁻so⁻
lä⁻cha̱a̱⁻ jee´ na⁻ kyahˡ. Ni⁻ hi̱⁻ ga´ hi̱⁻ jmee⁻
wa´ he⁻ che⁻ he⁻ ta´ mo⁻so⁻ lä⁻cha̱a̱⁻. Ni⁻
moli̱i´ mo⁻so⁻ hi̱i̱` ka⁻läh´.
23 Ni⁻ mo⁻so⁻ lä⁻jnä´ je⁻ kihˡ miˡ ˡsëˡ jee´
na⁻ kyahˡ, ni⁻ mo⁻so⁻ lä⁻nuuh´ miih´ kihˡ jmii´
jee´ dsa⁻je̱e̱´ goo⁻ dsa⁻ jee´ na⁻ kyahˡ. Jëëh´,
lä⁻jëë⁻ hi̱⁻ ma´ dsa⁻lla⁻ hmooh´ jee´ na⁻ kyahˡ
ma´ la̱a̱ ˡ ka̱a̱h´ kihˡ jmi⁻gyuu⁻. Hi⁻ kya̱a̱h´
ji⁻nah´ kyahˡ ga⁻lä⁻ga̱a̱⁻ lä⁻jëë⁻ hi̱⁻ cha̱a̱⁻
lä⁻ka̱a̱⁻ hwaˡ.
24 Jee´ jwii⁻ na⁻ na⁻bä̱ä̱h`jma⁻ kihˡ lä⁻jëë⁻
hi̱⁻ ga⁻ngëëˡ juu´ kihˡ Dio kya̱a̱h´ lä⁻jëë⁻ hi̱⁻
na⁻jngëëˡ, hi⁻ kihˡ lä⁻jëë⁻ ga´ jñah´ hi̱⁻ ga⁻ju̱u̱ˡ
lä⁻ka̱a̱⁻ hwaˡ.

19

1 Ma⁻ngëë´ he⁻ ja̱⁻, ga⁻nuunˡ ga⁻hlëëh´
jwëë´ dsa⁻ gyuuhˡ jmi⁻gyuu⁻, ma´ jäyh´:
¡Aleluya! Dio, Dsa⁻jøøhˡ jnän`hi̱⁻ lä̱ä̱⁻ jne´,
wa´ ga̱h⁻ jnih´, wa´ jmeen´ juuh⁻ kiyhˡ, hi̱⁻
cha⁻ cha⁻miih⁻ be´ kihˡ.
2 Jëëh´ ma⁻llay´ ta´ kya̱a̱h´ juˡdsoo´, lä⁻ko̱o̱⁻
lle`kihˡ jmeeyˡ.
Ma⁻llay´ ta´ kihˡ hyaa`hlëëhˡ he´, hi̱⁻ ga⁻he̱e̱ˡ
lä⁻jëë⁻ hi̱⁻ cha̱a̱⁻ hwaˡ la⁻ kya̱a̱h´ lä⁻jë⁻
he⁻ laˡ o⁻hih⁻ he⁻ ma´ jmeey⁻.
Ma⁻te̱eyh⁻ ba´ jwii⁻ kihˡ hyaa`he´, hi̱⁻ ga⁻tuuˡ
jma⁻ kihˡ hi̱⁻ ma´ jmee⁻ ta´heˡ kihˡ Dio.
3 Ko̱o̱⁻ ka⁻läh´ ga⁻jäyh´:
—¡Aleluya! Ñe´ he⁻ hwëë⁻ jee´ ka̱a̱y⁻, soo⁻
ga⁻lä⁻jë⁻ joh´ jmii´ cha⁻.
4 Hi⁻ lä⁻jëë⁻ gyii´kye̱e̱´ dsa⁻gyuuh´ kya̱a̱h´
kye̱e̱´ jah´ he´, ga⁻ju̱u̱hˡ jnëy´, ga⁻jyoo´ˡ

mo⁻nëy´ lä⁻ ga⁻të´ hwa¹ mah¹ ga⁻jmeey´
jууh⁻ kih¹ Dio hi̱⁻ gya¹ jmee⁻ hih⁻, ga⁻jäyh´:
—Wa´ la¹ lä⁻ja̱⁻. ¡Aleluya!
5 Lä⁻ ga⁻të´ jee´ gya¹ Dio jmee⁻ hih⁻
ga⁻lä⁻nууh´ ko̱o̱⁻ juu¹ he⁻ jäh´:
Kwa´ hnäh´ tı´hmaah´ kih¹ Dio jnän` lä⁻jëë⁻
hnäh´ hi̱⁻ jmee⁻ ta´he¹ kiyh¹,
lä⁻jëë⁻ hnäh´ hi̱⁻ ga̱yh⁻, lä⁻jøh¹ lä⁻mäh¹.

Lä⁻cha⁻ jmıı´ wa´ra⁻ ga⁻jee̱´ goo⁻ Borrego mäh¹

6 Ja̱⁻ga´ ga⁻nuun¹ lä⁻ko̱o̱⁻ he⁻ ga⁻hlëëh´
jwëë´ dsa⁻, ga⁻hii´ goo⁻ lä⁻ko̱o̱⁻ hii´ jee´ jyoo⁻
cha⁻miih⁻ jmıı⁻, lä⁻ko̱o̱⁻ hii´ jee´ nıı⁻, ma´
jäh´:
¡Aleluya, jëëh´ Dio Dsa⁻jøøh¹ jnän` hi̱⁻ cha⁻
ga⁻lä⁻jë⁻ be´ kih¹, ma⁻løø¹ jmee⁻ hih⁻!
7 Wa´ cha̱a̱⁻ jne´ llu¹, wa´ jëë⁻ dsë⁻ jne´, wa´
jmeen´ jууh⁻ kiyh¹.
Jëëh´ ma⁻të´ jee´ jee̱´ goo⁻ Borrego mäh¹,
ma⁻na´llu̱u̱⁻ ba´ mëy´.
8 Ma⁻na⁻ngëy¹ jwë¹ këyh⁻ hmıih⁻ lino he⁻
na⁻jngıı¹ he⁻ la¹ jih¹gyeh⁻.
Jëëh´ hmıih⁻ lino ja̱⁻, la¹ kwa̱a̱t⁻ ta´ llu¹ he⁻
ga⁻jmee´ lä⁻jëë⁻ hi̱⁻ na⁻jngëë¹.
9 Ja̱⁻ga´ ga⁻jäh´ ángel he´, sıih⁻ jnä´:
—Lä⁻la⁻ sıı´: “Llu¹ la¹ kih¹ hi̱⁻ na⁻teeh´
jmee¹ ma⁻nууı⁻ jee´ jee̱´ goo⁻ Borrego mäh¹.”
Mah¹ ga⁻jäyh´ ka⁻läh´:
—He⁻ la⁻ ba´ ja̱⁻, juu¹ he⁻ la¹ ju¹dsoo´ kih¹
Dio.
10 He⁻ja̱⁻ ga⁻juu̱hn` jnën⁻ hууı´ tıı´ ángel he´
mah¹ ga⁻jmäa̱a̱⁻ jnih´ jøøh¹. Pero ga⁻sıiyh⁻
jnä´:
—Ta⁻ jmee⁻ lä⁻na⁻. Jëëh´ kwee⁻ ba´ la̱an¹
kya̱a̱h´ hne⁻ jee´ jmeen⁻ ta´he¹ kih¹ Dio
kya̱a̱h´ øøh¹ hne⁻ hi̱⁻ täähˊ choo̱h⁻ ko̱o̱⁻
hweh⁻ juu¹ kih¹ Jesús. Jmee´ jууh⁻ kih¹ Dio
ba´.
Jëëh´, hi̱⁻ kwa⁻ juu¹ kih¹ Jesús, hi̱⁻ he´ ba´
hi̱⁻ ngëë⁻ juu¹ kih¹ Dio.

Hi̱⁻ dsëë⁻ kya´jıih´ täa̱⁻

11 Ja̱⁻ga´ ga⁻jëën¹ gyууh¹ jmı⁻gyууı⁻ na⁻na´,
ga⁻jëën⁻ ja̱a̱⁻ kya´jıih´ täa̱⁻. Hi̱⁻ ma´ dsëëy⁻
he´, chee̱y⁻: Hi̱⁻ Mi⁻te¹ Juu¹, hi⁻ chee̱y⁻:
Ju¹dsoo´ Jmah¹. Jëëh´, kya̱a̱h´ ju¹dsoo´ tee̱y⁻
kya̱a̱h´ dsa⁻, hi⁻ lä⁻ja̱⁻ llay⁻ ta´ ka⁻läh´.
12 Mı¹nëy´ ma´ la¹ lä⁻ko̱o̱⁻ jee´ hya⁻ je⁻, ma´
lley` cha⁻miih⁻ coron. Ma´ na⁻sıı⁻ ko̱o̱⁻ jmıı⁻
he⁻ ni⁻ ja̱a̱⁻ sa⁻ ma⁻ngëë´, ja̱a̱⁻ hñıı´ bih¹ ma´
ngëëy´.
13 Ma´ kyeyh´ ko̱o̱⁻ hmıih⁻ he⁻
ma⁻na⁻hee̱⁻ kya̱a̱h´ jma⁻. Jmıı⁻ kiyh¹ ma´
chee̱⁻: Juu¹ kih¹ Dio.
14 Lä⁻jëë⁻ hløø´ hi̱⁻ täähˊ gyууh¹ hi̱⁻ ma´
cha̱a̱¹ kaah` kih¹ hi̱⁻ dsëë⁻ kya´jıih´ täa̱⁻, ma´
kyeyh´ hmıih⁻ lino jna̱a̱h¹ jwërte, tøø⁻ hi⁻
na⁻jngıı¹.
15 Ma´ go⁻hıı¹ hooy´ ko̱o̱⁻ ñe¹tuuh⁻ chuu̱h⁻
he⁻ jmee¹ dsoo´ kih¹ lä⁻jëë⁻ hi̱⁻ cha̱a̱⁻ hwa¹
la⁻, hi⁻ jmeey¹ hih⁻ kiyh¹ kya̱a̱h´ hma⁻hıih⁻
he⁻ la¹ ñe¹. Hi̱⁻ he´ jlee̱h¹ mı¹jëh¹ jee´ täähˊ
mah¹ hwëë⁻ jmıh¹ kih¹. He⁻ la⁻ la¹ kwa̱a̱t⁻ he⁻
wıı´ he⁻ na¹ ga´ chee̱¹ Dio hi̱⁻ cha⁻ ga⁻lä⁻jë⁻
be´ kih¹.
16 Në´ hmıih⁻ kiyh¹ hi⁻ ta⁻ ko̱o̱⁻ jwoo¹
sa´kyey´ na⁻sıı⁻ hwëh´ he⁻ jäh´ lä⁻la⁻: “Hi̱⁻
la⁻ he´ Rey hi̱⁻ kye̱⁻ në´ kih¹ jee´ lä⁻jëë⁻ Rey,
hi⁻ la̱ay¹ jøøh¹ kih¹ jee´ lä⁻jëë⁻ Dsa⁻ka̱a̱h´.”
17 Mah¹ ga⁻jëën⁻ ja̱a̱⁻ ángel hi̱⁻ cheh¹ në´
hyoo⁻, kya̱a̱h´ lä⁻jë⁻ be´ kih¹ ga⁻hlëëyh¹
lä⁻jëë⁻ ta̱¹ hi̱⁻ hëë⁻, ga⁻sıiyh⁻:
—Ya⁻nää´ hnäh´ mah¹ go´ta̱a̱h´ hnäh´
ko̱⁻jøh´ jee´ kwa¹ Dio he⁻ kuh¹ hnäh´ ko̱o̱⁻
ma⁻nууı⁻ jууh⁻.
18 Kuh¹ hnäh´ ngo¹ kih¹ rey, ngo¹ kih¹ jууı´
hløø´, ngo¹ kih¹ hi̱⁻ cha⁻ cha⁻miih⁻ be´ kih¹,
ngo¹ kih¹ kya´jıih´ lä⁻kye̱⁻ kih¹ hi̱⁻ wıiy´, ngo¹
kih¹ hi̱⁻ na⁻hnëë´ jmee⁻ ta´ hi⁻ kih¹ hi̱⁻ sa⁻
na⁻hnëë´, lä⁻jøh¹ lä⁻mäh¹ —ga⁻jäh´ ángel he´.
19 Hi⁻ ga⁻jëën⁻ jah´ hi̱⁻ la̱a̱¹ na´høø´ he´,
kya̱a̱h´ lä⁻jëë⁻ rey hi̱⁻ täähˊ hwa¹ la⁻ kya̱a̱h´
hløø´ kya̱a̱y¹, hi̱⁻ ga⁻ku̱h¹ mah¹ jmeey¹ hnii⁻
kya̱a̱h´ hi̱⁻ dsëë⁻ kya´jıih´ täa̱⁻ hi⁻ kya̱a̱h´
hløø´ kya̱a̱y¹ ka⁻läh´.
20 Jee´ ja̱⁻ ga⁻sa̱a̱yh¹ jah´ hi̱⁻ la̱a̱¹ na´høø´
he´ kya̱a̱h´ hi̱⁻ ga⁻ngëë¹ juu¹ ta⁻juu¹ kiyh¹.
Hi⁻ hi̱⁻ ga⁻ngëë¹ juu¹ ta⁻juu¹ he´, ga⁻jmeey´
cha⁻miih⁻ he⁻ juh⁻ga̱a̱⁻ cha´në´ jah´ hi̱⁻ la̱a̱¹
na´høø´ he´. Lä⁻jwë´ ja̱⁻, ga⁻mi⁻ga̱a̱y⁻ lä⁻jëë⁻
hi̱⁻ ga⁻kwa̱a̱¹ hñıı´ ga⁻la̱a̱¹ lii⁻ kih¹ jah´ hi̱⁻
la̱a̱¹ na´høø´ he´. Hi⁻ ga⁻mi⁻ga̱a̱y⁻ lä⁻jëë⁻ hi̱⁻
ga⁻jmee´ jууh⁻ kih¹ hee̱h⁻ kiyh¹ ka⁻läh´. Lä⁻
ma⁻jiiyh⁻ ja̱⁻ lä⁻uuy´ ga⁻jwäa̱a̱¹ dsih´ cha´je⁻
jууh⁻ kih¹ gyi´jwıı¹ jee´ koo⁻ kya̱a̱h´ azufre.
21 Hi⁻ lä⁻jëë⁻ ga´ jñah´ dsa⁻ ga⁻juu̱¹ kya̱a̱h´
ñe¹tuuh⁻ chuu̱h⁻ he⁻ ma´ go⁻hıı¹ hoo´ hi̱⁻ ma´
dsëë⁻ kya´jıih´ he´. Lä⁻jëë⁻ ta̱¹ ga⁻kuh⁻ ngo¹
kiyh¹ lä⁻jiih¹ ga⁻këë¹.

20

Koo̱⁻ mil ji̱⁻ñe⁻

1 Ga⁻jëën⁻ ja̱a̱⁻ ángel hi̱⁻ ga⁻jña̱a̱¹ gyууh¹
jmı⁻gyууı⁻, hi̱⁻ ma´ choo̱h⁻ jo̱⁻ñe¹ kih¹ too⁻
ñıih´ kih¹ cha´je⁻, hi⁻ ma´ choo̱yh⁻ ko̱o̱⁻ ca-
den⁻ jууh⁻.
2 Ga⁻sa̱a̱yh¹ Dragón, mıih⁻ hi̱⁻ ma´ cha̱a̱⁻
llo´joo¹ he´, ja̱⁻ba´ hi̱⁻ chee̱⁻ hi̱⁻sa⁻llu̱¹, hi⁻
chee̱⁻ bih¹ Tana´ ka⁻läh´. Ga⁻hñu̱uh⁻ dsih´
koo̱⁻ mil ji̱⁻ñe⁻.
3 Ga⁻jwäa̱¹ dsih´ neh⁻ too⁻ ñıih´ kih¹ cha´je⁻,
mah¹ ga⁻jney´ kwee⁻ ho´haah´ ja̱⁻. Mah¹
lä⁻ja̱⁻, sa⁻ ya⁻hëëy¹ mi⁻ga̱a̱⁻ gyih¹ dsa⁻ hi̱⁻
cha̱a̱⁻ lä⁻ka̱a̱⁻ hwa¹ lä⁻jiih¹ dsëë¹ koo̱⁻ mil
ji̱⁻ñe⁻. Ga´ ma⁻ngëë´ koo̱⁻ mil ji̱⁻ñe⁻, jmee⁻
bii¹ chee̱yh⁻ miih⁻ jmıı´.
4 Hi⁻ ga⁻jëën¹ cha⁻miih⁻ hma⁻sii⁻, jee´ ma´
täähˊ hi̱⁻ na⁻ngë¹ jwë¹ lla¹ ta´, he´ ba´ hi̱⁻
ga⁻ku̱´ dsa⁻ lle´ kwa̱a̱t⁻ kih¹ he⁻ ma´ jmeey⁻
ju¹dsoo´ kih¹ Jesús hi⁻ kwa̱a̱t⁻ kih¹ juu¹ kih¹
Dio ka⁻läh´. Sa⁻ ga⁻jmäa̱y¹ jøøh¹ jah´ hi̱⁻ la̱a̱¹
na´høø´ he´ ni⁻ hee̱h⁻ kiyh¹. Ni⁻ sa⁻ ga⁻kway´
ma´ le´ lii⁻ cha´kyey¹, ni⁻ ma⁻gooy⁻. Hi̱⁻

he˝ ga˜läˆjiih` ka˜läh˝ mah¹ gaˆjmeey˝ hihˆ kyaah´ Cristo koo˜ mil ji˜ñe˜.
5 He˜ la˜ ja˜ to˜në˝ he˜ läˆjiih´ dsa˜. Pero jee´ läˆjëëˆ ga´ jñah˝ hi˜ gaˆjuu¹ hi˜ saˆ laa¹ kwaat˜, saˆ läˆjiih´ ko˜jøh˝ kyaayh´. Ga´ ma˜dsëë¹ koo˜ mil ji˜ñe˜, ja˜ga´läˆjiiyh´.
6 Llu¹ la¹ kih¹ hi˜ tëë¹ läˆjiih´ to˜në´, hi˜ he˝ na˜jngëë¹. Leey˝ jmi˜dsa˜ kyaa¹ Dio ba´, hiˆ kyaa¹ Cristo ka˜läh˝, hiˆ jmeey¹ hihˆ ko˜jøh˝ kyaayh´ koo˜ mil ji˜ñe˜. Hi˜ he˝ moˆsoˆ juuy˝ wa´ra˜ gaˆtë˝ jee´ juu˝ dsa˜ jee´ gaˆtë˝ to¹ jiih˜.

Dsoo¹ hi˜sa˜llu¹ cha´je˜ juuh˜

7 Wa´ra˜ gaˆdsëë˝ koo˜ mil ji˜ñe˜, lää˝ Tana´ jee´ na˜jnëë¹.
8 Mah¹ dsooy¹ mi˜gaayˆ dsa˜ hi˜ tääh´ läˆjëˆ kye˝ kiih` jmi˜gyuuˆ, mi˜gooyˆ kih¹ Gog kyaah´ Magog, jøøyhˆ jwëë˝ dsa˜, läˆkoo˜ mi ¹sii˝ he˜ cha˜ cha´hoo´ jmi˜ñeehˆ, mah¹ dsa˜nääy¹ jee´ hnii˜.
9 Läˆkaa˜ läˆjuh¹ jmi˜gyuuˆ gaˆhwëëy˜, gaˆnääy¹ taˆ jee´ jwii˜ na˜jngii ¹ kih¹ Dio he˜ tih˜ dsëy¹ cha˜miih˜. Ga˜taayh` läˆku´ läˆjii¹ kih¹ jee´ jwii˜ ja˜ mah¹ teey¹ kyaah´. Hiˆ gaˆjyoo¹ Dio je˜ gyuuh¹ jmi˜gyuuˆ mah¹ gaˆjëëy¹ go˜te˜.
10 Hi˜sa˜llu¹ hi˜ ma´ mi˜gaaˆ dsa˜ gaˆjwää¹ dsih˝ cha´je˜ juuh˜ jee´ koo˜ kyaah´ azufre, jee´ hää˝ jah˝ laa¹ na´høø˝ he˝ kyaah´ hi˜ gaˆjmee˝ juu¹ ta˜juu¹. Jee´ ja˜ jëëy¹ wii˝ läˆjmii ¹ läˆhwë¹ gaˆläˆjëˆ joh˝ jmii˝ cha˜.

Wa´ra˜ gaˆtë˝ jee´ jmee¹ Dio jwiz˜

11 Ja˜ga´ gaˆjëën¹ koo˜ hma˜sii˜ juuh˜ tøø˜, hiˆ gaˆjëëˆ hi˜ ma´ gya¹ në´ kih¹. Gaˆääh¹ go˜te˜ gyuuh¹ hwa¹ cha´nëy´, moˆsoˆ gaˆläˆlii˜ go˜te¹ ha˜ jee´ ma´ la¹.
12 Hiˆ gaˆjëënˆ läˆjëëˆ hi˜ gaˆjuu¹, läˆjøh¹ läˆmäh¹ tääh´ cha´në´ Dio. Jee´ ja˜ gaˆna´ je˜, hiˆ gaˆna´ ga´ jyoh˝ je˜ jee´ na˜sii˜ jmii˜ kih¹ läˆjëëˆ hi˜ na´jnää˝ kih¹ Dio. Gaˆläˆjëëˆ hi˜ na˜juu´, gaˆnøø¹ ta´ kiyh¹ läˆkoo˜ te¹ he˜ na˜sii˜ kiyh¹ në´ je˜ jee´ lle˜ läˆjëˆ he˜ gaˆjmeey˝.
13 Läˆjëëˆ hi˜ gaˆjuu¹ cha´jmi˜ñeehˆ gaˆhwëëy˜ gaˆtaayh` cha´në´ Dio. Hiˆ läˆjëëˆ hi˜ na˜juu´ tääh´ cha´je˜ gaˆhwëëy˜ gaˆtaayh` cha´në´ Dio. Läˆjaa˜ läˆjaa˜ gaˆnøø¹ ta´ kiyh¹ läˆkoo˜ te¹ he˜ gaˆjmeey˝.
14 Gaˆläˆjëëˆ hi˜ na˜juu´ hi˜ tääh´ cha´je˜ gaˆjwää¹ dsih˝ cha´je˜ juuh˜. He˜ ja˜ la¹ jee´ gaˆtë˝ to¹ jiih˜ he˜ juu´ dsa˜.
15 Hi˜ saˆ gaˆjnø¹ jmii˜ kih¹ në´ je˜ jee´ na˜sii˜ jmii˜ kih¹ läˆjëëˆ hi˜ na´jnää˝ kih¹ Dio, gaˆjwää¹ dsih˝ cha´je˜ juuh˜.

21

Gyuuh¹ jmi˜gyuuˆ hmëë˝ kyaah´ hwa¹ hmëë˝

1 Gaˆjëën¹ koo˜ gyuuh¹ jmi˜gyuuˆ hmëë˝, hiˆ gaˆjëën¹ koo˜ hwa¹ hmëë˝, jëëh˝ gyuuh¹ jmi˜gyuuˆ hiˆ hwa¹ he˜ ma´ la¹ to˜në´ ma˜ngëë˝ ba´ ja˜. Hiˆ jmi˜ñeehˆ moˆsoˆ cha˜ ga´.
2 Jnä´ Jwaa˜ gaˆjëën¹ koo˜ jwii˜ na˜jngii ¹ he˜ chee˜ Jerusalén hmëë˝ he˜ gaˆjyoo¹ gyuuh¹ jmi˜gyuuˆ kih¹ Dio, läˆkoo˜ jaa˜ dsa˜më´ hi˜ ma˜na´lluu` kih¹ dsa˜ñuuh˜ kyaa¹.
3 Ja˜ga´ gaˆnuun¹ koo˜ juu¹ gaˆhlëëh´ kii˜ he˜ ja¹ gyuuh¹ jmi˜gyuuˆ he˜ ma´ jäh˝:
—Hee˜ la˜ hne¹ kih¹ Dio he˜ chih¹ jee´ kih¹ dsaˆ jee´ gyayˆ ko˜jøh˝ kyaayh´. Dsa˜ he˝ lee˝ jwii˜ kiyh¹. Hiˆ Dio gyaˆ ko˜jøh˝ kyaayh´ hiˆ ja˜ba´ hñii˝ Dio lee˝ Dio kyaay¹.
4 Jee´ ja˜ mi˜kih˝ Dio jmii˜ he˜ tuu˜ mi ¹në´ dsa˜, jee´ ja˜ moˆsoˆ juuy˝ jih´koh˝, niˆ moˆsoˆ ki´hooyh¹, niˆ moˆsoˆ cha˜ ga´ jee´ moˆ jii¹ kiyh¹, jëëh˝ ma˜ngëë˝ ba´ läˆjëˆ he˜ to˜në´ —gaˆjäyh˝.
5 Hi˜ ma´ gya¹ jmeeˆ hihˆ he˝ gaˆjäh˝:
—Jnä´ jmeen` hmëë˝ läˆjëˆ go˜te˜ he˜ cha˜.
Koo˜ ka˜läh˝ gaˆsiiyhˆ jnä´:
—Sii˝ he˜ la˜. Jëëh˝ juu¹ la˜ saˆ na˜hee˜, la¹ ju¹dsoo´ jmah¹.
6 Hiˆ gaˆjäyh˝:
—Ma˜laˆ ba´. Jnä´ he˝ laan¹ läˆkoo˜ hwëh˝ A kyaah´ hwëh˝ Zeta, jnä´ he˝ ma˜laan¹ jää¹ ja˜ga´ nøø¹ jmi˜gyuuˆ, hiˆ läˆjiih¹ hee˝ jmi˜gyuuˆ läˆ ma˜laan¹ ja˜ba´. Hi˜ läˆkii˜ dsë¹, jnä´ kwan` hiyh¹ jmii˜ he˜ la´ cha˜ ba´ he˜ jmee¹ chaay˜ tää˝.
7 Hi˜ gaˆlih¹ mi˜te¹, hyoyhˆ läˆjëˆ he˜ la˜. Jnä´ leen˝ Dio kyaay¹, hiˆ hi˜ he˝ lee˝ gyuu˜ kyaanˆ.
8 Pero läˆjëëˆ hi˜ gohˆ, kyaah´ hi˜ saˆ jmeeˆ dsoo˝, hi˜ jmeeˆ he˜ saˆ läˆ jëë´ jne´, hi˜ jngëëhˆ dsa˜, hi˜ më´ hi˜ ñuuh˜ hi˜ kaah˜ wa´ hi˜ cha˜ hi˜, hi˜ jmeeˆ ji˜nah´, hi˜ jmeeˆ juuh˜ kih¹ dio hi˜ na˜laa˜ kaah˜ dsa˜, kyaah´ läˆjëëˆ hi˜ ta˜juu ¹, hi˜ he˝ dsa˜nää¹ cha´je˜ juuh˜, jee´ koo˜ kyaah´ azufre, jee´ gaˆtë˝ to¹ jiih˜ juu˝ dsa˜ —gaˆjäh˝ Dio.

Jee´ jwii˜ Jerusalén hmëë˝

9 Ja˜ga´ jay¹ jee´ ma´ chehn¹ ja˜, jaa˜ jee´ läˆjëëˆ ángel hi˜ ma´ choohˆ gyii¹ kyaah´ jee´ ma´ haa´ läˆjëˆ gyii¹ he˜ wii˝ he˜ jäˆ jee´ llaaˆ go˜te˜. Gaˆsiiyhˆ jnä´:
—Ña˜ jee´ la˜, mah¹ hääh˜n´ hne˜ dsa˜më´ hi˜ la¹ hmooh´ leee˝ më´ Borrego mäh¹ —gaˆjäh˝ ángel.
10 Mah¹ gaˆjøøy¹ kih¹ jmi˜lle´ kinˆ jee´ ma´ chih¹ koo˜ moh˝ juuh˜ ñii˝, mah¹ gaˆheeyh¹ jnä´ Jerusalén koo˜ jwii˜ juuh˜ he˜ na˜jngii ¹ he˜ gaˆjyoo¹ gyuuh¹ jmi˜gyuuˆ he˜ ja¹ kih¹ Dio.
11 Ma´ jnä´ jëë˜ ñih¹ kyaah´ jmëë¹ kih¹ Dio. La¹ jih¹gyeh¹ läˆkoo˜ mi ¹kuu´ he˜ la¹ na´hñaah¹ jwërte, läˆ la¹ koo˜ mi ¹kuu´ jaspe, he˜ jëë˜ läˆkoo˜ wa´hu˜.
12 Na˜jnë˜ läˆku´ läˆjii¹ jee´ jwii˜ ja˜ kyaah´ na´hyah˜ juuh˜ hi˜ ñii´ choo¹ gyaˆto˝ ho´haah´. Läˆkoo˜ ho´haah´ ja˜ ma´ cheh¹

jaa̱˜ ángel, hi˜ nëˊ hoˊhaahˊ ja̱˜ maˊ na˜sii˜ jmii˜ ma˜ kih˜kih¹ kih¹ lä˜jëë̱˜ gya˜tuu̱ˊ nää¹ dsa˜ Israel.

13 Ta˜ jwoo¹ ta˜la˜ ga˜hya˜ hyoo˜ maˊ lle` hnë˜ waˊhaah, ta˜ jwoo¹ ta˜ kye¹ maˊlle` hnë˜ waˊhaahˊ ka˜läh, ja̱˜baˊ lä˜ja̱˜ jwoo¹ ta˜ ñiiˊ, hnë˜ waˊhaah, hi˜ ta˜ jwoo¹ ta˜la˜ ga˜dsa¹ hyoo˜ ja̱˜baˊ hnë˜.

14 Jeeˊ ma˜choo̱h˜ naˊhyah˜ ñiiˊ ja̱˜, maˊ la¹ kyaa̱hˊ gya˜to̱ˊ tii˜. Nëˊ kih¹ na˜sii˜ jmii˜ kih¹ lä˜jëë̱˜ gya˜tuu̱ˊ apóstole kyaa̱¹ Borrego mäh¹.

15 Hi̱˜ maˊ hlëëh˜ kyaa̱hˊ jnäˊ heˊ, maˊ choo̱h˜ koo̱˜ siˊhma˜tah˜ he˜ lla˜ hih˜ he˜ na˜la˜ kyaa̱hˊ kuˊnøø˜, kyaa̱hˊ he˜ kay¹ hih˜ jeeˊ jwii˜ ja̱˜ kyaa̱hˊ waˊhaahˊ kih¹, hi˜ kyaa̱hˊ naˊhyah˜ kih¹.

16 Jeeˊ jwii˜ ja̱˜ maˊ la¹ kyëˊ kyëëh`, kwee˜ baˊ la¹ lä˜ kyoo˜ lä˜ huˊ. Hi˜ ángel heˊ ga˜kay¹ hih˜ jeeˊ jwii˜ ja̱˜ kyaa̱hˊ siˊhma˜ kiyh¹. Ga˜tëˊ to̱¹ mil na˜dsë˜ to̱¹ hña˜loo˜ kilómetro lä˜ kyoo˜, hi˜ ja̱˜baˊ ko̱˜ja̱˜ te¹ lä˜ huˊ hi˜ lä˜ ñiiˊ ka˜läh.

17 Ja̱˜gaˊ ga˜kay¹ hih˜ naˊhyah˜ kih¹ jeeˊ jwii˜, ga˜tëˊ hña˜loo˜ na˜dsë˜ to̱¹loo¹ kyëˊ lëë˜, ja̱˜baˊ lä˜koo̱˜ la¹ hih˜ he˜ kooh˜ dsa˜ jmi˜gyuu˜.

18 Naˊhyah˜ ja̱˜ maˊ la¹ kyaa̱hˊ kuu̱ˊ jaspe. Pero jeeˊ jwii˜ ja̱˜ maˊ la¹ kyaa̱hˊ kuˊnøø˜ jmah¹, maˊ jnäˊ jëë̱˜ go˜te˜ lä˜koo̱˜ waˊhu˜ he˜ na˜jngii¹.

19 Tiiˊ naˊhyah˜ kih¹ jeeˊ jwii˜ ja̱˜, maˊ na˜lii˜ kyaa̱hˊ lä˜jë˜ kuu̱ˊ he˜ la¹ naˊhñaah¹. To˜nëˊ tiiˊ naˊhyah˜ maˊ la¹ kyaa̱hˊ jaspe, jeeˊ ga˜tëˊ to̱¹ maˊ la¹ kyaa̱hˊ zafiro, jeeˊ ga˜tëˊ hnë˜ maˊ la¹ kyaa̱hˊ ágata, jeeˊ ga˜tëˊ kyëˊ kyaa̱hˊ esmeralda,

20 jeeˊ ga˜tëˊ hñaˊ maˊ la¹ kyaa̱hˊ ónice, jeeˊ ga˜tëˊ jñiiˊ kyaa̱hˊ cornalina, jeeˊ ga˜tëˊ gyii¹ kyaa̱hˊ crisólito, jeeˊ ga˜tëˊ jña¹ kyaa̱hˊ berilo, jeeˊ ga˜tëˊ ñu¹ kyaa̱hˊ topacio, jeeˊ ga˜tëˊ gya¹ kyaa̱hˊ crisopraso, jeeˊ ga˜tëˊ gya˜koo̱˜ kyaa̱hˊ jacinto, hi˜ jeeˊ ga˜tëˊ gya˜to̱ˊ kyaa̱hˊ amatista.

21 Gya˜to̱ˊ waˊhaahˊ ja̱˜, maˊ la¹ gya˜to̱ˊ perla. Lä˜koo̱˜ lä˜koo̱˜ gya˜to̱ˊ waˊhaahˊ ja̱˜, maˊ la¹ koo̱˜ perla baˊ. Hi˜ jwë¹ kih¹ jeeˊ jwii˜ ja̱˜, maˊ la¹ kyaa̱hˊ kuˊnøø˜ jmah¹, maˊ jnäˊ jëë̱˜ go˜te˜ lä˜koo̱˜ waˊhu˜ he˜ na˜jngii¹.

22 Sa˜ ga˜jëën¹ gwah˜ jeeˊ jwii˜ ja̱˜, jëëhˊ Dio hi̱˜ laa̱¹ Dsa˜jøøh¹ jnän` hi̱˜ cha˜ ga˜lä˜jë˜ be˜ kih¹, kyaa̱hˊ Borrego mäh¹, hi̱˜ heˊ baˊ laa̱¹ gwah˜ jeeˊ ja̱˜.

23 Jeeˊ jwii˜ ja̱˜ mo˜so˜ jmee˜ bii¹ jmëë¹ kih¹ hyoo˜, ni˜ jmëë¹ kih¹ siˊh˜, jëëhˊ kyaa̱hˊ ma˜la˜ jmëë¹ kih¹ Dio baˊ jnäˊ, hi˜ Borrego mäh¹ baˊ hi̱˜ choo˜ waˊje˜ kih¹ jeeˊ jwii˜ ja̱˜.

24 Lä˜jëë̱˜ dsa˜ hi̱˜ dsa˜taa̱h` lä˜kaa̱˜ hwa¹ ja̱˜ ngëy¹ jeeˊ jnäˊ waˊje˜. Hi˜ lä˜jëë̱˜ rey hi̱˜ taa̱h˜ jmi˜gyuu˜ dsa˜kay˜ jeeˊ jwii˜ ja̱˜ lä˜jë˜ he˜ cha˜ kiyh¹.

25 Sa˜jnëˊ jihˊko̱hˊ waˊhaahˊ kih¹. Jeeˊ ja̱˜ leˊ jmii¹ baˊ jëëhˊ mo˜so˜ lä˜cha˜ hwë¹.

26 Lä˜jëë̱˜ dsa˜ hi̱˜ dsa˜taa̱h` hwa¹ ja̱˜, dsa˜nääy¹ dsa˜kay˜ jeeˊ ja̱˜ lä˜jë˜ nëë¹ he˜ cha˜ kiyh¹.

27 Jeeˊ ja̱˜ mo˜so˜ dsa˜taa̱h` ni˜ jaa̱˜ hi̱˜ jmee˜ waˊ la¹ chaˊ la¹, ni˜ hi̱˜ jmee˜ he˜ sa˜ lä˜jëëˊ jneˊ, ni˜ hi̱˜ jmee˜ juu¹ ta˜juu¹. Jeeˊ ja̱˜ dsa˜taa̱h` ma˜la˜ hi̱˜ na˜sii˜ jmii˜ kih¹ nëˊ je˜ kih¹ Borrego mäh¹ jeeˊ na˜sii˜ jmii˜ kih¹ lä˜jëë̱˜ hi̱˜ naˊjnääˊ kih¹ Dio.

22

1 Ma˜ngëëˊ he˜ ja̱˜, hi̱h¹ ángel heˊ naˊheeyh` jnäˊ koo̱˜ jmi˜juuh˜, he˜ jmee˜ chaa̱˜ dsa˜. Jmii˜ ja̱˜ jëë̱˜ lä˜ jëë̱˜ waˊhu˜, he˜ hya˜ jeeˊ gya¹ Dio kyaa̱hˊ Borrego mäh¹.

2 Hi˜ dsa˜ngëëˊ to̱¹dsaah` chaˊjwë¹ kih¹ jeeˊ jwii˜ ja̱˜. Lä˜koo̱˜ lä˜koo̱˜ jwoo¹ kih¹ jmii˜ ja̱˜, maˊ tøøˊ hma˜ he˜ jmee˜ chaa̱˜ dsa˜, he˜ hii˜ gya˜to̱ˊ nëë¹ mii¹, ma˜ koo̱˜ nëë¹ lä˜jaa̱˜ siˊh˜. Kyaa̱hˊ moo˜ kih¹ hma˜ ja̱˜, dsa˜hlaa̱ˊ lä˜jëë̱˜ dsa˜ hi̱˜ chaa̱˜ jeeˊ ja̱˜.

3 Jeeˊ ja̱˜ mo˜so˜ lä˜cha˜ gaˊ lliˊwii˜. Dio kyaa̱hˊ Borrego mäh¹ dsa˜taa̱yh` ko̱˜jøhˊ kyaa̱yhˊ hi˜ lä˜jëë̱˜ hi̱˜ nuuhˊ kiyh¹ jmee¹ taˊhe¹.

4 Maˊja̱˜ jëëy¹ Dio. Hi˜ jmii˜ kiyh¹ na˜sii˜ chaˊkyey¹.

5 Jeeˊ ja̱˜ mo˜so˜ lä˜cha˜ gaˊ hwë¹. Mo˜so˜ jmee˜ bii¹ na˜hih˜ je˜, ni˜ jmëë¹ kih¹ hyoo˜, jëëhˊ Dio Dsa˜jøøh¹ jnän` choo¹ waˊje˜ kih¹. Jeeˊ ja̱˜ dsa˜taa̱yh` ko̱˜jøhˊ kyaa̱yhˊ mah¹ jmeey¹ hih˜ ga˜lä˜jë˜ johˊ jmii˜ cha˜.

Ma˜ya˜jäh˜ jäh˜ Jesucristo

6 Mah¹ ga˜jähˊ ángel heˊ siih˜ jnäˊ:

—Juu¹ la˜ sa˜ na˜hee̱˜, la¹ ju¹dsooˊ go˜te˜. Heˊ baˊ Dio Dsa˜jøøh¹ jnän`, hi̱˜ ga˜jøø¹ kih¹ lä˜jëë̱˜ hi̱˜ maˊ ngëë˜ juu¹ kiyh¹, ma˜chee̱y¹ ángel kyaay¹ mah¹ mi˜jnääy˜ kih¹ lä˜jëë̱˜ hi̱˜ jmee˜ taˊhe¹ kiyh¹, lä˜jë˜ he˜ jmee˜ bii¹ leˊ to˜chaˊ la˜ —ga˜jähˊ ángel.

7 —Hii˜ jnäˊ jähn˜ to˜chaˊ la˜. Llu¹ la¹ kih¹ hi̱˜ høø˜ juu¹ he˜ hlëëh˜ kih¹ he˜ na¹ gaˊ leˊ ta˜ chaˊnëˊ he˜ na˜sii˜ la˜ —ga˜jähˊ Jesús.

8 Jnäˊ Jwaa̱˜ ma˜nuun¹ hi˜ ma˜jëën¹ lä˜jë˜ he˜ la˜. Ma˜ngëëˊ ma˜nuun¹ hi˜ ma˜jëën¹, ga˜juuhn` jnën˜ huuˊ tii˜ ángel mah¹ ga˜jmää˜ jnihˊ jøøh¹, hi̱˜ ma˜mi˜jnää˜ lä˜jë˜ he˜ la˜ kin˜.

9 Pero ángel heˊ ga˜siih˜ jnäˊ:

—Jëë` daˊ, ta˜ jmee˜ lä˜na˜, jëëhˊ kwee˜ baˊ laan¹ kyaa̱hˊ hneˊ jeeˊ jmeen˜ taˊhe¹ kih¹ Dio kyaa̱hˊ øøh¹ hne˜ hi̱˜ ngëë˜ juu¹ kih¹ Dio, hi˜ kyaa̱hˊ lä˜jëë̱˜ gaˊ hi̱˜ høø˜ juu¹ he˜ na˜sii˜ jeeˊ la˜. Jmeeˊ juuh˜ kih¹ Dio baˊ.

10 Hi˜ ga˜siiyh˜ jnäˊ kaˊläh˜:

—Ta˜ hmä˜ lä˜jë˜ juu¹ he˜ hlëëh˜ kih¹ he˜ na¹ gaˊ leˊ ta˜ haˊnëˊ he˜ na˜sii˜ jeeˊ la˜, jëëhˊ ma˜ngoo¹ ya˜jäh˜ he˜ lä˜te¹ juu¹ la˜.

11 Hi̱˜ hñaa˜ dsë¹, waˊ jmeeˊ bih¹ hñaa˜ dsëy¹. Hi̱h¹ hi̱˜ jmee˜ waˊ la¹ cha˜ la¹, waˊ

jmee´ bih¹ kiyh¹. Hi̱¯ jmee˜ he¯ llu¹, wa´ jmee´ bih¹, hi̱h¹ hi̱¯ na¯jngëë¹, wa´ na¯jngëë¹ bih¹.
12 —Hii̱¯ jnä´ ja̱hn¹ to¯cha̱h´ la¯. Kye̱n´ he¯ kwëëhn¯ he¯ ga˜tëë´ hyoh˜ lä˜ja̱a̱¯ lä˜ja̱a̱¯ ha¯ ko̱o̱¯ te¹ ta´ he¯ ma¯jmeey´.
13 Jnä´ he´ la̱a̱n¹ lä˜ko̱o̱¯ hwëh´ A kya̱a̱h´ hwëh´ Zeta, jnä´ he´ ma¯la̱a̱n¹ jää̱¹ ja̱¯ga´ nøø¹ jmɨ¯gyɨɨ˜, hi˜ lä˜ja̱¯, ma˜ke˜ ma¯dsa̱a̱¹ jmɨ¯gyɨɨ˜ lä˜ ma¯la̱a̱n¹ ja¯ba´ —ga˜jäh´ Jesús.
14 Llu¹ la¹ kih¹ hi̱¯ gyih˜ sa´hmɨɨh¯ kih¹ mah¹ hyoyh˜ jwë¹ kuyh˜ mɨɨ¹ kih¹ hma¯ he¯ jmee˜ cha̱a̱¯ dsa¯, hi˜ lä˜ja̱¯ hyoyh˜ jwë¹ dsa¯ta̱a̱yh` ta˜ ho´haah´ kih¹ jwɨɨ¯ ja̱¯.
15 Pero ga˜lä˜jëë˜ dsɨɨ¯ jä̱¹ ta˜ ka´hne˜, kya̱a̱h´ hi̱¯ jmee˜ ji¯nah´, hi̱¯ më´ hi̱¯ ñɨɨɨh¯ hi̱¯ ka̱a̱h˜ wa´ hi̱¯ cha¯ hi̱¯, hi̱¯ jngëëh˜ dsa¯, hi̱¯ jmee˜ jɨɨɨh¯ kih¹ dio hi̱¯ na¯la̱a̱¯ ka̱a̱h˜ dsa¯, kya̱a̱h´ hi̱¯ tɨh˜ dsë¹ jmee˜ juu¹ ta¯juu¹.
16 —Jnä´ Jesús ma¯che̱e̱n˜ ángel kya̱a̱n˜ mah¹ mi¯jnääy˜ lä˜jë˜ he¯ la¯ kih¹ lä˜ka̱a̱¯ gwah˜. Jnä´ la̱a̱n¹ sa´ju̱¯ kih¹ David, jnä´ la̱a̱n¹ nɨɨ´ hø¹ hi̱¯ kwa˜ je¯ jih¹gye̱h¹ —ga˜jäyh´.
17 Jmɨ¯lle´ Na¯jngɨɨ¹ kya̱a̱h´ më´ Borrego mäh¹ jäyh´:
—Ña¯.
Hi̱¯ ga˜nuu´, wa´ jäh´:
—Ña¯.
Hi̱¯ lä¯kii̱¯ dsë¹, wa´ jäy¯. Hi̱¯ hnøø¹ hi̱h¹, wa´ hi̱yh´ jmɨɨ¯ he¯ jmee˜ cha̱a̱¯ dsa¯, he¯ la´ cha¯ go¯te˜.
18 Jnä´ jmeen˜ dsoo´ kih¹ lä˜jëë˜ hi̱¯ nuu¯ juu¹ he¯ hlëëh˜ kih¹ he¯ na¹ ga´ le´ ta˜ cha´në´, he¯ na¯sɨɨ¯ jee´ la¯. Cher´mah¹ hi̱¯ ga˜jmee´ na¯dsë˜ ga´ juu¹ lä˜ko̱o̱¯ lle` jee´ la¯, tëë̱y¹ lä˜jë˜ he¯ wɨɨ´ he¯ na¹ ga´ che̱e̱¹ Dio lä˜ko̱o̱¯ na¯sɨɨ¯ jee´ la¯.
19 Hi˜ cher´mah¹ hi̱¯ ga˜jñuuh¹ juu¹ he¯ hlëëh˜ kih¹ he¯ na¹ ga´ le´ ta˜ cha´në´, he¯ na¯sɨɨ¯ jee´ la¯, lä˜ja̱¯ jñuuh¹ Dio ka¯läh´ he¯ la¹ he̱ey¯ he¯ na¯sɨɨ¯ jee´ la¯. Jñuuyh¹ kih¹ chaah¹ hma¯ he¯ jmee˜ cha̱a̱¯ dsa¯, hi˜ lä˜ja̱¯ ka¯läh´ jñuuyh¹ kih¹ jee´ jwɨɨ¯ na¯jngɨɨ¹.
20 Hi̱¯ jmee˜ ju¹dsoo´ kih¹ lä˜jë˜ he¯ la¯ jäyh´:
—Dsoo´ ba´, ja̱hn´ to¯cha̱h´ la¯.
Wa´ la¹ lä˜ja̱¯, nee¹, ñah¯ Jesús Dsa¯jøø̱h¹ kya̱a̱n˜.
21 Lä˜jë˜ he¯ llu¹ he¯ la´ kwa˜ Jesús Dsa¯jøø̱h¹ jnän`, wa´ la¹ kya̱a̱h¹ lä˜jëë̱˜ hnäh´. Wa´ la¹ lä˜ja̱¯.